T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZAVÂT-I HAYREDDİN PAŞA (vr. 1b - 200a) ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TENKİTLİ METNİ VE AÇIKLAMALI DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

Sevde Nur CEYLAN ERTEN

(Doktora Tezi)

İstanbul, 2025

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZAVÂT-I HAYREDDİN PAŞA (vr. 1b - 200a) ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TENKİTLİ METNİ VE AÇIKLAMALI DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

THE STUDY OF THE WORK NAMED GAZAVÂT-I HAYREDDİN PASHA (vr. 1b - 200a) IN TERMS OF LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION BY PREPARING LANGUAGE FEATURES, CRITICAL TEXT AND ANNOTATED INDEX

Sevde Nur CEYLAN ERTEN

(Doktora Tezi)

Danışman

Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul, 2025

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2025

ONAY

Sevde Nur CEYLAN ERTEN tarafından hazırlanan "Gazavât-ı Hayreddin Paşa (vr. 1b-200a) Adlı Eserin Dil Özellikleri, Tenkitli Metni ve Açıklamalı Dizini Hazırlanarak Dil ve Edebiyat Eğitimi Açısından Çalışılması" konulu bu çalışma, 25/06/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	**İmza**
TEZ DANIŞMANI	**Prof. Dr. Mesut ŞEN**	**…….**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA**	**…….**
JURİ ÜYESİ	**Dr. Öğr. Üyesi Erdoğan TAŞTAN**	**……..**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Uğur GÜRSU**	**……...**
JURİ ÜYESİ	**Doç. Dr. Dilek HERKMEN**	**……...**
YEDEK JURI ÜYESİ	**Prof. Dr. Mehmet AÇA**	**……...**
YEDEK JURI ÜYESİ	**Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK**	**……..**

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25/06/2025

Sevde Nur CEYLAN ERTEN

ÖZ GEÇMİŞ

2011	Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi
2016	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Programından mezun olma
2019	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olma
2019-	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Programına Giriş
2022	İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü

ÖN SÖZ

Bu tezde, 16. yüzyılda yaşamış olan Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaşamı, savaşları ve kahramanlıklarını konu alan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser çalışılmıştır. Çalışmada eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı olan nüshası çalışılarak 1b-200a yapraklarının tenkitli metni hazırlanmış ve metnin dil özellikleri, dil ve edebiyat eğitimi açısından önemi ve açıklamalı dizini ortaya konulmuştur. Eserin, 200b-396a yaprakları ise Miraç Erten tarafından doktora tezi olarak çalışılmaktadır.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa gazavatname türünün en önemli eserlerinden biridir. Gazavatnameler, genellikle bir gazi ya da bir liderin askerî seferlerini, savaşlarını, kahramanlıklarını anlatan tarihî ve edebî metinlerdir. Bu tür metinler, tarihsel anlatımın ve epik anlatımın iç içe geçtiği türde yapıtlardır. Bu gazavatname Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını ve özellikle deniz seferlerini konu almaktadır. Eserde, Hayreddin Paşa'nın gençlik yıllarından itibaren Cezayir'deki korsanlık maceraları, Osmanlı hizmetine girişi, İspanyol, Venedik, Papalık ve Cenevizlilerle yaptığı mücadeleleri, deniz siyaseti ve Akdeniz'deki egemenlik mücaledesi yer almaktadır. Gazavatnamenin mensur ve manzum olmak üzere iki telifi bulunmaktadır. Her iki telifin de müellifi Barbaros Hayreddin Paşa'nın hizmetine girmiş olan Murâdî mahlaslı Seyyid Murad'dır.

16. yüzyılda kaleme alınan eserin dili hakkında tam bir sınır çizmek mümkün görünmemektedir. Eserin dilini Osmanlı Türkçesine dâhil edebileceğimiz gibi, bu yıllarda yazılmış eserlerin imlalarında kesin hatlarla ayrışma söz konusu olmadığı için bu eseri Eski Türkiye Türkçesi ile kaleme alınmış bir eser olarak da görebiliriz. Bu dönem (Eski Türkiye Türkçesi) 13. yüzyıl başları ile 15. yüzyıl sonları Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerini kapsamaktadır. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar devam eden süreç ise Osmanlı Türkçesi ile devam etmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti döneminde yazılan metinler Eski Türkiye Türkçesinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Osmanlı Türkçesinin klasikleşmeye başladığı 15. yüzyılın sonu-16. yüzyılın ilk yarısı ise Eski Türkiye Türkçesinin sonuna tekabül etmektedir. Bu bakımdan ortaya konulan tenkitli metinde Türkçenin tarihî seyri içerisindeki gelişimi görülmektedir.

Çalışmamız giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç, kaynakça ve ekler olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş, ilgili araştırmalar ve yöntem bölümünde;

çalışmanın konusu, amacı, problemi, sınırlılıkları, tanımları, araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve çözümlenmesi üzerinde durulmuştur. Dil, edebiyat ve eğitim konuları ele alınarak bu konular çalışma kapsamında detaylı olarak anlatılmıştır.

Bulgular bölümünde, *Gazavât-ı Hayreddin Paşa,* Hayreddin Paşa ve eserin dili hakkında bilgiler verilmiştir. Bu eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından önemine, dil ve edebiyat eğitimine katkısına yer verilmiştir. Aynı zamanda *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin hangi değerleri vurguladığı, tarihî ve edebî olarak da eğitime nasıl fayda sağladığı üzerinde durulmuştur. Daha sonrasında eserin dil özelliklerine yer verilerek detaylı bir şekilde dil incelemesi yapılmıştır. Eser transkripsiyon harfleriyle yazılarak tenkitli metni oluşturulmuştur. Nüshalarda yer alan farklılıklar, eksiklikler ve değişiklikler dipnotlarda gösterilmiştir. Ardından metnin açıklamalı dizini verilmiş olup kelime anlamları metin bağlamında ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından önemi ele alınarak eserin dil ve edebiyat eğitimine kattığı değer ortaya konulmuştur.

Doktora programı bursu kapsamında tez çalışmalarım boyunca maddi destek sağlayan Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğüne teşekkür ederim.

Tez çalışmalarım boyunca yardımını hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman öğrencilerinin yanında olan, sevgiyle ve sabırla hep destek olan sevgili danışman hocam Prof. Dr. Mesut Şen'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hazırlamış olduğu dizin programı sayesinde çalışmamın dizininin oluşmasını sağlayan Prof. Dr. Ceval KAYA'ya teşekkür ederim.

Bu uzun ve meşakkatli yolda gerek eğitim hayatım gerekse özel hayatımda her zaman arkamda olduklarını bildiğim canım aileme ve biricik eşime çok çok teşekkür ederim.

Sevde Nur CEYLAN ERTEN

İstanbul, Haziran 2025

ÖZET

Bu tezde 16. yüzyıl Osmanlı denizciliğinin önde gelen isimlerinden Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını, deniz seferlerini ve kahramanlıklarını konu alan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser çalışılmıştır. Çalışmada eserin İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla, Viyana Nationalbibliothekte 1004 ve Paris Bibliothèque Nationalede 514 numaralarıyla kayıtlı dört farklı nüsha ele alınmıştır. Bu nüshalar karşılaştırılarak tenkitli metin hazırlanmış ve eser Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışma kaynakça ve eklerle birlikte yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş kısmında araştırmanın amacı ve kapsamı yer almaktadır. İkinci bölüm olan ilgili araştırmalar kısmında dil, edebiyat ve eğitim konuları ele alınmıştır. Üçüncü bölüm yöntem bölümüdür. Dördüncü bölümde bulgular bulunmaktadır. Bulgular bölümünde *Gazavât-ı Hayreddin Paşa,* Hayreddin Paşa ve eserin dili hakkındaki bilgilerden söz edilmektedir. Aynı zamanda eserin dil özellikleri, Türk dili açısından taşıdığı nitelikler, gazavatname türü içerisindeki yeri, Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından önemi, dil incelemeleri ve açıklamalı dizini yer almaktadır. Beşinci bölüm olan sonuç kısmında elde edilen sonuçlara yer verilerek eser Türk dili ve edebiyatı eğitimi bağlamında değerlendirilmiştir.

Metnin dil incelemesinde, eserin 16. yüzyıl dil ve imla özelliklerini taşıdığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda eser, Türkçenin tarihsel gelişim sürecini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Barbaros Hayreddin Paşa, Eski Türkiye Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türk dili ve edebiyatı eğitimi.

ABSTRACT

In this thesis, the work called Gazavât-ı Hayreddin Pasha, which is about the life, naval expeditions and heroism of Barbaros Hayreddin Pasha, one of the leading names in the 16th century Ottoman seafaring, was studied. In the study, four different copies of the work, registered in the Department of Turkish Manuscripts of Istanbul University with the numbers 2639 and 2490, in the Vienna Nationalbibliothek with the numbers 1004 and in the Paris Bibliothèque Nationaled with the numbers 514, were examined. A critical text was prepared by comparing these copies and the work was evaluated in terms of Turkish language and literature education.

The study consists of seven sections including bibliography and appendices. The first section, the introduction, includes the purpose and scope of the study. The second section, related studies, addresses issues of language, literature and education. The third section is the method section. The fourth section includes findings. The findings section includes information about *Gazavat-ı Hayreddin Pasha*, Hayreddin Pasha and the language of the work. At the same time, the work's linguistic features, its characteristics in terms of the Turkish language, its place in the gazavatname genre, its importance in terms of Turkish language and literature education, language studies and an annotated index. The fifth section, the conclusion, includes the results obtained and evaluates the work in the context of Turkish language and literature education.

In the linguistic analysis of the text, it was determined that the work contains both 16th century Ottoman Turkish and late Old Anatolian Turkish features. In this context, the work is important in terms of reflecting the historical development process of Turkish.

Keywords: Gazavat-ı Hayreddin Pasha, Barbaros Hayreddin Pasha, Old Anatolian Turkish, Ottoman Turkish, Turkish Language and Literature Education.

İÇİNDEKİLER

ONAY iv
ETİK BEYANI v
ÖZ GEÇMİŞ vi
ÖN SÖZ vii
ÖZET ix
ABSTRACT x
İÇİNDEKİLER xi
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ xvi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ xviii
BÖLÜM I: GİRİŞ 19
1.1. Problem 19
1.2. Amaç 19
1.3. Önem 20
1.4. Sınırlılıklar 20
1.5. Sayıltılar 20
1.6. Tanımlar 21
1.6.1. Dil 21
1.6.2. Edebiyat 21
1.6.3. Eğitim 22
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 23
2.1. Gazavatname 23
2.2. Barbaros Hayreddin Paşa 25
BÖLÜM III: YÖNTEM 29
3.1. Araştırmanın Modeli 29
3.2. Evren ve Örneklem 29
3.3. Veri Toplama Araçları 29
3.4. Verilerin Toplanması 29
3.5. Verilerin Çözümlenmesi 30
BÖLÜM IV: BULGULAR 31
4.1. Giriş 31
4.1.1. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* 31
4.1.2. Eserin Nüshaları 34
4.1.2.1. Çalışılan Nüshalar 37
4.1.3. Eserin İçeriği 40

4.1.4. Eserin Dili ve Üslubu ... 46
4.1.5. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimine Katkısı ... 51
4.2. Dil İncelemesi ... 59
4.2.1. Yazım Özellikleri ... 59
4.2.1.1. Ünlülerin Yazılışı ... 59
4.2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı ... 59
4.2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı ... 60
4.2.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı ... 61
4.2.1.1.4. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı ... 62
4.2.1.2. Ünsüzlerin yazılışı ... 63
4.2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı ... 63
4.2.1.2.2. g ünsüzünün yazımı ... 64
4.2.1.2.3. ñ ünsüzünün yazımı ... 64
4.2.1.2.4. p ünsüzünün yazımı ... 64
4.2.1.2.5. s ünsüzünün yazımı ... 65
4.2.1.2.6. t ünsüzünün yazımı ... 65
4.2.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı ... 65
4.2.2. Ses Bilgisi ... 67
4.2.2.1. Ünlü değişimleri ... 68
4.2.2.1.2. ı, i > u, ü değişikliği ... 68
4.2.2.1.3. e > ö değişikliği ... 68
4.2.2.1.4. ü > i değişikliği ... 68
4.2.2.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği ... 68
4.2.2.2. Ünlü uyumu ... 69
4.2.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu ... 69
4.2.2.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu ... 69
4.2.2.3. Ünlü türemesi ... 71
4.2.2.4. Ünlü düşmesi ... 71
4.2.2.5. Ünlü birleşmesi ... 72
4.2.2.6. Ünsüz değişmeleri ... 72
4.2.2.6.1. b > p değişikliği ... 72
4.2.2.6.2. b > v değişikliği ... 72
4.2.2.6.3. d > y değişikliği ... 72
4.2.2.6.4. t > d değişikliği ... 72
4.2.2.6.5. ķ > ḫ değişikliği ... 73
4.2.2.6.6. g/ġ > v değişikliği ... 73

4.2.2.7. Ünsüz düşmesi 74
4.2.2.7.1. b düşmesi 74
4.2.2.7.2. g/ğ düşmesi 74
4.2.2.7.3. l düşmesi 74
4.2.2.7.4. r düşmesi 75
4.2.2.8. Ünsüz türemesi 75
4.2.2.8.1. y türemesi 75
4.2.2.8.2. n türemesi 75
4.2.2.9. Ünsüz Benzeşmesi 75
4.2.2.10. Ünsüz ikizleşmesi 75
4.2.2.11. Göçüşme (metatez) 76
4.2.2.12. Hece düşmesi (haploloji) 76
4.2.3. Şekil Bilgisi 76
4.2.3.1. Yapım ekleri 76
4.2.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri 76
4.2.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri 77
4.2.3.1.3 İsimden fiil yapma eki 78
4.2.3.1.4. Fiilden fiil yapma eki 78
4.2.3.2. İsimler 79
4.2.3.2.1. İsim çekim ekleri 79
4.2.3.2.1.1. Çokluk ekleri 79
4.2.3.2.1.2. İyelik ekleri 79
4.2.3.2.1.3. Hâl ekleri 80
4.2.3.2.1.4. Soru eki 81
4.2.3.2.2 Sayı isimleri 81
4.2.3.2.3. İsimlerde Tamlama 81
4.2.3.2.3.1. Belirtili İsim Tamlaması 82
4.2.3.2.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması 82
4.2.3.1.3.3. Zincirleme İsim Tamlaması 82
4.2.3.3. Sıfatlar 82
4.2.3.3.1. Belirtme (tayin) sıfatları 82
4.2.3.3.1.1. İşaret sıfatları 82
4.2.3.3.1.2. Sayı sıfatları 82
4.2.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları 83
4.2.3.3.1.4. Soru sıfatları 83
4.2.3.3.2. Niteleme sıfatları 83

4.2.3.4. Zarflar 84
4.2.3.4.1. Yer-Yön zarfları 84
4.2.3.4.2. Zaman zarfları 84
4.2.3.4.3. Durum (hâl) zarfları 84
4.2.3.4.4. Miktar zarfları 84
4.2.3.4.5. Soru Zarfları 85
4.2.3.5. Zamirler 85
4.2.3.5.1. Şahıs zamirleri 85
4.2.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri 85
4.2.3.5.3. İşaret zamirleri 86
4.2.3.5.4. Soru zamirleri 86
4.2.3.5.5. Belirsizlik zamirleri 86
4.2.3.5.6. Bağlama zamiri 86
4.2.3.6. Edatlar 86
4.2.3.6.1. Ünlem edatları 86
4.2.3.6.2. Bağlama edatları 87
4.2.3.6.3. Son çekim edatları 88
4.2.3.7. Fiiller 90
4.2.3.7.1. Şahıs ekleri 90
4.2.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri 90
4.2.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri 90
4.2.3.7.1.3. Emir şahıs ekleri 91
4.2.3.7.2. Şekil ve zaman ekleri 91
4.2.3.7.2.1. Bildirme kipleri 91
4.2.3.7.2.2. Tasarlama kipleri 93
4.2.3.7.3. Ek fiil ve bildirme kipleri 94
4.2.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi 95
4.2.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi 96
4.2.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi 96
4.2.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim 96
4.2.3.7.5. Fiillerde soru 97
4.2.3.7.6. Birleşik fiiller 97
4.2.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller 97
4.2.3.7.6.2. Anlamca Kaynaşmış Fiiller 98
4.2.3.7.6.3. Tasvir fiilleri 100
4.2.3.7.7. Fiilimsiler 100

4.2.3.7.7.1. İsim-fiiller 100
4.2.3.7.7.2. Sıfat-fiiller 101
4.2.3.7.7.3. Zarf-fiiller 101
4.3. Tenkitli Metin Oluşturulurken İzlenilen Yol 102
4.4. Tenkitli Metin 105
4.5. Açıklamalı Dizin 316
BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER 870
KAYNAKÇA 873
EKLER 878

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

a : Her bir yaprağın ön yüzü

Ar. : Arapça

b : Her bir yaprağın arka yüzü

Bk. : Bakınız

C. : Cilt

çev. : Çeviren

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

Far. : Farsça

Fr. : Fransızca

h. : Hicri

haz. : Hazırlayan

İsp. : İspanyolca

İtal. : İtalyanca

Krş. : Karşılaştırınız

m. : Miladi

Rum. : Rumca

S. : Sayı

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

+ : İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.

- : Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.

/ : Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde yaprak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılır.

>/< : Kelimenin hangi yöne değişim gösterdiğini belirtir.

~ : Değişik iki şekli gösterir.

[ ] : Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.

(?) : Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ
ا	a, ā, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ñ
ڭ	g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
ه	a, e, h
و	o, ö, u, ü, v
ى	ı, i, ī, y

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabiî bir vasıtadır. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, fikirlerini, hükümlerini birbirlerine nakletmek, meramlarını birbirlerine anlatmak için dil denilen vasıtaya başvururlar (Ergin, 2002, s. 3). İnsanlar arasında bir iletişim aracı olarak kullanılan dil; aynı zamanda bir toplumun kültürel kimliğinin, tarihî birikiminin ve edebî değerlerinin nesiller boyunca aktarılmasını sağlar.

Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyülü bir varlıktır (Aksan, 2015, s. 11). Toplumsal bir uzlaşım aracı olan dil insanlar arasında doğal olarak gelişir ve zamanla değişime uğrar. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünelemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, 2015, s. 11).

Türk dili ve edebiyatı eğitimi bağlamında ele aldığımızda; dilin sadece bir iletişim aracı değil, edebî yapının, tarihsel belleğin ve bir milletin kimliğinin temel ögesi olduğunu görürüz. Burada dil hem fonetik, morfoloji, sentaks, söz varlığı vb. gibi yapısal olarak hem de şiir, anlatı, türler, üslup vb. aracılığıyla edebî olarak karşımıza çıkar.

Bu tezde, *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı olan nüshasının dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılması amaçlanmıştır. 16. yüzyıla ait *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özelliklerinin neler olduğu, bilimsel anlamda Türk dilinin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine nasıl katkılar sağlayacağı, eserin içeriğinden hareketle gazavatların içeriğinin nasıl olduğu, hangi değerlerin işlendiği ve Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve öneminin nasıl olduğu problem konusu olarak ele alınmıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmada şunlar amaçlanmaktadır:

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri,

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı gazavatnamenin söz varlığı,

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın edebiyat (yazın) dili,

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi.

1.3. Önem

Bu araştırmada elde edilen bulguların;

- Türk Dil Kurumu'na katkı sağlayacağı,

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,

- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Tarih Eğitimi gibi bölümlerin çalışmalarında örnek teşkil edeceği,

- Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde tarihî metinlerin kullanımına katkı sağlayacağı,

- Eski Türkiye Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi ile ilgili filoloji çalışmalarına katkı sağlayacağı,

- Milli kimlik ve tarih bilinci kazandırmaya fayda sağlayacağı,

- Araştırmacıların, konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalarına ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı olan nüshası ile sınırlıdır.

1.5. Sayıltılar

- Örneklem, evreni temsil edici niteliktedir.

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özelliklerinin ve söz varlığının Türk dili ve edebiyatı öğretimi için kaynak teşkil edebileceği, dil ve edebiyat öğretiminde bu eserden yararlanabileceği, ayrıca dil ve edebiyat öğretiminde tarihî bağlamlı metinlerle öğrencilerin millî bilinç ve tarih şuuru kazanmalarına da katkı sağlayabileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Dil

Türk Dil Kurumu sözlüğünde dil; "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemi; lisan, zeban" olarak tanımlanmaktadır.

Dil; insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma (expression) vasıtamız dilimizdir (Banguoğlu, 2019, s. 9).

Korkmaz'a göre dil; insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ve başkalarına aktarılmasını sağlayan seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş sistemdir (Korkmaz, 2003, s. 67).

İnsanı insan yapan niteliklerin başında gelen dil, onun duygularını, düşüncelerine, isteklerini çevresine aktarmasına, varlığını sürdürebilmesine imkân sağlar. Dolayısıyla dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, bir toplumu oluşturabilmeleri söz konusu olamaz (Kartalcık, Bulgurcu, 2012, s. 13).

Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü, dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir (Aksan, 2015, 13).

1.6.2. Edebiyat

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre edebiyat; olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı; yazındır.

Edebiyat; bilgi, gözlem ve deyişlere dayalı duygular, düşünceler, hayaller yardımıyla güzel söz ve yazı eserleri yaratma ve bilgi sanatıdır (Kabaklı, 1985a, s. 2).

Batı'da 'edebiyat' yazı düzeninden doğmuştur. Sözcüğün bu anlamı ifade eden Latince kökeni de bunu doğrular: Edebiyat (litteratura: yazı (ecriture) anlamındadır. Günümüzde bu anlamda, edebiyat sözcüğü yerine "yazın"; edebî sözcüğü yerine de "yazınsal" sözcükleri kullanılmaktadır (Uçan, 2008: 17).

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve "terbiye = eğitim" anlamına gelen "edeb" kelimesi de bunu açıkça gösterir. Edebiyat ve eğitim insanla, insan topluluklarıyla ilgilenme bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır (Kavcar, 1994, s.2).

Edebiyat Arapça kökenli bir kelimedir. Edep (edb) kökünden türetilmiştir. Arapçada olduğu gibi Türkçede de bu kelimenin birçok manası vardır: Edebiyat, derinleştirme, işleme, geliştirme, düzen verme, iyice belirtme, vb.leri hakkında yazılmış ve söylenmiş olan her şeydir (Güzel, Torun, 2021, s. 25).

Sonuç olarak edebiyat; insanların duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini etkili bir şekilde ifade etme sanatıdır. Edebî eserler, sözlü ve yazılı olarak ele alınır. Bu eserler estetik bir değer taşımanın yanında, içerisinde bilgi ve deneyim de barındırır. Edebiyat sadece bir anlatım biçimi değildir. Edebiyat; toplumun kültürünü, değerlerini ve eğitim anlayışını da aktaran bir disiplindir. Edebiyat aynı zamanda eğitimle yakından ilişkilidir; çünkü bu disiplin sayesinde insan gelişir, olgunlaşır ve farklı bakışa açıları kazanır.

1.6.3. Eğitim

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre eğitim; Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiyedir.

Eğitim, gerçeği araştırma sürecidir (Alkan, 1980, 33).

En geniş ve genel anlamıyla eğitim, çocuk olsun, genç olsun, yaşlı olsun, insanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamaktır (Kavcar, 1999, s. 2).

"Emile Durkheim eğitimi; sosyal hayat bakımından yetişmiş nesillerin, henüz bu hayata ulaşamamış olan nesiller üzerindeki etkileridir şeklinde tanımlamaktadır. J.J. Rousseau'ya göre eğitim, tabiata göre insan yetiştirmedir" (Kıncal, 2004, s. 2).

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili olarak gazavatname ve Barbaros Hayreddin Paşa hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Gazavatname

Gazavât kelimesinin tekili olan gazâ "cenge gitmek, cenk etmek" mânasında olmakla beraber daha sonra din düşmanlarıyla yapılan savaşları ifade eden "cihad"la aynı anlamda kullanılmış ve bu anlam yaygınlaşmıştır (Erkan, DİA, C. 13, s. 439). Gaza; İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayan topluluklara karşı yapılan savaşlara denir. Bu tanımdan hareketle düşmanla yapılan savaşlara "gazaname" ya da gazavatname" ismi verilmiştir. Bu eserlerde sadece savaşların anlatımı yapılmaz; aynı zamanda kahramanlık, fedakârlık, adalet, dinî bağlılık, sadakat, liyakat gibi değerler de yüceltilerek işlenir. Gazavatnamelerde savaşlar, çoğu zaman İslam'ın zaferi ve İslam yolundaki mücadele olarak kaleme alınır.

Düşman topraklarına yapılan sürekli akınlarla, girişilen karşılıklı savaşları, bu savaşlarda gösterilen kahramanlıklarla kazanılan zaferleri anlatan manzum ve mensur eserler "Gazavâtnâme" adı altında toplanır. Bunlar Zafer-nâme, Fetih-nâme gibi adlar alır (Levend, 1973, s. 158). Fetih-nâme ve zafer-nâmelerin hepsine gazavât-nâme, son devirlere ait savaşları hikâye eden eserlere de zafer-nâme denilmiştir (Levend, 2000, s. 1).

Gazavâtnâmelere ilk olarak megâzî adı altında Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Türk edebiyatında ise manzum ve mensur olmak üzere birçok gazavatname kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında gazânâme, gazavatnâme, fetihnâme ve zafernâme gibi adlarla anılan edebî metinleri Selçuklular devrine kadar götürenler ve destanî yönlerinin ağır basmasına rağmen *Dânişmendnâme* ve *Battalnâme* gibi eserleri de bu türe dahil edenler olmuştur (Erkan, DİA, C. 13, s. 439). Fakat bunlar daha çok destanî özellikler gösterir. Bu yüzden gazavatnâmelerden ayrı bir tür olarak ele alınmışlardır.

Gazavatnameler Türk edebiyatında ilk kez 15. yüzyılda kaleme alınmıştır. Bu dönemde, Osmanlı fetihlerinin hız kazanmasıyla birlikte, kahramanlık ve fetih temalı eserlerin sayısında artış gözlemlenmiştir. Özellikle Yavuz Sultan Selim ile Kanunî Sultan Süleyman'ın seferleri üzerine pek çok gazavatname yazılmıştır. 16. yüzyılda ise bu eserlerin

yazımı giderek artmış ve gazavatnameler, Türk dili ve edebiyatının önemli türlerinden biri hâline gelmiştir.

Belirli bir savaş veya seferi tasvir eden gazavatnâmeler oldukça ayrıntılı bilgiler verirler ve bu yönleriyle genel Osmanlı tarihine de katkı sağlarlar. Ayrıca bu eserlerde genellikle bir gazâyı gerçekleştiren şahıs ön plana çıkarılır ve eser bu şahıs etrafında gelişir (Erkan, DİA, C. 13, s. 439). Gazavât-nâmeler, edebî eser olmalarının yanında geçmiş devirlerdeki savaşları ve kahramanlıkları ele almaları, bu sayede pek çok tarihî şahsiyete ve olaya tanıklık etmeleri münasebetiyle tarihî vesikalar olarak da değerlendirilirler (Özkan, 2007, s. 2). Bu yönleriyle gazavatnameler, hem edebiyat hem de tarih araştırmaları açısından büyük bir değer taşırlar. Özellikle klasik Osmanlı tarihinde kısa olarak yer alan bazı olaylar, gazavatnamelerde daha ayrıntılı biçimde yer alır. Böylece bu tür eserler önemli tarih kaynakları hâline gelir.

Gazavatnameler genellikle gerçek kişilere ve tarihî şahıslara dayanır ve destansı anlatımları vardır. Bu anlatımlarda kahramanlık, fetih ve yiğitlik duyguları ön plana çıkar ve millî ve dinî değerler ön plandadır.

Gazavatnameler konuları bakımından üç grupta ele alınırlar:

- Bir padişahın gazalarını ve devrini konu alanlar (Selimname, Süleymanname vb.),

- Vezirlerden birini ya da ünlü komutanlardan birini konu alanlar (Barbaros Hayreddin Paşa, Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa, Özdemiroğlu Osman Paşa vb.)

- Belirli bir yerin veya kalenin alınmasını konu alanlar (Preveze, Bağdat vb.).

Türk edebiyatında bugüne kadar tespit edilebilen gazavatnâmelerin sayısı 250'nin üzerindedir. Bunlardan kırk kadarı manzum olup mesnevi tarzında kaleme alınmıştır (Erkan, DİA, C. 13, s. 439). Bu gazavatnamelere örnek verecek olursak bazıları şunlardır: *Gazânâme, Gazavatnâme, Gazavât-ı Sultan Murad, Enîsü'l-guzât, Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Sinan Paşa'nın Gazavâtı, Gazavât-ı Sultan Süleymân-ı Kânûnî, ez-Zühretü'n-neyyire, Târîh-i Gazavât-ı Sultan Murâd-ı Sâlis, Cihâdnâme-i Hasan Paşa, Gazavatnâme-i Halil Paşa, Gazavât-ı Gazi Hasan Paşa, Gazavât-ı Hüseyin Paşa* vb.

Gazavatnameler üzerine yapılmış olan bazı çalışmalar ise şunlardır: Agâh Sırrı Levend'in *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*; Derviş Gubârî'nin *Gazavât-nâme-i Midilli*; Ahmet Şefik Şenlik'in *Tiryâkî Hasan Paşa Gazavâtnâmesi ve Bazı Filolojik Notlar*; Fahir İz'in *Eski Türk Edebiyatında Nesir*; Necib Âsım'ın *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseri bu alanda yazılmış olan önemli eserlerdendir.

Dil ve üslup açısından bakıldığında, gazavatnameler zaman zaman şiirsel ifadeler, abartılı kahramanlık tasvirleri ve dini göndermelerle süslenmiştir. Bu da onların halk üzerinde daha etkili olmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, gazavatnameler yalnızca birer edebî eser değil; aynı zamanda tarihsel, ideolojik ve kültürel birikimin yer aldığı metinlerdir. Bu yapılarıyla, Türk edebiyatı ve Osmanlı tarihi arasında köprü kuran önemli kaynaklardan birdir.

2.2. Barbaros Hayreddin Paşa

Barbaros Hayreddin Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun en ünlü denizcilerinden biri olup, aynı zamanda denizcilik tarihinde de önemli bir figürdür. Barbaros Hayreddin Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz'deki gücünü pekiştiren ve büyük deniz zaferlerinde öncülük eden bir paşadır.

Hızır Reis olarak bilinen Barbaros Hayreddin Paşa'nın 1466/1467 yılında Midilli'de doğduğu bilinmektedir. Babası Vardar Yenicesi'nden Yakub adlı bir sipahidir. Asıl adı Hızır olduğu halde Barbaros ve Hayreddin lakaplarıyla tanınır. Batılılar havuç rengine çalan kırmızı sakalından dolayı ağabeyi Oruç'a verdikleri "Barbarossa" adını daha sonra Hızır için de kullandıklarından Barbaros diye tanınmış, Hayreddin lakabını ise kendisine Yavuz Sultan Selim takmıştır (Turan, DİA, C. 5, s. 65). Dört kardeşten en küçüğü olan Hızır'ın diğer kardeşleri İshak, Oruç ve İlyas'tır.

Hayreddin (Hızır) Reis'in denizcilik faaliyeti kendisinden iki yaş büyük ağabeyi olan Oruç'la birlikte küçük çapta ticaret ve korsanlıkla başlamıştır. Oruç Reis Sîren, Orta Akdeniz'de Mora bölgesinde Selanik ve Eğriboz'a, Hızır Reis ise Doğu Akdeniz'de İskenderiye, Trablus ve Şam'a sefer düzenlerlerdi (Gündoğdu, Şahin, Altun, 2019, s. 29). Rodos şövalyelerine esir düşen ağabeyi Oruç'un kurtarılmasından sonra iki kardeş Şehzade Korkut'un himayesine girmişlerdir. Bu dönemde, İspanyolların Endülüs'te Müslümanlara uyguladığı zulümler nedeniyle yaşanan göçler, Batı Akdeniz'deki dengeleri değiştirmiş,

Oruç ve Hızır kardeşler Akdeniz'e yönelmişlerdir. 1504'ten itibaren ise Kuzey Afrika sahillerinde faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bununla beraber;

> İki gemilik küçük filoları için emin bir liman arayan iki kardeş, Tunus Hafsî Sultanı Ebû Abdullah Muhammed b. Hasan (1493-1526) ile anlaşarak Halkulvâdî'de (La Goletta) yerleştiler. Gemilerinin sayısı artınca da Cerbe adasına geçip orayı üs edindiler ve akınlarını İtalya kıyılarına kadar uzattılar. İspanyol işgalindeki Bicâye (Bougie) Limanı'nı alamayan Barbaros kardeşler 1513 yılında bir yarımada üzerinde bulunan Cicelli'yi (Djidjelli) ele geçirdiler. Kendi başlarına bir şehir yönetimi kurmuş bulunan Cicelli halkı Oruç'u sultan ilân etti. Böylece Barbaroslar'ın Kuzey Afrika'da kuracakları devletin temelleri atılmış oldu (Turan, DİA, C. 5, s. 65).

XVI. yüzyılın başlarında üslendikleri Mağrip kıyılarından Akdeniz'de geniş ölçüde gaza ve korsanlık faaliyetlerine girişen Oruç ve Hayreddin Barbaroslar'ın kazandıkları başarılar, Batı'da endişeyle Mağrip aleminde ise sevinçle karşılanıyordu (Gündoğdu vd., 2019 s. 32).

> Bir ara sıla için Midilli'ye dönen Barbaros kardeşler, Yavuz Sultan Selim'in himayesine girmek amacıyla Muhiddin Reis'i seren yüklü bir barça ve değerli hediyelerle İstanbul'a gönderdiler (1515). Böylece Osmanlı desteğini de sağlayan Barbaroslar Bicâye'yi aldıkları gibi Katolik Ferdinand'ın ölümünden (1516) faydalanarak İspanyol işgalinden kurtulmak isteyen Cezayir şehrinin yardımına da koştular. Cezayir ve onun batısındaki Şerşel'in (Césarée) ele geçirilmesinden sonra Oruç Reis Şerşel ve Cezayir sultanı ilân edildi. Bunu 1517'de Tenes ve Tilimsân (Tlemsen) şehirlerinin zaptı takip etti. Ancak yerlilerle anlaşan İspanyollar'ın 1518'de Tilimsân'ı geri aldıkları savaşta Oruç Reis şehid oldu (Turan, DİA, C. 5, s. 66).

Barbaros Hızır, daha önce Yavuz Sultan Selim'e bir elçi göndererek zapt ettiği toprakların Osmanlı Devletinin bir eyaleti olarak kabülünü arz etmişti (1518). Dileği kabul edildi. Padişah Hayreddin'e beylerbeyi pâyesi ve Anadolu'dan asker toplama izni verdi. Ayrıca yardımlarda bulundu (Düzdağ, 2012, s. 396). Cezayir Osmanlı topraklarına katılmış, Hızır Reis de artık Hayreddin Paşa olarak anılmaya başlanmıştır.

Hayreddin Paşa'nın Kuzey Afrika'daki faaliyetleri ve Türklerin buraya gelmeleri İspanyolların yeniden ayaklanmasına sebep olmuştur. İspanyollar Hayreddin Paşa tarafından geri gönderilmiş ve burada Hayreddin Paşa'ya "Barbarossa" lakabını vermişlerdir. Barbaros Hayreddin 1520-1529 yılları arasında İspanyollar'ın elinde bulunan küçük bir adanın dışında bütün yörenin hâkimi olmuştur. Cicelli'den sonra Kol (Collo) Limanı ile Bone ve Konstantin'i de ele geçirmiştir. Fakat Tunus Sultanı Muhammed'in saldırısı ve Ahmed b. Kādî'nin isyanı üzerine 1524'te Cezayir'i terketmek zorunda kaldı. Ancak üç yıl sonra şehre yeniden hâkim olabildi (Turan, DİA, C. 5, s. 65). Barbaros İtalya'dan sonra İspanya sahillerini de tehdit etmeye başladı. Çeşitli baskı ve zulümlere uğrayan Gırnata Müslümanları Barbaros'un şahsında büyük bir destek buldular (Turan, DİA, C. 5, s. 65). Yurtlarından ayrılmak zorunda kalan bu Müslümanlar (Moriscos) Türk gemileriyle Afrika

sahillerine taşındı. Cezayir'e getirilen Endülüs Müslümanlarının sayısı 70.000'i buldu. Ayrıca ele geçirilen ganimetlerle Cezayir şehri zenginleşti ve Türkler'in Hindistanı (veya Meksikası) diye şöhret kazandı (Turan, DİA, C. 5, s. 65).

Barbaros Hayreddin Paşa'nın bu başarı ve zaferleri sonucunda İspanyol ve Fransız filoları birleşti ve Hayredin Paşa üzerine gitmeye karar verdiler. Kurulan donanmanın başına Andrea Doria getirildi (Hristiyanların en ünlü kaptanı). Andrea Doria Şirşel'e çıkarma yaptı ve başarısız oldu. Barbaros Hayreddin Paşa 1533 yılında Kanunî Sultan Süleyman tarafından bir hatt-ı hümâyun ile İstanbul'a çağırıldı. Barbaros, yerine evlatlığı Hasan Ağa'yı bıraktı. Yanına meşhur ondokuz reisini alarak mükemmel bir donanma ile yola çıktı (Düzdağ, 2012, s. 399). 1533 yılı ortalarında Hayreddin Paşa'nın donanması büyük merasim ve şenliklerle İstanbul limanına geldi. Birkaç gün sonra Kanunî Sultan Süleyman'ın huzuruna kabul edildi ve Kapudân-ı Deryalığa nasb olundu (Düzdağ, 2012, s. 399).

1534 yılında Barbaros Hayreddin Paşa tekrardan sefere çıktı. İtalya'nın güney kıyılarına seferler düzenleyerek Tunus'u ele geçirdi. Ancak ertesi yıl, şehir yeniden İspanyolların eline geçti. Barbaros 1537'de Korfu'nun kuşatmasına katıldı ve kuşatma başarısız oldu. Ardından Venedik'e ait Ege adalarına sefer düzenleyerek birçok önemli adayı Osmanlı topraklarına kattı. 1538'de Preveze açıklarında Haçlı donanmasına karşı kazandığı büyük zaferle Osmanlılara Akdeniz'de üstünlük sağladı. Preveze zaferi, bütün Osmanlı ülkesinde "cihâd-ı ekber" sayılarak şenliklerle kutlandı (Düzdağ, 2012, s. 402). 1539'da Adriyatik kıyısındaki Nova'nın geri alınması ve 1540'ta Venedik'in Osmanlılarla barış imzalaması, bu deniz hâkimiyetini pekiştirdi. 1543 yılında Barbaros, Fransız donanmasıyla birlikte İtalya kıyılarına saldırı düzenledi, birçok şehir ele geçirildi; ancak kalenin alınamaması nedeniyle kuşatma sona erdi. Osmanlı filosu kışı Toulon'da geçirdi. Fransa'nın V. Karl'la anlaşması üzerine Barbaros İstanbul'a dönerken Cenova'da esir olan Turgut Reis'i de kurtardı (Turan, 1992).

Nice seferi Barbaros'un son büyük seferidir. Bundan sonra daha çok tersane işleriyle meşgul olan Barbaros, 6 Cemâziyelevvel 953'te (5 Temmuz 1546) kısa bir hastalıktan sonra vefat etti ve sağlığında Beşiktaş'ta yaptırdığı medresenin yanındaki türbesine defnedildi (Turan, DİA, C. 5, s. 65).

Barbaros Hayreddin Paşa, kazandığı zaferlerle Osmanlı deniz gücünü arttırmış; Preveze Zaferi ile Osmanlı'ya Akdeniz'de üstünlük sağlamıştır. Osmanlı-Fransız ilişkilerinde ve

Osmanlı-Avrupa siyasetinde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Bütün bu başarılarından dolayı Barbaros, Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki altın çağının en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Osmanlı Devleti denizcilik tarihi için önemli bir kişi olan Barbaros Hayreddin Paşa hakkında yazılmış olan bazı eserler ise şunlardır: Ertuğrul Düzdağ'ın *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hâtıraları*; Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil'in *Barbaros Hayreddin Paşa: Kaptan Paşa'nın Seyir Defteri, Barbaros Hayreddin Paşa Akdeniz'i Türk Gölü Yapan Amiral*; Abdullah Yıldız'ın *Barbaros Hayreddin Paşa Akdeniz'in Reisi*; Abdullah Gündoğdu, Hüseyin Güngör Şahin ve Dilek Altun'un *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi ve Zeyli*; Ali Rıza Seyfi'nin *Barbaros Hayreddin*; Kalelizade Şükrü'nün *Barbaros Kardeşler*; İskender Fahrettin Sertelli'nin *Barbaros: Gençliği, Akınları ve Ölümü*; Fevzi Kurtoğlu'nun *Barbaros Hayrettin Paş*a adlı eseri Barbaros Hayreddin Paşa hakkında yazılmış olan eserlerden bazılarıdır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilimlerde tez hazırlarken nitel araştırma yöntemi oldukça sık tercih edilir. Bizim de araştırmamızın modeli nitel araştırma modelidir. Nitel araştırma çalışmanın temel çerçevesini ve veri toplama-yorumlama sürecinin nasıl işleyeceğini belirleyen yapıdır. Nitel araştırmada, gözlem ve doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemlerine başvurulmaktadır. Bu araştırmalar sosyal bilimlerde karmaşık yapıların açıklanmasında sıkça kullanılmaktadır.

Araştırmada *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı olan nüshası çalışılarak 1b-200a yapraklarının tenkitli metni, dil incelemesi, dil ve edebiyat eğitimi açısından önemi ve açıklamalı dizini doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi kullanılarak ortaya konulacaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

- Araştırmanın evreni *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin nüshalarıdır.

- Araştırmanın örneklemi; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı nüshalar, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı ve Paris Bibliotheque Nationalede kayıtlı 514 numaralı nüshalardır. Bu nüshalardan hareketle eserin 1b-200a varakları arası çalışılacaktır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında literatür taraması yapılmıştır ve veriler sistematik bir biçimde çalışılarak doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma alan odaklı bir araştırma olduğundan dolayı bu alana ilişkin kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bu süreçte kullanılabilecek kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, internet ortamında yer alan veri tabanlarından ve diğer internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Araştırmanın temelini oluşturan eser, içerik analizi yöntemiyle

sistematik olarak incelenmiş; elde edilen bilgiler ve bulgular doğrultusunda veriler yapılandırılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İncelenen eser transkripsiyon alfabesi kullanılarak Latin alfabesine aktarılmış ve tenkitli metin oluşturulmuştur. Ortaya çıkan bu çalışmanın açıklamalı dizini de hazırlanmıştır. Araştırmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen bulgular genel ifadelerle özetlenmiş; literatür taraması ve doküman analizi yoluyla ulaşılan verilerin değerlendirmesi yapılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Giriş

4.1.1. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*

Gazavât-ı Hayreddin Paşa; Barbaros Hayreddin Paşa ile kardeşi Oruç Reis'in hayatını ve mücadelelerini konu alan bir gazavatnâmedir. Bu eser hem Osmanlı denizcilik tarihinin hem de gazavatnâme edebiyatının önemli örneklerinden biridir. Eserin müellifi, muhtemelen XV. yüzyılın son çeyreğinde doğan ve bahriyeden yetişen, 1525'te yazılmış olan *Kitâb-ı Bahriyye*'nin telifinde görev alan, daha sonra Kaptanıderyâ Barbaros Hayreddin Paşa'nın hizmetine giren Murâdî mahlaslı şair Seyyid Murad'dır (Gallotta, DİA, C. 13, s. 437). Murâdî'nin Barbaros'un yanında hangi hizmetlerde bulunduğu bilinmemekle beraber *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseri onun ağzından bu görevi sırasında yazdığı kesindir (Gallotta, DİA, C. 13, s. 437). Çalışılan metnin girişinde Seyyid Murad'ın yazdığına dair geçen bilgi şu şekildedir:

> ***[İı 1b]*** *(...) Tebārek ve Te'ālā mā-şā'e fī'd-dünyā ve'l-āḫireti ma'a-aḫīhi mine'l-evveli ve'l-āḫiri fī'l-berr ve'l-baḥr ve* ***te'līf-i Seyyid Murād*** *raḥmetu'llāhi 'aleyh ilā yevmi'l-mī'ād.*

Seyyid Murad hakkında ilk bilgi Pîrî Reis'in *Kitâb-ı Bahriyye*'sinin yazımında görev almasıdır. Murâdî, Pîrî Reis'in müsveddelerini *Bahrnâme* adıyla kitap haline getirmiştir. Daha sonra hayatının önemli bir kısmını Barbaros Hayreddin Paşa'nın maiyetinde geçirmiştir (Özcan, DİA, C. 31, s. 193). Onun hemen bütün deniz seferlerine katıldığı ve 945 (1538) yılında Preveze Deniz Muharebesi'nde Durak Reis'in baştardasında bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca Kanûnî Sultan Süleyman'ın 948 (1541) Macaristan seferine iştirak eden Murâdî bu seferin tarihçesini de kaleme almıştır. Ardından Sadrazam Rüstem Paşa'nın hizmetine girmiştir (Özcan, DİA, C. 31, s. 193).

Eser, Hayreddin Paşa'nın bir otobiyografisi sayılmaktadır. Murâdî bu eserin bir nüshasını Vezîriâzam Rüstem Paşa'ya vermiştir. Rüstem Paşa ile Macaristan'a sefere giden Murâdî İstanbul'a döndükten sonra Hayreddin Paşa'nın hayatının ikinci bölümünü kaleme almıştır:

> Metinden dolaylı olarak anlaşıldığına göre, Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri vasıtasıyla Hayreddin Paşa'dan o zamana kadar denizde ve karada yapmış olduğu gazaları kayda geçiren bir tarih yazdırmasını emretmiş, bunun üzerine, Seyyid Murad tarafından biri düzyazı diğeri manzum olarak Hayreddin Paşa

> Gazavâtnamesi kaleme alınmıştır. Büyük amiralin maiyetinde bulunmuş olan Muradi, eserini Hayreddin Paşa'nın arzusuna istinaden dinleyenlere ve okuyanlara kolaylık olsun diye, doğru ve açık bir Türkçe ile yazdığını belirtir. Yine, naklettiği olayların bazılarını bizzat Barbaros'un kendi ağzından dinlediklerinden, bazılarını gazalarında onun yanında bulunan mücahidlerden duyduklarından, çoğunu da katıldığı gazalarda ve seferlerde doğruluğundan herhangi bir şekilde bizzat tanıklık ettiklerinden aktardığını kaydetmektedir (Gündoğdu vd., 2019, s. 15).

İki bölümden oluşan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın birinci bölümü 1541 yılına, ikinci bölümü ise Barbaros'un ölüm tarihi olan 1546 yılına kadar gelmektedir (Gallotta, DİA, C. 13, s. 437). *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin ilk bölümü manzum ve mensur olmak üzere iki şekilde kaleme alınmıştır. Her ikisinde de hemen hemen aynı olaylar anlatılmakta olup manzum olan mensur olan eserden yararlanılarak hazırlanmıştır. Aldo Gallotta "Ġazavāt-ı Ḫayreddīn Pāşā" adlı makalesinde bu gazavatname ile ilgili olarak;

> Eser, sözlü edebiyatla tarih ve hikâye arasında bir üslupla kaleme alınmıştır. Eserin bu destanvârî görünümü halk arasında çok tutulmasına vesile olmuştur. (…) Bununla beraber Osmanlı imparatorluğunun Akdenizde hakimiyetini kurduğu bir sırada, donanmanın başında bulunan büyük amiral Ḫayreddin Paşa'nın hayat ve seferleri için sağlam ve güvenilir bir kaynak teşkil eden Seyyid Murad tarafından yazılmış bu eserin Türk deniz tarihinin en önemli eserlerinden biri olduğu kuşkusuzdur. O, aynı zamanda, Osmanlı edebî çevrelerinde takdir görmüş hikâye dalında mühim bir eserdir (s. 474).

Eser; en büyük kaptanın hayatını ve faaliyetini anlatan, en yakın bir kaynak ve temel eser olarak, hem Akdeniz'deki Türk deniz üstünlüğünü belirleyen dönemi aksettirmiş hem Osmanlı edebiyatında mühim bir anlatım eseri olarak yer almıştır (Gallotta, 1981, s.128).

"Ġazavāt-ı Ḫayreddin Paşa" adlı eser hakkında ilk bilgi veren yazar Joseph von Hammer olmuştur. Hammer, bu eseri "Devlet-i Osmâniye Tarihi" adlı eserinin üçüncü cildi için kullanmış bulunduğu doğu kaynakları arasında zikretmiştir (Gallotta, 1981, s. 476). Hammer'e göre bu eser Barbaros Hayreddin tarafından Sinan Çavuş adlı birisine bizzat yazdırılmıştır. Uzun zaman tekrar edilen bu bilgi bir yanılgıdan ileri gelmektedir (Gallotta, 1988, s. 130). Bu mesele hakkında 1963 yılında bir makale kaleme alan Hüseyin Yurdaydın, mensur Ġazavât'ın Sinan Paşa'ya atfetmenin uygun olamayacağını ispat ettiği gibi *Târih-i Feth-i Şikloş* adlı eserin olsun, bu eserlerin olsun Seyyid Murâd veya Murâdî'nin olduğunu ortaya koymuştur (Gallotta, 1988, s. 130).

Seyyid Murâd'ın *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseriyle bağlantılı üç eseri daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Feth-i Kal'a-i Nova*'dır. Bu eserde Andrea Doria'nın düşürdüğü Nova Kalesi'nin Barbaros tarafından geri alınması ayrı bir manzum eser olarak kaleme alınmıştır. Eser, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde 2475 numarada kayıtlıdır. İkincisi; *Fetihname-i Hayreddin Paşa* adlı eserdir. Eserde Preveze Deniz Zaferi'ni anlatan manzum eserdir. İki nüshası bulunmakta olup biri Kahire'de diğeri ise Topkapı

Sarayı'ndadır. Son olarak üçüncü eser ise; *Tarih-i Feth-i Şikloş ve Estergon ve İstuni Belgrad* adlı eserdir. Bu eserde ise; Macaristan seferi, Macaristan seferine dair vakaları, Şikloş, Estergon ve İstuni Belgrad şehirlerinin fethi yer almaktadır. Üç nüshası bulunmakla beraber biri İstanbul Millet Kürüphanesinde, diğeri Viyana Nationalbibliothek'de, üçüncüsü ise Paris Bibliotheque Nationale'de bulunmaktadır.

Barbaros ve seferleri için tek orijinal kaynak olan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'dan ilk istifade eden Kâtib Çelebi'dir. Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-kibâr fî esfâri'l-bihâr* adlı eserinin Barbaros kardeşlerle ilgili bölümünü bu kitaptan faydalanarak yazmıştır (Gallotta, DİA, c.13, s.37). *Gazavât-ı Hayreddin Paşa,* yalnızca Osmanlı coğrafyasında değil, Avrupa'da da geniş bir ilgiyle karşılanmış ve farklı dillere yapılan çeviriler aracılığıyla tanınmıştır. İlk çeviri, 1578 yılında İspanya Kralı'nın talebi üzerine, kralın sekreteri Alçamora tarafından, bir Türk esirin katkılarıyla İspanyolcaya yapılmıştır. Bu çeviri, aynı zamanda bilinen en eski gazavatname tercümesi olma özelliğini taşımaktadır. Eser, İspanyolca metin esas alınarak Emmanuel Pelaez tarafından İtalyancaya çevrilmiştir. Eser muhtemelen Barbaros daha hayatta iken Arapça'ya da tercüme edilmiştir. Bu tercüme Nûreddin Abdülkādir tarafından *Kitâbü Ġazavâti ʿArûc ve Ḫayriddîn* adıyla yayımlanmış (Cezayir 1934), Mevlây Belhamîsî de Arapça metnini tenkitli neşre hazırlamıştır (Gallotta, DİA, C.13, s. 438). 1837 yılında ise Ferdinand Deniş ve Sander Gang'ın çalışmasıyla Fransızcaya aktarılmıştır. Macarca çeviri ise 1896'da Jozsef Thury tarafından gerçekleştirilmiş; son olarak 1991 yılında Mustafa Yıldız tarafından Almanca tercümesi yapılmıştır. Bu çeviriler sayesinde eser, farklı kültürel çevrelerde tanınmış ve böylece 16. yüzyıl Osmanlı denizcilik tarihine dair bilgi ve anlatılar daha geniş bir kitleye ulaşmıştır.

Eser, İshak, Oruç, Hızır (Barbaros Hayreddin Paşa) ve İlyas'ın doğumlarıyla başlamakta olup ardından kardeşlerin denizcilikle tanışmaları ve ilk seferlerine yer verilmektedir. Oruç Reis'in Rodos'ta esir düşmesi ve Şehzade Korkut'un müdahalesiyle serbest bırakılması, Kuzey Afrika'ya yönelmeleri ve Tunus ile Cezayir'e yerleşmeleri detaylı biçimde dile getirilmektedir. Oruç'un şehit edilmesi, Hızır Reis'in Osmanlı sultanının hizmetine girmesi, Barbaros Hayreddin Paşa ünvanını alması, kaptan-ı deryalığa tayini ve Osmanlı donanmasının başında Akdeniz'de yürüttüğü mücadeleler eserde aktarılmaktadır. Akdeniz'deki denizcilik faaliyetleri ve özellikle Preveze Deniz Savaşı ayrıntılı olarak ele alınır. Eser Barbaros'un ölümüyle sona erer ve bu serüven hem bir kahramanlık destanı hem de tarihsel bir belge niteliğinde sunulur.

4.1.2. Eserin Nüshaları

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eserin biri mensur diğeri manzum olmak üzere iki telifi bulunmaktadır. Eser hakkında ilk bilgi veren yazar Joseph von Hammer'dir. Hammer, bu eseri "Devlet-i Osmâniye Tarihi" adlı eserinin üçüncü cildi için kullanmış bulunduğu doğu kaynakları arasında zikretmiştir (Gallotta, 1981, s. 476). Burada bir nüshasının kendi kütüphanesinde, diğerinin Roma Vatikan'da Barbareni Kütüphanesinde olduğunu dile getirmiştir.

Eserin diğer nüshaları 1888 yılında tanıtılmaya başlanmıştır. C. Rieu Londra'da British Museum Kütüphanesinde başka bir nüshasını bulmuş ve buna 2798 numarasını vermiştir. Sinan Çavuş'a atfetmektedir. Diğeri ise Hilmi ed-Dağıstânî'ye göre kataloğuna göre, Kahire'de Dâru'l-Kutub'da bulunan 34/8830 numarada kayıtlı nüshadır. 1911 yılında Necip Asım, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesindeki manzum n. 1291 ile kayıtlı olan manzum Hayreddin Paşa'nın hayatını ve savaşlarını anlatan eksik bir nüshayı tanıtmıştır. Bursalı Mehmed Tahir 1923 yılında *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde bu nüshadan bahsetmiş ve başka mensur bir nüshayı daha dile getirmiştir. Tahir yaptığı eklerle, *Fetih-nâme-i Usturgun ve Ustön-u Belgrad* adlı eser ile Tarih-i Cezayir veya Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı bir eserden de haber vermiştir. F. Babinger ise bilinen bu nüshalara ek olarak Paris Nationale'de Schefer kitapları arasındaki n. 1186 kayıtlı mensur nüshayı bildirmiştir. H. Derenbourg ve E. Levy Provençal'ın 22 1928 yılında derledikleri Arap el yazmaları kataloğunun Madrid Escurial Kütüphanesi 1663 numaralı müellifin adı olmayan mensur bir eserden bahsetmiştir. 1932 yılında Blochet adlı Paris Suppl. Turc. 514 numarada kayıtlı mensur bir nüshasını tanıtmıştır.

İstanbul'daki gazavat nüshalarına ait bilgiler ise L. Forrer tarafından verilmiştir. Bu nüshalar İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde 94, 2490, 2459 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı dört tane mensur el yazması nüshalardır. 2490 ve 2639 numaralı nüshalardan önceden Bursalı Mehmed Tahir de bahsetmiştir. Berlin'de Staatsbibliothek'de bulunan nüsha ise B. Flemming tarafından ortaya çıkarılmıştır.

Bütün bu çalışmalar dahilinde mensur gazavatları sayacak olursak şu şekilde sıralayabiliriz:

- Viyana, Nationalbibliothek 1004 (H. O 54) (J. v. Hammer 1828)

- Viyana, Nationalbibliothek, 1005 (H. O 55) (J. v. Hammer 1828)

- Roma, Barberiniano Orientale 127 (J. v. Hammer 1828)

- Londra, British Museum 2798 (C. Rieu 1888)

- Kahire, Darü'l-kütüb 34/8830 (Hilmi Dağıstânî 1888)

- Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 1186 (Babinger 1927)

- Madrid, Escurial 1663 (H. Derenbourg ve E. Levy. Provencal 1928)

- Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 514 (E. Blochet 1932)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2639 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2490 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 94 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2459 (L. Forrer 1940)

- Berlin Staatsbibliothek, or, quart 1751 (B. Flemming 1968)

- Stuttgard, Würthambergische Landsbibliothek cod. or. fol 40 (Gallotta, 1988, 151)

Bu yazmalardan hiçbiri bu eserin özgün telifi olmayıp hepsi mensur olarak kaleme alınmışlardır. On üç yazma, mensur gazavatnamenin ilk bölümü olup Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 1186 numarada kayıtlı olan yazma ikinci bölümüdür. Bu bölüm Barbaros'un vefatından iki ay sonra tamamlanmıştır. Bu nüshayı ilk gören F. Babinger olmuştur. 51 varaktan meydana gelmektedir. Giriş kısmı bulunmamaktadır ve hikâye Kanunî Süleyman'ın Barbaros Hayreddin'e donanma ile Fransa'ya ulaşmasını emretme haberi ile başlar. Barbaros Hayreddin'in 1543 yılında Fransa'ya varışından, 4 Temmuz 1546 günündeki ölümüne kadar geçen hâdiseleri anlatır (Gallotta, 1988, s. 150).

Manzum gazavatname ise; tek nüshası Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki Revan Köşkü'nde 1291 numarasıyla kayıtlı nüshadır. Metinde yaklaşık 10.000 beyit bulunmakta olup remel bahriyle yazılmıştır. Bu nüsha hakkında ilk bilgiyi ise 1911 yılında Necip Asım vermiştir. Yazmadaki bazı yapraklar eksiktir. Metin Barbaros Hayreddin Paşa'nın ölümüne kadar olan kısmı ele almaktadır.

Özgün nüshasının kayıp olduğu bilinen bu eserin literatürde en eski nüshası olarak 1566 yılından önce istinsah edildiği ileri sürülen Vatikan nüshası olarak kayda geçse de, 1571 yılından önce istinsah edildiği kesin olan Escorial nüshasının 1541 ve 1546 tarihleri arasında istinsah edildiği tahmin edilmektedir (Gündoğdu vd., 2019, s. 21).

Viyana'daki Nationalbibliothek n. 1005 deki nüsha tekrarların ve bazı tasvirlerin atılmasıyla yapılmış bir özettir (Gallotta, 1988). L. Forrer iki telif diye bir konu gündeme getirmiştir. Buna göre Viyana'daki 1004, İstanbul'daki 2490 ve 2639 ve Paris'teki supp. turc 514 sayılı nüshalarını ilk telif diye ele alırken; Barberini 127 ile birlikte İstanbul'daki 94 ve 2459 ile Londra'daki 2798 numaralı yazmaları ikinci telif olarak ileri sürmüştür. Gallotta; gerçekte iki telif bulunmadığını, iki ayrı eser bulunduğunu söylerek ikinci telifin gazavatın özgünlüğüne uygun olduğunu dile getirmiştir. Hatta bu iki telife Escruial 1633 ve Kahire 34/8830 nüshalarını da eklemiştir. Birinci telif olarak anılan Viyana'daki 1004, İstanbul'daki 2490 ve 2639 ve Paris'teki supp. turc 514 sayılı nüshaları ise Seyyid Murad tarafından kaleme alınmış olup ayrı bir müstakil eser olarak değerlendirmiştir. Hatta bu nüshalara "Sözde Seyyid Murâd" nüshaları diye isimlendirmiştir (Gallotta, 1988). Bu eserdeki giriş kısmı, Seyyid Murad'ın *Gazavât*'ının tıpkısıdır. Geri kalan kısımlardan ise muhtevasının yarısı *Gazavât* ile aynıdır. Fakat genellikle yazılışı değişik bir eser olduğunu meydana çıkardığı gibi, bazı beyit ve cümlelerin aynen alınması, bazı bölümlerin uzatılması veya kısaltılması, bu eserlere ayrı bir hava vermektedir (Gallotta, 1988, s. 152). Hammer yukarda da söylediğimiz gibi, özgün bir nüsha olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmiştir. Sözde Seyyid Murâd'ın anlattıklarının yarısı başka bir konuyu alâkadar eder. Diğer tarafdan, *Gazavât*'ın dörtte biri bu eserde yoktur (Gallotta, 1988, s. 152-153):

> Diğer tarafdan *Gazavât*'ın anlattığı hâdiseler 1541 yılındaki Cezayir savaşı ile biterken, Sözde Seyyid Murâd yaptığı birkaç sayfa ek ile, Kanunî Süleyman'ın Cezayir'de Hasan Beg'e yolladığı hediyelerin ulaşması ile Hasan Beg'in Hayreddin Paşa'nın yerine Cezayir Beylerbeyliğine tayininide bildirir (Viyana 1004, varak ı85a-ı88b). Hayreddin Paşa'nın 1542-1546 yıllan arasında neler yaptığına dair haberler burada da yoktur. Eserde bulunan son haber, Padişah'ın Hayreddin Paşa'ya iltifatı (varak 188b-189a) ve Paşa'nın ölümünün hikâyesidir. Anlatım, Kur'an'daki II, 156 ayetle tamamlanır (Gallotta, 1988, s. 153)

Bu nüshalarla ilgili yapılan çalışmalara bakacak olursak;

> Madrid Escurial'deki yazma nüshanın (nr. 1663) diğer nüshalardaki değişikliklerle birlikte faksimile neşrini A. Gallotta yapmıştır ("II Ġazavāt-ı Ḫayreddin Paša di Seyyid Murâd", *Studi Magrebini*, XIII, Napoli 1981). M. Ertuğrul Düzdağ (*Akdeniz Bizimdi, Barbaros Hayreddin Paşa'nın Savaşları: Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, İstanbul 1973, 7. bs., 1984) ve Yılmaz Öztuna (*Barbaros Hayreddin Paşa'nın*

Hatıraları, İstanbul 1989) eseri sadeleştirerek, Mustafa Yıldız da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüshasını (TY, nr. 2639) Almanca özeti ile (*Ġazavāt-ı Ḫayreddīn Paşa*, Göttingen 1991) neşretmişlerdir. Ayrıca Deniz Müzesi Komutanlığı Kütüphanesi'nde bulunan nüshası (nr. 5748), aynı müze elemanları tarafından yine sadeleştirilerek yayımlanmıştır (*Gazavât-ı Hayrettin Paşa*, Ankara 1995).

Bunların yanında Ahmet Şimşirgil *Barbaros Hayreddin Paşa: Kaptan Paşa'nın Seyir Defteri* ve Osman Erdem'in *Kaptân-ı Deryâ Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları* adlı çalışmalar mevcuttur. Abdullah Gündoğdu, Hüseyin Güngör Şahin ve Dilek Altun'un *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi ve Zeyli* adlı eseri de bu çalışmalardan birisidir.

4.1.2.1. Çalışılan Nüshalar

Bu çalışmada ele alınan nüshalar L. Forrer'in ilk telif olarak adlandırdığı; Gallotta'nın gazavatdan ayrı müstakil bir eser olarak değerlendirdiği Viyana'daki 1004, İstanbul'daki 2490 ve 2639 ve Paris'teki supp. turc 514 sayılı nüshalardır.

- *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde kayıtlı 2639 numaralı nüsha (İ$_1$)*

Arşiv No: 2639

Eser Adı: Târîh-i Cezâyir ya Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 395 varak, 15 satır

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 190x141 mm.

Cilt: Bordo renkli, altın yaldız şemseli, cetvelli, deri cilt.

Konu: Osmanlı Tarihi

İstinsah Tarihi: h. 1194 / m. 1780

Müstensih(ler): Hüseyin b. Ali Kastamonî (?), Hasan b. Ali (?)

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü

Koleksiyon: Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma

Notlar: Yazmanın ilk sayfasında başlık olarak ‘Cezâyirli Oruç Beg Târîhi’ yazılmış, ardından bunun üstü çizilerek yeniden ‘Târîh-i Cezâyir ya Gazavât-ı Hayreddîn Paşa’ diye başlık atılmıştır. Eserin 1b kısmının ilk iki satırında yazan ‘*Tebārek ve Te‘ālā mā-şā’e fī’d-dünyā ve’l-āḫireti ma‘a-aḫīhi mine’l-evveli ve’l-āḫiri fī’l-berr ve’l-baḥr ve te’līf-i Seyyid Murād raḥmetu’llāhi ‘aleyh ilā yevmi’l-mī‘ād’* kısmının üstü çizilmiştir. Ek olarak 220a ile 220b ve 243a ile 243b varakları iki kez numaralandırılmıştır. Eserin sonunda Cezayir’e gelen paşaların isimlerine yer verilmiştir. İstanbul 2490 ve Viyana 1004 nüshalarının metninin başında bulunan ‘Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh’ ibaresi bu nüshada bulunmamaktadır.

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde kayıtlı 2490 numaralı nüsha ($İ_2$)

Arşiv No: 2490

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 189 varak, 23 satır

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 226x168 mm.

Cilt: Bordo renkli, karışık ebruli motif, cetvelli

Konu: Osmanlı Tarihi

İstinsah Tarihi: h. 1244 / m. 1828

Müstensih(ler): (?)

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü

Koleksiyon: Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma

Notlar: Bu nüshanın numaralandırılması varak şeklinde (a/b) şeklinde olmayıp normal rakamlarla (1,2,3…) numaralandırılmıştır. Yazmanın ilk sayfasında ‘Gazavât-ı Hayreddîn Paşa’ başlığının üstünde ‘Târîh-i Hayreddîn Re’îs ve Oruç Re’îs rahmetullâh’ şeklinde bir not alınmıştır. Eserin sonunda Cezayir’e gelen paşaların isimlerine yer verilmemiştir. Yazmada metnin başında ‘Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh’ ibaresi bulunmakta olup İstanbul 2639 ve Paris 514 nüshalarında bu ibare bulunmamaktadır.

- *Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüsha (V)*

Arşiv No: 1004

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 189 varak, 23 satır

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: (?)

Cilt: Kahve renkli, karışık ebruli motif, cetvelli, deri cilt

Konu: Osmanlı Tarihi

İstinsah Tarihi: (?)

Müstensih(ler): (?)

Bulunduğu Yer: Avusturya Ulusal Kütüphanesi

Koleksiyon: El Yazmaları ve Nadir Eserler

Notlar: Yazmada metnin başladığı yerin ilk satırı, Hayreddin kelimesi, bölüm başları ve bazı özel terimler (raviyan vb.) kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin başında ‘Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh’ ibaresi bulunmakta olup İstanbul 2639 ve Paris nüshalarında bu ibare bulunmamaktadır. Eserin sonunda Cezayir’e gelen paşaların isimlerine yer verilmemiştir.

- *Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 514 numaralı nüsha*

Arşiv No: 514

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 199 varak, 19 satır

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 24×17,5 cm.

Cilt: Cetvelli, deri ciltli

Konu: Osmanlı Tarihi

İstinsah Tarihi: h. 1229 / m. 1813

Müstensih(ler): Ahmed Sâki

Bulunduğu Yer: Fransa Milli Kütüphanesi

Koleksiyon: El Yazmaları Bölümü

Notlar: Yazmada Hayreddin Paşa'dan bahsedilirken Hayreddin ismi neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Hayreddin kelimesi yerinde boşluk bulunmaktadır. İstanbul 2490 ve Viyana 1004 nüshalarının metninin başında bulunan 'Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh' ibaresi bu nüshada bulunmamaktadır. Eserin sonunda Cezayir'e gelen paşaların isimlerine yer verilmiştir. 197b, 198a, 199b yapraklarında yazan metin diğer üç nüshada bulunmamaktadır.

4.1.3. Eserin İçeriği

Gazavât-ı Hayreddin Paşa gazavatname türünün en önemli eserlerinden biridir. Eserde, Hayreddin Paşa'nın gençlik yıllarından itibaren Cezayir'deki korsanlık maceraları, Osmanlı hizmetine girişi, İspanyol, Venedik ve Cenevizlilerle yaptığı mücadeleleri, deniz siyaseti ve Akdeniz'deki egemenlik mücaledesi yer almaktadır. Bu eser sadece Hayreddin Paşa'nın kahramanlıklarını anlatan bir eser değil, aynı zamanda dönemin denizcilik kültürünü ve Osmanlı'nın Akdeniz'deki yaptığı mücadeleleri yansıtan önemli bir eserdir. İşlediği konu, kapsadığı olaylar ve yazıldığı dil ve üslup bakımlarından bütün gazavatnameler içinde

şüphesiz en önemlisi, en ilginci olan *Hayreddin Paşa Gazavatnamesi*, Joseph von Hammer'den bu yana, bütün araştırmacılarca Barbaros'un hayatı ve seferleri için başlıca kaynak sayılmış ve yapıttan büyük ölçüde yararlanılmıştır (İz, 1972, s. 71).

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eser gazavatname türünün en önemli eserlerinden biri olmasından dolayı edebî ve tarihî değeri oldukça yüksektir. Edebî açıdan ele aldığımızda gazavatname ile ilgili şunları söyleriz: Destansı (epik) bir anlatımla yazılmış olup kahramanlık, yiğitlik ve cihat temaları ön plandadır. Anlatımda dinî ve milli duygular iç içedir. Bu bakımdan okuyan kişide savaş ve kahramanlık duygularını uyandırmaktadır. Akıcı ve canlı bir anlatım tarzı kullanıldığından okuyucu kendini anlatılan olayların içinde bulur. Eserde geçen diyaloglar, konuşmalar, edebî ifadeler, betimlemeler, özdeyişler, dualar, ayetler, deyimler vb. ibareler eserin edebî yönünü arttırmaktadır. Müslüman-Hristiyan çatışması bağlamında dinî söylemler Osmanlı'nın cihat anlayışı hakkında bilgiler vermektedir. Hayreddin Paşa, eserde hem tarihî bir figür hem de bir destan kahramanı gibi ele alınmaktadır.

Eser, aynı zamanda tarihî bir belge niteliğindedir. Barbaros Hayreddin Paşa'nın ağzından yazılmasından dolayı bir nevi anı ve otobiyografi özelliği taşımaktadır. Bu eser; 16. yüzyılda Osmanlı denizciliğine ışık tutması bakımından önemli bir kaynaktır. Cezayir'in fethi, İspanyollarla mücadele, Tunus Seferi ve Tlemsen seferleri gibi dönemin önemli deniz savaşlarını içerir. Akdeniz'de Osmanlı hakimiyetinin nasıl kurulduğu ve sürdürüldüğü hakkında bilgiler vermektedir. Metinde olaylar kronolojik olarak anlatılmaktadır. Bu kronoloji içinde Kanuni Sultan Süleyman dönemine dair bazı bilgiler de içerir.

Çalışmada eserin İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla, Viyana Nationalbibliothekte 1004 ve Paris Bibliothèque Nationalede 514 numaralarıyla kayıtlı dört farklı nüshanın 1a-200a varakları arası çalışılmıştır. Bu varaklarda anlatılanları konular şu şekildedir:

Eser Allah'a, Peygamber'e ve Dört Halife'ye sunulan övgü ile başlar. Hayreddin Paşa'nın deniz seferleri ve hayat hikâyesinin Seyyid Murad tarafından derlendiği, eserin bizzat Hayreddin Paşa'nın anlattıkları ve gazalara katılan mücahitlerin tanıklıklarıyla oluşturulduğu metinde ifade edilir.

Oruç ve Hızır Reis'in (Hayreddin Paşa) babaları Selanik yakınlarındaki Vardar Yenicesi'nden Yakub Ağa adlı bir sipahidir. Midilli'nin fethinden sonra oraya

yerleştirilirler. Yakub Ağa, bir Rum kızla evlenir ve dört oğlu olur. Oğullarının ismi; İshak, Oruç, Hızır ve İlyas'tır. Bu kardeşler deniz ticareti yapmaya başlarlar.

Oruç Reis, kardeşi İlyas ile birlikte Şam-Trablus seferine çıkar ve burada Rodos gemileriyle karşılaşırlar. Bu karşılaşmada çatışma çıkar ve çatışmada İlyas şehit düşer, Oruç ise esir edilir. Bu haberler Midilli'ye ulaştığında Hızır Reis büyük üzüntü duyar ve kardeşini esirlikten kurtarmak için girişimlerde bulunur. Hızır Reis, bir Rum taciri aracılığıyla Rodos'a para göndererek Oruç Reis'i kurtarmaya çalışır. Ancak gönderilen Rum taciri hainlik yaparak parayı alır ve Rodos'taki yönetime Oruç'un kurtarılmak istendiğini haber verir. Bu ihanet sonucu Oruç Reis tekrar zincire vurulur ve ağır işkencelere maruz kalır. Oruç, zindanda kalır ve burada dualar ederek kurtulmayı bekler. Gece rüya görür ve rüyasına bir pir girer. Pir ona sabretmesini ve yakın zamanda kurtulacağını haber verir. Nihayet Oruç Reis bir gece şiddetli bir fırtına sırasında ayağındaki zinciri açmayı başarır ve denize atlayarak firar eder. Bir köye ulaşır ve burada yaşlı bir kadın tarafından misafir edilir.

Oruç Reis kurtulduktan daha sonra Mısır'a gider. Hızır Reis'e mektup yazarak neler yaşadığını anlatır. Mektup Hızır Reis'e ulaşır, Hızır Reis sevinç gözyaşları döker, ihaneti öğrenince Rum tacirinden intikam almak için yemin eder. Mısır sultanı, Oruç'un bu kahramanlığını duyar ve onu huzuruna çağırır. Oruç Reis'i kendi gemisinin kaptanı yapar. Ardından Hindistan'a gidecek donanmanın ordu komutanı olarak görevlendirir. Mısır sultanı, Adana Paşası'na da haber göndererek Payas Körfezi'nde kadırgaları hazırlamasını ister. Bütün hazırlıklar tamamlandığında donanma Payas'a doğru sefere çıkar. Oruç Reis, seferdeyken Kıbrıs açıklarında düşman gemilerini görür. Bu gemilere saldırır ve ganimetlerle dolu gemilerin birkaçını ele geçirir.

Hızır Reis Oruç Reis'in İskenderiye'de olduğunu öğrenir ve onunla buluşmak için Midilli'den yola çıkar. İki kardeş yıllar sonra kavuşurlar. Oruç Reis, Hızır Reis'i de yanına alarak Mısır'a götürür ve kardeşini Mısır sultanının huzuruna getirerek tanıtır. Mısır sultanı, Hızır Reis'i de saygıyla karşılar. Bu kardeşlerin kahramanlıklarını duyan sultan, ikisine de gemi ve asker verir, Akdeniz'de gazaya devam etmelerini ister. Oruç ve Hızır Reis de, Kuzey Afrika kıyılarında deniz seferlerine çıkmaya başlarlar. Kardeşler, özellikle Cezayir tarafına yönelirler. Burada ilk olarak korsanlarla çatışırlar, daha sonra orada bulunan halkla ittifaklar kurarak önemli kaleleri fethederler. Bu çarpışma sırasında birçok düşman gemisi ele geçirip batırırlar. Böylece Akdeniz'de Osmanlı nüfuzu artar. Kazanılan bu zaferler sayesinde bölge halkı Osmanlı'ya tabi olur.

Oruç Reis ve Hızır Reis, Cezayir'i tamamen ele geçirdikten sonra Oruç Reis, halk tarafından "Baba Oruç" olarak anılmaya başlanır, bölgeye düzen ve adalet getirir. Halk onun liderliğini benimser ve Osmanlı'yı temsil ettiğini de kabul eder. Oruç Reis'in Cezayir'deki bu yükselişi, özellikle İspanyolları oldukça rahatsız eder. İspanyol donanması, Cezayir üzerine büyük bir sefer düzenlemeye karar verir. Avrupa'daki Hristiyan güçlerle birleşerek Oruç Reis'i ortadan kaldırmak isterler. Oruç Reis, Tlemsen (Tilimsan) bölgesine de sefer düzenler ve burayı da fetheder. Bu sırada içerideki bazı gruplar, özellikle halkın içinden bazı kişiler, İspanyollarla iş birliği yaparak Oruç Reis'e karşı ayaklanma çıkarırlar. Oruç Reis, burada kahramanca savaşır ve beraberinde çok az adam kalmasına rağmen teslim olmak istemez. Kardeşi Hızır Reis'ten yardım bekler, ancak zaman yetmez. Oruç Reis, son nefesine kadar savaşır ve şehit düşer. Müslüman halk, onu bir şehit ve kahraman olarak anmaya devam eder.

Oruç Reis'in şehadet haberi ulaşınca, Hayreddin Reis çok üzülür. Günlerce yemeden içmeden kesilir, insanlarla görüşmeyi bırakır. Ancak bakar ki böyle olmayacak tevekkül eder ve kadere razı olur. Kışı Cezayir'de ibadetle geçirir. Oruç Reis'in ölümü Hristiyan dünyasında ise büyük bir sevinçle karşılanır, domuzlar kurban edilir, kutlama yapılır. Bu sefer Oruç Reis'in ardından Hayreddin Reis'i ortadan kaldırmak için mücadele başlar. Kafirler Tilimsan Sultanı ile iş birliği yapar ve donanma hazırlayarak Cezayir'e sefere çıkarlar. Hristiyanlar, Tementüs Körfezi'ne büyük bir donanmayla gelir. Hayreddin'e teslim olması için mektup yazarlar, Hayreddin Reis mektubu alır ama teslim olmayı reddeder ve çarpışma başlar. Hayreddin Reis, askerlerine sabır ve metanet telkin eder, kafirler de saldırıya geçerler. Hayreddin Reis'in emriyle top ve tüfek ateşiyle başlayan savaş, kılıçlarla devam eder. Kafirler büyük bir bozguna uğrar, binlerce kişi öldürülür ve esir alınır. Bir kısmı da denizde boğularak ölürler.

Esir alınan kafirlerin arasında Kırando adında yaralanmış bir kafir vardır. Hayreddin Paşa ona merhamet eder, yarasını tedavi ettirir ve iyi davranır. Ancak Kırando bu iyiliğe kötülükle karşılık verir ve Müslüman zindancı ile anlaşarak hainlik yapar. Hayreddin Reis gördüğü rüya sayesinde bu durumdan haberdar olur ve Kırando'nun kötü planı ortaya çıkar. Bunun üzerine Hayreddin Reis Kırando'yu ağır bir şekilde cezalandırır. Diğer esirler için Hristiyanların papası fidye teklif eder, Hayreddin Reis bu teklifi kabul edecekken alimler kabul etmesinin dinimize göre uygun olmadığını söyler. Bunun üzerine Hayreddin Reis esirleri öldürüp deniz atar. Gerek Kırandonun ölümü gerekse diğer esirlerin ölümü Hristiyan dünyasında büyük yankı uyandırır. Bunun üzerine Kırando'nun akrabaları, kraldan

Kırando'nun cesedini talep ettiler. Papas Cezayir'e gelip hem esirlerin hem de Kırando'nun cesedini ister. Normalde bütün cesetler denize atılırken Abdurrahman adında bir zindancı Hayreddin Reis'ten gizlice Kırando'nun cesedini denize atmaz ve başka bir yere defn eder. Bu durum sonradan açığa çıkar, Hayreddin Reis Kırando'nun cesedini de denize atar. Şeriatın dediğine uyduğunu dile getirir.

Hayreddin'in bu kararlılığı sayesinde Cezayir'in itibarı ve önemi artar. Halk Hayreddin Reis'i takdir eder. Leventler ve gaziler kışlalarında huzur içinde yaşarlar. Baharın gelişiyle beraber yeniden deniz seferlerine çıkarlar. Bu sırada Hayreddin Reis Allah'a hamd ederek Cezayir'i İslam adında fethettiklerini hatırlatır. Ancak hutbenin okunması ve sikkenin basılması Fas padişahı üzerine olması onu büyük ölçüde rahatsız eder. Hayreddin Reis bu toprakların Osmanlı'ya ait olduğunu dile getirerek hutbenin okunmasının ve sikkenin basılmasının Sultan Selim Han üzerine olmasını ister. Bunun üzerine Hacı Hüseyin Ağa beraberinde hediyeler Sultan Selim Han'a gönderilir ve bir de mektup verilir. Padişah bu durumdan oldukça memnun kalır, hediyelerini ve mektupta yazılanları kabul eder. Bunun üzerine Hayreddin Reis'i Cezayir beylerbeyine atar. Hüseyin Ağa ve beraberinde giden heyet dönüş yolunda Koron limanına vardıklarında Venedik gemileriyle karşılaşırlar. Venedikliler zarar onlara zarar vermeden geçişlerine izin verir.

Tilimsan beyi Hayreddin Reis'e düşmanlık besleyerek iftiralar atar ve bu iftiraları Bin Kazi'ye mektupla yollar. Ancak Bin Kazi ise Tilimsan ve Tunus beylerine Hayreddin Paşa'nın yanında olduğunu bildirir. Bin Kâzî, Hayreddin Paşa'nın İslam'a hizmetini över; Cezayir'i Haçlı saldırılarından koruduğunu, çok sayıda düşmanla karşı karşıya geldiğini ve büyük paralar harcayarak savaşlar verdiğini anlatır. Tilimsan beyi Hayreddin Paşa'nın etrafında bulunan halka saldırılar düzenler. Hayreddin Paşa yanına aldığı süvarilerler sefere çıkar ve düşmanı mağlup eder. Af dileyenleri bağışlar, karşı gelenleri ise öldürür. Eski Tilimsan beyinin Fas'a kaçan kardeşleri Mesud ve Abdullah yeni Tilimsan beyi tarafından geri çağırılırlar. Kardeşler Tilimsan'a gelir ancak Tilimsan beyiyle anlaşamazlar. Mesud Tilimsan'ı almak ister ancak alamaz, savaş çıkar ve Tilimsan beyi galip gelir. Bunun üzerine Mesud Hayreddin Paşa'ya sığınır. Abdullah ise Vahran'a gider. Hayreddin Paşa Mesud'a destek verir ve yanına bir sürü asker gönderir, ona yardım eder. Tilimsan beyi Hayreddin Paşa'nın Mesud'a yardım ettiğini duyunca panikler ve İspanya'ya kaçar. Mesud da böylece savaşmadan Tilimsan'ı ele geçirmiş olur. Halk Mesut'a bağlılıklarını bildirir, pazarlar açılır, adil bir düzen sağlanır. Mesud Hayreddin Paşa'ya hediyeler gönderir ve gaziler bağışlar yapar.

Mesud ile Hayreddin Reis arasında bir tartışma çıkar. Mektuplaşırlar ve sonunda kızışırlar. Bunun üzerine Mesud sinirlenir, mektubu yırtar ve Osmanlı'dan kopar. İsyan eden Mesud baskıcı bir yönetimle zulme başlar, İspanyollarla iş birliği yaparak Müslüman halka eziyet eder. Bölgeyi kendi yönetimine almak ister ve Osmanlı'ya başkaldırır. Bu sırada Mesud'ın kardeşi Abdullah Hayreddin Paşa'ya sığınmak ister. Hayreddin Reis'in şeyhlerinden Afv bin Abdullah aracılığıyla af diler. Hayreddin Paşa şeyhin hatrına affeder ve Abdullah'ı yanına alır.

Hayreddin Paşa Mostaganem seferine çıkar ve burayı ele geçirir. Abdullah da bu sırada Tilimsan'a sefer düzenler ve Osmanlı askerleri hileyle şehre girer. Kuşatma sırasında geri çekiliyormuş gibi yaparak Arapları şaşırtırlar. Araplar şehri terk edince ani bir baskınla Tilimsan ele geçirilir. Mesud da gizlice kaçar ancak nereye gittiği tam olarak bilinmez. Tilimsan halkı Mesud'un kaçtığını öğrenince Osmanlı'ya teslim olur ve bağlılıklarını bildirirler. Halka Sultan Selim Han adına hutbe okutulur ve onun adına sikke bastırılır. Abdullah, Hayreddin Reis'e yardımlarından dolayı teşekkür eder ve askerler büyük bir zaferle Cezayir'e geri dönerler.

Tunus beyi ve Tilimsan beyi Hayreddin Paşa'ya karşi ittifak kurup ihanet etmek isterler. Bin Kazi'ye mektup yazıp yanlarına çekmek isterler, ancak Bin Kazi bunu kabul etmez. Bin Kazi ölünce yerine oğlu geçer ve bu teklifi kabul eder. Türklerin kökünü kazımak isterler. Tunus beyi bu ihanetten memnun kalır ve ortak hareket planlarlar. Hayreddin Paşa casusları aracılığıyla bu ittifaktan haberdar olur. Hayreddin Paşa büyük bir orduyla pusu kurar ve Tunus ordusunu büyük bir hezimete uğratır. Hayreddin Paşa Tunus beyini esir alır, öldürmez, sonradan serbest bırakır.

Bin Kazi yönetimindeki Cezayir zorluklarla karşı karşıya kalır, halk yönetimden memnun kalmaz. Hayreddin Paşa Bin Kazi'ye karşı halkın desteğini yanına almaya çalışır. Bin Kazi'nin kötü yönetimi sonucu halk Hayreddin Paşa'nın yanında yer alır. Cezayir'de, bazı şeyhler, Türkler'e karşı isyan planları yaparlar. Bunun için aralarında gizlice toplantılar yaparlar. Bu toplantılardada Türkler'e nasıl zarar verileceği üzerine planlar yapılır. Sonunda, bu isyanın önlenmesi ve düzenin sağlanması için Türk askerleri devreye girer ve Cezayir'deki durum kontrol altına alınır. Hayreddin Paşa Bin Kazi'nin zulmünü sona erdirerek zafer kazanır. Paşa Cezayir'de yeni bir düzen kurmaya çalışır. Bu sırada birçok kişi fesat çıkarmaya başlar, Paşa onları bularak cezalandırır. Bu fesat çıkaranların öldürülmelerine karar verilir. Ancak Hayreddin Paşa affedilmelerini ister, ulemalar ise

ölümden başka bir çözüm önerisi olmadığını söylerler. Hayreddin Paşa bu duruma çok üzülür, dualar eder. Gece rüyasında Hızır tarafından ziyaret edilir ve ona ne yapacağı konusunda yön gösterilir. Hızır ona işlerini doğru yapıp adaletli davranmasını haber verir. Bütün bunlar sonucunda Hayreddin Paşa Cezayir'i terk etmeye karar verir. Paşanın gitme kararı halk ve ulema arasında derin bir üzüntü yaratır, neden gittiğini tam olarak anlayamazlar. Hayreddin Paşa ulema ve dostlarıyla vedalaşır, bu gitme kararını kendisinin aldığını diler getirir ve yola devam eder.

Hayreddin Paşa Cezayir'den ayrılarak Cicel limanına ulaşır. Burada Cicel halkı onu büyük bir sevinçle karşılar. Hayreddin Paşa, bölgedeki bazı adaları fetheder ve büyük miktarda ganimet toplar. Hayreddin Paşa, ganimetlerin depolanması ve askerler için hazırlıklar yapar. Halk ve askerler arasında birlik ve beraberlik sağlanır, çeşitli sosyal faaliyetler düzenlenir. Hayreddin Paşa'nın filosu Venedik'e sefere çıkar, Paşa büyük bir Venedik teknesini ele geçirir ve bu zafer halkı çok sevindirir. Hayreddin Paşa yeni tekneler yaptırarak seferlere çıkar ve büyük zaferler elde eder. Hayreddin Paşa, Cicel'deki yönetimi elinde tutar ve halkın refahını sağlar. Hayreddin Paşa, Venedik'e bir sefer düzenler, kazanır ve büyük ganimetler elde eder. Paşa, Cicel limanına geri döner ve şenlikler düzenler.

Tekrar seferlere çıkan Hayreddin Paşa, Venedik'e yol alırken üç tekneye rastlar. Teknelerden biri yakalanır ve mürettebatıyla çatışmaya girilir. Çatışma sonrasında düşman tekneleri ele geçirilir. Bu seferlerde Müslüman bir gemi ile karşılaşır ve bu geminin başında Sinan Reis vardır. Sinan Reis ile Hayreddin Paşa'nın ilişkileri gayet iyidir. Hayreddin Paşa tekrar Cezayir'e doğru yola çıkar, yolculuk sırasında yine birçok ganimet ele geçirilir, zaferler kazanılır. Birçok esir alınır ve Hayreddin Paşa ele geçirdiği ganimetleri adaletli bir şekilde dağıtır. Sinan Reis Hayreddin Reis'in bu adaletli yönetim anlayışına saygı duyar. Bin Kazi ve murabıt arasında barış görüşmeleri yapılır, Hayreddin Paşa'nın hükümet anlayışı tartışılır. Cezayir'de yeni yönetim kurulur, başkanlıkta adalet ve merhamet sağlanırken zamanla zulüm de başlar.

4.1.4. Eserin Dili ve Üslubu

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eser 16. yüzyılda kaleme alınmış olup yazıldığı dönem Osmanlı Türkçesi dönemine denk gelmektedir. Ancak eserin imla özelliklerine bakıldığında 13. yüzyıldan 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam eden Eski Türkiye Türkçesi imlasının kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle eserin yazıldığı dil hakkında kesin sınırlar çizmek

mümkün değildir. Oğuz Türkçesinin ilk ürünleri 13. yüzyılda Anadolu'da meydana geldiği için bu metinlerde kullanılan dile umumiyetle Eski Türkiye Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ya da Eski Osmanlı Türkçesi adı verilmektedir (Şen, 2019, 179). Batı Türkçesinde ilk yazı dili olarak kabul edilen Eski Türkiye Türkçesi daha sonra yerini Osmanlı Türkçesine, günümüzde de Türkiye Tükçesinde bırakmıştır.

Eski Türkiye Türkçesinin kullanıldığı coğrafî alan sadece Anadolu'dan ibaret değildir. Kuzey ve Güney Azerbaycan ile Irak ve Suriye de Eski Türkiye Türkçesinin kullanıldığı bölgelerdir (Ercilasun, 2008). Eski Anadolu Türkçesi bilhassa Türkçe bakımından kendisinden sonraki iki devreden çok farklıdır. Bu devreye Batı Türkçesinin bir oluş, bir kuruluş devresi olarak bakmak yerinde olur (Ergin, 2022, s. 17). Bu devreden sonraki Türkçede gördüğümüz bir çok yeni şekiller bu devrede henüz Eski Türkçedeki eski şekillerinin izlerini taşımaktadırlar (Ergin, 2022, s. 17). Eski Anadolu Türkçesi 13. yüzyılda başlar ve 16. yüzyılın başlarına dek sürer. 16. yüzyılda yerini Osmanlı Türkçesine bırakır (Ercilasun, 2008, 438). Siyasî bağlamda ise bu dönem Anadolu Selçuklular devrini, Beylikler dönemini, Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemleriyle, Osmanlı'nın ilk dönemlerini kapsamaktadır.

Uygur ve Arap imlasının özelliklerini bünyesinde barındıran Eski Türkiye Türkçesi hem eski Türk yazı geleneğini hem de Arap yazı geleneğini devam ettirmektedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin ses bilgisi bakımından gösterdiği en dikkat çekici hususiyet, yuvarlaklık-düzlük bakımından ünlü uyumunun zayıf olması; ünlülerde umumiyetle bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır (Timurtaş, 1976, C. 18, s. 332).

Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Eski Türkçedeki kök hece *e*'si Eski Türkiye Türkçesinde genellikle *i* şeklindedir: di- (demek), iş (eş).

- Bazı ses olaylarından dolayı çok sık yuvarlaklaşma görülür: kapu < E.T. kapıg, demür < E.T. temir.

- Bazı kelimelerde yer alan b sesi v'ye dönüşmüştür: var- < E.T. bar, ev < E.T. eb ~ ew.

- Kelime başındaki bazı t-'ler d-'ye çevrilmektedir: dil < E.T. tıl, di- < E.T. ti- (demek).

- Kelime başındaki k- sesi g-'ye çevrilmektedir: gemi < E.T. kemi, gel- < E.T. kel- (gelmek).

- Birden fazla heceli kelimelerin sonunda ve bazı eklerde bulunan g sesi düşürülmektedir: acı < E.T. açıg, emek < E.T. emgek.

- Bazı kelimelerde kelime başındaki y- sesi düşürülmektedir: ılan < yılan, it- < yit- (yitmek).

- Kelime başındaki b- sesi iki kelimede düşürülmektedir: ol- < bol- (olmak), ile < bile < birle (ile).

- Kelime ortasındaki -l- sesi birkaç kelimede düşürülmektedir: getür- < keltür < kelür- (getirmek), otur- < oltur- < olur- (oturmak).

- Çokluk eki -lar/-ler'dir: tag-lar, göñül-ler; ilgi hali eki -Uñ, -nUñ, -Um: ben-üm, anuñ, işüñ.

- Yükleme hâli eki -ı/i, -n'dir: ayag-ı-n, cam-ı; yönelme hâli eki -a/-e: kuyu-y-a, baş-um-a; bulunma hâli eki -da/-de: baş-da, ayak-da; ayrılma hâli eki -dan/-den: gonca-dan, arka-sı-n-dan..

- Görülen geçmiş zaman kipi --dI, -dU + şahıs ekleri şeklindedir: ugra-dum, gör-dük.

- Öğrenilen geçmiş zaman ifade -mIş + şahıs ekleri şeklindedir: düş-mişem, dur-mışuz. Buna ek olarak -up/üp + şahıs ekleri şeklinde de görülür: gelme-yüpdür, id-üpven.

- Geniş zaman kipi -Ur, -r, -Ar; olumsuzu -maz/-mez şeklindedir: sakın-uram, işit-mezem.

- Gelecek zaman kipi -IsAr: gel-iser, bul-ısarsın. Eski Türkçedeki gelecek zaman eki -taçı, -teçi burada sıfat-fiil eki olarak -daçı, -deçi şeklinde rastlanmaktadır.

- Eski Türkçedeki -ġay, -gey (Orta Türkçeden itibaren) gelecek zaman eki Eski Türkiye Türkçesinde -a, -e şeklinde istek kipi olarak kullanılmaktadır: agla-y-a-m, bil-e-m.

- Osmanlı Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan -acak, -ecek bu dönemde sıfat-fiil eki olarak kullanılmaktadır: var-acak yer.

- Gelecek zaman sıfat fiili -ası/-esi olarak kullanılmaktadır: var-ası yir.

- -ıcak, -icek eki -ınca, -ince anlamında zarf-fiil eki olarak kullanılmaktadır (Şen, 2021, s. 181-183).

Eserin anlatım özelliklerine baktığımızda ise; anlatım gazavatname geleneğine uygun olarak coşkulu ve yer yer abartılı bir üslupla kaleme alındığını görmekteyiz. Aynı zamanda eserde kullanılan dil ve anlatım epik (destansı) nitelikler taşımaktadır. Eser, Hayreddin Paşa'nın ve kardeşlerinin deniz seferleri kahramanlık edasıyla ele alınmaktadır. Çok fazla süslü bir anlatımdan ziyade anlaşılır ve sade bir anlatım söz konusudur. Ancak anlatımı pekiştirmek için Arapça-Farsça kelimelere ve terkiplere yer verilmiştir. Kahramanların başarıları bazen abartılarak okuyuculara sunulmuştur:

> ***[İı 67b]*** *(...) (15) Muḥyiddīn Re'īs İslāmbolda geçen aḥvelleri* ***[İı 68a]*** *(1) min* ***evvelihi ilā āḫirihi naḳl (u) beyān*** *eyledi.*

> ***[İı 120b]*** *(...) (5) El-netīce ellerin ḳafalarına bağlatmaġa rāżī olanlar necāt buldı (6) ve illā cüz'īce bağlanmaġa 'inād (u) muḫālefet ideyim deyenler (7) cümlesi fi'n-nār fi's-saḳar olup* ***kellerin*** *ġāzīler (8)* ***ṭop gibi uçurdılar.***

Metinde düşman askerleri, kafir, küffar, zalim gibi kavramlarla nitelendirilirken; Hayreddin Paşa ve Osmanlı askerleri ise gazi, mücahit, şehit gibi yüceltilen sıfatlarla anlatılmaktadır:

> ***[İı 21b]*** *(...)* ***Ġāzī*** *Oruç Re'īs (5) oġlumuza kendi istedügi minvāl üzre bir ġalyaṭa (6) yapdurasın, varsun dīn-i mübīn uġrına* ***küffār-ı (7) ḫākisārlardan*** *aḫẕ-ı intiḳām idüp ecdād-ı pākımuzı (8) raḥmet ile yād eylesün dedi.*

> ***[İı 37b]*** *(15) (...)* ***Kāfirler*** *daḫı bunlara böyle bir* ***[İı 38a]*** *(1) āteş ṣaçdı-ki vaṣf olınmaz, dört ḳıṭ'a tekneden (2) yetmiş seksen adam* ***şehīd*** *oldı.*

Bunların yanında anlatımı kuvvetlendirmek için dualar, beddualar, ayetler, atasözü, deyim ve özdeyişlere yer verilmiştir:

> ***[İı 20b]*** *(8) (...) Ol zamān ellerin bellerine urup (9)* ***eşekden öyke alınmazsa semerinden aluruz*** *feḥvāsınca (10) kemāl-i mertebe kāfirliklerinden ebedü'l-ābād tekneyi çürüyince ḳadar demür (11) buṣṣalarla bağlayup tekneyi forṣaṭa etdiler.*

[İı 161a] *(…) her şey Allāhdandur* ***ḫayrihi ve şerrihi min (11) Allāhu Teʻālā****dur.*

[İı 64a] *(8) (…) her ḥālde Allāhu z̲ü'l-celāl* ***küffār-ı ḫākisārı (9) maḳhūr ve müdemmer eyleyüp*** *berrde ve baḥrde* ***ʻasākir-i İslāmı (10) üzerlerine manṣūr (u) muẕaffer eylesün*** *(…)*

[İı 81a] *(…) (2)Ḫoş imdi* ***kişi etdüginden kendü uṭanur*** *feḥvāsınca Tūnusa gitmeden (3) ġayrı ʻilāç bulamayup ḥāṣıl on pāre tekne birle (4) varup Tūnusa dāḫil oldılar (…)*

Yine anlatımı pekiştirmek ve kuvvetlendirmek için nadir de olsa beyitlere başvurulmuştur:

[İı 4a] *(5) (…) Beyt:*

*Er odur ki dünyāda ḳoya bir e*s̲*er*

*(6) E*s̲*ersüz kişinüñ yerinde yeller eser*

[İı 179b] *(11) (…) Beyt:*

(6) Ne-ḳadar çoġ olsa ḳoyunuñ (12) sürüsi

Yeter imiş aña ḳaṣṣābuñ birisi

Eserin hem destansı özellikler barındırması hem de üslubunun dinî-millî konuları işlerken sade, coşkulu bir şekilde olması eserin anlatımını oldukça güçlü ve etkili kılmaktadır. Metinde Allah'ın yardımına, Peygamber'in desteğine sık sık vurgu yapılmaktadır. Savaşlar birer cihat niteliğindedir. Bu bakımdan gazilik ve şehitlik övülerek gaza ve fetih anlayışı Osmanlı denizcilik tarihi üzerinden ele alınmaktadır:

[İı 174b] *(…) (8) biz bu vilāyete alum ṣatum itmege gelmedük, (9)* ***fī sebīli'llāh cihād*** *içün ilimüz memleketimüz bıraġup (10) aʻdālarından anları maḥfūẕ itmege geldük.*

[İı 11b] *(…) (1) ve eydürdi-ki: Yā ilāhe'l-ʻālemīn cemīʻ-i bī-kes ḳalmışlara dermān (2) senden olur.* ***İbrāhīm Peyġamber*** *ʻaleyhi's-selāma* ***āteş-i Nemrūdī*** *(3)* ***gülistān eyleyen sensin. Yūsuf Peyġamber*** *ʻaleyhi's-selāma (4)* ***zindāndan necāt viren sensin*** *ve cemīʻ aṣʻab olan (5) müşkilātı ḳullarına* ***āsān idici sensin.***

Aynı zamanda metinde diyaloglara başvurulmuş olup anlatılan hikâye kronolojik bir şekilde ilerlemektedir. Bütün bu anlatım özellikleri *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseri hem

eserin edebî değerini hem de tarihî değerini arttırmıştır. Bu anlatım üslubu sayesinde eser, tarihî bir belge niteliğinde olup edebî yönü güçlü olan özgün bir metin hâline gelmiştir.

4.1.5. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimine Katkısı

Gazavât kelimesinin tekili olan gazâ "cenge gitmek, cenk etmek" mânasında olmakla beraber daha sonra din düşmanlarıyla yapılan savaşları ifade eden "cihad"la aynı anlamda kullanılmış ve bu anlam yaygınlaşmıştır. Bundan dolayı düşmanla yapılan savaşları anlatan eserlere "gazânâme" veya "gazavatnâme" adı verilmiştir. (Erkan, DİA, C.13, s. 439).

Gazavatnameler kaynağını Arap ve İran kahramanlık hikâyelerinden ve efsanelerinden alırlar. Gazavâtnâme'ler, XIV. üncü ve XV. inci asır Osmanlı tarih yazıcılığı ile bir bütün teşkil etmekte olup, sonraki asırlardaki daha olgunlaşmış bulunan resmî tarihçiliğin yanında kronik veya dünya tarihi yazarlarının da ilk kaynakları arasındadır (Gallotta, 1988, s.127). Barbaros Hayreddin Paşa'nın gazavatnamesi en önemli gazavatlardan biri olup Hayreddin Paşa'nın hayat hikâyesi olması bakımdan hem biyografik hem de tarihî bir eser niteliğindedir. Sözlü edebiyat karakterini taşıması yanında, belirli bir anlatım ve tarih yazıcılığı seviyesi de bulunmaktadır (Gallotta, 1988, s.128).

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkısını anlatmadan önce edebiyat ve eğitim kavramı hakkında kısa bir bilgi vermek yararlı olacaktır: Şiiriyle, denemesiyle, masalıyla, hikâye ve romanıyla bir bütün olarak ele aldığımızda edebiyat, insanın bütün varlıklardan imtiyazlı olan tarafını, duygu ve düşünce cephesini besleyen, süsleyen cazibeli bir sanattır (Türkoğlu, 2013, s. 29).

Edebiyat ve edebiyat eğitimi, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri, doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur (Kavcar, 1999, s.2).

Edebiyatın temel malzemesi kelimeler, yani dildir. Dil aynı zamanda eğitim faaliyetleri yürütülürken iletilerin aktarımında en çok ihtiyaç duyulan bir unsurdur. Yani eğitim, iletişim kurarak gerçekleşir ve iletişimin en uygun malzemesi yine dildir. Kültür de hem edebiyatla hem de eğitimle yakından ilgilidir. Çünkü edebiyat kültürün önemli bir unsurunu oluşturmaktadır ve edebiyat, kültür aktarımında önemli bir işleve sahiptir. Ayrıca eğitimin

bir kültür aktarımı olduğu düşünülürse eğitim açısından kültür üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu ortaya çıkar. (Çelik, 2013).

> Edebiyatın, kültür ile ilişkisi çok boyutludur. Edebiyat, bir milletin kültürel değerlerini bünyesinde taşımaktadır. Yani kültürün taşıyıcısıdır. Edebî metinlerin incelenmesi, yeniden anlamlandırılması sonucunda doğal olarak öğrenciler kültürel değerleri de öğrenmiş olacaklardır. Ayrıca kültürel değerler, edebî ürünler aracılığıyla nesilden nesile aktarılırken edebiyat eğitimi de aynı zamanda kültürel değerlerin sürekliliğini sağlayacak öğrencilere kültür bilinci kazandıracaktır (Güzel, 2006).

Edebiyat eğitimi, bireyin sadece dilsel becerilerini ve kültürel deneyimlerini geliştirmeyi hedefleyen bir alan değildir. Bu eğitim, kişinin bireyin duygu, düşünce, hayal gücü ve estetik anlayışını geliştirerek bireye farklı bakış açıları kazandırır. Edebiyat, bir toplumun kültürel mirasını, tarihini, inançlarını, değerlerini ve yaşam tarzını yansıtan en önemli disiplinlerden biridir. Bu bağlamda, edebiyat eğitiminin temel amacı, bireyin hem kendi toplumunu hem de farklı kültürleri anlayabilen, yorumlayabilen, sorgulayabilen ve empati kurabilen bir birey haline gelmesini sağlamaktır.

Edebiyat eğitimi, bireyin dil bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bireyler, etkili ve anlamlı bir dil kullanımını edebiyat ve dil eğitimi sayesinde keşfeder. Yapılan metin çalışmasıyla kelime dağarcıkları, yazılı ve sözlü anlatım becerileri gelişir. Böylelikle hem akademik hem de sosyal alanda kendini daha iyi ifade eden bireyler yetişmektedir.

Edebiyat eğitimi, bireyin yalnızca okuduğu metni anlamasını değil, aynı zamanda onu eleştirel bir bakışla ele almasını, analiz etmesini ve sorgulamasını sağlar. Bu, bireyin özgür ve eleştirel düşünce anlayışını geliştirerek özgün fikirler üretebilen bir birey olmasını da sağlar. Aynı zamanda; edebiyat, insan yaşamını merkeze almasıyla bireyin içsel gelişimini de desteklemektedir. Karakterler, olaylar ve temalar aracılığıyla birey, insan doğası, yaşamın anlamı, ahlakî değerler gibi temel kavramlar hakkında bilgi sahibi olur ve farkındalığı artar.

Dil eğitimi açısından baktığımızda ise; dil eğitiminin amacının bireyin ana dilini doğru, etkili ve kurallara uygun şekilde kullanabilmesini sağlamak; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek olduğunu görürüz. Dil eğitimi aynı edebiyat eğitiminde olduğu gibi insanların karşılaştırma, analiz, eleştiri gibi üst düzey bilişsel beceriler kazanmasına katkı sağlamaktadır. Bu eğitimin amacı sadece dil bilgisi kurallarını öğretmek değil; bireyin iletişim kurma becerilerini geliştirmek, düşünce ve duygu dünyasını zenginleştirmesine katkı sağlamak, kültürel mirası tanımasına yardımcı olmak ve dilin estetik yönüyle tanışmasına ortam hazırlamaktır.

Edebiyat eserleri, bireyin duygu dünyasını zenginleştirmekte olup onun empati kurmasını, farklı duyguları deneyimlemesine yardımcı olur. Edebî metinler, öğrenciler için birer modeldir ve edebiyat eğitiminde metinlerden hareketle öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyaları estetik ölçütler doğrultusunda zenginleştirilir (Güzel, 2006). Edebî metinler şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, ortaoyunu gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bu metinlerin iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları gibi nedenlerle dil öğretiminde örnek metinler olarak kullanılmaları gerektiği sık sık vurgulanmaktadır (Güneş, 2013, s. 4).

Gazavatnameler, dil, anlatım ve içerikleri bakımından Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak metin olarak değerlendirilebilecek önemli edebî eserlerdir. Bu metinler, tarihî olayları edebî bir üslupla ele almaları bakımından hem tarih hem de edebiyat alanında okuyucuya bilgiler verir. Gazavatnameler, dönemin dil özelliklerini yansıttıkları için dil eğitimi açısından da zengin bir malzeme sunar. Öğrencilerin dilin tarihsel gelişimini ve değişimini anlamalarına yardımcı olur. Anlatım üslubu açısından bakıldığında ise; tasvir, dramatik ve epik anlatım, kahraman betimlemeleri gibi edebî unsurlar açısından çalışılmaya değer metinlerdir. Değerler eğitimi kapsamında ele alındığında, gazavatnamelerde işlenen kahramanlık, vatan sevgisi, inanç, fedakârlık ve adalet gibi kavramlar, milli ve dinî temalar ön plana çıkar. Bu yönüyle gazavatnameler, yalnızca bir tarih metni değil; öğrencilerin anlamlandırma, yorumlama ve kültürel birikim kazanma gibi becerilerinin gelişmesine yardımcı olan önemli metinlerdir.

Gazavât- Hayreddin Paşa da Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak olarak kullanılabilecek önemli eserlerden birisidir. Bu eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkısından bahsedecek olursa şunları söyleriz:

Eser, gazavatname türünün örneklerinden biri olmasının yanında hem dil tarihi, hem edebî yönü hem de milli değerler açısından önem arz etmektedir. 16. yüzyıl Eski Türkiye Türkçesinin dil ve imla özelliklerini yansıtan bir metindir. Bu bakımdan dil ve edebiyat eğitimi alan bölümlerde gramer ve söz varlığı çalışmalarında kullanılabilir. Böylece Türkçenin tarihsel gelişimi içindeki durumu analiz edilir.

Eserin dilinde; Arapça ve Farsça kelimeler ve terkipler bulunsa da sadeleştirilmiş bir anlatıma sahiptir. Bu da halk diline yakın olması bakımından metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır:

[İı 23a] *(…) Andan Oruç Re'īs kendisi yigirmi otuz (4) pāk levend ile ḳuşanup Manişşaya gelüp Sulṭān (5) Ḳorḳud ile daḫı Piyāli Beg ile görişdiler ve tekne- (6) lerin muḥāsebelerini bir bir ifāde eyleyüp bildürdi ve Piyāli (7) Begüñ emekdārlarından bir çırāġı var idi. Anı kendi tekne- (8) sine re'īs naṣb eyledi ve tenbīh eyledi-ki (…)*

[İı 171a] *(…) Ammā ol Ḳara Ḥasan didigümüz (8) ḫāyinüñ bir miḳdār ḳalbinden buġz eyleyüp Ḫayreddīn Paşaya kīn baġlamış idi.*

Eserin epik bir üslupla yazılması epik nesir türlerine örnek verirken kullanılmasına yardımcı olur. Destansı özellikler göstermesi de gazavatname türüne etkili bir anlatım sunar:

[İı 196a] *(…) Sinān ḳapudanı deryā umūrında (14) māhir daḫı yarar bahādur yigit olmaġla teknelerüñ üzerine (15) ḳapudan naṣb idüp kendi Ḫayreddīn Paşa 'ibādātında (1) ṭā'atında ẕevḳinde ṣafāsında oldılar.*

[İı 77a] *(…) Daḫı yalıya dökülen kāfirleri daḫı teknelerde (13) olan ġāzīler birer yaylım ṭop ḳurşun alabandası (14) urup anlar daḫı dāl-ı tīġ-ı āteş tāb olup kāfirlerüñ ḳalb-i cenāḥına (15) girüp şöyle ḳılıç urdılar ki kāfirler kellesinden püşteler* ***[İı 77b]*** *(1) oldı.*

Dönemin toplumsal dil kullanımına dair ipuçları veren eserde, anlatımı kuvvetlendirmek için birçok yönteme başvurulmuştur. Bu hem o dönemin toplumsal dilini hem de edebî metin oluşturulurken eseri daha etkili kılmak için nelerden faydalanabileceğini öğrencilere ve okurlara sunar. Anlatımı daha etkili kılmak için atasözleri, deyimler, özdeyişler, söz sanatları, ayetler, dualar vb. kullanılmaktadır:

[İı 75b] *(…)* ***ḳara ḳuş gibi*** *ġāzī Ḫayreddīn Re'īs üzerlerine süzülüp gitdi.*

[İı 11b] *(…) (1) ve eydürdi-ki: Yā ilāhe'l-'ālemīn cemī'-i bī-kes ḳalmışlara dermān (2) senden olur.* ***İbrāhīm Peyġamber*** *'aleyhi's-selāma* ***āteş-i Nemrūdī*** *(3) gülistān eyleyen sensin.* ***Yūsuf Peyġamber*** *'aleyhi's-selāma (4)* ***zindāndan*** *necāt viren sensin.*

[İı 198a] *(…) niçün-kim denilmişdür* ***ehl-i*** *(13)* ***ḥāl birbirin bilmemek inṣāf degüldür*** *(…)*

[İı 195b] *(…) Ṣolṭaṭ yüklü (6) idi, anı daḫı alup fetḥ etdiler, ammā vāfir cān ṭozdı (7)* ***raḥmetu'llāhi 'aleyhim ecma'īn.***

[İı 107b] *(…) İmdi* ***şu uyur düşman*** *(15)* ***uyumaz*** *feḥvāsınca (…)*

Eserin içerisinde Osmanlı dönemine ait birçok askerî ve denizcilik terimi, coğrafi adlar, meslekler, rütbeler ve ünvanlar bulunmaktadır. Bu terimler ve kavramlar söz varlığına büyük katkıda bulunur ve sözlük çalışmalarına katkı sağlar. Ayrıca günümüzde kullanılmayan ya da anlamı değişmiş birçok sözcüğün tarihsel süreç içerisindeki kullanımını göstermektedir:

[İı 155b] *(…) Allāhu ekber ṣadāsı āsımāna peyveste (9) olup ḳażā-ı āsūmānī gibi ʻArablara yetişüp öyle bir (10)* ***ḳılıç*** *döşediler kim ancaḳ olur.*

[İı 180a] *(…) Ḫayreddīn* ***Paşa*** *daḫı* ***piyāde ʻasker*** *mābeyninde amānın (10) oġullar çeküñ eliñüzi amān diyene* ***ḳılıç*** *olmaz deyü (11) güç belā ile* ***ʻaskeri*** *tebes eyledi.*

[İı 54b] *(…) Ḫayreddīn (11)* ***Reʼīs****üñ ve Oruç* ***Reʼis****üñ birer* ***tekne****si var ise (12)* ***levend****üñ* ***Aḳdeniz****de gezen* ***tekne****ler cümlesi anlaruñdur.*

[İı 195a] *(…) Zevāl vaḳtinde varup yetişüp ṭutdı,* ***orṣa alabanda*** *(9) yatup ayaḳdaşların bekledi.*

[İı 79a] (…) *(1) dedi.* ***Mayorḳa żābıṭı*** *daḫı ḫāber aldı-ki Ḫayreddīn* ***Reʼīs*** *(2) daḫı Oruç* ***Reʼīs Cicel****dedürler,* ***[P 38b]*** *hemān bir Fransız* ***martiḳa****sına (3) iki* ***papaz*** *ḳoyup daḫı elli altmış ṣanduḳ aḳçe ile (4)* ***Cicel limanı****na çıḳageldi.*

Eserde yer alan olaylar Barbaros Hayreddin Paşa'nın ağzından anlatılmakta olup Seyyid Murad tarafından kaleme alınmaktadır. Bu yönüyle otobiyografik eserler üzerine çalışma yapacaklar için kaynak niteliğinde olup aynı zamanda Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaşamı hakkında bilgiler vermektedir:

[İı 5a] *(…) İmdi ol ḳul ṭāyifesi içinde Selānik ḳurbında Vardar (5) Yeñicesinden Yaʻḳūb Aġa dimekle maʻrūf bir eşbāh-ı şeh-bāz (6) dilāver yiġit var idi. Aṣlında daḫı sipāhī-zāde idi. Ġāyet (7) bahādurlıġla meşhūr idi. İbtidā ol begendüginden bir Ḳırıġo ḳızını (8) ʻaḳd-i nikāḥ idüp aldı anuñla bir niçe zamān dirlik eyleyüp (9) andan dört dāne oġlı oldı. Birinüñ adı İsḥāḳ ve biri (10) Oruç ve biri Ḫıżır ol-ki Ḫayreddīn Reʼīsdür ve biri daḫı (11) İlyās idi.*

(…) Şöyle-ki ġāzīler kāfirleri ***[İı 118a]*** *(1) baġlamadan bī-tāb olup ḳaldılar. Āḫir kāfirleri ġāzīler biri- (2) birlerine baġlatmaġa başladılar, ʻinād [u] muḫālefet idenlerüñ (3) boyunların urdılar. Ḫāṣıl-ı kelām böyle bir yüz aḳlıġı (4) oldı-ki vaṣf olınmaz, ol*

zamān ***[İ₂ 192]*** *idi-ki bir soġana (5) kāfir satdılar daḫı Ġāzī Ḫayreddīn Re'īsüñ künyesine (6) Barbaroşo deyü laḳab ṭaḳdılar (...)*

[İ₁ 139a] *(...) Çün ṣabāḥ mübārek cum'a olup ḫuṭbeyi Sulṭān (2) Selīm Ḫān 'aleyhi raḥmet ve'r-rıḍvān üzerine oḳunup (3) sikkeyi daḫı anuñ ismine ḳazılup Cezāyir nūrı-y-ıla münevver (4) olup pādişāh du'āsına maẓhar oldı. Allāhu Te'ālā dāyimā (5) pādişāh naẓarın üzerinden eksük eyleme. Şimdi (6) ol ġāziyān serveri re'īsü'l-mücāhidīn Ḫayreddīn Paşa (7) yessera'llāhu mā-yeşā' ḫaṭṭ-ı hümāyūn birle Cezāyir 'Arab begler-(8) begisi oldı.*

Gazavât-ı Hayreddin Paşa edebî bir eser olmasının yanında tarihî de bir eserdir. Osmanlı'nın Akdeniz'deki askerî ve siyasî mücadelelerini, denizcilik gücünü ve dünya dengelerindeki yerini bizlere aktarmaktadır. Bu açıdan baktığımızda tarihî olayların edebî bir dille nasıl ortaya konulduğunu görürüz. Tarihî bilincin kazanılmasında önemli bir kaynak olan bu eser, okuyanlara tarih ve kültür birikimi sunar. Hayreddin Paşa'nın hayatı ve yaşadığı olaylar, bu eser sayesinde millî bir kahramanlık hikâyesi şeklinde bizlere anlatılır. Bu sayede millî şuur ve tarihsel bilinç oluşumu desteklenmektedir.

Öğrenciler açısından ele aldığımızda; bu eserin katkısıyla dil becerileri gelişir; gramer, söz varlığı ve anlatı bakımından zengin bir kaynak olduğu için Türk dili ve edebiyatı, Dil Tarihi, Türk Lehçeleri gibi alanlarda örnek metin olarak kullanılabilir. Türkçenin bugünki durumuyla tarihsel süreçteki durumunu karşılaştırma imkânı sunar. Öğrenciler tarihî dil yapılarını analiz edebilir, kelime kökeni ve terim incelemesi yapabilir, cümle çözümlemeleri ve anlamsal ilişkileri keşfedebilirler. Bunun yanında akademik eğitimde sözlük çalışmalarına ve terimlerin derlenmesine katkı sağlar.

Kültürel açıdan baktığımızda, eserde 16. yüzyıl Osmanlı toplumunun kültürel yapısını, denizcilik kültürünü ve cihat anlayışını görmekteyiz. Sonuçta edebî eserler aynı zamanda bir milletin ya da bir toplumun kültürünü de yansıtmaktadır. Bu eser de sadece bir tarih hikâyesi değil kültürün tanıtılmasında geçmişle gelecek arasında köprü görevi gören bir eser niteliğindedir. Millî kimlik bilincinin oluşması ve kazanılması da bu sayede daha etkili olur:

[İ₁ 26a] *(...) Zīrā Oruç Re'īs ol vilāyetden çıḳalı (12) dilde tīz ammā ma'nāda uzaḳ taḫmīnen otuz üç sene (13) miḳdārı olmış idi. Bu ḳadar zamāndan berü biribirlerine (14) ḥasret-i iştiyāḳ çekerlerdi. İmdi cāmi'i'l-müştāḳīn (15) olan Allāhu ẕü'l-celāl murād [u] maḳṣūd üzre bu ḳadar māl (1) [u] ġanimet ve iḥtişām-ı devlet-i dārāt birle*

raġmen li'l-a'dā ve sürüren (2) li'l-aḥibbā ve'l-aḳrabā ***ḥubbu'l-vaṭan mine'l-īmān*** *feḥvāsınca (3)* ***ṣılā-ı raḥim*** *itdürdi.*

[İ₁ 157a] *(…) Bin Ḳāżī ḳāyil (13) olmayup ḥāṣā benüm şimdiye dek yeyüp içüp ḳuşanduġum (14) hep* ***Türk berekātıdur****, Allāh yanṣurahüm ve yuhlike a'dāhüm (15) deyüp du'ālar etmiş idi.*

[İ₁ 174b] *(…) Ḥaḳ Te'ālā bizi bu iş içün (8) ḫalḳ eylemişdür, biz bu vilāyete alum ṣatum itmege gelmedük, (9)* ***fī sebīli'llāh cihād*** *içün* ***ilimüz memleketimüz bıraġup*** *(10) a'dālarından anları maḥfūẓ itmege geldük, daḫı kāfire (11) cizye virürler iken el-ḥamdü li'llāh 'ināyet-i Ḥaḳ birle vilāyetlerin (12) kāfirden alup* ***İslām nūrı****-y-ıla münevver eyledük.*

(…) Bizler daḫı tevfīḳ-i hidāyet-i Rabbānī (4) birle 'alā-ḳadri'ṭ-ṭāḳat tafṣīl üzre ***elfāẓ -ı Türkiyye*** *ile işbu (5) kitābı yazup cem' eyledüm tā kim ḳırā'at iden ve istimā' iden (6) iḫvāna āsān olmaḳ içün ve daḫı şöyle ma'lūm olsun-kim (7) işbu aḥvāl ki bu kitāb içre yazdıḳ.*

Bu tür metinler özellikle üniversite düzeyinde Türk dili ve edebiyatı eğitimi çerçevesinde değerlendirildiğinde hem içerik hem de eğitim açısından zenginleştirici kaynaklardandır. Öğrenciler tarihî bir olayın edebî bir metne nasıl dönüştüğünü birçok eserle olduğu gibi bu eserle de kavrar. Tarih, edebiyat ve sosyoloji alanında önemli bir kaynak olmasından dolayı disiplinlerarası okuma becerisi kazandırır.

Değerler eğitimi açısından bu eseri ele aldığımızda birçok önemli değerle karşılaşmaktayız. Hayreddin Paşa'nın hayatı üzerinden vatan sevgisi, fedakârlık, cesaret, sadakat, merhamet, inanç, sorumluluk, liyakat gibi birçok insanî değer eserde işlenmektedir. İçerisinde yer alan olaylar, karakterler ve anlatım tarzı, bireylerin kişisel gelişimine katkı sağlayacak birçok değeri içinde barındırır.

Hayreddin Paşa'nın hayatı boyunca Osmanlı topraklarını korumaya çalışması, vatanı için seferlere çıkıp mücadele etmesi onun vatan sevgisini ortaya koymaktadır. Bu durum, öğrencilere toprak bilinci, millî kimlik ve aidiyet duygusu kazandırmak için önem arz eder.

Yine Hayreddin Paşa'nın düşman karşısında gösterdiği cesaret onun çok güçlü bir komutan olduğunu göstermektedir. Zor durumlar karşısında yılmamak, kararlılık örneğini yine onda görürürüz.

Hayreddin Paşa kendi çıkarlarını değil, daima devletin, milletin ve ümmetin çıkarlarını düşünmektedir. Askerlerin, yanındaki kişilerin ve halkın refahı için büyük fedakarlıklar yapar. Düşmanlara karşı sert, ama halkına ve mazluma karşı merhamet göstererek adil bir lider anlayışı gösterir. Adalet anlayışı ve empati gücü metinde ön plandadır. Hayreddin Paşa'nın Osmanlı padişahlarına bağlı olması, devlet otoritesine saygı duyması ve bağlılığı onun sadakatini; aldığı görevlerde işini iyi yapması ise onun liyakatını bizlere anlatır. Böylelikle fedakarlık, merhamet, adalet, sadakat ve liyakat kavramları değerlerin ideal temsili olarak karşımıza çıkar:

[İı 134b] *Ammā gerçi (14) Ḫayreddīn Re'īsüñ ol ḳadar evṣāf-ı cemīlesin daḫı (15)* ***'adl [u] 'adāletin*** *ve* ***şece'āṭ [u] bahādurlıġın*** *meded eylediler ki (1) 'arş-ı a'lāya çıḳardılar.*

[İı 181b] *(...) daḫı ḳādir olduḳça her biriñüze (13) niçe* ***eyülükler eyledüm*** *ve bā-ḫuṣūṣ kendi ilim memleketüm (14) sizüñ uġruñuza* ***fedā eyleyüp*** *evvel Allāh soñra bizler (15) bir alay ve ibnü's-sebīl gelüp belediñüzi küffār elinden (1)* ***ḫalāṣ idüp*** *daḫı belediñüzi nūr-ile* ***münevver eyleyüp*** *sizlere (2) yār [u]* ***ḳafadārlıḳ eyledük****.*

(...) şimdi işte ***[İı 143b]*** *(1) ḳarındaşı Ḫayreddīn Paşa yessera'llāhu mā yeşā Cezāyire (2)* ***emr-i sulṭānī*** *birle* ***beglerbegi olduġından*** *'aẓīm feraḥlar (3) kesb eylemüşüzdür.*

[İı 119b] *(...) Ḫayreddīn Re'īs gerek kāfirden (3) olsun ve gerek İslāmdan olsun* ***aṣlā bir erüñ ḥaḳḳını (4) ketm etmezdi*** *hem ṭabī'atları daḫı pek ziyādesi-y-ile* ***ḥalīm (5) ve merḥamet ṣāḥibi*** *server idi raḥmetu'llāhi 'aleyh.*

Ḫāṣıl beg ri'āyet (15) [u] ***ḥürmet*** *eyledi, şöyle-ki* ***kendi yemez ġāzīlere yedürür idi. [İı 156b]*** *(1) Ġāzīler daḫı kendi ḥürmetlerinde olup biribirleri-y-ile (2) ke'l-iḫvetün vāḥide muḥabbet [u] müveddet birle* ***ḥüsn-i mu'āşeret*** *idiler (3) idi.*

Bunlara ek olarak eserde sıkça yer alan dua, şükür ve tevekkül kavramları Hayreddin Paşa'nın manevî yönünün kuvvetli olduğunu gösterir. Gerek yaptığı savaşlarda gerekse diğer olaylarda inancını sağlam tutarak işini Allah'a emanet eder. Allah'a güven ve teslimiyet bireylere hem dinî hem de ahlakî gelişim açısından katkı sağlar:

[İı 42a] *(...) Ammā çāre ne el-ḥükmü li'-llāhi'l-vāḥidi'l-ḳahhār deyüp (13)* ***Allāhdan gelen ḳażāya rāżī oldılar.***

[İı 55b] *(...) Ammā çāre ne yine (11)* ***Allāhdan gelene merḥabā*** *didiler.*

[İı 81b] *(…) Ḫayreddīn (4) Re'īs daḫı aṣlā Tūnus beginüñ yüzine urmayup baḳındı, (5) pek efendi hemān ṣaġlık olsun,* ***Allāhu Te'ālānuñ birligine (6) biñ şükrler olsun****.*

Milli değerler açısından eseri ele alırsak; gerek tarihî anlatımlar gerek kahramanlık hikâyeleri milli değerleri güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Hayreddin Paşa'nın Osmanlı'ya olan bağlılığı millet sevgisi, bağımsızlık bilinci ve devlete sadakat gibi millî değerlerle daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Metindeki güçlü liderlik, disiplin, birlik ve beraberlik ruhu milli şuurun oluşmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Türk dili ve edebiyatı eğitiminde bu tür metinlerin işlenmesi, milli değerlerin nesilden nesile aktarılması bakımından önemlidir.

4.2. Dil İncelemesi

Gazavât-ı Hayreddin Paşa nesih hatla kaleme alınmış bir eserdir. İmla özelliklerine bakıldığında metinde Uygur imlası ile Arap-Fars geleneği imlasının kullanıldığı görülmektedir. Metin istisnalar dışında harekesiz olarak yazılmıştır. Eserin Viyana nüshasında, metnin başladığı yerin ilk satırı, Hayreddin kelimesi, bölüm başları ve bazı özel terimler (raviyan vb.) kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca Paris nüshasında Hayreddin kelimesi metnin başında yazılıp daha sonraki sayfalarda yazılmamıştır, onun yerine boşluk bırakılmıştır. Ünlüler bazen hareke ile bazen de elif (ا), vav (و) ve ye (ى) harfleriyle yazılmıştır. Ünsüzlerin bazı seslerinde ayrım yapmak için kalın-ince sesler kullanılmıştır. Ayrıca bazı ekler ve şekiller bazen kelimeden ayrı olarak gösterilmiştir. Bu özellikler Türk yazı dilinin geleneksel imla özelliklerini göstermektedir.

4.2.1. Yazım Özellikleri

4.2.1.1. Ünlülerin Yazılışı

4.2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metinde ilk hecede "a" ünlüsü ön seste metli elif (آ) ve elif (ا) şeklinde gösterilmektedir. Ancak ilk hecede gösterilmediği kullanımı da vardır.

anlarla آنلرله (3b/10)

alup آلوب (171b/12)

yanaşup یاناشوب (76b/04)

aġız اغزدن (19b/11)

baḳmazlar بقمزلر (58a/08)

Orta hecede: Orta hecede a ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا) ve nadiren de olsa he (ه) kullanılmıştır. Bazı kelimelerde başka bir harfle gösterilmediği de görülmektedir.

ḳaradan قرادن (41a/08)

boyladılar بويلاديلر (125a/01)

barçadan پرچه دن (26a/03)

olamazdı اولمزد (198a/15)

ayaḳlarına آيقلرينه (124b/04)

Son hecede: Son hecede a ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا) ve he (ه) kullanılmıştır.

barça برچه (27a/12)

saña سڭا (6b/04)

ata آتا (146a/07)

ṣoñra صڭره (3b/12)

ḳaraya قرايه (61a/03)

4.2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı

İlk hecede: İlk hecede e ünlüsü genellikle elif (ا) ile gösterilmiştir. Ancak bazı kelimelerde bu harfin yazılmadığı da görülmektedir. Nadir de olsa harekeli yazıma denk gelinmiştir.

eglenmege اكلنمكه (166b/12)

egnine اكنينه (69a/09)

gerek كٌرَ ـَ (142a/06) ـَ

gelme كلمه (186b/13)

ele اَلَه (99b/03)

Orta hecede: Orta hecede e ünlüsü için (ـَ), elif (ا), he (ه) kullanılmıştır. Bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır.

gideyüm كيده يم (99b/13)

getürebile-y-düñ بِلَيْدوكْ كتوره (6b/11)

eyledigimüz ايلديكيمز (141a/13)

bellerinde بلّلرنده (180b/15)

teknenüñ تكنه نك (59b/01)

Son hecede: Son hecede e ünlüsü için genellikle elif (ا) ve he (ه) kullanılmaktadır. Nadir de olsa harekeli yazılmıştır.

deñize دكيزه (59b/08)

böyle بويله (78b/10)

kendüsine كندوسينه (103b/12)

dökerek دُوكَرَكْ (121a/01)

diyerek ديَه رَكْ (120b/01)

4.2.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı

İlk hecede: İlk hecede ı, i ünlülerini göstermek için esreli elif (اِ), elif (ا) ile birlikte ye (ي) kullanılmıştır. Bazen hareke kullanılmış, bazen de hiçbir harf kullanılmamıştır.

gitmek كتمك (67b/06)

bıraḳmış براقمش (189a/02)

içdiler اچديلر (35a/04)

içerü ايچرو (177b/02)

istersen اِسْتَرْسَنْ (20b/07)

Orta hecede: Orta hecede ı,i ünlüsü ye (ي) ile yazılmaktadır. Bazen hareke ile gösterilmiştir, nadiren de olsa hiçbir harf kullanılmadan yazılmıştır.

gitdiler كتّديلر (23b/14)

içinde ايچنده (5a/04)

gelelim ْكَلَلِيم (52a/08)

kişinüñ كشينك (69b/04)

verişinde وريشنده (103a/15)

Son hecede: Son hecede ı,i ünlüleri esre (ِ) ve ye (ي) ile gösterilmektedir. Nadiren de olsa kullanılmadığı örnekler vardır.

gibi كبي (142b/08)

bunları بونلري (8a/05)

barçayı برچهٔ (48a/11)

tekneyi تكنهٔ (70b/13)

yardım يردم (48b/05)

4.2.1.1.4. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı

İlk hecede: İlk hecede o, ö, u, ü ünlülerini göstermek için vav (و) harfi kullanılmıştır. Nadiren de olsa harekeli gösterilmektedir. Bazı kelimelerde gösterilmediği örnekler de vardır.

otuz اوتز (12b/11)

gülüp كولوب (13a/09)

börege بُورَكه (58a/10)

ulu اولو (139b/01)

ṭoġrulup طغرولوب (17a/08)

Orta hecede: Orta hecede o, ö, u, ü ünlülerini göstermek için vav (و) ve ötre (ُ) kullanılmıştır, bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır.

ḳullanduġımuz قُولّنْدُوغيمز (49b/14)

ötüri اوتوري (5b/15)

oḳuduḳların اوقودقلرن (45a/08)

öñüme اوڭومه (52a/13)

dökülüp دوكُلُوبْ (177b/15)

Son hecede: Son hece durumunda olan u, ü ünlüleri vav (و) ile gösterilmiştir. Nadiren de olsa ötre (ُ) ile gösterilmiştir. Nadiren de hiçbir işaret kullanılmadan yazılmıştır.

arturur آرتورر (17b/01)

çekilüp چَكِلُوبْ (188a/01)

eyü ايو (199b/09)

ölüm اولم (37b/09)

deyüp ديوب (113a/09)

4.2.1.2. Ünsüzlerin yazılışı

4.2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı

Metinde ilk, orta ve son hecede ç ünsüzü için c (ج) nadiren de olsa (چ) kullanılmıştır. Bununla birlikte aynı kelimenin iki harfle yazıldığı da görülmektedir.

aġaç آغج (13b/01)

barçalarından پرجه لرندن (13b/01-02) / barçaya پارچيا (189b/01)

niçe نيجه (162b/01)

çıḳardı چقردي (189b/13)

oraḳçı اوراقجي (179b/08)

4.2.1.2.2. g ünsüzünün yazımı

Metinde g ünsüzü ünsüzü kef (ك) ile gösterilmektedir. Ayrıca k ünsüzü için herhangi bir harf kullanılmamakta olup aynı şekilde kef (ك) ile yazılmaktadır.

kendilerin كنديلرين (183a/01)

tekneler تكنه لر (136a/02)

gitmek كتمك (5b/08)

çekilüp چكيلوب (16b/13)

degül-mi دكلمي (8a/02)

4.2.1.2.3. ñ ünsüzünün yazımı

Metinde ñ ünsüzü kef (ك) ve üç noktalı kef (ڭ) ile gösterilmektedir. Aynı kelimenin kef (ك) ve üç noktalı kef (ڭ) ile yazımına da rastlanmaktadır.

saña سڭا (6b/04) / saña سكا (28a/05)

ḳarındaşuñ قرنداشڭ (6b/04)

teknelerinüñ تكنه لرينك (45a/01)

ġāzīleriñ غازيلريك (110b/02)

beliñleyüp بلڭليوب (123a/08)

4.2.1.2.4. p ünsüzünün yazımı

Metinde p ünsüzü genellikle b (ب) ile gösterilmiş olup p (پ) ile yazıldığı da görülmektedir. Bununla birlikte aynı kelimenin iki harfle yazıldığı örnekler de vardır.

barçaya پارچيا (189b/01)

donadup دونادوب (94a/03)

pişirüp پيشروب (58a/07)

yaptı-ki ياپديكه (193b/08)

pek پك (193a/08)

4.2.1.2.5. s ünsüzünün yazımı

Metinde s ünsüzü ince sıradan kelimelerde sin (س) ile gösterilmektedir. Kalın sıradan kelimeler ise bazen sin (س) bazen de sad (ص) ile gösterilmiştir.

ṣaḳınuñ صاقنك (116a/05)

saña سڭا (6b/04)

yaṭmasun ياطماسون (126b/13)

ṣaġ صاغ (72a/08)

baḳsalar بقسالر **(**67b/10)

4.2.1.2.6. t ünsüzünün yazımı

Metinde t ünsüzü için hem te (ت) hem de tı (ط) kullanılmaktadır. Tı (ط) ünsüzü genellikle Arapça-Farsça kelimelerde kullanılırken Türkçe kalın sıradan kelimelerde de kullanılmıştır.

ṭokuz طقوز (51a/05)

ṭoḳluḳ طوقلق (111b/15)

nitekim نتكم (4a/04)

tekne تكنه (184b/05)

ṭon طون (109a/14)

ṭop طوب (25a/04) / toplarına توبلرينه (25b/15)

4.2.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı

- Metinde Arapça ve Farsça kelimelerde ikili kullanıma rastlanılmıştır:

re’īs ريُسي (12b/01) / reyisüñ رايسك (6a/08)

tesellā تسلا (21b/01) / tesellī تسلي (44a/14)

Te‘ālīnuñ تعالينك (82/08) / Te‘ālā تعالى (2a/08)

dā’im دائم (7a/12) / dāyim دايم (106b/11)

bārūṭ باروط (62b/07) / bārūdları بارودلرى (140b/03)

- Metinde bazı Türkçe kelimelerin yazılışında da ikili kullanıma rastlanmıştır.

açdurmayup آجدرميوب (26a/01) / açdırup آچديرب (153a/07)

aġız اغز (18a/13) / aġur اغور (174a/02)

yerlere يرلره (69b/13) / yirlere ييرلره (14b/13)

ben (3b/03) بن / beñden بكدن (72b/05)

çoḳlıḳ جوقلق (14a/09) / çoḳluḳ جوقلوق (9a/14)

- Metinde yükleme hâli eki -(y)ı, -(y)i ekleri sonu güzel he (ه) ile biten kelimelerden sonra gelince bazen esre ile (ۂ) bazen de hemze (ء) ile gösterilmiştir.

barçayı پارچهٔ (38a/11)

tekneyi تكنهٔ (42a/08)

fitneyi فتنهٔ (175a/04)

- Metinde çün edatı bazen kelimeye bitişik bazen de ayrı yazılmıştır. İçün edatı ise her zaman kelimeden ayrı yazılmıştır.

çün چون (184b/04)

ḥaḳḳı-çün حقيجن (23b/08)

içün ايچون (81a/15)

-Metinde ile edatı ve vasıta eki ünsüzle biten kelimeleri sedasızlaştırmaktadır. Ünlü ilen biten kelimelerde ise -ıla, -ile şeklinde görülmektedir. Fakat ekleşmediği kelimelerde biz -(y)ıla, -(y)ile şeklinde okuduk.

olmaġ-ıla اولمغله (84b/03)

gözetmeg-ile كوزتمكله (200a/11)

ḳulaġı-y-ıla قلاغيله (178b/08)

sebebi-y-ile سببيله (140a/04)

-Metinde kim/ki bağlacı kelimeye bazen bitişik bazen ayrı yazılmıştır.

ol-kim اولكم (13b/01)

tā kim تا كم (3b/05)

eyledi-ki ايلديكي (14a/08)

vaḳtā ki وقتاكي (14a/15)

-Metinde cevheri fiil bazen kelimeye bitişik bazen ayrı; bazen y'li bazen ise esreli (ِ) yazılmıştır.

yoġ-iken يوغيكن (111b/13)

mürde iken مرده ايكن (18a/08)

olındı-y-ısa اولنديسه (154a/14)

söyledi-y-ise سويلديسه (138b/01)

efendimüz ise افنديمز ايسه (143b/05)

ṣaṭa-y-ıdı صاطيدي (8a/10)

iderler idi ايدرلر ايدي (45a/05)

4.2.2. Ses Bilgisi

Ses bilgisi; bir dilin seslerini; oluşmaları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları türlü değişimler açısından inceleyen dil bilgisi dalıdır (Korkmaz, 2019, s.27).

4.2.2.1. Ünlü değişimleri

Eski Türkiye Türkçesinde ünlüler a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlüleridir. Bu ünlülerin dışında bir de kapalı e'nin (é) varlığından söz edilse de varlığı kabul edilen bu ünlünün söz konusu imla nedeniyle tespiti mümkün değildir (Şahin, 2018, s. 41).

4.2.2.1.1. e > i değişikliği

İlk hecedeki ünlü değişimlerinden i / e ünlüsü konusunda Eski Türkiye Türkçesi i tarafındadır. Metinde genellikle i şeklinde yer alsa da bazen e ile de gösterilerek ikili kullanım yapılmıştır: dedi (25a/08) / didiler kim (3a/09); etmeden (187b/14) / itmezdi (57a/15); yerlere (69b/13) / yirlere (14b/13); yimeyüp (26a/05) / yemelerinde (130b/06); yitürmekden (183b/02) / yetişüp (34b/11); virüp (6a/10); gice (14b/07); işitdikde (155b/03).

Eski Türkçede bulunan kök hece e'sinin bazı kelimelerde muhafaza edildiği görülmektedir: eyü (24b/06), erlikdür (52a/01), erdür (115b/14), geydürdiler (52b/03), gerek (119b/02).

4.2.2.1.2. ı, i > u, ü değişikliği

Metinde ı > u değişikliği bulunan örnekler şu şekildedir: ḳapıġ > kapu (122a/01); oḳı- > oḳu- (3a/02); yarıġ > yaru (150a/06); yüri- > yürü- (34b-09), ṭoġrı > toġru (48a/11).

4.2.2.1.3. e > ö değişikliği

Metinde bu değişime örnek olan kelimeler şunlardır: bu+eyle > böyle (53a/09), şu+eyle > şöyle (53a/13), o+eyle > öyle (82b/11).

4.2.2.1.4. ü > i değişikliği

Metinde yer alan ü > i değişikliği örneklerini şu şekilde veririz: üçün > için ایچون (81a/15), tüp > dip (161b/01).

4.2.2.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği

Bilindiği üzere, Arap alfabesinde o, ö, u, ü harflerini göstermek için ayrı bir kullanım bulunmamamktadır. Bu harfler vav (و) harfiyle belirtilmekte olup yanlarındaki harflere göre o, ö veya u, ü (kalın ya da ince) şeklinde okunmaktadır. Ancak dar ya da geniş olmaları bakımından bir ayrım yapılamamaktadır. Bu sebepten dolayı Güney-Batı Türkiye

ağızlarında her ikisi de mevcut olup bazı araştırmacılar o,ö bazıları ise u,ü şeklinde okumaktadır (Akalın, 1994, s. 27).

İncelenen metinde bu ünlüler şu şekilde okunmuştur: büyük (54b/05), uyan- (12a/02), yuḳaru (24a/06), yüri- (111b/12), güzel (4b/12).

4.2.2.2. Ünlü uyumu

Türkçede ünlü uyumu kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

4.2.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu

Kalınlık-incelik uyumu bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uymasıdır. Türkçede bir kelimedeki ünlülerin hepsi ya kalın, ya ince olabilir. Bir kelimede hem kalın hem ince ünlü bulunamaz (Ergin, 2002, s. 70).

Eski Türkiye Türkçesinde bu uyum korunmuş olup metnimizde de bu uyumun olduğu görülmektedir: bizüm (4b/02), bilemeyesiz (133a/13), ağızdan (102b/02), almaġa (54a/11), yigirmi (71b/07), oġlancuḳlarına (45a/05) vd.

Metinde nadiren de olsa bazı kelimelerde aldığı eklerden dolayı uyumun olmadığı görülmektedir: gelemeyorvuz (19b/07), geliyorur (86a/02), yaṭarlarken (89a/01), altındaki (169b/05), ṣırtındaki (7a/03).

Ancak Arapça-Farsça kelimelerde nadiren de olsa uyuma girmediği görülmüştür: mürtedlıḳdan (97a/12), zinde-gānlik (92b/14), nüvāzlıḳ (81a/12), firḳatlu (11b/13), ṭabī‘atlu (13a/04).

4.2.2.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumu; kelimede düz ünlülerden sonra düz ünlülerin gelmesi, yuvarlak ünlülerden sonra düz-geniş veya dar-yuvarlak ünlülerin gelmesi şeklinde olur. Metinde bazı ekler kelimenin son ünlüsüne göre düz veya yuvarlak şekilleriyle gelirler. Ancak bazı eklerin kelimelere sadece düz veya sadece yuvarlak şekilleri gelmektedir. Buna göre düzlük yuvarlaklık uyumuna girenler ve girmeyenler şeklinde gruplandırabiliriz.

Sadece yuvarlak ünlü olan ekler:

+acuk: urubacuġun (15a/04).

+cugaz: ḳolcuġazı (42b/12), ḳızcuġazları (52b/13).

-dUk: olduḳda (59b/07), oturduḳda (66a/14), eyledükde (24b/11), didüklerinde (34a/01).

-dUm: bıraḳdum (3b/13), alurdum (8a/10), bildüm (42b/05), gelmedüm (160a/08).

-dUñ: olduñuz (177b/05), sıġınduñ (98b/12), gördüñ (162b/01), idüñ (175a/02).

+dUr: budur (93b/10), yoḳdur (98b/15), olmaḳdur (100a/11), gerekdür (176b/04), kimsedür (176b/03).

-gUn: bozġunlıḳ (169a/05).

+lU: yollu (56b/04), puṭlu (76b/13), yüzlü (101a/11), yerlü (136a/07).

-mur: yaġmur (5b/07).

+(n)Uñ: bunuñ (51b/13), senüñ (51b/06), kendülerinüñ (61b/12), ḳapudanuñ (63a/15).

-sUn: eylesün (64a/08), oṭursun (108b/08), getürsünler (18b/08), yanaşsunlar (64b/07).

+sUz: apañsuzdan (82a/02), ṭumansuz (152b/13), aḳçesüz (164a/11).

-(U)k: bölük (164a/07), artuḳ (187a/12).

-(U)r: ḳalur (187b/07), bulınurdı (189b/11), yetişür (190a/12).

-Uz: aluruz (20b/09), görürüz (33a/03), oṭurduruz (105b/15).

-vUz: gelemeyorvuz (19b/07), eglenevüz (4b/05), düşevüz (16a/05).

-AlUm: varalum (75b/05), aġlayalum (187a/04), idelüm (75b/11), etmeyelüm (86b/15).

-Up: yaġlayup (29b/08), gülüp (13a/09), yanup (13b/04).

Sadece düz ünlü olan ekler:

+cI: ḳapucı (12b/08), gemici (38a/09), aḳṭarmacı (62a/14), ekinci (179b/08).

-dI: düzdi (190a/05), ḳoġdı (190a/05), çekdi (178b/07), olmazdı (119a/05).

+(I)lA: ḳulaḳları-y-ıla (177a/07), olmaġla (196a/14), biribirleri-y-ile (194b/10), dimekle (5a/05).

+(I)ncI: ṭoḳuzıncı (60a/15), ikinci (2a/06), üçünci (2a/07).

+ki: evvelki (5b/02), şimdiki (14a/01).

-mIş: oḳumış (14a/10), bilmiş (14a/10), yemiş (38a/14), ḳalmış (44b/15).

+(s)I(n): beglerbegisi (3a/07), başısın (12b/09), cümlesin (19a/03), başı (12b/08).

-sIn: ḳurtarsın (16b/03), yaparsın (21b/01), idesin (22b/05).

-sIz: idesiz (23b/03), buyurmayasız (29b/10), olasız (120b/12).

+I: balṭayı (122b/02), aġayı (135b/05), tekneyi (20b/10).

-IcAk: ḳılıcaḳ (76b/02), olıcak (116a/01), gelicek (130b/09), göricek (163b/06).

-IncA: olınca (162a/09), ḳalınca (162a/05), idince (167b/13), gelince (107b/11).

-ici: idici (11b/05), virici (25a/11).

-l-, -n-, -ş-: bulınsun (3b/01), ḳoşıldı (65a/07), bulışup (7a/08), görişüp (32b/09)

+lIk: dirlik (188a/08), erlikdür (52a/04), açlıḳdan (57b/15), ḳorṣanlıḳ (60a/06).

4.2.2.3. Ünlü türemesi

Türkçede bazı kelimeler ek alırken kelimeye ünlü bir harf eklenir ve buna ünlü türemesi denir. Metinde çoğunlukla yabancı kelimelerde bu ses olayı görülmüştür: ‘ aḳl > ‘aḳılları (95a/05), aṣl > aṣıl (133a/15), şehr > şehirlüye (153b/01), ‘ayb > ‘ayıb, ġayr > ġayrı (194a/14).

4.2.2.4. Ünlü düşmesi

Türlü ses etkileri altında kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesine ünlü düşmesi denir (Korkmaz, 2019, s. 240). Metindeki örnekleri verecek olursak

şunları örnek olarak gösteririz: dirilik > dirlik (5a/08), göñül > göñlüm (86b/01), yayılım > yaylım (50b/06), ağız > aġzı (163b/14), oġul > oġlum (181a/11), boyun > boynu (99b/02).

4.2.2.5. Ünlü birleşmesi

Ünlü ile biten kelimeden sonra başka bir ünlü ile biten kelime gelince bir ünlü düşer ve ardından bu iki kelime birleşirler. Bu duruma ünlü düşmesi denir. Metinde ünlü birleşmesi ile ilgili yer alan kelimeler şu şekildedir: bu+eyle > böyle (115b/01), ne+içün > niçün (15a/14), anca+oḳ > ancaḳ (122a/11), şu+eyle > şöyle (123a/05), şu+imdi > şimdi (122a/14), ne+olur > n'olur (104a/03).

4.2.2.6. Ünsüz değişmeleri

4.2.2.6.1. b > p değişikliği

Eski Türkçe kelime başında b olan ses bazı kelimelerde p'ye dönüşmüştür. Metinden örnekleri verecek olursak şunları veririz: bişür- > pişirüp (58a/07), bek > pek (7b/02), barmaḳ > parmaḳ (73b/05). b sesini muhafaza eden kelimeler de mecvuttur: bıçaḳ (181a/01).

4.2.2.6.2. b > v değişikliği

Eski Türkçede kelime başında ve ortasında b olan ünsüz Eski Türkiye Türkçesinde v'ye dönüşmüştür. Metinde bu durumun örnekleri vardır: bar > var (3b/15), bir- > virüp (181b/15), bar- > varup (187b/01), eb > evinde (177a/03), sebin- > sevindürdiler (193b/02).

4.2.2.6.3. d > y değişikliği

Eski Türkçede kelime ortasında bulunan d sesi Eski Türkiye Türkçesinde y'ye dönüşmüştür. Metnimizden örnekler şu şekildedir: adak > ayaḳ (160a/01), adır- > ayırdı (57a/08), koḍ- > ḳoyup (57b/01), ked- > giydürüp (26b/05).

4.2.2.6.4. t > d değişikliği

Eski Türkçede kelime başındaki t ünsüzü Eski Türkiye Türkçesinde sedalılaşarak d'ye dönüşmüştür.

Eski Türkçede kelime başında d sesi bulunmamaktadır. Eski Türkçede kelime başında bulunan t'ler Eski Türkiye Türkçesinde d şeklinde görülmektedir. Ancak bu dönemin eserlerinde hem d hem t olmak üzere ikili kullanıma rastlanmaktadır. İnce sıradan

kelimelerde t sesi d'ye dönüşürken kalın sıradan kelimelerde kendini muhazafa etmiş ve ṭı (ط) harfiyle gösterilmiştir. Metnimizde de bu şekilde yer almaktadır.

t'nin d'ye dönüştüğü örnekler: degül (17a/12), demür (9a/10), deñiz (12a/12), döküp (76b/05), dillerde (88a/14), dediler (27a/09), daḫı (113b/12), dolu (198a/14), dilerseñ (124b/02), dönüp (26a/06).

t'yi koruyan örnekler: ṭaġılup (19a/04), ṭaġ (36b/08), ṭoġan (38b/04), ṭurdılar (108b/15), ṭop (25a/04), ṭoplamaġa (25a/03), ṭoḳuz (60a/12), ṭoġru (66b/03), ṭoñuz (113b/05).

Kalın sıradan ünlü bulunmasına rağmen t>d değişikliği olan kelimeler: daḫı (113b/12), dururuz (89b/06).

Kalın sıradan ünlü bulunmasına rağmen bazen te (ت) bazen ṭı (ط) ile yazılanlar: toplarına (25b/15), ṭopların (37b/13); at (162a/03), aṭ (162b/09).

Kalın sıradan ünlü bulunmasına rağmen hem d hem de t ile yazılanlar: adası (30b/10), aṭasına (30a/01).

Kelime sonunda yer alan t sesi ek aldığında bazen d'ye dönüşmüştür: eşidüp (31a/07), yükledüp (31a/08), idüp (32b/14), ardlarında (89b/13), adı (5a/09).

4.2.2.6.5. ḳ > ḫ değişikliği

Eski Türkçede ḫ sesi bulunmamaktadır. Eski Türkiye Türkçesinde ise bazı metinlerde bu sesi görmek mümkündür. Ancak Eski Türkiye Türkçesinde de kelime başında bu ses metnimizde görülmemiştir.

Metnimizde orta ve son seste bu değişimin olduğu görülmekte olup örnekleri şu şekildedir: ṭaḳı > daḫı (113b/12), uyḳu > uyḫudan (12a/02), yoḳsa > yoḫsa (3a/12), aḳşam > aḫşam (195a/07).

4.2.2.6.6. g/ġ > v değişikliği

İncelenen metinde bu değişikliğin örnekleri bulunmamaktadır.

4.2.2.6.7. k/ḳ > g/ġ değişikliği

Eski Türkçede kelime başında bulunan k sesleri Eski Türkiye Türkçesinde g sesine dönüşmüştür: gerek (3a/14), gördi (8a/07), gemi (14b/07), gibi (36b/15), gice (40b/07), göñülleri (52b/11), göz (14b/08), gün (15a/10), götürürler (192b/07), göçerek (110a/05).

Bazı örneklerde k sesi korunmuştur: kendü (81a/02), kimse (36a/06).

İki ünlü arasında kalan ḳ ünsüzünün ġ ünsüzüne döüştüğü örnekler: olmaġ-ıla (127a/13), almaġ-ıla (166a/07), ḳarındaşlıġı (26b/11), yoġ-ımış (58a/08), boşaltmaġa (61a/03), ocaġa (136b/08).

4.2.2.7. Ünsüz düşmesi

Kelime içinde bir ünsüzden önce, kelime konunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, n, l, f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile y, g, ğ, k, h gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayına ünsüz düşmesi denir (Korkmaz, 2019, s. 242).

4.2.2.7.1. b düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: bol- > olup (137a/08).

4.2.2.7.2. g/ġ düşmesi

Metinde bu ses olayının örnekleri şu şekildedir: kergek > gerek (72b/13), uluġ > ulu (79b/01), ḳurtġar- > ḳurtarmaḳ (9a/02), acı (39b/15), ḳulġaḳ > ḳulaḳ (10a/05), türlüg > dürlü (198b/11), ḳapıġ > ḳapusın (95b/08), edgü > eyü (24b/06), ḳışlaġ > ḳışla (27a/06).

Bunun yanında bazı eklerde de bu sesin düştüğü görülmektedir: Yükleme hâli eki -ıġ/-ig, > -ı/-i sizi (48a/13); yönelme hâli eki -ġa/-ge > -a/-e tekneye (59b/04), yön gösterme eki -ġaru/-gerü > -aru/-erü içerü (177b/02), sıfat-fiil eki -ġan/-gen > -an/-en giden (8a/08); zarf-fiil eki -ġınça/-gince > -ınca/-ince bulınca (32b/08); zarf-fiil eki -ġalı/-geli > -alı/- eli çıḳalı (26a/11); fiilden isim yapan -ġuçı/-güçi > -ıcı/-ici idici (28a/08).

4.2.2.7.3. l düşmesi

Metinde bu ses olayının örnekleri şu şekildedir: keltür- > getürdi (39b/04), oltur- > oturdu (7b/09).

4.2.2.7.4. r düşmesi

Metinde bu ses olayının örnekleri şu şekildedir: berkle- > bekledi (36a/11), er- > idi (37a/15), birle > bile (63a/09).

4.2.2.8. Ünsüz türemesi

Kelime ön, iç ve son seslerinde, kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayına ünsüz türemesi denir (Korkmaz, 2019, 243).

4.2.2.8.1. y türemesi

Ünlüyle başlayan bir kelimeye ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde y sesi türer. Ayrıca Arapça-Farsça ödünç kelimelerde de bu ses olayı görülmektedir. Metindeki örnekleri şöyledir: oḳuyup (3b/13), eyleyüp (5a/08), mancası-y-ıla (58a/05), ziyādesi-y-ile (86a/01), olındı-y-ısa (154a/14), seneye (71a/11), dā'imā > dāyimā (16b/04), sā'ir > sāyir.

4.2.2.8.2. n türemesi

Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra kelimeye getirilen ekler sebebiyle n sesi türemektedir. Metindeki örnekleri şunlardır: şunda (33b/03), davranduḳlarında (35b/01), içinde (36a/06), üzerine (63b/02), teknesinden (70a/13), ardına (19a/01).

4.2.2.9. Ünsüz Benzeşmesi

Bir gramer birliğinde bir kelimede bazen yan yana gelen veya biraz aralıklı olarak bir arada bulunan iki sesten birinin diğerine tesir ederek onu kendisine benzettiği, böylece ikisesin birbirine benzeştiği görülür (Ergin, 2002, s. 52). Bu ses olayına benzeşme denir. İncelenen metinde genel olarak bu ses olayına pek uyulmamıştır: yapdı (32a/12), yoḳdan (10a/15), başlıḳdan (31a/04), ḳalmamışdur (4a/02), kürekde (16b/12), görişdükde (21b/11), köpekdür (48b/01), gitdükçe (112a/14).

4.2.2.10. Ünsüz ikizleşmesi

Metinde Arapça-Farsça kelimelerde çift ünsüz bulunmaktadır: uyberr (16b/06), cerr (58b/03), sırr (68b/08), şerr (157b/03). Metinde Türkçe kelimelerde çok fazla ikizleşme örneği yoktur ve sadece bir tane mevcuttur: küççük (143a/04).

4.2.2.11. Göçüşme (metatez)

Yan yana gelen iki sesin kelime içinde yer değiştirme olayına göçüşme denir. Metinde örneği şöyledir: körfez (117a/12) / köfrezine (18b/09).

4.2.2.12. Hece düşmesi (haploloji)

Arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece bir hece hâline gelir (Ergin, 2002, s. 52). Bu ses olayına da hece düşmesi denir. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir: turur/durur > ḳalmışdur (67b/01), dökmişdür (45b/03); kim+ise > kimse (13a/08), kim+ise+ne > kimesne (51b/05), şimdiden > şimden (46a/02).

4.2.3. Şekil Bilgisi

Bir dildeki kök ve ekleri, bunların birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konuları inceleyen dil bilgisi dalıdır (Korkmaz, 2019, s. 220).

4.2.3.1. Yapım ekleri

Kelime kök ve gövdelerine getirilerek yeni kavramların yansıtılmasını, kavramlara karşılık yeni kelimeler yapılmasını sağlayan eklerdir (Korkmaz, 2019, s. 250).

4.2.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri

+Ar: Üleştirme sayı sıfatı yapar: otuzar (160b/12), birer (30a/08).

+CI: Genellikle meslek isimleri türetir: gemici (35a/13), zindāncı (123b/11), aḳṭarmacı (34b/13), ṭopçı (116b/02), tüfenkçi (116b/02), oraḳçı (117a/03).

+cAk: Metinde örneği bulunmamaktadır.

+cuk: Küçültme eki olarak kullanılır: ḳarıcuḳ (14b/15), oġlancuḳlarına (44b/05), ḫāṭırcuḳların (157a/06).

+cUgAz: Küçültme anlamı katan ektir. ḳolcuġazı (42a/10), ḳızcuġazları (53b/13), burccuġaz (79b/15), başcuġazların (164b/04), yercügez (33b/03).

+daş: Ortaklık ve beraberlik bildiren ektir: yoldaş (182b/15), ḳarındaş (140a/13), ayaḳdaş (39a/07).

+dUz: Metinde iki tane örneği mevcuttur: yalduz (195a/14), gündüz (6b/06).

+gA: Metinde sadece bir defa geçmiştir: özge (143b/15).

+(I)ncI: Sıra sayı sıfatı yapan ektir: ṭoḳuzıncı (60a/15), ikinci (2a/06), birinci (36b/11), üçünci (36b/12), yedinci (38a/05), sekizinci (52a/15).

+kek: Pek işlek olmayıp metinde bir kelimede rastlanmıştır: erkek (154b/02).

+ki: Eklendikleri isimleri zamir ya da sıfat olarak kullanılan isim yaparlar. Bağlılık, aitlik ve bir yerde bulunma belirtirler: evvelki (5b/02), altındaki (169b/05), şimdiki (14a/01), elindeki (139b/10).

+la: +lag, +leg ekinden türemiştir: ḳışlası (58a/01).

+lXk: İşlek eklerden biri olup eklendiği kelimelere gelerek soyut isimler türetir, aynı zamanda araç-gereç isimleri de yapar: erlikdür (52a/01), gelinlik (52b/13), aḳçelik (53a/11), açlıḳdan (57b/15), aḳlıḳları (67a/05), eyülükler (142b/07), dostluḳ (6a/11), çoḳluḳ (9a/14), ṭoḳluḳdan (57b/15).

+lU: Bu ek isimlere gelerek sıfat yapar: puṭlu (76b/13), yollu (86b/09), baġlu (120b/15), yerlü (136a/07), yüzlü (171b/09).

+sXz: Yokluk bildiren bir ek olup Eski Türkiye Türkçesinde ünlü uyumu dışında kalarak yuvarlak olarak kullanılmıştır: ṭumansuz (179b/07), pulsuz (164a/11), ṭopsuz (103a/06), aḳçesüz (11b/15). Nadiren de olsa düz örneğine rastlanmıştır: a‘lemsiz (147b/07), ḳabāḥatsız (182b/01).

4.2.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri

-ici: İşlek bir yapım ekidir. Metinde ise az kullanılmıştır: idici (11b/05), virici (25a/11).

-Xş: Hareket ve oluş isimleri türetir: dönüş (40a/02), yürüyüş (77a/11), ḳopuş (161b/13), gidiş (186b/13), giriş (41b/14).

-k: büyük (45b/13), buçuḳ (22b/14), bölük (82b/03), ḳonuḳ (15a/02).

-ku: uyḳu > uyḫudan (12a/02), ḳadġu > ḳayġu (12a/12).

-m: alum (174b/08), ṣatum (174b/08), ölüm (37b/09).

-mAk: Fiilin işaret ettiği hareketi bildirir: ölmekden (117a/08), dimekle (117b/12), söylemek (127b/11), almaḳ (129b/09), çıḳmaḳ (151b/01), uydurmaḳ (157a/11).

-mA: Mastar eki olup kalıcı isimler yapar: yemelerinde (29a/08), içmelerinde (29a/08), donanma (18b/02), yoḳlama (52a/06).

-mur: yaġmur (50b/07).

-U, I : Metinde yer alan bazı örnekler: ṭoġru (83b/07), daḫı (83b/09).

4.2.3.1.3 İsimden fiil yapma eki

+a-, +e-: Metinde bazı örnekleri şunlardır: uġramış (10a/10), dileyüp (185b/07), oynarken (13a/09).

+al-: Geçişsiz fiiller yapan ektir. Metinde bulunan örnekler: çoġalmasun (45a/07).

+ar-, +r-: İsimlere gelerek hem geçişli hem geçişsiz fiiller yapar. Metinde bulunan bazı örnekler: aġardup (54a/13), ḳararmış (42b/05).

+At-: Metinde bulunan örnek: gözetdiler (46b/01).

+dA-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir: isteyüp (50b/02).

+l-: Dönüşlü ve edilgen fiiller türetir: ayrılamaz (13a/08), ṭoġrulup (17a/08).

+lA-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir: baġlayup (20b/11), ḳarşulayup (26a/09), yaġlayup (32b/04), ḳışlayup (37a/06), yükledüp (17b/03), gürleyüp (152b/11), aġlamaġa (44a/01).

+lAn-: Metinde yer alan örnekler: ḳoyulanup (93b/13), tāzelendiler (32b/12), fireşḳalandı (191b/05), baġlanup (36a/08), ḥāżırlanup (193b/15).

4.2.3.1.4. Fiilden fiil yapma eki

-Ar-: Ettirgenlik ekidir: ḳoparınca (122b/05), çıḳarup (129a/11).

-dXr-: Ettirgenlik ekidir: indirüp (186b/04), bildürüp (111a/10), bindürüp (159b/08), yazdurup (2b/10), ṭoldurup (10b/15), yapdurdı (19a/09), başdurdılar (91b/01).

-l-: Edilgen ve dönüşlü fiiller yapar: çekilüp (16b/13), yenilüp (28a/04), içilüp (28a/04), kesilüp (37b/11), virildi (65a/05), ḳarıldı (164b/15), ḳatıldı (164b/15),

-n-: Edilgen ve dönüşlü fiiller türetir: bulındılar (84a/10), ṣıġındılar (140b/01), olınup (2b/13), alınup (20b/13), baḳınup (77a/06), idinüp (34a/05).

-ş-: İşteş fiiller türetir: görişüp (32b/09), yetişüp (34b/11), irişüp (82b/15), ṣorışdılar (26a/10),

-t-: Ettirgen fiiller türetir: yükledüp (17b/03), ḳaynadup (52b/08), aradup (52b/11), döşetdiler (29a/05).

-Ur-: Ettirgenlik ekidir: ṭoyurdılar (52b/10), getürüp (1b/06), geçürdiler (29a/11), pişirüp (58a/07).

-y-: Kuvvetlendirme ekidir: ḳoyup (12b/12).

4.2.3.2. İsimler

4.2.3.2.1. İsim çekim ekleri

4.2.3.2.1.1. Çokluk ekleri

Eski Türkiye Türkçesinde işlek bir biçimde +lAr çokluk eki kullanılmıştır. Metinde bulunan çokluk eki örnekleri şu şekildedir: ḳarındaşlar (92b/10), bunlar (94a/05), oġullar (102b/04), yigitler (88b/03), bizler (89b/05), efendiler (100a/08). Bunların yanında Eski Türkçede bulunan +An çokluk ekine bir kelimede rastlanmaktadır: oġlan (121b/07).

4.2.3.2.1.2. İyelik ekleri

Eski Türkiye Türkçesindeki iyelik eklerinin Türkiye Türkçesinden tek farkı düzlük-yuvarlaklık uyumunun o dönemde henüz yerleşmemesi nedeniyle ünlülerde görülür (Şahin, 2018, s. 48).

Teklik 1. şahıs iyelik eki: +m: başum (127b/15), oġlum (150a/01), kārum (142b/10). Metinde bu ekin nadir de olsa düz yazıldığı yerler vardır: ḳralım (100b/03).

Teklik 2. şahıs iyelik eki +ñ: ḥāṭruñ (151b/04), yardımcuñ (182a/07), du‘ācuñ (195a/01).

Teklik 3. şahıs iyelik eki -ı, -i, -sı, -si: çorbası (190a/15), aşaġısı (5b/15), rıżāsı (8b/11), teknesini (10b/15).

Çokluk 1. şahıs -muz: ḳışṣamuz (36a/05), başımuz (59a/13), ḳalbimüz (73b/10), cümlemüz (82b/02). Nadiren de olsa düz olarak geldiği görülmüştür: muḥabbet-nāmemiz (149b/01),

Çokluk 2. şahıs -ñuz: ġazāñuz (192a/02), murādıñuz (181a/06), yüzüñüz (174a/13), cümleñüzden (156b/07).

Çokluk 3. şahıs -ları, -leri: ḳarındaşları (155a/11), ḳapuları (153b/01), peşkeşleri (135a/06), sözleri (132a/10).

4.2.3.2.1.3. Hâl ekleri

İlgi (Genitif) Hâli: Eski Türkiye Türkçesinde ilgi hâli eki ünsüzle biten isimlerde +uñ, +üñ; ünlüyle biten isimlerde +nuñ, +nüñ şeklindedir. Ekin ünlüsü hep yuvarlaktır (Öztürk, 2017, s. 63). Ben ve biz zamirlerinde +üm şeklindedir. Metinden örnekler: barçanuñ (37b/07), bunuñ (40b/06), teknesinüñ (43a/05), senüñ (44a/09), benüm (188a/01), bizüm (122a/07).

Yükleme (Akuzatif) Hâli: Eski Türkiye Türkçesinde yükleme hâli +ı, +i, +ın, +in, +nı, +ni şeklindedir. +ı sesi kelimelere eklenirken önüne y sesi alır ve +yı şeklinde olur. Metinde bulunan örnekler: seni (6b/10), altunı (10b/08), serencāmını (18a/03), birini (91a/07), ḳarındaşların (92b/05), aḥvālin (92a/15).

Yönelme (Datif) Hâli: Yönelme hâli eki -a, -e’dir. Ünlü ile biten bir kelimeye eklendiği zaman araya yardımcı -y-, -n- ünsüzleri gelmektedir (Yelten, 2009, s. 291). Metinden örnekler: ḳaraya (45a/15), öñlerine (47b/15), ṭabana (95b/08), saña (6b/04).

Bulunma (Lokatif) Hâli: Bulunma hâli eki +da, +de’dir. Bu dönemde tonsuz ünsüzlü şekiller yoktur. Metinde yer alan örnekler: yaḳasında (93b/06), anda (94b/01), alduḳda (98b/08), günlerde (102b/07), görişdükde (21b/11).

Uzaklaşma (Ablatif) Hâli: Bu ek +dan, +den şeklindedir. Tonsuz ünsüzlü şekiller yoktur. Metinde bulunan örnekler: andan (21a/11), barçadan (26a/03), içinden (24a/09), eyledükden (172a/15).

Eşitlik (Ekvatif) Eki: Eşitlik eki Eski Türkiye Türkçesinde işlek bir biçimde kullanılmakta olup eki +ca, +ce'dir. Metindeki örnekleri şu şekildedir: eyüce (43b/11), mücibince (181b/08), mażmūnınca (185a/10), feḥvāsınca (160b/02).

Yön Gösterme (Direktif) Eki: Eski Türkçedeki +garu, +gerü biçimi, Eski Türkiye Türkçesinde +aru, +erü biçiminde kullanılmıştır. Bunun yanında taşra, arkaru gibi örneklerde olduğu gibi +ru, +rü+, +ra, +re ekleri de yön gösterme eki olarak görev yapmışlardır (Şahin, 2018, s. 53).

+rA: üzere (23a/01), soñra (171b/12), ṭaşra (23a/09).

+ArU: yuḳaru (17b/10), ilerü (110b/15), içerü (177b/02).

+rU: berü (26a/13), girü (21b/14)

Vasıta (Enstrumental) Hâli Ekleri: Vasıta ekleri -ıla, -ile, -la, -le ekleridir. Metinden örnekler şu şekildedir: anlar-ıla (13a/05), ṭaḳımı-y-ıla (32b/03), yer-ile (51b/07), ṭopla (50b/07), raḥmetle (55a/13).

4.2.3.2.1.4. Soru eki

Soru eki ismin soru şeklini yapan işletme ekidir. Soru eki metinde daima düz ünlülü yani +mı, +mi şeklinde gelmiştir: böyle mi (89b/12), öyle-mi (10a/01), degül-mi (28a/15), ḳıyāmet-mi (82b/13).

4.2.3.2.2 Sayı isimleri

Metinde tespit edilen sayı isimleri şunlardır: bir (84b/07), iki (85a/05), altı (86a/9), ṭokuz(86a/9), yüz (86a/9) biñ (88a/05), milyon (125b/03).

4.2.3.2.3. İsimlerde Tamlama

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok addan oluşan tamlamaya isim tamlaması denir (Korkmaz, 2019, s. 66). Türkçede üç çeşit tamlama vardır: Belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması.

4.2.3.2.3.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanı ilgi hâli eki, tamlananı iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasına belirtili isim tamlaması denir. Metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: kitābuñ ḳavli (126b/13), ḳapudanlaruñ kelleleri (127a/15), kimsenüñ eline (135a/07).

4.2.3.2.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanı eksiz, tamlananı iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasına belirtisiz isim tamlaması denir. Metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: Venedik gemisi (137a/10), belā deryāsı (146b/12), ‘Arab aṭlısı (148a/14).

4.2.3.1.3.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasının başka bir isimle daha oluşturduğu tamlama türüne zincirleme isim tamlaması denir. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir: ḳul ṭāyifesinüñ sözleri (4b/08), Venedik sāyesinüñ pek a‘lāsı (30a/13), Ḫayreddīn Re’īsüñ teknesinüñ ḳaçında (43a/05).

4.2.3.3. Sıfatlar

Sıfatlar vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları, çeşit çeşit belirtileri vardır. Sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir (Ergin, 2002, s. 244).

4.2.3.3.1. Belirtme (tayin) sıfatları

Varlıkların sayısını, işaretini, sorusunu vb. belirten sıfatlar belirtme sıfatlarıdır.

4.2.3.3.1.1. İşaret sıfatları

Varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır. Metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: ol ḥiṣārda (4b/11), bu ḥaberleri (6b/14), şol ẓālimüñ (103a/09), o kāfirler (126b/13).

4.2.3.3.1.2. Sayı sıfatları

Sayı sıfatları işlevlerine göre beşe ayrılır: Asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları ve topluluk sayı sıfatları.

Asıl sayı sıfatları

Metinde bulunan örnekler: iki fırḳa (154a/10), on dört pāre (43a/02), yigirmi yedi kāfir (57a/07), yedi ḳıṭ‘a (27b/01).

Sıra sayı sıfatları

Nesnelerine ve varlıkların sırasını bildiren sıfatlardır. Bu sıfatlar +ıncı, +inci ekinin kelimelere getirilmesiyle oluşur. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir: ikinci re’īs (17a/14), birinci güni (36b/11), sekizinci meclis (139b/05), yedinci def‘ada (38a/05).

Üleştirme sayı sıfatları

İncelenen metinde yer alan üleştirme sıfatları şu şekildedir: birer miḳdār (36b/07), birer alabanda (50a/04), ikişer çift tüfenk (30a/06), üçer ḳaṭ (64b/08), yigirmi dörder oṭuraḳ (59b/03).

Kesir sayı sıfatları

İncelenen metinde kesir sayı sıfatına rastlanmamıştır.

Topluluk sayı sıfatları

Bu sıfatlar daha çok birliktelik, yakınlık, akrabalık vb. bildirir. Metinde bu sıfat çeşidinin de örneğine rastlanmamıştır.

4.2.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları

Bu sıfatlar nesneleri belirsizlikleri yönünden belirtirler. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir: her umūrlarını (132a/01), birḳaç zamān (140b/01), az iş (196b/10), her bir şeyden (36b/07), her ne emr (22b/05), niçe ġazālar (12a/01).

4.2.3.3.1.4. Soru sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Metinde yer alan örnekleri şu şekildedir: ḳanġı tekneye (27a/13), ne ḳadar adamı (167b/14), her ne alım ṣatım (54a/09).

4.2.3.3.2. Niteleme sıfatları

Bu sıfatlar isimlerin koku, renk, şekil, durum vb. özelliklerini niteleyen sıfatlardır. İncelenen metinde yer alan örnekler şu şekildedir: büyük tekneye (59b/04), küçük ṣandallara

(89a/14), altun ḥulle (37b/12), ḳara ḳuş (75b/05), eyü gün (24b/06), ulu murābıtlarından (66b/14), ṭatlu kişi (13a/08), şūḫ ṭabī‘atlu adam (13a/04), güzel kız (4b/12).

4.2.3.4. Zarflar

Zarflar zaman zarfları, durum (hâl) zarfları, miktar zarfları, soru zarflaru ve yer zarfları olmak üzere beşe ayrılırlar. Zarflar fiilleri niteleyen kelimelerdir.

4.2.3.4.1. Yer-Yön zarfları

Bir oluş veya kılışın mekân içinde yerini veya yönünü belirten zarflara yer-yön zarfları denir. Bunlar nerede, nereye, nereden sorularını cevaplamaya yararlar (Banguoğlu, 2019, s. 373). İncelenen metinde yer alan yer zarfları şu şekildedir: aşaġa eyleyüp (16b/05), aşaġı olup (180b/01), yuḳaru çıḳdılar (36a/07), girü çekilüp (25a/03), yaḳın olmaġ-ıla (62a/11), ṭaşra çıḳardı (189b/13).

4.2.3.4.2. Zaman zarfları

Fiillerin ve fiilimsilerin zamanlarını niteleyen zarflardır. Metinde yer alan örnekleri şöyledir: Gice gündüz … yaşlar döküp aġlar (6b/06), ṣabāḥ fecr vaḳtinde varup ayaḳdaşların buldılar (34b/15), Şimdi kāfirler baḳdılar ki (39b/01), yarın bir aġır donanma ile çıḳup (98b/07), didükden ṣoñra eytdi (13a/15), şimden ṣoñra … baḳalum (6a/04).

4.2.3.4.3. Durum (hâl) zarfları

Fiilin durumunu belirten zarflardır. Bu zarflar oldukça fazladır. İncelenen metinde bulunan örneklerden bazıları şunlardır: böyle deyince (10b/03), hem şöyle bilesin-ki (21b/15), tīmār idüp eyüce oldı (43b/11), tezce eyü olsun (124a/11), ḳulaġına deñlü yükletdiler (96b/07),

4.2.3.4.4. Miktar zarfları

İş, oluş ve hareket bildiren fiilleri azlık-çokluk ve miktar yönünden niteleyen zarflardır. İncelenen metinde yer alan örnekleri şöyledir: çok etdüm (195a/03), ḳatı ziyāde ḥazar idesin (149b/12), eksük söyledükleri (187a/12), ḫaylī uzayup (35b/07), bölük bölük olup (82b/03).

4.2.3.4.5. Soru Zarfları

Fiili soru yönünden niteleyen zarflardır. İncelenen metinde yer alan örnekleri şöyledir: niçe firār eyledügini (18a/04), niçün böyle āh idüp aġlarsın (44a/02), neden dimişlerdür ki (165b/08).

4.2.3.5. Zamirler

Kişilerin ve canlı cansız ad grubundaki varlıkların yerini tutma, onları işaret veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu kelimelere zamir denir (Korkmaz, 2019, s. 257). Zamirler şahıs zamirleri, dönüşlülük zamirleri, işaret zamirleri, soru zamirleri, belirsizlik zamirleri ve bağlama zamirleri olmak üzere altıya ayrılırlar.

4.2.3.5.1. Şahıs zamirleri

Teklik 1. şahıs zamiri: ben (3b/03), beni (6b/07), benüm (15b/01), bende (167b/14), benden (140b/04).

Teklik 2. şahıs zamiri: sen (172b/11), saña (105b/05), senden (128b/01), sende (15a/12), senüñ (6b/05).

Teklik 3. şahıs zamiri: ol (14a/02), aña (21a/02), anda (19a/06), andan (21a/12), anuñ (17a/09).

Çokluk 1. şahıs zamiri: biz (108b/09), bizler (154b/02), bizüm (4b/02), bizden (51b/11), bizde (178a/05), bize (16a/05).

Çokluk 2. şahıs zamiri: siz (33b/05), size (110b/09), sizde (173a/12), sizden (108b/11), sizler (102b/01), sizüñ (134a/06).

Çokluk 3. şahıs zamiri: anlar (145a/02), anlara (167b/08), anlarda (110b/15), anlardan (50a/02), anlaruñ (187a/11).

4.2.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri

Şahıs zamirlerinin daha kuvvetli hâlidir. Eski Türkiye Türkçesinde kendü, kendüzi şeklinde kullanılmıştır. Metinde kendü dönüşlülük zamiri hem kendü hem kendi şeklinde ikili kullanım olarak yer almaktadır: İncelenen metinde yer alan dönüşlülük zamirleri

şunlardır: kendü (3b/10), kendüleri (103b/09), kendülerinden (47a/10), kendüñ (197a/14), kendi (64b/04), kendilerinüñ (95a/10).

4.2.3.5.3. İşaret zamirleri

Varlıkların ve nesnelerin yerini işaret yoluyla temsil eden zamirlerdir. Metinde yer alan örnekleri şu şekildedir: bu (5b/13), budur (134a/02), bunda (4b/02), bundan (151b/03), şurada (46b/10), şunda (33b/03), andan (198a/02), anda (19a/07).

4.2.3.5.4. Soru zamirleri

Şahısları ve nesneleri soru yoluyla temsil eden zamirlerdir. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir: ne (28b/06), kim (27a/07), ḳanda (96/03), kimde (4b/12), neye (40a/02).

4.2.3.5.5. Belirsizlik zamirleri

Varlıkları belirsizlik yoluyla temsil eden zamirlerdir. Metindeki örnekleri şu şekildedir: her kim (59a/07), kimi (50b/08), kimesne (153a/08), kimse (9a/04), kimisi (125a/01), her biri (5a/11).

4.2.3.5.6. Bağlama zamiri

Kendisinden önce gelen bir kelime veya kelime grubunun yerini tutan ve yerini tuttuğu kelime veya kelime grubu ile kendisinden sonra gelen açıklayıcıyı birbirine bağlayan zamirlere bağlama zamiri denir (Korkmaz, 2019, s. 85). Metinde yer alan bağlama zamirleri kim ve ki şeklindedir: Cezāyir daḫı bir yeñi açılmış memleketdür *kim* belki iḳtiżā ider (104a/11,12). Er odur *ki* dünyāda ḳoya bir eser (4a/05).

4.2.3.6. Edatlar

Edatların tek başına anlamları yoktur. Ancak cümle içindeki görevlerine göre anlam kazanırlar. Edatların görevi cümlede bir kelimeyle diğer kelimeler arasında anlam ilişkisi kurmaktadır (Şahin, 2018, s. 59). Edatlar ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları ve tekerür edatları olmak üzere dörde ayrılırlar.

4.2.3.6.1. Ünlem edatları

Ünlem edatları ünlemler, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları ve cevap edatları olmak üzere beşe ayrılırlar.

Ünlemler

İncelenen metinde yer alan bazı örnekler: ḥāşā (10a/11), āh (169b/14).

Seslenme edatları

İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: hay (122b/04), be-hey (34a/02), ey (9b13), yā (9b/01).

Sorma edatları

Bu edatlar sorma anlamı ifade etmektedir. Metinde yer alan bazı örnekler şöyledir: ‘aceb (16b/11), ḳanı (111b/12), niçün (53b/12).

Gösterme edatları

İncelenen metinde yer alan bazı örnekler: işbu (12a/13), tā (9a/05).

Cevap edatları

İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: elbetde (132b/10), belī (121b/07).

4.2.3.6.2. Bağlama edatları

Bağlama edatları kelimeden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime guruplarını ve cümleleri şekil veya mana bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır (Ergin, 2002, s. 352). İncelenen metinde yer alan bağlama edatları şöyledir:

Sıralama edatları

İncelenen metinde yer alan sıralama edatlarına dair bazı örnekler: ve (196b/14), ile (190a/15), daḫı (194b/03), ve daḫı (1b/08).

Denkleştirme edatları

Metinde yer alan bazı örnekler: yāḫūd (41a/08), yā (41a/07), veyā (184a/12).

Karşılaştırma edatları

İncelenen metinde yer alan bazı örnekler: yā boynu urulur yā ber-dār olur (99b/02), Sen hem kendi teknenüñ hem benüm teknemüñ üzerine mu‘temedsin (22a/15), ne ol bizümkilerine girebildi ne bizümkiler çıḳabildi (50a/10,11), gerek Ḫayreddīn Re’īs ṭaḳımında ve gerek kāfir ṭaḳımında (50a/09,10).

Cümle başı edatlar

Metinde yer alan cümle başı edat örnekleri şunlardır: faḳad (70a/12), ammā (91b/15), lākin (48b/07), velākin (57b/06), eger (4b/13), çün (12a/04), çünki (7b/04), gerçi (156a/06), zīrā (5b/02), meger (12b/05), mādem-ki (172b/11), ḥāl bu ki (25a/11), ḥattā (179a/03), nitekim (41b/07), her niçe (124b/01), niçe (190b/07), illā (23b/15), tā ki (19b/15), tā kim (3b/05), yoḫsa (38b/15), şöyle ki (19a/12), belki (69a/15) vb.

Sona gelen edatlar

İncelenen metinde yer alan örneklerden bazıları şunlardır: daḫı bulmış (72b/05), düşdük ise (75a/11), degül (170/29), iderler kim (4a/09).

4.2.3.6.3. Son çekim edatları

Bir ismin başka bir kelime ile ilgisini tayin eder. Genellikle müstakil kelimelerdir. Hem isim hem de fiilden türemiş olabilirler. Çoğunlukla isim çekim eklerinden biriyle kalıplaşmış olarak kullanılırlar (Şahin, 2018, s. 60). Metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir:

Kullanışlarına Göre Son Çekim Edatları

Yalın hâl ile birleşenler: İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şöyledir: aluruz deyü (175b/06), ‘ulemā ile (188a/11), olmaḳ üzere (23a/01), ‘icl gibi (31b/07).

İlgi hâli ile birleşenler: Metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: senüñ gibi (199a/12), anuñ-çün (166a/01), senüñ-de (51b/04).

Yönelme hâli ile birleşenler: İncelenen metinden bazı örnekler: maḥalline göre (54b/02), aña göre (6a/15), istiḳbāline ḳarşu (96a/14), seneye ḳadar (71a/11) vb.

Ayrılma hâli ile birleşenler: İncelenen metinde bu şekilde yer alan örneklerden bazıları şunlardır: fevtinden berü (159a/10), Re’īsden ötüri (5b/15), ḫalāṣından ötüri (6a/10), günden

soñra (102a/07), yarından soñra (148b/01), du‘ādan ġayrı (142a/10), gün ṭoġrusından yaña (46a/15) vb.

Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları

Vasıta ve beraberlik edatları

Metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: anlar-ıla (13a/05), de’b-i cemīleleri-y-ile (55a/10), tefekkür ile (55b/14).

Sebep edatları

Muḥammedü’l Muṣṭafa ḥürmeti ḥaḳḳı-çün (23b/08), ḳapudanlaruñ tedbīrinden ötüri (124b/10,11), böyle gelmez deyü nāme yazup Tillete gönderdi (144a/13).

Benzerlik edatları

İncelenen metinde tespit edilen benzerlik edatlarından bazıları şunlardır: ḳażā-ı āsūmānī gibi (155b/09), zaġar gibi (164b/01), evvelki gibi (167b/05).

Başkalık edatları

İncelenen metinde bulunan bazı örnekleri şunlardır: ḫayr du‘adan ġayrı (143b/14), ‘ale’ṭ-ṭarīḳı’t-tevārīḫden başḳa (2b/10).

Miktar edatları

Metinde yer alan bazı örnekler: dünyā ḳadar māl (10a/04), bu mertebe eziyyet eylemeden (9b/13), bir miḳdār girü (25a/03).

Zaman edatları

Zaman edatlarının metinde yer alan bazı örnekleri şu şekildedir: üç günden soñra (102a/07), Ammā Veled Bin Ḳāżī daḫı babası fevtinden berü (159a/10).

Yer yön edatları

İncelenen metinde tespit edilen yer ve yön edatlarından bazıları şunlardır: gün ṭoġrusından yaña (46a/14), bu ṭarafa (159b/12), istiḳbāline ḳarşu (95a/14).

4.2.3.7. Fiiller

Fiiller anlamlı olan ancak çekime girmeden kullanılamayan bağımlı unsurlardır (Şahin, 2018, s. 61).

4.2.3.7.1. Şahıs ekleri

Eski Türkiye Türkçesinde kip ve zaman eklerinin ardından eklenen ve kişi kavramı veren ekler genel olarak ikiye ayrılır. Bu eklerden bir kısmı zamir kaynaklı olup diğeri de iyelik kaynaklıdır. Emir çekiminde kendine has kişi ekleri kullanılır (Şahin, 2018, s. 61).

4.2.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik 1. şahıs eki -am, -em, -üm: umaram (4a/01), baḳaram (14a/10), bilürem (10a/07), isterem (7b/13).

Teklik 2. şahıs eki -sın, -sin: yaparsın (21b/01), olursın (33b/14), bilürsin (133b/12), uġramazsın (143a/06).

Teklik 3. şahıs eki eksizdir: gider (7b/12), ide (35b/06), gelür (20b/06), uġramış (10a/10).

Çokluk 1. şahıs eki -uz, -üz, -vuz, -vüz: aluruz (20b/09), giderüz (15b/15), gelemeyorvuz (19b/07).

Çokluk 2. şahıs eki -sız, -siz, -siñüz: olasız (58b/14), bilmeyesiz (133a/13), bilesiz (141a/09), buyurmayasız (148b/02), göresiñüz (115b/13).

Çokluk 3. şahıs eki -lar, -ler: ararlar (39b/06), çıḳarlar (110b/14), isterler (116b/08), derler (118b/03), alalar (4b/11).

4.2.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik I. şahıs eki -m: bıraḳdum (3b/13), alurdum (8a/10), bilmedüm (42b/05).

Teklik II. şahıs eki -ñ: bulduñ (13a/12), olduñ (145b/04), geldüñ (99a/02), bildüñ (107a/05).

Teklik III. şahıs eki eksizdir: olurdı (132b/03), ideydi (132b/04), olursa (99a/14).

Çokluk I. şahıs eki -ḳ, -k: olduḳ (130a/14), gelmeyeydük (42b/13), bildük (73b/13).

Çokluk II. şahıs eki -ñuz, -ñüz: buyurursañuz (128b/13), oldıñuz (145b/12), geldiñüz (174a/02).

Çokluk III. şahıs eki -lar, -ler: baḳdılar (146b/11), ḳopdılar (163b/13), etdiler (181a/03), eylediler (191a/13), atsalar (13b/03), gönderseler (36b/14).

4.2.3.7.1.3. Emir şahıs ekleri

Emir ekleri aynı zamanda şekil ekleri olduğu için bu eklere emir kipi başlığı altında değinilecektir.

4.2.3.7.2. Şekil ve zaman ekleri

Fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklere biçim ve zaman ekleri denir. Bu ekler hem biçim hem zaman ifade ederler (Ergin, 2011, s. 288). Türkçede bildirme (haber) ve tasarlama (dilek) olmak üzere iki tane kip çeşidi bulunmaktadır. Bildirme kipleri fiilin gerçekleştiği zamandan haber verirken tasarlama kipleri dilek, istek, emir ve şart bildirirler. Bildirme kipleri hem zaman hem şekil çekimi olup tasarlama kipleri ise sadece şekil çekimidir.

4.2.3.7.2.1. Bildirme kipleri

Geniş Zaman

Fiilin her zaman yapıldığını ifade eden zamana geniş zaman denir. Fiil kök veya gövdesine -r, -ar, -er, -ur, -ür eklerine zamir kökenli şahıs ekleri getirilerek oluşturulur. İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: gider (8a/09), giderüz (15b/15), gelürler (45b/11), alurlar (27a/08), isterem (7b/03).

Bu zamanın olumsuzu -maz, -mez ekinin getirilmesiyle oluşur: virmezler (4b/13), görmez (14b/08).

Şimdiki Zaman

Eski Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman için kullanılan müstakil bir ek yoktur. Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman eki o zaman şimdiki zaman eki olarak kullanılmamaktaydı (Şahin, 2018, s. 65). Eski Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman, istek kipi eki olan -a, -e ile

de karşılanmıştır. Bazen de geniş zaman ekiyle karşılanmıştır. Aynı zamanda -yorur ekiyle de şimdiki zaman karşılanmaktadır. İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: idem (193a/03), ola (40b/10), umaram (4a/01), ḳaçıyorur (51b/01), geliyorur (86a/02), yiyorur (198b/08).

Ancak metinde bir yerde -yor eki geçmektedir. Bu da metnin dönemin sonuna denk gelen bir metin olmasından kaynaklanmaktadır: gelemeyorvuz (19b/07).

Gelecek Zaman

Fiilin gelecek zamanda gerçekleşeceğini bildiren kiptir. Eski Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki -ısar, iser'dir. Ancak dönemin sonuna doğru -acak, -ecek eki kullanılmaya başlanmıştır. Metinde yer alan örneklerden bazıları şunlardır: gidecek (18a/01), ṭuracaḳ (122a/12).

Bunun dışında -sa gerek, -se gerek yapısı da gelecek zaman kipi için kullanılmıştır: çıḳsa gerek (98b/07).

Gelecek zamanın olumsuzu kip ekinden önce -ma, -me eki getirilirek yapılır: bilmeyecek (198b/13), ṭayanmayacaḳ (198b/12).

Görülen Geçmiş Zaman

Geçmiş zamanda hareketi gerçekleştiren kişi tarafından onun bilgisi ve bilinci dâhilinde yapılmış fiillerde kullanılır. Bu zaman için kullanılan ek -dI ekidir. Eski Türkiye Türkçesiyle kaleme alınmış metinde bu ek benzeşmeye uğramamıştır. Ekin ünlü harfi birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak ünlü, üçüncü şahıslarda düz ünlülüdür: oldum (158a/09), bulduñ (13a/12), buldı (30a/11), yemedük (46b/10), geldüñüz (33b/07), yazdıḳ (3b/07).

Bu zamanın olumsuzunu yapmak için -dI ekinin önüne -ma, -me olumsuzluk eki getirilir: ḳomadıñuz (19b/15), göndermedüñ (124a/08), eylemedüñüz (196b/10), bilmedüm (42b/05).

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Geçmiş zamanda gerçekleşen bir eylemin başkasından duyulduğu ve kişinin kendisinin görmediği zamanı bildiren kipe öğrenilen geçmiş zaman denir. Daha önce meydana gelmiş ama sonradan fark edilmiş ya da görülmüş olan bir durum için de kulllanılır (Şahin, 2018, s.

63). Eski Türkiye Türkçesinde bu kipin eki -mIş eki olup daima düz ünlülü kullanılır. İncelenen metinde yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir: istemişem (121b/07), dimişsin (150a/03), gelmiş (20b/14), etmişlerdür (154b/08), eylemişsiñüz (79b/06).

Bu kipin olumsuzunda -mIş kip ekinden önce -ma, -me eki getirilir: gelmemiş (51b/07), ḳomamışlardur (29b/07).

4.2.3.7.2.2. Tasarlama kipleri

Türk dilinde fiillerin basit çekiminde zaman kavramı taşımadan sadece geleceğe yönelik tasarıları, istekleri anlatan kipler, tasarlama kipleri, istek kipleri olarak ele alınırlar. Bu kip eklerinde genel olarak zaman kavramı yoktur (Şahin, 2018, s. 65). Bu kipler emir, istek, şart ve gereklilik olmak üzere dört gruba ayrılırlar.

Emir Kipi

Fiilin ifade ettiği hareketin emir yoluyla tasarlandığını dile getiren bir kiptir. Emir kipinin birinci kişileri için çekim söz konusu değildir. Ancak istek kipinin ekleriyle birinci şahıs kişiler için de emir kullanılmıştır. Emir kipinde her şahısın ayrı ayrı eki vardır. Bu nedenden dolayı emir kiplerini ifade eden şahıs eklerine üçüncü tip şahıs eki denmektedir.

Teklik 1. şahıs eki -ayum, eyüm: alayum (7b/06), göreyüm (54a/02).

Teklik 2. şahıs eki eksizdir: git (6a/14), baḳ (17b/08), gör (122b/13), deme (139a/10).

Teklik 3. şahıs eki -sun, -sün: oṭursun (198b/07), gelsün (199a/03), ḳomasun (168b/05).

Çokluk 1. şahıs eki -alum, -elüm: ṭuṭalum (54b/13), gelelüm (9a/06), etmeyelüm (86b/15).

Çokluk 2. şahıs eki -uñ, -üñ: ṣaḳınuñ (14a/08), getürüñ (46b/09).

Çokluk 3. şahıs eki -sunlar, -sünler: alsunlar (86b/05), getürsünler (18b/08), olmasunlar (63a/07), dimesünler (54a/05).

İstek Kipi

İstek kipi, fiilin ifade ettiği anlamın gerçekleşmesini dileyen bir tasarlama kipidir. Eski Türkçedeki gelecek zaman, gereklilik ve dilek kipi için kullanılan -ga/-ge ekindeki g sesleri eriyerek -a, -e şeklini almıştır. Eski Türkiye Türkçesinde bu -a, -e eki istek ifade etmek için kullanılmıştır. İncelenen metinde yer alan örnekle şu şekildedir: ide (35b/06), eyleye (90a/08), alalar (4b/14), açasın (141a/08), getüresin (127a/06).

İstek kipinin olumsuzu kip ekinden önce -ma, -me olumsuzluk eki getirilerek yapılmaktadır: olınmasın (187a/11), ṭuṭmaya (87b/03), bilmeyesiz (133a/13).

Şart Kipi

Hareketin şart şeklinde tasarlandığını, şart olarak düşünüldüğünü anlatmak için fiil kök ve gövdelerine şart eki eklenir (Ergin, 2002, s. 309). Bu kipi gösteren ek -sa, -se ekidir. İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: ḳalsa (110b/12), gelse (95a/11), gönderseler (36b/04), yetişseñüz (107a/10).

Şart kipinin olumsuzu kip ekinden önce -ma, -me olumsuzluk eki getirilerek yapılır: olmasam (44a/10), gelmese (15b/07), etmese (58a/05).

Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi, fiilin temsil ettiği eylemin yapılmasının zorunlu ve gerekli olduğunu bildiren bir tasarlama kipidir. Bazen istek eki -a, -e ile karşılanır. Bazen şart kipi -sa, -se eklerine bazen de fiillerin masdar şekillerine “gerek” veya “gerekdür” kelimeleri getirilerek yapılır (Özkan, 2009, 144). İncelenen metinde yer alan gereklilik kipi örnekleri şu şekildedir: ḳullansa gerek (168a/09), çıḳsa gerek (98b/07), etmek gerek (181b/07).

Bu kipin olumsuzu gereklilik anlamını bildiren yapıların eklerinden önce -ma, -me ekinin getirilmesiyle yapılır.

4.2.3.7.3. Ek fiil ve bildirme kipleri

Eski Türkçeden bu yana diğer yardımcı fiillerden farklı olarak hem isimlere gelerek onların fiil gibi kullanılmalarını sağlayan hem de çekimli fiillere gelerek onları birleşik çekime sokan ana yardımcı fiil olarak değerlendirilen ve er- > i- şeklinde karşımıza çıkan; isim fiili, ek fiil, cevherî fiil olarak da isimlendirilen fiilin tek başına bir anlamı yoktur

(Şahin, 2018, s. 67). Diğer yardımcı fiiller gibi türetmeye elverişli olmayan yalnız eklendiği kelimeye ol- fiiline yakın bir anlam katan işlek bir yardımcı fiildir (Şahin, 2018, s. 67).

Bildirme eklerinin 1. ve 2. şahıs ekleri er- fiilinin geniş zaman kipinin ekleşmesiyle oluşmuştur. III. şahıslar ise tur- > dur- fiilinden gelir. Eski Türkçede ana yardımcı fiil önceden sadece er- şeklinde idi, III. şahıslarda da er- kullanılırdı. Sonradan buna tur- yardımcı fiili de katılmıştır. Böylece Eski Türkçede III. şahısların turur, tururlar yardımcı fiili aynı fonksiyonla Batı Türkçesine de geçmiş ve bildirme III. şahıs eklerinin temelini oluşturmuştur (Ergin, 2002, s. 316).

i- fiili metinde dört farklı çekimle karşımıza çıkmaktadır. Bunlar geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipidir. Geniş zaman çekiminde 1. ve 2. şahıslar için kişi ekleri kullanılırken 3. kişi için ek yoktur ya da +dur, +durur ekleri kullanılmaktadır.

Geniş zaman çekimi: a‘lemsiz (52a/04), sensin (69b/10), ġāzīlerdür (47b/09), üzrelerdür (75a/06), medfūnlardur (128b/06), kez̲z̲ābdur (197b/13), oldur (197a/09), aḥvāldür (187b/09).

Görülen geçmiş zaman çekimi: kendinüñ mālı idi (184b/11), bu idi (173a/03), server idi (199b/05), yoġ-ıdı (186b/09).

Öğrenilen geçmiş zaman çekimi: ne imiş (11a/04), berāber imiş (148b/15), yoġ-ımış (58a/08), ‘āḳıllı adam imiş (189b/14).

Şart kipi çekimi: var ise (164a/10), efendimüz ise (143b/05), var-ısa (172b), esīr ise.

Ek fiilin olumsuz şekli çalışılan metinde degül edatı ile yapılmıştır, örnekleri şu şekildedir: ẖayr degüldür (40b/10), ḳāyil degüllerüz (53a/07), ḳādir degüller (80a/06).

4.2.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi

Bildirme ve tasarlama kipleriyle çekimlenmiş fiiller -i ek fiilinin eklenmesiyle birleşik çekime girerler. Bu birleşik çekim görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi eklerine -i yardımcı fiilinin eklenmesiyle gerçekleşir. Bu çekimler hikâye, rivayet ve şart çekimleri olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. İncelenen metinde bu üç çekimin de örnekleri mevcuttur.

4.2.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi

Bu birleşik çekim görülen geçmiş zaman eki olan -dı, -di ekine -i ek fiilinin birleşmesiyle oluşur. İncelenen metinde yer alan örnekler şu şekildedir.

Geniş zamanın hikâyesi: olur idi (12b/06), çekilür idi (186b/02), virür idi (151a/01), gitmez idi (27b/06), olurdı (132b/013).

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: olmamış idi (78b/03), getürmiş idi (83a/08), ḳılmış idi (85b/11), geçmemiş idi (177b/02).

Görülen geçmiş zamanın hikâyesi: ḳaldı idi (28a/07), oldı idi (35b/07).

Şart kipinin hikâyesi: baḳsa idi (20b/07), olsa idi (134b/01).

İstek kipinin hikâyesi: gitmeye-y-idi (187b/01), ṣaṭa-y-ıdı (8a/10), olmaya-y-ıdı (140b/15).

Gereklilik kipinin hikâyesi: ḳullansa gerek idi (80b/09).

4.2.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi

Rivayet birleşik çekimi asıl fiil kipine i- fiilinin öğrenilen geçmiş zamanının getirilmesiyle yapılan birleşik çekimdir (Ergin, 2011, s. 323). İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir:

Geniş zamanın rivayeti: deger imiş (129b/09), çıḳarmış (142a/12), çekdürürmiş (167b/09), degmez imiş (95a/03).

4.2.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim

Asıl fiil kipine i- yardımcı fiilinin şart şeklini getirerek yapılan bu birleşik çekim asıl fiil kipinin karşıladığı hareketi şart şeklinde ifade eder (Ergin, 2011, s. 325). Metinde yer alan bazı örnekler şöyledir:

Geniş zamanın şartı: olur ise (28b/07), gelür ise (33a/04), virmezler ise (4b/13).

Görülen geçmiş zamanın şartı: söyledi-y-ise (10a/12), oldı-ise (49b/04), ḳaldı ise (2b/14), olurdı (132b/13).

4.2.3.7.5. Fiillerde soru

Metinde soru eki her zaman düz ünlülü gelerek -mı, -mi ile yapılmaktadır. Metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: idebilür mi (13b/12), begendüñüz mi (32a/03), gördüñüz mi (74a/11), ṭuṭmaya mı (104b/03), gitseñ-mi (10a/02), ṭokındı-mı (142a/08), eyledüñ-mi (197b/07).

4.2.3.7.6. Birleşik fiiller

Fiiller görevlerine göre asıl fiiller ve yardımcı fiiler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Türkçede yardımcı fiiller iki biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi bir isim ile bir fiilin birleştiği yapılar, ikincisi ise asıl fiille başka bir fiilin birleştiği yapılardır (Şahin, 2018, 69).

4.2.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller

İncelenen metinde yer alan yardımcı fiiller: it-, ol-, eyle-, ḳıl- fiilleridir.

it- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: āh u enīn it- (170a/14), aḫẕ-ı intiḳām (21b/07), ‘aḳd-i nikāḥ it- (5a/08) ‘azīz it- (142a/14), (beyān it- 4a/09), būs it- (78a/05), cem‘ it- (2b/15), da‘vet it- (131a/12), emr it- (124a/05), fetḥ it- (40b/05), ḥükm it- (8b/03), ḳasd it- (182a/08), niyāz it- (14a/04), rivāyet it- (139b/06) ṣabr it- (175a/02), taṣadduḳ it- (58a/14), yürüyüş it- (73b/02), ẓulm it- (54a/07).

ol- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: āgāh ol- (140a/09), bezm ol- (28a/05), bī-ḫaber ol- (47a/11), cenk ol- (109a/12), dāḫil ol- (26a/08), fāsid ol- (139a/11), ġālib ol- (5b/12), ḫalāṣ ol- (152b/07), ḥaşr ol- (121b/15), ḳasāvet ol- (16a/01), lāle-zār ol- (93a/05), ma‘ḳūl ol- (11a/06), muḳābil ol- (49b/11), nādim u peşīmān ol- (88b/07), pāy-māl ol- (83a/02), rāġıb ol- (99b/15), ṣabāḥ ol- (12a/04), şāy ol- (5b/13), tamām u kāmil ol- (168b/01), vāḳı‘ ol- (2b/07), yāver ol- (64a/04), ziyāde ol- (139a/10).

eyle- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ‘afv eyle- (28a/07), buġz eyle- (171a/08), dād u feryād eyle- (126b/11), edā eyle- (131a/08), fermān eyle- (64b/07), ġanīmet eyle- (19a/13), ḥāżır u müheyyā eyle- (29a/05), ifāde eyle- (6a/10), ḳadir eyle- (199a/15), ma‘mūr u ābādān eyle- (131b/11), niyyet eyle- (55b/12), pāre pāre eyle- (150a/08), rivāyet eyle- (157a/07), su’āl eyle- (36b/02), taṣadduḳ eyle- (37a/02), va‘aẓ u naṣīḥat eyle- (149b/15), ẓuhūr eyle- (11b/14).

ḳıl- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ḥavāle ḳıl- (10b/01), ḫayr ḳıl- (176a/07), ḥāżır u müḥeyyā ḳıl- (85b/11), namāz ḳıl- (45a/04), rūzī ḳıl- (58b/06), ser-fürū ḳıl- (94a/10), şürū‘ ḳıl- (109a/09), vefā ḳıl- (106a/02).

4.2.3.7.6.2. Anlamca Kaynaşmış Fiiller

Metinde yardımcı fiil olmayıp isimlerle beraber gelerek anlamca kaynaşmış fiiller meydana gelmiştir. Bu fiiller: al-, at, bul-, buyur- çek-, çıḳ-, düş-, gel-, gör-, getür-, göster, ḳal-, kes-, olın, ṭut-, ur-, var-, vir-.

al-: abdest al- (122b/07), du‘āsın al- (60a/03), ele al- (17b/03), esīr al- (60a/12), ḫaber al- (19a/01), ḫāṭırın al- (28b/02), ḫayr du‘ā al- (53a/06), ‘ibret al- (149b/13), intiḳām al- (175b/06), meterīz al- (72a/01), ṣatun al- (7b/05).

at-: cān at- (116b/06), söz at- (56b/05).

bul-: āmān bul- (153a/02), bahāne bul- (58b/05), fırṣant bul- (77a/09), fürce bul- (114a/11), ḥürmet bul- (143b/07), ifāḳat bul- (124a/09), necāt bul- (162a/09), ṣıḥḥat-ı ebdān bul- (44b/02), sübūt bul- (16a/15), vuṣūl bul- (150a/02), ẓafer bul- (53b/06).

buyur-: afv buyur- (128b/13), dirīġ buyur- (21b/12), ferāmūş buyur- (148b/02), fermān buyur- (87b/03), ḳabūl buyur- (21a/11), mu‘āvenet buyur- (21b/13), teşrīf buyur- (79b/11), yād buyur- (3b/14).

çek-: bende çek- (47b/14), cevr u sitemlerin çek- (45a/11), cevr ü cefāların çek- (67a/14) el çek- (109b/08), elem çek- (184a/02), eziyyet çek- (11b/11), ġam çek- (77b/14), ḳasāvet çek- (187a/07), ḳulaḳ çek- (130b/04), riyāżata çek- (57a/02), ser çek- (77a/10), zaḥmet çek- (38a/15).

çıḳ-: ḳarşu çıḳ- (174a/01), selāmete çıḳ- (14b/12), sözlerinden çıḳ- (12a/15).

düş-: ḫacīl düş- (16a/09), ḫavf düş- (165a/06), ıżṭırāba düş- (16a/09), ḳorḳu düş- (77a/05), ḳorḳuya düş- (27a/01), maẓhar düş- (55a/12), şehīd düş- (112b/08).

gel-: cūş u ḫurūşa gel- (117b/08), ġażaba gel- (124b/03), ḥarekete gel- (59b/13), ḫoş gel- (5b/07), ḫurūşa gel- (44b/06), lāzım gel- (95a/11), nuṭḳa gel- (131b/07), rāṣ gel- (108a/03), rāst gel- (5b/09), ṣafā gel- (33b/07), taḥavvüre gel- (110a/04), ẓuḥūra gel- (114a/15).

getür-: rāst getür- (42a/07).

gör-: aḥsen gör- (33a/08), ḫayr gör- (143a/04), ḫor gör- (109a/01), maḳbūl gör- (4a/01), ma‘ḳūl gör- (80a/11), rāṣ gör- (94a/02), żarar gör- (123a/08).

göster-: baş göster- (131a/06).

ḳal-: bī-kes ḳal- (52b/15), boş ḳal- (106b/07), gelinlik ḳal- (52b/13), ḥācet ḳal- (65a/09), ḥanpā ḳal- (156a/08), ḫāṭırları ḳal- (56b/01), ḫayretde ḳal- (72b/12), maḥrūm ḳal- (13b/15), saġ ḳal- (109b/02), şübhede ḳal- (43a/05), ta‘accübde ḳal- (75a/02), taḥḳīḳ ḳal- (56b/07), tereddüdde ḳal- (43a/10), yalıñuz ḳal- (50a/14), yās u mātem ḳal- (188b/03), yetīm ḳal- (26b/05), yetīme ḳal- (52b/13).

olın-: ‘add olın- (152a/14), ‘afv olın- (151b/07), ālūde olın- (131a/10), beyān olın- (136b/13), cem‘ olın- (196a/09), da‘vet olın- (176a/10), dīvān olın- (138b/05), feṯḥ olın- (78b/08), güç olın- (79a/09), ḥavāle olın- (22a/13), ifāde olın- (9b/09), iḥsān olın- (68a/05), ḳatl olın- (126a/15), ḳırā’at olın- (155a/01), maḥbūs olın- (103a/04), maẕhar olın- (147b/06), meẕkūr olın- (79a/15), naṣb olın- (187a/06), niyāz olın- (167b/02), redd olın- (197a/07), rivāyet olın- (144b/05), sipāriş olın- (22a/14), taḥrīr olın- (29b/11), taṣvīr olın- (65a/11), tercīḥ olın- (54b/04), vaṣf olın- (38a/01), yād olın- (115a/14), żabṭ olın- (79a/09), ẕikr olın- (17b/11).

ṭut-: oruç ṭut- (45a/09), yüz ṭut- (42b/02).

ur-: alabanda ur- (81b/09), baş ur- (67a/04), ḳılıç ur- (109b/01), zincīre ur- (76a/02), zincīrler ur- (9a/10).

var-: selāmete var- (45b/14).

vir-: aḳçe vir- (53a/12), āmān u zamān vir- (45a/09), āmān vir- (101b/04), armaġan vir- (61b/03), bahā vir- (8b/09), berakāt vir- (56b/08), cān vir- (131b/10), cevāb vir- (95a/12), destūr vir- (128b/02), el vir- (186b/12), ele vir- (20a/13), ḫaber vir- (120a/13), istimālet vir- (96b/04), iẕn vir- (174a/08), leẕẕet vir- (38a/07), niẓām u intiẓām vir- (53a/15), nuṣret vir- (48b/11), rıżā vir- (42b/06), vüs‘at vir- (85b/02), yüz vir- (56b/13).

4.2.3.7.6.3. Tasvir fiilleri

Zarf-fiil biçimindeki bir esas fiille, bu esas fiildeki oluş ve kılışı tasvir niteliği taşıyan yardımcı fiilin özel bir anlam oluşturacak biçimde birleşip kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiillere tasvir fiiller denir (Korkmaz, 2019, s. 224). Bu fiiller yeterlik (iktidar) fiili, tezlik fiili, süreklilik (devamlılık) fiili ve yaklaşma fiili olmak üzere dörde ayrılırlar.

Yeterlik (İktidar) Fiili

Yeterlik fiili, fiil kök ya da gövdelerine -a, -e zarf-fiil eki getirilip ardından bil- yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşur. İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: getürebile-y-düñ (6b/11), girebildi (50a/11), idebileydük (125a/05), buluşabile-y-düñ (6b/01), çıḳabildi (50a/11), idemezlerdi (15a/11).

Tezlik Fiili

Tezlik fiili, fiil kök ve gövdelerine -ı, -i, -u, -ü zarf fiil eki getirilip ardından vir- yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşur. İncelenen metinde yer alan bazı örnekler şu şekildedir: alıvirdi (32b/04), çevirivirdi (56b/09), ḳılıvire (90a/12), alıvirelüm (146a/03).

Süreklilik (Devamlılık) Fiili

Süreklilik fiili, fiil kök ya da gövdelerine -a, -e zarf fiil eki getirilip ardından alıp gel-, ḳo-, dur-/ṭur- yardımcı fiillerinden birinin eklenmesiyle oluşur. Metinde bu fiilin örneğine rastlanmamıştır.

Yaklaşma Fiili

Yaklaşma fiili, fiil kök ya da gövdelerine -a, -e zarf fiil eki getirilip ardından yaz- yardımcı fiilinin eklenmesiyle oluşur. Metinde yer alan bazı örnekler şunlardır: vireyazdı (20a/03), ideyazdı (128a/12), irişeyazdı (193b/05).

4.2.3.7.7. Fiilimsiler

4.2.3.7.7.1. İsim-fiiller

Fiilin kök ve gövdelerine getirilen belirli eklerle fiilin bir ad gibi kullanılması; ad gibi kullanılan fiile isim fiil denir (Korkmaz, 2019, s. 66). İsim-fiiller -ma, -me; -ış, -iş, -uş, -üş; -maḳ, -mek ekleri ile yapılırlar. Metinde yer alan örnekler şu şekildedir:

-ma, -me: olması (6b/08), ṭuṭulması (34b/09), öldürmemesi (81a/12), gelmesinden (82a/03).

-ış, -iş, -uş, -üş: virişinde (103a/15), varışda (154b/05).

-maḳ, -mek: almaḳ (154b/09), varmaḳ (159b/02), dimekle (163b/14), öldürmek (164a/12).

4.2.3.7.7.2. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiiller hem sıfat hem de fiildirler. Aldığı eklerle fiilin zamana bağlı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil çekimlerine sıfat-fiil denir (Korkmaz, 2019. s. 66). İncelenen metinde yer alan örnekleri şunlardır:

-an, -en: anda olan beş yüz tutsaḳ (167b/07), pişen mancadan (70b/04), söylenen fitneden (177b/09), binen binenüñ olup (164b/10).

-ası, -esi: Metinde örneği bulunamamıştır.

-r, -ar, -er, -ur, -ür: gezer her kişiye (31b/10), görür gözi (34a/14), eylük bilür adam (30b/05).

-maz, -mez: olmaz işdür (12a/06), yaramaza (kalıplaşmış) (178b/09).

-mış, -miş: yetīm ḳalmış ḳız oġlan ḳızları (26b/05), ḳışa baġlanmış ‘icl gibi (31b/07), işlenmiş ebrīşum ṣancaḳların (37b/13).

-ecek, -acaḳ: niçe ideceklerin (41b/07), kendi ḥiṣṣesine düşecek pencīkden (61a/10), davranacak liyāḳatları (37a/08).

-duḳ, -dük: söylemedük nā-sezā kelimāt (158a/02), ḫavf eyledüginden (171b/06), vuṣūl olduḳda (171a/05).

4.2.3.7.7.3. Zarf-fiiller

Zarf-fiiller, bir yanıyla fiil, bir yanıyla da zarf özelliği taşıyan gramer kategorileri oldukları için fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarlar; zarf yönleriyle de bir oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme niteliğine sahiptirler (Korkmaz, 2009, s. 982). İncelenen metinde yer alan zarf-fiil ekleri şu şekildedir:

-a, -e: gele gele (108a/08), döge döge (34b/12),

-ı, -i, -u, -ü: deyü (37a/03).

-up, -üp: ḳoyup (38a/12), donadup (39a/03), ḳaldırup (40b/09), begenmeyüp (40a/14).

-araḳ, -erek: deyerek (52a/12), iderek (62b/15), olaraḳ (29b/13), ḳurudaraḳ (90b/05)

-ınca, -ince: bıraḳmayınca (106a/04), boşaldınca (112a/05), görince (123b/08), gelince (144b/03).

-alı, -eli: çıḳalı (26a/11), gideli (56b/03).

-ıcaḳ, -icek: gelicek (130b/09), göricek (163b/06), olıcaḳ (164b/09).

-duḳça, -dükçe: bulduḳça (7a/08), olduḳça (147b/10), eyledükçe (3b/13), getürdükçe (120a/14).

-madan, -meden, -madın, -medin: ṭoplamadan (25a/07), olmadan (85b/03), eylemeden (9b/13), kesmedin (43b/04).

-mazdan evvel: varmazdan evvel (29a/02), çıḳmazdan evvel (137a/11).

4.3. Tenkitli Metin Oluşturulurken İzlenilen Yol

- Metin çeviri yazıya aktarılırken trankripsiyon alfabesi kullanılmıştır.
- Noktalama işaretleri anlam bütünlüğü bozulmayacak bir biçimde günümüz Türkçesine uygun olarak kullanılmıştır.
- Eser, Eski Türkiye Türkçesi imla özellikleri ile yazıldığı için okunurken bu dönemin dil özellikleri ve imla kurallarına uyulmuştur. Bundan dolayı metinde bu dönemin yazım özellikleri, ses ve biçim bilgisine uygunluk göz önünde bulundurulmuştur. Ancak çalışılan dört nüshanın dördünde de kimi yerde yuvarlak ünlülü okunması gereken ekler, harekelerinden yahut da kendisinden sonra gelen "y" ünsüzünden dolayı düz ünlülü şekilde okunmuştur.
- Tenkitli metinde yaprak numaraları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2639 numaralı nüshaya göre yapılmıştır. Ancak metinde diğer nüshaların numaralarına da başladığı kelimenin sayfasına göre numaralandırılarak yer verilmiştir. Böylelikle diğer nüshaların da yaprak numaralarının yeri belirli olmuştur.

- Yaprak numaraları köşeli parantez içinde [ ], satır numaraları ise yay ayraç ( ) içinde gösterilmiştir.
- Nüshalar isimlendirilirken bulunduğu kütüphanelerin adlarının baş harfleri kullanılmıştır. Böylece İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar bölümünde bulunan 2639 numaralı nüsha $İ_1$, yine aynı üniversitede bulunan 2490 numaralı nüsha $İ_2$, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüsha V ve Paris Bibliotheque Nationalede bulunan 514 numaralı nüshası ise P harfiyle gösterilmiştir.
- Metni oluştururken nüshalarda yer alan dönemin dil ve imla özelliklerine uygun olan kelime ve kelime gruplarının kullanımları tercih edilmiştir. Nüshalar arası farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir.
- Eğer bir nüshada bir kelime, kelime grubu ya da cümle eksikliği varsa bu durum dipnotlarda eksi (-) işaretiyle gösterilmiştir (örneğin: -P).
- Kelimeler ile ilgili bilgiler Açıklamalı Dizin bölümünde ele alınmıştır.
- Dipnotlar çok fazla olduğu ve çok yer tutacağı için iki sütuna bölünmüştür.
- Özel isimlere gelen ekler kesme işareti kullanılarak ayrılmamış, bitişik yazılmıştır.
- Metinde eksik gösterilen ve tamamlanan kısımlarda köşeli parantez [ ] kullanılmıştır.
- Arapça tamlamalar ve birleşik sıfatların yazımında kesme (’) işareti kullanılmıştır.
- -i fiilinin çekimli biçimleri (idi, imiş, ise), ile, için edatlarının ekleşmediği yerlerde ses uyumuna göre yazılmıştır. Bu ekler kelimeden ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmışsa (-) işareti ile gösterildi. Ünlü ile biten bir kelimeye bitişik yazıldığı zaman ise iki ünlü arasında türeyen -y- sesi de (-) işareti ile gösterilmiştir.
- ile bağlacı kelimeye bitişik yazıldıysa kalınlık-incelik uyumu esas alınarak yazılmıştır.
- Ayrı yazılması gereken bazı ekler kelimeye bitişik yazıldıysa (-) işareti ile ayrılarak gösterilmiştir.
- Metinde yer alan olay örgüsünün anlaşılması için noktalama işaretlerine yer verilmiştir.
- Kişi adları, yer adları ve ünvan adları büyük harfle yazılmıştır.
- Dört nüsha da harekesiz kaleme alınmış olup nadiren hareke kullanılmıştır. Bu kelimeler harekelerine göre okunmuştur.
- Beyitler eserde mensur olarak yazılmış olsa da tenkitli metinde beyit biçimiyle gösterilmiştir.
- Ünlü düşmesinin olduğu kelimelerde yani “nolayıdı” gibi ifadeler kesme işaretiyle ayrılmıştır.

- Farsça ön eklerin yazımında (-) işareti kullanılmıştır.

4.4. Tenkitli Metin

Tārīḫ-i Cezāyir yā Ġazavāt-ı Ḫayre'd-dīn Paşa

[İ₂ 1] [V 1b] Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh.[1]
[İ₁ 1b] [P 1b] (1) Bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.
(2) Tebārek ve Te'ālā mā-şā'e fī'd-dünyā ve'l-āḫireti ma'a-aḫīhi mine'l-evveli (3) ve'l-āḫiri fī'l-berr ve'l-baḥr ve te'līf-i Seyyid Murād raḥmetu'llāhi 'aleyh (4) ilā yevmi'l-mī'ād. Şükr [ü] sipās ve ḥamd-ı bī-ḳıyās ol ḫāliḳ-ı vücūd (5) ve rāzıḳ-ı mevcūd içün olsun kim[2] bizi ketm-i 'ademden 'ālem-i (6) mevcūda getürüp īmān ḫil'ati-y-ile ḫil'atlandurdı ve dünyā (7) ni'metlerinden ni'metler[3] virüp dāyim[4] ḳullarına ṣafālar virdi. (8) Ve daḫı ṣalavāt-ı zākiyāt-ı gevher-bār[5] [u] tuḥfe-i taḥiyyāt-ı vāfiyāt-ı (9) ṣāliḥāt-ı 'anber-niṣār ol server-i kā'ināt[6] ve mefḫar-ı mevcūdāt[7] (10) ṣadr-ı bedr-i[8] 'ālem seyyid-i veled-i ādem[9] sulṭānu'l-kevneyn ve Resūlü'ṣ- (11) ṣeḳaleyn ṣadr-ı ṣuffe-i ṣafā[10] ve māh-ı ḳubbe-i vefā mu'allā müzekkā (12) müctebā murtażā a'nī ḥażret-i Muḥammedeni'l-Muṣṭafā [11] ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellem (13) **[İ₂ 2]** daḫı āl [u] evlādı[12] üzerine[13] olsun-kim cemī' müẕnibīnüñ **[İ₁ 2a]** (1) şefī'idür.[14] Ve dāyimā[15] Allāhu Te'ālānuñ[16] ṣalāt[17] ve selāmı anuñ (2) āline ve evlādına ve ezvācına ve ensābına ve aḥbābına ve aṣḥābına (3) ve etbā'ına ve eşyā'ına olsun-kim anlar iki cihān faḫri Muḥammedü'l- (4) Muṣṭafā ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ḥażretleriniñ ḥabībleri (5) ve ṣıddīḳlarıdur.[18] Ve daḫı ol dört yār-ı güzīn üzerine (6) olsun-kim[19] biri Ebū Bekr eṣ-ṣıddīḳdur ikinci[20] Ḥażret-i 'Ömer el-fārūḳdur (7) üçünci 'Oṣmān-ı ẕi'n-nūreyndür dördünci 'Alī el-murtażādur (8) rıḍvānu'llāhi Te'ālā 'aleyhim ecmā'īn. Ve devr-i bī-nihāye ve ṣenā'-ı (9) bī-ġāye anlaruñ[21] cemī'isinüñ üzerine olsun-kim Ḥaḳ Te'ālā[22] (10) anlaruñ[23] cümlesinden rāżī ve ḫoşnūd ola. Ve ba'dehū **[P 2a]**[24] sulṭānu'l- (11) a'ẓam ve ḫāḳānu'l-mu'aẓẓam melikü'r-riḳāb ve'l-ümem mevlānā mülūkü'l- (12) 'Arab ve'l-'Acem ve'r-Rūm ve'l-'Irāḳeyn bāsiṭü'l-emīn ve'l-emān (13) nāṣıru'l-'adl ve'l-iḥsān şehr-i yār-ı felek-celāl ve nām-dār-ı

[1] Hāẕā kitāb merḥūm Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh: -İ₁, -P
[2] olsun kim: İ₁, İ₂ olsun-kim P olsun-ki
[3] ni'metler: P ni'met
[4] dāyim: İ₁, İ₂, V dā'im
[5] ṣalavāt-ı zākiyāt-ı gevher-bār: V, P ṣalavāt ve zākiyāt-ı gevher-bār
[6] kā'ināt: İ₂ kāyināt
[7] mefḫar-ı mevcūdāt: V mefḫar-ı mu'cizāt-ı mevcūdāt
[8] bedr-i: İ₂, P pedr-i
[9] ādem: İ₂ adem
[10] ṣadr-ı ṣuffe-i ṣafā: İ₂ şāh-ı ṣuffe-i: V, P şāh-ı ṣuffe-i ṣafa; ṣafa: -İ₂
[11] ḥażret-i Muḥammedeni'l- Muṣṭafā: İ₂, V, P be-Muḥammedün Muṣṭafā
[12] āl (u) evlādı: İ₁ āli ve evlādı
[13] üzerine: -P
[14] şefī'idür: İ₁ şefī'i ve şefīḳıdur, P şefī'idir
[15] dāyimā: İ₁ daḫı, P dā'imā
[16] Te'ālānuñ: İ₂ Te'ālīnīñ
[17] ṣalāt: P ṣalātı
[18] ṣıddıḳlarıdur: İ₁ ṣadīḳlarıdur
[19] olsun-kim: P olsun-ki
[20] ikinci: V ve ikinci
[21] anlaruñ: İ₁ anlarıñ, -İ₂
[22] cemī'isinüñ üzerine olsun-kim Ḥaḳ Te'ālā: -İ₂
[23] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[24] ba'dehū kelimesi P varyantında yeni başlayan sayfada tekrar yazılmıştır.

melek- (14) ḫışāl[25]-i mevāhib nebīr-i meḥārib-i ġażanfer şāh-ı İskender-i şāh-ı Süleymān devrān-ı **[V 2a]** (15) ẕāt-ı şerīf[26] ve ‘unṣur-ı laṭīf Süleymān-ı selāṭīni’z- **[İ₁ 2b]** (1) zamān[27] ẓıllu’llāhu’l-meliki’l-mennān ḥażret-i sulṭān-ı[28] ḳāmrān (2) ve hüve’s-sulṭān[29] ibn-i sulṭān[30] Süleymān Ḫan ibn-i sulṭān[31] (3) Selīm Ḫan ibn-i Beyāzīd Ḫan ibn-i Meḥmed Ḫan ibn-i Murād Ḫan (4) ibn-i[32] Orḫān **[İ₂ 3]** Ḫan ibn-i ‘Oṯmān Ḫan ḫalleda’llāhu salṭanatehu ve eyyede[33] (5) memleketehu ilā nihāyeti’z-zamān ve’n-ḳażā’ı’d-devrān āmīn yā Rabbü’l- (6) ‘ālemīn. Anuñ ḫāṭır-ı şerīflerine öyle[34] ḫuṭūr[35] eyledi-kim[36] (7) Sulṭān Süleymān Ḫan zamānında[37] vāḳı‘ olan Ḫayre’d-dīn (8) Paşanuñ cüz‘ī ve küllī ḫārişetinden her ne ṣādır[38] (9) oldı ise[39] deryā seferlerinden bilā-ziyāde velā-noḳṣān (10) ‘ale’ṭ-ṭarīḳı’t-tevārīḫden[40] başḳa bir kitāb yazdurup[41] ilā (11) yevminā hāẕā abā‘an[42] be-ceddedin-be geldükleri gibi ġazāların te’līf (12) itdirüp[43] ‘ale’t-tafṣīl üzre ‘ayān ve beyān olındı. İmdi (13) sāyir[44] tārīḫler gibi[45] beyān olınup sābıḳā olanlar gibi icmālen niçe ẓuhūr (14) idüp tā nerede ḳaldı ise[46] daḫı devlet-i salṭanatlarına gelince (15) ne-kim tevārīḫ cem‘ olındı ise bunı daḫı öylece cem‘ idüp **[İ₁ 3a]** (1) evvel olan ‘Oṯmāncıḳ tevārīḫine ilḥāḳ ideler tā kendülerinüñ[47] (2) cülūs-ı salṭanatlarında ne vāḳı‘ oldı ise[48] müddet-i ‘ömrleri (3) üzre yazılup sāyir[49] tevārīḫler[50] gibi oḳuna. Pes sulṭānu’l- (4) İslām müfīṯü’l-enām ḥāfıẓ-ı ‘ibādi’llāh nāṣır-ı bilādi’llāh (5) celāli’d-devletü’l-ḳāhire ve kemāl-i milletü’l-ḳāhire[51] a‘nī şehriyār-ı (6) **[P 2b]** kām-kār[52] ve pādişāh-ı gerdūn-iḳtidār bu efkārı eyledi.[53] (7) Andan ol emīrü’l-umerā‘ı’l-kirām-ı **[İ₂ 4]** ẕü’l-ḳadr ve’l-iḥtirām Cezāyir[54] begler- (8) begisi olan re’īsü’l-mücāhidīn-i[55] fi’l-baḥr[56] ya‘nī Ḫayre’d-dīn Paşa yessera’llāhu (9) mā-yurīd ve mā-yeşā’ bendelerine fermān buyurup didiler[57] kim[58] (10) sen[59] ve ḳarındaşuñ niçe ḫurūc idüp ẓuhūrıñuza[60] ve ḫurūcuñuza (11) sebeb-i ‘illet ne idügin ve ne kimseler[61] idügin ḳul[62] ṭāyife- (12) sinden-midür[63] yoḫsa[64]

[25] İ₁ ḫışāl: İ₂, P ḫışār: V ḫıżār
[26] nebīr-i meḥārib-i ġażanfer şāh-ı İskender-i şāh-ı Süleymān devrān-ı ẕāt-ı şerīf: İ₁ bebir-i meḥārib-i ġażanfer şāh-ı İskender-nişān ẕāt-ı şerīf
[27] Süleymān-ı selāṭīni’z-zamān: İ₁ sulṭān-ı selāṭīni’z-zamān
[28] ḥażret-i sulṭān: İ₁ a‘nī ḥażret-i sulṭān
[29] ve hüve’s-sulṭān: -i₁
[30] ibn-i sulṭān: İ₁ ebu’n-naṣr sulṭān
[31] ibn-i sulṭān: İ₁ ibni’s-sulṭān
[32] ibn-i: -V
[33] eyyede: V ebbede
[34] öyle: V eyle
[35] ḫuṭūr: İ₂ ḫuẕūr
[36] eyledi-kim: P eyledi-ki
[37] zamānında: İ₁ kendü zamānında
[38] ṣādır: İ₁ ẓāhir
[39] oldı ise: İ₂ ,V, P oldı-y-ısa
[40] ‘ale’ṭ-ṭarīḳı’t-tevārīḫden: İ₁ ‘ale’ṭ-ṭarīḳı’t-tevārīḫ
[41] yazdurup: İ₁, V yazdırup
[42] abā‘an: İ₂ abā‘īn
[43] itdirüp: İ₂ ,V, P etdirüp
[44] sāyir: sā’ir İ₂ ,V
[45] tārīḫler gibi: İ₂ ,V, P gibi
[46] ḳaldı ise: İ₂ ,V, P ḳaldı-y-ısa
[47] kendülerinüñ: İ₂ kendülerine: P kendülerüñ
[48] oldı ise: V, P oldı-y-ısa
[49] sāyir: İ₁, P sā’ir, İ₂ şā’ir
[50] tevārīḫler: İ₂ tevarīḫler
[51] kemāl-i milletü’l-ḳāhire: İ₁ kemāl-i milleti’z-zāhire
[52] şehriyār-ı kām-kār: İ₁ ḥażret-i şehriyār-ı kām-kār
[53] eyledi: İ₁ eyledükde
[54] Cezāyir, İ₂ Cezāyirler, P Cezā’ir
[55] re’īsü’l-mücāhidīn: İ₁ reyīsü’l-mücāhidīn
[56] fi’l-baḥr: -İ₂, -V
[57] didiler: İ₁ irüp didiler
[58] kim: P ki
[59] sen: İ₁ imdi sen
[60] ẓuhūrıñuza: İ₂ ẓuhūrıñıza
[61] kimseler: P kimesneler
[62] ḳul: V māl
[63] ṭāyifesinden-midür: İ₁, V, P ṭā’ifesinden-midür
[64] yoḫsa: İ₂ yoḳsa

ḫāricīden-midür?[65] Aṣlī ve fer‘ī ile bu zamāna gelince (13) berrde ve baḥrda[66] ḳalīl ve keṯīr her ne-deñlü ġazālar oldı ise[67] mine’l-evveli (14) **[V 2b]** ile’l-aḫirihi[68] bī-ḳuṣūr[69] velā-keṯīr gerek naẓmla ve gerek nesr-ile bir kitāb (15) düzüp āsitāne-i sa‘ādete[70] irsāl idesin-kim selef-i māżīde[71] **[İ₁ 3b]** (1) inşā[72] olan tevārīḫlerle[73] ḫazīne-yi ‘āmirümde teberrük bulınsun deyü (2) emr-i ‘ālī mūcibince sem‘an ve ṭā‘aten denildi. Andan Ḫayre’d-dīn Paşa (3) ben faḳīr-i pür-taḳṣīre emr[74] eyledi. Bizler daḫı tevfīḳ-i hidāyet-i Rabbānī (4) birle ‘alā-ḳadri’ṭ-ṭāḳat tafṣīl üzre elfāẓ[75]-ı Türkiyye ile işbu (5) kitābı yazup cem‘ eyledüm tā kim ḳırā’at iden ve istimā‘ iden (6) iḫvāna āsān olmaḳ içün ve daḫı şöyle ma‘lūm olsun-kim (7) işbu aḥvāl ki[76] bu kitāb içre yazdıḳ.[77] Ḫayre’d-dīn Re’īs[78] merḥūmuñ (8) kendi mübārek aġızlarından istimā‘ **[İ₂ 5]** itmemizle[79] daḫı kendüleri-y-ile ġazālar (9) iden mücāhidīn ḳarındaşlaruñ[80] ta‘rīfleri ile ve bir niçelerin[81] (10) bu[82] ḥaḳīr-i pür-taḳṣīr anlarla[83] ġazālarda bulınup kendü[84] gözümle (11) gördügüm[85] minvāl üzre imtiṯālen li’l-emri’l-‘ālī niçe zaḥmetler (12) çeküp[86] işbu kitābı te’līf eyledüm ve bizden ṣoñra gelecek iḫvāna (13) ber-güzār bıraḳdum[87] tā kim oḳuyup ṣafālar kesb eyledükçe ümīddür[88] ki (14) bu faḳīri bir fātiḥā-ı şerīf ile yād buyuralar. Beyt:

(15) Ne var ṣālah özüm tahte’t-türāba[89]
Ki ire her sözüm fevḳa’l-‘alāya

[İ₁ 4a] (1) Umaram şāh ḳatında ola maḳbūl[90]
Görile her kelāmum anda ma‘ḳūl

(2) Pes imdi dünyāda **[P 3a]** işidilmedük[91] görilmedük[92] nesne ḳalmamışdur hemān (3) maḳṣūd olan ‘ālem-i fānīde bir tuḥfe eṯer bıraġup rūḥ-ı pür-futūḥumuzuñ[93] (4) du‘ā-yı ḫayr-ile[94] yād olınmasına[95] bā‘iṯ [u] vesīle olmaḳdur nitekim (5) dinilmüşdür.[96] Beyt:[97]

Er odur ki dünyāda ḳoya bir eṯer

---

[65] ḫāricīden-midür: İ₂, V, P ḫāricden-midür
[66] berrde ve baḥrda: İ₁ daḫı berrde ve baḥrda
[67] oldı-y-ısa: İ₁, İ₂ oldı ise: V oldı-ise; ġazālar oldı-y-ısa: İ₂ ġazālar oldı ise: V ġazālar oldı-ise: İ₁ ġazālar ve ‘arbedeler kim eyledüñüz
[68] İ₁ ile’l-āḫirihi: İ₂, P ile’l-āḫir: V el-āḫir
[69] bī-ḳuṣūr: İ₁ anları hep bī-ḳuṣūr
[70] sa‘ādete: İ₁ sa‘ādetüme
[71] māżīde: İ₂ māzīde: V māẓīde
[72] inşā: İ₂ ifṣā
[73] tevārīḫlerle: İ₂ tevārīḫler ile
[74] emr: İ₁ āmir
[75] elfāẓ: İ₂ elfāż
[76] İ₁ aḥvāl ki: İ₂ aḥvāle ki: V aḥvāl-ki
[77] yazdıḳ: İ₁ yazdıḳ kimin
[78] Re’īs: İ₁ Paşa
[79] itmemizle: İ₁ itmemizle ve kimin
[80] V ḳarındaşlaruñ: İ₁, İ₂ ḳarındaşlarıñ
[81] niçelerin: İ₂ niçelerin
[82] bu: İ₁ daḫı bu
[83] anlarla: İ₁ anlarla bile
[84] kendü: İ₂ kendi
[85] gördügüm: İ₁ gördügim
[86] çeküp: İ₂, V ceküp
[87] bıraḳdum: İ₂ eyledüm
[88] ümīddür: İ₁, V, P
[89] tahte’t-türābā: İ₂ tahte’ṣ-ṣerābā
[90] maḳbūl: V ḳabūl
[91] işidilmedük: İ₂ işidilmedik
[92] görilmedük: -V, -P
[93] futūḥumuzuñ: V futūḥuruñ
[94] du‘ā-yı ḫayr-ile: P du‘ā-ı ḫayr-ile
[95] olunmasına: İ₂ olmasına
[96] dinilmişdür: İ₁, İ₂, V denilmişdür
[97] beyt: -P

(6) Esersüz kişinüñ[98] yerinde yeller eser[99]

Meclis-i evvel[100]: Oruç Re'īs ve Ḫızır (7) Re'īs kim Ḫayre'd-dīn Paşadur[101] imdi anlaruñ[102] aṣlī ve fer'ī niçedür (8) ve niçe ḫurūc eylemişlerdür ve ḫurūclarınuñ[103] sebebi nedür[104] anı (9) beyān ider. Pes rāvīler şöyle rivāyet iderler kim ol zamān[105] Sulṭān[106] (10) Meḥmed nevvera'llāhu merḳadehu ve ce'ale tāb-ı taḥt-ı serāhu[107] ḥażretleri ḳal'a-ı (11) **[İ₂ 6]** Midillüyi[108] **[V 3a]** küffār-ı ḫākisār elinden bi-'avn-i Ḫudā fetḥ idüp alduḳda (12) lāzım-ı ḥıfẓ [u] ḥirāset içün ḳul yazup ol ḳal'ayı bekleyeler. (13) Pes imdi ḳul ṭā'ifesinden[109] ba'żı kimesneler yazılup (14) ḳal'aya ta'yīn[110] olındı. Ḳal'a-ı mezkūrda[111] ḳalmaḳ muḳarrer[112] olduḳda (15) şimdi ol yazılan kimesneler[113] şevketlü padişāh-ı 'ālem- **[İ₁ 4b]** (1) penāh ḥażretlerine kendülerin 'arż eylediler. İmdi bunlar didiler[114] (2) kim çünki bizüm bunda ḳalmamuzı[115] istediñüz[116] gerekdür ki[117] bizüm ḳāyidemüzi[118] (3) göresiz zīrā ki[119] bizler bunda bir alay mücerred ṭāyifelerüz.[120] Bu yir[121] ise (4) bir cezīre yirdür[122] imdi bu eṭrāflarda Müslümānlıḳ yoḳdur kim[123] anlarla (5) ḥüsn-i mu'āşeret idüp[124] eglenevüz.[125] Ḥāṣıl bu cezīrede bize ḳalmaḳlıḳ (6) ġāyet ẓulmdür. Bir vechle biz buña ḳāyil[126] degüllerüz didiler.[127] İmdi (7) Sulṭān Meḥmed Ḫan[128] 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān ḥażretleri daḫı (8) bunlaruñ[129] 'arżların istimā' eyledükde vāḳı'-ı ḥāl ḳul ṭāyife- (9) sinüñ[130] sözleri ma'ḳūldur.[131] İmdi bunlara tedārük ve eglenme- (10) lerine sebeb [ü] vesīle gerekdür deyü emr-i şerīf gönderdi-ki[132] (11) ol ḥiṣārda[133] muḥāfıẓ ḳalan ḳullarum ḳal'a-ı mezbūra[134] kefere- (12) lerinde[135] her kimde ki güzel ḳız[136] var ise begenüp emr-i ma'rūf (13) üzre **[İ₂ 7]** nikāḥ idüp alalar. Eger eylük ile virmezler ise (14) cebren ve ḳahren alalar ammā şöyle ki[137] şerī'ata muḫālif **[P 3b]** olmaya (15) şerī'at üzre te'ehhül eyleyeler[138] tā kim ol zamān[139] biribirleri-y-ile[140] **[İ₁ 5a]**

---

[98] kişinüñ: İ₂ kişiniñ
[99] eser: İ₁, P eşer
[100] meclis-i evvel: -P
[101] Paşadur: İ₂ Paşa
[102] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[103] ḫurūclarınuñ: İ₂ ḫurūclarınıñ, -P
[104] sebebi nedür: -P
[105] ol zamān: İ₁, P ol-zamān
[106] sulṭān: İ₁ merḥūm ve maġfūr-leh sulṭān
[107] merḳadehu ve ce'ale tāb-ı taḥt-ı şerāhu: P ḳabre ve ce'ale'l-cennet-i meşvā
[108] Midillüyi: P Midilliyi
[109] ṭāyifesinden: İ₁, P tā'ifesinden
[110] ta'yīn: İ₁, İ₂ ta'ayyün
[111] ḳal'a-ı mezkūrda: P ḳal'a-ı mezkūrede
[112] muḳarrer: P murād (u) muḳarrer
[113] kimesneler: P kimseler
[114] didiler: İ₁ dilediler. P dediler
[115] ḳalmamuzı: İ₂ ḳalmamızı
[116] istediñüz: P istediñiz
[117] gerekdür ki: İ₁, İ₂ gerekdür, P gerekdür kim
[118] ḳāyidemüzi: V fā'idemüzi, P ḳāyidemüz
[119] İ₁ zīrā ki: İ₂ zīrā kim
[120] ṭāyifelerüz: V, P ṭā'ifelerüz
[121] yir: İ₂, P yer
[122] yirdür: İ₂, P yerdür
[123] kim: P ki
[124] idüp: P idelüm
[125] eglenevüz: -P
[126] kāyil: İ₁, V, P
[127] didiler : İ₁, İ₂, P dediler
[128] sulṭān Muḥammed Ḫan: İ₁ merḥūm ve maġfūr-leh sulṭān Muḥammed Ġāzī
[129] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[130] ṭāyifesinüñ: tā'ifesinüñ V, P
[131] ma'ḳūldur: P yerinde ma'ḳūldur
[132] gönderdi-ki: İ₂ gönderdükde
[133] ḥiṣārda: İ₂ ḥiṣārda
[134] ḳal'a-ı mezbūra: P mezbūr ḳal'anuñ
[135] keferelerinde: P kefere evlerinde
[136] ḳız: P ḳızlar
[137] şöyle ki: İ₁, P şöyle-ki
[138] eyleyeler: P eyleye
[139] ol zamān: İ₁, P ol-zamān
[140] biribirleri-y-ile: P birbirleri-y-ile

(1) ünsiyyet-i tām idüp ḳal‘a-ı mezkūrı ḥıfẓ [u] ḥirāset eyleyeler (2) deyü emr-i ‘ālī ṣādır olınca ḳul ṭāyifesi daḫı bu emr-i (3) şerīfe[141] rāżı olup mażmūn-ı maḳrūn ile[142] ‘amel eylediler. (4) İmdi ol ḳul ṭāyifesi[143] içinde Selānik ḳurbında Vardar (5) Yeñicesinden Ya‘ḳūb Aġa dimekle ma‘rūf bir eşbāh-ı şeh-bāz (6) dilāver yiġit var idi. Aṣlında daḫı sipāhī-zāde idi. Ġāyet (7) bahādurlıġla meşhūr idi. İbtidā ol begendüginden bir Ḳırıġo[144] ḳızını (8) ‘aḳd-i nikāḥ idüp aldı anuñla bir niçe zamān dirlik eyleyüp[145] (9) andan dört dāne[146] oġlı oldı. Birinüñ adı İsḥāḳ ve biri (10) Oruç **[V 3b]** ve biri Ḫızır ol-ki Ḫayre’d-dīn Re’īsdür ve biri daḫı (11) İlyās idi. Bunlara Ḥaḳ Te‘ālā ‘ömr-i ṭavīller iḥsān eyleyüp her biri (12) babaları manende[147] şeh-bāz [u] celasin[148] yigitler ḳopdılar ki ancaḳ (13) olur. İsḥāḳ cümlesinüñ ulusı idi. Ḳal‘a içinde (14) mütemekkīn idi ve anuñ aşaġısı Oruç idi. Ol re’īslige[149] (15) heves eylemiş idi. Bir tekne yapdırup aşaġı **[İ₂ 8]** yuḳarı ticārete[150] **[İ₁ 5b]** (1) başlamış idi[151] ve anuñ aşaġısı Ḫızır Re’īs[152] idi. Ya‘nī Ḫayre’d- (2) dīn Paşa dimek olur. Zīrā evvelki ismi Ḫızır idi soñra (3) Ḫayre’d-dīn dinildi.[153] Ol-daḫı re’īslige heves eyledi. On sekiz (4) oturaḳ[154] bir tekne yapdırup ticāret iderdi. Kimseye iḫtiyācları (5) yoḳ[155] idi. Ekserī seferleri Ḳoloza Selānike Egriboza idi. (6) Ḥāṣılı ol ṭarafların seferi Ḫayre’d-dīn Re’īse ġāyet ḫoş (7) gelürdi. Ammā Oruç Re’īs ḳarındaşı[156] İlyāsı ma‘an berāber alup (8) murādları ol sefer Şam Ṭarabulusına ṭoġru[157] gitmek idi. Ḳażā’-ı (9) ḳader yolda giderken nāgāh Rodos gemilerine rāst gelüp (10) ‘aẓīm cenk eylediler. Ḳarındaşı İlyās[158] şehīd düşüp cām-ı (11) **[P 4a]** memātı nūş idüp meskeni firdevs-i a‘lā oldı raḥmetu’llāhi (12) ‘aleyh. Ve’l-ḥāṣıl kāfir gemileri ġālib olup Oruç Re’īs derd-mendi (13) gemisi-y-ile alup esīr eylediler. Pes bu ḳara ḫaber ‘āleme şāy‘ olup (14) Midillüye daḫı irişdi. Ḫayre’d-dīn Re’īs ḳarındaşı[159] Oruç (15) Re’īsden ötüri daḫı[160] İlyāsdan ötüri aġlayup **[İ₁ 6a]** (1) perīşān-ḫāṭır oldı. Āḫir Allāhdan gelene merḥabā deyüp el-ḥükmü (2) li’llāhi’l-vāḥidi’l-ḳahhār didi[161] andan kendü **[İ₂ 9]** kendüsine eytdi:

(3) Olacaḳ olsa gerek çār[162] naçār
Gerek ḳalbüñ geñ ṭut gerek (4) dār[163]

---

[141] bu emr-i şerīfe: -P
[142] maḳrūn ile: İ₂, V, P maḳrun-ıle
[143] ṭāyifesi: İ₁, P ṭā’ifesi
[144] Ḳırıġo: İ₂ Ḳarayġo
[145] eyleyüp: İ₂ eyledi
[146] dāne: İ₁, V ṭāne, -P
[147] İ₂ mānende: İ₁ mānendi: V, P mānend
[148] celasin: -P
[149] re’īslige: İ₁, İ₂, P reyislige
[150] ticārete: P ticāret
[151] başlamış idi: P ider idi
[152] Re’īs: -P
[153] dinildi: İ₂, V, P denildi
[154] oturaḳ: İ₁ oṭuraḳ
[155] yoḳ: İ₂ yoḳa
[156] İ₁ ḳarındaşı İlyāsı: İ₂, V, P ḳarındaş İlyāsı
[157] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[158] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[159] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[160] Oruç Re’īsden ötüri daḫı: P Oruç Re’īs içün ve hem
[161] didi: İ₁, İ₂ dedi
[162] çār: İ₂ çāre
[163] dār: V, P ṭār

maẕmūnı[164] üzre şimden ṣoñra[165] kāfir-i bī-dīnlerüñ[166] (5) çengāl [u] pençelerinden bir taḳrīb-ile ḫalāṣına[167] baḳalum[168] deyüp (6) tefekkür deryāsına ṭaldı. Āḫir bunı buldı-kim[169] Ḫayre'd-dīn (7) Re'īsüñ[170] bir Ḳırıġo[171] kāfiri bāzirgān āşnāsı var idi. (8) Dāyim[172] ol kāfir Rodosa varup gelüp ticāret iderdi. Şimdi (9) Ḫayre'd-dīn **[V 4a]** Re'īs aña ḳarındaşı[173] Oruç Re'īsüñ aḥvālinden[174] ifāde (10) eyledi ve ḫalāṣından ötüri on sekiz biñ aḳçe virüp (11) işte[175] yāranlıḳ dostluḳ[176] bu günde bellü olur deyüp ışmarladı. (12) Andan Ḳırıġoyı[177] kendi teknesine alup Boduruma geldiler. (13) Ol zamān[178] Ḫayre'd-dīn Re'īs Ḳırıġoya[179] eytdi: Varandı[180] sen (14) Rodosa git ben burada ṭurayın baḳ gör ḳarındaşum Oruç (15) Re'īs[181] ne aḥvāldedür[182] aña göre baña[183] bir ḫaber getür. Ammā caḥt ile **[İ₁ 6b]** (1) bolay-kim kendüsine buluşabile-y-düñ[184] didi.[185] Ḳırıġo[186] daḫı[187] başum[188] (2) üzerine[189] deyüp andan bir kefere[190] teknesine binüp[191] Rodosa (3) varup çıḳdı. Andan ne ḥāl ise Oruç Re'īse buluşup (4) söyleşdi ve sırran didi-kim[192] saña ḳarındaşuñ Ḫayre'd-dīn Re'īs (5) çoḳ selām **[İ₂ 10]** du'ālar ider ve senüñ aḥvālüñ içün cigeri pür-ḫūndur (6) ve ḫāṭırları ġayet perīşāndur. Gice gündüz senüñ elem-i ḥasretüñden (7) ya'ḳūb-veş belā bārānı gibi yaşlar döküp aġlar didi[193] ve beni (8) maḫṣūṣ saña gönderdi ve dedi-kim[194] baḳ gör **[P 4b]** ḫalāṣ olması (9) niçe mümkindür?[195] Māl ile mi olur yoḫsa tedbīr[196] ile mi olur? (10) Hele el-ḥāṣıl her ne yüzden olursa[197] göreyüm seni bir taḳrīb-ile[198] (11) bolay-kim[199] ḳarındaşcuġumı[200] ḫalāṣ idüp getürebile-y-düñ[201] (12) deyü baña 'aẕīm minnetler eyledi. Şimdi ḥālā Bodurumda bir[202] ḫayr (13) ḫabere muntaẓırdur deyü bir bir ifāde eyledi. İmdi Oruç Re'īs (14) daḫı Ḳırıġodan[203] bu ḥaberleri istimā' eyledükde 'aẕīm şād olup (15) aġladı ve eytdi: Berḫūdār olsun Ḥaḳḳa bu günki[204] günde **[İ₁ 7a]** (1) ḳarındaşlıḳ ḥaḳḳın icrā eyledi deyü vāfir du'ālar

[164] maẕmūnı: İ₂ ne maẕmūnı
[165] şimden soñra: P şimden-soñra
[166] bī-dīnlerüñ: İ₂ bī-dīnleriñ
[167] ḫalāṣına: İ₁ ḫalāṣa
[168] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[169] buldı-kim: İ₁, V, P buldı-ki
[170] Re'īsüñ: İ₁ Reyisüñ
[171] Ḳırıġo: İ₂ Ḳarayaġo
[172] dāyim: İ₁, İ₂, V dā'im
[173] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[174] aḥvālinden: P aḥvālin
[175] işte: İ₁, İ₂, V üşte
[176] dostluḳ: -P
[177] Ḳırıġoyı: İ₁ Ḳırıġo, İ₂ Ḳarayġo
[178] ol zamān: P ol-zamān
[179] Ḳırıġoya: İ₂ Ḳarayġoya
[180] varandı: P varamdı
[181] Oruç Re'īs: -P
[182] aḥvāldedür: P ḥaldedür
[183] baña: -P
[184] ceḥt ile bulay-kim kendüsine buluşabileydüñ: İ₂ ceḥt ile bulay-kim kendüsine buluşabileydüñ, P ceht it-ki buluşasın
[185] didi: İ₁, İ₂ dedi
[186] Ḳırıġo: İ₂ Ḳarayġo
[187] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[188] başum: V başım
[189] üzerine: İ₂ üzere
[190] andan bir kefere: -P
[191] binüp: İ₁, İ₂, V girüp
[192] didi-kim: İ₁, İ₂ dedi-kim, P eyitdi-ki
[193] didi: İ₁, İ₂ dedi, -P
[194] dedi-kim: P dedi-ki
[195] niçe mümkindür: -P
[196] tedbīr: İ₁ tetbīr
[197] hele el-ḥāṣıl her ne yüzden olursa: -P
[198] taḳrīb-ile: V, P taḳrīble
[199] bulay-kim: -P
[200] ḳarındaşcuġumı: İ₂ ḳarındaşcugımı, P ḳarındaşum
[201] getürebileydüñ: İ₂ getürebileydiñ
[202] bir: -V
[203] Ḳırıġodan: İ₂ Ḳarayġodan
[204] günki: İ₂ günüñ, -P

eyledi. Andan (2) eytdi: Var imdi sen[205] ārām eyle ve bu mābeynümüzde söyledigümüz[206] (3) sırrı isterem-ki ṣırtındaki[207] pīrehenüñ ḫaberi olmasun hemān (4) kendi ‘āleminde olasın.[208] Ben daḫı bir tedārük üzre olup (5) baḳalum[209] āyīne-i devrān ne ṣūret gösterür? Velī gāhīce yine (6) açmazdan biribirimüzle[210] görişelüm[211] deyüp vedā‘ idüp[212] (7) gitdiler.[213] **[İ₂ 11]** İmdi meẕkūr Ḳırıġo bu siyāḳ üzre[214] açmazdan[215] furṣant[216] (8) **[V 4b]** bulduḳça gelüp Oruç Re’īse bulışup[217] ḥarçlıḳdan nevālden[218] (9) gözedürdi ve aḥvāl niye müncer olur deyü meşveret iderlerdi. (10) Ammā gelelüm-ki[219] Oruç Re’īsüñ yine[220] Rodosda daḫı Ṣanṭurlu- (11) oġlu[221] nāmında bir kāfir āṣnāsı var idi şöyle-ki Rodosda[222] (12) bir adı ṣānı ma‘rūf[223] ‘anḳā[224] kāfir idi. Dāyim[225] Oruç (13) Re’īsi gözedüp[226] ḫātırın ele alur idi.[227] Şimdi (14) günlerde[228] bir gün Oruç Re’īs meẕkūr Ṣanṭurlu- (15) oġluna[229] eytdi: Ā[230] Ṣanṭurluoġlu[231] saña bir sözüm **[İ₁ 7b]** (1) vardur eger ma‘ḳūl ise söyleyem ne-dersin didi?[232] (2) Ṣanṭurluoġlu daḫı pek güzel hemān ḳalbüñde[233] ne[234] var (3) ise söyle ṣaḳın[235] hīç benden ḫavf eyleme dedi. Oruç (4) Re’īs daḫı eytdi:[236] Çünki senüñle biz dostlaruz[237] beni Ṣancıvandan (5) ṣatun al saña ḫizmet[238] ideyüm dedi. Ṣanṭurluoġlu[239] (6) daḫı[240] pek güzel eger ṣatarlarsa cānuma minnet[241] alayum dedi. (7) Ancaḳ[242] velākin saña bir şeyi ta‘līm ideyüm senüñ aġañ (8) olacaḳ ḳapudan ve sāyir[243] ḳapudanlar ve büyük cehennem seyfleri (9) falān yerde[244] falān dükkānda oturup cem‘iyyet iderüz. (10) **[P 5a]** Gerekdür ki sen anları gözle falāncı gün gelüp[245] ol (11) dükkānda cem‘iyyet eyledüklerinde[246] **[İ₂ 12]** sen oradan geç[247] ammā (12) ṣaḳın iki ṭarafına[248] baḳınma.[249] Hemān yolına[250] gider gibi[251] geç[252] (13)

[205] sen: -İ₂
[206] söyledigümüz: İ₁ söyledigimüz, V söyledigimiz, -P
[207] ṣırtındaki: P ṣırtuñda gömlegün düymesi
[208] pīrehenüñ ḫaberi olmasun hemān kendi ‘āleminde olasın: -P
[209] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[210] biribirimüzle: P birbirimizle
[211] görişelüm: İ₂ görüşelüm, V görişelim
[212] idüp: P eyledi
[213] gitdiler: -P
[214] imdi mezkūr Ḳırıġo bu siyāḳ üzre: İ₂ imdi bu siyāḳ üzre mezkūr Ḳarayġo
[215] açmazdan: -P
[216] furṣant: İ₁ furṣat
[217] bulışup: İ₂, V buluşup
[218] nevālden: P nevāle
[219] gelelüm-ki: İ₁ gelelim-ki
[220] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[221] Ṣanṭurluoġlu: İ₂ Ṣanṭurluoġlı
[222] Rodosda: İ₂ Rodosta
[223] ma‘rūf: İ₁ ma‘rūḳ
[224] ‘anḳā: -V
[225] dāyim: İ₁, İ₂, V dā’im
[226] gözedüp: İ₂ gözüdüp
[227] alur idi: İ₂, P alurdı
[228] günlerde: -P
[229] Ṣanṭurluoġluna: İ₂, V, P Ṣanṭurluoġlına
[230] ā: P āy
[231] Ṣanṭurluoġlu: İ₂ Ṣanṭurluoġlı
[232] didi: İ₁ dedi
[233] ḳalbüñde: İ₂, V ḳalbinde
[234] ne: -İ₂
[235] ṣaḳın: -P
[236] eytdi: -İ₁, -İ₂, -V
[237] dostlaruz: P dostlarız
[238] ḫizmet: İ₁ ḫizmet
[239] Ṣanṭurluoġlu: İ₂ Ṣanṭuroġlı
[240] daḫı: -İ₂
[241] cānuma minnet: -P
[242] dedi ancaḳ: -P
[243] sāyir: sā’ir İ₂, V, P
[244] falān yerde: -P
[245] falāncı gün gelüp: P anlar gelüp
[246] cem‘iyyet eyledüklerinde: P oturduḳlarında
[247] geç: P giç
[248] ṭarafına: P ṭarafıña
[249] baḳınma: V, P baḳma
[250] yolına: İ₂, V yoluna, -P
[251] gider gibi: -P
[252] geç: P giç

git dedi.[253] Ol zamān[254] ben seni[255] isterem dedi. Eger benüm[256] elimde (14) ekl[257] idecek naṣībüñ[258] var ise olur biter. Ammā isterem-ki (15) bu sırr[259] beynümüzde ḳalsun dedi.[260] Şimdi Oruç Re'īs **[İ₁ 8a]** (1) daḫı bu sözi Ṣanṭurluoġlundan[261] istimā' eyledükde[262] (2) esīrlik ḥāli degül-mi[263] gūyā āzād olmış ḳadar feraḥ eyledi. (3) Vaḳtā ki günlerde[264] bir gün ḳapudanlar ve büyük kāfirler ol (4) dükkāna oturup cem'iyyet eyledüklerinde Oruç Re'īs (5) daḫı bunları gözedüp[265] hemān ol dükkānuñ öñinden[266] sür'at-ile[267] (6) gūyā bir ḫiẕmete[268] gidercesine[269] geçüp gitdükde[270] Ṣanṭurlu- (7) oġludur[271] Oruç Re'īsi gördi. Andan Ṣanṭurluoġlu[272] (8) eytdi: Āyā şu[273] geçüp giden esīr kimüñdür? Bārek'allāh her (9) zamān görürem buradan geçer ḫiẕmete hemān āteş gibi gider. (10) Eger şu[274] esīri aġası **[V 5a]** ṣaṭa-y-ıdı alurdum deyü ṣaḥteden (11) ortaya[275] bir söz aṭınca aġası daḫı eytdi: Benümdür eger (12) isterseñ[276] vireyüm dedi. Ṣanṭurluoġlu[277] daḫı eytdi: Söyle (13) n'istersin[278] dedi. Aġası Oruç Re'īsüñ biñ altun (14) istedi. Hele ol dükkānda olan ḳapudanlar ve cehennem seyfleri (15) meyāncılıḳ idüp sekiz yüz altuna Oruç Re'īsi **[İ₂ 13]** Ṣanṭurlu- **[İ₁ 8b]** (1) oġlu[279] aġasından ṣatun[280] aldı. Ammā ol zamān[281] Rodosda[282] (2) bir 'ādet var idi. Şöyle-ki[283] vilāyete iki żābıṭ ḥükm (3) ider idi.[284] Biri deryā umūrına ḥükm iderdi biri daḫı (4) vilāyet umūrına hüḳm ider idi.[285] Ammā gör hiḳmeti sen-ki (5) esīrüñ işi ṣa'b olur. Şimdi ol vilāyete ḥükm eyleyen[286] (6) kāfir mürd olınca öbir deryā umūrına ḥükm iden kāfir anuñ (7) yirine[287] ḳumandador oldı. Şimdi Oruç Re'īsüñ ṣatılma- (8) sını[288] ol yeñi[289] oturan[290] ḳumandador istemedi. On biñ altun (9) bahā virmege ḳādir olan ḳapudanı sekiz yüz altuna **[P 5b]** virmek- (10) lik büyük bestiyālıḳdur. Bu ḫuṣūṣda Ṣancıvan-ı yezīde (11) küllī ḳadr olmasına nār-ı nūruñ rıżāsı yoḳdur deyü Ṣanṭurlu- (12) oġluna[291] aḳçesin çevirüp Oruç Re'īsi tekrār esīr (13) eylediler. Yā Oruç Re'īsi tekrār esīr etmeden murād[292] ol kāfir-i (14) bi'llāh olan

[253] dedi: -P
[254] ol zamān: P ol-zamān
[255] ben seni: P seni ben
[256] benüm: P benüm-de
[257] ekl: İ₁ ekil
[258] naṣībüñ: İ₁ naṣībiñ
[259] sırr: İ₂, V sır
[260] ḳalsun dedi: V ḳalsun-dedi
[261] Ṣanṭurluoġlundan: İ₁, İ₂, V Ṣanṭurluoġlından
[262] eyledükde: İ₁ eyledikde
[263] degil-mü: V digül-mi
[264] günlerde: -P
[265] daḫı bunları gözedüp: -P
[266] öñinden: İ₂, V, P öñünden
[267] sür'at-ile: İ₁, P sür'atle
[268] ḫiẕmete: İ₂ ḫiẕmete
[269] gidercesine: P gider gibi
[270] gitdükde: V, P gitdikde
[271] Ṣanṭurluoġlıdur: İ₂, V Ṣanṭurluoġludur
[272] Ṣanṭurluoġlu: -P
[273] şu: P şol
[274] şu: P şol
[275] ortaya: İ₁, V, P orṭaya
[276] isterseñ: İ₁, V istersen
[277] Ṣanṭurluoġlu: İ₂ Ṣanṭurluoġlı
[278] n'istersin: İ₂ n'istersüñ, P ne istersin
[279] Ṣanṭurluoġlu: İ₂, V Ṣanṭurluoġlı
[280] ṣatun: -P
[281] ol zamān: P ol-zamāñ
[282] Rodosda: İ₁ Rodosta
[283] şöyle-ki: İ₂ şol-ki
[284] ider idi: P iderdi
[285] ider idi: P iderdi
[286] eyleyen: P iden
[287] yirine: İ₂, V, P yerine
[288] ṣatılmasını: P ṣatılmasın
[289] ol yeñi: İ₁, İ₂, V yeñi
[290] oturan: -P
[291] Ṣanṭurluoġluna: İ₂ Ṣanṭurluoġlına
[292] etmeden murād: P etmege sebeb

Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ḫaber içün gönderdügi[293] mel‘ūn (15) Ḳırıġo varup yeñi oturan ḳovarnadora çaşıṭladı. **[İ₁ 9a]** (1) Hem on sekiz biñ aḳçe ki[294] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ[295] ḳarındaşı Oruç (2) Re’īsi[296] ḳurtarmaḳ[297] içün virdügi[298] aḳçe yanına ḳaldı hem[299] (3) çaşıtladuġınuñ[300] muḳābelesinde[301] ḳovarnador añа[302] büyük manṣūb (4) virdi. **[İ₂ 14]** Baḳındı Ḳırıġo kāfiri ḳadar İslāma ḫāyin bir kimse (5) var mıdur ṣor tā saña dostlıḳ yüzin gösterdügi[303] hemān (6) furṣatdın[304] bulınca ḳadardur.[305] İmdi gelelüm derdimend[306] (7) Oruç Re’īsüñ aḥvāline: Şimdi[307] yeñi ḳovarnador-ı mel‘ūn-ı (8) ebedī[308] emr idüp[309] Oruç Re’īsi[310] yer altına alup[311] eşedd-i ‘uḳūbet (9) birle eziyyet etmege başladılar. Şöyle-ki elinde ve[312] ayaġında boġazında (10) aġır[313] demür zincīrler urup bend-i belāya giriftār eylediler (11) **[V 5b]** ve ölmeyecek ḳadar[314] nān virürler idi.[315] Mürd olan ḳovarna- (12) doruñ güninde eyüce[316] geçer idi. Ayaġında bir bilezük[317] ḫalḳa (13) ḫafīf demür var idi. Hemān esīr olduġı bellü olmaḳ[318] (14) içün çoḳluḳ ḫiẕmet bile işlemezdi. Şimdi Oruç (15) Re’īs derdmend yir[319] altında kendü kendüsine aġlayup **[İ₁ 9b]** (1) tażarru‘ idüp[320] yā Rabb bu aḥvāl nedür ve baña bu raḥne nereden (2) geldi deyüp[321] aġlar idi.[322] İmdi elden ne gelür[323] inna’llāhe ma‘e’ṣ- (3) ṣābirīn deyüp Allāhuñ ḳażā-ı ḳaderine[324] rāżī olup ṭurdı. (4) Ammā günlerde[325] bir gün Oruç Re’īs kendi[326] üzerine mü’ekkil olan (5) vardiyana eytdi: Gel beni bu gün çıḳar daḫı[327] ḳovarnadora (6) getür anuñla sözüm vardur didi.[328] Vardiyan eytdi: İẕnsüz[329] (7) çıḳarmaġa **[İ₂ 15]** ḳādir degülem i‘lām idelüm[330] eger getür dirse[331] ol (8) zamān getürürem[332] didi.[333] Şimdi ol ḥākim olan[334] ḳovarnadora (9) ifāde olınup[335] getürülsin deyü[336] icāzet virildi.[337] Andan (10) Oruç Re’īsi yir[338] altından çıḳarup ḳovarnador ḳatına

[293] gönderdügi: İ₁, V, P gönderdigi
[294] aḳçe ki: İ₁ aḳçe-ki
[295] Re’īsüñ: P Re’īs
[296] Oruç Re’īsi: -P
[297] ḳurtarmaḳ: P ḫalāṣ
[298] virdügi: İ₂, V virdigi, P virmiş idi
[299] hem: P ve hem
[300] çaşıtladuġınuñ: P çaşıtladuġından içün
[301] muḳābelesinde: -P
[302] añа: -İ₁, -İ₂, -V
[303] gösterdügi: P gösterdigi
[304] furṣatdın: V furṣandın, bir furṣandın
[305] ḳadardur: P der
[306] derdimend: İ₁, İ₂ derdimendī
[307] aḥvāline şimdi: -P
[308] ḳovarnador-ı mel‘ūn-ıebedī : İ₂ ḳovarnador-ı mel‘ūn idi, P ḳovarnador-ı mel‘ūnuñ
[309] emr idüp: P emr ile
[310] Oruç Re’īsi: -P
[311] Alup: P ḳoyup
[312] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[313] aġır: -P
[314] ölmeyicek ḳadar: V ölmeyicek-ḳadar
[315] virürler idi: İ₂, V, P virürlerdi
[316] eyüce: İ₁, V, P eyü
[317] bilezük: İ₂, V, P bilezik
[318] bellü olmaḳ: İ₂ belli oldı olmaḳ
[319] yir: İ₂, V, P yer
[320] tażarru‘ idüp: -P
[321] deyüp: P deyü
[322] aġlar idi: İ₂ aġlardı
[323] ne gelür: P ne-gelür
[324] ḳażā-ı ḳaderine: İ₂ ḳażā-ı ḳudretine
[325] günlerde: -P
[326] kendi: -İ₁, -İ₂, -V
[327] daḫı: -P
[328] didi: İ₁, V, P dedi
[329] iẕnsüz: V iznsüz, P iẕnsiz
[330] idelüm: İ₂ idelim
[331] eger getür dirse: İ₁ eger getür derse, -P
[332] ol zamān getürürem: -P
[333] didi: İ₁, V dedi, P deyü
[334] şimdi ol ḥākim olan: -P
[335] ifāde olınup: İ₂ ifāde eyledi, P varup söyledi
[336] getürülsin deyü: -P
[337] icāzet virildi: P icāzet virdi
[338] yir: İ₂, V, P yer

(11) getürdiler. Şimdi ḳovarnador daḫı[339] Oruç **[P 6a]** Re'īsi[340] gördükde[341] (12) ġażūb[342] çehre ile niye geldüñ[343] dedi. Oruç Re'īs daḫı (13) eytdi: Ey sinyor baña bu mertebe eziyyet[344] eylemeden maḳṣūduñ[345] (14) nedür[346] esīrlik yolı böyle-midür didükde[347] kāfir eytdi: (15) Ey Türk saña idecegüm[348] 'aẕābuñ henüz daḫı[349] biñde **[İ₁ 10a]** (1) biri icrā olınmamışdur sen öyle-mi ḳıyās iderdüñ?[350] (2) Sekiz yüz altuna bahā biçüp de[351] varup gitseñ-mi gerek idi.[352] (3) Baḳındı Ṣancıvan-ı mel'ūn ve nār-ı nūr adama ne iş (4) keser dedi. Ḳarındaşuñ Ḫayre'd-dīn Re'īs[353] dünyā ḳadar māl (5) ile Bodurumda senüñ içün göz ḳulaḳ urup āyā (6) ḳarındaşumı şunlaruñ[354] elinden[355] ne taḳrīb-ile[356] ḫalāṣ ide- (7) bilürem deyü bu tedbīr üzre olduġından[357] ḫaberimüz[358] yoḳ-mı[359] (8) ẓann[360] idersin yoḫsa sen bizi boriḳo mı ḳıyās eyledüñ[361] (9) dedi. Oruç Re'īs daḫı ol zamān[362] bildi-ki Ḳırıġo[363] (10) kāfirüñ[364] şehāmetine uġramış şimdi[365] Oruç Re'īs (11) çepp inkār eyleyüp ḥāṣā benüm bu şeyden **[İ₂ 16]** ḫaber[366] [u] āgāhum (12) yoḳdur. Her kim-ki benüm ḥaḳḳumda bu sözi söyledi-y-ise (13) yalan söylemiş keẕb eylemiş[367] ve ben ġarībe ḥadden (14) bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ifk[368] [u] bühtān eylemişler.[369] Ben (15) ol **[V 6a]** münāfıḳ-ı bī-dīni cümle kā'ināt[370] yoḳdan var eyleyen **[İ₁ 10b]** (1) Allāhu 'aẕīmü'ş-şāna ḥavāle ḳıldum[371] dedi.[372] Ammā fi'l-ḥaḳīḳa (2) eger murāduñ[373] beni ṣatmaḳ ise beni yine kendime[374] ṣat (3) dedi. Şimdi Oruç Re'īs böyle deyince kāfirdür[375] bir (4) miḳdār yumṣadı. Ol zamān[376] ḳovarnador[377] eytdi:[378] Söylendi[379] (5) baḳayum ne virürsin[380] dedi. Oruç Re'īs daḫı eytdi: (6) Saña bütün Rūm İlini[381] arpalıḳ ve Anadoluyı cep (7) ḫarçlıġı virdikden ṣoñra[382] daḫı nuḳūṭ olmaḳ üzre[383] (8) yüz biñ Ruṣb altunı vireyüm didi.[384] Ol zamān[385] (9) ḳovarnador[386] pür-āteş olup eytdi: Bire diyavalo (10)

[339] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[340] Re'īsi: İ₁ Reyisi
[341] gördükde: P görince
[342] ġażūb: P ġażab
[343] geldüñ: İ₂ geldiñ
[344] eziyyet: P 'aẕab
[345] maḳṣūduñ: P murāduñ
[346] nedür: İ₁, İ₂ nedir
[347] didükde: İ₁ dedikde, V didikde
[348] idecegüm: İ₁, V idecegim
[349] daḫı: -P
[350] iderdüñ: İ₁, İ₂, V iderdiñ
[351] biçüp de: V biçüp-de, P biçüp
[352] gitseñ-mi gerek idi: P gitmek mi dilerdüñ
[353] Re'īs: V, P Re'īsüñ
[354] şunlaruñ: İ₁, İ₂ şunlarıñ
[355] elinden: P çengālinden
[356] taḳrīb-ile: İ₁, P taḳrīble
[357] bu tedbīr üzre olduġından: P tedbīrinden
[358] ḫaberimüz: P ḫaberimiz
[359] yoḳ-mı: İ₂ yoḳ mu,
[360] ẓann: İ₂, V, P ẓan
[361] eyledüñ: İ₁, İ₂ eylediñ
[362] ol zamāñ: -P
[363] Ḳırıġo: İ₂ Karayġo
[364] kāfirüñ: İ₂, V kāfiriñ
[365] Şimdi: -P
[366] ḫaber: -P
[367] keẕb eylemiş: -P
[368] ve ḳıyāsdan efzūn ifk: -P
[369] eylemişler: P eylemiş
[370] kā'inātı: İ₁ kāyinātı
[371] ḳıldum: V ḳıldum
[372] dedi: V ve
[373] muraduñ: İ₁, İ₂ muradıñ
[374] kendime: baña
[375] kāfirdür: İ₁, İ₂, V kāfirdir
[376] ol zamān: V ol-zamān
[377] ḳovarnador: İ₂ ḳovarnadora, -V
[378] eytdi: İ₂ emr etdi, -v
[379] söylendi: İ₁ söyleyindi
[380] virürsin: İ₁ verürsin
[381] Rūm İlini: İ₂ Rūm Elini, P Rūm Elin
[382] virdikden ṣoñra: İ₂, P virdikden-ṣoñra
[383] olmaḳ üzre: -P
[384] didi: İ₁ dedi
[385] ol zamān: P ol-zamān
[386] ḳovarnador: İ₁, İ₂ komandador, P kāfir

bu söz ne-şekl[387] sözdür ki söylersin yoḫsa beni (11) masḫaralıġa mı[388] alayum dirsin[389] deyü teḥevvüre geldi. (12) Oruç Re’īs daḫı eytdi: Sinyor ṣaḳın hīç benüm (13) sözime darlama zīrā ḍarb-ı meṯeldür. Böyle eyyām-ı ġamuñ[390] (14) böyle olur nevrūzı[391] feḥvāsınca sen baña didüñ-ki[392] (15) ḳarındaşuñ teknesini[393] māl ile ṭoldurup seni **[İ₁ 11a]** (1) bir taḳrīb-ile[394] **[P 6b]** elimüzden ḫalāṣ eylemek içün Bodurumda[395] (2) bekler imiş[396] deyü **[İ₂ 17]** söyledügin[397] cevābuñ[398] naẓīresi (3) budur. Evvelā vüs‘at-ı kemālinde[399] olan kişinüñ deryāda (4) işi ne imiş beni teknemle başumla[400] aldıñuz. Andan (5) ṣoñra[401] dönüp-de bize on biñ altun bahā vir deyü (6) böyle eziyyet eylemek Allāhuñ emri degüldür. Ma‘ḳūl olanı (7) sen bilürsin[402] dedi. Çünki ol mel‘ūn-ı ebedī[403] ve ḫınzīr-ı (8) sermedī ḳaçan[404] Oruç Re’īsden bu nükte cevābı[405] istimā‘ (9) eyledükde[406] vāy ki[407] ḫınzīr gibi ḫorṭlayup ve yıldırum[408] gibi (10) şaḳıyup ġażab birle[409] yine ḳaldırup[410] Oruç Re’īsi[411] yer altına ḳodılar.[412] (11) Şöyle-ki eziyyeti[413] evvelkinden ziyāde etmege[414] başladılar. (12) Oruç Re’īs bildi-ki bu kāfirden kendüsine[415] bir fā’ide[416] (13) olacaḳ degüldür.[417] Ol gice[418] ṣabāḥa ḳadar ‘azīz ẕü’l-intiḳām[419] (14) olan ma‘būd-ı bī-zevāle tażarru‘ ve niyāz idüp ente (15) te‘allem bī-ḥālī deyüp yüzin ṭopraġa sürüp aġlardı **[İ₁ 11b]** (1) ve eydürdi-ki:[420] Yā ilāhe’l-‘ālemīn cemī‘-i bī-kes[421] ḳalmışlara dermān (2) senden olur. İbrāhīm Peyġamber[422] ‘aleyhi’s-selāma[423] āteş-i Nemrūdī[424] (3) gülistān eyleyen sensin. Yūsuf Peyġamber[425] ‘aleyhi’s-selāma[426] (4) zindāndan necāt viren sensin ve cemī‘ aṣ‘ab **[V 6b]** olan (5) müşkilātı ḳullarına[427] āsān idici sensin. Ḥabībüñ (6) Muḥammedü’l-Muṣṭafā ḥürmeti ḥaḳḳı-çün ben bī-çāre ḳuluña daḫı meded (7) [u] ‘ināyet idüp beni şu girdāb-ı belādan ḫalāṣ **[İ₂ 18]** eyle (8) deyüp göz yaşından olduġı yer balçıġa döndi.[428] O ḥāl (9) üzre yatup uyudı. Şimdi[429]

[387] ne-şekl: P niçe
[388] masḫaralıġa mı: İ₂ masḫaralıġ mı, P masḫaralıġ-mı
[389] dirsin: İ₁ dersin
[390] ġamuñ: İ₂ ġamıñ, P eyyāmuñ
[391] nevrūzı: İ₂ nevrūz
[392] didüñ-ki: İ₂ didiñ-ki
[393] teknesini: İ₂, P teknesi
[394] taḳrīb-ile: İ₁, V, P taḳrīble
[395] Bodurumda: P Bodrumda
[396] bekler imiş: İ₂ beklermiş, V bekler-imiş
[397] söyledigin: İ₁, İ₂ söyledigin, P söyledig
[398] cevābuñ: İ₂ cevābın
[399] vüs‘at-ı kemālinde: İ₁ vüs‘at kemālinde
[400] teknemle başumla: P teknemle bile
[401] andan soñra: P andan-soñra
[402] bilürsİn: İ₂ bilürsün
[403] mel‘ūn-ı ebedī: la‘īn-i ebedi
[404] ve ḫınzīr-ı sermedī ḳaçan: -P
[405] nükte cevābı: İ₂ nükte-i cevāb
[406] eyledükde: İ₂ eledükde, V eyledikde
[407] vāy ki: P vāy-ki
[408] yıldırum: P yıldırım
[409] birle: P ile
[410] ḳaldırup: İ₂, V ḳaldırdup, -P
[411] Oruç Re’īsi: -İ₁, -İ₂, -V
[412] ḳodılar: P ḳoyup
[413] şöyle-ki eziyyeti: -P
[414] etmege: P ‘aẕāb etmege
[415] kendüsine: -P
[416] fā’ide: İ₁ fāyiż
[417] degüldür: İ₁, V, P degül
[418] ol gice: P ol-gice
[419] ẕü’l-intiḳām: İ₂ ẕü’l-intiḳā
[420] eydürdi-ki: P dirdi-ki
[421] yā ilāhe’l-‘ālemīn cemī‘-i bī-kes: P ilāhī cemī‘-i bī-kes
[422] peyġamber: İ₂ peyġamberi, V, P peyġambere
[423] ‘aleyhi’s-selāma: -İ₂, -V, -P
[424] āteş-i Nemrūdī: İ₂ Nemrūd āteşi
[425] peyġamber: V, P peyġambere
[426] ‘aleyhi’s-selāma: -V, -P
[427] ḳullarına: İ₁, P ḳullarıña
[428] döndi: İ₂ döndü
[429] şimdi: P nāgāh

vāḳı‘asında bir pīr-i (10) rūşen-żamīr[430] gelüp eytdi: Yā Oruç İslām uġrına[431] (11) her ne-ki[432] eziyyet[433] çekerseñ[434] ṣabr eyle ferecu’llāh ḳarībdür. Sen (12) kendi[435] ḥüsn-i rıżāñla sekiz yüz altun virmege ḳāyil[436] (13) olduñ[437] idi daḫı burada ḳısmetüñ munḳaṭı‘ olmaduġı[438] (14) ecilden vardı.[439] İşüñ[440] ‘aksi ẓuhūr eyledi. İmdi maḥzūn (15) olma seni erḥam[441] olan Allāh bir aḳçesüz ḫalāṣ eylemege **[İ₁ 12a]** (1) ḳādirdür ve daḫı niçe ġazālar idesin deyüp pīrdür[442] ġā’ib (2) oldı. Şimdi[443] Oruç Re’īs daḫı[444] uyḫudan uyanup yā Rabb (3) şükr deyüp ṣabāḥa ḳadar **[P 7a]** ‘ibādetinde ṭā‘atinde oldı.[445] (4) Çün ṣabāḥ olduḳda bütün kāfir ḳapudanları bir araya (5) gelüp Oruç Re’īsüñ aḥvālinden[446] ötüri mābeynlerinde[447] (6) söyleşdiler eytdiler: Bu ne olmaz işdür bizüm (7) ḳovarnadorımuz deryāda gezmez daḫı[448] deryā umūrın[449] (8) geregi[450] gibi bilmez. Bu esīrlik aḥvāli[451] bugün Oruç Re’īse (9) ise yarın bizedür. Deryāda gezen adamuñ[452] başına (10) çoḳ aḥvāl gelür.[453] Yoḳ elbetde[454] sen baña şu ḳadar (11) aḳçe vir deyü yir altına[455] alup[456] bu deñlü eziyyet **[İ₂ 19]** eylemek[457] (12) Allāhuñ emri degüldür[458] hem ḳayġu deñiz yolı degüldür[459] deyüp ittifāḳ (13) birle cümle ḳapudanlar ḳovarnadora varup işbu ẕikr (14) eyledigimüz[460] minvāl üzre ta‘rīf idüp söylediler.[461] (15) Ḳovarnador daḫı ḳapudanlarınuñ[462] sözlerinden çıḳmayup **[İ₁ 12b]** (1) ol sā‘at Oruç Re’īsi yer altından çıḳarup ġalyaṭanuñ birine kürege (2) ḳodılar. Yir[463] altında olan eziyyete[464] göre kürek yine[465] nūr ‘alā nūrdur[466] (3) deyü Oruç Re’īs yā Rabb şükr dünyā yüzini[467] gördük[468] deyü (4) āzādlıḳ almış[469] ḳadar mesrūr[470] oldı. İmdi rāvī rivāyet ider: (5) Meger ol zamān[471] Sulṭān Ḳorḳud nevvera’llāhu merḳadehu Anṭalıyya- (6) da[472] olur idi[473] ve ‘ādetlerinden **[V 7a]** idi-ki be-her sene ḥaḳḳu’llāhına (7) ṭuta[474] Rodosdan yüz esīr çıḳarup fī sebīli’llāh āzād (8) ider idi.[475] Şimdi[476] yine sene başı ḳarīb olmaġ-ıla[477] ḳapucı (9) başısın

[430] żamīr: ẓamīr
[431] uġrına: İ₁, V, P uġruna
[432] ne-ki: -P
[433] eziyyet: P a‘ẕāb
[434] çekerseñ: İ₁, İ₂, V çekersin
[435] Kendi: -P
[436] ḳāyil: İ₁, İ₂, P ḳā’il
[437] olduñ: İ₂ oldıñ
[438] olmaduġı: P olmaduġı-çün
[439] ecilden vardı: -P
[440] işüñ: İ₁ İ₂, V işin, P işiñ
[441] erḥam: P erḥame’r-raḥīm
[442] pīrdür: İ₁, İ₂ pīrdir, -P
[443] şimdi: -P
[444] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[445] ‘ibādetinde ṭā‘atinde oldı: P ‘ibādet ve ṭā‘at eyledi
[446] ahvālinden: P aḥvālin
[447] ötüri mābeynlerinde: -P
[448] daḫı: P ve
[449] umūrın: İ₂ umūrından
[450] geregi: daḫı geregi
[451] aḥvāli: P aḥvālidür
[452] adamuñ: V ādemüñ
[453] gelür: İ₁, V gelegen olur, İ₂ geldigin olur
[454] elbetde: P elbette
[455] yir altına: İ₁, V yer altına, İ₂ yer altında
[456] alup: P ḳoyup
[457] eziyyet eylemek: P ‘aẕāb etmek
[458] degüldür: V deñüldür
[459] hem deñiz yolı degüldür: -İ₁
[460] eyledigimüz: P eyledigimiz
[461] ta‘rīf idüp söylediler: P taḳrīr eylediler
[462] ḳapudanlarınuñ: İ₁, P ḳapudanlaruñ
[463] yir: İ₁, İ₂, P yer
[464] eziyyete: P ‘aẕāba
[465] yine: -P
[466] nūrdur: P nūr
[467] yüzini: P yüzin
[468] gördük: İ₂ gördik, P gördim
[469] almış: -P
[470] mesrūr: İ₂ mesrur
[471] ol zamān: P ol-zamān
[472] Anṭalıyyada: İ₂, V, P Anṭakiyyada
[473] olur idi: P olurdı
[474] ṭuta: V ṭuṭa, P tuta
[475] ider idi: P iderlerdi
[476] şimdi: -P
[477] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂ olmaġın, V olmaġla

müzüne ṭarīḳı-y-ıla[478] gönderüp ‘ādet üzre (10) yüz esīr ḳurtardı. Ammā ol zamānda[479] kāfirlerüñ[480] daḫı[481] (11) ‘ādetlerinden olan bu idi-ki ḳaçan yigirmi otuz esīr (12) birden ḫalāṣ olduḳda[482] kendi gemilerine ḳoyup selāmet (13) yaḳasına getürüp dökerlerdi. Kirā-ı kübrā[483] almazlar idi.[484] (14) Şimdi yine ‘ādet üzre ol yüz esīri ḳapucıbaşı (15) meẕkūr Oruç Re’īsüñ kürekde[485] **[İ₂ 20]** olduġı ġalyaṭaya **[İ₁ 13a]** (1) ḳoyup bir selāmet yaḳasına bıraḳmaḳ içün ta‘yīn[486] eylediler. (2) Şimdi[487] ġalyaṭadur[488] günlerde bir gün[489] bir muvāfıḳ rūzigār (3) ile ḳalḳup yola revān olup gitdi.[490] Ammā Oruç Re’īs (4) bir şen [u] şūḫ ṭabī‘atlu adam[491] olmaġ-ıla[492] ġalyaṭanuñ ḳapudanı (5) ile[493] daḫı büyük **[P 7b]** kāfirlerle[494] mizāc alışdurup[495] anlar-ıla ünsiyyet (6) eylemişler idi.[496] Zīrā niçün-ki Oruç Re’īs her lisānda (7) māhir idi. Urūmca lisānı üzre daḫı yektā idi.[497] Ḥāṣıl-ı (8) kelām[498] ṭatlu kişi[499] olmaġ-ıla[500] bir kerre ḳonuşan kimse ayrılamaz (9) idi.[501] (9) Bir gün kāfirler ile[502] muṣāḥabet idüp[503] gülüp oynarken[504] (10) kāfirler didiler[505] ki ey Türk sen bir güzel sözlü kişisin, (11) bā-ḫuṣūṣ bizüm[506] lisānumuzı a‘lā bilürsin, Müslümānlıḳda (12) ne bulduñ gel bizüm dīnümüze [507] gir, içümüzde[508] sen-de[509] bir adı (13) ṣanı bellü adam olursın[510] didiler.[511] Oruç Re’īs daḫı (14) el-ḥamdü li’llāh ‘alā dīni’l-islām ve ‘alā tevfīḳi’l-imān didükden (15) ṣoñra[512] eytdi: Ey kāfir-i bī-‘aḳıllar ve ey ḫınzīr-ı sermedīler **[İ₁ 13b]** (1) nedür ol-kim[513] kendi ellerüñüzle[514] düzüp yapduġıñuz[515] aġaç barça- (2) larından[516] meded [u] isti‘ānet[517] ṭaleb idersiñüz?[518] Andan ne fā’ide[519] (3) olacaḳdur?[520] Anları āteşe atsalar kendülerin ḫalāṣ etmege **[İ₂ 21]** ḳādir (4) degüllerdür yanup kül olurlar. İmdi ḳulluḳ etmege bir ferd [ü] (5) eḥad yoḳdur İllā’llāhu Te‘ālā ḥażretleri[521] vardur ki cemī‘ kā’inātı yoḳdan (6) var eyleyen oldur. Anuñ şerīki naẓīri[522] yoḳdur mekāndan (7) münezzehdür ve ẕāt-ı şerīfi bir ḥāl üzre sābitdür **[V 7b]**

[478] ṭarīḳı-y-ıla: P ile
[479] ol zamānda: P ol-zamānda
[480] kāfirlerüñ: İ₂ kāfirleriñ
[481] daḫı: -P
[482] ḫalāṣ olduḳda: P aẕād olunca
[483] kirā-ı kübrā: İ₁, İ₂ kirā-ı kirpi, P kirā
[484] almazlar idi: P almazlardı
[485] kürekde: -P
[486] ta‘yīn: İ₂ ta‘ayyün, -P
[487] eylediler şimdi: -P
[488] ġalyaṭadur: İ₁ ġalyaṭadır, -P
[489] günlerde bir gün: -P
[490] olup gitdi: P oldılar
[491] adam: İ₁, V ādem
[492] olmaġ-ıla: İ₁, V olmaġla
[493] ḳapudanı ile: İ₂, V, P ḳapudanı-y-ıla
[494] kāfirlerle: P kāfirler ile
[495] alışdurup: İ₁, İ₂ alışdırup
[496] eylemişler idi: İ₂, V, P eylemişlerdi
[497] Urūmca lisānı üzre daḫı yektā idi: -P
[498] ḥāṣıl-ı kelām: İ₂, V ḥāṣıl-ı kelāmı, P ve’l-ḥāṣıl-ı kelāmı
[499] kişi: P adam
[500] olmaġ-ıla: İ₁, V olmaġla
[501] ayrılamaz idi: P ayrılmazdı
[502] kāfirler ile: İ₁, V kāfirle, P kāfirlerle
[503] idüp: P iderken
[504] gülüp oynarken: -P
[505] didiler: V, P dediler
[506] bizüm: İ₁, İ₂ bizim
[507] dīnümüze: P dīnimüze
[508] içümüzde: P içimizde
[509] sen-de: P sen daḫı
[510] olursın: V, P olursun
[511] didiler: V, P dediler
[512] didükden soñra: İ₁ didikden soñra, İ₂ didikden-soñra, V didükden-soñra
[513] ol-kim: P ol-ki
[514] ellerüñüzle: İ₂, V elleriñüzle
[515] yapdıġuñız: İ₁, İ₂, V yapdıñuz
[516] barçalarından: P pārelerinden
[517] meded (ü) isti‘ānet: İ₂ meded-i isti‘ānet
[518] idersiñüz: P idersüñiz
[519] fā’ide: İ₁, V, P fā’iż
[520] olacaḳdur: İ₁, İ₂, V olacaḳdır
[521] ḥażretleri: -İ₁
[522] naẓīri: İ₂, V naẕīri

ve cümle (8) müznibīnüñ şefī‘i olan ḥażret-i risālet ve mefḫar-ı mevcūdāt (9) a‘nī Muḥammedü’l-Muṣṭafā ṣalla’llāhu[523] ‘aleyhi ve sellem anuñ[524] ḳulı ve ḥabībidür (10) dedi. Andan kāfirler eytdiler: Çünki Muḥammediñüz cemī‘ müznibīne[525] (11) şefā‘at idecekdür[526] dirsin. Baḳalum[527] şimdi[528] seni bizüm (12) elimüzden ḫalāṣ idebilür mi didiler.[529] Oruç Re’īs daḫı (13) eytdi: Be-hey kāfirler yuf siziñ başuñuza[530] benüm ṣıdḳum[531] īmānum (14) anuñ üzerinedür ki Allāha ve Resūline yapışan kimse ḥāşā ki (15) maḥrūm ḳalmaz.[532] Yaḳında beni sizüñ[533] içiñüzden ḫalāṣ ider didi.[534] **[İ₁ 14a]** (1) Kāfir-i ebedīler[535] daḫı eytdiler: Şimdiki ḥālde[536] sen küregi çek-de (2) Muḥammedüñ[537] eger seni ḳurtarabilürse ḳurtarsun[538] didiler.[539] (3) Ol gice yine Oruç Re’īs[540] ḳāḍīyu’l-ḥācāt olan cenāb-ı (4) kibriyāya aġlayup tażarru‘ ve niyāz[541] idüp server-i kā’inātı (5) şefī‘ getürdi[542] ve eytdi: Yā ilāhe’l-‘ālemīn beni **[P 8a]** şol kāfir [u] (6) müşrikler içinde şerm-sār eyleme[543] ‘aẕamet-i luṭfuñla ben ża‘īf (7) **[İ₂ 22]** ḳuluñı ‘an ḳarīb ḫalāṣ eyle deyüp[544] aġladı. Şimdi ġalyaṭada (8) bir büyük papas var idi. Kāfirlere tenbīh eyledi-ki ṣaḳınuñ (9) ol Oruç Re’īs[545] dedükleri esīr[546] ile çoḳlıḳ ḳonuşmañuz.[547] (10) Zīrā baḳaram Müslümānlıḳ ṭarīḳın kemāl-i mertebe[548] oḳumış bilmiş (11) añlaram-ki benden yuḳarı[549] papasa beñzer. Siz anı za‘m-ı fāsıḳuñuzca (12) dīninden[550] çıḳarmaġa çalışursıñuz.[551] Ammā ḫavfum[552] oldur ki[553] ol sizüñ[554] (13) cümleñüzi[555] ṭurḳoz[556] ider. Hemān andan alarḳa oluñuz didi.[557] (14) Ġayrı kāfirler evvelki gibi gülüp oynayup şaḳa [u] laṭīfe eylemezler (15) idi.[558] Vaḳtā ki Anṭalıyya ḳurbında bir berr[559]-i yābān yire[560] yanaşup **[İ₁ 14b]** (1) ḳapucıbaşı ile ol yüz esīri çıḳardılar. Ol gice[561] rūzgār (2) muḫālif olmaġ-ıla[562] ḳalḳamayup demür[563] üzerinde ḳaldılar ve[564] ġalyaṭa- (3) nuñ ṣandalı daḫı ḳapudan içün balıḳ avlamaġa gitdi. Hemān (4) ortalıḳ[565] südlimanlıḳ iken

[523] ṣalla’llāhu: -P
[524] anuñ: -V, -P
[525] müznibīne: P müznibīnüñ
[526] şefā‘at idecekdür: P şefī‘i
[527] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım, -P
[528] şimdi: P imdi
[529] didiler: İ₁, İ₂, P dediler
[530] başuñuza: P başıñuza
[531] ṣıdḳum: İ₁, İ₂ ṣıdḳım
[532] ḳalmaz: P ḳala
[533] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[534] didi: İ₁, V, P dedi
[535] kāfir-i ebedīler: P kāfirler
[536] şimdiki hālde: P şimdi hele
[537] Muḥammedüñ: İ₂ Muḥammediñ
[538] ḳurtarsun: P ḳurtarsın
[539] didiler: İ₁, V, P dediler
[540] ol gice yine Oruç Re’īs: P Oruç Re’īs yine ol-gice
[541] tażarru‘ ve niyāz: P tażarru‘ (u) niyāz
[542] getürdi: P getürüp
[543] eyleme: -P
[544] deyüp: P deyü
[545] ol Oruç Re’īs: -P
[546] Dedükleri esīr : İ₁ dedikleri esīr, -P
[547] ḳonuşmañuz: P ḳonuşmañız
[548] kemāl-i mertebe: İ₂ kemālin mertebe
[549] yuḳarı: P artuḳ
[550] dīninden: İ₁ dīninde
[551] çıḳarmaġa çalışursıñuz: İ₁ çıḳarmaġa çalışırsıñuz, P çıḳarmaḳ dilersiñiz
[552] ḫavfum: İ₂ ḫavfım
[553] oldur ki: İ₁, İ₂, V oldur
[554] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[555] cümleñüzi: P cümleñüz
[556] ṭurkoz: P türköz
[557] alarḳa oluñuz didi: V alarḳa oluñuz dedi, P ıraḳ oluñ dedi
[558] eylemezler-idi: İ₂ eylemezlerdi, P ḳılmaz oldılar
[559] berr: V perr
[560] yire: P yere
[561] ol gice: P ol-gice
[562] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[563] demür: İ₁, İ₂ dimür
[564] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[565] ortalıḳ: İ₂, V orṭalıḳ

ṭarfetü'l-'ayn içre bir 'aẕīm (5) furṭuna ḳalkdı. Şöyle-ki ṭūfān-ı Nūḥdan nişāne[566] gösterdi, (6) 'ālemi ẓulumāt ḳapladı. Şimdi ṣandal daḫı gemiye gelmeyüp bir (7) ḳoltuḳda[567] siñdi[568] ḳaldı. Az ḳaldı-ki ol gice gemi helāk (8) **[V 8a]** olayazdı. Ol gicenüñ içinde ortalıḳ[569] göz gözi görmez (9) iken Oruç Re'īs **[İ₂ 23]** furṣantı ġanīmet bilüp daḫı i'tiḳād-ı (10) berekātında Ḥaḳ Te'ālā işin rāst getürüp ayaġından (11) demüri[570] āsān vech-ile[571] çıḳarup daḫı didi-kim[572] bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (12) deyüp kendüsin[573] deñize bıraġup selāmete çıḳdı ve yüzin (13) yirlere[574] sürüp ḥamd-ı firāvān[575] eyledi daḫı yola girüp bir (14) köye vardı,[576] vuṣūl oldı. Ammā yir[577] gök bilmeyüp iki ṭarafına[578] (15) baḳınurken bir ḳoca ḳarıcuḳ öñüne çıḳadüşdi, **[İ₁ 15a]** (1) eytdi: Ey oġul[579] beñzer ki yeñi yoldan gelmişe beñzersin, (2) gel bu gice baña ḳonuḳ ol didi.[580] El-ḥāṣıl ḳoca ḳarıcuḳ (3) Oruç Re'īsi evine getürüp māl-ı ḥāżırı **[P 8b]** öñüne ṭa'ām (4) getürüp yedürdi içürdi ve[581] urubacuġun[582] degişdürdi.[583] (5) Oruç Re'īs daḫı başından geçen aḥvāli ifāde eyleyüp (6) daḫı ne şekl[584] firār idüp ol araya düşdügin naḳl [u] (7) beyān[585] eyledi. Ḳoca ḳarıcuḳ mesrūr olup şükr oġul (8) el-ḥamdü li'llāh Allāhu Te'ālā saña yol virmiş deyü ferāḥ oldılar. (9) Ol köyüñ ḫalḳı misāfiri pek severlerdi. Oruç Re'īs (10) ol köyde[586] on gün eglendi. Şöyle-ki Oruç Re'īsi (11) elden ele gezdirüp pāy idemezlerdi. Ḳoca ḳarıcuġa (12) ol giceden ġayrı düşürmediler.[587] **[İ₂ 24]** Sende bir gice misāfir (13) olmış bizde de olsun deyü ḳoca ḳarı ile ġavġā (14) iderler idi.[588] Ḳoca ḳarı[589] eydürdi-ki be adamlar[590] niçün benüm[591] (15) misāfirüm alursıñuz? Allāhu Te'ālā ibtidā anı baña misāfir gönderdi, **[İ₁ 15b]** (1) ḳo gidince benüm yanumda eglensün, varuñ[592] Allāhu Te'ālā[593] size de (2) virsün[594] deyü[595] böyle söylerdi. Ammā[596] dāyimā[597] ol ḳoca (3) ḳarıcuġuñ daḫı[598] 'ādetinden idi-ki yollar üzerinde[599] gezüp (4) düşmişden ḳalmışdan ḫastadan ṣayrudan bulduġın (5) evine götürüp[600] ṭa'ām yedirüp görür gözedür idi[601] ve bir (6) ṭarlası var idi. Anı misāfir içün maḫṣūṣ eker idi.[602] (7) Allāhuñ emri ile bir

---

[566] nişāne: İ₂ nişān
[567] ḳoltuḳda: P ḳoltuḳda
[568] siñdi: İ₂ sigindi
[569] ortalıḳ: V, P orṭalıḳ
[570] demüri: İ₁ dimürü, İ₂ dimüri
[571] vech-ile: İ₂, V vechle
[572] didi-kim: -İ₁, -V
[573] kendüsin: P kendisin
[574] yirlere: -İ₂, V yerler, P topraġa
[575] ḥamd-ı firāvān: ḥamd (u) senālar
[576] vardı: P varup
[577] yir: P yer
[578] ṭarafına: P ṭarafa
[579] oġul: V oġlum
[580] didi: İ₂, V, P dedi
[581] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[582] urubacuġun: İ₁, V, P urubacıġın
[583] degişdürdi: İ₂ degişirdi, V degüştürdi
[584] ne şekl: V ne-şekl, P niçe
[585] naḳl (ü) beyān: P naḳl ve beyān
[586] ol köyde: V o köyde
[587] düşürmediler: P nevbet virmediler
[588] iderler idi: P iderlerdi
[589] ḳarı: -İ₁
[590] adamlar: V ādemler
[591] benüm: -V, -P
[592] varuñ: İ₁, İ₂, V varın
[593] Te'ālā: -P
[594] virsün: İ₂, V virsin
[595] deyü: P dirdi
[596] böyle söylerdi ammā: -P
[597] dāyima: İ₂ dā'im, P ve hem
[598] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[599] üzerinde: P üzre
[600] götürüp: İ₁, V, P getürüp
[601] gözedür idi: İ₁, İ₂, V gözedürdi
[602] eker idi: P ekerdi

yirde[603] ekin gelmese ol misāfir içün (8) ekilen ṭarlanuñ ekini çekmekle[604] döginmez idi.[605] Böyle bir berakāt (9) nāzil olmış idi. Şimdi biz[606] kāfirlere gelelüm:[607] Ol (10) gicenüñ[608] nıṣfu'l-leylde[609] furṭuna[610] **[V 8b]** sākin olup[611] ṣandaldan[612] (11) gemiye gelüp[613] bunlardur[614] ḳalkmaḳ tedārükinde oldılar. Çün (12) ṣabāḥ oldı, baḳsalar ki Oruç Re'īs kürekde yoḳ, (13) yeri[615] boş ḳalmış, bildiler ki firār eyledi ol zamān[616] (14) ġalyaṭa ḳapudanı ṣaçın ṣaḳalın yolmaġa başladı. (15) Ḳıran mastorınuñ yanına ne yüz-ile[617] giderüz deyü **[İ₁ 16a]** (1) ḳasāvet oldılar[618] ve[619] Ḥaḳ Te'ālā dāyimā[620] kāfir-i **[İ₂ 25]** ebedīlerüñ[621] ḳasāvetlerin (2) ve 'uḳūbetlerin izdīyād eyleye. Ḳapudanuñ daḫı ziyāde elem çekmesine (3) bā'iṯ Oruç Re'īs yer altında 'aẕābda[622] iken ḳapudanlar (4) varup-da[623] bu senüñ itdügin[624] deñiz yolı **[P 9a]** degüldür. İḳtiżā (5) ider, biz-de[625] anlaruñ[626] eline düşevüz, anlar da[627] bize kendi (6) ḳoduġuñuz[628] yoldur deyü andan beter ideler[629] deyü söyleyenüñ (7) biri-de meẕkūr ġalyaṭa[630] ḳapudanı idi. Şimdi Oruç (8) Re'īsüñ firār etmesinden ḳıran mastorınuñ yanında ḫacīl (9) düşeceginden ziyādesi-y-ile ıżṭırāba düşdi.[631] Şimdi Oruç (10) Re'īsüñ bi-'avn-i Ḫudā firār eylemesi kāfirler 'indinde büyük (11) iṯbāt [u] burhān oldı. Zīrā Oruç Re'īs muḳaddemen anlara[632] (12) dimiş idi ki[633] yaḳında[634] ma'būdum olan cenābu'l-bārī (13) ve şefī'üm olan[635] sulṭanu'l-enbiyā-yı 'udelānı beni sizüñ[636] (14) içiñüzden ḫalāṣ eylemesi muḳarrerdür dimesi mu'cizātü'n- (15) nebī birle ṣübūt buldı. El-ḥamdü li'llāh hāẕā min faḍli Rabbī **[İ₁ 16b]** (1) ve kāfir-i ebedīlerüñ[637] Oruç Re'īse[638] istihzā yüzinden sen (2) şimdiki ḥālde Ṣancıvan-ı yezīdüñ[639] küregin çek-de Muḥammediñüz (3) gelsün, bizüm elimüzden seni ḳurtarsın dimelerinden (4) ḫacīl düşüp başları aşaġa oldı, Ḥaḳ Te'ālā dayīmā[640] (5) dīn düşmānlarınuñ başların aşaġa eyleyüp maḳhūr [u] (6) **[İ₂ 26]** müdemmer eylesün ve 'asākir-i İslām ḳarındaşlarımuzı[641] berrde (7) baḥrde üzerlerine manṣūr [u] muẕaffer eylesün. Becāh-ı seyyidü'l- (8) enbiyā' ve'l-mürselīn ammā mel'ūn papas baḳdı-ki (9) mel'ūnlaruñ[642]

[603] bir yirde: İ₂ birde, V, P bir yerde
[604] çekmekle: P çekmeklen
[605] döginmez idi: İ₁, İ₂, V döginmezdi
[606] şimdi biz: P biz şimdi
[607] gelelüm: İ₂, V, P gelelim
[608] gicenüñ: İ₂, P gice
[609] nıṣfu'l-leylde: P nıṣfında
[610] furṭuna: İ₂, V furtuna
[611] olup: P oldı
[612] ṣandaldan: İ₂, V, P ṣandaldur
[613] gelüp: P geldi
[614] bunlardur: İ₁ bunlardır
[615] yeri: İ₁ biri
[616] ol zamāñ: P ol-zamān
[617] yüz ile: İ₁, V, P yüzle
[618] oldılar: V oldular
[619] ve: -İ₂, -V
[620] dāyimā: dā'imā İ₂, P
[621] ebedīlerüñ: İ₂, V eyedīlerüñ, P anlaruñ
[622] 'aẕābda: -P
[623] varup-da: P varup
[624] itdügin: İ₁, İ₂, V etdügin
[625] biz-de: V, P bize de
[626] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[627] anlar da: İ₁, İ₂, V anlar-da
[628] ḳoduġuñuz: İ₂ ḳoduñuz
[629] ideler: P iderler
[630] meẕkūr ġalyaṭa: P ol ġalyaṭa
[631] düşdi: -P
[632] anlara: -İ₂
[633] idi ki: İ₂, P idi
[634] yaḳında: İ₁, İ₂ baḳındı
[635] olan: V ola
[636] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[637] ebedīlerüñ: V ebedīleriñ
[638] Oruç Re'īse: P Oruç Re'īs içün
[639] yezīdüñ: İ₂ yezīdiñ
[640] dāyimā: İ₂, V, P dā'imā
[641] ḳarındaşlarumızı: P ḳarındaşlarımuz
[642] mel'ūnlaruñ: İ₂ mel'ūnlarıñ

ḳalblerine teşvīş-i raḥmāniyye ‘ārıż olmasun (10) içün anlaruñ[643] Muḥammedleri tā öteden beriye[644] seḥḥārlıġla (11) ma‘rūfdur. Bu esīri[645] daḫı siḥr ile[646] ḳurtarması ‘aceb (12) olmaya deyü ḳavm-i melā‘īnüñ ‘aḳāyid-i bāṭılaların **[V 9a]** rāh-ı ḍalālet (13) içre müstaḥkem eyledi daḫı ḫā’ib[647] [ü] ḫāsir çekilüp Rodosa (14) gitdiler. Şimdi gelelüm[648] Oruç Re’īsüñ aḥvāline: Ol köyde (15) on gün eglenüp vilāyet-i Midüllüye gitmek murād eyledi.[649] **[İ₁ 17a]** (1) Yol ṣapa düşmekle gidemedi.[650] Bir gün ḳoca ḳarıcuġa ve sāyir- (2) lerine[651] vedā‘ eyleyüp ol köyden çıḳup yola revān **[P 9b]** olup[652] (3) gitdi. Üçünci gün Anṭalıyya şehrine[653] gelüp vuṣūl oldı (4) ve Anṭalıyyada[654] ‘Alī Ḳapudan nāmında bir ḳalyon ḳapudanı (5) var idi ki[655] on üç alabanda açar seyyidī gemisi var idi. (6) Dāyimā[656] İskenderiyyeye işler idi. Ammā bir kelle gīdī[657] ekmek ṣāḥibi (7) adam[658] olup ġarīb yigidüñ[659] anası ve atası[660] idi. Oruç (8) Re’īs daḫı[661] bunuñ evṣāf-ı cemīlesin eşidüp ṭoġrulup[662] (9) anuñ gemisine vardı **[İ₂ 27]** ve[663] eytdi: Ḳapudan baba biz de[664] bu tekkenüñ[665] (10) abdāllarındanuz ma‘ḳūl ise ḫiẕmet idelüm[666] dedi. (11) ‘Alī Ḳapudan daḫı pek güzel oġul deyü[667] ḫoş geldüñ,[668] ṣafā (12) geldüñ,[669] gemi benüm degül senüñdür deyüp Oruç Re’īs daḫı (13) deñiz adamı[670] olup daḫı zümre-i re’īsāndan[671] ülfet[672] olmaġla (14) sā‘at virüp ikinci re’īs eyledi. Ammā deryā umūrında (15) fehmi ġāyet ziyāde idi. ‘Alī Ḳapudan daḫı yörük at[673] kendi **[İ₁ 17b]** (1) yemīn arturur feḥvāsınca hem felek-zede olmaġla baş (2) re’īsden ziyāde pāy virüp kemāl-i mertebe ḫāṭırcıġın[674] ele (3) aldı.[675] Ḥāṣıl-ı kelām gemiyi yükledüp bir muvāfıḳ eyyām-ile[676] ḳalḳup (4) İskenderiyyeye varup lenger-endāz oldılar. Anda bir ḥāżır[677] (5) gemi buldılar ki Midüllüye gidecek, gelelüm[678] biz Ḫayre’d-dīn (6) Re’īsüñ aḥvāline: Ol zamān-ki ol ḥāyin Ḳırıġo kāfirine[679] (7) ḳarındaşınuñ ḫalāṣı[680] içün on sekiz biñ aḳçe virüp (8) Rodosa göndermiş idi.[681] Var baḳ ne var ve ne yoḳ (9) deyü ve kendüsi daḫı Bodurumda ḥaber içün

[643] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ
[644] beriye: P berü
[645] esīri: İ₂ esīr
[646] siḥr ile: İ₁, V, P siḥr-ile
[647] ḫāyib: İ₁ ġā’ib, İ₂, P ḫā’ib
[648] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[649] gitmek murād eyledi: P gitmek idi
[650] gidemedi: -İ₂
[651] sāyirlerine: İ₁, P sā’irlerine
[652] olup: İ₁ oldı
[653] Anṭalıyya şehrine: İ₂, V Anṭakiyya şehrine, P Anṭakiyyaya
[654] Anṭalıyyada: İ₂, V, P Anṭakiyyada
[655] idi ki: İ₁, V, P idi-ki
[656] dāyimā: İ₁, İ₂, P dā’im
[657] bir kelle gīdī: -P
[658] adam: V ādem
[659] yigidüñ: İ₂ yigidiñ
[660] anası ve atası: İ₁, İ₂ anası atası, anası
[661] Re’is daḫı: İ₁ Re’īsdir, İ₂ Re’īs doġru
[662] ṭogrulup: P toġru
[663] vardı ve: P varup
[664] biz de: İ₁, İ₂ biz-de
[665] tekkenüñ: İ₂ tekyenüñ
[666] idelüm: İ₂ idelim
[667] deyü: -İ₁, -V
[668] ḫoş geldüñ: İ₂ ḫoş geldiñ
[669] ṣafā geldüñ: İ₂ ḫoş geldiñ
[670] adamı: V ādemi
[671] re’isāndan: İ₂, V re’isādan
[672] ülfet: -İ₁, -İ₂
[673] at: İ₂, V, P aṭ
[674] ḫāṭırcıgın: İ₁ ḫāṭırcıḳın, V ḫātırcıfın
[675] aldı: İ₂ alurdı
[676] eyyām-ile: İ₁, P eyyāmla
[677] ḫāżır: İ₁, İ₂ ḫāẕır
[678] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[679] Ḳırıġo kāfirine: P kāfir Ḳırıġo
[680] ḫalāṣı: İ₂ ḥalāṣı
[681] göndermiş idi: P göndermişdi

ḳalmış (10) idi.[682] Anuñ ḳıṣṣası yuḳaruda geçmiş idi. Ammā burada (11) münāsebet gelmekle ẕikr olındı.[683] Ḫayre'd-dīn Re'īs daḫı (12) vāfir zamān Bodurumda eglenüp giden Ḳırıġo kāfirinden (13) bir nām [u] nişān ve bir ḫaber belürmedügi[684] ecilden **[İ₂ 28]** Bodurumdan (14) ḳalḳup Midüllüye **[V 9b]** gidüp kendi kār [u] kisbinde[685] olmış (15) idi.[686] Vaḳtā ki Oruç Re'īs İskenderiyyeye[687] varduḳda[688] **[İ₁ 18a]** (1) ol Midüllüye gidecek gemiyi ḥāżır[689] bulup anuñla ḳarındaşı (2) Ḫayre'd-dīn Re'īse mektūb yazup naḳīr [u] ḳıṭmīr mine'l-evvel (3) ve'l-āḫir[690] başından geçen serencāmını **[P 10a]** Ḳırıġo mel'ūnuñ aḥvālini[691] (4) ve niçe firār eyledügini[692] ve 'Alī ḳapudan ḳalyonı-y-ıla İskenderiyyeye (5) geldügini[693] hep cümle bildürüp[694] beyān eyledi. Mektūbdur[695] añsuzdan[696] (6) gelüp Ḫayre'd-dīn Re'īs yedine vuṣūl[697] olup mefhūmıdur[698] (7) ma'lūm olduḳda[699] ayaġı yir mi[700] baṣar zülfine berdār olanuñ (8) mażmūn üzre ṣanki mürde iken nev-ḥayāta uġrayup (9) cihān cihān memnūn ve mesrūr oldı ve Ḳırıġonuñ kāfir- (10) liginden[701] ve etdügi ḫıyānetliginden[702] ḳasem[703] eyledi-ki eger bir zamān (11) ile elime geçer ise burnun ve ḳulaġın uçurmaḳ (12) neẕrüm[704] olsun dedi. Rāvī rivāyet ider: Şimdi Oruç (13) Re'īsüñ[705] evṣāfını ve bahādurlıġını[706] aġız aġızdan Mışır (14) sulṭānına ta'rīf eylediler. Mışır Sulṭānı [707] daḫı Oruç Re'īsi[708] ḥużūra (15) çaġırup altun ḥalleh teẕhīb olınmış kendi ġalyaṭasına **[İ₁ 18b]** (1) ḳapudan eyledi. Ol zamān **[İ₂ 29]** idi-ki[709] Mışır Sulṭānı Hind (2) ṭarafına donanma göndermek tedārükinde[710] idi. Oruç (3) Re'īsi anca donanma üzerine ser-'asker eyledi ve Adana (4) Paşasına emr gönderdi-ki tīz 'ale't-ta'cīl ḳatuñda olan (5) 'asker ile Payas[711] köfrezine gelüp ḳırḳ pāre ġalyaṭa (6) kerāstesi ḳaṭ' eyleyüp ḥāżır eyledükde[712] baña ḫaber göndere- (7) sin.[713] Anca donanmamı ol ṭarafa[714] gönderüp meẕkūr kerāsteyi (8) getürsünler dedi. Şimdi emrdür[715] Adana paşasına vuṣūl (9) olup daḫı 'asker ile[716] ḳalḳup Payas[717] köfrezine gelüp (10) imtiṯālen li'l-emri'l-'ālī kerāsteyi ḳırdırup ve ḥāżır [u] müḥeyyā (11)

[682] ḳalmış idi: V ḳalmışdı
[683] olındı: İ₂ oldı
[684] belürmedügi: P belürmedigi
[685] kisbinde: İ₁ kispinde
[686] olmış idi: P oldı
[687] İskenderiyyeye: İ₂, P İskenderiyyede
[688] varduḳda: -P
[689] ḥāżır: İ₁ ḥāẕır
[690] ve'l-āḫir: P ile'l-āḫir
[691] aḥvālini: P aḥvālin
[692] eyledügini: P eyledügin
[693] geldügini: P geldügin
[694] bildürüp: İ₁, İ₂, V bildirüp
[695] mektūbdur: İ₁ mektūbdır
[696] añsuzdan: İ₁, V añsızdan
[697] vuṣūl: P vāṣıl
[698] mefhūmıdur: İ₁ mefhūmıdır, V mefhūmdur, P mefhūm
[699] olduḳda: P olınca
[700] yir mi: İ₁, V, P yer mi
[701] kāfirliginden: P kāfirüñ
[702] ḫıyānetliginden: İ₂ ḫıyānetliginden
[703] ḳasem: İ₂ ḳasīm, V kassīm
[704] neẕrüm: İ₂ neẕrim
[705] Re'īsüñ: İ₂ Re' isiñ, P Re'īs içün
[706] evṣāfını ve bahādurlıġını: P evṣāfın ve bahādurlıġın
[707] sulṭānı: V sulṭān
[708] Oruç Re'īsi: -İ₁, -İ₂, -P
[709] ol zamān idi ki: P ol-zamāndı-ki
[710] tedārükinde: İ₂ tedārikinde
[711] Payas: V Payaz
[712] eyledükde: İ₁, İ₂ eyledikde
[713] gönderesin: İ₂ gönderesüñ
[714] ol ṭarafa: İ₁ ol-ṭarafa
[715] emrdür: İ₁ emrdir
[716] 'asker ile: İ₁, V 'asker-ile
[717] Payas: V, P Payaz

eyledi ve Mışır Sulṭānına ḫaber gönderdi-ki emr-i hümāyūnuñuz[718] (12) üzre maṭlūb olınan kerāste[719] ḥāżır ve emriñüze[720] mevḳūfdur[721] (13) deyü ḫaber geldükde[722] Mışır Sulṭānı daḫı[723] Oruç Re'īsi on (14) altı pāre teknenüñ[724] üzerine ser-'asker olmaḳ üzre (15) **[V 10a]** Payas[725] köfrezine gönderüp kerāste getürmege gitdi. **[İ₁ 19a]** (1) Ammā kāfir donanması daḫı **[P 10b]** ḫaber alup Oruç Re'īsüñ ardına (2) düşüp varup aġır donanma ile ġāfilen baṣdurup[726] (3) ma'āẕa'llāh cümlesin başdan ḳara etdürüp[727] başların (4) güç belā ile ḳurtardılar. Herkes ṭaġılup[728] vilāyetlü[729] (5) vilāyetine **[İ₂ 30]** gitdiler.[730] Oruç Re'īs daḫı sürüp yine (6) Anṭalıyyaya[731] geldi. Ammā ol zamān[732] Sulṭān Ḳorḳud anda idi. (7) Şimdi Oruç Re'īs Payas[733] köfrezinde başdan ḳara (8) olduḳda[734] kemerinde vāfir dünyālıḳ bulındı, vardı ol (9) aḳçe ile kendi mālı olmaḳ[735] üzre[736] on sekiz banḳ (10) bir tekne yapdurdı.[737] Ammā bir tekne çıḳdı-ki uçar ḳuşa (11) ḥükm iderdi. Pāk [u] müsteġfā donadup[738] Rodos (12) eṭrāflarında ḳorṣanlıḳ ider idi.[739] Şöyle ki[740] ol ṭaraflarda[741] (13) başmaduḳ[742] köy kend[743] ḳomadı ve çoḳ ġanīmet eyledi. Āḫir-i (14) kār kāfirler Rodosa varup başlarına ḥāṣır yaḳup (15) eytdiler:[744] Sinyor nār-ı nūr paṭraman[745] yandoloz devletinde **[İ₁ 19b]** (1) lāyıḳ [u] inṣāf-mıdur?[746] Aṣlā[747] buradan ḳurtulma. Oruç (2) Re'īs[748] nāmında bir forṣaṭa ḳorṣan ẓuhūr eylemiş, altında (3) on sekiz oturaḳ[749] bir teknesi var. Şöyle-ki uçar ḳuşa (4) ḥükm ider. İlimüzi memleketimüzi[750] iḥrāḳ-ı bi'n-nār eyleyüp niçe[751] def'a[752] oġullarımuzı[753] (5) ve[754] uşaḳlarımuzı[755] teknesine ṭoldurup getürüp Şam (6) Ṭarabulusında[756] ṣatdı.[757] Şimdi anuñ şerrinden bir yire[758] varup (7) gelemeyorvuz.[759] Dād [u] feryād ol nār-ı nūr düşmānı diyavolonuñ (8) elinden deyü şikāyet eylediler. Ol zamān[760] ḳıran masṭorı (9) **[İ₂ 31]** dīvān

[718] hümāyūnuñuz: İ₁ hümāyūnıñız, P ḫümāyūnuñız
[719] kerāste: V, P kerāsteyi
[720] emriñüze: İ₂ emriñize, V emriñüz
[721] mevḳūfdur: V mevḳūfuz, P mevḳūfur
[722] geldükde: V, P geldikde
[723] daḫı: -İ₂, -P
[724] teknenüñ: P tekne
[725] Payas: V, P Payaz
[726] başdurup: İ₁, İ₂ başdırup
[727] etdürüp: İ₁, V, P etdirüp
[728] ṭaġılup: P daġılup
[729] vilāyetlü: İ₁, V, P vilāyetli
[730] gitdiler: V gidiler
[731] Anṭalyaya: İ₂, V, P Anṭakiyyaya
[732] ol zamān: V evvel zamān, P ol-zamān
[733] Payas: V, P Payaz
[734] olduḳda: P olduḳlarında
[735] kendi mālı olmaḳ: -P
[736] üzre: İ₂ üzere, -P
[737] yapdurdı: İ₂, P yapdırdı
[738] donadup: P dayadup
[739] ider idi: P idüp
[740] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[741] ol ṭaraflarda: İ₂ ol-ṭaraflarda
[742]: başmaduḳ: İ₁ başılmaduḳ, P başmadıḳ
[743] kend: İ₂ kendi
[744] eytdiler: İ₂ eytdi
[745] patraman: P batraman
[746] lāyıḳ (u) inṣāf-mıdur: İ₂ lāyıḳ-mıdur inṣāf-mıdur, P lāyıḳ-mıdur ki
[747] aṣlā: -İ₂
[748] Re'īs: İ₁ Reyis
[749] oturaḳ: İ₁ oṭuraḳ, P banḳ
[750] ilimüzi memleketimüzi: İ₂, V, P ilimüz memleketimüz
[751] niçe: İ₁ niçe
[752] def'a: -İ₁, -İ₂
[753] oġullarımuzı: İ₂ oġullarımızı, P oġullarımuz
[754] ve: -İ₁, -İ₂, -P
[755] uşaḳlarımuzı: P uşaḳlarımuz
[756] Ṭarabulusında: İ₁ Ṭarapulusına, İ₂ Ṭarabulusına
[757] satdı: P sattı
[758] yire: İ₂, V, P yere
[759] gelemeyorvuz: V gelemiyorvuz
[760] ol zamān: P ol-zamān

eyleyüp bütün ḳapudanları çaġırdup[761] baḳuñuz dedi.[762] (10) Şunlar[763] ne söyler ḳulaġıñuz[764] ile diñleñüz[765] didikde[766] (11) şekvācılar daḫı bir aġızdan[767] söyleyüp feryād eylediler. (12) Andan ḳıran masṭorı eytdi: İşte benüm niyyetüm ol nār-ı (13) nūr düşmānı diyavolo Oruç Re'īsi olup ölince (14) yer altından çıḳarmamaḳ idi.[768] Ammā siz beni kendi ḥālime (15) ḳomadıñuz[769] tā ki anuñ böyle idecegine[770] **[P 11a]** benüm 'aḳlum[771] **[İ₁ 20a]** (1) şehādetlik ider idi.[772] Varıñuzındı bir daḫı alagetü- (2) riñüz deyü vāfir **[V 10b]** atup[773] ṭutup[774] kāfir iken yehūdī oldı. (3) Ḳapudanlar daḫı eytdiler: Sinyor hemān senüñ yarım (4) sā'at miḳdārı[775] 'ömrüñ[776] uzun olsun,[777] ol Oruç (5) Re'īs didükleri diyavoloyı paṭraman[778] yandolozuñ (6) devletinde yine buraya getürmemüz muḳarrerdür. Ol (7) zamān[779] isterseñ[780] ebedü'l-ābād hīç yer altından[781] çıḳarma (8) deyüp hemān 'ale'l-'acele beş altı pāre yörük tekneler (9) donadup Oruç Re'īsi ṭaş-be-ṭaş bucaḳ-be- (10) bucaḳ[782] liman-be-liman aramaġa başladılar. 'Āḳıbet (11) varup[783] bir limanda baṣdurup[784] teknesin aldılar. (12) Adamları[785] kendüsi[786] ḳaçup ḳurtuldılar, az ḳaldı yine (13) yaḳayı ele vireyazdı. Hele Allāhu Te'ālā ḥıfẓ eyledi. (14) Oradan sürüp adamları ile[787] kendüsi[788] Anṭalıyya[789] **[İ₂ 32]** şehrine (15) geldiler. İmdi kāfirlerdür[790] Oruç Re'īsüñ teknesin **[İ₁ 20b]** (1) çıḳarup Rodosa getürdiler. Şimdi[791] ḳıran masṭorı (2) baḳdı-kim[792] tekneleri altı iken yedi olmışlar. Ol zamān[793] (3) ṭācın göge atup[794] nār-ı nūr paṭraman[795] yandolozuñ (4) devletinde ol Ḫıristiyanlar düşmānı olan diyavoloyı ala- (5) getürmişler deyü sevindüginden ḳıran masṭorı[796] kendi (6) kendin oñardacaġı gelür idi.[797] Şimdi liman re'īsi (7) vara vara baḳsa idi ne baḳarsın[798] tekne Oruç Re'īsüñ. (8) Ammā kendüsi[799] içinde yoḳ. Ol zamān[800] ellerin[801] bellerine urup (9) eşekden öyke alınmazsa semerinden aluruz feḥvāsınca (10) kemāl-i mertebe kāfirliklerinden ebedü'l-ābād tekneyi çürüyince ḳadar (11) demür[802] buṣṣalarla[803] bağlayup tekneyi forṣaṭa etdiler.[804]

---

[761] çaġırdup: P çaġırup
[762] baḳuñuz dedi: İ₁, V baḳuñuzındı, P bakuñuz
[763] şunlar: P şunlara
[764] ḳulaġuñuz: İ₁, İ₂ ḳulaġıñuz, P ḳulaġuñız
[765] diñleñüz: P diñlen
[766] didükde: İ₁, İ₂ didikde, P dedükde
[767] aġızdan: V aġurdan
[768] çıḳarmamaḳ idi: P çıḳarmamaḳdı
[769] ḳomadıñuz: P ḳomadıñız
[770] idecegine: P idecegin
[771] 'aḳlum: İ₂, P 'aḳlım
[772] ider idi: P iderdi
[773] atup: İ₂, V, P aṭup
[774] ṭutup: İ₂ ṭuṭup, V duṭup
[775] miḳdārı: İ₂ miḳārı, P ḳadarca
[776] 'ömrüñ: İ₂ 'ömrin
[777] uzun olsun: P ḳalsun
[778] paṭraman: İ₂, P baṭraman
[779] ol zamān: P ol-zamān
[780] isterseñ: İ₁, İ₂, V istersen
[781] yer altından: İ₁ yer altında
[782] bucaḳ-be-bucaḳ: -P
[783] varup: -P
[784] baṣdurup: İ₁, İ₂, V başdırup
[785] adamları: V ādemleri
[786] kendüsi: İ₁, İ₂, V kendisi
[787] adamları ile: V ādemleri ile, P adamları-y-ıla
[788] kendüsi: İ₁, İ₂, V kendisi
[789] 'Anṭalıyya: İ₂ 'Anṭakiyya, V, P Anṭakiyya
[790] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir
[791] şimdi: -P
[792] baḳdı-kim: İ₁, V, P baḳdı-ki
[793] ol zamān: İ₁, P ol-zamān
[794] atup: İ₁, İ₂, P aṭup
[795] paṭraman: P baṭraman
[796] ḳıran masṭorı: -P
[797] gelür idi: P gelürdi
[798] ne baḳarsın: -P
[799] kendüsi: İ₁, İ₂ kendisi
[800] ol zamān: P ol-zamān
[801] ellerin: -P
[802] demür: İ₁, İ₂ dimür
[803] buṣṣalarla: P bużżalarla
[804] etdiler: İ₂, P eylediler

İmdi (12) rāviyān-ı aḫbār ve nāḳılān-ı üstād[805] bu yüzden[806] böyle rivāyet (13) iderler ki ol zamān ki[807] Oruç Re'īsüñ teknesi alınup (14) tekrār 'Anṭalıyyaya[808] gelmiş idi.[809] Ol vaḳtde daḫı Sulṭān (15) Ḳorḳuda Manişşa 'alemi manṣūb[810] virilüp[811] manṣūbına gitmek **[İ₁ 21a]** (1) üzre idi. Ammā Sulṭān Ḳorḳuduñ **[P 11b]** bir ḫazīne-dārı[812] var (2) idi. Adına Piyāli Beg dirlerdi.[813] Oruç Re'īs aña (3) evvel bir Frenk oġlanı baġışlamış idi.[814] Ḥasbeten **[V 11a]** li'llāh (4) dostlaşurlar idi.[815] **[İ₂ 33]** Şimdi Oruç Re'īsüñ başına (5) bu aḥvāl gelüp teknesüz[816] ḳalduḳda[817] Piyāli Beg daḫı Sulṭān (6) Ḳorḳuda ta'rīf eyleyüp[818] şöyle bir mücāhid du'ācıñuz- (7) dur ve bunlaruñ[819] pīşe-i ṣan'atları gice gündüz kāfir-i (8) bī-dīnlerle cenk [u] cidāl ve ḥarb [u] ḳıtāldur, gerekdür ki sulṭānum (9) ḥażretleri bu ġāzī ḳulların[820] bir tekne ile ḳayırmaḳ (10) bābında niyāz olınur didükde[821] Sulṭān Ḳorḳud (11) daḫı Piyāli[822] Begin ricāsın ḳabūl buyurup[823] andan Oruç (12) Re'īsi ḥużūra ḳaġırup vāfir 'izzet [u] ikrām[824] eyledi.[825] Andan (13) eytdi: Ṣaḳın tekneñ gitdügine elem üzre olma, hemān (14) başuñ ṣaġ olsun, ben seni teknesüz[826] ḳomam[827] in- (15) şā'llāh. Ḳażāya uġrayan tekneñden ziyāde forṣa[828] **[İ₁ 21b]** (1) tekne yaparsın deyüp ḫāṭırın[829] tesellā eyledi.[830] Andan (2) Sulṭān Ḳorḳud İzmir ḳāḍısına ḫiṭāben bir muḥabbet-nāme (3) yazup eytdi-kim[831] emrüm saña varup[832] vuṣūl bulduḳda (4) ḥāmil-i fermān-ı celīli'l-ḳadrum olan Ġāzī Oruç Re'īs (5) oġlumuza kendi istedügi[833] minvāl üzre[834] bir ġalyaṭa (6) yapdurasın,[835] varsun[836] dīn-i mübīn uġrına[837] küffār-ı (7) ḫākisārlardan[838] aḫẕ-ı intiḳām idüp ecdād-ı pākımuzı[839] (8) raḥmet ile yād eylesün dedi. Şimdi Piyāli[840] Beg daḫı (9) İzmir **[İ₂ 34]** gümrükcisine ḫiṭāben bir muḥabbet-nāme yazup (10) eytdi-ki nāmem vuṣūlında dünyā ve āḫiret ḳarındaşum[841] olan (11) Ġāzī[842] Oruç Re'īs ḥużūra varup dīdār[843] görişdükde (12) üzerinden ḥüsn-i naẓarıñuzı[844] dirīġ buyurmayup[845] düşen[846] (13) muṣālaḥalarına mu'āvenet buyurasız,

[805] üstād: P āṣār
[806] bu yüzden: -P
[807] ol zamān ki: İ₁ ol-zamān ki, P ol-zamān-ki
[808] 'Anṭalıyyaya: İ₂, V, P 'Anṭakiyyaya
[809] gelmiş idi: P gelmişdi
[810] manṣūb: -P
[811] virilüp: İ₁, İ₂ verilüp
[812] ḫazīnedārı: V ḫaznedārı
[813] dirlerdi: İ₁, İ₂, V derler idi
[814] baġışlamış idi: P baġışlamışdı
[815] dostlaşurlar idi: İ₂, V dostlaşurlardı, P dostlaşırlardı
[816] teknesüz: İ₂ teknesiz
[817] ḳalduḳda: -P
[818] eyleyüp: P idüp
[819] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[820] ḳulların: P ḳullaruñ
[821] didükde: İ₁ didikde
[822] Piyāli: İ₁ Biyāli
[823] buyurup: P ḳılup
[824] ikrām: -İ₂, P ve ikrām
[825] eyledi: P ḳıldı
[826] teknesüz: İ₁, P teknesiz, -V
[827] ḳomam: P ḳomazam
[828] forṣa: -P
[829] ḫāṭırın: P ḥāṭırın
[830] eyledi: P ḳıldı
[831] eytdi-kim: İ₁, V, P eytdi-ki
[832] varup: -P
[833] istedügi: İ₁, V, P istedigi
[834] minvāl üzre: P gibi
[835] yapdurasın: P yapdırasın
[836] varsun: İ₁, İ₂, V yapsın
[837] uġrına: İ₁, V uġruna
[838] ḫākisārlardan: P ḫākisārdan
[839] pākımuzı: P pākımuz
[840] Piyāli: İ₁ Piyāle
[841] ḳarundaşum: İ₂ ḳarındaşım
[842] Ġāzī: -P
[843] dīdār: P dīẓār
[844] naẓarıñuzı: İ₂ naẓarlarıñuzı, V, P naẓarıñuz
[845] buyurmayup: P olmayup
[846] düşen: -P

anlara[847] olan (14) ikrām-ı tām[848] girü bu muḥabbet-i dil-dādeleriñüze rāci‘dür (15) ve hem şöyle bilesin-ki ḳarındaşımuz[849] Oruç Re’īs ṭarafımuzdan **[İ₁ 22a]** (1) vekīlimüzdür. Bizüm içün yigirmi iki oturaḳ[850] olmaḳ (2) üzre bir tekne yapdurasız ve ol teknenüñ üzerine (3) mu‘temed naṣb olınmışdur. Hemān sizlere lāzım olan (4) budur ki tekne içün[851] her ne-ḳadar[852] ḫarç[853] [u] maṣrūf[854] gider (5) ise[855] sen virüp başḳa işine ḳarışma sen[856] (6) didi.[857] Andan **[V 11b]** Oruç Re’īse Piyāli Begdür[858] yazduġı (7) muḥabbet-nāmesin **[P 12a]** ve Sulṭān Ḳorḳuduñ fermānın (8) yedine teslīm idüp lisānen daḫı ifāde eyledi,[859] (9) eytdi: Ey ḳarındaş Oruç Re’īs işte[860] elimüzden (10) geldügi[861] ḳadar çalışup sen ḳarındaşumı[862] bād-ı havādan (11) bir tekne ṣāḥibi eyledüñ. Senüñ murād [u] maḳṣūduñ[863] üzre (12) meẕkūr[864] senüñ süvār olacaġuñ[865] tekne İzmir ḳāḍısına (13) ḥavāle olınmışdur ve ben kendüm[866] içün daḫı yigirmi iki **[İ₂ 35]** oturaḳ[867] (14) bir tekne İzmir gümrükcisine sipāriş olınmışdur. Sen (15) hem kendi teknenüñ hem benüm teknemüñ üzerine mu‘temedsin.[868] **[İ₁ 22b]** (1) Tamām tekneler murād üzre yapılup[869] ve bütün levāzımātın[870] (2) ve levendān-ı ‘askerin ve zād[871] u zaḫīresin[872] gördükde (3) İzmirden ḳalḳup gelüp Foçada[873] yatasın. Andan gelüp (4) Sulṭān Ḳorḳuda bulışup[874] du‘āsın alasın. (5) Andan soñra[875] her ne emr ider ise aña göre ‘amel idesin (6) dedi. Andan soñra[876] Oruç Re’īs Piyāli Bege ve[877] Sulṭān (7) Ḳorkuda vedā‘ idüp menzil ile İzmire gelüp (8) vuṣūl oldı ve Sulṭān Ḳorḳuduñ fermānın İzmir (9) ḳāḍısına ṭapşurdı[878] ve Piyāli Begin nāmesin İzmir (10) gümrükcisine ṭapşurdı.[879] Anlar daḫı[880] sem‘an ve ṭā‘aten deyüp ertesi (11) gün teknelerüñ[881] inşāsına mübāşeret üzre oldılar. (12) Sulṭān Ḳorḳud daḫı Anṭalıyyadan[882] ḳalḳup manṣūb (13) olduġı Manişṣaya gelüp[883] nüzūl eyledi.[884] İmdi ḳıṣṣayı (14) ne dirāz idelüm:[885] Üç buçuḳ ay içinde Oruç (15) Re’īs kendi teknesi yigirmi dört oturaḳ[886] **[İ₁ 23a]** (1) ve Piyāli Begüñ[887] yigirmi iki oṭuraḳ olmaḳ üzere

[847] anlara: P aña
[848] ikrām-ı tām: V ikrām-u tām
[849] ḳarındaşımuz: İ₂ ḳarındaşımız, P ḳarındaşum
[850] oturaḳ: İ₁, İ₂, V oṭuraḳ
[851] tekne içün: -P
[852] her ne-ḳadar: P her ne
[853] ḫarç: -P
[854] maṣrūf: P maṣraf
[855] gider ise: P giderse
[856] sen: V, P sin
[857] didi: İ₁, V, P dedi
[858] Begdür: İ₁ Begdir, P Beg
[859] ifāde eyledi: -P
[860] işte: İ₁ işde
[861] geldügi: P gelen
[862] ḳarındaşumı: İ₁, P ḳarındaşum
[863] maḳṣūduñ: İ₁ maḳṣūdıñ
[864] meẕkūr: V, P mezkūr
[865] olacaġuñ: İ₂ olacaġıñ
[866] kendüm: P kendim
[867] oturaḳ: İ₁, İ₂, V oṭuraḳ
[868] mu‘temedsin: İ₁ mu‘temedsüz
[869] yapılup: P yapılduḳda
[870] levāzımātın: P levāzım
[871] zād: P ẕād
[872] zaḫīresin: V zaḫīresin
[873] Foçada: İ₂ Focada
[874] bulışup: V buluşup
[875] andan soñra: P andan-soñra
[876] andan soñra: P andan-soñra
[877] ve: -İ₁, -V, -P
[878] ṭapşurdı: İ₂ ṭapşırdı, P virdi
[879] ṭapşurdı: İ₂ ṭapşırdı, P virdi
[880] anlar daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[881] teknelerüñ: İ₁ tekneleriñ
[882] Anṭalıyyadan: İ₂, V, P Anṭakiyyadan
[883] gelüp: -P
[884] nüzūl eyledi: -P
[885] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: İ₂ ḳıṣṣa ne-dirāz idelim, V ḳıṣṣayı ne dirāz idelim
[886] oturaḳ: İ₁, İ₂, V oṭuraḳ
[887] Begüñ: İ₁, İ₂, V Begin

bi’t-tamām (2) ve’l-kemāl yapup donadup gelüp Foça limanında lenger-endāz (3) olup yatdılar. Andan Oruç Re’īs **[İ₂ 36]** kendisi yigirmi otuz (4) pāk levend ile ḳuşanup Manişşaya gelüp Sulṭān (5) Ḳorḳud ile daḫı[888] Piyāli Beg ile görişdiler[889] ve tekne- (6) lerin[890] muḥāsebelerini[891] bir bir ifāde eyleyüp[892] bildürdi[893] ve Piyāli (7) Begüñ[894] emekdārlarından bir çırāġı var idi. Anı kendi[895] tekne- (8) sine re’īs naṣb **[V 12a]** eyledi[896] ve tenbīh eyledi-ki[897] ṣaḳın (9) Oruç Re’īs ḳarındaşımuñ rey [u] **[P 12b]** tedbīrinden[898] ṭaşra (10) iş işlemeyesin[899] didi.[900] İmdi Oruç Re’īs üç gün (11) Piyāli Beg[901] yanında misāfir[902] oldı,[903] dördünci gün-ki[904] (12) ġayrı gitmek iḳtiżā idince Piyāli Beg Oruç Re’īsüñ (13) öñüne düşüp getürüp[905] Sulṭān Ḳorḳuda (14) bulışdurdı.[906] Sulṭān Ḳorḳud daḫı Oruç Re’īs[907] içün[908] (15) maḫṣūṣ el ḳaldurup[909] du‘ā etdi ve eytdi: Allāhu Te‘ālā **[İ₁ 23b]** (1) seni[910] a‘dā-yı ḫāsirin üzerine[911] manṣūr eylesün deyüp[912] (2) ṣırṭın ṣıġadı. Andan Firengistān ṭarafına gidüp anda (3) ḳorṣanlıḳ idesiz dedi. Oruç Re’īs daḫı Sulṭān (4) Ḳorḳuda ve Piyāli Bege vedā‘ idüp[913] Foçaya[914] geldiler. (5) Şimdi Oruç Re’īs ol gice[915] ṣabāḥa[916] ḳadar[917] ‘ibādāt[918] (6) [u] ṭā‘at[919] eyleyüp ṣıdḳ-ıla[920] ḳāḍīyu’l-ḥācāta tażarru‘ [u] niyāz (7) eyledi ve eytdi: Yā ilāhe’l-‘ālemīn ‘izzetüñ[921] ve[922] celālüñ (8) ḥaḳḳı-çün ve ḥabibüñ **[İ₂ 37]** Muḥammedü’l Muṣṭafa ḥürmeti ḥaḳḳı-çün[923] ve (9) cemī‘-i enbiyā’ ve[924] evliyā ḥaḳḳı-çün ben ‘abd-i ża‘īf ḳulını[925] (10) dīn düşmānı olan küffār-ı ḫākisār üzerine (11) manṣūr eyle. Niyyetü’l-ġazā ḳaṣd-ı kāfir fī sebīli’llāh (12) cān-ile[926] başum bu yola ḳomışumdur deyü bi-smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (13) tevekkeltü ‘alā’llāh deyüp bir mübārek sā‘atde ġazāya teveccüh (14) idüp yola revān olup[927] gitdiler.[928] Muvāfıḳ bādı-ile[929] (15) bir baş gitmediler, illā Pulya ḳıyılarına vardılar. **[İ₁ 24a]** (1) Tekneler daḫı öyle bir yörük çıḳdılar ki ḳoġduḳlarına (2) ḳażā-yı āsmānī gibi amān zamān[930] virmeyüp yetişürlerdi. (3) Ḳaçduḳlarından daḫı[931] ṭarfetu’l-‘ayn içre bıraġup

[888] daḫı: P ve
[889] görişdiler: İ₁, İ₂ görüşdiler
[890] teknelerin: V, P tekneleri
[891] muḥāsebelerini: P muḥāsebelerin
[892] eyleyüp: P eyledi
[893] bildürdi: İ₂ bildirdi, -P
[894] Begüñ: İ₁, İ₂, V Begin
[895] kendi: V kend
[896] eyledi: P eyleyüp
[897] eyledi-ki: P ḳaldı-ki
[898] rey (u) tedbīrinden: P rey ve tedbīrinden
[899] işlemeyesin: P işleme
[900] didi: İ₁, V, P dedi
[901] Beg: İ₁, İ₂, V Begin
[902] yanında misāfir: -P
[903] oldı: P olup
[904] dördünci gün-ki: -P
[905] getürüp: -P
[906] bulışdurdı: İ₂ bulışdı, V, P buluşdurdı
[907] Re’īs: P Re’īse
[908] içün: -P
[909] ḳaldurup: İ₁, İ₂ ḳaldırup
[910] seni: İ₂ seti
[911] üzerine: P üzre
[912] deyüp: P deyü
[913] idüp: -P
[914] Foçaya: -P
[915] geldiler şimdi Oruç Re’īs ol gice: -P
[916] ṣabāḥa: İ₁ ṣabbāḥa, -P
[917] ḳadar: -P
[918] ‘ibādāt: İ₁, İ₂ ‘ibādet, -P
[919] ṭā‘at: -P
[920] ṣıdḳ-ıla: İ₁, V, P ṣıdḳla
[921] ‘izzetüñ: P ‘izzüñ
[922] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[923] ḥürmeti ḥaḳḳı-çün: P ḥürmeti-çün
[924] ve: -V
[925] ḳulını: P ḳulıñı
[926] cān ile: P cān-ile
[927] idüp yola revān olup: -P
[928] gitdiler: V giddiler, -P
[929] muvāfıḳ bādı-ile: -P
[930] zamān: -İ₂
[931] daḫı: -P

ġāyib[932] (4) iderlerdi. El-ḥāṣıl ikisi-de uçar ḳuşa ḥükm iderler (5) idi.[933] İmdi vaṣal[934] ḳaminar pireze no falṭar mışdāḳınca (6) ol eṭrāflarda[935] aşaġı yuḳaru[936] gezerlerken iki ḳıṭ'a (7) barçaya rāst gelüp bi-'avn-i Ḫudā hīç amān [u] zamān (8) virmeyüp ḳaḳup[937] aldılar. Venedik barçaları idi,[938] yigirmi (9) dört biñ Ruṣb altunı çıḳdı. 'Ādet üzre içinden (10) pencīgin çıḳarup daḫı teknelerüñ[939] ḥaḳḳın iḫrāc eyleyüp (11) ḳuṣūr-ı mābāḳisin 'askere **[İ₂ 38] [V 12b]** pāy eylediler ve ḳara parṭal (12) daḫı alan alanuñ olmaḳ üzre muṣarraḥ olup bütün (13) barçalarıñ emvāl [u] erzāḳların[940] alup ve kāfirlerin (14) esīr idüp barçaların āteşe urdılar. 'Asākir-i İslām (15) şöyle ṭoḳ ṭoyum[941] oldılar ki ancaḳ olur. **[P 13a]** Hep cümlesi **[İ₁ 24b]** (1) ġanī oldılar ve niçe ġanī olmasunlar ki[942] pādişāh du'āsına (2) maẓhar oldılar ve dünyāda iksīr-i a'ẓam dedükleri pādişāh (3) du'āsıdur. Her kim-ki pādişāh du'āsına yetişdi anuñ (4) āḫiri 'āḳıbeti ḫayr olup[943] sa'ādet dāyiresine[944] irişmesi[945] (5) emr-i muḳarrerdür. Ve'l-i'yāẕu[946] bi'llāh 'aksi ẓuhūr ider ise[947] (6) 'uḳūbetden 'uḳūbete irüşüp bir eyü gün yüzine ḥasret (7) olurlar. Hemān Allāhu Te'ālā şevketlü pādişāhımuzuñ[948] ẓıll-ı (8) hümāyūnların üzerlerimüzden bir ān ve bir sā'at zāyil[949] (9) eylemeye āmīn be-cāh-ı seyyidi'l-enbiyā' ve'l-mürselīn.[950] Pes imdi (10) Oruç Re'īs Pulya ḳapusında ol ġanimet-i kübrāyı (11) eyledükde[951] 'avdet idüp Rūm İli[952] ṭarafına geçdi. Şöyle ki[953] (12) Egriboza ḳarīb Terzi[954] limanı dimekle ma'rūf bir (13) limāna girdiler. Ammā meẕkūr[955] limanuñ aġzına geldüklerinde (14) baḳsalar ki[956] limanuñ içinde üç ḳıṭ'a Venedik barça- (15) ları lenger-endāz olup yaṭarlardı. **[İ₂ 39]** Şimdi kāfirlerdür[957] **[İ₁ 25a]** (1) Oruç Re'īsi[958] gördüklerince hemān ḳaluma idüp (2) içinde biribirine[959] yanaşup Oruç Re'īsi ve ayaḳdaşın (3) ṭoplamaġa başladılar. Bunlar daḫı bir miḳdār girü (4) çekilüp vaḳtā ki ṭop altından[960] çıkup daḫı lenger-endāz (5) olup[961] yatdılar. Şimdi Oruç Re'īs yoldaşlarına (6) eytdi: Ey oġullar ġazīler bu kāfirlerüñ[962] bizi limana (7) ḳomayup ṭoplamadan murādları[963] ne olduġın bildüñüz-mi[964] (8) dedi. Anlar daḫı bilmeyüz dediler. Ol zamān[965] Oruç Re'īs (9) eytdi: İmdi

---

[932] ġāyib: İ₁, İ₂, P ġā'ib
[933] iderler idi: P iderlerdi
[934] vaṣal: P vaṣil
[935] ol eṭraflarda: İ₂ ol-eṭraflarda
[936] yuḳaru: V, P yuḳarı
[937] ḳaḳup: P ḳapup
[938] barçaları idi: P barçalarıdı
[939] teknelerüñ: İ₁, V teknelerin, İ₂ tekneleriñ
[940] erzāḳların: P erzāḳlar
[941] ṭoyum: V, P doyum
[942] ki: İ₂, V ne-ki
[943] olup: V, P olur
[944] dāyiresine: İ₁, İ₂, P dā'iresine
[945] irişmesi: İ₁ erişmesi
[946] ve'l-i'yāẕu: P e'l-i'yāẕu
[947] ider ise: P iderse
[948] pādişāhımuzuñ: İ₂ pādişāhımuzıñ, V pādişāhımızuñ
[949] zāyil: İ₁, İ₂, P
[950] seyyidi'l-enbiyā' ve'l-mürselīn: P seyyidi'l-mürselīn
[951] eyledükde: İ₁ eyledikde
[952] Rūm İli: İ₂ Rūm Eli
[953] şöyle ki: İ₁, İ₂, V şöyle-ki
[954] Terzi: İ₂ Terz
[955] meẕkūr: P mezkūr
[956] aġzına geldüklerinde baḳsalar ki: -P
[957] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir
[958] Oruç Re'īsi: V Oruç Re'īs
[959] biribirine: İ₂ birbirine
[960] altından: V, P altundan
[961] daḫı lengerendāz olup: -P
[962] kāfirlerüñ: V, P kāfirleriñ
[963] murādları: İ₂ murādıları
[964] bildüñüz-mi: İ₂, V, P bildiñüz mi
[965] ol zamān: P ol-zamān

oġullar bu kāfirler dimek isterler ki (10) sizler el-ḥamdü li'llāh İslāmdan olup daḫı mücāhid[966] ġāzīler (11) olasıñuz ve ḥāl bu ki nuṣret [u] furṣant[967] virici[968] cenābu' (12) l-bārī bizleri siz ġāzīlerüñ aġızlarına münāsib (13) [u] ḥāżırca ḥalvā eyleyüp[969] daḫı cihād-ı fī sebīli'llāh dīn-i (14) mübīn uġrına[970] var ḳuvveti bāzūya[971] **[V 13a]** getürüp 'ināyet-i (15) Ḥak ve mu'cizāt-ı serveriñüz berekātında niçün gelüp **[İ₁ 25b]** (1) bizi almazsıñuz[972] deyü ṭop aṭmalarına bā'iṣ budur dedi. (2) Ammā Oruç Re'īs bu rumūzātı[973] böyle söylemesinden (3) maḳṣūd[974] barçalar ġāyet āteşli ve donanmış[975] forṣa (4) gemiler idi. Ol sebebden söyledi-ki nezāketle[976] murādı[977] (5) 'askeri yoḳlamaḳ[978] idi. **[İ₂ 40]** Baḳayum ne söylerler deyü[979] 'asker (6) daḫı Oruç Re'īsüñ bu rumūzātı[980] söylemeden maḳṣūdını[981] (7) bilüp cümlesi bir aġızdan[982] yā Allāh ḳapudan[983] **[P 13b]** hemān Allāh (8) oñara, ṭoġuran ḳısraḳ utansın dediler. Oruç (9) Re'īs daḫı[984] Allāh cümleñüzden rāżī ve ḫoşnūd[985] olsun (10) oġullar, benüm-de sizden me'mūlum bu idi, berḫudār (11) oluñ, dünyāda ve āḫiretde yüziñüz aġ olsun dedi.[986] (12) Andan gülbang-ı Muḥammedī[987] çekilüp ṣancaḳlar açılup (13) ṭoplar atıldı.[988] Andan kāfirlerüñ[989] üzerine bi-'avn-i Ḫudā (14) ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā 'uḳāb[990] [u] serçe alayına ne resme (15) girer ise[991] ḳulaḳların ḳışup toplarına ve[992] tüfenklerine **[İ₁ 26a]** (1) baḳmayup varup çaṭdılar. Aṣlā göz açdurmayup[993] (2) ḳaḳup aldılar. Ammā iki ṭarafdan[994] 'aẓīm cenk oldı. (3) Üç barçadan iki yüz[995] seksen beş kāfir olmaḳ üzre (4) esīr eylediler.[996] Cümlesi dört yüzden[997] ziyāde idi. (5) Bu ḳadar māl [u] ġanīmet[998] teknelere ṭoldurdılar.[999] Şöyle ki[1000] (6) tekneler ḳaplumbaġaya[1001] dönüp ḳımıldamaġa iḳtidārları (7) yoḳ idi. Ḥāṣıl şenlik şādmānlıḳ[1002] birle Midüllüye (8) gelüp[1003] dāḫil oldılar. ḳḲarındaşı[1004] Ḫayre'd-dīn ve büyük ḳarındaşı (9) İsḥāḳ ve sāyir[1005] ḫışm [u] aḳrabā gelüp Oruç Re'īsi ḳarşulayup[1006] (10) **[İ₂ 41]** öpüşüp ḳocuşup ḥāl [u] ḫāṭır ṣorışdılar. Ṣanki leyle-i (11) ḳadre

[966] mücāhid: P mücāhidīn
[967] furṣant: İ₁ furṣat, -P
[968] virici: İ₁ verici
[969] eyleyüp: P eyledi
[970] uġrına: İ₁, V, P uġruna
[971] bāzūya: İ₂, V pāzūya
[972] almazsıñuz: P almazsıñız
[973] rumūzātı: İ₂, V, P rumūzāt
[974] maḳṣūd: P maḳṣūdı
[975] donanmış: -P
[976] nezāketle: İ₂ nezāketli
[977] murādı: -P
[978] yoḳlamaḳ: P yoḳlayum
[979] ne söylerler deyü: P ne söylerler deyü söyledi
[980] rumūzātı: İ₂, P rumūzāt
[981] maḳṣūdını: P maḳṣūdın
[982] aġızdan: V uġırdan, P uġurdan
[983] ḳapudan: P ḳapudan baba
[984] daḫı: -V
[985] ḫoşnūd: İ₂ ḫoşnūt
[986] dedi: -İ₁, -İ₂
[987] Muḥammedī: İ₂ Muḥammed
[988] ṣancaḳlar açılup ṭoplaratıldı: V ṣancaḳlar açılup ṭoplar aṭıldı, P ṭoplar aṭılup ve ṣancaḳlar açıldı
[989] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[990] 'uḳāb: İ₁, V, P 'uḳḳāb
[991] girer ise: P girerse
[992] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[993] açdurmayup: İ₂ açdırmadılar
[994] ammā iki ṭarafdan: P iki ṭarafdan ammā
[995] iki yüz: İ₁, V, P iki-yüz
[996] olmaḳ üzre esīr eylediler: -P
[997] dört yüzde: İ₁ dört-yüzden
[998] ġanīmet: P ni'met
[999] ṭoldurdılar: İ₂ doldurdılar
[1000] şöyle ki: İ₂, P şöyle-ki
[1001] ḳaplumbaġaya: P ḳaplambaġaya
[1002] şādmānlıḳ: İ₂ şādumānlıḳ, -P
[1003] gelüp: -P
[1004] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1005] sāyir: İ₁, İ₂, P sā'ir
[1006] ḳarşulayup: V ḳarşılayup

irdiler. Zīrā Oruç Re’īs ol vilāyetden çıḳalı (12) dilde tīz[1007] ammā ma‘nāda uzaḳ taḫmīnen[1008] otuz üç sene (13) miḳdārı olmış idi. Bu ḳadar zamāndan berü biribirlerine[1009] (14) ḥasret-i iştiyāḳ çekerlerdi. İmdi cāmi‘i’l-müştāḳīn (15) olan Allāhu ẕü’l-celāl murād [u] maḳṣūd üzre bu ḳadar māl **[İ₁ 26b]** (1) [u] ġanimet ve iḥtişām-ı devlet-i dārāt birle raġmen li’l-a‘dā ve sürüren (2) li’l-aḥibbā ve’l-aḳrabā ḥubbu’l-vaṭan **[V 13b]** mine’l-īmān feḥvāsınca[1010] (3) ṣılā-ı raḥim itdürdi.[1011] Bu siyāḳ üzre aḳrabā-yı ta‘alluḳātından[1012] (4) mā‘adā[1013] ehl-i vilāyet fuḳarāların bile[1014] daḫı[1015] iḥtiyācdan biri eyledi.[1016] (5) Bu ḳadar[1017] yetīmler[1018] giydürüp[1019] ve sünnet eyledi[1020] daḫı[1021] yetīm[1022] ḳalmış (6) ḳız oġlan ḳızları ere virüp evlendürdi[1023] ve Rodosda (7) esīr iken ṭuz etmek yedügi yārānlarından ve sāyir[1024] usārā-yı (8) ümmet-i Muḥammed olanlardan taḫmīnen[1025] yüz iki-yüz miḳdārı esīr (9) ḳurtardı. Bir ay miḳdārı vilāyetinde[1026] oturdı.[1027] Şimdi (10) Oruç Re’īs Midüllüden ḳalḳup İzmire ṭoġru gidüp (11) varup sālim **[P 14a]** ve ġānim Sulṭān Ḳorḳuda ve ḳarındaşlıġı (12) Piyāli Bege bulışup[1028] görüşmeklik içün cān atup[1029] yaturken[1030] (13) neredesin Midüllüye bir ḫaber **[İ₂ 42]** geldi-ki Sulṭān Selīm Ḫan (14) ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān ḥażretleri taḫta cülūs eylemiş[1031] (15) ve ḳarındaşı Sulṭān Ḳorḳud ile ḫışm olmaġın Sulṭān **[İ₁ 27a]** (1) Ḳorḳuddur[1032] daḫı ziyāde ḳorḳuya düşüp firār eylemiş. (2) Bu kerre Oruç Re’īs bu aḥvāl içün[1033] vāfir ızṭırāba[1034] (3) düşdi ve büyük ḳarındaşı İsḥāḳ ve[1035] Ḫayre’d-dīn Re’īs (4) eytdiler: Var imdi ḳarındaş Oruç Re’īs şimdiki[1036] ḥālde (5) buralarda ṭurmaḳ saña göre ‘ayn-ı ḫaṭādur, var bu ḳışı (6) İskenderiyyede ḳışla baḳalum[1037] ne olur ne[1038] olmaz aña göre (7) biz seni yine ḫabersüz[1039] ḳomayuz.[1040] Zīrā kim bilür[1041] bu tekne Sulṭān (8) Ḳorḳuduñ imiş deyü tekneyi ve ḳazanduġını[1042] elinden[1043] alurlar da daḫı (9) ḳazanacaġına[1044] bile kefīl isterler dediler. Oruç Re’īs[1045] daḫı (10) ḳarındaşlarınuñ

[1007] tīz: İ₂
[1008] taḫmīnen: İ₂ taḫmīn
[1009] biribirlerine: P birbirlerine
[1010] feḥvāsınca: İ₂, V, P mışdāḳınca
[1011] itdürdi: İ₁ iddürdi, İ₂, P itdirdi
[1012] aḳrabā-yı ta‘alluḳātından: V aḳrapā-yı ta‘alluḳātından, P aḳrabā-ı ta‘alluḳātından
[1013] mā‘adā: -P
[1014] bile: V bil, -P
[1015] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1016] biri eyledi: P ḳurtardı
[1017] bu ḳadar: P bunca
[1018] yetīmler: İ₂, V yetimler
[1019] giydürüp: İ₂, V, P giydirüp
[1020] ve sünnet eyledi: P sünnet eyledi ve
[1021] daḫı: -P
[1022] yetīm: İ₂, P yetim
[1023] evlendürdi: İ₂ evlendirdi
[1024] sāyir: İ₂, P sā’ir
[1025] taḫmīnen: V taḫmīnen
[1026] vilāyetinde: İ₂ vilāyetinden
[1027] oturdı: İ₁ oṭurdı
[1028] bulışup: İ₂, V, P buluşup
[1029] atup: V, P aṭup
[1030] yaturken: P dururken
[1031] eylemiş: P idüp
[1032] Ḳorḳuddur: İ₁ Ḳorḳuddır, P Ḳorḳud
[1033] aḥvāl içün: P aḥvālden
[1034] ızṭırāba: İ₂, V ışṭırāba
[1035] ve: -P
[1036] şimdiki: V şimdi ki
[1037] baḳalum: İ₁, V baḳalım
[1038] ne: -P
[1039] ḫabersüz: P ḫabersiz
[1040] ḳomayuz: P ḳomazız
[1041] bilür: -İ₂
[1042] ḳazanduġını: V ḳazanduñuñı
[1043] elinden: P elüñden
[1044] ḳazanacaġına: P ḳazanacaġıña
[1045] Re’īs: İ₂ Reyis

naṣīḥatlerin ḳabūl eyleyüp andan ḳarındaşlarına (11) vedā‘ eyleyüp[1046] bir mübārek sā‘atde Midüllüden ḳalḳup (12) Halki ile Kerpe mābeyninde[1047] bir barça daḫı[1048] aldılar. Ertesi (13) gün[1049] altısın daḫı[1050] aldılar, şimdi aḳṭarmaları[1051] yedi (14) olup[1052] bu siyāḳ üzre İskenderiyye limanına gelüp (15) dāḫil oldılar. Şimdi Mışır Sulṭānı na ta‘rīf eylediler ki **[İ₁ 27b]** (1) Oruç Re’īs ve Yaḥyā Re’īs yedi ḳıṭ‘a **[İ₂ 43]** aḳṭarma ile[1053] (2) **[V 14a]** gelmişlerdür[1054] deyü ifāde eylediler.[1055] Oruç Re’īs isem[1056] Mışır (3) sulṭānından pek ġāyet ṣıḳılurdı. Niçün-ki Payas[1057] köfrezinde (4) telef olan on altı pāre tekne ḫuṣūṣı içün[1058] eger (5) ḳarındaşları Oruç Re’īse[1059] var İskenderiyyede ḳışla (6) dimeyelerdi kendi re’yi-y-ile gitmez idi. Hemān ḳarındaşlarınuñ (7) sözleri sübūt bulmaḳ içün vardı. Hele ḳıṣṣayı ne (8) dirāz idelüm:[1060] Oruç Re’īs daḫı ġanīmet tuḥfelerinden (9) bir ‘aẕīm hedāyā düzdi-ki[1061] ancaḳ olur daḫı dört bākire (10) ḳız oġlan ḳız ve dört müstesnā esīr [u] ġulām ile (11) bir ma‘āṣa girüp ayaḳdaşı Yaḥyā Re’īs ile ma‘an berāber[1062] (12) büyük Mışıra çıkup varup Mışır Sulṭānı na bulışdılar.[1063] (13) Daḫı peşkeş[1064] [u] hedāyāların yollu[1065] yolınca virdiler. Mışır (14) Sulṭānınuñ ḳatında ‘aẕīm maḳbūle geçüp evvel Oruç Re’īs Mışır Sulṭānından ḥicāb üzre **[P 14b]** iken[1066] şimdi Mışır Sulṭānı **[İ₁ 28a]** (1) Oruç Re’īsden ḥicāb etmege başladı. Mışır Sulṭānı daḫı (2) bunlara ḳonaḳ ta‘yīn eyleyüp[1067] ‘izzet [u] ikrām eyledi. Şimdi[1068] (3) Oruç Re’īsüñ üç gün misāfirligi geçüp ṣofra-ı şāhīdür (4) düşünüp[1069] daḫı yenilüp içilüp pīrler dilinden du‘ālar (5) olınup tamāmdur[1070] keyfler germ-ā-germ ḫātırlar[1071] bezm[1072] olmaġa başladuḳda[1073] (6) **[İ₂ 44]** Mışır Sulṭānıdur[1074] eytdi: Ey Oruç ḳapudan[1075] saña bir cüz’īce[1076] (7) ḫātırum ḳaldı idi. Ammā yine ‘afv eyledüm dedi. Zīrā niçün-ki (8) Ḥaḳ Te‘ālā ḥażretleri[1077] ‘afv idici ḳulların sever-imiş[1078] dedi,[1079] (9) bolay-kim biz ‘abd-i müẕnib ḳulların daḫı sevdügi[1080] ḳullarından (10) eyleye deyüp ṣadede girdi ve[1081] eytdi-ki[1082] biz seni on altı (11) pāre teknenüñ üzerine ser-‘asker naṣb idüp kerāste

[1046] eyleyüp: P idüp
[1047] Mābeyninde: P arasında
[1048] daḫı: -P
[1049] ertesi gün: P irtesi
[1050] altısın daḫı: P altı barça daḫı
[1051] şimdi aḳṭarmaları: -P
[1052] olup: P oldı
[1053] aḳṭarma ile: İ₁, İ₂, V aḳtarmaları-y-ıla
[1054] gelmişlerdür: P gelmişler
[1055] ifāde eylediler: -P
[1056] isem: P ise
[1057] Payas: İ₁, V, P Payaz
[1058] ḫuṣūṣı içün: P ḫuṣūṣı-çün
[1059] Oruç Re’īse: -P
[1060] idelüm: İ₂, V idelim
[1061] düzdi-ki: İ₂ düzdü ki
[1062] berāber: -P
[1063] bulışdılar: P buluşdılar
[1064] peşkeş: -P
[1065] yollu: -P
[1066] üzre iken: V üzre ikin, iderken
[1067] eyleyüp: P idüp
[1068] şimdi: P ammā
[1069] düşünüp: V, P düşenüp
[1070] tamāmdur: İ₁ tamāmdır
[1071] ḫātırlar: -P
[1072] bezm: İ₂ nezm,-P
[1073] olmaġa başladuḳda: P olınca
[1074] sulṭānıdur: İ₁ sulṭānıdır, P sulṭānı
[1075] ḳapudan: P Re’īs
[1076] cüz’īce: P cüz’ī
[1077] ḥażretleri: -P
[1078] sever-imiş: İ₂, V, P severmiş
[1079] dedi: -P
[1080] sevdügi: V sevdigi
[1081] ṣadade girdi ve: -P
[1082] eytdi-ki: İ₁, İ₂, V eytdi

(12) içün göndermiş idük.[1083] Çünki[1084] ġālib düşmān ḥavāle olup (13) telef oldılar.[1085] El-ḥamdü li'llāh ki bir ümmet-i Muḥammedüñ[1086] burnı ḳanamayup[1087] (14) selāmet ḳurtuldılar. Yā ol ṭaraf-ı Ḥaḳdan büyük ni'met-i 'uẕmā (15) degül-mi ol şeyi biz Allāhdan bildükden ṣoñra[1088] ṭoġrulup **[İ₁ 28b]** (1) yine[1089] yanuma gelmedüñüzden[1090] bir miḳdār müte'ellim olmış idüm.[1091] **[V 14b]** Ammā 'afv (2) eyledüm, hemān ṣaġ olasın deyü tekrār ḫāṭırın[1092] alup 'izzet (3) [u] ikrām eyledi[1093] ve Oruç Re'īsüñ getürdügi peşkeşüñ[1094] muḳābelesinde (4) on ol ḳadar[1095] mükāfātuñ eyledi ve İskenderiyye serdārına (5) emr yazup Oruç ḳapudanuñ ve refīḳi Yaḥyā Ḳapudanuñ (6) üzerinden geçen ḳuşuñ ḳanadın ḳaṭ' idesin ve her ne (7) lāzım olur ise viresin ve ḳapudanlar içün ḳonaḳ ta'yīn (8) idesin[1096] ve levendān içün **[İ₂ 45]** ḳışla ta'yīn idesin ve daḫı (9) me'kūlāt [u] meşrūbātların[1097] geregi gibi[1098] gerek ḳapudanlaruñ[1099] ve gerek (10) levendānuñ[1100] viresin deyü muḥkem tenbīh[1101] eyledi. Bunlar daḫı (11) Mışır Sulṭānınuñ yanında on beş yigirmi gün eglendiler. Andan (12) Oruç Re'īs günlerde bir gün Mışır Sulṭānına eytdi: (13) Sulṭānum gelmek irādet gitmek icāzet eger iẕn-i[1102] hümāyūnıñūz[1103] (14) olur ise[1104] varalum,[1105] İskenderiyyede işimüz üzre olalum[1106] (15) dedi. Mışır Sulṭānı daḫı pek ma'ḳūl deyüp[1107] bunlara iẕn **[İ₁ 29a]** (1) virüp anlar daḫı[1108] şāha vedā' eylediler. Andan ma'āşa süvār olup (2) İskenderiyyeye geldiler, ammā ḳapudanlar varmazdan evvel (3) Mışır Sulṭānınuñ İskenderiyye serdārına yazduġı emr[1109] (4) mūcibince ḳapudanlaruñ[1110] **[P 15a]** pāk ḳonaḳların silüp süpürüp[1111] (5) döşetdiler.[1112] Ḥāżır[1113] [u] müheyyā eylediler ve keẕālik levendān içün (6) ḳışlalar ve ta'yīn [u] ta'yinātlar[1114] virdiler. Ḳapudanlar daḫı (7) geçüp ḳonaḳlarında ḳarār idüp oturdılar. Bu siyāḳ (8) üzre yemelerinde içmelerinde olup evkāt-ı külliyelerin (9) gāh 'ibādetle gāh kendü[1115] şuġl-ı mühimmelerinde gāh ẕevḳ[1116] (10) [u] ṣafālarında[1117] olup işbu minvāl-ı meşrūḥ[1118] üzre refāḥiyyet (11) ile ol ḳışı anda geçürdiler.[1119] Evvel bahāra muntaẓır oldılar.

[1083] idük: İ₂ idik, P idim
[1084] çünki: V çünk
[1085] oldılar: İ₁, V, P eylediler
[1086] Muḥammedüñ: İ₂ Muḥammediñ
[1087] ḳanamayup: İ₂ ḳanamadı
[1088] bildükden soñra: İ₂, V, P bildük soñra
[1089] ṭoġrulup yine: İ₂ ṭoġrılup yine, V ṭoġrılup neye, P yine ṭoġrulup
[1090] gelmedüñüzden: İ₁, İ₂, V gelmediñüzden
[1091] idüm: İ₁, İ₂ idim
[1092] ḫāṭırın: P gönlin
[1093] 'izzet (u) ikrām eyledi: İ₂ 'izzet (u) ikrām idüp, P 'izzet eyledi
[1094] peşkeşüñ: P hedāyā
[1095] ol ḳadar: P ol-ḳadar
[1096] her ne lāzım olur ise viresin ve ḳapudanlar içün ḳonaḳ ta'yīn idesin: -P
[1097] meşrūbāṭların: V meşrūbātlar
[1098] gibi: -P
[1099] Gerek ḳapudanlaruñ: İ₂ gerek ḳapudanlarıñ, -P
[1100] ve gerek levendānuñ: -P
[1101] tenbīh: İ₂, V tenebbüh
[1102] iẕn-i: V izn-i
[1103] hümāyūnıñūz: V hümāyūnñūz
[1104] olur ise: P olursa
[1105] varalum: İ₁, İ₂, V varalım
[1106] olalum: İ₁, İ₂, V olalım
[1107] ma'ḳūl deyüp: P ma'ḳūldur
[1108] anlar daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1109] emr: P emr gelüp
[1110] ḳapudanlaruñ: İ₂ ḳapudanlarıñ, -P
[1111] süpürüp: P sürüp
[1112] döşetdiler: -P
[1113] ḥāżır: V ḥāẕır
[1114] ta'yīn-i ta'yānatlar: P ta'yīnlerin
[1115] kendü: İ₁, V, P kendi
[1116] ẕevḳ: V zevḳ
[1117] ṣafālarında: P ṣafāda
[1118] minvāl-ı meşrūḥ: P meşrūḥ
[1119] geçürdiler: İ₁, İ₂, V geçirüp

(12) **[İ₂ 46]** Meclis-i s̱ānī:[1120] Çünkim[1121] ol ḳış geçüp evvel bahār eyyāmları geldi.[1122] (13) Oruç Re’īs daḫı ayaḳdaşı Yaḥyā Re’īs teknelerin[1123] ḳalafaṭ (14) idüp yaġladılar ve zād [u] zaḫīrelerin geregi gibi alup ḥāżır [u] (15) müḥeyyā olup[1124] Mışır Sulṭānına nāme yazup bildürdiler.[1125] Nāmenüñ[1126] **[İ₁ 29b]** (1) mefhūmı bu idi-ki benüm efendüm[1127] sulṭānum[1128] ḥażretleri Ḥaḳ Te‘ālā (2) ‘ömr-i devletiñüz[1129] **[V 15a]** ziyād-ber-ziyād eylesün. Sāye-i sa‘ādetiñüzde[1130] (3) yedük, içdük, güldük, oynaduḳ[1131] ve ḥālā Serdār Aġa (4) du‘ācıñuz her levāzımātımuzı[1132] müsteġfā geregi gibi virüp (5) devlet-i ‘aliyyeñüzde aṣlā bu ḳulları içün ve ġāzīyān-ı (6) levendān içün[1133] bir müżāyaḳa çekdürmeyüp sulṭānum ḥażretlerinüñ (7) tenbīhlerinden[1134] ziyāde ‘izzet [u] ikrāmda ḳuṣūr ḳomamışlardur,[1135] raḥāt etdirmişlerdür[1136] (8) ve tārīḫ-i beṭāḳamuzda yaġlayup ḥāżırlanduḳ.[1137] Cihād [u] ġazāya[1138] (9) ‘azīmet üzre yüz gerekdür ki[1139] bu mücāhid ḳulların du‘ā-yı ḫayrı- (10) ñuzdan[1140] ferāmūş[1141] buyurmayasız deyü işbu tertīb üzre[1142] (11) taḥrīr olınup Mışır Sulṭānına göndermişler idi. Kendileri[1143] (12) daḫı bir iki üç günden ṣoñra[1144] ḳalḳup ġazāya teveccüh eylediler. (13) Muvāfıḳ eyyām-ile şitābān olaraḳ Ḳıbruz[1145] üzerlerine[1146] (14) varup **[İ₂ 47]** ol gün beş ‘aded Venedik marcilyanası (15) aldılar. Yükleri çuḳa tüfenk demüri[1147] ve Pireşe ṭabancalısı[1148] **[İ₁ 30a]** (1) ve çerçi puṣadı idi. El-ḥāṣıl on bir aḳṭarma ile (2) yigirmi birinci güni[1149] Cerbe aṭasına varup vuṣūl olup (3) me̱zkūr[1150] barçaları Cerbin bāzirgānlarına degerine degmezine (4) ṣatup kök nāġıṭ eylediler ve ġāzīlere pāy eylediler (5) ve[1151] pāy başına yigirmi beşer zirā‘ Venedik sāyesi (6) olmaḳ üzre çuḳa daḫı ikişer çift tüfenk (7) ve ikişer çift Pireşe ṭabancalısı ve yüz yetmiş (8) birer buçuḳ altun bu minvāl üzre pāy eylediler. (9) Etdükleri[1152] ḳara parṭaldan mā‘adā ḥāṣıl-ı kelām ġāzīler (10) a‘nāḳ-ı küffārdan şöyle **[P 15b]** ṭoḳ ṭoyum oldılar ki (11) ancaḳ olur. Şimdi Oruç Re’īs Cerbede bir gemi buldı ki[1153] (12) İskenderiyyeye gidecek[1154] ol zamān[1155] dört paṣṭav çuḫa[1156] (13) ki Venedik

[1120] Meclis-i s̱ānī: P Meclis-i diger
[1121] çünkim: P çünki
[1122] geldi: P gelüp
[1123] teknelerin: P teknelerine
[1124] ḥāżır (u) müḥeyyā olup: V ḥāẓır (u) müḥeyyā olup, -P
[1125] bildürdiler: İ₂ bildirdiler
[1126] nāmenüñ: -P
[1127] efendüm: P efendim
[1128] sulṭānum: -P
[1129] ‘ömr-i devletiñüz: ‘ömr-ü devletüñüz
[1130] sa‘ādetiñüzde: V sa‘ādiñüzde
[1131] oynaduḳ: İ₁ oynadıḳ, İ₂ oynadik, V oynadük
[1132] levāzımātımuzı: P levāzımātımuz
[1133] içün ve ġāzīyān-ı levendān içün: -P
[1134] tenbīhlerinden: İ₁, İ₂, V tenebbühlerinden
[1135] ḳomamışlardur: İ₂ ḳomayup
[1136] raḥāt etdirmişlerdür: -İ₁, -V, -P
[1137] Yaġlayup ḥāżırlanduḳ: İ₂ yaġlayup ḥāẓırlanduḳ, -P
[1138] cihād (u) ġazāya: P cihād içün ḥażırlandı
[1139] gerekdür ki: -P
[1140] du‘ā-yı ḫayrıñuzdan: P du‘ādan
[1141] ferāmuş: İ₂ fermūş
[1142] işbu tertīb üzre: -P
[1143] göndermişler idi kendileri: P gönderdi kendi
[1144] günden ṣoñra: P günden-soñra
[1145] Ḳıbruz: İ₂ Ḳıbrız
[1146] üzerlerine: İ₂ ṣularına
[1147] demüri: İ₁ dimüri, P demiri
[1148] ṭabancalısı: P ṭabancası
[1149] güni: İ₂, P gün
[1150] me̱zkūr: İ₂, V, P mezkūr
[1151] pāy eylediler ve: -P
[1152] etdükleri: İ₁ itdikleri
[1153] buldı ki: İ₁, İ₂, P buldı-ki
[1154] gidecek: İ₂ gider
[1155] ol zamān: P ol-zamān
[1156] çuḫa: V, P çuḳa

sāyesinüñ[1157] pek a‘lāsı olmaḳ üzre daḫı (14) ikişer çift tüfenk ṭabancalı Pireşenüñ ḳabalyar işi (15) olmaḳ üzre daḫı on üç on dört yaşında **[İ₁ 30b]** (1) bir Frenk oġlanı ve başḳa ġanīmet tuḥfelerinden Mışır (2) Sulṭānına hedāyā gönderdi. Ḳaçan Mışır Sulṭānına **[V 15b]** işbu (3) hedāyālar **[İ₂ 48]** vuṣūl olup muḥabbet-nāmesin ḳırā’at eyledükde[1158] (4) dünyālar anuñ olup ferahlar kesb eyledi ve eytdi: Ḥaḳḳa (5) dünyāda ni‘met ḥaḳḳın gözedür[1159] ve eylük bilür adam[1160] var (6) ise oġlum Oruç ḳapudan vardur deyü ‘aẕīm du‘ālar idüp (7) muḥabbet bir iken biñ oldı. Şimdi gelelüm[1161] Oruç Re’īs (8) ayaḳdaşı Yaḥyā Re’īs ikişer taḫta salup[1162] yine ġazāya (9) ‘azīmet etdiler. Ḳalavra Papa semtlerinde gezerek[1163] beş on (10) barça daḫı aldılar. Yine sālimīn [u] ġānimīn Cerbe adasına[1164] (11) geldiler. Anlar Cerbede ġanīmetlerin ṣatmaḳda ve ẕevḳ[1165] (12) [u] ṣafālarında[1166] olsunlar, bizüm ḳışṣamuz[1167] Ḫayre’d-dīn Re’īse[1168] (13) geldi. Çünki[1169] Sulṭān Selīm taḫta geçüp oturduḳda (14) ḳarındaşı[1170] Ḳorḳudı aramaduḳ yir[1171] ḳomadı,[1172] bulamadı. (15) Āḫir buña ẕāhib[1173] oldı-ki anca donanma Aḳdeñize **[İ₁ 31a]** (1) çıḳup deñizi ġırbāldan geçürüp[1174] tecessüs[1175] ideler. (2) İḫtimāldür bir yerden bir yere geçerken alagetüreler deyü (3) bu tedbīri eyledi. Ol zamān[1176] ḳapudan paşa bostancı (4) başlıḳdan çıḳma İskender Paşa idi. Ammā ġāyet (5) ẓālim idi. Şimdi Aḳdeñize çıḳup deryāda iki (6) görklü[1177] ḳayıḳ gezdürmezdi,[1178] baḳup teftīş[1179] ider idi.[1180] (7) Ḫayre’d-dīn Re’īs **[İ₂ 49]** daḫı bu aḥvāli[1181] eşidüp şimdi deñizde (8) gezecek zamān degüldür deyü teknesin buġday yükledüp (9) Ṭarabulusa geldi. Andan buġdayı[1182] siyāh ‘Arab ile degişüp (10) Pirevezeye geldi. Anda ḳaraları ṣatup hem tekneyi ṣatdı, (11) oradan aṭ ḳışraḳ ḳaṭır alup Maşḳulur pāzārına (12) gelüp[1183] iki günüñ[1184] içinde[1185] ṣatup ṣavdı. Andan Bodrım[1186] (13) cānibinde Semenderiye ve Bulġar eṭrāfına geçdi. İttifāḳ (14) Pirevezede tekne ṣatduġı adam[1187] ile ḥesāblaşup (15) **[P 16a]** andan Pirevezenüñ ḳarşusında olan Ayamavraya **[İ₁ 31b]** (1) gelüp anda ḳarada ḥāżır[1188] bu[1189] yeñi yapılmış daḫı rūy-ı deryāya (2) nāzil olmamış yigirmi dört oturaḳ[1190] olmaḳ üzre (3) bir nev **[V 16a]** tekne buldı.

[1157] sāyesinüñ: İ₂ ṣāyesinden, V ṣāyesinüñ
[1158] eyledükde: V, P eyledikde
[1159] gözedür: P gözedir
[1160] adam: İ₁, V ādem
[1161] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[1162] salup: İ₂ silüp
[1163] semtlerinde gezerek: P semtlerin gezerken
[1164] adasına: İ₁, V, P aṭasına
[1165] ẕevk: V, P zevḳ
[1166] ẕevḳ (u) ṣafālarında: İ₂ ẕevḳ-i ṣafālarında
[1167] ḳışṣamuz: P ḳışṣamız
[1168] Ḫayre’d-dīn Re’īse: V Ḫayre’d-dīn Reyise, P Ḫayre’d-dīne
[1169] çünki: İ₂ çünk
[1170] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1171] yir: İ₂, P yer
[1172] ḳomadı: -İ₂
[1173] ẕāhib: İ₁, V zāhib,İ₂ dāhib
[1174] geçürüp: İ₁, V geçirüp
[1175] tecessüs: İ₂ teḥassüs
[1176] ol zamān: P ol-zamān
[1177] görklü: İ₁, V, P görkli
[1178] gezdürmezdi: İ₂ gezdirmezdi, P gezdürmez oldı
[1179] teftīş: İ₂, V, P teftiş
[1180] ider idi: İ₂ iderdi
[1181] aḥvāli: İ₂ aḥvāl
[1182] buġdayı: İ₁, İ₂ buġday
[1183] gelüp: P geldi
[1184] günüñ :İ₁ yeginüñ, İ₂ yeginiñ
[1185] içinde: İ₁, İ₂ ile
[1186] Bodrım: V, P Bodım
[1187] adam: İ₂, V ādem
[1188] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır, -P
[1189] bu: -İ₁, -İ₂, -V
[1190] oturaḳ: İ₁, İ₂ oṭuraḳ

Şöyle ki[1191] ṣāḥibi merḥūm olmaġ-ıla[1192] (4) ḳarada ḳalmış ammā bir nāzenīn tekne ki ancaḳ olur, (5) belki ‘ālemüñ behzādı taṣvīrin idemeye. Şimdi Ḫayre’d-dīn (6) Re’īs meẕkūr[1193] teknenüñ ‘āṣıḳ [u] üftādesi olup teknenüñ (7) eṭrāfında ḳıṣa bağlanmış ‘icl gibi ṭolaşup yaṭarken[1194] (8) keyfe-müttefiḳ[1195]teknenüñ mimārı Ḳırıġo ustābaşı ol (9) araya çıḳageldi. Ḫayre’d-dīn Re’īsi[1196] gördi-ki alur göz (10) ile[1197] tekneye baḳup gezer her kişiye ṣorma aṣlın (11) baḳışından bellüdür feḥvāsınca Ḳırıġo[1198] ferāsetle[1199] **[İ₂ 50]** bildi-ki (12) bu ḥerīf re’īsdür, böyle baḳmasından murādı belki (13) bu formaya göre[1200] tekne yapdurmaḳdur, belki-de[1201] ṣāḥibsüz[1202] (14) olduġından[1203] daḫı ḫaberi yoḳdur deyüp ustādur[1204] yāb yāb (15) nezāketle Ḫayre’d-dīn Re’īse yanaşdı ve aşaġıdan[1205] yuḳarudan[1206] **[İ₁ 32a]** (1) muṣāḥabete ḳarışdı. Andan Ḳırıġo[1207] Ḫayre’d-dīn Re’īse eytdi: (2) Añlaram-ki sulṭānum ḥażretiñüz[1208] deñiz adamına[1209] beñzersiñüz, (3) niçe tekneyi begendüñüz[1210] mi didi.[1211] Ḫayre’d-dīn Re’īs pek ziyādesi-y-ile (4) begendüm,[1212] bir yerinde[1213] bir[1214] ḳuṣūrı yoḳdur, Allāh ṣāḥibine bağışlasun[1215] (5) didi.[1216] Ammā fi’l-vāḳı‘ Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ daḫı öñüne (6) gelince tekne ṣāḥibsüz[1217] olduġından[1218] ḫaberi yoḳ idi.[1219] (7) Meger sāḥibine Fettāḥ Ḳapudan dimekle ma‘rūf bir[1220] ġāzī (8) mücāhid yigit[1221] dirler[1222] imiş. ‘Ömri[1223] vefā etmeyüp merḥūm olmış, (9) tekne daḫı[1224] vāriṣlerine ḳalmaġ-ıla[1225] ustāya ışmarlamışlar ki bir müşterī (10) çıḳarsa ṣatıviresin dimişlerdi.[1226] Şimdi Ḫayre’d-dīn (11) Re’īs meẕkūr[1227] Ḳırıġonuñ tekne üstādı olduġın daḫı (12) bilmez idi,[1228] eytdi: Āyā bu tekneyi ne şekl[1229] ustā yapdı, isterem-ki (13) bu ḳālubda baña da bir tekne yapsun didükde[1230] Ḳırıġo (14) daḫı kendi yapduġın bildürüp[1231] aḥvāl ne-şekl[1232] olduġın[1233] cümle[1234] (15) **[İ₂ 51]** Ḫayre’d-dīn Re’īse[1235] ifāde eyledi. Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı **[İ₁ 32b]** (1) Ḳırıġo lisānın fāris[1236] üzre

[1191] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[1192] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[1193] meẕkūr: İ₂, V mezkūr
[1194] yaṭarken: İ₂ yaṭırken, P dururken
[1195] keyfe-mettefaḳ : P mettefaḳ
[1196] Ḫayre’d-dīn Re’īsi: P Ḫayre’d-dīni
[1197] göz ile: P göz-ile
[1198] Ḳırıġo: İ₂ Ḳaraygo
[1199] ferāsetle: İ₁ firāsetle
[1200] formaya göre: P formada
[1201] belki-de: P belki
[1202] ṣāḥibsüz: V ṣāḥibsiz, P ṣāhī
[1203] olduġından: P olduginden
[1204] ustādur: İ₁, P ustādır
[1205] aşaġıdan: İ₂, V, P aşaġdan
[1206] yuḳarudan: İ₁, İ₂, V yuḳardan
[1207] Ḳırıġo: İ₂ Ḳaraygo
[1208] ḥażretiñüz: İ₂, P ḥażretiñiz
[1209] adamına: İ₁, V ādemine
[1210] begendüñüz: İ₂ begendiñiz, V, P begendiñüz
[1211] didi: İ₁ dedi
[1212] begendüm: P begendim
[1213] yerinde: P yerde
[1214] bir: -P
[1215] bağışlasun: İ₂ bağışlasın
[1216] didi: V, P dedi
[1217] ṣāḥibsüz: İ₂, V, P ṣāḥibsiz
[1218] olduġından: İ₂ oldıġından
[1219] yoḳ idi: P yoḳdı
[1220] bir: -İ₁, -P
[1221] yigit: İ₁, İ₂, V yigid
[1222] dirler: V derler, -P
[1223] ‘ömri: V, P ‘ömrü
[1224] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1225] ḳalmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V ḳalmaġla
[1226] dimişlerdi: İ₂ demişlerdi
[1227] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[1228] bilmez idi: İ₂, V, P bilmezdi
[1229] ne şekl: İ₁ ne şekil, V ne-şekl, P niçe
[1230] didükde: İ₁ dedükde, V didikde
[1231] bildürüp: İ₁, İ₂ bildirüp
[1232] ne-şekl: -P
[1233] olduġın: -P
[1234] cümle: -İ₁, -İ₂, -V
[1235] Re’īse: V Reyise
[1236] fāris: İ₁ fārisī

bilmek ile yārān oldı. (2) Ustādur[1237] tekne ṣāḥibleri ile Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ **[P 16b]** mābeynlerine (3) girüp bütün ṭaḳımı-y-ıla altı kise[1238] aḳçeye Ḫayre'd-dīn Re'īse (4) alıvirdi. Ḫayre'd-dīn Re'īs daḫı **[V 16b]** yaġlayup andan firḳate (5) kürekligi yükledüp ol aradan ḳalḳup getür aluñ[1239] baña (6) deyü bir baş Cerbeye gelüp vuṣūl olup ḳarındaşı[1240] Oruç (7) Re'īsi[1241] ve Yaḥyā Re'īsi[1242] anda buldı.[1243] İmdi Ḫayre'd-dīn Re'īs (8) ḳarındaşın Cerbede bulınca hemān[1244] dünyālar anuñ olup biri- (9) birleri-y-ile dīdār görişüp[1245] ḥāl ḫāṭır ṣorışdılar ve büyük (10) ḳarındaşları[1246] İsḥāḳuñ ve sāyir[1247] aḳrabā-yı ta'alluḳātuñ[1248] (11) selāmların[1249] Oruç Re'īse teblīġ eyleyüp vaṭan-ı aṣlıyyenüñ (12) ḫaberleri-y-ile tāzelendiler ve Türk yerinüñ ḥavādiṣlerinden ve Sulṭān (13) Ḳorḳuduñ[1250] kemāl-i mertebe diḳḳat-i tām birle[1251] teftīş[1252] olınup[1253] (14) aranmasından hep geregi gibi ifāde idüp ḳarındaşı[1254] (15) Oruç Re'īse bildürdi,[1255] āgāh eyledi.[1256] Şimdi iki ḳarındaş[1257] **[İ₁ 33a]** (1) ittifāḳ eylediler ki[1258] gelindi, çünki Türk yirleri[1259] ḳarışıḳdur, (2) varur Tūnus ocaġına giderüz, anda birḳaç[1260] zamān (3) eglenürüz[1261] ve hem baḳar görürüz.[1262] **[İ₂ 52]** Eger fi'l-vāḳı'[1263] kesmānımuza (4) gelür ise[1264] anda mütemekkin olup 'ömrimüzi[1265] ġazā yüzinden[1266] (5) ifnā iderüz. Çünki āḫiri ölümdür[1267] bārī bu yolda (6) cihād-ı fī sebīli'llāh cān-ı şīrīni ḫallāḳ-ı perverdigāra (7) teslīm etmemüz[1268] emr-i muḳarrerdür deyüp işbu ḳavl [u] ḳarār üzre (8) bu tedbīri aḥsen görüp ḳalḳup Oruç Re'īs Ḫayre'd-dīn (9) Re'īs Yaḥyā Re'īs üç pāre tekne olmaḳ üzre Tūnusa (10) geldiler. Meger ol zamān[1269] Tūnus begi deryādan[1270] bir ġanīmet (11) gelse devede ḳulaḳ göstermeyüp cebren[1271] ḳahren[1272] ġāzīlerüñ[1273] (12) elinden çeker alur imiş.[1274] İmdi Oruç Re'īs Ḫayre'd-dīn (13) Re'īs daḫı[1275] Yaḥyā Re'īs bu aḥvālden ḫaberleri olmaġla bir 'aẓīm (14) peşkeş düzüp varup[1276] Tūnus begine üçi de[1277] birden

[1237] ustādur: İ₁ ustādır
[1238] kise: V kese
[1239] aluñ: İ₂ alıñ
[1240] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1241] Re'īsi: V Re'īs
[1242] ve Yaḥyā Re'īsi: -İ₂
[1243] buldı: P bulınca
[1244] imdi Ḫayre'd-dīn Re'īs ḳarındaşın Cerbede bulınca hemān: -P
[1245] görişüp: İ₂, V görüşüp
[1246] ḳarındaşları: P ḳarındaşı
[1247] sāyir: İ₁, V sā'ir
[1248] aḳrabā-yı ta'alluḳātuñ: P aḳrabā-ı ta'alluḳātuñ
[1249] selāmların: P selāmın
[1250] Ḳorḳuduñ: İ₂ Ḳorḳudıñ
[1251] kemāl-i mertebe diḳḳat-i tām birle: -P
[1252] teftīş: İ₂ teftiş, -P
[1253] olınup: -P
[1254] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1255] bildürdi: İ₁, İ₂, V bildirüp
[1256] āgāh eyledi: -P
[1257] ḳarındaş: İ₂ ḳarındaşum
[1258] eylediler ki: P idüp eytdiler
[1259] yirleri: İ₂, V yeri, P yerleri
[1260] birḳaç: P bir
[1261] eglenürüz: V, P eglenüp
[1262] ve hem baḳar görürüz: -P
[1263] fi'l-vāḳı': -P
[1264] gelür ise: V, P gelürse
[1265] 'ömrimüzi: İ₂ 'ömrimizi, P 'ömrimüz
[1266] yüzinden: P yolında
[1267] ölümdür: İ₁ ölümdir
[1268] etmemüz: P etmemiz
[1269] ol zamān: P ol-zamān
[1270] deryādan: V deryāda
[1271] cebren: -P
[1272] ḳahren: -V, -P
[1273] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[1274] alur imiş: V, P alurmış
[1275] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1276] varup: -İ₁
[1277] üçi de: İ₁, V, P üçi-de

bulışup[1278] (15) görüşüp[1279] peşkeşlerin virdiler daḫı aşaġıdan[1280] yuḳarıdan[1281] **[İ₁ 33b]** (1) muṣāḥabete girdiler ve[1282] eytdiler: Sulṭānum ḥażretlerinüñ (2) evṣāf-ı cümlelerin ve ‘adl [u] dādların[1283] eşidüp daḫı ocaġuñ (3) īvādına geldük.[1284] Ma‘ḳūl ise şunda bize bir yercügez[1285] (4) gösteriñüz ġazā idelim.[1286] Ümmet-i **[V 17a]** Muḥammed daḫı faḳīr [u] fuḳarā[1287] ġanīmet [u] (5) māl-ile müntefi‘ olup siz ve biz du‘āya maẓhar olınmamuz (6) emr-i muḳarrerdür didiler.[1288] Ol zamān[1289] **[P 17a]** Tūnus begi eytdi: **[İ₂ 53]** Pek (7) ma‘ḳūl ḫoş geldüñüz,[1290] ṣafā geldüñüz[1291] ḳapudanlar ocaḳ (8) sizüñdür[1292] deyüp bunlara vāfir ‘izzet [u] ikrām[1293] eyleyüp ḫāṭırların (9) ele aldı. Andan Ḫalḳu’l-vad[1294] dimekle ma‘rūf olan burcı[1295] (10) bunlara virüp üçinde[1296] kāmil ‘ulūfe ile yazup ta‘yīn[1297] (11) [u] ta‘yīnātların virdi ve bunlar daḫı Tūnus begi ile[1298] ‘ahd [u] amān (12) eylediler ki Allāhu Te‘ālā a‘nāḳ-ı küffārdan her ne iḥsān ider (13) ise[1299] sekizde bir pencīk ellide bir limān ḥaḳḳı bu minvāl (14) üzre ḥaḳḳına[1300] ḳā’il[1301] olursın inşā’llāh.[1302] Vilāyetüñ[1303] ma‘mūr (15) olmasına elimüzden geldügi ḳadar[1304] sa‘y iderüz ve eger **[İ₁ 34a]** (1) istemezseñüz[1305] aña göre cevāb isterüz didüklerinde[1306] Tūnus (2) begi eytdi:[1307] Be-hey oġullar tek hemān Allāhu Te‘ālā sizlere[1308] selāmet (3) [u] ġanīmet iḥsān eylesün, baña ‘ādet olan şey’im bile[1309] (4) size ṣıḥḥatler olsun deyüp bu minvāl üzre[1310] ḳavl [u] ḳarār (5) eylediler. Andan ḳapudanlar daḫı[1311] gelüp Ḫalḳu’l-vad burcını[1312] ḳışla idinüp (6) teknelerin Ölüdeñize baġlayup mühimmātların maḫzenlere[1313] (7) ṭoldurdılar.[1314] Kendileri daḫı ẕevḳ[1315] [u] ṣafāda ve ‘ibādāt[1316] (8) [u] ṭā‘atlarında[1317] olup ol ḳışı anda geçürüp[1318] evvel bahāra (9) muntaẓır oldılar. Ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-ṣāda[1319] geldük[1320] (10) biz:[1321] Çünki evvel bahār eyyāmları gelüp ‘ālem nebādāt-ı **[İ₂ 54]** ḫażrā (11) ile müzeyyen olduḳda ġayrı teknelerin[1322]

[1278] bulışup: İ₂, V, P buluşup
[1279] görüşüp: -P
[1280] aşaġıdan: İ₁, İ₂ aşaġdan
[1281] yuḳarıdan: İ₂, V yuḳardan
[1282] girdiler ve: P girüp
[1283] ‘adl (u) dādların: İ₂, V ‘adl-ı dādların
[1284] geldük: İ₁, İ₂ geldik
[1285] yercügez: V yerçügez
[1286] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[1287] faḳīr (u) fuḳarā: İ₂ faḳīr-i fuḳarā
[1288] didiler: İ₂, V, P dediler
[1289] ol zamān: P ol-zamān
[1290] geldüñüz: İ₁, İ₂, V geldiñüz
[1291] geldüñüz: İ₁, İ₂, V geldiñüz
[1292] sizüñdür: V, P siziñdür
[1293] ‘izzet (u) ikrām: V ‘izzet ve ikrām
[1294] Ḫalḳu’l-vad: İ₁ Ḫalḳu’l-va
[1295] burcı: İ₂ burcu
[1296] üçinde: İ₁, V üçünde
[1297] ta‘yīn: İ₁, İ₂ ta‘ayyün
[1298] begi ile: İ₂, V, P begi-y-ile
[1299] Allāhu Te‘ālā a‘nāḳ-ı küffārdan her ne iḥsān ider ise: -P
[1300] ḥaḳḳına: P ḥaḳḳıña
[1301] ḳā’il: İ₂, V ḳāyil
[1302] inşā’llāh: P Allāhu Te‘ālā a‘nāḳ-ı küffārdan iḥsān eyledügi
[1303] vilāyetüñ: İ₁, İ₂ vilāyetiñ, P vilāyetinüñ
[1304] elimüzden geldügi ḳadar: -P
[1305] istemezseñüz: P istemezseñiz
[1306] didüklerinde: P dediler
[1307] eytdi: İ₂ eşidüp
[1308] sizlere: -P
[1309] şey’im bile: P şey’i daḫı
[1310] bu minvāl üzre: -P
[1311] ḳapudanlar daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1312] burcını: P burcın
[1313] maḫzenlere: İ₂ maḫzenlerin
[1314] ṭoldurdılar: V, P doldurdılar
[1315] ẕevḳ: İ₁, V zevḳ, -P
[1316] ‘ibādāt: P ‘ibādātlarında
[1317] ṭā‘atlarında: -P
[1318] geçürüp: İ₂, P geçirüp
[1319] ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda: -P
[1320] geldük: İ₂ geldik, -P
[1321] biz: -P
[1322] teknelerin: P tekneler

ḳalafaṭ idüp (12) yaġlamaġa başladılar. Üç pāre tekne göñüllü[1323] ya‘nī (13) Oruç Re’īs Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı[1324] Yaḥyā Re’īs olmaḳ (14) üzre iki pāre tekne daḫı Tūnus teknesi olmaġın[1325] (15) cümlesi[1326] beş pāre tekne ḥāżır olup[1327] bir mübārek sā‘atde **[İ₁ 34b]** (1) ġazāya teveccüh idüp gitdiler. Ammā Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ tekne- (2) sinüñ öñüne yörüklikde[1328] iz ḳor yoḳ idi.[1329] Cümlesinüñ (3) ser-çeşmesi idi, hele her ne ḥāl ise gezerek Sardunya (4) üzerine vardılar. Anda bir ḳorṣan perkendesi aldılar, (5) anı daḫı donadup kendilerine ayaḳdaş eylediler. Yüz (6) elli kāfir[1330] esīr[1331] ol perkendeden aldılar, Işḳlavan idi. Eger (7) **[V 17b]** Ḫayre’d-dīn Re’īs anlarla ma‘an[1332] berāber bulınmamış ola-y-ıdı[1333] (8) ol perkendenüñ ṭuṭulması mümkin degül idi. Ḫayre’d-dīn (9) Re’īsüñ teknesi ḳarārsuz[1334] yürürken yine ṭuṭınca vāfir (10) zaḥmet çekdi. Işḳlavan perkendesinüñ **[P 17b]** ne mertebe yörük (11) olduġın andan belki Ḫayre’d-dīn Re’īs varup yetişüp (12) çaṭdı.[1335] Andan döge döge bi-‘avn-i Ḫudā mayna itdürüp[1336] (13) aldı. Andan içine aḳṭarmacı ḳoyup perkende ile Ḫayre’d-dīn (14) Re’īs dönüp **[İ₂ 55]** ayaḳdaşlarınuñ ḳalduġı yola forṣa- (15) vla[1337] ḳullanup ṣabāḥ fecr vaḳtinde varup ayaḳdaşların[1338] **[İ₁ 35a]** (1) buldılar.[1339] Oruç Re’īs ve Yaḥyā Re’īs ve öbir[1340] Tūnus teknelerinüñ (2) re’īsleri ṣandal indürüp[1341] Ḫayre’d-dīn Re’īse[1342] geldiler. (3) Ġazāñuz[1343] mübārek olsun deyüp ṣofra idüp ol gün (4) yeyüp[1344] içdiler, gülüp[1345] oynadılar. Anlar Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ (5) teknesinde yeyüp içüp[1346] ẕevḳ[1347] [u] ṣafālarında[1348] iken nerdesin[1349] (6) bir müfred barçaki rāviyān ḳavlince büyüklikde keşīş (7) ṭaġı[1350] ḳadar var idi,[1351] didiler.[1352] Baḳsalar ki rūzgār üstinden[1353] (8) üzerlerine ṭoġru[1354] yuvarlanup gelür,[1355] tamām rūzgār altına (9) geçdükde iḳtiżā etdi-ki herkes teknesine gidüp daḫı (10) barçanuñ ardınca pocalayalar. Ol zamān[1356] Ḫayre’d-dīn (11) Re’īsüñ Deli Muḥammed nāmında bir eski yār [u] ḳafādārı olmaḳ (12) üzre bir baş re’īsi var idi. Anı aldugı perkendeye[1357] (13) re’īs eylemiş[1358] idi. Şöyle-ki ġāyet gemici ve baḥādur yigit[1359]

[1323] göñüllü: -P
[1324] daḫı: -P
[1325] olmaġın: P olmaġla
[1326] cümlesi: -P
[1327] ḥāżır olup: İ₂, V ḥāẓır olup, P ḥāżırlanup
[1328] yörüklikde: -P
[1329] yoḳ idi: İ₂ yoġ-ıdı
[1330] kāfir: P kāfiri
[1331] esīr: -İ₁, P
[1332] ma‘an: -V, -P
[1333] bulınmamış ola-y-ıdı: P olmaya-y-ıdı
[1334] ḳarārsuz: İ₂, P ḳarārsız
[1335] çaṭdı: -P
[1336] itdürüp: İ₁, V etdürüp, P itdirüp
[1337] forṣavla: P urṣa
[1338] ayaḳdaşların: İ₂ ayaḳdaşlar
[1339] buldılar: V, P buldı
[1340] öbir: -İ₁, -İ₂, P ol bir
[1341] indürüp: İ₁, İ₂, V indirüp
[1342] Ḫayre’d-dīn Re’īse: P Ḫayre’d-dīnñe
[1343] ġazāñuz: İ₂ ġazābñuz, P ġazañ
[1344] yeyüp: İ₁, İ₂, V yediler
[1345] gülüp: İ₁, İ₂ güldiler, V güldüler
[1346] yeyüp içüp: -P
[1347] ẕevḳ: İ₁, V zevḳ, -P
[1348] ṣafālarında: -P
[1349] nerdesin: İ₂, P neredesin
[1350] ṭaġı: -P
[1351] ḳadar var idi: -P
[1352] didiler: İ₁ dediler, İ₂ derler, -P
[1353] üstinden: İ₂, P üstünden, V üstünde
[1354] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[1355] gelür: İ₂ geler
[1356] ol zamān: P ol-zamān
[1357] perkendeye: V perekendeye
[1358] eylemiş: P etmiş
[1359] yigit: İ₁, İ₂ yigid

(14) idi ve'l-ḥāṣıl[1360] Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ ṭuṭar[1361] eli ve görür gözi[1362] (15) idi. Ne güne Deli Muḥammed olduġın buradan[1363] ḳıyās eyle. **[İ₁ 35b]** (1) Şimdi ḳapudanlar teknelerine gitmek içün davranduḳlarında (2) **[İ₂ 56]** hemān Deli Muḥammed aḳṭarma re'īsi anı daḫı ḳorṣan[1364] donatmışlar (3) idi.[1365] Ayaġ üzre[1366] ḳalḳup eytdi: Ey ḳapudan[1367] babalar[1368] eger[1369] (4) emriñüz olursa şu[1370] barçaya ben du'ācıñuz gideyüm, siz (5) ẕevḳiñüzde[1371] oluñuz[1372] dedi. Anlar daḫı pek ma'ḳūl Deli Muḥammed (6) var Allāhu Te'ālā[1373] **[V 18a]** yüz aḳlıġı müyesser ide dediler. Ammā barçaya daḫı (7) ḫaylī uzayup teknesin ṣaḳlamalı oldı idi.[1374] Deli (8) Muḥammed daḫı iki çenberi īṣā idüp apazlamadan barçanuñ (9) ardınca aç ḳurd ḳoyuna ne resme ṣalarcasına ṣalup[1375] (10) ān-ı vāḥidin[1376] içinde Deli Muḥammed tekneyi ṣaḳlamalı oldı. Ṣofra (11) teknesi ki[1377] Ḫayre'd-dīn Re'īs ve ḳarındaşı Oruç Re'īs ve Yaḥyā (12) Re'īs ve ol iki Tūnus tekneleri az[1378] yelken **[P 18a]** ile āhesteden[1379] (13) Deli Muḥammedüñ[1380] ardınca pocalayup hem yollarına gidüp hem (14) nezāket-ile[1381] Deli Muḥammedi ḳorudurlar[1382] idi. Ḳumanda hep Ḫayre'd-dīn (15) Re'īsde idi. Gerçesinde[1383] Oruç Re'īs Ḫayre'd-dīn **[İ₁ 36a]** (1) Re'īsden büyük idi. Ammā Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ deryā[1384] umūrında[1385] (2) ve gerek rey [u] tedbīrinde[1386] ferāset [u] ma'lūmātı ġāyet çoḳ (3) olmaġla[1387] Oruç Re'īs kendi ṣafā-yı ḫāṭırları-y-ıla yolun (4) ḳarındaşı Ḫayre'd-dīn Re'īse[1388] virmiş idi. **[İ₂ 57]** Şimdi bizüm (5) ḳışṣamuz Deli Muḥammede[1389] geldi:[1390] Varup barçaya yetişüp[1391] (6) baḳsa ki[1392] barçanuñ içinde görinürden[1393] bir kimse yoḳ. (7) Hele barçaya çatup yuḳaru[1394] çıḳdılar, baḳdılar ki (8) dümen orta yerde baġlanup kāfirleri[1395] ḳaçmış. Ol (9) zamān[1396] Deli Muḥammed teknesin barçanuñ ḳıçına[1397] baġlayup (10) kendi barçanuñ üzerine çıḳup yelkenlerin ḳandilişaya (11) alup daḫı ṣobra gelüp tekneleri[1398] bekledi. Barçanuñ (12) yükine[1399] baḳdılar, aġzına berāber buġday-ı turbaḥ didiler.[1400]

[1360] ve'l-ḥāṣıl: İ₁, İ₂, V ḥāṣıl
[1361] ṭuṭar: V duṭar, P dutar
[1362] gözi: İ₂ gözü
[1363] buradan: P bundan
[1364] anı daḫı ḳorṣan: -P
[1365] donatmışlar idi: İ₂, V donatmışlardı, -P
[1366] üzre: İ₂ üzere
[1367] ḳapudan: P ḳapudanlar
[1368] babalar: İ₂, V papalar, -P
[1369] eger: P iger
[1370] şu: P şol
[1371] ẕevḳiñüzde: İ₁, V zevkiñüzde
[1372] oluñuz: P olıñız
[1373] Allāhu Te'ālā: İ₁, İ₂ Allāh
[1374] idi: İ₂ eytdi
[1375] ṣalarcasına ṣalup: P ṣalarsa öyle ṣalup
[1376] ān-ı vāḥidin: İ₂, P ān-ı vāḥid
[1377] teknesi ki: İ₂, V, P teknesi-ki
[1378] az: P azca
[1379] āhesteden: P āheste āheste
[1380] Muḥammedüñ: İ₂ Muḥammediñ
[1381] nezāket-ile: İ₁, İ₂ nezāketle, P nezāketde
[1382] ḳorudurlar: V ḳordurlar
[1383] gerçesinde: P gerçe
[1384] Oruç Re'īs Ḫayre'd-dīn Re'īsden büyük idi ammā Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ deryā: -P
[1385] umūrında: İ₁ umūrunda, -P
[1386] ve gerek rey (u) tedbīrinde: -P
[1387] ma'lūmātı ġāyet çoḳ olmaġla: -P
[1388] ḳarındaşı Ḫayre'd-dīn Re'īse: İ₂ Ḫayre'd-dīn Re'īs ḳarındaşına
[1389] bizüm ḳışṣamuz Deli Muḥammede: -P
[1390] geldi: P gelelüm çünki Deli
[1391] yetişüp: P irişüp
[1392] baḳsa ki: V, P baḳsa-ki
[1393] görinürden: İ₂ görnürden, V, P görünürden
[1394] yuḳaru: İ₁, İ₂, V yuḳarı
[1395] kāfirleri: İ₂ kāfirler
[1396] ol zamān: V ol-zamān
[1397] kıçına: İ₂, V ḳıcına
[1398] tekneleri: -V, -P
[1399] yükine: İ₂ yüküne
[1400] didiler: V, P dediler

Hem[1401] (13) ol sene Tūnusda[1402] buġday yoḳ idi,[1403] ḳafesi otuz (14) riyāle ḳadar çıḳmış idi. Şimdi tekneler daḫı[1404] yelken idüp[1405] (15) ol ġanīmet barçasınuñ yanına varup Deli Muḥammedi **[İ₁ 36b]** (1) selāmlayup ġazāñ mübārek ola dediler.[1406] Yükinden su'āl (2) eylediler.[1407] Buġday olduġın bildüklerinde 'aẓīm feraḥ etdiler. (3) Andan herkes teknelü teknesine gidüp ol gice ḳullandılar. (4) Murādları ṣabāḥ aḳṭarmayı[1408] Tūnusa gönderseler gerek[1409] idi. (5) Ḥikmet-i Ḫudā ṣabāḥ[1410] iki barça daḫı aldılar, birisi bal zeytūn (6) peynir ve birisi Cinovadan çıḳma kemḫā tüfenk dimüri.[1411] (7) El-ḥāṣıl her bir şeyden[1412] birer miḳdār var idi.[1413] Ḳırḳ 'ānbār olmaḳ üzre[1414] (8) **[İ₂ 58]** alup[1415] **[V 18b]** üç dāne[1416] ṭaġ gibi aḳṭarmalar ile bir daḫı ḳorṣan (9) perkendesi dört aḳṭarma olmaḳ üzre pocalayup sālimīn (10) [u] ġānimīn ṭopların[1417] tüfenklerin aṭaraḳ[1418] şenlik şādmānlıḳ (11) iderek yigirmi birinci güni[1419] Tūnusa gelüp dāḫil oldılar. (12) Cümle ġuzzāṭu'l-muvaḥḥidīn ṭoḳ ṭoyum oldılar ve 'ādet (13) üzre ġanīmet [u] mālın ṣatup ṣavdılar ve[1420] içinden pencīgin (14) ve limān ḥaḳḳın çıḳarup ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsin ḳarındaşlar (15) gibi pāy eylediler ve ol buġdayuñ nıṣfını[1421] tekneler içün **[İ₁ 37a]** (1) peksimetlik alıḳoydılar[1422] ve nıṣfını[1423] faḳīr [u] fuḳarāya taṣadduḳ (2) eylediler. Şöyle-ki Tūnusuñ faḳīri[1424] fuḳarāsı Allāh yanṣurakum (3) yā **[P 18b]** mücāhidīn deyü alḳış idüp Allāhu Te'ālā bu ġāzīleri (4) raḥmet gönderdi. Ḳudūm-ı mübāreklerinde beledimüze berekāt ḥāṣıl (5) oldı dirler[1425] idi. Şimdi Ḫayre'd-dīn Re'īs ve Oruç Re'īs (6) ve Yaḥyā Re'īs ve Deli Muḥammed Re'īs ol ḳış[1426] yine anda ḳışlayup[1427] (7) evvel bahāra muntaẓır oldılar.[1428] Vaḳtā ki evvel bahār eyyāmları yine (8) gelüp 'ālem sebze-i ḫażrā ile müzeyyen olduḳda ġayrı bunlar (9) teknelerin ḳalafaṭ idüp yaġladılar. Ḫayre'd-dīn Re'īs (10) Oruç Re'īs Yaḥyā Re'īs ve Deli Muḥammed Re'īs dördi (11) **[İ₂ 59]** ayaḳdaş olmaḳ üzre bir mübārek sā'atde Tūnusdan ḳalḳup (12) sefere gitdiler.[1429] On üçinci güni[1430] deyince Anabolıdan çıḳmış (13) İspanya yaḳasına gider bir ṣolṭaṭ yükli barçaya rāst (14) geldiler ve içinde iki büyük kāfirler var idi. Şöyle-ki her (15) biri bir vilāyete żābıṭ

[1401] hem: P zīrā
[1402] Tūnusda: İ₂ Tūnusta
[1403] yoḳ idi: P yoḳdı
[1404] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1405] yelken idüp: -P
[1406] dediler: P deyüp
[1407] eylediler: İ₁, İ₂, V etdiler
[1408] aḳṭarmayı: İ₁ aḳdarmayı
[1409] gerek: -P
[1410] ṣabāḥ: -P
[1411] dimüri: V demüri
[1412] şeyden: V şeyd
[1413] birer miḳdār var idi: -İ₁, -İ₂, -
[1414] ḳırḳ 'ānbār olmaḳ üzre: -P
[1415] alup: İ₁, V olup, -P
[1416] dāne: İ₂ ṭāne
[1417] ṭopların: P ṭop
[1418] aṭaraḳ: P atup
[1419] güni: V, P gün
[1420] ṣavdılar ve: İ₁, İ₂ ṣatdılar ve, -P
[1421] nıṣfını: P nıṣfın
[1422] alıḳoydılar: İ₁ alaḳoydılar, İ₂, P alıḳoyup
[1423] nıṣfını: P nıṣfın
[1424] faḳīri: -P
[1425] dirler: İ₁, İ₂, V derler
[1426] ḳış: İ₂, V ḳışı
[1427] ḳışlayup: İ₂ ḳışladılar
[1428] evvel bahāra muntaẓır oldılar: -P
[1429] sefere gitdiler: V sefer gidiler
[1430] güni: İ₂ gün

gönderilmiş idi ve hem[1431] taḥmīnen barçanuñ[1432] **[İ₁ 37b]** (1) içinde üç dört yüz[1433] kāfir-i bilā-minnet var idi. Şimdi (2) barçadur[1434] bunları aṣlā bir adam[1435] köpek[1436] yerine ṣaymayup (3) yolına[1437] gider idi.[1438] Şimdi Ḫayre'd-dīn Re'īs varup (4) Oruç Re'īsi selāmlayup eytdi: İnşā'llāh ḳarındaş (5) naṣibimüz budur, hemān senüñle ben ṣancaḳdan Yaḥyā ile (6) Deli Muḥammed iskeleden **[V 19a]** olmaya illā ḫayır didi.[1439] Oruç Re'īs (7) baḳdı barçanuñ içinde ṣolṭaṭ çoḳ ḳalbinden istemedi. (8) Ammā n'işlesün ḳarındaşı[1440] Ḫayre'd-dīn Re'īsden[1441] ḥicāb eyledi. (9) Bir ölüm içün ḳażā bilmem ne nāz eyler baña mażmūn üzre[1442] (10) be yüriye ne olmaḳ iḫtimāli vardur deyüp Allāh oñara[1443] (11) dedi. Rūzgār daḫı bi-iẕn-i Ḫudā kesilüp südlimanlıḳ (12) oldı. Hemān nuṣret-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā altun ḥulle (13) işlenmiş ebrīşum[1444] ṣancaḳların diküp ṭopların aṭdılar.[1445] (14) Andan gülbang-ı Muḥammedī[1446] **[İ₂ 60]** çekilüp ve voġa venṭo idüp barça- (15) nuñ varup altına[1447] ṣoḳıldılar.[1448] Kāfirler[1449] daḫı bunlara böyle bir[1450] **[İ₁ 38a]** (1) āteş ṣaçdı-ki vaṣf olınmaz,[1451] dört ḳıṭ'a tekneden (2) yetmiş seksen adam[1452] şehīd[1453] oldı. Hele ḳışşayı ne dirāz (3) idelüm:[1454] İkisi ṣancaḳdan ikisi iskeleden altı (4) kerre çaṭdılar, altı kerre daḫı kāfirler tekneleri[1455] girüye[1456] (5) püskürtdiler, **[P 19a]** Bu kez[1457] yedinci def'ada güç belā ile feṭḥi müyesser (6) olup aldılar. Ammā ġāzīlerüñ[1458] analarından emdügi ḥalīb (7) damaḳlarından[1459] leẕẕet[1460] virdi.[1461] Dört tekneden yüz elli (8) şehīd[1462] ile seksen altı yaralı var idi. Barçada daḫı (9) gemici ṣolṭaṭ beş yüz[1463] yigirmi beş kāfirden yüz seksen (10) üç kāfir hem iki büyük kāfirleri ṣaġ aldılar. Bāḳīleri (11) hep fi'n-nār [u] fi's-saḳar oldılar. Andan barçayı żabṭ (12) idüp içine aḳṭarmacı ḳoyup otuz üçinci güni (13) Tūnusa geldiler. Ammā Oruç Re'īs ol ġazā-ı ekberde ecele (14) berāber zaḫm yemiş idi, ṣavaşdurdı. Ammā çoḳ zaḫmet (15) çekdi, şimdi Tūnus ḫalḳı bunlaruñ[1464] bu baḥādurlıḳların **[İ₁ 38b]** (1) görüp taḥsīn eylediler. Andan aḳṭarmada olan eşyāyı (2) çıḳarup bey' idüp ḳarındaşları[1465] gibi yine

[1431] ve hem: -İ₁, -İ₂, -V
[1432] barçanuñ: -P
[1433] dört yüz: İ₁ dört-yüz
[1434] barçadur: İ₁, P barçadır
[1435] adam: İ₁, V ādem
[1436] köpek: -P
[1437] yolına: İ₁ yoluna
[1438] gider idi: P giderdi
[1439] didi: İ₂ dedi
[1440] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1441] Ḫayre'd-dīn Re'īsden: İ₂, V Ḫayre'd-dīnden
[1442] mażmūn üzre: P mażmūnınca
[1443] be yüriye ne olmaḳ iḫtimāli vardur deyüp Allāh oñara: P be yürü Allāh oñara
[1444] ebrīşum: V, P ebrişim
[1445] aṭdılar: P aṭup
[1446] Muḥammedī: İ₂ Muḥammed
[1447] altına: İ₂, V alṭına
[1448] ṣokıldılar: P ṣokuldılar
[1449] kāfirler: İ₁, İ₂, V kāfir
[1450] bir: -İ₁, -İ₂, -V
[1451] vaṣf olınmaz: -P
[1452] adam: İ₁, V ādem
[1453] şehīd: İ₂ şehd
[1454] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[1455] tekneleri: P bunları
[1456] girüye: P gerüye
[1457] bu kez: -İ₁, -İ₂, -V
[1458] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[1459] damaḳlarından: İ₁, V dımaḳlarında, P dımaḳlarından
[1460] leẕẕet: İ₂, V, P lezzet
[1461] virdi: V verdi
[1462] şehīd: İ₂ şehd
[1463] beş yüz: İ₁, İ₂ beş-yüz
[1464] bunlaruñ: İ₁, İ₂ bunlarıñ
[1465] ḳarındaşları: İ₁, V, P ḳarındaşlar

pāy eylediler. (3) Barçada bir ḳız oġlan ḳız **[İ₂ 61]** ve yetmiş seksen papaġalya (4) ve on beş yigirmi ṭoġan ve ẓaġar ve ṣamṣumçıḳmış idi. (5) Bunları hep cümle[1466] ma‘rifeti-y-ile[1467] Tūnus begine hedāyā virdiler, (6) ‘aẓīm maḳbūle geçdi. Şimdi ḳaçan alduḳları[1468] barçanuñ (7) ḫaberi kāfir yaḳasına varduḳda **[V 19b]** ol iki büyük kāfirlerden (8) ötüri[1469] yas [u] mātem eylediler ve[1470] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ve Oruç (9) Re’īsüñ kāfir yaḳalarında nām [u] şānları söylenmege başladı. (10) Şimdi büyük kāfirler ve cehennem seyfleri bir araya cem‘ olup (11) mābeynlerinde müşāvere eylediler, eytdiler: İki nār-ı nūr (12) düşmānı ladron Morolar peydāh olmış, ikisi-de (13) bir ḳarındaş imiş. Birine Ḫayre’d-dīn Re’īs ve birine (14) Oruç Re’īs dirler[1471] imiş. İmdi ılan[1472]eẕderhā[1473] (15) olmadan başların ezmege baḳalum,[1474] yoḫsa bunlar gitdükçe[1475] **[İ₁ 39a]** (1) ḳalıñlamaḳdadur, ṣoñra iş müşkil olur didiler,[1476] (2) Andan bu rey [u] tedbīri rās görüp on dāne[1477] mükemmel (3) ḳadırġa donadup içine yarar ṣolṭaṭlar ḳoyup (4) çıḳup Cinova ḳıyularına ṭoġru[1478] gitdiler, ḳondı gitsünler (5) biz gelelüm[1479] Ḫayre’d-dīn Re’īs ile Oruç Re’īs (6) aḥvāline: Vaḳtā ki bahār eyyāmları gelüp bunlardur[1480] yine ‘ādet (7) **[P 19b]** üzre teknelerin yaġlayup **[İ₂ 62]** yine dört tekne ayaḳdaş (8) olmaḳ üzre Tūnusdan çıḳup cihād-ı fī sebīli’llāh ġazāya (9) gitdiler. Şimdi bunlaruñ[1481] niyyetleri Cinova üzerlerine (10) ṭoġru[1482] gitmek idi. Ammā gör ḥikmeti sen-ki bunları bir fırışḳa (11) gün ṭogrusı[1483] poyraz alup öñüne göçük düşüp (12) ṭutamadılar.[1484] İllā Cezāyire[1485] gün toġrusı[1486] ḳarīb Becāye dimekle ma‘rūf (13) olan ḳal‘aya gelüp[1487] delikli ṭaş nām mevżi‘de[1488] lenger-endāz (14) olup anda[1489] yatdılar, gelelüm imdi kāfirlere, çünki Cinova (15) üzerlerine gidüp Ḫayre’d-dīn Re’īsi[1490] Oruç Re’īsi aramaġa **[İ₁ 39b]** (1) gitdiler[1491] dimiş idük.[1492] Şimdi kāfirler baḳdılar ki ol (2) eṭrāflarda yoḳ. İmdi[1493] ol vaḳt[1494] Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı[1495] Oruç (3) Re’īsi ol araya getüren fırışḳa gün ṭoġrusı[1496] poyraz (4) kāfirlere daḫı irişüp Becāye semtine getürdi. Nāgāh (5) gördiler ki on pāre[1497] büyük perkendeler görünedüşdi, (6) bildiler ki ḳorṣandur ve kendülerin ararlar ol zamān[1498] (7)

[1466] cümle: P cümlesi
[1467] ma‘rifeti-y-ile: V ma‘rifetle
[1468] alduḳları: İ₂ alduḳlar
[1469] kāfirlerden ötüri: P kāfirler içün
[1470] ve: -P
[1471] dirler: İ₂ derler
[1472] ılan: İ₂ yılan
[1473] eẕderhā: İ₂ erderhā, V ezderhā
[1474] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[1475] gitdükçe: İ₁ giddükçe
[1476] didiler: İ₂, V, P dediler
[1477] dāne: İ₁, V, P ṭāne
[1478] ṭoġru: İ₂, V ṭoġrı
[1479] gelelüm: İ₂ gelelim
[1480] bunlardur: İ₁ bunlardır
[1481] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[1482] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[1483] gün ṭogrusı: İ₂ gün-doġrusı, V, P kün toġrusı
[1484] ṭutamadılar: İ₁, İ₂ ṭutmadılar
[1485] Cezāyire: V, P Cezā’ire
[1486] gün toġrusı: -İ₁, -V, -P
[1487] gelüp: P gelüp anda
[1488] mevżi‘da: İ₁, V mevżi‘ada
[1489] anda: -P
[1490] Re’īsi: -İ₁, -İ₂, -V
[1491] gitdiler: P gitmişler
[1492] idük: İ₂ idik
[1493] eṭrāflarda yoḳ imdi: V eṭrāflarda yoḳ idi, P eṭrāfda yoḳdur
[1494] ol vaḳt: -İ₁, -İ₂, -V
[1495] Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı: P daḫı Ḫayre’d-dīn Re’īsi ve
[1496] gün ṭoġrusı: İ₂ gün-doġrusı, V, P gün-ṭoġrusı
[1497] pāre: P dāne
[1498] ol zamān: P ol-zamān

Ḫayre’d-dīn Re’īs bu tedbīri idüp eytdi: Şimdi gerekdür ki (8) bu kāfirlere ḳaçamaḳ yüzin gösterüp tamām ṭop altından **[V 20a]** (9) murādımuz üzre deñize çekdikde beyt:

Ne deñlü (10) çoġ olursa ördek ü ḳaz[1499]
Yeter cümlesine bir şāhīn [u] bāz[1500]

[İ₂ 63] (11) mażmūn üzre[1501] bir ḫavdur çalaruz, iş odur Allāh oñara (12) dediler.[1502] Şimdi cümlesi bu rey [u] tedbīri aḥsen görüp (13) hemān dimürlerin[1503] ‘ale’l-‘acele alup yelken kürek (14) ḳaçmaġa yüz ṭutdılar.[1504] Şimdi kāfirler bu aḥvāli[1505] görince (15) bire meded Morolar ḳaçdılar deyü acı acı ḳoġmaġa **[İ₁ 40a]** (1) başladılar. Bunlar daḫı tamām murādları üzre kāfirleri (2) deñize çekdüklerinde[1506] bir dönüş döndiler ki kāfirler neye (3) uġraduġın bilmediler. Ḫayre’d-dīn Re’īs hemān każā-yı (4) āsmānī[1507] gibi irişüp[1508] kāfirlerüñ[1509] kapudanasına çaṭup[1510] tamām (5) yedi foġla bağlı ṭurup ‘āḳıbet bi-‘avn-i Ḫudā ġāzīler (6) anı feṭḥ idüp aldılar. Oruç Re’īs daḫı birin aldı, (7) Yaḥyā Re’īs daḫı Deli Muḥammed Re’īs[1511] birer leşi ḥāṣıl kāfirlerüñ[1512] (8) dördin[1513] alup **[P 20a]** altısı firār idüp[1514] ḳaçdılar,[1515] varup[1516] (9) Becāye[1517] ḳal‘asınuñ altına şoḳulup yatdılar. Şimdi ġāzīler (10) sālimīn [u] ġanimīn yine evvelki yirlerine[1518] varup yatdılar. (11) Şimdi Oruç Re’īs murād eyledi-ki bir iki yüz miḳdār[1519] [u] (12) ‘aded[1520] ġāziyān ile ṭaşra çıkup ol ḳal‘a altında (13) olan kāfir teknelerin çıḳara. Ammā Ḫayre’d-dīn Re’īs ḳarındaşı[1521] (14) Oruç **[İ₂ 64]** Re’īsüñ bu tedbīrin begenmeyüp rıżā virmedi (15) ve eytdi: Gel ḳarındaş bu sevdādan ferāġat eyle.[1522] Zīrā **[İ₁ 40b]** (1) bu ḳal‘a altında[1523] iḥtimāldür bir yüz ḳaralığı ola. İmdi Ḫaḳ (2) Te‘ālānuñ[1524] bu luṭf [u] iḥsānına çoḳ şükrler idelüm.[1525] şöyle ki[1526] (3) bu kāfirler merd da‘vā[1527] birle[1528] bizüm içün maḫṣūṣ[1529] donadup[1530] (4) bizi aramaġa çıḳdılar. İşte[1531] el-ḥamdü li’llāh dördin feṭḥ (5) idüp[1532] alduḳ,[1533] altısı firār idüp[1534] ḳaçdı. Gel imdi ḳarındaş (6) bu bize cānib-i Ḫaḳ ṭarafından[1535] büyük nuṣretdür, Bunuñ şükrinde (7) dilimüz kāṣırdur

[1499] ördek ü ḳaz: İ₁ ördek ü ḳaz, P ördek-i ḳaz
[1500] şāhīn (u) bāz: P şāhīn-i bāz
[1501] mażmūn üzre: P mażmūnınca
[1502] dediler: İ₂ dediydiler
[1503] dimürlerin: V, P demürlerin
[1504] yüz ṭutdılar: P başladılar
[1505] aḥvāli: İ₂ aḥvāl
[1506] çekdüklerinde: V, P çekdiklerinde
[1507] āsmāni: İ₁ āsımānī
[1508] irişüp: P irüşüp
[1509] kāfirlerüñ: -İ₁, -İ₂, -V
[1510] çaṭup: İ₁ çatup
[1511] Re’īs: -İ₁, -İ₂, -V
[1512] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirleriñ
[1513] dördin: İ₂ dördün, P dörin
[1514] firār idüp: -P
[1515] ḳaçdılar: P ḳaçup
[1516] Varup: -P
[1517] Becāye: İ₂ Becaye
[1518] yirlerine: İ₂ yerlerine, P yerine
[1519] miḳdār: İ₁, İ₂ miḳdārı, -P
[1520] ‘aded: -P
[1521] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1522] ferāġat eyle: P vazgeç
[1523] altında: İ₂, V altıdur, P altdur
[1524] Te‘ālānuñ: P Te‘ālīnüñ
[1525] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[1526] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[1527] da‘vā: İ₂ da‘vāsı
[1528] birle: P ile
[1529] maḫṣūṣ: İ₂ maḥṣūṣ
[1530] donadup: V, P donanup
[1531] işte: P işde
[1532] feṭḥ idüp: -P
[1533] alduḳ: P aldıḳ
[1534] firār idüp: -P
[1535] Ḫaḳ ṭarafından: P Ḫaḳdan

didi.[1536] Hem dün[1537] gice seyrüm içinde[1538] jūlīde (8) rü'yālar gördüm. Şöyle-ki senüñ teknenüñ 'alemi sernigūn (9) olmış, ben yine ḳaldırup yirine[1539] dikdüm.[1540] İmdi bu 'alāmet (10) ḫayr degüldür, şāyed[1541] bir nā-ma'ḳūl iş ola dedi. İmdi (11) **[V 20b]** olacak olsa gerek çār-nā-çār gerek[1542] ḳalbüñ[1543] geñ ṭut[1544] gerek (12) dar[1545] feḥvāsınca[1546] 'āḳıbet Oruç Re'īse sözdür[1547] te's̱īr etmeyüp (13) elbetde çıkarum dedi.[1548] Şimdi iki yüz[1549] 'aded[1550] levendān-ı ġāziyān (14) ile Oruç Re'īs ṭaşra çıḳup baḳdılar ki ol firār (15) iden altı pāre[1551] kāfirān[1552] teknelerinde[1553] bir kimse görinmez. **[İ₁ 41a]** (1) Ḳal'a daḫı **[İ₂ 65]** yaḳın olmaġla Oruç Re'īs ve ġāziyān ḳıyās (2) etdiler ki[1554] kāfirler teknelerin bıraġup Becāye ḳal'asında (3) olan kāfirlerüñ[1555] yanına firār eylemişlerdür[1556] deyü tekneleri[1557] (4) çıḳarmaḳ ḳaṣdına vardılar. Meger ki[1558] tekne kāfirleri ḳal'a (5) kāfirleri-y-ile[1559] meşveret idüp eytdiler ki[1560] şimdi Morolar (6) bizüm[1561] dördimüzi aldılar,[1562] żabṭ eylediler.[1563] İmdi anlar ḳanıḳmışlardur, varalum[1564] (7) altısın daḫı ḳıyıdan çıḳaralum[1565] deyü yā tekneler ile[1566] (8) deñizden yāḫūd ḳaradan 'asker döküp bize ṣarḳıntılıḳ (9) etmeleri muḳarrerdür. İmdi siz ḳal'adan biz teknelerden (10) ḥāżır[1567] [u] müḥeyyā olup geldüklerinde **[P 20b]** birer alabanda uralum.[1568] (11) Nār-ı nūr mandolozuñ[1569] devletinde çoḳ Moro helāk (12) idüp dört[1570] tekne ki ayaḳdaşlarımuzı[1571] aldılar. Bārī (13) anlaruñ[1572] intiḳāmın aluruz deyü bu terkīmi[1573] eylediler.[1574] Şimdi (14) Oruç Re'īs ve levendān-ı ġāzīyān[1575] teknelerde kimse yoḳdur (15) deyü hücūm idince kāfirlerdür[1576] şimdi hemān gerek teknelerden **[İ₁ 41b]** (1) ve gerek ḳal'adan ṭopla ḳarışıḳ böyle bir ḳurşun ala- (2) bandası urdılar ki ancaḳ olur, ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn (3) ḳarındaşlarımuzdan elli altmış miḳdārı[1577] şehīd[1578] daḫı (4) ol-ḳadar mecrūḥ olup bir şaşḳınlıḳ **[İ₂ 66]** oldı-ki ve[1579] vaṣf olınmaz (5) ve Oruç Re'īsüñ

[1536] didi: İ₁, İ₂ dedi
[1537] hem dün: İ₂ hem dünce, P dün
[1538] seyrüm içinde: P seyrümde
[1539] yirine: İ₂, V, P yerine
[1540] dikdüm: İ₂, P dikdim
[1541] şāyed: V şāyet
[1542] gerek: P gerekse
[1543] ḳalbüñ: P ḳalbüñi
[1544] ṭut: V ṭuṭ
[1545] dar: İ₁, P ṭar
[1546] feḥvāsınca: -İ₁, -İ₂, -V
[1547] sözdür: İ₁, İ₂ sözdir
[1548] dedi: P deyü
[1549] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[1550] 'aded: -P
[1551] altı pāre: -P
[1552] kāfirān: P kāfirlerüñ
[1553] teknelerinde: İ₂ teknelerinden
[1554] etdiler ki: P eylediler ki
[1555] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[1556] eylemişlerdür: İ₁, İ₂, V eylemişdür
[1557] tekneleri: V teknelerin
[1558] meger ki: P meger
[1559] kāfirleri-y-ile: İ₁ kāfirler ile
[1560] eytdiler ki: İ₁, İ₂, V eytdiler
[1561] bizüm: P bizim
[1562] dördimüzi aldılar: P dördimiz alup
[1563] żabṭ eylediler: -İ₁, -İ₂, -V
[1564] varalum: İ₂ varalım
[1565] çıḳaralum: İ₂, V çıḳaralım
[1566] tekneler ile: İ₂, V, P teknelerle
[1567] ḥāżır: V ḥāẓır
[1568] uralum: İ₁, İ₂ uralım
[1569] mandolozuñ: İ₁, İ₂ mandolozıñ
[1570] dört: İ₂ dörd
[1571] ayaḳdaşlarımuzı: P ayaḳdaşlarımuz
[1572] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ
[1573] terkīmi: P terkīm
[1574] eylediler: İ₁, İ₂ aldılar
[1575] levendān-ı ġāzıyān: P levendān-ı 'asker
[1576] kāfirlerdür: İ₂ kāfirlerdir
[1577] mikdārı: İ₂ ḳadara, V ḳadarı, P ḳadar
[1578] şehīd: İ₂ şehd
[1579] ve: -V, -P

ḳolına[1580] bir misket[1581] ṭoḳınup[1582] zaḥm-ı (6) şedīd ile mecrūḥ olup lā-ya‘ḳıl yatınca ṣaġ ḳalanlaruñ[1583] (7) daḫı tebdīli şaşup[1584] niçe ideceklerin bilmediler.[1585] Nitekim (8) denilmişdür:

Şikest olsa ṣürāḫī-i cām meclis bir ḳarār olmaz
(9) Meşeldür sāḳīyā[1586] baş gitse ayaḳ pāyidār olmaz

maẓmūnı (10) üzre[1587] şimdi baḳdı-ki Ḫayre’d-dīn Re’īs[1588] iş işden geçüp (11) belā deryāsı ḥadden aşınca hemān cān başına ṣıçrayup kendi (12) teknesinden ve öbir teknelerden ḥāṣıl dört **[V 21a]** pāre tekneden[1589] (13) üç dört yüz ġāzī baḥadur yigit birle varup[1590] yetişdiler.[1591] (14) Andan dāl-ı tīġ-i āteş-tāb olup kāfir-i ebedīlere öyle[1592] bir giriş (15) girdiler ki ḳıra ḳıra mel‘ūnları[1593] tā ḳal‘a ḳapusına dar **[İ₁ 42a]** (1) ṣokdılar. Üç yüzden mütecāviz[1594] kāfir-i bī-dīnleri ṭu‘me-i (2) şemşīrden geçürüp[1595] yüz elli miḳdār[1596] kāfir-i bī-dīnleri[1597] daḫı diri (3) ṭuṭup[1598] esīr eylediler. Andan gelüp ḳarındaşı[1599] Oruç Re’īsi (4) ḳaldurup[1600] getürdiler daḫı ol altı pāre kāfir teknesin (5) ḳıyıdan[1601] çıḳarup sālimīn [u] ġānimīn kendi oldukları[1602] tekne- (6) lerinüñ[1603] yanına getürdiler. Kāfirler ḳal‘adan bu ḳadar[1604] ṭop (7) atdılar, bārī batıralum[1605] deyü olmadı, **[İ₂ 67]** rāst[1606] getüremediler. (8) Şimdi cümlesi on dört pāre tekne oldılar. Soñradan[1607] (9) yine el-ḥamdü li’llāh güzel yüz aḳlıġı[1608] oldı. Ammā Ḫayre’d-dīn Re’īs[1609] ḳarındaşı[1610] Oruç (10) Re‘īsüñ ḳolcuġazı[1611] gidüp[1612] daḫı bu ḳadar[1613] tuvānā[1614] ġāzī yigitler (11) şehīd[1615] oldı-ki[1616] her biri serler üzre müşemmāda ṭaşıyacak (12) yigitler idi. Ammā çāre ne el-ḥükmü li’-llāhi’l-vāḥidi’l-ḳahhār deyüp (13) Allāhdan gelen **[P 21a]** ḳażāya rāżī oldılar. Şimdi Oruç Re’īsüñ (14) yarasın ḫoşça bend idüp ṣardılar, cerrāḥdur[1617] tīmār (15) etmege başladı. Ammā günden güne[1618] Oruç Re’īsüñ ıżṭırāb-ı **[İ₁ 42b]** (1) cerḥden[1619] ḥāli[1620] düşvār oldı ve[1621] teşnīşe

[1580] ḳolına: İ₁, İ₂, V ḳoluna
[1581] misket: İ₁ misketāl, İ₂ misketle
[1582] ṭoḳınup: İ₂ doḳınup, V ṭoḳunup
[1583] ḳalanlaruñ: İ₁, İ₂, V ḳalanların
[1584] şaşup: P şaşdı
[1585] niçe ideceklerin bilmediler: -P
[1586] sāḳīyā: İ₁ s̱āḳīyā
[1587] maẓmūnı üzre: P feḥvāsı üzre
[1588] baḳdı-ki Ḫayre’d-dīn Re’īs: P Ḫayre’d-dīn Re’īs baḳdı-ki
[1589] dört pāre tekneden: -P
[1590] varup: -P
[1591] yetişdiler: P yetişüp
[1592] öyle: -V
[1593] mel‘ūnları: -P
[1594] mütevāciz: P ziyāde
[1595] geçürüp: İ₁, V, P geçirüp
[1596] miḳdār: İ₂ miḳdārı
[1597] kāfir-i bī-dīnleri: İ₁ kāfiri, V kāfir
[1598] diri ṭuṭup: -P
[1599] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1600] ḳaldurup: İ₁, İ₂ ḳaldırup
[1601] ḳıyıdan: İ₁ ḳıyudan, İ₂ ḳapudan
[1602] olduḳları: -P
[1603] teknelerinüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ, V teknelerüñ
[1604] bu ḳadar: İ₂ bu-ḳadar
[1605] batıralum: İ₂, V batıralım
[1606] rast: İ₁, İ₂, V rāṣ
[1607] soñradan: P soñra
[1608] aḳlıġı: V, P aḳluġı
[1609] Ḫayre’d-dīn Re’īs: -İ₁, -İ₂, -V
[1610] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1611] ḳolcuġazı: İ₁, V, ḳolcaġazı, P ḳolcaġazına
[1612] gidüp: -P
[1613] bu ḳadar: P bunca
[1614] tuvānā: -V
[1615] şehīd: İ₂ şehd
[1616] oldı-ki: İ₁, İ₂ oldu-ki
[1617] cerrāḥdur: İ₁, V cerrāḥır, İ₂ çerrāḥdur
[1618] günden güne: İ₁, İ₂, V gün günden
[1619] ıżṭırāb-ı cerḥden: İ₁ ıżṭırāb-ı curḥdan, V ıżṭırāb-ı cüruḥdan, -P
[1620] ḥāli: -İ₂
[1621] oldı ve: P olup

ḳarmaġa yüz (2) ṭutdı. Ol zamān[1622] cerrāḥlar[1623] daḫı ḥekīm [u] ḥükemālar[1624] Ḫayre'd-dīn (3) Re'īse gelüp eytdiler: Sinyor ḳapudan eger ḳarındaşınuñ (4) ol ḳolı kesilmezse boynumuza[1625] alamayuz, soñra bize (5) bildüm[1626] bilmedüm dimeyesin,[1627] zīrā kemük ḳararmış dediler. (6) Hele Ḫayre'd-dīn Re'īs kesdürmege rıżā virmediler.[1628] Murādı (7) Tūnusa yetişdürmege[1629] hüccet ider[1630] idi. Hele Ḥaḳ Te'ālā (8) bir eyyām virüp üçinci gün Tūnusa vuṣūl oldılar. Şimdi (9) Tūnus ḫalḳı baḳdılar ki dört gitdiler,[1631] on dört (10) geldiler. Aḳṭarma olduġına daḫı kimse inanmazdı. (11) **[İ₂ 68]** Niçün-ki Ḫayre'd-dīn Re'īs ḳarındaşı Oruç Re'isüñ[1632] (12) ḳolcuġazı bu ḳażāya uġraduġından gice gündüz (13) **[V 21b]** aġlardı, n'ola-y-ıdı bu kāfirlere biz rāst gelmeyeydük deyü (14) ḳarındaşından ötüri ġāyet pür-maḥzūn[1633] olmaġ-ıla[1634] Tūnusa (15) girdüklerinde teknelere ṣancaḳ bile açmadılar. Hemān ḫırsız **[İ₁ 43a]** (1) gibi girdiler, bu sebebden Tūnus ḫalḳınuñ beynine ḳīl [u] kāl (2) düşüp on dört pāre forṣa[1635] tekneler armada[1636] olmaḳ (3) üzre ṣancaḳsuz[1637] gördüklerinde[1638] āyā[1639] bunlar Müslümān (4) tekneleri mi[1640] yoḫsa kāfir tekneleri-midür[1641] deyü şübhede (5) ḳaldılar. Ammā Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ teknesinüñ ḳaçında (6) mezeġalere[1642] sinyali[1643] var idi. Ol nişān mūcibince Ḫayre'd-dīn (7) Re'īs dirler[1644] idi, gāh yine 'amel etmezler idi.[1645] Niçün-ki[1646] ol (8) on pāre aḳṭarmalar ki hep ḫaçlı puṭlı[1647] kāfir tekneleri (9) olmaġla daḫı ṣancaḳları olmamaġla farḳ olınmayup (10) tereddüdde[1648] ḳaldılar. Vaḳtā ki[1649] ḫaber çıḳup aḥvāldür,[1650] ma'lūm olduḳda (11) Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ yir yirden[1651] gerek baḥadurlıġına[1652] ve gerek (12) ḳarındaşına olan muḥabbet [u] ṣadāḳatına taḥsīn [u] **[P 21b]** āferīnler idüp (13) Ḥakkā ki ḳarındaş olınca böyle gerekdür didiler.[1653] Ol on (14) pāre aḳṭarmadan mürd olandan daḫı ḳaçandan[1654] mā'adā (15) dört yüz[1655] yigirmi **[İ₂ 69]** beş kāfir esīr getürdiler. Şimdi gelelüm[1656] şimdi[1657] **[İ₁ 43b]** (1) Oruç Re'isüñ aḥvāline:[1658]

[1622] ol zamān: P ol-zamān
[1623] cerrāḥlar: İ₂ cerraḥlar
[1624] ḥekīm-i ḥükemālar: P ḥükemālar
[1625] boynumuza: P boynumıza
[1626] bildüm: İ₂ bildim, -P
[1627] dimeyesin: İ₂ dimeyesüñ
[1628] virmediler: P virmedi
[1629] yetişdürmege: P yetişdürmek
[1630] hüccet ider: V hücced ider, -P
[1631] gitdiler: P gidüp
[1632] ḳarındaşı Oruç Re'isüñ: P ḳarındaşınuñ
[1633] pür-maḥzūn: P maḥzūn
[1634] olmaġ-ıla: İ₁, V, P olmaġla
[1635] forṣa: V ḳorṣan
[1636] armada: V, P 'armada
[1637] ṣancaḳsuz: İ₁, İ₂, P ṣancaḳsız
[1638] gördüklerinde: V, P gördüklerinden
[1639] āyā: V āyyā
[1640] tekneleri mi: V, P tekneleri-mi
[1641] tekneleri-midür: P tekneleri-mi
[1642] müzaġalere: V müzaġallere
[1643] sinyali: V, P sinyal
[1644] dirler: V derler
[1645] etmezler idi: İ₂, V, P etmezlerdi
[1646] niçün ki: İ₁ niçün-ki
[1647] puṭlı: İ₂ buṭlı
[1648] tereddüdde: İ₁, İ₂, V tereddütde
[1649] vaḳtā ki: İ₁ vaḳtā-ki
[1650] aḥvāldür: İ₁ aḥvāldir
[1651] yir yirden: İ₂, V, P yer yerden
[1652] baḥadurlıġına: İ₂ baḥadurlıḳ ile
[1653] didiler: İ₂, V, P dediler
[1654] ḳaçandan: -P
[1655] dört yüz: İ₂ dört-yüz
[1656] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[1657] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[1658] Oruç Re'isüñ aḥvāline: -P

Ḳarındaşı[1659] Ḫayre’d-dīn Re’īs cerrāhlara[1660] (2) paşa virüp[1661] eytdi-ki[1662] eger esīr ise āzādludur,[1663] daḫı kendi (3) istedügi esīrlerden on esīr ḳurtarsın. Daḫı[1664] her kim-ki[1665] (4) ḳarındaşumuñ[1666] ḳolın[1667] kesmedin[1668] eyü ider ise[1669] deyü[1670] ve eger (5) esīr olmayup[1671] kendi başına ise mīzān çekisinüñ (6) bir kefesine[1672] kendi ṭursun[1673] ve bir kefesine[1674] altun (7) ḳoyayum, aġırınca māl vireyüm dedi. Şimdi herkes gerek (8) kāfir cerrāḥlarından[1675] ve gerek Müslümān[1676] cerrāḥlarından gelüp (9) baḳdılar, olmadı, kesmeden ġayrı bir mu‘ālece ḳabūl etmez[1677] (10) dediler.[1678] Ol zamān[1679] Oruç Re’isüñ ḳolcuġazın şehīd[1680] (11) idüp kesdiler ve tīmār idüp eyüce oldı. Ammā bir gün (12) Oruç Re’īsüñ ḳolcuġazı[1681] kesilüp düşdükde yaralı (13) yaturken[1682] ḳarşusında Ḫayre’d-dīn Re’īs ḥıçḳıra ḥıçḳıra[1683] (14) gözlerinden belā bārānı **[V 22a]** gibi yaşlar revān olup aġlardı. (15) Oruç Re’īs daḫı baḳdı-ki ḳarındaşı Ḫayre’d-dīn Re’īs[1684] **[İ₁ 44a]** (1) kendi içün aġlar, ol daḫı[1685] ṭuramayup[1686] aġlamaġa başladı (2) ve eytdi: Ey gözüm nūrı Ḫayre’d-dīn Re’īs[1687] ḳarındaş niçün böyle (3) āh idüp aġlarsın ve ben **[İ₂ 70]** ḳolsuz[1688] ḳarındaşuñ içün (4) cigerin[1689] ṭaġlarsın? Merḥabā mā a‘tā Allāhu taḳdīr-i Rabbānī (5) böyle imiş, lā redde laḳżā’ihi[1690] velā māni‘ li-ḥükmihi elimüzden[1691] (6) ne gelür, el-ḥükmü li’-llāhi’l-vāḥidi’l-ḳahhār[1692] el-ḥamdü li’llāh ki ġazā yolında (7) oldı, bu[1693] sa‘ādet yeter didi.[1694] N’ola-y-ıdı ol zamān[1695] sen (8) ḳarındaşumuñ[1696] sözin ṭuṭa-y-ıdum[1697] dedi.[1698] Soñra yine eytdi, (9) ḫaṭā söyledüm[1699] ḳarındaş[1700] estaġfiru’llāh ol zamān[1701] senüñ (10) sözüñ ṭuṭduġum[1702] taḳdīrde[1703] bile[1704] āḫir böyle olacaḳ imişem, orada olmasam bir başḳa yerde yine āḫir taḳdīr-i[1705] (12) ezel ve ḳalem-i cārī yirine[1706] gelmesi muḳarrer idi. Ḫoş imdi (13) bunuñ ile[1707] geçmiş ola deyüp

[1659] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş, -P
[1660] cerrāḥlara: İ₂ çerrāḥlara
[1661] virüp: -P
[1662] eytdi-ki: İ₁, İ₂ eytdi, V eytd
[1663] āzādludur: İ₁, V, P āzādlıdur
[1664] ḳurtarsun daḫı: İ₁, İ₂ ḳurtarsun, P daḫı kurtarsun
[1665] her kim-ki: İ₂ her kimüñ, -P
[1666] ḳarındaşumuñ: İ₁ ḳarındaşımuñ, -P
[1667] ḳolın: İ₂, V ḳolun, -P
[1668] kesmedin: İ₂ kesmeden, -P
[1669] eyü ider ise: İ₂ eyü iderse, -P
[1670] deyü: -P
[1671] olmayup: İ₂ olmasa
[1672] kefesine: V, P keffesine
[1673] ṭursun: V dursun, -P
[1674] kefesine: V, P keffesine
[1675] cerrāḥlarından: İ₂ cerraḥlarından
[1676] Müslümān: Müslimān
[1677] etmez: P etmedi
[1678] dediler: -P
[1679] ol zamān: P ol-zamān
[1680] ḳolcuġazın şehīd: İ₂ ḳolcaġızın şehd, V, P ḳolcaġazın şehīd
[1681] ḳolcuġazı: İ₂, V, P ḳolcaġızı
[1682] yaturken: İ₂, V, P yaṭarken
[1683] ḥıçḳıra ḥıçḳıra: V ḥıçḳıra, -P
[1684] Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[1685] ol daḫı: P ol-daḫı
[1686] ṭuramayup: V ṭuramayu
[1687] Re’īs: -İ₁, -İ₂, -V
[1688] ḳolsuz: İ₂, P ḳolsız
[1689] cigerin: P cigerüñ
[1690] laḳżā’ihi: İ₂ laḳẓā’ihi
[1691] elimüzden: İ₂ elimizden
[1692] ḳahhār: İ₁, İ₂ ḳahhā
[1693] bu: İ₁, İ₂, V o
[1694] didi: İ₂, V dedi, -P
[1695] ol zamān: P ol-zamān
[1696] ḳarındaşumuñ: İ₂ ḳarındaşımuñ
[1697] ṭuṭa-y-ıdum: P ṭuṭa-y-ıdım
[1698] ṭuṭa-y-ıdum dedi: İ₂ ṭuṭa-y-ıdumdı
[1699] söyledüm: P söyledim
[1700] ḳarındaş: İ₂ ḳaraş
[1701] ol zamān: P ol-zamān
[1702] ṭuṭduġum: İ₂ ṭuṭduġım
[1703] taḳdīrde: P taḳdīrce
[1704] bile: İ₂ böyle
[1705] imişem orada olmasam bir başḳa yerde yine āḫir taḳdīr-i: -İ₁, -İ₂
[1706] yirine: İ₂, V, P yerine
[1707] bunuñ ile: V bunuñla

ḳarındaşı[1708] Ḫayre'd-dīn Re'īsi (14) tesellī-i **[P 22a]** ḫāṭır eyledi. Hem Oruç Re'īs 'ālim idi, 'ilmde[1709] (15) Ḫayre'd-dīn Re'īsden ziyādece[1710] idi. Ġayrı Oruç Re'isüñ **[İ₁ 44b]** (1) el-ḥamdü li'llāh yarası[1711] eyüce olup ayaġ üzerine ḳalḳup evvelki (2) merkezine gelüp ṣıḥḥat-ı ebdān buldı. Yine üslūb-ı ḳadīm (3) üzre ol ḳışı anda geçürdiler.[1712] Vaḳtā ki evvel bahār eyyāmları (4) gelüp rūy-ı zemīn nebādāt-ı ḫażrā[1713] ile müzeyyen olup feryād-ı (5) 'andelīb-veş ġāzīlerüñ[1714] cihād içün göñülleri[1715] cūş ve ḫurūşa (6) geldügi **[İ₂ 71]** maḥallerde[1716] dört ḳıṭ'a kendi tekneleri ve dört (7) daḫı aḳṭarmalardan sekiz pāre tekne olmaḳ üzre başup (8) yaġlayup ḥāżır [u] müḥeyyā oldılar.[1717] Andan bir mübārek sā'atde (9) ḳalḳup ġazāya gitdiler.[1718] Ammā bunlar muvāfiḳ bād-ile ḳullanup (10) İspanya yaḳasında Ḳırnaṭa nām maḥalle varup bir (11) burun ucında[1719] pinhān olup yatdılar. Ol Ḳırnaṭa (12) didükleri[1720] ṭaġda[1721] Endülüsler olurdı, Endülüs (13) didigimüz şol ṭā'ifedür[1722] ki aṣḥāb-ı Resūlu'llāh varup (14) ol yirleri[1723] feṭḥ eyledüklerinde cānları isteyen ümmet-i Muḥammedden (15) **[V 22b]** vāfir Müslümān ḳalmış idi. Soñra kāfirler fürce bulup **[İ₁ 45a]** (1) tekrār Müslümān[1724] ellerinden[1725] almışlar idi.[1726] Mescidlerin[1727] yıḳup[1728] (2) yirine[1729] kilisālar yapmışlar idi.[1730] Müslümānlaruñ[1731] tābi' olanların[1732] (3) ḫarāca kesüp olmayanların ḳatl eylediler[1733] raḥmetu'llāhi 'aleyḥ.[1734] (4) Andan yir[1735] altında mescidler yapup gizlice namāz ḳılup 'ibādet (5) iderler idi ve oġlancuḳlarına Ḳur'ān ta'līm idüp gizlüce[1736] (6) oḳudurlar idi[1737] ve ḳızları olsa cebren ve ḳahren kāfirlere[1738] (7) virürlerdi.[1739] İslām çoġalmasun deyü biribirlerine virmez- (8) lerdi ve namāz ḳılduḳların[1740] ve Ḳur'ān oḳuduḳların ve oruç (9) ṭuṭdukların[1741] bilseler amān [u] zamān virmeyüp **[İ₂ 72]** oda yaḳarlar- (10) dı. Ḥāṣıl-ı kelām[1742] bu siyāk üzre niçe niçe cevr [u] sitemlerin[1743] (11) çekerlerdi ve aṣlā **[P 22b]** āl-i 'Oṣmān pādişāhından bunlara[1744] bir meded (12) olmadı. Ḫuṣūṣa ki ol adamlar[1745] ṣaḥābe-i

[1708] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[1709] 'ilmde: İ₂ 'ilmden
[1710] ziyādece: İ₂ ziyādeçe
[1711] el-ḥamdü li'llāh yarası: P yarası el-ḥamdü li'llāh
[1712] geçürdiler: İ₁ geçirdiler, İ₂ geçürdüler, P geçürüp
[1713] ḫażrā: İ₂ ḫaẓrā
[1714] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[1715] cihād içün göñülleri: P göñülleri cihād içün
[1716] maḥallerde: P maḥalde
[1717] oldılar: V, P oldular
[1718] gitdiler: V gidiler
[1719] ucında: İ₂, V ucunda
[1720] didükleri: İ₂ dedükleri, V dükleri, -P
[1721] ṭaġda: P ṭaġında
[1722] ṭā'ifedür: İ₁, İ₂ ṭāyifedür
[1723] yirleri: İ₂, V, P yerleri
[1724] Müslümān: P Müslümānlaruñ
[1725] ellerinden: V ellerinde
[1726] almışlar idi: P almışlardı
[1727] mescidlerin: -İ₂
[1728] yıḳup: -İ₂
[1729] yirine: -İ₂, V, P yerine
[1730] kilisālar yapmışlar idi: -İ₂, P kilisālar yapmışlardı
[1731] Müslümānlaruñ: İ₂ Müslümānlarıñ
[1732] olanların: İ₂ olanlarıñ, P olanlaruñ
[1733] eylediler: P etmişlerdi
[1734] 'aleyḥ: P 'aleyḥim
[1735] yir: İ₂, V, P yer
[1736] gizlüce: İ₁, V, P gizlice
[1737] oḳudurlar idi: P oḳudurlardı
[1738] kāfirlere: İ₁, İ₂, V kāfirler
[1739] irürlerdi: İ₁, İ₂ ölürdi, V ölürler idi
[1740] ḳılduḳların: İ₂ ḳıldüklerin, P ḳılup
[1741] ve Oruç ṭuṭdukların: -P
[1742] ḥāṣıl-ı kelām: İ₁, V, P ḥāṣıl
[1743] cevr (u) sitemlerin: İ₁ cevr-i sitemlerin
[1744] āl-i Oṣmān pādişāhından bunlara: P bunlara āl-i Osmān pādişāhından
[1745] adamlar: İ₁, V ādemler

güzīn silsilesindendür,[1746] (13) niçe niçe oḳunan tefāsirler[1747] ki Beġavī gibi Se‘alibī[1748] gibi hep (14) bunlar te’līf eylemişler idi. İbtidā var ḳuvveti bāzūya[1749] getürüp (15) anları ḫalāṣ eylemek[1750] e’imme-i mühimmeden idi ve anlaruñ[1751] **[İ₁ 45b]** (1) bir ismine[1752] daḫı beyne’l-‘Arab içinde[1753] mütecellī dirler idi.[1754] Ġāzī Ḫayre’d- (2) dīn Re’īs żu‘afālıġınca Endülüs didigimüz[1755] ṭavāyifden[1756] (3) teknelere ṭoldurup[1757] niçe def‘ā[1758] ‘Arab yaḳasına dökmişdür. (4) Anlaruñ[1759] ba‘żı aḥvālleri vāḳı‘ olmışdur,[1760] inşā’llāh maḥallinde (5) zikr olınur. Pes imdi Ḫayre’d-dīn Re’īs ve Oruç Re’īs (6) sekiz pāre tekne ile ol eṭrāf [u] eknāfı[1761] yaḳup yandurup (7) küffār-ı ḫākisāra[1762] çoḳ raḫneler virdi. Günlerde bir gün (8) Alamarıyya öñlerinde gezerlerken yedi ḳıṭ‘a barçaya rāst (9) geldiler. Rūzgār ġāyet[1763] çoḳ olmaġın[1764] birine yetişüp ala- (10) ḳodılar.[1765] Altısı firār idüp[1766] ḳaçdılar.[1767] Ammā ol alıḳoduḳları (11) barça **[İ₂ 73]** ġāyet ulu[1768] barça idi ve yedisi-de Hindden gelürler (12) idi ve bu alduḳları barça içinde çoḳ metā‘ var idi (13) ve büyük kāfirler var[1769] idi. Meger bu yedi barça filandıra[1770] (14) beginüñ idi. Şimdi barçanuñ altısı selāmete[1771] varup (15) yedinci **[V 23a]** barçanuñ alınduġı ḫaberin getürdüklerinde[1772] şimdi[1773] **[İ₁ 46a]** (1) kāfirler itler gibi ürüşüp eşekler gibi çaġrışmaġa başladılar (2) ve yas [u] mātem girdābına ġarḳ olup baṭdılar ve eytdiler:[1774] Şimden (3) soñra[1775] bu Morolar bu vilāyetleri ögrendiler, ġayrı bize (4) rāḥat[1776] yoḳdur, hemān bolay-kim[1777] nār-ı nūr mandoloz nūrsuz[1778] (5) pīrsüz[1779] ol diyavololardan ḥaḳḳımuz alıvire dediler ve mezkūr[1780] (6) barçayı Tūnusa getürmek içün Deli Muḥammed Re’īs ile (7) Yaḥyā Re’īsi ta‘yīn[1781] idüp Tūnusa[1782] gönderdiler. Şimdi (8) altı pāre tekne ḳaldılar, bir beş on gün daḫı güzīde[1783] (9) atlar-da[1784] Tūnusa ṭoġru[1785] dönüş itseler[1786] gerek idi. Andan (10) gelüp Minorḳa cezīresinüñ bir ḥāli yerinde lenger-endāz (11) olup yatdılar. Şimdi ol arada[1787] kāfirler[1788] daḫı ḫaber **[P 23a]** alup (12) ḥā[1789] furṣant-

[1746] silsilesindendür: V, P sinsilesindendür
[1747] tefāsirler: P tefsīrler
[1748] Se‘alibī: V, P Te‘alibī
[1749] bāzūya: İ₁, V pāzūya
[1750] eylemek: P ḳılmaḳ
[1751] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ, -P
[1752] bir ismine: P bu resme
[1753] içinde: -İ₁, -İ₂, -V
[1754] dirler idi: İ₂, V derler idi, P derlerdi
[1755] didigimüz: P dedigimüz
[1756] ṭavāyifden: İ₁, V ṭavā’ifden, P ṭā’ifden
[1757] ṭoldurup: İ₂, V, P doldurup
[1758] niçe def‘ā: P niçe niçe
[1759] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[1760] ba‘żı aḥvālleri vāḳı‘ olmışdur: -P
[1761] ol eṭrāf (u) eknāfı: İ₂ eṭrāf-ı eknāfı, P ol-eṭrafı
[1762] ḫākisāra: İ₂ ḥākisāra
[1763] ġayet: -P
[1764] olmaġın: P olmaġla
[1765] alaḳodılar: P alıḳodılar
[1766] idüp: P eyledi
[1767] ḳaçdılar: -P
[1768] ulu: P büyük
[1769] var: -İ₁, -İ₂
[1770] Fılandıra: İ₂ Fılandura
[1771] selāmete: İ₂, P selāmet
[1772] getürdüklerinde: İ₁ getürdüklerine
[1773] şimdi: -P
[1774] ve eytdiler: -P
[1775] şimden soñra: P şimden-soñra
[1776] rāḥat: İ₁, P raḥāt
[1777] bolay-kim: P bolay-ki
[1778] nūrsuz: İ₁, P nūrsız
[1779] pirsüz: P pirsiz
[1780] mezkūr: İ₂ mezkūr, P mezbūr
[1781] ta‘yīn: İ₁ ta‘ayyün
[1782] Tūnusa: -P
[1783] güzīde: P gezüp
[1784] atlar-da: V, P anlar-da
[1785] ṭoġru: İ₁ ṭoġrı, -P
[1786] itseler: İ₁, V, P etseler
[1787] ol arada: -P
[1788] kāfirler: İ₁, İ₂ kāfir
[1789] ḥā: -V, -P

ı ġānīmetdür varalum[1790] ladronları başduralum[1791] deyü (13) ḳavl [u] ḳarār eylediler. Ġāzīler daḫı ḳāfirlerüñ[1792] ḥīlelerin (14) **[İ₂ 74]** ṭuyup[1793] daḫı[1794] ol aradan ḳalḳup varup adanuñ[1795] gün (15) ṭoġrusından yaña baş urup yatdılar[1796] ve ḳaraya ḳaravul çıḳarup[1797] **[İ₁ 46b]** (1) cevānib-i erba‘asın[1798] bono[1799] vardiya idüp gözetdiler. Meger (2) ol arada kāfir çobānları ḳoyun güdüp gezerken bizüm İslām (3) teknelerin gördiler,[1800] andan[1801] eytdiler: İḫtimāldür bu tekneler (4) Moro tekneleri ola deyü ḳoyunları sürüp ṭaġuñ ferāzesine[1802] (5) çıḳardılar. Oradan[1803] daḫı sürüp ġayrı ḳoyunlar[1804] görinmez (6) oldı.[1805] Şimdi Ḫayre’d-dīn Re’īs eytdi: Gelüñ[1806] ġāzīler (7) sizüñle[1807] bugün bir ḳara ġazālıġı idelüm,[1808] altı pāre tekneden (8) onar adam[1809] olmaḳ üzre ṭaşra çıḳuñ, hem cihād-ı fī sebīli’llāh (9) ġazā idüñ[1810] hem şu[1811] ḳoyunları sürüñ,[1812] getürüñ, Çoḳdan (10) et yemedük şurada bir cilve[1813] idelüm didi.[1814] Zīrā (11) Tūnusdan çıḳalı elli altmış gün olmış idi,[1815] (12) hem azıḳları daḫı[1816] bir miḳdār elin ayaġın çekmiş idi[1817] (13) ve hem yatduḳları yerde bir pınar ṣu[1818] ḳaynayup aḳardı-ki ṣuyı[1819] āb-ı (14) ḥayātdan nişāne[1820] virür idi.[1821] İmdi etmek yoḳ ammā (15) ṣu vāfır[1822] mışdāḳınca Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ Oruç Re’īsüñ **[İ₁ 47a]** (1) murād [u] maḳṣūdları bir kebāb çevirüp bir ẕevḳ[1823] itseler[1824] gerek[1825] (2) idi. Şimdi **[V 23b]** ġāzī yigitler[1826] sem‘an ve ṭā‘aten **[İ₂ 75]** deyüp yetmiş seksen (3) ṭāne baḥādur ġāzī yigitler ḳuşanup çobānlaruñ ardınca (4) gitdiler. Şöyle ki[1827] ol ṭaġuñ ferāzesine çıḳup dört (5) yaña naẓar idüp[1828] baḳsalar ki aşaġısı düz luṭa bāġ (6) baḳçe aḳarṣular[1829] dıraḫt-ı müntehālar[1830] bir mesīre-gāh-ki (7) ancaḳ olur. Ammā gör ḥikmeti sen-ki iki yüz[1831] miḳdār[1832] kāfir (8) hep pür-silāḥ ol dıraḫt-ı müntehālaruñ altında kebāblar (9) çevürilüp[1833] daḫı ṭulumlarla bāde[1834]

[1790] varalum: İ₁, İ₂, V varalım
[1791] başduralım: İ₁ başdıralım
[1792] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, P anlaruñ
[1793] ḥīlelerin ṭuyup: P ḥīlesin bilüp
[1794] daḫı: -V, -P
[1795] adanuñ: İ₂, V, P aṭanuñ
[1796] yatdılar: -İ₁
[1797] çıḳarup: V çıḳardılar, P ḳoyup
[1798] cevānib-i erba‘asın: -P
[1799] bono: İ₂ boto
[1800] gördiler: P görüp
[1801] andan: -P
[1802] ferāzesine: İ₂ ferāzasına
[1803] oradan: P ol aradan
[1804] ġayrı ḳoyunlar: -P
[1805] oldı: P oldılar
[1806] gelüñ: İ₁, İ₂, V gelin
[1807] sizüñle: İ₁ siziñle
[1808] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[1809] adam: İ₁, V ādem
[1810] idüñ: İ₂ idiñ
[1811] şu: -P
[1812] sürüñ: İ₁, İ₂, V sürün
[1813] cilve: İ₂ çilve
[1814] idelüm didi: İ₂, V idelim dedi, P idelüm dedi
[1815] olmış idi: P olmışdı
[1816] daḫı: -P
[1817] çekmiş idi: P çekmişdi
[1818] ṣu: İ₂ ṣuy, -P
[1819] ṣuyı: -İ₁, -İ₂, -V
[1820] nişāne: -İ₂
[1821] virür idi: İ₂, V virür, P virürdi
[1822] ṣu vāfir: İ₂ ṣu-vāfir
[1823] ẕevḳ: İ₁, İ₂, V zevḳ
[1824] itseler: İ₁, İ₂, V etseler
[1825] murād (u) maḳṣūdları bir kebāb çevirüp bir zevḳ etseler gerek: -İ₂
[1826] ġāzī yigitler: İ₁, İ₂, V ġāzīler
[1827] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[1828] idüp: İ₁, İ₂, V etseler
[1829] aḳarsular: P aḳarsulardur
[1830] dıraḫt-ı müntehālar: -P
[1831] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[1832] miḳdār: V miḳdārı
[1833] çevürilüp: İ₁ çevirilüp, P çevirüp
[1834] bāde: İ₂ pāde

ol arada ẕevḳ[1835] [u] ṣafā (10) iderler idi.[1836] Ammā ol mertebe ser-ḫoş[1837] oldılar ki **[P 23b]** kendü- (11) lerinden[1838] bī-ḫaber olup mest-i lā-ya‘ḳıl[1839] olup yaṭarlardı. (12) Şimdi ġāzīler bu aḥvāli görince re’īsü’l-mücāhidīn olan (13) Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ daḫı Oruç Re’īsüñ tekin olmaduḳlarına[1840] (14) şekk [u] gümānları ḳalmadı. Niçün-ki Ḫayre’d-dīn Re’īs[1841] ġāzīleri[1842] ta‘yīn eyledükde (15) varın, hem ġazā eyleñ, hem ḳoyunları sürün getürün[1843] sizüñle **[İ₁ 47b]** (1) şu pıñaruñ başında bir kebāb çevirüp[1844] ekl idelüm[1845] dimiş (2) idi. Ol zamān ġāzīler biribirlerine eytdiler: İşte Ḫayre’d- (3) dīn Re’īsüñ bize[1846] varuñ,[1847] hem ġazā idüñ[1848] hem ḳoyunları sürüñ,[1849] (4) getürüñ[1850] didügi[1851] **[İ₂ 76]** bu ser-ḫoş[1852] kāfirlerdür. Meger ol ḳoyun (5) çobānları daḫı ol kāfirlerle ma‘an[1853] berāber mest olup (6) yaṭmışlar idi. Ḳoyun sürüsi kendü[1854] ḥavālarına yanı başlarında (7) çobānsuz[1855] otlayup gezerlerdi. Ol kebāblar ki kāfirlerüñ[1856] (8) yeyüp içdügi ol[1857] sürüden almışlar[1858] idi. Şimdi (9) ġāzīlerdür furṣant-ı ġanīmet[1859] bilüp hemān bir oġurdan (10) niyyet-i ġazā ḳaṣd-ı kāfir birle dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup[1860] (11) bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ve cemī‘ enbiyā’ ve evliyā’ (12) berekātı-y-ıla kāfirlere[1861] öyle[1862] bir giriş girdiler ki kāfirler neye uġraduḳların (13) bilmeyüp yetmiş seksen ‘aded kāfir ṭu‘me-i şemşīrden (14) geçüp[1863] ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi[1864] maynasinyor deyüp bende çekdiler. (15) Andan beş altı sürü ḳoyun daḫı[1865] öñlerine ḳatup **[İ₁ 48a]** (1) kāfirlerle ma‘an berāber teknenüñ başına[1866] ṭoġru[1867] ġāzīler gelmekde (2) şimdi Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı Oruç Re’īs ġāzīlerüñ[1868] (3) istiḳbāline **[V 24a]** çıḳup ḫoş geldiñüz, ṣafā geldiñüz[1869] ġāzī (4) begler deyü[1870] ‘izzet [u] ikrām birle[1871] ġazāñuz[1872] mübārek olsun dediler. (5) Andan altı pāre teknenüñ ġāzīleri üç gün kāmil yeyüp (6) içüp ṣoḥbet eylediler ve istedükleri[1873] ḳadar[1874] ḳoyun teknelere (7) **[İ₂ 77]**

[1835] ẕevḳ: İ₁, V zevḳ
[1836] iderler idi: P iderlerdi
[1837] mertebe ser-ḫoş: İ₂ ser-ḫoş mertebe
[1838] kendülerinden: P kendülerden
[1839] mest-i lā-ya‘ḳıl: -P
[1840] olmaduḳlarına: İ₁ olmadıḳlarına
[1841] Re’īs: İ₁ demin, -İ₂
[1842] ġāzīleri: İ₁, İ₂ ġāzīler
[1843] ta‘yīn eyledükde varın hem ġazā eyleñ hem ḳoyunları sürün getürün: -P
[1844] şu pınaruñ başında bir kebāb çevirüp: İ₂ şu pınarıñ başında bir kebāb çivirüp, P bir kebāb çevirüp şu pınaruñ başında
[1845] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[1846] dimiş idi ol zamān ġāzīler biribirlerine eytdiler işte Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ bize: -P
[1847] varuñ: İ₁ varıñ, İ₂, V varın
[1848][1848] idüñ: İ₂ idiñ, P eyleñ
[1849] sürüñ: İ₁, V sürün
[1850] getürüñ: İ₂, V getüriñ, P getürüñ dimiş idi ol-zamān gāzīleri birine eytdiler işte Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ bize varuñ hem ġazā eyleñ ve hem ḳoyunları sürüñ getürüñ
[1851] didügi: P dedükleri
[1852] ser-ḫoş: -P
[1853] ma‘an: -P
[1854] kendü: İ₁, V, P kendi
[1855] Yanı başlarında çobānsuz: V yanı başlarında çobānsız, -P
[1856] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[1857] ol: -İ₂
[1858] almışlar: -P
[1859] furṣant-ı ġanīmet: P furṣand-ı ġanīmet
[1860] olup: P oldılar
[1861] kāfirlere: -İ₁, İ₂ kāfirlerle
[1862] öyle: -İ₂
[1863] geçüp: İ₂ geçürüp
[1864] mā-bāḳīsi: İ₂ mā-pāḳīsi, P mābākīsin
[1865] daḫı: -P
[1866] başına: P yanına
[1867] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[1868] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[1869] ṣafā geldiñüz: -P
[1870] deyü: İ₂ deyüp, -P
[1871] ‘izzet (u) ikrām birle: -P
[1872] ġazāñuz: İ₂ ġazāñız
[1873] istedükleri: P istedüklerince
[1874] ḳadar: -P

ṭoldurdılar. Şimdi Ḫayre'd-dīn Re'īs ol esīrlerüñ (8) başları[1875] buġları olan kāfiri ḳıça[1876] çaġurup[1877] (9) böyle pür-ṣilāḥ ne cānına[1878] giderdiñüz ve bu ġāzīlerüñ[1879] (10) ellerine ne-şekl[1880] giriftār oldıñuz deyü su'āl eyledi. Ol (11) kāfir daḫı olduġı gibi[1881] ṭoġrusın söyledi,[1882] eytdi: (12) Sinyor **[P 24a]** ḳapudan Minorḳadan sizüñ içün on pāre (13) büyük perkendeler donatdılar[1883] ki sizi varup yatdıñuz (14) yerde[1884] baṣdursalar[1885] gerek idi ve biz daḫı iki yüz[1886] ṣolṭaṭ (15) ḳaradan varup anlara mu'āvenet[1887] etmek içün ta'yīn[1888] **[İ₁ 48b]** (1) olınmış idük.[1889] Lāḳin venṭura sizüñ[1890] imiş, bizüm nār-ı nūr (2) pīrsüz[1891] ḳāyil[1892] olmadı size virdi ve niçe[1893] ol zamān[1894] (3) re'isü'l-mücāhidīn 'anī Ḫayre'd-dīn Re'īs eytdi: Yuf[1895] (4) sizüñ[1896] başıñuza[1897] mel'ūnlar ol nār-ı nūr didiñüz[1898] ne (5) köpekdür ki kişiye yardım ide, böyle[1899] işte sizüñ[1900] (6) i'tiḳād-ı fāsidiñüze[1901] göre ebedü'l-ābād bu rāh-ı ḍalālet (7) içre ḳaldıñuz. Lākin hidāyet [u] tevfīḳ ma'būd-ı bī-zevālden (8) olur. Diledügin īmān nūrı-y-ıla şereflendirür[1902] ve dilemedügin (9) sizüñ[1903] gibi ẓulmetde ḳalup nār-ı nūr ile[1904] sürüklendürür.[1905] **[İ₂ 78]** El-ḥamdü (10) li'llāh 'alā dīni'l-İslām ve 'alā tevfīḳi'l-imān ve me'n-naṣru illā min (11) 'indi'llāhi cümleye nuṣret viren cenāb-ı Rabbü'l-'ālemīndür. (12) Yoḫsa sizüñ nār-ı nūr didiñüz[1906] ne itdür[1907] didi.[1908] Andan (13) Ḫayre'd-dīn Re'īs bu esīrleri altı pāre tekneye tevzī'[1909] idüp (14) ikişer ikişer pranḳaya urup kürege ḳodılar. Ol aradan (15) ḳalḳup Cinova semtlerine ṭoġru giderken dört pāre **[İ₁ 49a]** (1) barçaya daḫı[1910] rāst gelüp anları[1911] daḫı alup Tūnusa gönderdiler. (2) Ammā şimdi gelelüm[1912] kāfir yaḳasında[1913] Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ Oruç Re'īsüñ (3) ġayrı[1914] nām [u] şānları dillerde dāsitān[1915] olup söylenmege (4) başladı. Kāfir-i ebedīlerine[1916] **[V 24b]** bir araya cem' olup Ḫayre'd- (5) dīn Re'is içün ve Oruç Re'is içün[1917] dām [u] tezvīre (6) başlayup āyā ne-şekl

[1875] başları: P baş
[1876] ḳıça: İ₂, V ḳıca, -P
[1877] çaġurup: İ₁, İ₂, V çaġırup
[1878] ne cānına: P ḳanda
[1879] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[1880] ne-şekl: P niçe
[1881] olduġı gibi: P ṣaḳılmayup
[1882] ṭoġrusın söyledi: -P
[1883] donatdılar: P donandılar
[1884] yatdıñuz yerde: -P
[1885] baṣdursalar: İ₂ paṣdursalar
[1886] iki yüz: İ₂ iki-yüz
[1887] mu'āvenet: P yardım
[1888] ta'yīn olınmış: İ₂ ta'ayyün olınmış, P gelmiş
[1889] idük: İ₂, V idik
[1890] sizüñ:: İ₂ siziñ
[1891] pīrsüz: P pīrsiz
[1892] ḳāyil: İ₁, İ₂, P ḳā'il
[1893] olmadı size virdi ve niçe: -P
[1894] ol zamān: P ol-zamān
[1895] yuf: P vāy
[1896] sizüñ: İ₂ siziñ
[1897] başıñuza: İ₂, P başıñıza
[1898] didiñüz: P dediñüz
[1899] böyle: İ₂, V bile, -P
[1900] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[1901] fāsidiñüze: İ₂ fāsidiñize
[1902] şereflendirür: İ₂ şerīflendirür
[1903] sizüñ: İ₂ siziñ
[1904] nūr ile: İ₁ nūr-ile
[1905] sürüklendürür: İ₁ sürüklendirür, V sürüklendür
[1906] didiñüz: P dediñüz
[1907] itdür: İ₂ itdir
[1908] didi: İ₂, P dedi
[1909] tevzī': İ₁, İ₂ tevzīġ
[1910] daḫı: -V
[1911] anları: İ₁, İ₂, V anı
[1912] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[1913] yaḳasında: P yaḳalarında
[1914] ġayrı: -P
[1915] dāsitān: İ₁, V, P dāstān
[1916] ebedīlerine: İ₂ eyedīlerine
[1917] Ḫayre'd-dīn Re'is içün ve Oruç Re'is içün: -P

ele getürilmesi[1918] mümkindür[1919] deyü meşveret (7) eylediler. Andan on pāre[1920] ġalyaṭa donanup[1921] Ḫayre'd-dīn (8) Re'īsi daḫı Oruç Re'īsi aramaġa başladılar. İmdi (9) anlar[1922] aramada olsunlar,[1923] bir[1924] kişinüñ yardımcısı Allāh ola (10) var ḳıyās eyle ki[1925] ol ne ulu[1926] şāh ola mışdaḳınca bu iki (11) mücāhid ḳarındaşlar dīn-i mübīn uġrına[1927] başların fedā (12) eyleyüp anā'e'l-leyl ve eṭrāfe'n-nehār a'dā-yı ḫāsırīn ile (13) **[İ₂ 79] [P 24b]** cenk [u] cidāl ve ḥarb [u] ḳıtāl eylemekligi kendülerine san'at [u] (14) pīşe idinmişler idi. Ammā ol dört barça ki alup (15) Tūnusa gönderdiler dimiş[1928] idük. İmdi[1929] ol dört **[İ₁ 49b]** (1) barçanuñ birinüñ kāfirleri çekeleve yelkenli ṣandalına ṭolup (2) firār eylemişler[1930] idi. Bu ṣandal varmadı, illā Ḫayre'd-dīn (3) Re'īs içün donanan on pāre teknenüñ üzerlerine[1931] (4) varup düşdiler ve aḥvāllerinden[1932] ḫaber virüp ne-şekl oldı-ise[1933] (5) ifāde idince daḫı ziyāde dertleri debreşüp hemān (6) ṣandaldan ḫaber alınca[1934] kāfirler gūyā[1935] barçalaruñ[1936] alınduġı yere (7) ṣaldılar. Ṣanki Ḫayre'd-dīn Re'īs ol arada baġlı idi. (8) Hele ḳıṣṣayı ne[1937] dirāz idelüm:[1938] Günlerde bir gün Ḳorṣaḳa (9) üzerlerinde Ḫayre'd-dīn Re'īs ile ol ẕikr eyledigümüz[1939] on (10) pāre kāfir[1940] tekneleri-ki[1941] Ḫayre'd-dīn Re'īsi arayup gezerlerdi. (11) Ol arada biribirlerine[1942] muḳābil olup ḳavuşdılar. Anlar (12) on bizümkiler[1943] altı idi. Şimdi Ḫayre'd-dīn Re'īs ḳarındaşı[1944] (13) Oruç Re'īsüñ üzerine pocalayup eytdi: Dandi[1945] ḳarındaş (14) bunlara daḫı Becāye öñinde[1946] ḳullanduġımuz vā'deyi[1947] idelüm,[1948] (15) ibtidādan ḳaçmaḳ yüzin gösterelüm,[1949] hem **[İ₂ 80]** baḳalum[1950] bizden ziyāde **[İ₁ 50a]** (1) ayaḳlı-mıdurlar,[1951] Tamām küregi gibi dişlerin ṣayduġumuzda[1952] hemān (2) tevekkeltü 'alā'llāh üzerlerine döndügimüzde[1953] eger biz anlardan (3) ziyāde ayaḳlı bulınursaḳ varmayuz, illā ḳumandaniyyet. (4) Ben ṣancaḳdan sen iskeleden birer alabanda urup çaṭaruz,[1954] (5) inşā'llāhu Te'ālā[1955] nuṣret bizümdür deyüp bu ḳavl [u] ḳarār üzre (6) **[V 25a]** fātiḥa idüp ḳaçmaḳ yüzin ṭutdılar. Kāfirler daḫı Morolar (7) nār-ı nūr devletinde

[1918] getürilmesi: İ₂ getürmek, P getürürüz
[1919] mümkindür: -P
[1920] pāre: P dāne
[1921] donanup: V donadup
[1922] anlar: -İ₁, -İ₂, -V
[1923] aramada olsunlar: İ₁ ḳondı arasunlar: İ₂, V ḳondı arasınlar
[1924] bir: -P
[1925] eyle ki: İ₁ eyle, V eyle-ki, P it
[1926] ulu: -İ₁
[1927] uġrına: İ₁ uġruna
[1928] pīşe idinmişler idi ammā ol dört barça ki alup Tūnusa gönderdiler dimiş: -P
[1929] idük imdi: İ₁, İ₂ idik imdi, -P
[1930] eylemişler: P etmişler
[1931] üzerlerine: P üzerine
[1932] aḥvallerinden: İ₁, V aḥvalden, İ₂ acvālden
[1933] oldı-ise: İ₁ oldı-y-ısa
[1934] alınca: V virince
[1935] gūyā: -P
[1936] barçalaruñ: İ₂ barçalarıñ
[1937] ḳıṣṣayı ne: P ne ḳıṣṣayı
[1938] idelüm: İ₂, V idelim, P ide
[1939] eyledigümüz: P etdigimüz
[1940] kāfir: İ₂ kāfirler, -P
[1941] tekneleri-ki: P tekneler ki
[1942] biribirlerine: P birbirlerine
[1943] bizümkiler: İ₁ bizimkiler
[1944] ḳarındaşı: İ₂, V ḳarındaş
[1945] dandi: İ₂, P dendi
[1946] öñinde: İ₂ öñünde
[1947] vā'deyi: İ₂ vāreyi, -P
[1948] idelüm: İ₁, İ₂, V
[1949] Gösterelüm: İ₁, İ₂ gösterelim
[1950] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[1951] ayaḳlı-mıdurlar: İ₁, İ₂ ayaḳlı-mıdur
[1952] ṣayduġumuzda: İ₁, İ₂, V ṣayduġumuzda
[1953] döndügimüzde: P döndigümizde
[1954] çaṭaruz: P çaṭarız
[1955] inşā'llāhu Te'ālā: İ₁, V, P inşā'llāh

dayanamayup ḳaçdılar deyü acı acı (8) koġmaġa başladılar. Ammā kāfirlerüñ[1956] ḳapudanası ġāyet (9) yörük olmaġ-ıla[1957] öbirlerinüñ teknelerin ṣaḳlamalı (10) oldı, ammā bizümkiler ile[1958] bir ḳarārda ḳalup ne ol bizümkilerine (11) girebildi ne bizümkiler çıḳabildi. Şimdi bir ḥāl üzre (12) ḳalınca hemān Ḫayre'd-dīn Re'īs Oruç Re'īs birdenbire kāfirüñ[1959] (13) ḳapudanasınuñ üzerine döndiler, kāfir daḫı şimdi yalıñuz[1960] (14) ḳalınca baḳdı-ki ayaḳdaşlarından kendüye bir fā'ide[1961] olacaḳ (15) degül. Şöyle-ki[1962] tekneleri **[P 25a]** görinür görinmez[1963] ḳaldılar. Bizümkiler **[İ₁ 50b]** (1) isem[1964] altı pāre tekne aṭ başı berāber kāfirüñ[1965] ḳapudanasın[1966] (2) isteyüp gelürler. Kāfir daḫı şimdi bunlardan ḫavf idüp (3) ayaḳdaşlarınuñ **[İ₂ 81]** üzerine pocaladı, ammā ġayrı çi fāyide,[1967] (4) bizümkiler varup degşürmege[1968] başladılar. Hele ḳışṣayı ne (5) dīrāz[1969] idelüm:[1970] Bi-'avn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā birle ḳażā-ı (6) āsmānī[1971] gibi altısı birden varup yetişüp birer yaylım (7) ṭopla ḳarışuḳ[1972] raṣāṣ fındıḳların yaġmur gibi yaġdırup[1973] (8) kimisi ṣancaḳdan kimi iskeleden daḫı ḳıçdan[1974] başdan (9) çaṭup[1975] çeke çeke baġlayınca ġāzīler dāl tīġ-ı āteş olup (10) gülbang-ı Muḥammedī çeküp ḳafiriñ ḳapudanasınuñ ḳalb [u] (11) cenāḥına zenbūr-veş geçince[1976] yetmiş seksen miḳdār[1977] kāfir-i (12) ebedīler[1978] tu'me-i şemşīrden geçince[1979] bāḳīler[1980] daḫı mayna sinyor (13) deyüp çaġrışmaġa başladılar. El-ḥamdü li'llāh āsān vechle feṭḥ [u] (14) fütūḥ eyleyüp żabṭ etdiler, ṣaġ ḳalan yüz ṭoksan beş (15) kāfiri teknelere pāy[1981] eylediler. Ḳapudanın Ḫayre'd-dīn Re'īs **[İ₁ 51a]** (1) kendi teknesine aldı. Gör ḥikmeti sen-ki ḳaçan varup (2) bizüm tekneler kāfirüñ[1982] teknesine çaṭduḳlarında[1983] rūzigār (3) fırışḳa iken südlimanlıḳ oldı. Anı daḫı 'ale'l-fevrī (4) donadup şimdi yediler 'aşḳına yedi pāre tekne oldılar, (5) andan kāfirlerüñ[1984] ṭokuz pāre tekne ki[1985] girüde[1986] ḳalmışlar idi.[1987] (6) Şimdi Ḫayre'd-dīn Re'īs yedi pāre tekne olmaḳ üzre[1988] **[İ₂ 82]** üzerlerine (7) pocalayup gelmekde,[1989] kāfirler **[V 25b]** daḫı baḳdılar ki[1990] ḳapudanların[1991] aldılar[1992] (8) ve altı iken

[1956] Kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ ḳāfiriñ
[1957] olmaġ-ıla: İ₁, V, P olmaġla
[1958] bizümkiler ile: İ₁ bizimkilerle, İ₂, V bizümkilerle
[1959] kāfirüñ: İ₂, V kāfiriñ
[1960] yalıñuz: İ₂ yalıñız, P yalñız
[1961] fāyide: İ₁, İ₂, P fā'ide
[1962] şöyle-ki: İ₁, İ₂ şöyle
[1963] görinür görinmez: İ₂ görünür görünmez, P görünür görinmez
[1964] isem: P ise
[1965] kāfirüñ: İ₁, İ₂ kāfiriñ
[1966] ḳapudanasın: P ḳapudanasınuñ
[1967] fāyide: İ₁, V fā'ide
[1968] degşürmege: İ₁ degşirmege, P irişdiler
[1969] başladılar hele ḳışṣayı ne dīrāz: -P
[1970] idelüm: İ₂ idelim, -P
[1971] āsmānī: İ₁, İ₂ āsımānī
[1972] ḳarışuḳ: İ₁ ḳarışıḳ
[1973] yaġdırup: P yaġdurdılar
[1974] ḳıçdan: İ₁, İ₂, V kıcdan
[1975] çaṭup: İ₁, P çatup
[1976] gülbeng-i Muḥammedī çeküp ḳafiriñ ḳapudanasınuñ ḳalb (u) cenāḥına zenbūrveş geçince: -P
[1977] miḳdār: -P
[1978] kāfir-i ebedīler: P kāfir
[1979] geçince: P geçdi
[1980] bāḳīler: V bāḳīler mi, P bāḳīsi
[1981] pāy: İ₂ bāy
[1982] kāfirüñ: İ₂ kāfiriñ
[1983] çaṭduḳlarında: P çaṭınca
[1984] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[1985] tekne ki: İ₁, İ₂ tekne-ki, P tekneleri
[1986] girüde: İ₁, V, P gerüde
[1987] ḳalmışlar idi: P ḳalmışlardı
[1988] üzre: - İ₁
[1989] gelmekde: -İ₁, -İ₂, -V
[1990] baḳdılar ki: İ₁, İ₂ baḳdılar
[1991] ḳapudanaların: İ₁, İ₂, V ḳapudanların
[1992] aldılar: P alup

yedi oldılar ve ol alduḳları ḳapudanada[1993] (9) dört beş pāre tekne ḳuvveti[1994] var idi. Gerek Ḫayre'd-dīn (10) Re'īs ṭaḳımında ve gerek kāfir ṭaḳımında andan büyük tekne (11) ve dilber yoḳ idi. Ḥāṣıl[1995] ol ṭokuz pāre tekneler ki (12) alduḳları ḳapudananuñ[1996] ayaḳdaşları[1997] idi. Ḳalblerine[1998] ḫavf (13) düşüp[1999] dönüp ḳaçmaġa[2000] başladılar. Bir miḳdār ardlarından (14) ḳoġup andan Ḫayre'd-dīn Re'īs orṣa alabanda geldi.[2001] Şimdi (15) Oruç Re'īs teḥevvüre gelüp Ḫayre'd-dīn Re'īse[2002] eytdi:[2003] **[İ₁ 51b]** (1) Düşmān bizden ḳaçıyorur,[2004] sen orṣa alabanda geldüñ,[2005] (2) Şimdi orṣa alabanda gelecek zamān-mıdur yoḫsa[2006] ḫavf mı[2007] (3) eyledüñ[2008] dedi. Şimdi **[P 25b]** Ḫayre'd-dīn Re'īs eytdi: Yoḳ ḳarındaş (4) ḫavfumdan degül, hem 'ināyet-i Ḥaḳ birle senüñ-de 'aḳluñ şehādet (5) ider ki inşā'llāh ḫavf etmem ve İslāmdan olan kimesne[2009] (6) kāfirden ḫavf etmez dedi.[2010] Lākin benüm[2011] 'aḳluma[2012] gelen beñzer ki senüñ (7) 'aḳluña[2013] yer-ile gelmemiş ola dedi.[2014] Eger nedür deyü su'āl[2015] ider iseñ[2016] (8) evvelā selef-i māżīden[2017] mürūr iden[2018] ġāzīlerden **[İ₂ 83]** menḳūldur ki (9) ḳaçanı çoḳ ḳoġucı olma iḫtimāldür yarar idesin[2019] deyü (10) söylemişlerdür.[2020] Bir de budur ki şimdiki ḥālde[2021] teknelerimüzde (11) olan esīr kāfirleri iki ḳaṭ[2022] bizden ziyādedürler. Bunlardan[2023] (12) ḥaẕer[2024]gerekdür dedi ve içlerinden 'ināyet-i Ḥaḳ birle ḳapudan- (13) ların[2025] aldıġumuz[2026] büyük nuṣretdür. Bunuñ şükrāneligin bilmek (14) ister ve hem[2027] orṣa alabanda yatmamuz[2028] yine ḳuvvetden[2029] iḳtiżā ider.[2030] (15) Gelürlerse ḥāżıruz ve maḥallinde daḫı[2031] vāfır[2032] ġālib düşmāndan[2033] **[İ₁ 52a]** (1) ḳaçup baş ḳurtarmaḳ cümleden[2034] büyük erlikdür. Ol netīce deryāda (2) gezen ġāzīlerüñ[2035] ḫavfı ricāya ġālib olup isḳandili elde (3) gerekdür. İmdi ben ḫaḳīr[2036] [u] ḫavf-nāk ḳarındaşınuñ 'aḳl-ı ḳaṣīrınca (4) fehmi budur ma'ḳūl olanı, siz a'lemsiz dedi. Andan Oruç (5) Re'īs ḳarındaşı Ḫayre'd-

[1993] ḳapudanada: İ₁ ḳapudanda
[1994] ḳuvveti: İ₁ ḳuvvet
[1995] ḥāṣıl: P el-ḥāṣıl
[1996] ḳapudananuñ: İ₁ ḳapudannuñ, İ₂, V ḳapudananıñ
[1997] ayaḳdaşları: P refīḳleri
[1998] ḳalblerine: -P
[1999] düşüp: P idüp
[2000] ḳaçmaġa: İ₂ ḳaçmaġı
[2001] geldi: P gelüp durdı
[2002] Ḫayre'd-dīn Re'īse: -P
[2003] eytdi: V eyddi
[2004] ḳaçıyorur: İ₂ ḳaçıyor
[2005] geldüñ: İ₁, İ₂ geldiñ
[2006] yoḫsa: İ₁, İ₂ yoḳsa
[2007] ḫavf mı: İ₁ ḫavf-mı
[2008] eyledüñ: İ₁, İ₂ eylediñ
[2009] kimesne: İ₁ kimesneye, -P
[2010] dedi: -P
[2011] benüm: İ₂ benim
[2012] 'aḳluma: İ₁, İ₂, P 'aḳlıma
[2013] 'aḳluña: İ₁ 'aḳlıña
[2014] dedi: -P
[2015] deyü su'āl: -P
[2016] ider iseñ: İ₁ idersen, V iderseñ, P dirseñ
[2017] māżīden: P māżīde
[2018] mürūr iden: P geçen
[2019] idesin: P iderseñ
[2020] söylemişlerdür: İ₁ söylemişlerdir, P söylemişler
[2021] şimdiki ḥālde: P şimdiki-ḥālde
[2022] ḳaṭ: V, P ḳat
[2023] ziyādedürler bunlardan: P ziyādedir anlardan
[2024] ḫaẕer: İ₁, İ₂, V ḫazer
[2025] 'ināyet-i Ḥaḳ birle ḳapudanların: P ḳapudanaların'ināyet-i Ḥaḳ birle
[2026] alduġumuz: İ₁ alduġumız, V, P aldığımuz
[2027] hem: -İ₁, -İ₂, -V
[2028] yatmamuz: İ₁, İ₂ yatmamız
[2029] ḳuvvetden: V, P ḳuvvetdür
[2030] ider: P idüp
[2031] daḫı: -İ₂
[2032] vāfır: -İ₁, -V, -P
[2033] düşmāndan: V düşmāndur
[2034] cümleden: -P
[2035] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[2036] ḫāḳir: P ḥāḳir

dīn Re’īsüñ bu ferāset-i ‘aḳliyyesine (6) taḥsīn eyleyüp[2037] berḫudār ol[2038] ḳarındaş ben seni **[V 26a]** yoḳlama (7) yüzinden söyledüm[2039] deyü ṣoñın laṭīfeye bulışdurdı. (8) Şimdi gelelüm[2040] ol gicenüñ nıṣfu’l-leylinde el-‘iyaẕü bi’llāh (9) bunları bir ḳıble lodos[2041] ḥaşr [u] neşr olmaḳ üzre ele alup (10) şöyle-ki ne ḳaba sıġar ne ḳacaġa, hemān[2042] **[İ₂ 84]** esīr kāfirleriñ[2043] hep (11) ‘anbāra balıḳ istifi[2044] idercesine istif idüp gügerteye (12) muşammaların çeküp bire Allāh Allāh deyerek ḳumu öñince[2045] (12) alup[2046] aldıġuma[2047] giderüm, n’işleyeyüm[2048] çāre yoḳ[2049] öñüme (14) ṭaş-mı gelür, yoḫsa[2050] burun-mı çıḳar feḥvāsı üzre[2051] yedi gün (15) yedi gice bu siyāḳ üzre[2052] gitdiler. Sekizinci gün limanlayup[2053] **[İ₁ 52b]** (1) ol gün[2054] dügün ve[2055] bayram eyleyüp[2056] ḳurbānlar etdiler. (2) Ḳazanlar ḳaynatdılar[2057] daḫı yeyüp içüp gūyā mürdeler iken nev-ḥayāt-ı (3) cāvīdāna irişdiler ve aḥfaẓu’l-ḥafıẓīn olan cenāb-ı (4) Rabbu’l-‘ālemīne[2058] ḥamd [u] senālar eylediler. Netīce-i merām on birinci gün (5) Midillü adasına[2059] gelüp[2060] dāḫil olup yatdılar. Andan (6) ḥubbu’l-vaṭan mine’l-īmān mışdāḳınca ṣıla-ı ẕü’l- **[P 26a]** erḥām (7) ve rü’yetü’l-aḳvām birle aḳrabā-yı ta‘alluḳāt-ile[2061] fevc fevc görişüp (8) ḥāṣıl[2062] ḥāl[2063] [u] ḫāṭır[2064] sorışdılar ve ḥasbeten li’llāh içün ḳazanlar ḳaynadup (9) yedi gün yedi gice eli güci yetmez fuḳarāyı mesākini[2065] yedirüp (10) içürüp ṭoyurdılar[2066] ve yetīmler[2067] sevindirüp sünnetsüz[2068] olanları (11) hep aradup buldurup maḫṣūṣ anlar içün göñülleri (12) şād olsun deyü dügün yapdırup **[İ₂ 85]** ṣırtlarına yeñi esbāblar (13) geydürdiler[2069] ve yetīme[2070] ḳalmış gelinlik ḳalmış[2071] ḳızcuġazları ev ev (14) aradup[2072] buldurup ḫarcın havāyicin görüp evlendürdiler[2073] (15) ve daḫı bī-kes ḳalmış ṭul ḳarıcuḳları ve ḫizmete güci yetmeyen **[İ₁ 53a]** (1) iḫtiyār-ı rūşen-żamīrleri[2074] ve kefīfleri[2075] ve ṣāḳıṭları hep ḥāllü (2) ḥālince görüp gözetdiler[2076] ve dellāl [u] münādī etdirdiler ki; (3) Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ve hem[2077] Oruç

[2037] eyleyüp: İ₁, P idüp
[2038] ol: İ₂ ola
[2039] söyledüm: İ₂, P söyledim
[2040] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[2041] bir ḳıble lodos: p batı ḳarayel
[2042] hemān: P hemān-dem
[2043] kāfirleriñ: P kāfirlerin
[2044] istifi: V istif
[2045] ḳumı öñince: V ḳumı egneceye, -P
[2046] alup: -P
[2047] aldıġuma: İ₁, İ₂, V aldığıma
[2048] n’işleyeyüm: V n’işleyim, -P
[2049] çāre yoḳ: -P
[2050] yoḫsa: -P
[2051] feḥvāsı üzre: P feḥvāsınca
[2052] bu siyāḳ üzre: -P
[2053] limanlayup: İ₁ mülāyımlayup limanladı
[2054] ol gün: İ₁ ol-gün
[2055] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[2056] eyleyüp: P idüp
[2057] ḳazanlar ḳaynatdılar: -P
[2058] rabbü’l-‘ālemīne: P rabbü’l-‘ālemīn ḥażretlerine
[2059] adasına: İ₁,V, P aṭasına
[2060] gelüp: -P
[2061] aḳrabā-yı ta‘alluḳāt-ile: İ₁ aḳrabā-ı ta‘alluḳāt-ile
[2062] ḥāṣıl: -İ₁, -V, -P
[2063] ḥāl: -İ₂
[2064] ḫāṭır: P ḥāṭır
[2065] mesākini: P mesākinleri
[2066] içürüp ṭoyurdılar: İ₁, V, P içirdiler
[2067] ve yetīmler: -İ₂
[2068] sünnetsüz: İ₂, V sünnetsiz
[2069] geydürdiler: İ₂, V kesdirdiler, P kesdürdiler
[2070] yetīme: İ₁, İ₂, V yetīm
[2071] ḳalmış: -P
[2072] aradup: P arayup
[2073] evlendürdiler: İ₂ evlendirdiler
[2074] iḫtiyār-ı rūşen-żamīrleri: P pīrleri
[2075] ve kefifleri: -P
[2076] gözetdiler: İ₂ gözettiler
[2077] hem: -İ₁, -İ₂, -V

Re’isüñ[2078] ‘askerinden çārşūda (4) pāzārda aḳçesüz[2079] bir ḥabbe şey her kim-ki[2080] alursa baña gelsün, (5) ignesi gidene çuvāldūz[2081] vireyüm, ben bu araya ḫayr du‘ā (6) almaġa geldüm,[2082] kimsenüñ ‘ırżına müte‘allıḳ ve ḫātırcuḳları (7) münkesir olacaḳ ve ẓulm [u] te‘addī olacak şeylere ittifāḳ-ı **[V 26b]** cümle (8) ile ḳāyil[2083] degüllerüz ve ol ma‘ḳūle kimseler bizden (9) degüllerdür deyü böyle[2084] münādīler[2085] nidā[2086] etdirür idi[2087] ve ġuzzātu’l-muvaḥḥidīnüñ (10) ġazā māllarından kemerleri ṣucuk[2088] gibi ṭolu idi. Kimsenüñ (11) bir şeyine iḥtiyācları yoḳ idi. Bir aḳçelik şeye beş (12) aḳçe virürler idi. Herkes kendi ḥürmetinde[2089] yemesinde ve[2090] (13) içmesinde insān şöyle ṭursun[2091] bir ḳarınca (14) ḳarıncalar[2092] anlardan incinmeyüp bu üslūb üzre niẓām[2093] [u] intiẓām (15) virdiler. Yem[2094] yemiş gibi **[İ₂ 86]** şeyleri kendi[2095] ḥüsn-ı rıżāları birle[2096] **[İ₁ 53b]** (1) yerlüler[2097] ġāzīlere virürlerdi. Siz mücāhid adamlarsıñuz,[2098] (2) yeyüñüz,[2099] ṣıḥḥatlar olsun deyü yalvarurlardı. Ġāzīler almazlar (3) idi.[2100] İmdi bu mertebe ‘adl [u] dād eyleyen ġāzīleri[2101] Allāh-ı ‘aẓīmü’ş- (4) -şān niçe a‘dā-yı ḫāsirīn olan dīn düşmānları üzerine[2102] (5) manṣūr [u] muẓaffer eylemesün, yolınca gidilürse İslāma (6) a‘dā bir vechle ẓafer bulamaz. **[P 26b]** İllā taḳṣīrāt hep bizdedür.[2103] (7) Hemān Allāh-ı ‘aẓīmü’ş-şān Ḥabīb-i ekrem[2104] ḥürmetine berrde ve baḥrde (8) ‘asākir-i İslām ḳarındaşlarımuzı[2105] a‘da-yı ḫāsirīn üzerine (9) manṣūr [u] muẓaffer[2106] eyleyüvire āmīn ve[2107] yā Rabbü’l-‘ālemīn. Ammā (10) ġuzzātu’l-muvaḥḥidīnüñ daḫı bu üslūb üzre vilāyetli ile (11) böyle ḥüsn-i mu‘āşeret[2108] idüp ḫayr du‘ā almalarına sebeb (12) yine Ḫayre’d-dīn Re’īsdür. Zīrā niçün ki[2109] Ḫayre’d-dīn Re’īs[2110] (13) daḫı[2111] Midillüye[2112] girmeksizin[2113] bir gün evvel deñizde yedi (14) pāre teknenüñ ġāzīlerine dīvān eyledi,[2114] eytdi: İmdi (15) oġullar inşā’llāh murādımuz bu ḳışı[2115] Midillüde **[İ₁ 54a]** (1) ḳışlamaḳdur ve bu vilāyet bizüm kendi vaṭan-ı aṣlıyye- (2) müzdür,

[2078] ve Oruç Re’isüñ: -İ₂
[2079] aḳçesüz: İ₂, P aḳçesiz
[2080] her kim-ki: P her kim
[2081] çuvāldūz: P çuvāldız
[2082] geldüm: İ₂ geldim
[2083] kāyil: İ₂, P ḳā’il
[2084] böyle: V yöyle
[2085] münādīler: İ₁, İ₂, V münādī
[2086] nidā: -İ₁, -İ₂, -V
[2087] etdirür idi: P etdirürdi
[2088] ṣucuḳ: P ṣuçuḳ
[2089] ḥürmetinde: P ḥürmetlerinde
[2090] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[2091] şöyle ṭursun: İ₂ şöyl dursun
[2092] ḳarıncalar: İ₁ ḳarınca, -V -P
[2093] niẓām: V niżām
[2094] yem yemiş: -İ₁ yemiş, P yem yemiş derseñ
[2095] gibi şeyleri kendi: -P
[2096] birle: P ile
[2097] yerlüler: İ₁, İ₂, V yerliler
[2098] adamlarsıñuz: P adamlarsıñız
[2099] yeyüñüz: İ₂ yeñüz
[2100] almazlar idi: P almazlardı
[2101] ġāzīleri: İ₁, İ₂, V ġāzīler
[2102] üzerine: V, P üzre
[2103] bizdedür: P bizdedir
[2104] ekrem: İ₂ ekrām
[2105] ḳarındaşlarımuzı: İ₂ ḳarındaşlarımızı, P ḳarındaşlarımız
[2106] muẓaffer: -P
[2107] ve: -V
[2108] ḥüsn-i mu‘āşeret: İ₁ ḥüsn-i mu‘āşiret, V ḥüsn-i mu‘āşeret
[2109] niçün ki: İ₁, V niçün-ki
[2110] Re’īs: V Reyis
[2111] daḫı: -P
[2112] Midillüye: İ₂ Müdillüye
[2113] girmeksizin: P girmezde
[2114] eyledi: P eyleyüp
[2115] murādımuz bu ḳışı: P bu ḳışı murādımız

göreyüm sizi beni vilāyetlinüñ[2116] **[İ₂ 87]** yanında yüzümi[2117] (3) aġ idüp[2118] ḥicāb altında ḳomayasız,[2119] Ḥaḳ Teʻālā sizleri (4) daḫı dünyāda ve aḫiretde yüzleriñüzi[2120] aġ eylesün. Üşte (5) siz ġazīlerden ricām budur, dimesünler ki[2121] baḳ Ḫayre'd-dīn (6) Re'īs daḫı[2122] Oruç Re'īs bu vilāyetden olup-da (7) 'askeri ümmet-i Muḥammedi incidüp ẓulm itdiler deyü beni (8) vilāyetli beyninde[2123] güft [u] gūya bā'iṣ etmeyesiz. (9) Her ne alım ṣatım iderseñüz[2124] ṣafā-yı ḫāṭır ile[2125] alup (10) ḥaḳḳını kesmeyesiz, ḳādir olduġumuz[2126] ḳadar sizüñle (11) ḫayr du'ā almaġa ḥüccet **[V 27a]** idelüm[2127] dedi. Anlar daḫı Ḥaḳ Teʻālā (12) anlardan rāżī olsun,[2128] Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ tenbīhinden (13) ziyāde yüz aġardup du'āya maẓhar oldılar. Zīrā (14) niçün-ki[2129] balıḳ başdan ḳoḳar mażmūnınca başbuġlaruñ (15) kalbleri ḫavf [u] ḫaşyet üzre olduḳda 'asker ḳullanmaḳ **[İ₁ 54b]** (1) umūrında[2130] gāh medār ile gāh ikrām-ile[2131] gāh baḫşīş ile gāh ta'zīz ile[2132] (2) maḥalline göre niçe tuvānā-ı ser-keşleri kendüsine rām (3) idüp bi-eyyi-hālin güç ise de[2133] bile ṭarīḳ-i müstaḳīme tercīḥ (4) olınması emr-i muḳarrerdür. Zīrā her umūrda 'asker ḳullanmaḳ (5) büyük ḳavāyid [u] uṣūldandur. İmdi ṭatlu[2134] dil daḫı aḫlāḳ-ı (6) ḥamīdelik[2135] her bār lāzımındandur **[İ₂ 88]** ve ḳıs 'alā hāẕā ol yedi (7) pāre teknenüñ ġāzīleri Ḫayre'd-dīn[2136] Re'īsüñ ḳulı (8) kölesi[2137]-mi idiler.[2138] Bir alay göñüllü 'asker herkes[2139] kendü[2140] (9) başlarına fā'il-i muḫtār idiler.[2141] Bā-ḫuṣūṣ ki firḳaṭacı ḳavmi olalar[2142] (10) 'ayb etmek murād eyleseler idemezler miydi **[P 27a]** ve hem daḫı[2143] Ḫayre'd-dīn (11) Re'īsüñ ve[2144] Oruç Re'isüñ birer teknesi var ise (12) levendüñ[2145] Aḳdenizde gezen tekneler cümlesi[2146] anlaruñdur.[2147] (13) Her ḳanġı[2148] tekneye varsalar ḫoş[2149] geldüñ[2150] dirler,[2151] ṭuṭalum (14) Ḫayre'd-dīn Re'īs olsun ve sāyiri[2152] olsun aġızları (15) ile ḳuş ṭuṭmışlar[2153] 'askersiz[2154] çi fāyide[2155] anlaruñ-da[2156] **[İ₁**

[2116] vilāyetlinüñ: İ₂ vilāyetliniñ
[2117] yüzümi: İ₁, İ₂, V yüzimi
[2118] idüp: P eyleñ
[2119] ḥicāb altında ḳomayasız: -P
[2120] yüzleriñüzi: İ₂ yüzleriñizi, P yüzleriñüz
[2121] ki: İ₂ ne-ki
[2122] daḫı: -P
[2123] beyninde: P mābeyninde
[2124] iderseñüz: P idersiñüz
[2125] ḫāṭır ile: V ḫāṭırla
[2126] olduġumuz: İ₁, V olduġımuz, P olduġuñuz
[2127] idelüm: -İ₁, -İ₂, -V idelim
[2128] olsun: P ola
[2129] niçün-ki: -P
[2130] umūrında: İ₂ umūrına
[2131] gāh ikrām-ile: İ₁ gāh ikrāmla, -V, -P
[2132] ta'zīz ile: İ₁, İ₂, V ta'zīz-ile
[2133] ise de: İ₂ ise-de
[2134] ṭatlu: İ₂, V, P ṭatlı
[2135] ḥamīdelik: P ḥamīde
[2136] Ḫayre'd-dīn: -P
[2137] ve ḳıs 'alā hāẕā ol yedi pāre teknenüñ ġāzīleri Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ ḳulı kölesi: -V
[2138] kölesi-mi idiler: P kölesi-midiler
[2139] bir alay göñüllü 'asker herkes: -P
[2140] kendü: İ₁, İ₂ kendi, -P
[2141] idiler: -İ₁, -İ₂, -V
[2142] olalar: İ₂, V, P ola
[2143] ve hem daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[2144] ve: İ₁, İ₂ daḫı
[2145] levendüñ: İ₁, İ₂, V levendiñ
[2146] cümlesi: P cümle
[2147] anlaruñdur: V anlarıñdur
[2148] ḳanġı: İ₁ ḳanḳı
[2149] ḫoş: V ḥoş
[2150] geldüñ: İ₁, İ₂ geldiñ
[2151] dirler: İ₁, V, P derler
[2152] sāyiri: İ₁, İ₂, P sā'iri
[2153] ṭuṭmışlar: P ṭutar olsalar
[2154] 'askersiz: -P
[2155] fāyide: fā'ide İ₁, İ₂, P
[2156] anlaruñ-da: İ₁, İ₂, V anlarıñ-da

55a] (1) nām [u] şān ṣāḥibleri olmasına bā‘iṣ[2157] ‘asākir-i İslāmdur. (2) Ne ‘asker re’īssüz[2158] olur ve ne re’īs ‘askersüz[2159] olur. (3) Allāhu Te‘ālā dāyim[2160] eyleyüp ilā yevmi’l-ḳıyāmete ḳadar[2161] ġāzīlerüñ[2162] (4) ve re’y [u] tedbīr[2163] ṣāḥibi ġāzī ḳapudanlaruñ[2164] ve ḥākimü’l-vāḳt (5) olan emīrü’l-umerānuñ[2165] eksükliklerin göstermeyüp (6) ilā nefrād’üz-zamān[2166] birle dāyim ve ḳāyim[2167] olalar ve dāyimü’d-dehr[2168] (7) berrde ve baḥrde a’dāları üzerlerine[2169] manṣūr [u] muẓaffer[2170] olalar. (8) İmdi ḳıṣṣadan ḥiṣṣe bu dimek olur kim[2171] Ḫayre’d-dīn (9) Re’īs daḫı Oruç Re’īs **[İ₂ 89]** raḥmetu’llāhi ‘aleyhim ecma‘īn. (10) Yedi pāre teknenüñ ġāzīlerin de’b-i cemīleleri-y-ile ve lisān-ı (11) sükkerleri-y-ile kendülerine ḳul eyleyüp[2172] bu ḳadar ‘ibād-ı Müslimīnüñ (12) du‘ā-yı ḫayrlarına maẓhar düşüp ervāḥ-ı ḳudsiyyeleri[2173] (13) raḥmetle yād olınmaḳlarına[2174] bā’iṣ [u] vesīle oldı. (14) Ḥaḳ Te‘ālā cümlemüze meded [u] ‘ināyet eyleyüvire ve āḫir (15) nefesimüzi[2175] kelime-i tevḥīd birle **[V 27b]** ḫatm[2176] eyleyüvire āmīn. **[İ₁ 55b]** (1) Andan Ḫayre’d-dīn Re’īs ve[2177] Oruç Re’īs aḳrabā-yı ta‘alluḳāta[2178] (2) ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn hedāyā [u] peşkeş birle daḫı (3) ṣarı mümessek Venedik altunları virüp iḫtiyācdan (4) biri eylediler. Büyük ḳarındaşları İsḥāḳı dirseñ[2179] keẕālik[2180] (5) oġul oġula ḳız ḳıza vefā idecek şeyi[2181] virdiler (6) ve İsḥāḳuñ kemāl-i mertebe ḫayr du‘asın[2182] aldılar. Zīrā (7) İsḥāḳ cümlesinüñ ulusı idi. Babaları yerine ‘ad (8) iderler idi[2183] ve daḫı[2184] Oruç Re’īsün ḳolcuġazı şehīd[2185] (9) olduġına gerek büyük ḳarındaşları[2186] İsḥāḳ ve sāyir[2187] (10) aḳrabā-yı ta‘alluḳāt[2188] melīl [u] maḥzūn oldılar. Ammā çāre ne yine (11) Allāhdan gelene merḥabā didiler.[2189] Şimdi Oruç Re’īs (12) ḳalbinden[2190] niyyet eyledi-ki ġayrı deñize sefer etmeyüp (13) ḳarındaşı İsḥāḳ ile vilāyetinde **[İ₂ 90]** mütemekkin olup (14) daḫı te’ehhül idüp ḳala.[2191] Bu tefekkür ile ol gice **[P 27b]** yatduḳda (15) rü’yāsında sābıḳā Rodosda esīr iken kāfirler yir[2192] **[İ₁ 56a]** (1) altına alup[2193] eziyyetde iken rü’yāsında ḫalāṣ müjdesi-y-ile (2) gelen pīr yine gelüp yā

[2157] bā‘iṣ: P sebeb
[2158] re’issüz: İ₂, V re’issiz
[2159] ‘askersüz: İ₂ ‘askersiz
[2160] dāyim: dā’im İ₁, İ₂, P
[2161] ilā yevmi’l-ḳıyāmete ḳadar: -P
[2162] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[2163] tedbīr: İ₂ tedbīri
[2164] ḳapudanlaruñ: İ₁, İ₂ ḳapudanlarıñ
[2165] emīrü’l-umerānuñ: İ₁, İ₂, V emīrü’l-umerālarıñ
[2166] nefrād’üz-zamān: İ₁ neḳrād’üz-zamān, V nefrād’üẕ-ẕamān
[2167] dāyim ve ḳāyim: İ₁, İ₂ dā’im ve ḳā’im, P ḳā’im ve dā’im
[2168] dāyimü’d-dehr: İ₁, İ₂, V dā’imü’d-dehr
[2169] üzerlerine: P üzerine
[2170] muẓaffer: -İ₁, -İ₂, -V
[2171] olur kim: P olur ki
[2172] eyleyüp: P idüp
[2173] ervāḥ-ı ḳudsiyyeleri: P ervāḥları
[2174] olınmaḳlarına: İ₂ olmaḳlarına, P olınmaġa
[2175] nefesimüzi: İ₂ nefesimizi
[2176] ḫatm: İ₂ ḫātimālar naṣīb
[2177] Re’īs ve: -İ₂
[2178] aḳrabā-yı ta‘alluḳāta: İ₂ aḳrabā-ı ta‘alluḳāt
[2179] dirseñ: İ₁, İ₂, V dirsen
[2180] keẕālik: İ₂ kedālik
[2181] şeyi: İ₁, V şey
[2182] ḫayr du‘asın: P du‘a-ı ḫayriyyelerin
[2183] iderler idi: P iderler-idi
[2184] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[2185] şehīd: İ₂ şehid
[2186] büyük ḳarındaşları: -P
[2187] sāyir: İ₁, İ₂, P sā’ir
[2188] aḳrabā-yı ta‘alluḳāta: P aḳrabā-ı ta‘alluḳāt
[2189] didiler: İ₁, V, P dediler
[2190] Re’īs ḳalbinden: V Re’isüñ ḳalbinde
[2191] idüp ḳala: P eyleye
[2192] yir: İ₂, P yer
[2193] alup: P ḳoyup

Oruç ol ḳalbüñden[2194] geçen māli- (3) ḥullayı çıḳar, yönüñ ġarb[2195] ṭarafına çevir daḫı çoḳ ġazālar (4) etseñ gerekdür[2196] ve her bār saña tenbīh-ki re'īsü'l-mücāhidīn (5) ve ḳātilü'l-kefere ve'l-müşrikīn olan ḳarındaşuñ Ḫayre'd-dīn (6) Re'īsüñ re'y [u] tedbīrine 'inād [u] muḫālefet itme,[2197] teslīm (7) ol, gerçi sen andan[2198] büyüksün,[2199] ammā rey [u] tedbīr ve nuṣret (8) aña virilmişdür deyüp ġāyib[2200] oldı. Şimdi Oruç Re'is (9) daḫı uyḫudān uyanup şeyḫüñ gelüp yoḳladuġından (10) ġāyet şād oldı ve ḳalbüñ[2201] (11) ṣaflayup[2202] ḳarındaşı[2203] Ḫayre'd-dīn Re'īsden bir daḫı ayrılmamaġa (12) ṣıdḳla bel baġladı. Bir gün büyük ḳarındaşları[2204] İsḥāḳ (13) daḫı Oruç Re'īs ve Ḫayre'd-dīn Re'īs[2205] üç ḳarındaş[2206] (14) üçi-de ḫānelerinde[2207] oturup muṣāḥabet idüp[2208] (15) eglenürler[2209] iken Oruç Re'īs eytdi: Eger[2210] ḳarındaşum **[İ₁ 56b]** (1) Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ mübārek ḫāṭırları[2211] ḳalacaġın (2) bilsem vilāyetimüzde[2212] te'ehhül idüp ḳalurdum.[2213] Zīrā deñizin (3) ḳahrından uṣandum,[2214] **[İ₂ 91]** ḳolum gideli daḫı dibelik[2215] cānum (4) **[V 28a]** ṣoġudı[2216] deyü büyük ḳarındaşı İsḥāḳa söyler, yollu (5) orṭaya bir söz aṭup nezāketle Ḫayre'd-dīn Re'īsi ne söyler (6) deyü yoḳlama idince Ḫayre'd-dīn Re'īs daḫı eytdi: (7) Eger evvelki māliḥullā üzre ḳala-y-ıduñ[2217] taḥḳīḳ ḳalmañuza[2218] şekk (8) [u] şübhe yoḳ idi. Lākin berekāt[2219] virsün[2220] şeyḫüñ te'kīdine (9) deyüp müṣāḥābatı başḳa yire[2221] çevirivirdi.[2222] Ol aralıḳda (10) büyük ḳarındaşları daḫı İsḥāḳ Dede[2223] eytdi: Şu Rodosda (11) esīrlik ḥālinde daḫı yir[2224] altında bend-i belāya giriftār (12) iken ḫalāṣuñ[2225] müjdesi-y-ile gelen şeyḫ degül-mi söylediñüz[2226] (13) deyüp ol daḫı[2227] başḳa müṣāḥabata yüz[2228] virdi. Ġayrı (14) ol babadan bir müsāḥabat olınmayup başḳa[2229] müṣāḥabat[2230] (15) eylediler. Şimdi ol zamān[2231] Oruç Re'īs bildi-ki **[İ₁ 57a]** (1) şeyḫüñ bunlara[2232] daḫı[2233] āşinālıḳları var imiş, ṣalt kendi-y-ile[2234] degül[2235] ġayrı

[2194] ḳalbüñden: İ₂ ḳalbinden
[2195] Ġarb: İ₁ 'Arab
[2196] gerekdür: P gerek
[2197] itme: İ₁, P etme
[2198] teslīm ol gerçi sen andan: -P
[2199] büyüksün: İ₂ büyüksüñ, P büyüksin
[2200] ġāyib: İ₁, İ₂, V ġā'ib
[2201] ḳalbüñ: P ḳalbin
[2202] ṣaflayup: İ₂ saḳlayup, P safladı
[2203] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[2204] ḳarındaşları: V ḳarındaşı
[2205] Oruç Re'īs ve Ḫayre'd-dīn Re'īs: P Ḫayre'd-dīn Re'īs daḫı Oruç Re'īs
[2206] üç ḳarındaş: -P
[2207] ḫānelerinde: İ₂, V ḫānelerinde
[2208] idüp: P iderlerken
[2209] eglenürler iken: V eylenürler iken, -P
[2210] eger: İ₂ ey
[2211] ḫāṭırları: İ₁, P ḫāṭırları
[2212] vilāyetimüzde: V, P vilāyetümde
[2213] ḳalurdum: İ₂ ḳalurdım
[2214] uṣandum: İ₂, P uṣandım
[2215] dibelik: -P
[2216] ṣoġudı: V sofudı
[2217] ḳala-y-ıduñ: İ₁, İ₂, V ḳala-y-ıdıñ
[2218] ḳalmañuza: İ₂ ḳalmañıza
[2219] berekāt: İ₂ bereket
[2220] virsün: İ₁, İ₂, V virsin
[2221] yire: V, P yere
[2222] çevirivirdi: İ₂, V çeviriverdi
[2223] daḫı İsḥāḳ Dede: P İsḥāḳ Dede daḫı
[2224] yir: İ₂, V, P yer
[2225] ḫalāṣuñ: İ₂ ḥalāṣuñ
[2226] söylediñüz: P söylediñiz
[2227] ol daḫı: P ol daḫı
[2228] yüz: P yüzü
[2229] müsāḥabat olınmayup başḳa: -İ₂
[2230] müṣāḥabat: V müṣāḥabata
[2231] ol zamān: P ol-zamān
[2232] bunlara: İ₂ bunlada, V bunlarla-da, P anlar ile
[2233] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[2234] ṣalt kendi-y-ile: -P
[2235] degül: İ₂ degil, -P

(2) Oruç Re’īs kendüsin[2236] evvelkinden[2237] ziyāde riyāżata[2238] çekdi. (3) İmdi yine sözümüze[2239] gelelüm:[2240] Şimdi ol ġazīler ser-firāzı olan (4) **[P 28a]** re’isü’l-mücāhidīn Ḫayre’d-dīn Re’īs baḳdı-ki çekdiri begleri[2241] (5) kürek içün esīr arayup gezerler. Hemān esīrleri[2242] zindāndan (6) çıḳarup ḥużūrına getürtdi ve cümlesi sekiz yüz **[İ₂ 92]** yigirmi (7) yedi kāfir idi. İçlerinden fityānın başḳa çıḳardı (8) daḫı paṣabarusın[2243] başḳa ayırdı.[2244] Andan iki seyr[2245] üzre[2246] (9) fityānları beşer yüze[2247] ve paṣabaruzları üçer yüz ġuruṣa (10) hep biribiri[2248] üzerlerine[2249] ucun saymaca çekdiri (11) beglerine ṣatup bi’t-tamām aḳçelerin aldı. Andan ‘ādet üzre (12) pencīgin[2250] ve liman ḥaḳḳın[2251] cemī‘-i maṣrūfātı orṭa[2252] mālından (13) çıḳarup mālı iki böldi. Gemilerüñ[2253] ḥaḳḳı her ne ise başḳaca (14) ḳodı. Zīrā gemiler hep kendülerinüñ idi,[2254] beglik pencīginden (15) liman ḥaḳḳından[2255] ġayrı bir şeyi[2256] sel itmezdi.[2257] Andan ġāzīlerüñ[2258] ḥaḳḳını[2259] **[İ₁ 57b]** (1) ve başḳa aḳçeleri daḫı var idi. Hep bir araya ḳoyup[2260] (2) ḥaḳ üzre ġāzīlere pāy eyledi. İmdi pāy başına yüz (3) ṭoḳsan beşer buçuḳ altun düşdi. Ammā rāvī ḳavlince yüz (4) **[V 28b]** ṭoksanar[2261] altun[2262] pāy ṣāḥibi alup ve buçuġar altunın[2263] cümle ma‘rifeti-y-ile[2264] (5) bile[2265] ḫocalarına ḳalemiyye ḥaḳkı virdi dirler.[2266] Şimdiki zamāniye[2267] göre (6) ol şey muḥālātındandur, velākin ol zamāna[2268] göre ġanīmetler[2269] ġayet (7) çoḳ olup herkesüñ ḳalbi ġanī olmaġla belki eṣaḥ olmaḳ (8) iḫtimāli[2270] vardur. Şimdi ġāzīlerüñ **[İ₂ 93]** evvelden gemileri ṭolu ve yine (9) yüz ṭoksanar[2271] altun soñradan pāy itdiler.[2272] Dibelik[2273] daḫı (10) ġanī oldılar. Allāh artursın imdi bu ḥesāb üzre ḫoca- (11) larına yarımşar altun ḳalemiyye virmeleri ‘aceb olmaya zīrā (12) zengīn ile zügürdüñ mābeyni[2274] çoḳdur, zengīn ḥaḳḳında her ne (13) söylenürse olaġandur. Ez-īn-cānib[2275] Ḫayre’d-dīn Re’īṣ yedi (14) pāre teknenüñ ġāzīlerin cümlesin[2276] ḥużūrına çaġurup[2277] (15) açlıḳdan ṭoḳluḳdan rāḥatlarından[2278] su’āl eyleyüp

[2236] kendüsin: P kendin
[2237] evvelkinden: İ₂ effelkinden
[2238] riyāżata: İ₂ riyāṣata
[2239] sözümüze: İ₂ sözimize, V sözimüze, P sözümize
[2240] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[2241] begleri: V pegleri
[2242] esīrleri: İ₁ esirleri
[2243] paṣabaruṣın: İ₂ paṣaporuṣın
[2244] ayırdı: P çıḳardı
[2245] iki seyr: V iki seyri, -P
[2246] üzre: -P
[2247] yüze: V yüz
[2248] biribiri: P birbiri
[2249] üzerlerine: P üzre
[2250] pencīgin: İ₂, V pencigin
[2251] ḥaḳḳın: İ₂, V ḥaḳḳını
[2252] orṭa: İ₂, V orta
[2253] gemilerüñ: İ₂ gemileriñ
[2254] kendülerinüñ idi: P kendülerinüñdi
[2255] liman ḥaḳḳından: P
[2256] şeyi: İ₁ şey, P şey’e
[2257] itmezdi: P etmezdi
[2258] ġāzīlerüñ: V ġāzīleriñ
[2259] ḥaḳḳını: İ₁ ḥaḳḳı, P ḥaḳḳın
[2260] ḳoyup: P ḳatup
[2261] ṭoḳṣanar: P ṭoḳṣan beşer
[2262] altun: P altunın
[2263] altunın: V altını
[2264] ma‘rifeti-y-ile: V, P ma‘rifetle
[2265] bile: -V, -P
[2266] dirler: İ₁ derler
[2267] şimdiki zamāniye: P şimdiki-ḥālde
[2268] velākin ol zamāna: P lākin ol-zamāna
[2269] ġanīmetler: İ₁ ġanīmler
[2270] iḫtimali: İ₁ iḫtimāl
[2271] ṭoḳṣanar: P ṭoḳṣan beşer
[2272] pāy itdiler: İ₂, V pāy etdiler, P pāy alınca
[2273] dibelik: -P
[2274] mābeyni: P farḳı
[2275] ez-īn-cānib: P bu kez
[2276] cümlesin: P cümle
[2277] çaġurup: İ₁, İ₂, V çaġırup
[2278] rāḥatlarından: -P

kemāl-i mertebe **[İ₁ 58a]** (1) herkes ile ḥāl[2279] [u] ḫāṭır[2280] ṣorışdılar.[2281] Zīrā her teknenüñ **[P 28b]** bir ḳışlası (2) olup orṭadan ḳazanları ḳaynar idi ve haftada iki kerre[2282] (3) et virilür idi.[2283] ‘Aşçıları-y-ıla[2284] vekīl-i ḫarçları ile[2285] hep niẓām [u] (4) intiẓām[2286] yerinde[2287] idi. Meşelā bir kimse kisesinden[2288] bir aḳçe ḫarç (5) etmese[2289] orṭa mancası-y-ıla müstaġnā[2290] geçinürler idi.[2291] Ammā ġāzīlerüñ[2292] (6) kemāl-i mertebe vüs‘atları yerinde olmaġla istedükleri ṭa‘āmı (7) alup ve pişirüp yirler[2293] içerler idi. Aṣlā orṭa[2294] ḳażanına (8) baḳmazlar idi.[2295] Orṭa[2296] każanına ḥācet yoġ-ımış[2297] deyü baṭṭāl (9) daḫı etmezlerdi, isteyen cān[2298] yir idi,[2299] istemeyen cānlar[2300] (10) anlar ki[2301] kāhīyebörege nefāyis ṭa‘amlara alışmış cānlar[2302] (11) yemezlerdi. Anlar içün **[İ₂ 94]** söz yoḳ[2303] keselerine danışsunlar[2304] (12) ve ḳazanlaruñ[2305] her zamān nışfından ziyāde buba çorbası (13) arṭup[2306] ḳalurdı. Anı vilāyetüñ faḳīrine[2307] fuḳarāsına taṣadduk (14) idüp üleşdirürlerdi.[2308] Ḥattā fuḳarādan bile arṭar ḳalurdı. (15) Du‘ayı[2309] ḳanṭarları-y-ıla[2310] alurlardı.[2311] Yā öyle eṭ‘amu’l-fuḳarā ve’l-mesākīn **[İ₁ 58b]** (1) olan ġāzīlerüñ[2312] ‘inda’llāh ḳatında[2313] niçe işleri rāst (2) gelmeyüp a‘dālarına manṣūr olmasunlar, biz isem[2314] cebren ve ḳahren (3) fuḳarādan cerr etmege baḳaruz, cerrār odur ki cerr ide cerrārdan (4) mażmūnı üzre[2315] daḫı[2316] niçün işimüz[2317] **[V 29a]** rāst gelmez deyü biri- (5) birlerimize[2318] bahāne buluruz. Hemān Allāhu Te‘ālā şer işlerimüzi[2319] (6) ḫayra tebdīl eyleyüp ‘āḳıbet ḫayrlıġı[2320] rūzī[2321] ḳılıvire[2322] āmīn.[2323] Şimdi (7) gelelüm[2324] ol ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn Re’īse: Sözimüzi[2325] ol (8) araya geldi-ki[2326] yedi pāre teknenüñ[2327] ġāzīlerini[2328] ḥużūra (9) çaġırup[2329] ḥālden ḫāṭırdan[2330] yemelerinden içmelerinden rāḥatlarından (10) geregi gibi su’āl eyledi dimiş

[2279] ḥāl: -İ₁, -İ₂
[2280] ḫāṭır: p ḥāṭır
[2281] ṣorışdılar: İ₁, İ₂, V ṣorışdı
[2282] kerre: P kez
[2283] virilür idi: P virilürdi
[2284] ‘aşçıları-y-ıla: İ₂, P ‘aşçıları ile, V ‘aşçıları-y-ıla
[2285] ḫarçları ile: İ₁, İ₂, V ḫarçları-y-ıla
[2286] intiẓām: -V
[2287] yerinde: İ₁ bir
[2288] kisesinden: İ₁, İ₂, V kesesinden
[2289] etmese: İ₁, İ₂, V etmesine
[2290] müstaġnā: P müstaġfā
[2291] geçinürler idi: V, geçünürler idi, P geçünürlerdi
[2292] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[2293] yerler: İ₁, V yirler, P yiyüp ve
[2294] orṭa: İ₁ orta
[2295] baḳmazlar idi: P baḳmazlardı
[2296] orṭa: İ₁ orta
[2297] yoġ-ımış: V, P yoġmış
[2298] isteyen cān: P isteyenler
[2299] yir idi: İ₁, V yer idi, P yeyüp
[2300] cānlar: -P
[2301] anlar ki: İ₁ anlaruñla
[2302] cānlar: İ₂ cānları
[2303] yoḳ: İ₁, İ₂, V yoġa
[2304] danışsunlar: İ₁, İ₂, V ṭanışsunlar
[2305] ḳazanlaruñ: İ₂, V ḳazanlarıñ
[2306] arṭup: İ₁ artup
[2307] faḳīrine: -P
[2308] üleşdirürlerdi: P virürlerdi
[2309] ḥattā fuḳarādan bile arṭar ḳalurdı du‘ayı: -P
[2310] ḳanṭarları-y-ıla: İ₂, V ḳanṭarlarla
[2311] alurlardı: -P
[2312] ġāzīlerüñ: İ₂, P ġāzīleriñ
[2313] ḳatında: -P
[2314] biz isem: P bizler ise
[2315] mażmūnı üzre: P feḥvāsınca
[2316] daḫı: -P
[2317] işimüz: P işimiz
[2318] biribirlerimüze: P birbirlerimüze
[2319] işlerimüzi: İ₂ işlerimizi, P işlerimüz
[2320] ḫayrlıġı: P ḫayrluġı
[2321] rūzī: İ₂ rūz
[2322] ḳılıvire: P ḳıluvire
[2323] āmīn: -İ₂
[2324] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[2325] sözimüzi: İ₂, V sözimüz, -P
[2326] ol araya geldi-ki: P kim ol-vaḳt
[2327] teknenüñ: İ₂ tekneniñ
[2328] ġāzīlerini: İ₂, V, P ġāzīlerin
[2329] çaġırup: İ₁, V, P ḳaġırup
[2330] ḫāṭırdan: İ₂, P ḥāṭırdan

idük.[2331] İmdi ġāzīlerden[2332] (11) cümlesi bir aġızdan el-ḥamdü li'llāh ḳapudan baba[2333] senüñ[2334] eyyām-ı devletüñde (12) āsūde ḥāl olup yememüz içmemüz rāḥatımuz hep[2335] yerlü yerindedür.[2336] (13) Allāhu Te'ālā siz ġāzī **[İ₂ 95]** ḳapudanlarımuza[2337] a'nāḳ-ı küffārdan (14) mükāfātuñ eyleyüp ṭūl-ı 'ömrler birle mu'ammer olasız deyü ġāzīler (15) bu üslūb üzre gerek Ḫayre'd-dīn Re'īse ve gerek Oruç Re'īse **[İ₁ 59a]** (1) ve gerek[2338] bāḳīlerine du'ā [u] senālar eylediler. Ol-dem[2339] Ḫayre'd-dīn **[P 29a]** Re'īs ve Oruç (2) Re'īs daḫı ellerin ḳaldırup ġāzīlere ve cümle ümmet-i Muḥammedden[2340] (3) olan ḳarındaşlara[2341] du'ā etdiler[2342] ve eytdiler: Ḥaḳ Te'ālā cümle- (4) ñüzden rāżī ve ḫoşnūd olsun[2343] ve gerek[2344] dünyāda ve āḫiretde (5) yüzleriñüz aġ olsun deyü tekrār[2345] du'ālar[2346] eylediler.[2347] Andan (6) eytdi:[2348] İmdi oġullar cümleñüze[2349] şöyle ma'lūm olsun-kim[2350] (7) her kim ṣılāsına giderse iẕndür getsün, varsun, (8) ḥasretine ḳavuşsun ve benümle yine ma'an berāber giden ḳarındaş (9) inşā'llāh evvel bahārda burada[2351] bulınsun[2352] ve göñli[2353] istemeyen (10) ḳarındaş lā-be'sdür didi[2354] ve beş on bayraḳ virüp geldiñüz-de[2355] (11) yeñi yoldaş getüriñüz[2356] dedi. Şimdi ġāzīler daḫı cümlesi (12) bir aġızdan eytdiler: Ey ġāzīler serveri ḳapudan babamuz[2357] bizüm (13) senden ulumuz ayrılsun, senüñ ḳıluñ getdügi yirde[2358] başımuz (14) fedādur didiler[2359] ve ṣılāsı yaḳın olanlar getdi, olmayanlar anda (15) ḳaldı. Andan Ḫayre'd-dīn Re'īṣ Ayamavrada olan kendi **[İ₁ 59b]** (1) bindügi[2360] teknenüñ üstādı Ḳırıġoyı Midillüye **[İ₂ 96]** getürüp[2361] (2) aña üç büyük tekne yapdurdı. Şöyle ki[2362] birisi yigirmi beş (3) oṭuraḳ idi,[2363] ikisi yigirmi dörder oṭuraḳ idi.[2364] Ammā (4) ġayet güzel tekneler idi. Ol büyük tekneye Ḫayre'd-dīn Re'īs (5) kendi bindi ve Oruç **[V 29b]** Re'īs daḫı ol yeñi iki[2365] teknenüñ[2366] birine (6) bindi. Şimdi cümlesi on pāre tekne[2367] oldılar, ol ḳışı (7) anda geçürüp[2368] vaḳtā ki bahār eyyāmları gelmege ḳarīb[2369] olduḳda ġayrı (8) tekneleri

[2331] idük: İ₂ idik
[2332] ġāzīlerden: P ġāzīler
[2333] baba: İ₂ buba, V pupa
[2334] senüñ: İ₁, İ₂ seniñ
[2335] hep: -İ₁, -İ₂
[2336] yerindedür: P yerinde
[2337] ḳapudanlarımuza: P ḳapudanlarımuzuñ
[2338] gerek: -İ₁, -İ₂, -V
[2339] ol-dem: -İ₁, -İ₂, -V
[2340] Muḥammedden: P Muḥammede
[2341] olan ḳarındaşlara: -P
[2342] du'ā etdiler: P du'ā ḳılup
[2343] olsun: P ola
[2344] ve gerek: -P
[2345] deyü tekrār: -P
[2346] du'ālar: İ₁ du'ā, -P
[2347] eylediler: İ₂ eyledi, -P
[2348] andan eytdi: -P
[2349] cümleñüze: İ₁ cümle kerre, P cümleñize
[2350] olsun-kim: P ola kim
[2351] burada: İ₁ bu arada
[2352] bulınsun: P bulunsun
[2353] göñli: İ₂ göñlü
[2354] didi: İ₁, V, P dedi
[2355] geldiñüzde: P geldiñizde
[2356] getüriñüz: P getürüñ
[2357] babamuz: İ₂, V baba
[2358] yirde: İ₁, V yerde
[2359] didiler: İ₁, V, P dediler
[2360] bindügi: P bindigi
[2361] getürüp: V getürdüp
[2362] şöyle ki: İ₁, P şöyle-ki
[2363] idi: -P
[2364] idi: -P
[2365] yeñi iki: P iki yeñi
[2366] teknenüñ: P teknelerüñ
[2367] pāre tekne: -P
[2368] geçürüp: İ₁, V, P geçirüp
[2369] gelmege ḳarīb: P gelüp dāḫil

deñize aṭup[2370] yābca yābca tekneleriñ eksüklerin (9) gedüklerin[2371] düzmege başladılar ve eṭrāf [u] eknāfdan ṣılacı (10) eski yoldaşlar[2372] daḫı[2373] yeñi yoldaşlar sükūn idüp gelmege (11) başladılar. Ol-dem[2374] ġayrı bahār eyyāmları gelüp nebādāt-ı zemīn[2375] (12) ḫażrā-veş[2376] olup feryād-ı ‘andelīb birle[2377] ġuzzātu’l-muvaḥḥidīnüñ (13) sevdāları ḥarekete gelüp deryā seferin[2378] özledükleri[2379] maḥallerde[2380] daḫı (14) bir mübārek sā‘āt-ı eşrefde tekneleri başup yaġladılar (15) ve ṭulunḳa[2381] her levāzımātların geregi gibi izdiyādı-y-ıla alup **[İ₁ 60a]** (1) ḥāżır [u] müḥeyyā oldılar. Andan bir mübārek sā‘āt gözedüp (2) daḫı[2382] ḳarındaşı[2383] İsḥāḳuñ iki ḳarındaş[2384] elin öpüp du‘āsın (3) aldılar ve cümle aḳrabā-yı ta‘alluḳāta[2385] ve sāyir[2386] aḥibbā [u] aṣfiyāya (4) **[İ₂ 97]** ve vilāyet-i meẕkūrenüñ a‘lāsına ve ednāsına daḫı faḳīr [u] (5) fuḳarāsına[2387] varınca **[P 29b]** vedā‘ idüp ba‘de ṣalātu’l-cum‘a Midillüden (6) çıḳup yola revān[2388] olup gitdiler.[2389] Ez-īn-cānib[2390] yolda[2391] ḳorṣanlıḳ (7) iderek[2392] on beş on altı pāre[2393] barça aldılar ve[2394] yükleri eyü (8) olanı[2395] berāber getürdiler,[2396] eyü olmayanı baṭurdılar. Hemān (9) barçanuñ beşi lenberleb[2397] deve dişi[2398] buġday yüklü[2399] idi. (10) İkisi daḫı zeyt yaġı yükli idi. İmdi on beş on (11) altı pāre yelkenden daḫı erden ‘avratdan[2400] dört yüz[2401] yetmiş[2402] (12) ṭoḳuz kāfir ve kāfire[2403] esīr aldılar. Ḥāṣıl-ı kelām yedi ḳıṭ‘a (13) aḳṭarma barça ile kendileri daḫı on ‘aded tekne cümlesi (14) on yedi pāre yelken bir armada[2404] olmaḳ üzre sālimīn [u] (15) ġānimīn yigirmi ṭoḳuzıncı güni ṣancaḳların açup daḫı **[İ₁ 60b]** (1) raġmen li’l-a‘dā ṭopların aṭaraḳ şenlik şādmānlıḳ iderek (2) Tūnusa varup Ḥalḳu’l-vād[2405] altına[2406] lenger-endāz olup yatdılar. (3) Ol gün Tūnus içinde erden ‘avratdan kimse ḳalmayup (4) mücāhid Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ daḫı Oruç Re’īsüñ mübārek ḳademleri yine[2407] (5) beledimüze[2408] başdı deyü seyrine rāġıb ve ṭālib[2409] **[V 30a]** oldılar. (6) Zīrā Ḫayre’d-dīn Re’īs Tūnusdan çıḳması-y-ıla varmasınuñ (7)

[2370] aṭup: İ₂ aṭup başladılar
[2371] gediklerin: -P
[2372] yoldaşlar: İ₂ boldaşlar
[2373] daḫı: P ve
[2374] ol-dem: -İ₁, -İ₂, -V
[2375] ġayrı bahār eyyāmları gelüp nebādāt-ı zemīn: -P
[2376] ḫażrā-veş: V ḥażrā-veş, -P
[2377] olup feryād-ı ‘andelīb birle: -P
[2378] seferin: İ₂ sefer, P seferlerin
[2379] özledükleri: İ₁, İ₂ özledikleri
[2380] maḥallerde: İ₁ maḥalde
[2381] ve ṭulunḳa: İ₂, V ve dulunḳa, -P
[2382] her levāzımātların geregi gibi izdiyādı-y-ıla alup ḥāżır (u) müḥeyyā oldılar andan bir mübārek sā‘āt gözedüp daḫı: -P
[2383] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş, -P
[2384] İsḥāḳuñ iki ḳarındaş: P andan Ḫayre’d-dīn Re’īs ve Oruç Re’īs büyük ḳarındaşları İsḥāḳuñ
[2385] aḳrabā-yı ta‘alluḳāta: P aḳrabā-ı ta‘alluḳāta
[2386] ve sāyir: İ₁, İ₂ ve sā’ir, -P
[2387] daḫı faḳīr (u) fuḳarāsına: V daḫı fāḳir (u) fuḳarāsına, -P
[2388] revān: V revāne
[2389] olup gitdiler: P oldılar
[2390] ez-īn-cānib: -P
[2391] yolda: -P ve yolda
[2392] iderek: İ₁ iderken
[2393] pāre: -P
[2394] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[2395] olanı: V olan
[2396] berāber getürdiler: P bile getürüp
[2397] lenberleb: P aġzına dek
[2398] deve dişi: -P
[2399] yüklü: İ₁, V yükli
[2400] erden ‘avratdan: P er ve ‘avratdan
[2401] dört yüz: İ₂ dört-yüz
[2402] yetmiş: P seksen
[2403] ve kāfire: -İ₂
[2404] armada: P ‘armada
[2405] ḫalḳu’l-vād: P ḫalḳu’l-vādda
[2406] altına: -P
[2407] ḳademleri yine: İ₁, İ₂, V ḳademlerine
[2408] beledimüze: İ₂ beldemize, V beledimize
[2409] ṭālib: V, P ṣālib

mābeyni **[İ₂ 98]** hep cümle[2410] ṭoḳuz ay on bir gün olmış idi. (8) Ol sebebden ziyāde teşne oldılar. Hem arası müṣāḥafe-i (9) ba‘īd olmaġ-ıla[2411] Ḫayre’d-dīn Re’īs bir daḫı Tūnusa gelmez deyü (10) dīni bütün olan ḳasāvet çekerlerdi, dīni bütün olmayan (11) gelmiş gelmemiş hemān dünyāda andan ġayrı adam[2412] yok-mı deyü (12) ḥased iderler idi.[2413] Ammā ehl-i beledlü[2414] olan faḳīr[2415] [u] fuḳarā[2416] (13) Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ daḫı Oruç Re’īsün[2417] geldüklerine dügün (14) bayram eylemişler idi.[2418] Zīrā fuḳarāya menfa‘āti ġāyet çoḳ idi. (15) Şimdi ġāzīlerdür[2419] ḳışlalarına varup herkes yerlü yerine[2420] **[İ₁ 61a]** (1) yerleşdi. Re’īsler daḫı ḳonaḳlarına çıḳdılar,[2421] teknelerin[2422] bozup (2) puṣatların[2423] maḫzenlere[2424] ḳodılar. Zīrā her teknenüñ bir maḫzesi[2425] var idi. (3) Andan tekneleri ḳaraya çeküp aḳṭarmaları boşaltmaġa başladılar, (4) **[P 30a]** ṣatdılar,[2426] ṣavdılar, ġāzīlere pāy etdiler ve vāfir buġday rıżā’en (5) li’llāh içün[2427] faḳīre[2428] fuḳarāya taṣadduḳ eylediler. Andan Tūnus begi (6) maḫṣūṣ Ḫayre’d-dīn Re’īs içün daḫı[2429] Oruç Re’īs içün (7) aṭlar gönderüp binüp varup hedāyā [u] peşkeşleri-y-ile[2430] (8) Tūnus begine bulışup[2431] daḫı ḥāl[2432] ḫāṭır[2433] sorışdılar.[2434] (9) Aşaġıdan[2435] yuḳarudan[2436] **[İ₂ 99]** es̱nā-ı muṣāḥabet eylediler. Şimdi Tūnus (10) beginüñ kendi ḥiṣṣesine düşecek pencīkden daḫı liman (11) ḥaḳḳından ve aḳṭarmalaruñ[2437] nıṣf-ı ḳıymetinden cümle yükün beş biñ[2438] (12) Venedik altunı daḫı iki ḳız oġlan ḳız ve dört (13) Ceneviz uşaġı[2439] on dört on beş yaşında[2440] devlet (14) külāhı[2441] başında şöyle ki[2442] maḥbūblıḳda her birisi bir[2443] Rūm (15) ḫarācı[2444] etmek şarṭı-y-ıla orṭa mālından cümlenüñ ḥüsn-i **[İ₁ 61b]** rıżāsı-y-ıla daḫı ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn tuḥfe [u] (2) hedāyā- [u] peşkeş[2445] birle hep bunları Tūnus begine armaġan (3) virdiler. Tūnus begi daḫı ‘aẓīm feraḥlar kesb idüp el-ḥamdü (4) li’llāh yine vilāyetimüzi[2446] teşrīf-i ḳademüñüz[2447] ile müşerref eylediñüz, (5) Allāhu Te‘ālā iki cihānda yüziñüz aġ

[2410] hep cümle: P kāmil
[2411] olmaġ-ıla: İ₁, V, P olmaġla
[2412] adam: İ₁, İ₂, V ādem
[2413] iderler idi: P iderlerdi
[2414] beledlü: İ₁, V, P beledli
[2415] faḳīr: İ₁ fāḳir, V faḳr
[2416] fuḳāra: -P
[2417] daḫı Oruç Re’īsün: -P
[2418] eylemişler idi: P eylemişlerdi
[2419] ġāzīlerdür: İ₁ ġāzīlerdir
[2420] yerine: P yerlerine
[2421] çıḳdılar: İ₁, İ₂, V çıḳdı
[2422] teknelerin: İ₁, V, P tekneleri
[2423] puṣatların: V buṣatların
[2424] maḫzenlere: V maḫzenlere
[2425] maḫzesi: V maḫzesi
[2426] ṣatdılar: P ve ṣatup
[2427] içün: -P
[2428] faḳīre: V faḳre, -P
[2429] daḫı: P ve
[2430] hedāyā (u) peşkeşleri-y-ile: İ₂, V, P hedāyā-ı peşkeşleri-y-ile
[2431] bulışup: İ₂, V, P buluşup
[2432] ḥāl: V ḫāl
[2433] ḫāṭır: P ḥāṭır
[2434] ṣorışdılar: İ₁, İ₂ ṣoruşdılar
[2435] aşaġıdan: İ₁, V aşaġdan
[2436] yuḳarudan: İ₁, İ₂ yuḳarıdan, V yuḳardan
[2437] aḳtarmalaruñ: P aḳtarma
[2438] biñ: -İ₁
[2439] uşaġı: İ₂ oġlanı
[2440] yaşında: -P
[2441] devlet külāhı: -P
[2442] şöyle ki: İ₂, V, P şöyle-ki
[2443] bir: P birer
[2444] ḫarācı: V ḥarācı
[2445] hedāyā (u) peşkeş: V hedāyā-ı peşkeş
[2446] vilāyetimüzi: P vilāyetimüz
[2447] ḳademüñüz: İ₂, V, P ḳadümüñüz

eylesün, siz benüm lizme- (6) süz[2448] beglerümsiñüz[2449] deyüp vāfir du‘ālar etdi. Yā niçe **[V 30b]** du‘ālar[2450] (7) etmesün ki[2451] beş biñ Venedik altunın birden ṣayıvirdiler.[2452] (8) İki ḳız oġlan ḳız ile ve[2453] dört Ceneviz oġlanı daḫı bu ḳadar[2454] (9) tuḥfe [u] hedāyādan mā‘adā şey[2455] virdiler. Tūnus (10) begi daḫı Ḫayre’d-dīn Re’īse[2456] ve Oruç Re’īse bir kürek[2457] geydirüp (11) ‘izzet [u] ikrām birle binüp ḳonaḳlarına gitdiler. **[İ₂ 100]** Yine evvelki minvāl (12) üzre gerek kendülerinüñ ve gerek ġāzīlerüñ[2458] belki daḫı izdiyād-ile[2459] (13) ta‘yinin[2460] ta‘yinātın virdiler. Şimdi ol ḳışı daḫı refāḥiyyet (14) üzre anda geçürdiler. Vaḳtā ki evvel[2461] bahār eyyāmları gelüp yetişüp[2462] (15) rūy-ı zemīn nebādāt-ı ḫażrā ile müzeyyen olduḳda yine[2463] on **[İ₁ 62a]** iki pāre tekne yaġlayup ḥāżır[2464] [u] müḥeyyā oldılar. Evvel **[P 30b]** on pāre (2) tekne idiler, soñra Tūnusda olan iki ayaḳdaş-ı ḳadīmleri kim[2465] (3) Deli Muḥammed ile Yaḥyā Re’īs anlar ile on iki pāre tekne (4) oldılar. Andan bir mübārek sā‘atde Tūnusdan ḳalḳup ġazāya (5) ‘azīmet eylediler. Birkaç gün gidüp varup Formantera (6) nām mevżi‘yi baṣup andan iki üç yüz[2466] kāfir esīr alup (7) teknelere pāy idüp kürege ḳodılar. Andan gelüp kāfir (8) yaḳasında bir burun ucında ṣoḳulup yaṭarlarken baḳsalar ki (9) ḳıyıda[2467] dimür[2468] üzerinde[2469] bir barça yaṭar. Ol barçaya (10) Deli Muḥammedi gönderdiler. Deli Muḥammed varınca barçanuñ (11) kāfirleri ḳıyı yaḳın olmaġ-ıla[2470] firār idüp[2471] ḳaçdılar.[2472] Deli Muḥammed daḫı[2473] (12) barçayı çıḳarup ayaḳdaşlarınuñ yanına geldiler.[2474] Meger yüki (13) ṣāfī şeker idi. Kāmil altı yüz[2475] elli dobla ṣanduḳ (14) şeker çıḳdı. Anı alup içine[2476] aḳṭarmacı ḳoyup Tūnusa (15) gönderdiler. **[İ₂ 101]** Ammā Deli Muḥammedi Ḫayre’d-dīn Re’īs[2477] ölüyi öldürene **[İ₁ 62b]** (1) sürüdürler feḥvāsınca aḳṭarmayı götürmege yine[2478] anı[2479] ta‘yīn eylediler.[2480] (2) İrtesi[2481] gün[2482] dört barça daḫı aldılar. Barçanuñ ikisinüñ (3) yüki çuḳa ḳumaş idi. Biri direk seren[2483] kerāste[2484] yüklü[2485] (4) idi. Ammā şöyle direk

[2448] lizmesüz: İ₁ yazmasız, İ₂, P lizmesiz
[2449] beglerümsiñüz: P beñlerimsiñüz
[2450] du‘ālar: P du‘ā
[2451] etmesün ki: İ₁, V etmesün-ki, P etmesün
[2452] ṣayıvirdiler: İ₁ ṣayuvirdi, V ṣayuvirdiler, P virdiler
[2453] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[2454] bu ḳadar: -İ₁, -İ₂
[2455] şey: P şey
[2456] Re’īse: İ₁ Reyise
[2457] kürek: İ₂ körük
[2458] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[2459] izdiyād-ile: İ₁ izdiyādla, V izdiyādı-y-ıla
[2460] ta‘yinin: İ₁, İ₂ ta‘ayyünin
[2461] evvel: -P
[2462] yetişüp: -P
[2463] yine: -P
[2464] ḥāżır: V ḥāẓır
[2465] kim: -İ₁, -İ₂, -V
[2466] üç yüz: İ₂, P üç-yüz
[2467] ḳıyıda: İ₁, İ₂, V ḳıyuda
[2468] dimür: V, P demür
[2469] üzerinde: P üzre
[2470] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[2471] idüp: P eylediler
[2472] ḳaçdılar: -P
[2473] daḫı: -P
[2474] geldiler: P getürdi
[2475] altı yüz: İ₁, İ₂ altı-yüz
[2476] içine: İ₁ içinde
[2477] aḳṭarmacı ḳoyup Tūnusa gönderdiler ammā Deli Muḥammedi Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[2478] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[2479] anı: P Deli Mehemmedi
[2480] eylediler: İ₁, İ₂, V eyledi
[2481] irtesi: İ₂, V ertesi
[2482] gün: P yine
[2483] seren: P seran
[2484] kerāste: İ₂ kereste
[2485] yüklü: İ₁, İ₂, P yükli

seren-ki on beş on altı ḳapaḳ ḳaldırur[2486] (5) gere gemilerine[2487] direk seren gelürdi. Sevid vilāyetinden (6) yüklenüp Francaya gelürdi daḫı bir miḳdār tel ḳaṭran var (7) idi ve **[V 31a]** dördünci barçanuñ yüki ḳurşun bārūt[2488] ṭop (8) ṭaşı[2489] yüklü[2490] idi. El-ḥāṣıl barçalaruñ[2491] dördi-de güzel (9) ġanīmet idi. Ammā daḫı şeker aḳṭarmasın yanlarından[2492] ṣalı- (10) virmediler[2493] idi. Murādları ṣabāḥ ḳoyuvirseler[2494] gerek idi. Meger (11) mebrūḳ barça imiş, ṣabāḥ olduḳda işbu ẕikr eyledigümüz[2495] (12) dört barçayı[2496] daḫı aldılar. Ol zamān[2497] Ḫayre'd-dīn[2498] Re'īs baḳdı-ki (13) büyük ġanīmet-i kübrā bunı[2499] iḥsān iden Rabbu'l-'ālemīne[2500] biñ[2501] şükrler (14) olsun[2502] deyüp[2503] cümlesi birden[2504] ma'an berāber[2505] dönüş idüp[2506] otuz üçünci gün (15) şenlik şādmānlıḳ iderek **[P 31a]** gelüp Tūnusa dāḫil oldılar. **[İ₁ 63a]** (1) Bütün ġāzīlerden mā'adā Tūnusuñ **[İ₂ 102]** faḳīr[2507] [u] fuḳarāsı bile ġanī oldılar. (2) Andan[2508] aḳṭarmaları boşaldup ṣatup ṣavup ġazīler ġanīmet (3) mālın ḳısm[2509] eylediler. Ġāzīler nām olsun içün teknelerin[2510] banḳ-ı (4) taḥtaların[2511] bile[2512] çuḳa döşetdiler ve pāy başına yedişer buçuḳ[2513] (5) ḳanṭar şeker pāy etdiler[2514] ve on ikişer paṣṭav çuḳa pāy (6) etdiler[2515] ve yüz yigirmi beşer ṭop ıṣlaḥ bez[2516] ḳumaş pāy (7) etdiler. Ammā[2517] niçe ġanī olmasunlar kim ol zamānuñ[2518] barça- (8) ları aġaçdan[2519] ṭop ṭaşurlar idi.[2520] Şimdi ol direk seren (9) yükli barçayı[2521] Ḫayre'd-dīn[2522] Re'īs murād eyledi-ki şevketlü 'ālem- (10) penāh ḥażretleri Sulṭān Selīm ḥażretlerine hedāyā göndere. (11) Pes imdi ol barçadan[2523] mā'adā niçe tuḥfe [u] hedāyā gerek (12) Sulṭān Selīme ve gerek erbāb-ı devlete düzüp ḥāżır[2524] [u] (13) müḥeyyā eyledi ve iki yüz[2525] esīr kendi mālı olmaḳ üzre (14) işbu ẕikr olınan şeyleri[2526] altı pāre forṣa donanmış (15) teknelere tevzī' eyledi.[2527] Andan merḥūm Kemāl ḳapudanuñ **[İ₁ 63b]** (1) hemşīresi[2528] oġlı[2529] Muḥyi'd-dīn Re'īsi meẕkūr[2530] altı pāre

[2486] ḳaldırur: P açar
[2487] gere gemilerine: P teknelere
[2488] bārūt: İ₂, V bārūṭ
[2489] ṭop ṭaşı: V ṭop-daşı
[2490] yüklü: İ₁, V, P yükli
[2491] barçalaruñ: İ₁, İ₂, V barçalarıñ
[2492] yanlarından: P yanlarında
[2493] ṣalıvermediler: -P
[2494] ḳoyuvirseler: İ₂ ḳayuresveler, P ḳoyuverseler
[2495] eyledigümüz: İ₂, V eyledigimüz, P olınan
[2496] dört barçayı: İ₂, V dört barça, P barçaları
[2497] ol zamān: P ol-zamān
[2498] Ḫayre'd-dīn: -P
[2499] bunı: -İ₁
[2500] Rabbu'l-'ālemīne: P Allāhu Te'ālāya
[2501] biñ: P biñ biñ
[2502] olsun: P idüp
[2503] deyüp: -P
[2504] birden: -İ₁, -İ₂, -V
[2505] ma'an berāber: -P
[2506] idüp: P eyleyüp
[2507] faḳīr: İ₂ faḳir, V faḳr, -P
[2508] andan: İ₂ elden
[2509] ḳısm: İ₁ ḳısım
[2510] teknelerin: P teknelerüñ
[2511] taḥtaların: P taḥtalarına
[2512] bile: P varınca
[2513] buçuk: İ₂ bucuḳ
[2514] pāy etdiler: İ₂ bāy etdiler, -P
[2515] pāy etdiler: İ₂ bāy etdiler, -P
[2516] bez: P biz
[2517] ammā: -P
[2518] ol zamānuñ: P ol-zamānuñ
[2519] aġaçdan: P aġacdan
[2520] ṭaşurlar idi: İ₁ ṭaşırlar, P ṭaşurlardı
[2521] barçayı: V barça
[2522] Ḫayre'd-dīn: -P
[2523] barçadan: İ₂ barcdan
[2524] ḥāżır: İ₂, V ḥāzır
[2525] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[2526] olınan şeyleri: İ₂ olunan şeyler
[2527] eyledi: P idüp
[2528] ḥemşīresi: P yegeni
[2529] oġlı: İ₁ oġlu, -P
[2530] meẕkūr: İ₂, P mezkūr

tekne- (2) nüñ üzerine[2531] başbuġ[2532] diküp[2533] ser-‘asker eyledi. Kemāl-i (3) mertebe söz añlar ma‘ḳūlesi[2534] ẓarīf[2535] adam idi[2536] ve[2537] salṭanat [u] (4) **[İ₂ 103]** umerā ḳapularınuñ ḳavāyid [u] uṣūlından ḫaber-dār idi. Şimdi (5) evvel bahār eyyāmları gelüp yetişdükde[2538] bir gün bir sā‘at-ı (6) mübārekde Muḥyi’d-dīn Re’īs altı pāre **[V 31b]** tekne barça ile (7) yedi[2539] olmaḳ üzre Tūnusdan ḳalḳup ‘azm-i İslāmbol[2540] (8) idüp gitdiler. Muvāfıḳ eyyām-ile[2541] yigirmi birinci güni āsitāne-i (9) sa‘ādete varup vuṣūl oldılar.[2542] Sarāyburnında[2543] ‘aẓīm (10) şenlikler eylediler. Ḥünkār daḫı ol gün yalı köşkinde (11) bulınup[2544] ḳancabaş gelüp ḫaberdür[2545] şevketlü ḥünkārımuza[2546] (12) telḫīṣ olınduḳda[2547] tekrār ḳancabaş gelüp Muḥyi’d-dīn (13) Re’īsi alup[2548] ḥużūr-ı pādişāhīye getürdiler. Ol daḫı[2549] (14) ādāb-ı pādişāhī[2550] yerine getürüp Ḫayre’d-dīn[2551] Re’isüñ (15) ‘arżnāme-i muḥabbetlerin virüp bi’ẕ-ẕāt pādişāh kendi **[İ₁ 64a]** (1) lisānı-y-ıla ḳırā’at eyleyüp[2552] mefhūm [u] ma‘lūm[2553] olduḳda (2) pādişāh-ı İslām hemān **[P 31b]** mübārek ellerin ḳaldırup maḫṣūṣ (3) Ḫayre’d-dīn[2554] Re’īs içün ve ḳarındaşı Oruç Re’īs içün (4) ve[2555] anlara yār ve yāver olup[2556] dīn-i mübīn uġrına[2557] cān ile[2558] (5) başların fedā eyleyen ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne[2559] ‘aẓīm du‘ālar idüp (6) Ḥaḳ Te‘ālā dünyāda ve aḫiretde mücāhidīn lalarımuñ **[İ₂ 104]** yüzlerin (7) aġ eyleyüp[2560] dayīmü’d-dehr a‘dā-yı ḫāsirīn üzerine ḳılıçların (8) keskin eylesün ve her ḥālde Allāhu ẕü’l-celāl küffār-ı ḫākisārı[2561] (9) maḫhūr ve müdemmer eyleyüp berrde ve baḥrde ‘asākir-i İslāmı üzer- (10) lerine manṣūr [u] muẓaffer eylesün[2562] deyüp[2563] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (11) efzūn du‘ālar eyledi. Yā niçe Ḫayre’d-dīn[2564] Re’īsüñ ve Oruç (12) Re’īsüñ ‘inda’llāh ḳatında ve ḫalḳ beyninde nām [u] şān ṣāḥibi (13) olup ‘izzet [u] ḥürmet-i salṭanat [u] dārāt[2565] birle dünyevī ve uḫrevī (14) pāyeleri yüce olup ḳılıçları ‘arşa aṣılmasun. İksīr-i a‘ẓam (15) didükleri şey[2566] pādişāh naẓarıdur. Andan pādişāh-ı İslām **[İ₁ 64b]** (1)

[2531] teknenüñ üzerine: P tekne üzre
[2532] başbuġ: İ₂ başbuġum, -P
[2533] diküp: -P
[2534] ma‘ḳūlesi: P ma‘ḳūle
[2535] ẓarīf: -P
[2536] adam idi: İ₁ ādem idi, P adam olmaġ-ıla
[2537] ve: -P
[2538] yetişdükde: İ₂, V yetişdikde
[2539] yedi: -İ₂
[2540] ‘azm-i İslāmbol: P İslāmbola ‘azm
[2541] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla
[2542] oldılar: P oldı
[2543] Sarāyburnında: P Sarāyburnundan
[2544] bulınup: İ₂, V, P bulup
[2545] ḫaberdür: İ₁ ḫaberdir
[2546] ḥünkārımuz: V ḥünkārımuz
[2547] olınduḳda: P olduḳda
[2548] alup: -P
[2549] ol daḫı: P ol-daḫı
[2550] ādāb-ı pādişāhī: İ₁ edeb-i pādişāhī, İ₂ pādişāhī edeb, P adāb-ı pādişāhī
[2551] Ḫayre’d-dīn: -P
[2552] eyleyüp: İ₂ idüp
[2553] mefhūm (u) ma‘lūm: İ₂ mefhūm-ı ma‘lūm
[2554] Ḫayre’d-dīn: -P
[2555] ve: -İ₂
[2556] olup: P olan
[2557] uġrına: İ₁ uġruna
[2558] cān ile: İ₁, V, P cānla
[2559] ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne: V ġuzzātu’l-muvaḥḥidīn
[2560] eyleyüp: İ₂ eylemesün
[2561] ḫākisārı: V, P ḫākisārı
[2562] eylesün: İ₂ eyleyüp
[2563] deyüp: -İ₂
[2564] Ḫayre’d-dīn: -P
[2565] dārāt: İ₁, İ₂ dāret
[2566] şey: P şey’

ve[2567] ol Muḥyi'd-dīn Re'īse on kise[2568] aḳçe[2569] baḫşīş ve egnine (2) ḫil'at geydürdi[2570] ve emr eyledi-ki tekneler yalı köşkünüñ (3) öñüne yanaşup ve gelen peşkeşler çıḳarılup bi'ẕ-ẕāt (4) pādişāh kendi gözi-y-ile naẓar[2571] ide. Ol yalı köşkine[2572] (5) isem[2573] tekne yanaşmaḳ 'ādet degül[2574] idi. Hemān pādişāh-ı (6) İslām kemāl-i mertebe Ḫayre'd-dīn[2575] Re'īse ve Oruç Re'īse[2576] muḥabbet etmeleri-y-ile (7) tekneler yanaşsunlar deyü fermān eyledi. Andan Muḥyi'd-dīn (8) **[V 32a]** Re'īs yolı-y-ıla üçer ḳaṭ[2577] şenlik idüp cemī' ne-ḳadar peşkeş [u] (9) hedāyā **[İ₂ 105]** var ise ol iki yüz[2578] esīr kāfirlerüñ[2579] ṣırtına (10) yükledüp ta'ẓīm ile[2580] yalı köşkünüñ öñüne getürdiler (11) ve her bir esīr kāfirüñ[2581] yā niçe birer pāk uruba-y-ıla[2582]geyinmiş (12) ḳuşanmış levend ta'yīn eylediler. Şöyle-ki[2583] iki yüz[2584] ġāzī (13) dīlāver yigitler üstleri başları ṣom ṣırma olmaḳ (14) üzre par par yanup şu'le virür idi.[2585] Bu siyāḳ üzre (15) pādişāhdur[2586] seyr idüp 'aẓīm maḳbūle geçdi ve andan **[İ₁ 65a]** (1) ġāzīlere ellişer altun baḫşīş virilüp[2587] her birine (2) ḫil'at geydirüp du'ālar eyledi ve ġāzīler içün ḳışla (3) ta'yīn olınup mīrīden[2588] ta'ayyün [u] ta'yinātları[2589] virildi[2590](4) ve Muḥyi'd-dīn Re'īs içün ve kendi adamları[2591] içün maḫṣūṣ (5) ḳonaḳ döşendi. Her levāzımātı geregi gibi **[P 32a]** virildi ve tekne- (6) ler tersāne-i 'āmīreye çekilüp eksükleri gedükleri mīrīden[2592] (7) düzildi,[2593] ḳoşıldı[2594] ve[2595] her mühimmātları yeñiden yeñiye yapıldı, (8) var evi kerem evi mışdaḳınca ḳavuşturalı[2596] ḥalaṭa[2597] puṣada[2598] (9) ḥācet ḳalmadı ve maḫṣūṣ Ḫayre'd-dīn[2599] Re'īs içün daḫı (10) Oruç Re'īs içün yigirmi yedişer oṭuraḳ[2600] iki firḳaṭa (11) yapıldı. Şöyle-ki taṣvīr olınmak **[İ₂ 106]** üzre altun ḥille ḳıçları (12) başları başdarda vādīsi-y-ile[2601] teẕhīb olınup ḳabl[2602] pür-anḳā (13) ṭunç ṭoplarına ve ṭunç ṣaçmalarına varınca mīrīden[2603] (14) donandı. Muḥyi'd-dīn Re'īs daḫı vezīr [u] vüzerāya var bāb-ı (15) devlete Ḫayre'd-dīn[2604] Re'īsüñ virdügi[2605] peşkeşleri hep **[İ₁ 65b]** (1) yirlü[2606] yerine virdi. Günlerde bir gün

[2567] ve: -V, -P
[2568] kise: İ₂ kese
[2569] aḳçe: İ₂, V aḳce
[2570] geydürdi: İ₂ geydirdi
[2571] naẓar: İ₂ naẓar
[2572] köşkine: İ₁, V, P köşküne
[2573] isem: P ise
[2574] degül: İ₂ degil
[2575] Ḫayre'd-dīn: -P
[2576] Oruç Re'īse: İ₁, İ₂, V Oruca
[2577] ḳaṭ: İ₂, V ḳat
[2578] iki yüz: İ₁, P iki-yüz
[2579] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[2580] ta'ẓīm ile: İ₁, P ta'ẓīmle, V ta'ẓīm-ile
[2581] kāfirüñ: İ₁, İ₂, V kāfiriñ
[2582] uruba-y-ıla: İ₂ urupa-y-ıla
[2583] şöyle-ki: İ₂ söyle ki
[2584] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[2585] virür idi: P virürdi
[2586] pādişāhdur: İ₁ pādişāhdır
[2587] virilüp: İ₁, V verilüp
[2588] mīrīden: İ₂ mīzīden
[2589] ta'yinātları: V, P ta'yinātların
[2590] virildi: V verdiler
[2591] adamları: V ādemleri
[2592] mīrīden: P mīrüden
[2593] düzildi: İ₂ düzüldü
[2594] ḳoşıldı: V ḳoşuldu
[2595] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[2596] ḳavuşturalı: İ₁, V ḳavuşturalı, -P
[2597] ḥalaṭa: P ḥalaṭa
[2598] puṣada: İ₁ buṣada
[2599] Ḫayre'd-dīn: -P
[2600] oṭuraḳ: P oturaḳ
[2601] başdarda vādīsi-y-ile: -P
[2602] ḳabl: -P
[2603] mīrīden: P mīrüden
[2604] Ḫayre'd-dīn: -P
[2605] virdügi: V, P virdigi
[2606] yirlü: P yerlü

Sulṭān Selīm Ḫān (2) ḥażretleri Muḥyi'd-dīn Re'īsi ḥużūra çaġırup Ḫayre'd-dīn[2607] (3) Re'īsüñ daḫı Oruç Re'īsüñ emānetlerin teslīm eyledi. (4) İki elmās ḳabżalı ḳılıç virdi, biri Ḫayre'd-dīn Re'īse (5) ve biri Oruç Re'īse. Şöyle-ki her biri birer Rūm ḫarācı (6) ider idi ve iki ṣorḳuç virdi[2608] ve ṣırtlarına birer ḫil'at-ı (7) fāḫire virdi ve iki firḳata virdi ve eytdi: Büyük firḳaṭaya (8) Ḫayre'd-dīn[2609] lalam binsün ve öbirine Oruç lalam binüp[2610] (9) ẓuhūrında[2611] ġazālar eylesünler ve iki ṣorkucuñ birin Ḫayre'd-dīn[2612] (10) lalam ṣoḳınsun[2613] ve birin Oruç lalam **[V 32b]** ṣoḳınsun[2614] ve ḳılıçların[2615] (11) keẕālik[2616] birin Ḫayre'd-dīn[2617] lalam ve birin Oruç lalam (12) ḳuşansunlar ve a'dā-yı ḫāsirīne[2618] ġazā eylesünler dedi ve ḫāṭṭ-ı (13) hümāyūn yazup eytdi-ki benüm lalalarum re'īsü'l-mücāhidīnler[2619] (14) ḫüsrev-i pādişāhāneme **[İ₂ 107]** gönderilen hedāyā [u] peşkeşleriñüz[2620] (15) gelüp vuṣūl olup maḳbūle geçdi. Berekāt-ı ḫalīl birle **[İ₁ 66a]** (1) Ḥak celle ve 'alā sizleri her ḥālde a'dālarıñuza manṣūr eylesün (2) deyüp ḫatm-i du'ā eyledi. Muḥyi'd-dīn Re'īs daḫı yedi yerde (3) ādāb-ı pādişāhī[2621] yerine getürdükten soñra[2622] ḫaṭṭ-ı hümāyūnı (4) üç kerre öpüp[2623] başına ḳodı. Daḫı emānetleri alup vedā' (5) idüp[2624] ḳonaġına gelüp[2625] bergüẕār-ı pādişāhī olan (6) Ḫayre'd-dīn[2626] Re'īsüñ ve Oruç Re'īsüñ emānetlerin der- (7) ṣanduḳ idüp ḥıfẓ[2627] eyledi. Andan Ḫayre'd-dīn[2628] Re'īs (8) **[P 32b]** içün iḥsān olan büyük yeñi tekneye kendi bindi (9) ve Oruç Re'īse iḥsān olan yeñi tekneye baş re'īsin (10) bindürdi. Kendi bindügi[2629] tekneye[2630] daḫı ikinci baş re'īsin (11) bindürdi.[2631] El-ḥāṣıl cümlesi sekiz pāre tekne[2632] oldılar. (12) Andan tekneleri deñize aṭup yaġladılar. Andan her (13) levāzımātların alup ḥāżır[2633] [u] müḥeyyā oldılar daḫı gözedüp (14) pādişāhdur[2634] gelüp yalı köşkine[2635] oturduḳda[2636] tersāne-i (15) 'āmīreden ṣalpa[2637] idüp Sarāyburnınuñ[2638] öñüne **[İ₁ 66b]** (1) geldüklerinde pādişāh-ı 'ālem içün üçer ḳaṭ ṭop tüfenk (2) şenligi idüp muvāfıḳ bād-ile 'azm-i Tūnus eylediler, (3) **[İ₂ 108]** ḳondı anlar yāb

[2607] Ḫayre'd-dīn: -P
[2608] virdi: V verdi
[2609] Ḫayre'd-dīn: -P
[2610] binüp: İ₁ binsün
[2611] ẓuhūrında: İ₂ ẓahrinde, V ẓuhūrında
[2612] Ḫayre'd-dīn: -P
[2613] ṣoḳınsun: İ₂ ṣoḳunsun, -P
[2614] ṣoḳınsun: P ṣoḳunsun
[2615] ḳılıçların: P ḳılıçları
[2616] keẕālik: P daḫı
[2617] Ḫayre'd-dīn: -P
[2618] ḫāsirīne: V ḥāsirīne
[2619] lalalarum re'īsü'l-mücāhidīnler: P re'īsü'l-mücāhidīn lalalarum
[2620] hedāyā (u) peşkeşleriñüz: İ₂, V, P hedāyā-ı peşkeşleriñüz
[2621] ādāb-ı pādişāhī: İ₂ adāb-ı pādişāhī
[2622] getürdükten soñra: İ₂, V, P getürdükten-soñra
[2623] öpüp: İ₂ öbüp
[2624] idüp: P eyleyüp
[2625] gelüp: P geldi
[2626] Ḫayre'd-dīn: -P
[2627] ḥıfẓ: İ₂ ḥıfṭ
[2628] Ḫayre'd-dīn: -P
[2629] bindügi: İ₂, V bindigi, -P
[2630] tekneye: P teknesine
[2631] bindürdi: İ₂ bindirdi, P bindürdi bindürüp
[2632] tekne: V tekine
[2633] ḫāżır: V ḫāẓır
[2634] pādişāhdur: İ₁ pādişāhdır
[2635] köşkine: İ₁, İ₂ köşküne
[2636] oturduḳda: İ₁, İ₂ oturdukda, P oturınca
[2637] ṣalpa: İ₂ ṣalba
[2638] Sarāyburnınuñ: P Sarāyburnunuñ

yāb Tūnusa[2639] ṭoġru[2640] çekilüp[2641] gelmekde.[2642] (4) Bizüm ḳışṣamuz[2643] ol ġāzīler serfirāzı Ḫayre'd-dīn[2644] Re'īse (5) geldi: Ol zamān-ki[2645] Muḥyi'd-dīn Re'īsi āsitāneye peşkeş (6) ile gönderdüklerinde kendileri daḫı on pāre tekne (7) olmaḳ üzre yaġlayup ḥāżır[2646] oldılar. Ammā murād [u] maḳsūd- (8) ları[2647] bu idi-ki[2648] eger Allāhu Te'ālā muvāfiḳ[2649] eyyām iḥsān ider ise[2650] (9) tā Sette[2651] boġazına toġru[2652] varup Ḳırnata[2653] semtlerinden[2654] (10) ḥasbeten li'llāh içün Endülüs ḳarındaşlarımuzdan tekne- (11) lere ṭoldurup İslām yaḳasına getürseler gerek idi. (12) Niyyetleri bu tedbīr **[V 33a]** üzre iken günlerde bir gün Becāye (13) kal'asınuñ cevānib-i erba'asında ḫaymelerde[2655] sākin (14) olan ḳabāyil-i urbānuñ[2656] şeyḫlerinden ve ulu murābıtlarından[2657] mektūb yazup (15) göndermişler ve dimişler kim ḥālā sensin-ki re'īṣü'l- **[İ₁ 67a]** (1) mücāhidīn ve ḳātilu'l-küfre ve'l-müşrikīn a'nī Ḫayre'd-dīn[2658] (2) Re'īs ve Oruç Re'īs ba'de's-selāmdan-soñra el-ḥamdü li'llāhi (3) Te'ālā Rabbu'l-'ālemīn sizlere nuṣret iḥsān eylemiş. (4) Her ḳanda kim varup baş urdıñuz ise bi-'avn-i Ḫudā (5) ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā birle yüz aḳlıḳları müyesser olup (6) kāfirlerüñ[2659] ḳalb-i ḫabīslerine büyük ıżṭırāb[2660] [u] elem vāḳı' (7) olup **[İ₂ 109]** eṭfāl [u] ṣabīlerin siz server-i ġāziyānlaruñ[2661] (8) ism-i pākları[2662] yād olınmaġla[2663] sākit olurlar.[2664] Allāhu Te'ālā (9) vehābetlerin dāyim[2665] izdiyād[2666] eyleyüvire[2667] āmīn.[2668] Ma'lūm oldı-ki (10) Allāhu Te'ālā ḥażretlerinüñ maḳbūl **[P 33a]** ve merġūb ve mücāhid (11) ḳullarısıñuz, imdi revā mıdur[2669] ki zamān-ı sa'ādetiñüzde (12) bu dīn düşmānları kāfir-i ebedīlerüñ[2670] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (13) efzūn dīn-i mübīn uġrına[2671] bu deñlü cevr [u] cefāların[2672] (14) çeküp aşkāra namāz ḳılmaġa ve evlādlarımuza Ḳur'ān ta'līm (15) etmege bir vechle ḳādir degüllerüz. Yir altlarında[2673] köstebek **[İ₁ 67b]** (1) gibi biribirlerimüzi[2674] gözederek[2675] maḫfī namāz ḳılaruz.[2676] (2) Hemān ḥālimüz bir erḥamu'r-rāḥimīne

[2639] ḳondı anlar yāb yāb Tūnusa: -P
[2640] ṭoġru: İ₂, V ṭoġrı, -P
[2641] çekilüp: -P
[2642] gelmekde: P gelmekde olsun
[2643] ḳışṣamuz: P ḳışṣamız
[2644] ol ġāzīler serfirāzı Ḫayre'd-dīn: -P
[2645] ol zamān-ki: P ol-zamān-ki
[2646] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[2647] murād (u) maḳsūdları: P murādları
[2648] idi-ki: İ₂ iki
[2649] muvāfiḳ: -İ₁
[2650] ider ise: P iderse
[2651] Sette: V Sedde
[2652] ṭoġru: -İ₂
[2653] Ḳırnaṭa: V Ḳarnaṭa
[2654] semtlerinden: V semtlerinde
[2655] ḫaymelerde: V ḫaymalarda
[2656] ḳabāyil-i urbānuñ: İ₂, P ḳabā'il-i urbānuñ
[2657] ve ulu murābıṭlarından: -İ₁, İ₂ ve ulu murāpıṭlarından
[2658] Ḫayre'd-dīn: -P
[2659] kāfirlerüñ: İ₁, V kāfirleriñ
[2660] ıżṭırāb: İ₂ ıẓṭırāb
[2661] ġāziyānlaruñ: İ₁, İ₂, P gāziyānlarıñ
[2662] pākları: P pākları-y-ıla
[2663] yād olınmaġla: -P
[2664] olurlar: P iderler
[2665] dāyim: -İ₁, -İ₂, -V
[2666] izdiyād: V iẓdiyād
[2667] eyleyüvire: P eyleye
[2668] āmīn: -P
[2669] revā mıdur: V revā-mıdur
[2670] ebedīlerüñ: İ₂, V eyedīleriñ, P ebedīler
[2671] uġrına: İ₁, V, P uġruna
[2672] cevr (u) cefāların: V, P cevr-i cefāların
[2673] yir altlarında: İ₂, V yer alṭlarında, P yer altında
[2674] biribirlerimüzi: P birbirimüz
[2675] gözederek: P gözedüp
[2676] ḳılaruz: P ḳıluruz

ḳalmışdur,[2677] yā ne var[2678] el-ḥamdü li'llāh (3) ḳudūm-ı mübārekleriñüz teşrīfātı-y-ıla gelüp buraları (4) İslām nūrı-y-ıla müşerref eyleseñüz[2679] olmaz mı[2680] deyüp[2681] (5) ḫatm-i kelām eylemişler. Ḫayre'd-dīn[2682] Re'īs daḫı Oruç Re'īs (6) on pāre tekne ḥāżır[2683] [u] müḥeyyā sefere gitmek üzreler idi.[2684] (7) Ḳaçan[2685] bu kāġıd gelince[2686] niyyeti Becāye üzerine çevirdiler. (8) Endülüs[2687] ḳarındaşlarımuz başḳa zamāna ḳalsun deyüp (9) niyyetlerin ṣaḳlayup[2688] eyyāma muntaẓır oldılar. Çün ṣabāḥ (10) oldı baḳsalar ki Muḥyi'd-dīn Re'īs ṭopın[2689] tüfengin aṭaraḳ (11) daḫı şen şādmānlık[2690] **[İ₂ 110]** iderek sekiz pāre tekne olmaḳ (12) üzre Tūnusa çıḳageldiler. Andan Ḫayre'd-dīn[2691] Re'īs daḫı[2692] (13) Oruç Re'īs varup[2693] Muḥyi'd-dīn Re'īsi ḳarşulayup[2694] (14) **[V 33b]** ḫoş geldiñüz,[2695] ṣafā geldiñüz[2696] deyüp[2697] ḥāl [u] ḥāṭır ṣorışdılar[2698] (15) ve Muḥyi'd-dīn Re'īs İslāmbolda geçen aḥvelleri **[İ₁ 68a]** (1) min evvelihi[2699] ilā āḫirihi[2700] naḳl [u] beyān eyledi ve Ḫayre'd-dīn[2701] Re'īs (2) Muḥyi'd-dīn Re'īsüñ bindügi[2702] yeñi[2703] tekneye[2704] ḳaçan naẓar etdükde[2705] (3) 'aḳlı[2706] başından gitdi. Kendüsine[2707] pādişāh teberrük içün (4) maḫṣūṣ yapdurup[2708] gerek ḳarındaşı Oruç Re'īse (5) ve gerek kendüsine iḥsān olınduġından[2709] ḫaberi yoḳ (6) idi.[2710] Şimdi Muḥyi'd-dīn Re'īs ṣanduġın açup (7) şevketlü Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ kendi (8) dest-i ḫaṭṭları-y-ıla inşā olınan[2711] ḫaṭṭ-ı hümāyūnların (9) çıḳarup ta'ẓīm üzre yedi kerre būs[2712] idüp başına (10) ḳodı. Andan[2713] Ḫayre'd-dīn[2714] Re'īsüñ eline virdi, ol (11) daḫı[2715] ta'ẓīmen yedi kerre öpüp başına ḳoduḳdan (12) soñra[2716] feṭḥ idüp ḳırā'at eyledi **[P 33b]** daḫı pādişāh-ı 'ālem- (13) penāh ḥażretlerinüñ bu mertebe du'ā-yı ḫayrlarına maẓhar (14) düşmānlarından fevḳa'l-ḥad ve'l-ḳıyās mesrūr [u] şād [u] (15) ḫandān[2717] oldılar[2718] ve[2719] fuḳarāya lā yu'add velā yuḥṣā şey **[İ₁ 68b]** (1) taṣadduḳ eylediler ve Muḥyi'd-dīn Re'īs **[İ₂**

[2677] ḳalmışdur: İ₁, İ₂ ḳalmışdır
[2678] ne var: İ₂ ne-var
[2679] eyleseñüz: P eyleseñiz
[2680] olmaz mı: İ₁ olmaz-mı
[2681] deyüp: P deyü
[2682] Ḫayre'd-dīn: -P
[2683] ḥāżır: İ₂, V, P ḥāẓır
[2684] üzreler idi: P üzreler iken
[2685] ḳaçan: -P
[2686] gelince: -İ₁, -İ₂, -V
[2687] Endülüs: V Öndülüs
[2688] ṣaḳlayup: P ṣaflayup
[2689] ṭopın: V ṭopuñ
[2690] şen şādmānlık: P şenlik
[2691] Ḫayre'd-dīn: -P
[2692] daḫı: P ve
[2693] varup: P daḫı varup
[2694] ḳarşulayup: İ₁ ḳarşular
[2695] geldiñüz: P geldüñ
[2696] geldiñüz: P geldüñ
[2697] deyüp: P deyü
[2698] ṣorışdılar: İ₂ ṣoruşdılar
[2699] evvelihi: İ₂ evveli
[2700] āḫirihi: İ₂ āḫiri
[2701] ve Ḫayre'd-dīn: -P
[2702] bindügi: İ₂ bindigi
[2703] yeñi: -V
[2704] tekneye: İ₁ tekne
[2705] etdükde: İ₁, V etdikde
[2706] 'aḳlı: İ₂ 'aḳl
[2707] kendüsine: İ₂ kendisine
[2708] yapdurup: İ₁, V, P yapdırup
[2709] olınduġından: İ₂ olunduġından
[2710] yoḳ idi: P yoḳdı
[2711] olınan: İ₂ olunan
[2712] būs: İ₁, V, P pūs
[2713] ḳodı andan: P ḳoduḳdan-soñra
[2714] Ḫayre'd-dīn: -P
[2715] ol daḫı: İ₂ ol-daḫı
[2716] ḳoduḳdan soñra: P ḳodı andan
[2717] ṣān (u) ḫandān: -P
[2718] oldılar: P olup
[2719] ve: -P

111] eytdi: Ol emānetleri (2) burada virmekle[2720] iẕn[2721] yoḳdur bir miḳdār te'ḫīr eyle (3) dedi. Ḫayre'd-dīn[2722] Re'īs daḫı pek ma'ḳūldur[2723] deyüp ḳonaġına (4) gitdi. Andan Muḥyi'd-dīn Re'īs Tūnus begine ḫiṭāben (5) yazılan Sulṭān Selīm ḥażretlerinüñ ḫaṭṭ-ı hümāyūnların (6) getürüp[2724] teslīm etdi.[2725] Tūnus begi[2726] pādişāhdan gelen (7) ḫaṭṭ-ı hümāyūnı ta'ẓīmen[2727] ve[2728] teclīlen yedi kerre öpüp başına (8) ḳodı. Andan sırr kātibine virüp gözden geçürtdi.[2729] (9) Buyurmış-ki sensin-ki Tūnus begi emr-i hümāyūnum[2730] saña vuṣūl[2731] (10) olduḳda gerekdür ki cümle 'ulemā' [u] ṣuleḥā' ve ḫaṣ [u] 'ām (11) ve sükkān [u] ehl-i beled ve ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn ḥużūrında ġalebe (12) dīvān idüp Muḥyi'd-dīn Re'īs ile gönderilen hālā (13) lalam re'īsü'l-mücāhidīn Ḫayre'd-dīn ḳapudan daḫı (14) Oruç ḳapudan içün gönderdigim hedāyā [u] bergüẕārum (15) dīvān içre[2732] eginlerine pirāste eyleyüp devām-ı devlet-i **[İ₁ 69a]** (1) pādişāhāneme du'ālar eylesünler gerekdür ki mūcibince 'amel-i **[V 34a]** ḫilāfından (2) iḥtirāz olına deyü buyurılmış. Şimdi Tūnus begi daḫı (3) sem'an ve ṭā'aten deyüp hemān ol sā'at[2733] 'aẓīm ġalebe (4) dīvān eyleyüp ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı **[İ₂ 112]** şevket-maḳrūn ḥāce-yi (5) dānā eline virilüp cehr-ile ḳırā'at olınduḳda (6) Muḥyi'd-dīn Re'īs pādişāhuñ virdigi bergüẕārı (7) dīvān orṭasında bir elmās[2734] ḳabżalı ḳılıç Ḫayre'd- (8) dīn[2735] Re'īsüñ boynuna aşup başına mücevher ṣorḳuç (9) ve egnine ḫil'at-ı fāḫire geydürdi. Oruç Re'īse daḫı (10) keẕālik o[2736] minvāl üzre geydürüp[2737] andan ḫil'atleri-y-ile (11) atlara[2738] süvār olup[2739] iḥtişām [u] devlet [u] salṭanat [u] dārāt[2740] (12) birle ḳonaḳlarına gitdiler. Şimdi Tūnus begi baḳdı-ki (13) pādişāh ṭarafından bunlara olan ikrām bir ferd-i vāḥide (14) olmadı. İmdi bunlaruñ[2741] görünüşi ḳapudan paşalıḳ (15) ṭarīḳıdur deyü kemāl-i mertebe ḥasedinden[2742] **[P 34a]** ḥīle-i dām **[İ₁ 69b]** (1) [u] tezvīre başladı. İmdi meşhūr meṣeldür: Āb-ı pāka ne żarar (2) vaḳvaḳa-ı kurbaġadan[2743] maẓmūnı[2744] üzre sen hemān Rabbüñ (3) ile mu'āmeleñi dürüst eyle de[2745] kimseden ḫavf eyleme, (4) bir kişinüñ yardımcısı[2746] Allāh ola var ḳıyās eyle ki[2747] (5) ol ne ulu[2748] şāh ola.

[2720] virmekle: P virmege
[2721] iẕn: İ₂ iẕin
[2722] Ḫayre'd-dīn: -P
[2723] ma'ḳūldur: P ma'ḳūl
[2724] getürüp: -P
[2725] etdi: P eyledi
[2726] Tūnus begi: V Tūnus pegi, -P
[2727] pādişāhdan gelen ḫaṭṭ-ı hümāyūnı ta'ẓīmen: -P
[2728] ve: P ol-daḫı
[2729] geçürtdi: İ₂ geçürdi
[2730] emr-i ḥümāyūnum: İ₂ emr-i hümāyūn, P pādişāh-ı ḥümāyūnumdan emr
[2731] vuṣūl: P vāṣıl
[2732] hālā lalam re'īsü'l-mücāhidīn Ḫayre'd-dīn ḳapudan daḫı Oruç ḳapudan içün gönderdigim hedāyā (u) bergüẕārum dīvān içre: P hedāyā-ı bergüẕārum dīvān içre ḥālā lalalarum re'īsü'l-mücāhidīn ḳapudanuñ ve Oruç ḳapudanuñ
[2733] ol sā'at: -P
[2734] elmās: İ₂ elmāz
[2735] Ḫayre'd-dīn: -P
[2736] o: P ol
[2737] geydürüp: İ₁, İ₂, V giydirilüp
[2738] atlara: V, P aṭlara
[2739] süvār olup: P binüp
[2740] salṭanat (u) dārāt: -P
[2741] bunlaruñ: İ₁, İ₂, V bunlarıñ
[2742] ḥasedinden: İ₂ ḥasetinden
[2743] ḳurbaġadan: İ₁, İ₂ ḳurbaġıdan
[2744] maẓmūnı: İ₂ maẓmūnı
[2745] eyle de: İ₁, V, P eyle-de
[2746] yardımcısı: P nāṣırı
[2747] eyle ki: İ₂, V eyle-ki, P et
[2748] ulu: -İ₁

İmdi Tūnus begi kendi mel‘anetinde (6) ḳalsun, biz gelelüm[2749] Ḫayre’d-dīn[2750] Re’īse: Ol gice ṣabāḥa[2751] (7) ḳadar aġlayup ḫāliḳ-ı perverdigāra tażarru‘ [u] **[İ₂ 113]** niyāz eyledi (8) ve eytdi: Yā ilāhe’l-‘ālemīn ben senüñ bir ‘abd-ıża‘īf ḳuluñam. (9) Pādişāh kim ben ‘abd-i müznib[2752] ḳuluñ kim lākin ben ḳuluñ[2753] (10) mülūk ḳullarınuñ ḳulūblarına ḫuṭūr etdiren[2754] sensin (11) sen.[2755] Cümle melīkleriñ[2756] mülūkisin ve ḫāliḳısın[2757] ve rāzıḳısın (12) ve bu ḥürmet-ki[2758] ben ḳuluña bu gün oldı hep senüñ faẓl [u] (13) keremüñdür,[2759] yüzin yerlere sürdi, ben pādişāh naẓarına uġradum[2760] (14) daḫı ḫil‘atin geydüm,[2761] ḳılıçın ḳuşandum,[2762] ṣorḳucın[2763] ṣoḳındum[2764] (15) deyü iltifāt dīvānesi olmadılar. Belki evvelkinden[2765] daḫı[2766] **[İ₁ 70a]** (1) ziyāde ḥāk-ile yeksān oldılar. Zīrā denilmişdür: Ḫāk (2) ol-ki Ḫudā mertebeñi eyleye ‘ālī mışdāḳınca ol iki (3) serverler bu sebebden sa‘ādet dā’irine[2767] irişdiler. Çün (4) ṣabāḥ olduḳda Ḫayre’d-dīn[2768] Re’īs ṭop aṭup[2769] ṣancaḳ diküp (5) pādişāhuñ **[V 34b]** iḥsān eyledügi ol iki[2770] tekneye bindi. (6) Şöyle-ki yigirmi yedi oṭuraḳ[2771] idi, ḳıç baş bütün (7) altun-ı ḫil ile[2772] teẕhīb[2773] olınmış idi. On altı pāre (8) ṭunç ṭop ile elli sekiz ṭunç ṣaçması var idi (9) ve Oruç Re’īs daḫı eyżan pādişāh bergüẕārı[2774] olan öbir[2775] (10) yeñi[2776] tekneye bindi. **[İ₂ 114]** Kendi teknelerine başḳa re’īs[2777] (11) ḳodılar.[2778] Oruç Re’īsüñ daḫı bindügi tekne[2779] ḳarındaşı[2780] (12) Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ[2781] bindügi[2782] tekne gibi idi. İkisi-de (12) bir formada[2783] ve bir donanmada ve bir ziynetde idi. Faḳad[2784] (13) bir banḳ Ḫayre’d-dīn[2785] Re’īsüñ bindügi[2786] teknesinden küçük[2787] idi. (15) Ḥāṣıl-ı kelām ḳıṣṣayı[2788] ne dīrāz[2789] idelüm:[2790] Ol gün ‘aẓīm **[İ₁ 70b]** (1) şenlik şādmānlıḳ olup[2791] ḳazanlar ḳaynayup[2792] yaḫnīler (2) pilāvlar zerdeler pişüp **[P 34b]** ġuzzātu’l-muvaḥḥidīnden ġayrı (3) Tūnusuñ gerek ġanīsi ve gerek fuḳarāsı ol ḥasbeten li’llāh (4) içün[2793] pişen mancadan yemedük bir

[2749] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[2750] Ḫayre’d-dīn: -P
[2751] ṣabāḥa: İ₁ ṣabbāḥa
[2752] ‘abd-i müznib: P ‘abd-ıża‘īf
[2753] ḳuluñ: İ₁, İ₂, V ḳuluñı
[2754] etdiren: İ₂ itdirün, P eyleden
[2755] sen: -P
[2756] melīkleriñ: V, P melikleriñ
[2757] ḫāliḳısın: P ḫālıḳ
[2758] ve bu ḥürmet-ki: İ₁ ve bu ḥürmeti-ki, -P
[2759] ben ḳuluña bu gün oldı hep senüñ faẓl (u) keremüñdür: -P
[2760] uġradum: İ₂ uġradım
[2761] geydüm: İ₁, İ₂ geydim, P geyüp
[2762] ḳuşandum: P ḳuşandım
[2763] ṣorḳucın: İ₂, V, P ṣorḳucun
[2764] ṣoḳındum: İ₂, V, P ṣoḳundum
[2765] evvelkinden: P evvelkiden
[2766] daḫı: -P
[2767] dāyirine: İ₁, P dā’irine
[2768] Ḫayre’d-dīn: -P
[2769] aṭup: P atup
[2770] iki: P yeñi
[2771] oṭuraḳ: P oturaḳ
[2772] ḫil ile: İ₁, İ₂, V ḫille
[2773] teẕhīb: İ₂ teẕhib
[2774] bergüẕārı: İ₂ pergüẕārı
[2775] olan bir: P ol bir
[2776] yeñi: -P
[2777] re’īs: P re’īsler
[2778] ḳodılar: P bindürdiler
[2779] daḫı bindügi tekne: V daḫı bindigi tekne, P bindügi tekne daḫı
[2780] ḳarındaşı: P ḳarındaşınuñ
[2781] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ: -P
[2782] bindügi: P bindigi
[2783] formada: P ‘armada
[2784] faḳad: P faḳaṭ
[2785] Ḫayre’d-dīn: -P
[2786] bindügi: -İ₁, -İ₂, -V
[2787] küçük: P küççük
[2788] ḳıṣṣayı: İ₁, İ₂, V sözi
[2789] ne dīrāz: İ₂ ne-dīrāz
[2790] idelüm: V idelim
[2791] olup: P idüp
[2792] ḳaynayup: İ₂ ḳaynadup
[2793] içün: -P

ferd-i vāḥid[2794] ḳalmadı. (5) Şeker şerbeti dirseñ ḳazanlar ile[2795] ezilüp ol gün (6) ṣu yerine şeker şerbeti içildi. Şimdi Ḫayre'd-dīn[2796] Re'īsüñ (7) daḫı Oruç Re'īsüñ kendi malları olmaḳ üzre on (8) iki pāre tekneleri oldı. Onı[2797] evvelden kendülerinüñ[2798] (9) yaġlı tekneleri-y-ile[2799] ḥāżır[2800] sefere gitmek üzreler idi.[2801] Soñra pādişāhuñ (10) iḥsān[2802] eyledügi[2803] ol iki mübārek pādişāh hedāyāsı[2804] (11) tekneler[2805] daḫı geldükde on iki oldı. On pāre tekne (12) kendülerinüñ evvelden yaġlı sefere gitmek[2806] üzerelerdür[2807] (13) dimiş idük. Pādişāhdan gelen[2808] ol iki tekneyi[2809] daḫı (14) **[İ₂ 115]** yaġlayup ḥāżır idince mābeyni beş altı gün geçdi.[2810] (15) Andan bir gün bir mübārek sā'at[2811] düşürüp[2812] on iki **[İ₁ 71a]** (1) pāre tekne olmaḳ üzre Tūnusdan çıḳup ġazāya 'azimet (2) etdiler.[2813] Muvāfıḳ eyyām-ile[2814] ḳullanarak yedinci güni[2815] yedi (3) burunlar öñinde[2816] bir büyük barça aldılar. Yüki ṣāf bal (4) mumı[2817] ve cild ve zeyt yaġı[2818] idi. 'Arab yaḳasından[2819] yüklenmiş idi, (5) yüz yigirmi beş kāfiri var idi, alup teknelere pāy (6) eylediler ve mez̲kūr[2820] barçanuñ içinde otuz ḳırḳ dāne (7) Endülüs ḳarındaşlarımuzdan var idi. Yā anlaruñ[2821] (8) **[V 35a]** barçada bulınmalarına bā'is̲[2822] faḳīru'l-ḥāl kimseler olup (9) ġarāme virmege iḳtidārları[2823] olmamaġ-ıla[2824] Becāye ḳal'a- (10) sınuñ ḥākimi olan Moṣo Caḳomo anlaruñ[2825] ġarāmesini (11) barça re'īsinden alup ol Endülüsleri[2826] bir seneye ḳadar[2827] (12) barçasında gemici yerine[2828] işletse gerek idi. Ammā (13) Allāhu Te'ālā ol kāfir-i bī-dinlerüñ[2829] rāy-ı bāṭıllarına ḳāyil[2830] (14) olmadı. Ḫayre'd-dīn[2831] Re'īs ol mü'minlerüñ[2832] ḫalāṣ olmasına (15) 'aẓīm ferāḥ eyledi. Andan Ḫayre'd-dīn[2833] Re'īsün yār [u] **[İ₁ 71b]** (1) ḳafādārı[2834] olan Deli Muḥammed Re'īsüñ teknesine ol Endü- (2) lüsleri ṭoldurup **[İ₂ 116]** aḳṭarmayı Tūnusa götürmege Deli (3) Muḥammed Re'īsi ta'yīn[2835] idüp Tūnusa gönderdi. Yüki güzel (4)

[2794] ferd-i vāḥid: V, P ferd-i eḥad
[2795] ḳazanlar ile: İ₁, İ₂, V ḳazanlarla
[2796] Ḫayre'd-dīn: -P
[2797] onı: İ₁ V on, P on pāre
[2798] kendülerinüñ: -P
[2799] tekneleri-y-ile: -İ₁, -İ₂, -V
[2800] ḥāżır: -P
[2801] üzreler idi: P üzre idiler
[2802] soñra pādişāhuñ iḥsān: -P
[2803] eyledügi: İ₂ eyledi ki, -P
[2804] mübārek pādişāh hedāyāsı: -P
[2805] tekneler: -P
[2806] daḫı geldükde on iki oldı on pāre tekne kendülerinüñ evvelden yaġlı sefere gitmek: -P
[2807] üzerelerdür: İ₁, V üzrelerdür, -P
[2808] dimiş idük pādişāhdan gelen: -P
[2809] ol iki tekneyi: İ₂ ol iki tekne, P bu kez ol iki tekneyi
[2810] ḥāżır idince mābeyni beş altı gün geçdi: -P
[2811] sā'at: P sā'atde
[2812] düşürüp: -P
[2813] etdiler: P eylediler
[2814] eyyām-ile: İ₁, P eyyāmla
[2815] güni: P gün
[2816] öñinde: İ₂, V, P öñünde
[2817] mumı: İ₁, V mumu
[2818] zeyt yaġı: İ₂ ze yaġı
[2819] yaḳasından: İ₁ yaḳasında
[2820] mez̲kūr: İ₂, P mezkūr
[2821] anlaruñ: İ₁, İ₂, V anlarıñ
[2822] bā'is̲: P sebeb
[2823] iḳtidārları: P iḳtidārı
[2824] olmamaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmamaġla
[2825] anlaruñ: İ₂, V anların
[2826] ol Endülüsleri: P anları
[2827] seneye ḳadar: İ₂ seneye-ḳadar
[2828] gemici yerine: -P
[2829] bī-dinlerüñ: İ₂, V, P bī-dīnleriñ
[2830] ḳāyil: İ₁, İ₂, V ḳā'il
[2831] Ḫayre'd-dīn: -P
[2832] mü'minlerüñ: İ₂ mü'minleriñ
[2833] Ḫayre'd-dīn: -P
[2834] ḳafadārı: P ḳafarı
[2835] ta'yīn: İ₂ ta'ayyün

aḳtarma vāḳı‘ olduḳda eger kendileri daḫı[2836] gezecek ise (5) dāyim[2837] Deli Muḥammedi ta‘yīn ider idi.[2838] Niçün ki[2839] Deli Muḥammed iş (6) eri ve baḥādur[2840] yigit olmaġla anı gözi gibi sever idi.[2841] (7) Hem sevilmege sezā yigit idi. Meşelā on beş yigirmi (8) kāfirden yüz **[P 35a]** çevirmez idi. Şimdi[2842] Deli Muḥammed barçayı (9) yedege baġlayup daḫı ‘azm-i Tūnus idüp gitdi.[2843] Kendileri[2844] (10) şimdi on bir pāre tekne ḳaldılar.[2845] Ol aradan varup Becāye (11) üzerine geldiler. Anda bir büyük nehr ya‘nī çay var idi. (12) Tekneleri ol çay içine çeküp hep terrās[2846] oldılar. Cümlesi (13) iki biñ otuz üç cān idi. Hemān gülbang-ı Muḥammedī (14) çekilüp cihād-ı fī-sebīli’llāh ḳaṣd-ı kāfir birle varup (15) ibtidā ki ḳal‘anuñ[2847] altına girüp daḫı ale’l-fevrī meteriz **[İ₁ 72a]** (1) alup içine girdiler. Ġāzīler kāfirlerüñ[2848] ṭopına[2849] tüfengine (2) baḳmayup ḳal‘a-ı meẕkūruñ[2850] bir yanından laġım[2851] ile aṭup (3) hemān dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup içine ḥavladılar. (4) Üç üç[2852] buçuḳ sā‘at **[İ₂ 117]** ‘ālī cenk oldı, ḳılıçlar al ḳan-ile[2853] (5) la‘l[2854] renk oldı. Vaḳtā ki kāfirler bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı (6) Muṣṭafā ve[2855] himmet-i evliyā ve aṣfiyā[2856] amānü’l-amān[2857] deyü (7) çaġrışmaġa başladılar. İmdi ḳal‘ada mürd olandan (8) mā‘adā üç yüz[2858] yetmiş beş kāfir ṣaġ aldılar ve eṭrāfda (9) olan ‘urbān ḳal‘anuñ feṭḥ olduġın eşidüp (10) gelüp yigirmi biñden ziyāde **[V 35b]** ‘Arab Ġāzī Ḫayre’d-dīn[2859] (11) Re’īse tābi‘ oldılar. Andan gāzīler üç gün diñlenüp (12) öbir[2860] büyük ḳal‘aya ṣardılar. Ol ḳal‘a feṭḥ olandan[2861] (13) ziyāde ṣarp ve çoḳ āteşli idi ve hem kāfir[2862] çoḳ (14) idi ve ol büyük ḳal‘a cenginde ‘Arablar daḫı ġāzīlere (15) mu‘āvenet idüp cihād-ı fī-sebīli’llāh deyü ma‘an berāber[2863] **[İ₁ 72b]** (1) çalışdılar. Bu siyāḳ üzre kāmil yigirmi ṭoḳuz gün (2) dögdiler. Şöyle-ki bizüm İslām ‘askerinden kāfirler ġāyet (3) zebūn oldı, vardı paḫīl gibi ġāzīlerüñ[2864] bārūtı[2865] (4) dükendi.[2866] Ol zamān[2867] ayaḳdaşlarından Tūnusa bir tekne (5) uçurup[2868] beñden bārūt[2869] ṭaleb etdürdi.[2870] Pek daḫı (6) bulmış belāsını deyü[2871] yolladigi[2872] ġāzīlere bārūt[2873] virmedi. **[P 35b]** Tekne (7) daḫı

[2836] daḫı: -P
[2837] dāyim: İ₁, İ₂, P dā’im
[2838] idi: -P
[2839] niçün ki: İ₁, İ₂, P niçün-ki
[2840] baḥādur: İ₂ baḥādır
[2841] sever idi: P severdi
[2842] şimdi: -P
[2843] gitdi: P gitdiler
[2844] kendileri: -P
[2845] ḳaldılar: -V
[2846] terrās: V terās
[2847] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[2848] kāfirlerüñ: İ₂, V kāfirleriñ
[2849] ṭopına: İ₁, V, P topuna
[2850] meẕkūruñ: İ₂ mezkūrıñ
[2851] laġım: İ₁ laġm, V, P laġum
[2852] üç: -İ₁, -İ₂
[2853] ḳan-ile: İ₁ ḳanla
[2854] la‘l: İ₂, V lālī, P lāle
[2855] vaḳtā ki kāfirler bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı (6) Muṣṭafā ve: -İ₂
[2856] himmet-i evliyā ve aṣfiyā: İ₂ evliyā ve aṣfiyā, -P
[2857] amānü’l-amān: V ammānü’l-amān
[2858] üç yüz: İ₁, İ₂, V üç-yüz
[2859] Ḫayre’d-dīn: -P
[2860] öbir: P ol bir
[2861] olandan: P olan ḳal‘adan
[2862] kāfir: İ₂ kāfiri, P kāfirleri
[2863] berāber: V, P berāberce
[2864] ġāzīlerüñ: İ₂, V ġāzīleriñ
[2865] bārūtı: İ₁, bārūṭı, İ₂ bārıdı, P bārūdı
[2866] dükendi: İ₂ tükendi
[2867] ol zamān: P ol-zamān
[2868] uçurup: P gönderüp
[2869] bārūt: İ₁, P bārūṭı
[2870] etdürdi: İ₁ iddirdi, İ₂, V etdirdi
[2871] deyü: -İ₂, -V, -P
[2872] yolladigi: -İ₁, İ₂ yollu, -P
[2873] bārūt: İ₁ bārūṭ

izine dönüp gelüp[2874] ġāzīlere ḫaber virdi. Ol (8) zamān[2875] Ḫayre'd-dīn[2876] Re'īsüñ ve **[İ₂ 118]** Oruç Re'īsüñ ve cümle ġuzzātu'l- (9) muvaḥḥidīnüñ bellerine urup eyvāh gīdī küstāḫ deyü (10) cümle 'asākir-i İslām melīl [u] maḥzūn oldılar. Daḫı bu ḳadar (11) kāfiri 'avn [u] 'ināyet-i Ḥaḳ birle[2877] kāfirleri bu ḳadar[2878] zebūn (12) etmiş iken niçe bıraġup gidelüm[2879] deyü ḫayretde ḳaldılar. (13) Şimdi gerek Ḫayre'd-dīn[2880] Re'īs ve gerek Oruç Re'īs bu (14) endīşe-i tefekkür üzreler iken[2881] gice rü'yālarında iki- (15) sine de[2882] ol pīr-i rūşen-żamīr görinüp[2883] tekneleri **[İ₁ 73a]** (1) çaydan çıḳarup Cicel[2884] limanına götürmege sa'y idesiz (2) deyüp ġāyib oldı. Hemān Ḫayre'd-dīn[2885] Re'īs daḫı Oruç (3) Re'īs uyḫularından uyanup lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l- (4) 'aliyyi'l-'aẓīm dediler.[2886] Andan ġāzīleri āgāh idüp (5) daḫı metrīsden çıḳup çayuñ yanına[2887] gelüp tekne- (6) leri çıḳarmaġa meşġūl oldılar. Meger ol çayuñ 'ādeti (7) ol mevsimler geldügi[2888] vaḳt[2889] ṣu çekilüp tā gelecek (8) sene ol mevsime ḳadar[2890] ṣusız[2891] ḳuru yaṭardı.[2892] Ammā kāfirler ol[2893] çayuñ (9) öyle olduġın bilürlerdi, bizümkiler[2894] bilmezlerdi. (10) Hemān sen Ḫaḳ[2895] yolında olagör, erenler meydānı boş ḳomaz (11) **[İ₂ 119]** mażmūnınca[2896] kāfir-i ebedīler[2897] bu tedbīri idüp Mayorḳaya (12) raḳḳāṣ[2898] ḳayıġı uçurup aḥvāllerin ifāde idüp (13) feryād eylediler ve eytdiler: Nār-ı nūr mandolozuñ[2899] **[V 36a]** devletinde (14) lāyıḳ [u] inṣāf mıdur[2900] Moro tekneleri gelüp daḫı tekne- (15) lerin çay içine çeküp andan cümlesi terrās olup **[İ₁ 73b]** (1) ḳal'anuñ birini[2901] laġım[2902] ile aṭup içine yürüyüş[2903] (2) idüp żabṭ ve rabṭ idüp[2904] feṭḥ eylediler. Bu ḳadar nār-ı nūruñ[2905] (3) ḳulları[2906] helāk olup[2907] ṣaġ ḳalanları esīr eylediler. Andan (4) gelüp bizüm[2908] olduġımuz[2909] ḳal'ayı ṣardılar. Şimdi yigirmi (5) otuz gündür küt-ā-küt cenk iderüz, bir parmaḳ ḳadar (6) başların girüye çeviremedük. Pek ziyādesi-y-ile cenġāver (7) Morolardur, **[P 36a]** şimdiki[2910] ḥālde ġāyet zebūn olup ellerinde (8)

[2874] gelüp: P geldi
[2875] ol zamān: P ol-zamān
[2876] Ḫayre'd-dīn: -P
[2877] Ḥaḳ birle: P Ḥaḳla
[2878] kāfirleri bu ḳadar: -P
[2879] gidelüm: İ₁, İ₂, V gidelim
[2880] Ḫayre'd-dīn: -P
[2881] endīşe-i tefekkür üzreler iken: P endīşe ile yatup
[2882] ikisine de: İ₁, V ikisine-de, P ikisi-de
[2883] görinüp: İ₁, İ₂, P görünüp
[2884] Cicel: İ₁ Cecil, V Cicil, P Ciceli
[2885] Ḫayre'd-dīn: -P
[2886] dediler: P deyüp
[2887] yanına: V yanında
[2888] geldügi: İ₁, V geldigi, P gelince
[2889] vaḳt: -P
[2890] ḳadar: -P
[2891] ṣusız: -İ₁, -İ₂, -V
[2892] yaṭardı: İ₁, İ₂ yatardı
[2893] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[2894] bizümkiler: P bizimkiler
[2895] Ḥaḳ: -İ₁
[2896] mażmūnınca: İ₂ mefhūmınca
[2897] ebedīler: İ₂ eyedīler
[2898] raḳḳāṣ: V raḳḳaṣ
[2899] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[2900] inṣāf mıdur: İ₁, V, P inṣāf-mıdur
[2901] birini: P birin
[2902] laġım: İ₁ laġm, İ₂, V laġum
[2903] yürüyüş: İ₂, V, P yürüyiş
[2904] żabṭ ve rabṭ idüp: P żabṭ eyleyüp
[2905] nūruñ: İ₂, V nūrıñ, P nūr
[2906] ḳulları: P ḳulların
[2907] olup: P idüp
[2908] bizüm: İ₂, P bizim
[2909] olduġımuz: İ₂ olduġumız, -P
[2910] şimdiki: İ₁ şimdi

maḥṣūruz.[2911] Eger nār-ı nūr mandolozdan[2912] bize bu vaḳtlerde (9) bir[2913] meded[2914] irişmezse bizüm[2915] daḫı fi'n-nār fi's-saḳar olmamuz (10) emr-i muḳarrerdür. Lākin ḳalbimüz şol ḳadar ışıcaḳdur ki tekneleri[2916] (11) hep çay içinde çekilüdür,[2917] çayuñ ḳurumasına muntaẓıruz.[2918] (12) Ammā evvelki 'ādet üzre çayuñ[2919] ḳurumasından **[İ₂ 120]** daḫı beş (13) on gün ziyāde geçdi. Andan bildük kim[2920] diyavololaruñ[2921] (14) venṭuraları yerindedür. İmdi gerekdür ki hemān 'ale'l-'acele (15) gelüp[2922] yetişesiz, bugün-de yarın-da[2923] çay ḳuruyup tekneleri **[İ₁ 74a]** (1) ḳarada ḳalduḳda ol zamān[2924] venṭura bizümdür. Nār-ı nūr (2) mandolozuñ devletinde Moroları ḳırup teknelerin[2925] (3) ṣu geldükde[2926] çıḳarup aluruz dimişler. Ammā gör ḥikmeti (4) sen ki[2927] ḳaçan kāġıdı yazduḳlarında[2928] çay bugün-de[2929] yarın-da (5) 'ādet üzre ḳuruması yaḳındur deyü yazacaḳlarına (6) ḳullarına müdebbiri'l-umūr olan Ḫudā-yı perverdigār[2930] (7) ḥażretleri kāfirlerüñ[2931] kemāl-i ḳudreti-y-ile başiretlerin baġlayup (8) çay ḳuruyup tekneleri ḳarada ḳaldı deyü yazdılar. (9) Kāfirler daḫı feraḥ olup[2932] vāfir domuz[2933] boġazlayup[2934] andan[2935] mandolozuñ (10) ervāḥ-ı ḫabīṯleri içün üleşdürüp[2936] dügün bayram eylediler.[2937] (11) Ol zamān[2938] kāfirler eytdiler: Gördüñüz[2939] mi nār-ı nūr Morolara (12) ne iş kesdi bunlara ġayrı ḳorsan tedārüki lāzım (13) degül,[2940] hemān barçalaruñ[2941] büyüklerin[2942] götürelüm-ki[2943] Moroyı (14) çoḳ ḳaldursun deyü bu ḳavl [u] ḳarār üzre on bāzargān (15) perkendesine ḳal'a-ı maḥṣūr içün mühimmāt **[İ₂ 121]** yükledüp **[İ₁ 74b]** (1) daḫı beş altı yüz miḳdārı imdād içün **[V 36b]** kāfirler ḳonulup[2944] (2) 'ale'l-'acele Becāye ḳal'asına toġru[2945] gelmekde. Bizüm[2946] ḥikāyetimüz (3) ol ġāzīler ser-firāzı Ḫayre'd-dīn[2947] Re'īsde ve[2948] Oruç Re'īsde (4) idi. Vaḳtā ki anlardur[2949] teknelerin çaydan selāmet çıḳarup (5) daḫı yelkene biner binmez çaya baḳsalardı[2950] ne baḳarsın (6) çay[2951] ṣuyınuñ[2952] yerinde yeller esmege başladı.[2953] Gūyā evvelden (7) buraya

[2911] maḥṣūruz: P maḥṣūramız
[2912] nār-ı nūr mandolozdan: P nār-ı nūruñ
[2913] bir: İ₁, İ₂ yer
[2914] meded: P mededi
[2915] bizüm: P bizim
[2916] tekneleri: P tekne
[2917] çekilüdür: İ₂, V çekilidür
[2918] muntaẓıruz: İ₁, İ₂ muntaẓırur, P muntaẓırız
[2919] çayuñ: İ₂ çayıñ
[2920] bildük kim: İ₁ bildim-ki, İ₂, V bildi-ki
[2921] diyavololaruñ: İ₂, V diyavololarıñ
[2922] gelüp: -P
[2923] bugün-de yarın-da: P bugün yarın
[2924] ol zamān: P ol-zamān
[2925] teknelerin: P tekneleri
[2926] geldükde: İ₁ geldik-de
[2927] sen ki: V, P sen-ki
[2928] yazduḳlarında: P yazarken
[2929] bugün-de: V bugün
[2930] Ḫudā-yı perverdigār: P Ḫudā-yı lem-yezil
[2931] kāfirlerüñ: İ₂, V kāfirleriñ
[2932] olup: P idüp
[2933] domuz: P doñuz
[2934] boġazlayup: P boġazladılar
[2935] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[2936] üleşdürüp: İ₁, İ₂, V üleşdirüp
[2937] eylediler: İ₂ etdiler
[2938] ol zamān: P ol-zamān
[2939] gördüñüz: İ₁, V, P gördiñüz
[2940] degül: İ₂ degil, -P
[2941] barçalaruñ: İ₁, İ₂, V barçalarıñ
[2942] büyüklerin: İ₂ büyükleriñ
[2943] götürelüm-ki: İ₁ götürelim-ki
[2944] ḳonulup: İ₁ ḳoyup, P ḳatup
[2945] toġru: İ₂ toġr
[2946] bizüm: P bizim
[2947] Ḫayre'd-dīn: -P
[2948] ve: P daḫı
[2949] anlardur: İ₁ anlardır
[2950] baḳsalardı: P baḳsalar ki
[2951] ne baḳarsın çay: -P
[2952] ṣuyınuñ: P ṣuyuñ
[2953] başladı: V, P başlayup

ṣu geldi mi[2954] gelmedi mi[2955] bellü[2956] olmadı **[P 36b]** dimek (8) isterler ki Nīl-i mübāreke giderlerdi.[2957] Şimdi ġāzīlerüñ[2958] (9) evvelden[2959] bir miḳdār az[2960] ḫāṭırları Ḫayre'd-dīn[2961] Re'īse daḫı[2962] (10) Oruç Re'īse şikest olmışlar idi.[2963] Ḳal'a ġāyet zebūn (11) olup ġāzīlerüñ[2964] ellerinde maḥṣūr iken kāfire vüs'at (12) virüp çaydan tekne çıḳarmaḳlıḳ[2965] bābında olduḳların (13) begenmeyüp[2966] ḥerīflerüñ[2967] muḥānat ṭamarları tepreşdi deyü her (14) biri mābeynlerinde bir güne sözler söylediler idi.[2968] Şimdi (15) kendü[2969] gözleri-y-ile[2970] bu çay aḥvālin gördüklerinde ol **[İ₁ 75a]** (1) zamān[2971] taḫkīḳ bu adamlar tehī kimseler degüldür deyü herkes[2972] (2) ta'accübde ḳaldılar. Ammā kāfirlerüñ[2973] gönderdükleri raḳḳaṣ ḳayıġın (3) yine beri[2974] Becāye ḳal'asına **[İ₂ 122]** redd-i cevābla Mayorḳa żābıṭı (4) gönderüp dimiş idi-ki ṣaḳın elem üzre olmayasun,[2975] (5) on pāre perkende hem mühimmāt hem 'asker bugün-de yarın-da (6) varmaḳ üzrelerdür deyü ḫaber göndermişler idi.[2976] Becāye (7) ḳal'asından daḫı anlaruñ[2977] kelimelerine[2978] muntaẓır üzreler (8) idi. Şimdi ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda[2979] geldük: Biz[2980] (9) çünki[2981] ġāzīler ser-firāzları[2982] Ḫayre'd-dīn[2983] Re'īs daḫı[2984] Oruç (10) Re'īs Cicil[2985] limanına toġru[2986] melīl [u] maḥzūn giderlerken:

Nā- (11) ümīd olma[2987] dile düşdük ise baḥr-ı ġama
Sīm-i (12) emvāc-ı felāket geçer inşā'llāh

mażmūnı üzre[2988] Becāye (13) ḳal'ası daḫı görinür görinmez[2989] nerdesin ol Mayorḳadan (14) Becāye ḳal'asına[2990] gelecek mühimmāt 'asker yükli on pāre[2991] (15) bāzirgān[2992] perkendesi[2993] aġızlarına berāber[2994] yükli olmaḳ üzre **[İ₁ 75b]** (1) puṣuñ içinden çıḳadüşdi.[2995] Ḫayre'd-dīn[2996] Re'īs görince (2) bildi-ki Becāye ḳal'asına imdāda giderler.

[2954] geldi mi: İ₁, V, P geldi-mi
[2955] gelmedi mi: P gelmedi mi
[2956] bellü: İ₂, V, P belli
[2957] giderlerdi: İ₂, P giderdirler, V giderdürler
[2958] ġāzīlerüñ: İ₂, V ġāzīleriñ
[2959] evvelden: -P
[2960] az: -İ₁, -P
[2961] Ḫayre'd-dīn: -P
[2962] daḫı: -İ₂
[2963] olmışlar idi: V, P olmışlardı
[2964] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ, -P
[2965] çıḳarmaḳlık: P çıḳarmaḳ
[2966] olduḳların begenmeyüp: -P
[2967] ḥerīflerüñ: İ₁, İ₂, V ḥerīfleriñ
[2968] idi: -İ₁, -İ₂, -V
[2969] kendü: İ₁, V, P kendi
[2970] gözleri-y-ile: İ₂ gözleri
[2971] ol zamān: P ol-zamān
[2972] herkes: İ₁, İ₂, V hergīz
[2973] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[2974] beri: -P
[2975] olmayasun: V, P olmayasız
[2976] göndermişler idi: İ₂, V göndermiş idi, P göndermişdi
[2977] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ
[2978] kelimelerine: P kelimesine
[2979] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda: -P
[2980] geldük biz: P geldük bu yaña
[2981] çünki: İ₂ çünk, -P
[2982] ġāzīler serfirāzları: İ₁ ġāzīler serfirāzı, P
[2983] Ḫayre'd-dīn: -P
[2984] daḫı: P ve
[2985] Cicil: İ₁ Cecil, P Ciceli
[2986] ṭoġru: İ₁ ṭoġrı
[2987] olma: İ₂ olmaġa
[2988] mażmunı üzre: P mażmununca
[2989] görinür görinmez: İ₂ görünür görünmez, V, P görünür görinmez
[2990] Becāye ḳal'asına: -P
[2991] mühimmāt 'asker yükli on pāre: -P
[2992] bāzirgān: İ₁, V bāzargān, -P
[2993] perkendesi: P perkendeler
[2994] berāber: P ḳadar
[2995] çıḳadüşdi: P çıḳadüşdiler
[2996] Ḫayre'd-dīn: -P

Hemān ol zamān (3) ḳarındaşı[2997] **[V 37a]** Oruç Re’īsüñ üzerine pocalayup eytdi, dendi: (4) Ḳarındaş inşā’llāh bunlar hep bizüm[2998] ḳışmetlerimüzdür hemān (5) her birimüz[2999] birine varalum[3000] deyüp ḳara ḳuş gibi ġāzī Ḫayre’d- (6) dīn[3001] Re’īs **[İ₂ 123]** üzerlerine süzülüp gitdi.[3002] Kāfirler daḫı (7) gördiler ki ḥāl başḳa tekneleri daḫı böyle başḳın idi-ki[3003] (8) aṣlā[3004] davranacak liyāḳatları[3005] yoḳ idi.[3006] Ġayrı pruvaların (9) geldükleri[3007] yere çevirdiler. Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3008] Re’īs varup (10) yetişüp[3009] Oruç Re’īs daḫı dümen ṣuyında öbirleri-de (11) gelüp yetişdiler. Ḥāṣıl-ı kelām ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm:[3010] Gülbang-ı (12) Muḥammedī çekilüp kāfirlerüñ[3011] üzerlerine hücūm eyleyüp hemān (13) ḳażā-yı āsmānī[3012] gibi birer yaylım[3013] **[P 37a]** urup çaṭa çaṭa ḳodılar. (14) El-ḥamdü li’llāh bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā kāfirlerüñ[3014] öñide[3015] (15) necāt bulmayup ġāzīler feṭḥ idüp[3016] aldılar. Andan[3017] kāfirlerüñ[3018] **[İ₁ 76a]** (1) cümlesi biñ yüz[3019] kāfir[3020] idi. Ṣaġ yedi yüz[3021] seksen (2) bir kāfir aldılar, cümlesin muḥkem dimüre[3022] zincīre urup[3023] (3) daḫı ḳarındaşı[3024] Oruç Re’īsi ta‘yīn idüp on pāre (4) aḳṭarma ile kāfirleri[3025] Cicel[3026] ḳal‘asına[3027] götürüp zindāna[3028] (5) ḳoyalar. Zīrā esīrler çoḳ olmaġla teknelerde durmasına (6) ḫavf etdiler.[3029] Şimdi[3030] Oruç Re’īs aḳṭarmalarla daḫı[3031] (7) esīrlerle[3032] Cicel[3033] limanına ṭoġru[3034] selāmet varup[3035] vuṣūl (8) olup[3036] esīrleri zindāna ḳoyup aḳṭarmalaruñ[3037] mühimmātların (9) **[İ₂ 124]** boşaldup[3038] maḫzenlere[3039] ṭoldurmaġa başladı ve Cicel[3040] ḳavmi (10) Oruç Re’īsüñ ol ṭarafa[3041] gelüp[3042] ḳadem-i rencīde[3043] buyurmasından[3044] (11) ‘aẓīm mesrūr[3045] oldılar. Şimdi bizüm ḳıṣṣamuz ol re’īsü’l- (12) mücāhidīn olan Ḫayre’d-dīn ḳapudana geldi.

[2997] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[2998] bizüm: P bizim
[2999] her birimüz: İ₂ her birimiz
[3000] varalum: İ₂ varalım
[3001] Ḫayre’d-dīn: -P
[3002] gitdi: -P
[3003] böyle başḳın idi-ki: -P
[3004] aṣlā: P yükden aṣlā
[3005] liyāḳatları: P ḥālleri
[3006] yoḳ idi: P yoḳ
[3007] geldükleri: İ₁ geldikleri
[3008] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[3009] varup yetişüp: P daḫı irişüp
[3010] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: İ₁, İ₂ ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm, -P
[3011] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirlerin, İ₂ kāfirleriñ
[3012] āsmānī: İ₁ āsumānī
[3013] yaylım: yaylum İ₂, V, P
[3014] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[3015] önide: İ₁, İ₂, V önüde
[3016] idüp: P eylediler
[3017] aldılar andan: -P
[3018] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3019] biñ yüz: V biñ ve yüz
[3020] kāfir: -İ₂, -P
[3021] yedi yüz: P yedi yüz kāfir
[3022] dimüre: V demüre, P demüre çeküp
[3023] zincīre urup: -P
[3024] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3025] on pāre aḳṭarma ile kāfirleri: -P
[3026] Cicil: İ₁ Cecil, İ₂ Cicil, P Ciceli
[3027] ḳal‘asına: P limanına
[3028] zindāna: P ḳal‘a zindāna
[3029] etdiler: İ₁ iddiler
[3030] şimdi: -P
[3031] aḳṭarmalarla daḫı: P daḫı aḳtarmalar ile
[3032] esīrlerle: -P
[3033] Cicel: İ₁, P Cecil, İ₂ Cicil,
[3034] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3035] selāmet varup: -P
[3036] vuṣūl olup: P götürüp
[3037] aḳtarmalaruñ: İ₁, İ₂ aḳtarmalarıñ
[3038] boşaldup: -P
[3039] maḫzenlere: İ₁, P maḫzenlere
[3040] Cicel: İ₂ Cicele
[3041] ol ṭarafa: İ₁, İ₂ ol-ṭarafa
[3042] gelüp: P gelmesinde
[3043] ḳadem-i rencīde: İ₂ rencīde, -P
[3044] buyurmasından: -P
[3045] mesrūr: İ₂ meṣrūr

Şimdi kāfir- (13) leriñ imdāda gelen on pāre mühimmāt [u] ‘asker[3046] yüklü[3047] tekne- (14) lerin alup[3048] ḳarındaşı Oruç Re’īs ile aḳṭarmaları daḫı (15) esīrleri[3049] Cicel[3050] ḳal‘asına götürüp[3051] gitdi[3052] dimiş idük.[3053] **[İ₁ 76b]** (1) Şimdi gelelüm[3054] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ[3055] tedbīrine: Çünki on pāre (2) tekne kendileri ḳılıcaḳ[3056] meẕkūr[3057] kendi teknelerinden[3058] beş yüz (3) bahādur benem deyen[3059] ġāzīlerinden[3060] seçüp ḳuşandurdı. (4) Andan **[V 37b]** yanaşup delikli ṭaş nām mevżı‘den ḳaraya (5) döküp ṭaġ yolından yābca yābca ol beş yüz[3061] yigit[3062] (6) muḥāṣara etdükleri[3063] Becāye ḳal‘asına ṭoġru[3064] çekilüp (7) gitsünler. Ḫayre’d-dīn Re’īs[3065] daḫı kendileri on pāre tekne (8) olmaḳ üzre teknelerüñ[3066] ḳıçına Ḳaṭalan[3067] banduraları[3068] (9) diküp Becāye limanına toġru[3069] teveccüh idüp gitmekde.[3070] Şimdi (10) kāfirler isem[3071] ḫaberleri var idi-kim Mayorḳadan on pāre (11) tekne kendi imdādları içün[3072] mühimmāt [u] ‘asker[3073] gelecekdür (12) **[İ₂ 125]** deyü gözleri yollarda idi. Ḳaçan Ḫayre’d-dīn[3074] Re’īs on (13) pāre Müslümān[3075] teknesi olmaḳ üzre ḥāçlı puṭlu ṣancaḳlarla[3076] (14) limana toġru[3077] gelür gördüklerinde ha nār-ı nūr devletinde (15) imdādımuz geliyor deyü bizüm İslām teknelerin kendi **[İ₁ 77a]** (1) imdādları içün[3078] gelecek[3079] tekneleri ḳıyās eyleyüp iki (2) ṭarafdan ‘aẕīm şenlik şādmānlıḳlar[3080] eylediler.[3081] Bir budur ki[3082] (3) imdādları geldüginden[3083] ötüri bir daḫı Morolar ḳal‘a- (4) ların muḥāṣara **[P 37b]** idüp ellerinde ġāyet zebūn iken nār-ı (5) nūr mandolozuñ himmetleri ile[3084] ḳalblerine ḳorḳu düşüp (6) ḫāyib[3085] [u] ḫāsir ardlarına baḳınup gitdüklerinden[3086] ötüri idi.[3087] (7) İmdi ḳal‘a ḳapuların açup kāfirler imdāda[3088] gelen tekneleri (8) ḳarşulamaḳ[3089] içün yalıya dökülince[3090] ol ṭaġ yolından gelen (9) ġāzīler ‘ināyet-i ḥaḳ birle

---

[3046] şimdi bizüm ḳışṣamuz ol re’īsü’l-mücāhidīn olan Ḫayre’d-dīn ḳapudana geldi şimdi kāfirleriñ imdāda gelen on pāre mühimmāt (u) ‘asker: -P
[3047] yüklü: V yükli, -P
[3048] teknelerin alup: -P
[3049] Oruç Re’īs ile aḳṭarmaları daḫı esīrleri: -P
[3050] Cicel: İ₂ Cicil, P Ciceli
[3051] ḳal‘asına götürüp: P limanına gönderüp
[3052] gitdi: -P
[3053] dimiş idük: İ₂ dimiş idik, -P
[3054] şimdi gelelüm: İ₁, İ₂ şimdi gelelim, -P
[3055] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ: -P
[3056] tedbīrine çünki on pāre tekne kendileri ḳılıcaḳ: P kendiler on pāre tekne ḳılıcak tedbīr idüp
[3057] meẕkūr: İ₂ mezkūr, -P
[3058] kendi teknelerinden: P on pāre tekneden
[3059] benem deyen: -P
[3060] ġāzīlerinden: İ₁, V gāzīlerden, P ġāzīler
[3061] beş yüz: İ₁, İ₂ beş-yüz
[3062] yigit: P ġāzī
[3063] etdükleri: İ₁ iddükleri
[3064] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3065] Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[3066] teknelerüñ: İ₁, İ₂, V tekneleriñ
[3067] Ḳaṭalan: İ₁, İ₂ ḳaṭala
[3068] banduraları: P bandıraları
[3069] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[3070] gitmekde: P gitsünler
[3071] isem: -P
[3072] imdādları içün: P imdādları-çün
[3073] mühimmāt (u) ‘asker: -P
[3074] Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[3075] Müslümāñ: -İ₁, İ₂ miyān
[3076] ṣancaḳlarla: P bandıralar ile
[3077] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[3078] imdādları içün: İ₂ imdādları-çün
[3079] gelecek: P gelicek
[3080] şādmānlıḳlar: -P
[3081] şādmānlıḳlar eylediler: İ₂ şādmānlıḳ eyledi
[3082] budur ki: P bu ki
[3083] geldüginden: İ₂ geldüġından
[3084] himmetleri ile: P himmetleri-y-ile
[3085] hāyib: P ḫā’ib
[3086] gitdüklerinden: İ₁ gidüklerinden
[3087] idi: -P
[3088] imdāda: İ₂, V, P imdād
[3089] ḳarşulamaḳ: İ₁ ḳoşulmak
[3090] dökülince: P dökülünce

ḳal‘aya fırṣant[3091] bulup dāl-ı tīġ-i (10) āteş-tāb olup daḫı Allāh Allāh ṣadāsı ‘ayyūka ser çeküp (11) ḳal‘aya yürüyüş idüp āsān vech-ile[3092] ḳal‘ayı[3093] żabṭ (12) idüp aldılar.[3094] Daḫı yalıya dökülen kāfirleri daḫı teknelerde (13) olan ġāzīler birer yaylım[3095] ṭop ḳurşun alabandası (14) urup anlar daḫı dāl-ı tīġ-ı āteş tāb olup[3096] kāfirlerüñ[3097] ḳalb-i **[İ₂ 126]** cenāḥına (15) girüp şöyle ḳılıç urdılar ki kāfirler kellesinden püşteler **[İ₁ 77b]** (1) oldı. Bi-‘avn-i Ḫudā kāfirler mayna sinyor deyüp çaġrışmaġa (2) başladılar. Andan ‘asākir-i İslām ṣaġ ḳalan kāfirlerüñ[3098] (3) cümlesin esīr eylediler. Ba‘dehū Becāyenüñ eṭrāf [u] eknāfında (4) olan ‘Arab şeyḫleri ve murābıṭları gelüp Ḫayre’d-dīn[3099] Re’īsden (5) bey‘at idüp **[V 38a]** kāfire virdükleri ġarāmenüñ nışfını[3100] ġāzīlere[3101] virmek- (6) lige[3102] ḳavl [u] ḳarār[3103] eylediler. Şimdi Ḫayre’d-dīn[3104] Re’īs ḳuvvet [u] nuṣret (7) iḥsān eyleyen cenāb-ı Rabbu’l-‘ālemīñe hezār tażarru‘ [u] niyāz eyleyüp (8) yüzin yerlere sürdi ve eytdi. Yā ilāhe’l-‘ālemīn ḳapu senüñ[3105] (9) kendi ḳapuñdur ṣıdḳ-ıla[3106] senüñ ḳapuñ ṭuṭanlar ḥāşā ki maḥrūm (10) ḳalmamışdur.[3107] Tūnus begi ben ‘abd-iża‘īf ḳulına[3108] paḥīllıḳ eylediler (11) ise[3109] sen cömerd pādişāhsın deyüp ṣabāḥa ḳadar tañrısına (12) ‘ibādāt[3110] [u] ṭā‘āt eyledi. Zīrā Tūnus begine pek ziyādesi-y-ile (13) ḫāṭırları[3111] münkesir olmış, imdi[3112] ammā her şey niyyete rāci‘dür, (14) hemān sen rabbüñ ile mu‘āmeleñi dürüst idegör de ġayrı ġam çekme.[3113] Şimdi (15) Ḫayre’d-dīn[3114] Re’īs sālimīn [u] ġānimīn bir mübārek sā‘atde **[İ₂ 127] [İ₁ 78a]** (1) Becāyeden çıḳup on pāre tekne olmaḳ üzre[3115] Cicel[3116] limanına (2) geldi. Andan ḳarındaşı[3117] **[P 38a]** Oruç Re’īs ile görişüp[3118] ḥāl [u] (3) ḫāṭır ṣorışdılar. Oruç Re’īş tekrār ḳalḳup ḳarındaşı Ḫayre’d- (4) dīn Re’īsüñ iki dīdelerinden ve ṣafḥa-ı cebīninden (5) būs[3119] idüp ġazāñ mübārek olsun ḳarındaş deyüp (6) tedbīr [u] ferāset-i ‘aḳliyyesine taḥsīn idüp üẕn çekdi.[3120] (7) Andan[3121] iki ḳarındaş nevrūẕ idüp[3122] ‘ıyd [u] ṣāla[3123] irişdiler. (8) Andan aḳṭarmaları daḫı bārūtdan ḳurşundan cenk āletinden (9) ġayrısin hep ṣatup ṣavdılar.[3124]

[3091] fırṣant: İ₂ fırṣat
[3092] vech-ile: İ₁, İ₂, V vechle
[3093] ḳal‘ayı: -P
[3094] żabṭ idüp aldılar: İ₂ ẓabṭ idüp aldılar, P alup żabt eylediler
[3095] yaylım: İ₂, V, P yaylum
[3096] dāl-tīġ-ı āteş tāb olup: İ₁, İ₂, V dāl-ḳılıç
[3097] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3098] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[3099] Ḫayre’d-dīn: -P
[3100] nışfını: İ₂ nışfınca, P nışfın
[3101] ġāzīlere: -İ₁, -İ₂, -V
[3102] virmeklige: V, P virmekliye
[3103] ḳavl (u) ḳarār: İ₁ ḳavl-i ḳarār
[3104] Ḫayre’d-dīn: -P
[3105] senüñ: İ₁ seniñ
[3106] ṣıdḳ-ıla: İ₂, V, P ṣıdḳla
[3107] ḳalmamışdur: P ḳala
[3108] ḳulına: İ₁, İ₂, V ḳuluna
[3109] eylediler ise: P eyledi ise
[3110] ‘ibādāt: İ₂, P ‘ibādet
[3111] ḫāṭırları: P ḫāṭırı
[3112] imdi: P idi
[3113] de ġayrı ġam çekme: -İ₁, -İ₂, -V
[3114] Ḫayre’d-dīn: -P
[3115] on pāre tekne olmaḳ üzre: -P
[3116] Cicel: İ₂, V Cicil, Ciceli
[3117] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3118] görişüp: İ₁, İ₂, V görüşüp
[3119] būs: P pūs
[3120] üẕn çekdi: -P
[3121] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[3122] nevrūẕ idüp: -P
[3123] ‘ıyd (u) ṣāla: İ₂ ‘abd (u) yeṣāl
[3124] ṣavdılar: -İ₁, -İ₂, -V

Orṭaya ḳoyup ġuzzātu'l-muvaḥḥidīne (10) taḳsīm[3125] idüp[3126] pāy etdiler[3127] ve cenk āleti olan mühimmātı (11) ḥesābınca maḫzenlere[3128] ḳoyup pāy etdiler.[3129] Miftāḥın şeyḫ-i beled eline virdiler, (12) hemān ṣalt bārūt[3130] sekiz yüz kertel bārūt[3131] idi daḫı aña (13) müte'allıḳ[3132] cenk āleti[3133] bī-ḥesāb idi. Ḫulāṣa ol on[3134] (14) pāre teknenüñ mühimmātın hep der-maḫzen[3135] idüp ṣaḳladılar. (15) Maḥallinde iḳtiżā ider ise[3136] ḥāżır[3137] bulınsun[3138] içün zīrā **[İ₁ 78b]** (1) Ḫayre'd-dīn[3139] Re'īsüñ Tūnusdan bārūt isteyüp virmedükleri (2) **[İ₂ 128]** sebebden daḫı ol güne gelince ḳalbinüñ āteşi henüz daḫı (3) teskīn[3140] olmamış idi. Nitekim denilmişdür:

Ey birāder pekçe (4) ṣaḳla rızḳıñı etme telef
Düşmāna ḳalursa ḳalsun (5) dosta muḥtāç olma tek

[V 38b] mażmūnı üzre Ḫayre'd-dīn[3141] Re'īs (6) daḫı Tūnus beginüñ[3142] küstaḥlıġından gözi açılup ġayrı cenge (7) müte'allık ālet-i ḥarb maḥfūẓında oldılar raḥmetu'llāhi 'aleyhim ecma'īn. (8) Şimdi kāfir yaḳasında Becāye ḳal'asınuñ[3143] feṭḥ olınup[3144] alındıġı[3145] (9) ḫaberi geldükde[3146] kāfirlerüñ[3147] başına[3148] ḳıyāmetler ḳopup yas [u] mātem (10) eylediler[3149] ve ol imdāda[3150] gidüp esīr olanlaruñ[3151] aḳrabāları[3152] (11) Mayorka żābıṭınuñ başına ḳalḳup sen 'Arab yaḳasınuñ (12) ılandan çiyandan ḥāli olmaduġın[3153] bilmez miydüñ[3154] deyü taḳāżā (13) eylediler. Mayorka żābıṭı[3155] daḫı aḥvāli ḳrala ifāde eyledi. (14) Ḳraldan daḫı orduna geldi-ki ol imdāda gidüp esīr olan (15) nār-ı nūr ḳulların her ne ḳadar[3156] var ise varup ḳurtarasız[3157] **[İ₁ 79a]** (1) dedi. Mayorḳa żābıṭı[3158] daḫı ḫāber aldı-ki Ḫayre'd-dīn[3159] Re'īs (2) daḫı Oruç Re'īs Ciceldedürler,[3160] **[P 38b]** hemān bir Fransız martiḳasına (3) iki papaz[3161] ḳoyup **[İ₂ 129]** daḫı elli altmış ṣanduḳ aḳçe ile[3162] (4) Cicel[3163] limanına çıḳageldi. Ḳıṣṣayı ne dīrāz idelüm:[3164] Ol (5) esīr olan on pāre imdād içün gelen

[3125] taḳsīm: P taḳsim
[3126] idüp: P eylediler
[3127] pāy etdiler: -P
[3128] maḫzenlere: İ₁, V maḫzenlere
[3129] pāy etdiler: -İ₁, -P
[3130] bārūt: İ₁, İ₂ bārūṭ
[3131] bārūt: -P
[3132] aña müte'allıḳ: P aña göre
[3133] āleti: -İ₁
[3134] on: P on bir
[3135] der-maḫzen: İ₁, V, P der-maḥzen
[3136] ider ise: P iderse
[3137] ḥāżır: İ₂, V ḫāżır
[3138] bulınsun: İ₂ bulunsun
[3139] Ḫayre'd-dīn: -P
[3140] teskīn: İ₂ teskin
[3141] Ḫayre'd-dīn: -P
[3142] beginüñ: İ₁ begine
[3143] ḳal'asınuñ: İ₁, İ₂, V ḳal'alarınuñ
[3144] olınup: -P
[3145] alındıġı: P olındıġı
[3146] geldükde: P gelince
[3147] kāfirlerüñ: İ₂, V kāfirleriñ
[3148] başına: -P
[3149] eylediler: İ₁, İ₂, V oldılar
[3150] imdāda: V imdād
[3151] gidüp esīr olanlaruñ: İ₁, İ₂ gidüp esīr olanlarıñ, P giden kāfirlerüñ
[3152] aḳrabāları: P aḳrabā-ı ta'alluḳatları
[3153] olmaduġın: İ₂ olmadügin, V olmaduġuñ
[3154] bilmez miydüñ: İ₂ bilmez miydiñ, P bilmez midün
[3155] żābıṭı: İ₂ ẓābıṭı
[3156] ne ḳadar: İ₂ ne-ḳadar
[3157] ḳurtarasız: İ₁, V ḳurtarasın
[3158] żābıṭı: İ₂ ẓābıṭı
[3159] Ḫayre'd-dīn: -P
[3160] Ciceldedürler: İ₂, P Cicildedirler
[3161] papaz: İ₁, İ₂ papas
[3162] ile: İ₂ ilen
[3163] Cicel: İ₂ Cicil, P Cicili
[3164] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim

teknelerüñ[3165] (6) adamlarından daḫı ibtidā feṯḥ olan ḳal‘anuñ kāfirlerinden (7) daḫı ṣoñrakilerden[3166] el-ḥāṣıl bir kāfir ḳalmayıp hep ḳurtardılar. (8) Zīrā Ḫayre’d-dīn[3167] Re’īs daḫı[3168] Oruç Re’īs esīrler[3169] ġāyet[3170] (9) çoḳ olup[3171] żabṭ[3172] olınması güç olınmaġla[3173] hemān (10) ṭayanmayup gelişine[3174] göre ne-ḳadar esīr var ise cümlesin (11) gök nuḳūṭ etdiler. Andan ġāzīlere pāy etdiler. Ez-īn-cānib (12) ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda geldük: Biz ḳaçan Ḫayre’d-dīn[3175] Re’īsüñ (13) daḫı Oruç Re’īsüñ ‘avn-i Ḫaḳ ile[3176] etdükleri feṯḥ [u] fütūḥlar[3177] (14) ve yüz aḳlıḳları eṭrāf[3178] [u] eknāfa şāyi‘ olup dillerde meẕkūr[3179] (15) olınmaġa başladı. Günlerde bir gün Cezāyir[3180] şeyḫlerinden **[İ₁ 79b]** (1) daḫı ulu murābıṭlarından Cicelde[3181] Ḫayre’d-dīn[3182] Re’īse daḫı (2) Oruç Re’īse mekṭūb göndermişler[3183] ve dimişler kim siz- (3) siz ki Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3184] Re’īs ve Ġāzī Oruç Re’īs ba‘de’s- (4) selāmdan[3185] soñra[3186] istimā‘muz oldı-ki bi-‘avn-i **[V 39a]** Ḫudā ve mu‘cizāt-ı (5) Muṣṭafā Becāye ḳal‘aların feṯḥ [u] fütūḥ eyleyüp nur-ile münevver (6) eylemişsiñüz. Allāhümme yā ḳavviye’l-İslām **[İ₂ 130]** ‘ale’l-kāfirīn Allāhu Te‘ālā (7) sizleri küffār-ı melā‘īnlerüñ[3187] üzerine manṣūr [u] muẓaffer eyleyüp (8) daḫı el-İslām ‘ālī lā yu‘āla mışdaḳınca İslāmı sizüñle (9) ḳavīlendirüp şereflendire deyüp vāfir du‘ālar etmişler (10) ve[3188] dimişler kim[3189] ne var[3190] el-ḥamdü li’llāh biz de ümmet-i Muḥammedden ve[3191] sünnet-i (11) cemā‘atden siz bu ṭaraflara daḫı teşrīf buyurup bu dīn (12) düşmānlarından bizi daḫı iḥyā eyleseñüz olmaz mı deyü vāfir (13) temennā [u] iltiyām eylemişler. Ammā rāviyān-ı aḫbār[3192] şöyle rivāyet (14) iderler kim[3193] ol zamānda[3194] Cezāyirüñ[3195] yalısında bir cezīre palanḳa (15) burccuġaz var idi. Kāfirler anda olurlar idi,[3196] şimdi **[İ₁ 80a]** (1) ḥālā Cezāyirde[3197] ol burcdan[3198] eşbāḥ burc yoḳdur, Göbeklü[3199] (2) burc dimekle ma‘rūfdur, Allāh dāyim eylesün. İmdi (3) Cezāyirüñ[3200] ehl-i beledlisi kāfirlerüñ[3201] **[P 39a]** ellerinde

[3165] teknelerüñ: İ₁, İ₂, V tekneleriñ
[3166] ḳal‘anuñ kāfirlerinden daḫı soñrakilerden: P ḳal‘anuñ ve ṣoñraki ḳal‘anuñ kāfirlerinden
[3167] Ḫayre’d-dīn: -P
[3168] daḫı: P ve
[3169] esīrler: P esīrlerüñ
[3170] gāyet: -P
[3171] olup: P olmaġ-ıla
[3172] żābṭ: İ₂ ẓābṭ
[3173] olınmaġla: İ₂ olmaġla, V olınması, P olduġı-çün
[3174] hemān ṭayanmayup gelişine: İ₁ hemān tanınmayup gelişine, İ₂ hemān ṭayanmayup gelişe, P ṭayanmayup hemān gelişine
[3175] ez-īn-cānib ḥikāyātı dil-i nā-şāda geldük biz ḳaçan Ḫayre’d-dīn: -P
[3176] Ḫaḳ ile: İ₂, V, P Ḫaḳ-ile
[3177] etdükleri feṯḥ (u) fütūḥlar: İ₁ feṯḥ (u) fütūḥ etdikleri
[3178] eṭrāf: İ₂, V eṭraf
[3179] meẕkūr: İ₂, V mezkūr
[3180] Cezāyir: V, P Cezā’ir
[3181] Cicelde: V, P Cicilde
[3182] Ḫayre’d-dīn: -P
[3183] göndermişler: İ₂ göndermişlerdür
[3184] Ḫayre’d-dīn: -P
[3185] ba‘de’s-selāmdan: P ba‘de’s-selām
[3186] soñra: -P
[3187] melā‘īnlerüñ: İ₂, V, P melā‘īnler
[3188] ve: P hem
[3189] dimişler kim: P etmişler ki
[3190] ne var: İ₁, İ₂, V ne-var
[3191] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[3192] rāviyān-ı aḫbār: İ₁ rāviyān-ı üstāẕ: İ₂, V rāviyān-ı üstād
[3193] iderler kim: P iderler ki
[3194] ol zamānda: P ol-zamānda
[3195] Cezāyirüñ: İ₁, İ₂ Cezāyiriñ, V Cezā’irüñ
[3196] olurlar idi: P olurlardı
[3197] Cezāyirde: V, P Cezā’irde
[3198] ol burcdan: P andan
[3199] göbeklü: İ₁, V, P göbekli
[3200] Cezāyirüñ: İ₂ Cezāyiriñ, V, P Cezā’irüñ
[3201] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ

ġarām[3202] idiler (4) daḫı ġāyet ḥor[3203] [u] ḥaḳīr idiler. Şöyle ki[3204] çārşūda (5) pāzārda kāfirler bir şey almayınca Müslümānlar almaġa ḳādir (6) degüller idi. Ol sebebden dīn düşmānları[3205] olan (7) kāfirlerüñ[3206] ellerinden[3207] ġāyet cigerleri püryān olup aḥvāl-i (8) diger günlerin[3208] ol ġāziyān ser-firāzları[3209] olan **[İ₂ 131]** Ḫayre'd-dīn (9) Re'īse daḫı Oruç Re'īse[3210] ifāde eylemişler idi. Şimdi (10) Ḫayre'd-dīn[3211] Re'īs daḫı Oruç Re'īs bu bābda meşveret (11) idüp Cezāyire gitmekligi ma'ḳūl görüp niyyeti[3212] Cezāyir[3213] (12) üzerine baġladılar. Çün ṣabāḥ olduḳda ġāzīleri bir araya (13) cem' idüp dīvān eylediler. Ḫayre'd-dīn[3214] Re'īs eytdi: Ey (14) oġullar ġāzī begler[3215] her kimüñ cānı isterse ṣafā-yı ḥāṭır (15) ve göñül hoşluġı[3216] birle[3217] ḳarındaşum Oruç Re'īs ile Cezāyire[3218] **[İ₁ 80b]** (1) gidüp ümmet-i Muḥammedi kāfirlerüñ[3219] izā' [u] cefāsından[3220] ḫalāṣ idüp (2) sa'ādet dāyirine[3221] vāṣıl ola dedi. Ol zamān[3222] ṣafā-yı ḫāṭır (3) birle[3223] göñli isteyen baḥādur ġāzīlerden beş yüz[3224] yigit (4) yazup Ġāzī Oruç Re'is ile **[V 39b]** Cezāyir[3225] üzerine[3226] toġru[3227] (5) gitmeklige ḥāżır[3228] oldılar. Vaḳtā ki bir mübārek sā'atde Oruç (6) Re'īs ḳarındaşı[3229] Ḫayre'd-dīn[3230] Re'īs ile ve ġāzīler ile hep (7) vedā'laşup[3231] beş yüz[3232] yigit ile Oruç Re'is[3233] Cicelden[3234] (8) çıḳup ḳaradan niyyetü'l-ġazā ḳaṣd-ı ḳafir birle Cezāyire[3235] toġru[3236] (9) çekilüp gitmekde. Bizüm[3237] kıṣṣamuz Ġāzī Ḫayre'd-dīn[3238] Re'īse (10) geldi: Şimdi ḳarındaşı[3239] Oruç Re'īsüñ teknesin Cicelde[3240] (11) ḳaraya çekdirüp[3241] mühimmātın maḫzene ḳoyup mühimmāt **[İ₂ 132]** maḫze- (12) ninüñ[3242] miftāḥın şeyḫ-i beled[3243] eline virdi. Kendisi daḫı (13) bir mübārek sā'atde Cicelden[3244] ḳalkup Tūnusa gitdi, murādı (14) bir daḫı Tūnusa baḳmamaḳ idi. Ammā n'eşlesün Tūnusda (15) ilişügi ġāyet çoḳ idi, ol Tūnus beginüñ etdügi **[İ₁ 81a]** (1) küstāḫlıḳdan[3245] mübārek ḫāṭırları maḫzūn idi. Ḫoş imdi (2) kişi etdüginden

[3202] ġarām: V ġarrām
[3203] ḥor: İ₂ çor
[3204] şöyle ki: İ₂, V, P şöyle-ki
[3205] düşmānları: P düşmānlarınuñ
[3206] olan kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ olan kāfirleriñ, -P
[3207] ellerinden: P ellerinde
[3208] aḥvāl-i diger günlerin: -P
[3209] ol ġāziyān serfirāzları: İ₁ ol ġāziyān serfirāzı, P ol ġāziyānlara
[3210] olan Ḫayre'd-dīn (9) Re'īse daḫı Oruç Re'īse: -P
[3211] Ḫayre'd-dīn: -P
[3212] niyyeti: İ₂ biyyeti
[3213] Cezāyir: P Cezā'ir
[3214] Ḫayre'd-dīn: -P
[3215] ġāzī begler: P ġāzīler
[3216] ve göñül hoşluġı: -P
[3217] birle: P ile
[3218] Cezāyire V, P Cezā'ire
[3219] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3220] izā' (u) cefāsından: İ₁ izā'-ı cefāsından
[3221] dāyirine: İ₂, P dā'irine
[3222] ol zamān: P ol-zamān
[3223] birle: V ile
[3224] beş yüz: İ₁, İ₂ beş-yüz
[3225] Cezāyir: V Cezā'ir, P Cezā'ire
[3226] üzerine: -P
[3227] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3228] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır, P ḥāẓırlandılar
[3229] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3230] Ḫayre'd-dīn: -P
[3231] vedā'laşup: İ₂ vidā'laşup, P vedā' idüp
[3232] beş yüz: İ₁, İ₂ beş-yüz
[3233] Oruç Re'is: -P
[3234] Cicelden: İ₁ Ciceliden, V Cecilden, P Cicilden
[3235] Cezāyire: İ₁, İ₂, V Cezā'ire
[3236] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3237] bizüm: İ₂ bizim
[3238] Ḫayre'd-dīn: -P
[3239] ḳarındaşı: İ₂ ḳaraşı
[3240] Cicelde: İ₁, Cecilde, İ₂ Cicilden, P Cicilde
[3241] çekdirüp: P çeküp
[3242] maḫzeninüñ: İ₁ maġazasınuñ, İ₂, P maḫzesinüñ
[3243] şeyḫ-i beled: P şeyḫü'l-beled
[3244] Cicelden: P Cicilden
[3245] küstāḫlıḳdan: İ₁, İ₂ küstāḫlıḳından

kendü[3246] uṭanur[3247] feḥvāsınca Tūnusa gitmeden (3) ġayrı ‘ilāç bulamayup[3248] ḥāṣıl on pāre tekne birle (4) **[P 39b]** varup Tūnusa dāḫil oldılar[3249] daḫı[3250] varup Tūnus begine (5) ḳavuşup Tūnus begi ma‘a’l-kerāhiyye ġāziyān ser-firāzı (6) olan[3251] Ḫayre’d-dīn[3252] Re’īsi oṭurdacaḳ[3253] yerler bulamayup (7) ġazāñ[3254] mübārek olsun ḳapudan, el-ḥamdü li’llāh Becāye[3255] ḳal‘aların (8) nūrı-y-ıla münevver eylemişsiñüz deyüp bārūt[3256] ḫuṣūṣı-çün (9) vāfir ‘öẕürler diledi.[3257] Senüñ mübārek ḫāṭıruñ[3258] içün ketḫudā[3259] (10) ḫāyinüñ[3260] boynun urdum, senüñ bārūt ṭaleb eyledügini[3261] (11) baña bildürmedügi ecilden deyüp Ḫayre’d-dīn Re’īse[3262] dīl- (12) nüvāzlıḳ eyledi. Ketḫudāyı öldürmemesi ṣaḥīḥ ammā Ḫayre’d-dīn (13) Re’īse bārūt virmemesinden ötüri[3263] degül başḳa (14) ḫuṣūṣdan **[İ₂ 133]** öldürdi. Lākin Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ yanında[3264] (15) ṣuçın[3265] başdurmaḳ içün gūyā ketḫudāyı senden ötüri **[İ₁ 81b]** (1) öldürdüm, senüñ bārūt istedügin[3266] niçün[3267] baña bildürmedi (2) deyü Ḫayre’d-dīn Re’īse[3268] bāṣıd-ı muḳaddem eyledi. Ol Tūnus begi (3) isem[3269] ḥīle-bāzlıḳda ḫuṭbe-i ḳāżıya yanbaşı gelürdi. Ḫayre’d-dīn[3270] (4) Re’īs daḫı aṣlā Tūnus beginüñ yüzine **[V 40a]** urmayup baḳındı, (5) pek efendi hemān ṣaġlık olsun, Allāhu Te‘ālānuñ birligine (6) biñ şükrler olsun. Ġāzīlere iḳtiżā iden bārūtı[3271] ve[3272] daḫı (7) her levāzımātı mühimmātı hep a‘nāḳ-ı küffārdan iḥsān eyledi. (8) Ḥaḳ Te‘ālā ḳulı[3273] gibi paḫīl degüldür deyüp o ḳadarca bir ala- (9) banda urup başḳa muṣāḥabete çevirüp sözin ḫatm (10) eyledi. Andan ḳalḳup ḳonaġına geldi ve anda olan ġanīmeti (11) ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne pāy eyledi ve daḫı Tūnusuñ ehl-i beledlisi (12) ve faḳīr [u] fuḳarāsı[3274] Ḫayre’d-dīn[3275] Re’īsüñ Tūnusa teşrīf buyurma- (13) larından[3276] ‘ıyd-ı nevrūz eylediler. Zīrā Tūnus beginüñ bārūt (14) ḥikāyesinden bir daḫı Tūnusa gelmez deyü elem çekerler idi.[3277] (15) Zīrā fuḳarāya çoḳ menfa‘ati var idi. Şimdi arasından **[İ₁ 82a]** (1) beş on gün geçmeden Midüllüde olan büyük ḳarındaşları (2) İsḥāḳ Dede Tūnusa çıḳageldi. Ḫayre’d-dīn[3278] Re’īs apañsuzdan (3) ḳarındaşınuñ **[P 40a]** gelmesinden dünyālar anuñ olup ziyāde mesrūr (4) oldı ve ḳonaġına

[3246] kendü: İ₂ kendi, -P
[3247] uṭanur: P utanur
[32483248] bulamayup: İ₂ bulmayup
[3249] oldılar: İ₁, İ₂, V oldı
[3250] daḫı: İ₂ daḳ
[3251] ġāziyān serfirāzı olan: -P
[3252] Ḫayre’d-dīn: -P
[3253] oṭurdacaḳ: İ₁ oṭuracaḳ
[3254] ġazāñ: İ₁ ġazālar
[3255] Becāye: -V
[3256] bārūt: İ₁ bārūṭ
[3257] diledi: P dileyüp
[3258] mübārek ḫāṭıruñ: İ₁, İ₂ mübārek ḫāṭırıñ, -P
[3259] ketḫudā: V ketḫüẕā
[3260] ḫāyinüñ: P ḫā’inüñ
[3261] eyledügini: P eyledügin
[3262] Ḫayre’d-dīn Re’īse: -P
[3263] ötüri: P içün
[3264] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ yanında: -P
[3265] suçın: İ₁, İ₂, V suçuñ
[3266] istedügin: P istedigin
[3267] niçün: -P
[3268] Ḫayre’d-dīn Re’īse: -P
[3269] isem: P ise
[3270] Ḫayre’d-dīn: -P
[3271] bārūdı: İ₁ bārūtı
[3272] ve: -P
[3273] ḳulı: V, P ḳulu
[3274] ehl-i beledlisi (12) ve faḳīr[3274] (u) fuḳarāsı: V ehl-i beledlisi (12) ve fāḳir[3274] (u) fuḳarāsı, P fuḳārası ve ehl-i beledlisi
[3275] Ḫayre’d-dīn: -P
[3276] teşrīf buyurmasından: P gelmesinden
[3277] çekerler idi: P çekerlerdi
[3278] Ḫayre’d-dīn: -P

çıḳarup ḥāl ḫāṭır sorışup[3279] aḳrabā-yı (5) ta‘alluḳatuñ rāyiḥa-ı ḫaberleri-y-ile yürek tāzelediler ve gice (6) gündüz[3280] ḳarındaşı-y-ıla ṣoḥbet-nişīn oldılar.[3281] Oruç Re’īsüñ (7) aḥvālindan söyleşdiler ve inşā’llāh ḳarındaşımuz Oruç (8) Re’īs Allāhu Te‘ālīnüñ[3282] ‘avn [u] ‘ināyeti-y-ile ve sulṭānu’l-enbiyānuñ (9) mu‘cizātı-y-ıla ve erenleriñ himmet-i ‘aliyyeleri berekātı-y-ıla[3283] manṣūrdur (10) deyüp du‘ālar iderken sırran bir sāyil[3284] ḳıyāfetde bir[3285] ‘Arab (11) īn[3286] hüve seyyidi’l-mücāhidīn deyerek Oruç Re’isüñ Cezāyirden[3287] (12) gönderdügi[3288] raḳḳāṣ çıḳageldi, gelüp[3289] Ḫayre’d-dīn[3290] Re’īse (13) bulışup[3291] ḳarındaşınuñ mektūbını virdi.[3292] Ḫayre’d-dīn[3293] Re’īs (14) daḫı[3294] Allāh esma‘ına ‘ale’l-ḫayr deyerek mektūbı feṭḥ idüp (15) ḳırā’at eyledi. Ba‘de’s-selāmdan soñra[3295] eytmiş-ki benüm ḳarındaşum **[İ₁ 82b]** (1) el-ḥamdü li’llāhi Te‘ālā du‘āñuz berekātı-y-ıla[3296] Cezāyire[3297] gelüp vuṣūl olup[3298] (2) daḫı cümlemüz tebdīl [u] taġayyur[3299] olmaḳ üzre **[V 40b]** onumuz yigirmimüz (3) otuzımuz ḳırkımuz ellimüz bir olmaḳ üzre bölük bölük olup[3300] (4) vaḳtā ki[3301] biribirimüzi[3302] ḳollayaraḳ tā ki[3303] bir pāzār yerine geldük. (5) Ol arada üç dört yüz miḳdārı kāfirler[3304] pāzārlıḳ (6) idüp Müslümānlar boyunların egüp baḳarlardı. Meger[3305] anlaruñ[3306] (7) isem[3307] ‘ādetleri[3308] böyle idi ki[3309] dīn düşmānları olan (8) kāfırler[3310] tamām geregi gibi pāzārlıḳların görmeyince[3311] (9) Müslümānlar bir şey almaġa ḳādir degüller idi. Hemān ‘ināyet-i (10) Ḥaḳ birle ġāzīler apañsuzdan dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup (11) kāfirlerüñ[3312] ḳalb [u] cenāḥlarına[3313] öyle bir giriş girdiler ki vaṣf (12) olınmaz. **[İ₂ 134]** Kāfirlerüñ[3314] başlarına gūyā ḳıyāmetler ḳopup (13) āyā ḳıyāmet-mi kopdı ṣūr mı çalındı deyü nār-ı nūrdan (14) meded [u] isti‘ānet ṭaleb etmege başladılar. Ammā ġāzīlerüñ[3315] (15) tīġ-ı āteş-tābları **[P 40b]** nār-ı nūruñ himmetinden evvel irişüp **[İ₁ 83a]** (1) kelle-i mencūsları[3316] bostān düglegü[3317] kesim[3318] ayaḳlar (2) altında pāy-māl olup ecsām-ı nā-

[3279] sorişup: V, P soruşup
[3280] gündüz: P gündüzde
[3281] oldılar: P olup
[3282] Allāhu Te‘ālīnüñ: V Allāhu Te‘ālā ḥażretlerinüñ, P Ḥaḳ Te‘ālānuñ
[3283] berekātı-y-ıla: -P
[3284] sāyil: P ṣā’il
[3285] bir: -P
[3286] īn: V ebn, P eyn
[3287] Cezāyirden: P Cezā’irden
[3288] gönderdügi: P gönderdigi
[3289] çıḳageldi gelüp: P çıḳagelüp
[3290] Ḫayre’d-dīn: -P
[3291] bulışup: P buluşup
[3292] virdi: V vir-daḫı
[3293] Ḫayre’d-dīn: -P
[3294] daḫı: -V
[3295] ba‘de’s-selāmdan soñra: P ba‘de’s-selāmdan-soñra
[3296] berākatı-y-ıla: P berākatında
[3297] Cezāyire: P Cezā’ire
[3298] olup: P bulduḳ
[3299] tedbīl (u) taġayyur: P tedbīl ṣuret
[3300] **[İ₁ 81b]** (8) Ḥaḳ Te‘ālā ḳulı gibi paḫīl degüldür deyüp o ḳadarca bir alabanda … **[İ₁ 82a]** … (3) otuzımuz ḳırkumuz ellimüz bir olmaḳ üzre bölük bölük olup: -İ₂
[3301] olup vaḳtā ki: -P
[3302] biribirimüzi: P birbirimüz
[3303] tā ki: -İ₁, -İ₂, -V
[3304] kāfirler: İ₁, İ₂, V kāfir
[3305] meger: -İ₁, -İ₂, -V
[3306] anlaruñ: İ₁, İ₂ anların
[3307] isem: -P
[3308] ‘ādetları: İ₁ ‘ādātları
[3309] böyle idi ki: İ₁, V böyle idi-ki, P bu idi-ki
[3310] kāfirler: P kāfirler-ile
[3311] görmeyince: P etmeyince
[3312] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3313] cenāḥlarına: İ₁, İ₂, V cenāḥına
[3314] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3315] gāzīlerüñ: İ₁ gāzīleriñ
[3316] mencūsları: İ₂ meḥūsları
[3317] düglegü: V, P düglegi
[3318] kesim: İ₂ kesimi

pākların[3319] zemīne rīzān (3) olan ḳanları getürmiş idi. Ḥāṣıl-ı kelām cezīreye[3320] (4) yetişen[3321] necāt buldı, yetişemeyen cümlesi fi'n-nār fi's-saḳar[3322] (5) oldı.[3323] Şimdi el-ḥamdü li'llāh himmet-i 'aliyyeñüz[3324] berekātı-y-ıla beled elimüzdedür[3325] (6) ve ehl-i beled ve şeyḫler ve murābıṭları gelüp bey'at idüp (7) du'āya meşġūllerdür. İnşā'llāhu Te'ālā 'avn-i Ḥaḳ ile[3326] (8) ol cezīresin daḫı alagetürmemüz[3327] emr-i muḳarrerdür. Hemān bize (9) bir miḳdār 'asker daḫı göndermege sa'y idesiz[3328] daḫı (10) kendiñüz Cicel[3329] ḳal'asına gelüp anuñ ṭaşrasında falān 'arşda (11) bir başbuġ 'Arab şeyḫi vardur. Evvel Becāye ḳal'ası kāfir (12) elinde iken kāfire ġarāme virür idi. El-ḥamdü li'llāh bizler nūr-ile (13) münevver idüp ḫaber gönderdük-ki kāfire virdükleri ġuramānuñ (14) nışfını[3330] ġāzīlere virsünler didük ol **[İ₂ 135]** müfsid kāyil[3331] (15) olmamış, imdi gerekdür varup anuñ[3332] 'avn-i Ḥaḳḳ-ile[3333] ol **[İ₁ 83b]** (1) müfsidüñ başın ḳırasın ve biz ḳarındaşın[3334] ḫayr du'ādan (2) ferāmūş buyurmayasın deyüp ḥatm-i kelām eylemiş. Şimdi (3) Ġāzī Ḫayre'd-dīn[3335] Re'īs ve gerek büyük ḳarındaşları İsḥāḳ Dede[3336] (4) 'aẓīm feraḥlar kesb eyleyüp mesrūr şād[3337] [u] ḫandān oldılar (5) ve ol **[V 41a]** raḳḳāṣ 'Arabı iḥtiyācdan biri eyleyüp mektūbuñ redd-i (6) cevābın[3338] yazup raḳḳāṣı yine Cezāyire gönderdiler. Raḳḳāsdur (7) Cezāyire[3339] ṭoġru[3340] gitmekde[3341] bizüm[3342] ḥikāyetimüz Ġāzī Ḫayre'd-dīn[3343] (8) Re'īse geldi: Çünki Cezāyirden[3344] bu ḫayr ḫaberdür[3345] gelince hemān (9) ol maḥalde Muṣliḥi'd-dīn Re'īs ile[3346] Ḳurdoġlu[3347] daḫı kendi (10) çıraġı Deli Muḥammed Re'īs[3348] el-ḥāṣıl yedi pāre tekne ḥāżır[3349] (11) yeñi yaġlı sefere gitmek üzreler idi. Şimdi **[P 41a]** Ḫayre'd-dīn[3350] (12) Re'īs ol yedi pāre teknenüñ re'īslerin ḥużūra[3351] (13) çaġırup eytdi: Sizden ricām odur[3352] ki inşā'llāh (14) bu sefer mübārekleriñüzde Kıbruz üzerlerine ṭoġru[3353] inüp (15) ol ṭaraflardan bir beş altı yüz 'aded şeh-bāz tuvānā **[İ₁ 84a]** (1) yigitler[3354] degşirüp andan Cezāyirde[3355] ḳarındaşum Oruç Re'īse (2) getüresiz[3356] ve aña yār ve **[İ₂ 136]** yāver olup ḳafādār olasız.

[3319] nāpākların: P nāpākları
[3320] cezīreye: İ₁ cereye
[3321] yetişen: P yetişebilen
[3322] fi's-seḳār: P fi's-şeḳār
[3323] oldı: P oldılar
[3324] 'aliyyeñüz: P 'aliyyeñüzde
[3325] elimüzdedür: İ₁ elimüzdedir, İ₂, P elimizdedür
[3326] Ḥaḳ ile: V, P Ḥaḳ-ile
[3327] getürmemüz: P getürmemiz
[3328] idesiz: İ₂, V, P idesin
[3329] Cicel: İ₂ Cicele, P Cicili
[3330] nışfını: P nışfın
[3331] ḳāyil: İ₁, İ₂, P ḳā'il
[3332] anuñ: -İ₂, -V
[3333] Ḥaḳḳ-ile: İ₁, V Ḥaḳḳla
[3334] ḳarındaşın: İ₁, İ₂, P ḳarındaşuñ
[3335] Ḫayre'd-dīn: -P
[3336] Dede: -P
[3337] şād: -P
[3338] cevābın: V cevābuñ
[3339] Cezāyire: P Cezā'ire
[3340] ṭogru: İ₂ ṭoġrı
[3341] gitmekde: İ₁, İ₂, V gitmede
[3342] bizüm: İ₂ bizim
[3343] Ḫayre'd-dīn: -P
[3344] Cezāyirden: P Cezā'irden
[3345] ḫaberdür: İ₁, İ₂ ḫaberdir
[3346] ile: -İ₁, -İ₂
[3347] ḳurdoġlu: İ₂ ḳurdoġlı
[3348] Muḥammed Re'īs: P Muḥammedi
[3349] ḥāżır: P ḥāzır
[3350] Ḫayre'd-dīn: -P
[3351] ḥużūra: V ḥuṣūra
[3352] odur ki: P oldur ki
[3353] ṭogru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3354] yigitler: İ₁, İ₂, V yigidler
[3355] Cezāyirde: P Cezā'irde
[3356] getüresiz: İ₂ getüresiñüz

İn- (3) şāa'llāhu Te'ālā ben daḫı[3357] muṣāliḥüm[3358] geregi gibi[3359] gördükde (4) Cezāyire[3360] toġru[3361] gitmemüz emr-i muḳarrerdür. Hemān Allāhu Te'ālā (5) cümlemüzüñ[3362] yardımcısı ola didi.[3363] Anlar daḫı sem'an (6) ve ṭā'aten deyüp ol gün[3364] Tūnusdan ḳalḳup muvāfiḳ (7) eyyām-ile[3365] Ḳıbruz semtine toġru çekilüp[3366] giderken rūzgār- (8) dur, muḫālif çalup bunları Mıṣır engini[3367] semtine ṭoġru[3368] (9) düşürdi. Ol arada geziniyorken[3369] çün ṣabāḥ olduḳda[3370] (10) bir anca donanma içinde bulındılar. Meger ol zamān[3371] (11) Sulṭān Selīm Ḫān 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān[3372] ḥażretleri[3373] (12) Mıṣırı almaġa giderlerdi.[3374] Muṣliḥi'd-dīn Re'īsi ḳanca- (13) baş gelüp ḳapudan Paşa ḥużūrına getürdi, (14) ḫaber ṣorup hem bir miḳdār 'itāb eyledi, eytdi: Pādişāhuñ (15) Mıṣır üzerine seferi[3375] olduġından sizüñ[3376] ḫaberiñüz yoḳ-mı **[İ₁ 84b]** (1) niçün gelüp dīn-i devlete ḫiẕmet eylemeklikde tekāsül (2) idersiñüz dedi. Muṣliḥi'd-dīn Re'īs daḫı bu söz añlar bilür[3377] (3) ma'ḳūlesi adam olmaġ-ıla[3378] eytdi: Devletlü paşa Ḥaḳ Te'ālā (4) senüñ vücūduñ ḫaṭāsuz[3379] eylesün, ḥāşā ḫiżmet-i pādişāhīde[3380] (5) tekāsülümüz yoḳdur ve ḫiẕmetümüz[3381] daḫı ḥasībdür. **[İ₂ 137]** Sāyirleri[3382] gibi (6) ücretle[3383] daḫı ṣāliyān[3384] ile degüldür, iḳlīm-i āḫar olmaġ-ıla[3385] (7) ḫaberimüz olmadı. **[V 41b]** Eger ṭaraf-ı 'aliyyeñüzden[3386] bir kelbñüz ile da'vet (8) olınsaḳ ayaġı yir-mi başar zülfine ber-dār olanuñ mażmūnınca (9) efendilerimüz bizleri ḫiẕmete da'vet eylemişler deyü yüzimüz[3387] (10) üzerine giderüz deyü ḫatm-i kelām eyledi. Ḳapudan (11) paşa daḫı Muṣliḥi'd-dīn Re'īsüñ sözlerine pesend (12) eyledi. Ḥaṣıl-ı kelām[3388] donanma ile ma'an **[P 41b]** berāber İskenderiyyeye gitdiler. (13) Netīce[3389] Mıṣır [u] Kāhir fetḥinde berāber bulındılar. Ehl-i tevārīḫ ḳavlince (14) Mıṣır ile Cezāyirüñ[3390] fetḥi bir günde vāḳı' olmışdur. Ammā (15) eṣṣaḥ-ı ḳavl Cezāyir[3391] bir sene[3392] Mıṣırdan evveldür dirler,[3393] lā ya'lemu'l **[İ₁ 85a]** (1) -ġāybe illā'llāh. Pes imdi tekneleri aġzına berāber 'asker (2) ile ṭoldurup bir mübārek sā'atde İskenderiyyeden (3) ḳalḳup 'azm-i Cezāyir[3394] eylediler.[3395]

[3357] ben daḫı: P ben-daḫı
[3358] muṣālihüm: V müṣālihama
[3359] geregi gibi: -P
[3360] Cezāyire: P Cezā'ire
[3361] ṭoġru: -P
[3362] cümlemüzüñ: P cümlemizüñ
[3363] didi: İ₁, V, P dedi
[3364] ol gün: P ol-gün
[3365] eyyām-ile: İ₁, V, P eyyāmla
[3366] çekilüp: -P
[3367] engini: P enginine
[3368] semtine ṭoġru: -P
[3369] geziniyorken: İ₁ gezinürken
[3370] olduḳda: P olınca
[3371] ol zamān: P ol-zamān
[3372] 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān: -P
[3373] ḫażretleri: İ₂ ḫaẕretleri, V ḫaṣretleri
[3374] giderlerdi: İ₁ gider idi, V giderler idi
[3375] seferi: İ₁, İ₂ sefer
[3376] sizüñ: İ₂, V siziñ
[3377] bilür: -İ₁, -İ₂, -V
[3378] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[3379] ḫaṭāsuz: İ₂ ḫaṭāsız
[3380] pādişāhīde: P pādişāhīye
[3381] ḫiẕmetümüz: İ₁, V ḫiẕmetimüz
[3382] sāyirleri: İ₁, İ₂ sā'irleri, P sā'irler
[3383] ücretle: İ₁, V ücretli
[3384] ṣāliyāne: İ₁, İ₂ ṣāliyān
[3385] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[3386] ṭaraf-ı 'aliyyeñüzden: P devlet-i 'aliyyeñüzden
[3387] yüzimüz: P yüzimiz
[3388] ḫāṣıl-ı kelām: İ₁, İ₂, V ḫāṣıl
[3389] İskenderiyyeye gitdiler netīce: -P
[3390] Cezāyirüñ: P Cezā'irüñ
[3391] Cezāyir: P Cezā'ir
[3392] bir sene: -P
[3393] dirler: İ₁, İ₂ derler
[3394] 'azm-i Cezāyir: İ₁, V 'aẕm-i Cezāyir
[3395] eylediler: İ₁, İ₂, V ḳaldılar

Ḥāṣıl-ı kelām ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm:[3396] (4) Tūnusdan çıḳmaları-y-ıla Mıṣır feṯḥinde bulınmaları-y-ıla[3397] cem‘an yekūn (5) iki buçuḳ ayda[3398] Cezāyire[3399] varup vuṣūl oldılar.[3400] Oruç (6) Re’īs feraḥlar kesb idüp[3401] ‘aẕīm mesrūr oldılar.[3402] Yedi (7) pāre teknenüñ re’īsleri-y-ile ve ġāzīleri-y-ile cihān cihān (8) görişüp[3403] ḥāl [u] ḥāṭır sorışdılar. **[İ₂ 138]** Dügün bayram şādlıḳlar (9) eylediler,[3404] ġayrı gün günden İslām çoġalmaġa başladı. (10) Kāfirler cezīre burcında[3405] ḳapanup baş göstermege ḳādir (11) degüller idi. Şimdi[3406] ġāzīler yemelerinde içmelerinde olsunlar, (12) biz gelelüm[3407] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3408] Re’īsüñ aḥvāline: Şimdi (13) kāfir yaḳasında yine mel‘ūnlar bir araya cem‘ olup Ḫayre’d- (14) dīn[3409] Re’īsi ne taḳrīb-ile alagetürüp helāk iderüz (15) deyü dām [u] teẕvīre başladılar ve eytdiler: Bu nār-ı nūruñ **[İ₁ 85b]** (1) ḫışır ḫışır ḫışmına uġrayacak Ḫayre’d-dīn[3410] Re’īsi daḫı Oruç (2) Re’īsi muşulayup[3411] vüs‘at virürseñüz daḫı çoḳ iş açarlar. (3) Hemān ılanı ejder olmadan başın ḳırmaġa baḳalum[3412] dediler. (4) Zīrā Oruç Re’īsüñ Cezāyiri[3413] varup alup daḫı bu ḳadar (5) nār-ı nūr[3414] ḳulların ḳayurduḳlarından[3415] ḫaberleri olmış idi. (6) Ol sebebden yürekleri yanup bu terkīmi eylemişler idi. (7) Şimdi kāfirler ḳırḳ pāre mükemmel ḳadırġalar donadup gelmediler. (8) İllā bir baş Ḫalḳu’l-vād altına baş urdılar. Ammā ġāzī (9) Ḫayre’d-dīn[3416] Re’īsüñ **[V 42a]** kāfirlerüñ[3417] bu tedārüklerinden ḫaberleri (10) olup evvelinden hep muḫāṭaralı olan yirleri[3418] ma‘mūr idüp (11) ḥāżır[3419] [u] **[İ₂ 139]** müḥeyyā ḳılmış idi. Kāfirler bir mümkinin bulamayup yine (12) girülerine[3420] ḥāyib[3421] [u] ḫāsir yıḳılup gitdiler. **[P 42a]** Ümmet-i Muḥammed Ḫayre’d-dīn[3422] (13) Re’īse ‘aẕīm ḫayr[3423] du‘ālar idüp Allāhu Te‘ālā senüñ[3424] (14) eksikligin bize göstermesün[3425] dediler. Ġāyet ferāset (15) ṣāhibi kimse idi, hem ‘avn [u] ‘ināyet Ḫudā birle kāfirlerüñ[3426] **[İ₁ 86a]** (1) ḳalbine ziyādesi-y-ile ḫavf düşüp aġlayan mūġ-beçe- (2) lerin Ḫayre’d-dīn[3427] Re’īs geliyorur,[3428] şimdi seni yer deyü (3) ḳorḳudurlar idi.[3429] Şimdi kāfir yaḳasında yine

[3396] idelüm: İ₂, V idelim
[3397] bulınmaları-y-ıla: İ₂ bulınmaları, P bulınup
[3398] cem‘an yekūn iki buçuḳ ayda: P iki buçuk ayda
[3399] Cezāyire: P Cezā’ire
[3400] varup vuṣūl oldılar: P gitdiler
[3401] feraḥlar kesb idüp: V feraḥlar kesb eyleyüp, -P
[3402] oldılar: P olup
[3403] görişüp: İ₁, İ₂, V görüşüp
[3404] dügün bayram şādlıḳlar eylediler: -P
[3405] burcında: İ₁, V burcunda, P burcuna
[3406] şimdi: -V
[3407] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[3408] Ḫayre’d-dīn: -P
[3409] Ḫayre’d-dīn: -P
[3410] Ḫayre’d-dīn: -P
[3411] muşulayup: V muşlayup, P boşlayup
[3412] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[3413] Cezāyiri: P Cezā’iri
[3414] nār-ı nūr: P nār-ı nūruñ
[3415] ḳayurduklarından: V, P ḳurduklarından
[3416] Ḫayre’d-dīn: -P
[3417] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[3418] yirleri: İ₂, V, P yerleri
[3419] ḥāżır: V ḥāẕır
[3420] girülerine: V, P gerülerine
[3421] ḫāyib: İ₁, İ₂, P ḫā’ib
[3422] Ḫayre’d-dīn: -P
[3423] ḫayr: -İ₂
[3424] senüñ: İ₁ seniñ
[3425] göstermesün: P göstermeye
[3426] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirlerüñ
[3427] Ḫayre’d-dīn: -P
[3428] geliyorur: İ₂, P geliyor
[3429] ḳorḳudurlar idi: P ḳorḳudurlardı

ḳırḳ pāre (4) ḳadırġanuñ[3430] Ḫalḳu'-l-vād altına varup baş urup (5) daḫı bir poḫ yimeyüp[3431] ḫāyib[3432] [u] ḫāsir girülerine[3433] dönüp (6) gitdüklerinden ḫaberleri olduḳda şimdi kāfirlerine[3434] yas [u] mātem[3435] (7) idüp eytdiler. Taḥḳīk ma'lūm oldı-ki gök tañrısı bunlara (8) yardım ider, imdi nār-ı nūr mandoloz ve pīrsüz[3436] beñzer ki (9) Ḫıristiyanlardan yüz çevirdi deyü beş altı yüz ṭoḳuz ḳurbān (10) eyleyüp mandolozuñ[3437] ervāḥ-ı ḫabīs̱leri[3438] içün[3439] kilisālarına (11) üleşdirüp[3440] yalancı papazlara[3441] eytdiler: Size müjde olsun-kim[3442] (12) nār-ı nūr mandolozuñ[3443] ervāḥ-ı ḫabīs̱leri içün eylediñüz (13) ṣadaḳa 'aẕīm maḳbūle geçüp ve dedi-kim[3444] ol Ḫıristiyanlara **[İ₂ 140]** bir miḳdār (14) ḫāṭırum ḳala. Ol sebebden nuṣreti Morolara virmiş (15) idüm, ammā şimdi çünkim beni ululayup daḫı cehennem seyfleri **[İ₁ 86b]** (1) olan papazlarıñ[3445] ḫāṭırların aldugıñuzdan göñlüm ḫoş (2) olup Morolarıñ münhezim olmaḳların Ḫıristiyanlara virmişdür[3446] (3) gerekdür kim[3447] ol ḳırḳ pāre ḳadırġa ṭaḳımların bozmayup (4) varsunlar. Ol diyavalo Ḫayre'd-dīn[3448] Re'īṣüñ ḳarındaşı[3449] Oruç (5) Re'īsüñ elinden nār-ı nūr devletinde Cezāyiri[3450] alsunlar ve pāzār (6) yerinde ṭu'me-i şemşīr olan Ḫıristiyanlaruñ[3451] ḳanların alsunlar. (7) İmdi bu sīne-i mübārekin fırṣandını[3452] Ḫıristiyanlara virdüm[3453] (8) deyü şeyṭān papazlar kendi me'aş-ı ḫabīs̱leri[3454] içün (9) gūyā nār-ı nūr mandolozuñ keremidür[3455] deyü[3456] yollu **[V 42b]** ṣaḥteden (10) bir kāġıd çıḳarup ve ol kāġıduñ ṣūretin isṭanpa idüp (11) gūyā ki[3457] nār-ı nūr mandoloz şöyle poḫ yemişdür[3458] deyü vilāyet- (12) be-vilāyet[3459] gezdirüp kāfirleri āgāh **[P 42b]** eylediler. Şimdi mel'ūn-ı (13) ebedīler yer yer mesrūr oldılar,[3460] ġayrı Morolaruñ[3461] venṭura- (14) ları[3462] dönüp devrān bizümdür deyü gel imdi bu şer işi (15) te'ḫīr etmeyelüm deyü 'ale'l-fevrī **[İ₂ 141]** orduna yazup raḳḳāṣ **[İ₁ 87a]** (1) ḳayıġı ile ol ḳırk pāre ḳadırġanuñ[3463] cenareline gönderdiler. (2) Raḳḳāṣ ḳayıġı daḫı bir nā-mübārek[3464] sā'atde ḳarṭal-ḫāneden[3465] (3) çıḳup gelüp donanmaya yapsa üzerlerine[3466] rāst gelüp (4) varup

[3430] ḳadırġanuñ: P ġadırḳanuñ
[3431] poḫ yimeyüp: V herze yemeyüp, İ₁, İ₂ poḫ yenmeyüp
[3432] ḫāyib: ḫā'ib
[3433] girülerine: V, P gerülerine
[3434] kāfirlerine: İ₁, İ₂ kāfirine
[3435] yās (u) mātem: İ₂ yās-ı mātem
[3436] pīrsüz: İ₂, V, P pīrsiz
[3437] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[3438] ervāḥ-ı ḫabīs̱leri: İ₂ ervāḥ-ı ḫabīs̱leri
[3439] ḫabīs̱leri içün: İ₂ ḫabīs̱ler-içün
[3440] üleşdirüp: P üleşdürdiler
[3441] papazlara: İ₁, V, P papazlar
[3442] olsun-kim: P olsun-ki
[3443] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[3444] dedi-kim: P dedi-ki
[3445] papazlarıñ: İ₂, V, P papazlarımuñ
[3446] virmişdür: P virdüm
[3447] gerekdür kim: P gerekdür ki
[3448] Ḫayre'd-dīn: -P
[3449] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3450] Cezā'iri: İ₁, İ₂ Cezāyiri
[3451] Ḫıristiyanlaruñ: İ₁, İ₂ Ḫıristiyanlarıñ
[3452] fırṣandını: İ₁ furṣatını, P fırṣandın
[3453] virdüm: İ₂ virdim
[3454] me'aş-ı ḫabīs̱leri: İ₁, İ₂ me'aş-ı ḫamīnleri
[3455] keremidür: İ₁ kereminden, İ₂ kiremidenden
[3456] deyü: -İ₁, -İ₂, -V
[3457] gūyā ki: İ₁, İ₂, V gūyā
[3458] poḫ yemişdür: V herze yemişdür, P poḫ yemiş
[3459] vilāyet-be-vilāyet: V vilāyet, P vilāyetini
[3460] oldılar: P olup
[3461] Morolaruñ: İ₁, İ₂, V Morolarıñ
[3462] venṭurları: P venṭurası
[3463] ḳadırġanuñ: İ₂ ḳadırġanıñ
[3464] nāmübārek: V mübārek
[3465] ḳarṭal-ḫāneden: İ₁, İ₂ ḳarṭal-ḥenādan, V ḳarṭal-ḥennādan
[3466] üzerlerine: P üzerlerinde

cenarele ḳraluñ[3467] nāmesin virdi. Cenarel daḫı[3468] (5) dīvān idüp oḳutdı. Nāmenüñ mefhūmı[3469] bu idi-ki (6) nāmem saña her ḳanda ki[3470] yetişür ise[3471] iki bir etmeyüp varup (7) Cezāyiri Oruç Re'īsüñ elinden cebren ve ḳahren[3472] alup nār-ı nūr (8) ḳullarınuñ ḥaḳḳın alasın ṣaḳınup elem çekmeyesin, (9) nār-ı nūr fırṣantını Ḫıristiyanlara virmişdür, Morolaruñ[3473] (10) venṭurası selb olmışdur, meger sizüñ Ḫalḳu'l-vād altına (11) varup ol nār-ı nūr düşmānı olan diyavalo[3474] Ḫayre'd-dīne[3475] (12) ẓafer bulamaduñuzuñ[3476] sebebi nār-u nūruñ bizlere bir miḳdār (13) ḫāṭırları şikest olmasından iḳtiżā idermiş, hele şimdi (14) kemāl-i mertebe ḫāṭırların ele alduġumuzdan[3477] ṣuçumuzı[3478] 'afv (15) eyleyüp fırṣandı[3479] bizlere virmişdür, göreyüm sizi bir adam[3480] **[İ₁ 87b]** (1) gibi ḥareket idesiz deyü ḳaṭ'-ı kelām eylemiş. Şimdi cenareldir şimdi[3481] (2) mesrūr olup nāmenüñ cevābın yazup başum[3482] üzre **[İ₂ 142]** ṭapuñ, (3) her ne ki[3483] fermān buyurur ḳul ne ṭuṭmaya ki anı ṣulṭān buyurur (4) feḥvāsınca raḳḳāṣ ḳayıġın izine yollayup kendileri ḳırk (5) pāre ḳadırġa olmaḳ üzre Cezāyire[3484] gelüp lenger-endāz olup (6) yatdılar. Ġāzī Oruç Re'īs daḫı ġayret [u] ḥamiyyet ḳuşaġın (7) dört yerden ḳuşanup ṣabāḥa[3485] ḳadar başın secdeden (8) ḳaldurmayup Ḫudā-yı perverdigārdan meded [u] isti'ānet ṭaleb (9) idüp allāhümme yā ḳāviyyü'l- İslām 'ale'l-ḳavmu'l-kāfirīn deyüp (10) aġlardı. Çün **[V 43a]** ṣabāḥ olup güneşdür[3486] ḳulle-i Ḳāfdan[3487] (11) baş gösterüp öz[3488] nūr-ile[3489] 'ālemi rūşen eyleyüp[3490] deryālara (12) ser-i libāsın dökdügi maḥallerde[3491] ġāzīler pāk ābdest (13) alup **[P 43a]** ṭāhir [u] muṭahhar olmaḳ üzre niyyetü'l-ġazā ḳaṣd-ı kāfir (14) deyerek her birisi ṣilāḥ[3492] ṣanduḳların[3493] öñlerine çeküp[3494] (15) ālet-i ḥarblerin[3495] eginlerine ārāste ve pīrāste idüp **[İ₁ 88a]** (1) şöyle-ki[3496] sīnelerin çīnī pūlāta müstaġraḳ idüp (2) gūyā ki hemān yedi başlu[3497] ejderhāya dönüp daḫı burc [u] (3) bārūlar[3498] üzre ṭopların aṭup ṣancaḳların diküp (4) ḥāżır[3499] [u] müḥeyyā olup ḳāḍīyu'l-ḥācātdan nuṣret ṭaleb etmege (5) meşġūl **[İ₂ 143]** oldılar. Cümlesi beş altı biñ miḳdārı[3500] (6)

[3467] ḳraluñ: İ₂ ḳralıñ
[3468] cenārel daḫı: İ₂ cenārel-daḫı
[3469] mefhūmı: P mehūmı
[3470] her ḳanda ki: -P
[3471] yetişür ise: İ₁, İ₂ yetişir ise, p vāṣıl olınca
[3472] cebren ve ḳahren: P ḳahren ve cebren
[3473] Morolaruñ: İ₁, İ₂ Morolarıñ
[3474] olan diyavolo: -P
[3475] Ḫayre'd-dīne: P Re'īse
[3476] bulamaduñuzuñ: P bulamadıñuz
[3477] alduġumuzdan: İ₁, İ₂, V alduġımuzdan
[3478] ṣuçumuzı: V, P ṣuçumız
[3479] fırṣandı: P fırṣantı
[3480] adam: İ₁ ādem
[3481] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[3482] başum: İ₂ başım
[3483] ne ki: İ₁ ne-ki
[3484] Cezāyire: P Cezā'ire
[3485] ṣabāḥa: İ₁ ṣabbāḥa
[3486] güneşdür: İ₁ güneşdir
[3487] Ḳāfdan: İ₂ Ḳāfdandan
[3488] öz: -İ₁, -İ₂, -P
[3489] nūr-ile: -P
[3490] eyleyüp: P eyledügi
[3491] deryālara ser-i libāsın dökdügi maḥallerde: -P
[3492] ṣilāḥ: P ṣilāḥ alup
[3493] ṣanduḳların: -P
[3494] öñlerine çeküp: -P
[3495] ālet-i ḥarblerin: V ālāt-i ḥarblerin, -P
[3496] eginlerine ārāste ve pīrāste idüp şöyle-ki: -P
[3497] başlu: İ₁, V, P başlı
[3498] burc (u) bārūlar: P burc-ı bārūlar
[3499] ḥāżır: İ₂, V ḥāzır
[3500] miḳdārı: P miḳdār

‘asākir-i İslām var idi. Şimdi gelelüm[3501] kāfirlerüñ[3502] aḥvāline:[3503] (7) Morolaruñ[3504] ḥālinde bir şey yoḳdur deyü ḳaraya[3505] gemilerden[3506] (8) bir beş on biñ miḳdārı kāfir çıḳarup ṭurmışlar idi. (9) Oruç Re’īs daḫı gice ġāzīlerle[3507] meşveret idüp eytdi:[3508] (10) Kendisi ma‘an berāber üç biñ yigit[3509] ḳal‘ada muḥāfıẓ[3510] ḳalup üç (11) biñimüz gice uġrun ḳapudan çıḳup ṭaġ[3511] yolından[3512] alup[3513] (12) ṣabāḥçıda ‘ināyet-i Ḥaḳ[3514] birle varup kāfirlere şebḫūn iderüz,[3515] (13) iş odur Allāh añlara[3516] inşā’llāhu Te‘ālā[3517] bir nām ḳoyalum-ki[3518] (14) ḳıyāmet [u] āḫir olınca dillerde yād olmamuza[3519] bā‘iş [u] vesīle (15) ola[3520] deyüp cümlesi bu ḳavle semi‘nā[3521] deyüp Oruç Re’īsüñ **[İ₁ 88b]** (1) tedbīrin aḥsen gördiler. Hemān gicenüñ bir buçuk sülsi (2) geçdükde[3522] oġrun ḳapuyı açup[3523] üç biñ ġāzī mücāhidān (3) yigitler çıḳup daḫı ṭaġ yolun alup yāb yāb kāfirlere (4) ṭoġru[3524] çekilüp gitmekde[3525] ḳondı. Ġāzīler[3526] gideṭursun[3527] (5) bizüm ḥikāyetümüz[3528] ḳaraya çıḳan ḳāfirlere geldi: Şimdi (6) kāfırlerdür[3529] ḳaraya çıḳduḳlarına[3530] nādim [u] peşīmān (7) oldılar. İş olıncaġa varduḳda her şey āsān olur. (8) Ol gice[3531] **[İ₂ 144]** ṭaraf-ı Ḥaḳdan kāfirlerüñ[3532] başına bir ẓulumāṭ [u] (9) ḳarañluḳ[3533] olup[3534] bir bārān fırṭuna ḳalḳup şöyle ki[3535] göz gözi (10) görmeyüp kāfırlerüñ[3536] başına böyle bir ṭaş yaġdı-ki (11) her ṭolu ḳaz[3537] yumurṭası ḳadar var idi.[3538] Çoḳ kāfirlerüñ[3539] (12) gözi beyni çıḳup **[V 43b]** fi’n-nār fi’s-saḳar oldılar. **[P 43b]** Bu ḥāl (13) üzre kāfirler ṣuda yef‘alanmış dücāce gibi kendi başları (14) ḳayusında olup yir yirden[3540] nār-ı nūr mandolozuñ[3541] (15) yüzine gözine sögüp bize virdügi[3542] nuṣret bumıdur **[İ₁ 89a]** (1) deyü biribirleri-y-ile[3543] ḫırıldaşup yaṭarlarken ḳażā-ı āsmānī (2) gibi üç biñ ġazī dilāver Oruç Re’īs daḫı anlarla[3544] (3) ma‘an berāber olmaḳ üzre kāfirlere[3545] ġāfilen birer tüfenk (4) alabandası urup andan dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup (5) kāfirlere hücūm

[3501] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[3502] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, P kāfirlere
[3503] aḥvāline: -P
[3504] Morolaruñ: İ₁, İ₂ Morolarıñ
[3505] ḳaraya: P ḳaralara
[3506] gemilerden: P gemilerin
[3507] ġāzīlerle: P ġāzīler ile
[3508] eytdi: -P
[3509] yigit: İ₁ yigid
[3510] muḥāfıẓ: V muḥāfaẓa
[3511] ṭaġ: İ₂ baṭaġ
[3512] yolından: yolun İ₁, İ₂, V
[3513] alup: -P
[3514] ‘ināyet-i Ḥaḳ: P ‘ināyet-i Ḫudā
[3515] iderüz: P ideriz
[3516] añlara: P oñara
[3517] inşā’llāhu Te‘ālā: P inşā’llāh
[3518] ḳoyalum-ki: İ₂ ḳoyalum
[3519] yād olmamuza: İ₂ yād olmamıza, P dāstān ola
[3520] bā‘iş (u) vesīle ola: -P
[3521] deyüp cümlesi bu ḳavle semi‘nā: -P
[3522] geçdükde: İ₁ geçdikde
[3523] açup: -P
[3524] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[3525] gitmekde: İ₁, İ₂, V gitmede
[3526] ḳondı ġāzīler: -P
[3527] gideṭursun: İ₂ gidedursun, -P
[3528] ḥikāyetümüz: İ₂ ḥikāyetimüz
[3529] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir, P kāfirler
[3530] çıḳduḳlarına: P çıḳup yine
[3531] ol gice: İ₂ ol-gice
[3532] kāfirlerüñ: V kāfirleriñ
[3533] ẓulumāṭ (u) ḳarañluḳ: P ḳarañluḳ
[3534] olup: -İ₁, -İ₂, -V
[3535] şöyle ki: İ₁, İ₂, V şöyle-ki
[3536] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirleriñ
[3537] ḳaz: İ₁ ḳaẓ
[3538] var idi: İ₁ idi
[3539] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirleriñ
[3540] yir yirden: İ₂, V, P yer yerden
[3541] mandolozuñ: İ₁ mandolozıñ
[3542] virdügi: P virdigi
[3543] biribirleri-y-ile: P birbirleri-y-ile
[3544] anlarla: -P
[3545] kāfirlere: P kāfirlerüñ ḳalb (u) cenāḥına

eyleyüp[3546] bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā (6) ḳırmaġa başladılar. Şimdi kāfirler şaşduḳlarından biri- (7) birlerin[3547] anlar da ḳırmaġa başladılar. Ġāzī Oruç (8) Re’īs isem[3548] ṣavt-ı şedīd ile ġāzīlerüñ[3549] ḳalb [u] cenāhlarında (9) varıvirin,[3550] ṣaġ ḳol ṣol ḳol orṭa ḳol dip[3551] (10) alay deyü yigirmi otuz biñ ‘asker ṭaḳımı üzre kāfirlere raġmen[3552] ḳumandar[3553] (11) idüp ‘adūya **[İ₂ 145]** veḥābet düşer idi,[3554] Ḥāṣıl-ı kelām (12) kāfirlere[3555] öyle ḳılıç döşetdiler ki[3556] ancaḳ olur, çün ṣabāḥ (13) olup ḳal‘ada olan ġāzīler baḳsalar ki ḳarındaşları[3557] (14) gice şeb-ḫūna[3558] giden ġāzīler[3559] kāfirleri öñüne küçük (15) ṣandallara toġru sürüp getürdüler.[3560] El-ḥamdü li’llāh İslām **[İ₁ 89b]** (1) ‘askeri[3561] nuṣretdedür[3562] deyü bunlar daḫı mesrūr olup[3563] (2) bir iki biñ miḳdārı ḳal‘ada muḥāfıẓ ḳalan ġāzīlerden (3) ḳuşanup[3564] anlar[3565] daḫı[3566] ḳarındaşlarına mu‘āvenete[3567] gitdiler. (4) Cezāyir[3568] ‘Arabları[3569] daḫı mücāhidīn olan seyyidlerimüz bizden (5) ötüri[3570] baş virüp baş alurlar yā bizler ne günümüze[3571] (6) dururuz deyü ṣalan ṣalanuñ olup[3572] netīce-i kelām (7) kāfirler[3573] münhezim olup ḳırılan ḳırıldı, ṣaġ ḳalanları (8) esīr eylediler. Esīr olan iki biñ yedi yüz ḳāfir idi. (9) Ḳuṣur-ı mā-bāḳīsi hep ṭu‘me-i şemşīrden geçdi, ġāzīlerden (10) daḫı[3574] bir iki üç yüz[3575] miḳdārı şehīd[3576] düşdi, cümlesin (11) defn eylediler raḥmetu’llāhi aleyḥim ecma‘īn. Şimdi kāfirler (12) bu aḥvāli görince nār-ı nūruñ bize ḳaṣdı böyle mi imiş (13) deyü **[P 44a]** ḫırsız gibi ḳalḳup ḫāyib [u] ḫāsir ardlarına baḳınaraḳ[3577] (14) yıḳılup gitdiler el-ḥamdü li’llāh. **[V 44a]** ‘Asākir-i İslām **[İ₂ 146]** manṣūr [u] muẓaffer olup (15) merd da‘vā ile Cezāyiri[3578] almaġa gelen ‘adüvvi’d-dīnlerüñ[3579] **[İ₁ 90a]** (1) başları aşaġa[3580] olup yalancılar ser-firāzı olan (2) şeyṭān papazlaruñ[3581] nār-ı nūr fırṣandı Ḫıristiyanlara[3582] (3) virdi dimesinden[3583] yüzleri ḳara oldılar.[3584] Allāhu Te‘ālā (4) dünyāda ve āḫiretde yüzlerin ḳara eyleye āmīn. İmdi (5) bu ḳara ḫaberdür[3585] ḳāfir yaḳasına varduḳda ‘aẓīm yas [u] (6) mātem

[3546] eyleyüp: P idüp
[3547] biribirlerin: İ₂ biribirlerine, P birlerin
[3548] isem: -P
[3549] ġāzīlerüñ: İ₁ ġāzīleriñ
[3550] varıvirin: -P
[3551] dip: İ₁ deyüp, -P
[3552] kāfirlere raġmen: -İ₁, -İ₂, -V
[3553] ḳomandar: P ḳomanad
[3554] düşer idi: P düşerdi
[3555] kāfirlere: kāfire İ₁, İ₂, V
[3556] döşetdiler ki: P urdılar ki
[3557] ḳarındaşları: -P
[3558] şebḫūn: V şebiḫūn
[3559] gāzīler: P ḳarındaşları
[3560] getürdüler: P getürürler
[3561] İslām ‘askeri: P ‘asākir-i İslām
[3562] nuṣretdedür: P nuṣretdedir
[3563] bunlar daḫı mesrūr olup: -P
[3564] bir iki biñ miḳdārı ḳal‘ada muḥāfıẓ ḳalan ġāzīlerden ḳuşanup: P ḳal‘ada muḥāfıẓ ḳalan ġāzīlerden bir iki biñ miḳdārı ḳuşanup
[3565] anlar: İ₂ bunlar, -P
[3566] daḫı: -P
[3567] mu‘āvenete: P mu‘āvenet etmege
[3568] Cezāyir: İ₂ Cezāyiriñ, P Cezā’ir
[3569] ‘Arabları: P ‘Arablarından
[3570] bizden ötüri: P bizüm çün
[3571] günümüze: İ₂ günümize
[3572] olup: P oldı
[3573] kāfirler: İ₂ kāfirleri
[3574] daḫı: -V
[3575] üç yüz: İ₁, İ₂, V üç-yüz
[3576] şehīd: İ₂ şehd
[3577] baḳınaraḳ: İ₂ baḳaraḳ
[3578] Cezāyiri: P Cezā’iri
[3579] ‘adüvvi’d-dīnlerüñ: İ₁ ‘adüvvi’d-dīnleriñ, İ₂ ‘adüvvi’d-dīnüñ
[3580] aşaġa: İ₂ aşa
[3581] papazlaruñ: İ₁, İ₂ papazlarıñ
[3582] Ḫıristiyanlara: -P
[3583] dimesinden: P dimelerinden
[3584] oldılar: P oldı
[3585] ḫaberdür: İ₁ ḫaberdir, İ₂ ḥaberden

idüp başları aşaġa[3586] oldı. Ḥaḳ Teʻālā dāyimā[3587] (7) ḥüzünlerin ziyāde eyleyüp[3588] ʻasākir-i İslām[3589] ḳarındaşlarımuzı[3590] (8) üzerlerine manṣūr eyleye āmīn. Şimdi Ġāzī Oruç (9) Reʼīṣ mektūb yazup olduġı gibi ḳarındaşı[3591] ġāzī (10) Ḫayreʼd-dīn[3592] Reʼīse bildürdi. Ḫayreʼd-dīn[3593] Reʼīs daḫı on (11) pāre tekne ile ḥāżır[3594] [u] müḥeyyā sefere gitmek üzreler idi.[3595] (12) Ḳarındaşı[3596] İsḥāḳ Dede kendi ile maʻan berāber[3597] idi, hem[3598] (13) ḳalbinden geçen daḫı[3599] ol idi ki[3600] bir daḫı Tūnusa gelmeyüp[3601] (14) varup[3602] sulṭān Cezāyirde[3603] mütemekkin olup ḳala şimdi (15) mektūbdur[3604] gelince daḫı beter meyyāl oldı. Gerek Ḫayreʼd-dīn[3605] **[İ₁ 90b]** (1) Reʼīs ve gerek İsḥāḳ ʻaẕīm mesrūr olup ḳuvvet [u] nuṣret (2) iḥsān eyleyen Ḫudā-yı perverdigāra[3606] ḥamd [u] senālar eylediler (3) ve andan bir mübārek sāʻatde Tūnusdan ḳalḳup **[İ₂ 147]** daḫı (4) muvāfıḳ eyyām-ile[3607] kāfir yaḳasın ṣıyırdaraḳ kāfirlerüñ[3608] (5) ciger ḳanların ḳurudaraḳ[3609] on dört[3610] barça ile (6) iki perkende ḳorṣan teknesi aldılar. Barçalaruñ[3611] (7) yükleri kimi bārūt kimi ḳurşun kimi[3612] kerāste[3613] kimi[3614] ḳaṭrān (8) kimi zeyt[3615] yaġı kimi pirinç kimi buġday, el-ḥāṣıl ḫalef[3616] (9) otluġına[3617] ḳadar[3618] var idi. Ammā barçalaruñ[3619] hep ḳāfirleri (10) firār eylemişler idi. Faḳad[3620] perkendelerüñ[3621] kāfirleri[3622] (11) almışlar idi.[3623] İmdi sālimīn [u] ġānimīn yigirmi ṭoḳuzıncı (12) güni[3624] gelüp Cicel[3625] limanına dāḫil oldılar. Şimdi Cicel[3626] (13) ḳavminüñ büyükleri daḫı[3627] aʻlāsı ednāsı şeyḫleri ve[3628] (14) murābıṭları ḫāk-i pāyına varup ḫoş geldüñ,[3629] ṣafā geldüñ[3630] (15) yā reʼīsü'l-mücāhidīn el-ḥamdü li'llāh yine mübārek ḳademiñüzle **[İ₁ 91a]** (1) beledimüzi[3631] şeref-yāb[3632] **[P 44b]** eylediñüz, Ḫaḳ Teʻālā ṭūl-ı ʻömri-y-ile sizleri (2) muʻammer eyleyüp ʻibādi'llāha siz iki serverlerüñ[3633] ve hem

[3586] aşaġa: İ₁, V aşaġı
[3587] dāyimā: İ₁, İ₂, V dā'imā
[3588] eyleyüp: P eyleye
[3589] ʻasākir-i İslām: P İslām
[3590] ḳarındaşlarımuzı: P ḳarındaşlarımuz
[3591] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3592] Ġāzī Ḫayreʼd-dīn: -P
[3593] Ḫayreʼd-dīn: -P
[3594] ḥāżır: V ḥāẓır, -P
[3595] müḥeyyā sefere gitmek üzreler idi: -P
[3596] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş, -P
[3597] İsḥāḳ Dede kendi ile maʻan berāber: -P
[3598] hem: -P
[3599] daḫı: -P
[3600] ol idi ki: P bu idi-ki
[3601] gelmeyüp: P baḳmayup
[3602] varup: P ḳarındaşı İsḥāḳ Dede ile varup
[3603] Cezāyirde: P Cezā'irde
[3604] mektūbdur: İ₁ mektūbdır
[3605] Ḫayreʼd-dīn: -P
[3606] Ḫudā-yı perverdigāra: P Allāhu Teʻālāya
[3607] eyyām-ile: İ₁, V, P eyyāmla
[3608] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P
[3609] ciger ḳanların ḳurudaraḳ: -P
[3610] on dört: P on iki
[3611] barçalaruñ: İ₁, İ₂, V barçalarıñ
[3612] aldılar barçalarıñ yükleri kimi bārūt kimi ḳurşun kimi: -V
[3613] kerāste: İ₂ kereste, -V
[3614] kimi: -V, P kimi kimi
[3615] zeyt: V zeyd
[3616] ḫalef: İ₁ ḫalife
[3617] otluġına: P otuna
[3618] ḳadar: -P
[3619] barçalaruñ: İ₁, İ₂ barçalarıñ
[3620] faḳad: P faḳaṭ
[3621] perkendelerüñ: İ₁, İ₂ perkendeleriñ
[3622] kāfirleri: V, P kāfirlerin
[3623] almışlar idi: P almışlardı
[3624] güni: V gün
[3625] Cicel: İ₁, İ₂ Cicil, P Ciceli
[3626] Cicel: İ₂, V Cicil
[3627] büyükleri daḫı: -P
[3628] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[3629] ḫoş geldüñ: İ₂ ḫoş geldiñ, -P
[3630] geldüñ: İ₂ geldiñ
[3631] beledimüzi: İ₂ beledimizi, P beledimüz
[3632] şerefyāb: P müşerref
[3633] serverlerüñ: İ₁, İ₂ serverleriñ

ġuzzātu'l-muvaḥḥidīnüñ[3634] eksükligin (3) göstermesün ve a'dā-yı ḫāsirīnler **[V 44b]** berrde ve baḥrde her nerede[3635] ki (4) var ise[3636] tīġ-ı āteş-tābıñuz[3637] altında zīr [u] zeber ve maḳhūr [u] (5) müdemmer[3638] olsunlar deyü[3639] vāfir du'ālar eylediler ve Cicelde[3640] buġday (6) bir miḳdār bulınmaz idi.[3641] Ġāzī Ḫayre'd-dīn[3642] Re'īs buġday (7) yükli **[İ₂ 148]** barçanuñ birini hep fuḳarāya taṣadduḳ idüp (8) üleşdürdi. Yā böyle 'ibād-ı müslimīne ıṣlaḥ-ı me'āş (9) olan kimseye niçe ṣıdḳ-ıla[3643] du'ā etmesünler daḫı 'inda'llāh (10) ḳatında niçe işleri rāst gelmeyüp ḳılıçları kesmesün, (11) hemān her ḥālde Allāhu 'aẓīmü'ş-şān [3644]cümlemüze[3645] 'āḳıbet ḫayrlıġı (12) rūzī[3646] ḳılıvire[3647] āmīn. Andan Ciceliye geldügin ḳarındaşına (13) bildürdi[3648] daḫı kendisi Ḫayre'd-dīn[3649] Re'īs beş yüz[3650] (14) ġāzī yoldaş ile ṭaġa çıḳup Oruç Re'īsüñ (15) sipāriş etdügi ol münāfıḳ 'Arab şeyḫini yaṭaḳlandurup[3651] **[İ₁ 91b]** (1) başdurdılar. Meger ol müfsid-i 'Arab ol ṭarafda[3652] olan re'āyādan (2) bu ḳadar şey alup ġāzīlere bir ḥubbe[3653] virmezdi. Anı ṭuṭup (3) başını[3654] kesdi ve ne-ḳadar rızḳı mālı var ise alup ḳabż (4) eyledi ve yerine başḳa şeyḫ diküp evvelden Becāye ḳal'a- (5) sınuñ[3655] kāfir begine[3656] virdükleri ġuramānuñ nışfını[3657] virmek (6) ḳavli-y-ile 'ahd-i amān yazup böylece mābeynlerine[3658] niẓām [u] (7) intiẓām virdi. Andan sālimīn [u] ġānimīn Ciceliye geldiler, (8) beş on gün istirāḥat eyledükde ḳarındaşı[3659] Oruç (9) Re'īsüñ bindügi tekneyi deñize aṭup daḫı ḳalafaṭ (10) idüp yaġladılar. **[İ₂ 149]** Kendileri daḫı birer ikişer taḫta (11) silüp ḥāżır[3660] [u] müheyyā oldılar. Andan Cicel ḳal'asınuñ (12) a'lāsı-y-ıla ve ednāsı-y-ıla Ġāzī Ḫayre'd-dīn[3661] Re'īs vedā'laşup (13) daḫı bir mübārek sā'atde Cicelden[3662] çıḳup on bir pāre tekne (14) kendi tekneleri olmaḳ üzre daḫı on pāre barça doyumluḳ (15) barça on iki 'aded idi. Ammā ikisin Cicelde[3663] ḳırdılar, **[İ₁ 92a]** (1) evvelki biri buġday **[P 45a]** parçası idi anı fuḳarāya taṣadduḳ (2) eyledi dimiş idük.[3664] Birisi[3665] daḫı barçanuñ[3666] boş idi,[3667] (3) ol sebebden[3668] anları[3669] ḳırdılar. Ammā ol on pāre barça ki (4) berāber getürdiler, anlaruñ[3670]

[3634] ġuzzātu'l-muvaḥḥidīnüñ: -İ₁, -İ₂, -V
[3635] her nerede: İ₁, İ₂ her nerde, -P
[3636] ki var ise: -P
[3637] āteş-tābıñuz: P āteş-tābıñız
[3638] ve maḳhūr (u) müdemmer müdemmer: İ₂ ve maḳhūr (u) müdemmer müdemmir: -P
[3639] olsunlar deyü: P eylesün deyü
[3640] Cicelde: P Cicelide
[3641] bulınmaz idi:İ₁ bulınmaz-idi, İ₂, V bulunmazdı
[3642] Ḫayre'd-dīn: -P
[3643] ṣıdḳ-ıla: V, P ṣıdḳla
[3644] Allāhu 'aẓīmü'ş-şān: P Allāhu Te'ālā
[3645] cümlemüze: İ₂ cümlemize
[3646] rūzī: -P
[3647] ḳılıvire: P vire
[3648] bildürdi: İ₂ bildirdi
[3649] Ḫayre'd-dīn: -P
[3650] beş yüz: İ₁ beş-yüz
[3651] yaṭaḳlandurup: İ₁, V, P yaṭaḳlandırup
[3652] ṭarafda: İ₂ eṭrafda
[3653] ḥubbe: P şey
[3654] başını: P başın
[3655] Becāye ḳal'asınuñ: -P
[3656] kāfir begine: P kāfirlere
[3657] nışfını: P nışfın
[3658] mābeynlerine: İ₂, P mābeynlerinde
[3659] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3660] ḥāżır: İ₂, V, P ḥāẓır
[3661] Ġāzī Ḫayre'd-dīn: -P
[3662] Cicelden: İ₂ Cecilden P Ciceliden
[3663] Cicelde: P Cicelide
[3664] dimiş idük: İ₁ dimiş idik, P dimişdük
[3665] birisi: P biri
[3666] barçanuñ: İ₁ barçanıñ, -P
[3667] idi: -P
[3668] ol sebebden: P olmaġ-ıla
[3669] anları: -P
[3670] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ

yükleri güzel olmaġ-ıla[3671] anları[3672] raġmen (5) li'l-'adā yedeklerine ṭaḳup iki pāre perkende **[V 45a]** daḫı ḳorṣan (6) olmaḳ üzre ḳāfirden almışlar idi.[3673] El-ḥāṣıl Cezāyire[3674] bir (7) şenlik şādmānlıḳ ile girdiler ki cezīre burcında[3675] olan (8) kāfirleriñ[3676] yüreklerinden ḳan geçüp belānuñ biri yetmez iken (9) biri daḫı geldi deyü yas [u] mātem eylediler. Ammā ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn (10) ve ḳarındaşı Oruç Re'īs ve bütün ehl-i beled göre göre ġāzī (11) Ḫayre'd-dīn[3677] Re'īsüñ istiḳbāline ḳarşu[3678] varup ḫoş geldiñ,[3679] (12) ṣafā geldüñ[3680] **[İ₂ 150]** yā re'īsü'l-mücāhidīñ deyüp yalıya dökildiler.[3681] Şimdi (13) Oruç Re'īs varup ḳarındaşı[3682] İshāḳ Dedenüñ daḫı ġazī (14) Ḫayre'd-dīn[3683] Re'īsüñ boġazlarına ṣarılup dīdār görişdiler (15) ve ḥāl [u] ḥāṭır ṣorışdılar.[3684] İki ṭarafdan 'aẓīm mesrūr [u] şād [u] ḫandān **[İ₁ 92b]** (1) olup şöyle ki[3685] 'ıyd-ı nevrūza yetişdiler.[3686] Allāhu Te'ālā dāyimā 'asākir-i (2) İslām ḳarındaşlarımuzı[3687] şād [u] ḥürrem eyleyüp dīn düşmānları[3688] (3) olan[3689] küffār-ı ḫākişārları[3690] maḳhūr ve müdemmer eyleyüvire[3691] āmīn, (4) bi-ḥürmeti seyyidi'l-enbiyā' ve'l-mürselīn.[3692] Şimdi Oruç Re'īs (5) ḳarındaşların kendü[3693] ḳonaġına çıḳarup üçi-de bir yerde (6) olurlar idi.[3694] 'Asākir-i İslām içün daḫı[3695] ḳışla odaları[3696] (7) ta'yīn olınup[3697] herkes yerlerine[3698] geçüp ḳarār[3699] eylediler[3700] (8) daḫı tekneleri ḳışlaya baġladılar. Andan barçalaruñ[3701] (9) yüklerin boşaldup daḫı[3702] ṣatdılar,[3703] ṣavdılar ve ġazā mālını[3704] (10) ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn[3705] ḳarındaşlar gibi pāy eyleyüp cümlesi[3706] (11) ṭoḳ ṭoyum olup[3707] ġāzīlerüñ[3708] çorṭında ehl-i beled fuḳarāsı (12) bile ṭoḳ ṭoyum oldılar. Andan āsūde[3709] ḥāl olmaḳ (13) üzre herkes yemesinde içmesinde ḥürmetinde ḥüsn-i (14) mu'āşeret [u] **[İ₂ 151]** zinde-gānlik[3710] eylediler. Ġāzīler ser-firāzları olan (15) gerek Ḫayre'd-dīn Re'īs ve gerek Oruç Re'īs ve gerek[3711] İsḥāḳ Dede **[İ₁ 93a]** (1) büyük ḳarındaşları[3712] **[P 45b]** üç ḥasret[3713]

[3671] olmaġ-ıla: İ₂, V olmaġla
[3672] anları: -P
[3673] almışlar idi: P almışlardı
[3674] Cezāyire: P Cezā'ire
[3675] burcında: P burcunda
[3676] kāfirleriñ: P kāfirüñ
[3677] Ḫayre'd-dīn: -P
[3678] ḳarşu: -P
[3679] ḫoş geldiñ: -P
[3680] geldüñ: İ₁, İ₂, V geldiñ
[3681] dökildiler: İ₁, İ₂, P döküldüler
[3682] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3683] Ḫayre'd-dīn: -P
[3684] ṣorışdılar: P ṣoruşdılar
[3685] şöyle ki: İ₁, V şöyle-ki
[3686] yetişdiler: P irişdiler
[3687] ḳārındaşlarımuzı: P ḳarındaşlarımuz
[3688] düşmānları: P düşmānların
[3689] olan: -P
[3690] küffār-ı ḫākişārları: İ₂, V küffār-ı ḥākisārları, -P
[3691] eyleyüvire: P eyleye
[3692] seyyidi'l-enbiyā' ve'l-mürselīn: P seyyidi'l-mürselīn
[3693] kendü: İ₁, V, P kendi
[3694] olurlar idi: P olurlardı
[3695] daḫı: -P
[3696] ḳışla odaları: P ḳışlalar
[3697] olınup: P olup
[3698] yerlerine: P yerlü yerinde
[3699] geçüp ḳarār: -P
[3700] eylediler: P oldılar
[3701] barçalaruñ: İ₁, İ₂, V barçaların
[3702] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3703] ṣatdılar: P ṣatup
[3704] mālını: P mālın
[3705] ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn: P ġuzzātu'l-muvaḥḥidīne
[3706] cümlesi: İ₁ cümleye
[3707] olup: P oldılar ve
[3708] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[3709] āsūde: İ₂ āsūd
[3710] zindegānlik: -P
[3711] gerek: -İ₁, -İ₂, -V
[3712] büyük ḳarındaşları: -P
[3713] üç ḥasret: P üç ḳarındaş

biribirlerine[3714] mülāḳī (2) olup ṣubḥ [u] mesā[3715] ‘ibādāt [u] ṭā‘atlarında ve ẕevḳ[3716] [u] ṣafālarında (3) ve ‘ibād-ı müslimīnüñ ıṣlaḥ-ı me‘āşında daḫı[3717] sulṭān Cezāyirüñ[3718] (4) umūr-ı tedbīrinde olup ol şitāyı anda geçürdiler. Vaḳtā ki (5) evvel bahār eyyāmları gelüp orṭalıḳ lāle-zār olmaġa (6) başladuḳda ġayrı yāb yāb tekneleri çeküp çevirmege (7) başladılar. **Meclis-i evvel:** Şimdi[3719] rāviyān-ı aḫbār[3720] ve nāḳilān-ı (8) **[V 45b]** āṯār bu yüzden[3721] böyle rivāyet iderler kim[3722] Cezāyir[3723] iḳliminde (9) Tilimsan dimekle ma‘ruf bir şehr-i mu‘aẓẓam var idi. (10) Şöyle ki[3724] āb [u] hevāsı müferrec bir mesīre-gāh yer idi. Ammā (11) ol Tilimsan Sulṭānınuñ bir ḳarındaşı[3725] oġlı[3726] var idi. (12) Şöyle ki[3727] mābeynleri bir miḳdār ‘adāvetli idi. Āḫir-i (13) kār ‘ammisi Tilimsan Sulṭānınuñ ḫavfından bir yerde (14) ilişemeyüp[3728] İspanya yaḳasına[3729] firār eyleyüp[3730] varup (15) ḳrala aḥvālin ‘arż eyledi. Ḳral daḫı buña ikrām eyleyüp **[İ₁ 93b]** (1) yer gösterüp ta‘yīn [u] ta‘yīnāt virüp bir müddet yanında (2) ṭurdı. Şimdi İspanya **[İ₂ 152]** ḳralınuñ yanında muḳarrebleri[3731] olan (3) büyük[3732] cehennem seyfleri bir dām [u] tezvīr ḳurup[3733] ḳrala eytdiler. (4) Sen bir ‘aẓīm ḳral olasın daḫı Tilimsan Sulṭānınuñ (5) ḳarındaşı[3734] oġlı[3735] gelüp senüñ yanına[3736] sıġına. Sen daḫı (6) anı Tilimsan Sulṭānına raġmen ‘Arab yaḳasında bir yere (7) oṭurtmamak bütün ḳullar[3737] mābeyninde[3738] saña göre alçaḳlıḳdur. (8) İmdi gerekdür ki işbu Tilimsan Sulṭānınuñ ḳarındaşı (9) oġlını[3739] ‘Arab yaḳasında bir yere beg iderseñ iki ṭarafdan (10) saña fāyide[3740] ḥāṣıl olur. Bir budur ki buña eylük etmiş (11) olursın, dāyim[3741] senüñ eylüginden[3742] uṭanur, bir daḫı (12) nezāketle ṭırnaġın[3743] ‘Arab yaḳasına alışdurmış[3744] olursın[3745] (13) daḫı[3746] ‘ammisi Tilimsan Begi ile ‘adāvetleri ziyāde ḳoyulanup[3747] (14) mābeynlerinden ḥavl kesilmeyüp niçe fitneler ẓuhūr ider (15) ve[3748] çoḳ Morolar ara yerde[3749] helāk olur, bunlar hep bize **[P 46a] [İ₁ 94a]** (1) göre fāyide[3750] degül-midür deyü ḳat‘-ı kelām eyledi. Vāḳı‘ada[3751] ḳral daḫı[3752] (2) bu cehennem seyflerinüñ[3753] tedbīrlerin rāṣ

[3714] biribirlerine: P biribirleri-y-ile
[3715] ṣubḥ (u) mesā: -P
[3716] ẕevḳ: P zevḳ
[3717] daḫı: P ve
[3718] Cezāyirüñ, İ₂ Cezāyiriñ: P Cezā’irüñ
[3719] meclis-i evvel şimdi: -P
[3720] aḫbār: İ₁ aḫbārlar
[3721] bu yüzden: -P
[3722] iderler kim: P iderler ki
[3723] Cezāyir: P Cezā’ir
[3724] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki, -P
[3725] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3726] oġlı: İ₁, P oġlu
[3727] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[3728] ilişemeyüp: P eyleşemeyüp
[3729] yaḳasına: P yaḳasında
[3730] eyleyüp: P idüp
[3731] muḳarrebleri: -P
[3732] büyük: -P
[3733] ḳurup: -P
[3734] ḳarındaşı: -İ₂
[3735] oġlı: İ₁, V, P oġlu
[3736] yanına: İ₂ yanında, P yanıña
[3737] ḳullar: V ḳrallar
[3738] mābeyninde: P içinde
[3739] oġlını: İ₁ oġlunu, P oġlın
[3740] fāyide: fā’ide İ₁, İ₂, V
[3741] dāyim: İ₁, İ₂, V dā’im
[3742] eylüginden: P eylügiñden
[3743] ṭırnaġın: P ṭırnaġuñ
[3744] alışdurmış: V ileşdürmiş, P eyleşdürmiş
[3745] olursın: İ₂ olursun
[3746] daḫı: -İ₂
[3747] ḳoyulanup: P olup
[3748] ider ve: P idüp
[3749] ara yerde: -P
[3750] fāyide: İ₁, İ₂, P fā’ide
[3751] vāḳı‘ada: İ₁, İ₂, V vāḳıda
[3752] ḳral daḫı: İ₁, İ₂, V ḳraldur
[3753] seyflerinüñ: İ₂ seyflerine

görüp andan beş (3) on pāre çekdiri gemileri donadup ve içine meẕkūr[3754] (4) Tilimsan Beginüñ ḳarındaşı oġlunı[3755] ḳoyup ‘Arab yaḳasına (5) gönderdi. Bunlar daḫı varup Cezāyire[3756] ḳarīb[3757] (6) ġarb-ı Dellisin[3758] ḫad‘aten alup **[İ₂ 153]** ol mürtedi ḳal‘a-ı meẕkūre[3759] ḥākim [u] (7) naṣb etdiler ve yanına biñ ‘aded ṣolṭaṭ muḥāfıẓ[3760] (8) ḳodılar daḫı dört pāre donanmış[3761] ḳorṣan[3762] çekdiri (9) gemileri ḳodılar[3763] ki deryā ṭarafın ḳurudalar. Bu minvāl üzre (10) **[V 46a]** ‘Arab ṭāyifesi[3764] ġarrām olup serfürū[3765] ḳıldılar. Ol mürted kāfir daḫı[3766] başladı, ġayrı (11) ümmet-i Muḥammede ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ẓulm [u] te‘addī (12) etmege meşġūl oldı ve her-bār zād [u] ẕaḫīre[3767] gemilere yükledüp (13) İspanya yaḳasına gönderür idi.[3768] Bunuñ üzerine bir eyyām (14) geçdükde[3769] vaḳtā ki ġazī Ḫayre’d-dīn[3770] Re’īs ve İsḥāk Dede (15) ol zamānki[3771] Cezāyire[3772] gelüp ḳarındaşları ile[3773] dīdār[3774] **[İ₁ 94b]** (1) görişüp[3775] ol ḳışı anda geçürüp[3776] ḳışladılar dimiş idük.[3777] (2) Şimdi günlerde bir gün eṣnā-ı muṣāḥabet[3778] arasında[3779] Oruç (3) Re’īs ol mürted-i Tilimsan Sulṭānınuñ ḳarındaşı ve oġlunuñ (4) ḳıṣṣasını daḫı[3780] İspanya ḳralınuñ yanına firār etdügini[3781] (5) ḳral daḫı[3782] ġarb-ı[3783] Dellisin[3784] alup meẕkūr[3785] mürtedi Dellise (6) ḥākim [u] naṣb eyledügin ḥāṣıl-ı ẕikr[3786] eyledügimüz[3787] minvāl üzre (7) ḳarındaşı Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3788] Re’īse berāber ifāde eyleyince[3789] Ḫayre’d-dīn[3790] Re’īs eytdi: Ey birāder sen yerüñde oṭur (8) İsḥāḳ[3791] birāderimüz ile[3792] du‘āya meşġūl oluñ, **[İ₂ 154]** ‘ināyet-i Ḫudā (10) ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ṣalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem[3793] ve himmet-i evliyā[3794] ile[3795] (11) inşā’llāhu’r-raḥman bu sefer anuñ üzerinedür,[3796] bu ḫiẕmet[3797] (12) bizümdür[3798] didi.[3799] Andan on iki pāre tekne[3800] donadup (13) bir mübārek sā‘atde Cezāyirden[3801] çıḳup muvāfiḳ

[3754] meẕkūr: İ₂, V mezkūr
[3755] oġlunı: P oġlın
[3756] Cezāyire: P Cezā’ire
[3757] ḳarīb: P yaḳın
[3758] Dellisin: P Tennisin
[3759] meẕkūre: İ₂, V mezkūre
[3760] muḥāfıẓ: V muḥāfıż
[3761] daḫı dört pāre donanmış: -P
[3762] ḳorṣan: İ₂ forṣa, -P
[3763] çekdiri gemileri ḳodılar: -P
[3764] ṭāyifesi: İ₁, P ṭā’ifesi
[3765] serfürū: İ₂ serfürī
[3766] ol mürted kāfir daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3767] zād (u) ẕāḫīre: İ₂, V zād-ı zāḫīre, P ẕād (u) rāḫire
[3768] gönderür idi: P gönderürdi
[3769] geçdükde: İ₁, V geçdikde
[3770] Ḫayre’d-dīn: -P
[3771] ol zamānki: P ol-zamānki
[3772] Cezāyire, İ₂ Ḫarā’ide, P Cezā’ire
[3773] ḳarındaşları ile: P ḳarındaşları-y-ıla
[3774] dīdār: P dīẕār
[3775] görişüp: İ₁, İ₂, P görüşüp
[3776] geçürüp: -İ₁, -İ₂, -V
[3777] idük: İ₂ idik
[3778] eṣnā-ı muṣāḥabet: P eṣnā-ı kelāmda
[3779] arasında: -P
[3780] ḳıṣṣasını daḫı: -P
[3781] etdügini: P idüp
[3782] ḳral daḫı: İ₂ ḳral-daḫı
[3783] ġarb: İ₁ ‘Arab
[3784] Dellisin: P Tennisin
[3785] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[3786] ẕikr: İ₂ dikr
[3787] eyledügimüz: V, P eyledigimüz
[3788] Ḫayre’d-dīn: -P
[3789] Ḫayre’d-dīn Re’īse berāber ifāde eyleyince: -İ₂
[3790] Ḫayre’d-dīn: -P
[3791] İsḥāḳ: P İsḥāḳ Dede
[3792] birāderimüz ile: İ₁, İ₂, V birāderimüzle
[3793] ṣalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem: -İ₂, -V, -P
[3794] ḥimmet-i evliyā: -P
[3795] ile: -İ₂
[3796] üzerinedür: İ₁, İ₂ üzerinedir, P üzerine
[3797] bu ḫiẕmet: -P
[3798] bizümdür: İ₂ bizimdür, -P
[3799] didi: İ₁ dedi, P deyüp
[3800] tekne: P tekneyi
[3801] Cezāyirden: P Cezā’irden

eyyām-ile[3802] ol (14) ẕikr eyledügimüz[3803] ġarb-ı Tilimsana[3804] geldiler. Şimdi ol Tellis[3805] (15) limanında lenger-endāz olan dört pāre **[P 46b]** muḥafıẓ kāfir[3806] **[İ₁ 95a]** (1) ġalyaṭalarınuñ mel‘ūnları evvelden Ḫayre’d-dīn[3807] Re’isüñ (2) nām[3808] [u] evṣāfların ve şīr şecā‘atların[3809] işitmeleri-y-ile[3810] kişi (3) nām-ile[3811] işler işi nāmsuz[3812] bir pula deġmez imiş bir kişi (4) mażmūnınca[3813] hemān kāfirler[3814] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ol araya[3815] (5) geldüklerin işidince[3816] ‘aḳılları başlarından[3817] gidüp tekneleri (6) bıraġup ḳal‘aya ḳapandılar. Ḫayre’d-dīn[3818] Re’īs daḫı meẕkūr[3819] (7) ġalyaṭaları[3820] ṭop altından çıḳarup kendi yanlarına getürdiler. (8) Şöyle-ki bütün ṭop-ile[3821] tüfenk-ile[3822] içlerinden bir hilāl[3823] (9) alamamışlar,[3824] imdi ol dört pāre ġalyaṭa ki kāfirden (10) aldılar. Kendilerinüñ on iki pāre tekneden ziyāde (11) forṣaları var idi.[3825] Eger cenk etmek lāzım gelse on (12) iki pāre İslām **[V 46b]** teknelerine cevāb virür idi.[3826] İmdi (13) kāfir-i ebedīlerüñ[3827] ḳalblerine ḫavf [u] ḫaşyet ve nuṣret[3828] iḥsān (14) iden cenāb-ı Rabbu’l-‘ālemine **[İ₂ 155]** ḥamd [u] s̱enālar eylediler. Andan (15) Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3829] Re’īs ġuzzātu’l-muvaḥḥidīn ile dīvān idüp[3830] **[İ₁ 95b]** (1) ṭaşra ‘asker döküp ḳal‘a-ı muḥāṣara etmege terkīm etdiler. (2) ‘Asākir-i İslām daḫı semi‘nā deyüp biñ beş yüz[3831] miḳdārı (3) ġāziyān ṭaşra çıḳmaḳlıġa[3832] ḥāżırlanup[3833] ṭururken[3834] çün ṣabāḥ (4) olup baḳsalar ki Tennis burcınuñ[3835] içinden kelime-i tevḥīd ṣadāsı[3836] (5) ‘ayyūḳa ser çeküp yaṭar. Meger ol mürted Tilimsan Beginüñ ḳarındaşı (6) oġlu müfsid getürmede yeñlü[3837] ḳıymetde aġır şeylerden alup (7) ol biñ ‘aded ṣolṭaṭ ile ma‘an berāber çıḳup[3838] gice ḳal‘anuñ[3839] (8) uġrun ḳapusın açup[3840] ṭabana tāne[3841] virüp ḳaçdılar. Meger (9) ḳal‘anuñ içinde ‘Arablardan bir iki üç yüz[3842] mikdār[3843] (10) Müslümān var idi, solṭaṭlara ve bege ḫiẕmet iderler idi,[3844] (11) baḳdılar ki begleri olacak mürted daḫı solṭaṭ

[3802] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla, P bād-ile
[3803] eyledügimüz: İ₂, V, P eyledigimüz
[3804] ġarb-ı Tilimsana: V ġarb-ı Dellise
[3805] Tellis: İ₂ Telbis, P Tennis
[3806] kāfir: İ₂ kāfirler
[3807] Ḫayre’d-dīn: -P
[3808] ġalyaṭalarınuñ mel‘ūnları evvelden Ḫayre’d-dīn Re’isüñ nām: -İ₂
[3809] ve şīr şecā‘atların: -P
[3810] işitmeleri-y-ile: V, P eşitmeleri-y-ile
[3811] nām-ile: İ₂, V, P nāmla
[3812] nāmsuz: İ₂, V, P nāmsız
[3813] mażmūnınca: V maẓmūnınca
[3814] kāfirler: İ₂ kāfirleri
[3815] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ol araya: P ol araya Re’īsüñ
[3816] işidince: İ₂, V eşidince, P görince
[3817] başlarından: İ₁, İ₂, V başından
[3818] Ḫayre’d-dīn: -P
[3819] meẕkūr: İ₂ meẕkū, V mezkūr
[3820] ġalyaṭaları: P ġalyaṭaların
[3821] ṭop-ile: İ₁, V, P ṭopla
[3822] tüfenk-ile: İ₁, P tüfenkle
[3823] hilāl: P ḥilāl
[3824] alamamışlar: İ₁, V, P almamışlar
[3825] kāfirden aldılar kendilerinüñ on iki pāre tekneden ziyāde forṣaları var idi: -P
[3826] virür idi: P virürdi
[3827] kāfir-i ebedīlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfir-i ebedīleriñ
[3828] nuṣret: -P: -P
[3829] Ḫayre’d-dīn
[3830] idüp: İ₂ eyleyüp
[3831] beş yüz: İ₂ beş-yüz
[3832] çıḳmaḳlıġa: İ₁ çıḳmaġ-ıla, P çıḳmaġla
[3833] ḥāżırlanup: ḥāżırlandılar
[3834] ṭururken: -P
[3835] burcınuñ: İ₂, V, P burcunuñ
[3836] ṣadāsı: -P
[3837] yeñlü: P yegnü
[3838] çıḳup: -İ₁, -İ₂, -V
[3839] ḳal‘anuñ: İ₂, P ḳal‘anıñ
[3840] gice ḳal‘anıñ uġrun ḳapusın açup: -P
[3841] tāne: İ₂, V, P ṭāne
[3842] üç yüz: İ₁ üç-yüz
[3843] miḳdār: İ₁, P, V miḳdārı
[3844] iderler idi: P iderlerdi

kāfirleri[3845] (12) firār idince ḳal‘a ḳapusın açup gelüp ġāzī Ḫayre’d- (13) dīn[3846] Bege aḥvāli ifāde eylediler. Ḫayre’d-dīn[3847] Beg daḫı (13) iki biñ ġāzī yigit ḳuşandurup[3848] ‘ale’l-‘acele kāfirlerüñ[3849] (14) ardlarınca gönderdi. İkinci güni[3850] bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı **[İ₁ 96a]** (1) Muṣṭafā ile[3851] varup bir lūṭa yerde ardlarından **[İ₂ 156]** yetişdiler. (2) Şimdi ġāzīler ‘aşḳla bir[3852] na‘ra-yı Allāhu ekber çeküp **[P 47a]** nireye[3853] (3) gidersiñüz kāfir-i bī-dīnler cān elimüzden ḳanda ḫalāṣ olursıñuz[3854] (4) deyüp[3855] birer yaylım ḳurşun alabandası öyle urdılar[3856] ki (5) serçe alayı kesim zemīne ṣapur ṣapur döküldiler. Andan (6) dāl-ı tīġ-i āteş-tāb olup öyle[3857] bir ḳılıç urdılar[3858] ki (7) ṭā ki palamar deyyūs[3859] sinyor deyince ḳırdılar, biñ ‘aded (8) kāfirden üç yüz elli kāfir ṣaġ alup esīr eylediler. Ḳuṣūr-ı (9) mā-bāḳīsi[3860] ṭu‘me-i şemşīrden[3861] geçüp fi’n-nār fi’s-saḳar (10) oldılar, ġāzīlerden[3862] daḫı yetmiş seksen miḳdārı (11) şehādet şerbetin nūş etdiler, raḥmetu’llāhi ‘aleyhim ecma‘īn. (12) Andan ġāzīler ol esīr eyledükleri kāfirlerüñ[3863] ellerin ardlarına[3864] **[V 47a]** (13) baġlayup daḫı[3865] ḳoyun miṣāli öñlerine ḳatup Tellise[3866] (14) geldiler. Ḫayre’d-dīn[3867] Re’īs daḫı ġāzīlerüñ[3868] istiḳbāline ḳarşu (15) varup[3869] ġazāñuz mübārek olsun oġullarum[3870] hem şehādet **[İ₁ 96b]** (1) şerbetin nūş iden ḳarındaşlarıñuzdan ötüri[3871] başlarıñuz (2) ṣaġ olsun, cenk ḥālidür elimüzden ne gelür, el-ḥükmü li’llāhu’l- (3) vāḥidü’l-ḳahhār deyüp bu siyāḳ üzre ġāzīlerüñ[3872] ḥāṭırların **[İ₂ 157]** (4) ele[3873] alup istimālet virdi. Andan Ḫayre’d-dīn[3874] Re’īs Tennis (5) burcında[3875] ġāzīlerle ma‘an berāber girüp firār iden mürtedinüñ[3876] (6) yerinden vāfir eşyā çıḳarup aḳtarma ġalyaṭalaruñ[3877] (7) dördüni-de[3878] ḳulaġına deñlü[3879] yükletdiler ve ḳara parṭalı (8) ‘asākir-i İslāma muṣarraḥ[3880] idüp yaġma etdürdi,[3881] eñ ednā (9) mertebe bir şey alamadum[3882] diyen yigit biñ ġuruşluḳ ḳara (10) parṭal aldı. Böyle bir ṭoḳ ṭoyum oldılar ki ancaḳ olur (11) ve mürted begüñ[3883] yerinden çıḳan eşyāyı orṭa mālı olmaḳ (12) üzre yine kendilerinden alduḳları ol dört pāre (13) ġalyaṭaya ṭoldurdılar. Hemān bahāra

[3845] kāfirleri: P kāfirlü
[3846] Ḫayre’d-dīn: -P
[3847] Ḫayre’d-dīn: -P
[3848] ḳuşandurup: İ₁, P ḳuşandırup
[3849] kāfirlerüñ: İ₂, V kāfirleriñ
[3850] güni: V gün
[3851] ile: -İ₂, -V, -P
[3852] bir: -İ₁
[3853] nireye: İ₂, V, P nereye
[3854] olursıñuz: P olursıñız
[3855] deyüp: P deyü
[3856] urdılar: İ₂ ururlar
[3857] öyle: İ₁ eyle, -İ₂
[3858] urdılar: İ₁, İ₂, V düşdiler
[3859] deyyūs: İ₂ reyūs
[3860] ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi: P bāḳīsi
[3861] şemşīrden: İ₁, P şemşirden
[3862] ġāzīlerden: İ₂ ġāzīler
[3863] kāfirlerün: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[3864] ardlarına: P ḳafalarına
[3865] daḫı: -P
[3866] Tellise: Tennise İ₁, İ₂, V
[3867] Ḫayre’d-dīn: -P
[3868] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[3869] ḳarşu varup: P çıḳup
[3870] oġullarum: V, P oġullar
[3871] ötüri: P içün
[3872] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[3873] ele: -P
[3874] Ḫayre’d-dīn: -P
[3875] burcında: İ₁, P burcunda, V burcına
[3876] mürtedinüñ: İ₁ mürtediñ, İ₂ mürted begüñ
[3877] ġalyaṭalaruñ: İ₁ ġalyaṭalarıñ
[3878] dördüni-de: İ₂, V dördinde, P dördünde
[3879] deñlü: İ₂ ḳadar
[3880] muṣarraḥ: İ₂ mesrūr
[3881] etdürdi: İ₁, V iderdi, İ₂ etdirdi
[3882] alamadum: P almadum
[3883] mürted begüñ: İ₁ mürtediñ, V mürted beñüñ

müte‘allıḳ yüz elli ḳanṭar (14) fülfül ile yetmiş beş ḳanṭar dārçīn[3884] ve ḳırḳ beş ḳanṭar (15) ḳaranfil çıḳardılar ve daḫı dört yüz ḳanṭar[3885] ibrişim **[İ₁ 97a]** (1) ḥarīr[3886] çıḳardılar ve[3887] **[P 47b]** yigirmi beş biñ zerā‘[3888] bez çıḳardılar. (2) Şöyle-ki her bir zerā‘yı[3889] birer[3890] fillūrī[3891] altun[3892] ider idi (3) ve dört yüz[3893] ḳadar aġzıña lāyıḳ şehd [u] ‘asel ve altı yüz[3894] (4) ḳanṭar bal mumı daḫı on altı biñ çīze[3895] sūf. El-ḥāṣıl (5) işbu ẕikr eyledügimüz[3896] eşyāları teknelere ṭoldurdılar.[3897] Andan (6) Ḫayre’d-dīn[3898] Re’īs Tennise kendi ṭarafından bir żābıṭ[3899] naṣb (7) eyledi. Şimdi Cezāyire[3900] toġru[3901] gitmek üzre iken bir ḫaber (8) geldi-ki **[İ₂ 158]** ol firār iden mürted Tennis Begi ṣaḥrā cānibinde (9) üç fenerli nām Neceh içine varup dāḫil oldı. Ol (10) zamān[3902] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3903] Re’īs Neceh şeyḫine mekṭūb yazup (11) gönderdi ve eytdi: Ol mürtede söyleyesin-ki[3904] eger (12) mürtedlıḳdan vazgelüp tecdīd-i īmān idüp kāfire (13) bende-i dest-gīr olmaḳlıḳdan[3905] tövbe [u] istiġfār idüp (14) ḫāliṣ muḫliṣ bende-i mü’mīn olursa biz daḫı ve’l-kāẓimīne’l- (15) ġayẓa[3906] ve’l-‘āfīne ‘ani’n-nās mışdaḳınca[3907] **[V 47b]** ṣuçından **[İ₁ 97b]** (1) geçüp yine evvelki gibi amān’ullāh ve amānu’r-resūl[3908] virüp[3909] gelüp (2) yerinde oṭursun ve illā ‘inād [u] muḫālefet iderse ‘ināyet-i (3) Ḥaḳ birle elimden bir vechle necāt bulması emr-i maḥāldur (4) deyüp[3910] ḳaṭ‘-ı kelām[3911] eyledi. Mektūbdur[3912] gitmekde, bizüm[3913] ḳışṣamuz[3914] (5) Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3915] Re’īse geldi: Fırṣant ve nuṣret viren (6) cenāb-ı kibriyāya[3916] ḥamd [u] senālar idüp[3917] yā Rabb ben ‘abd-i ża‘īf (7) ḳuluña nuṣret iḥsān eyle[3918] deyüp[3919] ‘ibādāt [u] ṭā‘at[3920] birle giceleri (8) iḥyā eyledügi[3921] ḳatı çoḳ idi.[3922] (9) Vaḳtā ki[3923] bir mübārek sā‘atde (9) on iki pāre tekne kendileri dört daḫı kāfirlerden (10) alduḳları dört pāre ġalyaṭa ile cümlesi cem‘an yekūn **[İ₂ 159]** (11) on altı pāre tekne olmaḳ üzre Tennisden ḳalḳup (12) muvāfıḳ bād-ı sa‘ādet ile[3924] sālimīn [u] ġānimīn ṭopların (13) tüfenklerin[3925] aṭarak daḫı şenlik ve

[3884] dārçīn: İ₁ ṭārçīn
[3885] ve ḳırḳ beş ḳanṭar ḳaranfil çıḳardılar ve daḫı dört yüz ḳanṭar: -İ₂
[3886] ḥarīr: P ḥarīr ile
[3887] çıḳardılar ve: -P
[3888] zerā‘: İ₂ zerāġ
[3889] zerā‘yı: İ₂ zerāġı, P zerāġ
[3890] birer: P biz birer
[3891] fillūrī: -P
[3892] altun: İ₂ altunı
[3893] dört yüz: İ₁, İ₂ dört-yüz
[3894] altı yüz: İ₁, İ₂ altı-yüz
[3895] çīze: P çizze
[3896] eyledügimüz: İ₂, V eyledigimüz, P eyledigümiz
[3897] ṭoldurdılar: P ṭoldurup
[3898] Ḫayre’d-dīn: -P
[3899] żābıṭ: İ₂, V, P ẓābıṭ
[3900] Cezāyire: P Cezā’ire
[3901] ṭoġru: İ₁, İ₂ ṭoġrı, -P
[3902] ol zamān: P ol-zamān
[3903] Ḫayre’d-dīn: -P
[3904] söyleyesin-ki: İ₁, İ₂, V söyleyesin
[3905] olmaḳlıḳdan: İ₂, P olmaḳdan
[3906] ve’l-kāẓimīne’l-ġayẓa: V ve’l-kāẓimīne’l-ġays
[3907] mışdaḳınca: İ₂ mışdaḳıca
[3908] amānu’r-Resūl: İ₁ amān-ı Resūl
[3909] virüp: -İ₂, V virdi, -P
[3910] deyüp: P deyü
[3911] kelām: V kelā
[3912] mektūbdur: İ₁ mektūbdır
[3913] bizüm: İ₂ bizim
[3914] ḳışṣamuz: İ₂ ḳışsamız, P ḳışṣa
[3915] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[3916] cenāb-ı kibriyāya: P cenāb-ı Rabbü’l-‘ālemīne
[3917] idüp: P eyledi
[3918] iḥsān eyle: P eyledüñ
[3919] deyüp: -P
[3920] ṭā‘at: -İ₁
[3921] eyledügi: P idüp
[3922] ḳatı çoḳ idi: P
[3923] vaḳtā ki: P tā ki
[3924] bād-ı sa‘ādet ile: P bād-ile
[3925] tüfenklerin: -P

şādmānlıḳ ile[3926] (14) ḳumaş [u] ḥarīr[3927] şancaḳların delebiderek gelüp[3928] salṭānat-ı (15) Cezāyire[3929] dāḫil oldılar. İslām ‘askeri şad [u] ferḥunde **[İ₁ 98a]** (1) ve a‘dā-yı liyām maḥzūn yas [u] mātemde oldılar **[P 48a]** ve ḳarındaşı (2) Oruç Re’īs daḫı İsḥāḳ Dede gelüp ḳarındaşları (3) Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3930] Re’īsi ḳarşulayup biribirlerinüñ[3931] (4) boyunlarına ṣarılup[3932] ġazāñ[3933] mübārek olsun ḳarındaş (5) hemīşe sa‘ādet-bād didiler.[3934] Ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne[3935] daḫı ġazāñuz (6) mübārek ola ġāzī begler deyüp ḥāl [u] ḥātır ṣorışdılar (7) ve ehl-i beledlinüñ büyügi ve küçügi[3936] yalıya dökilüp[3937] ‘ale’s- (8) selāma yā re’īsü’l-mücāhidīn ehlen ve sehlen deyüp du‘ālar (9) etdiler. Andan teknesinden çıḳup ḳonaḳlarına gidüp (10) yediler, içdiler ve geçen aḥvālleri naḳl [u] beyān etdiler[3938] ve ol (11) ġanīmet eşyāları ki[3939] ẕikr olınmış idi. Teknelerden çıḳarup (12) bedestāna yıġup ṭoldurdılar, pāya geleni ġāzīler pāy etdiler,[3940] (13) gelmeyeni ṣatup aḳçesin pāy etdiler. **[İ₂ 160]** Şöyle-ki ġāzīler (14) ṭoḳ ṭoyum oldılar. Şimdi gelelüm-ki[3941] mektūbdur[3942] Neceh şeyḫine (15) varup vuṣūl olsun[3943] ve ḳırā’at olınup mefhūmdur[3944] ma‘lūm **[İ₁ 98b]** (1) olduḳda[3945] şeyḫ eytdi: Gel imdi bu mekṭūbuñ mefhūmınca (2) ‘amel eyle, **[V 48a]** ol mücāhid ḥaḳ söylemiş gerekdür ki[3946] tövbe [u] istiġfār (3) idüp[3947] varup evvelki gibi yeriñe oturasın[3948] didi.[3949] Ol zamān[3950] (4) ol Tilimsan Beginüñ[3951] ḳarındaşı[3952] oġlu olan mürted ġażaba (5) gelüp eytdi: İspanya ḳralı ṣaġ olsun benüm āhımı anda (6) ḳor mı ḳıyās idersin, hīçbir fırḳaṭacı ḫırsız ḳral ile[3953] (7) başa mı çıḳsa gerek, yarın bir aġır donanma ile çıḳup (8) Cezāyiri[3954] alduḳda beni Cezāyire[3955] oturtması[3956] emr-i muḳarrerdür (9) deyüp lāf ḫarmānın esüp ṣavurdı. Şeyḫ daḫı baḳdı-ki[3957] (10) bu herīfüñ ḳalbinden İslām muḥabbeti ḳalkmış. Ol zamān[3958] (11) şeyḫ eytdi: N’eyleyem kendi ayaġuñla gelüp bizüm içimüze[3959] (12) sıġınduñ[3960] yoḫsa şimdi senüñ başın kendi elümle[3961] keserdüm (13) deyü yanından ḳoġup çıḳardı. Ol daḫı[3962] gelüp tekrār yine (14) Tennise geçüp **[P 48b]** oturdı.[3963] Bu ‘Arab

[3926] şenlik ve şādmānlıḳ ile: İ₂, V şenlik şādmānlıḳ ile, -P
[3927] ḥarīr: İ₂ cerīr
[3928] gelüp: -İ₁
[3929] salṭānat-ı Cezāyire: İ₂, V sulṭān-ı Cezāyire, P sulṭān-ı Cezā’ire
[3930] Ḫayre’d-dīn: -P
[3931] biribirlerinüñ: P biribirleri-y-ile
[3932] boyunlarına ṣarılup: P görişüp
[3933] ġazāñ: İ₂ ġazāyuñ
[3934] didiler: İ₁, İ₂, P dediler
[3935] ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne: İ₂ ġuzzātu’l-muvaḥḥidīn
[3936] küçügi: İ₁, P küççügi
[3937] dökilüp: İ₁ dökülüp
[3938] etdiler: İ₂ eyledi, P eylediler
[3939] eşyāları ki: İ₂ eşyāları-ki, V eşyalarınki
[3940] etdiler: İ₁ iddiler
[3941] gelelüm-ki: İ₁ gelelim-ki, P gelelüm
[3942] mektūbdur: İ₁ mektūbdır
[3943] olsun: P oldı
[3944] mefhūmdur: İ₁ mefhūmdır
[3945] olduḳda: P olınca
[3946] ki: -İ₂
[3947] idüp: P idesin
[3948] oturasın: İ₁, İ₂, V oṭur
[3949] didi: İ₁ dedi
[3950] ol zamān: P ol-zamān
[3951] beginüñ: İ₂ beginiñ
[3952] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3953] ḳral ile: İ₂, V ḳralla
[3954] Cezāyiri: P Cezā’iri
[3955] Cezāyire: P Cezā’ire
[3956] oturtması: İ₁, İ₂, V oṭurtması
[3957] baḳdı-ki: İ₁ baḳındı
[3958] ol zamān: P ol-zamān
[3959] içimüze: İ₂ içimize
[3960] sıġınduñ: İ₁, İ₂, V sıġındıñ
[3961] elümle: -İ₂
[3962] ol daḫı: P ol-daḫı
[3963] oturdı: İ₁, İ₂, V oṭurdı

ḳısmına ḳadīmü’z-zamāndan (15) berü i‘timād etmek yoḳdur dimediler ki bu vilāyeti fetḥ iden **[İ₁ 99a]** (1) ġāzīler senüñ **[İ₂ 161]** bir daḫı buraya[3964] geldügin[3965] istemezler, var nereden (2) geldüñ ise[3966] yine oraya yıḳıl[3967] git deyemediler. Ṣalt (3) kendi başına gelmiş idi, yanında ‘aẓīm ‘askeri yoḳ (4) idi-ki[3968] ḥükm-i ġālibüñ[3969] ḍarb-ı desti-y-ile gelüp oturdı[3970] diseler (5) ol zamānda[3971] el-‘öẕür ‘ında keremü’n-nās maḳbūl mışdaḳınca (6) bildi-ki[3972] ol zamān[3973] ‘özürleri ḳabūl olınur idi. Ammā ‘Arabuñ (7) şānındandur ki[3974] ekṣeriyyā her kim eşek biz semer feḥvāsın[3975] (8) ḳullanurlar. Ḥāṣıl-ı kelām kıṣṣayı ne dirāz idelüm:[3976] (9) Yine evvelki gibi ‘Arablarla yek dil[3977] yek cihed[3978] olup[3979] ol (10) mürted Tennise oturduḳda[3980] başladı eṭrāf [u] eknāfı yaḳup (11) yandurmaġa. Şimdi bu ḫaberdür[3981] yine[3982] Ḫayre’d-dīn[3983] Re’īse ve Oruç (12) Re’īse gelüp vuṣūl oldı.[3984] Bir miḳdār perīşān ḫāṭır[3985] oldılar. (13) Andan Ḫayre’d-dīn Re’īs ḳarındaşı Oruç Re’īse[3986] eytdi: (14) Eger murādıñuz olursa ‘ināyet-i Ḥaḳ birle varup ol (15) mürtedüñ[3987] başını[3988] ḳırup daḫı[3989] vücūdını[3990] maḥv[3991] eylememüz **[İ₁ 99b]** (1) emr-i muḳarrerdür.[3992] Ṣaḳın ṣanma ki[3993] ḫāyin berḫudār olur ‘āḳıbet (2) yā boynu urulur yā ber-dār olur mışdaḳınca ḳarındaşı[3994] (3) Oruç Re’īsüñ ḫāṭırın **[V 48b]** ele alup bu güne istimālet (4) virince Oruç Re’īs daḫı eytdi: Yoḳ ḳarındaş **[İ₂ 162]** Ḥaḳ Te‘ālā (5) kemālātuñ arṭura, bu def‘a inşā’llāh himmetiñüzle nevbet (6) bizümdür, ol mel‘ūn ile bir ḥāl [u] yol olmamuz emr-i muḳarrerdür, (7) hemān siz du‘āya meşġūl oluñ dedi. Zīrā Cezāyirüñ[3995] eṭrāfında (8) on pāre ḳal‘a var idi, beşi şarḳ ṭarafında[3996] ve beşi ġarb (9) ṭarafında.[3997] Ol ġarb[3998] ṭarafında[3999] olan ḳal‘aları[4000] Oruç Re’īsüñ (10) ḥükminde idi, şarḳ ṭarāfında[4001] olan ḳal‘alara[4002] Ḫayre’d-dīn[4003] Re’īs[4004] (11) hüḳm ider idi.[4005] Bu minvāl üzre mābeynlerinde ḥad kesilmiş (12) idi. **[P 49a]** Ol sebebden

[3964] buraya: P bunda
[3965] geldügin: P geldügüñ
[3966] geldüñ ise: P geldüñse
[3967] yıḳıl: -P
[3968] yoḳ idi-ki: P yoḳ-ki
[3969] ġālibüñ: İ₁ ġālib
[3970] oturdı: İ₁, İ₂, V oṭurdı
[3971] ol zamānda: P ol-zamānda
[3972] bildi-ki: İ₁, İ₂ belki
[3973] ol zamān: P ol-zamān
[3974] ki: -İ₁, -İ₂, -V
[3975] feḥvāsın: İ₂ feḥvāsınca
[3976] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: İ₂, V ḳıṣṣayı ne dirāz idelim, -P
[3977] yek dil: İ₂, P yek-dal, V yek-dil
[3978] yek cihed: V yek-cihed
[3979] olup: İ₂ ol
[3980] oturduḳda: İ₁, İ₂, V oṭurduḳda
[3981] ḫaberdür: İ₁, P ḫaberdir
[3982] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[3983] Ḫayre’d-dīn: -P
[3984] oldı: P olınca
[3985] perīşān-ı ḫāṭır: P ḫāṭırları perīşān
[3986] Ḫayre’d-dīn Re’īs ḳarındaşı Oruç Re’īse: P ḳarındaşı Oruç Re’īse Re’īs eytdi
[3987] mürtedüñ: P mürteddüñ
[3988] başını: P başın
[3989] daḫı: -P
[3990] vücūdını: P vücudın
[3991] maḥv: İ₁ maḥiv
[3992] muḳarrerdür: P muḳarrerdir
[3993] ṣanma ki: İ₂ ṣanma-ki
[3994] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[3995] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ
[3996] ṭarafında: İ₂ ṭarāfında
[3997] ṭarafında: İ₂ ṭarāfında
[3998] ġarb: İ₂ ‘Arab
[3999] ṭarafında: İ₂ ṭarāfında
[4000] ḳal‘aları: P ḳal‘alar
[4001] ṭarafında: İ₂ ṭarāfında
[4002] ḳal‘alara: P ḳal‘alar
[4003] Ḫayre’d-dīn: -P
[4004] Re’īs: P Re’īsüñ
[4005] hükm ider idi: P ḥükminde idi

yine Ḫayre'd-dīn[4006] Re'īsüñ Oruç Re'īse (13) iẕnüñ[4007] olursa yine ben gideyüm dimesi bir miḳdār aġır (14) gelüp kendüsi Oruç Re'is Tennise gitmeklige[4008] ṭālib (15) ve rāġıb[4009] oldı. Ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-nā-şāda[4010] geldük:[4011] **[İ₁ 100a]** (1) Biz ġayrı[4012] Oruç Re'īs yāb yāb tedārük düzüp iki yüz[4013] (2) çādır ḥāżır[4014] [u] müḥeyyā[4015] eyledi daḫı ḳaradan maḥalle çıḳarduḳları (3) yoḳ idi.[4016] Hep işleri deñiz ṭarafında teknelerle ḳorṣanlıḳ (4) ġazā[4017] iderler idi.[4018] İbtidā maḥalleleri bu iki yüz[4019] çādır idi. (5) İmdi Oruç Re'īs ol iki yüz[4020] 'aded maḥalle-i manṣūranuñ (6) her levāzımāt-ı mühimmelerin[4021] tamām geregi gibi ḥāżır[4022] [u] müḥeyyā (7) eyledükde[4023] 'ulema-ı ḥużūra ḳaġırup daḫı 'izzet [u] ikrām (8) **[İ₂ 163]** eyleyüp[4024] ḫāṭırların ele[4025] aldı. Andan eytdi: Efendiler (9) 'ināyet-i Ḥaḳ birle[4026] himmet-i 'aliyyeleriñüz berekātı-y-ıla Tennis (10) üzerine varup murādımuz ol mürted ile bir ḥāl [u] yol (11) olmaḳdur, ḳarındaşum[4027] Ḫayre'd-dīn[4028] Re'īs[4029] aña nāme gönderdi,[4030] (12) eger mürtedlıḳdan[4031] vazgeçüp tecdīd-i 'imān birle tövbe (13) [u] istiġfār ider ise[4032] aña amān'allāh ve amānu'r-Resūl (14) gelsün yine[4033] evvelki gibi yerine oturup[4034] ḥükm [u] ḥükūmetinde (15) olsun didükde[4035] ol müfsid ḳarındaşum Ḫayre'd-dīn Re'īse[4036] **[İ₁ 100b]** (1) ḫaber göndermiş-ki İspanya ḳralı ṣaġ olsun, ḳral (2) devletinde ben öyle firḳaṭacı ḫırsız gīdīsine ser-fürū mı[4037] (3) iderüm,[4038] yarın ḳralım Cezāyiri[4039] alduḳda[4040] Cezāyire[4041] oṭururum, **[V 49a]** (4) emr-i muḳarrerdür[4042] deyü dünyāda olmaduḳ[4043] herzeler[4044] yemiş ve ḳarındaşum[4045] ol aradan (5) bu ṭarafa geldükde[4046] yine ol müfsid ṣaḥrādan[4047] gelüp 'Arablarla (6) yek dil[4048] yek-cihed olmaḳ üzre yerine oṭurup 'ibād-ı müslimīni (7) ġārāt idüp 'adüvvi'd-dīn olan İspanyol keferesine[4049] (8) zād[4050] [u] zaḫīre virmege başlamış. İmdi[4051]

[4006] Ḫayre'd-dīn: -P
[4007] iẕnüñ: İ₂ iznüñ
[4008] gitmeklige: İ₁ gitmekle, P gitmege
[4009] rāġıb: İ₁, İ₂, V raġbet
[4010] ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-nā-şāda: -P
[4011] geldük: İ₁, İ₂ geldik, P gelelüm şimdi
[4012] biz ġayrı: -P
[4013] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[4014] ḥāżır: V ḥāẕır
[4015] müheyyā: -İ₁, -İ₂
[4016] yoḳ idi: P yoḳdı
[4017] ġazā: -İ₁
[4018] iderler idi: P iderlerdi
[4019] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[4020] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[4021] levāzımāt-ı mühimmelerin: P levāzımātın
[4022] ḥāżır: V ḥāẕır
[4023] eyledükde: V eyledikde
[4024] 'izzet (u) ikrām eyleyüp: P 'izzet birle
[4025] ele: -İ₂
[4026] birle: İ₁, İ₂, V olursa
[4027] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[4028] Ḫayre'd-dīn: -P
[4029] Re'īs: -İ₂
[4030] gönderdi: P gönderüp
[4031] mürtedlıḳdan: İ₂ mürtādlıḳdan
[4032] ider ise: İ₂ ider-ise
[4033] gelsün yine: P yine gelüp
[4034] yerine oturup: -P
[4035] didükde: İ₁, İ₂ didikde
[4036] ḳarındaşum Ḫayre'd-dīn Re'īse: -P
[4037] serfürū mı: İ₁ serfürū-mı
[4038] iderüm: P eylerüm
[4039] Cezāyiri: P Cezā'iri
[4040] alduḳda: P alınca
[4041] Cezāyire: P Cezā'ire
[4042] emr-i muḳarrerdür: -İ₁, -İ₂, -V
[4043] olmaduḳ: P olmadıḳ
[4044] herzeler: İ₂ herzeleri
[4045] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[4046] geldükde: İ₂ gelduḳda, V geldikde, P gelince
[4047] ṣaḥrādan: İ₂ ṣarādan
[4048] yek dil: İ₂, P yek-dāl, V yek-dil
[4049] keferesine: P ḳralına
[4050] zād: V, P ẕād
[4051] imdi: -İ₁, -İ₂, -V

bunuñ[4052] ḥaḳḳında[4053] kitāb (9) ḳavli-y-ile[4054] ne buyurursıñuz[4055] didükde[4056] ‘ulemā eytdi:[4057] İmdi (10) yā mücāhid küllü mużırrun yuḳtel mażmūnınca anuñ ḳatli[4058] saña (11) ḥelāldür ve[4059] ol şürūr [u] fitneyi ümmet-i **[P 49b]** Muḥammed **[İ₂ 164]** üzerinden def‘[4060] (12) eylemeñüz[4061] bābında ecr-i ‘aẕīmlere nāyil[4062] olup ḳılıcıñuz[4063] ‘arş-ı (13) a‘lāya[4064] aṣılması bī-reybdür ve aña mu‘ayyen olan ‘urbān-ı (14) ‘eṣḥıyāların daḫı der-kelle idesin deyüp[4065] bu minvāl-ı (15) meşrūḥ üzre ‘ulemā fetvā yazup Oruç Re’isüñ eline virdiler[4066] **[İ₁ 101a]** (1) ve[4067] cümlesi-y-ile Oruç Re’īs vedā‘laşup ve[4068] ḳarındaşı[4069] (2) Ḫayre’d-dīn[4070] Re’īs ile ve İsḥāḳ Dede ile cihān cihān öpüşüp (3) koḳışup[4071] ve[4072] biribirlerine[4073] vedā‘lar eyleyüp[4074] bir mübārek sā‘atde (4) Cezāyirden[4075] çıḳup ‘azm-i Tennis eyleyüp gitmekde. Şimdi (5) ḳonarak göçerek Tennise gelüp nāzil oldılar. Ol-zamān[4076] ol mürtedi[4077] (6) evvelden mu‘ayyen olup Tennise oturdan[4078] ‘Arab ḳavmi ṣuçların (7) baṣdurmaḳ feḥvāsınca[4079] meẕkūr[4080] Tilimsan sulṭānınuñ ḳarındaşı (8) oġlu[4081] mürtedi[4082] baġlayup andan[4083] Oruç Re’īsüñ ḥużūrına getürdiler (9) daḫı hemīşe düşmānlaruñ[4084] ḥāk-i pāyında[4085] böyle ḳaltīn[4086] ola (10) yā Mevlānā el-mücāhid[4087] didiler.[4088] Oruç Re’īs daḫı işāret idüp (11) ol suḥteden du‘ālar iden iki yüzlü münāfıḳ ‘Arabları hep (12) bende çekdürdi.[4089] ‘Arablar[4090] şimdi neye uġraduḳların[4091] bilmeyüp (13) tefekkür eyleyüp deryā-yı fikre ġarḳ oldılar.[4092] Andan Oruç Re’īs[4093] cümlesin (14) bend-i belāya müstaġraḳ **[İ₂ 165]** olmaḳ üzre getürüp hep[4094] öñüne (15) dizdi.[4095] Eñ başda olan re’s-i ḳuman[4096] bend-i belā-keş[4097] ol mürted beg **[İ₁ 101b]** (1) idi, daḫı ālet[4098] yanında ‘Arablar hep yollu

[4052] bunuñ: P anuñ
[4053] ḥaḳḳında: V ḥaḳḳından
[4054] ḳavli-y-ile: P ḳavlince
[4055] buyurursıñuz: P buyurursız
[4056] didükde: V didikde, P dedükde
[4057] eytdi: P eytdiler
[4058] ḳatli: V ḳatl
[4059] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[4060] def‘: V, P ref‘
[4061] eylemeñüz: P eylemeñiz
[4062] nāyil: İ₂, V, P nā’il
[4063] ḳılıcıñuz: P ḳılıcıñız
[4064] ‘arş-ı a‘lāya: P ‘arşa
[4065] deyüp: P deyü
[4066] virdiler: İ₁, İ₂ verdiler
[4067] ve: P ol-daḫı
[4068] ve: P ve hem
[4069] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[4070] Ḫayre’d-dīn: -P
[4071] öpüşüp ḳoḳışup: İ₁, İ₂ öpüşüp koḫuşup, P görişüp ve öpüşüp
[4072] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[4073] biribirlerine: P birbirleri-y-ile
[4074] vedā‘lar eyleyüp: İ₁ vedā‘ eyleyüp, P vedā‘laşup
[4075] Cezāyirden: P Cezā’irde
[4076] ol-zamān: -İ₁, -İ₂, -V
[4077] mürtedi: İ₁, İ₂ mürteddi
[4078] oturdan: İ₁, İ₂, V oṭurdan
[4079] feḥvāsınca: P içün
[4080] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[4081] Tilimsan sulṭānınuñ ḳarındaşı oġlu: -P
[4082] mürtedi: İ₁, İ₂ mürteddi
[4083] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[4084] düşmānlaruñ: İ₂, V düşmānların
[4085] ḥāk-i pāyında: P ḥāk-i pāyuñda
[4086] ḳaltīn: İ₁ ḳalṭayun, İ₂ ḳaldayun, P ġalṭīn
[4087] el-mücāhid: P el-mücāhidīn
[4088] didiler: İ₁, İ₂, P dediler
[4089] çekdürdi: P çeküp
[4090] ‘Arablar: P ‘Arablardur
[4091] uġraduḳların: İ₁, İ₂ uġradıḳların
[4092] tefekkür eyleyüp deryā-yı fikre ġarḳ oldılar: İ₁, İ₂ tefekkür deryāsına ġarḳ oldılar, P tefekküre düşdiler
[4093] Oruç Re’īs: P Oruç Re’īsüñ
[4094] cümlesin bend-i belāya müstaġraḳ olmaḳ üzre getürüp hep: -P
[4095] öñüne dizdi: P ḥużūrına dizdiler
[4096] ḳuman: İ₁ man
[4097] bend-i belākeş: -P
[4098] ālet: İ₂ alet

yolınca[4099] zincīre (2) dizilmişler[4100] idi. İbtidā Oruç Re'īs ol mürted bege **[V 49b]** eytdi: (3) Ey mel'ūn şimdi niçe gördüñ[4101] kendiñi[4102] dedi, yā[4103] ḳarındaşum[4104] (4) Ḫayre'd-dīn Re'īs[4105] saña āmān virüp mürtedlıḳdan vaz- (5) geçüp[4106] tövbe [u] istiġfār ider ise[4107] biz daḫı ṣuçın[4108] 'afv (6) idelüm,[4109] gelsün[4110] yine evvelki gibi yerine oṭursun[4111] deyü ḫaber[4112] (7) gönderdükde sen cevāb etdüñ-ki[4113] ḳral devletinde ben öyle (8) firḳaṭacı ḫırsız gīdīlerine[4114] eyvallāh-mı var[4115] deyü bunca[4116] herze[4117] yemek (9) saña düşer miydi, biz el-ḥamdü li'llāh ḫırsız degüllerüz senüñ (10) gibi dīn düşmānlarına mu'āvenet idici mürtedlere, gerçi[4118] (11) ḫırsızlaruz[4119] deyüp cellād-ı bī-āmāna işāret idince (12) şirb-i kelle puf[4120] gövde poḳ[4121] **[P 50a]** olup fi'n-nār fi's-saḳar oldı. (13) Andan 'Arablara döndi,[4122] eytdi: Ey mel'ūnlar işbu ḳatl (14) olan mürted begiñüz[4123] evvel yek[4124] başına gelüp içiñüze[4125] (15) girdükde vilāyet ṣāḥibleri olan ġāzīler senüñ **[İ₁ 102a]** (1) buraya geldügine ḳāyil[4126] degüllerdür deyü şimdi ṭuṭup[4127] (2) baġlayup ḥużūra[4128] getürdügiñüz[4129] gibi ol zamān[4130] baġlayup[4131] (3) getürmege **[İ₂ 166]** ḳādir degüller midiñüz, bu iş ṭuṭup[4132] baġlayup (4) getürmek evvelden gerek idi deyüp[4133] cümlesinüñ kellesin (5) uçurdı.[4134] Andan orṭalıġı murād [u] maḳṣūdı[4135] üzre (6) ṣaflayup kendi ṭarafından başḳa[4136] ḥākim[4137] naṣb eyledi. (7) Üç günden soñra[4138] ġāziyānı[4139] bir araya cem' idüp[4140] dīvān (8) eyledi[4141] ve[4142] eytdi: El-ḥamdü li'llāh oġullar 'ināyet-i Ḥaḳ birle bu ḫāyin (9) mürtediñ ve aña mutāba'at iden[4143] münāfıḳān-ı (10) zevāl-vechinüñ[4144] haḳlarından geldük.[4145] Şimdi sizler (11) baña yār ve yāver olursañuz,[4146] ḳatl

[4099] 'Arablar hep yollu yolınca: P yollu yolınca ol 'Arablar hep
[4100] dizilmişler: P dizilmiş
[4101] gördüñ: İ₂ gördiñ
[4102] kendiñi: P kendüñ
[4103] dedi yā: -P
[4104] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[4105] Ḫayre'd-dīn Re'īs: -P
[4106] mürtedlıḳdan vazgeçüp: -P
[4107] ider ise: P iderse
[4108] ṣuçın: İ₁, V ṣuçun, P suçından
[4109] 'afv idelüm: İ₂, V 'afv idelim, çeküp
[4110] gelsün: -P
[4111] oṭursın: P oturdalum
[4112] ḫaber: -İ₁
[4113] etdüñ-ki: İ₂ etdi-ki
[4114] ḫırsız gīdīlerine: P ḫırsızlara
[4115] var: P iderem
[4116] bunca: -İ₁, -İ₂, -V
[4117] herze: P herzeler
[4118] gerçi: İ₂, V gerçe
[4119] ḫırsızlaruz: ḫırsızlarız
[4120] puf: İ₁, İ₂, V yuf
[4121] poḳ: -İ₁, -V, -P
[4122] döndi: -P
[4123] mürted begiñüz: İ₁ mürted-begiñüz
[4124] yek: İ₂ yeñi
[4125] içiñüze: İ₂, P içiñize
[4126] ḳāyil: İ₂, V, P ḳā'il
[4127] ṭuṭup: -P
[4128] ḥużūra: V ḥuṣūra, -P
[4129] getürdügiñüz: İ₂, P getürdiñüz, V getürdüñiz
[4130] ol zamān: P ol-zamān
[4131] baġlayup: -P
[4132] bu iş ṭuṭup: -P
[4133] deyüp: P deyü
[4134] uçurdı: P uçurtdı
[4135] murād (u) maḳṣūdı: İ₂, V murādı maḳṣūdı, P murādı
[4136] başka: -P
[4137] ḥākim: İ₂ adam, P ḥükm
[4138] günden soñra: İ₂, P günden-soñra
[4139] ġāziyānı: P ġāzīlere
[4140] bir araya cem' idüp: -P
[4141] eyledi: P eyleyüp
[4142] ve: -P
[4143] mütābe'āt iden: P tābi' olan
[4144] zevāl-vechinüñ: V devāl-vechinüñ
[4145] geldük: İ₂, V geldik
[4146] olursañuz: P olursañız

eyledigimüz[4147] mürtedüñ[4148] (12) ‘ammisi olan[4149] Tilimsan Sulṭānına baḳalum,[4150] zīrā (13) anuñ daḫı ẓulmi ḥadden aşup İspanyol keferesine (14) Tilimsan nehri dimekle ma‘rūf olan nām-ı mevżı‘adan[4151] (15) dāyim[4152] gemiler yükledüp kāfire zād [u] zaḫīre göndermiş, **[İ₁ 102b]** (1) benüm niyyetüm ol-ṭarafa[4153] ṭoġru[4154] gitmekdür, sizler ne dirsiñüz[4155] didükde[4156] (2) cümlesi[4157] bir aġızdan çaġrışup niyyet senüñdür her nereye[4158] teveccühüñüz (3) olursa[4159] **[V 50a]** sem‘an ve ṭā‘aten[4160] didiler.[4161] Oruç Re’īs daḫı eytdi: (4) Berḫudār oluñ oġullar benüm-de sizden me’mūlum[4162] bu idi, (5) Ḥaḳ Te‘ālā cümleñüzden[4163] rāżī ve ḫoşnūd[4164] ola deyüp ol (6) aradan göç idüp Tilimsana ṭoġru[4165] gitdiler[4166] ḳonaraḳ (7) göçerek.[4167] Günlerde **[İ₂ 167]** bir gün Tilimsan altına varup[4168] nāzil (8) oldılar. Şimdi Tilimsanuñ eṭrāf [u] eknāflarında[4169] olan (9) re‘āyā-ı be-her-yāb aḳışup gelüp Oruç Re’īsi ḳarşulayup (10) ḫoş geldiñüz,[4170] ṣafā geldiñüz[4171] yā re’īsü’l-mücāhidīn ziyāretine (11) mübārek[4172] ehlen ve sehlen dediler. Zīrā Tilimsan Sulṭānı (12) ġāyet ẓālim olmaġla cigerleri püryān olup ṣıdḳ-ile[4173] (13) Oruç Re’īse bende-i muḫliṣ olmışlar idi ve Tilimsan (14) şehrinüñ büyükleri netīce-i kelām **[P 50b]** Tilimsan Sulṭānından (15) yürekleri iḫrāḳ olanlar hep[4174] aḳışup aḳışup Oruç **[İ₁ 103a]** (1) Re’īs yanına geldiler. Tilimsan Sulṭānı daḫı baḳdı-ki (2) aḥvāl başḳa düzen hemān bir giceniñ içinde nā-bedīd olup (3) ḳaçdı ve ḥapisde iki ḳarındaşı var idi. Anları ḳoyuvirdi, (4) yā anlaruñ maḥbūs olınmasına bā‘is emr-i ma‘rūf ve nehy-i münker (5) itdüklerinden[4175] ötüri[4176] idi. Anlar daḫı Fasa ṭoġru[4177] çıḳup (6) gitdiler. Şimdi Oruç Re’īs ṭopsuz tüfenksüz[4178] Tilimsanuñ (7) feṭḥi kendüsine[4179] müyesser olduġınuñ muḳābelesinde ‘aẓīm (8) ḥamd [u] senālar eyledi ve Tilimsan ḫalḳı gelüp Oruç Re’īsden[4180] (9) bey‘at idüp tābi‘ oldılar.[4181] Vel-ḥamdü li’llāh Şol ẓālimüñ (10) şerrinden[4182] **[İ₂ 168]** bizi ḫalāṣ eyleyüp[4183] beledimüzi[4184] nūr-ile münevver (11) eylediñüz[4185] deyü Oruç

[4147] eyledigimüz: P olan
[4148] mürtedüñ: İ₂, V mürtediñ
[4149] olan: -P
[4150] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[4151] dimekle ma‘rūf olan nām-ı mevżı‘adan: -İ₂
[4152] dāyim: dā’im İ₁, İ₂, P
[4153] ol-ṭarafa: İ₁ ol-ṭarāfa
[4154] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[4155] ne dirsiñüz: İ₂, V ne-dersiñüz
[4156] didükde: İ₁, İ₂, V didikde
[4157] cümlesi: İ₁ cümle
[4158] nereye: P ḳanda
[4159] teveccühüñüz olursa: P teveccüh idersüñ
[4160] sem‘an ve ṭā‘aten: İ₁, İ₂, V semi‘nā
[4161] didiler: İ₁, P dediler
[4162] me’mūlum: İ₁ me’mūlım
[4163] cümleñüzden: -P
[4164] ve ḫoşnūd: -P
[4165] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[4166] gitdiler: İ₁ giddiler
[4167] ḳonaraḳ göçerek: -P
[4168] Tilimsan altına varup: P varup Tilimsan altına
[4169] eknāflarında: P eknāfında
[4170] geldiñüz: P geldiñiz
[4171] ṣafā geldiñüz: -P
[4172] ziyāretine mübārek: -P
[4173] ṣıdḳ-ile: İ₁, V, P ṣıdḳla
[4174] hep: P cümle
[4175] itdüklerinden: İ₁ iddüklerinden, V, P etdüklerinden
[4176] ötüri: İ₂ ötürü
[4177] ṭoġru: İ₁, İ₂, V ṭoġrı
[4178] ṭopsuz tüfenksüz: İ₂ ṭopsız tüfenksiz, P ṭopsuz tüfenksiz
[4179] kendüsine: P kendiye
[4180] Oruç Re’īsden: P kendinden
[4181] idüp tābi‘ oldılar: P ve eytdiler
[4182] şerrinden: P elinden
[4183] eyleyüp: P idüp
[4184] beledimüzi: İ₂ beldemizi, P beledimüz
[4185] eylediñüz: P eyledüñ

Re’īse ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (12) efzūn[4186] du‘ālar eylediler. Şimdi bu minvāl üzre Oruç Re’īs[4187] (13) Tilimsan şehrini[4188] żabṭ [u] rabṭ eyleyüp[4189] şol[4190] mertebe emn [u] (14) āmān ve[4191] ‘adl [u] dād eyledi-kim[4192] ancaḳ olur, herkes alışında (15) virişinde[4193] yemesinde içmesinde oldılar ve ol arada **[İ₁ 103b]** (1) Tilimsana yaḳın sevāḥil-i deryāda[4194] bir ḳal‘a var idi-ki[4195] adına (2) Vahrān derler idi.[4196] Sābıḳā Müslümānlaruñ[4197] idi, soñra ḫad‘aten (3) İspanyol keferesi almışlar idi ve Tilimsana yaḳın bir palanḳa (4) daḫı beled[4198] **[V 50b]** var idi. Adına ḳal‘a dirler[4199] idi, ġāyet ġanī (5) vilāyet idi. Şöyle-ki ol ṭaraflarda[4200] olan beledlere[4201] (6) zād[4202] [u] zaḫīre hep andan giderdi[4203] ve[4204] Vahrāna daḫı her şey andan (7) gider idi. Şimdi Oruç Re’īs Tilimsanı alınca ḳal‘aya (8) ḫaber gönderdi-ki ṣaḳınsunlar Vahrāna bir şey virmesünler, bir (9) vechle rıżām yoḳdur, soñra kendüleri[4205] bilür deyü tenbīh (10) eyledi. Anlar daḫı emr-i ‘ālī mūcibince Vahrān keferesine (11) bir şey virilmedügi ecelden Vahrān zaḫireye[4206] mużā‘aḳa (12) çekdi. Şimdi gelelüm[4207] Oruç Re’īṣ kendü kendüsine (13) tefekkür idüp eytdi: **[İ₂ 169]** İki yüz[4208] çādır benüm yanımda çoḳ şeydür, (14) Cezāyir[4209] daḫı yeñi açılmış memleketdür ve düşmānı yābāndan (15) aramaġa ḥācet yoḳdur. Cezīre **[P 51a]** burcunuñ kāfirleri **[İ₁ 104a]** (1) ġāzīlerüñ[4210] etine taḥammüllenürler, gel imdi elli çādır ‘asker in- (2) şāa’llāhu’r-raḥman erenler himmeti-y-ile[4211] bize kifāyet ider yüz elli (3) çādırı Cezāyire[4212] gönderelüm,[4213] kim bilür n’olur n’olmaz (4) ġāfil ne-bāşet mışdaḳınca bu tedbīri eyledi.[4214] Çün ṣabāḥ (5) olduḳda[4215] bütün ġuzzātu’l-muvaḥḥidīni[4216] ḥużūra ḳaġırup (6) eytdi: Ey ġāzīler ben bu gice[4217] şöyle bir şey tefekkür eyledüm.[4218] (7) Eger ma‘ḳūl ise söyleyem dedi. ‘Asākir-i İslām daḫı (8) buyuruñ dediler. Oruç Re’īs daḫı ẕikr[4219] eyledügimüz[4220] minvāl (9) üzre[4221] ey[4222] oġullar şimdi biz

[4186] Oruç Re’īse ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[4187] du‘ālar eylediler şimdi bu minvāl üzre Oruç Re’īs: -İ₂
[4188] şehrini: P şehrin
[4189] żabṭ (u) rabṭ eyleyüp: P żabṭ eyledi
[4190] şol: P ve şol
[4191] emn (u) āmān ve: -P
[4192] eyledi-kim: P eyledi-ki
[4193] virişinde: İ₁, P verişinde
[4194] sevāḥil-i deryāda: -P
[4195] var idi-ki: İ₂ vardı-ki, P var idi
[4196] derler idi: P dirler
[4197] Müslümānlaruñ: İ₂ Müslümānlarıñ
[4198] daḫı beled: P beled daḫı
[4199] dirler: P derler
[4200] ol ṭaraflarda: İ₂ ol-ṭaraflarda, V, P ol eṭrāflarda
[4201] beledlere: İ₂ beledleri
[4202] zād: P ẕād
[4203] zād (u) zaḫīre hep andan giderdi: P andan ẕād (u) zaḫīre giderdi
[4204] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[4205] kendüleri: İ₁, V, P kendileri
[4206] zaḫireye: İ₂ raḫireye
[4207] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[4208] iki yüz: P iki-yüz
[4209] Cezāyir: P Cezā’ir
[4210] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂, P ġāzīleriñ
[4211] erenler himmeti-y-ile: -P
[4212] Cezāyire: P Cezā’ire
[4213] gönderelüm: İ₁, İ₂, V gönderelim
[4214] eyledi: P idüp
[4215] olduḳda: P olınca
[4216] ġuzzātu’l-muvaḥḥidīni: P ġāzīleri
[4217] ben bu gice: P bu gice ben
[4218] eyledüm: P eyledim
[4219] daḫı ẕikr: -P
[4220] eyledügimüz: İ₂, V eyledigimüz, -P
[4221] minvāl üzre: P eytdi
[4222] ey: -P

bunda iki yüz[4223] çādıruz[4224] (10) hep olanımuz[4225] bitenimüz[4226] bu aradadur,[4227] Cezāyir[4228] daḫı bir yeñi (11) açılmış memleketdür[4229] kim belki[4230] iḳtiżā ider ki[4231] deñiz āteşe yana[4232] (12) ma‘ḳūl ise yüz elli çādır Cezāyire[4233] gitsün (13) ve cānı isteyen elli çādır biñ yigit olmaḳ üzre benümle (14) berāber Tilimsanda ḳışlasun baḳalum[4234] evvel bahārda şu[4235] (15) Vahrāna[4236] anı[4237] daḫı bir ḥāl [u] yol idebilür miyüz didükde[4238] **[İ₁ 104b]** (1) ‘asākir-i İslām daḫı cümlesi **[İ₂ 170]** çaġrışup senüñ murāduñ[4239] (2) her ne şekl[4240] olursa başımuz üzre ṭapuñ, her ne ki[4241] (3) fermān buyurur ḳul ṭuṭmaya mı kim[4242] anı sulṭān buyurur mażmūnı (4) üzre [4243] emriñe fermān birlerüz deyü[4244] cümlesi[4245] semi‘nā dediler. (5) Oruç Re’īs daḫı berḫūdār **[V 51a]** oluñ oġullar benüm daḫı (6) me’mūlum sizden[4246] bu idi. Ḥaḳ Te’ālā cümleñüzden rāżī (7) ve ḫoşnūd[4247] olsun[4248] deyüp[4249] du‘ālar eyledi. Andan elli çādır (8) kendi yanında alıḳoyup yüz elli çādıruñ[4250] her bir çādır (9) başına birer yük aḳçe olmaḳ üzre baġlayup daḫı (10) bu ḳadar maḫfī hedāyā [u] peşkeş ile ḳarındaşı[4251] Ḫayre’d-dīn[4252] (11) Re’īse gönderdi ve yigirmi beşer[4253] altun Cezāyire[4254] gönder- (12) dügi[4255] yüz elli[4256] çādıruñ[4257] ġāzīlerine[4258] baḫşīş virdi.[4259] (13) Sālimīn [u] ġānimīn anlar[4260] Cezāyire toġru[4261] çıḳup gitmekde. (14) Bizüm kışṣamuz[4262] Tilimsan Sulṭānına geldi:[4263] Ol zamān ki[4264] Ġāzī[4265] (15) Oruç Re’īs iki yüz[4266] çādır ile kürüdüp Tilimsan altına **[İ₁ 105a]** (1) gelüp nāzil olduḳda ol Tilimsan Sulṭānı[4267] Oruç (2) Re’īsün ḫavfından ḳaçup[4268] firār eyledi dimiş idük.[4269] İmdi (3) ol Tilimsan Sulṭānı başın alup ṭoġru[4270] Angad şeyḫinüñ (4) varup yanına[4271] dāḫil olup fitne ṭaġarcıġın ḳaynatmaġa (5) başladı. Zīrā şeyṭānlıḳda **[İ₂ 171]** ḫannās [u] vesvāsı[4272] ḳırḳ sene (6) daḫı sille-i şākird idinmege ḳabiliyyeti olmaġ-ıla[4273]

[4223] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[4224] çādıruz: P çādırız
[4225] olanımuz: İ₂ olanımız
[4226] bitenimüz: İ₂ bitenimiz
[4227] bu aradadur: P bunda dirse
[4228] Cezāyir: P Cezā’ir
[4229] memkeketdür: P beldedir
[4230] belki: İ₁, İ₂ bildiñ, P bilür
[4231] ider ki: İ₁, İ₂ ider-ki
[4232] yana: -İ₁, -İ₂
[4233] Cezāyire: P Cezā’ire
[4234] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[4235] şu: -İ₁, -İ₂, P şol
[4236] Vahrāna: İ₁ Vahrānı
[4237] anı: -İ₁, -İ₂, -V
[4238] didükde: İ₁, V didikde, P dedükde
[4239] murāduñ: İ₁, İ₂, V murādıñ
[4240] ne şekl: İ₂, V ne-şekl, P her niçe
[4241] ne ki: İ₂, P ne-ki
[4242] ṭuṭmaya mı kim: İ₁, İ₂, V ṭuṭmaya ki
[4243] mażmūnı üzre: İ₂ maẓmūnı üzre, P mażmūnınca
[4244] deyü: P deyüp
[4245] cümlesi: P cümle
[4246] sizden: -P
[4247] ve ḫoşnūd: -P
[4248] olsun: P ola
[4249] deyüp: P deyü
[4250] çādıruñ: İ₂, V çādırıñ
[4251] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[4252] Ḫayre’d-dīn: -P
[4253] beşer: İ₁, İ₂, V beş
[4254] Cezāyire: P Cezā’ire
[4255] gönderdügi: P giden
[4256] yüz elli: -P
[4257] çādıruñ: İ₁, V çādırıñ, -P
[4258] ġāzīlerine: P ġāzīlere
[4259] virdi: P virdi anlar daḫı
[4260] anlar: -P
[4261] ṭoġru: İ₁, İ₂ doġru
[4262] bizüm ḳışṣamuz: -P
[4263] Tilimsan sulṭānına geldi: P gele Tilimsan sulṭānına
[4264] ol zamān ki: İ₁, P ol zamān-ki
[4265] Ġāzī Oruç Re’īs: -P
[4266] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz, -P
[4267] çādır ile kürüdüp Tilimsan altına gelüp nāzil olduḳda ol Tilimsan sulṭānı: -P
[4268] ḳaçup: -P
[4269] idük: İ₂, V idik
[4270] ṭoġru: -İ₁, -İ₂, -V
[4271] varup yanına: P yanına varup
[4272] ḫannās (u) vesvāsı: İ₂ ḫannās-ı vesvāsı
[4273] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġın

şimdi (7) Vahrānuñ mirkişine **[P 51b]** nāme yazup gönderdi ve eytdi: (8) Ḥayf[4274] [u] yazuḳlar olsun size,[4275] ben seni kendime yār [u] vefādār[4276] (9) ḳıyās iderdüm,[4277] elimden memleketümden[4278] daḫı sultānlıġumdan[4279] (10) ayrıldum,[4280] beni hīç arayup ṣorup ḥālüñ nedür[4281] dimediñüz,[4282] (11) bu ḳadar māl [u] ḫazīnemden bir aḳçe alamayup ṣalt başum-ıla[4283] (12) firār idüp Angad içine düşdüm,[4284] dārāt-ı devletüm[4285] bir firḳaṭacı (13) gīdīsine naṣīb oldı[4286] deyüp vāfir aġlayup istimdād (14) ṭaleb eylemiş. Şimdi nāmedür mirkişe varup vuṣūl (15) olduḳda[4287] nāmeyi[4288] ḳırā'at idüp[4289] mefhūm[4290] [u] ma'lūm olduḳda[4291] **[İ₁ 105b]** (1) der-'aḳab nāme mefhūmuñ[4292] yazup Tilimsan Sulṭānına (2) gönderdi ve eytdi: Her ne murāduñ[4293] var ise[4294] baña bildüresin[4295] (3) yār odur ki buñ deminde yār ola ṣādlıḳda her kim (4) olur yār ola mışdaḳınca hemān māl ile mi[4296] olur yoḫsa (5) 'asker ile mi[4297] olur saña mu'āvenet iderim[4298] dedi. Zīrā (6) ol firḳaṭacı benüm daḫı[4299] ḳal'adan gelen zād [u] zaḫīreye (7) māni' oldı. Şimdiki ḥālde[4300] pek żarūretimüz **[V 51b]** vardur (8) deyüp aḥvāli bildürdi ve yigirmi biñ altun **[İ₂ 172]** gönderdi. (9) Hemān göreyüm seni bir adam[4301] gibi ḥareket eyle 'Arab dilāverlerinden[4302] (10) 'asker yazup sen öteden ben beriden bolay-kim[4303] firḳaṭacı (11) Tilimsandan ḳaçıra idik[4304] deyü mirkiş bu minvāl üzre (12) ol Tilimsan Sulṭānı olan müfside[4305] nāme gönderdi. (13) Tilimsan Sulṭānı daḫı altun ḳuvveti-y-ile vāfir 'urbān 'askeri (14) yazdı.[4306] Andan 'ahd [u] āmān eylediler kim[4307] yasını yine evvelki (15) gibi Tilimsana oṭurduruz yāḫūd cümlemüz[4308] ḳırılur[4309] **[İ₁ 106a]** (1) giderüz didiler.[4310] Tilimsan Sulṭānı daḫı 'urbāna eytdi: (2) Bu iddi'ā eylediñüz 'ahde vefā[4311] ḳılmaḳlıġa[4312] benüm ḳalbüm[4313] inanmaz (3) illā kim büyükleriñüz[4314] evlādlarından[4315] Vahrān żābıṭı[4316] olan (4) mirkişe rehīn bıraḳmayınca didi.[4317] Anlar daḫı 'ale'r-re's ve'l-

[4274] ḥayf: V ḥayfā, P ḥayfā ki
[4275] yazuḳlar olsun size: -P
[4276] vefādar: P ḳafadār
[4277] iderdüm: İ₂, P iderdim
[4278] elimden memleketümden: P il memleketümden
[4279] sultānlıġumdan: İ₂ sultānlıġımdan
[4280] ayrıldum: P ayrıldım
[4281] ḥālüñ nedür: İ₁, İ₂, V nedür ḥālüñ
[4282] dimediñüz: P dimezsin
[4283] başum-ıla: İ₂, V, P başumla
[4284] düşdüm: P getür düşdüm
[4285] dārāt-ı devletüm: İ₂ dārāt-ı devletim
[4286] naṣīb oldı: P ḳaldı
[4287] olduḳda: P olınca
[4288] nāmeyi: -P
[4289] ḳırā'at idüp: P oḳıyup
[4290] mefhūm: P mefhūmı
[4291] olduḳda: P olınca
[4292] mefhūmuñ: -P
[4293] murāduñ: İ₂, V murādıñ
[4294] var ise: İ₂ var-ise
[4295] bildüresin: İ₁ bildiresin, P bildür
[4296] māl ile mi: İ₁, İ₂ māl-ile-mi, V malla mı
[4297] ile mi: İ₁, İ₂, V ile-mi
[4298] iderim: İ₁, İ₂, P iderüm
[4299] benüm daḫı: İ₁ benim daḫı, P benüm-daḫı
[4300] şimdiki ḥālde: P şimdiki-ḥālde
[4301] adam: İ₂, V ādem
[4302] dilāverlerinden: İ₁ dilāverlerinde
[4303] bolay-kim: P bolay-ki
[4304] ḳaçıra idik: İ₁, V, P ḳaçıra-y-ıduḳ
[4305] müfside: İ₁, İ₂, V müfsīde
[4306] yazdı: İ₂ yazup
[4307] kim: P ki
[4308] cümlemüz: İ₂ cümlemiz, P cümle
[4309] ḳırulur: İ₂ ḳıruluruz
[4310] didiler: İ₂, V, P dediler
[4311] 'ahde vefā: İ₂ 'ahd (u) vefā
[4312] ḳılmaḳlıġa: İ₂ ḳıldı, P etmege
[4313] ḳalbüm: İ₁ ḳalbim
[4314] büyükleriñüz: P büyükleriñüzüñ
[4315] evlādlarından: İ₂ evladlarından
[4316] żābıṭı: İ₂ żabṭı
[4317] didi: İ₁, V, P dedi

‘ayn (5) hemān senüñ ḳalbüñ bunuñla muṭma‘in olsun deyüp şeyḫ evlādlarından[4318] (6) otuz ḳırk ‘aded uşaḳ mirkişüñ[4319] yanına rehīn ḳodılar. (7) Andan Tilimsan Sulṭānı eṭrāf [u] eknāfdan yigirmi biñden (8) tecāvüz ‘urbān ‘asker-ile ḳalḳup Vahrāna gelüp mirkiş (9) ile bulışup görişdiler. Mirkiş daḫı on biñ küffār **[P 52a]** (10) ‘askeri Tilimsan Sulṭānına imdād virüp ol aralıḳda[4320] (11) ḳalḳup ḳal‘ayı aldılar ve Tilimsan Sulṭānı geçüp ḳal‘aya (12) oṭurduḳda[4321] ḳal‘a ehli **[İ₂ 173]** Tilimsan Sulṭānına[4322] tābi‘ oldılar. (13) Şimdi bu ḫaberdür[4323] Oruç Re’īse gelüp[4324] vuṣūl olınca[4325] cān (14) başına sıçrayup hemān Tilimsandan göç eyleyüp[4326] ‘ale’l-‘acele (15) ḳal’aya geldiler. Ammā Oruç Re’īs ḳal‘aya gelmeden[4327] iki gün **[İ₁ 106b]** (1) evvel ol on biñ kāfire başbuġ[4328] olan kāfir Tilimsan Sulṭānına (2) eytdi: Şimdi Oruç Re’īs bizüm ḳal‘ayı alup żabṭ[4329] etdügimüzi[4330] (3) istimā‘ eyledükde[4331] bu ṭarafa gelse gerek imdi[4332] saña göre bir (4) işdür ki[4333] arasañ[4334] bulınmaz, hemān bu ṭarafdan[4335] ‘askerin alup (5) Ṭarara semtini[4336] alursın, andan göz ḳulaḳ olursın,[4337] (6) tamām Oruç Re’īs ḳal‘ayı arżulayup[4338] geldükde[4339] Tilimsan (7) boş ḳalur sen daḫı[4340] varup yeriñe ġavġasuz ġalabasuz[4341] (8) otururbut, bu araya[4342] geldügi taḳdīrde[4343] biz daḫı nār-ı nūr (9) devletinde cümlesin ḳırup sen-de ve biz de[4344] **[V 52a]** hennī oluruz (10) dedi. Zīrā ol başbuġ[4345] didigimüz[4346] mel‘ūn[4347] idi.[4348] Ḫınzīr-ı (11) sermedī[4349] pek mütekebbir maġrūr[4350] köpek idi. Dāyim[4351] merd-i da‘vā (12) ider idi ve[4352] hem kāfir idi. Kemāl-i mertebe ġurūrından böyle (13) poḫ yemişdür ki[4353] eger Oruç Re’īs bu ṭarafa gelür ise[4354] (14) ‘ahdum olsun-ki burc içine[4355] ḳapanup[4356] cenk etmeyem,[4357] hemān (15) rū-be-rū muḳābil olup[4358] **[İ₂ 174]** cenk iderem, yā taḫt ola yā baḫt **[İ₁ 107a]** (1) ola[4359] deyü merd-i da‘vā sürer idi.[4360] Ḫoş imdi maġrūruñ[4361] (2) ḫışmı Allahdur, ol kāfir

[4318] evlādlarından: İ₂ evladlarından
[4319] mirkişüñ: İ₁, İ₂, V mirkişin
[4320] aralıḳda: P aradan
[4321] oṭurduḳda: P oturdı
[4322] Tilimsan sulṭānına: P daḫı ona
[4323] ḫaberdür: İ₁ ḫaberdir
[4324] gelüp: -P
[4325] vuṣūl olınca: P vāṣıl olınca
[4326] eyleyüp: P idüp
[4327] gelmeden: İ₁ gelmedin, P gelmezden
[4328] başbuġ: İ₂ başbuġum
[4329] żabṭ: İ₂ ṭabṭ
[4330] etdügimüzi: İ₁ iddigimüzi, P etdigümüz
[4331] istima‘ eyledükde: İ₂ istima‘ eyledikde, P eşidince elbette
[4332] gelse gerek imdi: P gelür imdi
[4333] işdür ki: P iş var ki
[4334] arasañ: İ₁, İ₂ arasan, V arasın
[4335] bu ṭarafdan: -P
[4336] semtini: P semtin
[4337] olursın: V olursun
[4338] arżulayup: İ₂ arżılayup
[4339] geldükde: V geldikde, P gelince
[4340] sen daḫı: P sen-daḫı
[4341] ġavġasuz ġalabasuz: İ₂ ġavġasuz ḳalabasız, -P
[4342] bu araya: İ₂ buraya, P ol-daḫı bunda
[4343] taḳdīrde: İ₁ taḳdīre, İ₂ taḳdirde, P zamān
[4344] biz de: İ₁ biz-de
[4345] başbuġ: İ₂ başbuġum
[4346] didigimüz: P dedigimüz
[4347] mel‘ūn: P kāfiriñ
[4348] idi: İ₂ eytdi
[4349] ḫınzīr-ı sermedī: -P
[4350] maġrūr: -P
[4351] dāyim: İ₂, P dā’im
[4352] ider idi ve: P iderdi-ki
[4353] hem kāfir idi kemāl-i mertebe ġurūrından böyle poḫ yemişdür ki: -P
[4354] gelür ise: P gelürse
[4355] içine: İ₁, V içinde
[4356] ḳapanup: P ḳapanmayup
[4357] cenk etmeyem: -P
[4358] muḳābil olup: P anuñla
[4359] ola: -P
[4360] sürer idi: P sürerdi
[4361] maġrūruñ: İ₂ maġrūrıñ

merd-i da‘vā sürețursun,[4362] (3) bizüm ḳışṣamuz[4363] Cezāyirde[4364] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4365] Re’īse geldi:[4366] (4) Ḳaçan[4367] bu aḥvāl-i ḫaberleri pat ṣat işidülmege[4368] başladuḳda[4369] (5) kim bildüñ n’olur n’olmaz deyü ‘ale’l-‘acele elli çādır daḫı (6) çıḳarup tamām biñ yigit olmaḳ üzre iki biñ daḫı (7) tuvānā ‘Arab aṭlısı daḫı ḳarındaşı[4370] İsḥāḳı[4371] elli çādıruñ[4372] (8) üzerine başbuġ diküp İskender Ketḫudāyı daḫı ma‘an (9) berāber ta‘yīn idüp ılġar ile[4373] iki üç ḳonaġı bir iderek (10) tīz[4374] ḳarındaşum[4375] Oruç Re’īse yetişseñüz[4376] deyü gönderdi. (11) Bunlar daḫı ḳışṣayı ne[4377] dirāz idelüm:[4378] Dilde tīz[4379] amma ma‘nāda (12) uzaḳ maẓmūnı üzre yolda[4380] gelüp Oruç Re’īse (13) ḳavuşdılar, gūyā mürde iken nev-ḥayāta irişüp ol arada (14) bir gün oṭuraḳ etdiler. Oruç Re’īs ḳarındaşı İsḥāḳ (15) Dede ile daḫı İskender Ketḫudā ile cihān cihān görişüp[4381] **[İ₁ 107b]** (1) ḥāl [u] ḥāṭır ṣorışdılar ve ġāziyān-ı muvaḥḥidān daḫı **[P 52b]** herkes (2) yārān[4382] yārānı-y-ıla görişüp[4383] muḥabbet[4384] [u] müveddet[4385] birle ol giceyi (3) iḥyā eylediler. Şimdi bizüm ḳışṣamuz[4386] Tilimsan **[İ₂ 175]** Sulṭānına (4) geldi:[4387] Ḳaçan ol başbuġ didigimüz kāfir Tilimsan (5) Sulṭānına yuḳaruda[4388] geçdügi minvāl[4389] üzerine[4390] tedbīrin (6) söyledükde[4391] Tilimsan Sulṭānı daḫı kāfirüñ[4392] bu re’y[4393] [u] (7) tedbīrin aḥsen görüp gice ‘urbān ‘askeri-y-ile (8) ḳal‘adan göç idüp[4394] Ṭarara ṭaġına geldi. Andan (9) çaşıd gönderüp Oruç Re’īsüñ ḫurūcına muntaẓır (10) oldı. Şimdi gelelüm[4395] ḳal‘anuñ[4396] alınduġı ḫaberi Tilimsana (11) gelince Oruç Re’isüñ[4397] cān başına ṣıçrayup daḫı vilāyeti ṣeyḫlere (12) sipāriş idüp ‘ale’l-‘acele Oruç Re’īs ḳal‘aya ṭoġru[4398] (13) ‘azīmet idince çaşıd **[V 52b]** daḫı sür‘at-ile[4399] varup aḥvāli (14) Tilimsan Sulṭānına ifāde eyledi. İmdi[4400] ṣu uyur düşmān (15) uyumaz feḥvāsınca ol daḫı[4401] fırṣantı ġanīmet bilüp **[İ₁ 108a]** (1) der-maḳām-ı iḫfādan bir ṣabāḥ seḥer vaḳtinde gelüp Tilimsanı

[4362] süreṭursun: P süredursun
[4363] bizüm ḳışṣamuz: P bu yaña
[4364] Cezāyirde: V Cezā’irde, -P
[4365] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[4366] geldi: -P
[4367] ḳaçan: -İ₂
[4368] işidülmege: İ₂, V eşidülmege, P Cezā’irde eşidülmege
[4369] başladuḳda: P başlayınca
[4370] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[4371] İsḥāḳı: P İsḥāḳ Dedeyi
[4372] çādıruñ: İ₁, İ₂
[4373] ılġar ile: İ₂, V, P ılġar-ile
[4374] tīz: P tiz
[4375] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[4376] yetişseñüz: P yetişñiz
[4377] ne: -P
[4378] idelüm: İ₂, V idelim
[4379] dilde tīz: V dilde tiz, -P
[4380] amma ma‘nāda uzaḳ maẓmūnı üzre yolda: -P
[4381] görişüp: V görüşüp
[4382] yārān: İ₂ yārānı
[4383] görişüp: İ₂ görüşüp
[4384] muḥabbet: -İ₁
[4385] müveddet: -P
[4386] bizüm ḳışṣamuz: -P
[4387] Tilimsan sulṭānına geldi: P gelelüm Tilimsān Sulṭānına
[4388] yuḳaruda: İ₁, İ₂, V yuḳarda
[4389] geçdügi minvāl: P geçen minvān
[4390] üzerine: İ₂, P üzre
[4391] söyledükde: V söyledikde
[4392] kāfirüñ: İ₁, İ₂ kāfiriñ
[4393] tedbīrin söyledükde Tilimsan sulṭānı daḫı kāfiriñ bu re’y: -İ₂
[4394] göç idüp: P göçüp
[4395] gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[4396] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[4397] Oruç Re’isüñ: -İ₁, -İ₂, -V
[4398] toġru: -P
[4399] sür‘at-ile: V, P sür‘atle
[4400] imdi: -V
[4401] ol daḫı: P ol-daḫı

(2) żabṭ idüp yirine[4402] oṭurdı, tā ki ol mel‘ūnuñ (3) tedbīr-i istidrāciyyesi rāṣ geldi.[4403] Şimdi Oruç (4) Re’īs daḫı Cezāyirden[4404] imdādiyye[4405] gelen elli çādır ile (5) muḳābil olup görişdükleri[4406] ḳonaḳda nāzil olup[4407] ṭururlardı. (6) Ol olduḳları yerden ḳal‘a iki ḳonaḳ yer idi.[4408] Bir ṣabāḥ (7) baḳsalardı[4409] bir fāris aṭ boynına[4410] düşüp Oruç Re’īs (8) maḥallesine ṭoġru[4411] gelür, ammā ne gelür hele[4412] **[İ₂ 176]** gele gele geldi. Meger (9) şeyḫler gönderüp Tilimsan Sulṭānınuñ ḫad‘aten Ṭarareden (10) gelüp Tilimsanı żabṭ idüp[4413] evvelki gibi yine yerine oṭurduġın[4414] (11) naḳīr[4415] [u] kıṭmīr mektūblarında yazup olduġı gibi Oruç (12) Re’īse ifāde idüp[4416] bildürmişler idi. Oruç Re’īs (13) daḫı vāfir ḳasāvet üzre[4417] olup andan ġuzzātu’l-muvaḥḥidīni (14) çaġırup aḥvāl neye müncer olduġın bildirüp[4418] ifāde (15) eyledi.[4419] Ġāzīler daḫı eytdiler:[4420] Hemān sen ṣaġ ol **[İ₁ 108b]** (1) baba, Tilimsan içün evvelden ṭaş aṭup bizüm[4421] ḳolımuz aġrımadı. (2) Bir boş vilāyetdür bulup alduḳ, şimdi ṣāḥibi gelüp (3) yine aldı, Ḥaḳ Te‘ālā virür ise yine[4422] aluruz.[4423] Tilimsan (4) sulṭānı İslāmdandur.[4424] Anuñla iş ḳābildür. (5) Evvelden kendi vilāyetidür aldı, eger ümmet-i Muḥammede ẓulm (6) [u] te‘addī etmeden ferāġat idüp daḫı bizlere lizmesin (7) seneden seneye bi’t-tamām ve’l-kemāl virüp Cezāyire[4425] tābi‘ (8) olursa yine ‘ādet üzre[4426] vilāyetinde oṭursun. (9) Şimdiki ḥālde[4427] biz öñümüze baḳalum[4428] dediler. Oruç (10) Re’īs daḫı ġāzīlerüñ[4429] bu sükkerden aḫlā olan sözleri-y-ile (11) tesellī-ı ḫāṭır olup Ḥaḳ Te‘ālā **[P 53a]** sizden rāżī olsun[4430] (12) oġullar, ḳalbi maḥżūnumı[4431] **[İ₂ 177]** mir’at-ı İskender-veş eylediñüz deyü (13) du‘ālar eyledi. Pes imdi çün ṣabāḥ ol aradan (14) göç idüp[4432] varup[4433] ḳal‘a altına nāzil olup düşmāna (15) muḳābil ṭurdılar.[4434] Ertesi gün kāfirler[4435] daḫı İslām ‘askerin **[İ₁ 109a]** (1) ḫor görüp daḫı bī-pāk bī-pervā ḳal‘a ḳapusın (2) açup **[V 53a]** gelüp İslām ‘askerine muḳābil oldılar. Kāfir (3) ‘askeri on biñden tecāvüz idi, ammā İslām ġāzīleri (4) cümlesi iki biñ yigit[4436] idi. Ammā şöyle-ki her biri beş on (5) kāfirden yüz çevirmezler idi.[4437] Ḫulāṣa-ı kelām nete-kim denilmişdür:

[4402] yirine: İ₂, V, P yerine
[4403] geldi: İ₂ gelüp
[4404] Cezāyirden: P Cezā’irden
[4405] imdādiyye: -P
[4406] görişdükleri: İ₂ görüşdükleri
[4407] nāzil olup: -P
[4408] ol olduḳları yerden ḳal‘a iki ḳonaḳ yer idi: -P
[4409] baḳsalardı: İ₂, P baḳsalar ki
[4410] boynına: İ₁, V, P boynuna
[4411] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[4412] hele: -İ₁
[4413] idüp: P eyledügin
[4414] evvelki gibi yine yerine oṭurduġın: -P
[4415] naḳīl: V, P naḳl
[4416] ifāde idüp: -P
[4417] üzre: -İ₁, -İ₂, -V
[4418] aḥvāl neye müncer olduġın bildirüp: -P
[4419] ifāde eyledi: P berāber ifāde eyledi
[4420] eytdiler: İ₁, İ₂, V eytdi
[4421] bizüm: -P
[4422] yine: İ₂ gine
[4423] aluruz: İ₂ aluruḳ, P alurız
[4424] İslāmdandur: V İslāmdur
[4425] Cezāyire: P Cezā’ire
[4426] ‘ādet üzre: -P
[4427] şimdiki ḥālde: P şimdiki-ḥālde
[4428] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[4429] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[4430] olsun: P ola
[4431] maḥżūnumı: P maḥżūnum
[4432] ol aradan göç idüp: P göç idüp oradan
[4433] varup: -P
[4434] ṭurdılar: P oldılar
[4435] kāfirler: -İ₁, -İ₂
[4436] yigit: -İ₁
[4437] çevirmezler idi: P çevirmezdi

(6) Ne-deñlü çoġ[4438] olursa ördek ü ḳāz[4439]
Yeter imiş aña (7) bir şāhin [u] bāz

mışdāḳınca ġāzīlerdür şimdi (8) ‘ināyet-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā birle ġazāya teveccüh idüp (9) şürū‘ ḳıldılar. Andan iki ‘asker biribirine[4440] ḳarışdı[4441] (10) ve ḳatıldı, yeryüzi[4442] penbe- miş̲āli aṭladı, yiriñ[4443] ġubārı ḳanuñ (11) buḫārı ġāzīler dilinden virürdi.[4444] Bir bir sübḥānı[4445] üç (12) üç buçuḳ sā‘at ‘ālī cenk oldı,[4446] ḳılıçlar al ḳan ile[4447] (13) lāl[4448] renk oldı. Çoġı ecel cāmın nūş idüp serden (14) geçerdi, ecel terzisi ṭon biçerdi, çalınduḳça tīġ [u] (15) yelmāñı aḳardı zemīne kāfirüñ[4449] ḳanı. El-ḥāṣıl[4450] böyle[4451] **[İ₂ 177]** bir **[İ₁ 109b]** (1) ḳılıç urdılar ki on biñ kāfirden velā üç dört (2) yüz kāfir ṣaġ ḳalmadı. Anlar daḫı ġāzīlerüñ[4452] tīġ-ı āteş- (3) tābından necāt bulamayup āmān el-amān deyüp[4453] çaġrışmaġa (4) başladılar.[4454] Ġāzīler daḫı[4455] kemāl-i ḥiddetinden kāfirlerüñ[4456] āmānların (5) eşidmeyüp ṭurma[4457] ḥay[4458] daḫı kāfirleri ḳırarlardı. (6) Oruç Re’īs daḫı[4459] ġāzīlerüñ[4460] ara yerlerinden[4461] çaġırup (7) çekiñ[4462] oġullar elleriñüzi[4463] amān diyene[4464] ḳılıç yoḳdur dir[4465] (8) idi. Andan ġāzīlerdür[4466] cenkden el çeküp fāriġ oldılar (9) ve ḳalan üç dört yüz miḳdārı kāfir esīr eylediler[4467] ve ol (10) esīrleri[4468] Cezāyire[4469] gönderüp[4470] andan[4471] biñ yigit ile Oruç (11) Re’īs geçüp ḳal‘aya oṭurdı.[4472] Murādları ol ḳış (12) ḳal‘ada ḳışlamaḳ[4473] idi. Şimdi ḳal‘ada yemelerinde içmelerinde (13) olsunlar, ammā ol cenkde çoḳ ġāzīler şehīd[4474] oldılar. (14) Ḳarındaşı[4475] İsḥāḳ Dede ve İskender Ketḫudā[4476] hep bunlar ol (15) arada ḳaldılar,[4477] defn eylediler raḥmetu’llāhi ‘aleyhim.[4478] Şimdi gelelüm:[4479] Vahrān żābıṭı olan mirkiş **[İ₁ 110a]** (1) bu aḥvāli oldugı gibi İspanya ḳralına ifāde eyledi. (2) Ol daḫı[4480] Oruç Re’īse Tennise żābıṭ[4481] eyledügi Tilimsan (3) Sulṭānınuñ[4482] ḳarındaşı oġlunı

[4438] çoġ: P çoḳ
[4439] ḳāz: İ₁ ḳaẓ
[4440] biribirine: P birbirine
[4441] ḳarışdı ve: P ḳarışup
[4442] yeryüzi: İ₁, V yir, İ₂ yer
[4443] yiriñ: V yeriñ, -P
[4444] virürdi: İ₂ virdi
[4445] ġubārı ḳanuñ buḫārı ġāzīler dilinden virürdi bir bir sübḥānı: -P
[4446] oldı: P olup
[4447] ḳılıçlar ḳan ile: İ₁, V ḳılıçlar ḳan-ile, -P
[4448] lāl: V lālī, -P
[4449] ḳāfirüñ: İ₂ ḳafiriñ
[4450] renk oldı çoġı ecel cāmın nūş idüp serden geçerdi ecel terzisi ṭon biçerdi çalınduḳça tīġı yelmāñı aḳardı zemīne kāfirüñ ḳanı el-ḥāṣıl: -P
[4451] böyle: P ġāzīler böyle
[4452] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[4453] deyüp: V, P deyü
[4454] çaġrışmaġa başladılar: p çaġruşurlardı ve
[4455] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[4456] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[4457] ṭurma: İ₁, İ₂ durma
[4458] ḥay: -İ₁, -İ₂, -V
[4459] daḫı: -P
[4460] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[4461] yerlerinden: P yerlerinde
[4462] çekiñ: İ₁, İ₂, V çekin
[4463] elleriñüzi: İ₁ eliñüzi, P elleriñüz
[4464] diyene: V degene
[4465] dir: İ₁, İ₂, V der
[4466] ġāzīlerdür: İ₁ ġāzīlerdir
[4467] eylediler: P eyleyüp
[4468] ve ol esīrleri: -P
[4469] Cezāyire: P Cezā’ire
[4470] gönderüp: P gönderdiler
[4471] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[4472] oṭurdı: P oturdı
[4473] ḳışlamak: P geçürmek
[4474] şehīd: İ₂ şehd
[4475] ḳarındaşı: İ₂ ḳarındaş
[4476] ve İskender ketḫudā: -P
[4477] ḳaldılar: -P
[4478] defn eylediler raḥmetu’llāhi ‘aleyhim: -İ₁, -İ₂, -V
[4479] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[4480] ol daḫı: V ol-daḫı
[4481] żābıṭ: -İ₂
[4482] sulṭānınuñ: V sultānnuñ

öldürmesinden (4) ġāyet ṭarḳın[4483] idi. **[V 53b]** Şimdi daḫı **[İ₂ 178]** ziyāde taḥavvüre gelüp (5) netīce kāfir iken yehūdī oldı. Hemān ‘ale’l-‘acele (6) İspanya ḳralı otuz **[P 53b]** ḳırḳ biñ küffār gönderüp Vahrān (7) żābıṭı olan mirkişe[4484] böyle[4485] sipāriş eyledi-ki eger (8) başuñ kendiñe lāzım ise maniṭanuñ ya‘nī Oruç (9) Re’īsüñ elinden ḍarb-ı destüñle ḳal‘ayı alup Moroları[4486] (10) bütün Oruç Re’īsden ġayrısin hep[4487] ḳırup öldüresin,[4488] (11) Hemān ṣalt[4489] Oruç Re’īsi bend-i belāya giriftār idüp (12) baña gönderesin, ben anı ne-şekl[4490] ölümle öldürecegüm[4491] (13) bilürem dimiş. Pes imdi mirkiş daḫı otuz biñ kāfir (14) ile[4492] apañsuzdan[4493] ḳal‘ayı muḥāṣara idüp dögmege başladı (15) ve bir yerden daḫı imdād [u] zaḫīre gelmeyüp cevānib-i erba‘asın **[İ₁ 110b]** (1) kāfirler muḥkem baġladılar. Bu minvāl üzre ġāzīler üç ay kāmil (2) ḳal‘adan küt-ā-küt cenk eylediler. Āḫir-i kār ġāzīlerüñ[4494] (3) ‘azıḳları[4495] dükenüp Cezāyire[4496] daḫı bir ḫaber göndermek mümkün (4) olmadı, kāfirler daḫı her gün cenkden bi-zār oldıllar. Ġāzīler (5) daḫı ıżṭırāb-ı cū‘dan ġāyetża‘īf olup[4497] bī-tāb (6) ḳaldılar, āḫir kāfirlerüñ[4498] cehennem seyfleri bir araya cem‘ olup (7) ḥīle tedārükinde **[İ₂ 180]** oldılar ve[4499] eytdiler: Bu Türk ṭāyifesi (8) bir ‘inād ḳavmidür,[4500] gel imdi bunlara yarın elçi gönderelüm,[4501] (9) size amān virelüm,[4502] hemān ṣilāḥuñuzla[4503] çıḳuñ,[4504] gidüñ[4505] (10) deyelüm,[4506] eger ‘azıġa mużā‘aḳaları var ise rāżī olup (11) ḳal‘ayı bıraġup giderler, eger ‘azıġa mużā‘aḳaları (12) yoḳ ise[4507] cümlesi ḳırılup-da faḳad biri ḳalsa yine (13) ḳal‘ayı bize virmezler,[4508] eger nār-ı nūr devletinde amān ile (14) ḳal‘adan[4509] çıḳarlar ise ol zamān[4510] ṣilāḥların bıraḳsunlar (15) deyü söylerüz. Anlarda silāḥ bıraḳmaḳ büyük ‘ārdur **[İ₁ 111a]** (1) ya‘nī silāḥların bıraḳmaḳ mümkün degüldür. Ol zamān[4511] (2) biz[4512] daḫı[4513] anı sebeb idüp cümlesin ḳıraruz[4514] dediler.[4515] (3) Şimdi cümle melā‘īn bu re’y [u] tedbīri aḥsen görüp (4) çün ṣabāḥ olduḳda[4516] işbu minvāl-ı meşrūḥ üzre (5) Oruç Re’īse elçi gönderüp aḥvāli[4517] ifāde eyledükde[4518] (6) Oruç Re’īs daḫı ġāzīler ile[4519] meşveret eyledi.

[4483] ṭarḳın: İ₂ ṭarḳun
[4484] mirkişe: İ₂ mirkeş
[4485] böyle: -P
[4486] Moroları: İ₂ morıları
[4487] bütün Oruç Re’īsden ġayrısin hep: -P
[4488] öldüresin: -P
[4489] ṣalt: -P
[4490] ne-şekl: P ne
[4491] öldürecegüm: İ₁, İ₂ öldürecegim
[4492] kāfir ile: P kāfirle
[4493] apañsuzdan ḳal‘ayı: İ₂, V apañsızdan ḳal‘ayı, P ḳal‘ayı apañsuzdan
[4494] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[4495] ‘azıḳları: İ₂ ‘ārifleri
[4496] Cezāyire: P Cezā’ire
[4497] olup: İ₂ oluvirüp
[4498] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4499] oldılar ve: P olup
[4500] ḳavmidür: P ḳavmdür
[4501] gönderelüm: İ₁, İ₂ gönderelim
[4502] virelüm: İ₁, İ₂ virelim
[4503] ṣilāḥuñuzla: İ₁, İ₂, V ṣilāḥıñuzla
[4504] çıḳuñ: İ₁ çıḳıñ
[4505] gidüñ: İ₁, İ₂ gidiñ
[4506] deyelüm: İ₁, İ₂, V deyelim
[4507] yoḳ ise: İ₂ yoḳ-ise
[4508] eger ‘azıġa mużā‘aḳaları yoḳ ise cümlesi ḳırılup-da faḳad biri ḳalsa yine ḳal‘ayı bize virmezler: -P
[4509] amān ile ḳal‘adan: P ḳal‘adan amān ile
[4510] ol zamān: P ol-zamān
[4511] ol zamān: P ol-zamān
[4512] biz: V bir, -P
[4513] daḫı: -P
[4514] ḳıraruz: P ḳırarız
[4515] dediler: İ₂ derler
[4516] olduḳda: P olup
[4517] aḥvāli: İ₂ ahvāli
[4518] eyledükde: İ₁ eyledikde
[4519] ġāzīler ile: İ₁, İ₂, V ġāzīlerle

Ne-dersiñüz (7) oġullar kāfirler şöyle cevāb eylemişler didi.[4520] Ol zamān[4521] (8) ġāzīler eytdiler: Ölmekden **[V 54a]** dirlik[4522] yegdür[4523] deyü çıḳup (9) Cezāyire[4524] gitmeklige rāżī oldılar. Elçi daḫı varup (10) kāfirlere aḥvāli[4525] bildürüp[4526] **[İ₂ 181]** ḳal‘ayı bıraġup[4527] Cezāyire[4528] gitmege[4529] (11) rāżī oldılar didikde[4530] kāfirler daḫı ferāḥ oldılar. Çün (12) ṣabāḥ olduḳda[4531] Oruç Re’īs ġāzīlerle ma‘an berāber ḳuşanup (13) daḫı ‘azm-i Cezāyir[4532] eyleyüp[4533] çıḳup[4534] gitdiler, kāfirlerdür[4535] ve[4536] gelüp (14) ḳal‘aya girüp şenlik şādmānlıḳ[4537] eylediler. Tamām şimdi (15) Oruç Re’īs[4538] ġāzīlerle[4539] bir ḳonaḳ ilerü **[P 54a]** Cezāyire[4540] toġru **[İ₁ 111b]** (1) gider gitmez ardlarından on beş yigirmi biñ kāfir ılġar ile[4541] (2) yetişüp eytdiler ki[4542] üzerleriñüzde olan ṣilāḥı puṣadı bıraġuñuz,[4543] (3) ṣaġ çıḳup gitdiñüz,[4544] yetişmez mi dediler.[4545] Oruç Re’īs daḫı (4) bildi-ki kāfirlerüñ[4546] ḫīle [u] ṭuzaġına girmişler. Ol zamān[4547] Oruç (5) Re’īs eytdi: Gelüñ[4548] oġullar eger beni diñlerseñüz kāfirlere (6) ṣilāḥ virmekden hemān cümlemüz ḳırılup[4549] ḥayāṭdan (7) memātımuz[4550] aḫṣen-i ‘alādur,[4551] imdi oġullar er ölür adı (8) ḳalur aṭ ölür meydānı ḳalur dünyāya gelen sekerāt-ı (9) mevtden elbetde[4552] nūş etmesi[4553] muḳarrerdür, sizüñle bir nām (10) çıḳaralum-ki[4554] ḳıyāmet [u] āḫir olınca dillerde dāstān olayuz (11) ve bir daḫı sizüñle[4555] cennet-i a‘lāda ḳavuşalım didükde[4556] (12) ḳanı ol ġāzīler ki **[İ₂ 182]**ża‘īf-ı cū‘dan[4557] yürimege mecālleri[4558] (13) yoġ-iken Ġāzī Oruç Re’īsüñ ol fırḳatlu nükte cevābından (14) ḥikmet-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā gūyā her bir ġāziyān başlı (15) başına birer ḳuzı püryānı ekl etmişce ṭoḳluḳ ‘ārıż olup **[İ₁ 112a]** (1) hemān[4559] her birisi[4560] birer ejderhāya döndiler. Andan Oruç (2) Re’īs ibtidā kendi tüfengin gözine alup niyyet-i ġazā (3) ḳaṣd-ı kāfir birle bülend āvāz ile çaġırup ey la‘īn-i (4) ebedīler işte[4561] bizler ṣilāḥı puṣadı[4562]

[4520] didi: İ₁, V, P dedi
[4521] ol zamān: P ol-zamān
[4522] dirlik: İ₂ dirilik
[4523] yegdür: İ₂, V yeydür
[4524] Cezāyire: P Cezā’ire
[4525] kāfirlere aḥvāli: -P
[4526] bildürüp: İ₁, V bildirüp, -P
[4527] ḳal‘ayı bıraġup: P
[4528] Cezāyire: İ₂, P Cezā’ire
[4529] gitmege: P gitmeklige
[4530] didikde: P dedi
[4531] olduḳda: P olınca
[4532] Cezāyir: İ₂, P Cezā’ir
[4533] eyleyüp: P idüp
[4534] çıḳup: -P
[4535] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir
[4536] ve: -V, -P
[4537] şādmānlıḳ: -P
[4538] tamām şimdi Oruç Re’īs: P şimdi Oruç Re’īs tamām
[4539] ġāzīlerle: -P
[4540] Cezāyire: İ₂, P Cezā’ire
[4541] ılġar ile: İ₁, İ₂, V ılġar-ile
[4542] eytdiler ki: -İ₁, -İ₂, -V
[4543] bıraġuñuz: İ₁, İ₂, V bıraġıñuz
[4544] gitdiñüz: P gitdiñiz
[4545] dediler: V dedi
[4546] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4547] ol zamān: P ol-zamān
[4548] gelüñ: İ₁, İ₂, V gelin
[4549] ḳırılup: İ₁ ḳırulup
[4550] memātımuz: İ₂, V, P el yumamız
[4551] aḫṣen-i ‘alādur: P ‘alādur
[4552] elbetde: P elbette
[4553] etmesi: P etmek
[4554] çıḳaralum-ki: İ₁, İ₂ çıḳaralım-ki, P idelüm-ki
[4555] sizüñle: -P
[4556] didükde: İ₂, V didikde, P dedükde
[4557]ża‘īf-ı cū‘dan: P ıżṭırāb-ı cū‘dan
[4558] mecālleri: İ₂ maḥālleri
[4559] hemān: -V, -P
[4560] her birisi: P her biri
[4561] işte: İ₁ işde
[4562] puṣadı: İ₂ puṣatı, -P

adama[4563] böyle (5) virürüz[4564] deyü kendüsi[4565] tüfengin kāfirlere boşaldınca (6) ġāzīler daḫı bir oġurdan tüfenklerin kāfire[4566] boşaldup (7) andan dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup kāfirlerüñ[4567] ḳalb (8) [u] cenāḥına öyle bir giriş girdiler ki hīç dimek olmaz.[4568] (9) Hemān gūyā ikinci ṭarlasına oraḳçı ne resme girer (10) ise[4569] tebre urduḳlarına bir ḳol bir kelle rāṣ[4570] urduḳlarına[4571] (11) ṭurup miṣāli[4572] **[V 54b]** ḳaydırup ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dīrāz idelüm:[4573] (12) Kāfir kelleleri[4574] ayaḳları[4575] altında[4576] pāy-māl olup[4577] burun ḳulaḳ (13) ayaḳ ṭırnaḳ dülger yonḳası gibi[4578] ṭozmaġa[4579] başlayup[4580] (14) cenkdür[4581] gitdükçe ḳızışup kāfirlerüñ[4582] gitdükçe[4583] ilerüsi (15) girüye[4584] ḳaçınmaġa başladı. **[İ₂ 183]** Ammā girüsi[4585] çoḳ olmaġ-ıla[4586] **[İ₁ 112b]** (1) kāfirler ṭurma ḥay ḳavīlenmede idi,[4587] ammā derdimend[4588] (2) ġāzīler cümlesi[4589] biñ nefer kişi idi ve[4590] biñi evvelki (3) cenkde ḳırılmışlar idi,[4591] ḳırıla ḳırıla ol biñ ‘aded (4) ġāziyāndan üç yüz[4592] ḳırk kişi ḳaldılar. Ḳuṣūr-ı mā- (5) bākīsi hep şehīd[4593] olup şehādet şerbetin nūş (6) itdiler[4594] raḥmetu’llāhi ‘aleyhim ecma‘īn[4595] ve cümleden **[P 54b]** biri ol (7) ġāzīler serveri seyyidi’l-mücāhidīn Oruç Re’īs şehādet (8) şerbetin nūş idüp şehīd[4596] düşdi raḥmetu’llāhi (9) ‘aleyhim ecma‘īn.[4597] Hele ḳıṣṣayı ne dīrāz idelüm:[4598] Ṣabāḥdan aḫşama (10) ḳadar ġāzīler küt-ā-küt kelle-be-kelle[4599] kāfir-i ebedīlerle[4600] (11) cenk eyleyüp[4601] yüz çevirmediler daḫı[4602] Oruç Re’īsüñ (12) cenāzesin şehīdler[4603] arasından çıḳarup defn[4604] (13) eylediler. Şimdi dimek isterler ki[4605] ḳabirleri[4606] Vahrān (14) ile ḳal‘a arasındadur[4607] dirler,[4608] ol zamān[4609] ‘ināyet-i (15) Ḥaḳ[4610] ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā birle ol üç yüz[4611] ḳırk ġāzī[4612] **[İ₁ 113a]** (1) kāfirlerle döğüşe döğüşe[4613]

[4563] adama: İ₁ ādeme
[4564] virürüz: İ₂ verirüz
[4565] kendüsi: İ₁ kendisi, P kendi
[4566] kāfire: -İ₁, -İ₂, -V
[4567] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4568] hīç dimek olmaz: -P
[4569] girer ise: İ₁ girerse
[4570] bir kelle rāṣ: -P
[4571] urduḳlarına: İ₁, V urduḳların, -P
[4572] miṣāli: P gibi
[4573] idelüm: V idelim
[4574] kelleleri: P kelleleri-y-ile
[4575] ayaḳları: İ₂, V ayaḳlar
[4576] altında: -P
[4577] pāymāl olup: P pūşteler olup
[4578] gibi: İ₂, V, P kesim
[4579] ṭozmaġa: P ṭozup
[4580] başlayup: -P
[4581] cenkdür: İ₁ cenkdir
[4582] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4583] gitdükçe: İ₁ giddükçe, -P
[4584] girüye: P gerüye
[4585] girüsi: P gerüsi
[4586] olmaġ-ıla: P olmaġla
[4587] idi: -P
[4588] derdimend: V derdmend
[4589] cümlesi: P cümle
[4590] ve: -P
[4591] ḳırılmışlar idi: İ₁, V, P ḳırılmış idi
[4592] üç yüz: İ₁, İ₂ üç-yüz
[4593] şehīd: İ₂ şehd
[4594] itdiler: İ₁, İ₂, V etdiler
[4595] raḥmetu’llāhu ‘aleyhim ecma‘īn: -P
[4596] şehīd: İ₂ şehd
[4597] raḥmetu’llāhu ‘aleyhim ecma‘īn: İ₁, İ₂, V raḥmetu’llāhu ‘aleyh
[4598] idelüm: İ₂, V idelim
[4599] kelle-be-kelle: P döğüşe döğüşe
[4600] kāfir-i ebedīlerle: -P
[4601] eyleyüp: P idüp
[4602] daḫı: P ve hem
[4603] şehīdler: İ₂ şehdler
[4604] defn: İ₂ defin
[4605] dimek isterler ki: -P
[4606] ḳabirleri: P ḳabri
[4607] arasındadur: P arasındadır
[4608] dirler: İ₁, V derler
[4609] ol zamān: P ol-zamān
[4610] Ḥaḳ: P Ḫudā
[4611] üç yüz: İ₁, P üç-yüz
[4612] ġāzī: P ġāzīlerle
[4613] döğüşe döğüşe: P cenk ide ide

serpüp[4614] ḳurtulup (2) sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire[4615] geldiler. Şimdi Ḫayre'd-dīn[4616] (3) Re'īs ḳarındaşı Oruç Re'īsden ötüri[4617] daḫı[4618] (4) İsḥāḳdan ötüri[4619] ve bu ḳadar[4620] ġāzīlerden **[İ₂ 184]** ötüri[4621] (5) ġam [u] ḳasāvet[4622] olup kendüsin helāk mertebesine (6) vuṣūl eylemek[4623] muḳarrer oldı. Şöyle-ki yemeden içmeden (7) kesilüp kimse ile iḫtilāṭ etmez oldı. Āḫir (8) baḳdı-ki 'aḳlına ḫiffet gelecek[4624] ol zamān[4625] lā ḥavle velā (9) ḳuvvete illā bi'llāhi'l-'aliyyi'l-'aẓīm deyüp 'aḳlın başına (10) cem' idüp küllü nefsin z̲ā'iḳatü'l-mevt mażmūnınca Allāhu (11) Te'ālā ḥażretlerinüñ ḳażā-ı ḳaderine rāżī olup (12) el-ḥükmü li'llāhu'l-vāḥidü'l-ḳahhār dedi. Ol ḳışı[4626] melīl [u] maḥzūn (13) Cezāyirde[4627] ḳışlayup evvel bahārda muntaẓır olup 'ibādāt (14) [u] ṭā'ātında oldılar, ammā bir vech-ile[4628] ḳarındaşlarınuñ[4629] (15) āteşi bir ān yüreginden çıḳmazdı.[4630] Dāyim[4631] belā **[V 55a]** bārānı **[İ₁ 113b]** (1) gibi gözlerinden yaş aḳıdup sīnesin[4632] ṭaġlar idi. (2) Şimdi merḥūm Ġāzī Oruç Re'īsüñ vefātı[4633] ḫaberleri (3) kāfir yaḳasında[4634] işidildükde[4635] büyük festeler eyleyüp (4) manasṭırlarda nār-ı nūr ḳoncolozuñ ervāḥ-ı ḫabīs̲leri (5) içün çoḳ toñuz ḳurban eyleyüp[4636] mesrūr oldılar[4637] (6) ve eytdiler: Nār-ı nūr devletinde belānuñ birinden ḳurtulduḳ, (7) şimdi Cezāyirde[4638] olan büyük belāya baḳalum.[4639] Şimdi (8) anuñ iki ḳarındaşı ile bu ḳadar biñ[4640] centelerin **[İ₂ 185]** helāk (9) eyledük, şimdi anuñ başı ḳayusı olmışdur,[4641] hemān iş (10) odur ki[4642] bu aralıḳda daḫı ḳarındaşlarınuñ efḳar [u] elemleri-y-ile[4643] (11) perīşān-ı ḫātır iken biz deryādan Tilimsan Sulṭānı ḳaradan (12) ḥāy hūy birle varup Cezāyiri[4644] alup daḫı ol büyük belā (13) didükleri[4645] a'nī re'īsü'l-mücāhidīn Ḫayre'd-dīn[4646] **[P 55a]** Re'īsi nār-ı (14) nūr mandolozuñ eyyām-ı nāmübāreklerinde ele getürmemüz[4647] (15) emr-i muḳarrerdür[4648] deyüp[4649] bu minvāl üzre ḳavl [u] ḳarār eylediler **[İ₁ 114a]** (1) ve[4650] Tilimsan Sulṭānına daḫı[4651] ḫaber gönderdiler ki senüñ daḫı (2) ḫaberüñ[4652] olsun-ki

[4614] serpüp: İ₂ serpün
[4615] Cezāyire: P Cezā'ire
[4616] Ḫayre'd-dīn: -P
[4617] ötüri: -P
[4618] daḫı: P ve
[4619] ötüri: -P
[4620] ve bu ḳadar: P bunca
[4621] ötüri: P içün
[4622] ḳasāvet: P ḳasāvetde
[4623] eylemek: P etmek
[4624] gelecek: P gelicek
[4625] ol zamān: P ol-zamān
[4626] ḳışı: P ḳışda
[4627] Cezāyirde: P Cezā'irde
[4628] vech-ile: İ₁, İ₂, V vechle
[4629] bir vechle ḳarındaşlarınuñ: İ₂ ḳarındaşlarınuñ bir vechle
[4630] çıḳmazdı: P çıḳmayup
[4631] dāyim: İ₁, İ₂, P dā'im
[4632] sīnesin: İ₂ sinesin
[4633] vefātı: İ₂ vefāt
[4634] yaḳasında: P yaḳalarında
[4635] işidüldüke: İ₂, V, P eşidüldükde
[4636] eyleyüp: P eylediler
[4637] mesrūr oldılar: -P
[4638] Cezāyirde: P Cezā'irde
[4639] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[4640] biñ: -P
[4641] olmışdur: P oldı
[4642] odur ki: İ₁, İ₂, V odur-ki
[4643] elemleri-y-ile: İ₂ olmaları-y-ıla
[4644] Cezāyiri: P Cezā'iri
[4645] didükleri: -P
[4646] Ḫayre'd-dīn: -P
[4647] getürmemüz: İ₁, İ₂, V getürmemiz
[4648] muḳarrerdür: P muḳarerdir
[4649] deyüp: İ₁, V deyü
[4650] ḳavl (u) ḳarār eylediler ve: -P
[4651] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[4652] ḫaberüñ: İ₁, İ₂ ḫaberiñ

murādımuz donanma çıḳarup varup (3) Cezāyiri[4653] almaḳdur, sen daḫı bize yardım idesin, Türk (4) ṭāyifesinüñ[4654] ‘Arab yaḳasından ayaḳların[4655] keselüm[4656] dediler.[4657] (5) Andan ḳırk pāre ḳadırġa donadup günlerde[4658] bir gün (6) çekdirüp[4659] Cezāyire[4660] geldiler.[4661] Tementüs[4662] köfrezine (7) lenger-endāz olup yatdılar. Üçünci gün olduḳda[4663] Ḫayre’d-dīn[4664] (8) Re’īse nāme yazup elçi yedi-y-ile gönderdiler ve nāmenüñ (9) mefhūmı bu idi-ki sensin-ki Ḫayre’d-dīn[4665] Re’īs şöyle (10) bilüp ve āgāh olasın-ki evvelden senüñ bizüm üzerimüze[4666] (11) fürce bulup daḫı ba‘żı raḫneler virmeñüz nār-ı nūr (12) mandolozuñ[4667] bir miḳdār bizlere ḫāṭır-mānde olup şeker-āb **[İ₂ 186]** (13) olmasından iḳtiżā ider idi.[4668] Ammā şimdi ṣuçumuz (14) ‘afv eyleyüp sizüñ[4669] fırṣandıñuzı[4670] bize virdi daḫı (15) beşāret-i bāṭılası ẓuhūra geldi.[4671] İki ṭāne ḳarındaş-ki[4672] **[İ₁ 114b]** (1) helāk eyledüñ[4673] daḫı bu ḳadar ‘askerin ḳırup ḍarb-ı destimüzle (2) ḳal‘ayı alduḳ.[4674] Nār-ı nūruñ eyyām-ı nuḥūsetlerinde Cezāyiri[4675] daḫı (3) almaġa gelmişüzdür. Bā-ḫuṣūṣ senüñ ḳoluñ ḳanaduñ[4676] (4) olan **[V 55b]** ḳarındaşuñ[4677] Oruç Re’īsi daḫı bu ḳadar cengāver (5) yigitlerin[4678] öldürdük, sen şimdi beş on (6) fırṭaṣ ile ne ḳoz[4679] ḳıracaksın, hemān[4680] eger[4681] ‘aḳluñ[4682] (7) baş-ki yār ise nāmum vuṣūlında Cezāyirüñ[4683] miftāḫların (8) alup ve boynu ki maḳrame baġlayup daḫı ḫāk-i pāyuma (9) ‘öẕrüñ ṭaleb eyleyesin.[4684] Belki esīrlikden[4685] mu‘āf olup (10) ve bir miḳdār şey ile vīlāyetüñüze[4686] gitmeñüz emr-i muḳarrerdür ve illā (11) ‘inād [u] muḫālefet idüp ‘aksi[4687] ẓuhūr ider ise[4688] nār-ı nūruñ[4689] (12) murdār [u] muhemelāt başı içün saña bir iş iderem-ki (13) devr-i adamdan[4690] intihā [u] ḫātime varınca dillerde dāstān (14) olursun deyü nāmeyi ḫatm idüp[4691] Ḫayre’d-dīn Re’īse (15) göndermiş idi.[4692] Şimdi[4693] Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı ġalebe dīvān **[İ₁ 115a]** (1) eyleyüp oḳutdı. Mefhūm[4694] daḫı ma‘lūm olduḳda **[İ₂ 187]** Ḫayre’d- (2) dīn[4695] Re’īs eytdi: İmdi ġāzīler size müjde olsun (3)

[4653] Cezāyiri: P Cezā’iri
[4654] ṭāyifesinüñ: İ₁, V, P ṭā’ifesinüñ
[4655] ‘Arab yaḳasından ayaḳların: P ayaḳların ‘Arab yaḳasından
[4656] keselüm: İ₁, İ₂, V keselim
[4657] dediler: P deyüp
[4658] günlerde: -P
[4659] çekdirüp: -P
[4660] Cezāyire: -V, -P
[4661] geldiler: P gelüp
[4662] Tementus: İ₂ Tementefus
[4663] olduḳda: -P
[4664] Ḫayre’d-dīn: -P
[4665] Ḫayre’d-dīn: -P
[4666] üzerimüze: İ₂, P üzerimize, V üzerimüz
[4667] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[4668] ider idi: P idermiş
[4669] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[4670] fırṣandıñuzı: P fırṣandıñuz
[4671] geldi: P gelüp
[4672] ḳarındaş-ki: P ḳarındaşuñ
[4673] eyledüñ: -İ₁, -İ₂, -V
[4674] alduḳ: İ₂ aldıḳ
[4675] Cezāyiri: P Cezā’iri
[4676] ḳanaduñ: İ₂ ḳanadıñ, V ḳanadın
[4677] ḳarındaşuñ: V ḳarındaşın
[4678] yigitlerin: İ₂ yigitleriñ
[4679] ḳoz: İ₁, İ₂ ḳoẕ
[4680] hemān: P imdi
[4681] eger: -İ₂, -V
[4682] ‘aḳluñ: İ₂ ‘aḳlın
[4683] Cezāyirüñ: İ₂ Cezāyiriñ, P Cezā’irüñ
[4684] eyleyesin: P eyleyeseñ
[4685] esīrlikden: İ₂ esirlikden
[4686] vilāyetüñüze :İ₁, V vilāyetiñüze: İ₂ vīlāyetiñize
[4687] ‘aksi: İ₂ ‘asker
[4688] ider ise: V, P iderse
[4689] nūruñ: İ₂ nurıñ
[4690] adamdan: İ₁, İ₂, V ādemden
[4691] idüp: P etmişler
[4692] Ḫayre’d-dīn Re’īse göndermiş idi: -P
[4693] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[4694] mefhūm: P mefhūmı
[4695] Ḫayre’d-dīn: -P

kāfirlerüñ[4696] nāmesinde her ne ki[4697] yazmış iseler[4698] poḫ (4) yemişler[4699] ve yābāna söylemişler, ve me'n-naṣru[4700] illā min 'indi'llāh (5) mażmūnınca gerek İslāma ve gerek kāfire nuṣret virici[4701] (6) Ḫudā-yı bī-zevāldür daḫı Rabbu'l-'ālemīndür **[P 55b]** lākin nāmede (7) bir şey yazmışlar, gerçi anı ḳabūl etdük.[4702] Anlar dimişler ki[4703] (8) eger sözimüze[4704] 'inād [u] muḫālefet iderseñüz size bir iş (9) iderüz ki[4705] ḳıyāmet [u] āḫir olınca söylenüp[4706] dillerde dāstān (10) olursıñuz deyü söylemeleri inşā'llāhu Te'ālā 'avn-i Ḫudā (11) ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā ol kāfirlerüñ[4707] ġurūr sözleri 'aksi (12) ẓuhūr eyleyüp[4708] bizüm anlara idecegümüz[4709] işler bir zamān (13) ola ki tevārīḫlere yazılup rūḥ-ı pür-fütūḥātlerimüz (14) raḥmeti-y-ile[4710] yād olınmaḳlıġa bā'iṣ [u] vesīle ola didi.[4711] Andan (15) ol kāfirden[4712] gelen nāmenüñ cevābın yazup elçi yedi-y-ile **[İ₁ 115b]** (1) kāfirlere gönderdiler.[4713] Nāmenüñ mefhūmı böyle[4714] idi-ki (2) ey mel'ūn-ı ebedīler ve ḫınzīr-ı sermedīler ol sizüñ[4715] helāḳ (3) eyledük deyü tefāḫürlendikleriñüz[4716] serverler anlar cümlesi cennet-i (4) a'lāda maḳāmların bulup[4717] murād [u] maḳṣūdlarına[4718] nā'il oldılar, **[İ₂ 188]** (5) bizler daḫı anlaruñ vāṣıl olduḳları[4719] mertebeye müştāḳuz,[4720] ol (6) ölüm pek başı ṭāli'li ḳula naṣīb olur el-ḥamdü li'llāh, (7) bizler ümmet-i Muḥammedden sünnet-i **[V 56a]** cemā'atdeniz, hayātumuz-da[4721] pāk (8) memātımuz da[4722] pākdur,[4723] öyle olduḳda bizüm ne ölümden ve ne[4724] (9) sizden[4725] bir pākımuz yoḳdur, hemān eliñüzden geleni girüye (10) ḳomayup daḫı bildiñüzden ḳalmayasız, eger sizler paṭraman[4726] (11) yandolozdan nuṣret ṭaleb iderseñüz biz cümle kāyinatı[4727] (12) yoḳdan var iden ma'būd-ı bī-zevālden ṭaleb iderüz, (13) siz daḫı[4728] göresiñüz[4729] ki inşā'llāhu Te'ālā Ḫayre'd-dīn Re'īs (14) ne iḳbālde[4730] erdür[4731] deyüp nāmeyi ḫatm idüp işbu siyāḳ (15) üzre[4732] kāfirlere nāme gönderdi.[4733] Şimdi kāfirlerdür[4734] **[İ₁ 116a]** (1) nāmenüñ mefhūmından[4735] ḫaber-dār olıcaḳ[4736] hemān kāfirlerdür[4737] (2)

[4696] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4697] her ne ki: P her ne-kim
[4698] yazmış iseler: İ₁ yazmış ise, P yazmışlar iseler
[4699] yemişler: İ₁ yemiş
[4700] ve me'n-naṣru: V ve me'ḍ-ḍarru
[4701] virici: İ₁ verici
[4702] etdük: İ₁ iddük, İ₂ etdik
[4703] dimişler ki: İ₁, İ₂ dimişler-ki
[4704] sözimüze: İ₂ sözümüze
[4705] iderüz ki: İ₁, İ₂ iderüz-ki
[4706] söylenüp: İ₂ söylensün
[4707] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4708] eyleyüp: P idüp
[4709] idecegümüz: İ₁, İ₂, V idecegimüz
[4710] raḥmeti-y-ile: V raḥmetle
[4711] didi: İ₁, P dedi
[4712] kāfirden: P kāfirlerden
[4713] gönderdiler: P gönderdi
[4714] böyle: P bu
[4715] sizüñ: İ₂, V siziñ
[4716] tefāḫürlendikleriñüz: İ₁, İ₂, V tefāḫürlendiñüz
[4717] a'lāda maḳāmların bulup: P a'lāya girüp
[4718] murād (u) maḳṣūdlarına: P murādlarına
[4719] olduḳları: İ₂ olduḳlarına
[4720] müştāḳuz: İ₁ müştāḳız
[4721] ḥayātumuzda: İ₁ ḥayātımuzda
[4722] memātımuz da: İ₁, İ₂, V memātımuz-da
[4723] pākdur: İ₂ pāḳdur
[4724] öyle olduḳda bizüm ne ölümden ve ne: -P
[4725] pāk memātımuz-da pākdur öyle olduḳda bizüm ne ölümden ve ne sizden: -V
[4726] paṭroman: İ₂, P paṭromanı
[4727] kāyinatı: İ₂, V, P kā'inatı
[4728] siz daḫı: İ₁ siz-de, V siz de, -P
[4729] göresiñüz: İ₁ göresiz, -P
[4730] ki inşā'llāhu Te'ālā Ḫayre'd-dīn Re'īs ne iḳbālde: -P
[4731] erdür: İ₁ erdir, -P
[4732] üzre: İ₂ üzere
[4733] gönderdi: İ₂ gönderüp bildürdi
[4734] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir, P kāfirler
[4735] mefhūmından: P mefhūmın
[4736] ḫaberdār olıcaḳ: P bilicek
[4737] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir

ḳaḳıyup pür-āteş oldılar. Andan ḳaraya ‘asker çıḳarup[4738] (3) Cezāyirüñ[4739] eṭrāfına ḫandak[4740] [u] metriz alup her (4) şeylerin[4741] ḥāżır[4742] [u] müḥeyyā[4743] eylediler.[4744] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4745] Re’īs daḫı (5) ġāzīleri ḥāżır[4746] eyleyüp ve[4747] tenbīh[4748] eyledi-ki[4749] ṣakınuñ siz (6) aṣlā baş göstermeñüz, vaḳtā ki ḥareket sizden olmasun tā ki[4750] kāfirden olmayınca, (7) hemān cenāb-ı Ḥaḳ ve feyyāż-ı muṭlaḳ[4751] nuṣret [u] müyesser eyleye deyüp (8) bu ḳavl [u] ḳarār **[İ₂ 189]** üzre tedbīr eyleyüp mübārek sā‘at[4752] (9) gözetmege muntaẓır oldılar. Şimdi kāfir ‘askerinüñ baş- (10) buġı olan ḳumandador eytdi: Beş on fırṭas (11) Morolardan patraman yandoloz nār-ı nūr devletinde (12) ḫavf-mı idersiñüz? Anlaruñ[4753] şimdi başları ḳayusı[4754] olup (13) gör **[P 56a]** ḳanġı[4755] bucaḳlarda[4756] söñüp ḳalmışlardur, hemān varı- (14) viriñüz,[4757] ḥışārı[4758] żabṭ idelüm[4759] didükde[4760] kāfirlerdür[4761] (15) ġayret idüp hemān ḥışāra[4762] ṭoġru çekilüp gelmege **[İ₁ 116b]** (1) başladılar. Ammā ġāzīlerdür[4763] herkes ta‘yīn olduḳları ḫiẕmetüñ (2) üzerinde meşelā ṭopçı ṭopında ve tüfenkçi tüfenginde olmaḳ (3) üzre ḥāżır[4764] idiler ve Ḫayre’d-dīn[4765] Re’īs cenāb-ı Rabbu’l-‘ālemīnden (4) meded [u] isti‘ānet ṭaleb idüp allāhümme ḳaviyye’l-İslām ‘ale’l- (5) ḳavmi’l-kāfirīn deyü[4766] du‘ālar[4767] ider idi ve kāfirler daḫı ṭop (6) tüfenk altına ġayrı girmişler idi. Ġāzīler cān aṭarlar (7) idi,[4768] hemān ṭop[4769] tüfenk alabandasın saġup andan (8) dāl-ı ḳılıç olup[4770] kāfirlere ḫavlamaḳ isterler idi.[4771] Ḫayre’d-dīn[4772] (9) Re’īs men‘ ider idi,[4773] ‘acele etmeñüz[4774] ḳoñ[4775] eyüce yanaşsunlar[4776] (10) dir[4777] idi. Vaḳṭā ki kāfirler murād[4778] [u] maḳṣūd[4779] üzre gelüp (11) yanaşduḳda ol zamān[4780] Ḫayre’d-dīn[4781] Re’īs **[İ₂ 190]** ibtidā kendi (12) bi-smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm **[V 56b]** niyyet-i ġazā ḳaṣd-ı kāfir deyüp ‘asākir-i (13) İslāma işāret idince Allāh Allāh ṣadāsı ‘ayyūḳa ser (14) çeküp hemān kāfirlere bir ṭop alabandası

[4738] çıḳarup: P döküp
[4739] Cezāyirüñ: P Cezā’ir ḥışarınuñ
[4740] ḫandak: P ḥendeḳ
[4741] şeylerin: İ₂ şeyleri
[4742] ḥāżır: İ₂, V, P ḥāẓır
[4743] müḥeyyā: -P
[4744] eylediler: P ḳıldılar
[4745] Ḫayre’d-dīn: -P
[4746] ḥāżır: İ₂, P ḥāẓır
[4747] ve: -P
[4748] tenbīh: İ₂ tenbih
[4749] eyledi-ki: P ḳaldı-ki
[4750] ḥareket sizden olmasun tā ki: -İ₁, -İ₂, -V
[4751] ve feyyāż-ı muṭlaḳ: -P
[4752] sā‘at: İ₂ sā‘ate
[4753] anlaruñ: İ₁, İ₂, anlarıñ, İ₁ anların
[4754] ḳayusı: P ġayusı
[4755] ḳanġı: İ₂, V, P ḳanḳı
[4756] bucaḳlarda: P bucaḳda
[4757] varıviriñüz: İ₁ varıviriñiz, P varıverüñüz
[4758] ḥışārı: İ₂ ḫışārı
[4759] idelüm: İ₂, V idelim
[4760] didükde: V, P didikde
[4761] kāfirlerdür: İ₁ kāfirlerdir
[4762] ḥışāra: İ₂ ḫışāra
[4763] ġāzīlerdür: İ₁ ġāzīlerdir
[4764] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[4765] ve Ḫayre’d-dīn: -P
[4766] deyü: İ₂ deyüp
[4767] du‘ālar: V, P du‘ā
[4768] aṭarlar idi: P aṭarlardı-ki
[4769] ṭop: -P
[4770] olup: -İ₁, -İ₂, -V
[4771] isterler idi: P isterlerdi
[4772] Ḫayre’d-dīn: -P
[4773] ider idi: P iderdi
[4774] etmeñüz: P etmeñiz
[4775] ḳoñ: İ₂, V ḳo, P ḳoy
[4776] yanaşsunlar: İ₁ yanaşsın, İ₂, V yanaşsun
[4777] dir: İ₁, İ₂, V der
[4778] murād: P murādları
[4779] maḳṣūd: İ₂ maḳṣūdı, -P
[4780] ol zamān: P ol-zamān
[4781] Ḫayre’d-dīn: -P

ile ḳarışık (15) bir[4782] ḳurşun alabandası öyle urdılar ki serçe alayı **[İ₁ 117a]** (1) kesim-i zemîne dökülüp[4783] andan dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup (2) kāfirlerüñ[4784] ḳālb-i cenāḥına öyle bir giriş girdiler kim[4785] gūyā (3) ikinci ṭarlasına oraḳçı ne resme girer ise[4786] el-ḥamdü li'llāh (4) 'avn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā kāfirlere öyle bir ḳılıç (5) döşediler ki vaṣfı mümkün degüldür.[4787] El-netīce[4788] ṣandallara (6) yetişebilen yetişdi[4789] yetişemeyen[4790] sür'atle cehenneme (7) gitdi, baḳdılar ki kāfirler iş işden geçdi,[4791] belā deryāsı (8) boydan[4792] aşınca ölmekden dirlik yeydür[4793] feḥvāsınca mayna (9) sinyor dimeleri-y-ile ġāzīlerüñ[4794] tīġ-ı āteş-tābından (10) güç belā ile necāt bulup yedi sekiz yüz kāfir (11) esīr eylediler. Cümlesi yigirmi biñden ziyāde kāfir[4795] idi, (12) hep fi'n-nār fi's-seḳar oldılar. Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4796] Re'īs (13) ve bütün ġāziyān bu nuṣret-i 'uẕemānuñ şükrāneligi içün[4797] (14) vācibu'l-vücūd ḥażretlerine ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (15) efzūn ḥamd [u] s̲enālar eylediler. Şimdi kāfirlerüñ[4798] ḳılıçdan necāt **[İ₂ 191] [İ₁ 117b]** (1) bulanları ḳaçaraḳ düşerek gemilerine **[P 56b]** varup daḫı yas [u] (2) mātem birle ḳalblerine 'aẕīm ḫavf [u] ḫaşyet düşüp biri- (3) birlerine eytdiler, beñzer ki yine[4799] nār-ı nūr mandoloz[4800] (4) Ḫıristiyanlardan yüz çevirüp nuṣreti yine[4801] Morolara virdi[4802] (5) deyü[4803] söyleşürken anı gördiler kim[4804] gökyüzinde berḳ [u] (6) ṣā'iḳa birle āvāz-ı ra'd ve şimşek çaḳmaġa başlayup (7) ṭarfetu'l-'ayn içre rīḥ-i şimāliyye bi-iẕn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı (8) Muṣṭafā cūş [u] ḫurūşa gelüp daḫı yā[4805] settāru'l-'uyūb böyle (9) bir 'aẕīm furṭuna[4806] ḳoymışdur ki gūyā ṭūfān-ı Nūḥdan (10) nişāne gösterüp şöyle-ki ḳırḳ pāre tekneden iki tekne (11) güç belā ile selāmet ḳurtulup ḳarṭal-ḫāneye varup (12) vuṣūl oldılar. Ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi Tementüs körfezi dimekle (13) ma'rūf olan nām maḥalle başdan ḳara olup boġulan (14) boġıldı,[4807] ṣaġ çıḳanları **[V 57a]** ġāzīler iki ellerin ḳafalarına (15) baġlayup esīr eylediler. Şöyle-ki ġāzīler kāfirleri **[İ₁ 118a]** (1) baġlamadan bī-tāb olup ḳaldılar.[4808] Āḫir kāfirleri ġāzīler[4809] biri- (2) birlerine[4810] baġlatmaġa başladılar, 'inād [u] muḫālefet idenlerüñ[4811] (3) boyunların urdılar.[4812] Ḫāṣıl-ı kelām böyle bir yüz aḳlığı (4) oldı-ki vaṣf olınmaz, ol zamān[4813] **[İ₂ 192]** idi-ki bir soġana (5) kāfir ṣatdılar daḫı Ġāzī

[4782] bir: -P
[4783] dökülüp: P döküldiler
[4784] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[4785] kim: P ki
[4786] girer ise: İ₁ girür ise: P girürse
[4787] degüldür: P degül
[4788] el-netīce: P netīce
[4789] yetişdi: P yetişüp
[4790] yetişemeyen: P yetişmeyenler
[4791] geçdi: P geçüp
[4792] boydan: P başdan
[4793] yeydür: İ₁ yeydir
[4794] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[4795] kāfir: -P
[4796] Ḫayre'd-dīn: -P
[4797] şükrāneligi içün: P şükrāneligi-çün
[4798] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[4799] yine: -P
[4800] mandoloz: -P
[4801] yine: -P
[4802] virdi: İ₁ verdi
[4803] deyü: P deyüp
[4804] kim: İ₁, V, P ki
[4805] yā: -İ₁
[4806] furṭuna: İ₂, P fırṭuna, V furṭuna
[4807] boġıldı: P boġuldu
[4808] ḳaldılar: -P
[4809] ġāzīler: -P
[4810] biribirlerine: V birbirlerine
[4811] idenlerüñ: İ₂, V idenleriñ
[4812] urdılar: İ₂, V, P ururlardı
[4813] ol zamān: P ol-zamān

Ḫayre'd-dīn[4814] Re'īsüñ künyesine (6) Barbaroşo deyü laḳab[4815] ṭaḳdılar ve kāfirler dirler[4816] idi-ki ol (7) diyavolo Barbaroşo cāzūlıġla bizi bozup daḫı (8) gemilerimüzi[4817] başdan ḳara etdürüp[4818] bu ḳadar nār-ı nūruñ ḫāṣ (9) ḳulların yüzi gözi paş kulların kimin[4819] 'acele ile cehenneme (10) gönderüp ve kimin[4820] esīr eylediler[4821] deyü yas [u] mātem iderler (11) idi.[4822] Ḥaḳ Te'ālā İslāma nuṣret [u] iḥsān eyleyüp melā'īnleri (12) münhezim eyledi. Dāyimü'd-dehr[4823] başları aşaġı olsun, şimdi (13) Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4824] Re'īs ve ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn mesrūr [u] şād [u] (14) ḫandān oldılar ve herkes yemelerinde içmelerinde ẕevḳ [u] (15) ṣafālarında oldılar ve ehl-i beledli ġāzīlere her bār du'ālar **[İ₁ 118b]** (1) idüp Ḥaḳ Te'ālā sizleri Cezāyire[4825] ḥıżır gönderdi. (2) Bir vechle sizüñ[4826] **[P 57a]** eksükliñüzi bize göstermesün deyüp[4827] (3) mābeynlerinde yemīn etseler Türk başı içün derler idi,[4828] (4) tā bu mertebe Türke ḥürmet iderler idi.[4829] Hemān Cenāb-ı Rabbu'l-ālemīn (5) ḳıyāmet [u] āḫir olınca ol[4830] Ġāzī Cezāyir[4831] ocaġınuñ[4832] üzerinden (6) pādişāh naẓarın[4833] dırīġ eylemeyüp 'asākir-i ġāziyān daḫı (7) ḥürmetde 'izzetde ve nuṣretde olalar āmīn be-cāh-i seyyidi'l-enbiyā' (8) ve'l-mürselīn. Şimdi Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4834] Re'īs **[İ₂ 193]** günlerde bir gün (9) zindāncıya emr eyledi-ki var zindānda olan esīrleri alup ḥużūrıma (10) getür ṣayalum[4835] baḳalum[4836] bu ġanīmet-i kübrādan[4837] ne-ḳadar esīr alınmışdur (11) dedi. Zindāncı daḫı varup vardiyanlar ile[4838] daḫı bir iki (12) üç yüz[4839] ḳuşanmış ġāziyān ile zindānı açup kāfirleri (13) ḳoyun sürercesine sürüp Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4840] Re'īsüñ (14) ḥużūrına getürdiler[4841] daḫı hesāba aldılar. On üç biñ (15) kāfir esīr ile yigirmi dört ġalyaṭa **[V 57b]** ḳapudanı buldılar. **[İ₁ 119a]** (1) Ammā ol yigirmi dört ḳapudanuñ içinde bir ḳapudan var (2) idi ki[4842] adına Ḳırando ḳapudan dirler[4843] idi. Ġāyet bahādur ve ṣāḥib-i (3) tedbīr kāfir[4844] idi, ḥattā ol kāfirüñ[4845] dimesi vardur ki eger bu ḳırḳ (4) pāre ġalyaṭanuñ üzerine ben ḳumandador ola-y-ıdum belki (5) bu yüz ḳaralıġı olmazdı deyü söylemiş idi.[4846] Ammā poḫ[4847] (6) yemiş kāfir nuṣret virici[4848] cenāb-ı Rabbu'l-'ālemīndür. Şimdi (7) esīrlerüñ[4849]

[4814] Ḫayre'd-dīn: -P
[4815] laḳab: İ₁, İ₂ laġab
[4816] dirler: İ₁, İ₂, V derler
[4817] gemilerimüzi: İ₂ gemilerimizi
[4818] etdürüp: İ₁, İ₂, P etdirüp
[4819] kimin: İ₂, V kimüñ
[4820] kimin: İ₂, V kimüñ
[4821] eylediler: İ₁, İ₂ eyledi
[4822] iderler idi: P iderlerdi
[4823] dāyimü'd-dehr: İ₁, İ₂, P dā'imü'd-dehr
[4824] Ḫayre'd-dīn: -P
[4825] Cezāyir: İ₁, İ₂, V Cezā'ire
[4826] sizüñ: İ₂, V siziñ, P sizleriñ
[4827] deyüp: İ₁, V deyü
[4828] derler idi: P derlerdi
[4829] iderler idi: P iderlerdi
[4830] ol: -İ₁, -İ₂
[4831] Cezāyir: P Cezā'ir
[4832] ocaġınuñ: -İ₁
[4833] naẓarın: V naẓarın
[4834] Ḫayre'd-dīn: -P
[4835] ṣayalum: İ₁, İ₂, V ṣayalım
[4836] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[4837] bu ġanīmet-i kübrādan: -P
[4838] vardiyanlar ile: İ₁, İ₂, V vardiyanlarla
[4839] üç yüz: -İ₁, -İ₂
[4840] Ḫayre'd-dīn: -P
[4841] getürdiler: P getürüp
[4842] idi ki: P idi-ki
[4843] dirler: İ₂, V, P derler
[4844] kāfir: -İ₁
[4845] kāfirüñ: İ₁, İ₂ kāfiriñ
[4846] deyü söylemiş idi: P dimiş idi
[4847] poḫ: V herze
[4848] virici: İ₁, P verici
[4849] esīrlerüñ: İ₁, İ₂ esirleriñ

ḥesābları geregi gibi[4850] ma‘lūm olduḳda yine tekrār (8) esīrlerüñ[4851] ikisin bir dimüre[4852] çaḳup zindānlara taḳsīm (9) eylediler ve ḳapudanları başḳa zindāna ḳoyup ta‘yīn [u] ta‘yinātların (10) virdiler. Üzerlerine muḥkem bekçiler ve[4853] vardiyanlar ta‘yīn etdiler.[4854] (11) Ammā **[İ₂ 194]** Ḳırando ḳapudanı kendi yanında alıḳodı[4855] niçün-ki Ḳırando (12) kendüsi ġāyet ölüme berāber zaḥm-ı şedīd ile zaḥm-dār (13) olmaġa[4856] kendi cerrāhlarından cerrāḥ ta‘yīn etdirüp[4857] yarasına[4858] (14) tīmār etdirür idi.[4859] Hem kendi ṭa‘āmlarından ṭa‘ām virüp (15) cā-be-cā[4860] hālin ḫāṭırın ṣorup[4861] elem çekme bu[4862] zancadur.[4863] **[İ₁ 119b]** (1) Hemān cān-ı ḫabīs̱üñ[4864] ṣaġ olsun hep geçer gider[4865] deyü[4866] hem kendi[4867] tesellī-i (2) ḫāṭır ider idi.[4868] Niçün ki[4869] Ḫayre’d-dīn[4870] Re’īs **[P 57b]** gerek kāfirden[4871] (3) olsun[4872] ve gerek İslāmdan[4873] olsun[4874] aṣlā bir erüñ[4875] ḥaḳḳını[4876] (4) ketm etmezdi[4877] hem ṭabī‘atları[4878] daḫı pek ziyādesi-y-ile[4879] ḥalīm (5) ve merḥamet ṣāḥibi[4880] server[4881] idi raḥmetu’llāhi ‘aleyh. Ammā rāviyān-ı (6) aḫbār[4882] ve nāḳilān-ı āṣ̱ār böyle[4883] rivāyet iderler ki şimdi (7) ol Tementüs körfezine[4884] başdan ḳara olan ġalyaṭalaruñ[4885] (8) mühimmātların Cezāyire[4886] ṭaşımaḳlıḳ[4887] içün Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4888] (9) Re’īs vardiyan paşaya ışmarladı-ki beş altı yüz esīr (10) kāfirleri alup andan ol[4889] başdan ḳara olan gemilerüñ[4890] mühimmātların (11) ṣırtlarına yükledüp Cezāyire[4891] getürdesin, yine kendi şeylerin yine[4892] (12) kendileri ṭaşısunlar[4893] dedi. Ammā olacaḳ olsa **[İ₂ 195]** gerek (13) çār-nā-çār[4894] gerek ḳalbüñ geñ ṭut[4895] gerek dar.[4896] Ḫayre’d-dīn[4897] Re’īsüñ (14) bāṣireti baġlanup daḫı ḫāṭırına gelmedi-ki[4898] bir iki üç yüz (15) yigit ḳuşanup kāfirlerle ma‘an berāber gitsünler dimege **[V 58a]** ḫāṭırından **[İ₁ 120a]** (1) gitdi hem iki kāfir bir pranḳada olmaġla gerek vardiyan (2)

[4850] geregi gibi: -P
[4851] esīrleriñ: İ₂, V esīrleri
[4852] dimüre: V, P demüre
[4853] ve: -İ₁
[4854] etdiler: İ₁, İ₂ iddiler
[4855] alıḳodı: P alıḳoyup
[4856] niçün-ki Ḳırando kendüsi ġāyet ölüme berāber zaḥm-ı şedīd ile zaḥmdār olmaġa: -P
[4857] etdirüp: P idüp
[4858] yarasına: P zaḥmına
[4859] etdirür idi: P etdirürdi zirā ölüme berāber zaḥm yemiş idi ve
[4860] cā-be-cā: -P
[4861] sorup: P sorardı
[4862] elem çekme bu: -P
[4863] zancadur: İ₁ zancadır, -P
[4864] hemān cān-ı ḫabīs̱üñ: İ₂ hemān cān-ı ḫabīs̱iñ, -P
[4865] ṣaġ olsun hep geçer gider: -P
[4866] deyü: İ₂ dir, -P
[4867] hem kendi: -İ₁, -V
[4868] tesellī-i ḫāṭır ider idi: -P
[4869] nüçün ki: İ₁, İ₂ niçün-ki
[4870] Ḫayre’d-dīn: -P
[4871] kāfirden: P kāfirüñ
[4872] olsun: -P
[4873] İslāmdan: P İslāmuñ
[4874] olsun: -P
[4875] bir erüñ: İ₂, V, P bir eriñ
[4876] ḥaḳḳını: P ḥaḳḳın
[4877] etmezdi: İ₂, V eylemez idi
[4878] ṭabī‘atları: P ṭabī‘atı
[4879] ziyādesi-y-ile: P ziyāde
[4880] ḥalīm ve merḥamet ṣāḥibi: -P
[4881] server: İ₂ servar, -P
[4882] aḫbār: İ₁ aḫbārlar
[4883] böyle: İ₁, İ₂, V bu yüzden
[4884] körfezine: İ₂, V köfrezine
[4885] ġalyaṭalaruñ: İ₁, İ₂ ġalyaṭaların
[4886] Cezāyire: P Cezā’ire
[4887] taşımaḳlıḳ: P taşımaḳ
[4888] Ḫayre’d-dīn: -P
[4889] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[4890] gemilerüñ: İ₂ gemileriñ
[4891] Cezāyire: P Cezā’ire
[4892] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[4893] ṭaşısunlar: P ṭaşusunlar
[4894] çār-nā-çār: İ₁, İ₂, V çār-ne-çār
[4895] geñ ṭut: P ṭuṭsın geñ
[4896] dar: İ₁, İ₂, P ṭar
[4897] Ḫayre’d-dīn: -P
[4898] gelmedi-ki: İ₂ gelmedü-ki

başınuñ ve gerek Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4899] Re'isüñ esīrlerden[4900] ötüri (3) ḳalblerine bir ḫavf gelmedi. Ammā ṣu uyur düşmān uyumaz (4) dirler[4901] hemān düşmānı taḥḳīrlemek[4902] gerekdür. Meger bu kāfirler (5) dimüri[4903] ḳaṭ' idecek egelerin ve sāyir[4904] āletlerin ḥāżır[4905] (6) [u] müḥeyya ideḳomışlar. Vaḳtā ki beş yüz esīr[4906] kāfirler-ile[4907] elli (7) altmış vardiyan ma'an berāber ol ẕikr eyledügimüz[4908] başdan (8) ḳara olan küffār ġalyaṭalarınuñ[4909] Tementüs körfezi[4910] (9) nām mevżı'den mühimmātların getürmege[4911] giderlerken şimdi (10) kāfirler fırṣantı ġānīmet görüp ve[4912] biribirlerinüñ dimürlerin[4913] (11) açup kendülerin boşandurınca[4914] derdmend[4915] elli altmış (12) 'aded vardiyandan faḳad birisi[4916] ayaġına çabuḳ olmaġla[4917] (13) ḳaçup necāt bulup[4918] gelüp[4919] Ḫayre'd-dīn Re'īse ḫaber virdi.[4920] (14) Ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsin[4921] hep şehīd[4922] eylediler,[4923] ol vaḳt[4924] ol[4925] ġāzīler (15) ḳuşanup daḫı ehl-i beledliden daḫı cihād-ı fī sebīli'llāh **[İ₁ 120b]** (1) yā ṣuġār diyerek[4926] **[İ₂ 196]** ṣalan ṣalanuñ olup varup kāfirlere (2) ġāzīler **[P 58a]** bād-ı ṣarṣar manendi[4927] heft-ser[4928] ejder miṣāli[4929] yetişüp andan dāl-ı (3) tīġ-ı āteş-tāb olup cān elimüzden[4930] ḳanda ḫalāṣ[4931] idersiñüz[4932] (4) deyüp[4933] kāfirlerüñ[4934] ḳalb [u] cenāḥlarına girüp[4935] mayna sinyor deyüp[4936] ḳırdılar.[4937] (5) El-netīce[4938] ellerin ḳafalarına baġlatmaġa rāżī[4939] olanlar necāt buldı[4940] (6) ve illā cüz'īce[4941] baġlanmaġa[4942] 'inād[4943] [u] muḫālefet ideyüm deyenler (7) cümlesi fi'n-nār fi's-saḳar olup[4944] kellerin ġāzīler (8) ṭop gibi uçurdılar. Taḥmīnen bir üç yüz[4945] miḳdārı kāfir (9) ṭu'me-i şemşīr eylediler. Zīrā Ġāzī Ḫayre'd-dīn[4946] Re'īsden (10) tenbīh[4947] öyle idi-ki hemān[4948] 'inād iden kāfirlere hīç amān (11) [u] zamān[4949] virmeyüp kelle idesiz dimiş idi daḫı dimiş (12) idi-ki hemān siz ṣaġ olasız, ol kāfirleri siz[4950]

[4899] Ḫayre'd-dīn: -P
[4900] esīrlerden: P esirlerden
[4901] dirler: V derler
[4902] taḥḳīrlemek: İ₁ taḥḳīrlamaḳ
[4903] dimürü: V demüri, P demür
[4904] sāyir: İ₁, İ₂, P sā'ir
[4905] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[4906] esīr: -P
[4907] kāfirler-ile: P kāfirlerle
[4908] ol ẕikr eyledügimüz: İ₁, V ol ẕikr eyledigimüz, -P
[4909] başdan ḳara olan küffār ġalyaṭalarınuñ: -P
[4910] körfezi: İ₂, V köfrezi, P köfrezine
[4911] nām mevżı'den mühimmātların getürmege: -P
[4912] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[4913] dimürlerin: V, P demürlerin
[4914] boşandurınca: İ₁ boşandırınca
[4915] derdmend: İ₁, P derdimend
[4916] birisi: P biri
[4917] olmaġla: P olup
[4918] buldı: P bulup
[4919] gelüp: -İ₁, -İ₂, -V
[4920] virdi: İ₁, V virüp
[4921] mābāḳīsin: P mābāḳīsini
[4922] şehīd: İ₂ şehd
[4923] eylediler: P ḳıldılar
[4924] ol vaḳt: -İ₁, -İ₂, -V
[4925] ol: -P
[4926] diyerek: İ₁, V, P deyerek
[4927] manendi: V manende, -P
[4928] heft-ser: -P
[4929] ejder miṣāli: -İ₂, -V, -P
[4930] cān elimüzden: İ₁ cān elimizden, -P
[4931] ḳanda ḫalāṣ: -P
[4932] idersiñüz: İ₂ olursıñuz, -P
[4933] deyüp: -P
[4934] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4935] girüp: P öyle bir giriş girdiler ki
[4936] deyüp: P deyince
[4937] ḳırdılar: -İ₁, -İ₂, -V
[4938] el-netīce: İ₁, P netīce
[4939] rāżī: rāẓī
[4940] buldı: P bulup
[4941] cüz'īce: P azacuḳ
[4942] baġlanmaġa: İ₂ baġlatmaġa
[4943] 'inād: İ₂ 'ināyet
[4944] olup: P oldılar
[4945] üç yüz: İ₁ üç-yüz
[4946] Ḫayre'd-dīn: -P
[4947] tenbīh: V tenbih
[4948] hemān: -P
[4949] zamān: -P
[4950] dimiş idi-ki hemān siz ṣaġ olasız ol kāfirleri siz: -P

getürdüñüz,[4951] (13) yine getürürsiñüz deyü ‘askere bu günā istimālet virür idi.[4952] (14) Ġāzīler tenbīhinden daḫı[4953] ziyāde eylediler, meş̲elā ḳoyun sürüsi (15) gibi kāfirlerüñ[4954] elleri baġlu sīneleri ṭaġlu[4955] ardlarından **[İ₁ 121a]** (1) ġāzīler[4956] yaraḳ yalmanı birle[4957] dögerek Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4958] (2) Re’īsüñ ḥużūrına getürüp hemīşe düşmānlaruñ[4959] **[V 58b]** (3) pāy-ı taḫtında[4960] böyle ḳaltīn[4961] ola dediler. Ḫayre’d-dīn (4) Re’īs[4962] daḫı ġazīlere **[İ₂ 197]** du‘ālar idüp berḫudār olasız[4963] (5) oġullar, Ḥaḳ Te‘ālā sizleri dāyīm[4964] küffār-ı ḫākisār üzerine[4965] (6) manṣūr[4966] [u] muẓaffer eylesün dedi. Andan esīrleri baṣīret (7) üzre gözetmege başladılar. Ammā rāviyān-ı aḫbār ve nāḳılān-ı (8) āş̲ār[4967] şöyle rivāyet iderler ki ḳaçan[4968] ol Ḳırando didigümüz[4969] (9) kāfir ḳapudanı[4970] daḫı esīr olmadan yanında bir ḳan ucı (10) ḫiẕmet-kārı olup[4971] kendüsine ḫiẕmet ider idi.[4972] (11) Vaḳtā ki şimāliyye-i bād-ı nuṣret [u] iẕn-i Ḥaḳ ile kāfirleri (12) başdan ḳara eyleyüp esīr olduḳlarında Ḫayre’d-dīn[4973] Re’īs (13) Ḳırandonuñ[4974] ḫiẕmet-kārını zindāncıya baġışlamış idi. (14) Vaḳtā ki zindāncı efendisine ṭa‘ām getürdükçe Ḳırandonuñ (15) daḫı ḫālin ḫāṭırın[4975] ṣorar idi[4976] ve zindāncı daḫı **[İ₁ 121b]** (1) oġlana tenbīh[4977] idüp[4978] söylemiş idi.[4979] Çünki[4980] Ḳırando ḳapudan (2) benüm aḳrabāmdur dirsin,[4981] gözet māni‘ degüldür,[4982] ṣaḳın (3) benden ṣıḳılma dedi. Çünki zindāncı oġlana o ḳadar[4983] (4) iẕn[4984] virince[4985] ġayrı Ḳırando ḳapudanuñ[4986] yanına bī-tekellüf[4987] (5) varup gelmege **[P 58b]** başladı. Ammā günlerde bir gün Ḳırando didükleri[4988] (6) esīr[4989] meẕkūr[4990] zindāncınuñ[4991] oġlanına[4992] eytdi: Sen esīrlikden (7) ḳurtulmaḳ istemez misin?[4993] **[İ₂ 198]** Oġlan eytdi: Belī firāżum istemişem[4994] (8) elden ne gelür didükde[4995] ol-zamān[4996] Ḳırando eytdi: Gel imdi[4997] saña (9) bir tedbīr ideyüm, eger

[4951] getürdüñüz: İ₂, V getürdiñüz, -P
[4952] getürdüñüz yine getürürsiñüz deyü ‘askere bu günā istimālet virür idi: -P
[4953] tenbīhinden daḫı: P daḫı tenbīhden
[4954] kāfirlerüñ: İ₁ kāfiriñ, İ₂ kāfirleriñ
[4955] sīneleri ṭaġlu: V sīneleri daġlu, -P
[4956] ġāzīler: -P
[4957] birle: P ile
[4958] Ḫayre’d-dīn: -P
[4959] düşmānlaruñ: İ₁, İ₂ düşmānlarıñ, V düşmānlar
[4960] taḫtında: V taḫtında, P taḫtıña
[4961] ḳaltīn: P ġaltīn
[4962] Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[4963] olasız: P oluñ
[4964] dāyim: İ₁, İ₂, V dā’im
[4965] üzerine: P üzre
[4966] manṣūr: -P
[4967] ve nāḳılān-ı āş̲ār: -P
[4968] ḳaçan: -V, -P
[4969] didigümüz: İ₂, V, P didigimüz
[4970] ḳapudan: İ₂ ḳapudan
[4971] olup: P var idi
[4972] kendüsine ḫiẕmet ider idi: -P
[4973] Ḫayre’d-dīn: -P
[4974] Ḳırandonuñ: İ₂ Ḳırandonıñ
[4975] ḫāṭırın: -P
[4976] ṣorar idi: P ṣorardı
[4977] tenbīh: V tenbih, -P
[4978] idüp: -P
[4979] söylemiş idi: P dimiş idi-ki
[4980] çünki: İ₂ çünk
[4981] dirsin: V, P dersin
[4982] degüldür: P degül
[4983] o ḳadar: P bunca
[4984] iẕn: İ₂ iẕin
[4985] virince: İ₁ verince
[4986] ḳapudanuñ: İ₂ ḳapudanınuñ
[4987] bī-tekellüf: V, P bī-teklīf
[4988] didükleri: İ₁, V, P dedükleri
[4989] esīr: P ol
[4990] meẕkūr: P mezkūr
[4991] zindāncınuñ: -P
[4992] oġlanına: P oġlana
[4993] istemez misin: P ister misin
[4994] istemişem: İ₂ istemişim
[4995] didükde: İ₁ didikde, P dedi
[4996] ol-zamān: -İ₁, -İ₂, -V
[4997] gel imdi: İ₁, İ₂, V gel-indi

idebilürsen kendüñden[4998] başḳa (10) cümle nār-ı nūr ḳullarınuñ ḫalāṣına sebeb olursın,[4999] hem (11) nār-ı nūruñ[5000] yanında maḳbūl adam[5001] olursın,[5002] lā-büdd bu eylügin (12) muḳābelesinde yarın[5003] ervāḥ-ı ḫabīs̱üñ āṣiyān-ı nīrān (13) olduḳda[5004] nār-ı nūr ile siccīn köşkinde[5005] berāber olmaḳlıġa[5006] (14) lāyıḳ olursın,[5007] veyl ol kimseye ki nār-ı nūr ile ḥaşr (15) ola deyüp ‘āḳıbet oġlanı uyandurup[5008] oġlan daḫı[5009] söylendi. **[İ₁ 122a]** (1) Baḳayum didükde[5010] Ḳırando ḳapudan oġlana eytdi: Tedbīr odur ki (2) hemān efendüñ[5011] olacaḳ zindāncıyı gözedürsin[5012] tamām uyḫuya (3) varup[5013] kendinden[5014] geçdükde[5015] başına bir keskin balṭa ile[5016] (4) urup helāk idersin daḫı zindānuñ miftāḥların getürüp (5) ḳapuları açarsın. Andan aṭa kāfirlerinüñ **[V 59a]** daḫı bu şeyden (6) ḫaberleri vardur, anlar daḫı[5017] ṣandalları ḥāżır[5018] idüp bize (7) muntaẓırlardur.[5019] Hemān bizüm żorımuz[5020] yalı ḳapusına vuṣūl olınca (8) ḳaderdür deyü[5021] bu ḳavl [u] ḳarār[5022] üzre sözi bir yere perkidüp[5023] (9) oġlandur[5024] bu işi boynuna[5025] alup Ḳırandonuñ[5026] yanından **[İ₂ 199]** (10) ḳalkup zindāncı[5027] efendisinüñ yanına gelüp açmazdan[5028] (11) balṭayı öyle biledi-ki ancaḳ olur, ya‘nī Allāh ıraġ eyleye (12) ne öküzde ṭuracaḳ ne balıḳda. Ol gice mel‘ūn (13) efendisi olan zindāncı derdmendi[5029] oñarmaġa niyyeti (14) baġladı.[5030] Şimdi gelelüm[5031] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5032] Re’īs ol gice (15) rü’yāsında gördi-ki zindāncı gūyā ẓāhirde yatur[5033] gibi[5034] **[İ₁ 122b]** (1) uyuyup yaṭaġında yaturken anı gördi-ki[5035] zindāncınuñ (2) ḫiẕmet-kārı olan mel‘ūn elinde balṭayı ḳaldırup-da (3) zindāncınuñ başına indürür iken[5036] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5037] (4) Re’isüñ gözine görüne düşdi.[5038] Hay bire mel‘ūn[5039] (5) n’işleyorsın[5040] çek elüñ[5041] deyüp[5042] bir na‘ra ḳoparınca (6) beliñleyüp Ḫayre’d-dīn[5043] Re’īs uyandı. Andan[5044]

[4998] kendüñden: V kendiñden
[4999] olursın: İ₂ olursun, P olup
[5000] nūruñ: İ₂ nurıñ, P nūr
[5001] adam: İ₁, V ādem
[5002] olursın: İ₂ olursun
[5003] lābüdd bu eylügin muḳābelesinde yarın: -P
[5004] āṣiyān-ı nīrān olduḳda: -P
[5005] köşkinde: V, P köşkünde
[5006] olmaḳlıġa: P olmaġa
[5007] olursın: İ₂ olursun
[5008] uyandurup: P uydurdı
[5009] oġlan daḫı: -P
[5010] didükde: İ₂, V didikde, P dedikde
[5011] efendüñ: İ₁, İ₂, V efendiñ
[5012] gözedürsin: İ₂ gözedirsin
[5013] varup: P varınca
[5014] kendinden: İ₂ kendüden, -P
[5015] geçdükde: İ₁ geçdikde, V geçdikden, -P
[5016] ile: -P
[5017] daḫı: -P
[5018] ḥāżır: V ḥāẓır
[5019] muntaẓırlardur: İ₂ muntaẓırlardur
[5020] żorımuz: İ₂, V, P ẓorımuz
[5021] ḳaderdür deyü: P dir deyü
[5022] ḳavl (u) ḳarār: P ḳavli eylediler
[5023] üzre sözi bir yere perkidüp: -P
[5024] oġlandur: İ₁ oġlandır
[5025] boynuna: P başına
[5026] Ḳırandonuñ: İ₂ Ḳırandonıñ, -P
[5027] yanından ḳalkup zindāncı: -P
[5028] gelüp açmazdan: P gelmezden
[5029] derdmendi: İ₂ derdimendi, V derdmend, -P
[5030] niyyeti baġladı: P niyyet eyledi
[5031] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[5032] Ḫayre’d-dīn: -P
[5033] zindāncı gūyā ẓāhirde yatur: -P
[5034] gibi: -İ₁
[5035] uyuyup yaṭaġında yaturken anı gördi-ki: -P
[5036] indirür iken: İ₁, P indürürken, İ₂ indirür iken
[5037] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5038] düşdi: P düşüp
[5039] mel‘ūn: P kāfir
[5040] n’işleyorsın: V n’işleyorsun, -P
[5041] elüñ: İ₁ eliñ: İ₂, V elin
[5042] deyüp: P deyü
[5043] Ḫayre’d-dīn: -P
[5044] andan: -İ₁, -İ₂, -V

ḳalḳup abdest (7) alup bir iki rek‘at namāz ḳılup[5045] ol giceyi[5046] iḥyā eyledi. (8) Nışfu’l-leyl vaḳti idi daḫı lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi’llāhi’l- (9) aliyyi’l-‘aẕīm deyüp ol gördügi ḫavf-nāḳ rü’yāyı (10) yine kendisi[5047] ta‘bīr eyleyüp[5048] zindāncı **[P 59a]** derdmendi[5049] Allāh (11) setr eyleye. Zīrā bu rü’yādan ḥazar[5050] görinür[5051] deyü tefekkürde (12) iken çün[5052] ṣabāḥ olup[5053] zindāncıdur[5054] Ḫayre’d-dīn[5055] Re’is (13) ḥużūrına çıḳageldi, gör ḥikmeti ki meger Ḫayre’d-dīn[5056] (14) Re’īsüñ gördügi **[İ₂ 200]** vāḳı‘a zindāncıya daḫı vāḳı‘ oldı. (15) Ol zindāncınuñ[5057] oġlanı[5058] mel‘ūn[5059] tamam gözedüp **[İ₁ 123a]** (1) efendisi[5060] zindāncı yaṭaġına girüp ḫāb-ı ġaflete[5061] varduḳda[5062] (2) oġlan daḫı balṭayı eline alup urmaġa fırṣant (3) gözedürken[5063] şimdi zindāncı daḫı vāḳı‘asında ol (4) ġāzīler ser-firāzı[5064] re’īsü’l-mücāhidīn ḳātilü’l-kefere ve’l-müşrikīn olan[5065] (5) Ḫayre’d-dīn Re’īsi gördi. Şöyle-ki gūyā zindāncı bir yerde (6) kendi vaḥdetinde otururken Ḫayre’d-dīn[5066] Re’īs zindāncıya (7) çaġurup[5067] ṣaḳın kendiñi,[5068] ġāfil nebbāş[5069] şimdi düşmāndan (8) żarar[5070] görürsin,[5071] ardıña baḳ deyüp ġā’ib oldı. Zindāncı (9) daḫı Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5072] **[V 59b]** Re’īsüñ ṣadāsından beliñleyüp cān (10) ḥavli-y-ile uyḫudān uyanup[5073] zindāncıdur[5074] elin ṣalınca ḥikmet-i (11) Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā oġlanuñ balṭalı elinüñ çal bilegün[5075] (12) alup ẓabṭ[5076] eyledi. Zindāncı isem öyle bir gürbüz (13) idi-kim[5077] ol ḫiẕmet-kārı olan mel‘ūn oġlanı[5078] gibi (14) yigirmisin bağlamaġa iḳtidārı var idi, ammā çi fāyide[5079] (15) en-nevm mevtu’ṣ-ṣaġīr mışdāḳınca uyḫu[5080] yaramazdur isterse **[İ₁ 123b]** (1) ejderhā ol ammā ol maḥalde iḥfaẓu’l-hāfiẓīn olan[5081] Allāhu **[İ₂ 201]** (2) ẕü’l-celāl zindāncıyı ḥıfẓ eyledi, hem daḫı va‘de tamām (3) olmış[5082] meger ol kāfir-i ebedī[5083] fırṣantı ġanīmet bulup[5084] balṭayı (4) ḳaldurup[5085] efendisinüñ başına indireyüm dirken[5086] Ġāzī Ḫayre’d- (5) dīn Re’īsüñ kerāmeti ẓuhūra geldi. Ol zamān[5087] zindāncı (6) kāfiri çeke çeke bağlaya ḳodı, ḳondı[5088]

[5045] ḳılup: İ₂ ḳalḳup
[5046] giceyi: İ₁ gice
[5047] kendisi: P kendi
[5048] eyleyüp: P idüp
[5049] derdmendi: İ₁, İ₂, V derdimendi
[5050] ḥazar: İ₂ ḫor, P ḥaẕar
[5051] görinür: İ₂, P görünür
[5052] çün: -P
[5053] olup: P oldı
[5054] zindāncıdur: İ₂ zindāncıdur
[5055] Ḫayre’d-dīn: -P
[5056] Ḫayre’d-dīn: -P
[5057] zindāncınuñ: -P
[5058] oġlanı: P oġlan
[5059] mel‘ūn: -P
[5060] efendisi: -P
[5061] ḫāb-ı ġaflete: V ḫāb-ı ġafletde, P ḫāba
[5062] varduḳda: P varınca
[5063] gözedürken: İ₂ gözedirken
[5064] serfirāzı: P serveri
[5065] olan: -İ₁, -İ₂, -V
[5066] Ḫayre’d-dīn: -P
[5067] çaġurup: V, P çaġırup
[5068] kendiñi: İ₂, V kendüyi, P kendüñ
[5069] ġāfil nebbāş: -P
[5070] żarar: İ₂ ẓarar
[5071] görürsin: İ₂ görürsün
[5072] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5073] uyḪudān uyanup: -P
[5074] zindāncıdur: İ₁ zindāncıdır, -P
[5075] bilegün: İ₁ bilegüñ, İ₂ bilegiñ
[5076] ẓabṭ: İ₂ ẓabṭ
[5077] idi-kim: P idi-ki
[5078] mel‘ūn oġlan: İ₁ mel‘ūn oġlanı, P kāfir
[5079] fāyide: İ₁, İ₂, V fā’ide
[5080] uyḫu: P uyḳu
[5081] olan: -P
[5082] hem daḫı va‘de tamām olmış: -P
[5083] kāfir-i ebedī: P kāfir
[5084] fırṣantı ġanīmet bulup: -P
[5085] ḳaldurup: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[5086] dirken: İ₁ derken
[5087] ol zamān: P ol-zamān
[5088] ḳondı: -P

oġlandur[5089] baġlu ṭursun,[5090] (7) çünki[5091] ṣabāh zindāncıyı[5092] Ḫayre'd-dīn Re'īs[5093] ḥużūrına girdi (8) dimiş idük.[5094] Vaḳtā ki Ḫayre'd-dīn Re'īs zindāncıyı görince (9) tebessüm idüp[5095] gülmege[5096] başladı,[5097] eytdi: Be-hey adam[5098] ne aġır uyḫuñ[5099] (10) vardur, seni güç ile uyandurdum,[5100] var ol[5101] kāfiri buraya[5102] (11) getür deyüp[5103] zindāncıya söylemek[5104] ḥācet[5105] ḳalmadı. Ol[5106] zindāncı (12) ta'accübde ḳalup[5107] bildi-ki Ġāzī Ḫayre'd-dīn[5108] Re'īs raḥmetu'llahi 'aleyh[5109] (13) boş degüldür. Hele ḫulāṣa ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: (14) Zindāncı varup[5110] kāfiri Ḫayre'd-dīn[5111] Re'īsüñ ḥużūrına (15) getürdi, Ḫayre'd-dīn[5112] Re'īs **[P 59b]** daḫı ol kāfire su'āl eyledi:[5113] **[İ₁ 124a]** (1) Bu tedbīri sen başdan-mı[5114] eyledüñ[5115] yoḫsa sañā başḳası-mı (2) ta'līm eyledi, ṭoġrusın[5116] söylerseñ[5117] elümden[5118] necāt bulursın[5119] (3) dedi.[5120] Oġlan daḫı[5121] inkār etmeyüp bu tedbīri baña[5122] Ḳırando (4) ḳapudan ta'līm eyledi deyü söyledi.[5123] Ol zamān[5124] Ḫayre'd-dīn[5125] (5) Re'īs emr idüp Ḳırando[5126] ḳapudanı ḥużūra getürtdi. **[İ₂ 202]** (6) Andan yüzine tükürüp eytdi: Bire mel'ūn[5127] saña (7) eytdigümüz[5128] ri'āyetuñ[5129] mükāfātı bu mı idi,[5130] seni sā'irler gibi[5131] (8) ḳıyās eylemeyüp[5132] daḫı zindāna göndermedüñ,[5133] zaḥmından (9) ifāḳat bulınca saña başḳa yer virüp[5134] ḥużūrla yatduñ[5135] (10) ve ḳalḳdıñ,[5136] kendi ṭa'āmımuzdan ve cerrāhlarımuzdan ta'yin (11) eyledüñ,[5137] tā kim tezce eyü olsun deyü **[V 60a]** nihāyet böyle (12) fesād ḳaldurmaġa başbuġ olup müdebbirlik idersin (13) deyü[5138] dünyāda olmaduḳ sözler[5139] söyledi. Ḳırando ḳāfir (14) daḫı eytdi: Va'llāhi sinyor her ne söylerseñ haḳḳuñ[5140] (15) vardur[5141] ve niyyet senüñdür, benüm niyyetüm falṣo olmaġla **[İ₁ 124b]** (1) işimüz rāst

---

[5089] oġlandur: İ₁ oġlandır: -P
[5090] baġlu ṭursun: -P
[5091] çünki: İ₂ çünk
[5092] ṣabāh zindāncıyı: P zindāncıyı ṣabāḥ olınca
[5093] Re'īs: P Re'īsüñ
[5094] idük: İ₂ idik
[5095] tebessüm edüp: -P
[5096] gülmege: P gülüp
[5097] başladı: -P
[5098] adam: İ₁, V ādem
[5099] uyḫuñ: İ₂ uyḫun, P uyḳun
[5100] uyandurdum: İ₂ uyandırdım
[5101] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[5102] buraya: P bunda
[5103] deyüp: P dedi
[5104] zindāncıya söylemek: -P
[5105] ḥācet: İ₂ ḥācāt, -P
[5106] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[5107] ta'accübde ḳalup: P ta'accüb idüp
[5108] Ġāzī Ḫayre'd-dīn: -P
[5109] 'aleyh: -İ₁, -İ₂, -V
[5110] ḫulāṣa ḳıṣṣayı ne dirāz idelim zindāncı varup: -P
[5111] Ḫayre'd-dīn: -P
[5112] Ḫayre'd-dīn: -P
[5113] eyledi: P idüp
[5114] başdan-mı: P başuñdan-mı
[5115] eyledüñ: İ₂ eylediñ
[5116] ṭoġrusın: V ṭoġrusun, -P
[5117] söylerseñ: V söylersin, -P
[5118] elümden: İ₁, V elimden, -P
[5119] necāt bulursın: İ₂, V necāt bulursun, -P
[5120] dedi: P deyince
[5121] daḫı: -P
[5122] bu tedbīri baña: -P
[5123] deyü söyledi: P dedi
[5124] ol zamān: P ol-zamān
[5125] Ḫayre'd-dīn: -P
[5126] ol zamān Ḫayre'd-dīn Re'īs emr idüp Ḳırando: -İ₂
[5127] mel'ūn: P kāfir
[5128] eytdigümüz: İ₂, P eytdigimüz, V etdigimüz
[5129] ri'āyatuñ: İ₂ ri'āyatıñ
[5130] bu mı idi: İ₂ bu-mı idi, P bu-mıdur
[5131] sā'irler gibi: İ₁, İ₂, V sā'irlere
[5132] eylemeyüp: P etmeyüp
[5133] göndermedüñ: İ₂ göndermediñ, P ḳomaduñ
[5134] virüp: P gösterüp
[5135] ḥużūrla yatduñ: İ₂, V ḥużūrla yatdıñ, -P
[5136] ve ḳalḳdıñ: -P
[5137] eyledüñ: İ₁, İ₂ eylediñ
[5138] deyü: İ₂ deyüp
[5139] sözler: P söz
[5140] ḥaḳḳuñ: P ḥaḳdur
[5141] vardur: -P

gelmedi. Şimdi senüñ elüñdeyüm, her niçe (2) dilerseñ[5142] fermān senüñdür[5143] dedi.[5144] Andan Ḫayre'd-dīn[5145] Re'īs daḫı[5146] (3) ġażāba gelüp meẕkūr[5147] Ḳırando kāfire biñ degnek urup (4) daḫı iki ayaḳlarına aġır pranḳa birle ellerine daḫı[5148] (5) kelepçek urdı. El-netīce[5149] otuz altı 'aded kāfir ḳapudanlarına (6) eşedd-i 'uḳūbet eyledi. Şimdi bu ḫaber daḫı İspanyada (7) ṭuyıldı-ki Cezāyirde[5150] Barbaroşo bizüm ḳapudanlara (8) bu günā iş eylemiş deyü ol zamān yine kāfirler[5151] 'aẕīm te'essüf[5152] (9) yas [u] mātem eylediler.[5153] Andan cehennem seyfleri bir araya cem' olup **[İ₂ 203]** (10) ol Cezāyirde esīr olan otuz altı 'aded[5154] ḳapudanlaruñ[5155] (11) tedbīrinden ötüri[5156] meşveret eylediler,[5157] eytdiler: Ol (12) ḳapudanlar nār-ı nūr mandolozuñ[5158] eyyām-ı nuḥūsetlerinde Morolaruñ (13) bu ḳadar[5159] cevr [u] cefāların[5160] çekmek lāyıḳ [u] inṣāf[5161] degüldür, (14) bizler bu ṭarafda oġlumuz[5162] uşaġumuz[5163] yanında yememüz[5164] içmemüz[5165] (15) yerinde, anlar[5166] nār-ı nūruñ[5167] uġruna kimisi cāndan çıḳup[5168] **[İ₁ 125a]** (1) sür'at-ile[5169] cehennemi boyladılar, kimisi daḫı esīr olup (2) Barbaroşonuñ 'aẕāb [u] eleminde olmaḳ bizüm şānımuza[5170] (3) düşer mi[5171] hemān bu bābda aḳçenüñ gitdügine baḳmayup[5172] (4) ve illā[5173] işüñ[5174] bitdügine baḳalım, bolay-kim aḳçe ḳuvveti-y-ile anları[5175] (5) Barbaroşonuñ dest-i çengālinden[5176] ḫalāṣ idebileydük[5177] (6) deyü bu[5178] ḳavl [u] ḳarār üzre oldılar.[5179] Andan Ḫayre'd-dīn[5180] Re'īse (7) ḫaber gönderdiler ki eger iẕnüñ olursa müzüne ile (8) Cezāyire[5181] varup eserlerimüzi[5182] ḳurtaralum[5183] dediler. Andan[5184] Ḫayre'd-dīn[5185] (9) Re'īs daḫı pek güzel gelsünler deyü ḫaber çevirüp (10) ṭarafeynden[5186] paṣaporṭa alınup paṣaporṭa virildi.[5187] (11) Vaḳtā ki

[5142] dilerseñ: P dilerseñ eyle
[5143] fermān senüñdür: -P
[5144] didi: İ₁ dedi
[5145] Ḫayre'd-dīn: -P
[5146] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[5147] meẕkūr: İ₂ mezkūr, -P
[5148] daḫı: -P
[5149] el-netīce: P netīce
[5150] Cezāyirde: P Cezā'irde
[5151] ol zamān yine kāfirler: -P
[5152] te'essüf: -İ₁, -İ₂, -V
[5153] eylediler: P idüp
[5154] bir araya cem' olup ol Cezāyirde esīr olan otuz altı 'aded: -P
[5155] ḳapudanlaruñ: İ₂ ḳapudanlarıñ, -P
[5156] tedbīrinden ötüri: P tedbīr idüp
[5157] meşveret eylediler: -P
[5158] nār-ı nūr mandolozuñ: P nār-ı nūruñ
[5159] Morolaruñ bu ḳadar: İ₁, İ₂ Morolarıñ bu ḳadar, P bu güne Morolaruñ
[5160] cevr (u) cefāların: V cevr-i cefāların, P cefāların
[5161] lāyıḳ-ı inṣāf: P inṣāf
[5162] bizler bu ṭarafda oġlumuz: -P
[5163] uşaġumuz: İ₁, V uşaġımuz: -P
[5164] yanında yememüz: -P
[5165] içmemüz: İ₂ içmemiz: -P
[5166] yerinde anlar: -P
[5167] nār-ı nūruñ: İ₂ nār-ı nūrıñ: -P
[5168] uġruna kimisi cāndan çıḳup: -P
[5169] sür'at-ile: İ₁, V sür'atle, -P
[5170] cehennemi boyladılar kimisi daḫı esīr olup Barbaroşonuñ 'aẕāb (u) eleminde olmaḳ bizüm şānımuza: -P
[5171] düşer mi: V düşmez, -P
[5172] baḳmayup: İ₂ baḳmamaḳ
[5173] illā: İ₂ illā baḳmayup
[5174] işüñ: İ₁ işiñ, İ₂, V işin
[5175] anları: -İ₁, -İ₂, -V
[5176] Barbaroşonuñ dest-i çengālinden: -P
[5177] idebileydük: İ₂ idebileydik
[5178] bu: -P
[5179] ḳavl (u) ḳarār üzre oldılar: P kavl idüp
[5180] Ḫayre'd-dīn: -P
[5181] Cezāyire: P Cezā'ire
[5182] eserlerimüzi: P eserlerimüz
[5183] ḳurtaralum: İ₂, V ḳurtaralım
[5184] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[5185] Ḫayre'd-dīn: -P
[5186] ṭarafeynden: İ₂ ṭarafından
[5187] virildi: P alındı

günlerde[5188] bir gün İspanyol müzünesi Cezāyire[5189] (12) çıḳageldi.[5190] **[P 60a]** Paşaḳa kāfirinden on dört biñ (13) kāfir **[İ₂ 204]** ḳurtardı, ḳıymeti biribiri üzerine[5191] üç yüz (14) mīzān seyvelesi[5192] olmaḳ üzre[5193] hemān ḫiẕmet içün üç (15) dört yüz[5194] kāfir alıḳoyup ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsin **[V 60b]** hep **[İ₁ 125b]** (1) ḳurtardılar. Ol ḳalanlar daḫı kendi cünūslarından olmaġla (2) ḳalmışlar idi. Ez-īn-cānib[5195] şimdi ḳapudanlaruñ[5196] bahālarına gelelüm:[5197] (3) İmdi otuz altı ‘aded ḳapudanlara papaslar iki buçuḳ milyon (4) aḳçe virdiler. Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5198] Re’īs ḳāyil[5199] olmadı, hele[5200] (5) ḥāṣıl üç milyona çıkdılar. Ḫayre’d-dīn[5201] Re’īs daḫı üç (6) milyon aḳçeye ḳapudanları virecek oldı.[5202] Ol zamān[5203] (7) ‘ulemā’ gelüp Ḫayre’d-dīn[5204] Re’īse eytdiler: Yā emīri’l-mücāhidīn (8) istimā‘ımuz[5205] oldı-ki kāfir ḳapudanlarına āzādlıḳ[5206] virmişsiñüz,[5207] (9) lākin kitāb ḳavlince anlara bir vechle āzādlıḳ[5208] yoḳdur. Zīrā (10) niçün-ki[5209] anlar ehl-i deryādur daḫı ḥīle [u] tedbīrinde şer (11) işüñ büyükleridür,[5210] anlara cezāya muḥkem ḥabs yā ḳatldür[5211] (12) dediler. Ḫayre’d-dīn[5212] Re’īs daḫı ‘ulemāya cezākumu’llāhu ḫayren işte (13) ben böyle isterem, baña kitābuñ ḳavli her ne ise ifāde (14) idiñüz,[5213] zīrā ‘ulemā’ vereṣetü’l-enbiyā’dır, benüm başum size (15) baġludur deyüp ‘ulemānuñ vāfir **[İ₂ 205]** ḫāṭırların[5214] alup ‘izzet [u] ikrām **[İ₁ 126a]** (1) eyledi. Andan ḳapudanları ḳoyuvirmedi.[5215] Tamām papazlar[5216] gitdüklerinde[5217] (2) ḳapudanlaruñ cümlesinüñ-de[5218] boyunların urup ecsām-ı nā-pākların (3) deryāya aṭdurdı,[5219] varandı[5220] bundan ḳıyās eyle-ki[5221] ol (4) Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5222] Re’īsüñ ve ġuzzātu’l-muvaḥḥidīniñ[5223] ne mertebe (5) şerī‘at-ı muṭahharaya inḳıyādları var idi. Şöyle-ki ol (6) kāfirlere şerī‘at mūcibince āzādlıḳ olmamaġla daḫı (7) dīn düşmānlarına göre büyük raḫne-i ‘uẕemā olmaġla (8) dīn-i mübīn uġruna üç milyon[5224] aḳçeyi[5225] bir pul ḥesābına (9) ‘add etmeyüp sellem etdiler.[5226] Üç milyon aḳçe isem dilde (10) ḳolay ammā

[5188] günlerde: -P
[5189] Cezāyire: P Cezā’ire
[5190] çıḳageldi: P çıḳagelüp
[5191] üzerine: P üzre
[5192] seyvelesi: V seyvelliyesi
[5193] üzre: V üzerine
[5194] dört yüz: İ₁ dört-yüz
[5195] ḳurtardılar ol ḳalanlar daḫı kendi cünūslarından olmaġla ḳalmışlar idi ez-īn-cānib: -P
[5196] ḳapudanlaruñ: İ₂ ḳapudanlar
[5197] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[5198] Ḫayre’d-dīn: -P
[5199] ḳāyil: V, P ḳā’il
[5200] hele: -P
[5201] Ḫayre’d-dīn: -P
[5202] ḳapudanları virecek oldı: İ₂ virecek oldı ḳapudanları
[5203] ol zamān: P ol-zamān
[5204] Ḫayre’d-dīn: -P
[5205] istimā‘ımuz: P istimā‘ımız
[5206] āzādlıḳ: P āẕādlıḳ
[5207] virmişsiñüz: P virmişsin
[5208] āzādlıḳ: P āẕādlıḳ
[5209] niçün-ki: -P
[5210] büyükleridür: P büyükleridir
[5211] ḳatldür: İ₂ ḳatleridür
[5212] Ḫayre’d-dīn: -P
[5213] idiñüz: P idesiñüz
[5214] ḫāṭırların: V ḫāṭrın
[5215] ḳoyuvirmedi: İ₂, V ḳoyuvermedi
[5216] papazlar: P papaslar
[5217] gitdüklerinde: İ₁ giddüklerinde
[5218] cümlesinüñ-de: İ₁, İ₂ cümlesiniñ-de, -P
[5219] aṭdurdı: İ₂, V, P aṭdırdı
[5220] varandı: -P
[5221] eyle-ki: P it-ki
[5222] Ḫayre’d-dīn: -P
[5223] ġuzzātu’l-muvaḥḥidīnüñ: -P
[5224] kāfirlere şerī‘at mūcibince āzādlıḳ olmamaġla daḫı dīn düşmānlarına göre büyük raḫne-i ‘uẕemā olmaġla dīn-i mübīn uġruna üç milyon: -P
[5225] aḳçeyi: İ₂ aḳçe
[5226] etdiler: İ₁ iddiler

ma‘nāda keşīrdür, kāfirler bu işden[5227] çoḳ (11) ḥesāb ḥesābladılar.[5228] Anlar isem[5229] dirler[5230] idi-kim[5231] Türk ḳısmına (12) hemān ziyāde aḳçe virdikden[5232] şoñra[5233] evlādını bile[5234] (13) şaṭar degül-ki esīr deyü māb eynlerinde böyle söyleşürler (14) idi.[5235] Vaḳtā ki otuz altı ‘aded kāfir ḳapudanlarınuñ[5236] (15) ḳatl olınduḳları[5237] ḫaberi[5238] İspanyaya varup[5239] vuṣūl olduḳda **[İ₁ 126b]** (1) vāy ki[5240] kāfirler ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn yas [u] (2) mātemler idüp ḳırḳ gün çārşū[5241] **[İ₂ 206]** pāzāra[5242] çıḳmayup[5243] **[P 60b]** nār-ı nūruñ[5244] **[V 61a]** (3) yüzine gözine tükürüp bu mertebe Ḫıristiyanlardan yüz çevirmesinden (4) beñzer ki ṭurḳoz[5245] oldı. Nerde deyü nār-ı nūra sögdiler ve (5) şeyṭān papazlar isem[5246] yer yer[5247] iġvā idüp[5248] kāfirlere derler[5249] (6) idi-kim[5250] ṣaḳın[5251] nār-ı nūra fenā söz[5252] söylemeñüz,[5253] zīrā ṭarılacaḳ (7) olursa Morolara daḫı ziyāde nuṣret virür, ol sizüñ[5254] (8) ṣabrıñuz deger[5255] deyü papazlar[5256] eşek kāfirleri böyle aldadurlar (9) idi.[5257] Meger ol[5258] Ḳırando ḳapudan-ki[5259] ḳatl olan İspanyada büyük (10) ḳan olmaġla ḫışmı[5260] aḳrābāsı ḳrala gelüp dād [u] feryād (11) eylediler.[5261] Senüñ ḫizmetüñde[5262] oġlumuz[5263] işbu ḳażāya[5264] uġradı (12) gerekdür ki bize bārī ölüsi olsun bu ṭarafa getürdesiz,[5265] (13) düşmān toprağında yaṭmasun didiler.[5266] O kāfirler ḳıyās (14) iderdi-ki Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs[5267] anlaruñ[5268] ecsām-ı nāpākların (15) defn eyledi ṣanurlardı. Ḫayre’d-dīn Re’īs isem ol[5269] **[İ₁ 127a]** (1) kāfirlerüñ[5270] ecsām-ı nāpākların[5271] işbu ‘arż-ı eşrefde İslām (2) maḳbereleri arasında[5272] bulınmasun,[5273] daḫı serīḳa olınmasun (3) içün deryāya[5274] aṭdurmış[5275] idi. Hele el-ḥāṣıl ḳıṣṣayı (4) ne dīrāz[5276] idelüm:[5277] **[İ₂ 207]** Ḳral yine baş papazı çaġurup[5278] (5) ḳatl olan

[5227] işden: P şeyden
[5228] ḥesābladılar: P aldılar
[5229] isem: P ise
[5230] dirler: İ₁, İ₂, V derler
[5231] idi-kim: İ₂, V idi-ki, P idiler ki
[5232] virdikden: P vir de
[5233] şoñra: -P
[5234] bile: V belā
[5235] söyleşürler idi: P söyleşürlerdi
[5236] ḳapudanlarınuñ: İ₁, İ₂ ḳapudanların, V ḳapudanlaruñ
[5237] olınduḳları: -P
[5238] ḫaberi: P ḫaberleri
[5239] varup: -P
[5240] vāy ki: P vāy-ki
[5241] ḳırḳ gün çārşū: -P
[5242] pāzāra: İ₂ bāzāra, -P
[5243] çıḳmayup: V çıKmayup, -P
[5244] nār-ı nūruñ: İ₂ nār-ı nūrıñ
[5245] ṭurḳoz: P türköz
[5246] isem: P ise
[5247] yer yer: -P
[5248] idüp: P virüp
[5249] kāfirlere derler: -P
[5250] idi-kim: V idi-ki, -P
[5251] ṣaḳın: P ṣaḳınuñ
[5252] söz: -P
[5253] söylemeñüz: P söylemeñ
[5254] sizüñ: İ₂ siziñ
[5255] deger: -İ₂, P dimez
[5256] papazlar: -P
[5257] aldadurlar: P aldarlardı
[5258] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[5259] ḳapudan-ki: P ḳapudanuñ
[5260] ḳatl olan İspanyada büyük ḳan olmaġla ḫışımı: -P
[5261] eylediler: -P
[5262] ḫizmetüñde: İ₁ ḫizmetinde
[5263] oġlumuz: P oġlumız
[5264] ḳażāya: İ₂ ḳazāya
[5265] getürdesiz: İ₂, V getürdesin
[5266] didiler: İ₁, V, P dediler
[5267] o kāfirler ḳıyās iderdi-ki Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs: -P
[5268] anlaruñ: İ₂ anlarıñ, -P
[5269] ecsām-ı nāpākların defn eyledi ṣanurlardı Ḫayre’d-dīn Re’īs isem ol: -P
[5270] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P
[5271] ecsām-ı nāpākların: V ecsām-ı nāpākları, -P
[5272] işbu ‘arż-ı eşrefde İslām maḳbereleri arasında: -P
[5273] bulınmasun: İ₂ bulınmasın, -P
[5274] daḫı serīḳa olınmasun içün deryāya: -P
[5275] aṭdurmış: İ₁, İ₂ aṭdırmış, -P
[5276] idi hele el-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[5277] idelüm: İ₂, V idelim, P deyince
[5278] çaġurup: İ₁, V çaġırup

Ḳırando ḳapudanuñ ecsām-ı nā-pākını[5279] Cezāyirden[5280] (6) bir taḳrīb-ile[5281] varup bir ṭābūt içine ḳoyup getüresin (7) ve ne isterlerse viresin, ṣaḳın aḳçenüñ getdügine (8) baḳmayasın ve illā işiñ[5282] bitdügine[5283] baḳasın, hemān beni (9) Ḳırandonuñ aḳrābālarından ḫalāṣ idesin deyü ‘aẕīm tenbīh (10) eyledi. Şimdi papaz[5284] Cezāyire[5285] toġru[5286] gelmekde bizüm ḥikāyetimüz[5287] (11) şol araya geldi-ki[5288] meger zindāna ḫiẕmet ider ‘Abdurraḥman (12) nāmında bir Müslümān vardiyan var idi. Ammā ġāyet ferāset (13) ehli kimse olmaġ-ıla[5289] bilürdi-ki meẕkūr[5290] Ḳırandonuñ ecsām-ı (14) nā-pākını[5291] istifsār iderler deyü ol ẕikr eyledügimüz[5292] (15) otuz altı ‘aded kāfir ḳapudanlaruñ[5293] kelleleri ṭu‘me-i şemşīr **[İ₁ 127b]** (1) olınup ecsām-ı nā-pākların sefīne-i senge ḳoyup deñize (2) aṭmaḳ umūrında ‘Abdurraḥman vardiyan bu ḫiẕmet üzerine[5294] (3) ta‘yīn olınmaġla sırran Ḳırandonuñ ecsām-ı **[V 61b]** nā-pākını[5295] (4) bir çuḳur ḳazdırup defn[5296] eylemiş[5297] idi. Bu şeyden (5) Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5298] Re’īsüñ ḫaberi yoḳ idi, ḳıyās iderdi.[5299] (6) Cümlesi ka‘r [u] deryāya[5300] gitdiler,[5301] ammā[5302] vardiyan ‘Abdurraḥman **[İ₂ 208]** (7) daḫı[5303] emr-i ‘ālī mūcibince Ḳırando ḳapudandan ġayrısın (8) otuz beş kāfir olmaḳ üzre[5304] deryāya aṭmış idi. (9) Vaḳtā ki papaz[5305] Cezāyire[5306] gelüp[5307] Ḫayre’d-dīn[5308] Re’īsüñ ḥāk-i pāyına (10) yüz sürdükde ḳapudanları ḳatl etmesinden bir miḳdār (11) söylemek ṣadādında olduḳda Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5309] **[P 61a]** Re’īs daḫı (12) eytdi: Şimdi kāfir eger āmān ile gelmemiş ola-y-ıduñ[5310] anlaruñ[5311] (13) gitdükleri[5312] yire[5313] seni-de göndermemüz[5314] emr-i muḳarrer idi, (14) ol ḳatl olınan ṣıñarın[5315] mel‘ūnları[5316] aḥkām-ı şerī‘at-i (15) Muḥammediyyemüz öldürdi, benüm daḫı başum şerī‘ata[5317] baġludur,[5318] **[İ₁ 128a]** (1) ḥāl bu ki şerī‘atimüzüñ[5319] ḥükmi ḳıyāmete ḳadar bāḳīdür,[5320] (2) sen-ki ḳafirleriñ papazısın daḫı ṭarīḳ-ı bāṭılañuz[5321] (3)

[5279] ecsām-ı nāpākını: V ecsām-ı nāpākın, P ölüsin
[5280] Cezāyirden: P Cezā’irden
[5281] bir taḳrīb-ile: İ₁, V bir taḳrīble, -P
[5282] işiñ: V, P işin
[5283] bitdügine: İ₁ bittügine
[5284] papaz: İ₁, İ₂ papas
[5285] Cezāyire: P Cezā’ire
[5286] ṭoġru: İ₂ ṭogrı
[5287] ḥikāyetimüz: İ₂ ḥikāyetimiz
[5288] şol araya geldi-ki: P gelelüm bu yaña
[5289] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[5290] meẕkūr: İ₂, V mezkūr, -P
[5291] ecsām-ı nāpākını: P ecsām-ı nāpākın
[5292] eyledügimüz: İ₁, V eyledigimüz, P olan
[5293] ḳapudanlaruñ: P ḳapudanlarınuñ
[5294] üzerine: P üzere
[5295] ecsām-ı nāpākını: P ecsām-ı nāpākın
[5296] defn: İ₂ defin
[5297] eylemiş: P etmiş
[5298] Ḫayre’d-dīn: -P
[5299] ḳıyās iderdi: -P
[5300] cümlesi ka‘r (u) deryāya: -P
[5301] gitdiler: İ₁ giddiler, -P
[5302] ammā: P fe ammā
[5303] daḫı: -P
[5304] otuz beş kāfir olmaḳ üzre: -P
[5305] papaz: İ₁, İ₂ papas
[5306] Cezāyire: P Cezā’ire
[5307] gelüp: İ₂ geldi
[5308] Ḫayre’d-dīn: -P
[5309] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5310] gelmemiş ola-y-ıduñ: İ₂ gelmemiş ola-y-ıdıñ, P gelmemek ola-y-ıdı
[5311] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[5312] gitdükleri: İ₁ giddükleri
[5313] yire: P yere
[5314] göndermemüz: V, P göndermemiz
[5315] ḳatl olınan ṣıñarın: -P
[5316] mel‘ūnları: P kāfirleri
[5317] benüm daḫı başum şerī‘ata: -P
[5318] baġludur: İ₂ baġlıdur, -P
[5319] ḥāl bu ki şerī‘atimüzüñ: İ₁, İ₂ ḥāl bu ki şerī‘atimüziñ, -P
[5320] ḥükmi ḳıyāmete ḳadar bāḳīdür: -P
[5321] bāṭılañuz: İ₂ bāṭılañız, P bāṭılañuz ile

mażmūnınca[5322] şeyṭān ‘aleyhi’l-la‘nenüñ adını[5323] nār-ı nūr (4) ḳoyup anı[5324] ḥāşā s̱ümme ḥāşā ilāh ṭuṭınup[5325] andan meded [u] (5) isti‘ānet ṭaleb idüp nār-ı nūr şöyle poḫ[5326] yemiş böyle (6) poḫ[5327] yemiş deyü aḥmaḳ kāfirleri bir parmaḳ üzerinde[5328] (7) oynatdurup[5329] kendiñe[5330] ṭapdurursın,[5331] yā ben-ki el-ḥamdü li’llāh (8) ‘alā dīni’l-İslām ve ‘alā tevfīḳı’l-īmān[5332] naṣṣ-ı ḳāṭı‘ (9) burhān ile s̱ābit olan aḥkām-ı muṭahharanuñ emr-i şerīfi-y-ile[5333] (10) ol otuz altı ‘aded[5334] kāfir ḳapudanlarıñuzı[5335] **[İ₂ 209]** ḳatl eyledi-kim (11) yoḫsa gücüñüze[5336] mi geldi deyü Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs[5337] (12) raḥmetu’llāhi ‘aleyh az ḳaldı-ki papazı Müslümān ideyazdı. (13) Papaz göñlinden bu diyavolo benden yuḳaru[5338] papaz[5339] bunuñla (14) başa çıḳılmaz, hemān[5340] mudārāya baḳalım deyüp[5341] eytdi: Çünki (15) sinyor ḳapudanları ḳatl eyledüñ,[5342] hemān sen ṣaġ ol **[İ₁ 128b]** (1) lākin senden ricām oldur ki ḳapudanlaruñ[5343] meyyitlerin getürmege (2) baña[5344] destūr vir, her birlerin[5345] ṭābūtlara[5346] ḳoyup ṣāḥiblerine (3) götüreyüm,[5347] evvel[5348] ḥayātda iken virdügüm[5349] üç milyon aḳçeyi (4) yine ol minvāl üzre[5350] ulularına daḫı[5351] vireyüm, hemān (5) tek baña[5352] iẕn vir[5353] dedi. İmdi papaz[5354] ḳıyās iderdi-ki (6) ol ḳatl olan ḳapudanlar Cezāyir turābında medfūnlardur (7) ṣanur idi.[5355] Ol zamān[5356] **[V 62a]** Ḫayre’d-dīn[5357] Re’īs papaza[5358] eytdi: (8) Ben anlaruñ[5359] boyunların urduḳda[5360] defn etmege iẕn[5361] virmeyüp (9) hep cümlesini-de[5362] deñize aṭdurdum[5363] deyince papaz-ı mel‘ūn[5364] (10) hemān ḥūt-ı ḫaṭab gibi ḳadīd olup[5365] nuṭḳa mecāli ḳalmadı.[5366] (11) Ol zamān[5367] mez̲kūr[5368] ‘Abdurraḥman vardiyan Ḫayre’d-dīn[5369] (12) Re’īsüñ[5370] mübārek destini[5371] būs[5372] idüp eytdi: Sulṭānum (13) ben ḳuluñuz[5373]

[5322] mażmūnınca: -P
[5323] adını: P adın
[5324] anı: -İ₂
[5325] ṭuṭınup: V ṭuṭunup
[5326] poḫ: V herze
[5327] poḫ: V herze
[5328] üzerinde: P üzre
[5329] oynatdurup: İ₁, V oynatdırup, P oynadursın
[5330] kendiñe: -P
[5331] ṭapdurursın: İ₂ ṭapdırursın, -P
[5332] ve ‘alā tevfīḳı’l-īmān: -P
[5333] emr-i şerīfi-y-ile: P ḥükmi-y-ile
[5334] otuz altı ‘aded: -P
[5335] kāfir ḳapudanlarıñuzı: P kāfirleri
[5336] gücüñüze: İ₂ gücüñize
[5337] Re’īs: -P
[5338] yuḳaru: İ₁, V yuḳarı
[5339] papaz: P papaza beñzer
[5340] bunuñla başa çıḳılmaz hemān: -P
[5341] mudārāya baḳalım deyüp: P deyü mudār idüp
[5342] eyledüñ: İ₂ eylediñ
[5343] ḳapudanlaruñ: İ₁, İ₂ ḳapudanlarıñ, P anlaruñ
[5344] baña: -P
[5345] herbirlerin: -P
[5346] ṭābūtlara: İ₂, V ṭābūṭlara, -P
[5347] ḳoyup ṣāḥiblerine götüreyüm: -P
[5348] evvel: -İ₁, -İ₂, -V
[5349] virdügüm: İ₁ virdügim, İ₂ virdigim, V virdigüm
[5350] ol minvāl üzre: -P
[5351] daḫı: -P
[5352] hemān tek baña: -P
[5353] iẕn vir: İ₂ iẕin vir, -P
[5354] imdi papaz: İ₁, İ₂ imdi papas, -P
[5355] ḳıyās iderdi-ki ol ḳatl olan ḳapudanlar Cezāyir turābında medfūnlardur ṣanur idi: -P
[5356] ol zamān: P ol-zamān
[5357] Ḫayre’d-dīn: -P
[5358] papaza: İ₁ papasa, -P
[5359] anlaruñ: İ₁ anlarıñ, P anları
[5360] boyunların urduḳda: P helāk idince
[5361] iẕn: İ₂ iẕin
[5362] cümlesinide: İ₂, V cümlesinde, -P
[5363] aṭdurdum: İ₁, P aṭdırdum, İ₂ aṭdırdım
[5364] papaz-ı mel‘ūn: İ₁, P papas-ı mel‘ūn
[5365] olup: P oldı
[5366] nuṭḳa mecāli ḳalmadı: -P
[5367] ol zamān: P ol-zamān
[5368] mez̲kūr: İ₂, V mezkūr, -P
[5369] Ḫayre’d-dīn: -P
[5370] Re’īsüñ: İ₂ Re’īsiñ
[5371] destini: P elin
[5372] būs: İ₁, V, P pūs
[5373] ḳuluñuz: P ḳuluñız

bir ḳabāḥat **[İ₂ 210]** eyledüm, eger ‘afv buyurursañuz söyleyem[5374] (14) dedi. Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5375] Re’īs daḫı[5376] amān Allāh ve amān Resūl (15) lā be’s aleyk söyle[5377] dedi. Ol zamān[5378] ‘Abdurraḥman **[İ₁ 129a]** (1) eytdi: Sulṭānum Ḳırando ḳapudan büyük ḳan olmaġla (2) iḥtimāldür kāfirler bunuñ[5379] meyyitin bile teftīş iderler deyü (3) otuz beşin emriñüz üzre[5380] deñize aṭup Ḳırandoyı[5381] ḳumsala (4) defn[5382] eyledüm,[5383] iẕnüñüz[5384] olursa çıḳaralum[5385] dedi. Ben[5386] ḳıyās[5387] (5) iderdüm-ki[5388] ṣalt Ḳırandoyı teftīş iderler, meger cümlesini (6) aradılar deyü[5389] güyā Ḫayre’d-dīn Re’īse[5390] mizācınca bir ḫiẕmet (7) eyledüm.[5391] Ḳıyās eyledi,[5392] ol zamān[5393] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5394] Re’isüñ[5395] kemāl-i mertebe (8) ġażab [u] ḥiddetinden **[P 61b]** kef kef beñizleri[5396] geçüp eytdi: Ṣancaġum (9) ḥaḳḳı-çün eger saña amān[5397] virmemiş ola-y-ıdum seni öyle (10) bir eşedd-i ‘uḳubet ile[5398] ḳatl iderdüm-ki başḳalarına[5399] daḫı (11) mücib-i ‘ibret[5400] olurduñ[5401] deyü manṣūbından çıḳarup (12) ḳoġdı daḫı[5402] Ḳırando kāfiri tekrār[5403] mezārdan[5404] çıḳarup deñize (13) atdı.[5405] Pupaz[5406] Ḳırando kāfirüñ[5407] ölüsine on biñ[5408] mīzān[5409] (14) sevliyesi[5410] virüp[5411] yalvaragördi olmadı. Benüm aḳçeye[5412] (15) iḥtiyācum yoḳdur, var ḳraluñ olacaḳ köpege gördügin **[İ₂ 211] [İ₁ 129b]** (1) gibi[5413] söyle deyüp papazı[5414] ḳoġdı. Papaz[5415] daḫı ḫāyib[5416] [u] (2) ḫāsir çekilüp gitdi. Şimdi birkaç gün bu ḳışṣanuñ mā- (3) beyni mürūr idüp[5417] ġażabı bir miḳdār[5418] zā’il olduḳda ba‘żı (4) aḳāribinden olanlar eytdiler: Sulṭānum bāṭıl on biñ (5) mīzān sevliyesin[5419] eliñüzden ḳaçurdıñuz,[5420] ol kāfirüñ[5421] (6) ölüsinden ne[5422] ḥāṣıl olacak bu bābda Ḳırando kāfirüñ[5423] (7) papaza[5424] virüp-de on biñ mīzān sevliyesin[5425] almañuz[5426]

[5374] söyleyem: P söylem
[5375] Ḫayre’d-dīn: -P
[5376] daḫı: -P
[5377] söyle: -İ₂
[5378] ol zamān: P ol-zamān
[5379] bunuñ: P anuñ
[5380] üzre: İ₁ ile
[5381] Ḳırandoyı: P anı
[5382] defn: İ₂ defin
[5383] eyledüm: P etdüm
[5384] iẕnüñüz: V iẕniñüz, P iẕnüñiz
[5385] çıḳaralum: İ₁, İ₂, V çıḳaralım
[5386] ben: -P
[5387] ḳıyās: İ₂ kıyāṣ, -P
[5388] iderdüm-ki: İ₂ iderdim-ki, -P
[5389] ṣalt Ḳırandoyı teftīş iderler meger cümlesini - aradılar deyü: -P
[5390] Re’īse: P Re’īsüñ
[5391] eyledüm: İ₂, P eyledim
[5392] eyledi: P ḳıldı
[5393] ol zamān: P ol-zamān
[5394] Ḫayre’d-dīn: -P
[5395] Re’isüñ: -İ₂
[5396] kef kef beñizleri: P beñzi kef kef
[5397] amān: -İ₂
[5398] eşedd-i ‘uḳubet ile: İ₁ eşedd-i ‘uḳubetle, P cezā
[5399] başḳalarına: P ġayrılara
[5400] mücib-i ‘ibret: P ‘ibret
[5401] olurduñ: İ₂, V olurdıñ
[5402] daḫı: -İ₁, -P
[5403] Ḳırando kāfiri teḳrār: P ve tekrār ol kāfiri
[5404] mezārdan: İ₁ oradan
[5405] atdı: İ₂ aṭdı
[5406] pupaz: İ₁ pupas daḫı
[5407] Ḳırando kāfirüñ: İ₂, V Ḳırandonuñ, -P
[5408] ölüsine on biñ: -P
[5409] mīzān: -İ₂
[5410] sevliyesi: V sevillesi, -P
[5411] virüp: -P
[5412] aḳçeye: P māla
[5413] gördügin gibi: P böyle
[5414] papazı: İ₁ papası
[5415] papaz: İ₁ papas
[5416] ḫāyib: P ḫā’ib
[5417] mürūr idüp: P geçüp
[5418] bir miḳdār: -P
[5419] on biñ mīzān sevliyesin: P ol ḳadar mālı
[5420] ḳaçırdıñuz: P çıḳardıñuz
[5421] kāfirüñ: İ₁, V kāfiriñ
[5422] ne: -İ₂
[5423] bu bābda Ḳırando kāfirüñ: -P
[5424] papaza: İ₁ papasa, -P
[5425] virüp-de on biñ mīzān sevliyesin: -P
[5426] almañuz: İ₂ almañız: -P

(8) a‘lā idi[5427] dediler. Ol zamān[5428] Ḫayre’d-dīn[5429] Re’īs eytdi: (9) Bütün dünyā deger imiş ‘adūdan intiḳām almaḳ mażmūn (10) üzre[5430] bizüm bu günā[5431] iş **[V 62b]** eyledigümüz[5432] İspanya yaḳasını[5433] (11) ‘umūmen iḥrāḳ-ı bi’n-nār etmemüzden ziyāde raḥndür, (12) hem daḫı[5434] aḳçe almaduġımuz[5435] kāfire göre büyük ‘ālī cenāblıḳdur. (13) Zīrā kāfirler dirmiş-ki[5436] Türk ‘indinde[5437] aḳçe ile bitecek (14) iş pek āsāndur hemān Türk ḳısmına[5438] aḳçeyi vir-de (15) gözlerin çıḳar dedi[5439] deyü bizi istihzā ider imiş.[5440] Baḳındı **[İ₁ 130a]** (1) dedükleri oldı-mı? Pes[5441] imdi yārān kişi nāmı-y-ıla (2) işler işi, nāmsuz[5442] bir pula degmez imiş bir kişi. Hemān (3) Allāhu Te‘ālā sulṭān Cezāyirüñ[5443] her dāyimü’d-dehr ilā inḳirāżü’z- (4) zamāna dek[5444] nām [u] şānın **[İ₂ 212]** ziyāde[5445] eyleyüp[5446] berrde ve baḥrde (5) ġuzzātu’l-müslimīn a‘dāları üzerine[5447] manṣūr [u] muẓaffer[5448] (6) eyleyüvire āmīn. Andan eytdi biz bu ḳatl olınan[5449] kāfir (7) ḳapudanlarına[5450] beş beş[5451] aḳçe ṣaymaduḳ, şimāliyye-i bād-ı nuṣretüñ (8) iẕn-i Hādī birle kendi gelenleridür,[5452] el-ḥamdü li’llāh hāẕā min faḍli (9) Rabbī raġmen li’l-a‘dā dīn düşmānların yas [u] mātem üzre (10) ḳoyup bir zamān ola-ki[5453] nām [u] şānumuz tārīḫlere[5454] yazılup (11) raḥmet ile yād olayuz. Aṭ ölür meydānı ḳalur (12) Er ölür adı ḳalur.[5455] Bizden evvel gelen ġāzīler raḥmetu’l- (13) lāhi ‘aleyhim.[5456] Her biri bir nām ḳoyup gitmişler biz daḫı buña (14) ḳādir olduḳ ümīzdür ki bizleri daḫı du‘ā-yı ḫayr ile yād (15) eyleyeler deyüp[5457] ol yārān-ı ṣāfā’ bu günā[5458] nükte[5459] cevāblar ile[5460] **[İ₁ 130b]** (1) cümlesin elzem eyleyüp[5461] taḥsīn dediler.[5462] Daḫı niçün (2) aḳçeyi[5463] almaduḳ[5464] didüklerine[5465] cevāb bu oldı-ki evvelā murdāruñ[5466] (3) bey‘ [u] şirāsı ḥarāmdur dimesine Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ[5467] (4) ‘ulemā bile ḳulaḳ çeküp taḥsīn etdiler. Şimdi herkes (5) āsūde ḥāl üzre levendān-ı ġāziyān ḳışlalarında oda- (6) larında daḫı[5468] **[P 62a]**

[5427] a‘lā idi: -P
[5428] ol zamān: -P
[5429] Ḫayre’d-dīn: -P
[5430] mażmūn üzre: P mażmūnınca
[5431] günā: V gün
[5432] eyledigümüz: -İ₂ eyledigimüz, P işledigümiz
[5433] yaḳasını: P yaḳasın
[5434] daḫı: -P
[5435] almaduġımuz: P almadıġumız
[5436] dirmiş-ki: İ₂ dermiş-ki
[5437] ‘indinde: P ḳısmında
[5438] aḳçe ile bitecek iş pek āsāndur hemān Türk ḳısmına: -P
[5439] dedi: -İ₁, -V, -P
[5440] ider imiş: V, P iderlermiş
[5441] baḳındı dedükleri oldı-mı pes: -P
[5442] nāmsuz: İ₂, V, P nāmsız
[5443] Cezāyirüñ: İ₂ Cezāyiriñ, P Cezā’iri
[5444] her dāyimü’d-dehr ilā inkiradü’z-zamāna dek: P her dā’im
[5445] ziyāde: P ziyād-ber-ziyād
[5446] eyleyüp: P idüp
[5447] üzerine: P üzerlerine
[5448] muẓaffer: -P
[5449] olınan: P olan
[5450] kāfir ḳapudanlarına: P kāfirlere
[5451] beş beş: İ₁ peş peş
[5452] gelenleridür: İ₁ gelenleridir
[5453] ola-ki: İ₁, İ₂ evvelki
[5454] tārīḫlere: İ₂, V tārīḫlerde
[5455] Aṭ ölür meydānı ḳalur/Er ölür adı ḳalur: -P
[5456] raḥmetu’llāhu ‘aleyhim: İ₂, V raḥmetu’llāhu ‘aleyh: -P
[5457] deyüp: P deyü
[5458] ol yārān-ı ṣāfā’ bu günā: -P
[5459] nükte: İ₂ nükde
[5460] cevālar ile: İ₁, İ₂, V cevāblarla
[5461] eyleyüp: P eyledi
[5462] dediler: V derler
[5463] aḳçeyi: P akçe
[5464] almaduḳ: İ₂ almadük
[5465] didüklerine: İ₁, P dedüklerine
[5466] murdāruñ: İ₂ murdarıñ
[5467] Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ: -P
[5468] āsūde hāl üzre levendān-ı ġāziyān ḳışlalarında odalarında daḫı: -P

yemelerinde[5469] içmelerinde olup ḳışladılar. (7) Vaḳtā ki[5470] faṣl-ı bahār[5471] eyyāmları nevrūz ‘andelībleri cūy-bār [u] **[İ₂ 213]** (8) gül-‘izār kenārlarında feryād [u] terennüme başladuġı[5472] mevsimler[5473] (9) gelicek tekneler ḥāżır[5474] olınmaġa başladı. Ammā[5475] günlerde (10) bir gün Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5476] Re’īse bir ince telāş-ı raḥmaniyye (11) ‘ārıż olup kendü[5477] kendüsine vāfir tefekkür eyledi ve[5478] eytdi: (12) El-ḥamdü li’llāh ‘avn-i Ḥaḳ ile bir alay ibnü’s-sebīl ġāziyān ile (13) gelüp dīn-i mübīn uġruna niçe zaḥmetler **[V 63a]** çeküp şu[5479] vilāyeti (14) açduḳ ve bu ‘urban ṭāyifesi pādişāh-ı ālem-penāḥ ḥażretlerin (15) kim[5480] olduġın[5481] bilmeyüp[5482] ḫuṭbeyi Fās pādişāhı üzerine **[İ₁ 131a]** (1) oḳudup[5483] sikkeyi daḫı anuñ nāmına ḳazdururlar.[5484] Gel imdi (2) ḳoca bī-çāre Ḫayre’d-dīn[5485] eger saña[5486] ‘ināyet-i Ḥaḳ[5487] refīḳ (3) olursa[5488] ḫuṭbeyi ve sikkeyi şevketlü Selīm Ḫān üzerine[5489] (4) idebilürseñ ol iksīr-i sa‘ādete[5490] vāṣıl olursın[5491] (5) deyüp ol gice istiḫāre idüp yatdı. Güzel ḫayr [u] beşāretler (6) bilürdi, çün ṣabāḥ olup güneşdür[5492] ḳulle-i Ḳāfdan baş gösterüp (7) ‘ālemi öz nūrı-y-ıla münevver eyledükde Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı (8) vaẓīfe-i me’sūrātuñ ‘ādet-i ḳadīmesi üzre edā eyledükde (9) oturup kahvalṭısın idüp ‘anber-i ḫām ile ālūde (10) olınmış mümessek ḳahvesin içüp keyfin[5493] yetişdürdükde[5494] (11) ‘ulemā’ [u] **[İ₂ 214]** ṣulehā’ ve eşref [u] a‘yān[5495] şeyḫleri[5496] ve murābıṭları (12) hep ḥużūra da‘vet[5497] idüp ḳaġırdı.[5498] Andan[5499] cümlesinüñ (13) ḥāl[5500] [u] ḥāṭırların su’āl idüp[5501] ‘izzet [u] ḥürmet eyledi,[5502] andan (14) ṭa‘āmdır döşenüp yediler, içdiler pīrler dilinden du‘ālar (15) etdiler, daḫı sükkerī şerbetler birle ḳahveler içilüp[5503] **[İ₁ 131b]** (1) keyfler germ-ā-germ ḥāṭırlar nerm[5504] olmaġa[5505] başladuḳda esnā-ı (2) muṣāḥabet arasında Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5506] Re’īs ādāb-ı ta‘ẓīm[5507] (3) birle iki zānū üzerine[5508] gelüp eytdi: Ey efendiler iẕnüñüz (4) olursa sizüñ

[5469] yemelerinde: P yeyüp
[5470] ḳışladılar vaḳtā ki: -P
[5471] faṣl-ı bahār: P evvel bahār
[5472] eyyāmları nevrūz ‘andelībleri cūybār (u) gül‘izār kenārlarında feryād (u) terennüme başladuġı: -P
[5473] mevsimler: P mevsimleri
[5474] ḥāżır: İ₁, V ḥāżır
[5475] ammā: -P
[5476] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5477] kendü: P kendi
[5478] vāfir tefekkür eyledi ve: -P
[5479] şu: P şol
[5480] pādişāh-ı ālem-penāḥ ḥażretlerin kim: -P
[5481] olduġın: İ₂, V olduġuñ, -P
[5482] bilmeyüp: -P
[5483] oḳudup: P oḳuyup
[5484] ḳazdururlar: İ₂, P ḳazdırurlar
[5485] bīçāre Ḫayre’d-dīn: -P
[5486] saña: -P
[5487] ‘ināyet-i Ḥaḳ: ‘avn-i Ḫudā ile
[5488] refīḳ olursa: -P
[5489] üzerine: P nāmına
[5490] sa‘ādete: P sa‘ādetdür
[5491] vuṣūl olursın: İ₂ vuṣūl olursun, -P
[5492] güneşdür: İ₁ güneşdir, -P
[5493] ḳulle-i Ḳāfdan baş gösterüp ‘ālemi öz nūrı-y-ıla münevver eyledükde Ḫayre’d-dīn Re’īs daḫı vaẓīfe-i me’sūrātuñ ‘ādet-i ḳadīmesi üzre edā eyledükde oturup kahvalṭısın idüp ‘anber-i ḫām ile ālūde olınmış mümessek ḳahvesin içüp keyfin: -P
[5494] yetişdürdükde: İ₂ yetişdirdükde, V yetiştürdikde, -P
[5495] ve eşref (u) a‘yān: -P
[5496] şeyḫleri: P şeyḫ
[5497] şeyḫleri ve murābıṭları hep ḥużūra da‘vet: -İ₂
[5498] ḳaġırdı: İ₂ çaġırdı, -P
[5499] andan: -P
[5500] ḥāl: -P
[5501] idüp: P eyledi
[5502] ‘izzet (u) ḥürmet eyledi: -P
[5503] içilüp: P içilmege
[5504] keyfler germ-ā-germ ḥāṭırlar nerm: -P
[5505] olmaġa: İ₁ olmaġla, -P
[5506] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5507] ādāb-ı ta‘ẓīm: İ₂ dāb-ı ta‘ẓīm, P edeb-i ta‘ẓīm
[5508] üzerine: P üzere

ile[5509] murādum bir meşveret eylemekdür ne (5) buyurursıñuz[5510] dedi. ‘Ulemā’ daḫı cümlesi[5511] pek güzel olur,[5512] yā emīri’l- (6) mücāhidīn buyurıñuz[5513] allāhümme esma‘nā ‘alā ḫayr dediler. (7) Ol zamān[5514] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[5515] Re’īs nuṭḳa gelüp eytdi: İmdi (8) efendiler ben ḥaḳīr bī-çāre ‘abd-i müẕnib[5516] du‘ācıñuz ben[5517] (9) bir alay ve ibnü’ssebīl ġāziyān ile belediñüze[5518] gelüp (10) dīn-i mübīn uġrına[5519] cān virüp baş alduḳ, el-ḥamdü li’llāhi Te‘ālā (11) kādir olduġımuz ḳadar ma‘mūr [u] ābādān[5520] eyledük ve belediñüze[5521] (12) gelüp[5522] ḳadem başduġımuzda[5523] burc [u] bārūlarıñuzda[5524] yigirmi (13) otuz pāre işe[5525] yarar ṭop bulınmaz idi, daḫı cebe (14) ve cevşen ceb-ḫāne-i ālāt[5526] şöyle ṭursun[5527] şimdi el-ḥamdü (15) li’llāh **[V 63b]** beş altı yüz pāre ṭop **[İ₂ 215]** peydāh eyledük, daḫı aña göre[5528] **[İ₁ 132a]** (1) bu ḳadar ālāt ḥarbe müte‘allıḳ mühimmātdan mā‘adā daḫı cihād-ı (2) fī sebīli’llāh deryā yüzinde[5529] ġazā ider iki kürekli bir (3) ḳayıġıñuz yoḳ idi. Şimdi el-ḥamdü li’llāh yigirmi iki pāre (4) mükemmel tekneleriñüz oldı. El-ḥāṣıl[5530] belediñüzi[5531] mīzān üzre (5) her umūrlarını[5532] çeküp çevirdük, imdi sizüñ[5533] cümleñüzüñ (6) ma‘rifeti-y-ile baña iẕn[5534] **[P 62b]** viriñüz[5535] varayum vaṭan-ı aṣlıyyemde (7) mütemekkin olup[5536] bāḳī ḳalan ‘ömrime refāhiyyet birle[5537] geçirüp (8) du‘ācı olam didi.[5538] Siz daḫı içiñüzden bir maḥall-i münāsib[5539] (9) gördiñüz[5540] ḥākim naṣb idiñüz[5541] dedi. Ammā Ḫayre’d-dīn[5542] (10) Re’īsüñ bu sözleri söylemesinden[5543] maḳṣūdı[5544] nezāketle (11) imtiḥān eylemek idi ki[5545] baḳsun-ki[5546] kendüsinden[5547] ḫoşnūdlar (12) mıdur yoḫsa degüller midür deyü bāṣt-ı muḳaddime idi.[5548] (13) Şimdi ol cemā‘atüñ içinde[5549] iki şeyḫü’l-beled var idi, (14) şöyle-ki[5550] beled-i meẕkūrenüñ[5551] ekābir [u] a‘yānından idi.[5552] Birine (15) Aḥmed Bin Ḳāżī ve birine Muḥammed bin ‘Ālī dirler[5553] idi, hemān[5554] **[İ₁ 132b]** (1) bu ẕīkr eyledigimüz[5555]

[5509] sizüñ ile: İ₁, İ₂ siziñ ile, P sizüñle
[5510] buyurursıñuz: P dirsiñüz
[5511] cümlesi: P cümle
[5512] olur: -İ₁, -İ₂, -V
[5513] buyurıñuz: P buyuruñ
[5514] ol zamān: P ol-zamān
[5515] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5516] bīçāre ‘abd-i müẕnib: -P
[5517] ben: -P
[5518] belediñüze: İ₂ belediñize
[5519] uġrına: İ₁, V, P uġruna
[5520] ābādān: -P
[5521] belediñüze: İ₂ belediñize, P belediñüzde
[5522] gelüp: P geldükde
[5523] ḳadem başduġımuzda: -P
[5524] bārūlarıñuzda: P bārūlar üzre
[5525] işe: -P
[5526] cebḫāne-i ālāt: -P
[5527] ṭursun: P dursun
[5528] aña göre: -P
[5529] yüzinde: P üzre
[5530] el-ḥāṣıl: İ₂, V, P vel-ḥāṣıl
[5531] belediñüzi: İ₂ belediñizi, P belediñüz
[5532] umūrlarını: P umūrında
[5533] sizüñ: İ₂ siziñ
[5534] iẕn: İ₂ iẕin
[5535] viriñüz: İ₁ veriñüz, P virüñ
[5536] mütemekkin olup: -P
[5537] birle: P üzre
[5538] didi: İ₁, V dedi, -P
[5539] maḥall-i münāsib: P münāsib
[5540] gördiñüz: P gördiñüz
[5541] idiñüz: P eyleñ
[5542] Ḫayre’d-dīn: -P
[5543] söylemesinden: P söylemeden
[5544] maḳṣūdı: P murādı
[5545] idi ki: V idi-ki
[5546] baḳsun-ki: -P
[5547] kendüsinden: P kendüden
[5548] deyü bāṣt-ı muḳaddime idi: -P
[5549] içinde: P içinden
[5550] şöyle-ki: idi-ki
[5551] beled-i meẕkūrenüñ: İ₂ beled-i mizkūrenüñ: -P
[5552] ekābir (u) a‘yānından idi: -P
[5553] dirler: İ₁, İ₂ derler
[5554] hemān: -P
[5555] ẕīkr eyledigimüz: -P

şeyẖler ikisi birden ayaġ üzre ḳalḳup (2) Ḫayre'd-dīn[5556] Re'īsüñ ayaġına düşüp aġladılar[5557] ve[5558] eytdiler: (3) Yā emiri'l-mücāhidīn n'ola-y-ıdı Rabbu'l-'ālemīn **[İ₂ 216]** ruḥımuzı[5559] ḳabż (4) ideydi ve illā senden bu giderem[5560] lafẓını işidmeyeydük,[5561] (5) bu beledi[5562] evvel Allāh soñra sen iḥyā eyledüñ ve[5563] bu ḳadar ümmet-i (6) Muḥammed senüñ[5564] ḳudūm-ı mübārekiñde[5565] istirāḥat eyleyüp emn [u] (7) amān üzre āsūde ḥāl oldılar,[5566] Allāhu Te'ālā[5567] senden rāżī ve (8) ḫoşnūd[5568] olup cedden abā'an ecdādına ġarīḳ-i raḥmet[5569] eylesün, (9) sen bizüm anamuz babamuzsın, imdi bizi bıraġup içimüzden (10) çıḳup[5570] gitmeñüze[5571] bir vechle rāżī degüllerüz, yoḳ eger elbetde[5572] (11) giderem dirseñ[5573] yarın[5574] rūz-ı cezāda yaḳañı[5575] elimüzden bir vechle (12) ḫalāṣ eylemek[5576] muḥāl mertebesindedür,[5577] eger evlādlarımuzdan bile[5578] (13) ḫāṭır-ı şerīfiñüze[5579] bir ġubār[5580] olurdı ise[5581] kendi elimüzle (14) ṭuṭup ḥużūrıña[5582] getürelüm,[5583] irādetüñ elindedür sen (15) bu güne bu gün bizüm emīrimüz ve[5584] serdārımuzsın zīrā **[İ₁ 133a]** (1) Allāh **[V 64a]** ẕü'l-celāl kelām-ı ḳadīminde böyle[5585] buyurmışdur ki:[5586] (2) Bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm aṭī'u'llāh ve aṭī'u'r-resūl (3) ve uli'l-emri minkum buyurmışdur, ya'nī kişi mü'min [u] muvaḥḥid (4) olamaz tā kim Allāhu Te'ālā ḥażretlerine daḫı Resūlına (5) ve uli'l-emre iṭā'at[5587] itmeyince.[5588] İmdi biz saña muṭī'lerüz[5589] (6) ve emriñe fermān bizlerüz[5590] deyüp[5591] **[İ₂ 217]** ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (7) efzūn Ġāzī Ḫayre'd-dīn[5592] Re'īsüñ gitmemesinden ötüri[5593] (8) tażarru' ve niyāz eylediler. Ol zamān[5594] Ḫayre'd-dīn[5595] Re'īs (9) daḫı[5596] bildi-ki bunlar ṣādıḳdur,[5597] şimdi[5598] Ḫayre'd-dīn Re'īs[5599] (10) ṣaḳalın eline alup bir zamān tefekkür eyledi, andan eytdi: (11) Çünki benüm getdügüm[5600] istemezsiñüz

[5556] Ḫayre'd-dīn: -P
[5557] aġladılar: P aġlayu
[5558] ve: -İ₁, -P
[5559] ruḥımuzı: P ruḥımuz
[5560] giderem: -P
[5561] işidmeyeydük: V işitmeyeydik
[5562] beledi: İ₂ belede
[5563] ve: -İ₁, -P
[5564] bu ḳadar ümmet-i Muḥammed senüñ: -P
[5565] ḳudūm-ı mübārekiñde: İ₂, V ḳudūm-ı mübārekinde, -P
[5566] istirāḥat eyleyüp emn (u) amān üzre āsūde ḥāl oldılar: -P
[5567] Allāhu Te'ālā: P Allāh
[5568] ve ḫoşnūd: -P
[5569] ġarīḳ-i raḥmet: P raḥmet
[5570] içimüzden çıḳup: -P
[5571] gitmeñüze: İ₂ gitmekde
[5572] elbetde: İ₂ elbet
[5573] dirseñ: İ₁ derseñ
[5574] yarın: -P
[5575] yaḳañı: -P
[5576] ḫalāṣ eylemek: P ḫalāṣ olamazsın
[5577] muḥāl mertebesindedür: -P
[5578] bile: P daḫı
[5579] ḫāṭır-ı şerīfiñüze: İ₂, V ḫāṭır-ı şerīf-ki, P ḫāṭırıña
[5580] ġubār: İ₂ 'ubār
[5581] olurdı ise: P geldi-y-ise
[5582] ḥużūrıña: V ḥuṣūrıña
[5583] getürelüm: İ₁, İ₂, P getürelim
[5584] bu güne bugün bizüm emīrimüz ve: -P
[5585] böyle: -P
[5586] ki: -İ₁, -İ₂, -V
[5587] mü'min (u) muvaḥḥid olamaz tā kim Allāhu Te'ālā ḥażretlerine daḫı Resūlına ve uli'l-emre iṭā'at: -P
[5588] itmeyince: İ₂ etmeyince, -P
[5589] muṭī'lerüz: İ₂, V muṭī'iz, P muṭī' olup
[5590] bizlerüz: İ₁ birlerüz
[5591] deyüp: P deyü
[5592] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn Ġāzī Ḫayre'd-dīn: -P
[5593] ötüri: V, P ötürü
[5594] ol zamān: P ol-zamān
[5595] Ḫayre'd-dīn: -P
[5596] daḫı: -P
[5597] ṣādıḳdur: V ṣādıḳdı
[5598] şimdi: P ol-zamān
[5599] Ḫayre'd-dīn Re'īs: -P
[5600] getdügüm: İ₁, İ₂ getdügim, V getdigim

gerekdür ki her ḥālde (12) benüm aġrıma acıma mu‘āvenet idüp güzel gelen (13) işi Allāhdan fenāyı benden bilmeyesiz dedi. Andan cemā‘at (14) daḫı cümlesi[5601] sem‘an ve ṭā‘aten dediler, şimdi Ḫayre’d-dīn[5602] (15) Re’īs aṣıl maḳṣūdını söylemege āġāz eyleyüp[5603] eytdi: **[İ₁ 133b]** (1) Cümleñüze[5604] ma‘lūm olsun-ki bu vilāyet Ḥaremeynu’ş-şerefeyn (2) kisvesin iltibās eyleyen[5605] şevketlü ve mehābetlü[5606] pādişāh (3) rūy-ı zemīn ve ḫalīfe-yi Resūl-ı Rabbu’l-ālemīn ḥażretlerinüñdür (4) didükde[5607] cemā‘at daḫı ne‘am yā emīri’l-mücāhidīn öyledür (5) didiler.[5608] **[P 63a]** Ol zamān[5609] Ḫayre’d-dīn[5610] Re’īs daḫı cemā‘at-ı meẕkūrlaruñ[5611] (6) kendi aġızları[5612] iḳrārınca ḳum ile ḳuyruḳların ṭuṭup (7) eytdi: Yā çünki pādişāh vilāyeti olduġın bilürsiñüz, (8) yā niçün ḫuṭbeyi Fās pādişāhı üzerine oḳudup[5613] (9) daḫı sikkeyi anuñ ismine **[İ₂ 218]** ḳazdırursıñuz,[5614] bu[5615] lāyıḳ (10) [u] inṣāf-mıdur, bir vilāyet üzerinde[5616] pādişāh naẓarı[5617] (11) olmaduḳdan soñra[5618] ol vilāyetüñ[5619] ḥāli neye varur[5620] (12) didükde[5621] cümlesi baş zemīne ṣalup sen bilürsin (13) yā emiri’l-mücāhidīn biz böyle bulduḳ dediler. Ḫayre’d-dīn[5622] (14) Re’īs daḫı eytdi:[5623] Benüm bildügüm[5624] odur ki cum‘a-ı şerīfde[5625] (15) ḫutbeyi şevketlü Ġāzī[5626] Sulṭān Selīm Ḫān ‘aleyhi raḥmet **[İ₁ 134a]** (1) ve’r-rıḍvān[5627] deyü oḳuduruz daḫı sikkeyi anuñ üzerine (2) iderüz,[5628] işte benüm bildigim budur[5629] didükde[5630] cümlesi (3) birden cemā‘atüñ[5631] ‘ale’r-re’s ve’l-‘ayn er-re’y re’yüñ ve ennā (4) ḫadīmük[5632] yā emiri’l-mücāhidīn didiler.[5633] Ḫayre’d-dīn[5634] Re’īs daḫı **[V 64b]** (5) tekrār[5635] ‘ulemā-ı cemā‘atüñ[5636] ḫāṭırların alup Allāhu Te‘ālā sizden (6) daḫı[5637] rāżī ola, işte sizüñ ile[5638] bu siyāḳ üzre (7) göñül birlicigi[5639] idelüm[5640] didi.[5641] Andan eytdi: Varıñuz dedi,[5642] (8) cemā‘atliden bir iki üç ‘āḳıl [u] fāżıl adam[5643] bulup ḥāżır[5644] (9) idiñüz,[5645] andan beni bildiñüz gibi şevketlü ḫünkārıma (10) ‘arż idiñüz hem hediye [u]

[5601] daḫı cümlesi: -P
[5602] Ḫayre’d-dīn: -P
[5603] eyleyüp: İ₁, İ₂, V eyledi
[5604] cümleñüze: İ₁, İ₂ cümleñize
[5605] eyleyen: P iden
[5606] ve mehābetlü: -P
[5607] didükde: İ₁, İ₂ dedikde, V didikde
[5608] didiler: İ₂, V, P dediler
[5609] ol zamān: P ol-zamān
[5610] Ḫayre’d-dīn: -P
[5611] cemā‘at-ı meẕkūrlaruñ: İ₂, V cemā‘at-ı mezkūrlaruñ, P cemā‘atuñ
[5612] aġızları: İ₂ aġızlar
[5613] oḳudup: P oḳuyup
[5614] ḳazdırursıñuz: P ḳazdursıñız
[5615] bu: -P
[5616] üzerinde: P üzere
[5617] naẓarı: İ₂ naẓarı
[5618] olmaduḳdan soñra: İ₂ olmaduḳdan-soñra, P olmaduḳça
[5619] ol vilāyetüñ: İ₂ ol vilāyetiñ, P anuñ
[5620] varur: P varır
[5621] didükde: İ₁ dedükde
[5622] Ḫayre’d-dīn: -P
[5623] eytdi: -İ₁, -İ₂, -V
[5624] bildügüm: İ₁, İ₂, V bildigim
[5625] cum‘a-ı şerīfde: P cum‘a-ı şerīfi
[5626] Ġāzī: -P
[5627] ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān: -P
[5628] iderüz: P ḳazdırıruz
[5629] işte benüm bildigim budur: -P
[5630] didükde: İ₁, V dedükde, P deyince
[5631] cümlesi birden cemā‘atüñ: P cemā‘at-ı cümle
[5632] er-re’y re’yüñ ve ennā ḫadīmük: -P
[5633] didiler: İ₁, İ₂ dediler
[5634] Ḫayre’d-dīn: -P
[5635] tekrār: -P
[5636] ‘ulemā-ı cemā‘atüñ: P cemā‘atüñ
[5637] daḫı: -P
[5638] sizüñ ile: İ₁, İ₂ siziñ ile, P sizüñle
[5639] birlicigi: P birliği
[5640] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[5641] didi: İ₁, İ₂ dedi, P deyüp
[5642] varıñuz dedi: V varıñuzındı, varıñuz imdi
[5643] adam: İ₁, V ādem
[5644] ḥāżır: V ḥāẓır, -P
[5645] idiñüz: -P

tuḥfeden[5646] ḫünkārıma lāyıḳ (11) ve ricāl-ı devlete müte‘allıḳ olan[5647] ba‘żı[5648] şeylerden ḥāżır idüp (12) getürüñüz,[5649] ḫünkārımuza[5650] gönderüp du‘āsına maẕhar olalum[5651] (13) didükde[5652] **[İ₂ 219]** cümle-i cemā‘at[5653] sem‘an ve ṭā‘aten deyüp ġāzī (14) Ḫayre’d-dīn[5654] Re’īsüñ ‘aḳl [u] kiyāsetine taḥsīn [u] āferīn[5655] etdiler (15) ve[5656] eytdiler: Gördüñüz[5657] mi pādişāhına ne mertebe inḳıyād [u] **[İ₁ 134b]** (1) iṭā‘ati vardur,[5658] bir başḳa bed aṣl olsa idi bu yüz (2) aḳlığına göre belki pādişāhlıḳ da‘vāsı süreydi (3) pādişāha iṭā‘at etmek şöyle ṭursun,[5659] nitekim kāmiller (4) dimişlerdür:[5660] Aṣil azmaz, merd-i kāmilden[5661] ḫaṭā gelmez. İmdi (5) ḳışşayı ne dirāz idelüm:[5662] ‘Ulemā’-ı cemā‘at Ḫayre’d-dīn Re’īse (6) vedā‘ idüp herkes[5663] mekānlu[5664] mekānına gidüp[5665] bir iki (7) üç gün mābeyni[5666] geçdükde[5667] hep cümle cemā‘at[5668] bir araya (8) cem‘ olup Ḫayre’d-dīn[5669] Re’īsüñ ḥaḳḳında şevketlü Selīm (9) Ḫān ‘aleyhi raḥmet ve’r-rıḍvān ḥażretlerine[5670] bir ‘arż-ı maḥżar (10) yazup Ḫayre’d-dīn[5671] Re’īse getürdiler. Ol daḫı[5672] naẓar idüp (11) ḳırā’at eyledi, daḫı[5673] kemāl-i mertebe begenüp[5674] ḫoş imdi[5675] (12) Ḥaḳ Te‘ālā[5676] cümleñüzden rāżī ola ben bir ‘abd-i müẕnib (13) ḳulam lākin sizüñ[5677] kendi kemālātuñuzdandur[5678] dedi. Ammā gerçi (14) Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ol ḳadar[5679] evṣāf-ı cemīlesin[5680] daḫı (15) ‘adl [u] ‘adāletin ve[5681] şece‘āṭ[5682] [u] bahādurlıġın[5683] meded[5684] eylediler ki **[İ₂ 220] [İ₁ 135a]** (1) ‘arş-ı a‘lāya çıḳardılar. Ammā ne-ḳadar medḥ eyleseler yine (2) biñde birin[5685] dimeyeler idi.[5686] Şimdi[5687] Ḫayre’d-dīn[5688] Re’īs (3) daḫı erbāb-ı devlete muḥabbet-nāmeler yazup hedāyā [u] peşkeşlerin[5689] (4) ḥāżır[5690] [u] müḥeyyā eyledi.[5691] Andan dört pāre mükemmel firḳata yaġlayup (5) ḥāżır[5692] eylediler.[5693] Pāk-ı levendān-ı ġāziyānları seçüp anları[5694] (6) ta‘yīn

[5646] hediye-i tuḥfeden: P hedāye-i tuḥfeden
[5647] olan: -İ₁, -İ₂, -V
[5648] ba‘żı: -P
[5649] getürüñüz: P getüriñüz
[5650] ḫünkārımuza: V ḫünkārıma
[5651] olalum: İ₁, İ₂ olalım
[5652] didükde: İ₁ dedikde, İ₂, V didikde
[5653] cümle-i cemā‘at: P cümle
[5654] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[5655] āferīn: -P
[5656] etdiler ve: P idüp
[5657] gördüñüz: İ₂, V, P gördiñüz
[5658] iṭā‘ati vardur: P ṭā‘ati vardır
[5659] ṭursun: İ₂ dursun
[5660] dimişlerdür: P dimişdür
[5661] merd-i kāmilden: P kāmillerden
[5662] idelüm: idelim İ₁, İ₂, V
[5663] Ḫayre’d-dīn Re’īse vedā‘ idüp herkes: -P
[5664] mekānlu: İ₂ meḳānları, -P
[5665] mekānına gidüp: -P
[5666] mābeyni: -P
[5667] geçdükde: V geçdikde
[5668] hep cümle cemā‘at: -P
[5669] Ḫayre’d-dīn: -P
[5670] şevketlü Selīm Ḫān ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān ḥażretlerine: -P
[5671] Ḫayre’d-dīn: -P
[5672] ol daḫı: İ₁ ol-daḫı
[5673] ḳırā’at eyledi daḫı: -P
[5674] begenüp: P begendi eytdi
[5675] ḫoş imdi: -P
[5676] Ḥaḳ Te‘ālā: Allāhu Te‘ālā
[5677] sizüñ: İ₂, V, P siziñ
[5678] kemālātuñuzdandur: P kemālıñızdandır
[5679] ammā gerçi Ḫayre’d-dīn Re’īsüñ ol ḳadar: -P
[5680] evṣāf-ı cemīlesin: İ₂ evṣāf-ı cümlesi
[5681] daḫı ‘adl (u) ‘adāletin ve: -P
[5682] şece‘āṭ: İ₂ şece‘ān, -P
[5683] bahādurlıġın: -P
[5684] meded: V medḥ, -P
[5685] eylediler ki ‘arş-ı a‘lāya çıḳardılar ammā ne-ḳadar medḥ eyleseler yine biñde birin: -P
[5686] dimeyeler idi: İ₂, V dimeyelerdi, -P
[5687] şimdi: P ve andan
[5688] Ḫayre’d-dīn: -P
[5689] peşkeşlerin: P peşkeşlerüñ
[5690] ḥāżır: İ₂, V ḥāzır, P ḥāẓır
[5691] eyledi: P idüp
[5692] ḥāżır: V, -P
[5693] eylediler: -P
[5694] anları: -P

[P 63b] eylediler, daḫı **[V 65a]** devlet-i ʻaliyye ṭarafına gidecek[5695] peşkeşleri (7) Ḥacı Ḥüseyn Aġa nām bir muʻtemed ʻaleyh kimsenüñ eline (8) teslīm idüp daḫı levendān-ı ġāziyān üzerine meẕkūr-ı (9) aġa[5696] naṣb eyledi. Ammā ol ẕikr eyledigimüz el-Ḥacı Ḥüseyn (10) Aġa bir ʻāḳıl müdebbirü'l-ḥāl[5697] kimesne[5698] idi. Pes imdi ḳışṣayı (11) ne dīrāz[5699] idelüm:[5700] Bunlardur[5701] her levāzımātların[5702] geregi gibi görüp (12) baʻde ṣalātu'l-cumʻa bir sāʻat-i mübārekde yola revān (13) olup getür elin[5703] İslāmbol deyüp çekilüp gitdiler. (14) Ḫulāṣa[5704] muvāfıḳ eyyām-ile[5705] yigirmi birinci güni āsitāne-i saʻādete (15) varup dāḫil oldılar, ammā bir mübārek sāʻatde İslāmbola[5706] **[İ₁ 135b]** (1) varup dāḫil oldılar ki[5707] şevketlü Sulṭān[5708] Selīm Ḫān ʻaleyhi (2) raḥmeti ve'r-rıḍvān[5709] ḥażretleri yalı köşkinde[5710] bulındı. (3) Şimdi ḥünkār ḳancabaşı gelüp teknelerinden[5711] **[İ₂ 221]** ḫaber alup (4) ʻale'l-ʻacele şevketlü Sulṭān Selīm ḥażretlerine[5712] telḫīṣ (5) olındı. Tekrār ḳancabaşı gelüp Ḥacı Ḥüseyn Aġayı ḥużūr-ı (6) pādişāhīye getürdi. Ḥacı Ḥüseyn Aġaya[5713] muṣādif düşüp (7) ehl-i beledlinüñ daḫı Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ ḥaḳḳında[5714] inşā eyledükleri[5715] (8) ʻarż-ı maḥżarı daḫı Ḫayre'd-dīn[5716] Re'īsüñ kendi ʻarżın alup (9) ve maḫṣūṣ pādişāh-ı ālem-penāh ḥażretlerine olan (10) peşkeşleri yigirmi beş ʻaded Frenk oġlanlarınuñ üzerine (11) yükledüp daḫı yolı-y-ıla erkānı ile[5717] varup Sulṭān Selīm (12) Ḫān ḥażretlerine[5718] bulışup[5719] ādāb-ı pādişāhī taʻẓīm birle[5720] (13) yerine getürdi.[5721] Daḫı Sulṭān Selīm bi'ẕ-ẕāt Ḫayre'd-dīn[5722] (14) Re'isüñ peşkeşlerin[5723] gördükde begenüp ʻaẓīm maḳbūle (15) geçüp[5724] daḫı pādişāh-ı İslām iki ellerin ḳaldurup[5725] **[İ₁ 136a]** (1) maḫṣūṣ Ḫayre'd-dīn[5726] Re'īs içün duʻālar eyledi[5727] (2) ve[5728] Ḫayre'd-dīn[5729] lalam dāyimü'd-dehr[5730] aʻdā-yı ḫāsirīn üzerine (3) manṣūr olsun dedi. Ol zamān[5731] el-Ḥacı[5732] Ḥüseyn Aġaya (4) ḫilʻat geydürdi[5733] daḫı

[5695] gidecek: V gidicek
[5696] meẕkūr-ı aġa: İ₂ mezkūr-ı aġa, P aġa
[5697] ammā ol ẕikr eyledigimüz el-Ḥacı Ḥüseyn aġa bir ʻāḳıl müdebbirü'l-ḥāl: -P
[5698] kimesne: V kimse, -P
[5699] idi pes imdi ḳışṣayı ne dīrāz: -P
[5700] idelüm: İ₂ idelim, -P
[5701] bunlardur: İ₁ bunlardır, P imdi bunlardur
[5702] levāzımātların: P levāzımātın
[5703] getür elin: İ₁ getür elün, -P
[5704] İslāmbol deyüp çekilüp gitdiler ḫulāṣa: -P
[5705] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla, P bād-ile
[5706] ammā bir mübārek sāʻatde İslāmbola: -P
[5707] ki: -İ₂
[5708] Sulṭān: -P
[5709] ʻaleyhi'r-raḥmet ve'r-rıḍvān: -P
[5710] köşkinde: V, P köşkünde
[5711] teknelerinden: V, P teknelerden
[5712] şevketlü Sulṭān Selīm ḥażretlerine: -P
[5713] Aġaya: P Aġa daḫı
[5714] daḫı Ḫayre'd-dīn Re'īsüñ ḥaḳḳında: -P
[5715] eyledükleri: İ₁ eyledikleri
[5716] Ḫayre'd-dīn: -P
[5717] erkānı ile: İ₁, V erkānı-y-ıla, -P
[5718] ḥażretlerine: İ₁ ḥażretine
[5719] bulışup: İ₂, V, P buluşup
[5720] taʻẓīm birle: -P
[5721] getürdi: P getürüp
[5722] Ḫayre'd-dīn: -P
[5723] peşkeşlerin: P hedāyelerin
[5724] geçüp: P geçdi
[5725] ḳaldurup: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[5726] Ḫayre'd-dīn: -P
[5727] eyledi: -P
[5728] ve: -P
[5729] Ḫayre'd-dīn: -P
[5730] dāyimü'd-deher: İ₁, İ₂, P dā'imü'd-deher
[5731] ol zamān: P ol-zamān
[5732] el-Ḥacı: P Ḥacı
[5733] geydürdi: İ₂ geydirdi

maḫṣūṣ aġa[5734] içün daḫı[5735] ḳapudanlar içün[5736] ḳonaḳ döşedüp[5737] (5) ta‘yīn[5738] [u] ta‘yīnātın[5739] virdi.[5740] Şol mertebe ḥürmet eyledi-ki[5741] (6) ancaḳ olur Ḥacı Ḥüseyn Aġa daḫı erbāb-ı **[İ₂ 222]** devletüñ (7) peşkeşlerin **[V 65b]** hep yerlü yerine virüp geregi gibi ḫiẕmetin (8) görüp tekneleri[5742] ḥāżırlamaġa[5743] başladılar.[5744] Ḥāṣıl cümlesi (9) āsitāne-i sa‘ādetde ḳırk bir gün oturdılar, vaḳtā ki (10) ḥāżırlanup terseḫāne-i ‘āmīreden çekdirerek yalı köşkinüñ[5745] (11) öñüne gelüp levarimo eylediler. Pādişāh-ı İslām daḫı ol (12) gün Cezāyir[5746] teknelerinüñ[5747] gideceklerinden[5748] ḫaberi olmaġla (13) maḫṣūṣ anları seyr eylemek içün yalı köşküne[5749] gelmiş (14) idi. Tamām şimdi tekneler yalı köşkünüñ öñünde[5750] (15) yollu yolınca üçer ḳaṭ şenliklerin kāmil eyledüklerinde **[İ₁ 136b]** (1) hünkār ḳancabaşı gelüp meẕkūr[5751] el-Ḥacı Ḥüseyn Aġayı alup (2) ḥużūr-ı pādişāhīye **[P 64a]** getürdi. Şimdi Ḥacı[5752] Ḥüseyn Aġa daḫı (3) yedi yerde ādāb-ı pādişāhīyi yerine getürdükde Ḫayre’d-dīn[5753] (4) Re’īsüñ[5754] kendi dest-i ḫaṭṭı-y-ıla yazılan beglerbegilik[5755] (5) fermānın teslīm eyledi[5756] daḫı[5757] andan[5758] bir cevāhir ṭaş oṭurtma[5759] (6) ṣunḳur ḳılıç iḥsān eyledi daḫı bir ḫil‘at-ı fāḫire (7) virdi daḫı bir dībā ṣancaḳ ve bir filandıra virdi[5760] ve el (8) ḳaldırup[5761] tekrār Ḫayre’d-dīn[5762] Paşaya ocaġa daḫı ġuzzātu’l- (9) muvaḥḥidīne ‘aẕīm du‘ālar idüp[5763] Allāhu Te‘ālā dāyimā anları (10) a‘dāları **[İ₂ 223]** üzerine manṣūr [u] muẓaffer[5764] eylesün[5765] dedi.[5766] Andan (11) Sulṭān Selīm Ḫān ‘aleyhi raḥmeti ve’r-rıḍvān ḥażretleri (12) Ḫayre’d-dīn[5767] Paşa ḥaḳḳında her ne vedād [u] muḥabbetleri ve du‘ā [u] ṣenāları[5768] (13) beglerbegilik ḫaṭṭ-ı hümāyūnında beyān olınmışken[5769] tekrār (14) lisānen Ḥacı Ḥüseyn Aġaya eytdi: İşbu[5770] ḳılıcı lalam Ḫayre’d- (15) dīn[5771] Paşaya getür[5772] aña[5773] bergüzārum[5774] olsun ve dīn düşmānları **[İ₁ 137a]** (1) a‘dā-yı ḫāsirīne benüm[5775] ‘aşḳuma

[5734] aġa: P aġalar
[5735] daḫı: P ve
[5736] ḳapudanlar içün: -İ₁
[5737] döşedüp: V, P döşenüp
[5738] ta‘yīn: -P
[5739] ta‘yīnātın: İ₂ ta‘yīnād, V ta‘yīnāt, P ta‘yīnātların
[5740] virdi: İ₂, V virildi
[5741] eyledi-ki: İ₂, V, P olındı-ki
[5742] tekneleri: İ₂ teknelerin
[5743] ḥāżırlamaġa: V, P ḥāẕırlamaġa
[5744] başladılar: V, P başladı
[5745] köşkinüñ: İ₂, V, P köşkünüñ
[5746] Cezāyir: P Cezā’ir
[5747] teknelerinüñ: P teknelerin
[5748] gideceklerinden: P gidecegi
[5749] köşküne: P köşküñe
[5750] yalı köşkünüñ öñünde: -P
[5751] meẕkūr: V, P mezkūr
[5752] Ḥacı: V Ḥaḫı
[5753] Ḫayre’d-dīn: -P
[5754] Re’īsüñ: P Re’īse
[5755] beglerbegilik: P beglerbegi
[5756] eyledi: P idüp
[5757] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[5758] andan: -P
[5759] oturtma: İ₁, İ₂, V oṭurtma
[5760] virdi: P virüp
[5761] ḳaldırup: P ḳaldurdı
[5762] Ḫayre’d-dīn: -P
[5763] idüp: P eyledi
[5764] Allāhu Te‘ālā dāyimā anları a‘dāları üzerine manṣūr (u) muẓaffer: -P
[5765] eylesün: İ₂ eyleyüp, -P
[5766] dedi: -P
[5767] ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān ḥażretleri Ḫayre’d-dīn: -P
[5768] ve du‘ā-ı ṣenāları: -P
[5769] olınmışken: P etmişken
[5770] işbu: -İ₂
[5771] Ḫayre’d-dīn: -P
[5772] getür: P vir
[5773] aña: P añunla
[5774] bergüzārum: İ₂ pergüzārım, -P
[5775] olsun ve dīn düşmānları a‘dā-yı ḫāsirīne benüm: -P

ġazālar eylesün ve ṣancaḳ (2) ile filandırayı yanından ayırmasun,[5776] her ḳanda ki[5777] açılur- (3) sa düşmāna[5778] ġālib ve manṣūrdur ve Ḥaḳ Teʻālā iki (4) cihānda yüzin aġ eyleye deyü el ḳaldurup[5779] duʻālar (5) eyledi. Andan Ḥacı Ḥüseyn Aġa daḫı[5780] ādāb-ı pādişāhīyi[5781] (6) yerine getürüp daḫı[5782] Sulṭān Selīme vedāʻ idüp (7) tekneye gelüp girdügi[5783] sāʻat üç[5784] ḳaṭ daḫı şenlik (8) eyledükde[5785] yelken[5786] idüp yola[5787] revān olup **[V 66a]** gitdiler.[5788] (9) Ḳıṣṣayı ne[5789] dirāz idelüm:[5790] Sekizinci gün Ḳorona gelüp (10) anda sekiz pāre varda ḳosta[5791] Venedik gemisi buldılar. (11) Ammā İslāmboldan çıḳmazdan evvel ṣāḥib-i devlet (12) ḥażretleri iẕn-i pādişāhī ile[5792] Venedik balyozından (13) patente alıvirüp[5793] meẕkūr[5794] el-Ḥacı[5795] Ḥüseyn Aġanuñ[5796] eline **[İ₂ 224]** (14) virmişler[5797] idi-ki[5798] eger yolda ḳorṣan gemilerine rāst (15) gelürseler[5799] incitmesünler ḥāṭırımuz içün[5800] deyü **[İ₁ 137b]** (1) zīrā[5801] bu[5802] dört pāre tekne ḥālā Cezāyir vālīsi Ḫayre'd-dīn (2) Paşadan şevketlü ḥünkārımuza peşkeş getürmişlerdür (3) deyü ṣāḥib-i devlet bu siyāḳ üzre[5803] paṣaporṭa[5804] yazup (4) meẕkūr[5805] dört pāre[5806] Cezāyir[5807] teknesinüñ aġası olan (5) el-Ḥacı Ḥüseyn Aġanuñ yeddine teslīm eylemişler idi.[5808] Vaḳtā ki (6) dört pāre Cezāyir[5809] teknesi Koron deyüp limana ṭoġru[5810] (7) gelürlerken tamām limana ḳarīb olduḳlarında teknelerden[5811] ṭop (8) aṭup ṣancaḳ dikdüklerinde[5812] Venedik gemileri ol maḥalde (9) liman öñinde[5813] lenger-endāz olup yaṭarlardı.[5814] Ḳaçan Cezāyir[5815] (10) tekneleri olduġın bildüklerinde anuñ firḳaṭaları daḫı (11) ḳancabaşları[5816] donadup[5817] daḫı bir iki üç pāre yörük[5818] (12) gemiler demirlerin ṣalpa idüp Cezāyir[5819] teknelerinüñ[5820] öñlerin[5821] (13) kesdürmege[5822] çalışurlardı. Ammā tekneler hīç istiflerin (14) bozmayup hemān puruvaları[5823] liman deyüp

[5776] ayırmasun: İ₂ ayırsun
[5777] ḳanda ki: P ḳanda kim
[5778] düşmāna: V düşmānına
[5779] ḳaldurup: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[5780] daḫı: -P
[5781] ādāb-ı pādişāhīyi: P ādāb-ı pādişāhī
[5782] daḫı: -P
[5783] girdügi: P girdigi
[5784] üç: P üçer
[5785] eyledükde: İ₁, V eyledikde
[5786] yelken: İ₂ yeken
[5787] yola: -P
[5788] olup gitdiler: P oldılar
[5789] ḳıṣṣayı ne: P ne ḳıṣṣayı
[5790] idelüm: İ₂, V idelim
[5791] ḳosta: V ḳozta
[5792] ḥażretleri iẕn-i pādişāhī ile: -P
[5793] alıvirüp: P alıverüp
[5794] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[5795] el-Ḥacı: P Ḥacı
[5796] aġanuñ: İ₂ anuñ
[5797] virmişler: P virüp
[5798] idi-ki: -P
[5799] gelürseler: V gelürse, P gelürseñüz
[5800] ḥāṭırımuz içün: P
[5801] zīrā: -P
[5802] bu: -İ₁, -P
[5803] dört pāre tekne ḥālā Cezāyir vālīsi Ḫayre'd-dīn Paşadan şevketlü ḥünkārımuza peşkeş getürmişlerdür deyü ṣāḥib-i devlet bu siyāḳ üzre: -P
[5804] paṣaporṭa: V paṣaporṭ, -P
[5805] meẕkūr: İ₂, V mezkūr, -P
[5806] dört pāre: -P
[5807] Cezāyir: İ₂ Cezā'ir, -P
[5808] teknesinüñ aġası olan el-Ḥacı Ḥüseyn aġanuñ yeddine teslīm eylemişler idi: -P
[5809] Cezāyir: İ₂, V Cezā'ir
[5810] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[5811] teknelerden: İ₁ teknelerdir, İ₂ teknelerdür, P teknelerinden
[5812] didüklerinde: İ₂, V dedüklerinde
[5813] öñinde: İ₂, V öñünde
[5814] yaṭarlardı: P yaturlardı
[5815] Cezāyir: P Cezā'ir
[5816] ḳancabaşları: -P
[5817] donadup: P donanup
[5818] yörük: İ₁ yörik
[5819] Cezāyir: P Cezā'ir
[5820] teknelerinüñ: İ₁, İ₂, V teknelerin
[5821] öñlerin: P öñin
[5822] kesdürmege: İ₂ kesdürmek
[5823] puruvaları: İ₂ puruvarı

gelürlerdi.[5824] (15) Şimdi cenarel baḳup bu diyavalolar bizüm ile **[P 64b]** bozuşuḳ **[İ₁ 138a]** (1) olup daḫı bī-pāk [u] bī-pervā[5825] **[İ₂ 225]** ḳaçmayup gelmesinden yine (2) balyozuñ bir poḫ[5826] işi vardur. Zīrā anlar işbu[5827] dört (3) pāre teknenüñ peşkeş ile İslāmbola gitdüklerinden[5828] (4) ḫaberleri olup maḫṣūṣ anları bekler idi.[5829] Tamām tekne- (5) lerdür[5830] limana dāḫil olmaġa[5831] ḳarīb olduḳda[5832] meẕkūr[5833] (6) el-Ḥacı[5834] Ḥüseyn Aġa ṣandala girüp ṭoġru[5835] ceneral sefīnesine[5836] (7) çıḳup[5837] balyozuñ kāġıdların daḫı ṣāḥib-i devletüñ (8) fermānın çıḳarup cenarele virdi. Cenarel daḫı ḳaçan[5838] (9) naẓar idüp[5839] baḳduḳda ne baḳarsın[5840] bi'ẕ-ẕāt pādişāh (10) ricā eylemiş ol zamān[5841] ṣalıvirüp[5842] gitdiler. Ḫulāṣa (11) ḳıṣṣayı ne dirāz idelim:[5843] Sekizinci **[V 66b]** gün Koron öñinden[5844] (12) sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire[5845] gelüp dāḫil oldılar, şimdi (13) Ḥacı Ḥüseyn Aġa varup Ḫayre'd-dīn[5846] Paşaya Sulṭān (14) Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ ḫaṭṭ-ı hümāyunın[5847] daḫı[5848] virdügi[5849] (15) emānetleri[5850] hep[5851] teslīm eyledi,[5852] daḫı lisānen her ne vedād **[İ₁ 138b]** (1) [u] muḥabbet söyledi-y-ise geregi gibi Ḫayre'd-dīn[5853] Paşaya (2) ṭapşurup[5854] bir bir ifāde eyledi. Ḫayre'd-dīn[5855] Paşa (3) daḫı ayaġı yer mi baṣar zülfine ber-dār[5856] olanuñ[5857] mışdaḳınca[5858] (4) ol gice 'aẓīm feraḥ üzre yatup çün ṣabāh olduḳda (5) 'aẓīm ġalebe dīvān olınup[5859] **[İ₂ 226]** bütün 'ulemā [u] ṣuleḥa ve[5860] şeyḫ (6) [u] meşāyiḫ ve ḫāṣ [u] 'ām daḫı ġuzzātu'l-muvaḥḥidīn ḥāżır[5861] olup (7) şimdi Ḫayre'd-dīn[5862] Paşa yessera'llāhu mā-yeşā' pādişāhdan gelen (8) ḫil'at-ı faḫireyi[5863] egnine rāṣ daḫı ber-güzār-ı 'ālem-penāh olan (9) tīġ-ı āteş-tābını ḥamāyil-vārī[5864] boynuna aṣup ṣīr mānend (10) ayaġ üzre ṭurup istimā'-ı ḫaṭṭ-ı hümāyun-ı şehen-şāhīye[5865] (11) ḥāżır[5866] oldı. Andan ta'ẓīm üzre ḫaṭṭ-ı hümāyundur[5867] ġılāfından (12) iḫrāc olınup ḫāce-yi dānā eline virilüp cehr-ile (13) kırā'at olınup mūcibince semi'nā birle

[5824] gelürlerdi: P gelürler
[5825] bīpāk (u) bīpervā: İ₂, V bīpāk-ı bīpervā, P bīpervā
[5826] poḫ: V herze
[5827] işbu: P ol
[5828] gitdüklerinden: İ₁ giddüklerinden
[5829] bekler idi: P beklerdi
[5830] teknelerdür: İ₁ teknelerdir
[5831] olmaġa: İ₂ olmaġla, P olınca
[5832] ḳarīb olduḳda: -P
[5833] meẕkūr: İ₂, V mezkūr, -P
[5834] el-Ḥacı: P Ḥacı
[5835] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[5836] sefīnesine: İ₂ se'īnesine
[5837] çıḳup: P varup
[5838] ḳaçan: -P
[5839] idüp: P eyledi
[5840] baḳduḳda ne baḳarsın: -P
[5841] ol zamān: P ol-zamān
[5842] ṣalıvirüp: İ₂, P ṣalıverüp
[5843] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[5844] öñinden: İ₂, V, P öñünden
[5845] Cezāyire: P Cezā'ire
[5846] Ḫayre'd-dīn: -P
[5847] hümāyunın: İ₂, V hümāyunun
[5848] daḫı: P ve
[5849] virdügi: -P
[5850] emānetleri: P emānetlerin
[5851] hep: -P
[5852] eyledi: P idüp
[5853] Ḫayre'd-dīn: -P
[5854] ṭapşurup: İ₁, İ₂, V ṭapşırup
[5855] Ḫayre'd-dīn: -P
[5856] ayaġı yer mi baṣar zülfine berdār: -P
[5857] olanuñ: İ₂ olanıñ, -P
[5858] mışdaḳınca: -P
[5859] olınup: P idüp
[5860] ve: -İ₁, -V
[5861] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[5862] Ḫayre'd-dīn: -P
[5863] ḫil'at-ı faḫireyi: İ₂ ḫil'at-ı faḫire
[5864] ḥamāyil-vārī: İ₁, V ḥamā'il-vārī
[5865] istimā'-ı ḫaṭṭ-ı hümāyun-ı şehenşāhīye: P istimā'-ı ḫaṭṭ-ı hümāyuna
[5866] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[5867] ḫaṭṭ-ı hümāyundur: İ₁, V ḫaṭṭ-ı hümāyundır: İ₂ ḫaṭṭ-ı hümāyun

sa‘ādet-bād (14) didiler.[5868] Andan sükkerī şerbetler içilüp şenlik şādmānlıḳlar (15) olındı ve ġuzzātu’l-muvaḥḥidīne teraḳḳī iḥsān olınup[5869] baḫşīşler **[İ₁ 139a]** (1) virildi. Çün[5870] ṣabāḥ mübārek cum‘a olup ḫuṭbeyi Sulṭān (2) Selīm Ḫān ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān üzerine oḳunup (3) sikkeyi daḫı anuñ ismine ḳazılup Cezāyir[5871] nūrı-y-ıla münevver (4) olup[5872] pādişāh du‘āsına maẓhar oldı. Allāhu Te‘ālā[5873] dāyimā[5874] (5) pādişāh naẓarın üzerinden eksük eyleme. Şimdi[5875] (6) ol ġāziyān serveri[5876] re’īsü’l-mücāhidīn Ḫayre’d-dīn[5877] Paşa (7) yessera’llāhu mā-yeşā’[5878] ḫaṭṭ-ı hümāyūn birle Cezāyir ‘Arab[5879] begler- (8) begisi oldı. İmdi evvelden[5880] Ḫayre’d-dīn[5881] Paşaya **[İ₂ 227]** (9) li’llāhi fi’llāhi muḥabbet idenlerüñ[5882] muḥabbeti[5883] **[P 65a]** ṣadāḳati daḫı ziyāde (10) olup mesrūr şād [u] ḫandān[5884] olup[5885] şükr bu deme deyüp[5886] mübārek (11) bād didiler[5887] ve ammā[5888] niyyeti fāsid olanlar kemāl-i mertebe ḥusūd- (12) lıḳlarından[5889] şimdi ḫaṭṭ-ı hümāyun-ı **[V 67a]** pādişāhī ile Cezāyir[5890] (13) beglerbegisi oldı deyü aġaç ḳurdı[5891] kesim-i yüreklerin (14) oyup āḫir sebeb-i mevtleri oldı dediler.[5892] İmdi bir (15) kişinüñ yardımcısı Allāh ola var ḳıyās eyle ki[5893] ol **[İ₁ 139b]** (1) ne ulu şāh ola, hemān niyyet ṣafligi gibi[5894] yoḳdur, (2) zīrā ki[5895] her şey niyyete rāci‘dür ve ol Ḥacı Ḥüseyn (3) Aġayı büyük manṣūb ile[5896] ḳayırup[5897] ziyāde en‘ām[5898] (4) iḥsān eyledi. Şimdi orṭalıḳ[5899] āsūde ḥāl olup (5) Cezāyirüñ[5900] umūr-ı tedbīrinde oldılar.[5901] **Sekizinci meclis:**[5902] (6) Rāviyān-ı aḫbār ve nāḳilān-ı āṯār[5903] şöyle rivāyet iderler (7) kim[5904] ol zamān-ki[5905] Sulṭān Selīm Ḫān ‘aleyhi raḥmet ve’r-rıḍvān[5906] (8) ḥażretleri Ḫayre’d-dīn[5907] Paşaya Cezāyir[5908] beglerbegilik[5909] virildügi (9) kāfir yaḳasında daḫı[5910] sā’ir[5911] eṭrāf [u] eknāfda işidilüp (10) ṭuyıldı,[5912] daḫı herkes evvelden[5913] elindeki ṭaşı bıraġup başın (11) ḫırḳaya çekdi. Ammā evvelden[5914] eski meṯeldür ṣu uyur

[5868] didiler: İ₁, İ₂, P dediler
[5869] olınup: P olındı
[5870] baḫşīşler virildi çün: -P
[5871] Cezāyir: P Cezā’ir
[5872] olup: P oldı
[5873] pādişāh du‘āsına maẓhar oldı Allāhu Te‘ālā: -P
[5874] dāyimā: İ₁, İ₂ dā’imā -P
[5875] pādişāh naẓarın üzerinden eksük eyleme şimdi: -P
[5876] ġāziyān serveri: -P
[5877] Ḫayre’d-dīn: -P
[5878] yessera’llāhu mā-yeşā’: -P
[5879] Cezāyir ‘Arab: İ₂ cezīr-i ġarīb, P Cezā’ir
[5880] evvelden: P evvel
[5881] Ḫayre’d-dīn: -P
[5882] idenlerüñ: İ₁, İ₂, V idenleriñ
[5883] muḥabbeti: -P
[5884] mesrūr şād (u) ḫandān: -P
[5885] olup: -İ₁, -P
[5886] şükr bu deme deyüp: -P
[5887] didiler: İ₂, P dediler
[5888] ammā: -P
[5889] ḥusūdlıḳlarından: P ḥusūdından
[5890] Cezāyir: -P
[5891] ḳurdı: İ₁ ḳurdu
[5892] dediler: -P
[5893] ki: -P
[5894] gibi: İ₁, İ₂, V ḳadar
[5895] ki: -P
[5896] ile: -V
[5897] ḳayırup: V ḳırup, -P
[5898] en‘ām: -P
[5899] orṭalıḳ: P Cezā’ir
[5900] Cezāyirüñ: İ₁ Cezāyiriñ, -P
[5901] umūr-ı tedbīrinde oldılar: İ₂ umūr-ı tedbīri üzerinde oldılar, P yemelerinde içmelerinde oldılar
[5902] Sekizinci meclis: -P
[5903] nāḳilān-ı āṯār: İ₁, İ₂, V nāḳilān-ı üstād
[5904] iderler kim: İ₂, P iderler ki
[5905] ol zamān-ki: P ol-zamān-ki
[5906] ‘aleyhi raḥmeti ve’r-rıḍvān: -P
[5907] Ḫayre’d-dīn: -P
[5908] Cezāyir: P Cezā’ir
[5909] beglerbegilik: P beglerbegligi
[5910] daḫı: -P
[5911] sāyir: İ₁, İ₂, P sā’ir
[5912] ṭuyıldı: İ₁, İ₂, V ṭuyuldu
[5913] evvelden: -İ₁, -V, -P
[5914] evvelden: -İ₁

düşmān uyumaz (12) dirler,[5915] şimdi el-kelāmu yecürrü'l-kelāmu **[İ₂ 228]** mışdāḳınca ol küfrān-ı (13) ni'met olan Tūnus[5916] begi Ḫayre'd-dīn[5917] Paşa ile ḳarındaş (14) gibiler iken bu ḳadar mābeynlerinde ḥaḳḳ[5918] [u] ḥuḳūḳ var iken[5919] (15) daḫı ibtidā[5920] Ḫayre'd-dīn[5921] Paşa daḫı merḥūm Oruç Re'is iki **[İ₁ 140a]** (1) ġāzī-i dilāverān ḳarındaşlar tekneleri-y-ile ibtidā (2) Tūnusa gelüp a'nāḳ-ı küffārdan cihād-ı fī sebīli'llāh (3) ġanīmet mālı-y-ıla Tūnusı ma'mūr [u] ābādān olup[5922] kendisi (4) ol iki mücāhidān [u] ġāziyān sebebi-y-ile bu ḳadar[5923] māl [u] (5) ḫazīne ṣāḥibi olduġından mā'ādā Tūnusuñ faḳīr[5924] [u] (6) fuḳarāsı bile[5925] ġanī oldılar. İşbu eyülüḳleri unudup (7) Tilimsān Begine nāme yazup gönderdi ve nāmenüñ[5926] (8) mefhūmı bu idi-ki imdi sensin-ki Tilimsān Begi (9) nāmem vuṣūlında[5927] şöyle bulup ve āgāh olasın ki[5928] (10) dīdeler rūşen belālar mübāreki saña hem baña dedi,[5929] (11) nedür dirseñ[5930] ol izbandud[5931] Ḫayre'd-dīn[5932] didükleri[5933] (12) herīf bir zamān Türk yerinde izbandudlıġla[5934] iki (13) ḳarındaş orṭalıġı yaḳup yıḳup soñra bunlaruñ[5935] (14) bu fesādları devletde ṭuyılup[5936] başlarına emr-i 'ālī (15) çıḳduḳda bir baş ḳurṭaracaḳ yer bulamayup **[İ₁ 140b]** (1) benüm yanuma[5937] gelüp ṣıġındılar daḫı[5938] birḳaç zamān benüm (2) yanumda **[V 67b]** eglenüp vāfir ġanīmet **[İ₂ 229]** getürdiler, soñra varup (3) Becāye **[P 65b]** ḳal'asını[5939] muḥāṣara idüp bārūdları[5940] dükenüp (4) benden bārūd[5941] istediler, ben virmedüm,[5942] ol zamān (5) baña ġażbān olup varup Cezāyiri alup żabṭ[5943] (6) etdiler,[5944] Oruç Re'īs ḳarındaşı[5945] ḳal'a cenginde (7) öldürdiler,[5946] şimdi bu belānuñ büyügi a'nī Ḫayre'd-dīn[5947] (8) Paşa ḳalmışdur, imdi[5948] bu daḫı Cezāyirde[5949] vāfir yüz (9) aḳlıġı etmekle[5950] ehl-i beled şeyḫleri bir araya cem' olup (10) kendinüñ ta'rīfi-y-ile Sulṭān Selīm ḥażretlerine[5951] (11) 'arż-ı maḥżar[5952] yazup Ḫayre'd-dīnden[5953] vāfir[5954] şākirlik (12) getürüp şöyle bir yarar[5955]

[5915] dirler: İ₁, İ₂, V derler
[5916] Tūnus: -P
[5917] Ḫayre'd-dīn: -P
[5918] ḥaḳḳ: -P
[5919] var iken: V var-iken
[5920] ibtidā: -İ₁, -İ₂
[5921] Ḫayre'd-dīn: -P
[5922] olup: -P
[5923] bu ḳadar: P bunca
[5924] faḳīr: -P
[5925] bile: -İ₁, -İ₂, -V
[5926] ve nāmenüñ: İ₂ ve nāmeniñ, -P
[5927] nāmem vuṣūlında: -P
[5928] olasın ki: İ₂, V, P olasın-ki
[5929] dedi: -P
[5930] dirseñ: İ₁, V dersin, İ₂ dirsin
[5931] izbandud: V, P iẓbandud
[5932] Ḫayre'd-dīn: -P
[5933] didükleri: P dedükleri
[5934] izbandudlıġla: V iẓbandudlıġla, P iẓbandudlıḳ ile
[5935] buñlaruñ: İ₂ buñlarıñ
[5936] ṭuyılup: İ₁ duyulup, İ₂, V ṭuyulup
[5937] yanuma: V yanım
[5938] daḫı: -P
[5939] ḳal'asını: P ḳal'asın
[5940] bārūdları: P bārūṭları
[5941] bārūd: İ₁, V, P bārūṭ
[5942] virmedüm: P virmedim
[5943] żabṭ: İ₂ ẓabṭ
[5944] etdiler: P eylediler
[5945] ḳarındaşı: -P
[5946] öldürdiler: P öldi
[5947] Ḫayre'd-dīn: -P
[5948] imdi: -P
[5949] Cezāyirde: P Cezā'irde
[5950] etmekle: V etmege
[5951] ḥażretlerine: İ₂ ḥażretine
[5952] 'arż-ı maḥżar: V 'arż-ı maḥẓar
[5953] Ḫayre'd-dīnden: P Paşadan
[5954] vāfir: -P
[5955] bir yarar: -İ₁, -İ₂, -P

bahādur[5956] ḳuluñdur[5957] deyü meẕkūr[5958] (13) izbandud[5959] Ḫayre'd-dīni[5960] 'arş-ı a'lāya çıḳardılar. (14) Pādişāh daḫı çünki vilāyetli istemiş dilemiş[5961] (15) ẓāhiri[5962] eyü adam[5963] olmaya-y-ıdı isteyüp dilemezlerdi[5964] **[İ₁ 141a]** (1) feḥvāsınca şimdi Cezāyire[5965] beglerbegi[5966] naṣb eylemişdür, (2) imdi bunuñla evvelden izbandudlıġı[5967] ol zamānda[5968] (3) söyleşilmezdi.[5969] Ḳanda ḳaldı-ki şimdi ḫaṭṭ-ı (4) hümāyun birle[5970] beglerbegi olup pādişāh ma'lūmı[5971] (5) oldı daḫı maḫṣūṣ pādişāh-ı 'ālem-penāh bir cevāhir (6) ṭaş oṭurtma ṣunḳur ḳılıç bergüzār olmaḳ üzre (7) peşkeş[5972] göndermiş. El-ḥāṣıl[5973] ḳıṣṣayı ne dirāz[5974] idelüm:[5975] **[İ₂ 230]** (8) Herīf[5976] ḳameti arṭurdı gözin[5977] açasın hele beni (9) bārūt[5978] ḫuṣūsı içün[5979] gör ki[5980] ne yapar, hemān tedbīr (10) odur[5981] ki Bin Ḳāżī ile daḫı bin 'Ālī ile bolay-kim[5982] (11) mābeynlerin bozuşdurup düşmān ideydük.[5983] (12) Anlar ḳuman ṣāḥibi şeyḫlerdür, anuñ ḥaḳḳından gelürse (13) bu iki[5984] ẕikr eyledügümüz[5985] Bin Ḳāżī ile bin 'Ālī [5986] gelür. Ol (14) zamān anlar biribirine düşdükde biz uzaḳdan[5987] (15) seyrāncı oluruz deyü dünyāda olmaduḳ herzeler **[İ₁ 141b]** (1) yemiş. Şimdi[5988] nāmemdür[5989] Tilimsān Begine varup vuṣūl (2) olduḳda ol daḫı Bin Ḳāżīye mektūb yazup (3) Ḫayre'd-dīn[5990] Paşanuñ ḥaḳḳında olmaduk poḫlar[5991] (4) yeyüp daḫı elbirlik idüp Ḫayre'd-dīn[5992] Paşayı (5) ara yirden[5993] ḳaldurup[5994] Türk ḳısmında[5995] bir ferd [u] aḥad (6) ḳomayalum[5996] dimiş. Bin Ḳāżī daḫı Tūnus begine **[V 68a]** (7) ve Tilimsān Begine nāme yazup dimiş-ki sizüñ (8) baña Ḫayre'd-dīn[5997] Paşadan ötüri[5998] yazdıñuz[5999] cevāblar (9) hep ma'lūmımuz olmışdur,[6000] lākin şöyle bilesiz ki (10) Ḫayre'd-dīn Paşanuñ[6001] her kim-ki ḥaḳḳında bir fenā söz (11) söylerse[6002] ol benüm düşmānumdur. Evvelā Allāhdan (12) ḫavf eylemez Tūnus

[5956] bahādur: -P
[5957] ḳuluñdur: İ₂, V ḳulıñuzdur, P erdür
[5958] meẕkūr: İ₂, V mezkūr, P ol
[5959] izbandud: V iẓbandud, P iẓbandudı
[5960] Ḫayre'd-dīni: -P
[5961] dilemiş: -P
[5962] ẓāhiri: İ₂, V, P ẓāhir
[5963] adam: İ₁, İ₂, V ādem
[5964] olmaya-y-ıdı isteyüp dilemezlerdi: P olmasa istemezlerdi
[5965] Cezāyire: P Cezā'ire
[5966] beglerbegi: P beglerbegisi
[5967] izbandudlıġı: V iẓbandudlıġı
[5968] ol zamānda: P evvelden
[5969] söyleşilmezdi: P başa çıḳmazdı
[5970] birle: P ile
[5971] pādişāh ma'lūmı: -P
[5972] olmaḳ üzre peşkeş: -P
[5973] el-ḥāṣıl: P vel-ḥāṣıl
[5974] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[5975] idelüm: V idelim, -P
[5976] ḥerīf: İ₁, İ₂, V herīf
[5977] gözin: P gözüñ
[5978] bārūt: İ₂, V bārūḍ, P bārūṭ
[5979] ḫuṣūsı içün: P ḫuṣūsı-çün
[5980] ki: -P
[5981] odur: P budur
[5982] bolay-kim: -P
[5983] ideydük: İ₂ ideydik
[5984] iki: -İ₁, -İ₂, -V
[5985] eyledügümüz: İ₁ eyledügimüz, İ₂, V eyledigimüz
[5986] Bin Ḳāżī ile bin 'Ālī: P şeyḫler
[5987] uzaḳdan: P ıraḳdan
[5988] şimdi: -İ₂
[5989] nāmemdür: İ₂ nāmedür
[5990] Ḫayre'd-dīn: -P
[5991] poḫlar: V herzeler
[5992] Ḫayre'd-dīn: -P
[5993] yirden: İ₂, V, P yerden
[5994] ḳaldurup: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[5995] ḳısmında: P ḳısmından
[5996] ḳomayalum: İ₁, İ₂, V ḳomayalım
[5997] Ḫayre'd-dīn: -P
[5998] ötüri: P içün
[5999] yazdıñuz: İ₂ yazdıñız (Yazduguz g li olabilir mi bunlar metinde var böyle çok kelime)
[6000] olmışdur: İ₁ olmışdır, P olmışlardur
[6001] lakin şöyle bilesiz ki Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -V, -P
[6002] söylerse: P söylerlerse

begi ḫāyin Ḫayre’d-dīn[6003] Paşanuñ (13) saña ne żararı ṭoḳındı,[6004] seni māl [u] menāl [u] ḫazīne (14) ṣāḥibi **[İ₂ 231]** eyleyüp[6005] **[P 66a]** vilāyetini[6006] ma‘mur [u] ābādān eyledi (15) daḫı Cezāyire[6007] bu ḳadar aġır düşmānlar geldi-ki[6008] Cezāyiri[6009] **[İ₁ 142a]** (1) almaḳ ḳaṣdına el-ḥamdü li’llāh ‘avn-i Ḥaḳḳ-ile[6010] cümlesinüñ[6011] (2) başın[6012] ḳırup raġmen li’l-a‘dā İslāma revnaḳ (3) virmek içün üç milyon aḳçeyi sellem idüp otuz (4) altı ‘aded be-nām[6013] diyen[6014] kāfir ḳapudanlarınuñ[6015] boyunların (5) urup ecsām-ı nā-pākların deñize aṭṭurdı.[6016] Ol (6) ıżṭırāb[6017] ḥālde dīn ġayreti çeküp gerek senüñ ve gerek (7) Tilimsān Beginüñ[6018] ol mücāhid Ḫayre’d-dīn Paşaya[6019] (8) bir imdādıñuz[6020] ṭokındı-mı ṭopuzla evvelden cefāsın (9) çekdi. Şimdi ṣafāsın sürsün, ṣıḥḥatler olsun (10) ḳılıcı ekmegidür her kim ḥased ider ise[6021] varsın Ḫayre’d-dīn[6022] Paşa gibi yüz aḳlıġı eylesün-de murād (12) [u] maḳṣūdına[6023] nā’il[6024] olsun yoḫsa ḥasedden[6025] ne çıḳarmış,[6026] (13) her şey Allāhu Te‘ālā ḥażretlerinüñ ḳudret elindedür, (14) diledügin ‘azīz ider ve diledügin ẕelīl[6027] ider (15) yaḥkumu li‘ibādihi ve yef‘alu limā yurīd işinde fā‘il-i muḫtārdur **[İ₁ 142b]** (1) kimse ḥikmetinden su’āl etmege[6028] ḳādir[6029] degüldür[6030] ammā[6031] ol cümleye (2) su’āl ider lā yüs’elu ammā yef‘aludur.[6032] Evvelden ṭuṭalum-ki[6033] (3) izbandud[6034] imiş, ammā şimdi bu güne bu gün pādişāhuñ **[İ₂ 232]** (4) bir vezīr-i ālīşānı daḫı ol-ki[6035] pādişāhīdür. Eger ‘āḳıbetüm[6036] (5) ḫayr olsun sa‘ādet dāyirine[6037] irişeyüm[6038] dirseñüz[6039] (6) ḫayr du‘āsın almaġa ḥüccet idesiz. Ben anuñ ḳarındaşı (7) Oruç Beg[6040] merḥūmdan çoḳ eyülükler gördüm, sizüñ[6041] (8) gibi küfrān-ı ni‘met olacaḳ ḥālüm[6042] yoḳdur. Allāhu Te‘ālā düşmānların (9) sernigūn eyleyüp[6043] nuṣret [u] iḥsān eylesün,[6044] benüm aña (10) du‘ādan ġayrı bir[6045] kārum[6046] yoḳdur ve cümleñüz bilürsiñüz (11) kim[6047] benüm[6048] babam bir

[6003] ḫāyin Ḫayre’d-dīn: -P
[6004] ṭoḳındı: -P
[6005] eyleyüp: P eyleyüp-de
[6006] vilāyetini: P vilāyetüñ
[6007] Cezāyire: P Cezā’ire
[6008] geldi-ki: İ₂ geldikde
[6009] Cezāyiri: P Cezā’iri
[6010] ‘avn-i Ḥaḳḳ-ile: P ‘avn-i Ḫudā ile
[6011] cümlesinüñ: -P
[6012] başın: P başların
[6013] benām: P benüm
[6014] diyen: İ₂, V deyen
[6015] ḳapudanlarınuñ: İ₂ ḳapudanların
[6016] aṭṭurdu: İ₂, V, P aṭdırdı
[6017] ıżṭırāb: İ₂, V ışṭırāb, -P
[6018] beginüñ: P sulṭānınuñ
[6019] ol mücāhid Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[6020] bir imdādıñuz: P bir imdādı
[6021] ider ise: P iderse
[6022] Ḫayre’d-dīn: -P
[6023] murād (u) maḳṣūdına: P maḳṣūdına
[6024] nāyil: İ₁, İ₂, P nā’il
[6025] ḥasedden: P ḥasedlikden
[6026] çıḳarmış: V çıḳar imiş, P çıḳar
[6027] ẕelīl: V zelīl
[6028] etmege: P etmez
[6029] kādir: -P
[6030] degüldür: İ₂, V degüllerdür, -P
[6031] ammā: -P
[6032] yef‘aludur: P yef‘aludır
[6033] ṭuṭalum-ki: İ₁ ṭuṭalım-ki, İ₂ ṭuṭulum-ki
[6034] izbandud: V, P iżbandud
[6035] ol-ki: V o ki
[6036] ‘āḳıbetüm: İ₂ ‘āḳıbetim
[6037] dāyirine: İ₁, İ₂, P dā’irine
[6038] irişeyüm: P irişem
[6039] dirseñüz: P dirseñ
[6040] Beg: P Re’īs
[6041] sizüñ: İ₂ siziñ
[6042] ḥālüm: İ₁, İ₂, V ḥālim
[6043] eyleyüp: P eylesün
[6044] nuṣret (u) iḥsān eylesün: -P
[6045] bir: -V
[6046] kārum: İ₂ kārım
[6047] kim: P ki
[6048] benüm: -İ₁

‘ālim ve fāżıl kişi idi. Bańa günlerde[6049] **[V 68b]** (12) bir gün eytdi: Baḳ oġul saña bir vaṣiyyet eylesem (13) gerek ammā gerekdür ki mengūşe gibi ḳulaġuñda ṭuṭasın,[6050] (14) lā-büdd bir gün ola ki işidesin, yāḫūd göresin (15) dedi, andan eytdi:[6051] Şöyle bilesin-ki falāncı tārīḫde **[İ₁ 143a]** (1) şarḳ ṭarafından dü şaḫṣan-ı birāderān gelseler (2) gerekdür[6052] büyüginüñ ismi ḥarf-ı ṣom ola ve beyne’l-ḥavācibinde (3) bir ḫāl-i Ḥabeş beg ola, sen anuñla mülāḳī olup (4) andan çoḳ ḫayr görseñ[6053] gerek[6054] ve küççük ḳarındaşınuñ (5) ismi ḫayr ola, andan daḫı ḫayr göresin,[6055] lākin şeyṭān (6) iġvāsına uġramazsın[6056] dimiş idi. Tā didügi[6057] (7) gibi geldi çıḳdı. Oruç Beg raḥmetu’llāhi ‘aleyh ibtidā (8) Cicel[6058] limanından **[P 66b] [İ₂ 233]** çıḳup ḳaradan Cezāyiri[6059] almaġa giderken (9) bizüm ḫaymemüze[6060] geldi ve ben aña ḳulaġuz[6061] olup Cezāyire[6062] (10) getürdüm.[6063] ‘Avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā birle Cezāyir[6064] (11) feṯḥ[6065] [u] fütūḥ olduḳda bańa işbu olduġum[6066] vaṭanı (12) bağışlayup daḫı ġarāmlıḳdan[6067] beni[6068] mu‘āf[6069] idüp (13) ecved[6070] eyledi. Anuñ şerefi-y-ile ḳılıç ḳuşanup aṭ ṭon (14) ḳuman ṣāḥibi oldum. Şimdiye dek yiyüp[6071] içüp[6072] gezdigüm[6073] (15) Ġāzī Oruç Beg merḥumuñ[6074] berekātıdur, şimdi işte **[İ₁ 143b]** (1) ḳarındaşı Ḫayre’d-dīn[6075] Paşa yessera’llāhu mā yeşā Cezāyire[6076] (2) emr-i sulṭānī birle beglerbegi olduġından ‘aẓīm feraḥlar (3) kesb eylemüşüzdür.[6077] Allāhu Te‘ālā mu‘īn [u] ẓāhir[6078] ola. (4) Merḥūm ḳarındaşı Oruç Beg ne-şekl[6079] veliyy-i ni‘metimüz (5) efendimüz ise Ḫayre’d-dīn[6080] Paşa daḫı efendimüzdür.[6081] (6) Peder merḥūmuñ eger şeyṭān iġvāsına mütāba‘at (7) etmezseñ[6082] ism-i ḫayrdan daḫı çok ḥürmet bulursun (8) dimesi işte ism-i ḫayrdan murād olan Ḫayre’d-dīn[6083] (9) Paşadur daḫı şeyṭān[6084] iġvāsına[6085] mütāba‘at[6086] etmezsin[6087] (10) didügi[6088] işte siz iki şeyṭānlarsıñuz[6089] ya‘nī biriñüz[6090] (11) Tūnus şeyṭānı

[6049] günlerde: -P
[6050] ṭuṭasın: P ṭutasın
[6051] lābüdd bir gün ola ki işidesin yāḫūd göresin dedi andan eytdi: -P
[6052] gerekdür: İ₂ girekdür
[6053] görsen: P göresin
[6054] gerek: -P
[6055] göresin: İ₂ görürsin
[6056] uġramazsın: P uġramazsuñ
[6057] didügi: V, P dedigi
[6058] Cicel: P Ciceli
[6059] Cezāyiri: P Cezā’iri
[6060] ḫaymemüze: V ḫaymemize
[6061] ḳulaġuz: İ₁, V ḳulaġız
[6062] Cezāyire: P Cezā’ire
[6063] getürdüm: İ₂ getürdim
[6064] Cezāyir: İ₂, P Cezā’ir, V Cezāyiri
[6065] feṯḥ: -P
[6066] olduġum: İ₁ olduġım
[6067] ġarāmlıḳdan: V ġarrāmlıḳdan
[6068] beni: -P
[6069] mu‘āf: V, P mu‘āz
[6070] ecved: İ₂ ücved, V, P evcüd
[6071] yiyip: İ₁, V, P yeyüp
[6072] içüp: İ₁, İ₂, V içdügim
[6073] gezdigüm: -İ₁, -İ₂, -V
[6074] Ġāzī Oruç Beg merḥumuñ: P merḥūm Oruç Re’īsüñ
[6075] Ḫayre’d-dīn: -P
[6076] Cezāyire: P Cezā’ire
[6077] eylemüşüzdür: İ₁ eylemüşüzdir
[6078] ẓāhir: V, P ẓāhirī
[6079] ne-şekl: İ₁ ne-şekil, P nece
[6080] Ḫayre’d-dīn: -P
[6081] efendimüzdür: P efendimdür
[6082] etmezseñ: V etmez, -P
[6083] Ḫayre’d-dīn: -P
[6084] şeyṭān: P şeyṭānlardan
[6085] iġvāsına: -P
[6086] mütāba‘at: P murād
[6087] etmezsin: -P
[6088] didügi: V dedigi, -P
[6089] şeyṭānlarsıñuz: İ₁, V şeyṭānlarsız, P şeyṭānlar ki
[6090] biriñüz: İ₂ biriñiz

ve[6091] biriñüz Tilimsān şeyṭānı ikiñüz (12) birlik olup beni iġvā etmek dilersiñüz.[6092] Taḥḳīḳ peder-i (13) merḥūmuñ ehl-i ḥāl ṣāḥibi[6093] olmasında şeḳḳ [u] gümānum **[İ₂ 234]** ḳalmadı. (14) İmdi benüm Ḫayre'd-dīn[6094] Paşa efendime ḫayr du'adan ġayrı[6095] (15) özge kārum yoḳdur, bu ḳadar[6096] kemlik ṣananları Ḥaḳ Te'ālā iki **[İ₁ 144a]** (1) cihānda ḥor [u] ḥaḳīr **[V 69a]** eyleye deyü nāmesin[6097] tamām idüp (2) Tilimsān Begi ḫāyine gönderdi. Tilimsān Begi daḫı bin (3) Ḳāżīnüñ işbu nükteli[6098] cevābların[6099] Tūnus begi[6100] münāfiḳa[6101] (4) bildürdi. Tūnus begi daḫı gördi-ki Bin Ḳāżīden (5) bir fā'ide yoḳ. Ḫāyib [u] ḫāsir bir zamān Tilimsān Begi ile (6) daḫı Tūnus begi[6102] sükūta varup açmazdan[6103] Ḫayre'd-dīn[6104] (7) Paşanuñ ḥīle [u] tedbīrinde olsunlar. Şimdi Tilimsān (8) begi kendü[6105] fikr-i fāsidesi-y-ile düşünüp ider,[6106] āsūde ḥāl (9) üzre[6107] yaṭmadan düşmāna raḥne [u] ḫasāret[6108] eylemek[6109] (10) evlādur[6110] feḥvāsınca bir miḳdār 'urbān-ı müfsidān ile ḳalḳup (11) Ḫayre'd-dīn[6111] Paşanuñ re'āyāt-ı berāyāsuñ[6112] ġārāt [u] yaġmā[6113] (12) eylemiş idi.[6114] Ḫaberdür[6115] Cezāyire[6116] gelüp vuṣūl olınca 'ale'l-'acele (13) Ḫayre'd-dīn[6117] Paşa kendisi[6118] beş altı biñ terrāz ġāziyān (14) daḫı beş altı biñ süvār ispāhiyān ile varup (15) ṭurfetü'l-ayn içre ol müfsid 'urbānlara muḳābil **[P 67a]** olup[6119] **[İ₁ 144b]** (1) netīce ġarrām olup tövbe [u] istiġfār idenler ġāzīlerüñ[6120] (2) tīġ-ı āteş-tābından necāt bulup etmeyenler bütün ḳılıçdan[6121] (3) geçdi. Şimdi ol zamāndan[6122] **[İ₂ 235]** bu zamāna[6123] gelince ol 'arṣuñ (4) 'urbānı[6124] Cezāyire[6125] bir daḫı 'āṣī olmamışlar.[6126] Ammā rivāyet (5) olınur ki ol zamān-ki[6127] Ġāzī Oruç Re'īs Tilimsānı feṭḥ (6) eyledükde[6128] yine evvelden beg olanı beg naṣb idüp (7) begüñ[6129] iki ḳarındaşı Oruç begiñ[6130] ḫavfından Fas (8) vaṭanına firār idüp müddet-i zamān anda ḳalmışlar idi.[6131] (9) Şimdi Tilimsān Begi Fas pādişāhına muḥabbet-nāmeler (10) daḫı hedāyā [u] peşkeşler[6132] gönderüp ḳarındaşlarınuñ (11) gelmelerin ricā eylemiş idi.[6133] Fas

[6091] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[6092] dilersiñüz: P dilersiz
[6093] ṣāhibi: -P
[6094] Ḫayre'd-dīn: -P
[6095] ġayrı: -V, -P
[6096] bu ḳadar: -İ₁, -İ₂, -V
[6097] nāmesin: P nāmeyi
[6098] Bin Ḳāżīnüñ işbu nükteli: -P
[6099] cevābların: İ₂, V cevāblarıñ, -P
[6100] begi: P begine
[6101] münāfiḳa: -P
[6102] Tilimsān Begi ile daḫı Tūnus begi: -P
[6103] açmazdan: -P
[6104] Ḫayre'd-dīn: -P
[6105] kendü: İ₂ kendi
[6106] ider: -İ₁, -İ₂, -V
[6107] üzre: -P
[6108] raḥne (u) ḫasāret: V raḥne-i ḫasāret
[6109] eylemek: İ₁ eylemege
[6110] evlādur: İ₁, İ₂ evlādır
[6111] Ḫayre'd-dīn: -P
[6112] re'āyāt-ı berāyāsuñ: P re'āyātın
[6113] yaġmā: -P
[6114] eylemiş idi: P eyledi
[6115] ḫaberdür: İ₁ ḫaberdir
[6116] Cezāyire: P Cezā'ire
[6117] Ḫayre'd-dīn: -P
[6118] kendisi: P kendi
[6119] olup: -İ₁, -İ₂
[6120] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ
[6121] ḳılıçdan: P ḳılıç
[6122] ol zamāndan: P ol-zamāndan
[6123] zamāna: P āna
[6124] 'arṣuñ 'urbānı: P 'arṣ 'urbānları
[6125] Cezāyire: P Cezā'ire
[6126] olmamışlar: P olmayup dururlar
[6127] ol zamān-ki: İ₁, P ol-zamān ki
[6128] eyledükde: V eyledikde
[6129] begüñ: İ₁, İ₂, V begin
[6130] begiñ: P Re'īs
[6131] ḳalmışlar idi: P ḳalmışlardı
[6132] hedāye (u) peşkeşler: İ₁ hediye (u) peşkeşler, P hedāyeler
[6133] eylemiş idi: İ₂ eylemişdi

pādişāhı daḫı anlara (12) ta‘yīn [u] ta‘yīnāt sarāylar döşeyüp her vechle yemeleri (13) içmeleri[6134] ẕevḳleri[6135] ṣafāları Tilimsān Begi ḳarındaşlarınuñ (14) yanlarında olmalarından a‘lā idi. Ol zamān Fās (15) pādişāhı[6136] bunları[6137] ḥużūra çaġurup[6138] ḳarındaşınuñ[6139] **[İ₁ 145a]** (1) nāme gönderüp anları[6140] da‘vet eyledügin[6141] ifāde (2) eyledi. Anlar daḫı çünki[6142] ḳarındaşımuz[6143] bizi isteyüp[6144] (3) diledükden[6145] soñra[6146] giderüz ve[6147] da‘vete icābet lāzımındandur (4) deyüp andan Fas pādişāhı bunlaruñ[6148] her levāzımātların **[V 69b]** (5) görüp ve yanlarına bir miḳdār Neccārī ‘urbānından ta‘yīn (6) olınup[6149] ‘azm-i Tilimsān eyleyüp[6150] bunlar[6151] gelmekde, vaḳtā ki (7) günlerde[6152] bir gün Tillete gelüp vuṣūl olduḳlarında[6153] Tilimsān **[İ₂ 236]** (8) begine ḫaber geldi ki[6154] dīdeler rūşen belālar mübāreki işte (9) ḳarındaşlaruñ[6155] ḥesāba gelmez, Fas ‘askeri ile senüñ (10) üzeriñe geliyorlar didükde[6156] Tilimsān Sulṭānınuñ ‘aḳlı (11) başından gidüp yā biz anları gelsünler didük ise (12) ‘asker ile mi[6157] gelsünler didük[6158] dostluġa gelen adam[6159] (13) böyle gelmez deyü nāme yazup Tillete[6160] gönderdi. Nāmedür (14) varup ḳarındaşlarına vuṣūl olduḳda[6161] anlar daḫı nāmenüñ[6162] (15) redd-i cevābın[6163] yazup Tilimsān Sulṭānına[6164] gönderdiler **[İ₁ 145b]** (1) ve[6165] eytdiler: Benüm ḳarındaşum[6166] bizi da‘vet eyledüñ, hem döndüñ,[6167] (2) münāfıḳ sözine uyup bize bu ṭarza cevāb gönderdüñ,[6168] (3) eger bize gelsünler deyü[6169] ḫaber gönderdigine[6170] nādim (4) olduñ ise[6171] yine dönüp geldügümüz[6172] yire[6173] giderüz,[6174] (5) hemān sen bizden ötüri[6175] ḳalbüñe bir[6176] teşvīş (6) getürme deyü nāmedür[6177] varup vuṣūl olup (7) mefhūm [u] ma‘lūm[6178] olduḳda[6179] yine tekrār[6180]

[6134] anlara ta‘yīn (u) ta‘yīnāt sarāylar döşeyüp her vechle yemeleri içmeleri: -P
[6135] ẕevḳleri: İ₁ zevḳleri, -P
[6136] ṣafāları Tilimsān Begi ḳarındaşlarınuñ yanlarında olmalarından a‘lā idi ol zamān Fās pādişāhı: -P
[6137] bunları: -P
[6138] çaġurup: P çaġırup
[6139] ḳarındaşınuñ: P ḳarındaşlarınuñ
[6140] anları: -P
[6141] eyledügin: İ₂ eyleduġın
[6142] çünki: İ₂ çünk
[6143] ḳarındaşımuz: İ₂ ḳarındaşımız
[6144] isteyüp: P isteyince
[6145] diledükden: İ₁, İ₂ diledikden, -P
[6146] soñra: -P
[6147] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[6148] bunlaruñ: İ₁, İ₂ bunlarıñ
[6149] olınup: İ₂ olunup, P idüp
[6150] eyleyüp: P eylediler
[6151] bunlar: İ₂, V bunlardur
[6152] vaḳtā ki günlerde: -P
[6153] Tillete gelüp vuṣūl olduḳlarında: -P
[6154] geldi ki: İ₁, P geldi-ki
[6155] ḳarındaşlaruñ: İ₁ ḳarındaşlarıñ
[6156] didükde: İ₁ didikde
[6157] ile mi: V ile-mi
[6158] didük: İ₂ didik, V dedük
[6159] adam: İ₁, V ādem
[6160] Tillete: P bunlara
[6161] olduḳda: P olınca
[6162] nāmenüñ: İ₁ nāmeniñ
[6163] cevābın: İ₂ cevābuñ
[6164] Tilimsān Sulṭānına: -P
[6165] ve: P hem
[6166] eytdiler benüm ḳarındaşum: -P
[6167] döndüñ: V döndiñ
[6168] gönderdüñ: İ₂, V gönderdiñ
[6169] deyü: P dedigine
[6170] ḫaber gönderdigine: -P
[6171] olduñ ise: İ₂, V oldıñuz ise, P olduñsa
[6172] geldügümüz: İ₁, V geldigimüz, İ₂ geldimüz
[6173] yire: İ₂, V, P yere
[6174] giderüz: P gidelüm
[6175] ötüri: P içün
[6176] bir: -P
[6177] nāmedür: İ₁ nāmedir
[6178] olup mefhūm (u) ma‘lūm: -P
[6179] olduḳda: P olınca
[6180] tekrār: -P

Tilimsān Sulṭānı (8) ol fāsidüñ[6181] gelen[6182] ḳarındaşları[6183] Mes‘ūda ve ‘Abdullāha[6184] (9) nāmenüñ[6185] cevābını yürek iḫrāḳ idecek söz ile (10) yazup gönderdi. İmdi[6186] Mes‘ūduñ[6187] ‘Abdullāhuñ (11) nāmelerinde evvelki def‘a eger bizleri gelsünler[6188] (12) didükde[6189] peşīmān[6190] oldıñuz ise geldigimüz yere **[İ₂ 237]** (13) rucū‘ idüp[6191] gitmemüz[6192] emr-i muḳarrerdür. Hemān[6193] yiriñüz[6194] (14) geñiş[6195] olsun[6196] deyü[6197] yazduḳları cevābuñ[6198] ḳarşulıġına[6199] (15) Tilimsān Sulṭānı[6200] daḫı[6201] yazdı-ki eger cānları isterse[6202] tā cehenneme getsünler dedi. **[İ₁ 146a]** (1) Şimdi Mes‘ūd ‘Abdullāh bu sözden ḳatı maḥzūn olduḳda[6203] (2) yanında olan Neccārī ḳaraları eytdiler: Niçün elem çekersiñüz,[6204] (3) isterseñüz[6205] size Tilimsānı alıvirelüm[6206] bizüm boynumuza (4) didiler.[6207] İmdi **[P 67b]** ḳaralaruñ[6208] bu re’y [u] tedbīrine ‘Abdullāh ḳāyil[6209] (5) olmadı, biz ḳarındaşlaruz[6210] bir[6211] iki günlik ‘ömr içün (6) beynümüzde[6212] ḳıtāl vāḳı‘ olur, soñra ḥużūr[6213] ḥaḳḳında (7) ne cevāb iderüz,[6214] hem büyük ḳarındaş ata yerinedür **[V 70a]** (8) dedi. Tilimsān Sulṭānı cümlesinüñ[6215] büyükleri idi, (9) orṭancası[6216] ‘Abdullāh idi, eñ[6217] küççükleri Mes‘ūd (10) idi. Şimdi[6218] ol[6219] Mes‘ūd ḳaralarıñ re’y [u] tedbīrine ḳāyil (11) oldı.[6220] Hemān ne olmalı ise olsun yā taḫt ola (12) yā[6221] baḫt dedi. Hem ġāyet celāl ṣıfat idi, ammā ‘Abdullāh (13) ġāyet ḥalīm ve büyük ‘ālim ve fāżıl kişi[6222] idi. El-ḥāṣıl (14) Mes‘ūda bu ḳadar[6223] yalvaragördi olmadı[6224] sözin (15) ḳabūl etmedi.[6225] Netīce-i kelām[6226] ḳıṣṣayı ne dīrāz[6227] idelüm:[6228] **[İ₁ 146b]** (1) Tilletden ḳalḳup[6229] Tilimsāna ṭoġru[6230] yüridiler. Tilimsān Sulṭānı (2) daḫı yer götürmez fezā‘ ‘askeri ile[6231] **[İ₂ 238]** biribirlerine (3) muḳābil olup ‘aẓīm cenk

[6181] ol fāsidüñ: V ol fāsiden, -P
[6182] gelen: -P
[6183] ḳarındaşları: P ḳarındaşlarına
[6184] Mes‘ūda ve ‘Abdullāha: -P
[6185] nāmenüñ: İ₁ nāmeniñ, P nāme
[6186] cevābını yürek iḫrāḳ idecek söz ile yazup gönderdi imdi: -P
[6187] Mes‘ūduñ: İ₁ Mes‘ūdıñ
[6188] ‘Abdullāhuñ nāmelerinde evvelki def‘a eger bizleri gelsünler: -P
[6189] didükde: V didikze, -P
[6190] peşīmān: V pişmān, -P
[6191] oldıñuz ise geldigimüz yere rucū‘ idüp: -P
[6192] gitmemüz: İ₂ gitmimüz, -P
[6193] emr-i muḳarrerdür hemān: -P
[6194] yiriñüz: İ₂ yeriñüze, V yeriñüz, -P
[6195] geñiş: İ₁ elgiş, -P
[6196] olsun: -P
[6197] deyü: İ₂ deyüp, -P
[6198] yazduḳları cevābuñ: -P
[6199] ḳarşulıġına: İ₁ ḳarşulıġa: -P
[6200] Tilimsān Sulṭānı: -P
[6201] daḫı: -İ₁, -P
[6202] eger cānları isterse: -İ₁, -İ₂, -V
[6203] olduḳda: P olduḳlarında
[6204] çekersiñüz: P çekersiñiz
[6205] isterseñüz: P isterseñiz
[6206] alıvirelüm: İ₁ alıvirelim
[6207] didiler: V, P dediler
[6208] ḳaralaruñ: İ₁, İ₂ ḳaralarıñ
[6209] ḳāyil: İ₂, V, P ḳā’il
[6210] ḳarındaşlaruz: P ḳarındaşlarız
[6211] bir: -P
[6212] beynümüzde: İ₁ beynimüzde
[6213] ḥużūr: V ḥuṣūr
[6214] iderüz: P virelüm
[6215] cümlesinüñ: -P
[6216] orṭancası: P ortancası
[6217] eñ: -P
[6218] şimdi: -P
[6219] ol: -İ₁, -İ₂
[6220] şimdi Mes‘ūd ḳaralarıñ re’y (u) tedbīrine ḳā’il oldı: -V, -P
[6221] yā: P tā
[6222] ve fāżıl kişi: -P
[6223] bu ḳadar: P bunca
[6224] olmadı: -P
[6225] etmedi: P ḳalmadı
[6226] netīce-i kelām: P el-ḥāṣıl
[6227] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[6228] idelüm: V idelim: -P
[6229] Tilletden ḳalḳup: P göç idüp
[6230] ṭoġru: İ₁, İ₂ ṭoġrı
[6231] ‘askeri ile: V, P ‘askeri-y-ile

olup[6232] ṭarafeynden çoḳ cān (4) telef olup ṭopraġa düşdi[6233] lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l- (5) 'aliyyi'l-'aẓīm. İki İslām arasında fesād vāḳı' oldı. (6) Pes[6234] imdi kıṣṣayı ne dīrāz[6235] idelüm:[6236] Tilimsān Sulṭānı (7) ġālib olup ḳaralaruñ[6237] nışfını[6238] ḳırdı,[6239] bāḳī ḳalanı[6240] daḫı (8) varup Tilimsān Sulṭānına bī'at eylediler. Cümlesi (9) iki biñ ḳara idi. Meş̲eldür[6241] çoḳluġa[6242] ṣaçılmaz daru[6243] (10) mışdāḳınca[6244] Tilimsān[6245] 'askeri yüz[6246] biñden ziyāde idiler. (11) Ol zamān[6247] Mes'ūd ile[6248] 'Abdullāh baḳdılar ki iş işden (12) geçüp[6249] belā deryāsı boydan aşınca[6250] her biri bir yol (13) alup firārda ḳarār eylediler. Mes'ūd Ḫayre'd-dīn[6251] Paşanuñ (14) ṣınurında[6252] varup[6253] ṣığındı. 'Abdullāh daḫı Vahrāna (15) varup[6254] düşdi, ammā şimdi ḥikāyet-i nā-ṣāda[6255] geldük:[6256] **[İ₁ 147a]** (1) Biz imdi[6257] bu[6258] Tilimsan Sulṭānı didigimüz[6259] şaḳī oldur ki (2) merḥūm Oruç Re'īs Tilimsānı andan alup soñra çıḳup[6260] Oruç (3) Re'īs[6261] ḳal'a cengine Tilimsāndan çıḳup[6262] geldükde[6263] (4) meẕkūrıñ[6264] Tilimsānı boş bulup varup Tilimsānı[6265] (5) żabṭ idüp oṭurmış idi.[6266] Ol zamān Ḫayre'd-dīn (6) Paşaya gelince[6267] Tilimsān[6268] Sulṭānı idi,[6269] ammā ġāyet[6270] (7) ẓālim idi,[6271] 'ālemi ẓulm-ile[6272] fenāya **[İ₂ 239]** virmiş idi ve Ḫayre'd-dīn[6273] (8) Paşayı bir adam[6274] yerine 'add etmeyüp dāyimā[6275] 'aleyhinde[6276] (9) nā-sezā kelimāt ider idi.[6277] Ḫayre'd-dīn[6278] Paşa daḫı (10) ḫāṭırı[6279] maḥzūn olup evḳāt-ı ḫamsesinde[6280] yā Rabb şu (11) Tilimsān Sulṭānı olan ẓālimüñ furṣandın[6281] baña (12) müyesser eyle,[6282] **[V 70b]** anuñ[6283] şerrini[6284] 'ibād-ı Müslimīn[6285] üzerinden ref'[6286] (13) idüp[6287] ol vilāyeti nūr-

[6232] olup: P etdiler
[6233] toprağa düşdi: -P
[6234] pes: -P
[6235] kışşayı ne dīrāz: -P
[6236] idelüm: İ₁, V idelim
[6237] ḳaralaruñ: İ₁ ḳaralarıñ
[6238] nışfını: P nışfın
[6239] ḳırdı: P ḳırup
[6240] bāḳī ḳalanı: P bāḳīleri
[6241] meş̲eldür: İ₁ meş̲eldir, -P
[6242] çoḳluġa: -P
[6243] ṣaçılmaz daru: V daru ṣaçılmaz, -P
[6244] mışdāḳınca: -P
[6245] Tilimsān: P ammā Tilimsān
[6246] yüz: -İ₁, -İ₂, P on
[6247] ol zamān: P ol-zamān
[6248] ile: P ve
[6249] geçüp: P geçdi
[6250] belā deryāsı boydan aşınca: -P
[6251] Ḫayre'd-dīn: -P
[6252] ṣınurında: V żınurında
[6253] varup: -P
[6254] varup: -P
[6255] şimdi ḥikāyet-i nā-ṣāda: -P
[6256] geldük: İ₁ geldik, -P
[6257] biz imdi: -P
[6258] bu: P ol
[6259] didigimüz: P dedigimüz
[6260] çıḳup: -İ₁, -İ₂, -V
[6261] Oruç Re'īs: -P
[6262] Tilimsāndan çıḳup: -P
[6263] geldükde: İ₂, V geldikde
[6264] meẕkūrıñ: İ₁ , mezkūr begüñ, V mezkūrıñ, P mezkūr beg
[6265] Tilimsānı: -P
[6266] idüp oṭurmış idi: P etmiş idi
[6267] ol zamān Ḫayre'd-dīn Paşaya gelince: -P
[6268] Tilimsān: V Tilimsā, -P
[6269] sulṭānı idi: -P
[6270] ammā ġāyet: P ve ġāyet
[6271] ẓālim idi: P ẓālim olmaġ-ıla
[6272] ẓulm-ile: İ₁ ẓulmle, -P
[6273] ve Ḫayre'd-dīn: -P
[6274] adam: ādem
[6275] dāyimā: İ₁, V, P dā'imā
[6276] 'aleyhinde: İ₂ 'aleyhi elinde
[6277] ider idi: P iderdi
[6278] Ḫayre'd-dīn: -P
[6279] ḫāṭırı: -P
[6280] evḳāt-ı ḫamsesinde: -P
[6281] furṣandın: P fursantın
[6282] müyesser eyle: P vir
[6283] anuñ: -İ₁, -İ₂, -V
[6284] şerrini: P şerrin
[6285] 'ibād-ı Müslimīn: P 'ibād-ı Müslimīnüñ
[6286] ref': P def'
[6287] idüp: P ideyüm

ile münevver ideyüm[6288] deyü (14) du‘ā ider idi.[6289] Vaḳtā ki günlerde[6290] bir gün meẕkūr[6291] (15) Tilimsān Sulṭānınuñ ḳarındaşı Mes‘ūd ki Ḫayre’d-dīn[6292] **[İ₁ 147b]** (1) Paşanuñ ṣınurında[6293] bir ‘arşa varup sığındı[6294] dimiş (2) idük. Kendü kendüsine tefekkür idüp eytdi: Ḫayre’d-dīn[6295] Paşanuñ bütün ‘ālem-i evṣāf-ı cemīlesin ve aḫlāḳ-ı (4) ḥamīdesin söylerler[6296] yā[6297] ben daḫı aḥvālümi[6298] bildürsem **[P 68a]** (5) olmaz mı, belki beni bu ḫāk-ı mezelletde ḳomayup dermān (6) [u] şifālarına maẕhar olınmamuz emr-i muḳarrer[6299] ola[6300] deyüp[6301] kendi dest-i (7) ḫaṭṭı-y-ıla bir nāme yazup Ḫayre’d-dīn[6302] Paşaya gönderdi (8) ve[6303] aḥvālin bir bir ifāde idüp bildürdi ve[6304] beni ḳulluġa (9) ḳabūl eyle sulṭānum ḥażretlerinüñ ḫiẕmet-i şerīfleri-y-ile[6305] (10) müşerref olup ‘ömrüm olduḳça efendimüñ ḥimāyesinde (11) olayum deyü dünyāda olmaduḳ[6306] ‘öẕr[6307] [u] iltiyāmlar[6308] eylemiş.[6309] (12) Nāmedür[6310] Mes‘ūduñ **[İ₂ 240]** Ḫayre’d-dīn[6311] Paşaya vuṣūl olup (13) mefhūm [u] ma‘lūm[6312] olduḳda Mes‘ūduñ taẕarru‘ ve niyāzına (14) merḥamet eyleyüp hemān ol sā‘at bir iki üç biñ (15) cirid aṭlı sipāhiyyān[6313] ile biñ ‘aded terrāz ġāziyān **[İ₁ 148a]** (1) birle Mes‘ūda gönderdi, daḫı vaṭan şeyḫlerine ve ecvedlerine[6314] (2) mektūb[6315] gönderüp Mes‘ūduñ[6316] yanına gelesiz ve ḥükmine (3) rāżī olasız, Allāhu Te‘ālā iş āsānlıġı iḥsān eyleye[6317] (4) deyüp[6318] mektūbın bu siyāḳ üzre gönderüp[6319] şeyḫlere ve (5) ecvedlere ḫaber[6320] varup[6321] vuṣūl olduḳda[6322] sem‘an ve ṭā‘aten yā Mevlānā (6) el-mücāhid[6323] deyüp Mes‘ūduñ yanına aḳışup geldiler. Şöyle ki yigirmi (7) otuz biñ ‘Arab aṭlusı[6324] oldı, bir iki üç biñ (8) ġāziyān-ı ‘asker-i a‘cām[6325] daḫı varup Mes‘ūda yetişdiler.[6326] (9) Mes‘ūd daḫı gāyet[6327] ġāzīlere ri‘āyet [u] ḥürmet[6328] idüp ḫoş (10) geldiñüz, ṣafā geldiñüz[6329] ġāzī begler deyüp[6330] ḫāṭırların aldı. (11) Andan Ḫayre’d-dīn[6331] Paşaya mektūb yazup ba‘de’d-du‘ā (12)

[6288] ol vilāyeti nūr-ile münevver ideyüm: -P
[6289] ider idi: P iderdi
[6290] günlerde: -P
[6291] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[6292] Ḫayre’d-dīn: -P
[6293] ṣınurında: İ₁ sınurunda
[6294] sığındı: P sığınmış
[6295] Ḫayre’d-dīn: -P
[6296] söylerler: P söyler
[6297] yā: V ayā
[6298] aḥvālümi: P aḥvalim
[6299] emr-i muḳarrer: P emr-i muḳarrerdür
[6300] ola: -P
[6301] deyüp: -P
[6302] Ḫayre’d-dīn: -P
[6303] ve: P kim
[6304] aḥvālin bir bir ifāde idüp bildürdi ve: -P
[6305] ḫiẕmet-i şerīfleri-y-ile: İ₂, V ḫiẕmet-i şerīflerle
[6306] dünyāda olmaduḳ: -P
[6307] ‘öẕr: İ₂ ‘öẕür, P ‘öẕürler
[6308] iltiyāmlar: -P
[6309] eylemiş: P dileyüp aḥvālin bildürmiş
[6310] nāmedür: İ₁ nāmedir
[6311] Mes‘ūduñ Ḫayre’d-dīn: -P
[6312] ma‘lūm: P ma‘lūmı
[6313] sipāhiyyān: İ₂, V, P ispāhiyyān
[6314] ecvedlerine: V, P ücvedlere
[6315] mektūb: P ḫaber
[6316] Mes‘ūduñ: İ₂ Mes‘ūdıñ
[6317] Allāhu Te‘ālā iş āsānlıġı iḥsān eyleye: -P
[6318] deyüp: P deyü
[6319] mektūbın bu siyāḳ üzre gönderüp: -P
[6320] ḫaber: -İ₁, -İ₂, -V
[6321] varup: -P
[6322] olduḳda: P olınca
[6323] yā Mevlānā el-mücāhid: -P
[6324] aṭlusı: İ₁, V, P aṭlısı
[6325] a‘cām: İ₂ aġcām
[6326] yetişdiler: P irişdiler
[6327] ġāyet: -İ₁, -İ₂, -V
[6328] ḥürmet: -P
[6329] ṣafā geldiñüz: -P
[6330] deyüp: P deyü
[6331] Ḫayre’d-dīn: -P

ve’s-senādan soñra[6332] eytdi: Benüm efendüm[6333] Ḥaḳ Te‘ālā ‘ömr (13) [u] devletüñüzi[6334] ziyād-ber-ziyād eyleyüvire.[6335] Emr-i ‘ālī **[V 71a]** mücibince (14) yanumuza[6336] yigirmi otuz biñden ziyāde[6337] ecved ‘Arab **[İ₂ 241]** aṭlısı (15) ile üç biñ daḫı ‘asker-i mücāhidān gelüp vuṣūl[6338] olmışlardur, **[İ₁ 148b]** (1) murādımuz inşā’llāhu Te‘ālā yarından soñra[6339] Tilimsān üzerine (2) göç etmekdür. Hemān bizi ḫayr du‘ādan ferāmūş buyurmayasız (3) dimiş. Ḥāṣıl[6340] ḳıṣṣayı ne dīrāz[6341] idelüm:[6342] Ṣadā-yı ṭabl güft [u] gūy-ı (4) enām Tilimsān Sulṭānına böyle vardı-ki ḳarındaşuñ Mes‘ūd (5) Ḫayre’d-dīn[6343] Paşaya varup sıġınmış, Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı[6344] (6) kendi ma‘an berāber olmaḳ üzre Tilimsān deyüp gelmekde, bāḳī (7) siz a‘lemsiz dedüklerinde[6345] Tilimsān Sulṭānınuñ mışmārları (8) gevşeyüp firārdan ġayrı bir ‘ilāç bulamayup[6346] bir baş (9) ṣoluġı almadı, illā İspanya yaḳasında[6347] aldı. Mes‘ūd (10) daḫı varup ġavġasuz ġalebesüz[6348] Tilimsānı żabṭ[6349] idüp (11) geçüp ḳarındaşınuñ taḥtına[6350] oṭurdı, sümme[6351] yire[6352] dimemişlerdür:[6353]

[P 68b] (12) Kişi nāmı-y-ıla işler işi nāmsuz[6354]
Bir pula degmez imiş (13) bir kişi

mażmūnınca Ḫayre’d-dīn[6355] Paşa Cezāyirde sarāyında (14) ẕevḳında ṣafāsında,[6356] Tilimsān Sulṭānı bire meded (15) Ḫayre’d-dīn[6357] Paşa berāber imiş deyü ṣoluġı bir[6358] baş **[İ₁ 149a]** (1) İspanyada aldı. Şimdi yer yer ehl-i beledli gelüp Mes‘ūddan (2) bī‘at eylediler. Çārṣūlar pāzārlar[6359] açılup herkes **[İ₂ 242]** alışında (3) virişinde olup ‘adl [u] ‘adālet eyledi. Andan Cezāyir[6360] (4) ġāzīlerinüñ[6361] üç biñ ‘aded levāndāna yigirmi beşer altun (5) baḫşīş virdi ve on iki biñ ecved ‘Arab aṭlularına[6362] (6) daḫı onar altun baḫşīş[6363] virdi ve elli biñ altun (7) Ḫayre’d-dīn[6364] Paşaya gönderdi, daḫı bu ḳadar hedāyā [u] (8) peşkeşden ġayrı[6365] var imdi ḳıyās eyle-ki[6366] Tilimsān (9) ne mertebe zengīn memleket idi. Andan Ḫayre’d-dīn[6367] Paşaya (10) Mes‘ūd[6368] muḥabbet-nāmeler yazup ve[6369] eytdi: Benüm veliyyü’n-

---

[6332] ve’s-senādan soñra: İ₁, V ve’s-senādan-soñra, P ve’s-senāyı
[6333] efendüm: -P
[6334] devletüñüzi: İ₂ devletiñizi, P devletiñiz
[6335] eyleyüvire: P eyleye
[6336] yanumuza: İ₂ yanumaza
[6337] ziyāde: V mütecāviz
[6338] vuṣūl: P vāṣıl
[6339] yarından soñra: İ₂, P yarından-soñra
[6340] ḥāṣıl: P ve’l-ḥāṣıl
[6341] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[6342] idelüm: İ₁, V idelim: -P
[6343] Ḫayre’d-dīn: -P
[6344] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı: P ol-daḫı
[6345] dedüklerinde: İ₁, P dediklerinde
[6346] bulamayup: İ₁ bulmayup
[6347] İspanya yaḳasında: P İspanyada
[6348] ġavġasuz ġalebesüz: İ₂ ġavġasız ḳalebesiz, P ġavġasız ġalebesiz
[6349] żabṭ: İ₂ żabṭ
[6350] ḳarındaşınuñ taḥtına: -P
[6351] sümme: -P
[6352] yire: İ₂ yere, P tekine
[6353] dimemişlerdür: İ₁ dimemişlerdir
[6354] nāmsuz: İ₂, P nāmsız
[6355] Ḫayre’d-dīn: -P
[6356] ẕevḳında ṣafāsında: -P
[6357] Ḫayre’d-dīn: -P
[6358] bir: -İ₁, -İ₂
[6359] pāzārlar: İ₂, P bāzārlar
[6360] Cezāyir: İ₂, P Cezā’ir
[6361] ġāzīlerinüñ: P ġāzīlerine
[6362] aṭlularına: İ₁ aṭlılarına
[6363] baḫşīş: -P
[6364] Ḫayre’d-dīn: -P
[6365] ġayrı: P mā‘ada
[6366] eyle-ki: P it-ki
[6367] Ḫayre’d-dīn: -P
[6368] Mes‘ūd: -P
[6369] ve: -P

ni‘am (11) efendüm sulṭānum[6370] ḥażretleri el-ḥamdü li’llāh himmet-i ‘aliyyeñüz[6371] berekātı-y-ıla[6372] (12) maḳṣūd[6373] ḥāṣıl oldı,[6374] senüñ eyyām-ı sa‘ādetüñde şimden (13) ṣoñra[6375] ben du‘ācıña daġ üstü baġdur, ümīzdür ki (14) naẓar-ı ‘ināyetlerin bu çerāġ-ı ferḫundeleri[6376] üzerindendür[6377] (15) buyurulmaya[6378] deyü vāfir du‘ālar eylemiş[6379] ve dimiş-ki[6380] benüm efendüm **[İ₁ 149b]** (1) muḥabbet-nāmemiz tehī dest olmamak içün ḫużūra[6381] elli **[V 71b]** (2) biñ altun göndermişlerdür, ḳuṣūrı-y-ıla bu du‘ācıñuzdan[6382] (3) maġrūr buyurasız[6383] ve lizme defterine ḳayd idesiz, (4) be-her sene inşā’llāhu Te‘ālā cevẕ-i ma‘dūd olmaḳ üzre[6384] (5) ocaġa elli biñ altun lizmemüz[6385] add olınur dimiş. (6) Şimdi ġāziyāndur[6386] Tilimsāndan sālimīn ve ġānimīn Cezāyire **[İ₂ 243]** (7) gelüp vuṣūl olup Mes‘ūduñ nāmesin[6387] oḳuyup (8) hemīşe mübārek bād dediler. Andan elli biñ altunı der- (9) ḫazīne eylediler, andan[6388] Ḫayre’d-dīn[6389] Paşa Tilimsān Begi (10) Mes‘ūda nāme yazup el-ḥamdü li’llāh maḳṣūduñ[6390] ḥāṣıl oldı, (11) göreyüm seni bir ‘āḳılāne ḥaraket idüp ẓulm [u] te‘addī etmeden (12) ḳatı ziyāde[6391] ḥazar[6392] idesin. Zirā ẓulm idenüñ ‘āḳıbeti (13) ḫayr olmaz, ḳarındaşından ‘ibret alasın, hemān her umūrıñı (14) şerī‘at-ı muṭahhara üzre icrā idesin deyü çoḳ (15) va‘aẓ [u] naṣīḥat eyledi[6393] ve gönderdigin[6394] elli biñ altun **[İ₁ 150a]** (1) ve sāyir[6395] hedāyā [u] peşkeşleriñüz mektūbıñuz[6396] mūcibince[6397] gelüp (2) vuṣūl bulmışdur.[6398] Berekāt virsün hem dimişsin-ki[6399] (3) be-her sene elli biñ altun ocaġa lizme vireyüm (4) dimiş.[6400] Sen[6401] imdi benüm oġlum elli biñ altun çoḳ (5) şeydür, sen daḫı ḫarç[6402] [u] maṣraf[6403] ṣāḥibisin lākin elli (6) biñiñ yarusını[6404] vir dedi. Şimdi bu mekṭūbdur[6405] varup[6406] (7) Mes‘ūda vuṣūl olduḳda[6407] Mes‘ūddur[6408] oḳuyup Ḫayre’d-dīn (8) Paşanuñ[6409] kāġıdın[6410] **[P 69a]** yırtup[6411] pāre pāre eyledi ve eytdi: (9) Evvel

[6370] sulṭānum: -P
[6371] ‘aliyyeñüz: -P
[6372] berekātı-y-ıla: -P
[6373] maḳṣūd: P murād
[6374] oldı: P olup
[6375] şimden soñra: İ₂, P şimden-soñra
[6376] bu çerāġ-ı ferḫundeleri: -P
[6377] üzerindendür: İ₂ üzerlerindendür
[6378] buyurulmaya: P buyurmayasız
[6379] deyü vāfir du‘ālar eylemiş: -P
[6380] dimiş-ki: -P
[6381] ḫużūra: İ₁ ḫuṣūra
[6382] bu du‘ācıñuzdan: -P
[6383] buyurasız: İ₂ buyurasıñuz
[6384] inşā’llāhu Te‘ālā cevẕ-i ma‘dūd olmaḳ üzre: -P
[6385] lizmemüz: İ₁ lizmemiz, P lizme
[6386] ġāzīyāndur: İ₂ ġāzīyāndır, -P
[6387] Cezāyire gelüp vuṣūl olup Mes‘ūduñ nāmesin: P Mes‘ūduñ nāmesin Cezā’ire gelüp vāṣıl oldı ve
[6388] andan: -İ₂
[6389] Ḫayre’d-dīn: -P
[6390] maḳṣūduñ: İ₂ maḳṣūdıñ
[6391] ziyāde: -V, -P
[6392] ḥazar: V, P ḥaẕar
[6393] hemān her umūrıñı şerī‘at-ı muṭahhara üzre icrā idesin deyü çoḳ va‘aẓ (u) naṣīḥat eyledi: -P
[6394] gönderdigin: P gönderdigüñ
[6395] sāyir: İ₁, İ₂, V sā’ir
[6396] mektūbıñuz: -İ₂
[6397] mūcibince: P ile
[6398] bulmışdur: P buldı
[6399] dimişsin-ki: V dimişsiñüz
[6400] vireyüm dimiş: P olsun deyü
[6401] sen: -P
[6402] ḫarç: V ḥarç, -P
[6403] maṣraf: İ₂ meṣārif
[6404] yarusını: P nışfın
[6405] mekṭūbdur: İ₁ mekṭūbdır
[6406] varup: -P
[6407] vuṣūl olduḳda: P vāṣıl oldı
[6408] Mes‘ūddur: İ₁ Mes‘ūddır
[6409] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ: -P
[6410] kāġıdın: P ol kāġıdı
[6411] yırtup: P yırṭup

virdügime[6412] daḫı nādimüm,[6413] ben aña ġarrām olamam,[6414] ben de[6415] (10) bir vaṭan sulṭānıyam deyü böyle bir sitemle[6416] nāme yazup (11) Ḫayre'd-dīn[6417] Paşaya gönderdi. **[İ₂ 244]** Nāmedür[6418] Ḫayre'd-dīn[6419] (12) Paşaya gelüp[6420] vāṣıl olup mefhūm [u] ma'lūm olduḳda[6421] (13) Ḫayre'd-dīn[6422] Paşa bir zamān mübārek ṣaḳalın eline alup (14) tefekkür eyledi. Andan eytdi: Lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l- (15) 'aliyyü'l-'aẓīm, biz bu adamdan[6423] baña[6424] falān ḳadar aḳçe **[İ₁ 150b]** (1) gönder dimedük,[6425] kendüliginden[6426] elli biñ altun göndermiş (2) ve dimiş-ki her sene böylece elli biñ altun ocaġa lizme (3) virem deyü yazup[6427] biz daḫı[6428] kendi sözinüñ **[V 72a]** muḳābelesinde (4) yoḳ oġul elli biñ altun lizme[6429] çoḳdur,[6430] sen-de[6431] ḫarç[6432] (5) [u] maṣraf[6433] ṣāḥibisin bārī elli biñ altunuñ[6434] nıṣfı[6435] (6) olsun[6436] deyüp[6437] bildürdük.[6438] Yā böyle berd cevābdan ne çıḳar[6439] (7) deyü Ḫayre'd-dīn Paşa daḫı baḳalım bunuñ encāmı neye varur (8) deyü[6440] bir zamān arasın boşladı. Ez-īn-cānib[6441] şimdi gelelim-ki[6442] (9) Tilimsān Begi Mes'ūd ġayrı[6443] feleke kelek sīmurġ-ı anḳāya sinek[6444] (10) dimeyüp fir'avun-ı sānī olup[6445] benlik da'vāsı[6446] sürmege başladı. (11) Nitekim denilmişdür: Ḳanadı bitse bir müruñ ṣanur ḫayra (12) delāletdür velī bilmez anı ol-kim zevāline işāretdür (13) ve ḳış 'alā hāẕā[6447] başladı. Ġayrı orṭalıġı yaḳup yıḳup (14) ẓulm [u] te'addīsi ḥadden aşup[6448] **[İ₂ 245]** İspanya keferesi ile[6449] elbirlik (15) idüp zād [u] ẕaḫīre virmege başladı. Ümmet-i Muḥammedim-ki **[İ₁ 151a]** (1) bulamazdı,[6450] ol ḫāzin[6451] idüp kāfire virür idi.[6452] (2) El-ḥāṣıl celālī[6453] oldı imdi, şimdi[6454] biz Mes'ūduñ (3) ḳarındaşı 'Abdullāha gelelüm-ki[6455] ol[6456] Vahrāna firār eyledi (4) dimiş idük.[6457] Vaḳtā ki 'Afv bin 'Abdullāh nāmında bir ṣāliḥ[6458] (5) murābut kişi var idi. Şöyle-ki Ḫayre'd-dīn[6459]

[6412] virdügime: İ₁, İ₂, V virdigime
[6413] nādimüm: İ₁ nādimüm
[6414] olamam: İ₁ olmam
[6415] ben de: İ₂ ben-de, P ben daḫı
[6416] sitemle: İ₁, P sitemli
[6417] Ḫayre'd-dīn: -P
[6418] nāmedür: İ₁ nāmedir
[6419] Ḫayre'd-dīn: -P
[6420] gelüp: -P
[6421] olduḳda: P olınca
[6422] Ḫayre'd-dīn: -P
[6423] adamdan: İ₁, V ādemden
[6424] baña: -V
[6425] dimedük: İ₁ dimedik
[6426] kendüliginden: P kendi
[6427] yazup: -P
[6428] biz daḫı: P ben-daḫı
[6429] lizme: -P
[6430] çoḳdur: P çok şeydür
[6431] sen-de: P sen-daḫı
[6432] ḫarc: -P
[6433] maṣraf: İ₂ meṣārif
[6434] biñ altunuñ: P biñüñ
[6435] nıṣfı: P nıṣfın
[6436] olsun: P vir
[6437] deyüp: P deyü
[6438] bildürdük: İ₁, V bildürdik
[6439] çıḳar: İ₁ gelür
[6440] Ḫayre'd-dīn Paşa daḫı baḳalım bunuñ encāmı neye varur deyü: -P
[6441] ez-īn-cānib: -P
[6442] gelelim-ki: -İ₂, V gelem-ki, -P
[6443] Tilimsān Begi Mes'ūd ġayrı: -P
[6444] sīmurġ-ı anḳāya sinek: -P
[6445] olup: -İ₁, -İ₂, -V
[6446] da'vāsı: P da'vāsın
[6447] ve ḳış 'alā hāẕā: İ₂ ve ḳıż alā hāẕā, -P
[6448] ẓulm (u) te'addīsi ḥadden aşup: -P
[6449] keferesi ile: P keferesi-y-ile
[6450] bulamazdı: P bulamazken
[6451] ḫāzin: İ₂ ḫazan
[6452] virür idi: P virürdi
[6453] celālī: V ḫalāli
[6454] şimdi: -P
[6455] gelelüm-ki: İ₁, İ₂ gelelim-ki V gelem-ki
[6456] ol: -P
[6457] dimiş idük: İ₂ dimiş idik, P dimişdük
[6458] ṣāliḥ: -P
[6459] Ḫayre'd-dīn: -P

Begnüñ[6460] şeyḫi (6) idi,[6461] bir sözi yanında iki olmaz idi.[6462] Ol Vahrāna (7) firār iden[6463] ‘Abdullāh ḳaçan ḫaber aldı-ki ḳarındaşı Tilimsān (8) Sulṭānı[6464] Mes‘ūd veliyyü’n-ni‘amı olan Ḫayre’d-dīn[6465] Paşaya (9) ‘āṣī olmış. Ol zamān[6466] ‘Afv bin Abdu’llāh murābuṭa[6467] (10) mektūb yazup sulṭānum luṭfuñuzdan[6468] niyāz olınur ki (11) beni seyyidi’l-mücāhidīn olan efendüm[6469] Ḫayre’d-dīn[6470] Paşadan[6471] dilek (12) idüp iẕn[6472] alıviresin,[6473] ḫāk-i pāya gelüp bāḳī ‘ömrümi[6474] (13) anuñ ḫiẕmet-i şerīfinde[6475] geçireyüm dimiş. ‘Afv bin ‘Abdullāh (14) murābuṭ daḫı mektūbı oḳuyup mefhūm [u] ma‘lūm[6476] olduḳda[6477] (15) Ḫayre’d-dīn Paşaya aḥvāli[6478] ifāde idüp[6479] bildürdi. **[İ₁ 151b]** (1) Ḫayre’d-dīn[6480] Paşa daḫı eytdi:[6481] Yā şeyḫ[6482] bunlara[6483] ṣāḥib[6484] çıḳmaḳ (2) yoḳdur,[6485] eger **[P 69b]** ḳarındaşı Mes‘ūddan[6486] ne ḫayr gördük[6487] ise **[İ₂ 246]** (3) bundan daḫı o ḳadar görmemüz[6488] emr-i muḳarrerdür, lākin senüñ (4) mübārek ḥāṭruñ içün anuñ daḫı ṣuçun[6489] ‘afv eyledük[6490] (5) dedi. Andan ‘Afv bin ‘Abdullāh şeyḫ[6491] daḫı Vahrānda olan (6) Mes‘ūduñ ḳarındaşı[6492] ‘Abdullāha[6493] mektūb yazup[6494] aḥvāli (7) ifāde idüp[6495] ṣuçun **[V 72b]** ‘afv olındı dedi. Ol daḫı[6496] (8) ‘aẕīm feraḥlar idüp Ḫayre’d-dīn[6497] Paşanuñ devām-ı devletinde (9) olup[6498] ḫayr du‘ālar eyledi.[6499] Ol vaḳtde[6500] yigirmi iki[6501] pāre (10) tekne donadup ġarb[6502] ṭarafında Mostaġanem nām ḳal‘ayı Ḫayre’d- (11) dīn[6503] Paşa kendi berāber olmaḳ üzre[6504] almaġa gitmiş idi. (12) Bi-iẕn-i Ḫudā varup Mostaġanemi[6505] feṭḥ [u] fütūḥ[6506] idüp aldılar. (13) Ol zamān[6507] Vahrānda olan ‘Abdullāh ḫaber alup[6508] gelüp (14) Mostaġanemde Ḫayre’d-dīn[6509] Paşanuñ ḫāk-ı pāyına yüzler sürüp (15) hemīşe bād böyle[6510] manṣūr olasın devletlü

[6460] Begnuñ: İ₂, V Begin, P Paşanuñ
[6461] idi: P olup
[6462] olmaz idi: P olmazdı
[6463] firār iden: P giren
[6464] Tilimsān Sulṭānı: -P
[6465] olan Ḫayre’d-dīn: -P
[6466] ol zamān: P ol-zamān
[6467] murābuṭa: İ₂ murābıṭa
[6468] lütfuñuzdan: İ₂ lütfiñızdan
[6469] efendüm: -İ₁, -P
[6470] Ḫayre’d-dīn: -P
[6471] Paşadan: P Paşa efendimden
[6472] iẕn: İ₁, İ₂ iẕin
[6473] alıviresin: İ₁, P alıveresin
[6474] ‘ömrümi: İ₁, İ₂ ‘ömrimi, P ‘ömrüm
[6475] ḫiẕmet-i şerīfinde: İ₂ ḫizmet-i şerīfinde, P ḫiẕmetinde
[6476] mefhūm (u) ma‘lūm: İ₂, V mefhūm-ı ma‘lūm, -P
[6477] olduḳda: -P
[6478] Ḫayre’d-dīn Paşaya aḥvāli: P aḥvāli Paşaya
[6479] ifāde idüp: -P
[6480] Ḫayre’d-dīn: -V, -P
[6481] Paşa daḫı eytdi: -V
[6482] yā şeyḫ: -V, -P
[6483] bunlara: -V, P aña
[6484] ṣāḥib: -V, -P
[6485] yoḳdur: P yoḳ idi
[6486] ḳarındaşı Mes‘ūddan: P ḳarındaşından
[6487] gördük: V gördik
[6488] görmemüz: İ₁, İ₂ görmemiz
[6489] ṣuçun: İ₁ ṣuçuñ
[6490] eyledük: P eyledim
[6491] şeyḫ: -P
[6492] Mes‘ūduñ ḳarındaşı: -P
[6493] ‘Abdullāha: V ‘Abdullāh
[6494] mektūb yazup: -P
[6495] idüp: P eyledi
[6496] ol daḫı: P ol-daḫı
[6497] Ḫayre’d-dīn: -P
[6498] olup: P oldı
[6499] ḫayr du‘ālar eyledi: -P
[6500] ol vaḳtde: P ol-vaḳtde
[6501] iki: -V
[6502] ġarb: İ₁ ‘Arab
[6503] Ḫayre’d-dīn: -P
[6504] olmaḳ üzre: P olup
[6505] Mostaġanemi: -P
[6506] fütūḥ: -P
[6507] ol zamān: P ol-zamān
[6508] ḫaber alup: -P
[6509] Ḫayre’d-dīn: -P
[6510] böyle: İ₂ böylece

paşam **[İ₁ 152a]** (1) deyüp dīdār[6511] görişdiler. Andan Ḫayre'd-dīn[6512] Paşa daḫı[6513] (2) 'Abdullāha[6514] biñ yigit ġāziyān virüp Tilimsāna ṭoġru (3) ḳarındaşı[6515] Mes'ūduñ üzerine gitmekde.[6516] Bizüm ḥikāyātimüz (4) Ġāzī[6517] Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi:[6518] Ol aradan ḳalḳup (5) bir baş Ḳırnata ṭaġına vardı, andan ehl-i İslāmdan (6) olan[6519] mütecellī ṭā'ifesinden ki[6520] Endülüs **[İ₂ 247]** ḳumandan dimek olur.[6521] (7) Teknelere ṭoldurup iki biñ iki yüz seksen beş (8) 'aded Müslümān getürdi, daḫı çoḳ ġanīmet getürdiler. Şimdi (9) ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda[6522] geldük:[6523] Biz[6524] 'Abdullāh daḫı[6525] (10) Tilimsān altına varup ḳonduḳda Mes'ūd ḫavfından (11) muḥkem ḥiṣār içinde ḳapanup küt-ā-küt cenge[6526] başladı. (12) Bu ḥāl üzre yigirmi beş gün kāmil[6527] ṭayandı. Āḫir (13) 'asker-i İslām 'āciz ḳalup[6528] meşveret eylediler ve eytdiler: (14) Maḥallinde ḥīle daḫı erlikden 'add olınur yarın maḥalle yerinde (15) beş on ḫayme ve bār-gāh[6529] bıraġup daḫı firār yüzin **[İ₁ 152b]** (1) gösterelüm.[6530] Bu 'Arab ḳısmı bir 'ārsuz[6531] ḳavmdür,[6532] ġāliblik maġlūblıḳ (2) bilmezler, Türkler ḳaçdı[6533] deyü ardımuza[6534] düşerler. Ol zamān[6535] (3) maḳṣūdımuz üzre tamām[6536] ilerü[6537] çekdükde[6538] bir dönüş dönerüz, (4) olmaya illā ḫayr dediler. Ol zamān[6539] bu siyāḳ üzre eyledükde (5) 'urbān ṭāyifesi[6540] baḳup ḥay Türkler firāra yüz ṭuṭup[6541] (6) ḳaçıyorlar deyü çıḳan çıḳanuñ olup nereye naṣāra bin (7) naṣāralar cān elimüzden ḳanda ḫalāṣ olursıñuz[6542] deyüp (8) ṣoyaḳ ṣoyaḳ olup[6543] gelürlerdi.[6544] **[V 73a]** Ġāzīler daḫı tamām (9) ṭayanup ḳal'anuñ ḫayra'llāh alarḳasına **[İ₂ 248]** çekdüklerinde[6545] **[P 70a]** (10) birdenbire ġāzīler öyle bir na'ra Allāhu ekber çekdiler ki (11) zemīn [u] zamān [u] çarḫ [u] āsmān[6546] gürül gürül[6547] gürleyüp iñil (12) iñil iñledi. Andan ġāzīler dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup (13) ṭumansuz[6548] 'Arablara öyle[6549] bir ḳılıç düşdiler[6550] kim[6551] vaṣf (14) olınmaz. Ḫulāṣa-yı

[6511] dīdār: P dīzār
[6512] Ḫayre'd-dīn: -P
[6513] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[6514] 'Abdullāha: V 'Abdullāh
[6515] ṭoġru ḳarındaşı: -P
[6516] gitmekde: P gönderdi
[6517] bizüm ḥikāyātimüz ġāzī: -P
[6518] Paşaya geldi: P Paşa daḫı
[6519] olan: V ola
[6520] mütecellī ṭā'ifesinden ki: -P
[6521] dimek olur: -P
[6522] şimdi ez-īn-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda: -P
[6523] geldük: P gelelüm bu yaña
[6524] biz:
[6525] 'Abdullāh daḫı: İ₁ 'Abdullāhdur, İ₂, V 'Abdullāhdur
[6526] cenge: P cenk
[6527] kāmil: -P
[6528] ḳalup: -P
[6529] ve bārgāh: -P
[6530] gösterelüm: İ₁ gösterelim, P gösteriz
[6531] 'ārsuz: V, P 'ārsız
[6532] ḳavmdür: V ḳavmden
[6533] ḳaçdı: P ḳaçdılar
[6534] ardımuza: İ₁, İ₂, V ardımıza
[6535] ol zamān: -P
[6536] maḳṣūdımuz üzre tamām: P tamām murād üzre
[6537] ilerü: -P
[6538] çekdükde: İ₁ çekdikde
[6539] ol zamān: P ol-zamān
[6540] ṭāyifesi: İ₁, V, P ṭā'ifesi
[6541] firāra yüz ṭuṭup: -P
[6542] cān elimüzden ḳanda ḫalāṣ olursıñuz: -P
[6543] olup: -P
[6544] gelürlerdi: P gelürlerken
[6545] çekdüklerinde: İ₁, İ₂, V çekdiklerinde
[6546] çarḫ (u) āsmān: -P
[6547] gürül gürül: P gür gür
[6548] ṭumansuz: İ₂, V, P ṭumansız
[6549] öyle: İ₁, İ₂ eyle
[6550] düşdiler: P döşediler
[6551] kim: P ki

kelām sözi ne dīrāz[6552] idelüm:[6553] Ayaġına[6554] (15) çābuḳ olup-da burca varup[6555] vuṣūl[6556] olanlar ḳılıçdan necāt **[İ₁ 153a]** (1) bulup ḫalāṣ oldılar[6557] ve illā burca yetişemeyenler cümlesi (2) ġāzīlerüñ[6558] tīġ-ı āteş-tābından āmān bulmadılar. Şöyle-ki (3) piyāde piyāde ile süvār süvār ile ġazīler böyle bir ‘ālī (4) cenk eylediler ki ‘Arab kellesinden püşteler oldı.[6559] Böyle (5) bir yüz aḳlığı oldı-ki ancaḳ olur, şimdi Tilimsān (6) begi Mes‘ūd baḳdı-ki iş ġayrı böyle olıcaḳ[6560] gice (7) ogrun ḳapuyı açdırup[6561] kendi muḳarreblerinden baş (8) inanduġı[6562] beş on ‘aded[6563] kimesne ile firār idüp (9) Ṭarāraya gitdi. Anda pinhān olup ḥayātından memātından (10) bir ḫaber alınmadı. Bir ḳavlde[6564] yine Fas sulṭānınuñ yanına (11) gitdi didiler.[6565] Bir ḳavlde daḫı kendi eceli-y-ile vefāt (12) eyledi dediler.[6566] Yā öyle ola yā böyle şimdi gelelüm[6567] şehr (13) ḫalḳı hep bir yere gelüp[6568] meşveret eylediler **[İ₂ 249]** ve eytdiler: (14) İşte begimüz ḳaçdı, yarın Türkler bu ḥiṣārı-da[6569] żabṭ[6570] (15) idüp alurlar.[6571] Ol zamān[6572] bize niçün iṭā‘at idüp[6573] **[İ₁ 153b]** (1) ḳapuları açmadıñuz[6574] deyü hep kelle iderler dediler. Eger şehirlüye (2) ḳalsa beledi ol sā‘at ġāzīlere[6575] virürler idi,[6576] ammā (3) ḳabāyil-i ‘urbān[6577] eşḳiyālarından beş altı biñ cengāver (4) serden geçdi. ‘Arab var idi, Mes‘ūduñ[6578] ḫanpāları idi.[6579] (5) Anlar Mes‘ūduñ firār eyledüginden[6580] ḫaberleri olmamaġ-ıla[6581] (6) ḥiṣār[6582] içinde ḳaldılar. Bi’ż-żarūrī[6583] cenk iderüz,[6584] Türk (7) ṭāyifesine beledi[6585] virmeyüz deyü böylece[6586] ḳavl [u] ḳarār (8) eylediler. Şimdi beledlüler[6587] mektūb yazup cāsūs (9) yedi-y-ile sırran Cezāyir[6588] maḥallesine gönderdiler ve mektūbuñ (10) mefhūmı **[V 73b]** bu idi-ki efendiler seyyidīler bizler[6589] ḫāṣā Cezāyir[6590] (11) sulṭānı olan efendimüz Ḫayre’d-dīn Paşaya ‘āṣī (12) degüllerüz ve kendi irādetimüzle[6591] degüldür. Mes‘ūduñ ḫavfından (13) bi’ż-żarūrī mütāba‘at yüzin

[6552] sözi ne dīrāz: -P
[6553] idelüm: İ₂, V idelim, -P
[6554] ayaġına: İ₂ ayaḳına
[6555] burca varup: P varup burca
[6556] vuṣūl: P dāḫil
[6557] ḫalāṣ oldılar: -P
[6558] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂, V ġāzīleriñ
[6559] böyle bir ‘ālī cenk eylediler ki ‘Arab kellesinden püşteler oldı: -P
[6560] iş ġayrı böyle olıcaḳ: P iş işden geçti
[6561] açdırup: P açup
[6562] baş inanduġı: -P
[6563] ‘aded: -P
[6564] ḳavlde: İ₁, İ₂ ḳavilde
[6565] didiler: İ₂, V dediler, P dirler
[6566] dediler: P dirler
[6567] gelelüm: İ₁, İ₂, V gelelim
[6568] gelüp: P cem‘ olup
[6569] ḥiṣārı-da: P ḥiṣārı
[6570] żabṭ: İ₂ ẓabṭ
[6571] alurlar: P alınca
[6572] ol zamān: -P
[6573] idüp: P etmediñüz
[6574] ḳapuları açmadıñuz: -P
[6575] ġāzīlere: -P
[6576] virürler idi: P virürlerdi
[6577] ḳabāyil-i ‘urbān: İ₂, V, P ḳabā’il-i ‘urbān
[6578] cengāver serden geçdi ‘Arab var idi Mes‘ūduñ: -P
[6579] ḫanpāları idi: P ḥiṣārda idiler
[6580] firār eyledüginden: P firārından
[6581] olmamaġ-ıla: P olmaġla
[6582] ḥiṣār: İ₂ ḫiṣār
[6583] bi’ż-żarūrī: İ₁, İ₂ bi’ż-żarūr
[6584] iderüz: P ideriz
[6585] beledi: P beledimüz
[6586] böylece: -P
[6587] beledlüler: İ₁ beledliler, V, P beledli
[6588] Cezāyir: P Cezā’ir
[6589] bizler: İ₁ biz
[6590] Cezāyir: İ₂, P Cezā’ir
[6591] irādetimüzle: İ₁ irādetimizle

gösterdük[6592] daḫı[6593] ma‘reke-yi (14) evvelde[6594] merḥūm Oruç bege niçe kerre[6595] yār [u] yāverlik[6596] birle (15) ḳafādārlıḳ[6597] eyledük.[6598] Böyle olduḳda Türkler bizüm babalarımuz- **[İ₁ 154a]** (1) dur, bizüm[6599] elimüzde olsa **[İ₂ 250]** bu sā‘at size Tilimsānı[6600] teslīm **[P 70b]** (2) iderdük.[6601] Ammā ḳabāyil-i ‘Arab[6602] bizlere ġāliblerdür, anlaruñ[6603] aḥvālinden (3) su’āl iderseñüz, sizüñ[6604] ardıñuzca[6605] çıḳanlar ḥesābı-y-ıla (4) kāmil sekiz biñ ‘urbān idi. Ḳolıñuza[6606] ḳuvvet beş biñin (5) der-kelle idüp helāk eylediñüz,[6607] üç biñi daḫı ġāyet (6) ayaḳlarına çābuk olmaġla tīġ-ı āteş-tābuñuzdan güç (7) belā ile ḳaçaraḳ[6608] gelüp ḥiṣāra[6609] vuṣūl[6610] oldılar, (8) daḫı[6611] evvelden ḥiṣārda[6612] muḥāfıẓ ḳalanlarla cümlesi[6613] (9) beş altı biñ ‘aded[6614] ‘urbān olur ve beglerinüñ firār (10) eyledüginden[6615] aḥvālleri ġāyet[6616] perīşāndur ve[6617] iki fırḳa (11) olmışlardur. Bir fırḳası biñimüz firār idüp[6618] ḳaçdı, biz[6619] (12) kimüñ içün cenk [u] cidāl[6620] iderüz, hemān olası budur ki[6621] (13) vilāyeti[6622] yine[6623] Türklere virüp bi‘at ideriz.[6624] Oruç Beg[6625] zamānında[6626] (14) ne-şekl[6627] mutāba‘at olındı-y-ısa yine ol minvāl üzre oluruz,[6628] (15) bir iki günlik ‘ömr içün iki İslām beyninde[6629] bu fitne-i **[İ₁ 154b]** (1) hevlden[6630] ne çıḳar dediler. O[6631] bir fırḳa ġāyet ṭuġyān [u] ‘āṣiyān[6632] (2) olmaġ-ıla[6633] eytdiler: Yā Türkler erkek olup-da bizler ‘avrat-mıyuz, (3) hemān bir kerre bozulmaġ-ıla[6634] cānuñuz aġzıñuza[6635] gelüp mayna mı (4) itmek[6636] dilersiñüz,[6637] bu cenk ḥālidür, **[İ₂ 251]** gāh bāşet gāh ne-bāşet (5) belki bir varışda daḫı biz bozayuz,[6638] bu cenk didükleri[6639] (6) şeyi[6640] bir tehtikdür,[6641] ġālib [u] maġlūb daḫı aña müşābihdür,[6642] imdi (7)

[6592] gösterdük: İ₁ gösterdik
[6593] daḫı: -P
[6594] ma‘reke-yi evvelde: P evvelden
[6595] kerre: -P
[6596] yār (u) yāverlik: yār-ı yāverlik
[6597] birle ḳafadārlıḳ: -P
[6598] eyledük: İ₂ eyledik
[6599] bizüm: İ₂ bizim
[6600] Tilimsānı: -İ₂
[6601] iderdük: İ₁, V iderdik, İ₂ iderüz
[6602] ḳabāyil-i ‘Arab: İ₂, V, P ḳabā’il-i ‘Arab
[6603] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[6604] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[6605] ardıñuzca: İ₁ ardıñızca
[6606] ḳolıñuza: İ₁, İ₂, V ḳoluñuza
[6607] helāk eylediñüz: -P
[6608] tīġ-ı āteş-tābuñuzdan güç belā ile ḳaçaraḳ: -P
[6609] ḥiṣāra: İ₂ ḫiṣāra
[6610] vuṣūl: P dāḫil
[6611] daḫı: -P
[6612] ḥiṣārda: İ₂ ḫiṣārda
[6613] cümlesi: P cümle
[6614] ‘aded: -İ₂
[6615] firār eyledüginden: P firārından
[6616] ġāyet: -P
[6617] perīşāndur ve: P perīşān olup
[6618] firār idüp: -P
[6619] biz: İ₂ bizüm
[6620] cidāl: -P
[6621] budur ki: -P
[6622] vilāyeti: -P
[6623] yine: -P
[6624] bi‘at ideriz: -İ₁, -İ₂, -V
[6625] Oruç Beg: İ₂ Oruç Big, -P
[6626] zamānında: -P
[6627] ne-şekl: İ₁ ne-şekil, -P
[6628] mutāba‘at olındı-y-ısa yine ol minvāl üzre oluruz: -P
[6629] beyninde: P arasında
[6630] fitne-i hevlden: P fitneden
[6631] o: -P
[6632] ‘āṣiyān: -P
[6633] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[6634] bozulmaġ-ıla: P bozulmaġla
[6635] agzıñuza: İ₂ agzıñıza
[6636] itmek: İ₁ etmek, P idersiñüz
[6637] dilersiñüz: -P
[6638] bozayuz: P bozarız
[6639] didükleri: İ₂ dedükleri
[6640] şeyi: -P
[6641] tehtikdür: İ₁ tehtikdir, P tetekdür
[6642] ġālib (u) maġlūb daḫı aña müşābihdür: -P

birimüz ḳalunca[6643] çalışuruz,[6644] bir daḫı[6645] Türki bu belede[6646] ayaḳ (8) başdurmayuz[6647] deyü ittifāḳ etmişlerdür.[6648] Eger murād [u] maḳṣūdıñuz[6649] (9) Tilimsānı almaḳ ise bu gice ḥiṣāruñ falān yerinden[6650] (10) nerdübān ile çıḳup şeb-ḫūn gösteresiz. Āsān vechle (11) alınması emr-i muḳarrerdür ve nerdübān falān yerdedür **[V 74a]** deyü (12) naḳīr [u] ḳıtmīr[6651] mektūbuñ[6652] içinde bildürdiler.[6653] Cāsūsdur[6654] (13) sā'il[6655] ḳıyāfetinde mektūbı[6656] varup Cezāyir[6657] maḥallesinde ol[6658] (14) Mes'ūduñ ḳarındaşı[6659] 'Abdullāhuñ eline virüp[6660] lisānen[6661] (15) daḫı aḥvāli ifāde eyledi. 'Abdullāh daḫı dīvān eyleyüp[6662] **[İ₁ 155a]** (1) ġāzīler ḥużūrında mektūbdur[6663] ḳırā'at[6664] olınup mażmūnınca (2) 'amel olınup mesrūr oldılar. Cāsūsı iḥtiyācdan biri (3) idüp mektūbuñ[6665] cevābın çevirüp ehl-i beledliye berḫudār[6666] (4) olıñuz[6667] deyü du'ālar etdiler.[6668] Andan[6669] iki yüz[6670] benām iş görmiş, (5) peşkül aṭlamış, Duduġlu pāzārında yaṣlanmış,[6671] (6) şeh-bāz yigitler ḥāżır[6672] [u] müḥeyyā[6673] olup daḫı nerdübānı ol maḥall [u] (7) mevżı'a vaż' eylediler ve mābeynlerinde **[İ₂ 252]** öyle ḳavl [u] ḳarār (8) eylediler ki ḳaçan ol iki yüz[6674] serden geçdi. Ġāziyān (9) nerdübāndan yuḳaru[6675] ḥiṣāra[6676] vuṣūl[6677] **[P 71a]** olduḳların aşaġıda (10) olan ġāzīlere 'alāmet [u] nişān ideler,[6678] aşaġıda olanlar (11) daḫı bileler ki ḳarındaşları selāmet vuṣūl olup (12) ḳalblerinden tereddüd ẓāyil[6679] ola. Ḥāṣıl öyle[6680] itdiler.[6681] Şimdi (13) gicenüñ[6682] ikinci baḫşi geçüp-de üçünciye varduḳda nerdübāndan (14) ol iki yüz yigit[6683] mānend-i ḫuffāş[6684] ṭırmanup[6685] biribiri (15) ardınca bī-pākī[6686] bī-pervā yuḳarı ḥiṣāra[6687] vuṣūl[6688] oldılar. **[İ₁ 155b]** (1) Şimdi ḥiṣarıñ[6689] ṣavma'asına[6690] birḳaç ġāziyān çıḳup (2) boru çalmaġa

[6643] ḳalınca:İ₁, V ḳalunca, İ₂ ḳalulınca
[6644] çalışuruz: İ₂ çaluşuruz, P çalışup
[6645] bir daḫı: -P
[6646] belede: İ₂ beldeye
[6647] ayaḳ başdurmayuz: V ayaḳ başdırmayuz, P ḳomayuz
[6648] ittifāḳ etmişlerdür: P ḳavl eylediler
[6649] murād (u) maḳṣūdıñuz: P murādıñuz
[6650] ḥiṣaruñ falan yerinden: İ₂ ḥiṣarıñ falan yerinden, P falan yerden ḥiṣāra
[6651] naḳīr (u) ḳıtmīr: -P
[6652] mektūbuñ: V mektūbıñ
[6653] bildürdiler: İ₁, İ₂ bildirdiler
[6654] cāsūsdur: İ₁ cāsūsdır
[6655] sāyil: İ₁,V, P sā'il
[6656] mektūbı: V mektūb
[6657] Cezāyir: İ₂, P Cezā'ir
[6658] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[6659] Mes'ūduñ ḳarındaşı: -P
[6660] virüp: P virdi
[6661] lisānen: İ₂ lisāninen
[6662] eyleyüp: P idüp
[6663] mektūbdur: İ₁ mektūbdır
[6664] ḳırā'at: İ₂ ḳırā't
[6665] mektubuñ: İ₁ mektūbın
[6666] berḫūdār: V berḫūdār
[6667] olıñuz: P olıñız
[6668] eylediler: P etdiler
[6669] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[6670] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[6671] peşkül aṭlamış Duduġlu pāzārında yaşlanmış: -P
[6672] ḥāżır: İ₂ ḥāẓır
[6673] müḥeyyā: -P
[6674] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[6675] yuḳaru: P yuḳarı
[6676] ḥiṣāra: İ₂ ḫiṣāra
[6677] vuṣūl: P vāṣıl
[6678] 'alāmet (u) nişān ideler: P bildüreler
[6679] zāyil: İ₁ ẓāhir, İ₂, P zā'il
[6680] öyle: -P
[6681] itdiler: İ₁, V etdiler, -P
[6682] gicenüñ: İ₁ geceniñ, İ₂ gecenüñ
[6683] nerdübāndan ol iki yüz yigit: nerdübāndan ol iki-yüz yigit, P ol iki yüz yigit nerdübāndan
[6684] mānend-i ḫuffāṣ: V ḫuffāṣ, -P
[6685] ṭırmanup: -P
[6686] bī-pākī: -P
[6687] ḥiṣāra: İ₂ ḫiṣāra
[6688] vuṣūl: P vāṣıl
[6689] ḥiṣāruñ: İ₁, İ₂ ḥiṣārıñ, V ḫiṣārıñ
[6690] ṣavma'asına: V ṣavma'asında

başladılar. Aşağıda olan ġazīler boru (3) ṣadāsın[6691] işitdikde[6692] bildiler ki ol iki yüz[6693] serden (4) geçdi. Ġāzīyān ḳarındaşları selāmet-i maḳṣūd olan (5) yere[6694] vuṣūl oldılar. Şimdi aşağıda olan ġāzīler (6) cümlesi birer birer hep yuḳarı ḥiṣāra[6695] çıḳduḳlarında (7) ‘Arablaruñ[6696] şeyḫunden ḫaberleri olup kendülerin[6697] degşürince[6698] (8) ġāzīler bir na‘ra-yı Allāhu ekber ṣadāsı āsımāna peyveste (9) olup ḳażā-ı āsūmānī[6699] gibi ‘Arablara yetişüp[6700] öyle bir **[İ₂ 253]** (10) ḳılıç döşediler kim[6701] ancaḳ olur. Ḥāṣıl-ı kelām ḳıṣṣayı ne dirāz[6702] (11) idelüm:[6703] Ġarrāmlıġı ḳabūl eyleyen[6704] ‘Arablar[6705] ġāzilerüñ tīġ-ı āteş- (12) tābından[6706] necāt buldılar[6707] ve illā ‘inād [u] muḥālefet[6708] idenler hep (13) cümle[6709] **[V 74b]** ḳılıçdan geçdi. Bir yüz aḳlığı olmışdur ki ancaḳ olur,[6710] (14) çün ṣabāḥ olup ‘Abdullāhı[6711] Tilimsān Begi naṣb eylediler[6712] (15) ve bütün āhāli-yi memleket gelüp ‘Abdullāhdan bī‘at idüp **[İ₁ 156a]** (1) sa‘ādet-bād dediler ve ḫuṭbeyi Sulṭān Selīm üzerine oḳudup (2) sikkeyi daḫı anuñ üzerine ḳazdılar. Orṭalıḳ emn [u] amān (3) āṣūde ḥāl olmaḳ[6713] üzre herkes alışında virişinde (4) zevḳında ṣafāsında oldılar. Şimdi ġāzīler Tilimsān (5) Begi ‘Abdullāha[6714] vedā‘ idüp Cezāyire[6715] gitmek istediler. (6) ‘Abdullāh daḫı eytdi: Gerçi oġullar efendiler seyyidler (7) gidersiñüz ammā ben daḫı yeni baḳayum gerekdür[6716] ki bir elli altmış (8) yoldaş yanumda ḥanpā ḳalasız, kim bilür ne olur ne olmaz,[6717] (9) daḫı ḳarındaşum[6718] Mes‘ūduñ[6719] ḥayātından memātından bir ṣaḥīḥ ḫaberimüz (10) yoḳdur didükde[6720] ġāzīler daḫı ‘Abdullāhuñ bu re’y[6721] (11) [u] tedbīrin aḥsen görüp pek ma‘ḳūl gördiler.[6722] Andan (12) yüz yoldaş Tilimsān Begi[6723] ‘Abdullāhuñ yanında ḥanpā ḳaldılar. **[İ₂ 254]** (13) Ol yüz yoldaş böyle bir zevḳ[6724] [u] ṣafālar[6725] eylediler ki ancaḳ (14) olur.[6726] Her gün[6727] yedükleri ḳuzu[6728] ṭavuḳ idi. Ḥāṣıl beg ri‘āyet (15) [u] ḥürmet eyledi,[6729] şöyle-ki kendi yemez[6730] ġāzīlere yedürür idi.[6731] **[İ₁ 156b]** (1) Ġāzīler daḫı kendi ḥürmetlerinde

[6691] boru ṣadāsın: -P
[6692] işitdikde: İ₁ işiddikde, -P
[6693] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[6694] selāmet-i maḳṣūd olan yere: -P
[6695] ḥiṣāra: İ₁ ḫiṣāra
[6696] ‘Arablaruñ: İ₂ ‘Arablarıñ
[6697] kendülerin: İ₁, İ₂, V kendilerin
[6698] degşürince: İ₂ degşirince
[6699] ḳażā-yı āsūmānī: İ₁ ḳażā-yı āsımānī, V İ₁ ḳażā-yı āsmānī
[6700] yetişüp: P irişüp
[6701] kim: P ki
[6702] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[6703] idelüm: İ₂ idelim, -P
[6704] eyleyen: P iden
[6705] ‘Arablar: İ₂ Ġarblar: -P
[6706] ġāzilerüñ tīġ-ı āteştābından: -P
[6707] buldılar: -P
[6708] muḥālefet: -P
[6709] cümle: -P
[6710] bir yüz aḳlığı olmışdur ki ancaḳ olur: -P
[6711] ‘Abdullāhı: V ‘Abdullāh
[6712] eylediler: P etdiler
[6713] āṣūde ḥāl olmaḳ: -P
[6714] ‘Abdullāha: V ‘Abdullāh
[6715] Cezāyire: V Cezāyir, P Cezā’ire
[6716] gerekdür: İ₁ gerekdir
[6717] ne olur ne olmaz: P n’olur n’olmaz
[6718] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[6719] Mes‘ūduñ: İ₂ Mes‘ūdıñ
[6720] didükde: İ₂, V dedikde, P dedükde
[6721] re’y: -P
[6722] pek ma‘ḳūl gördiler: -P
[6723] Tilimsān Begi: -P
[6724] zevḳ: İ₂ zeḳ
[6725] ṣafālar: P ṣafā
[6726] ancaḳ olur: -P
[6727] her gün: İ₁ herkes
[6728] ḳuzu: P ḳuzı
[6729] ḥāṣıl beg ri‘āyet (u) ḥürmet eyledi: -P
[6730] yemez: P yemeyüp
[6731] yedürür idi: İ₂, V, yedirür idi, P yedirürdi

olup biribirleri-y-ile (2) ke'l-iḫvetün vāḥide muḥabbet [u] müveddet[6732] birle[6733] ḥüsn-i mu'āşeret idiler (3) idi.[6734] Şimdi Cezāyire[6735] gidecek yoldaşlar daḫı ḥāżır [u] müḥeyyā **[P 71b]** (4) oldılar. 'Abdullāh daḫı ol Cezāyire gidecek[6736] yoldaşlara[6737] (5) ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn 'aẕīm ri'āyet [u] ḥürmet[6738] (6) idüp herkesüñ[6739] geregi gibi ḫāṭırcuḳların[6740] alup[6741] Allāhu Te'ālā (7) cümleñüzden rāżī[6742] ve[6743] ḫoşnūd ola efendiler deyüp[6744] du'ālar (8) eyledi. Andan Ḫayre'd-dīn Paşaya muḥabbet-nāmeler yazup (9) hedāyā [u] peşkeşler[6745] düzdi, daḫı yigirmi biñ zeheb-i şerīfiyye[6746] (10) gönderüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ḫāk-ı pāya[6747] (11) du'ālar etdi.[6748] Şimdi ġāzīlerdür[6749] Tilimsāndan göç idüp (12) yeyerek içerek ḳonaraḳ göçerek[6750] sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire[6751] geldiler. (13) 'Abdullāhuñ nāmesin daḫı[6752] ḫazīnesin ve[6753] **[V 75a]** peşkeşlerin[6754] (14) Ḫayre'd-dīn Paşaya teslīm eylediler. Ol daḫı[6755] cümle[6756] ġāzīyanüñ[6757] (15) ḥāl [u] ḥāṭırların ṣorup berḫudār[6758] olasız.[6759] **[İ₂ 255]** Oġullar Ḥaḳ **[İ₁ 157a]** (1) Te'ālā dünyāda ve āḫiretde[6760] yüziñüzi[6761] aġ eylesün[6762] deyü[6763] (2) du'ālar eyledi[6764] ve 'Abdullāhdan[6765] gelen[6766] nāmeyi[6767] feth idüp[6768] (3) ḳırā'at eyledi. Andan[6769] tebessüm idüp eytdi: Şimdiki ḥālde[6770] (4) sözüñ[6771] insāna beñzer, ammā baḳalum[6772] nihāyet sen-de ḳarındaşuñ (5) gibi Fir'avūn olmazsuñ deyüp bir miḳdār laṭīfe eyledi. Bir (6) zamān orṭalıḳ emn [u] amān üzre āsūde ḥāl[6773] oldılar.[6774] **Meclis-i evvel:**[6775] (7) Rāviyān-ı aḫbār[6776] şöyle[6777] rivāyet eyler:[6778] Ol zamān-ki ẕikr eyledigimüz Bin Ḳāżī-ki[6779] (8) Tūnus begi zerrāḳ daḫı[6780] Tilimsān Begi pür-nifāḳ bunlaruñ ikisi[6781] Ḫayre'd-dīn (9) Paşa ḥaḳḳında mekṭūb yazup üçümüz-de[6782] elbirlik (10)

[6732] muḥabbet (u) müveddet: -P
[6733] birle: P gibi
[6734] idiler idi: P idilerdi
[6735] Cezāyire: P Cezā'ire
[6736] ol Cezāyire gidecek: -P
[6737] yoldaşlara: P anlara
[6738] ḥürmet: -P
[6739] herkesüñ: İ₁ herkesiñ, -P
[6740] ḫāṭırcuḳların: P ḥāṭırcuḳların
[6741] alup: P ele alup
[6742] Allāhu Te'ālā cümleñüzden rāżī: -P
[6743] ve: -V, -P
[6744] ḫoşnūd ola efendiler deyüp: -P
[6745] hedāye (u) peşkeşler: P hedāyeler
[6746] zeheb-i şerīfiyye: İ₂, V deheb-i şerīfiyye
[6747] ve ḳıyāsdan efzūn ḫāk-ı pāya: -P
[6748] etdi: P eyledi
[6749] ġāzīlerdür: İ₁ ġāzīlerdir
[6750] yeyerek içerek ḳonaraḳ göçerek: İ₂, V yeye içe ḳona göçe, P yeye içe
[6751] Cezāyire: İ₂, P Cezā'ire
[6752] daḫı: P ve
[6753] ve: -İ₂
[6754] peşkeşlerin: P ḥedāyesin
[6755] ol daḫı: V, P ol-daḫı
[6756] cümle: -P
[6757] ġāzīyanuñ: P ġāzīlere
[6758] ḥāl (u) ḥāṭırların ṣorup berḫudār: -P
[6759] olasız: İ₂ olasıñuz, -P
[6760] oġullar Ḥaḳ Te'ālā dünyāda ve āḫiretde: -P
[6761] yüziñüzi: İ₂ yüzüñüz, V yüziñüz, -P
[6762] aġ eylesün: İ₂ aġ olsun, -P
[6763] deyü: İ₂ deyüp, -P
[6764] eyledi: İ₂ eylediler, P eyleyüp
[6765] 'Abdullāhdan: P 'Abdullāhuñ
[6766] gelen: -P
[6767] nāmeyi: P nāmesin
[6768] feth idüp: -P
[6769] andan: -P
[6770] şimdiki ḥālde: İ₂ celde, P şimdiki-ḥālde
[6771] sözüñ: İ₁ sözin
[6772] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[6773] üzre āsūde ḥāl: -P
[6774] oldılar: P ḳaldılar
[6775] meclis-i evvel: -İ₁, -İ₂, -V
[6776] rāviyān-ı aḫbār: İ₁, İ₂, V rāvī
[6777] şöyle: -İ₁, -İ₂, -V
[6778] eyler: P ider
[6779] ẕikr eyledigimüz Bin Ḳāżī-ki: -P
[6780] daḫı: -P
[6781] bunlaruñ ikisi: -İ₁, -İ₂, -V
[6782] üçümüz-de: P üçümüz

idüp Türk ḳısmınuñ ‘Arab yaḳasından cevvāresin (11) ḳaldıralum[6783] deyü Bin Ḳāżī kendülerine uydurmaḳ (12) içün[6784] mekr-i mel‘anet[6785] ḳaynatmışlar idi.[6786] Bin Ḳāżī ḳāyil[6787] (13) olmayup ḥāṣā benüm şimdiye dek yeyüp içüp ḳuşanduġum[6788] (14) hep Türk berekātıdur, Allāh yanṣurahüm ve yuhlike a‘dāhüm (15) deyüp[6789] du‘ālar etmiş idi. Anuñ faṣlı yuḳaruda[6790] geçmiş idi. **[İ₁ 157b]** (1) Bu arada münāsebet gelmek ile ẕikr olındı.[6791] Şimdi bu ẕikr (2) eyledigimüz ḥaḳḳ[6792] [u] ḥuḳūḳ bilen Bin Ḳāżī merḥūm olup yerine (3) nā-ḫalef bir[6793] oġlu ḳaldı. Ġāyet[6794] şeyṭān şerr [u] şūr herīf (4) idi, **[İ₂ 256]** hem aña daḫı Veled Bin Ḳāżī dirler[6795] idi. Şimdi pedere (5) tebbet oḳur çoḳ çelebī mażmūnınca babasınuñ vefātından (6) bir ay geçmeden Tūnus begine nāme yazup gönderdi ve eytdi: (7) Sensin-ki Tūnus begi nāmem vuṣūl olduḳda[6796] şöyle bilesin[6797] (8) ve āgāh olasın-ki Ḫayre’d-dīn dedükleri[6798] Türki Cezāyirden[6799] (9) ḳaçırup yerine ben sulṭān olduḳda senüñle elbirlik (10) idüp Türküñ[6800] kökini[6801] ‘Arab yaḳasında[6802] keselim[6803] dedi..[6804] Peder ṣaġ iken (11) senüñ bu ḫuṣūṣ içün nāmeñ gelmiş idi, peder istemedi. (12) Ben Türklerden eylük gördüm[6805] dir idi.[6806] Ammā uzun[6807] sözüñ[6808] (13) ḳıṣası[6809] bizüm peder Türk **[P 72a]** ḳısmından pek[6810] ziyāde ḫavf[6811] **[V 75b]** ider (14) idi.[6812] ammā benüm Türk ḳavmi[6813] ḳadar sevmedügüm[6814] bir ṭāyife[6815] yoḳdur (15) deyü ḫulāṣa-ı kelām Ġāzī Ḫayre’d-dīn[6816] Paşanuñ ḥaḳḳında **[İ₁ 158a]** (1) yemedük poḫ[6817] söylemedük nā-sezā kelimāt[6818] ḳomadı. Nāmedür[6819] (2) işbu siyāḳ üzre[6820] varup Tūnus begine vuṣūl[6821] olup (3) mefhūm [u] ma‘lūm[6822] olduḳda ayaġı yir-mi[6823] baṣar zülfüñe ber-dār (4) olanuñ[6824] mażmūnı üzre[6825] Tūnus begi ‘aẓīm[6826] mesrūr olup (5) eytdi: Şeyḫ-i necdinüñ ba‘żı kerre böyle müsā‘adesi (6) eksük olmaz,[6827] babası vaḳtinde maḫṣūṣ bu şey içün **[İ₂ 257]** (7) Ḫayre’d-dīn[6828]

[6783] ḳaldıralum: İ₂ ḳaldıralım
[6784] Bin Ḳāżī kendülerine uydurmaḳ içün: -P
[6785] mekr-i mel‘anet: V mekkār-ı mel‘anet
[6786] ḳaynatmışlar idi: P ḳaynatmışlardı
[6787] ḳāyil: İ₁, V, P ḳā’il
[6788] içüp ḳuşanduġum: P içdügüm
[6789] deyüp: P deyü
[6790] yuḳaruda: İ₁, İ₂ yuḳarıda, -P
[6791] olındu: İ₂ etdik, P etdük
[6792] ḥaḳḳ: -P
[6793] nāḫalef bir: P bir nāḫalef
[6794] ġayet: P ġāyet-de
[6795] dirler: İ₁, İ₂ derler
[6796] olduḳda: P olanda
[6797] bilesin: V bile, P bilüp
[6798] dedükleri: P dedikleri
[6799] Cezāyirden: P Cezā’irden
[6800] Türküñ: İ₁ Türkiñ, İ₂, V Türkin
[6801] kökini: İ₁ köküni, P kökin
[6802] ‘Arab yaḳasında: -P
[6803] keselüm: İ₁, İ₂ keselim, V keseyüm
[6804] dedi: -P
[6805] gördüm: İ₂ gördim
[6806] dir idi: P deyğü
[6807] uzun: -P
[6808] sözüñ: İ₂, V söziñ, -P
[6809] ḳıṣası: -P
[6810] pek: -P
[6811] ḫavf: İ₁ ḥaẕẕ
[6812] ider idi: P iderdi
[6813] Türk ḳavmi: İ₁ ḳavmi, V, P ḳavm-i Türk
[6814] sevmedügüm: İ₁, İ₂ sevmedügim, P sevmedigüm
[6815] ṭāyife: İ₁, İ₂, P ṭā’ife
[6816] Ḫayre’d-dīn: -P
[6817] poḫ: V herze
[6818] söylemedük nāsezā kelimāt: -P
[6819] nāmedür: İ₂ nāmedir
[6820] işbu siyāḳ üzre: -P
[6821] vuṣūl: P vāṣıl
[6822] mefhūm (u) ma‘lūm: P mefhūm-ı ma‘lūm
[6823] yir-mi: İ₂, V, P yer-mi
[6824] olanuñ: V olanıñ
[6825] mażmūnı üzre: P mażmūnınca
[6826] Tūnus begi ‘aẓīm: -P
[6827] şeyḫ-i necdinüñ ba‘żı kerre böyle müsā‘adesi eksük olmaz: -P
[6828] bu şey içün Ḫayre’d-dīn: -P

Türküñ[6829] ara yerden ref‘ olınması bābında (8) eyledigümüz[6830] dām [u] teẕvīr[6831] bir lā-şey yerine geçmeyüp bi’ż-żarūrī (9) ferāġat ider gibi oldum idi. Şimdi babası Bin Ḳāżīnuñ (10) vefāṭı ḫaberi geleliden[6832] berü fitne çömlegünüñ āteşini[6833] (11) yāb yāb yaḳup işbu oġlunuñ ne ṭabī‘at üzredür deyü[6834] (12) dīde-gūşa-yı[6835] başīret üzre olup āyā ḥaraket bizden-mi vāḳı‘ (13) ola yoḫsa Veled bin[6836] Ḳāżī oġlundan-mı[6837] ola deyü (14) ‘inḳilābda iken ol bizi aramış. Beñzer ki ol iẕbandud (15) Ḫayre’d-dīnüñ[6838] ‘ömr defterlerinüñ[6839] ṭomarı[6840] var dürülmesi muḳarrer oldı **[İ₁ 158b]** (1) deyüp nāmenüñ redd cevābuñ[6841] yazup Veled Bin Ḳāżīye (2) gönderdi ve eytdi: Yā şeyḫ a‘tāka’llāhu-ṣıḥḥa peder[6842] (3) zamānında bu mekr [u] nifāḳuñ peẕīr olması bābında birḳaç (4) kerre mektūb göndermiş idük,[6843] ara yerden şu[6844] izbandud (5) Ḫayre’d-dīni[6845] ḳalduralum[6846] deyü iġvā eylemiş[6847] idüm, olmadı (6) uyduramamış idüm,[6848] ol sebebden dāyim[6849] ḳalbüm tereddüd üzre (7) idi, ammā şimdi çü[6850] beşāret ḫaberi ile nāme-i nifāḳıñuz (8) vurūd [u] ẓuhūra[6851] gelüp şol mertebe sürūr [u] ḥubūr[6852] ḥāṣıl (9) olmışdur kim[6853] ḥavṣala-yı ta‘bīrdendür,[6854] der-hemān şimden (10) soñra[6855] sen oradan **[İ₂ 258]** ben buradan bolay-kim şu[6856] Türki (11) Cezāyirden[6857] ḳaçurup[6858] bāḳī ḳalan ‘ömrimüzi[6859] refāḥiyyetle geçire (12) idük[6860] deyü ḥāṣıl buña beñzemez[6861] niçe sefīhāne kelāmlar yazup[6862] (13) Bin Ḳāżī oġlu daḫı ‘aẓīm **[V 76a]** feraḥ[6863] olup[6864] iki[6865] fikr-i fesādları[6866] (14) biribirlerine muṭābıḳ düşüp ġayrı Ġāzī Ḫayre’d-dīn[6867] (15) Paşanuñ[6868] ḥīle [u] tedbīrinde oldılar. Ammā her şey niyyete rāci‘dür. **[İ₁ 159a]** (1) Ṣaḳın ṣanma kim ḫāyin berḫudār olur, ‘āḳıbet yā boynu (2) urulur yā ber-dār olur. Hemān nite-kim dimişlerdür: [6869] Niyyet (3) ṣafligi ḳadar yoḳdur, ṣāḥibü’-n-niyyet ġalib. Şimdi Ġāzī (4) Ḫayre’d-dīn[6870] Paşanuñ **[P 72b]** bu fitne [u] nifāḳdan[6871] ḫaberi olup

[6829] Türkün: P Türküñ
[6830] eyledigümüz: V, P eyledigimüz
[6831] dām-ı teẕvīr: İ₂, V dām-ı tezvīr
[6832] geleliden: İ₁, V, P gelelden
[6833] āteşini: P āteşin
[6834] deyü: P dir
[6835] dīde-gūşa-yı: P tergāşı
[6836] bin: -İ₂
[6837] Ḳāżī oġlundan-mı: P Ḳāżīdan-mı
[6838] Ḫayre’d-dinüñ: -P
[6839] defterlerinüñ: P defterleri
[6840] ṭomarı: P ṭomar
[6841] cevābuñ: İ₁ cevābıñ
[6842] peder: P pederüñ
[6843] göndermiş idük: İ₂ göndermiş idik, P göndermişdim
[6844] şu: P şol
[6845] Ḫayre’d-dīni: -P
[6846] ḳalduralum: İ₁, İ₂, V ḳaldıralım
[6847] eylemiş: P etmiş
[6848] uyduramamış idüm: P uyduramadım
[6849] dāyim: İ₁, İ₂, P dā’im
[6850] çü: V şü, P şol
[6851] vurūd (u) ẓuhūra: İ₂, V, P vurūd-ı ẓuhūra
[6852] ḥubūr: -P
[6853] kim: P ki
[6854] ḥavṣala-yı ta‘bīrdendür: P ta‘bīrdendür
[6855] şimden soñra: P şimden-soñra
[6856] şu: P şol
[6857] Cezāyirden: P Cezā’irden
[6858] ḳaçurup: İ₁, İ₂, V ḳaçırup
[6859] ‘ömrimüzi: İ₂ ‘ömrimizi, P ‘ömrimüz
[6860] geçire idük: V geçire-y-idük, P geçirevüz
[6861] beñzer: P beñer
[6862] yazup: İ₂, V, P yazdı
[6863] feraḥ: P feraḥlar
[6864] olup: P idüp
[6865] iki: -İ₂
[6866] fikr-i fesādları: İ₂ fāsidleri
[6867] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[6868] Paşanuñ: P Paşa yessera’llāhu mā-yeşānuñ
[6869] nitekim dimişlerdür: -P
[6870] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[6871] fitne (u) nifāḳdan: V, P fitne-i nifāḳdan

bildi-ki (5) Tūnus begi ḫāyinüñ başı altındandur. Ol zamān[6872] Tūnus (6) begine[6873] nāme yazup[6874] gönderdi ve eytdi: Ey küfrān-ı ni‘me (7) ḫāyin ben saña az çoḳ ne kemlik eyledüm-ki her-bār baña ḫıyānet (8) ḳaṣdın idersin, lākin Ḥaḳ Te‘ālā senüñ ḥaḳḳuñdan gelür, (9) zīrā ‘azīz ẕü’l-intiḳāmdur deyüp niçe nükte cevāblar yazdı. (10) Ammā Veled Bin Ḳāżī daḫı babası fevtinden berü Ḫayre’d-dīn[6875] Paşaya (11) istimālet gösterür idi.[6876] Gūyā babam ne-şekl[6877] muḥabbet-i ṣādıḳuñ (12) ise ben daḫı[6878] **[İ₂ 259]** ol siyāḳ üzreyüm deyüp ardından ḳuyusın (13) ḳazar idi. Rūy-ı ẕü’l-vecheyn yārdan daḫı ev ḫırsızından (14) Allāhu Te‘ālā ḥażretlerine[6879] sığınmalıdur. Vaḳtā ki Tunūs begi (15) üç-yüz çādır maḥalle çıḳarup Veled Bin Ḳāżī oġluna **[İ₁ 159b]** (1) raḳḳas uçurdı-ki işte ben üç yüz[6880] çādır ile[6881] Cezāyir[6882] (2) üzerine[6883] varmaḳ üzreyüm, sen daḫı[6884] ḥāżır olasın.[6885] Ayuñ (3) falāncı güni[6886] falān yerde senüñle muḳābil olup izbandud[6887] (4) Ḫayre’d-dīnüñ[6888] başına dünyāyı tenk idelüm[6889] deyü mekṭūblaşsunlar.[6890] (5) Bizüm ḥikāyetimüz[6891] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[6892] Paşa yessera’llāhu mā-yeşā[6893] (6) ḥażretlerine geldi: Bir gice rü’yāsında Tūnus beginüñ (7) ḫad‘aligi ma‘lūm olup çün ṣabāḥ beş on ṭāne[6894] (8) sipāhī[6895] bindürüp[6896] eytdi-ki göreyüm sizi Bin Ḳāżī (9) vaṭanınuñ falān yerine ṭolu dizgin varup vuṣūl (10) olduġıñuzda[6897] ol arada bir buçuk sā‘at mīkdārı[6898] (11) te’ḫīr idüñ,[6899] daḫı uġruñuza[6900] her ne gelür ise[6901] alup (12) bu ṭarafa[6902] getüresiz dedi. Anlar daḫı sem‘an ve ṭā‘aten (13) deyüp varup ol mevżı‘a vuṣūl olup[6903] **[V 76b]** daḫı bir (14) buçuk sā‘at geçmeden nerdesin bir sāyil[6904] **[İ₂ 260]** ḳıyafetinde (15) bir ‘Arab çıḳageldi. Hemān anı ṭuṭup daḫı söyletmeksizin **[İ₁ 160a]** (1) el ayaḳ yire[6905] degmeden sürüp Ḫayre’d-dīn Paşanuñ (2) öñüne getürüp ṣoydılar. Tūnus beginüñ Bin Ḳāżī (3) oġluna gönderdügi mektūb üzerinde çıḳdı. (4) Meger eṣṣaḥ raḳḳāṣ ol imiş ol zamān[6906] Ḫayre’d-dīn[6907] Paşanuñ[6908] (5) boş olmaduġına şekkleri ḳalmayup ḳaddesa’llāḥu sirrehu’l- (6) azīz dediler ve ol raḳḳās cāsūs daḫı kendü kendüsine[6909] **[P 73a]**

[6872] ol zamān: P ol-zamān
[6873] begine: P ḫāyine
[6874] yazup: -P
[6875] Ḫayre’d-dīn: -P
[6876] gösterür idi: P gösterirdi
[6877] ne-şekl: P nece
[6878] ben daḫı: P ben-daḫı
[6879] Te‘ālā ḥażretlerine: -P
[6880] üç yüz: İ₂ üç-yüz, -P
[6881] çādır ile: -P
[6882] Cezāyir: İ₂ Cezā’ir, -P
[6883] üzerine: P üzre
[6884] sen daḫı: P sen-daḫı
[6885] olasın: P olup
[6886] güni: İ₂, V gün
[6887] izbandud: V, P iẓbandud
[6888] Ḫayre’d-dīnüñ: -P
[6889] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[6890] mektūblaşsunlar: P mektūb ile bulışsunlar
[6891] bizüm ḥikāyetimüz: P bu yaña
[6892] Ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[6893] yessera’llāhu mā-yeşā: -P
[6894] ṭāne: İ₂ dāne
[6895] sipāhī: V ispāhī
[6896] bindürüp: İ₂, V bindirüp
[6897] olduġıñuzda: P oluñuz
[6898] miḳdārı: P ḳadar
[6899] idüñ: İ₁, İ₂ idiñ
[6900] uġruñuza: İ₂ uġruñıza
[6901] gelür ise: P gelürse
[6902] bu ṭarafa: P baña
[6903] olup: P oldılar
[6904] sāyil: İ₁, P sā’il
[6905] yire: V, P yere
[6906] ol zamān: P ol-zamān
[6907] Ḫayre’d-dīn: -P
[6908] Paşanuñ: İ₁, İ₂, V Paşanıñ
[6909] kendüsine: V kendisine

(7) taḥsīn eyledi.[6910] Bu ḳadar zamāndur[6911] cāsūslıḳ iderem[6912] (8) böyle aḥvāle rāst gelmedüm, yoḳ Tūnus begi ḥaram- (9) zādenüñ[6913] başına kim şöyle mücāḥid velī kişiye düşmānlıḳ (10) üzre olur deyü ṣıdḳ-ıla[6914] Ḫayre'd-dīn[6915] Paşanuñ bende-i (11) efgendesi oldı. Andan cāsūsdur[6916] Tūnusuñ aḥvālini[6917] (12) bir bir ifāde idüp söyledi ve mektūbuñ mażmūnı (13) bu idi-kim[6918] sensin-ki Veled Bin Ḳāżī mektūbum[6919] vuṣūlında (14) ḳumanıñı[6920] ḥāżır[6921] [u] müḥeyyā idüp ayuñ falāncı güninde (15) daḫı[6922] falān mevżı'da beni bekleyesin,[6923] andan[6924] izbandud[6925] **[İ₁ 160b]** (1) Ḫayre'd-dīnüñ[6926] 'ālemi başına[6927] tenk[6928] idelüm[6929] deyü eṣ-ṣıfāṭu (2) mütekellim[6930] feḥvāsınca dünyāda olmaduḳ[6931] poḫlar[6932] yemiş. Şimdi (3) Ḫayre'd-dīn[6933] **[İ₂ 261]** Paşa el ḳaldurup[6934] du'ā eyledi, eytdi: (4) Yā Rabb dīn düşmānı olan küffārdan ġayrı benüm (5) düşmānum yoḳdur, lākin herkesüñ[6935] niyyetine göre cezāsın (6) tertīb eyle deyü gözlerinden belā bārānı gibi[6936] yaşlar (7) döküp aġladı. Evvelki etdügi raḥneler daḫı Ḫayre'd-dīn[6937] (8) Paşanuñ ḳalbinden çıḳmadan Bin Ḳāżī oġlı[6938] ile daḫı (9) böyle fitne ḳaynatmasından ziyāde müte'ellim oldı. (10) Şimdi Ḫayre'd-dīn[6939] Paşa daḫı yüz çādır çıḳarup ḥāżır (11) [u] müḥeyyā eyledi. Ammā şöyle ki[6940] üç yüz[6941] çādır ḳadar ḥükmi[6942] (12) var idi, şöyle-ki bir[6943] çādırda otuzar ḳırḳar ġāziyān (13) var idi. Şimdi gelelüm-ki[6944] Tūnus begi şefīḳınuñ[6945] (14) mektūbında Bin Ḳāżī oġlu müfsid ile fālan yerde (15) ḳavuşalım didügi mecāle beş altı gün ḳalaraḳ **[İ₁ 161a]** (1) Ġāzī **[V 77a]** Ḫayre'd-dīn[6946] Paşa yerine ḫazīne-dārın vekīl naṣb (2) eyleyüp[6947] Cezāyirden[6948] göç idüp daḫı ol terkīm yerine (3) varup ḳonup Tūnus beginüñ gelmesine muntaẓır oldı. (4) Ol zamān[6949] cāsūs eytdi: Sulṭānum iẕnüñ olursa (5) ben varayum Tūnus begin ḳarşulayup[6950] işte Veled bin (6) Ḳāżī oġlundan gelürim[6951] mektūbuñ cevābın[6952] getürdüm **[İ₂ 262]** (7) deyü bir miḳdār ṭamarlarında gezüp saña ḫaber

[6910] eyledi: P idüp
[6911] zamāndur: İ₁ zamāndır
[6912] iderem: İ₂ iderim
[6913] ḥaramzādenüñ: İ₂ ḥaramzādeniñ
[6914] ṣıdḳ-ıla: İ₁, V ṣıdḳla
[6915] Ḫayre'd-dīn: -P
[6916] cāsūṣdur: İ₁ cāsūsdır
[6917] aḥvālini: P aḥvālin
[6918] idi-kim: İ₁, P idi-ki
[6919] mektūbum: İ₂ mektūbım
[6920] ḳomanıñı: İ₂ ḳomanını, P komanuñ
[6921] ḥāżır: V ḥāẓır
[6922] daḫı: -P
[6923] bekleyesin: İ₂ bekleyesüñ
[6924] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[6925] izbandud: P iẕbandud
[6926] Ḫayre'd-dīnüñ: -P
[6927] 'ālemi başına: P başına 'ālemi
[6928] tenk: P ṭar
[6929] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[6930] eṣ-ṣıfātu mütekellim: P el-kelāmü ṣıfātu'l-mütekellim
[6931] olmaduḳ: P olmadıḳ
[6932] poḫlar: V herzeler
[6933] Ḫayre'd-dīn: -P
[6934] ḳaldurup: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[6935] herkesüñ: İ₁, İ₂, V herkesin
[6936] belā bārānı gibi: -P
[6937] Ḫayre'd-dīn: -P
[6938] oġlı: İ₁, V oġlu, -P
[6939] Ḫayre'd-dīn: -P
[6940] şöyle ki: İ₁, V şöyle-ki
[6941] üç yüz: İ₁, İ₂ üç-yüz
[6942] ḥükmi: -İ₂
[6943] bir: V, P beher
[6944] gelelüm-ki: İ₁ gelelim ki
[6945] şefīḳınuñ: V şeḳınuñ
[6946] Ḫayre'd-dīn: -P
[6947] eyleyüp: P idüp
[6948] Cezāyirden: P Cezā'irden
[6949] ol zamān: P ol-zamān
[6950] ḳarşulayup: İ₂ ḳarşulayum
[6951] gelürim: İ₁ gelirim, İ₂ geliberüm
[6952] cevābın: İ₂, V cevābuñ

çevireyüm[6953] (8) didükde[6954] ol zamān Ḫayre'd-dīn[6955] Paşa eytdi: Sen yerüñde[6956] (9) oṭur, ḫiẕmetüñde ol,[6957] benüm cāsūsa ve ġayrısına (10) i'tibārum[6958] yoḳdur, her şey Allāhdandur[6959] ḫayrihi ve şerrihi min (11) Allāhu Te'ālādur,[6960] senüñ daḫı ṣafliginde şüphe **[P 73b]** vardur[6961] (12) dedi. Hele ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: Çün[6962] ṣabāḥ (13) terkīm güni olmaḳ üzre Tūnus begi daḫı ḳomanı-y-ıla (14) ol maḥall[6963] [u] mevżı'a ṭoġru[6964] gelmekde. Ḫayre'd-dīn[6965] Paşa (15) daḫı bir miḳdār ḳuman güdye başına ḳomış idi, **[İ₁ 161b]** (1) kendi dip alay ḳumanı-y-ıla ol güdyenüñ aşaġısı (2) 'aẕīm ormanlıḳ ve[6966] meşelistānlıḳ dört cevānibi[6967] aḳar- (3) ṣulıḳ[6968] olmaġla bütün aġırlıġ-ıla[6969] ol ḳaya içine (4) nāzil olup başīret üzre oldılar. Şimdi Tūnus (5) begi güdye üzerinde olan ḳumanı görince 'aẕīm (6) ḥażż idüp işte ḳarındaşlıġum[6970] Veled Bin Ḳāżī beni (7) ḳarşulamaġa geliyor,[6971] ṭayan ḳoca izbandud[6972] Ḫayre'd-dīn[6973](8) āyā elimüzden[6974] ḳanda cān ḫalāṣ eyleseñ gerek deyü keyfe (9) gelüp aṭ oynadup şenlik eylediler. Şimdi ṣabāḥ (10) şafaḳ vaḳtinde daḫı Ḫayre'd-dīn[6975] Paşa on iki biñ (11) cirid aṭlı **[İ₂ 263]** ḳuman ile düşmāna ṭoġru[6976] aṭ gerdānesin (12) ṭabancalayup bād-ı ṣarṣar manend heft-ser ejderleyin (13) bir ḳopuş ḳopdılar ki hemān ṭurfetü'l-'ayn içre yetişüp (14) daḫı[6977] Tūnus begi ḳıyās iderdi-ki gelen ḳuman[6978] terkīm (15) eyledükleri[6979] Bin Ḳāżī ḳumanıdur bilürdi.[6980] Şimdi Ḫayre'd-dīn[6981] **[İ₁ 162a]** (1) Paşa hemān ḳol ṣalup iẕndür[6982] arṣlanlarum Allāh oñara (2) deyince yā meded **[V 77b]** Allāh bir ḳıyāmetdür ḳopup şöyle-kim[6983] (3) at sehilinden er na'rasından üzengü şamāṭasından (4) varup birer yaylım[6984] ḳurşun alabandası urduḳda (5) Tūnus 'askeri hemān bir sergi miṣāli serilüp ḳalınca (6) dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup aṭlu aṭlu ile[6985] terrāz terrāz-ile[6986] ḳopulup[6987] (7) böyle bir 'ālī cenk eylediler kim[6988] ancaḳ olur. Ḫulāṣa-ı (8) kelām ḳıṣṣayı ne dirāz idelim:[6989] Üç yüz[6990] çādırdan biri (9) necāṭ bulmayup fecr vaḳti olınca a benüm[6991]

[6953] çevireyüm: İ₁, İ₂, V çevireyüm
[6954] didükde: İ₂ dedükde
[6955] ol zamān Ḫayre'd-dīn: -P
[6956] yerüñde: İ₁ yeriñde
[6957] ḫiẕmetüñde ol: -P
[6958] i'tibārum: İ₂ i'tibārım
[6959] her şey Allāhdandur: -P
[6960] Te'ālādur: İ₁, İ₂ Te'ālādır
[6961] vardur: P vardır
[6962] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim çün: -P
[6963] maḥall: V maḥalle
[6964] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[6965] Ḫayre'd-dīn: -P
[6966] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[6967] meşelistānlıḳ dört cevānibi: -P
[6968] aḳarsulıḳ: V aḳarsuluḳ
[6969] aġırlıġ-ıla: P aġırlıġı
[6970] ḳarındaşluġum: İ₁, V ḳarındaşluġım
[6971] geliyor: V geliyorur
[6972] izbandud: V, P iẕbandud
[6973] Ḫayre'd-dīn: -P
[6974] āyā elimüzden: P elimüzdeb āyā
[6975] Ḫayre'd-dīn: -P
[6976] ṭoġru: P ṭoġrı
[6977] daḫı: -P
[6978] gelen ḳoman: -P
[6979] eyledikleri: İ₂ eyledükleri
[6980] bilürdi: -P
[6981] Ḫayre'd-dīn: -P
[6982] iẕndür: İ₁ iẕindür
[6983] şöyle-kim: P şöyle-ki
[6984] yaylım: İ₂, V, P yaylum
[6985] aṭlu ile: P aṭluya
[6986] terrāz-ile: İ₁ terrāzla, P terrāza
[6987] ḳopulup: -İ₁, -İ₂, -V
[6988] kim: P ki
[6989] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[6990] üç yüz: İ₁, İ₂, V üç yüz
[6991] a benüm: P a-benüm

armūdum[6992] evvelinde (10) var mıyduñ mażmūnı[6993] üzre ġāzīler daḫı ḫūñların (11) bir ḫoşça almadan var mı[6994] yoḳ-mı oldılar. Beyt:[6995]

(12) Ne deñlü çoġ olursa o ördek [ü] ḳaz
Yeter dirler[6996] aña (13) bir şāhīn [u] bāz

İmdi innema'l-a'mel bi'n-niyyāt ve[6997] daḫı (14) men ḥafere bi'ren li-aḫīhi faḳad vaḳı' 'aleyh[6998] **[İ₂ 264]** mışdāḳınca ol Tūnus (15) begi me'kūsı elin ḳafasına bend-i belāya[6999] giriftār[7000] idüp Ḫayre'd-dīn[7001] Paşanuñ[7002] **[P 74a]** ḥużūrına getürdiler. **[İ₁ 162b]** (1) Ḫayre'd-dīn[7003] Paşa daḫı eytdi: Niçe gördüñ[7004] kendüñi[7005] yā ḫāyin (2) işte küfrān-ı ni'me olanuñ cezāsı budur, lākin eger beni (3) öldürür dirseñ[7006] ḥāşā öldürmem, zīrā ben senüñle çoḳ (4) nān [u] ni'met[7007] ekl etdüm,[7008] öldürsem[7009] senüñ gibi ḫad'a-yı küfrān-ı (5) ni'me olmayalum,[7010] yaramaza kendi belāsı yetişür,[7011] eger tövbe [u] 6) istiġfār iderseñ yine evvelki gibi ḳarındaşlaruz[7012] yoḳ, (7) eger ben de'b-i nifāḳumdan vazgeçmem[7013] dirseñ Allāh ẕü'l-celāl[7014] (8) bu gözlerde ḥor[7015] [u] ḥāḳīr eyledügin izbandud[7016] Ḫayre'd-dīnüñ[7017] (9) elinde giriftār olmaḳ[7018] emr-i muḳarrerdür deyü altına bir aṭ (10) çeküp varındı eyü gördügin[7019] söyle deyüp[7020] Tūnus begi (11) maġmūm [u] maḫhūr olmaḳ üzre çekilüp vilāyetine (12) gitdi. Cümle 'ālem Ḫayre'd-dīn[7021] Paşanuñ bu merdligine (13) taḥsīn eylediler.[7022] Bu aḥvāl eger 'aksi ẓuhūr ideydi (14) gör Tūnus begi me'kūs Ḫayre'd-dīn[7023] Paşayı ne (15) ölümle öldürür idi[7024] deyü güft [u] gūya bā'iş **[İ₁ 163a]** (1) olup söylenmiş idi. Ammā her şey niyyete **[V 78a]** rāci'dür, **[İ₂ 265]** (2) ez-īn-cānib[7025] ḥikāyet-i dil-i nā-şāda[7026] geldük: Biz çünki Ḫayre'd- (3) dīn Paşa Tūnusun[7027] üç yüz[7028] çādırın āsān vechle (4) alup[7029] ḥadden bīrūn māl [u] ġanīmet ṣāḥibi olmaġla[7030] (5) ḳalbine bir miḳdār ġurūr[7031] girdi. Şimdi ol Ḫayre'd-dīn (6) Paşanuñ[7032] ol oldugı ḳonaḳ pek ziyāde mesīre-gāh (7) āb [u]

[6992] armūdum: İ₁, İ₂ emrūdum
[6993] mażmūnı: V mażmūn
[6994] var mı: P var-mı
[6995] beyt: -P
[6996] dirler: İ₁ derler
[6997] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[6998] 'aleyh: -İ₁, -İ₂, -V
[6999] bend-i belāya: P bend
[7000] giriftār: -P
[7001] Ḫayre'd-dīn: -P
[7002] Paşanuñ: İ₁, İ₂, V Paşa
[7003] Ḫayre'd-dīn: -P
[7004] gördüñ: İ₂ gördiñ
[7005] kendüñi: P kendüñ
[7006] dirseñ: İ₁ derseñ,V dirsen
[7007] ni'met: -P
[7008] ekl etdüm: P yidim
[7009] öldürsem: -P
[7010] olmayalum: İ₁, İ₂ olmayalım
[7011] yetişür: P yeter
[7012] ḳarındaşlaruz: P ḳarındaşlarız
[7013] vazgeçmem: P geçmem
[7014] Allāh ẕü'l-celāl: P yine inşā'llāhu ẕü'l-celāl
[7015] ḥor: -P
[7016] izbandud: V, P iẓbandud
[7017] Ḫayre'd-dīnüñ: -P
[7018] olmaḳ: İ₁ olmanuñ
[7019] gördügin: İ₂ gördügün, P gördügüñ
[7020] deyüp: P deyü
[7021] Ḫayre'd-dīn: -P
[7022] eylediler: P idüp
[7023] Ḫayre'd-dīn: -P
[7024] ölümle öldürür idi: P yapardı
[7025] ez-īn-cānib: -P
[7026] ḥikāyet-i dil-i nā-şāda: P bu yaña
[7027] geldük biz çünki Ḫayre'ddīn Paşa Tūnusun: -P
[7028] üç yüz: İ₁, İ₂ üç-yüz
[7029] alup: P almaġla
[7030] ḥadden bīrūn māl (u) ġanīmet ṣāḥibi olmaġla: -P
[7031] ġurūr: P ġurūrlıḳ
[7032] ol Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -P

ḥavāsı[7033] müferreh yir[7034] olmaġla Ḫayre'd-dīn[7035] Paşa aġırlığı[7036] (8) Cezāyire gönderüp kendüsi[7037] beş on gün 'asker-ile (9) ol arada eglenüp ẕevḳ eylese gerek[7038] idi. Şimdi (10) aġırlığı gönderüp kendisi[7039] ol arada ḳalup dıraḫt-ı (11) müntehālaruñ[7040] aralarından āb-ı ḥayāt manendi ṣular revān (12) olup aḳmaḳda.[7041] Ḥāṣıl-ı kelām[7042] cerrende ve[7043] yerrende[7044] yirde[7045] (13) ḳaçar gökde uçar şikār[7046] āb [u] ḥavāsı laṭīf yirlerde[7047] (14) ẕevḳ [u] ṣafālarında[7048] olsunlar, bizüm ḳıṣṣamuz[7049] ol Tūnus (15) begi ḫāyine gelsün:[7050] Çünki Ḫayre'd-dīn[7051] Paşa altına **[İ₁ 163b]** (1) aṭ çeküp varındı[7052] eyü gördügin[7053] söyle,[7054] ben senüñ (2) gibi ḫad'a[7055] degülüm,[7056] hem mābeynimüzde[7057] nān[7058] [u] ni'met ḥaḳḳı (3) vardur deyüp[7059] Tūnus begi ḫāyib[7060] [u] ḫāsir vilāyetine ṭoġru[7061] (4) çekilüp gitdi dimiş idük.[7062] İmdi gitmesün ol (5) menba'-ı fesād[7063] illā Bin Ḳāżīnüñ **[İ₂ 266]** yanına şimdi Bin Ḳāżī (6) Tūnus beginüñ bu aḥvālin[7064] göricek 'aḳlı başından (7) gidüp andan[7065] hemān aṭ sırṭına gelüp ve[7066] şöyle ḳısım (8) eyledi-ki imdi yā ḳarındaşum[7067] Tūnus begi ṣulb-ı pederden üstünden[7068] (9) raḥm-ı mādere veled-i zinā gelmişlerden olayum, daḫı aṭ (10) üstünden ineyüm, tā ki senüñ dāduñı[7069] ol izbandud[7070] (11) Ḫayre'd-dīnden[7071] alıviremeyince[7072] deyüp[7073] hemān ol sā'atde[7074] (12) ḳırḳ elli biñ ḳuman[7075] ile binüp gelmedi. İllā Ḫayre'd-dīn[7076] (13) Paşanuñ Cezāyire[7077] **[P 74b]** gidecek yolu[7078] üzerinde bir ṣarp (14) boġaz aġzı[7079] dimekle ma'rūf olan derbendi baġlayup (15) bekledi. Şöyle-ki[7080] ġāyet ṣarp olmaġla iki aṭlı yan yana **[İ₁ 164a]** (1) geçemezlerdi. Şimdi Bin Ḳāżī ol mevżı'da beklerken (2) nerdesin Ḫayre'd-dīn[7081] Paşanuñ hergeleyi aġırlığı ḳulaġın (3) ṣalup **[V 78b]** gelürler, imdi apañsuzdan bir alabanda urup (4) ḳarmaḳarış oldılar. Şöyle-ki 'aẕīm cenk

[7033] mesīregāh āb (u) ḥavāsı: -P
[7034] yir: V yer, -P
[7035] Ḫayre'd-dīn: -P
[7036] aġırlığı: P aġırlığın
[7037] kendüsi: İ₁, İ₂, V kendisi
[7038] gerek: -P
[7039] kendisi: P kendi
[7040] dıraḫt-ı müntehālaruñ: İ₁, İ₂ dıraḫt-ı müntehālarıñ, -P
[7041] aralarından āb-ı ḥayāt manendi ṣular revān olup aḳmaḳda: -P
[7042] ḥāṣıl-ı kelām: p ḥāṣıl
[7043] cerrende ve: -P
[7044] yerrende: İ₂ perrende, -P
[7045] yirde: İ₂, V, P yerde
[7046] şikār: -P
[7047] yirlerde: -P
[7048] ẕevḳ (u) ṣafālarında: P ṣafālarında
[7049] bizüm ḳıṣṣamuz: -P
[7050] ol Tūnus begi ḫāyine gelsün: P gelelüm ol zamān Tunūs begi me'kūsa
[7051] Ḫayre'd-dīn: -P
[7052] varındı: P var imdi
[7053] gördügin: P gördügüñ
[7054] söyle: P söyle deyü ḳopuvirmişti
[7055] ben senüñ gibi ḫad'a: -P
[7056] degülüm: İ₁ degilüm, İ₂ vekīlim
[7057] hem mābeynimüzde: -P
[7058] nān: V nā, -P
[7059] ni'met ḥaḳḳı vardur deyüp: -P
[7060] ḫāyib: İ₁,ḫā'ib
[7061] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[7062] dimiş idük: İ₂ dimişe idik, P demişdük
[7063] ol menba'-ı fesād: -P
[7064] aḥvālin: P ḥālin
[7065] andan: -P
[7066] ve: -P
[7067] ḳarındaşum: İ₂ ḳarındaşım
[7068] üstünden: -İ₁, -P
[7069] dāduñı: V dādıñı, P dāduñ
[7070] izbandud: V, P iẓbanduddan
[7071] Ḫayre'd-dīnden: -P
[7072] alıviremeyince: P alamayınca
[7073] deyüp: P deyü
[7074] sā'atde: İ₂, P sā'at
[7075] ḳırḳ elli biñ ḳoman: -İ₂
[7076] Ḫayre'd-dīn: -P
[7077] Cezāyire: V Cezāyir, P Cezā'ire
[7078] yolu: İ₂ yol
[7079] aġzı: İ₁, İ₂, V aġızı
[7080] şöyle-ki: -P
[7081] Ḫayre'd-dīn: -P

olınup[7082] (5) netīce Ḫayre'd-dīn[7083] Paşanuñ bütün aġırlığın ve hergele- (6) sin[7084] Bin Ḳāżī alup 'askerin bozdı. Anuñ daḫı dört (7) bölük 'askerde[7085] bir bölük saġ[7086] 'askeri ḳalmadı ve şöyle (8) başavirüp[7087] 'Araba tenbīh eyledi-ki[7088] her kim bir Türk (9) ṭuṭup[7089] **[İ₂ 267]** kellesin[7090] kesüp baña[7091] getürse[7092] on ġuruş (10) baḫşīş[7093] daḫı[7094] üzerinde olan her nesi var ise (11) anuñdur[7095] dedi. 'Arab isem aḳçesüz[7096] pulsuz yanlarında (12) Türk öldürmek büyük ġazā-yı ekber iken ḳanda ḳaldı-ki (13) şimdi[7097] baḫşīş virildi,[7098] daḫı[7099] üzerinde olan (14) esbāb [u] eṣḳāli sizüñ olsun deyü[7100] muşarraḥ olındı.[7101] (15) İmdi 'urbān-ı müfsidān eṭrāf [u] eknāfa perkende olup **[İ₁ 164b]** (1) rāyiḥa[7102] olmış[7103] zaġar gibi āyā ḳanda bir Türk buluruz deyü[7104] (2) ṭaġdan ṭaġa şebādan şebāya[7105] Türk arayup gezerler (3) idi. Yine yār[7106] ilinden[7107] düşmişden ḳalmışdan[7108] eksük (4) olmayup bulduḳları Türklerüñ[7109] başcuġazların (5) kesüp Bin Ḳāżīye getürüp onar ġuruş[7110] baḫşīşlerin (6) alup[7111] daḫı üzerlerinde olan esbābların alurlardı. (7) Bu siyāḳ üzre[7112] 'Arablardur[7113] ḳanıġup ḳatı çoḳ ḳara (8) partal etmege başladılar.[7114] Vaḳtā ki bu ḫaber Ḫayre'd-dīn (9) Paşaya vuṣūl[7115] olıcaḳ[7116] hemān[7117] 'aḳlı başından[7118] gidüp (10) ol sā'at binen binenüñ olup Bin Ḳāżī ṭarafına[7119] (11) ṣaldılar. Ḫayre'd-dīn[7120] Paşanuñ olduġı yerden ol (12) boġaz aġzı üç günlik yol idi, **[İ₂ 268]** hele varup yetişdiler. (13) Ammā Bin Ḳāżī daḫı yir[7121] getürmez ḳuman ile Ḫayre'd-dīn[7122] (14) Paşanuñ[7123] öñin[7124] kestürüp[7125] gelmekde.[7126] Hele ḳıṣṣayı ne dīrāz (15) idelim:[7127] Çünki[7128] iki 'asker biribirine muḳābil olup ḳarıldı ḳatıldı.[7129] **[İ₁ 165a]** (1) Yer penbe gibi[7130] aṭladı, yerüñ[7131] ġubārı ḳanuñ baḥarı, ḫulāṣa-yı

[7082] olınup: P olup
[7083] Ḫayre'd-dīn: -P
[7084] ve hergelesin: -P
[7085] bölük 'askerde: -P
[7086] saġ: -İ₁, -İ₂
[7087] başavirüp: P basavirdi-ki
[7088] 'Araba tenbīh eyledi-ki: -P
[7089] ṭuṭup: -P
[7090] kellesin: P kellesin
[7091] kesüp baña: -P
[7092] getürse: P getürürse
[7093] baḫşīş: -P
[7094] daḫı: -P
[7095] anuñdur: İ₁, İ₂, V anuñ
[7096] akçesüz: -İ₁, -İ₂, P akçesiz
[7097] şimdi: -P
[7098] virildi: P virilüp
[7099] daḫı: P ve
[7100] üzerinde olan esbāb (u) eṣḳāli sizüñ olsun deyü: -P
[7101] olındı: İ₂, P oldı
[7102] eṭrāf (u) eknāfa perkende olup rāyiḥa: -P
[7103] olmış: İ₂ almış, -P
[7104] zaġar gibi āyā ḳanda bir Türk buluruz deyü: P āyā ḳanda bir Türk buluruz deyü zaġar gibi
[7105] şebādan şebāya: -P
[7106] yār: P yer
[7107] ilinden: İ₂ iliden
[7108] ḳalmışdan: -P
[7109] Türklerüñ: İ₁, İ₂, V Türk bīçārelerin
[7110] onar ġuruṣ: -P
[7111] alup: P alurlardı
[7112] aḫı üzerlerinde olan esbābların alurlardı bu siyāḳ üzre: -P
[7113] 'Arablardur: İ₂ 'Arablardır, -P
[7114] ḳanıġup ḳatı çoḳ ḳara partal etmege başladılar: -P
[7115] vuṣūl: P vāṣıl
[7116] olıcaḳ: P olınca
[7117] hemān: -P
[7118] başından: İ₂ başdan
[7119] Bin Ḳāżī ṭarafına: -P
[7120] Ḫayre'd-dīn: -P
[7121] yir: İ₂, V, P yer
[7122] Ḫayre'd-dīn: -P
[7123] Paşanuñ: İ₁, İ₂, V Begin
[7124] öñin: İ₁, İ₂, V öñün
[7125] kestürüp: İ₁, İ₂ kestirüp, P kesdürüp
[7126] gelmekde: P gelmede
[7127] hele ḳıṣṣayı ne dīrāz idelim: -P
[7128] çünki: -İ₁, -İ₂, -V
[7129] ḳarıldı ḳatıldı: İ₁, İ₂ ḳatıldı
[7130] gibi: P miṣāli
[7131] yerüñ: İ₁, İ₂, V yeriñ

(2) netāyic[7132] üç üç buçuḳ sā‘at ‘aẕīm cenk [u] cidāl ve ḥarb [u] ḳıtāl[7133] (3) olınup[7134] ṭarafeynden[7135] ḳatı çoḳ cān turāba **[V 79a]** düşdi.[7136] (4) Cenkdür[7137] ki[7138] gitdükçe[7139] büyüdi, ammā Ḫayre’d-dīn[7140] Paşanuñ ḳumanı (5) az olmaġla[7141] çoġı[7142] daḫı[7143] ḳarılmaġ-ıla ḳalblerine ḫavf (6) düşüp Bin Ḳāżī bizüm cümlemüzi[7144] yalar yudar deyü (7) el-‘iyaẕu bi’llāh içlerine bir nuḥūsetlik düşüp ġayrı (8) ṭaraf ṭaraf firāra yüz ṭutmaġa başladılar. Ḫayre’d-dīn[7145] (9) Paşa gördi-ki naḥs[7146] sā‘at kendülerine[7147] yüz ṭutdı. (10) Ol zamān biñ ḳadar aṭlu-ki Ḫayre’d-dīn[7148] Paşanuñ (11) yār [u] ḳafādarlarından olmaḳ **[P 75a]** üzre başına cem‘ olup (12) cümlemüzüñ[7149] başı yolu ki[7150] fedādur devletlü paşa hemān sen[7151] (13) du‘āya meşġūl ol deyüp[7152] Ḫayre’d-dīn[7153] Paşayı orṭalarına[7154] (14) alup andan yer getürmez ḳumanuñ içine[7155] kendülerin[7156] (15) urup dögüşe **[İ₂ 269]** dögüşe bi-iẕn-i Ḫudā serpüp[7157] selāmet **[İ₁ 165b]** (1) Ḫayre’d-dīn Paşayı Cezāyire[7158] getürüp āşiyānına celīs (2) etdürdiler ammā ol ẕikr eyledigimüz[7159] biñ tuvānā ġāziyāndan[7160] (3) iki yüz[7161] elli yigit ile[7162] Cezāyire[7163] girdiler ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi[7164] (4) hep[7165] cām memātı nūş eylediler işte yārān-ı ṣafā[7166] (5) ḳafādār[7167] olınca[7168] böyle gerekdür çünkim kāmiller söylemişdür (6) beyt:[7169]

Yār odur ki buñ deminde yār ola
Ṣādlıḳda[7170] (7) her kim olur yār ola

mışdāḳınca Ḫayre’d-dīn[7171] Paşaya (8) ṣıdḳ-ıla[7172] yoldaşlıḳ eylediler şimdi neden dimişlerdür ki (9) ṣaḳın[7173] dāyim[7174] işin rāst geldügine feraḥ olma daḫı (10) gelmedügine ġam-gīn olma dimişlerdür imdi Ḫayre’d-dīn[7175] (11) Paşanuñ ḥaḳḳında rāvī vaḳtā ki[7176]

[7132] ḫulāṣa-yı netāyic: P ḫulāṣa-ı netāyic
[7133] cidāl ve ḥarb (u) ḳıtāl: -P
[7134] olınup: P olup
[7135] ṭarafeynden: İ₂ ṭarafeyniden, -P
[7136] ḳatı çoḳ cān turāba düşdi: -P
[7137] cenkdür: İ₁ cenkdir, -P
[7138] ki: -V, -P
[7139] gitdükçe: İ₁ giddikçe
[7140] Ḫayre’d-dīn: -P
[7141] olmaġla: P olup
[7142] çoġı: P çoġu
[7143] daḫı: -P
[7144] cümlemüzi: İ₂ cümlemizi, P cümlemüz
[7145] Ḫayre’d-dīn: -P
[7146] naḥs: İ₂ naḫs
[7147] kendülerine: İ₁ kendilerine
[7148] Ḫayre’d-dīn: -P
[7149] cümlemüzüñ: İ₁, İ₂ cümlemiziñ
[7150] yolu ki: İ₂, V yol ki
[7151] sen: -İ₁
[7152] deyüp: P deyü
[7153] Ḫayre’d-dīn: -P
[7154] orṭalarına: P öñinde vardanda
[7155] alup andan yer getürmez ḳomanuñ içine: -P
[7156] kendülerin: P kendülerin ‘aẕīm ḳomana
[7157] bi-iẕn-i Ḫudā serpüp: -P
[7158] Cezāyire: P Cezā’ire
[7159] ẕikr eyledigimüz: -P
[7160] ġāzīyāndan: P ġāzīlerden
[7161] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[7162] yigit ile: İ₂, V, P yigitle
[7163] Cezāyire: V Cezāyir, P Cezā’ire
[7164] ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi: V bāḳīsi
[7165] hep: -V
[7166] yārān-ı ṣafā: -P
[7167] ḳafādār: P ḳafādārlıḳ
[7168] olınca: -P
[7169] çünkim kāmiller söylemişdür beyt: -P
[7170] ṣādlıḳda: V ṣāẕlıḳda
[7171] mışdāḳınca Ḫayre’d-dīn: -P
[7172] ṣıdḳ-ıla: İ₁, İ₂ ṣıdḳla
[7173] neden dimişlerdür ki ṣaḳın: -P
[7174] dāyim: İ₁, İ₂ dā’im, -P
[7175] işin rāst geldügine feraḥ olma daḫı gelmedügine ġamgīn olma dimişlerdür imdi Ḫayre’d-dīn: -P
[7176] vaḳtā ki: P ol-zamān-ki

Tūnusuñ üç yüz[7177] çādırın[7178] (12) alduḳda bir miḳdār ḳalblerine[7179] ġurūr el virmekle[7180] (13) ol ‘aynına almadıġı ‘Arab gīdīsi Bin Ḳāżī (14) ḫaylī bir şaşḳınlıḳ gösterdi ‘Arab gösterdi[7181] dediler ammā ḥāşā (15) Allāh Ḫayre’d-dīn[7182] Paşanuñ[7183] bu ḫuṣūsda ḥaḳḳında[7184] **[İ₁ 166a]** (1) kiẕb etmişlerdür[7185] zīrā anuñ-çün kim[7186] Ḫayre’d-dīn[7187] Paşa raḥmetu’l- (2) lāhi ‘aleyh[7188] öyle aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi er idi-ki fuḳarāya (3) bile[7189] iḥsān eyledükde[7190] **[İ₂ 270]** dāyim[7191] eli fuḳarānuñ eli altına gelürdi (4) kemāl-i mertebe[7192] tavażżu‘la ma‘rūf olmalarından[7193] kim bilür (5) elimüz fuḳara eli üstüne[7194] **[V 79b]** gelmesün belki şeyṭān ‘aleyhi’l- (6) la‘ne ḳalbimüze bir ġurūrlıḳ getürmesün deyü iḫtirāz (7) iderler idi[7195] ḳanda ḳaldı-ki bir Tūnus maḥallesin almaġla (8) ḳalbine ġurūr getüreler yā Ḫayre’d-dīn[7196] Paşanuñ Tūnusdan ġayrı (9) bir maḥāret-i ṣecā‘atleri[7197] yoḳ-mı idi bundan[7198] esbaḳ yoḳdur[7199] (10) memleket açup şöyle-ki kāfir yaḳalarında Barbaroşo deyü (11) adın eşiden ṣabī sesini[7200] kesüp buruşur ḳalur idi[7201] (12) niçün bu ḳadar[7202] nām [u] şān-ile[7203] ḳalblerine ġurūr[7204] gelmeyüp-de hemān[7205] (13) bir[7206] Tūnus maḥāllesin almaġla mı[7207] ġurūr[7208] geldi[7209] lākin[7210] murādu’llāh (14) böyle cārī[7211] oldı dimek münāsibdür ‘Acemüñ gāh bāşet gāh (15) nebāşet didügi[7212] gibi ‘asākir-i ġāziyānuñ ba‘żı kerre **[İ₁ 166b]** (1) ‘urūk-ı muḫannesleri ḥarekete geldükde[7213] ekşer bahāneyi baş- (2) buġ üzerine tercīḥ etmeleri olaġandır[7214] hemān her ḥālde (3) Allāhu Te‘ālā ḳalb geñişligi iḥsān eyleye āmīn. Ḥāṣıl[7215] (4) ḳıṣṣayı ne dirāz[7216] idelüm:[7217] Bin Ḳāżī didükleri[7218] melā‘īn[7219] (5) daḫı cefl idüp[7220] yer getürmez ḳuman[7221] zimele zemūl (6) daḫı[7222] bu ḳadar[7223] ḳara ḫayme[7224] birle gelüp Cezāyirüñ[7225] **[İ₂ 271]** cevānib-i (7) erba‘asın muḥāṣara eyledi. Bütün ‘urbān [u] ‘Arab

[7177] üç yüz: İ₁, İ₂, P üç-yüz
[7178] çādırın: V çādırı
[7179] ḳalblerine: -P
[7180] el virmekle: İ₂, V el vermekle, P el-vermekle
[7181] ‘Arab gösterdi: -İ₂, -V, -P
[7182] Ḫayre’d-dīn: -P
[7183] Paşanuñ: P Paşaya
[7184] ḥaḳḳında: -P
[7185] etmişlerdür: P etmişler
[7186] anuñ-çün kim: İ₂ anuñ-çünkim, P çünki
[7187] Ḫayre’d-dīn: -P
[7188] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[7189] bile: -P
[7190] eyledükde: V eyledikde
[7191] dāyim: İ₁, İ₂, P dā’im
[7192] kemāl-i mertebe: P mertebe
[7193] tavażżu‘la ma‘rūf olmalarından: -P
[7194] üstüne: V, P üzerine
[7195] iḫtirāz iderler idi: -P
[7196] yā Ḫayre’d-dīn: -P
[7197] maḥāret-i ṣecā‘atleri: P maḥāreti
[7198] bundan: P bunca
[7199] esbaḳ yoḳdur: -P
[7200] sesini: P sesin
[7201] ḳalur idi: P ḳalurdı
[7202] bu ḳadar: P bunca
[7203] şān-ile: İ₁, V, P şānla
[7204] ġurūr: P ġurūrlıḳ
[7205] ḳalblerine ġurūr gelmeyüp-de hemān: -V
[7206] bir: İ₂ bu, -V
[7207] maḥāllesin almaġla mı: -V
[7208] ġurūr: İ₂ ġurū, -V
[7209] geldi: -V
[7210] lākin: İ₂ lā, -V
[7211] cārī: -İ₁, -İ₂,V
[7212] didügi: P didükleri
[7213] geldükde: İ₂, V geldikde
[7214] olaġandur: İ₁, İ₂ olaġandır
[7215] ḥāṣıl: P ḥāṣıl-ı kelām
[7216] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[7217] idelüm: İ₁, İ₂ idelim, -P
[7218] didükleri: İ₂ dedikleri, -P
[7219] melā‘īn: P mel‘ūn
[7220] cifil idüp: -P
[7221] ḳoman: P ḳomanla
[7222] zimele zemūl daḫı: -P
[7223] bu ḳadar: P bunca
[7224] ḳara ḫayme: P zemle ve ḫaymalar
[7225] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ

(8) dönüp Bin Ḳāżī müfside tābi‘ oldılar. Şöyle-ki (9) Cezāyire[7226] bir yerden bir ḥabbe zād [u] zaḫīre gelmezdi, üç (10) ay miḳdārı **[P 75b]** bu żarūreti[7227] çekdiler. Vaḳtā ki ḳış (11) mevsimleri ḳarīb olduḳda Bin Ḳāżīnüñ Cezāyir[7228] altında (12) eglenmege iḳtidārı ḳalmayup vaṭanına ṭoġru göçmek (13) murād eyledi. Şimdi re‘āyādur[7229] ḫaber alduḳda Bin Ḳāżīnüñ (14) başına ḳalḳup şer‘u’llāh senüñle dediler.[7230] Bizüm Ḫayre’d-dīn[7231] (15) Paşa ile[7232] ḥüsn-i mu‘aşeretimüz[7233] yerinde idi.[7234] Şöyle-ki[7235] **[İ₁ 167a]** (1) her ṣaḳaldan bir ḳıl ola[7236] mażmūnınca[7237] gelmişimüzi[7238] virüp (2) raḥatımuzda[7239] idük,[7240] sen gelüp beynümüze[7241] bizüm Ḫayre’d- (3) dīn Paşa ile[7242] fitne bıraḳduñ, ben Cezāyire[7243] sulṭān[7244] (4) olurım[7245] deyü ḫavfumuzdan[7246] saña mütāba‘at idüp[7247] (5) işimüzi[7248] gücimüzi[7249] bıraġup senüñ ardıña düşdük,[7250] (6) üç[7251] aydur Cezāyirüñ[7252] bir ṭaşın ḳoparmaġa ḳādir (7) olmaduḳ,[7253] **[V 80a]** ḳal‘a cengi aṭ cengi gibi degüldür şimdi (8) ne bal oldı ne mūm oldı[7254] feḥvāsınca bizi bıraġup (9) gitmek isterseñ[7255] imdi[7256] sen[7257] hemān şuradan[7258] ḳalḳup (10) gitdügin birle[7259] baba Türkler **[İ₂ 272]** cümlemüzi[7260] kelle iderler, bize (11) bir ‘ilāç eyle deyüp[7261] Bin Ḳāżīnüñ[7262] ḳıyāmeti başına ḳopardılar.[7263] (12) Bin Ḳāżī daḫı baḳdı-ki vākīde re‘āyānuñ sözi yerinde. (13) Aşaġı düşündi yuḳaru[7264] düşündi ‘āḳıbet mudārādan (14) ġayrı bir ‘ilāç bulamayup Ḫayre’d-dīn Paşaya bir nāme (15) yazup murābıṭlar ile[7265] gönderdi. Nāmenüñ mażmūnı **[İ₁ 167b]** (1) bu idi-ki[7266] sensin-ki ya seyyidi’l-mücāhidīn Ḫayre’d-dīn Paşa[7267] (2) nāmem vuṣūlında luṭfuñuzdan[7268] niyāz olınur[7269] ki eṣ-ṣulḥu seyyidi’l- (3) ‘alādır[7270] daḫı[7271] ve’l-kāẓimīne’l-ġayẓa ve’l-‘āfīne ‘ani’n- (4) nās mışdāḳınca bizden fenālıḳ senden kāmillik, bizüm (5) ṣuçumuz ‘afv[7272]

[7226] Cezāyire: P Cezā’ire
[7227] żarūreti: V ẓarūreti
[7228] Cezāyir: P Cezā’ir
[7229] re‘āyādur: İ₁, İ₂ re‘āyādır
[7230] dediler: -P
[7231] Ḫayre’d-dīn: -P
[7232] Paşa ile: P Paşa-y-ıla
[7233] ḥüsn-i mu‘aşeretimüz: İ₂ ḥüsn-i mu‘aşeretimiz
[7234] yerinde idi: P yerinde olup
[7235] şöyle-ki: -P
[7236] ola: -P
[7237] ola mażmūnınca: İ₂ mażmūnınca ola, mażmūnınca
[7238] gelmişimüzi: İ₁ gelmişimizi, V olagelmişimüzi, P gelmişümüz
[7239] raḥatımuzda: P raḥatda
[7240] idük: İ₁, İ₂, V olayorduk
[7241] beynümüze: P beynimüze
[7242] bizüm Ḫayre’d-dīn Paşa ile: -P
[7243] Cezāyire: P Cezā’ire
[7244] sulṭān: İ₂ sulṭānum
[7245] olurım: İ₁, İ₂ olayorum
[7246] ḫavfumuzdan: İ₁, İ₂, V ḫavfımuzdan
[7247] mütāba‘at idüp: P tābi‘ olduḳ
[7248] işimüzi: -P
[7249] gücimüzi: İ₁, İ₂ gücümizü, -P
[7250] bıraġup senüñ ardıña düşdük: -P
[7251] üç: P sen-daḫı üç
[7252] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ
[7253] olmaduḳ: İ₂, V olmadıḳ, P olmadük
[7254] oldı: -İ₁
[7255] isterseñ: İ₁, V, P istersin
[7256] imdi: -P
[7257] sen: -İ₁
[7258] şuradan: P şol aradan
[7259] ḳalḳup gitdügin birle: P ḳalḳınca
[7260] cümlemüzi: İ₁ cümlemizi
[7261] deyüp: P deyü
[7262] Bin Ḳāżīnüñ: -P
[7263] başına ḳopardılar: İ₂ ḳopardılar başına
[7264] yuḳaru: İ₁, İ₂, V yuḳarı
[7265] murābıṭlar ile: İ₁, İ₂, V murābıṭlarla
[7266] idi-ki: V idi
[7267] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[7268] lüṭfuñuzdan: -P
[7269] olınur: V olunur
[7270] seyyidi’l-alādur: İ₁ seyyidi’l-‘alādır
[7271] daḫı: V ve daḫı
[7272] ‘afv: V ‘aḳv

idesiz,[7273] cenābıñuz ile[7274] yine evvelki gibi (6) oġullu babalu[7275] olalum,[7276] herkes yerlü yerinde olsun dimiş. (7) Ḫayre'd-dīn[7277] Paşa daḫı cevāb[7278] etdi-ki[7279] benüm anda olan (8) beş yüz ṭutsaḳ yoldaşlarum-ki[7280] şimdi[7281] anlara āsyāb (9) çekdürürmiş,[7282] anları ḳoyuviresin,[7283] andan soñra[7284] anuñ[7285] didügi (10) belki[7286] ola dedi. Ammā[7287] Ḫayre'd-dīn[7288] Paşa bilürdi-ki Bin Ḳāżīnüñ (11) barışması ḥasbī degüldür, hemān re'āyādan ötüri[7289] bāsṭ-ı (12) muḳaddime[7290] idi. Şimdi şeyḫler varup Ḫayre'd-dīn[7291] Paşanuñ (13) cevābın[7292] Bin Ḳāżīye vuṣūl idince Bin Ḳāżī eytdi:[7293] Daḫı[7294] **[İ₂ 273]** (14) olsun[7295] baş üzerine bende her ne ḳadar[7296] adamı[7297] var ise[7298] (15) vireyüm[7299] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ[7300] mübārek ḫāṭırları **[İ₁ 168a]** (1) içün,[7301] lākin baña iki ay va'de virsün yoldaşlar (2) perekende[7302] olmaġ-ıla[7303] ancaḳ iki ayda cem' olur dimiş. (3) Ḫayre'd-dīn[7304] Paşa daḫı me'a'l-kerāhī Bin Ḳāżī ile barışur (4) ṭarzı oldı, ammā bilürdi-ki[7305] Bin Ḳāżīnüñ işi düzendür (5) daḫı Bin Ḳāżīnüñ Ḫayre'd-dīn Paşadan ṭutsaḳ (6) yoldaşları getürmek içün[7306] iki ay mühlet almasından (7) maḳṣūd-ı ḥīlesi[7307] bu **[P 76a]** idi-ki ke'ennehu iki aya ḳadar re'āyā **[V 80b]** (8) işin görür. Ol zamān[7308] ne-şekl[7309] ḥammām ne-şekl[7310] ṭās (9) va'desin ḳullansa gerek idi. Anuñ Ḫayre'd-dīn (10) Paşaya meyl ṭarafın göstermesi re'āyā ḫuṣūṣından (11) ötüri idi.[7311] Ḫulāṣa iki ay va'de[7312] geçdi, ṭutsaḳ (12) yoldaşlar[7313] gelmedi. Ḫayre'd-dīn[7314] Paşa isem[7315] ol iki aydan (13) berü yāb yāb tedārük[7316] düzmek üzre idi. Ġāfil degül (14) idi, vaḳtā ki[7317] va'de-yi Bin Ḳāżī[7318] kāmil[7319] olup ṭutsāḳ[7320] (15) yoldaşlar ẓuhūra gelince şimdi Ḫayre'd-dīn[7321] Paşa **[İ₁ 168b]** (1) Bin Ḳāżīye ḫaber gönderdi: Va'demüz tamām[7322]

[7273] idesiz: P eyle
[7274] cenābıñuz ile: P cenābuñuzla
[7275] babalu: İ₁ babalı
[7276] olalum: İ₁, İ₂, V olalım
[7277] Ḫayre'd-dīn: -P
[7278] cevāb: -P
[7279] etdi-ki: İ₁ iddi-ki
[7280] yoldaşlarum-ki: V yoldaşlarumla
[7281] şimdi: -P
[7282] çekdürürmiş: İ₁ çekdirirmiş
[7283] ḳoyuviresin: V ḳoyuvirsün, P ḳoyuvirsin
[7284] andan soñra: İ₂, P andan-soñra
[7285] anuñ: -P
[7286] didügi belki: P belki didügi
[7287] ammā: -İ₁, -İ₂, -V
[7288] Ḫayre'd-dīn: -P
[7289] ötüri: P içün
[7290] bāsṭ-ı muḳaddime: -P
[7291] Ḫayre'd-dīn: -P
[7292] cevābın: V cevābuñ
[7293] eytdi: -P
[7294] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7295] olsun: -P
[7296] bende her ne ḳadar: -P
[7297] adamı: İ₁, V ādemi, -P
[7298] var ise: -P
[7299] vireyüm: P varayum
[7300] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -P
[7301] ḫāṭırları içün: P ḫāṭırları-çün
[7302] perekende: İ₂, V, P perakende
[7303] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[7304] Ḫayre'd-dīn: -P
[7305] bilürdi-ki: P bilür-ki
[7306] Ḫayre'd-dīn Paşadan ṭutsaḳ yoldaşları getürmek içün: -P
[7307] maḳṣūd-ı ḥīlesi: P murādı
[7308] ol zamān: P ol-zamān
[7309] ne-şekl: İ₂ ne-şekil, P nece
[7310] ne-şekl: İ₂ ne-şekil, -P
[7311] idi anuñ Ḫayre'd-dīn Paşaya meyl ṭarafın göstermesi re'āyā ḫuṣūṣından ötüri idi: -P
[7312] va'de: -P
[7313] ṭutsāḳ yoldaşlar: P ṭutsaḳları
[7314] Ḫayre'd-dīn: -P
[7315] isem: P ise
[7316] tedārük: İ₂ tedārik
[7317] vaḳtā ki: P çünki
[7318] va'de-yi Bin Ḳāżī: -P
[7319] kāmil: P tamām
[7320] ṭutsāḳ: -P
[7321] şimdi Ḫayre'd-dīn: -P
[7322] tamām: -İ₁, -İ₂, -V

[u] kāmil oldı, (2) ṭutsaḳlarımuz ẓuhūra[7323] gelmedi deyü Bin Ḳāżī daḫı eytdi: (3) Benüm andan iki ay va‘de ṭaleb **[İ₂ 274]** etmemden[7324] maḳṣūd[7325] re‘āyā (4) maṣlaḥatın görsün içün idi, şimdi benüm ṭutsaḳları[7326] (5) virmege[7327] göñlüm yoḳdur,[7328] elinden geleni girüye[7329] ḳomasun (6) deyü[7330] Ḫayre’d-dīn Paşaya böyle cevāb gönderdi.[7331] Ol (7) zamān[7332] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ kāyidlerinden Ḳara Ḥasan dimekle (8) ma‘rūf bir eşbeh yigit var idi, ol eytdi: Eger sen (9) Bin Ḳāżīden ḫavf eyledüñ[7333] ise[7334] baña iẕn[7335] vir ben giderem (10) dedi. Ol zamān[7336] işbu gelemeden[7337] Ḫayre’d-dīn[7338] Paşanuñ kemāl-i mertebe ġażabından (11) gözlerinden ṭolu[7339] ṭānesi mānend[7340] bir[7341] iki ḳaṭre yaş (12) revān olup[7342] ṣaḳal üzerine aḳdı. Andan Ḫayre’d-dīn Paşa[7343] (13) eytdi: Be-hey yüzi ḳara[7344] aḥmaḳ ben düşmāndan ḫavf eyledügümden[7345] (14) degül, lākin benüm[7346] ṣāyiḳamdan sen ḫaber-dār degülsin, hemān (15) Ḥaḳ Te‘ālā şer işlerimüzi[7347] ḫayra tebdīl eyleye[7348] deyüp **[İ₁ 169a]** (1) ḫāmūş[7349] oldı. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda[7350] geldük:[7351] (2) Biz[7352] meger[7353] Ḫayre’d-dīn[7354] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[7355] felekiyye ‘ilminde[7356] (3) ġāyet māhir idi. Üzerinden bir ḳırān-ı naḥs geçse gerek (4) idi. Ol sebebden bir işe şürū‘ etmezdi. Ḳırān-ı sa‘duñ (5) ṭulū‘-ı ‘unvānlarına muntaẓır idi. Ḥattā ol bozġunlıḳ-ki[7357] **[İ₂ 275]** (6) Bin Ḳāżī ṭarafından Ḫayre’d-dīn Paşaya vāḳı‘ oldı.[7358] **[V 81a]** (7) Hep ol ḳırān-ı naḥsuñ iḳtiżāsı idi, ammā ġayrı (8) ḳırān-ı sa‘de rucū‘ etmesi ḳarīb idi. Vaḳtā ki (9) ol eyyām-ı naḥsden dā’ire-i sa‘d-ı ekbere[7359] dāḫil olduḳlarında[7360] (10) Ḫayre’d-dīn[7361] Paşa üç biñ ġāziyān [u] dilāverān birle (11) çıḳup şurada burada diyerek[7362] Bin Ḳāżīyi güç (12) üzerinde varup başdurup[7363] ġāzīler öyle bir ḳılıç (13) düşdiler ki[7364] ancaḳ olur. Hemān beş deve yüki ‘Arab (14) kellesi getürüp raġmen li’l-a‘dā ve muḥabbeten li’l-ḫābba[7365] bābı’z- (15) zeyn ḳapusı

[7323] ẓuhūra: -P
[7324] etmemden: P etmem
[7325] maḳṣūd: -P
[7326] benüm ṭutsaḳları: -P
[7327] virmege: P vireyüm
[7328] göñlüm yoḳdur: -P
[7329] girüye: -P
[7330] deyü: P dedi
[7331] Ḫayre’d-dīn Paşaya böyle cevāb gönderdi: -P
[7332] ol zamān: P ol-zamān
[7333] eyledüñ: İ₂ eylediñ, P iderseñ
[7334] ise: -P
[7335] iẕn: İ₂ iẕin
[7336] ol zamān: P ol-zamān
[7337] işbu gelemeden: -İ₁, -İ₂, -V
[7338] Ḫayre’d-dīn: -P
[7339] ṭolu: P ṭoṭu
[7340] mānend: P mānendī
[7341] bir: -P
[7342] revān olup: P dökülüp
[7343] ṣaḳal üzerine aḳdı andan Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[7344] yüzi ḳara: P ḳara yüzlü
[7345] eyledügümden: İ₁ eyledügimden, V eyledigimden
[7346] benüm: -P
[7347] işlerimüzi: İ₁ işlerimizi, P işleri
[7348] eyleye: P eylesün
[7349] ḫāmuş: İ₁ ḥāmūş
[7350] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda: -P
[7351] geldük: İ₂ geldik: -P
[7352] biz: -P
[7353] meger: -İ₁, -İ₂, -V
[7354] Ḫayre’d-dīn: -P
[7355] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[7356] ‘ilminde: İ₂ ‘ilmin
[7357] bozġunlıḳ-ki: V bozġunlıḳla, -P
[7358] Ḫayre’d-dīn Paşaya vāḳı‘ oldı hep: P olan yüz ḳaralıġı hep
[7359] dā’ire-i sa‘d-ı ekbere: V dāyire-i sa‘d-ı ekbere
[7360] olduḳlarında: P olduḳda
[7361] Ḫayre’d-dīn: -P
[7362] diyerek: P deyerek
[7363] başdurup: İ₁, İ₂, V
[7364] düşdiler ki: P urdılar ki
[7365] ve muḥabbeten li’l-ḫābba: -P

didükleri[7366] ḳal‘anuñ beden başların **[İ₁ 169b]** (1) ‘Arab kellesi-y-ile zeyn eylediler. Daḫı Bin Ḳāżīden bu ḳadar (2) māl [u] ġanīmet deve ṣıġır ḳışraḳ ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan[7367] (3) efzūn idi.[7368] Bir iki üç yüz[7369] miḳdārı ḳarı[7370] ḳızan[7371] (4) esīr eylediler. **[P 76b]** Bin Ḳāżī daḫı[7372] dedükleri menba‘-ı fesād[7373] üç yerde (5) ecele berāber zaḫm-ı şedīd birle zaḫm-dār olup daḫı altındaki (6) ḳışraḳ sevd-be-sevd[7374] tureyfī sinsilesinden[7375] cins küheylān (7) olmaġla serpüp ḳurtuldı. Ḥāṣıl-ı kelām Ḫayre’d-dīn[7376] (8) Paşa sālimīn [u] ġānimīn on birinci gün gelüp Cezāyire (9) dāḫil oldı. Şimdi yer yerden Bin Ḳāżīye tābi‘ olan (10) re‘āyā yine aḳışup Ḫayre’d-dīn[7377] Paşaya gelmege başla- (11) dılar. Ol daḫı[7378] **[İ₂ 276]** Bin Ḳāżīnüñ yanına niçün vardıñuz (12) deyü sezernīş eylemedi, öyle olur re‘āyā daḫı başı (13) ḫoş geçdügi[7379] yir[7380] arar deyü[7381] kabāḥatlerin[7382] yüzlerine[7383] urmazdı. (14) Ḥāl ne-ki[7384] Bin Ḳāżīden eşedd[7385] ẓulm görüp[7386] āh Ḫayre’d-dīn[7387] (15) Paşanuñ ḳıymetini[7388] bilmedük derler idi.[7389] Tekrār yine **[İ₁ 170a]** (1) Ḫayre’d-dīn[7390] Paşanuñ yanına gelmege Bin Ḳāżīden ḫavf (2) iderler idi.[7391] Vaḳtā ki Bin Ḳāżīyi[7392] Ḫayre’d-dīn[7393] Paşa ḍarb-ı (3) desti-y-ile başın münkesir eyledükde[7394] gelüp tekrār bende-i (4) muḫliṣ oldılar. Hem ekṣerī ‘urbānuñ şānındandur, her kim (5) eşek biz semer feḥvāsın ziyāde ḳullanurlar, imdi ḳışşayı (6) ne dīrāz[7395] idelüm:[7396] Evvelki ma‘rekede ḳalan ṭutsaḳlar-ıla[7397] (7) Ḫayre’d-dīn[7398] Paşanuñ Bin Ḳāżīden[7399] **[V 81b]** aldugı esīrle mübādele (8) eylediler. Şimdi Bin Ḳāżī baḳdı-ki boş ṭurmadan (9) bir şey ḥāṣıl olacaḳ degül başladı yine meger mel‘anet (10) üzre Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ‘aleyhinde oldı.[7400] Ammā Cezāyirüñ (11) ḳurrālarından Bin Ḳāżī yedi sekiz ḳıṭ‘a beled żabt etmiş (12) idi. Kendi ṭarafından ḳāyidler ḳomış idi.[7401] Vaḳtā ki **[İ₂ 277]** Bin Ḳāżī[7402] (13) hezīmet birle sernigūn olduḳda başın ḥırḳaya[7403] çeküp (14) gice[7404] gündüz **hay** [u] enīn idüp āyā şu[7405] Ḫayre’d-dīn[7406] dedükleri (15) Türkden intiḳām almaḳ

[7366] didükleri: P dedükleri
[7367] ve ḳıyāsdan: -P
[7368] efzūn idi: P ziyāde idi
[7369] üç yüz: P üç-yüz
[7370] ḳarı: -V
[7371] ḳızan: P ḳızañ
[7372] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7373] dedükleri menba‘-ı fesād: -P
[7374] sevd-be-sevd: -İ₁, -İ₂, -V
[7375] sinsilesinden: -P
[7376] Ḫayre’d-dīn: -P
[7377] Ḫayre’d-dīn: -P
[7378] ol daḫı: P ol-daḫı
[7379] Bin Ḳāżīnüñ yanına niçün vardıñuz deyü sezernīş eylemedi öyle olur re‘āyā daḫı başı ḫoş geçdügi: -P
[7380] yir: İ₁, V yer, -P
[7381] arar deyü: -P
[7382] kabāḥatlerin: İ₂ ḥabāḥatlerin
[7383] yüzlerine: P yüzine
[7384] ḥāl ne-ki: V ḥāl-ne-ki, -P
[7385] eşedd: -P
[7386] görüp: P gören
[7387] Ḫayre’d-dīn: -P
[7388] ḳıymetini: P ḳıymetin
[7389] derler idi: V dediler idi, P dirlerdi
[7390] Ḫayre’d-dīn: -P
[7391] iderler idi: P iderlerdi
[7392] Ḳāżīyi: İ₁, İ₂ Ḳāżī
[7393] Ḫayre’d-dīn: -P
[7394] eyledükde: V eyledikde
[7395] ḳışşayı ne dīrāz: -P
[7396] idelüm: İ₁, İ₂ idelim, -P
[7397] ṭutsaḳlar-ıla: İ₁, İ₂, V ṭutsaḳlarla
[7398] Ḫayre’d-dīn: -P
[7399] Bin Ḳāżīden: P anlardan
[7400] şimdi Bin Ḳāżī baḳdı-ki boş ṭurmadan bir şey ḥāṣıl olacaḳ degül başladı yine meger mel‘anet üzre Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ‘aleyhinde oldı: -P
[7401] kendi ṭarafından ḳāyidler ḳomış idi: -P
[7402] Bin Ḳāżī: -P
[7403] ḥırḳaya: İ₂ ḥırḳaya
[7404] gice: V gece
[7405] şu: P şol
[7406] Ḫayre’d-dīn: -P

naṣīb olur mı deyü aġlardı. **[İ₁ 170b]** (1) Şimdi Ḫayre'd-dīn[7407] Paşa ol meşhūr Ḳara Ḥasan nām[7408] (2) kimesneyi[7409] ispāḥiyān aġası naṣb eyleyüp daḫı yedi sekiz (3) yüz benām[7410] ispāhi ile[7411] ṭaşra gönderdi-ki Bin Ḳāżīnüñ (4) Ḫayre'd-dīn Paşadan[7412] alduġı ḳarārları[7413] tekrār alup ve yine (5) Ḫayre'd-dīn[7414] Paşa ṭarafından ḳāyidler[7415] naṣb idüp ġurāmāların (6) almaġa gitmiş idi. Vaḳtā ki Ḳara Ḥasan varup ḳaraları[7416] żabṭ (7) idüp daḫı yeñi[7417] ḳāyidler naṣb olınup[7418] mürūr iden ġurāmāların (8) alup yüklerin bağladı. İmdi günlerde bir gün Ḳara (9) Ḥasan ḳalḳup[7419] andan[7420] Cezāyire[7421] gelürken Bin Ḳāżī dedükleri[7422] müfsid (10) cāsūs yedi-y-ile[7423] Ḳara Ḥasana nāme göndermiş idi[7424] ve[7425] (11) nāmenüñ maẓmūnı bu idi-ki sensin-ki seyyidī Ḥasan (12) nāmem vuṣūlında gerekdür ki benümle elbirlik idüp benüm (13) dādımı[7426] Ḫayre'd-dīnden[7427] alıviresin[7428] ve hem sen aña ḫiẕmet-kār (14) olacaḳ adam[7429] degülsin, anuñ Ḫayre'd-dīn Paşa[7430] olması (15) senüñ gibi dilāverlerüñ[7431] mu'īn [u] ẓāhir[7432] olmaları-y-ıladur, **[İ₂ 278] [İ₁ 171a]** (1) hem mesmū'um oldı-ki ikide birde senüñ **[P 77a]** ḫāṭırların[7433] yaḳarmış, (2) böyle olduḳda[7434] senüñ andan pākın nedür,[7435] sen andan baḥadur (3) yigidsin[7436] deyü ḫulāṣā dünyāda olmaduḳ poḫlar[7437] yemiş. (4) Ḳara Ḥasan daḫı aṣlı fer'i bilürsiz küfrān-ı ni'me olmaġ-ıla[7438] (5) Ḫayre'd-dīn[7439] Paşanuñ başınuñ[7440] bu ḳadar nān [u] ni'metin[7441] yerken[7442] ḥaḳḳını[7443] ketm idüp ol (6) yanında olan ispāḥilerüñ[7444] daḫı[7445] cümlesi yek-dil[7446] yek cihed[7447] (7) olup[7448] Bin Ḳāżī ṭarafına döndiler. Ammā **[V 82a]** ol[7449] Ḳara Ḥasan didigümüz[7450] (8) ḫāyinüñ bir miḳdār ḳalbinden buġz[7451] eyleyüp Ḫayre'd-dīn[7452] Paşaya (9) kīn bağlamış idi. Ol zamān ki[7453] Bin Ḳāżī ṭutsaḳları (10) virmeyüp benüm Ḫayre'd-dīn Paşadan pervām yoḳdur, elinden geleni

[7407] Ḫayre'd-dīn: -P
[7408] Ḳara Ḥasan nām: P nām Ḳara Ḥasan
[7409] kimesneyi: İ₁, İ₂ kimesne
[7410] benām: -P
[7411] ispāhi ile: İ₂ ispāhla, V, P ispāh-ile
[7412] Ḫayre'd-dīn Paşadan: -P
[7413] ḳarārları: P ḳaryaları
[7414] Ḫayre'd-dīn: -P
[7415] ḳāyidler: İ₂ ḳā'idler
[7416] ḳaraları: P ḳaryaları
[7417] yeñi: -İ₁, -İ₂, -V
[7418] olınup: İ₂ olunup, P idüp
[7419] yüklerin bağladı imdi günlerde bir gün Ḳara Ḥasan ḳalḳup: -P
[7420] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[7421] Cezāyire: V, P Cezā'ire
[7422] dedükleri: İ₂ dedikleri
[7423] cāsūs yedi-y-ile: -P
[7424] göndermiş idi: P gönderdi
[7425] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[7426] dādımı: P dādım
[7427] Ḫayre'd-dīnden: -P
[7428] alıviresin: İ₁ alıveresin
[7429] adam: İ₁, V ādem
[7430] Ḫayre'd-dīn Paşa: P sulṭān
[7431] dilāverlerüñ: İ₁, İ₂ dilāverleriñ
[7432] mu'īn-i ẓāhir: P mu'īn
[7433] ḫāṭırların: V ḫāṭrın, P ḥāṭrın (ḥāṭruñ)
[7434] olduḳda: P olınca
[7435] nedür: İ₁ nedir, P vardur
[7436] yigidsin: İ₂ yiginsin, V, P yigitsin
[7437] poḫlar: V herzeler
[7438] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[7439] Ḫayre'd-dīn: -P
[7440] başınuñ: -P
[7441] ni'metin: İ₂ ni'metüñ ḥaḳḳını
[7442] yerken: -İ₁, -İ₂, -V
[7443] ḥaḳḳını: -İ₁, -İ₂, P ḥaḳḳın
[7444] ispāhilerüñ: İ₁ ispāhileriñ, P ispāhilerle
[7445] daḫı: -P
[7446] yek-dil: İ₂ yek-dāl, -P
[7447] yek cihed: İ₂ yek-cihed, -P
[7448] olup: -P
[7449] ol: -P
[7450] didigümüz: İ₂, V didigimüz, -P
[7451] buġz: İ₂ ba'ż
[7452] Ḫayre'd-dīn: -P
[7453] ol zamān ki: İ₁, V, P ol zamān-ki

(11) girüye ḳomasun[7454] deyü[7455] cevāb[7456] gönderdükde[7457] Ḫayre'd-dīn (12) Paşa sükūta varup bir cevāb eylemedi. Hemān o-ḳadar[7458] didi-ki[7459] (13) va'desinde ṣāḥib-i ḳadem[7460] olmayanlaruñ[7461] Ḥaḳ Te'ālā ḥaḳḳından (14) gelür, bizüm gelmemüze ḥācet yoḳdur[7462] dedikde[7463] ol meẕkūr[7464] (15) Ḳara Ḥasan ḳıyās etdi-ki Ḫayre'd-dīn Paşa Bin Ḳāżīden **[İ₁ 171b]** (1) ḫavf eyledi. Ol zamān Ḳara Ḥasan bu ḳadar ġalebe dīvān (2) içinde Ḫayre'd-dīn Paşaya eytdi: Sen eger Bin Ḳāżīden ḫavf **[İ₂ 279]** (3) eyledüñse baña iẕn vir, Bin Ḳāżīnüñ üzerine çıḳaram (4) didüginden Ḫayre'd-dīn Paşaya bu söz ġāyet aġır gelüp (5) kemāl-i mertebe ġażablarından gözlerinden birḳaç ḳaṭre[7465] yaş[7466] (6) aḳdı. Ḫayre'd-dīn Paşanuñ ḫavf[7467] eyledüginden[7468] degül[7469] ve[7470] illā ḳırān-ı (7) naḥsüñ ḥükm-i nuḥūsetleri daḫı henüz geçmemiş idi,[7471] kırān-ı (8) sā'atde[7472] muntaẓır idi. Ol sebebden müdārā yüzin gösterür (9) idi. Ol zamān[7473] Ḫayre'd-dīn[7474] Paşa be-hey ḳara yüzlü aḥmaḳ benüm (10) ṣāyiḳamdan sen ḫaber-dār[7475] degülsin[7476] dimesinden[7477] meẕkūr[7478] (11) Ḳara Ḥasanuñ yüzi ḳarası mānend[7479] ḳalbi daḫı ziftden nişāne (12) göstermiş idi. Ḫayre'd-dīn[7480] Paşa daḫı soñra ḫāṭırın alup (13) ispāhiyān aġalıġı birle ḳayurdı,[7481] ammā ẕātında[7482] isti'dād[7483] (14) olmaduḳdan soñra[7484] ispāhiyān aġalıġı şöyle ṭursun[7485] (15) isterseñ[7486] ser-tā-be-ḳadem[7487] altuna cevāhire[7488] müstaġrif eyle,[7489] **[İ₁ 172a]** (1) lā-büdd yine[7490] bir maḥallde ḫıyānetligin elden bıraḳmaz.[7491] Bā-ḫuṣūṣ-ki (2) yüzi[7492] daḫı ḳara[7493] ola,[7494] bunuñ ḳıṣṣası[7495] yuḳarıda ẕikr olınmış (3) idi. Bu maḥalle münāsib gelmesi-y-ile et-tekrāru ḥasen mışdāḳınca (4) ẕikr

[7454] Bin Ḳāżī ṭutsaḳları virmeyüp benüm Ḫayre'd-dīn Paşadan pervām yoḳdur elinden geleni girüye ḳomasun: -P
[7455] deyü: İ₁ deyüp, -P
[7456] cevāb: -P
[7457] gönderdükde: İ₂, V gönderdikde, -P
[7458] Ḫayre'd-dīn Paşa sükūta varup bir cevāb eylemedi hemān o-ḳadar: -P
[7459] didi-ki: İ₂ didi-kim, -P
[7460] va'desinde ṣāḥib-i ḳadem: -P
[7461] olmayanlaruñ: İ₂ olmayanlarıñ, -P
[7462] Ḥaḳ Te'ālā ḥaḳḳından gelür bizüm gelmemüze ḥācet yoḳdur: -P
[7463] dedikde: V didikde, -P
[7464] ol meẕkūr: İ₂ ol mezkūr, -P
[7465] Ḳara Ḥasan ḳıyās etdi-ki Ḫayre'd-dīn Paşa Bin Ḳāżīden ḫavf eyledi ol zamān Ḳara Ḥasan bu ḳadar ġalebe dīvān içinde Ḫayre'd-dīn Paşaya eytdi sen eger Bin Ḳāżīden ḫavf eyledüñse baña iẕn vir Bin Ḳāżīnüñ üzerine çıḳaram didüginden Ḫayre'd-dīn Paşaya bu söz ġāyet aġır gelüp kemāl-i mertebe ġażablarından gözlerinden birḳaç ḳaṭre: -P
[7466] yaş: İ₂ yaşı, -P
[7467] aḳdı Ḫayre'd-dīn Paşanuñ ḫavf: -P
[7468] eyledüginden: İ₂ itdüginden: -P
[7469] degül: -P
[7470] ve: -İ₁, -P
[7471] illā ḳırān-ı naḥsüñ ḥükm-i nuḥūsetleri daḫı henüz geçmemiş idi: -P
[7472] kırān-ı sā'atde: İ₂, V kırān-ı sa'de, -P
[7473] muntaẓır idi ol sebebden müdārā yüzin gösterür idi ol zamān: -P
[7474] Ḫayre'd-dīn: -P
[7475] ḫaberdār: P ḫaberdārsın
[7476] degülsin: İ₂ degülsün, -P
[7477] demesinden: P deyüp söz söylemesinden
[7478] meẕkūr: P mezkūr
[7479] mānende: İ₂ mānende, P mānendī
[7480] Ḫayre'd-dīn: -P
[7481] ḳayurdı: İ₁ ḳayırdı
[7482] ẕātında: İ₁ zātında
[7483] isti'dād: P devlet
[7484] olmadukdan soñra: İ₂ olmadukdan-soñra, P olmayınca
[7485] ṭursun: İ₂ dursun
[7486] isterseñ: İ₁, V istersen: -P
[7487] ser-tā-be-ḳadem: -P
[7488] cevāhire: -P
[7489] müstaġrif eyle: P baṭursañ
[7490] yine: -P
[7491] elden bıraḳmaz: P ider
[7492] yüzi: P yüzlü
[7493] daḫı ḳara: -P
[7494] ola: -P
[7495] bunuñ ḳıṣṣası: P el-ḥāṣıl

olındı. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük: Biz[7496] çünki (5) Ḳara Ḥasanuñ bu aḥvāli **[İ₂ 280]** Ḫayre'd-dīn[7497] Paşaya gelüp[7498] vuṣūl[7499] olduḳda[7500] (6) hemān[7501] başından[7502] **[V 82b]** 'imāmesin ref' idüp ḳāḍīyu'l-ḥācāte du'ā (7) eyledi ve eytdi: Yā ilāhe'l-'ālemīn[7503] şol küfrān-ı ni'me olan Ḳara (8) yüzlünüñ cezāsın umaram-ki yine[7504] ben ḳulınuñ[7505] elinde eyle[7506] (9) deyü taẕarru' [u] niyāz[7507] eyledi. Andan Ḳara Ḥasan ile Bin Ḳāẕī Cezāyirüñ[7508] (10) taşrasın żabṭ idüp ġayrı ḳuş uçmaz ḳulan yürimez[7509] (11) oldı.[7510] Şimdi Ḫayre'd-dīn[7511] Paşanuñ Cezāyirden[7512] ġayrı ḥükminde (12) bir yer ḳalmadı. Ol zamān[7513] Ḫayre'd-dīn[7514] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[7515] dīvān (13) idüp Cezāyirde[7516] mevcūd olan[7517] daḫı[7518] 'ulūfe etmek ekl[7519] iden[7520] (14) ġāziyānı[7521] ḥużūra cem' idüp ḥāllerin[7522] ḫaṭırların su'āl (15) eyledükden soñra[7523] eytdi: Oġullar gördüñüz[7524] mi ol ḳara yüzlü **[İ₁ 172b]** (1) ḫāyinüñ bize etdügi[7525] işlere[7526] ḫoş imdi oġullar anuñ[7527] in- (2) şā'llāhu Te'ālā nān [u] ni'met gözine dizine ṭurur şimdi ne-dirsiñüz, (3) murādum sizüñle meşveretdür, eger içiñüzde[7528] ol ḳara yüzlü ḫāyinden (4) ṭarafa her kim var-ısa varsun ḫoş geldi, ṣafā geldi ṣaḳınup (5) benden ḥicāb etmesünler. Hemān[7529] daḫı[7530] çürük ṣaġ[7531] bellü olsun, (6) beni ḥasbeten **[İ₂ 281]** li'llāh sevenler **[P 77b]** daḫı Allāha erenler yetişür deyüp böyle (7) bir yoḳlama eyledi-ki baḳsun 'asākir-i İslām[7532] ne söyler (8) deyü ol zamān[7533] 'asākir-i İslām[7534] eytdiler diñleyindi:[7535] Devletlü (9) paşa babamuz senüñ bir mürde[7536] ḳuluñ[7537] gitdügi yire[7538] ol ṭoz (10) etmek ḫāyini olan[7539] gibi yüz biñ Ḳara Ḥasan bir lā şeydür,[7540] (11) sen öyle-mi

[7496] yuḳarıda ẕikr olınmış idi bu maḥalle münāsib gelmesi-y-ile et-tekrāru ḥasen mışdāḳınca ẕikr olındı ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[7497] Ḫayre'd-dīn: -P
[7498] gelüp: -P
[7499] vuṣūl: P vāṣıl
[7500] olduḳda: P olınca
[7501] hemān: P hemān-dem
[7502] başından: -P
[7503] yā ilāhe'l-'ālemīn: -P
[7504] cezāsın umaram-ki yine: P yine cezāsın umaram-ki
[7505] ḳulınuñ: P ḳuluña
[7506] elinde eyle: P vir
[7507] niyāz: -P
[7508] Cezāyirüñ: İ₂ Cezāyiriñ, P Cezā'irüñ
[7509] ḳulan yürimez: -P
[7510] oldı: P etdiler
[7511] Ḫayre'd-dīn: -P
[7512] Cezāyirden: P Cezā'irden
[7513] ol zamān: P ol-zamān
[7514] Ḫayre'd-dīn: -P
[7515] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[7516] Cezāyirde: P Cezā'irde
[7517] mevcūd olan: P olup
[7518] daḫı: -P
[7519] ekl: İ₂ ekil, -P
[7520] iden: -P
[7521] ġāziyānı: İ₂ ġāziyān, P yabanları
[7522] ḥāllerin: -P
[7523] eyledükden soñra: İ₂, P eyledükden-soñra
[7524] oġullar gördüñüz mi: İ₁, V oġullar gördiñüz mi, P gördüñüz mi oġullar
[7525] etdügi: İ₁ ittigi, İ₂ itdigi:
[7526] işlere: İ₁ işleri
[7527] anuñ: -P
[7528] içiñüzde: İ₂ içiñizde
[7529] inşā'llāhu Te'ālā nān (u) ni'met gözine dizine ṭurur şimdi ne-dirsiñüz? Murādum sizüñle meşveretdür eger içiñüzde ol ḳara yüzlü ḫāyinden ṭarafa her kim var-ısa varsun ḫoş geldi ṣafā geldi ṣaḳınup benden ḥicāb etmesünler hemān: P ol ḳara yüzlü oġullar ḫayinüñ etdügi işlere ḫoş imdi inşā'llāhu Te'ālā nān (u) ni'met anuñ gözine dizine ṭursun şimdi ne-dersiñüz murādum sizüñle bir meşveretdür eger içiñüzde ol ḳara yüzlünüñ yanına gidecek var-ısa varsın ṣafā geldi ṣaḳınup benden ḥicāb etmesün hemān
[7530] daḫı: -İ₁, -V, -P
[7531] saġ: -P
[7532] 'asākir-i İslām: P 'asker-i İslām
[7533] ol zamān: P ol-zamān
[7534] 'asākir-i İslām: -İ₂, P 'asker-i İslām
[7535] diñleyindi: İ₂, V, P diñlendi
[7536] mürde: İ₂, V, P murdār
[7537] ḳuluñ: İ₂ filüñ, V, P ḳıluñ
[7538] yire: P yerde
[7539] olan: -P
[7540] şeydür: İ₁ şeydir

ḳıyās idersin,[7541] mādem-ki[7542] cān bedende olduḳça[7543] (12) bizüm senden iftirāḳ olmamuz[7544] muḥāl, meger ölüm ola. Anda (13) daḫı inşā'llāh livā-yi mücāhidīn olan ‘aliyyü'l-murṭażā raḍiya'llāhu (14) ‘anhu ‘ālem-ile cennete daḫı senüñle ma‘an berāber girürüz[7545] dediler. (15) Ol zamān Ḫayre'd-dīn[7546] Paşa[7547] raḥmetu'llāhi ‘aleyh[7548] **[İ₁ 173a]** (1) feraḥından[7549] iki dīdeleri[7550] nemnāk olup Ḥaḳ Te‘ālā sizden rāżī ola (2) oġullar ve[7551] ḳarındaşlar, dū cihān içre yüziñüz aġ olsun,[7552] (3) benüm-de[7553] sizden me'mūl eyledügüm[7554] bu idi dedi. Ol zamān kāmil (4) on iki biñ ‘aded[7555] etmek ‘ulūfe yir[7556] ‘askeri[7557] var idi. Şimdi (5) el-ān daḫı on **[V 83a]** iki biñ ḳılıç ‘askerdür derler,[7558] ammā her (6) biñi yüz biñ küffār ‘askerine kesilmişdür. Ḥaḳ Te‘ālā (7) ḥażretleri[7559] ilā inḳirādu'z-zamān berrde ve baḥrde[7560] a‘dāsına (8) manṣūr [u] muẓaffer[7561] eylesün. **[İ₂ 282]** Ez-īn-cānib[7562] ḥikāyet-i dil-i nā-şāda (9) geldük:[7563] Şimdi Bin Ḳāżī dedükleri müfsid ġayrı başladı, (10) seren Cezāyirde[7564] olan şeyḫlere daḫı esāmesi bellü[7565] olan (11) ehl-i beled aña[7566] ekābirlerine mekṭūb yazup derdi-ki[7567] niçe bir Cezāyirde[7568] (12) ḳapanup oṭurursıñuz, sizde ‘ārī ġayret yoḳ-mıdur ki (13) Türk yerinden bir Türk gelüp ḍarb-ı desti-y-ile belediñüzi (14) żabṭ idüp[7569] ḥükm [u] ḥükūmet eyleye.[7570] İmdi şöyle ma‘lumuñuz[7571] (15) olsun kim[7572] mektūbum vuṣūlında gelüp baña mutāba‘at **[İ₁ 173b]** (1) idüp[7573] beni sulṭān bilesiz[7574] şöyle-ki Türk ṭāyifesinüñ[7575] (2) Cezāyirde[7576] nām [u] nişānın ḳomayup hep[7577] ḳralum[7578] elimüzden[7579] ṣaġ ḳurtulup (3) firār idenler varsunlar, Türk yerinde bildükleri[7580] gördükleri[7581] gibi[7582] söylesünler. (4) Bu Cezāyir[7583] aṣlında ‘Arab vilāyetidür bu mażmūnca[7584] her şey (5) aṣlına rāci‘dür. Pes imdi her kim baña tābi‘ olmayup[7585] (6)

[7541] idersin: V idersiñ, P idersüñ-ki
[7542] mādem-ki: V mādāme ki
[7543] olduḳça: P olduḳda
[7544] iftirāḳ olmamuz: P iftirāḳımuz
[7545] girürüz: İ₁, İ₂, V girüriz
[7546] Ḫayre'd-dīn: -P
[7547] Paşa: P Paşanuñ
[7548] raḥmetu'llāhu ‘aleyh: -P
[7549] feraḥından: -İ₁, -İ₂, -V
[7550] iki dīdeleri: P iki gözleri
[7551] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[7552] dū cihān içre yüziñüz aġ olsun: -P
[7553] benüm-de: P benüm daḫı
[7554] me'mūl eyledügüm: İ₁ me'mūl eyledigim, P me'mūlum
[7555] ‘aded: -İ₁, -İ₂
[7556] yir: V, P yer
[7557] ‘askeri: İ₂, P ‘asker
[7558] derler: V dediler
[7559] ḥażretleri: -P
[7560] ve baḥrde: -V
[7561] muẓaffer: -P
[7562] ez-īn-cānib: -P
[7563] ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük: P bu yaña
[7564] Cezāyirde: P Cezā'irde
[7565] bellü: -P
[7566] aña: -İ₂
[7567] derdi-ki: -İ₁, İ₂ derdik
[7568] Cezāyirde: P Cezā'irde
[7569] idüp: P eyledi
[7570] ḥükm (u) ḥükūmet eyleye: -P
[7571] ma‘lumuñuz: P ma‘lumuñız
[7572] olsun kim: İ₁, İ₂ olsun-kim, P olsun-ki
[7573] idüp: P idersiñiz
[7574] beni sulṭān bilesiz: -P
[7575] ṭāyifesinüñ: İ₁, V, P ṭā'ifesinüñ
[7576] Cezāyirde: -P
[7577] hep: -İ₁, -İ₂, -V
[7578] ḳralum: İ₁ ḳralım
[7579] elimüzden: İ₁ elimizden
[7580] bildükleri: -İ₂, -V, -P
[7581] gördükleri: P eyü gördüklerin
[7582] gibi: -P
[7583] Cezāyir: P Cezā'ir
[7584] bu mażmūnca: -P
[7585] her kim baña tābi‘ olmayup: P baña tābi‘ olmayup her kim

yanuma[7586] gelmesine yarın Cezāyiri[7587] Ḫayre'd-dīn[7588] Türküñ[7589] elinden alup (7) żabṭ eyledügimde[7590] soñra öẕr [u] bahāne ber-ṭarafdur. Aña göre (8) ḥareket idesiz dimiş. **[P 78a]** Şimdi beledlinüñ kimisi firār idüp (9) baş ḫavfından[7591] varup Bin Ḳāżīye tābi' oldılar, kimisi (10) olmadı. Ammā ol zamān[7592] **[İ₂ 283]** Cezāyir[7593] sekiz maḥalle idi, her maḥalle (11) bir başbuġ şeyḫ var idi, ya'nī yigit başları dimek (12) olur. Günlerde[7594] bir gün 'asākir-i ġāziyān[7595] Bin Ḳāżīnüñ (13) ehl-i beledliye[7596] bu ġüne söz yazduḳları[7597] istimā' olınduḳları[7598] (14) hemān yer yer ḳuşanup Ḫayre'd-dīn[7599] Paşanuñ sarāy[7600] ḳapusı (15) öñüne[7601] ṭoldılar.[7602] Ḫayre'd-dīn[7603] Paşa daḫı ḫaber alup 'asākir-i **[İ₁ 174a]** (1) ġāziyānuñ[7604] istiḳbāline ḳarşu[7605] çıḳup nedür oġullar ḫoş (2) geldiñüz ḫayr ola inşā'llāh dedükde[7606] 'askerdür[7607] bir aġuzdan (3) eytdiler diñlendi: Paşa baba Bin Ḳāżī ehl-i belede[7608] kāġıdlar[7609] (4) göndermiş gelüp[7610] baña tābi' olasız[7611] Cezāyiri[7612] yaḳın zamānda **[V 83b]** (5) ḍarb-ı destümle[7613] alup içine sulṭān olduḳda sizüñle (6) düzenlik idüp Türk ṭāyifesinüñ[7614] Cezāyirde[7615] (7) nām [u] nişānın[7616] ḳomayup hep kılıçdan geçirelüm[7617] deyü ḳavl [u] ḳarār[7618] (8) eylemişler. İmdi gerekdür ki sen daḫı bize iẕn[7619] viresin, (9) çünki anlar bizi ittifāḳen ḳırmaġa niyyet[7620] eylemişler,[7621] biz daḫı (10) anları[7622] yedi yaşında[7623] degül belki mehdde olan ṣabīlerine (11) varınca āmān virmeyüp ru'ūsların[7624] ḳaṭ' idelüm[7625] (12) dediler. Ol zamān[7626] Ḫayre'd-dīn[7627] Paşa baḳdı-ki **[İ₂ 284]** 'asker pür-āteş (13) olmışlar, eytdi: Oġullar Ḥaḳ Te'ālā dünyāda ve āḫiretde yüzüñüz[7628] (14) aġ eylesün, bugün daḫı beni mesrūr eylediñüz,[7629] niçün ki[7630] (15) böyle cumhūren 'asākir-i İslām[7631] baş ḳaldurup[7632] ġażaba geldüklerinde[7633] **[İ₁ 174b]** (1) çoḳlıḳ

[7586] yanuma: İ₁ yanıma
[7587] Cezāyiri: P Cezā'iri
[7588] Ḫayre'd-dīn: -P
[7589] Türküñ: İ₁, İ₂, P Türkün
[7590] eyledügimde: İ₂, V eyledigümde
[7591] baş ḫavfından: -P
[7592] ol zamān: P ol-zamān
[7593] Cezāyir: P Cezā'ir
[7594] ya'nī yigit başları dimek olur günlerde: -P
[7595] 'asākir-i ġāziyān: P 'asker-i ġāziyān
[7596] ehl-i beledliye: İ₂, P ehl-i beledlige
[7597] söz yazduḳları: P mektūb yazduḳların
[7598] olınduḳları: İ₂, P olınduḳda
[7599] Ḫayre'd-dīn: -P
[7600] sarāy: P sarāyına
[7601] ḳapusı öñüne: -P
[7602] ṭoldılar: P geldiler
[7603] Ḫayre'd-dīn: -P
[7604] 'asākir-i ġāziyānuñ: P 'asker-i ġāziyānuñ
[7605] ḳarşu: -P
[7606] dedükde: P dedikde
[7607] 'askerdür: İ₁ 'askerdir
[7608] ehl-i belede: İ₁ beldeliye, İ₂ beledliye, V beldeliñe
[7609] kāġıdlar: V kāġıtlar
[7610] gelüp: P gelüñ
[7611] olasız: P oluñ
[7612] Cezāyiri: P Cezā'iri
[7613] ḍarb-ı destümle: V ẓarb-ı destümle, -P
[7614] ṭāyifesinüñ: İ₁, V, P ṭā'ifesinüñ
[7615] Cezāyirde: P Cezā'irde
[7616] nişānın: P nişānların
[7617] geçirelüm: İ₁, V geçirelim
[7618] ḳarār: -P
[7619] iẕn: İ₁, İ₂ iẕin, -P
[7620] sen daḫı bize iẕn viresin çünki anlar bizi ittifāḳen ḳırmaġa niyyet eylemişler: P anlar daḫı ḳırmaġa ittifāḳen niyyet etmişler bize daḫı sen iẕn vir
[7621] eylemişler: V, P etmişler
[7622] anları: P anlaruñ
[7623] yaşında: P yaşından
[7624] ru'ūsların: P başların
[7625] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[7626] ol zamān: P ol-zamān
[7627] Ḫayre'd-dīn: -P
[7628] yüzüñüz: İ₂, V, P yüziñüz
[7629] bugün daḫı beni mesrūr eylediñüz: -P
[7630] niçün ki: İ₁, İ₂ niçün-ki
[7631] 'asākir-i İslām: 'asker
[7632] baş ḳaldurup: -İ₁, -İ₂, -V
[7633] geldüklerinde: P gelseler

iẕn[7634] aramazlar, hemān gözleri gördügi yere başarlar, (2) ammā ḥaḳḳen ‘asker olınca böyle gerekdür, berḫudār olasız. (3) Lākin oġullar ḳarındaşlar çünki ben du‘ācıñuzdan iẕn ṭaleb (4) idüp[7635] ḫāṭrum ele aldıñuz,[7636] benüm daḫı siz oġullarumdan[7637] ricām (5) budur ki[7638] bir miḳdār ṣabr idelüm,[7639] zīrā ṣabrda çoḳ ḫayr (6) olur,[7640] daḫı el-‘aceletü mine’ş-şeyṭāndur, ḳoyındı[7641] dāyimā[7642] (7) küstāḫlıḳ[7643] anlardan olsun. Ḥaḳ Te‘ālā bizi bu iş içün (8) ḫalḳ eylemişdür, biz bu vilāyete alum ṣatum itmege[7644] gelmedük, (9) fī sebīli’llāh cihād içün ilimüz[7645] memleketimüz bıraġup (10) a‘dālarından anları maḥfūẓ itmege[7646] geldük, daḫı kāfire (11) cizye virürler iken[7647] el-ḥamdü li’llāh ‘ināyet-i Ḥaḳ birle vilāyetlerin (12) kāfirden alup İslām **[P 78b]** nūrı-y-ıla münevver eyledük. (13) İmdi bu şeylerüñ[7648] mükāfātında yine bizlere ḫıyānetlik ḳaṣdında (14) olurlar ise ‘azīz ẕü’l-intiḳām[7649] olan Allāh anlaruñ[7650] (15) ḥaḳḳından gelür, hīç bizüm ḳarmamıza ḥācet[7651] ḳalmaz.[7652] **[İ₂ 285]** Varuñ[7653] **[İ₁ 175a]** (1) oġullar vaḳti iki eyleñ herkes itdügünden[7654] uṭanur, ṣabr (2) idüñ baḳalum[7655] Allāh ne gösterür[7656] dedi. Ḫulāṣa[7657] Ḫayre’d-dīn[7658] (3) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[7659] ‘asākir-i İslāmı lisān sükkerleri birle[7660] (4) bu fitneyi tebes idince ecel teri dökdi. Andan soñra[7661] herkes (5) ṭaġılup yerlü yerine gitdiler. Ḫayre’d-dīn[7662] Paşa daḫı Allāh (6) sizden **[V 84a]** rāżī olsun oġullar sözimi ḳabūl idüp[7663] ehl-i (7) beledlü[7664] ṭāyifesinüñ[7665] ‘indinde beni ḥacīl[7666] düşürmediñüz, (8) lākin yine ḳulaḳ kirişde başīret üzre olmamuz ma‘ḳūldur (9) oġullar deyüp ‘askeri ṣom gibi[7667] eyleyüp cümlesin ṣafā-yı (10) ḫāṭır[7668] birle yolladı.[7669] Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda (11) geldük:[7670] Bir ḳaçan[7671] birḳaç gün bunuñ üzerine geçdükde (12) günlerde[7672] bir gün ol Cezāyir[7673] içinde[7674] olan sekiz şeyḫüñ (13) evinüñ birinde[7675] gice Bin Ḳāżī muḥiblerinden vāfir (14) ehl-i beledlinüñ[7676] kübrāsından ‘Arablar cem‘ olup āyā bu Türk (15) ṭāyifesin içimüzden ne-şekl[7677] sürer

[7634] iẕn: P iẕn (u) ṭaleb
[7635] idüp: P eylediñüz
[7636] aldıñuz: İ₂ aldıñız
[7637] oġullarumdan: -P
[7638] budur ki: İ₁, İ₂ budur-ki
[7639] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[7640] olur: P vardur
[7641] ḳoyındı: İ₂, V ḳo, P ḳon
[7642] dāyimā: İ₁, İ₂, P dā’imā
[7643] küstāḫlıḳ: İ₂ küstāḫlıḳ
[7644] itmege: İ₂, V, P etmege
[7645] ilimüz: P ilimüzden
[7646] itmege: İ₁, V, P etmege
[7647] virürler iken: P virürlerken
[7648] şeylerüñ: İ₂ şeyleriñ
[7649] ẕü’l-intiḳām: İ₁ ẕü-intiḳām
[7650] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ
[7651] ḥācet: P ne ḥācet
[7652] ḳalmaz: -P
[7653] varuñ: İ₁, İ₂, V varıñ
[7654] itdügünden: İ₂, V, P etdügünden
[7655] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[7656] gösterür: İ₁ gösterir
[7657] ḫulāṣa: P ve’-l-ḥāṣıl
[7658] Ḫayre’d-dīn: -P
[7659] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[7660] birle: P ile
[7661] andan soñra: İ₂ andan-soñra, P andan
[7662] Ḫayre’d-dīn: -P
[7663] idüp: P eyledüñüz
[7664] ehl-i beledlü: P ehl-i beledli
[7665] ṭāyifesinüñ: -P
[7666] ḥacīl: İ₂ ḥacīl
[7667] gibi: -İ₁, -İ₂, -V
[7668] ṣafā-yı ḫāṭır: İ₁, V, P ṣafā-ı ḫāṭır
[7669] yolladı: P gönderdi
[7670] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük: -P
[7671] bir ḳaçan: P ḳaçan bir
[7672] günlerde: -P
[7673] Cezāyir: P Cezā’ir
[7674] içinde: -P
[7675] şeyḫuñ evinüñ birinde: P şeyḫlerden birinüñ evinde
[7676] ehl-i beledlinüñ: İ₁, İ₂, V beledlinüñ
[7677] ne-şekl: İ₁ ne-şekil, P niçe

çıḳaruruz **[İ₁ 175b]** (1) deyü meşveret iderlerken gör ḥikmeti sen-ki ol cem‘iyyet-i nifāḳ (2) olan şeyḫ evi ile dīvār dīvāra bir yoldaş ġurfası (3) var idi. **[İ₂ 286]** Şimdi meger ol yoldaş[7678] bunlaruñ söyleşdüklerin (4) işidür[7679] gibi oldı, evvelden daḫı ḳulaḳ kirişde olmaġ-ıla[7680] (5) bu ḫoşça gūş virüp[7681] geregi gibi diñledi. Türklerden (6) ne-şekl[7682] intiḳām[7683] aluruz deyü bunlar aṭup ṭutmaḳda,[7684] ammā ol gice (7) yoldaşuñ ḳurfasında üç dört miṣāfir yoldaş (8) daḫı[7685] var idi.[7686] Bunlar[7687] daḫı hep eşitdiler,[7688] şimdi yoldaşlar (9) murād eylediler ki[7689] yıraḳların çeküp andan şeyḫüñ[7690] ḳapuların (10) ḳırup cümlesin pāk-ı ru’ūsların[7691] ḳat‘ ideler.[7692] Ol zamān (11) ḳurfa ṣāḥibi olan[7693] yoldaş kā’il olmadı. Böyle iderseñüz[7694] biz[7695] (12) töhmetlü oluruz, hīç şeyḫu’l-beledden bu gūne şey ṣādır (13) olur mı[7696] **[P 79a]** deyü şāyet bize bir żararları[7697] ṭoḳana,[7698] hemān (14) a‘lāsı varup ḥākime bildürürüz.[7699] Ol zamān ḥisāb (15) anlaruñdur dediler.[7700] Şimdi bu re’y-i aḥsen[7701] görilüp[7702] gicenüñ **[İ₁ 176a]** (1) nıṣfu’l-leylinde ḳalkup Ḫayre’d-dīn[7703] Paşaya bu aḥvāli (2) ta‘rīf eylediler. Ol daḫı[7704] müftīyi ḳāżīyi daḫı ‘ulemāyı (3) ṣuleḥāyı gicenüñ bī vaḳtinde[7705] evlerinden ḳaġırup[7706] ḥużūra (4) getürtdi. Anlar daḫı ġāyet ḫavfa düşüp be cānum[7707] böyle (5) bī-vaḳt zamān paşa efendinüñ de’binden degül idi[7708] **[İ₂ 287]** bizi (6) ḥużūra da‘vet eylemek[7709] ḫoş **[V 84b]** imdi Allāh encāmını ḫayr (7) ḳılıvire[7710] deyüp[7711] ḫulāṣa gelüp herkes yerlü yerine[7712] oturduḳda (8) Ḫayre’d-dīn[7713] Paşa eytdi: Ey efendiler ḫoş geldiñüz hem (9) ma‘ẕūr ola sizlere[7714] zaḥmet virüp[7715] böyle[7716] bī-vaḳt (10) zamānda[7717] ḥużūra[7718] da‘vet olınmañuzdan[7719] maḳṣūd[7720] falān (11) şeyḫu’l-beledüñ[7721] evinde ‘aẕīm cem‘iyyet olınup Türklerden ne-şekl[7722] (12) intiḳām aluruz deyü[7723] meşveret üzre imişler. İmdi (13) sizüñ[7724]

[7678] yoldaş: İ₂ yoldaşlar
[7679] işidür: İ₂, P eşidür
[7680] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[7681] virüp: P idüp
[7682] ne-şekl: P niçe
[7683] intiḳām: P intiḳamımuz
[7684] ṭutmaḳda: P ṭutup ṣavurmaḳda
[7685] daḫı: -P
[7686] var idi: P olmaġ-ıla
[7687] bunlar: P anlar
[7688] eşitdiler: İ₁ işiddiler
[7689] eylediler ki: P eyledi-ki
[7690] şeyḫuñ: İ₂ şeyḫiñ
[7691] pāk-ı ru’ūsların: P pāklayalar
[7692] ḳat‘ ideler: -P
[7693] olan: -İ₁, -İ₂, -V
[7694] böyle iderseñüz: -İ₂, P böyle iderseñ
[7695] biz: -İ₁, -İ₂, -V
[7696] olur mı: İ₁ olur-mı
[7697] żararları: İ₂ ẕararları
[7698] ṭoḳana: P olur
[7699] bildürürüz: V bildirürüz
[7700] dediler: P deyü
[7701] şimdi bu re’y-i aḥsen: -P
[7702] görilüp: İ₂ görülüp, -P
[7703] Ḫayre’d-dīn: -P
[7704] ol daḫı: P ol-daḫı
[7705] bī vaḳtinde: İ₁ bī-vaḳtinde
[7706] ḳagırup: İ₂ çaġırup, -P
[7707] be cānum: İ₁ be-cānım, İ₂, V be-cānum
[7708] degül idi: P degüldi
[7709] eylemek: P etmek
[7710] ḳılıvire: P eyleye
[7711] deyüp: P deyü
[7712] yerine: P yerinde
[7713] Ḫayre’d-dīn: -P
[7714] sizlere: P size
[7715] virüp: P virdigümüzden
[7716] böyle: -P
[7717] zamānda: -P
[7718] ḥużūra: İ₂ ḥuṣūra, -P
[7719] da‘vet olınmañuzdan: -P
[7720] maḳṣūd: P murād
[7721] şeyḫü’l-beledüñ: İ₁ şeyḫ-i belediñ
[7722] ne-şekl: P niçe
[7723] deyü: P deyüp
[7724] sizüñ: İ₁ siziñ

daḫı bu şeyden[7725] ḫaberiñüz var mıdur yoḫsa anlar (14) kendi[7726] başlarından-mı söyleşürler deyü Ḫayre'd-dīn Paşa[7727] (15) bunları nezāketle[7728] yoḳladuḳda bunlar daḫı cümlesi **[İ₁ 176b]** (1) birden ma'aẕa'llāh sulṭanum ḥāşā[7729] ol şeyḫden bu gūne (2) ḫıyānet ṣādır ola,[7730] ol şeyḫüñ bizler[7731] cümlemüz[7732] başına (3) yemīn iderüz bizden müttaḳī kimsedür,[7733] var ise ol bīçāreye (4) keẕb [u] bühtān ola[7734] gerekdür ki bu şeyüñ[7735] aṣlına temeline[7736] (5) vāḳıf olmadan ol bīçāre şeyḫe bir ġażab etmeyesin, zīrā (6) faḳiru'l-ḥāl[7737] ve[7738] keşīrü'l-'iyāl[7739] kimesnedür[7740] seni ve baldan ṣaḳınuruz[7741] (7) deyüp ol ḥarām-zāde şeyḫi 'arş-ı a'lāya çıḳardılar. **[İ₂ 288]** (8) Hem ẓāhirde yine öyle görinüyordı, ammā[7742] her[7743] insānuñ[7744] ẓāhiri (9) bāṭınına uymaz. Hemān Ḥaḳ Te'ālā cümlemüzi ẓāhiri bāṭınına (10) muvāfıḳ olan ḳullarından eyleye, şimdi Ḫayre'd-dīn Paşa eytdi: (11) Çünki i'tiḳād etmediñüz gerekdür ki berāberce giderüz,[7745] ol (12) zamān göziñüzle gördükde ġayrı lām cīm ḳalmaz. Herkesüñ (13) ipligi[7746] pāzāra[7747] çıḳar[7748] dedükde[7749] anlar daḫı rāżī olup[7750] Ḫayre'd-dīn[7751] (14) Paşa daḫı ayaġına[7752] çarmuḫ[7753] çeküp ol yoldaş-ki[7754] ḳurfa (15) ṣāḥibidür öñlerine düşüp[7755] ṭoġru[7756] kendi[7757] ḳurfasına **[İ₁ 177a]** (1) getürdi.[7758] Ol şeyḫüñ evi ile yoldaşuñ ḳurfası (2) dīvār dīvāra olmaġla her ne söylense dīvārdan[7759] (3) işidilürdi.[7760] Pes imdi şeyḫüñ evinde daḫı ol (4) cem'iyyet-i münāfıḳān henüz daḫı ṭaġılmayup ol meşveret (5) i'cām üzerinde olup āyā[7761] bu kilāb bin kilāblardan[7762] ne-şekl[7763] (6) intiḳām aluruz **[V 85a]** deyü dillerinden çıḳanı ḳulaḳları eşitmez (7) idi. Ol zamān[7764] cümlesi kendi ḳulaḳları-y-ıla eşidüp (8) baş zemīne ṣaldılar.[7765] Andan 'ulemā Ḫayre'd-dīn[7766] Paşaya[7767] (9) eytdiler: Sulṭānum bu ḳurfada **[İ₂ 289]** siz ṭuruñ,[7768] biz

[7725] şeyden: P meşveretden
[7726] kendi: P kendileri
[7727] Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[7728] nezāketle: -P
[7729] ḥāşā: İ₂ ḫāşā
[7730] ola: P olmaz
[7731] ol şeyḫün bizler: -P
[7732] cümlemüz: İ₁ cümlemiz, -P
[7733] başına yemīn iderüz bizden müttaḳī kimsedür: -P
[7734] ola: P olmaḳ
[7735] şeyüñ: V şeynüñ
[7736] temeline: -P
[7737] faḳiru'l-ḥāl: P faḳiru'l-ḥāldür
[7738] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[7739] keşīrü'l-'iyāl: P keşīrü'l-'iyāldür
[7740] kimesnedür: -P
[7741] ṣaḳınuruz: İ₁ ṣaḳınur
[7742] hem ẓāhirde yine öyle görinüyordı ammā: -P
[7743] her: -V, -P
[7744] insanuñ: İ₂ insanıñ, -P
[7745] bāṭınına uymaz hemān Ḥaḳ Te'ālā cümlemüzi ẓāhiri bāṭınına muvāfıḳ olan ḳullarından eyleye şimdi Ḫayre'd-dīn Paşa eytdi çünki i'tiḳād etmediñüz gerekdür ki berāberce giderüz: -P
[7746] herkesüñ ipligi: -P
[7747] pāzāra: İ₂ pāzara, -P
[7748] çıḳar: -P
[7749] dedükde: İ₁, V dedikde
[7750] olup: P oldılar
[7751] Ḫayre'd-dīn: -P
[7752] ayaġına: -V
[7753] çarmuḫ: P çarmıḫ
[7754] yoldaş-ki: P yoldaşuñ
[7755] ḳurfa ṣāḥibidür öñlerine düşüp: -P
[7756] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[7757] kendi: -P
[7758] getürdi: P geldiler
[7759] ol şeyḫüñ evi ile yoldaşuñ ḳurfası dīvār dīvāra olmaġla her ne söylense dīvārdan: -P
[7760] işidilürdi: V eşidilürdi, -P
[7761] ṭaġılmayup ol meşveret i'cām üzerinde olup āyā: -P
[7762] bu kilāb bin kilāblardan: P Türklerden
[7763] ne-şekl: P niçe
[7764] ol zamān: P ol-zamān
[7765] ṣaldılar: P ṣalup
[7766] 'ulemā Ḫayre'd-dīn: -P
[7767] Paşaya: İ₁ Paşa
[7768] bu ḳurfada siz ṭuruñ: P siz bu ḳurfada turuñ

varalum[7769] (10) ol münāfıḳ şeyḫe naṣīḥat idelüm,[7770] bize ne cevāb-ı redd (11) iderler ise sen diñle[7771] baḳalum[7772] sözleri nedür, bizi gördüklerinde (12) yine evvelki sözlerinde olurlarsa[7773] kitāb ḳavlince ḥükmu'llāh[7774] (13) her ne ise **[P 79b]** saña fetvāların virürüz dediler. Ḫayre'd-dīn[7775] (14) Paşa daḫı pek ma'ḳūl deyüp yoldaşuñ ḳurfasında (15) ḳaldı, 'ulemādur[7776] ḳalḳup ol cem'iyyet olan[7777] şeyḫüñ ḳapusını[7778] **[İ₁ 177b]** (1) daḳḳ-ı bāb[7779] eylediler. Daḫı kendülerin bildürdiler, ḳapuyı açup (2) 'ulemādur[7780] içerü girdiler,[7781] oturdılar, baḳsalar ki orṭalıḳ (3) başḳa düzen aṣlā bunlar[7782] bī-pāk bī-pervā daḫı evvelki (4) sözi söyleşürler. Ol zamān[7783] 'ulemā bunlara ḳalḳup (5) eytdiler: Be-hey adamlar[7784] siz dīvāne mi olduñuz,[7785] evvelā başdan (6) bu sizüñ[7786] söyleşdigiñiz[7787] söz ḫalḳ içinde dāsitān[7788] olmış, (7) bizler inanmaduḳ, beynümüzde[7789] müşāvere eyledük, gice varup (8) şeyḫ ḳarındaşımuzla buluşalum,[7790] daḫı ol beyne'n-nāsda[7791] (9) söylenen fitneden su'āl idelüm[7792] didük, işte şimdi (10) geldük[7793] ḳulaġumuzla[7794] eşidiyoruz, hīç su'āle[7795] ḳalan[7796] (11) ḥācet yoḳ, ḫalḳuñ tevātür eyledüklerinden daḫı ziyāde **[İ₂ 290]** imdi (12) sen bu güne gün şeyḫu'l-beledsin daḫı 'ulemā ṭarīḳindesin (13) bir alay ḥarām-zāde 'urbān-ı eşḳıyāsına[7797] saña başbuġ (14) olmaḳ 'ayn-ı ḫaṭādur gerekdür ki bu şeyden ferāġat idüp[7798] (15) tövbe [u] istiġfār idesiz, yoḫsa bunuñ ṣoñı fenāya **[İ₁ 178a]** (1) çıḳar[7799] dedüklerinde bunlar daḫı 'ulemāya eytdiler kim[7800] biz ḳıyās (2) eyledük-ki bunlar daḫı bizümle mütāba'at etmege gelmişlerdür deyü (3) ḳapuyı açduḳ, eger böyle va'aẕ [u] naṣīḥat[7801] geldiñüzi[7802] bileydük[7803] (4) ḳapuyı bile açmazduḳ. Ne olmaḳ iḥtimāli[7804] vardur[7805] bir Türk (5) vilāyetimüzi żabṭ[7806] idüp bize ḥükm **[V 85b]** eyleye,[7807] bizde 'ārī (6) nāmūs yoḳ-mıdur yā Bin Ḳāżīyi getürüp vilāyetimüzde[7808] (7) sulṭān iderüz,[7809] yāḫūd cümlemüzde bu yolda (8)

[7769] varalum: İ₁, İ₂, V varalım
[7770] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[7771] ise sen diñle: -P
[7772] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[7773] sözleri nedür bizi gördüklerinde yine evvelki sözlerinde olurlarsa: -P
[7774] kitāb ḳavlince ḥükmu'llāh: P kitābu'llāh ḳavlince ḥükm
[7775] Ḫayre'd-dīn: -P
[7776] 'ulemādur: İ₁ 'ulemādır
[7777] cem'iyyet olan: -P
[7778] ḳapusını: P bābın
[7779] daḳḳ-ı bāb: P daḳḳ
[7780] 'ulemādur: İ₁ 'ulemādır
[7781] girdiler: P girdiklerinde
[7782] aṣlā bunlar: P bunlar aṣlā
[7783] ol zamān: P ol-zamān
[7784] adamlar: İ₁, İ₂, V ādemler
[7785] olduñuz: İ₁, İ₂, P oldıñuz
[7786] sizüñ: İ₁ söziñ, İ₂ sözüñ
[7787] söyleşdigiñiz: İ₁, İ₂, V söyleşdiñüz
[7788] dāsitān: P dāstān
[7789] beynümüzde: İ₁ beynimüzde
[7790] buluşalum: İ₁, İ₂, V buluşalım
[7791] beyne'n-nāsda: P beyne'n-nās içre
[7792] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[7793] geldük: İ₂ geldik, -P
[7794] ḳulaġumuzla: İ₁, İ₂, V ḳulaġımuzla
[7795] su'āle: V su'āl
[7796] ḳalan: -P
[7797] 'urbān-ı eşḳıyāsına: P 'urbānlarına
[7798] ferāġat idüp: -P
[7799] çıḳar: P varur
[7800] kim: -İ₁, -İ₂, -V
[7801] va'aẕ (u) naṣīḥat: İ₂ va'aẕ-ı naṣīḥate
[7802] geldiñüzi: İ₂ geldiñizi, P geldigiz
[7803] bileydük: İ₁ bildük, İ₂ bildik
[7804] iḥtimāli: İ₂ iḥtimāl
[7805] vardur: P var ki
[7806] żabṭ: İ₂ ẓabṭ
[7807] eyleye: P ide
[7808] vilāyetimüzde: İ₂ vilāyetimüze
[7809] iderüz: P ideriz

başımuz[7810] fedā iderüz.[7811] Zīrā Türkün[7812] cefāsın çekmege (9) ṭāḳatimüz ḳalmadı, daḫı her gün ṭavuḳ olmadan bir gün (10) ḫoros[7813] olmamuz yegdir[7814] didiler.[7815] Ol zamān[7816] ‘ulemā baḳdılar ki (11) bir vechle bunlara söz te’sīr idecek ḥāl ḳalmamış, (12) ittifāḳı-y-ıla[7817] cümlesi[7818] ‘āṣī olmışlar. ‘Ulemā’ daḫı size olmış (13) olacaḳ deyüp ol aradan ḳalḳup Ḫayre’d-dīn Paşa ki (14) ol yoldaşuñ[7819] ġurfasında[7820] ḳalmış idi, **[İ₂ 291]** anuñ yanına[7821] geldiler, (15) imdi ‘ulemānuñ[7822] keyfiyyet [u] aḥvāli[7823] Ḫayre’d-dīn[7824] Paşaya naḳl etmelerine[7825] **[İ₁ 178b]** (1) ḥācet ḳalmadı. **[P 80a]** Zīrā dīvārdan hep kendi ḳulaġı ile hep[7826] (2) istima‘ eylemiş idi.[7827] Şimdi ‘ulemādur[7828] bunlaruñ[7829] fetvāların (3) virüp aṭī‘u’llāh ve aṭī‘u’r-resūl ve uli’l-emri minkum (4) mażmūnı[7830] üzre bunlaruñ[7831] ḳatlleri saña ḥelāldür ve inşā’llāh[7832] (5) nuṣret senüñdür deyüp ol aradan vedā‘ idüp[7833] (6) Ḫayre’d-dīn[7834] Paşa sarāyına[7835] gelüp vāfir bu aḥvāl içün (7) te’essüf çekdi ve münāfiḳān-ı ‘urbānuñ kendi[7836] ḥaḳḳında söyledükleri (8) zehr-nāk cevābları kendi ḳulaġı-y-ıla eşitdi.[7837] Ḫoş imdi (9) yaramaza kendi belāsı yetişür[7838] mışdāḳınca ‘askere (10) ḫaber olınup[7839] aḥvāli bildürince[7840] hemān ‘askerüñ[7841] cümlesi (11) ḳuşanup ḥāżır[7842] [u] müḥeyyā oldılar. Şimdi gelelüm[7843] ol (12) şeyḫüñ evinde terkīm olan Türk ḫuṣūṣında dām (u) tezvīr (13) ne yola müncer oldı: Meger[7844] bunlar iki aydan ziyāde[7845] bu (14) aḥvāl üzre idiler.[7846] Vaḳtā ki[7847] ḫurūcları ol güne (15) idi, yigirmi biñ ‘Arab Bin Ḳāżī adamlarından[7848] ve yigirmi **[İ₁ 179a]** (1) biñ ḫāyin beledlüden cümlesi ḳırḳ biñ ‘urbān-ı (2) münāfiḳān olmaḳ üzre[7849] **[İ₂ 292]** başları buġları[7850] daḫı[7851] ol (3) ẕikr eyledigümüz[7852] beled[7853] şeyḫi[7854] idi. Ḥattā Bin Ḳāżī ol (4) şeyḫe mekṭūb gönderüp eger bu şey vücūda gelüp (5) himmet-i ‘āliyyeñüz berekātı-y-ıla ben Cezāyire[7855] cülūs idersem (6) seni **[V 86a]** cümle vaṭanuñ üzerine başbuġ naṣb

[7810] başımuz: İ₂ başlarımuz
[7811] iderüz: P ideriz
[7812] Türkün: P Türkin
[7813] ḫoros: P ḫoroṣ
[7814] yegdir: İ₂, V, P yeydür
[7815] didiler: İ₂, V, P dediler
[7816] ol zamān: P ol-zamān
[7817] ittifāḳı-y-ıla: P ittifāḳla
[7818] cümlesi: İ₁, İ₂ cümle
[7819] Ḫayre’d-dīn Paşa ki ol yoldaşuñ: -P
[7820] ġurfasında: P ġurfaya
[7821] ḳalmış idi anuñ yanına: -P
[7822] ‘ulemānuñ: -P
[7823] keyfiyyet (u) aḥvāli: İ₂ keyfiyyet-i aḥvāli, P ol ḥāli
[7824] Ḫayre’d-dīn: -P
[7825] etmelerine: P etmege
[7826] kendi ḳulaġı ile hep: -P
[7827] istima‘ eylemiş idi: P işitmişti
[7828] ‘ulemādur: İ₁ ‘ulemādır
[7829] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[7830] mażmūnı: İ₁, İ₂, V mażmūn
[7831] bunlaruñ: İ₁ bunlarıñ
[7832] inşā’llāh: İ₁ in-şāe
[7833] idüp: P eylediler
[7834] Ḫayre’d-dīn: -P
[7835] sarāyına: İ₂ sarāya
[7836] kendi: İ₂ kendi ḳulaġı-y-ıla
[7837] eşitdi: İ₁ eşiddi
[7838] yetişür: P yeter
[7839] olınup: P olup
[7840] bildürince: İ₁, İ₂ bildirince, P bildürdiler
[7841] ‘askerüñ: İ₁, İ₂ ‘asker
[7842] ḥāżır: V ḥāẓır
[7843] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[7844] terkim olan Türk ḫuṣūṣında dām (u) tezvīr ne yola müncer oldı meger: -P
[7845] ziyāde: P berü
[7846] bu aḥvāl üzre idiler: P böyle olup
[7847] vaḳtā ki: P meger
[7848] adamlarından: İ₁, V ādemlerinden, ‘Arablarından
[7849] olmaḳ üzre: -P
[7850] buġları: -P
[7851] daḫı: -P
[7852] eyledigümüz: İ₂, V eyledigimüz
[7853] beled: -P
[7854] şeyḫi: P şeyḫ
[7855] Cezāyire: P Cezā’ire

iderem (7) dimiş idi.[7856] Ol sebebden ol şeyḫ daḫı bu ḫuṣūṣ (8) içün[7857] atuñ dermeyān idüp çalışurdı. El-ḥāṣıl (9) ḳıṣṣayı ne dīrāz[7858] idelüm:[7859] Çün ṣabāḥ olduḳda ḳavm-i (10) ‘Arab ḫurūc eyleyüp[7860] daḫı çaġrışup derler idi-ki[7861] bugün (11) ol gündür ki Türk ṭāyifesinden bir kimse ḳomayuz deyü (12) ḥāy ḥūy ṣadāsı ‘Arab ṣamaṭası ‘ayyuḳa ser çekmiş (13) idi.[7862] Türk ‘askeri daḫı on iki biñ ḳılıç idi. (14) Şimdi Ḫayre’d-dīn[7863] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[7864] daḫı[7865] ‘askere ḳavl (15) ṣalup var yürüñ[7866] oġullar Allāh oñara diyince hemān **[İ₁ 179b]** (1) ‘askerdür[7867] ‘Arab ṭāyifesine[7868] bī-pāk bī-pervā varup (2) muḳābil olup ‘Arablar[7869] tüfeklerinüñ[7870] aġzını çaḳmaġını[7871] daḫı[7872] (3) ḥāyiḳ ucında çıḳılanmış bir iki üç aṭum[7873] bārūdını[7874] arayup (4) bulınca ġāzīler[7875] üçer ḳat ḳurşun[7876] alabandası[7877] urdılar. Şöyle-ki (5) zarzur yavrusı **[İ₂ 293]** gibi döḳilüp[7878] **[P 80b]** ṣoḳaḳlar içre ḳaldılar. (6) Andan ġāzīler dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup[7879] baḳıñızındı[7880] (7) ḳoca ṭumansuz[7881] ‘Arablar Türk ḳavminde[7882] ne-şekl adamlardur[7883] (8) deyüp[7884] ġūyā serçe alayına ‘uḳab ekinci ṭarlasına oraḳçı (9) ne resme girürse ‘Arablaruñ[7885] ḳalb [u] cenāḥlarına öyle[7886] girüp (10) yā meded Allāh böyle[7887] bir ḳılıç urdılar ki[7888] ḥadden bīrūn (11) ve ḳıyāsdan efzūn idi.[7889] Beyt:[7890]

Ne-ḳadar[7891] çoġ[7892] olsa ḳoyunuñ[7893] (12) sürüsi
Yeter imiş[7894] aña ḳaṣṣābuñ[7895] birisi

maẓmūnı[7896] üzre (13) ḳanlar seyl ‘aḳım gibi aḳup ecsādı götürdi.[7897] El-ḥāsıl (14) cenkdür[7898] gitdükçe[7899] ‘alevlenüp ṣabāhdan ikindiye[7900] ḳadar sürdi. (15) Ol vaḳtde ‘Arablar çaġrışup[7901] āmānu’llāh ve āmānu’r-resūl **[İ₁ 180a]** (1) yā seyyidi’l-mücāhidīn ene ḫadimikum[7902] dimege başladılar daḫı ḳaçup (2) zaviyelere ṭoldılar, ḳırḳ biñ ‘Arabdan yedi

[7856] dimiş idi: P dimişdi
[7857] bu ḫuṣūṣ içün: -P
[7858] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[7859] idelüm: İ₁, İ₂ idelim, -P
[7860] eyleyüp: P idüp
[7861] derler idi-ki: İ₁ derlerdi-ki, V, P dediler idi-ki
[7862] çekmiş idi: P çekdi
[7863] Ḫayre’d-dīn: -P
[7864] raḥmetu’llāhu ‘aleyh: -P
[7865] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7866] yürüñ: İ₂, V yüyrin
[7867] ‘askerdür: İ₁ ‘askerdir
[7868] ṭāyifesine: İ₁, V, P ṭā’ifesine
[7869] ‘Arablar: P ‘Arablardur daḫı
[7870] tüfeklerinüñ: İ₂ tüfekleriniñ, P tüfenginüñ
[7871] aġzını çaḳmaġını: P çaḳmaġın ve aġzın
[7872] daḫı: P ve hem
[7873] aṭum: İ₁, V, P aṭım
[7874] bārūdını: P bārūṭların
[7875] ġāzīler: P ġāzīlerdür
[7876] ḳurşun: -İ₁, -İ₂, -V
[7877] alabandası: İ₁, İ₂, V alabanda
[7878] dökilüp: İ₁, İ₂ dökülüp
[7879] olup: P olup olup
[7880] baḳıñızındı: P baḳıñız imdi
[7881] ṭumansuz: İ₁, V, P ṭumansız
[7882] ḳavminde: İ₁, İ₂, V ḳavmide
[7883] ne-şekl adamlardur: İ₁ ne-şekl ādemlerdür, P neler varmış
[7884] deyüp: P deyü
[7885] ‘Arablaruñ: İ₁ ‘Arabların
[7886] öyle: -İ₁, -İ₂, -V
[7887] böyle: P öyle
[7888] urdılar ki: İ₁, İ₂, V oynamışlardur ki
[7889] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn idi: P ancaḳ olur
[7890] beyt: -P
[7891] ne-ḳadar: P ne deñlü
[7892] çoġ: İ₂ çoḳ
[7893] ḳoyunuñ: P ḳoyun
[7894] yeter imiş: P yetermiş
[7895] ḳaṣābuñ: İ₂ ḳaṣābıñ
[7896] maẓmūnı: İ₂, V maẓmūn
[7897] götürdi: V, P getürdi
[7898] cenkdür: İ₁ cenkdir
[7899] gitdükçe: İ₁ giddükçe, P geçdükçe
[7900] ikindiye: İ₁, V ilkindiye, P ikindüye
[7901] çaġrışup: P çaġruşup
[7902] ene ḫadimikum: -P

yüz ‘Arab (3) ḳaldılar, anlar daḫı ecele berāber zaḥm-ı şedīd[7903] idiler.[7904] Ġāżīler- (4) den[7905] iki biñ miḳdārı ecel cāmından[7906] nūş etdiler,[7907] (5) iki biñden mütecāviz daḫı zaḥm-dār var idi. Ol (6) Bin Ḳāżīden gelen yigirmi biñ ‘Arab hep **[V 86b]** cümlesi (7) üstād mızrāḳçılar **[İ₂ 294]** idi. Anlardan daḫı[7908] bir dāne (8) ḳalmadı, ammā ġāzīlere mızrāḳ ile çoḳ zaḥm[7909] urdılar. (9) Ḫayre’d-dīn[7910] Paşa daḫı piyāde ‘asker mābeyninde[7911] amānın[7912] (10) oġullar çeküñ[7913] eliñüzi[7914] amān diyene[7915] ḳılıç olmaz[7916] deyü (11) güç belā ile[7917] ‘askeri tebes eyledi. ‘Arablaruñ[7918] söyledügi (12) sözler ki[7919] Türküñ[7920] nām [u] nişānın[7921] beledimüzden[7922] ḳalduralum[7923] (13) el-cins me‘a’l-cins[7924] olalum[7925] dimeleri ġāzīlerüñ[7926] pek (14) güçlerine gitmiş idi.[7927] Öldürmek degül etlerin yemekle bile[7928] (15) ġażabları[7929] teskīn olmazdı. Hele ne ḥāl ise[7930] **[İ₁ 180b]** (1) başları aşaġı olup[7931] hele[7932] Türklerüñ[7933] şerbetin içdiler. (2) Andan ol başbuġ olan şeyḫi dört çeyrek idüp (3) her çeyregin bir ḳapuya aşdı[7934] ve ol yedi yüz zaḥm-dār (4) ‘Arablar ki zaviyelere ḳaçup[7935] amānu’llāh ve[7936] amānu’r-resūl birle (5) anları[7937] üç yıla mücrim idüp yalıda[7938] mīrīye mütea‘llıḳ olan (6) ḫiẕmetleri itdirdiler.[7939] Şimdi beş on gün bunuñ (7) mābeyni[7940] geçdükde[7941] Ḫayre’d-dīn[7942] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[7943] (8) ‘ulemā’ [u] ṣuleḥāyı ḥużūra çaġurup[7944] buyurdı-ki ne-ḳadar (9) ehl-i beledli var ise[7945] gelsünler. Anlarla[7946] meşveretüm vardur (10) deyü tenbīh eyledi. El-ḥāṣıl[7947] ḳıṣṣayı ne dīrāz[7948] idelüm:[7949] **[İ₂ 295]** Cümlesi[7950] (11) gelüp cāmi‘-i kebīrüñ[7951] içine **[P 81a]** ṭoldular.[7952] Ḫayre’d-dīn[7953] Paşa (12) daḫı ‘ulemā ile ḳalḳup cāmi‘-i kebīre girüp miḥrāb (13) yanında[7954] oṭurdılar.

[7903] zaḥm-ı şedīd: P zaḥm
[7904] idiler: P yediler
[7905] ġāzīlerden: İ₁ ġāzīler daḫı
[7906] cāmından: P cāmın
[7907] etdiler: P eyledi
[7908] daḫı: -P
[7909] ġāzīlere mızrāḳ ile çoḳ zaḥm: P mızrāḳ ile çoḳ ġāzīleri zaḥm
[7910] Ḫayre’d-dīn: -P
[7911] mābeyninde: İ₁, İ₂, V beyninde
[7912] amānın: V ammānın, P amānuñ
[7913] çeküñ: İ₁, İ₂, V çekin
[7914] eliñüzi: P eliñüz
[7915] diyene: V, P degene
[7916] olmaz: P yoḳdur
[7917] belā ile: P belā-y-ıla
[7918] ‘Arablaruñ: İ₂ ‘Arablarıñ
[7919] söyledügi sözler ki: -P
[7920] Türküñ: İ₂, V Türkün, P Türkleri
[7921] nām (u) nişānın: -P
[7922] beledimüzden: İ₂ beledimizden
[7923] ḳalduralum: İ₁, İ₂, V ḳaldırup
[7924] el-cins me‘a’l-cins: -P
[7925] olalum: İ₁, İ₂ olalım: -P
[7926] ġāzīlerüñ: İ₂, V ġāzīleriñ
[7927] gitmiş idi: P gidüp
[7928] bile: -İ₁, -İ₂, -V
[7929] ġażabları: İ₂ ġaṭabları
[7930] ne ḥāl ise: -P
[7931] başları aşaġı olup: -P
[7932] hele: -İ₁, -İ₂, -V
[7933] Türklerüñ: İ₁, İ₂, V Türkin
[7934] aşdı: P aṣaḳodılar
[7935] ol yedi yüz zaḥmdār ‘Arablar ki zaviyelere ḳaçup: P ol zaviyelere ḳaçup yüz ‘Arabları daḫı
[7936] ve: -İ₂
[7937] amānu’llāh ve[7937] amānu’r-resūl birle anları: -P
[7938] yalıda: -İ₁, -İ₂, -V
[7939] itdirdiler: İ₂, V, P etdirdiler
[7940] mābeyni: P arası
[7941] geçdükde: İ₂ geçdikde
[7942] Ḫayre’d-dīn: -P
[7943] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[7944] çaġurup: İ₂, V çaġırup
[7945] var ise: İ₁, İ₂, V var-ise
[7946] anlarla: P anlaruñla
[7947] el-ḥāṣıl: P netīce
[7948] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[7949] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[7950] cümlesi: P cümle
[7951] cāmi‘-i kebīrüñ: İ₂ cāmi‘-i kebīriñ
[7952] ṭoldular: İ₁ ṭoldılar
[7953] Ḫayre’d-dīn: -P
[7954] miḥrāb yanında: -P

‘Askerden daḫı[7955] beş altı yüz miḳdār[7956] (14) yigit şöyle-ki Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḳafādārlarından olmaḳ (15) üzre bellerinde birer çift[7957] ṭabancalı[7958] daḫı birer pala **[İ₁ 181a]** (1) bıçaġı[7959] pinhān olup[7960] Ḫayre’d-dīn[7961] Paşanuñ eñsesinde (2) ṭurdılar. Ammā ehl-i beledlü ol gün ‘aẓīm ḫavfa[7962] düşüp (3) ḳıyās etdiler ki cümlesin[7963] Türkler[7964] ḳıracaḳlardur. Andan (4) Ḫayre’d-dīn[7965] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh nuṭḳa gelüp[7966] eytdi: Ey (5) ḳavm-i Cezāyir[7967] az çoḳ bizler sizlere[7968] ne eyledük ve bu fitneyi (6) ḳaldurmadan murādıñuz ne idi ve bu etdiñüz, ef‘āl-ı ḳabīḥa (7) ne fi‘ldür ve bu maṣlaḥat **[V 87a]** ne maṣlaḥatdur ki[7969] bizden tā bu mertebe (8) ‘aczlıḳ getürdiñüz, ben ḫod kendi īḫtiyārumla içüñüzden[7970] (9) gitmek diledüm,[7971] beni şer‘an ḳoyuvirmediñüz, ḥāl ne ki[7972] ben[7973] (10) sizüñ[7974] ḥaḳḳıñuzda bir fenālıḳ[7975] etmedüm,[7976] ṣaġiru’s-sin[7977] olanuñuz (11) oġlum daḫı[7978] evsaṭ olanlarıñuzı[7979] ḳarındaşum kebīr[7980] olanlarıñuz[7981] (12) pederüm[7982] maḳāmında bilüp[7983] daḫı ḳādir olduḳça[7984] her biriñüze[7985] (13) niçe[7986] eyülükler[7987] eyledüm ve[7988] bā-ḫuṣūṣ **[İ₂ 296]** kendi ilim memleketüm (14) sizüñ[7989] uġruñuza[7990] fedā eyleyüp evvel Allāh soñra bizler[7991] (15) bir alay ve ibnü’s-sebīl[7992] gelüp belediñüzi[7993] küffār elinden **[İ₁ 181b]** (1) ḫalāṣ idüp[7994] daḫı belediñüzi[7995] nūr-ile münevver eyleyüp sizlere (2) yār [u] ḳafadārlıḳ eyledük.[7996] Anlaruñ[7997] müjdi[7998] bizlere şimdi[7999] bu mıdır, (3) böyle nā-ma‘ḳūl[8000] iş işleyüp[8001] niçeleriñüz[8002] nā-ḥaḳ[8003] yire[8004] (4) telef oldıñuz, sizler āyā bu fitneyi[8005] ḳaldurmadan[8006] ‘acem ġāzīlerin (5) ġāfil-mi ḳıyās iderdiñüz,

[7955] daḫı: -P
[7956] miḳdār: İ₂ miḳdārı
[7957] şöyle-ki Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḳafadārlarından olmaḳ üzre bellerinde birer çift: -P
[7958] ṭabancalı: P silāḥların
[7959] daḫı birer pala bıçaġı: -P
[7960] olup: P idüp
[7961] Ḫayre’d-dīn: -P
[7962] ḫavfa: İ₂ ḫavf
[7963] cümlesin: P ol gün cümlesin
[7964] Türkler: -P
[7965] Ḫayre’d-dīn: -P
[7966] raḥmetu’llāhi ‘aleyh nuṭḳa gelüp: -P
[7967] ḳavm-i Cezāyir: P ḳavm-i Cezā’ir
[7968] sizlere: P size
[7969] ve bu etdiñüz ef‘āl-ı ḳabīḥa ne fi‘ldür ve bu maṣlaḥat ne maṣlaḥatdur: -P
[7970] içüñüzden: İ₂ içiñüzden
[7971] diledüm: İ₁ diledim
[7972] ḥāl ne ki: -P
[7973] ben: P ve ben daḫı
[7974] sizüñ: İ₂, V siziñ, -P
[7975] ḥaḳḳıñuzda bir fenālıḳ: İ₁ ḥaḳḳıñuzda bir fenālik, P elimden geldükçe eylükler
[7976] etmedüm: P eyledim
[7977] ṣaġiru’s-sin: P küççük
[7978] oġlum daḫı: P evlādım ve
[7979] olanlarıñuzı: İ₂, P olanlarıñuz
[7980] kebīr: P ve büyük
[7981] olanlarıñuz: P olanuñuz
[7982] pederüm: İ₂ pederim
[7983] bilüp: P olup
[7984] daḫı ḳādir olduḳça: -P
[7985] herbiriñüze: İ₁ herbiriñize, -P
[7986] niçe: -P
[7987] eyülükler: İ₂, V eylükler, -P
[7988] eyledüm ve: -P
[7989] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[7990] uġruñuza: İ₂, V uġrıñıza
[7991] bizler: İ₂ birler
[7992] bir alay ve ibni’s-sebīl: -P
[7993] belediñüzi: İ₁ belediñizi, P belediñüz
[7994] idüp: P eyledük
[7995] belediñüzi: İ₁ belediñizi
[7996] nūr-ile münevver eyleyüp sizlere yār (u) ḳafadārlıḳ eyledük: -P
[7997] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[7998] müjdi: İ₁, İ₂, V müzdi
[7999] şimdi: -P
[8000] nāma‘ḳūl: P ḳabīḥ
[8001] iş işleyüp: P işler iderseñüz
[8002] niçeleriñüz: İ₁ niçeleriñiz, -P
[8003] nāḥāḳ: -P
[8004] yire: İ₂, V yere, -P
[8005] telef oldıñuz sizler āyā bu fitneyi: -P
[8006] ḳaldurmadan: İ₁ ḳaldırmadan, -P

sizlerden benüm me’mūlım bu idi-ki (6) bizüm[8007] başumuza[8008] bir ṣıḳlet gelse[8009] cümleñüz[8010] bizüm[8011] yolımuza[8012] cān-ile (7) baş fedā etmek gerek idiñüz, ammā[8013] siz de[8014] bir vechle ḳabiliyyet[8015] (8) yoḳ imiş.[8016] Şimdi fetvā mūcibince cümleñüzüñ[8017] ḳanı (9) baña ḥelāldür ve bu yanumda ṭuran[8018] ġāzīler sizüñ[8019] cümleñüzi (10) selmān-ı paḳ[8020] etmege[8021] çeñeleri ḫarṭ ḫarṭ idüp hemān benden (11) bir işārete baḳarlar, ammā ben[8022] sizüñ[8023] etdiñüz[8024] fitnenüñ[8025] (12) muḳabelesine[8026] yine inşā’llāh eylük iderem dedükde[8027] (13) ol zamān[8028] ‘ulemā’ [u] ṣuleḥā bütün ayaġa ḳalḳup cezāka’llāhu (14) ḫayren kesīran Ḥaḳ Te‘ālā saña ḫayr ‘ivāżlar virsün daḫı (15) ṭūl-ı ‘ömr-ile mu‘ammer eylesün[8029] ḥaḳḳā ki ve’l-āfīne ani’n-nās **[İ₂ 297] [İ₁ 182a]** (1) mażmūnınca ‘amel eyledük,[8030] imdi sulṭānum bizüm saña du‘ādan (2) ġayrı bir kārımuz[8031] yoḳdur. Ḥaḳ Te‘ālā seni berrde ve baḥrde (3) a‘dā-yı münāfıḳān üzerine manṣūr eylesün,[8032] uli’l-emrüñ (4) bizler ḥaḳḳını[8033] bilürüz, ulū’l-emre iṭā‘at etmeyenüñ[8034] İslāmı (5) dürüst degüldür ve bu fitneden bir vechle bizüm ḫaber [u] āgāhımuz (6) yoḳdur ve bu güne bu gün emr-i pādişāhī birle seni vilāyetimüzde (7) ḥākimü’l-vaḳt ve[8035] vālī-yi beglerbegi[8036] bilürüz. Allāh **[V 87b]** yardımcuñ (8) olsun[8037] hemān saña ve ‘askere gelmek ḳaṣd idenlerüñ[8038] (9) ḥaḳḳından gel dediler. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[8039] Paşa eytdi: (10) Dinleyiñizindi[8040] yā ehl-i Cezāyir[8041] cümleñüz[8042] birden[8043] helāk olmaḳlıġı-mı (11) ḳabūl idersiñüz yoḫsa fesād başlarını[8044] söyleyüp (12) ḳabāḥatsız[8045] maẓlūmlaruñ[8046] helāk olmaduġını-mı istersiñüz. (13) Zīrā ‘askerüñ murādı sizüñ[8047] cümle[8048] yedi yaşıñuzdan (14) yuḳarısın hep[8049] ḳırsalar gerek[8050] idi, lākin ben rıżā virmedüm,[8051] (15) hem Allāhuñ emri degüldür[8052] didüm.[8053] Lākin

[8007] ‘acem ġāzīlerin ġāfil-mi ḳıyās iderdiñüz sizlerden benüm me’mūlım bu idi-ki bizüm: -P
[8008] başumuza: İ₂ başımuza: -P
[8009] bir ṣıḳlet gelse: -P
[8010] cümleñüz: İ₂ cümleñiz, -P
[8011] bizüm: -P
[8012] yolımuza: İ₂ yolımıza, -P
[8013] cān-ile baş fedā etmek gerek idiñüz ammā: -P
[8014] siz de: İ₁, İ₂ siz-de, -P
[8015] bir vechle ḳabiliyyet: -P
[8016] yoḳ imiş: İ₂, V yoġ-imiş, -P
[8017] cümleñüzüñ: İ₁ cümleñüziñ
[8018] ṭuran: P olan
[8019] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[8020] selmān-ı pāk: P pāk
[8021] etmege: P çıḳarmaġa
[8022] ben: -P
[8023] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[8024] etdiñüz: İ₂ etñiz, P itdüñiz
[8025] fitnenüñ: -P
[8026] muḳābelesine: P muḳābelesinde
[8027] dedükde: İ₁ dedikde
[8028] ol zamān: P ol-zamān
[8029] Ḥaḳ Te‘ālā saña ḫayr ‘ivāżlar virsün daḫı ṭūl-ı ‘ömr-ile mu‘ammer eylesün: -P
[8030] eyledük: İ₁, İ₂ eyledik
[8031] kārımuz: İ₂ kārımız
[8032] Ḥaḳ Te‘ālā seni berde ve baḥrde a‘dā-yı münāfıḳān üzerine manṣūr eylesün: -P
[8033] ḥaḳḳını: P ḥaḳḳın
[8034] etmeyenüñ: İ₁ itmeyeniñ
[8035] ḥākimi’l-vaḳt ve: -P
[8036] vālī-yi beglerbegi: P beglerbegi
[8037] Allāh yardımcuñ olsun: -P
[8038] idenlerüñ: İ₁, İ₂ idenleriñ
[8039] ol zamān Ḫayre’d-dīn: -P
[8040] dinleyiñizindi: P diñleñüz imdi
[8041] Cezāyir: P Cezā’ir
[8042] cümleñüz: P cümle
[8043] birden: -P
[8044] başlarını: P başların
[8045] ḳabāḥatsızlar: P ḳabāḥatsızlaruñ
[8046] maẓlūmlaruñ: İ₁ maẓlūmlarıñ, -P
[8047] sizüñ: İ₁ siziñ, -P
[8048] cümle: P cümleñüz
[8049] yedi yaşıñuzdan yuḳarısın hep: -P
[8050] gerek: -P
[8051] virmedüm: P virmedim
[8052] hem Allāhuñ emri degüldür: -P
[8053] didüm: İ₂, V dedüm, -P

ḳabāḥat ṣāḥiblerin **[İ₁ 182b]** (1) söylesünler,[8054] ara yerden[8055] ḳabāḥatsız olan maẕlūm[8056] bī-günāhlara[8057] ḳadr olmasun (2) deyü ‘asker ile bu minvāl üzre ḳavl [u] ḳarār eyledüm, **[İ₂ 298]** siz ne-dersiñüz (3) ve[8058] ḳanġısın iḫtiyār idersiñüz dedi. Ol zamān[8059] cümlesi de[8060] **[P 81b]** (4) eytdiler: Vāḳı‘ada paşa efendimüzüñ sözi yerindedür eliñ[8061] (5) yaramazından ötüri[8062] biz niçün ölürüz, bildigimüzi (6) ve eşitdigimüzi söylerüz[8063] lākin ma‘āẕa’llāh hiçbir[8064] kimseye nā-ḥaḳ (7) yire[8065] bu da berāberdür[8066] deyüp[8067] āteşte[8068] yaḳmayuz, zīrā bu[8069] (8) yerüñ[8070] üstü var ise altına daḫı girilmesi emr-i (9) muḳarrerdür[8071] dediler.[8072] Andan defter idüp falān falān[8073] deyüp[8074] (10) ḥisāb etdiler. Yüz seksen beş fesād başı daḫı (11) buldılar, ammā anlaruñ[8075] biri-de ol[8076] meclisde ḥāżır[8077] degüller idi. (12) Hep orada burada pinhān idiler.[8078] Ol zamān[8079] du‘a [u] senālar[8080] (13) olınup[8081] cāmi‘den çıḳup herkes mekānlu[8082] mekānına[8083] (14) gitdiler.[8084] Ḫayre’d-dīn[8085] Paşa daḫı gelüp[8086] sarāyına oturduḳda (15) iki yüz[8087] yoldaş ta‘yīn idüp ol fesād başı olanlaruñ[8088] **[İ₁ 183a]** (1) evlerini[8089] baṣup kendülerin[8090] ṭuṭup ve iki ellerin ḳafalarına (2) bend-i belā birle zincīre dizüp keşān-be-keşān[8091] yüz seksen (3) beş ‘aded Türk düşmānı olmaḳ üzre ‘Arapları Ḫayre’d-dīn[8092] (4) Paşanuñ öñüne[8093] getürdiler. **[İ₂ 299]** Ammā[8094] meẕkūrlaruñ[8095] birinüñ-de (5) evlerini yaġma[8096] itdürmedi.[8097] Ol zamān[8098] dīvān idüp ne-ḳadar (6) ‘asker var ise[8099] dīvāna **[V 88a]** ḳaġurdı. Keẕālik[8100] ‘ulemā [u] ṣuleḥayı (7) daḫı[8101] beledlünüñ[8102] ekābir [u] a‘yānların çaġurup[8103] el-ḥāṣıl[8104] büyük (8) ġalebe[8105]

[8054] lākin ḳabāḥat ṣāḥiblerin söylesünler: -P
[8055] yerden: İ₂, V, P yerde
[8056] ḳabāḥatsız olan maẕlūm: -P
[8057] bīgünāhlara: P günāhsuzlara
[8058] ‘asker ile bu minvāl üzre ḳavl (u) ḳarār eyledüm siz ne-dersiñüz ve: -P
[8059] ol zamān: P ol-zamān
[8060] de: -İ₁, -İ₂, -V
[8061] eliñ: İ₁, İ₂ elin, -P
[8062] yaramazından ötüri: P yaramaz içün
[8063] bildigimüzi ve eşitdigimüzi söylerüz lākin: İ₂ bildigimüzi söylerüz ve eşitdigimüzi lākin, P lākin bildigümüz söyleyüp
[8064] hiçbir: -İ₁, -İ₂, -V
[8065] yire: İ₂, V yere
[8066] berāberdür: P berāber
[8067] deyüp: P deyü
[8068] āteşte: İ₂, V, P āteşe
[8069] zīrā bu: -P
[8070] yerüñ: İ₂, V yeriñ, -P
[8071] üstü var ise altına daḫı girilmesi emr-i muḳarrerdür: -P
[8072] dediler: P deyüp
[8073] falān falān: İ₂, P falān ve falān
[8074] deyüp: V, P deyü
[8075] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[8076] ol: İ₂ o
[8077] ḥāżır: İ₂, V ḥāẕır
[8078] hep orada burada pinhān idiler: -P
[8079] ol zamān: P ol-zamān
[8080] senālar: P senā
[8081] olınup: P olup
[8082] mekānlu: -P
[8083] mekānına: P mekānlarına
[8084] gitdiler: V gidiler
[8085] Ḫayre’d-dīn: -P
[8086] gelüp: -İ₂
[8087] iki yüz: İ₂ iki-yüz
[8088] olanlaruñ: İ₂ olanlarıñ
[8089] evlerini: P evlerin
[8090] kendülerin: İ₁ kendilerin
[8091] ve iki ellerin ḳafalarına bend-i belā birle zincīre dizüp keşān-be-keşān: -P
[8092] Ḫayre’d-dīn: -P
[8093] öñüne: P ḥużūrına
[8094] ammā: -P
[8095] meẕkūrlaruñ: İ₁ mezkūrlarıñ, -P
[8096] birinüñ-de evlerini yaġma: -P
[8097] itdürmedi: İ₂, V etdürmedi, -P
[8098] ol zamān: P ol-zamān
[8099] var ise: P var ise bir bir
[8100] dīvāna ḳaġurdı keẕālik: -P
[8101] daḫı: -P
[8102] beledlünüñ: İ₁, İ₂, V beledlinüñ
[8103] çaġurup: İ₂, V çaġırdı
[8104] el-ḥāṣıl: -P
[8105] ġalebe: -P

dīvān oldı-ki ancaḳ olur andan Ḫayre'd-dīn[8106] Paşa (9) 'ulemāya eytdi: Ey efendiler bunlaruñ[8107] ḥaḳḳında ne buyurursıñuz (10) dedükde 'ulemā eytdi: Yā Mevlānā el-Paşa bunlara ḳatlden (11) ġayrı bir şey yoḳdur dediler. Ol zamān[8108] Ḫayre'd-dīn[8109] Paşa (12) bunları 'askerden ricā eyleyüp eytdi: Gelüñ[8110] oġullar (13) bunları 'afv idelüm,[8111] baña bağışlayuñ[8112] zīrā bunlar sizlere (14) çoḳ ḫiẕmet idüp İspanya donanması[8113] geldükde[8114] (15) sizüñle ma'an berāber çalışdılar. Şimdi[8115] düşmez ḳalḳmaz **[İ₁ 183b]** (1) bir Allāhdur bir sürçmekle aṭ ayaġı kesilmez[8116] cān bitürmege (2) baḳalum[8117] oġullar cān yitürmekden[8118] bir şey añlamaz dedükde[8119] (3) 'askerdür[8120] meger bellerinde yaraḳları berāber idi. Hemān bir oġurdan (4) çeküp dīvānuñ orṭa yerinde[8121] yüz seksen beşinüñ-de (5) kellesin uçurdılar, andan eytdiler: Merḥamet ṣāḥibi olan (6) adam[8122] ḥākim olmaz çünki böyle merḥamet ṣāḥibisin **[İ₂ 300]** var (7) bir medreseye gir de[8123] 'ömriñi[8124] 'ibādetle iṭā'atle[8125] geçür, bu (8) mevżı'da olan adam[8126] bir miḳdār çakır pençeli gerekdür, (9) cenāb-ı Rabbu'l-'ālemīnüñ[8127] bize virdügi fırṣantı eger[8128] (10) anlara virmiş ola-y-ıdı anlar bizüm[8129] birimüzi[8130] sāg ḳomayup (11) belki meyyitümüzi[8131] bile[8132] āteşe[8133] yaḳarlardı, bā-ḫuṣūṣ ki[8134] ḳatllerine (12) şer'an fetvāsı virilmiş idi,[8135] müfsidleri bizden ricā idersin[8136] (13) deyüp[8137] 'askerdür[8138] teḥevvür-i şedīd ile çıḳup **[P 82a]** gitdiler.[8139] Ḫayre'd- (14) dīn[8140] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh bu ma'rekeden[8141] ḳatı[8142] bī-ḥużūr (15) olup gözlerinden belā bārānı gibi[8143] yaş dökilüp[8144] aġladı. **[İ₁ 184a]** (1) Bu ḳadar[8145] 'ulemānuñ yanında ḥacīl[8146] düşüp ḥürmetüñ[8147] ḳırduḳlarına[8148] (2) ziyāde elem çeküp göñlinden eytdi: Şimden soñra[8149] bizüm bu (3) vilāyetden çıḳup gitmemüz[8150] ḳarībdür[8151] dedi. Andan ol (4) gice

[8106] Ḫayre'd-dīn: -P
[8107] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[8108] ol zamān: P ol-zamān
[8109] Ḫayre'd-dīn: -P
[8110] gelüñ: İ₁, İ₂, V gelin
[8111] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[8112] bağışlayuñ: İ₁ bağışlayıñ
[8113] bunlar sizlere çoḳ ḫiẕmet idüp İspanya donanması: -P
[8114] geldükde: İ₁ geldikde, -P
[8115] sizüñle ma'en berāber çalışdılar şimdi: -P
[8116] bir sürçmekle aṭ ayaġı kesilmez: -P
[8117] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[8118] yitürmekden: İ₁, İ₂ yitirmekden
[8119] dedükde: İ₁, İ₂, V dedikde
[8120] 'askerdür: İ₁ 'askerdir
[8121] dīvānuñ orṭa yerinde: P divān ortasında
[8122] adam: İ₁ ādem
[8123] gir de: İ₁ gir-de
[8124] 'ömriñi: P 'ömrüñ
[8125] iṭā'atle: V ṭā'atle
[8126] adam: İ₁, V ādem
[8127] cenāb-ı Rabbu'l-'ālemīnüñ: P cenāb-ı Rabbu'l-'ālemīn
[8128] bize virdügi fırṣantı eger: P eger bize virdügi fırṣandı
[8129] anlar bizüm: -P
[8130] birimüzi: P birimüz
[8131] meyyitümüzi: İ₁ meyyitimüzi, -P
[8132] bile: -İ₁, -İ₂, -P
[8133] āteşe: -P
[8134] bāḫuṣūṣ ki: İ₁, V, P bāḫuṣūṣ-ki
[8135] idi: -İ₁, -V, -P
[8136] idersin: İ₂ iderseñ
[8137] deyüp: P deyü
[8138] 'askerdür: İ₁, P 'askerdir
[8139] gitdiler: İ₁ giddiler
[8140] Ḫayre'd-dīn: -P
[8141] raḥmetu'llāhu 'aleyh bu ma'rekeden: -P
[8142] ḳatı: -İ₁, P daḫı
[8143] belā bārānı gibi: -P
[8144] dökilüp: İ₁, İ₂, V dökülüp
[8145] bu ḳadar: P bunca
[8146] ḥacīl: İ₂, V ḥacil
[8147] ḥürmetüñ: P hürmetin
[8148] ḳırduḳlarına: İ₁ ḳırdıḳların, İ₂, V ḳırdıḳlarına
[8149] şimden soñra: İ₂, P şimden-soñra
[8150] gitmemüz: İ₁, İ₂, V gitmemiz
[8151] ḳarībdür: P emr-i muḳarrerdür

Ḫayre’d-dīn Paşa ziyādesi-y-ile aġladı ve yoldaşlaruñ (5) dīvān orṭasında bu küstaḥlıġı idüp ḥürmetüñ (6) şikest **[V 88b]** eyledüklerinden ḳatı[8152] ziyāde perīşān ḫāṭır oldı. (7) Andan[8153] iki rek‘at namāz ḳılup istiḫāre eyledi ve eytdi: (8) Yā Rabb kişinüñ ḥürmeti munḳaṭı‘ olmadan ölmesi ḫayrludur[8154] (9) ‘azzüñ celālüñ ḥaḳḳı-çün yüz aḳlığı birle[8155] **[İ₂ 301]** ben ‘abd-i ża‘īf (10) ḳulınuñ şu Cezāyir[8156] iḳliminden[8157] ḫayrlusı ile ḳısmetümi[8158] ḳaṭ‘ (11) eyle deyüp firāşına girüp[8159] yatdı. Seyrinde anı gördi-ki[8160] (12) Ḫıżır ‘aleyhi’s-selām gelüp eytdi: Yā Ḫayre’d-dīn veyā (13) Naṣre’d-dīn[8161] niçün böyle elem üzre olursın,[8162] yarın (14) Bin Ḳāżī ṭarafından gelen adama[8163] ḳal‘anuñ[8164] miftāḥını[8165] teslīm (15) idesin,[8166] andan kendiñ[8167] gün ṭoġrusı ṭarafına teveccüh **[İ₁ 184b]** (1) idesin ve ehl [u] ‘iyālın[8168] Cicelde[8169] maḥfuẓ idesin ve[8170] bāḳī (2) ḳalan ġazālarıñı[8171] üç seneye ḳadar tekmīl idesin,[8172] nihāyet (3) yine nuṣret senüñdür deyüp ġā’ib[8173] oldı. Ḫayre’d-dīn[8174] Paşadur (4) uyanup yüzin[8175] yerlere sürüp[8176] ḥamd-ı yezdān eyledi, çün (5) ṣabāḥ olduḳda[8177] üç pāre tekne kendi yār [u] ḳafadārları-y-ıla (6) donadup ḫāżır[8178] [u] müḥeyyā[8179] eyledi.[8180] Altı pāre teknenüñ (7) re’islerine tenbīh eyledi-ki siz daḫı ardumdan ḳalḳup (8) gelüp benümle Cicelde[8181] buluşalum[8182] dedi. Anlar daḫı sem‘anen (9) dediler. Zīrā ol altı pāre teknenüñ[8183] re’isleri[8184] hep Ḫayre’d- (10) dīn Paşanuñ[8185] kendi çırāḳları idi,[8186] daḫı ṭoḳuz pāre (11) tekne kendinüñ mālı idi ve kāfir yaḳasında[8187] bir aṭa[8188] (12) başmaya[8189] giderüz deyü böyle[8190] bir söz **[İ₂ 302]** çıḳarmışlar idi.[8191] (13) Bir mühim iş olduġından Ḫayre’d-dīn Paşa maḥṣūṣ (14) kendi[8192] gidiyorur[8193] ve Allāh yardımcısı olsun deyü ḫalḳ (15) du‘ā[8194] ider idi.[8195] Ġażbān olup gitdügi[8196] kimsenüñ ḫāṭırına **[İ₁ 185a]** (1) gelmedi. Ḥāṣıl ḳıṣṣayı pür-

[8152] Ḫayre’d-dīn Paşa ziyādesi-y-ile aġladı ve yoldaşlaruñ dīvān orṭasında bu küstaḥlıġı idüp ḥürmetüñ şikest eyledüklerinden ḳatı: -P
[8153] oldı andan: P olmaġ-ıla
[8154] kişinüñ ḥürmeti munḳaṭı‘ olmadan ölmesi ḫayrludur: -P
[8155] yüz aḳlığı birle: -P
[8156] Cezāyir: İ₂ Cezāyire, P Cezā’irden
[8157] iḳliminden: İ₂ ḳiliminden, -P
[8158] ḳısmetümi: İ₂ ḳısmetimi, P ḳısmetin
[8159] girüp: -P
[8160] anı gördi-ki: -P
[8161] yā Ḫayre’d-dīn veyā Naṣre’d-dīn: -P
[8162] üzre olursın: İ₂ üzre olursun, P çekersin
[8163] gelen adama: İ₁, V gelen ādeme, P adam gelür
[8164] ḳal‘anuñ: İ₁, İ₂ ḳal‘anıñ
[8165] miftāḥını: P miftāḥın
[8166] idesin: P idüp
[8167] andan kendiñ: -P
[8168] ‘iyālın: İ₁, İ₂, P ‘iyāluñ
[8169] Cicelde: P Cecilde
[8170] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[8171] ġazālarıñı: P ġazālaruñ
[8172] idesin: P idüp
[8173] ġā’ib: İ₁ ġāyib
[8174] Ḫayre’d-dīn: -P
[8175] yüzin: İ₂ yüzlerin, -P
[8176] yerlere sürüp: -P
[8177] olduḳda: İ₁ oldı
[8178] ḫāżır: V ḫāẓır
[8179] müḥeyyā: -P
[8180] eyledi: P oldılar
[8181] benümle Cicelde: P Cecilde benümle
[8182] buluşalum: İ₁, İ₂ buluşalım
[8183] pāre teknenüñ: -P
[8184] re’īsleri: P re’isler
[8185] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ: -P
[8186] idi: P idi idi
[8187] yaḳasında: P yaḳalarında
[8188] aṭa: P ada
[8189] başmaya: P başmaġa
[8190] böyle: -P
[8191] çıḳarmışlar idi: İ₁ çıḳarmışlar, P çıḳartdı
[8192] bir mühim iş olduġından Ḫayre’d-dīn Paşa maḥṣūṣ kendi: -P
[8193] gidiyorur: İ₁ gideyor, İ₂ gidiyor, -P
[8194] ve Allāh yardımcısı olsun deyü ḫalḳ du‘ā: -P
[8195] ider idi: İ₁ iderdi
[8196] gitdügi: İ₁ giddügi

ḫişṣemüz[8197] Bin Ḳāżīye geldi: Çünki[8198] (2) Bin Ḳāżīnüñ bu ḳadar[8199] adamları[8200] helāk oldı daḫı beledlünüñ[8201] (3) bu ḳadar[8202] cān ḳırılmaġa hep Bin Ḳāżī sebeb oldı. Āḫir kendü (4) kendüsine tefekkür idüp inṣāfa **[V 89a]** geldi, eytdi:[8203] Bu ḳadar (5) ‘Abdullāhuñ[8204] günāhı vebāli benüm boynumadur, yarın ḳıyāmet (6) güninde benüm ḥālüm[8205] niçe olur, bu fitne hep benüm[8206] dām [u] tezvīrümle (7) oldı, bāḫuṣūs ki[8207] ol ṣeyḫu’l-beled[8208] derdmendi[8209] bizüm[8210] (8) corṭumuzda dört çeyrek idüp her bir çeyregin bir (9) ḳapuya berdār eylemişler, deveyi yardan uçuran bir ṭuṭam (10) oṭdur mażmūnınca biz aña ḫaber göndermiş idük, eger (11) Cezāyiri Türklerüñ elinden alup ben Cezāyire sulṭān (12) olursam seni vaṭan ṣeyḫi iderem[8211] dimemüzle[8212] derdmend (13) kendüsin bu belāya giriftār eyledi. Yarın rūz-ı cezāda (14) anuñ günāhı bizi neyler[8213] deyüp[8214] aġladı.[8215] Andan[8216] eytdi: **[İ₂ 303]** Bu[8217] Ḫayre’d- (15) dīn[8218] Paşa daḫı bir tehī adam[8219] olmaduġına şekküm gümānum[8220] **[İ₁ 185b]** (1) ḳalmadı. Zīrā her ḳaçan[8221] aña düşmānlıḳ eyledümse ‘aḳabinde (2) bir belāya ġiriftār olup[8222] aṣla işüm ilerüye gitmedi. İmdi (3) ‘āḳil olana bu ḥikmet yeter, hemān **[P 82b]** a‘lāsı Ḫayre’d-dīn[8223] (4) Paşa ile eyü olmadan ġayrı ‘ilāç yoḳdur deyüp Ḳara (5) Ḥasandan ḫabersüz[8224] bir nāme yazup kendi murābıṭı-y-ıla[8225] maḥfīce (6) Ḫayre’d-dīn[8226] Paşaya gönderdi ve[8227] nāmesinde vāfir ‘özürler (7) dileyüp sen bizüm[8228] etdigimüzle[8229] ḳalmayasın[8230] gerekdür ki[8231] yine senüñle (8) oġullu babalu olalum[8232] dimiş. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[8233] Paşa (9) murābıṭa[8234] eytdi: Senüñ Bin Ḳāżī dedigüñ[8235] herīfüñ[8236] (10) yüzi ardı yoḳdur, daḫı[8237] va‘desinde ṣādıḳ degüldür. (11) Bu ḳadar ümmet-i Muḥammedüñ nā-ḥaḳ[8238] yire[8239] ḳānına girdi. Yarın (12) ḳıyāmet güninde[8240] anlaruñ[8241]

[8197] ḥāṣıl ḳıṣṣayı pür-ḫişṣemüz: İ₁ ḥāṣıl ḳıṣṣayı pür-ḫişṣemiz, P bu yaña gelelüm
[8198] Bin Ḳāżīye geldi çünki: -P
[8199] bu ḳadar: P bunca
[8200] adamları: İ₁, V ādemleri
[8201] beledlünüñ: İ₁, İ₂, V beledlinüñ
[8202] bu ḳadar: P bunca
[8203] eytdi: -P
[8204] Abdullāhuñ: İ₂ Abdullāhıñ
[8205] ḥālüm: İ₁, İ₂ ḥālim
[8206] benüm: İ₂ benim
[8207] bāḫuṣūs ki: İ₁ bāḫuṣūs ki, İ₂ bāḫuṣūs-ki, -P
[8208] ol ṣeyḫu’l-beled: -P
[8209] derdmendi: İ₁, İ₂ derdimendi, -P
[8210] bizüm: İ₁, İ₂ bizim, -P
[8211] corṭumuzda dört çeyrek idüp her bir çeyregin bir ḳapuya berdār eylemişler deveyi yardan uçuran bir ṭuṭam oṭdur mażmūnınca biz aña ḫaber göndermiş idük eger Cezāyiri Türklerüñ elinden alup ben Cezāyire sulṭān olursam seni vaṭan ṣeyḫi iderem: -P
[8212] dimemüzle: İ₁ dimemizle, -P
[8213] kendüsin bu belāya giriftār eyledi yarın rūz-ı cezāda anuñ günāhı bizi neyler: -P
[8214] deyüp: P deyü
[8215] aġladı: P aġlayup
[8216] andan: -P
[8217] bu: -İ₁, -P
[8218] Ḫayre’d-dīn: -P
[8219] adam: İ₁ ādem
[8220] şekküm gümānüm: İ₁ şekkim gümānım, P şekküm
[8221] ḳaçan: V ḳaçan ben
[8222] olup: V, olur, P oludum
[8223] Ḫayre’d-dīn: -P
[8224] ḫabersüz: İ₂, P ḫabersiz
[8225] murābıṭı-y-ıla: İ₁ murābuṭı-y-ıla
[8226] maḥfīce Ḫayre’d-dīn: -P
[8227] ve: -İ₁
[8228] sen bizüm: -P
[8229] etdigimüzle: İ₂ etdigimizle, -P
[8230] ḳalmayasın: -P
[8231] gerekdür ki: İ₁ gerekdir ki, -P
[8232] olalum: İ₁, İ₂ olalım
[8233] Ḫayre’d-dīn: -P
[8234] murābıṭa: İ₁ murābuṭa
[8235] dedigüñ: İ₁, İ₂ didigin, V dedigi
[8236] herīfüñ: P herīf
[8237] yüzi ardı yoḳdur daḫı: -P
[8238] nāḥāḳ: -P
[8239] yire: İ₁, İ₂ yere, -P
[8240] ḳıyāmet güninde: -P
[8241] anlaruñ: İ₁, İ₂ anlarıñ

cevābın virsin ve ikide birde (13) fitne ḳaynatmadan ferāġat[8242] eylesün.[8243] Eger murād[8244] [u] makṣūdı[8245] (14) Cezāyire[8246] sulṭān olmaḳ ise işte ḳal‘anuñ[8247] miftāhları[8248] (15) getür eline teslīm eyle,[8249] gelsün Cezāyire[8250] oṭursun. **[İ₁ 186a]** (1) Ol daḫı kendüyi ṣınasın[8251] dedi. Şimdi murābıṭ[8252] yā Mevlānā (2) el-Paşa **[İ₂ 304]** ben bu maṣlaḥat içün gelmedüm,[8253] lākin[8254] sizüñ[8255] mābeynüñüzi[8256] (3) bulup[8257] feaṣliḥū beyne eḫaveykum maẓmūnınca sizi ḳarındaşlar (4) idüp[8258] ‘adāveti[8259] ṣadāḳate **[V 89b]** mübādele etmege geldüm deyü murābuṭ[8260] (5) yalvaragördi, olmadı. Ḫayre’d-dīn[8261] Paşa ḳabūl etmedi,[8262] (6) götür sen[8263] ḳal‘anuñ[8264] miftāḥını[8265] Bin Ḳāżīye teslīm eyle (7) ne ḥāli var ise[8266] gelsün,[8267] görsün,[8268] ben bir ecnebī adamum (8) baña ḥākimlik gerekmez, Allāh[8269] çārṣūlarına[8270] pāzār virsün (9) dedi. Şimdi[8271] murābut daḫı[8272] miftāḥları alup Bin Ḳāżīye (10) ṭoġru[8273] çıḳup getsün,[8274] ammā Ḫayre’d-dīn[8275] Paşa ḳal‘anuñ (11) miftāhların Bin Ḳāżīye göndermesi rü’yāda[8276] görünen (12) şeyḫüñ ta‘rīfi ile[8277] idi. Yoḫsa Ḫayre’d-dīn Paşa (13) raḥmetu’llāhi ‘aleyh[8278] Bin Ḳāżīye ḳal‘a[8279] miftāḥı degül belki dişine (14) ṭaş virmez idi.[8280] Hem ḥikmetu’llāh ẓuhūra gelse gerek idi, (15) aña çāre olmaz, nitekim denilmişdür ‘alā ḳavle’ş-şā‘ir:

[İ₁ 186b] (1) Olacaḳ olsa gerek çār-ı nā-çār
Gerek ḳalbüñ geñ ṭut (2) gerek dar

Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük: Biz[8281] (3) şimdi Ḫayre’d-dīn[8282] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[8283] daḫı[8284] ḥarem cemā‘atin[8285] (4) tekneye indirüp havā[8286] muḫālif

[8242] ferāġat: P ferāġ
[8243] eylesün: P olsun
[8244] murād: -P
[8245] murād-ı makṣūdı: İ₁, İ₂ murād (u) maḳṣūdı
[8246] Cezāyire: P Cezā’ire
[8247] ḳal‘anuñ: İ₁, İ₂ ḳal‘anıñ
[8248] miftāḥları: P miftāḥların
[8249] eyle: P eyleye
[8250] Cezāyire: P Cezā’ire
[8251] ol daḫı kendüyi ṣınasın: -P
[8252] murābıṭ: İ₁, V murābuṭ
[8253] gelmedüm: P gelmedim
[8254] lākin: -İ₁, -İ₂, -V
[8255] sizüñ: İ₂ siziñ
[8256] mābeynüñüzi: V mābeyniñüz
[8257] bulup: P bulmaġa geldim
[8258] sizi ḳarındaşlar idüp: -P
[8259] ‘adāveti: İ₂ ‘adāvet, -P
[8260] ṣadāḳate mübādele etmege geldüm deyü murābuṭ: -P
[8261] olmadı Ḫayre’d-dīn: -P
[8262] etmedi: P etmeyüp
[8263] götür sen: İ₂ getürsün, P götür
[8264] ḳal‘anuñ: -P
[8265] miftāḥını: P miftāḥların
[8266] var ise: İ₁, İ₂, V var-ise
[8267] gelsün: -P
[8268] görsün: İ₁, İ₂ görsin
[8269] ben bir ecnebī adamum baña ḥākimlik gerekmez Allāh: -P
[8270] çārşūlarına: İ₂ pāzārlarına, -P
[8271] pāzār virsün dedi şimdi: -P
[8272] daḫı: -P
[8273] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[8274] çıḳup getsün: -P
[8275] Ḫayre’d-dīn: -P
[8276] rü’yāda: P rü’yāsında
[8277] ta‘rīfi ile: İ₂, P ta‘rīfi-y-ile
[8278] Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhu ‘aleyh: -P
[8279] ḳal‘a: -P
[8280] virmez idi: İ₂, P virmezdi
[8281] hem hikmetu’llāh ẓuhūra gelse gerek idi aña çāre olmaz nitekim denilmişdür ‘alā ḳavle’ş-şā‘ir olacaḳ olsa gerek çār (u) nāçār/Gerek ḳalbüñ geñ ṭut gerek dar ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[8282] Ḫayre’d-dīn: -P
[8283] raḥmetu’llāhu ‘aleyh: -P
[8284] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[8285] cemā‘atin: İ₁, V cemā‘atüñ, İ₂ cemā‘atiñ
[8286] havā: İ₁, İ₂, V ḥavā

olmaġ-ıla[8287] ol gice **[İ₂ 305]** limanda (5) yatdılar. Ammā gelelüm[8288] Cezāyir içre[8289] ‘ulemā [u] ṣuleḥā daḫı ekābir [u] a‘yān[8290] (6) el-ḥāṣıl Ḫayre’d-dīn[8291] Paşayı ḥasbeten li’llāh sevenler bir araya (7) cem‘ olup Ḫayre’d-dīn Paşanuñ[8292] böyle añsuzdan[8293] seferli (8) olup[8294] gitmesi[8295] eyü görmediler. Daḫı ḥarem cemā‘atinüñ[8296] tekneye (9) indürdüginden[8297] kimsenüñ[8298] ḫaberi[8299] yoġ-ıdı.[8300] Eger olsa daḫı (10) ziyāde güft [u] gūya[8301] bā‘iṣ olup ḳīl [u] ḳāle[8302] çekilür idi.[8303] (11) Şimdi ‘ulemā eytdiler: Hīç degüldür[8304] paşa efendimüzüñ mübārek (12) ḫāṭır-ı şerīflerine[8305] bir ġubār el virmişdür,[8306] zīrā bu gidiş (13) bir daḫı **[P 83a]** gelme gidişine beñzemez, eger gelmek niyyeti olsa (14) lā-büdd ‘ādet-i cemīlesi üzre bizi ḥużūra ḳaġırup (15) murād [u] maḳṣūḍları her ne ise meşveret[8307] iderler idi[8308] **[İ₁ 187a]** (1) ve[8309] daḫı cümleden biribirine lā-büdd bir[8310] vekīl[8311] naṣb ider (2) idi,[8312] bu gidiş ġażab gidişidür, eyvāh şöyle bir (3) dīni bütün ġāzī adam[8313] elimüzden[8314] çıḳup gidiyorur[8315] (4) aña mı[8316] aġlayalum[8317] yoḫsa pādişāh ġażabına[8318] nā’il o- (5) lacaġumuza[8319] mı aġlayalum,[8320] niçün-ki ḫaṭṭ-ı hümāyūn birle (6) beledimize beglerbegi naṣb **[V 90a]** olınmış emīrdür deyü vāfir (7) ḳasāvet çeküp aġladılar ve[8321] sebeb-i ġażabların istifsār **[İ₂ 306]** (8) idüp mābeynlerinde anı buldılar ki hīç degüldür. İllā (9) yoldaşlaruñ dīvān orṭasında[8322] ol yüz seksen (10) beş ḳatle vācib olmış herīflerüñ[8323] ḫuṣūṣı-çün[8324] (11) Ḫayre’d-dīn[8325] Paşa anlaruñ ‘afv olınmasın ricā eyledükde[8326] (12) anlar bilā-iẕn ol küstaḥlıġı idüp daḫı artuḳ eksük (13) söyledükleri[8327] zehrnāḳ cevāblardan mübārek ḫāṭır-ı şerīfleri[8328] (14) münkesir[8329] olduġı aẓhar mine’ş-şemsdür lākin ḥaḳḳı vardur. (15) Bu bābda ġāziyān büyük ‘ayıb etdiler, lākin[8330] Allāh vire[8331] **[İ₁ 187b]** (1) bolay-kim bu gice

[8287] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[8288] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim
[8289] Cezāyir içre: -P
[8290] daḫı ekābir (u) a‘yān: -P
[8291] Ḫayre’d-dīn: -P
[8292] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ: P anuñ
[8293] añsuzdan: İ₁, İ₂, V añsızdan
[8294] seferli olup: -P
[8295] gitmesi: P gitmesin
[8296] cemā‘atinüñ: V, P cemā‘atüñ
[8297] indürdüginden: P indürdiginden
[8298] kimsenüñ: -P
[8299] ḫaberi: P ḫaberleri
[8300] yoġ-ıdı: P yoġdı
[8301] güft (u) gūya: -P
[8302] bā‘iṣ olup ḳīl (u) ḳāle: P ḳīl (u) ḳāle bā‘iṣ olurdı
[8303] çekilür idi: -P
[8304] degüldür: P degül
[8305] ḫāṭır-ı şerīflerine: P ḫāṭırına
[8306] el virmişdür: İ₂, P el-vermişdür
[8307] eger gelmek niyyeti olsa lābüd ‘ādet-i cemīlesi üzre bizi ḥużūra ḳaġırup murād (u) maḳṣūḍları her ne ise meşveret: -P
[8308] iderler idi: İ₂ ider idi, -P
[8309] ve: -İ₂, -P
[8310] daḫı cümleden biribirine lā-büdd bir: -P
[8311] vekīl: İ₁ vekl, -P
[8312] naṣb ider idi: -P
[8313] adam: İ₂, V ādem
[8314] elimüzden: İ₂ elimizden
[8315] gidiyorur: İ₁, İ₂ gidiyor, P gidecegine mi
[8316] aña mı: -P
[8317] aġlayalum: İ₁, İ₂ aġlayalım
[8318] ġażabına: P ġażaba
[8319] olacaġumuza: İ₁, İ₂, V olacaġımuza
[8320] aġlayalum: İ₁ aġlayalım
[8321] niçün-ki ḫaṭṭ-ı hümāyūn birle beledimize beglerbegi naṣb olınmış emīrdür deyü vāfir ḳasāvet çeküp aġladılar ve: -P
[8322] orṭasında: P ortasında
[8323] herīflerüñ: İ₁, İ₂, V herīfleriñ
[8324] ḫuṣūṣı-çün: P ḫuṣūṣı-çündür
[8325] Ḫayre’d-dīn: -P
[8326] eyledükde: İ₂, V eyledikde
[8327] söyledükleri: -P
[8328] ḫāṭır-ı şerīfleri: P ḫāṭırı
[8329] münkesir: V, P münkeṣir
[8330] lākin: P ammā
[8331] Allāh vire: -P

ḳalḳup gitmeye-y-idi[8332] varup bulışup[8333] mübārek (2) ḫāṭırın ele alup esenleşe-y-idük[8334] dediler. Çün ṣabāḥ (3) olduḳda baḳdılar ki daḫı ḳalḳmamışlar, hele varup Ḫayre'd-dīn[8335] (4) Paşaya bulışup ḥāl [u] ḥāṭır ṣorışdılar ve eytdiler: Yā (5) re'isü'l-mücāhidīn uġruñuz[8336] ḫayr ola, bu gitmeñüzden bizler (6) ḳatı[8337] pek[8338] ziyāde[8339] perīşān ḥāl olduḳ, āyā bir daḫı mübārek (7) cemālüñ görür miyüz, yoḫsa ḥasret ḳıyāmete mi ḳalur, (8) kerem [u] luṭf eyleyüp[8340] bizüm maḥzūn ḳalbümüzi[8341] mesrūr eyle, bu (9) aḥvāl ne-şekl aḥvāldür dediler. Ol zamān Ḫayre'd-dīn (10) Paşanuñ[8342] mübārek[8343] gözlerinden belā bārānı miṣ̲āl[8344] yaşlar (11) aḳup[8345] Allāḥu Te'ālā cümleñüzden[8346] **[İ₂ 307]** rāżī olup[8347] berḫudār olasız[8348] (12) dedi.[8349] Andan eytdi: Bizüm bu vilāyetde ne ṭuracaḳ ḥālümüz[8350] (13) ḳaldı görmediñüz mi. ötey-gün dīvān orṭasında[8351] (14) olan rüsvālıġa anı öyle etmeden murād seni istemeyüz (15) dimekdür. imdi dökilüp[8352] sökülmeden[8353] bu ḳorṣanlıḳ[8354] **[İ₁ 188a]** (1) ṭarīḳı-y-ıla[8355] çekilüp[8356] gitmemüz evlādur. imdi sizler[8357] benüm muḥabbet-i (2) ṣādıḳlarum olduġuñuzdan[8358] yüregimüñ[8359] āteşinden bu ḳadarca[8360] (3) söyledüm gerekdür ki bu aḥvāli kimseye keşf-i rāz etmeyesiz. (4) Ḥaḳ Te'ālā **[P 83b]** ecelden āmān virüp[8361] ḳısmetümüz[8362] var[8363] ise (5) belki iki üç seneye ḳadar yine gelüp[8364] sizüñ ile[8365] görüşmemüz (6) emr-i muḳarrerdür. zīrā bu gitmeklik benüm kendi re'yümle[8366] degüldür. (7) hem ol **[V 90b]** ḫuṣūṣ içün ḳalbüm bir miḳdār münkesirdür.[8367] hemān (8) Ḥaḳ Te'ālā[8368] cümlemüze[8369] 'āḳıbet ḫayrlıġı[8370] rūzī[8371] ḳılıvire.[8372] (9) imdi gerekdür ki[8373] bizi ḫayr[8374] du'ādan ferāmūş buyurmayasız. (10) sizüñ[8375] cümleñüzi[8376] Allāhuñ birligine[8377] ışmarladum[8378] deyüp[8379] (11) 'ulemā ile vedā'laşup daḫı ol sā'at-i mübārekde bād- (12) bānların açup üç pāre tekne

[8332] ḳalkup gitmeye-y-idi: P ḳalḳmaya-y-ıdı
[8333] bulışup: -P
[8334] esenleşe-y-idük: : İ₁, İ₂, V esenleşe-y-idik
[8335] Ḫayre'd-dīn: -P
[8336] uġruñuz: İ₁, İ₂, V uġrıñuz
[8337] ḳatı: -P
[8338] pek: -İ₂, -V, -P
[8339] ziyāde: -P
[8340] eyleyüp: P idüp
[8341] ḳalbümüzi: P ḳalbümüz
[8342] ol zamān Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: P Paşanuñ ol zamān
[8343] mübārek: -P
[8344] miṣ̲āl: P miṣ̲āli
[8345] aḳup: P döküp
[8346] cümleñüzde: İ₂ cümleñizden
[8347] olup: P ola
[8348] berḫudār olasız: -P
[8349] dedi: -P
[8350] ḥālümüz: İ₁, V ḥālimüz
[8351] orṭasında: P ortasında
[8352] dökilüp: İ₁ dökülüp
[8353] sökülmeden: P söylemeden
[8354] bu ḳorṣanlıḳ: -P
[8355] ṭarīḳı-y-ıla: P ṭarīḳla
[8356] çekilüp: -P
[8357] sizler: P siz
[8358] olduġuñuzdan: İ₁, İ₂, V olduġıñuzdan
[8359] yüregimüñ: İ₁ yüregimiñ
[8360] kadarca: İ₁ ḳadar
[8361] virüp: P virür
[8362] ḳısmetümüz: İ₁ ḳısmetimüz, -P
[8363] var: -P
[8364] gelüp: -İ₁, -İ₂, -P
[8365] sizüñ ile: İ₁, İ₂ siziñ ile, -P
[8366] re'yümle: İ₁ re'yimle
[8367] hem ol ḫuṣūṣ içün ḳalbüm bir miḳdār münkesirdür: -P
[8368] Ḥaḳ Te'ālā: P Allāhu Te'ālā
[8369] cümlemüze: -P
[8370] ḫayrlıġı: P ḫayrluġı
[8371] rūzī: -P
[8372] ḳılıvire: P vire
[8373] gerekdür ki: -P
[8374] ḫayr: -P
[8375] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ, -P
[8376] cümleñüzi: P cümleñüz
[8377] Allāhuñ birligine: P Allāha
[8378] ışmarladum: P ışmarladım
[8379] deyüp: P deyü

olmaḳ üzre[8380] yola revān (13) olup muvāfıḳ[8381] eyyām-ile[8382] çekilüp[8383] gitdiler. ‘Ulemādur[8384] melīl [u] (14) maḥzūn birle herkes[8385] **[İ₂ 308]** mekānlu[8386] mekānına[8387] gidüp Ḫayre’d-dīn[8388] (15) Paşanuñ anlara söyledügi cevāb-ki bu[8389] gitmeklik benüm[8390] kendi[8391] **[İ₁ 188b]** (1) re’yümle[8392] degüldür[8393] dimesinden bildiler ki Ḫayre’d-dīn Paşa[8394] (2) boş adam[8395] degüldür. Ammā çāre ne[8396] añsuzdan[8397] içlerinden (3) çıḳup gitdügine yās [u] mātem ḳaldılar. Şimdi bizüm ḳışşayı (4) pür-ḫişşemüz[8398] Ḫayre’d-dīn[8399] Paşaya[8400] geldi:[8401] Çünki üç pāre (5) tekne olmaḳ üzre Cezāyirden ḳalḳup yola revān olup (6) gitdi[8402] dimiş idük.[8403] Ertesi gün Cicel limanına varup[8404] (7) dāḫil oldılar. Cicel[8405] ḳavmi Ḫayre’d-dīn[8406] Paşanuñ berāber (8) olduġın[8407] ḫaber alup[8408] büyügi küçügi[8409] ḫāk-i pāya[8410] gelüp (9) yüz sürdiler, daḫı ḫoş geldiñüz, ṣafā geldiñüz yā (10) Mevlānā el-Paşa zartena mübārek deyüp alḳışladılar. (11) Daḫı[8411] ḥarem cemā‘atin[8412] burca çıḳarup anda sākin (12) oldılar, andan yir yirden[8413] ḳabāyil-i ‘Arab eşidenler gelüp (13) Ḫayre’d-dīn[8414] Paşaya bulışup ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan[8415] (14) efzūn[8416] peşkeş[8417] getürdiler. Bu minvāl üzre Ḫayre’d-dīn[8418] (15) Paşa ‘ibādāt[8419] [u] ṭā‘ātinde olsun, beş on günden **[İ₁ 189a]** (1) soñra[8420] o bir altı tekne ki Ḫayre’d-dīn Paşa anları[8421] Cezāyirde[8422] (2) bıraḳmış idi. Anlar daḫı[8423] gelüp **[İ₂ 309]** Cicel[8424] limanına dāḫil oldılar. (3) Zīrā Ḫayre’d-dīn Paşa ol altı pāre teknenüñ re’isleri-ki (4) kendi çıraḳları idi. Cezāyirden kendi ‘ale’l-‘acele kāfir (5) yaḳasında bir[8425] ada[8426] başmaḳ nāmı-y-ıla çıḳup[8427] gitdükde[8428] anlara (6) daḫı tenbīh eyledi-ki sizler daḫı benüm[8429] ardumdan[8430] çoḳ (7) eglenmeyüp gelüp baña Cicelde **[V 91a]** yetişesiz dimiş idi.

[8380] olmaḳ üzre: -P
[8381] muvāfıḳ: -P
[8382] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla, -P
[8383] çekilüp: -P
[8384] ‘ulemādur: İ₁, P ‘ulemādır
[8385] birle herkes: -P
[8386] mekānlu: -P
[8387] mekānına: P mekānlarına
[8388] Ḫayre’d-dīn: -P
[8389] anlara söyledügi cevāb-ki bu: -P
[8390] gitmeklik benüm: P benüm gitdi
[8391] kendi: -P
[8392] re’yümle: İ₁ re’yimle
[8393] degüldür: P degildür
[8394] ki Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[8395] boş adam: İ₁, İ₂ boş ādem, -P
[8396] ammā çāre ne: -P
[8397] añsuzdan: İ₂, V añsızdan, -P
[8398] içlerinden çıḳup gitdügine yās (u) mātem ḳaldılar şimdi bizüm ḳışşayı pür-ḫişşemüz: -P
[8399] Ḫayre’d-dīn: -P
[8400] Paşaya: P Paşa
[8401] geldi: -P
[8402] Cezāyirden ḳalḳup yola revān olup gitdi: -P
[8403] dimiş idük: İ₁ dimiş idik, -P
[8404] Cicel limanına varup: İ₂ Ciceliye limanına varup, P varup Ciceli limanına
[8405] Cicel: P Ciceli
[8406] Ḫayre’d-dīn: -P
[8407] olduġın: İ₂ olduġuñ
[8408] ḫaber alup: P bilüp
[8409] büyügi küçügi: P büyük ve küçük
[8410] ḫāk-i pāya: P ḫāk-i pāyına
[8411] ḫoş geldiñüz ṣafā geldiñüz yā Mevlānā el-Paşa zartena mübārek deyüp alḳışladılar daḫı: -P
[8412] ḥarem cemā‘atin: İ₁, İ₂, V ḥarem cemā‘atüñ
[8413] yir yirde: İ₂, V, P yer yerden
[8414] Ḫayre’d-dīn: -P
[8415] ve ḳıyāsdan: -P
[8416] efzūn: P ziyāde
[8417] peşkeş: P hedāye
[8418] Ḫayre’d-dīn: -P
[8419] ‘ibādāt: -P
[8420] günden soñra: P günden-soñra
[8421] Ḫayre’d-dīn Paşa anları: -P
[8422] Cezāyirde: P Cezā’irden
[8423] bıraḳmış idi anlar daḫı: -P
[8424] Cicel: İ₂ Cicele, P Ciceli
[8425] zīrā Ḫayre’d-dīn Paşa ol altı pāre teknenüñ re’isleri-ki kendi çıraḳları idi Cezāyirden kendi ‘ale’l-‘acele kāfir yaḳasında bir: -P
[8426] ada: İ₁, İ₂ aṭa, -P
[8427] başmaḳ nāmı-y-ıla çıḳup: -P
[8428] gitdükde: İ₁ giddikde, -P
[8429] anlara daḫı tenbīh eyledi-ki sizler daḫı benüm: -P
[8430] ardumdan: İ₁ aramdan, -P

(8) Anlar daḫı varup[8431] cümlesi ṭoḳuz pāre tekne oldılar.[8432] (9) Ammā[8433] büyük tekneler idi, yigirmi dörder yigirmi ikişer (10) on sekizer banḳ tekneler idi,[8434] ṭoḳuzı-da Ḫayre'd-dīn[8435] (11) Paşanuñ kendi mālı idi. Daḫı ṭoḳuz pāre teknede (12) iki biñ levend[8436] 'askeri var idi. Şöyle-ki hep kendi (13) yār [u] ḳafādārları ve[8437] muḥib-i ṣādıḳları idi. Ol zamān[8438] (14) Ḫayre'd-dīn[8439] Paşa ṭoḳuz pāre tekne olmaḳ üzre yaġlayup (15) 'azm sefer[8440] eylediler.[8441] Muvāfıḳ eyyām-ile[8442] Palarma ḳıyularına **[İ₁ 189b]** (1) varup anda ṭoḳuz pāre barçaya rāst geldiler.[8443] (2) Bi-'avn-i Ḫudā[8444] her biri bir kāfir barçasına çaṭup amān [u] zamān (3) virmeyüp ṭoḳuzın-da[8445] feṭḥ eyleyüp[8446] daḫı birer leşi (4) yedeklerine ṭaḳup ṣālimīn [u] ġānimīn ṭokuzıncı güni (5) şenlik şādmānlıḳ iderek[8447] Cicel limanına gelüp[8448] **[P 84a] [İ₂ 310]** (6) dāḫil oldılar. Ol ṭoḳuz pāre ġanīmet barçalaruñ[8449] (7) yükleri hep zaḫīre idi, kimi buġday kimi arpa (8) kimi zeyt yaġı[8450] kimi zeytūn kimi peksimet kimi taḥta (9) kimi[8451] baḳlava[8452] el-ḥāṣıl[8453] pirince ḳahveye varınca var idi, (10) daḫı çuḳa bez bārūt ḳurşun, netīce-i kelām ḳırḳ (11) 'anbār olmaḳ üzre[8454] her bir eşyādan birer cüz'i bulınurdı. (12) Şimdi Ḫayre'd-dīn[8455] Paşa ol ṭoḳuz pāre barça[8456] ġanīmetlerüñ[8457] (13) yüklerin boşaldup ṭaşra çıḳardı.[8458] Andan aḳtarmaları (14) bozup kerāstelerinden levendān-ı ġāziyān[8459] içün[8460] ḳışla[8461] (15) daḫı mükellef[8462] ḫāneler[8463] ve maḫzenler[8464] yapdurdı, daḫı tekneler içün **[İ₁ 190a]** (1) her birine birer[8465] mühimmāt maḫzenleri yapdurdı. Ḳabāyil-i 'Arab[8466] (2) daḫı barçalaruñ[8467] esīr kāfirleri[8468] iki yüz[8469] elli beş kāfir (3) olmaḳ üzre[8470] bünyād iderler idi.[8471] Ḫulāṣa Ḫayre'd-dīn[8472] (4) Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[8473] yolı-y-ıla[8474] her şeye niẓām virüp (5) düzdi ḳoşdı ve esīrler içün bir zindān bünyād (6) etdürdi.[8475] Andan

[8431] çoḳ eglenmeyüp gelüp baña Cicelde yetişesiz dimiş idi anlar daḫı varup: -P
[8432] oldılar -P
[8433] ammā: -V, P şimdi
[8434] idi yigirmi dörder yigirmi ikişer on sekizer banḳ tekneler idi: -P
[8435] Ḫayre'd-dīn: -P
[8436] levend: İ₂ levende
[8437] yār (u) ḳafādārları ve: -P
[8438] ol zamān: P ol-zamān
[8439] Ḫayre'd-dīn: -P
[8440] sefer: İ₂ seferüm
[8441] eylediler: P eyledi
[8442] eyyām-ile: İ₁, P eyyāmla
[8443] geldiler: İ₂, P gelüp
[8444] bi-'avn-i Ḫudā: -P
[8445] ṭoḳuzın-da: -P
[8446] eyleyüp: P eylediler
[8447] şenlik şādmānlıḳ iderek: -P
[8448] Cicel limanına gelüp: P gelüp Ciceli limanına
[8449] barçalaruñ: İ₁, İ₂ barçalarıñ
[8450] zeyt yaġı: P zeyt
[8451] kimi: -P
[8452] baḳlava: V baḳalava, -P
[8453] el-ḥāṣıl: P ve'l-ḥāṣıl
[8454] netīce-i kelām ḳırḳ 'anbār olmaḳ üzre: -P
[8455] Ḫayre'd-dīn: -P
[8456] barça: P barçalaruñ
[8457] ġanīmetlerüñ: İ₂ ġanīmetleriñ, V ġanīmetlerin, -P
[8458] ṭaşra çıḳardı: -P
[8459] levendān-ı ġāziyān: P levendān
[8460] içün: P herbiri içün
[8461] ḳışla: P ḳışlalar
[8462] daḫı mükellef: -P
[8463] ḫāneler: İ₂ ḫānlar, -P
[8464] ve maḫzenler: -P
[8465] herbirine birer: -P
[8466] ḳabāyil-i 'Arab: İ₁, V, P ḳabā'il-i 'Arab
[8467] barçalaruñ: -P
[8468] kāfirleri: P kāfirlerle
[8469] iki yüz: İ₂ iki-yüz, -P
[8470] elli beş kāfir olmaḳ üzre: -P
[8471] bünyād iderler idi: P çārşūlar pāzārlar bünyād iderlerdi
[8472] Ḫayre'd-dīn: -P
[8473] raḥmetu'llāhu 'aleyh: -P
[8474] yolı-y-ıla: P böyle
[8475] etdürdi: İ₂ iderler idi, V etdirdi

ol peksimet yüklü[8476] barça ki[8477] ḫāṣ (7) peksimet olmaḳ üzre ḳırḳ altı biñ ḳanṭar **[V 91b]** peksimet (8) teknelerüñ[8478] kumanyası içün maḫzenlere ṭoldurdı, (9) daḫı otuz **[İ₂ 311]** altı biñ ölçek buġday peksimetlik (10) içün furunculara tevzī‘ eyledi.[8479] El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dīrāz (11) idelim:[8480] Teknelerüñ[8481] kemāl-i mertebe ḳumanyaların[8482] peksimendine (12) zeyt yaġına pirincine sirkesine varınca maḫzenlere ḫazan (13) idüp ṭoldurdı. Andan dönüp her teknenüñ ṭaḳumına (14) bir ḳışla[8483] virüp[8484] orṭadan her gün[8485] ḳazanları ḳaynayup (15) baba çorbası çıḳar idi. Herkes[8486] yemesinde içmesinde[8487] **[İ₁ 190b]** (1) ḥürmetinde ke’l-iḫvetün vāḥidetün bu minvāl üzre ḥüsn-i (2) mu‘āşeret[8488] eylemişler idi[8489] ve re‘āyādan bir kimsenüñ ‘ırżına (3) ve mālına oġluna ve uşaġına ẓulm [u] rencīde etmezler (4) idi. Ḥāṣıl Cicel ḳavminüñ böyle dimeleri vardur ki (5) el-ḥamdü li’llāh hāẕā min faḍli Rabbī Ḫayre’d-dīn Paşa[8490] beledimüze[8491] (6) ḳadem başalı vilāyetimüz ma‘mūr [u] ābādān olup berekāt (7) ḥāṣıl oldı[8492] derler[8493] idi. Niçe dimesünler ki Ḫayre’d-dīn (8) Paşa Cicel vilāyetine gelmeden ḳaḥṭdan ṭaş ṭaşı[8494] (9) yir[8495] idi. Ol ṭoḳuz pāre[8496] barçanuñ[8497] beşi buġday (10) yükli idi. Anuñ ‘uşūrını bütün fuḳarāya taṣadduḳ (11) eyledi ve[8498] sāyir[8499] eşyāları[8500] ṣatup ṣavup ġāziyāna[8501] (12) pāy eyledi[8502] ve ol kerāste yükli **[İ₂ 312]** barçanuñ[8503] kerāstesinden (13) on ikişer banḳ olmaḳ üzre üç pāre tekne daḫı (14) yapdılar. Meger firḳata[8504] kerāstesi[8505] olmaḳ üzre Işḳlavana (15) gider idi. İslāma[8506] naṣīb[8507] oldu,[8508] şimdi cümlesi **[İ₁ 191a]** (1) on iki pāre tekne oldı.[8509] Şimdi Ḫayre’d-dīn[8510] Paşa (2) eytdi: Altı pāre tekne yine yaġlayup[8511] ḥāżır[8512] olsunlar,[8513] (3) şitā gelmeden varsunlar,[8514] bir sefer ḳaçursunlar dedükde[8515] (4) ‘ale’r-re’s ve’l-‘ayn dediler. Andan altı pāre tekne (5) yaġlayup sefere

[8476] yüklü: İ₁, V, P yükli
[8477] barça ki: İ₂ barça-ki
[8478] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[8479] eyledi: P olındı
[8480] ḳıṣṣayı ne dīrāz idelim: -P
[8481] teknelerüñ: İ₁ tekneleriñ
[8482] ḳumanyaların: İ₁ ḳumanyaları
[8483] peksimendine zeytyaġına pirincine sirkesine varınca maḫzenlere ḫazan idüp ṭoldurdı andan dönüp her teknenüñ ṭaḳumına bir ḳışla: -P
[8484] virüp: P görüp
[8485] her gün: -P
[8486] baba çorbası çıḳar idi herkes: -P
[8487] yemesinde içmesinde: P yemelerinde içmelerinde
[8488] ḥüsn-i mu‘āşeret: İ₁ ḥüsün-i mu‘āşeret
[8489] eylemişler idi: P etmişlerdi
[8490] ve re‘āyādan bir kimsenüñ ‘ırżına ve mālına oġluna ve uşaġına ẓulm (u) rencīde etmezler idi ḥāṣıl Cicel ḳavminüñ böyle dimeleri vardur ki el-ḥamdü li’llāh hāẕā min faḍli Rabbī Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[8491] beledimüze: İ₁, İ₂ beledimize, -P
[8492] ḳadem başalı vilāyetimüz ma‘mūr (u) ābādān olup berekāt ḥāṣıl oldı: -P
[8493] derler: V dediler, -P
[8494] idi niçe dimesünler ki Ḫayre’d-dīn Paşa Cicel vilāyetine gelmeden ḳaḥṭdan ṭaş ṭaşı: -P
[8495] yir: İ₂, V yer, -P
[8496] idi ol ṭoḳuz pāre: -P
[8497] barçanuñ: İ₁ barçanıñ, -P
[8498] beşi buġday yükli idi anuñ ‘uşūrını bütün fuḳarāya taṣadduḳ eyledi ve: -P
[8499] sāyir: İ₁, P sā’ir
[8500] eşyāları: P ġanīmetleri
[8501] ṣavup ġāziyāna: -P
[8502] eyledi: P etmişlerdi
[8503] barçanuñ: İ₁ barçanıñ
[8504] meger firḳata: -P
[8505] kerāstesi: İ₁ kerestesi, -P
[8506] olmaḳ üzre ışklavuna gider idi İslāma: -P
[8507] naṣīb: İ₂ naṣb, -P
[8508] oldı: -P
[8509] oldı: V oldılar
[8510] Ḫayre’d-dīn: -P
[8511] yaġlayup: P yaġlanmadan
[8512] ḥāżır: İ₂, V ḥāẕır, -P
[8513] olsunlar: -P
[8514] varsunlar: -P
[8515] dedükde: İ₁, İ₂, V dedikde

gitdiler. Muvāfıḳ[8516] eyyām-ile[8517] bir baş[8518] (6) ṣoluġı almadılar. İllā Venedik köfrezinde bir barçaya (7) rāst geldiler. Anı ḳaḳup aldılar, **[P 84b]** ammā ġāyet büyük ve[8519] zengīn (8) barça idi, yüki bütün çuḳa ḳumaş Pireşe **[V 92a]** işi (9) tüfenk ṭabancalı daḫı ṣafrası dimür[8520] idi. Hem (10) on biñ mümessek Venedik altunı çıḳdı, otuz (11) altı kāfiri birle ḥāṣıl-ı kelām büyük ġanīmet-i kübrā idi.[8521] (12) Bize bu doyumlıḳ yetişür[8522] deyüp ol aradan dönüş (13) eylediler daḫı aḳṭarmayı muḥkem yedeklerine bağlayup (14) fireşḳa muvāfıḳ[8523] eyyām-ile[8524] ṣırıḳları[8525] teknelerüñ[8526] ṣırtına (15) urup ḳullanaraḳ[8527] vaḳtā ki Favulyana ile Ḳabo **[İ₁ 191b]** (1) Pasarov ḳanalına[8528] geldüklerinde bir ṭoz yükli **[İ₂ 313]** büyük filaboṭ (2) daḫı aldılar. Amaṣṭardam[8529] vilāyetine[8530] gider idi. Anı (3) daḫı yedegi bağladılar,[8531] ammā filaboṭuñ[8532] kāfirlerin[8533] alamadılar,[8534] (4) firār eylemiş idi.[8535] Netīce iş rāṣ geldükde[8536] gelür (5) rūzgār[8537] muvāfıḳ olmaḳ üzre daḫı[8538] ziyāde fireşḳalandı. (6) Şöyle-ki teknelerüñ[8539] altından āteş çıḳar idi.[8540] ‘Asākir-i (7) ġāziyān yā Rabb şükr[8541] ġanīmetümüzi[8542] virdüñ[8543] daḫı eyyāmımuzda (8) ma‘an berāber[8544] virdüñ[8545] deyü du‘ā iderler idi,[8546] Ol ḥalaṭı[8547] (9) bozmadan yedi burunlar didükleri mevżı‘a geldükde[8548] (10) anda daḫı[8549] ḳorṣan olmaḳ üzre yigirmi iki banḳ (11) bir Mayorkin teknesi aldılar. İçinde[8550] yüz elli (12) kāfiri var idi, altmış beş daḫı Şirşelli olmaḳ (13) üzre[8551] Müslümān esīri var idi. El-ḥāṣıl cümlesi[8552] (14) yigirmi üçünci güni yevmi’l-ḫamse Cicel[8553] limanına gelüp[8554] (15) daḫīl olup[8555] raġmen li’l-‘adā ‘aẓīm şenlik şādmānlıḳ **[İ₁ 192a]** (1) eylediler. Ḫayre’d-dīn[8556] Paşa gelüp daḫı[8557] bunları ḳarşulayup ḫoş (2) geldiñüz, ṣafā geldiñüz[8558] oġullar, ġazāñuz[8559] mübārek olsun (3) deyüp ḥāl [u] ḫāṭır[8560] ṣorışdı.[8561] Müslümān esīrlerüñ[8562]

[8516] muvāfıḳ: -P
[8517] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla, -P
[8518] bir baṣ: -P
[8519] büyük ve: -İ₁, -İ₂, -V
[8520] dimür: V, P demür
[8521] çıḳdı otuz altı kāfiri birle ḥāṣıl-ı kelām büyük ġanīmet-i kübrā idi: -P
[8522] bize bu doyumlıḳ yetişür: P bu doyumlık bize yeter
[8523] daḫı aḳṭarmayı muḥkem yedeklerine bağlayup fireşḳa muvāfıḳ: -P
[8524] eyyām-ile: İ₁ eyyāmla, -P
[8525] ṣırıḳları: -P
[8526] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ, -P
[8527] ṣırtına urup ḳullanaraḳ: -P
[8528] ḳapo pasarov ḳanalına: -P
[8529] Amaṣṭardam: -P
[8530] vilāyetine: İ₁ vilāyetinde, -P
[8531] gider idi anı daḫı yedegi bağladılar-P
[8532] filaboṭuñ: -P
[8533] kāfirlerin: P kāfirler
[8534] alamadılar: -P
[8535] firār eylemiş idi: P ḳaçmış idi
[8536] geldükde: V geldikde, P gelince
[8537] rūzgār: İ₁ rūzīgār
[8538] daḫı: -P
[8539] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[8540] çıḳar idi: P çıḳardı
[8541] ‘asākir-i ġāziyān yā Rabb şükr: -P
[8542] ġanīmetümüzü: İ₁, İ₂ ġanīmetimüzi, -P
[8543] virdüñ: V virdiñ, -P
[8544] daḫı eyyāmımuzda ma‘en berāber: -P
[8545] virdüñ: V virdiñ, -P
[8546] deyü du‘ā iderler idi: -P
[8547] ḥalaṭı: P ḫalaṭı
[8548] geldükde: V geldikde, -P
[8549] anda daḫı: -P
[8550] içinde: -P
[8551] olmaḳ üzre: -P
[8552] cümlesi: P cümle
[8553] Cicel: P Ciceli
[8554] gelüp: -P
[8555] olup: P oldılar
[8556] Ḫayre’d-dīn: -P
[8557] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[8558] ṣafā geldiñüz: -P
[8559] ġazāñuz: İ₁ ġazāñız
[8560] ḫāṭır: İ₁, İ₂, P ḥāṭır
[8561] ṣorışdı: P ṣorışdılar
[8562] esīrlerüñ: İ₁, İ₂ esirleriñ

geldüġine (4) ġanīmetden ziyāde mesrūr oldı[8563] daḫı ṭuz ġanīmetinüñ (5) geldügine dirseñ[8564] dünyālar anuñ oldı. **[İ₂ 314]** Zīrā niçün-ki (6) ṭuz gerek Cicelde[8565] ve gerek ḳabāyıllıḳda[8566] iksīrden yuḳaru[8567] (7) idi. Ol ṭuzı daḫı boşaldup maḫzenlere ṭoldurdı, (8) anuñ daḫı ‘aşrını[8568] çıḳarup[8569] fāḳire[8570] fuḳarāya[8571] taṣadduḳ eyledi. (9) Andan ol Venedik barçası[8572] olan aḳṭarmayı[8573] **[V 92b]** boşaldup (10) pencigin teknelerüñ[8574] ḥaḳḳını[8575] iḫrāc eyledükden soñra[8576] ‘askerüñ (11) ḥaḳḳını[8577] daḫı Ḥaḳ üzre[8578] pāy eyledi.[8579] Pāy başına yüz (12) seksen beş Venedik[8580] altunı on yedişer ẕirā‘ fino Venedik (13) çuḳası daḫı ikişer çift tüfenk ve ikişer çift (14) ṭabancalı iki yüz[8581] yigirmi beş ẕirā‘ fino bez sekizer (15) buçuḳ **[P 85a]** ḳanṭar dimür[8582] pāy eylediler.[8583] Ḥāṣıl-ı kelām cümle **[İ₁ 192b]** (1) yigit yeñil ġanī oldılar ve ol altmış Şirşelli Müslümān (2) esīrlerine daḫı ‘askere virdügi gibi anlara daḫı ol (3) minvāl üzre[8584] birer pāy virdi. Hem esīrlikden ḫalāṣ (4) olup hem ġanī oldılar. İmdi Cicel vilāyeti Ḫayre’d-dīn[8585] (5) Paşanuñ ḳudūm-ı mübārekleri ile[8586] şöyle[8587] bir ma‘mūr [u] (6) ābādān[8588] oldı-ki ancaḳ olur, eṭrāf [u] eknāfdan tüccār (7) gelürdi. Ġanīmet eşyāsından alup āḫar[8589] beledānlara[8590] götürürler[8591] (8) idi. Bir aḳçeleri on olurdı **[İ₂ 315]** zīrā ġāzīler beşe (9) ona baḳmazlar idi. Hemān gelişine göre ṣatup aḳçelerin (10) kemerlerine korlar idi. Zīrā kim bāb-ı Allāhdan[8592] gelür idi,[8593] gelelüm[8594] (11) şimdi ol Mayorkin teknesinde bir üstād fırḳata (12) ustāsı çıḳdı. Kimse anuñ ustā olduġın bilmezdi.[8595] (13) Bir gün kendi[8596] kendüliginden Ḫayre’d-dīn[8597] Paşaya varup (14) eytdi: Sulṭānum eger baña āzādlıḳ[8598] virürseñ saña (15) bir mezeġalere tekne yapayum ki[8599] uçar ḳuşa ḥükm eylesün **[İ₁ 193a]** (1) dedi. Ḫayre’d-dīn[8600] Paşanuñ öyle ustā gözinde uçardı, (2) andan eytdi: Hemān yapacaġum[8601] tekne ṭabī‘atumca olsun-da (3) āzādlıḳ[8602]

[8563] ġanīmetden ziyāde mesrūr oldı: P ġāyet feraḥ ḳaldı
[8564] dirseñ: V dirsiñ
[8565] Cicelde: İ₁, P Cicelide
[8566] ḳabāyillıḳda: P ḳabā’ıllıḳda
[8567] yuḳaru: İ₁, İ₂, V yuḳarı
[8568] ‘aşrını: İ₁ ‘aşrunı, P ‘aşrın
[8569] çıḳarup: -İ₁, -İ₂, -V
[8570] fāḳire: V fāḳir, -P
[8571] fuḳarāya: -P
[8572] barçası: P barçasın
[8573] olan aḳtarmayı: -P
[8574] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[8575] ḥaḳḳını: P ḥaḳḳın
[8576] eyledükden soñra: İ₂ eyledikden-soñra, V eyledikden soñra, P idüp
[8577] ḥaḳḳını: P ḥaḳḳın
[8578] daḫı Ḥaḳ üzre: -P
[8579] eyledi: P eylediler
[8580] Venedik: -İ₁
[8581] iki yüz: İ₂ iki-yüz
[8582] dimür: V demür
[8583] eylediler: P etdiler
[8584] anlara daḫı olminvāl üzre: -P
[8585] Ḫayre’d-dīn: -P
[8586] ḳudūm-ı mübārekleri ile: P sāyesinde
[8587] şöyle: P öyle
[8588] ābādān: -P
[8589] eṭrāf (u) eknāfdan tüccār gelürdi ġanīmet eşyāsından alup āḫar: -P
[8590] beledānlara: İ₁ beledlere, -P
[8591] götürürler: İ₂, V getürürler, -P
[8592] idi bir aḳçeleri on olurdı zīrā ġāzīler beşe ona baḳmazlar idi hemān gelişine göre ṣatup aḳçelerin kemerlerine korlar idi zīrā kim bāb-ı Allāhdan: -P
[8593] gelür idi: İ₂ gelürdi, -P
[8594] gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[8595] kimse anuñ ustā olduġın bilmezdi: -P
[8596] kendi: -P
[8597] Ḫayre’d-dīn: -P
[8598] āzādlıḳ: P āẕādlıḳ
[8599] yapayum ki: İ₂ yapayum-ki
[8600] Ḫayre’d-dīn: -P
[8601] yapacaġum: İ₁, İ₂, V yapacaġın
[8602] āzādlıḳ: P āẕādlik

degül belki daḫı ziyāde ri‘āyet[8603] idem[8604] deyüp[8605] (4) ustādur[8606] varup ṭaġdan istedügi gibi kerāsteyi (5) ḳaṭ‘ idüp maḥal yerine getürdiler. Ḫulāṣa[8607] ḳıṣṣayı ne dīrāz (6) idelim:[8608] Yigirmi altı oṭuraḳ bir mezeġalere tekne (7) yapdı-ki olmamaḳ üzre belki[8609] bihzā daḫı taṣvīrinde (8) ‘āciz fermānda[8610] ḳala-y-ıdı,[8611] pek ziyādesi-y-ile dilber tekne (9) oldı.[8612] ḥattā o bir on iki pāre teknelerle[8613] daḫı alduḳları (10) Mayorkin teknesi-y-ile **[V 93a]** ol daḫı ziyāde yörük tekne (11) idi. Cümlesini yeñi inşā olan mezeġalere ile[8614] (12) ḳoşuya çıḳardı,[8615] gerek kürekde **[İ₂ 316]** gerek yelkende[8616] cümlesini-de[8617] (13) geçdi. Ol gün Ḫayre’d-dīn[8618] Paşa ġāzīlere ‘ālī[8619] żiyāfet (14) eyleyüp gülme oynama[8620] yeme içme[8621] bir nevrūz eylediler ki (15) ancaḳ olur.[8622] Andan soñra[8623] ustāya ‘aẓīm baḫşīş **[İ₁ 193b]** (1) iḥsān eyleyüp daḫı ḳapudanlar Ḫayre’d-dīn[8624] Paşanuñ (2) ḫāṭırı içün ḥāllü[8625] ḥālince hep meẕkūr[8626] üstādı sevindürdiler.[8627] (3) Şöyle-ki çoḳ şeye nāyil[8628] oldı,[8629] āzād eyledi,[8630] daḫı (4) bu ḳadar esbāb virdi. Şimdi[8631] ustādur[8632] Ḫayre’d-dīn (5) Paşadan[8633] bu ikrāmı görince şād-ı mürdeye irişeyazdı, (6) andan eytdi: Sulṭānum saña[8634] bir işḳanpaviyyedaḫı (7) yapmadıkdan soñra[8635] vilāyetüme[8636] gitmem dedi. Netīce-i kelām (8) on iki oṭuraḳ bir işḳanpaviyye daḫı yapdı-ki evvelkinden (9) daḫı[8637] a‘lā çıḳup[8638] andan ustādur[8639] vilāyetine gitdi. (10) Şimdi **[P 85b]** cümlesi on beş pāre tekne oldı. Şitā ḳarīb (11) olmaġ-ıla[8640] tekneleri ḳaraya çeküp ol ḳışı anda ḳışladılar. (12) Vaḳtā ki evvel bahār eṣnāları yetişüp orṭalıḳ zeyn[8641] (13) olduḳda tekneleri deryāya aṭup ḳalafat idüp (14) yaġlamaġa başladılar. Ḫayre’d-dīn[8642] Paşa ol yeñi[8643] yapduġı (15) mezeġalereye binüp üç fener dikdi. Vaḳtā ki ḥāżırlanup[8644] **[İ₁ 194a]** (1) bir mübārek sā‘atde on beş pāre **[İ₂ 317]** tekne olmaḳ

[8603] ri‘āyet: P raġbet
[8604] idem: P iderem
[8605] deyüp: P dedi
[8606] ustādur: İ₁ ustādır, P üstād
[8607] ḫulāṣa: -İ₁, -İ₂, -V
[8608] ḳıṣṣayı ne dīrāz idelim: -P
[8609] olmamaḳ üzre belki: -P
[8610] fermānda: -P
[8611] ḳala-y-ıdı: P ḳalur
[8612] pek ziyādesi-y-ile dilber tekne oldı: -P
[8613] teknelerle: P tekne
[8614] ol daḫı ziyāde yörük tekne idi cümlesini yeñi inşā olan mezeġalere ile: -P
[8615] çıḳardı: P çıḳardılar
[8616] gerek kürekde gerek yelkende: P gerek yelkende gerek kürekde
[8617] cümlesini-de: İ₂, V cümlesin-de, P cümlesin
[8618] Ḫayre’d-dīn: -P
[8619] ‘ālī: -P
[8620] gülme oynama: -P
[8621] yeme içme: P yediler içdiler
[8622] bir nevrūz eylediler ki ancaḳ olur: -P
[8623] soñra: -P
[8624] Ḫayre’d-dīn: -P
[8625] ḥallü: İ₁, İ₂, V ḥālli
[8626] meẕkūr: P mezkūr
[8627] üstādı sevindürdiler: İ₂ üstādı sevindirdiler, P ustāya baḫşīş virdiler
[8628] nāyil: İ₁, İ₂, P nā’il
[8629] oldı: V, P olup
[8630] eyledi: P oldı
[8631] daḫı bu ḳadar esbāb virdi şimdi: -P
[8632] ustādur: İ₂ ustādır
[8633] Ḫayre’d-dīn Paşadan: -P
[8634] görince şād-ı mürdeye irişeyazdı andan eytdi sulṭānum saña: -P
[8635] yapmadıḳdan soñra: İ₁, İ₂ yapmadıḳdan-soñra, P yapdı-ki
[8636] vilāyetüme: İ₁ vilāyetime
[8637] gitmem dedi netīce-i kelām on iki oṭuraḳ bir işḳanpaviyye daḫı yapdı-ki evvelkinden daḫı: -P
[8638] çıḳup: -P
[8639] ustādur: İ₂ ustādır
[8640] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[8641] yetişüp orṭalıḳ zeyn: -P
[8642] Ḫayre’d-dīn: -P
[8643] yeñi: V iki
[8644] ḥāżırlanup: V ḥāẓırlanup, -P

üzre[8645] (2) Cicelden çıḳup ġazāya teveccüh eylediler. Ḫayre'd-dīn[8646] (3) Paşa gerek kürekde gerek yelkende cümlesini[8647] geçer idi. (4) Faḳad añа bir miḳdār işḳanpaviyye uyar idi ve dāyim (5) ḳıçından ayrılmaz idi.[8648] El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dīrāz[8649] idelüm:[8650] (6) Ḫayre'd-dīn[8651] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[8652] on beş pāre tekne (7) ile Cinova Alḳorna[8653] Kalavra Papa Pulya ṭarafların (8) berbād [u] ḫarāb eyledi.[8654] Şöyle-ki on dört gün içinde (9) yigirmi bir barça ġanīmet Ciceliye yolladı. Andan Venedik (10) köfrezine geldi.[8655] Anda üç pāre tekneye[8656] rāst geldiler, (11) anlar daḫı öñüne küçük eyleyüp[8657] firār **[V 93b]** eylediler. Ammā birisi (12) ġāyet yörük idi, anuñ ardına Ḫayre'd-dīn[8658] Paşa (13) düşdi. Şöyle ki[8659] tekneler ardından cümlesi[8660] görinmez (14) oldı, faḳad yanında işḳanpaviyyeden ġayrı bir[8661] tekne[8662] (15) ḳalmadı.[8663] Ol daḫı bir ṭop aṭumı girüde gelürdi,[8664] **[İ₁ 194b]** (1) hele ḍarb-ı desti-y-ile Ḫayre'd-dīn Paşa[8665] ol tekneyi ṭutdı.[8666] (2) Meẕkūr[8667] tekne ṣuvārilerine varınca deñize aṭup teknede (3) bir şeyi ḳomadı, elinden ḫalāṣ olabilür miyim deyü[8668] ol (4) daḫı yörüklikde teknesine ġāyet gügenürdi. Ammā (5) dest ber-bālā-yı dest mışdāḳınca lābüdd **[İ₂ 318]** yörükden yörük (6) bulınur,[8669] meger ol tekne Müslümān teknesi idi. Re'īsine (7) Sinān ḳapudan derler idi. Meger bunlar üç pāre (8) tekne göñüllü donadup[8670] ḳorṣanlıḳ iderek Cezāyire[8671] (9) ṭoġru[8672] Ḫayre'd-dīn[8673] Paşayı arẕūlayup gider idi.[8674] Keyfe (10) müttefik[8675] rāṣ[8676] geldiler,[8677] hele bunlar biribirleri-y-ile[8678] görişüp[8679] (11) ḫāl[8680] [u] ḫāṭır[8681] ṣorışdılar.[8682] Ḫayre'd-dīn[8683] Paşa ġayet ḥaẕẕ eyledi. (12) Eṣnā-ı muṣāḥabet arasında[8684] laṭīfe yüzinden Sinān Re'īs (13) Ḫayre'd-dīn[8685] Paşaya eytdi: Sulṭānum Allāh **[P 86a]** vücūdıñuzı (14) ḫaṭāsuz[8686] eylesün, siz her ḳoġduñuzı[8687] böyle mi[8688] ḳoġarsıñuz, (15) yigirmi senedür şimdi tekneye biner ṣancaḳ çekerem, **[İ₁ 195a]** (1) bu ṣıḳleti daḫı

[8645] olmaḳ üzre: -P
[8646] Ḫayre'd-dīn: -P
[8647] cümlesini: P cümlesin
[8648] ayrılmaz idi: İ₂, P ayrılmazdı
[8649] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[8650] idelüm: İ₁, İ₂ idelim, -P
[8651] Ḫayre'd-dīn: -P
[8652] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[8653] Alḳorna: İ₂, V, P Alġorna
[8654] eyledi: P idüp
[8655] geldi: P gelüp
[8656] tekneye: İ₁, İ₂ tekne
[8657] eyleyüp: -P
[8658] Ḫayre'd-dīn: -P
[8659] şöyle ki: İ₁, V, P şöyle-ki
[8660] cümlesi: -İ₁
[8661] bir: -P
[8662] tekne: V kimse, -P
[8663] ḳalmadı: -P
[8664] gelürdi: P ḳaldı
[8665] ḍarb-ı desti-y-ile Ḫayre'd-dīn Paşa: P Ḫayre'd-dīn Paşa ḍarb-ı desti-y-ile
[8666] ṭutdı: P dutdı
[8667] meẕkūr: İ₂, V, P mezkūr
[8668] deyü: P deyü olmadı
[8669] ol daḫı yörüklikde teknesine ġāyet gügenürdi ammā dest ber-bālā-yı dest mışdāḳınca lābüdd yörükden yörük bulınur: -P
[8670] göñüllü donadup: -P
[8671] Cezāyire: P Cezā'ire
[8672] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[8673] Ḫayre'd-dīn: -P
[8674] gider idi: İ₂ giderler idi, P giderlerdi
[8675] keyfe müttefik: -P
[8676] rāṣ: İ₁ rāst, -P
[8677] geldiler: -P
[8678] biribirleri-y-ile: -P
[8679] görişüp: İ₁, İ₂, V görüşüp
[8680] ḫāl: V ḫāl
[8681] ḫāṭır: İ₁ ḫāṭır
[8682] ṣorışdılar: İ₁, İ₂ ṣoruşdılar
[8683] Ḫayre'd-dīn: -P
[8684] arasında: P kelāmında
[8685] Ḫayre'd-dīn: -P
[8686] ḫaṭāsuz: İ₂, V ḫaṭāsız
[8687] ḳoġduñuzı: İ₁ ḳoġdıñuzı, P ḳoġduñuz
[8688] böyle mi: V böyle-mi

kimseden görmedüm, lākin du‘ācuñ başḳa (2) Müslümān teknelerine daḫı düşmān teknelerine kendi[8689] (3) teknemi[8690] denemek içün çoḳ etdüm dedi. Ḫayre’d-dīn[8691] (4) Paşa daḫı eytdi: Yā oġlum Sinān Re’īs sen bilmez (5) misin iden bulur deyü vāfir mābeynlerinde ẕevḳ (6) ḥāṣıl oldı. İmdi Ḫayre’d-dīn[8692] Paşa Sinān Re’īsi (7) ḳoġduġı ṣabāḥ güneş[8693] bir mızrāḳ ḳadar[8694] çıḳduġı maḥallerde[8695] idi. (8) Zevāl vaḳtinde varup[8696] yetişüp ṭutdı, orṣa alabanda (9) yatup **[İ₂ 319]** ayaḳdaşların bekledi.[8697] Anlar daḫı aḫşam namāzında (10) güci-y-ile gelüp yetişdiler, bundan ḳıyās olsun-ki[8698] (11) Ḫayre’d-dīn[8699] Paşanuñ mezeġaleresi **[V 94a]** ne mertebe ṭaban (12) çeker idi daḫı ziynetin üṣlūbın görenler ‘āṣıḳ olur (13) ḳalur idi, başdarda vādīsi ile ḳıç baş bütün[8700] (14) yalduz idi,[8701] şimdi cümlesi on sekiz pāre tekne oldılar. (15) Ol gice ḳullanup ṣabāḥladılar.[8702] Ḳabo Ṣanṭomariyada **[İ₁ 195b]** (1) anda daḫı ṭoḳuz ‘aded barça pirze[8703] eylediler. şöyle ki[8704] (2) kiminüñ[8705] yüki ibrişim[8706] kiminüñ[8707] yüki çuḳa[8708] kiminüñ[8709] yüki[8710] buġday (3) peynir ‘asel hep güzel şeyler idi. Ġayrı[8711] Ḫayre’d-dīn[8712] (4) Paşa yetişür deyüp[8713] dönüş eylediler. İrtesi[8714] gün[8715] (5) bir büyük barçaya daḫı rāst geldiler.[8716] Ṣolṭaṭ yüklü[8717] (6) idi,[8718] anı daḫı alup[8719] feṭḥ etdiler, ammā vāfir cān ṭozdı (7) raḥmetu’llāhi ‘aleyhim ecma‘īn. Ḥattā Ḫayre’d-dīn[8720] Paşanuñ (8) teknesinüñ tirenketesi[8721] ṣāḳıṭ oldı,[8722] andan bir ṭop (9) ṭaşı daḫı gelüp başından ṣaruġını getürdi kendüye[8723] (10) el-ḥamdü li’llāh bir żarar[8724] irişmedi.[8725] Şimdi[8726] oradan Camara Canpara (11) ṭaraflarına[8727] geldüklerinde yedi pāre Tūnus teknesine[8728] (12) rāst geldiler. Anları[8729] daḫı aldılar,[8730] adamların[8731] mücrim idüp (13) oradan[8732] **[İ₂ 320]** Cicele varınca kürek çekdürdi.[8733] Tūnus tekne- (14) lerinüñ yedisinde yaḳadan[8734] geçürüp[8735] żabṭ[8736]

[8689] kendi: -P
[8690] teknemi : V teknemi-de, -P
[8691] Ḫayre’d-dīn: -P
[8692] Ḫayre’d-dīn: -P
[8693] güneş: P gün
[8694] ḳadar: -İ₁, -İ₂, -V
[8695] maḥallerde: İ₁, İ₂, V maḥaller
[8696] varup: -P
[8697] bekledi: P beklediler
[8698] olsun-ki: P eyle-kim
[8699] Ḫayre’d-dīn: -P
[8700] ṭaban çeker idi daḫı ziynetin uṣlūbın görenler ‘āṣıḳ olur ḳalur idi başdarda vādīsi ile ḳıç baş bütün: -P
[8701] yalduz idi: P yügrek imiş
[8702] ṣabāḥladılar: -P
[8703] pirze: V pireze
[8704] şöyle ki: İ₁, V şöyle-ki, -P
[8705] kiminüñ: İ₁ kiminiñ, -P
[8706] yüki ibrişim: -P
[8707] kiminüñ: İ₁ kiminiñ, -P
[8708] yüki çuḳa: -P
[8709] kiminüñ: İ₁ kiminiñ, -P
[8710] yüki: -İ₁, -İ₂, -P
[8711] buġday peynir ‘asel hep güzel şeyler idi ġayrı: -P
[8712] Ḫayre’d-dīn: -P
[8713] deyüp: P deyü
[8714] irtesi: İ₂, V, P ertesi
[8715] gün: -P
[8716] geldiler: P gelüp
[8717] yüklü: İ₁, V, P yükli
[8718] idi: -P
[8719] alup: -P
[8720] Ḫayre’d-dīn: -P
[8721] tirenketesi: P tirenketesin
[8722] oldı: P etdi
[8723] kendüye: P kendiye
[8724] żarar: İ₂ ẕarar
[8725] irişmedi: P olmadı
[8726] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[8727] ṭaraflarına: İ₂ ṭarafların
[8728] teknesine: P teknesi
[8729] rāst geldiler anları: -P
[8730] aldılar: P alup
[8731] adamların: İ₁, V ādemlerin
[8732] oradan: P ol aradan
[8733] çekdürdi: İ₂ çekdirdi
[8734] yaḳadan: -P
[8735] geçürüp: İ₂, V geçirüp, -P
[8736] żabṭ: V ẕabṭ

eyledi. Ḫulāṣa (15) Ḫayre'd-dīn[8737] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[8738] on beş pāre tekne[8739] ile **[İ₁ 196a]** (1) çıḳup yigirmi[8740] beş pāre tekne[8741] ile elli sekizinci güni Cicel[8742] (2) limanına dāḫil olup[8743] raġmen li'l-a'dā ve sürüren li'l-aḥibbā üç gün (3) şenlik şādmānlıḳ eylediler. Niçe eylemesünler ki ol sefer (4) gönderdükleri aḳṭarma ile yedekde sürüyüp getürdükleri (5) cümlesi otuz üç ḳıṭ'a ġanīmet barçaları idi[8744] ki[8745] (6) içinde zengīn barçalar var idi ki[8746] milyon mālı (7) var idi.[8747] Cicel[8748] limanı barça ile ṭolmış idi, otuz (8) üç[8749] **[P 86b]** barçanuñ[8750] cümlesinden dört yüz yigirmi beş (9) kāfir cem' olındı. Şimdi Ḫayre'd-dīn[8751] Paşa Cezāyirden[8752] Cicele[8753] (10) gelüp sākin **[V 94b]** olalıdan[8754] berü[8755] sekiz yüz elli beş esīr[8756] kāfiri (11) peydā etmiş idi. Şimdi aḳṭarmaları boşaldup ṣatup (12) ṣavurdılar, pāy eylediler. Şöyle-ki[8757] cümle[8758] ġāzīler her biri[8759] iḥtiyācdan (13) biri oldılar, andan ol Sinān ḳapudanı deryā umūrında (14) māhir daḫı yarar bahādur yigit olmaġla teknelerüñ[8760] üzerine (15) ḳapudan naṣb idüp kendi Ḫayre'd-dīn[8761] Paşa 'ibādātında[8762] **[İ₂ 321] [İ₁ 196b]** (1) ṭā'atında ẕevḳinde ṣafāsında oldılar. Vaḳtā ki Tūnusda[8763] (2) yedi pāre teknelerini[8764] Ḫayre'd-dīn[8765] Paşa alup daḫı adamların[8766] (3) alup[8767] mücrim eyledügünden[8768] ḫaberleri olduḳda vāy ki[8769] yas [u] (4) mātem eylediler.- ve ḫulāsalarına tedbīr eylediler.[8770] Āḫar[8771] Ḳurd- (5) oġlu[8772] nāmında bir fırḳata ḳapudanı var idi. Evvelden bir miḳdār (6) Ḫayre'd-dīn[8773] Paşa ile[8774] dostlaşur idi.[8775] Ol eytdi: Be[8776] (7) adamlar[8777] n'olduñuz Ḫayre'd-dīn[8778] Paşa bir ḥalīm ṭabī'atlu devletlü[8779] ādemdür,[8780] (8) sizüñ[8781] aña etdügiñüz[8782] ḳancıḳlıġa göre bir başḳası ola-y-ıdı (9) cümlesinüñ başını[8783] keser idi,[8784] siz mücrim

[8737] Ḫayre'd-dīn: -P
[8738] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[8739] tekne: P yelken
[8740] yigirmi: P otuz
[8741] tekne: P yelken
[8742] Cicel: P Ciceli
[8743] olup: P oldular
[8744] raġmen li'l-a'dā ve sürüren li'l-aḥibbā üç gün şenlik şādmānlıḳ eylediler niçe eylemesünler ki ol sefer gönderdükleri aḳṭarma ile yedekde sürüyüp getürdükleri cümlesi otuz üç ḳıṭ'a ġanīmet barçaları idi: -P
[8745] ki: -İ₁, -P
[8746] içinde zengīn barçalar var idi ki: -İ₂, -P
[8747] milyon mālı var idi: -P
[8748] Cicel: İ₂ Cicele, -P
[8749] limanı barça ile ṭolmış idi otuz üç: -P
[8750] barçanun: P ol barçalaruñ
[8751] Ḫayre'd-dīn: -P
[8752] Cezāyirden: İ₂ Cazāyerden, P Cezā'irden
[8753] Cicele: İ₂, P Ciceliye
[8754] olalıdan: İ₁, V olaldan, P olalı
[8755] berü: -P
[8756] esīr: İ₂ esir, -P
[8757] pāy eylediler şöyle-ki: -P
[8758] cümle: -İ₁, -İ₂, -V
[8759] herbiri: -P
[8760] teknelerüñ: İ₁, İ₂, V tekneleriñ
[8761] Ḫayre'd-dīn: -P
[8762] 'ibādātında: P 'ibādāt
[8763] Tūnusda: P Tūnuslular
[8764] teknelerini: P teknelerin
[8765] Ḫayre'd-dīn: -P
[8766] adamların: İ₁ ādemlerin
[8767] alup: -V
[8768] eyledügünden: P eyledügin
[8769] vāy ki: İ₁, V vāy-ki
[8770] eylediler ve ḫulāsalarına tedbīr eylediler: -P
[8771] āḫar: P āḫaru'l-emr
[8772] ḳurdoġlu: İ₂ ḳurdoġlı
[8773] Ḫayre'd-dīn: -P
[8774] Paşa ile: P Paşayı bilüp
[8775] dostlaşur idi: P dostlaşırlardı
[8776] be: P behey
[8777] adamlar: İ₁ ādemler
[8778] Ḫayre'd-dīn: -P
[8779] devletlü: İ₂, V, P devletlüdür
[8780] ādemdür: -İ₂, -V, -P
[8781] sizüñ: İ₂, V siziñ
[8782] etdügiñüz: İ₂, V etdiñüz, P etdüñiz
[8783] başını: P başın
[8784] keser idi: P keserdi

eyledügine ḳāyil[8785] (10) oluñ, zīrā siz aña az iş[8786] eylemedüñüz[8787] dedi.[8788] İnşā'llāh (11) ben varduḳda adamlarıñuzı[8789] mücrimlikden[8790] ḫalāṣ idebilürem, (12) ammā tekneleri virecegin bilmem[8791] dedi. Ḥāṣıl[8792] ḳıṣṣayı ne dīrāz[8793] (13) idelüm:[8794] Ol Ḳurdoġlı[8795] üç pāre tekne donadup daḫı (14) aġır ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn peşkeş[8796] [u] hedāyā ile (15) gelüp[8797] Cicel[8798] limanına dāḫil olup Ḫayre'd-dīn[8799] Paşaya **[İ₁ 197a]** (1) destūr ile[8800] gelüp buluşup[8801] ḥāl [u] ḫāṭır[8802] ṣorışdılar. (2) Andan peşkeşlerin[8803] getürüp teslīm eyledi, ḳatı vāfir şey **[İ₂ 322]** (3) cümleden biri cep ḫarçlıġı olmaḳ üzre[8804] on biñ Venedik (4) altunı göndermiş idi. Hele her[8805] ne ise Ḳurdoġlu[8806] (5) evvelden yārānı olmaġla sulṭānum beni Tūnuslularuñ[8807] yanında **[P 87a]** (6) ḥacīl[8808] düşürme, ben ḫāk-ı pāya merd-i da'vā ile geldüm,[8809] inşā'llāh (7) efendümüñ[8810] 'indinde sözüm redd olınmaz deyü geldüm.[8811] El-ḥāṣıl (8) ḳıṣṣayı ne dīrāz idelim:[8812] **[V 95a]** Ḳurdoġlu bir ḳaşmer herīf olmaġla[8813] (9) 'āḳıbet Ḫayre'd-dīn[8814] Paşanuñ gönlin[8815] idüp senüñ ḫāṭırıñ (10) içün öyle olsun 'afv eyledüm dedi.[8816] Ammā[8817] teknelerüñ[8818] (11) birin daḫı[8819] virmedi,[8820] adamların[8821] virüp[8822] anlar daḫı[8823] çıḳup gitdiler. Ez-īn-cānib[8824] (12) ḥikāyet-i dil-i nā-şāda[8825] geldük: Biz[8826] ol zamān-ki Ḫayre'd-dīn[8827] Paşa (13) Ḫıżır[8828] 'aleyhi's-selām ta'rīfi-y-ile Bin Ḳāżī ṭarafından[8829] gelen (14) murābuṭa[8830] ḳal'anuñ[8831] miftāḥlarını[8832] virüp kendüñ[8833] daḫı gün (15) ṭoġrusı semtine 'azīmet idüp[8834] üç seneye ḳadar yine yeriñe **[İ₁ 197b]** (1) gelürsin,[8835] nuṣret senüñdür deyüp ġāyib[8836] olmış idi. (2) Anuñ ḳıṣṣası yuḳaruda[8837] geçmişdür, şimdi biz gelelim bin (3) Ḳāżīnüñ aḥvāline: Ol zamān-ki Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmetu'llāhi (4) 'aleyh

[8785] ḳāyil: İ₁, İ₂, P ḳā'il
[8786] zīrā siz aña az iş: -P
[8787] eylemedüñüz: İ₂, V işlemediñüz, -P
[8788] dedi: -P
[8789] adamlarıñuzı: İ₁ ādemleriñüzi, P adamları
[8790] mücrimlikden: -P
[8791] bilmem: P bilmezem
[8792] ḥāṣıl: P ḥāṣıl-ı kelām
[8793] ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[8794] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[8795] ḳurdoġlı: İ₁ ḳurdoġlu
[8796] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn peşkeş: -P
[8797] gelüp: -P
[8798] Cicel: P Ciceli
[8799] Ḫayre'd-dīn: -P
[8800] destūr ile: -P
[8801] buluşup: -P
[8802] ḫāṭır: P ḥāṭır
[8803] peşkeşlerin: P hedāyelerin
[8804] olmak üzre: -P
[8805] her: -P
[8806] ḳurdoġlı: İ₁, P ḳurdoġlu
[8807] Tūnuslularuñ: İ₁, İ₂ Tūnusluların
[8808] ḥacīl: İ₁, İ₂, V ḥacil
[8809] geldüm: P geldim
[8810] efendümüñ: İ₁, İ₂, P efendimüñ
[8811] geldüm: P geldim
[8812] ḳıṣṣayı ne dīrāz idelim: -P
[8813] bir ḳaşmer herīf olmaġla: -P
[8814] Ḫayre'd-dīn: -P
[8815] gönlin: İ₁, İ₂ gönlüñ
[8816] 'afv eyledüm dedi: -P
[8817] ammā: -P
[8818] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[8819] birin daḫı: İ₁, İ₂, V birin-de
[8820] virmedi: P virmem deyüp
[8821] adamların: İ₁ ādemlerin
[8822] virüp: P virdi
[8823] anlar daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[8824] ez-īn-cānib: -P
[8825] ḥikāyet-i dil-i nā-şāda: P bu yaña
[8826] geldük biz: -P
[8827] Ḫayre'd-dīn: -P
[8828] Ḫıżır: İ₂ Ḫıẓır
[8829] Ḳāżī ṭarafından: P Ḳāżīden
[8830] murābuṭa: P murābuṭ ile
[8831] ḳal'anuñ: İ₁ ḳal'anıñ
[8832] miftāḥlarını: İ₂, P miftāḥların
[8833] kendüñ: İ₁, İ₂ kendiñ
[8834] idüp: V ile
[8835] gelürsin: İ₂ gelürsün
[8836] ġāyib: İ₁, İ₂, P ġā'ib
[8837] yuḳaruda: İ₁, İ₂ yuḳarıda

Bin Ḳāżī ṭarafından **[İ₂ 323]** gelen murābuṭa ḳal‘anuñ[8838] miftāḥların (5) virüp[8839] göndermiş idi. Vaḳtā ki murābuṭ Bin Ḳāżīye[8840] varup (6) vuṣūl olduḳda Bin Ḳāżī murābuṭa eytdi: N’işledüñ[8841] yā murābuṭ (7) beni Ḫayre’d-dīn[8842] Paşa ile ṣulḥ eyledüñ-mi yoḫsa ḳurı boş mı[8843] (8) geldüñ[8844] dedükde[8845] murābuṭ eytdi: Ḳurı boş gelmedüm[8846] lākin (9) eyü de[8847] gelmedüm, ancaḳ ḥalvet[8848] ile ol zamān ne-şekl[8849] geldügimi[8850] (10) saña söylerim[8851] dedi. Şimdi Bin Ḳāżī daḫı[8852] ḥalvet[8853] idüp murābuṭ (11) ile ikisi ḳalduḳda murābuṭ eytdi: Siz beni Ḫayre’d-dīn[8854] (12) Paşaya ṣulḥ içün gönderdüñ,[8855] vardum[8856] aḥvāli ifāde (13) eyledükde[8857] baña eytdi: Ol sözinde ṣādıḳ degüldür, kezzābdur (14) ḫuṭbe[8858] ḳāżī gibi ümmet-i Muḥammedüñ beyninde[8859] fitne bıraḳmadan (15) ferāġat eylesün. Çünki murādı Cezāyire[8860] gelüp oṭurmaḳdur. **[İ₁ 198a]** (1) İşte ḳal‘anuñ[8861] miftāḥı var getür gözine ṣoḳsun, (2) andan gelsün Cezāyire oṭursun, ol daḫı kendüyi (3) ṣınasın dedi.[8862] İmdi eger beni diñlerseñ senüñle berāberce (4) ikimiz[8863] tebdīl Ḫayre’d-dīn[8864] Paşaya giderüz ve getürdügüm[8865] (5) ḳal‘anuñ[8866] miftāḥlarını[8867] öper eline virürsin ve dirsin-ki[8868] (6) ḥāşā sen benüm **[İ₂ 324]** efendümsin,[8869] daḫı pādişāh **[V 95b]** vekīlisin, (7) benüm senden araduġum[8870] **[P 87b]** oġullu babalu olup beynümüzden[8871] (8) ‘adāvet ref‘ olsun içündür[8872] deyü şöyle bir ḫāṭırın (9) almaḳ ma‘ḳūldur. Zīrā fehmüm oldur ki bu Ḫayre’d-dīn[8873] Paşa boş adam[8874] degüldür, (10) boş olan kimse ümmet-i Muḥammedüñ[8875] (11) rāḥatı-çün kendi salṭanatın terk eylemez dedi. Ol murābuṭ (12) daḫı bir ehl-i ḥāl kimse idi, niçün-kim denilmişdür ehl-i (13) ḥāl birbirin bilmemek inṣāf[8876] degüldür[8877] mışdāḳınca murābuṭ (14) eger dolu olmamış ola-y-ıdı ol daḫı Ḫayre’d-dīn Paşanuñ (15) ṭolulıġından ḫaber-dār[8878]

[8838] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[8839] virüp: -P
[8840] göndermiş idi vaḳtā ki murābuṭ Bin Ḳāżīye: P Bin Ḳāżīye göndermişdi vaḳtā ki ol murābuṭ
[8841] n’işledüñ: İ₂ n’işlediñ
[8842] Ḫayre’d-dīn: -P
[8843] boş mı: İ₂, V boş-mı
[8844] geldüñ: İ₁, İ₂ geldiñ
[8845] dedükde: İ₁ dedikde
[8846] gelmedüm: İ₁ geldüm
[8847] eyü de: İ₁ eyü-de
[8848] ḥalvet: İ₂ ḥalvet
[8849] ol zamān ne-şekl: -P
[8850] geldügimi: İ₂, V geldigümi, -P
[8851] saña söylerim: -P
[8852] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[8853] ḥalvet: İ₂ ġalvet
[8854] Ḫayre’d-dīn: -P
[8855] gönderdüñ: İ₂, V gönderdiñ
[8856] vardum: P vardım
[8857] eyledükde: İ₂ eyledüm ki, V eyledikde
[8858] ḫuṭbe: P ‘uḳba
[8859] beyninde: V beynine
[8860] Cezāyire: P Cezā’ire
[8861] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[8862] andan gelsün Cezāyire oṭursun ol daḫı kendüyi ṣınasın dedi: -P
[8863] berāberce ikimiz: P ikimiz berāberce
[8864] Ḫayre’d-dīn: -P
[8865] getürdügüm: İ₁ getürdügim, İ₂, V getürdigim
[8866] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[8867] miftāḥlarını: P miftāhların
[8868] dirsin-ki: İ₁, İ₂, V dersin-ki
[8869] efendümsin: V, P efendimsin
[8870] araduġum: İ₁ araduġım
[8871] beynümüzden: P beynümüzde
[8872] içündür: İ₁ içündir
[8873] Ḫayre’d-dīn: -P
[8874] adam: İ₁, V ādem
[8875] ümmet-i Muḥammedüñ: İ₁ ümmet-i Muḥammediñ
[8876] daḫı bir ehl-i ḥāl kimse idi niçün-kim denilmişdür ehl-i ḥāl birbirin bilmemek inṣāf: -P
[8877] degüldür: İ₁, İ₂ degül, -P
[8878] mışdāḳınca murābuṭ eger dolu olmamış ola-y-ıdı ol daḫı Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ṭolulıġından ḫaberdār: -P

olamazdı.[8879] Hele ḳıṣṣayı ne dīrāz[8880] idelüm:[8881] **[İ₁ 198b]** (1) Murābuṭdur[8882] bu[8883] minvāl-ı meşrūḥ[8884] üzre sözin kāmil eyledükde[8885] (2) Bin Ḳāżīnüñ fir‘avun ṭamarı tepreşüp ḳanı evvelden murābuṭuñ (3) elin ayaġın būs iden Bin Ḳāżī kerem (4) ile beni Ḫayre’d-dīn[8886] Paşa ile ṣulḥ eyle deyü yalvaran hemān ol sā‘at[8887] murābuṭ (5) derdimendin boynun urdı raḥmetu’llāhi ‘aleyh, andan eytdi: (6) Ḫayre’d-dīn[8888] Paşa benden kemāl-i mertebe ḫavfından ḳal‘anuñ (7) miftāḥını[8889] gönderdi, gelsün oṭursun **[İ₂ 325]** deyüp[8890] ol baña (8) bilmem ne poḫ[8891] yiyorur[8892] yoḳ senüñle Cezāyire[8893] gidelüm[8894] (9) miftāḥları yine Ḫayre’d-dīn Paşaya[8895] çevir, andan ‘öẕr[8896] (10) dile sen benüm efendümsin[8897] pādişāh vekīlisin[8898] deyü[8899] (11) dürlü dürlü poḫlar yiyorur,[8900] herīf düşindi baḳdı. (12) Benüm[8901] ẓoruma[8902] ṭayanmayacaḳ hemān erkenden miftāḥları (13) gönderüp kendi[8903] aṭdı[8904] ḳapaġı ne var anı bilmeyecek, ammā (14) bir baḳarsın[8905] ‘āḳıllı adam[8906] imiş öñsün[8907] benüm[8908] elümden[8909] ol (15) ḳurtulmaz idi, kendi irādeti-y-ile gitdügi eyü oldı **[İ₁ 199a]** (1) dedi. Andan Ḳara Ḥasanı çaġurup[8910] miftāḥları gösterdi. (2) Ḫayre’d-dīn[8911] Paşa bizüm ḫavfımuzdan firār idüp ḳal‘anuñ[8912] (3) miftāḥlarını[8913] bize göndermiş[8914] gelsün oṭursun (4) deyü sen isem[8915] baña zamānenüñ ḳahramānıdur[8916] deyü medḥ (5) idersin deyü vāfir mezelendi. Ḳara Ḥasan daḫı eytdi, (6) diñleyindi:[8917] Bin Ḳāżī şimdi öñsün biz Ḫayre’d-dīn[8918] Paşa (7) ile düşmānuz, ammā şöyle-ki **[V 96a]** isterse düşmān olsun (8) ben **[P 88a]** yigidüñ[8919] ḥaḳḳını[8920] yitirmem eger benüm bildügüm[8921] Ḫayre’d-dīn[8922] (9) Paşa ise senden degül daḫı başḳasından pāk-ı (10) pervāsı[8923] yoḳdur dedi.[8924] Ammā bu miftāḥları[8925] **[İ₂ 326]** göndermeden (11) lā-büdd bir şey vardur dedi. Bin Ḳāżī eytdi: İşte

[8879] olamazdı: İ₁ olmazdı, -P
[8880] hele ḳıṣṣayı ne dīrāz: -P
[8881] idelüm: V idelim, -P
[8882] murābuṭdur: İ₁ murābuṭdır, -P
[8883] bu: P işbu
[8884] minvāl-i meşrūḥ: P minvāl
[8885] eyledükde: P idince
[8886] Ḫayre’d-dīn: -P
[8887] sā‘at: P sā‘atüñ
[8888] Ḫayre’d-dīn: -P
[8889] miftāḥını: P miftāḥın
[8890] deyüp: İ₁, V, P deyü
[8891] poḫ: P poḫlar
[8892] yiyorur: İ₁, P yiyor, İ₂ yeyüp verür
[8893] Cezāyire: P Cezā’ire
[8894] gidelüm: İ₁, İ₂ gidelim
[8895] Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[8896] ‘öẕr: P ‘öẕrüñ
[8897] efendümsin: İ₂, P efendimsin
[8898] pādişāh vekīlisin: -P
[8899] deyü: P deyü yalvar
[8900] yiyorur: İ₁, İ₂ yiyor, P yirḥ
[8901] benüm: İ₁ benim
[8902] ẓoruma: P ẓorıma
[8903] miftāḥları gönderüp kendi: -P
[8904] aṭdı: P etdi
[8905] baḳarsın: P bakarsañ
[8906] adam: İ₁, V ādem
[8907] öñsün: V ögünsün
[8908] benüm: İ₁ benim
[8909] elümden: İ₁ elimde, İ₂, P elimden
[8910] çaġurup: İ₂, V çaġırup
[8911] Ḫayre’d-dīn: -P
[8912] ḳal‘anuñ: İ₁ ḳal‘anıñ
[8913] miftāḥların: P miftāhların
[8914] göndermiş: P gönderdi
[8915] isem: P ise
[8916] ḳahramānıdur: P ḳahramānı
[8917] diñleyindi: İ₂, V diñlendi
[8918] Ḫayre’d-dīn: -P
[8919] yigidüñ: İ₁, İ₂, V yigidiñ
[8920] ḥaḳḳın: P ḥaḳḳın
[8921] bildügüm: İ₁, V bidigim, İ₂ bildigüm
[8922] Ḫayre’d-dīn: -P
[8923] pāk-ı pervāsı: P pervāsı
[8924] dedi: -P
[8925] miftāḥları: İ₁, İ₂, V miftāḥ

(12) murābuṭı ben senüñ[8926] gibi Ḫayre'd-dīn[8927] Paşayı medḥ etmesinden (13) ötüri ḳatl eyledüm[8928] dedi. Ol zamān Ḳara Ḥasan eytdi: (14) Yā böyle dimeden maḳṣūd seni-de murābuṭ gibi iderem (15) dise-ki lākin murābuṭa ḳadir[8929] eylemişsiñ,[8930] ölüm bize **[İ₁ 199b]** (1) gerek idi-ki senüñ[8931] iġvā [u] mekrüñ[8932] ile Ḫayre'd-dīn Paşa (2) gibi bir ġāzī dilāveri bıraġup-da senüñ gibi kelbüñ (3) yanına geldüm[8933] dedi. Ḳara Ḥasan isem[8934] bir parṣ göñüllü adam[8935] idi. (4) Bin Ḳāżīye ġażbān[8936] olup taḥavvür ile çıḳup gitdükde[8937] (5) Bin Ḳāżīnüñ ḳıyāmet başına ḳopup söyledügine nādim [u] (6) peşīmān[8938] oldı. Andan[8939] hele güç belā ile[8940] ara[8941] yere[8942] şeyḫler ecvedler[8943] (7) murābuṭlar girüp Ḳara Ḥasan ile tekrār Bin Ḳāżīyi barış (8) göriş eylediler. Bin Ḳāżī isem Ḳara Ḥasana ṭayanur idi.[8944] (9) Hele tekrār Ḳara Ḥasanuñ geregi gibi[8945] ḫāṭırın ele alup altına (10) bedevī aṭlar ḳışraḳlar daḫı müzvedlerle ṣarıdan beyazdan (11) oṭaġına yaġdurdı. Andan cemī'[8946] umūrına[8947] küṯḥedā naṣb (12) idindi,[8948] daḫı[8949] andan[8950] Cezāyire[8951] gelüp Ḳara Ḥasan mu'āveneti-y-ile (13) oṭurdı. Şöyle-ki **[İ₂ 327]** ibtidā yeñi[8952] oṭurduġı e<u>s</u>nālar[8953] 'adl [u] dād-ile[8954] (14) iḥsān ile[8955] saḫā ile nām çıḳardı. Soñradan ẓulm [u] te'addīsi (15) başdan aşup dünyāda olmaduḳ bid'atlar peydā eyledi. **[İ₁ 200a]** (1) Cümleden biri 'acem ṭā'ifesinden ḥaẓẓ eylemez idi. Ḳara Ḥasanı (2) daḫı sevmesi ma'a'l-kerāhe idi. Ammā n'işlesün kendi **[P 88b]** (3) rāḥatları ḫuṣūṣı-çün Ḳara Ḥasanı her belāya siper-i la'net (4) idinmiş idi[8956] ve 'asker üç fırḳa olmış idi. Bir fırḳası (5) 'askerüñ[8957] hem 'ulemā daḫı ekābir [u] a'yān gice gündüz Ḫayre'd-dīn[8958] (6) Paşa içün aġlayup zārlıḳ iderler idi[8959] ve bir bölügi[8960] (7) Ḳara Ḥasan zümresinden idi ve ehl-i beledüñ[8961] ṭaşrası (8) içerüsi[8962] cümle 'urbān Allāh yanṣura sulṭānenā bin **[V 96b]** Ḳāżī derler (9) idi[8963] ve deryā ġazāsını[8964] baṭṭal eylemiş idi ve deryāya (10) gidecek tekne daḫı ḳalmamış idi. Ḳalanı daḫı ḳarada[8965] (11) çürümiş idi. Bu gemi ḳısmı isem[8966] baḳılmaġ-

[8926] senüñ: İ₁ siziñ
[8927] Ḫayre'd-dīn: -P
[8928] eyledüm: P eyledim
[8929] ḳadir: İ₁ ġadir
[8930] eylemişsin: P olmış
[8931] senüñ: -P
[8932] iġvā (u) mekrüñ: İ₂ iġvā-ı mekrüñ, -P
[8933] ile Ḫayre'd-dīn Paşa gibi bir ġāzī dilāveri bıraġup-da senüñ gibi kelbüñ yanına geldüm: P senüñ gibi kelbüñ yanına gelüp Paşa gibi ġāzī dīlāveri bıraḳdım
[8934] isem: P ise
[8935] adam: İ₁ ādem, İ₂, V herīf
[8936] ġażbān: P düşmān
[8937] gitdükde: İ₁, V gitdikde, P gitdi
[8938] peşīmān: -P
[8939] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[8940] ile: -İ₁, -İ₂, -V
[8941] ara: -P
[8942] yere: P yerlere
[8943] ecvedler murābuṭlar: P murābuṭlar ecvedler
[8944] ṭayanur idi: İ₂, V, P ṭayanurdı
[8945] geregi gibi: -P
[8946] cemī': İ₂ cem'
[8947] umūrına: P umūrında
[8948] idindi: P eyledi
[8949] daḫı: -P
[8950] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[8951] Cezāyire: P Cezā'ire
[8952] yeñi: -İ₁, -İ₂, -V
[8953] e<u>s</u>nālar: P e<u>s</u>nālarda
[8954] 'adl (u) dād-ile: İ₂ 'adl-i dād-ile, P 'adl ile
[8955] iḥsān ile: İ₂ iḥsān-ile
[8956] idinmiş idi: P idüp
[8957] 'askerüñ: İ₁, İ₂ 'askeriñ
[8958] Ḫayre'd-dīn: -P
[8959] iderler idi: P iderlerdi
[8960] bölügi: P fırḳası
[8961] ehl-i beledüñ: İ₁, İ₂ ehl-i belediñ
[8962][8962] içerüsi: İ₂ içerisi
[8963] derler idi: P derlerdi
[8964] ġazāsını: P ġazāsın
[8965] ḳarada: -P
[8966] isem: P ise

ıla gözetmeg-ile[8967] (12) bir yanından yapılmaġ-ıla göze görinür Ḫayre'd-dīn[8968] Paşa isem (13) raḥmetu'llāhi 'aleyh[8969] kendi eli-y-ile gözi-y-ile görüp baḳardı. Pes (14) imdi biz yine[8970] maḳṣūdımuza[8971] gelelüm:[8972] Çünki Ḫayre'd-dīn[8973] Paşa (15) Cezāyirden[8974] çıḳup giderken **[İ₂ 328]** 'ulemā ile ṣuleḥā ile[8975] daḫı[8976] ekābir [u] **[İ₁ 200b]** (1) 'ayān ile vedā'laşdükde[8977] dimiş idi-ki benüm[8978] bu[8979] gitmem[8980] kendi (2) re'yümle[8981] degüldür.[8982]

[8967] gözetmeg-ile: İ₁ gözetmek ile, V gözetmegle
[8968] Ḫayre'd-dīn: -P
[8969] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[8970] biz yine: -P
[8971] maḳṣūdımuza: İ₂ maḳṣūdımıza, -P
[8972] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim, -P
[8973] çünki Ḫayre'd-dīn: -P
[8974] Cezāyirden: İ₂, P Cezā'irden
[8975] ile: -P
[8976] daḫı: -P
[8977] vedā'laşdükde: İ₂, V, P vedā'laşdikde
[8978] benüm: -İ₁, -İ₂
[8979] bu: -P
[8980] gitmem: P gitdügüm
[8981] re'yümle: İ₁ re'yimle
[8982] degüldür: İ₁, İ₂ degüldir

4.5. Açıklamalı Dizin

Sıra: a b c ç d D e f g ğ h ı i j k l m n ñ N o ö p q r s ş t u ü v w x y z

A

ā Fars. pekiştirme elifi -ā ile.

ā. 7a/15, 162a/09

ā. (germ-ā-germ) 28a/05, 131b/01

ā. (küt-ā-küt) 110b/02, 112b/10, 152a/11

[=7]

āb Far. Su, kaynak.

ā.-ı ḥayāt 46b/13, 163a/11

ā.-ı pāk 69b/01

ā. u havā 163a/07, 163a/13

ā. u hevā 93a/10

[=6]

abā‘an Ar. Atalar.

a. 2b/11

[=1]

ābādān Far. Bayındır, mamur, abat, şen.

ā. (ma‘mūr u ābādān) 131b/11, 140a/03, 141b/14

ā. (ma‘mūr u ābādān ol-) 190b/06, 192b/06

[=5]

‘abd Ar. Kul, köle, bende; insan.

‘a.-i müẕnib 28a/09, 69b/09, 131b/08, 134b/12,

‘a.-i ża‘if 23b/09, 69b/08, 77b/10, 97b/06, 184a/09

[=9]

abdāl Ar. Kalender, gezgin derviş, derviş.

a.+larındanuz 17a/10

[=1]

ābdest Far. Namaz kılmak, Kur’an-ı Kerim okumak gibi ibadetleri yerine getirebilmek için dinin şart koştuğu şekilde niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek suretiyle temizlenme ve bu şekilde yapılan temizlik.

ā. al- 87b/12, 122b/06

[=2]

‘Abdullāh Cezayir’in batısında sahilden 48 km içeride müstahkem bir şehir olan Tilimsan’ın sultanının kardeşi.

‘A. 146a/01, 146a/04, 146a/12, 146b/11, 146b/14, 151a/07, 151b/13, 152a/09, 154b/15, 156a/06, 156b/04

‘A.+a 145b/08, 151a/03, 151b/06, 152a/02, 156a/05

‘A.+dan 155b/15, 157a/02

‘A.+ı 155b/14

‘A. idi 146a/09

‘A.+uñ 145b/10, 154b/14, 156a/10, 156a/12, 156b/13, 185a/05

[=26]

‘Abdurraḥman Ar. Erkek ismi.

‘A. 127a/11, 127b/02, 127b/06, 128b/11, 128b/15

[=5]

A‘cām Ar. Arap olmayanlar, Acemler, İranlılar.

a. (ġāziyān-ı ‘‘asker-i a‘cām) 148a/07

[=1]

‘aceb Ar. Garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı.

‘a. ol- 16b/11, 57b/11

[=2]

‘acele Ar. Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telaş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma, çabukluk, tezlik, şitap.

‘a. et- 116b/09

‘a. ile 118a/09

[=2]

‘Acem Ar. Arap ırkından olmayanlara Arapların verdiği isim, İranlı.

‘a. 181b/04, 200a/01

‘a.+üñ 166a/14

[=3]

acı İnsanda üzücü bir etki bırakan, dokunaklı ztırap verici, üzücü.

a. acı 39b/15, 50a/07

a.+ma 133a/12

[=3]

‘āciz Ar. Güçsüz, kudretsiz, zayıf kimse.

‘ā. 152a/13, 193a/08

[=2]

‘aczlıḳ Âciz olma durumu, güçsüzlük, beceriksizlik, zavallılık, âciz.

‘a. 181a/08

[=1]

aç Yemek yeme isteği ve ihtiyacı duyan.

a. 35b/09

[=1]

aç- 1. Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.-ar 17a/05

a.-arsın 122a/05

a.-asın 141a/08

a.-duḳ 178a/03

a.-madılar 42b/15

a.-madıñuz 153b/01

a.-mazdan 122a/10, 144a/06

a.-mazduḳ 178a/04

a.-up 60a/15, 68a/06, 77a/07, 88b/02, 95b/08, 95b/12, 109a/02, 118b/12, 120a/11, 177b/01, 188a/12

[=20]

2. Araya zaman girmek.

a.-mazdan 7a/06, 7a/07

[=2]

3. Bir şeye sebep olmak, yol açmak.

a.-arlar 85b/02

[=1]

4. Tertip etmek.

a.-duḳ 130b/14

a.-up 166a/10

[=2]

açdır- Bk. **açdur-**

a.-up 153a/07

[=1]

açdur- Açmak işini başkasına yaptırmak, açmasına sebep olmak, kapalı,

örtülü ve bağlı durumdan çıkartmak. Krş. **açdır-**

a.-mayup 26a/01

[=1]

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek; tahsis edilmek.

a.-mış 103b/14, 104a/11

a.-up 25b/12, 78b/06, 149a/02

a.-ursa 137a/02

[=6]

açlıḳ Aç olma, acıkma durumu.

a.+dan 57b/15

[=1]

ad Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim.

a.+ı 5a/09, 7a/12, 13a/12, 111b/07, 130a/12

a.+ın 166a/11

a.+ına 21a/02, 103b/01, 103b/04, 119a/02

a.+ını 128a/03

[=11]

a‘dā Ar. Düşmanlar.

a. 53b/06, 189a/05

a.+ları 55a/07, 130a/05, 136b/10

a.+larına 58b/02

a.+larından 174b/10

a.+larıñuza 66a/01

a.+sına 173a/07

a.-yı ḫāsirīn 23b/01, 49a/12, 53b/04, 53b/08, 64a/07, 65b/12, 91a/03, 136a/02, 137a/01

a.-yı liyām 98a/01

a.-yı münāfıḳān 182a/03

[=19]

ada Her tarafı su ile çevrili kara parçası, cezire.

a.+nuñ 46a/14

a.+sına (Cerbe Adası) 30b/10

a.+sına (Midillü Adası) 52b/05

[=3]

ādāb Ar. Davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usullere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam, yol erkan, yol sıra.

a.-ı pādişāhī 63b/14, 66a/03, 135b/12, 136b/03, 137a/05

a.-ı ta‘ẓim birle 131b/02

[=6]

‘adālet Ar. Hak ve hukuka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, hakkaniyet, adl.

‘a. (‘adl u ‘adālet eyle-) 149a/03

‘a.+in (‘adl u ‘adālet) 134b/15

[=2]

adam İnsan, kişi, kimse. Krş. **ādem**

a. 13a/04, 13a/13, 17a/07, 30b/05, 37b/02, 38a/02, 46b/08, 60b/11, 123b/09, 134a/08, 140b/15, 145a/12, 147a/08, 170b/14, 183b/06, 183b/08, 185a/15, 187a/03, 188b/02, 198a/09

a.+a 10a/03, 112a/04, 184a/14

a.+dan 150a/15

a.+dan (devr-i adam) 114b/13

a. gibi 87a/15, 105b/09
a.+ı 167b/14
a.+ı (deñiz adamı) 17a/13
a.+ına (deñiz adamı) 32a/02
a. idi 63b/03, 199b/03
a. ile 31a/14
a. imiş 198b/14
a.+lar 15a/14, 45a/12, 75a/01, 177b/05, 196b/07
a.+lardur 179b/07
a.+ları 20a/12, 65a/04, 185a/02
a.+ları ile 20a/14
a.+ların 195b/12, 196b/02, 197a/11
a.+larından 79a/06, 178b/15
a.+larıñuzı 196b/11
a.+larsıñuz 53b/01
a. ol- 84b/03, 121b/11
a.+um 186a/07
a.+uñ 12a/09
[=55]

Adana Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri.
A. Paşası 18b/03, 18b/08
[=2]

'adāvet Ar. Düşmanlık, hasımlık, husumet.
'a. 198a/08
'a.+i 186a/04
'a.+leri 93b/13
[=3]

'adāvetli Kinli, husumetli.
'a. idi 93a/12
[=1]

'add Ar. Kabul etme, sayma, itibar etme.
'a. 149b/05
'a. et- 126a/09, 147a/08
'a. it- 55b/07
'a. olın- 152a/14
[=4]

'aded Ar. Sayı, tane.
'a. 29b/14, 40b/13, 47b/13, 60a/13, 83b/15, 94a/07, 95b/07, 96a/07, 100a/05, 106a/06, 112b/03, 120a/12, 124b/05, 124b/10, 125b/03, 126a/14, 127a/15, 128a/10, 135b/10, 142a/04, 147b/15, 149a/04, 152a/08, 153a/08, 154a/09, 173a/04, 183a/03, 195b/01
'a. (miḳdār u 'aded) 40a/12
'a. idi 91b/15
[=30]

ādem Ar. Bk. **adam**
ā. 1b/05
ā.+den (ketm-i ādem) 1b/05
ā.+dür 196b/07
[=3]

'ādet Ar. Herkes tarafından uyulan hâl, olagelmiş, alışılmış şey, usul, görenek.
'a. 8b/02, 34a/03, 64b/05
'a.+i 73a/06
'a.+inden idi 15b/03
'a.+leri 82b/07
'a.+lerinden 12b/11
'a.+lerinden idi 12b/06

‘a. üzre 12b/09, 12b/14, 24a/09, 36b/12, 39a/06, 57a/11, 73b/12, 74a/05, 108b/08
‘a.-i cemīlesi üzre 186b/14
‘a.-i ḳādime 131a/08
[=19]

‘adl Ar. Adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık.
‘a. u ‘adālet 134b/15
‘a. u ‘adālet eyle- 149a/03
‘a. u dād 33b/02
‘a. u dād-ile 199b/13
‘a. u dād eyle- 53b/03, 103a/14
[=6]

‘adū Ar. Düşman.
‘a.+dan 129b/09
‘a.+ya 89a/11
[=2]

‘adüvvi’d-din Ar. Din düşmanı.
‘a.+lerüñ 89b/15
‘a. ol- 100b/07
[=1]

āferīn Far. Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır.
ā. (taḥsīn u āferīn) 134a/14
ā.+ler (taḥsīn u āferīn) 43a/12
[=2]

‘afv
‘a. 28a/08
‘a. buyur- 128b/13
‘a. eyle- 28a/07, 28b/01, 87a/14, 114a/14, 151b/04, 197a/10
‘a. it- 101b/05, 167b/05, 183a/13
‘a. olın- 151b/07, 187a/11
[=13]

‘Afv bin ‘Abdullāh Müslümanları korumak maksadıyla ribatlarda devamlı şekilde oturan askerlerden veya mücahitlerden biri.
‘A. 151a/04, 151a/09, 151a13, 151b/05
[=4]

aġ Beyaz, duru, lekesiz.
a. eyle- 54a/04, 61b/05, 64a/07, 137a/04, 157a/01, 174a/14
a. it- 54a/03
a. ol- 25b/11, 59a/05, 173a/02
[=10]

aġa İleri gelen yaşlı kimseler için kullanılan hitap ve ünvan sözü.
a. 136a/04
a. (el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 135a/10, 138a/06
a. (Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 136a/06, 136b/02, 137a/05, 138a/13
a. (Ḥüseyn Aġa) 135a/07
a. (meżkūr-ı aġa) 135a/09
a. (serdār aġa) 29b/03
a. (Ya‘ḳūb Aġa) 5a/05
a.+nuñ (el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 137b/05, 137a/13
a.+ñ 7b/07
a.+sı 8a/10, 8a/11, 8a/13, 137b/04, 170b/02
a.+sından 8b/01
a.+ya (el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 136a/03
a.+ya (Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 135b/06, 136b/14
a.+yı (el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 136b/01

a.+yı (Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 135b/05, 139b/03

[=26]

aġaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.

a. 13b/01

a.+dan 63a/08

a. ḳurdı 139a/13

[=3]

āgāh Far. Haberi olan, haberli, uyanık, haberdar.

ā. eyle- 32b/15, 86b/12

ā.+ımuz (ḫaber u āgāh) 182a/05

ā. it- 73a/04

ā. ol- 114a/10, 140a/09, 157b/08

ā.+um (ḫaber u āgāh) 10a/11

[=8]

aġalıḳ Ağa olma durumu.

a.+ı (aġalığı) 171b/13, 171b/14

[=2]

aġart- Beyazlatmak, ak duruma getirmek.

a.-up (aġardup) 54a/13

[=1]

āġāz Far. Başlama, başlangıç, giriş.

ā. eyle- 133a/15

[=1]

aġır 1. Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.

a. 9a/10, 95b/06, 124b/04, 196b/14

a.+ınca 43b/07

[=5]

2. Tehlikeli, büyük.

a. 19a/02, 98b/07, 141b/15

[=3]

3. Yavaş.

a. 99b/13

[=1]

4. Yoğun, kesintisiz.

a. 123b/09

[=1]

5. Kırıcı, dokunaklı, insanın gücüne giden

a. 171b/04

[=1]

aġırlıḳ Tartıda ağır olma durumu, sıklet.

a.+ı (aġırlığı) 163a/07, 163a/10, 164a/02

a.+ıla (aġırlıġ-ıla) 161b/03

a.+ın (aġırlığın) 164a/05

[=5]

aġız 1. Yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk. Krş. **aġuz**

a. 18a/13

a.+dan 18a/13, 19b/11, 25b/07, 58b/11, 59a/12, 102b/02

a.+ıña (aġzına) 97a/03

a.+ıñuza (aġzıñuza) 154b/03

a.+ları 133b/06

a.+ları ile 54b/14

a.+larına 25a/12

a.+larından 3b/08

[=13]

2. Girilip çıkılacak yerlerin giriş çıkış yeri, başlangıcı.

a.+ı (aġzı) 163b/14, 164b/12

a.+ına (aġzına) 24b/13, 36a/12, 85a/01

a.+larına 75a/15

[=6]

3. Bıçak, kılıç, kama, balta vb. aletlerin kesen tarafı.

a.+ını (aġzını) 179b/02

[=1]

aġla- 1. Acı, keder, pişmanlık ve bazen de sevinçten gözyaşı dökmek.

a.-dı 6b/15, 160b/07, 183b/15, 184a/04, 185a/14

a.-dılar 132b/02, 187a/07

a.-maġa 44a/01

a.-r 6b/07, 44a/01

a.-r idi 9b/02

a.-rdı 11a/15, 42b/13, 43b/14, 87b/10, 170a/15

a.-rsın 44a/03

a.-yan 86a/01

a.-yalum 187a/04, 187a/05

a.-yup 5b/15, 9a/15, 69b/07, 105a/13, 200a/06

[=25]

2. Yalvarmak, yakarmak.

a.-dı 14a/07

a.-yup 14a/04

[=2]

aġrı Sinir uçlarının şiddetli biçimde uyarılmasıyla ortaya çıkan, vücudun herhangi bir yerinde oluşan rahatsızlık hissi; veca.

a.+ma 133a/12

[=1]

aġrı-Vücudun bir yeri ağrılı durumda olmak.

a.-madı 108b/01

[=1]

aġuz Bk. **aġız**

a.+dan 174a/02

[=1]

āh Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddi veya manevi bir acıyı, ağrı, ıztırap, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifade eder; feryat, inilti.

ā. 169b/14

ā.+ımı 98b/05

ā. it- 44a/03

ā. u enīn it- 170a/14

[=4]

aḥad Ar. Kişi, kimse.

a. (ferd-i aḥad) 141b/05

[=1]

ahālī Ar. Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi.

a.-yi memleket 155b/15

[=1]

āḫar Ar. Başka, diğer.

ā. 84b/06, 192b/07, 196b/04

[=3]

aḥbāb Ar. Dost, bildik, tanıdık; sevilen kimseler, dostlar.

a.+ına 2a/02

[=1]

aḫbār Ar. Hikâyeler, menkıbeler, geçmiş olaylar.
a. (rāviyān-ı aḫbār) 20b/12, 79b/13, 93a/07, 119b/06, 121a/07, 139b/06, 157a/07
[=7]

‘ahd Ar. Yemin, ant, söz verme, söz.
‘a.+e 106a/02
‘a.-i aman 91b/06
‘a. u aman eyle- 33b/11, 105b/14
‘a.+um 106b/14
[=5]

āheste Far. Yavaş, ağır, sakin.
a.+den 35b/12
[=1]

aḥfāẓu’l-ḥāfıẓīn Ar. “Koruyanların en koruyucusuyum.” anlamında söz.
a. 52b/03
[=1]

aḥibbā Ar. Dostlar, ahbaplar, tanıdıklar, bildikler.
a. u aṣfiyā 60a/03
[=1]

āḫir Ar. Son, sonuncu, en sonra olan.
ā. 6a/01, 6a/06, 30b/15, 44a/10, 44a/11, 55a/14, 110b/06, 113a/07, 118a/01, 139a/14, 152a/12, 185a/03
ā. (ḳıyāmet u āḫir) 88a/14
ā. (ḳıyāmet u āḫir ol-) 111b/10, 115a/09, 118b/05
ā.+i 24b/04, 33a/05
ā.-i kār 19a/13, 93a/12, 110b/02
[=21]

āḫiret Ar. Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, beka âlemi.
ā. 21b/10
ā.+de 25b/11, 54a/04, 59a/04, 64a/06, 90a/04, 157a/01, 174a/13
[=8]

aḥkām Ar. Hükümler, kanunlar, emirler, buyruklar.
a.-ı muṭahhara 128a/09
a.-ı şerī‘āt-ı Muḥammediyye 127b/14
[=2]

aḥlā Ar. Çok (daha, en, pek) tatlı.
a. ol- 108b/10
[=1]

aḫlāḳ Ar. İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat.
a.-ı ḥamīde 147b/03, 166a/02
a.-ı ḥamīdelik 54b/05
[=3]

aḥmaḳ Ar. Aklı kıt, anlayışsız, kalın kafalı kimse, beyinsiz, bön, budala.
a. 128a/06, 168b/13, 171b/09
[=3]

Aḥmed bin Ḳāżī Fas’ta bir beldenin ileri gelen isimlerinden.
A. 132a/15
[=1]

aḥsen Ar. Çok (daha, en, pek) güzel.
a. 156a/11
a. (re’y-i aḥsen) 175b/15
a. gör- 39b/12, 33a/08, 88b/01, 107b/07, 111a/03
a.+i ‘alā 111b/07
[=8]

aḫşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.
a. 195a/09
a.+a ḳadar 112b/09
[=2]
aḥvāl Ar. Hâller, durumlar.
a. 7a/09, 9b/01, 12a/10, 21a/05, 27a/02, 32a/14, 103a/02, 108a/14, 162b/13, 178b/06, 187b/09
a.+dedür 6a/15
a.+den 33a/13
a.+dür 43a/10, 187b/09
a.+e 160a/08
a.+i 12a/08, 15a/05, 31a/07, 39b/14, 47a/12, 78b/13, 89b/12, 95b/13, 105b/08, 107b/13, 110a/01, 111a/05, 111a/10, 151a/15, 151b/06, 154b/15, 172a/05, 176a/01, 178b/10, 188a/03, 197b/12
a.+i (keyfiyyet u aḥvâl) 178a/15
a.+i diger 80a/07
a.+i ḫaber 107a/04
a.+in 74b/15, 93a/15, 147b/08, 163b/06
a.+indan 82a/07
a.+inden 6a/09, 12a/05, 154a/02
a.+ine 9a/07, 16b/14, 17b/06, 39a/06, 43b/01, 85a/12, 88a/06, 197b/03
a.+ini 18a/03, 160a/11
a. ki 3b/07
a.+leri 45b/04, 67b/15, 98a/10, 154a/10
a.+lerin 73a/12
a.+lerinden 49b/04
a.+ümi 147b/04
a.+üñ 6b/05
a. üzre 178b/14
[=68]
aḫẕ Ar. Alma, alış.
a.-ı intiḳām it- 21b/07
[=1]
aḳ- Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.
a.-ardı 109a/15
a.-ardı-ki 46b/13
a.-dı 168b/12, 171b/06
a.-maḳda 163a/12
a.-up 179b/13, 187b/11
[=7]
‘aḳabinde Arkadan, ardından, hemen arkasından.
a. 185b/01
[=1]
aḳārib Ar. Yakın akrabalar, hısımlar.
a.+inden 129b/04
[=1]
aḳarsu Nehir, dere, çay, ırmak gibi devamlı akıp giden su.
a.+lar 47a/06
[=1]
aḳarsulıḳ Akarsulu olma durumu.
a. 161b/02
[=1]
‘akāyid Ar. İtikatlar, inanışlar.
‘a.-i bāṭıla 16b/12
[=1]

akçe Para, nakit.

a. 9a/02, 58a/04, 64b/01, 104b/09, 105a/11, 125a/04, 125b/04, 126a/12, 129b/12, 130a/07, 150a/15

a. ile 19a/09, 79a/03, 129b/13

a. isem 126a/09

a. ki 9a/01

a.+leri 57b/01, 192b/08

a.+lerin 57a/11, 192b/09

a.+nüñ 125a/03, 127a/07

a.+sin 8b/012, 98a/13

a. vir- 6a/10, 12a/11, 17b/07, 53a/12

a.+ye 32b/03, 125b/06, 129a/14

a.+yi 126a/08, 128b/03, 129b/14, 130b/02, 142a/03

[=36]

akçelik Akçe ile ilgili (bir akçelik).

a. 53a/11

[=1]

akçesüz Parasız.

a. 11b/15, 53a/04, 164a/11

[=3]

‘aḳd Ar. Evlenme muamelesi, nikâh kıyma.

‘a.-i nikāḥ it- 5a/08

[=1]

Aḳdeniz Bk. **Aḳdeñiz**

A.+de 54b/12

[=1]

Aḳdeñiz Batı’da Cebelitarık Boğazı ile Atlas Okyanusu’na bağlı olan dünyanın en büyük iç denizi. Krş. **Aḳdeniz**

A.+e 30b/15, 31a/05

[=2]

‘āḳıbet Ar. Son, nihayet, encam; gelecek, istikbal.

‘ā. 20a/10, 40a/05, 40b/12, 99b/01, 121b/15, 159a/01, 167a/13, 197a/09

‘ā. ḫayrlıġı 58b/06, 91a/11, 188a/08

‘ā.+i 24b/04, 149b/12

‘ā.+üm 142b/04

[=14]

‘aḳıl Ar. Bk. **‘aḳl**

‘a. 135a/10

‘a.+ları 95a/05

‘a. u fāżıl 134a/08

[=3]

‘aḳıllı Aklı, doğruyu görecek ve ona göre davranacak, gerekeni yapacak derecede olan.

‘a. 198b/14

[=1]

aḳım Akmak işi.

a. gibi (seyl aḳım) 179b/13

[=1]

aḳış- Karşılıklı akmak.

a.-up 102b/09, 102b/15, 102b/15, 148a/05, 169b/10

[=5]

aḳıt- Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak; dökmek.

a.-up (aḳıdup) 113b/01

[=1]

‘āḳil Ar. Akıllı kimse.

‘ā. 185b/03

[=1]

‘āḳilāne Akıllıca.
‘ā. 149b/11
[=1]
‘aḳl Ar. Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us. Krş. **‘aḳıl**
‘a.+ı 68a/03, 145a/10, 163b/06, 164b/09
‘a.-ı ḳaṣīr 52a/03
‘a.+ın 113a/09
‘a.+ına 113a/08
‘a. u kiyāset 134a/14
‘a.+um 19b/15
‘a.+uma 51b/06
‘a.+uñ 51b/04, 114b/06
‘a.+uña 51b/07
[=13]
aḳlıḳ Ak olma durumu, beyazlık.
a.+ı (aḳlıġı) 42a/09
a.+ı (yüz aḳlıġı) 35b/06, 118a/03, 140b/09, 142a/11, 153a/05, 155b/13
a.+ı birle (yüz aḳlıġı) 184a/09
a.+ına göre (yüz aḳlıġı) 134b/02
a.+ları (yüz aḳlıḳları) 67a/05, 79a/14
[=11]
‘aḳliyye Ar. Akılcılık, usçuluk, rasyonalizm.
‘a.+sine (ferāset-i ‘aḳliyye) 52a/05
‘a.+sine (tedbīr u ferāset-i ‘aḳliyye) 78a/06
[=2]
aḳrabā Ar. Aralarında kan bağı bulunan kimseler.
a. (ḫışm u aḳrabā) 26a/09
a.+ları 78b/10
a.+larından 127a/09
a.+mdur 121b/02
a.+sı 126b/10
a.-yı ta‘alluḳāt 26b/03, 32b/10, 55b/01, 55b/10, 60a/03, 82a/04
a.-yı ta‘alluḳāt ile 52b/07
[=12]
‘aks Ar. Bir şeyin zıddı, karşıtı, tersi.
‘**a.+i** 11b/14, 24b/05, 114b/11, 115a/11
[=4]
‘aksī Ar. Tersi, zıttı.
‘a. 162b/13
[=1]
aḳṭarma Eskiden düşmandan zaptedilen ve ganimet olarak yedekte getirilen gemi.
a. 35b/02, 36b/09, 42b/10, 60a/13, 71b/04, 96b/06
a.+da 38b/01
a.+dan 43a/14
a.+ile 27b/01, 30a/01, 76a/04, 196a/04
a.+lar ile 36b/08
a.+lar ki 43a/08
a.+lardan 44b/07
a.+ları 27a/13, 61a/03, 63a/02, 76a/14, 78a/08, 189b/13, 196a/11
a.+larla 76a/06
a.+laruñ 61a/11, 76a/08
a.+sın 62b/09
a.+yı 36b/04, 62b/01, 71b/02, 191a/13, 192a/09
[=31]

akṭarmacı Eskiden düşmandan zaptedilen ve ganimet olarak getirilen gemiyi yürüten kişi.

a. 34b/13, 38a/12, 62a/14

[=3]

al Kırmızı.

a. 72a/04

a. ḳan 109a/12

[=2]

al- 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.

a.-a idi 129b/08

a.-amayup 105a/11

a.-amayuz 42b/04

a.-an 24a/12

a.-anuñ 24a/12

a.-dıġuma 52a/13

a.-dılar 29b/15, 30b/10, 36b/05, 60a/07, 62b/02, 71a/03, 191b/02

a.-duġı 35a/12

a.-duḳda 165b/12

a.-ındugı 49b/06

a.-ıvire 46a/05

a.-maġa 170b/06

a.-mışlar idi 92a/06

a.-uñ 32b/05

a.-up 29a/14, 31a/11, 36a/11, 36b/08, 39b/13, 49a/14, 57b/04, 58a/07, 62a/14, 66a/04, 71a/05, 71a/11, 91b/02, 91b/03, 123a/02, 133a/10, 150a/13, 163a/04, 164b/06, 170b/08, 186a/09

a.-ur imiş 33a/12

a.-urlar 89b/05

a.-urlardı 58a/15, 164b/06

a.-uruz 74a/03

[=46]

2. Ele geçirmek.

a.-agetürmemüz 83a/08

a.-aḳodılar 45b/09

a.-amadılar 191b/03

a.-amamışlar 95a/09

a.-dı 34b/13, 40a/06, 108b/03, 108b/05

a.-dılar 20a/11, 24a/08, 26a/02, 27a/12, 27a/13, 38a/06, 38a/10, 40a/06, 41a/06, 60a/12, 75b/15, 76a/02, 77a/12, 95a/10, 106a/11, 151b/12, 191a/07, 191b/11, 195b/12

a.-dıñuz 11a/04

a.-duġı 170a/07

a.-duḳ 40b/05, 108b/02, 114b/02, 131b/10

a.-duḳda 4a/11, 98b/08, 100b/03

a.-duḳları 97b/10

a.-ıḳoduḳları 45b/10

a.-ıḳoyup 125a/15

a.-ınca 103b/07

a.-ındugı 45b/15, 78b/08

a.-ınması 154b/11

a.-ıvirelüm 146a/03

a.-madan 162a/11

a.-maġa 89b/15, 114b/03, 143a/08, 151b/11

a.-maġla 166a/07

a.-maḳ 142a/01

a.-maḳ ise 154b/09

a.-maḳdur 114a/03

a.-mışlar idi 45a/01, 90b/11
a.-sunlar 86b/05, 86b/06
a.-up 24a/13, 40a/08, 62a/06, 85b/04, 94a/06, 96a/08, 106b/02, 110a/09, 113b/12, 114b/08, 116a/03, 123a/12, 140b/05, 147a/02, 173b/06, 174a/05, 174b/12, 185a/11
a.-urlar 27a/08, 153a/15
a.-ursın 106b/05
a.-uruz 108b/03
[=79]
3. Eş edinmek, evlenmek.
a.-alar 4b/13, 4b/14
a.-dı 5a/08
[=3]
4. Beraberinde götürmek, yanına almak.
a.-a 20a/01, 20b/04, 31a/02
a.-agetürüp 85a/14
a.-dı 51a/01
a.-dığumuz 51b/13
a.-dılar 34b/04, 34b/06, 41a/12, 51a/07, 62b/12, 90b/06
a.-duḳları 38b/06, 45b/12, 51a/08, 51a/12, 193a/09
a.-ıḳodı 119a/11
a.-ıḳoydılar 37a/01
a.-ıḳoyup 104b/08
a.-maduġı 165b/13
a.-maduġımuz 129b/12
a.-maduḳ 130b/02
a.-maġa 84a/12
a.-maġla mı 166a/13
a.-mañuz 129b/07
a.-mazlar idi 53b/02
a.-mazsıñuz 25b/01
a.-mışlar idi 47b/08, 103b/03
a. saġ al- 72a/08
a.-up 49a/01, 52a/13, 59b/15, 5b/07, 5b/13, 63b/13, 66a/13, 6a/12, 76a/14, 87a/07, 88a/11, 94b/05, 95b/06, 105a/03, 106b/04, 112a/02, 118b/09, 119b/10, 136b/01, 159b/11, 164a/06, 165a/14, 192b/07, 195b/06, 196b/02, 196b/03
a.-ursıñuz 15a/15
[=58]
5. Herhangi bir konuyu vb. ele almak.
a.+up 199b/09
[=1]
6. Satın almak.
a.-(!) 7b/05
a.-amadum 96b/09
a.-ayum 7b/06
a.-dı 8b/01, 57a/11, 96b/10
a.-duḳları 96b/12
a.-ıvirdi 32b/04
a.-maġa 80a/05, 82b/09
a.-mayınca 80a/05
a.-up 54a/09
a.-ur 31b/09
a.-urdum 8a/10
a.-ursa 53a/04
[=15]
7. Koymak, dâhil etmek.
a.-up 9a/08, 12a/11, 56a/01

[=3]
8. Alaya almak.
a.-ayum 10b/11
a.-masından 168a/06
[=2]
9. Elde etmek, kazanmak.
a.-mış ḳadar 12b/04
[=1]
10.
a.-asın 87a/08
a.-duġı 170b/04
a.-duġumuzdan 87a/14
a.-ıvirüp 137a/13
a.-mazlar idi 12b/13
a.-up 170b/04
[=6]
11. Konuşmak.
a.-abilürsin 13a/11
[=1]
12. Haber almak.
a.-dı ki 79a/01, 151a/07
a.-duḳda 166b/13
a.-ınca 49b/06
a.-up 19a/01, 46a/11, 135b/03, 151b/13, 173b/15, 188b/08
[=10]
13. İntikam almak, öfkesini almak.
a.-ıviresin 170b/13
a.-maḳ 129b/09, 170a/15
a.-uruz 20b/09, 41a/13, 175b/06, 176a/12, 177a/06
[=8]
14. Dua almak.
a.-asın 22b/04
a.-dılar 55b/06, 60a/03
a.-maġa 53a/06, 54a/11, 142b/06
a.-malarına 53b/11
[=7]
15. Esip götürmek.
a.-up 39a/11
[=1]
16. Siper almak.
a.-up 72a/01
[=1]
17. Abdest almak.
a. abdest al- 87b/13
a.-up 87b/13, 122b/07
[=3]
18. Yol almak.
a.-up 88b/03, 146b/13
[=2]
19. Soluk almak.
a.-dı 148b/09, 149a/01
a.-madı 148b/09
a.-madılar 191a/06
[=4]
20. İbret almak.
a.-asın 149b/13
[=1]

abdest al- 122b/07
du‘āsın al- 60a/03
ele al- 17b/03
esīr al- 60a/12, 62a/06
ḫaber al- 19a/01, 46a/11, 49b/06, 135b/03, 188b/08
ḫāṭırın al- 28b/02
ḫāṭırların al- 86b/01
ḫayr du‘ā al- 53a/06, 54a/11

ḫayr du‘āsın al- 55b/06
‘ibret al- 149b/13
intiḳām al- 41a/13, 129b/09, 170a/15, 175b/06, 176a/12, 177a/06
meterīz al- 72a/01
şatun al- 7b/05, 8b/01
[=25]

āl Ar. Hanedan, sülale, aile.
a.-i Oṣmān 45a/11
a.+ine 2a/02
a. u evlād 1b/13
[=3]

a‘lā Ar. Daha yüksek, pek yüksek, pek yüce.
a. 193b/09
a. (firdevs-i a‘lā) 5b/11
a.+da (cennet-i a‘lā) 111b/11, 115b/04
a.+dur (aḥsen-i a‘lā) 111b/07
a. idi 144b/14
a.+sı 30a/13, 90b/13, 175b/14, 185b/03
a.+sı-y-ıla 91b/12
a.+sına 60a/04
a.+ya (‘arş-ı a‘lā) 100b/13, 135a/01, 140b/13, 176b/07
[=16]

‘alā ḳadri’ṭ-ṭāḳat Ar. Kendi gücüne, kapasitesine göre veya imkânına uygun olarak.
‘a. 3b/04
[=1]

‘alā dīni’l-İslām Ar. İslam dini üzerine.
‘a. 13a/14, 48b/10, 128a/08
[=3]

‘ala ḳavle’ş-şā‘ir Ar. Şairin sözüne göre.
‘a. 186a/15
[=1]

‘ala tevfīḳı’l-īmān Ar. En yüce iman, en güzel iman üzerine muvafık kılma.
‘a. 13a/14, 48b/10, 128a/08
[=3]

alabanda Gemilerin iki yan satıhlarının içeri gelen kısmı.
a. 17a/05, 41a/10, 50a/04, 164a/03
a.+sı 41b/02, 116b/15
a.+sı (ḳurşun alabandası) 77a/13, 96a/04, 162a/04, 179b/04
a.+sı (tüfenk alabandası) 89a/04
a.+sı ile 116b/14
a.+sın 116b/07
a. ur- 81b/08
[=14]

Alamarıyya İspanyanın Endülüs bölgesinde bulunan şehir, Almaria.
A. 45b/08
[=1]

‘alāmet Ar. İşaret, nişan, belirti, alem.
‘a. 40b/09
‘a. u nişan it- 155a/10
[=2]

alarḳa Açıkta, sahilden uzakta.
a. ol- 14a/13
a.+sına 152b/09
[=2]

ālāt Ar. Aletler, makineler.
ā. 132a/01
ā. (ceb-ḫāne-i ālāt) 131b/14
[=2]

alay Orduda iki veya fazla taburun birleşmesiyle meydana gelen birlik.
a. 4b/03, 54b/08, 89a/10, 130b/12, 131b/09, 161b/01, 177b/13, 181a/15
a.+ı (serçe alayı) 96a/05, 116b/15
a.+ına 25b/14, 179b/08
[=12]

alçaḳlıḳ Alçakça davranış, soysuzluk, bayağılık, zillet.
a.+dur 93b/07
[=1]

aldat- Kandırmak.
a.-urlar idi (aldadurlar idi) 126b/08
[=1]

‘ale’l-‘acele Ar. Acele ile, çarçabuk, çabucak, apar topar.
‘a. 20a/08, 39b/13, 73b/14, 74b/02, 95b/14, 106a/14, 107a/05, 107b/12, 110a/05, 135b/04, 144a/12, 189a/04
[=12]

‘ale’l-fevrī Ar. Acele ile yapılan, düşünmeden yapılan.
‘a. 51a/03, 71b/15, 86b/15
[=3]

‘ale’l-ḫayr Ar. Hayra yönelik, hayırlı bir şekilde.
‘a. 82a/14
[=1]

‘ale’l-ḳāfirīn Ar. Kâfirler için, onlara karşı.
‘a. 79b/06
[=1]

‘ale’l-ḳavmi’l-ḳāfirīn Ar. Kâfirler topluluğu üzerine.
‘a. 87b/09, 106a/04, 116b/04
[=2]

‘ale’r-re’s Ar. Baş, kafa üzerine olan.
‘a. 134a/03, 191a/04
[=3]

‘ale’s-selām Ar. Selam üzere.
‘a.+a 98a/07
[=1]

‘ale’t-ta‘cīl Ar. Acele ile yapılması gereken.
‘a. 18b/04
[=1]

‘ale’t-tafṣīl Ar. Detaylı açıklama ile.
‘a. üzre 2b/12
[=1]

‘ale’ṭ-ṭarīḳı’t-tevāriḫ Ar. Tarihi olayların kaydı; tarihin izlediği yol.
‘a.+den başḳa 2b/1
[=1]

‘ālem Ar. 1. Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.
‘ā. 34a/10, 37a/08, 162b/12
‘ā. (ṣadr-ı bedr-i ‘ālem) 1b/10
‘ā. (seyyid-i veled-i ‘ādem) 1b/10
‘ā.+e 5b/13
‘ā.+i 14b/06, 87b/11, 131a/07, 147a/07, 160b/01
‘ā.-i fānī 4a/03
‘ā.-i mevcūd 1b/05
‘a.+üñ 31b/05
[=14]
2. Yeryüzü, dünya.
‘ā. ile 172b/14
[=1]

3. Hâlet, hâl, durum, ortam.

‘ā.-i evṣāf-ı cemīle 147b/03

‘ā.+inde 7a/04

[=2]

4. Bir şeyin kendi içinde veya aynı özelliği taşıyan şeylerin kendi aralarında meydana getirdiği bütün, kendilerine has bir dünya.

‘ā. (pādişāh-ı ‘ālem) 66b/01

‘a.-penāh 63a/09

‘a. (ber-güzār-ı ‘alem-penāh) 138b/08

‘a. (pādişāh-ı ‘alem-penāh) 4b/01, 68a/12, 130b/14, 135b/09, 141a/05

[=7]

‘alem Ar. İşaret, nişan; sancak, bayrak.

‘a.+i 40b/08

‘a.+i (Manişşa ‘alemi) 20b/15

[=2]

a‘lemsiz İlimsiz.

a. 52a/04, 148b/07

[=2]

ālet Nesne, araç, makine, aygıt.

ā. 101b/01

ā.+i (cenk āleti) 78a/10, 78a/13

ā.-i ḥarb 78b/07, 87b/15

ā.+inden (cenk āleti) 78a/08

ā.+lerin 120a/05

[=7]

alevlen- Bir meselenin büyümesi, şiddetinin artması.

a.-üp 179b/14

[=1]

‘aleyh Ar. Üzere, üzerine, onun üzerine.

‘a.+inde 147a/08, 170a/10

[=2]

‘aleyhi’l-la‘ne Ar. Lanet onun üzerine olsun anlamında kulanılır.

‘a. 166a/05

‘a.+nüñ 128a/03

[=2]

‘aleyhi raḥmeti Ar. Rahmet onun üzerine olsun anlamında kullanılır.

‘a. 4b/07, 26b/14, 84a/11, 133b/15, 134b/09, 135b/01, 136b/11, 139a/02, 139b/07

[=9]

‘aleyhi’s-selām Ar. Selam onun üzerine olsun anlamında kullanılır.

a.+a 11b/02, 11b/03

[=2]

‘aleyhim ecma‘īn Ar. Hepsine rahmet olsun anlamındadır.

‘a. 2a/08

[=1]

alım Bk. **alum**

a. 54a/09

[=1]

alın- Elinde veya yanında bulundurulmak.

a.-duġı 107b/10

a.-madı 153a/10

a.-mazsa 20b/09

a.-mışdur 118b/10

a.-up 20b/13, 125a/10

[=6]

alış Almak işi, satın alma.

a.+ında 103a/14, 149a/02, 156a/03

[=3]

alış- Bağlanmak, ısınmak.

a.-mış 58a/10

[=1]

alışdur- Benimsemesini sağlamak.

a.-mış 93b/12

a.-up 13a/05

[=2]

‘alī Ar. Yüksek, yüce, büyük, ulu.

‘**a.** 2a/07, 70a/02, 109a/12, 129b/12, 153a/03, 162a/07, 193a/13

‘**a. (emr-i ‘alī)** 3b/02, 5a/02, 103b/10, 127b/07, 140a/14, 148a/13

‘**a. cenk ol-** 72a/04

[=14]

‘Alī Ḳapudan Osmanlı kaptanıderyası ve sadrazamı.

‘**A.** 17a/04, 17a/11, 17a/15, 18a/04

[=4]

‘alīm Ar. Çok bilen kimse, bilici.

‘**a.** 142b/11, 146a/13

‘a. idi 44a/14

[=3]

‘ālī-şān Ar. Şanı ve şerefi büyük, çok değerli.

‘**ā.+ı (vezīr-i ‘ālī-şān)** 142b/04

[=1]

‘aliyye Ar. Yüce, yüksek, büyük.

‘a. (devlet-i ‘aliyye) 135a/06

‘a.+leri (himmet-i ‘aliyye) 82a/09

‘a.+leriñüz (himmet-i ‘aliyye) 100a/09

‘a.+ñüz (himmet-i ‘aliyye) 83a/05, 149a/11, 179a/05

‘**a.+ñüzde (devlet-i ‘aliyye)** 29b/05

‘**a.+ñüzden (ṭaraf-ı ‘aliyye)** 84b/07

[=8]

‘aliyyü’l-murtażā Ar. Hoşnut ve razı olunmuş yüce kişi; Hz. Ali’nin lakaplarından biri.

‘a. 172b/13

[=1]

alḳış Bir şeyin beğenildiğini göstermek için iki eli birbirine vurma hareketi.

a. it- 37a/03

[=1]

alḳışla- Bir şeyin beğenildiğini anlatmak için iki eli ses çıkaracak şekilde birbirine vurmak.

a.-dılar 188b/10

[=1]

Alḳorna İtalya’da bir yer.

A. 194a/07

[=1]

Allāh Ar. Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hüda.

A. 11b/15, 25b/07, 25b/09, 32a/04, 37b/10, 39b/11, 49a/09, 57b/10, 69b/04, 80a/02, 82a/14, 88a/13, 122a/11, 122b/10, 128b/14, 132b/05, 139a/15, 162a/01, 162a/02, 165b/15, 174b/14, 175a/02, 175a/05, 176a/06, 179a/15, 179b/10, 181a/14, 182a/07, 184b/14, 186a/08, 187a/15, 194b/13

A. (yā Allāh) 25b/07

A.+a 13b/14, 172b/06

A. Allāh 52a/12, 77a/10, 116b/13

A.+dan 6a/01, 28a/15, 42a/13, 55b/11, 133a/13, 141b/11

A.+dan (bāb-ı Allāh) 192b/10

A.+dandur 161a/10

A.+dur 107a/02, 183b/01

A.+ı ‘aẕīmü’ş-şān 10b/01, 53b/03, 53b/07

A.+uñ 9b/03, 11a/06, 12a/12, 15b/07, 182a/15, 188a/10

A. yanṣurahüm 157a/14

A. yanṣuraküm 37a/02

A. ẕū’l-celāl 64a/08, 133a/01, 162b/07

[=62]

Allāh yanṣura sulṭānenā Ar. Allah sultanımıza yardım etsin anlamındadır.

A. 200a/08

[=1]

Allāhu Ar. “Allah, O Allah” anlamına gelen söz.

A. 26a/15

A. (na‘ra-ı Allāhu ekber) 96a/02

A. (na‘ra-yı Allāhu ekber) 155b/08

A. ‘aẕīmü’ş-şān 91a/11

A. ekber 152b/10

A. ẕū’l-celāl 123b/01

[=6]

Allāhu Te‘ālā Ar. “Yüce Allah, ulu Allah” manasına gelen bu söz Allah lafzı yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılır.

A. 15a/08, 15a/15, 15b/01, 20a/13, 23a/15, 24b/07, 33b/12, 34a/02, 35b/06, 37a/03, 55a/03, 58b/05, 58b/13, 61b/05, 66b/08, 67a/08, 67a/10, 71a/13, 79b/06, 81b/05, 82a/08, 84a/04, 85b/13, 90a/03, 92b/01, 113a/10, 130a/03, 132b/07, 133a/04, 134a/05, 136b/09, 139a/04, 142a/13, 142b/08, 143b/03, 148a/02, 156b/06, 159a/14, 161a/11, 166b/03, 187b/11

A.+nuñ 2a/01

[=42]

allāhümme Ar. “Allah’ım” anlamına gelen dua.

a. 79b/06

[=1]

allāhümme esma‘nā ‘alā ḫayr Ar. “Allah’ım bize hayırlı şeyleri duyur.” anlamında dua.

a. 131b/06

[=1]

allāhümme ḳaviyye’l-İslām Ar. “Allah’ım İslam’ı kuvvetlendir.” anlamında dua.

a. 87b/09, 116b/04

[=2]

alt 1. Bir şeyin alt tarafı, yüzeyin altı.

a.+ına 35a/08, 37b/15, 40a/09, 60b/02, 71b/15, 85b/08, 86a/04, 87a/10, 102b/07, 104b/15, 108b/14, 116b/06, 152a/10, 166a/03, 182b/08

a.+ına (yer altı) 11a/10

a.+ına (yir altı) 9a/08, 12a/11, 56a/01

a.+ında 40a/12, 40b/01, 47a/08, 83a/02, 91a/04, 112a/12, 166b/11

a.+ında (yer altı) 16a/03

a.+ında (yir altı) 9a/15, 12b/02, 45a/04, 56b/11

a.+ından 25a/04, 39b/08, 95a/07, 191b/06

a.+ından (yer altı) 12b/01, 19b/14, 20a/07

a.+ından (yir altı) 9b/10

a.+larında (yir altları) 67a/15

[=40]

2. At, araba, otomobil vb. şeylerle altına ve altında şeklinde kullanıldığı zaman; hizmetinde, emrinde olma anlamını ifade eder.

a.+ına 162b/09, 163a/15, 199b/09

a.+ında 19b/02

a.+ındaki 169b/05

[=5]

3. Bir durum altında.

a.+ında 54a/03

[=1]

altı Beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı.

a. 32b/03, 38a/03, 38a/04, 40b/15, 42a/04, 46a/08, 46b/07, 48a/05, 48b/13, 50b/01, 63a/14, 63b/01, 63b/06, 184b/06, 184b/09, 189a/01, 189a/03, 191a/02, 191a/04

a. (beş altı) 20a/08, 47b/15, 70b/14, 160b/15

a. (beş altı biñ) 88a/05, 144a/13, 144a/14, 153b/03, 154a/09

a. (beş altı yüz) 74b/01, 83b/15, 119b/09, 131b/15, 180b/13

a. (ḳırḳ altı biñ) 190a/07

a. (on altı) 18b/14, 27b/04, 28a/10, 60a/07, 60a/11, 62b/04, 70a/07, 97b/11

a. (on altı biñ) 97a/04

a. (otuz altı) 124b/05, 124b/10, 125b/03, 126a/14, 127a/15, 128a/10, 142a/04, 191a/11

a. (otuz altı biñ) 190a/09

a. (seksen altı) 38a/08

a. (yigirmi altı) 193a/06

a. idi 49b/12

a. iken 20b/02, 51a/08

a.+sı 40a/08, 40b/05, 45b/10, 45b/14, 50b/06

a.+sın 27a/13, 41a/07

a. yüz 97a/03

a. yüz elli 62a/13

a. yüz toḳuz 86a/09

[=68]

altın Bk. **altun**

a.+dandur 159a/05

[=1]

altmış Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı.

a. 46b/11, 192b/01

a. (elli altmış) 41b/03, 79a/03, 120a/07, 120a/11, 156a/07

a. beş 191b/12

[=8]

altun Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere

dayanıklı, paslanmayan kıymetli element, zer. Krş. **altın**

a. 8a/13, 8b/08, 11a/05, 11b/12, 18a/15, 30a/08, 37b/12, 43b/06, 57b/03, 57b/04, 57b/09, 57b/11, 65a/01, 65a/11, 104b/11, 105b/08, 105b/13, 149a/04, 149a/06, 149a/06, 149b/02, 149b/05, 149b/15, 150a/03, 150a/04, 150b/01, 150b/02, 150b/04

a. (fillūrī altun) 97a/02

a.+a 8a/15, 8b/09, 10a/02, 171b/15

a.+ı 149b/08, 191a/10, 192a/12, 197a/04

a.+ı (rusb altunı) 10b/08, 24a/09

a.+ı (Venedik altunı) 61a/12

a.-ı ḫil ile 70a/07

a.+ın 57b/04

a.+ın (Venedik altunı) 61b/07

a.+ları (Venedik altunları) 55b/03

a.+uñ 150b/05

[=45]

ālūde Far. Bulaşmış, bulaşan; dolu; kirli.

a. olın- 131a/09

[=1]

alum Satın alma. Krş. alım

a. 174b/08

[=1]

‘ām Ar. Avam tabakası, halk tabakası.

‘ā. (ḫāṣ u ‘ām) 68b/10, 138b/06

[=2]

amān Ar. Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.

a. 24a/02, 109b/03, 109b/07, 128b/14, 128b/14, 174a/11, 180a/10

a. (‘ahd-i amān) 91b/06

a. (‘ahd u amān eyle-) 33b/11, 105b/14

a. (emn u amān) 103a/14, 156a/02, 157a/06

a. bul- 153a/02

a. ile 110b/13, 127b/12

a.+ın 180a/09

a.+ların 109b/04

a. u zamān 24a/07, 120b/10, 189b/02

a. u zamān vir- 45a/09

a. üzre (emn u amān) 132b/07

a. vir- 101b/04, 110b/09, 129a/09, 188a/04

[=27]

amānu’llāh Ar. Allah’ın güvenliği; Allah’ın koruması.

a. 97b/01, 100a/13, 179b/15, 180b/04

[=4]

amānu’r-resūl Ar. Peygamber’in, Allah’a iman etmesi, inanması.

a. 97b/01, 100a/13, 179b/15

a. birle 180b/04

[=4]

amānü’l-amān Ar. Eminlerin emini.

a. 72a/06

[=1]

Amastardam Amsterdam, Hollanda’nın başkenti.

A. vilayeti 191b/02

[=1]

‘amel Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.
‘a. 155a/02
‘a. et- 43a/07
‘a. eyle- 5a/03, 98b/02, 182a/01
‘a.-i ḫilāf 69a/01
‘a. it- 22b/05
[=7]

āmīn Ar. Dualardan ve hayır temennilerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.
ā. 2b/05, 24b/09, 53b/09, 55a/15, 58b/06, 67a/09, 90a/04, 90a/08, 91a/12, 92b/03, 118b/07, 130a/06, 166b/03
[=13]

āmir Ar. Yanında çalışanların başı durumunda olan ve emretme yetkisi bulunan kimse, üst.
ā.+ümde (ḫazīne-yi āmir) 3b/01
[=1]

‘āmire Ar. Devlete ait olan.
‘**ā.+den (tersāne-i ‘āmīre)** 66a/15
‘**ā.+den (terseḫāne-i ‘āmīre)** 136a/10
‘**ā.+ye (tersāne-i ‘āmīre)** 65a/06
[=3]

ammā Ar. Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.
a. 4b/14, 5b/07, 6a/15, 7a/10, 7b/11, 7b/14, 8b/01, 9b/04, 10b/01, 12b/01, 13a/03, 14a/12, 14b/14, 15b/02, 16b/08, 17a/06, 17a/14, 17b/10, 19a/01, 19a/06, 19a/10, 19b/14, 20b/08, 21a/01, 24b/13, 25b/02, 26a/02, 26a/12, 28a/07, 28b/01, 29a/02, 31a/04, 31b/04, 32a/05, 34b/01, 35b/06, 36a/01, 37b/08, 38a/06, 38a/13, 38a/14, 39a/10, 40a/13, 42a/09, 42a/12, 42a/15, 43a/05, 43b/11, 44b/09, 45b/10, 46b/14, 47a/07, 47a/10, 49a/02, 49a/14, 50a/08, 50a/10, 50b/03, 53b/09, 55b/10, 56a/07, 57b/03, 58a/05, 59b/03, 60b/12, 62a/15, 62b/04, 62b/09, 63a/07, 66b/07, 71a/12, 73a/08, 73b/12, 74a/03, 75a/02, 77b/13, 79b/13, 80b/14, 81a/12, 82b/14, 84b/14, 85b/08, 86a/15, 90b/09, 91b/15, 92a/03, 92a/09, 93a/10, 99a/06, 106a/15, 107a/11, 108a/08, 109a/03, 109a/04, 109b/13, 112a/15, 112b/01, 113a/14, 114a/13, 116b/01, 119a/01, 119a/05, 119a/11, 119b/05, 119b/12, 120a/03, 121a/07, 121b/05, 123a/14, 123b/01, 126a/10, 127a/12, 127b/06, 130b/09, 132a/09, 134b/13, 135a/01, 135a/09, 135a/15, 137a/11, 137b/13, 139a/11, 139b/11, 142b/01, 142b/02, 142b/03, 142b/13, 144b/04, 146a/12, 146b/15, 147a/06, 153b/02, 154a/02, 156a/07, 157a/04, 157b/12, 157b/14, 158b/07,

158b/15, 159a/10, 160b/11, 163a/01, 164b/13, 165a/04, 165b/02, 165b/14, 167b/10, 168a/04, 169a/07, 170a/10, 171a/07, 171b/13, 173a/05, 173b/10, 174b/02, 175b/06, 176b/08, 180a/08, 181a/02, 181b/07, 181b/11, 182b/11, 183a/04, 186a/10, 186b/05, 188b/02, 189a/09, 191a/07, 191b/03, 194a/11, 194b/04, 195b/06, 196b/12, 197a/10, 198b/13, 199a/07, 199a/10, 200a/02

[=178]

‘ammi Ar. Amca.

‘**a.+si** 93a/13, 93b/13, 102a/12

[=3]

ān Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası, lahza, dem.

ā. 24b/08, 113a/15

ā.-ı vāḥidīn 35b/10

[=3]

‘an ḳarīb Ar. Yakında.

‘a. 14a/07

[=1]

ana İnsanın ve hayvanın yavru sahibi olan dişisi, anne.

a.+larından 38a/06

a.+muz 132b/09

a.+sı 17a/07

[=3]

anā’e’l-leyl Ar. Gece vakti, gecenin bölümleri.

a. 49a/12

[=1]

Anabolı Moro’da Agrolis körfezinde denize doğru uzanan dil üzerinde bulunan bir liman şehri.

A.+dan 37a/12

[=1]

Anadolu Ön Asya’nın bir parçası olarak Türkiye’nin Asya kıtasında bulunan toprağı.

A.+yı 10b/06

[=1]

a‘nāḳ Ar. Boyunlar, gerdanlar.

a.-ı küffār 30a/10, 33b/12, 58b/13, 81b/07, 140a/02

[=5]

anbār Ar. İçine erzak ve eşya konan büyük yerli sandık.

a. 36b/07, 189b/11

a.+a 52a/11

[=3]

‘anber Ar. Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

‘a.-i ḫām ile 131a/09

‘a. nişār 1b/08

[=2]

anca O kadar, onun kadar, öylece.

a. 18b/03, 18b/07, 30b/15, 84a/10

[=4]

ancaḳ Yalnız, sadece; fakat, ama.

a. 5a/12, 7b/07, 24a/15, 27b/09, 30a/11, 31b/04, 41b/02, 47a/07,

89a/12, 96b/10, 103a/14, 122a/11, 136a/06, 153a/05, 155b/10, 155b/13, 156a/13, 162a/07, 168a/02, 169a/13, 183a/08, 192b/06, 193a/15, 197b/09

[=24]

‘andelīb Ar. Bülbül.

‘**a. birle (feryād-ı ‘andelīb)** 59b/12

‘**a.+leri** 130b/07

[=2]

‘andelīb-veş Bülbül gibi.

‘a. (feryād-ı ‘andelīb-veş) 44b/05

[=1]

Angad Cezayir sınırında bir bölge.

A. 105a/12

A. şeyẖi 105a/03

[=2]

a‘nī Ar. “Demek istiyorum ki” anlamındaki kelime; yani.

a. 1b/12, 3a/05, 13b/09, 48b/03, 67a/01, 113b/13, 140b/07

[=7]

‘ani’n-nās Ar. “İnsanlar üzerinde, insanları” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

‘a. 97a/15

[=1]

anḳā Ar. Kaf dağında bulunduğuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsanevi kuş, zümrüdüanka, simurg.

a. 7a/12

a.+ya (sīmurġ-ı anḳā) 150b/09

[=2]

Anṭalıyya Türkiye’de bir şehir.

A. 14a/15

A.+da 12b/05, 17a/04

A.+dan 22b/12

A. şehri 17a/03, 20a/14

A.+ya 19a/06, 20b/14

[=8]

añla- Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyle kavramak, akıl erdirmek.

a.-maz 183b/02

a.-ram-ki 14a/11, 32a/02

[=3]

añsuz Beklenmedik bir zamanda, hatırda yokken, birdenbire, aniden.

a.+dan 18a/05, 186b/07, 188b/02

[=3]

apañsuz Birdenbire, beklenmedik bir sırada.

a.+dan 82a/02, 82b/10, 110a/14, 164a/03

[=4]

apazla- (Gemi için) Yelkenlerin dolup şişmesiyle yavaş yavaş yol almak, seyretmek.

a.-madan 35b/08

[=1]

‘ār Ar. Utanma, utanç.

‘ā.+dur 110b/15

[=1]

ara 1. Orta, beyn, mabeyn.

a. 93b/15, 109b/06, 141b/05, 158a/07, 158b/04, 182b/01, 199b/06

a.+sın 150b/08

a.+sında 94b/02, 127a/02, 146b/05, 194b/12

a.+sındadur 112b/14

a.+ya 12a/04, 38b/10, 57b/01, 80a/12, 85a/13, 102a/07, 110b/06, 124b/09, 134b/07, 140b/09

[=23]

2. Bu, şu, o işaret sıfatlarıyla kullanıldığı vakit sınırları belli bir zamanı, bir sıfatıyla kullanıldığı vakit ise belirsiz bir zamanı ifade eder.

a.+da 46a/11, 82b/05, 103a/15, 107a/13, 157b/01, 159b/10, 163a/09, 163a/10

a.+dadur 104a/10

a.+dan 100b/04, 102b/06, 108b/13, 152a/04, 178a/13, 178b/05, 191a/12

a.+ya 49a/04, 53a/05, 127a/11

[=19]

3. Aralık, ara yer.

a.+da 46b/02, 47a/09, 49b/07, 49b/11, 109b/15

a.+dan 15a/06, 31b/09, 32b/05, 39b/03, 46a/14, 48b/14, 58b/08, 71b/10, 95a/04

a.+ya 106b/08

[=15]

4. Geçen zaman.

a.+sı 60b/08

a.+sında 131b/02

a.+sından 81b/15

[=3]

5. İç, ara.

a.+larından 163a/11

a.+sından 112b/12

[=2]

ara- Bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak, yoklamak.

a.-dılar 129a/06

a.-duġum 198a/07

a.-maduḳ 30b/14

a.-maġa 20a/10, 39a/15, 40b/04, 49a/08, 103b/15

a.-mazlar 174b/01

a.-mış 158a/14

a.-r 169b/13

a.-rlar 39b/06

a.-sañ 106b/04

a.-yup 49b/10, 57a/05, 105a/10, 164b/02, 179b/03

[=18]

ʻArab Ar. Arap yarımadasından çıkıp yayılmış olan Sami bir kavmin adı; Arap kavminden olan kimse.

ʻA. 72a/10, 82a/10, 98b/14, 105b/09, 107a/07, 148a/06, 148a/14, 149a/05, 152b/01, 153a/04, 153b/04, 159b/15, 165b/14, 169a/13, 169b/01, 173b/04, 178b/15, 179a/12, 180a/02, 180a/06

ʻA. (ḳabāyil-i ʻArab) 154a/02, 188b/12, 190a/01

ʻA. (ḳavm-i ʻArab) 179a/10

ʻA. (müfsid-i ʻArab) 91b/01

ʻA. (ʻurbān u ʻArab) 166b/07

ʻA.+a 164a/08

ʻA. beglerbegisi 139a/07

ʻA.+dan 180a/02

ʻA. gidisi 165b/13

‘A.+ı 83b/05
‘A. ile 31a/09
‘A. ise 164a/11
‘A. ḳavmi 101a/06
‘A.+lar 72a/14, 101a/12, 101b/01, 155b/11, 175a/14, 179b/02, 179b/07, 179b/15
‘A.+lar ki 180b/04
‘A.+lara 101b/13, 152b/13, 155b/09
‘A.+lardan 95b/09
‘A.+lardur 164b/07
‘A.+ları 101a/11
‘A.+ları (Cezāyir ‘Arabları) 89b/04, 183a/03
‘A.+larla 99a/09, 100b/05
‘A.+laruñ 155b/07, 179b/09, 180a/11
‘A. şeyḫi 83a/11, 91a/15
‘A. şeyḫleri 77b/04
‘A. ṭāyifesi 94a/10, 179b/01
‘A.+uñ 99a/06
‘A. yaḳası 45b/03, 71a/04, 78b/11, 93b/06, 93b/09, 93b/12, 94a/04, 114a/04, 157a/10, 157b/10
[=72]

aralıḳ İki şey arasındaki açıklık; mesafe.
a.+da 56b/09, 106a/10, 113b/10
[=3]

ārām Far. Durma, dinlenme.
ā. eyle- 7a/02
[=1]

arama Aramak işi.
a.+da 49a/09
[=1]

aran- Birisi tarafından bulunmaya çalışılmak, araştırılmak, sorulmak, soruşturulmak.
a.-masından 32b/14
[=1]

ārāste Far. Süslü, süslenmiş, bezenmiş.
ā. 87b/15
[=1]

arat- Bir şeyi bulma işini başkasına yaptırmak.
a.-up (aradup) 52b/11, 52b/14
[=2]

ard 1. Peş.
a.+ımuza 152b/02
a.+ına 19a/01, 194a/12
a.+ınca 35b/13, 47a/03, 155a/15
a.+ından 194a/13
a.+ıña 167a/05
a.+ıñuzca 154a/03
a.+larına 96a/12
a.+larınca 95b/15
a.+larından 51a/13, 96a/01, 111b/01, 120b/15
a.+umdan 184b/07
[=16]

2. Arka taraf, arka.
a.+ı 185b/10
a.+ınca 35a/10, 35b/09
a.+ından 159a/12
a.+ıña 123a/08
a.+larına 77a/06, 89b/13
a.+umdan 189a/06
[=8]

‘ārıż Ar. Asılda mevcut olmayıp sonradan ortaya çıkmak.
‘ā. ol- 16b/09, 111b/15, 130b/11
[=3]

‘ārī Ar. Bir şeyden kurtulmuş, o şeyi üzerinden atmış olan.
‘a. 173a/12, 178a/05
[=2]

armada İsp. Büyük savaş filosu.
a. 43a/02, 60a/14
[=2]

armaġan Hediye.
a. vir- 61b/02
[=1]

armud Far. Bön, salak kimse.
a.+um 162a/09
[=1]

arpa Tahıl cinsi, bu bitkinin tanesi.
a. 189b/07
[=1]

arpalıḳ Açıktan menfaat sağlanılan yer, yiyim kapısı.
a. 10b/06
[=1]

arslan Yiğitlik, cesaretlik, sağlamlık, kuvvet gibi bu hayvana has meziyetlere sahip kimseler için kullanılan övgü sözü.
a.+larum 162a/01
[=1]

arsuz Utanma duygusu olmayan, utanmaz, yüzsüz kimse.
a. 152b/01
[=1]

‘arş Ar. İslam inancına göre göğün en yüksek katı, en yüksek nokta, en yüksek gök.
‘a.+a 64a/14, 147b/01
‘a.+da 83a/10
‘a.-ı a‘lā 100b/12, 135a/01, 140b/13, 176b/07
‘a.+uñ 144b/03
[=8]

art- Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak.
a.-ar 58a/14
a.-up 58a/13
[=2]

artuḳ Geride kalan, artan kısım.
a. 187a/12
[=1]

artur- Miktarını çoğaltmak, fazlalaştırmak.
a.-a 99b/05
a.-dı 141a/08
a.-sın 57b/10
a.-ur 17b/01
[=4]

‘arż Ar. Sunma, takdim etme, sunu; saygı ile anlatma, bildirme.
‘**a. eyle-** 4b/01, 93a/15
‘a.-ı eşref 127a/01
‘a.-ı maẓhar 134b/09, 135b/08, 140b/11
‘a.+ın 135b/08
‘a. it- 134a/10
‘a.+ların 4b/08
[=9]

‘arż-nāme Ar. + Far. Bir kişinin dilek, istek veya şikayetlerini yazılı olarak sunduğu araç.

‘a.-i muḥabbet 63b/15

[=1]

ārzūla- İstemek, dilemek.

a.-yup 106b/06, 194b/09

[=2]

as- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak.

a.-dı 180b/03

a.-up 69a/08, 138b/09

[=3]

aṣ‘ab Ar. Çok güç.

a. 11b/04

[=1]

‘asākir Ar. Askerler.

‘a.-i ġāziyān 118b/06, 166a/15, 173b/12, 173b/15, 191b/06

‘a.-i İslām 16b/06, 24a/14, 53b/08, 55a/01, 64a/09, 72b/10, 77b/02, 88a/06, 89b/14, 90a/07, 92b/01, 92b/06, 95b/02, 96b/08, 104a/07, 104b/01, 116b/12, 172b/07, 172b/08, 174a/15, 175a/03

[=26]

āsān Far. Kolay.

ā. 11b/05, 14b/11, 50b/13, 77a/11, 154b/10, 163a/03

ā.+dur 129b/14

ā. ol- 3b/06, 88b/07

[=9]

āsānlıḳ Kolaylık.

ā.+ı (āsānlıġı) 148a/02

[=1]

āṯār Ar. Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler; bir şeyin varlığını gösteren belirtiler.

ā. (nāḳilān-ı āṯār) 93a/08, 119b/06, 121a/08, 139b/06

[=4]

‘asel Ar. Bal.

‘a. 195b/03

‘a. (şehd u ‘asel) 97a/03

[=2]

aṣfiyā’ Ar. Saf ve temiz, halis, her türlü kötülükten arınmış kimseler, ermişler.

a. 72a/06

a.+ya (aḥibbā’ u aṣfiyā’) 60a/03

[=2]

aṣḥāb Ar. Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.

a.-ı Resūlu’llāh 44b/13

a.+ına 2a/02

[=2]

aṣıl Bk. **aṣl**

a. 133a/15

[=1]

asıl- Yüksek bir yere iliştirilip sarkıtılmak, sallandırılmak.

a.-ması 100b/13

a.-masun 64a/14

[=2]

‘āṣī Ar. Baş kaldıran, isyan eden kimse, isyankâr, serkeş.
‘ā. 153b/11
‘ā. ol- 144b/04, 151a/09, 178a/12
[=4]

aṣīl Ar. Asalet sahibi, soylu kimse, necip.
a. 134b/04
[=1]

āsitāne Far. Başşehir; İstanbul.
ā.-i sa‘ādet 3a/15, 63b/08, 135a/14, 136a/09
ā.+ye 66b/05
[=5]

‘āsiyān Ar. Asi olma, başkaldırma.
‘ā. (ṭuġyān u ‘āsiyān) 154b/01
[=1]

‘asker Ar.Ordunun her kademesinde görevli subay, assubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker
‘a. 25b/05, 41a/08, 54a/15, 54b/04, 54b/08, 55a/02, 75a/05, 75a/14, 83a/09, 89a/10, 104a/01, 105b/10, 109a/09, 116a/02, 164b/15, 174a/12, 180a/09, 183a/06, 200a/04
‘a. (ġāziyān-ı ‘asker-i A‘cām) 148a/07
‘a. (mühimmāt u ‘asker) 76a/13, 76b/11
‘a.+de 164a/07
‘a.+den 180b/13, 183a/12
‘a. dök- 95b/01
‘a.+dür 173a/05, 174a/02, 179b/01, 183b/03, 183b/13
‘a.+e 24a/11, 120b/13, 178b/09, 179a/14, 182a/08, 192b/02
‘a.+i 25b/05, 54a/07, 99a/03, 105b/13, 106a/10, 162a/05, 164a/07, 173a/04, 175a/09, 180a/11, 189a/12
‘a.+i (İslām ‘askeri) 89b/01, 97b/15
‘a.+i (kāfir ‘askeri) 109a/03
‘a.+i (Tilimsan ‘askeri) 146b/10
‘a.+i (Türk ‘askeri) 179a/13
‘a.+i-y-ile 107b/07
‘a.+i ile (Fas ‘askeri) 145a/09
‘a.+i ile 146b/02
‘a.-i İslām 152a/13
‘a.+i mücāhidān 148a/15
‘a. ile 18b/05, 18b/09, 85a/01, 106a/08, 163a/08, 182b/02
‘a.+ile mi 105b/05, 145a/12
‘a.+in 106b/04, 114b/01, 164a/06
‘a.+in (İslām ‘askeri) 108b/15
‘a.+in (levendān-ı ‘asker) 22b/02
‘a.+inden 53a/03
‘a.+inden (İslām ‘askeri) 72b/02
‘a.+ine 173a/06
‘a.+ine (İslām ‘askeri) 109a/02
‘a.+inüñ 116a/09
‘a. ol- 174b/02
‘a.+üñ 178b/10, 182a/13, 192a/10, 200a/05
[=81]

‘askersiz Bk. **‘askersüz**
‘a. 54b/15
[=1]

‘askersüz Askeri olmayan. Krş. **‘askersiz**
‘a. 55a/02

[=1]

asl Ar. Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe; gerçek, hakikat. Krş. **aṣıl**

a.+ı 171a/04

a.+ın 31b/10

a.+ına 173b/05, 176b/04

a.+ında 5a/06, 173b/04

a. ol- 134b/01

[=7]

aṣlā Ar. Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle.

a. 19b/01, 26a/01, 29b/05, 37b/02, 45a/11, 58a/07, 75b/08, 81b/04, 116a/06, 119b/03, 177b/03, 185b/02

[=12]

aṣlıyye Ar. Asıl veya özgün olan, esas.

a.+mde (vaṭan-ı aṣlıyye) 132a/06

a.+müzdür (vaṭan-ı aṣlıyye) 54a/01

a.+nüñ (vaṭan-ı aṣlıyye) 32b/11

[=3]

aṣlī Ar. Bir şeyin ana unsurunu teşkil eden, bünyesinin esasını meydana getiren.

a. 3a/12, 4a/07

[=2]

āsmān Far. Gök, gökyüzü, sema, felek.

ā. (çarḫ u āsmān) 152b/11

[=1]

āsmānī Far. Göğe mensup, gökle ilgili. Krş. **āsumānī**

ā. gibi (ḳażā-ı āsmānī) 50b/06, 89a/01

ā. gibi (ḳażā-yı āsmānī) 24a/02, 40a/04, 75b/13

[=5]

āsūde Far. Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağasız, gailesiz, rahat, huzurlu

ā. ḥāl 92b/12, 156a/03

ā. ḥāl ol- 58b/12, 132b/07, 139b/04, 157a/06

ā. ḥāl üzre 130b/05, 144a/08

[=8]

āsumānī Bk. **āsmānī**

a. gibi (ḳażā-ı āsumānī) 155b/09

[=1]

asyab Su değirmeni.

a. 167b/08

[=1]

aş- Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek; sona ermek.

a.-ınca 41b/11, 117a/08, 146b/12

a.-up 102a/13, 150b/14, 199b/15

[=6]

aşaġa Bk. **aşaġı**

a. 16b/04, 16b/05, 90a/01, 90a/06

[=4]

aşaġı 1. Bir şeyin alt bölümü; zir, yukarı karşıtı. Krş. **aşaġa**

a. 167a/13, 180b/01

a.+da 155a/09, 155a/10, 155b/02, 155b/05

a.+dan 31b/15, 33a/15, 61a/09

a.+sı 47a/05, 161b/01

a. ol- 118a/12

a. yuḳarı 5a/15

a. yuḳaru 24a/06

[=14]

2. Daha küçük, daha az

a.+sı 5a/14, 5b/01

[=2]

aşçı Yemek pişirmeyi meslek edinmiş olan, konaklarda ve evlerde yemek pişirmekle görevli kimse.

a.+ları-y-ıla 58a/03

[=1]

‘āşıḳ Ar. Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun.

‘ā. ol- 195a/12

‘ā. u üftāde 31b/06

[=2]

āşinālıḳ Tanışıklık, yakınlık, ahbaplık.

ā.+ları 57a/01

[=1]

āşiyān Far. Ev, mesken, barınak.

ā.-ı nīrān ol- 121b/12

ā.+ına 165b/01

[=2]

‘aşḳ Ar. Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet.

‘a.+ına 51a/04

‘a.+la 96a/02

‘a.+uma 137a/01

[=3]

aşḳar Ar. Al renkli at.

a.+a 67a/14

[=1]

aşḳıyā Far. Haydut, soyguncu.

a.+ların (‘urbān-ı aşḳıyā) 100b/14

[=1]

āşnā Far. Aşina, dost, tanıdık, bildik.

ā.+sı 6a/07, 7a/11

[=2]

aṭ Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan; beygir, düldül.

a. 31a/11, 50b/01, 108a/07, 111b/08, 130a/11, 143a/13, 161b/09, 161b/11, 162a/03, 162b/09, 163b/01, 163b/07, 163b/09, 167a/07, 183b/01

a.+lar 61a/07, 199b/10

a.+lar-da 46a/09

a.+lara 69a/11

a.+uñ 179a/08

[=20]

at- 1. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.-araḳ 36b/10, 60b/01, 67b/10, 97b/13

a.-dı 129a/13, 198b/13

a.-dılar 37b/13, 42a/07

a.-maḳ 127b/02

a.-malarına 25b/01

a.-mış idi 127b/08

a.-up 20b/03, 59b/08, 66a/12, 70a/04, 72a/02, 73b/01, 88a/03, 91b/09, 108b/01, 129a/03, 137b/08, 193b/13, 194b/02

[=24]

2. Laf atmak.

a.-up 20a/02, 56b/05, 175b/06

[=3]

3. Arzu etmek, çok istemek.

a.-arlar idi 116b/06

a.-ınca 8a/11

a.-up 26b/12

[=3]

4. Ateşe atmak.

a.-salar 13b/03

[=1]

cān at- 26b/12, 116b/06

söz at- 8a/11, 56b/05

[=4]

ata Baba, cet, ata.

a. 146a/07,

a.+sı idi 17a/07

[=1]

aṭa Ada.

a. 122a/05, 184b/11

a.+sına (Cerbe aṭası) 30a/02

[=1]

a‘taka’llāhu-ṣıḥḥa Ar. “Allah sağlığını korusun.” anlamında söz.

a. 158b/02

[=1]

atdur- Atma işini yaptırmak.

a.-dı 126a/03

a.-dum 128b/09

a.-mış idi 127a/03

[=3]

āteş Far. Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ā. 38a/01, 191b/06

ā. (dāl-ı tīġ-ı āteş ol-) 50b/09

ā.+e 13b/03, 24a/14, 104a/11, 183b/11

ā. gibi 8a/09

ā.+i 78b/02, 113a/15

ā.+i Nemrūdī 11b/02

ā.+inden 188a/02

ā.+ini 158a/10

ā.+te 182b/07

[=14]

āteş-tāb Far. Ateş gibi yakıcı ve parlak.

ā. (dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb) 41b/14, 47b/10, 72a/03, 77a/10, 82b/10, 89a/04, 96a/06, 112a/07, 117a/01, 120b/03, 152b/12, 179b/06

ā.+ından (tīġ-ı āteş-tāb) 109b/02, 109b/03, 117a/09, 144b/02, 153a/02, 155b/11

ā+ını (tīġ-ı āteş-tāb) 138b/09

ā.+ıñuz (tīġ-ı āteş-tāb) 91a/04

ā.+ları (tīġ-ı āteş-tāb) 82b/15

ā.+uñuzdan (tiġ-ı āteş-tāb) 154a/06

[=22]

āteşli- Ateşi olan.

ā. 25b/03

ā. idi 72a/13

[=2]

atıl- Atma işine konu olmak.

a.-dı 25b/13

[=1]

aṭī‘u’llāh Ar. “Allah’a itaat edin.” anlamında söz.

a. 133a/02, 178b/03

[=2]

aṭī‘u’r-resūl Ar. “Peygambere itaat edin.” anlamında söz.

a. 133a/02, 178b/03

[=2]

atla- Bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak.

a.-dı 109a/10, 165a/01

a.-mış 155a/05
[=3]

atlı Bk. **atlu**
a. 147b/15, 161b/11, 163b/15
a.+sı 107a/07
a.+sı ile 148a/14
[=5]

atlu Binek atı kullanan (asker veya asker sınıfı); süvari. Krş. **atlı**
a. 162a/06
a. ile 162a/06
a. ki 165a/10
a.+larına 149a/05
a.+sı 148a/06
[=5]

attur- Birine atma eylemi yaptırmak.
a.-dı 142a/05
[=1]

atum Atmak işi.
a. 179b/03
a.+ı 194a/15
[=2]

āvāz Far. Ses, seda.
ā.-ı ra'd 117b/06
ā. ile 112a/03
[=2]

'avdet Far. Dönüş, geri geliş, gidilen yerden dönmeç.
'a. it- 24b/11
[=1]

avla- Bir avı diri veya ölü olarak ele geçirmek; tutmak.
a.-mağa 14b/03
[=1]

'avn Ar. Yardım etme, yardım.
'a.-i Ḥaḳ ile 79a/13, 83a/07, 83a/15, 130b/12
'a.-i Ḥaḳḳ-ile 142a/01
'a.-i Ḫudā 115a/10, 117a/04, 143a/10
'a. u 'ināyet 82a/08
'a. u 'ināyet-i Ḥaḳ birle 72b/11
'a. u 'ināyet-i Ḫudā birle 85b/15
[=11]

'avrat Ar. Kadın, zevce, karı.
'a.+dan 60a/11, 60b/03
'a. mıyuz 154b/02
[=3]

ay Yılın on iki bölümünden her biri.
a. 22b/14, 26b/09, 60b/07, 110b/01, 157b/06, 166b/10, 168a/01, 168a/06, 168a/11, 168b/03
a.+a ḳadar 168a/07
a.+da 85a/05
a.+dan 168a/12, 178b/13
a.+dur 167a/06
a.+uñ 159b/02, 160a/14
[=17]

āyā Şaşırma, sorma, ümit ve istek ifade eder, acaba.
ā. 8a/08, 10a/05, 32a/12, 43a/03, 49a/06, 82b/13, 158a/12, 161b/08, 164b/01, 170a/14, 175a/14, 177a/05, 181b/04, 187b/06
[=14]

ayaḳ Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü; dayak, destek.

a. 41b/09, 44b/01, 112a/13, 154b/07, 160a/01
a.+a (ayaġa) 181b/13
a.+ı (ayaġı) 18a/07, 84b/08, 138b/03, 158a/03, 183b/01
a.+ın (ayaġın) 46b/12, 198b/03
a.+ına (ayaġına) 120a/12, 132b/02, 152b/14, 176b/14
a.+ında (ayaġında) 9a/09, 9a/12
a.+ından (ayaġından) 14b/10
a.+lar 83a/01
a.+ları 112a/12
a.+ların 114a/04
a.+larına 124b/04, 154a/06
a.+uñla (ayaġuñla) 98b/11
a. üzre (ayaġ üzre) 35b/03, 132b/01, 138b/10
[=29]

ayaḳdaş Yoldaş, arkadaş.
a. 39a/07
a. eyle- 34b/05
a.+ı 27b/11, 29a/13, 30b/08
a.-ı ḳadīmleri kim 62a/02
a.+ın 25a/02
a.+ları idi 51a/12
a.+larımuzı 41a/12
a.+ların 34b/15, 195a/09
a.+larından 50a/14, 72b/04
a.+larınuñ 34b/14, 50b/03, 62a/12
a. ol- 37a/11
[=17]

ayaḳlı Ayağı olan; desteği olan.
a. 50a/03
a.-mıdurlar 50a/01
[=2]

Ayamavra Yunanistan'ın batısında ve Preveze Limanı karşısında bir ada.
A.+da 59a/15
A.+ya 31a/15
[=2]

'ayān Ar. Açık, aşikâr, gözle görülür, belli.
'a. 2b/12
[=1]

a'yān Ar. Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf.
a. (ekābir-i a'yān) 200a/05
a. (ekābir u a'yān) 186b/05
a. (eşref u a'yān) 131a/11
a.+ından idi (ekābir u a'yān) 132a/14
a. ile (ekābir u a'yān) 200b/01
a.+ların (ekābir u a'yān) 183a/07
[=7]

'ayb Ar. Utanılacak hâl ve davranış.
'a. et- 54b/10
[=1]

'ayıb Bk. **'ayb**
'a. et- 187a/15
[=1]

ayır- 1. Seçmek.
a.-dı 57a/08
[=1]
2. İnsanları birbirinden uzaklaştırmak.
a.-masun 137a/02
[=1]

āyīne Far. Allah'ın kendi cemalini seyretmek için yarattığı âlemler ve insan.
ā.-i devrān 7a/05

[=1]

‘ayn Ar. Göz; kaynak.

‘a.-ı ḫaṭa 27a/05, 177b/14

[=2]

ayrıl- Ayırma işine konu olmak.

a.-amaz idi 13a/08

a.-dum 105a/10

a.-mamaġa 56a/11

a.-maz idi 194a/05

a.-sun 59a/13

[=5]

‘ayyūḳ Ar. Yüksek; yükselmek.

‘a. 77a/10, 95b/05, 116b/13, 179a/12

[=4]

az Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.

a. 14b/07, 20a/12, 35b/12, 74b/09, 128a/12, 159a/07, 181a/05, 196b/10

a. ol- 165a/05

[=9]

az- Taşkınlıkta ileri gitmek.

a.-maz 134b/04

[=1]

‘aẕāb Ar. Organlarda hissedilen büyük sıkıntı ve acı; ezinç; pişmanlık, çaresizlik, üzüntü, korku vb. durumların verdiği ruhsal sıkıntı.

‘a.+da iken 16a/03

‘a. u elem 125a/02

‘a.+uñ 9b/15

[=3]

āzād Far. Serbest bırakma, serbestlik.

ā. eyle- 193b/03

ā. it- 12b/07

ā. ol- 8a/02

[=3]

āzādlıḳ Azat olma durumu.

ā. 12b/04, 125b/08, 125b/09, 192b/14, 193a/03

ā. ol- 126a/06

[=6]

āzādlu Azat edilmiş cariye veya köle.

ā.+dur 43b/02

[=1]

a‘ẓam Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.

a. (iksīr-i a‘ẓam) 24b/02, 64a/14

[=2]

‘aẓamet Ar. Büyüklük, ululuk, yücelik.

‘a.-i lütf 14a/06

[=1]

aẓhar mine’ş-şems Güneşten daha parlak anlamında söz.

a.+dür 187a/14

[=1]

azıḳ Yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yenmek üzere hazırlanan yiyecek, kumanya.

a.+a (azıġa) 110b/10, 110b/11

a.+ları 46b/12, 110b/03

[=4]

‘aẓim Ar. Büyük, yüce, haşmetli.

‘a. 5b/10, 6b/12, 6b/14, 14b/04, 26a/02, 27b/09, 27b/14, 30b/06, 33a/13, 36b/02, 38b/06, 61b/03, 63b/09, 64a/05, 64b/15, 69a/03, 70a/15, 71a/15, 76a/11, 77a/02, 83b/04, 85a/06, 85b/13, 86a/13, 90a/05, 90b/01, 92a/15, 93b/04, 99a/03,

103a/07, 117b/02, 117b/09, 124b/08, 127a/09, 135b/14, 136b/09, 138b/04, 138b/05, 143b/02, 146b/03, 151b/08, 156b/05, 158a/04, 158b/13, 161b/02, 161b/05, 164a/04, 165a/02, 176a/11, 181a/02, 191b/15, 193a/15

‘a.+lere (ecr-i ‘aẓim) 100b/12

[=53]

‘azimet Ar. Gitme, gidiş, yola çıkma; sebat, kararlılık.

‘a. et- 30b/09, 71a/01

‘a. eyle- 62a/05

‘a. it- 107b/13, 197a/15

‘a. üzre 29b/09

[=6]

‘aziz Ar. Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez.

‘a. 11a/13, 159a/09, 174b/14

‘a. it- 142a/14

[=4]

‘azm Ar. Yola çıkma, kesin karar vererek bir yere yönelme.

‘a. 189a/15

‘a.-i Cezāyir eyle- 85a/03, 111a/13

‘a.-i İslāmbol it- 63b/07

‘a.-i Tennis eyle- 101a/04

‘a.-i Tilimsan eyle- 145a/06

‘a.-i Tūnus eyle- 66b/02

‘a.-i Tūnus it- 71b/09

[=8]

‘azz Ar. Genellikle Allah’ın yüceliğini ifade etmek için kullanılır; “Aziz olsun” anlamında olup Türkçede, fermanlarda ve paralarda padişahlar için kullanılan klişeleşmiş dua cümlelerinde geçer.

‘a.+üñ 184a/09

[=1]

B

bā-ḫuṣūṣ Ar. Hususuyla, bilhassa, özellikle.

b. 13a/11, 114b/03, 181a/13

b.-ki 54b/09, 172a/01, 183b/11, 185a/07

[=7]

bāb Ar. Kapı.

b. (daḳḳ-ı bāb eyle-) 177b/01

b.+da 80a/10, 125a/03, 129b/06, 187a/15

b.-ı Allāh 192b/10

b.-ı devlet 65a/14

b.+ında 21a/10, 74b/12, 100b/12, 158a/07, 158b/03

[=12]

baba 1. Çocuğu olan erkek; peder.

b.+ları 5a/12, 55b/07

b.+m 142b/11, 159a/11

b.+muzsın 132b/09

b.+sı 158a/06, 158a/09, 159a/10

b.+sınuñ 157b/05

[=9]

2. Ünvan.

b. 108b/01, 174a/03

b. (ḳapudan baba) 17a/09, 58b/11

b.+dan 56b/14

b.+lar 35b/03
b.+muz 172b/09
b.+muz (ḳapudan baba) 59a/12
[=8]
3. Ata.
b. 167a/10
b.+larımuzdur 153b/15
[=2]
4. Çorba adı. Krş. **buba**
b. çorbası 190a/15
[=1]

babalu Babası olan.
b. 167b/06, 185b/08, 198a/07
[=3]

bābı'z-zeyn Ar. "Zarafet kapısı" anlamında söz.
b. ḳapusı 169a/14
[=1]

bād Far. 1. Rüzgâr, yel, hava.
b. 139a/11, 149b/08, 151b/15, 156a/01
b.-ı (şimāliyye-i bād-ı nuṣret) 130a/07
b.-ı havā 22a/10
b.-ı sa'ādet ile 97b/12
b.-ı şarşar 120b/02, 161b/12
b. ile 23b/14, 44b/09, 66b/02
[=13]
2. Bazı kelimelerin sonuna gelerek "olsun, ola, olaydı" temennisini taşıyan cümlecikler yapar.
b. (sa'ādet-bād) 98a/05
[=1]

bād-bān Far. Yelken.
b.+ların 188a/11
[=1]

ba'de Ar. Başına geldiği kelime ve tamlamalara "sonra" anlamı katarak zarf fonksiyonunda birleşik şekiller yapar.
b. 47a/09, 60a/05, 135a/12
[=3]

ba'de'd-du'ā Ar. Duayla; duadan sonra.
b. 148a/11
[=1]

ba'de's-selām Ar. Selam vererek, selamla; selamdan sonra.
b.+dan-ṣoñra 67a/02
b.+dan ṣoñra 79b/03, 82a/15
[=3]

ba'dehū Ar. Ondan sonra, daha sonra.
b. 2a/10, 77b/03
[=2]

bāġ Far. Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.
b. 47a/05
b.+dur 149a/13
[=2]

bağışla- 1. Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek; affetmek, affeylemek.
b.-mış idi 121a/13
b.-yuñ 183a/13
b.-yup 143a/12
[=3]
2. Vermek, ihsan etmek, bahşetmek.
b.-mış idi 21a/03
[=1]

3. (Allah bir kimseyi) Öldürmeyip sevdiklerine bırakmak, hayatta kalmasına izin vermek.

b.-sun 32a/04

[=1]

bağla- 1. İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyahut birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek.

b.-dı 170b/08

b.-dılar 80a/12, 92b/08, 110b/01, 191b/03

b.-madan 118a/01

b.-mağa 123a/14

b.-ya 123b/06

b.-yınca 50b/09

b.-yup 20b/11, 34a/06, 36a/09, 71b/09, 96a/13, 101a/08, 102a/02, 102a/02, 102a/03, 104b/09, 114b/08, 117b/15, 163b/14, 191a/13

[=23]

2. Bel bağlamak.

b.-dı 56a/12

[=1]

3. Basiret bağlanması.

b.-dı 122a/14

b.-yup 74a/07

[=2]

4. Kin bağlamak

b.-mış idi 171a/09

[=1]

bel bağla- 56a/12

[=1]

bağlan- Bağlama işine konu olmak.

b.-mağa 120b/06

b.-mış 31b/07

b.-up 36a/08, 119b/14

[=4]

bağlat- Bağlama işini yaptırmak**.**

b.-mağa 118a/02, 120b/05

[=2]

bağlı Bk. **bağlu**

b. 40a/05

b. idi 49b/07

[=2]

bağlu Bir bağ ile tutturulmuş olan. Krş. **bağlı**

b. 120b/15, 123b/06

b.+dur 125b/15, 127b/15

[=4]

bahā Far. Değer, kıymet, fiyat.

b. 10a/02

b.+larına 125b/02

b. vir- 8b/09, 11a/05

[=4]

bahādur Far. Usta savaşçı, cengaver, yiğit, kahraman, cesur.

b. 35a/13, 41b/13, 47a/03, 71b/06, 76b/03, 80b/03, 119a/02, 140b/12, 171a/02, 196a/14,

[=10]

bahādurlıḳ Yiğitlik, kahramanlık.

b.+ın (şeca‘āṭ u bahādurlığın) 134b/15

b.+ına (bahādurlığına) 43a/11

b.+ını (bahādurlığını) 18a/13

b.+la (bahādurlığla) 5a/07

b.+ların 38a/15

[=5]

bahāne Far. Bir şeyin asıl sebebi yerine ileri sürülen sözde sebep, gerçekle ilgisi olmayan sahte özür.

b. (‘öẕr ü bahāne) 173b/07

b. bul- 58b/05

b.+yi 166b/01

[=3]

bahār Far. Kış ile yaz arasında 21 Mart’tan 22 Haziran’a kadar süren mevsim, ilkbahar.

b. 193b/12

b. (faṣl-ı bahār eyyāmları) 130b/07

b.+a 29a/11, 34a/08, 37a/07, 96b/13

b.+da 59a/09, 104a/14, 113a/13

b. eyyāmları 29a/12, 34a/10, 37a/07, 39a/06, 44b/03, 59b/07, 59b/11, 61b/14, 63b/05, 93a/05

b.+ı 165a/01

[=20]

baḥr Ar. Deniz, derya.

b.+da 3a/13

b.+de 16b/07, 53b/07, 55a/07, 64a/09, 91a/03, 130a/04, 173a/07, 182a/02

b.-ı ġam 75a/11

[=10]

baḫş Far. Verme, bağış, ihsan, hibe.

b.+i 155a/13

[=1]

baḫşīş Far. Bir hizmet karşılığında bir kimseye fazladan verilen para.

b. 64b/01, 65a/01, 104b/12, 149a/05, 149a/06, 164a/10, 164a/13, 193a/15

b. ile 54b/01

b.+ler 138b/15

b.+lerin 164b/05

[=11]

baḫt Far. Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.

b. 146a/12

b. ol- 106b/15

[=2]

ba‘īd Ar. Uzak, ırak.

b. (müşāḥafe-i ba‘īd) 60b/09

[=1]

bā‘iṣ Ar. Sebep olan şey, sebep.

b. 16a/03, 25b/01, 55a/01, 71a/08, 103a/04,

b. et- 54a/08

b. ol- 162b/15, 186b/10

b. u vesīle ol- 115a/14, 4a/04, 55a/13, 88a/14

[=12]

baḳ- 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak.

b.-(!) 6a/14, 6b/08, 17b/8, 54a/05, 123a/08, 142b/12

b.-alum 49b/15, 102a/12, 104a/14, 118b/10

b.-ar 33a/03

b.-aram 14a/10

b.-ardı 200a/13

b.-arlar 181b/11

b.-arlardı 82b/06

b.-arsın 20b/07, 74b/05, 138a/09, 198b/14,

b.-ayum 122a/01, 156a/07

b.-dı 37b/07, 198b/11
b.-dı-ki 16b/08, 41b/10, 43b/15, 50a/14, 57a/04, 62b/12, 69a/12, 98b/09, 103a/01, 113a/08, 153a/06, 167a/12, 170a/08, 174a/12
b.-dı-kim 20b/02
b.-dılar 36a/12, 43b/09
b.-dılar ki 36a/07, 39b/01, 40b/14, 42b/09, 51a/07, 117a/07, 146b/11, 178a/10, 187b/03
b.-duḳda 138a/09
b.-ıñız imdi (bakıñızındı) 179b/06
b.-imdi (baḳındı) 129b/15
b.-masından 31b/12
b.-mayup 26a/01, 72a/02
b.-mazlar idi 58a/08
b.-sa idi 20b/07
b.-sa ki 36a/06
b.-salar ki 15b/12, 24b/14, 35a/07, 47a/05, 62a/08, 67b/10, 89a/13, 177b/02
b.-salardı 108a/07, 74b/05
b.-sun 172b/07
b.-uñuz 19b/09
b.-up 31a/06, 31b/10, 137b/15, 152b/05
[=73]
2. Görüp incelemek.
b.-alım 125a/04, 128a/14, 150b/07
b.-alum 6a/05, 7a/05, 13b/11, 27a/06, 38b/15, 113b/07, 157a/04, 175a/02, 177a/11, 183b/02
b.-aruz 58b/03
b.-asın 127a/08
b.-ayum 10b/05, 25b/05
b.-dılar ki 95b/11
b.-mayasın 127a/08
b.-mayup 125a/03
b.-salar ki 95b/04
b.-sun-ki 132a/11
[=22]
3. İlgilenmek.
b.-alum 85b/03, 108b/09
b.-mamak idi 80b/14
b.-mazlar idi 192b/09
[=4]
baḳçe Far. Çiçek, sebze veya meyve ağacı yetiştirilen toprak parçası.
b. 47a/06
[=1]
baḳıl- Bakma işine konu olmak veya bakma işi yapılmak.
b.-maġ-ıla 200a/11
[=1]
baḳın- Çevreye göz gezdirmek, araştırmak.
b.-araḳ 89b/13
b.-dı 9a/04, 10a/03, 81b/04
b.-ma (!) 7b/12
b.-up 77a/06
b.-urken 14b/15
[=7]
baḳış Bakmak işi.
b.+ından 31b/11
[=1]
bāḳī Ar. Ebedi, ölümsüz, kalımlı.
b. 132a/07, 146b/07, 148b/06, 151a/12, 158b/11, 184b/01

b.+dür 128a/01

b.+ler 50b/12

b.+leri 38a/10

b.+lerine 59a/01

[=10]

bākire Ar. El değmemiş, dokunulmamış, temiz, saf, pak.

b. 27b/09

[=1]

baḳlava Çok ince yufkadan yapılmış, içine ceviz, badem, fıstık veya kaymak gibi şeyler konan, meşhur ve makbul hamur tatlısı.

b. 189b/09

[=1]

bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.

b. 36b/05, 71a/03, 167a/08

b.+dan 176b/06

b. mūmı 97a/04

[=5]

balçıḳ Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.

b.+a (balçıġa) 11b/08

[=1]

balıḳ Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı.

b. 54a/14

b. avla- 14b/03

b.+da 122a/12

b. istifi 52a/11

[=4]

balṭa Odun yarmaya, ağaç kesmeye ve yontmaya yarayan, ağaç saplı, demirden kesici alet, nacak.

b. ile 122a/03

b.+yı 122a/11, 122b/02, 123a/02, 123b/03

[=5]

balṭalı Baltası olan.

b. 123a/11

[=1]

balyoz Rum. Çok büyük ve ağır çekiç, varyos.

b.+ından 137a/12

b.+uñ 138a/02, 138a/07

[=3]

bandura İtal. Bayrak, işaret.

b.+ları (Ḳaṭalan banduraları) 76b/08

[=1]

banḳ Denizlerde taş ve mercan kayalarından oluşmuş tehlikeli sığlıklar; oturma yeri, sıra.

b. 19a/09, 70a/14, 189a/10, 190b/13, 191b/10

b.-ı taḥta 63a/03

[=6]

baña Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

b. 6a/15, 6b/12, 9b/01, 9b/13, 10b/14, 12a/10, 15a/02, 15a/15, 18b/06, 32b/05, 34a/03, 37b/09, 53a/04, 81a/11, 81b/01, 102a/11, 105b/02, 110a/12, 124a/03, 125b/13,

128b/02, 128b/05, 132a/06, 140a/10, 140b/05, 141b/08, 142b/11, 143a/11, 147a/11, 150a/15, 159a/07, 164a/09, 168a/01, 168b/09, 171b/03, 173a/15, 173b/05, 174a/04, 181b/09, 183a/13, 186a/08, 189a/07, 192b/14, 197b/13, 198b/07, 199a/04

b.+da 32a/13

[=47]

bār Far. Sonuna geldiği kelimelere "yağdıran, saçan, döken" anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar yapar.

b. 54b/06, 56a/04, 118a/15

b. (her-bār) 94a/12, 159a/07

[=5]

bār-gāh Far. Girmek için izin alınması gereken yer, izinle girilebilecek makam, huzur.

b. 152a/15

[=1]

bārān Far. Yağmur.

b. 88b/09

b.+ı (belā bārānı) 183b/15, 187b/10

b.+ı gibi (belā bārānı) 6b/07, 43b/14, 113a/15, 160b/06

[=7]

Barbaroşo (1478-1546) Osmanlı imparatorluğunun ilk kaptan paşası. Gerçek ismi Hızır Reis'e (Hayreddin Paşa) Hristıyanların verdikleri isim. Yazma nüshada daima bu şekilde geçmekte, Barbaros denilmemektedir.

B. 118a/06, 118a/07, 124b/07, 166a/10

B+nuñ 125a/02, 125a/05

[=6]

barça 1. Parça, kısım.

b. 27a/12, 30b/10, 36b/05, 45b/11, 45b/12, 45b/13, 60a/07, 62a/09, 62b/02, 71a/03, 71a/11, 91b/14, 91b/15, 189b/12, 194a/09, 195b/01

b.-larından 13b/01

[=17]

2. Daha çok yük taşınmasında kullanılan "kalyon" sınıfından büyük gemi. Altı düz olup içinde top bulunur.

b.+da 38a/08, 38b/03, 71a/08

b.+dan 26a/03, 63a/11

b.+dur 37b/02

b. idi 45b/11, 191a/08

b. ile 60a/13, 63b/06, 90b/05, 196a/07

b. imiş 62b/11

b. ki 35a/06, 49a/14, 92a/03, 190a/06

b.+lar 25b/03, 196a/06

b.+ları 24b/14, 30a/03, 63a/07

b.+ları idi 24a/08, 196a/05

b.+ların 24a/14

b.+larıñ 24a/13

b.+laruñ 49b/06, 62b/08, 74a/13, 90b/06, 90b/09, 92b/08, 189b/06, 190a/02

b.+nuñ 35a/10, 35b/08, 36a/06, 36a/09, 36a/10, 36a/11, 37a/15, 37b/07, 37b/14, 38b/06, 45b/14,

45b/15, 49b/01, 60a/09, 62a/10, 62b/02, 62b/07, 71a/06, 91a/07, 92a/02, 190b/09, 190b/12, 196a/08

b.+sı 192a/09

b.+sına 189b/02

b.+sında 71a/12

b.+sınuñ 36a/15

b.+ya 24a/07, 35b/04, 35b/06, 36a/05, 36a/07, 37a/13, 45b/08, 49a/01, 62a/09, 189b/01, 191a/06, 195b/05

b.+yı 38a/11, 46a/06, 62a/12, 62b/12, 63a/09, 71b/08

[=79]

bārek'allāh Ar. "Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun." anlamında bir söz.

b. 8a/08

[=1]

barış Barışmak işi.

b. 199b/07

[=1]

barış- İki taraf aralarındaki dargınlığı kaldırmak.

b.-ması 167b/11

b.-ur 168a/03

[=2]

bārī Far. Hiç olmazsa.

b. 33a/05, 41a/12, 42a/07, 126b/12, 150b/05

[=5]

bārū Far. Kale duvarı, hisar burcu, sur.

b.+lar üzre (burc u bārū) 88a/03

b.+larıñuzda (burc u bārū) 131b/12

[=2]

bārūd Bk. **bārūt**

b. 140b/04

b.+ını 179b/03

b.+ları 140b/03

[=3]

bārūt Far. Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı madde. Krş. **bārūd**

b. 62b/07, 72b/05, 72b/06, 78a/12, 78b/01, 81a/08, 81a/10, 81a/13, 81b/01, 81b/13, 90b/07, 141a/09, 189b/10

b.+dan 78a/08

b.+ı 72b/03, 81b/06

b. idi 78a/12

[=17]

baş- 1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak.

b.-alı 190b/06

b.-ar 18a/07, 84b/08, 138b/03, 158a/03

b.-arlar 174b/01

b.-avirüp 164a/08

b.-dı 60b/05

b.-duġımuzda 131b/12

b.-maduḳ 19a/13

b.-maya 184b/12

b.-up 44b/07

[=12]

2. Bir yere baskın yapmak.

b.-maḳ 189a/05

b.-up 59b/14, 62a/06, 183a/01

[=4]

başdur- 1. Baskın yaptırmak.

b.-alum 46a/12

b.-dılar 91b/01

b.-salar 48a/14

b.-up 19a/02, 20a/11, 169a/12

[=6]

2. Suçunu bastırmak, gidermek.

b.-maḳ 101a/07, 81a/15

[=2]

3. Basma işini yaptırmak.

b.-mayuz 154b/08

[=1]

şuçın başdur- 81a/15

[=1]

bāşıd Ar. Açıklama.

b.-ı muḳaddem eyle- 81b/02

[=1]

başīret Ar. Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama.

b. 175a/08

b.+i 119b/14

b.+lerin 74a/07

b. üzre 121a/06, 161b/04

b. üzre (dīde gūşa-yı başīret üzre) 158a/12

[=6]

bāsiṭü'l-emīn Ar. Güvenilir, halkın işlerini gözeten, düzeni sağlayan.

b. 2a/12

[=1]

başḳın Kısa süreli, beklenmedik saldırı**.**

b. idi-ki 75b/07

[=1]

bāsṭ Ar. Yayma, serme, döşeme, açma; sözü uzatma, uzun uzun anlatma.

b.-ı muḳaddime 167b/11

b.-ı muḳaddime idi 132a/12

[=2]

baş 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm; kafa, kelle, ser.

b. 23b/15, 41b/09, 52a/01, 85a/10, 85b/08, 85b/08, 89b/05, 116a/06, 131b/10, 133b/12, 140a/15, 148b/08, 167b/14, 173b/09, 177a/08, 181b/07, 191a/05

b.+a 128a/14

b.+a mı 98b/07

b.+dan 50b/08, 54a/14, 199b/15

b.+ı 63a/04, 113b/09, 114b/12, 115b/06, 118b/03, 159a/05, 165a/12, 169b/12

b.+ımuz 59a/13, 178a/08

b.+ımuz üzre 104b/02

b.+ın 83b/01, 85b/03, 87b/07, 98b/12, 105a/03, 139b/10, 142a/02, 170a/03, 170a/13

b.+ına 21a/04, 41b/11, 66a/04, 68a/09, 68a/11, 68b/07, 69a/08, 78b/09, 78b/11, 88b/08, 88b/10, 99a/03, 101b/14, 104b/09, 106a/14, 107b/11, 113a/09, 122a/03, 122b/03, 123b/04, 159b/04, 160a/09, 160b/01, 165a/11, 166b/14, 167a/11, 176b/02, 199b/05

b.+ına (başlı başına) 111b/15
b.+ına ise 43b/05
b.+ında 61a/14
b.+ından 15a/05, 18a/03, 68a/03, 145a/11, 163b/06, 164b/09, 172a/06, 195b/09
b.+ını 91b/03, 99a/15, 196b/09,
b.+ınuñ 171a/05
b.+ıñuza 48b/04
b. ḳaldur- 174a/15
b. ki 114b/07
b.+ları 16b/04, 64b/13, 65a/12, 88b/13, 90a/01, 90a/06, 118a/12, 180b/01
b.+ların 16b/05, 19a/03, 38b/15, 49a/11, 64a/05, 73b/06, 169a/15
b.+larına 19a/14, 54b/09, 82b/12, 140a/14
b.+larında 47b/06
b.+larından 95a/05
b.+larından-mı 176a/14
b.+larıñuz 96b/01
b.+um 23b/12, 125b/14, 127b/15
b.+um-ıla 105a/11
b.+um üzerine 6b/01
b.+um üzre 87b/02
b.+umla 11a/04
b.+umuza 181b/06
b.+uñ 21a/14, 110a/08
b.+uñuza 13b/13
b. ur- 46a/15, 67a/04, 86a/04
[=125]
2. Bir şeyin başladığı zaman veya yer.
b.+da 101a/15
b.+dan 19a/03, 19a/07, 117b/13, 118a/08, 119b/07, 119b/10, 120a/07, 121a/12, 177b/05
b.+dan-mı 124a/01
b.+ı 12b/08
[=12]
3. Aynı işi yapan, aynı meslekte bulunan kimseler içinde mevki ve rütbece diğerlerinden önde olan veya amir durumunda bulunan kimse.
b. 17b/01, 35a/12, 66a/09, 66a/10, 127a/04, 153a/07
b. (ustābaşı) 31b/08
b.+ı 50b/01, 182b/10, 182b/15
b.+ı (ḳapucı başı) 12b/14, 14b/01
b.+ına 12a/09
b.+ınuñ 120a/02
b.+ısın (ḳapucı başı) 12b/09
b.+ları 48a/08, 116a/12, 173b/11, 179a/02
b.+larını 182a/11
[=20]
4. Hisse (pay başına).
b.+ına 30a/05, 57b/02, 161a/15, 192a/11
[=4]
5. Kişinin kendi şahsı, zatı.
b. 32b/06, 148b/15, 152a/05
b.+ına 63a/04
[=4]
6. Bir işin başlaması.
b. göster- 87b/11, 131a/06
[=2]

7. Ön, ön kısım.

b. 70a/06, 195a/13

b.+ına ṭoġru 48a/01

b.+ında 47b/01

[=4]

başbuġ Başkumandan, başkan, reis, lider.

b. 63b/02, 83a/11, 106b/10, 107a/08, 107b/04, 166b/01, 173b/11, 179a/06, 180b/02

b.+ı 116a/09

b.+laruñ 54a/14

b. ol- 106b/01, 124a/12, 177b/13

[=13]

başcuġaz Küçültme anlamında; başcağız.

b.+ların 164b/04

[=1]

başdarda 26-30 çifte kürekle yürütülen ve her küreği 6-7 kişi tarafından çekilen harp gemisi; kumandan gemisi olarak kullanılır.

b. 65a/12, 195a/13

[=2]

bāşet Far. Bazen, bazı zaman, kâh.

b. 154b/04, 166a/14

b. (ne-bāşet) 104a/04

[=3]

başḳa Diğer şeylere benzemeyen; özge.

b. 2b/10, 22a/05, 30b/01, 44a/11, 56b/09, 56b/13, 56b/14, 57a/07, 57a/08, 57b/01, 67b/08, 70a/10, 75b/07, 81a/13, 81b/09, 91b/04, 102a/06, 103a/02, 119a/09, 121b/09, 124a/09, 134b/01, 177b/03, 195a/01

b.+larına 129a/10

b.+sı 196b/08

b.+sı-mı 124a/01

b.+sından 199a/09

[=28]

başḳaca Başka türlü, başka biçimde.

b. 57a/13

[=1]

başla- Bir işe girişmek, harekete geçmek.

b.-dı 15b/14, 28a/01, 38b/09, 42a/15, 44a/01, 49a/04, 69b/01, 74b/06, 76a/09, 79a/15, 85a/09, 94a/10, 99a/10, 105a/05, 110a/14, 112a/15, 121b/05, 123b/09, 130b/09, 150b/10, 150b/13, 150b/15, 152a/11, 170a/09, 173a/09

b.-dılar 9a/09, 11a/11, 20a/10, 25a/03, 34a/12, 40a/01, 46a/01, 49a/08, 50a/08, 50b/04, 50b/13, 51a/13, 59b/09, 59b/11, 61a/03, 72a/07, 77b/02, 82b/14, 85a/15, 89a/06, 89a/07, 93a/07, 109b/04, 116b/01, 118a/02, 121a/07, 136a/08, 155b/02, 164b/08, 165a/08, 169b/10, 180a/01, 193b/14

b.-duġı 130b/08

b.-duḳda 28a/05, 93a/06, 107a/04, 131b/01

b.-mış 100b/08

b.-mış idi 5b/01

b.-yup 49a/06, 112a/13, 117b/06

[=68]

başlı Bk. **başlu**

b. başına 111b/14

[=1]

başlıḳ Savaşlarda korunma amacıyla başa geçirilen miğfer.

b.+dan 31a/04

[=1]

başlu Başı olan. Krş. **başlı**

b. (yedi başlu ejderhā) 88a/02

[=1]

baṭ- Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek.

b.-dılar 46a/02

[=1]

bāṭıl Ar. Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan şey.

b. 129b/04

b.+larına (rāy-ı bāṭıl) 71a/13

[=2]

bāṭıla Ar. Gerçek olmayan, yanlış, sahte, temelsiz.

b.+ların (‘aḳāyid-i bāṭıla) 16b/12

b.+ñuz (ṭarīḳ-i bāṭıla) 128a/02

b.+sı (beşāret-i bāṭıla) 114a/15

[=3]

bāṭın Ar. İç yüz, dâhil, derun, zamir.

b.+ına 176b/09, 176b/09

[=2]

baṭır- Bk. **baṭur-**

b.-alum 42a/07

[=1]

baṭṭāl Ar. İşe yaramaz, işlemez, kullanılmaz, muattal, metruk.

b. 58a/08

b. eyle- 200a/09

[=2]

baṭur- Bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak. Krş. **baṭır-**

b.-dılar 60a/08

[=1]

bayīn Ar. Ayıran, ayırıcı.

b.-i ecdād 132b/08

[=1]

bayraḳ Üzerinde bir millet, topluluk veya kuruluşu temsil eden belirli resim, renk ve semboller bulunan, dikdörtgen biçimindeki kumaş veya kâğıt, alem.

b. 59a/10

[=1]

bayram Büyük sevinç, sevinç vesilesi.

b. (dügün bayram) 85a/08

b. (dügün bayram eyle-) 60b/14, 74a/10

b. eyle- 52b/01

[=4]

bāz Ar. Doğan denen yırtıcı kuş, şahbaz.

b. (şāhin u bāz) 39b/10, 109a/07

[=2]

bāzargān Bk. **bāzirgān**

b. 74a/14

[=1]

ba‘żı Ar. Birtakım, bir kısım.

b. 4a/13, 45b/04, 114a/11, 129b/03, 134a/11, 158a/05, 166a/15

[=7]

bāzirgān Far. Tüccar, tacir. Krş. **bāzargān**

b. 6a/07, 75a/15

b.+larına 30a/03

[=3]

bāzū Far. Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı.

b.+ya 25a/14, 45a/14

[=2]

be Far. Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden "ile, için, -e kadar, -e göre" anlamında ön ek; tekrarlanan iki kelime arasına veya ta edatından sonra getirilerek zarflar teşkil eder.

b. 15a/14, 37b/10, 176a/04, 196b/06

b. (bucaḳ-be-bucaḳ) 20a/09

b. (cā-be-cā) 119a/15

b. (be-ceddedin-be) 2b/11

b. (kelle-be-kelle) 112b/10

b. (keşān-be-keşān) 183a/02

b. (liman-be-liman) 20a/10

b. (sevd-be-sevd) 169b/06

b. (ṭaş-be-ṭaş) 20a/09

b. (vilāyet-be-vilāyet) 86b/12

[=13]

be-her Far. Her bir.

b. 12b/06, 149b/04, 150a/03

b. (re'āyā-ı be-her-yāb) 102b/09

[=4]

be-hey Be, ey, hey ünlemlerinin genellikle hiddet, öfke, azarlama ifade eden veya teklifsiz konuşmada kullanılan değişik bir şekli.

b. 13b/13, 34a/02, 123b/09, 168b/13, 171b/09, 177b/05

[=6]

be-nām Far. Adlı, isimli, adlandırılmış.

b. 142a/04

[=1]

bebr Far. Hindistan ve Afrika'da yaşayan, kaplana benzer, üstü benekli, derisi pek makbul tutulan, çok yırtıcı memeli hayvan.

b.-i meḥārib-i ġażanfer 2a/14

[=1]

Becāye Cezayir'in doğusunda Telis (Dellys) ile Cicel (Djidjelli) arasında aynı adı taşıyan körfezde liman şehri; Bougie.

B. 39a/12, 49b/14, 67b/07, 71b/10

B.+den 78a/01

B. ḳal'aları 79b/05, 81a/07

B. ḳal'ası 40a/09, 41a/02, 66b/12, 71a/09, 74b/02, 75a/03, 75a/06, 75a/12, 75a/14, 75b/02, 78b/08, 83a/11, 91b/04, 140b/03

B. ḳal'asına ṭoġru 76b/06

B. limanına ṭoġru 76b/09

B.+nüñ 77b/03

B. semti 39b/04

[=25]

bed Far. Kötü, fena, çirkin.

b. 134b/01

[=1]

beden Ar. İnsan ve hayvan vücudunda baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm; gövde.

b. 169a/15

b.+de 172b/11

[=2]

bedestān Far. İçinde kıymetli eşya, antika, mücevher vb. şeyler satılan, üstü kapalı çarşı.

b.+a 98a/12

[=1]

bedevī Ar. Çölde konup göçerek yaşayan kimse, Arap göçebesi.

b. 199b/10

[=1]

bedr Ar. Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay.

b. (ṣadr-ı bedr-i ‘ālem) 1b/10

[=1]

beg Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emir, prens.

b. 93b/09, 143a/03, 144b/06, 144b/06, 156a/14

B. (Ġāzī Oruç Beg) 143a/15

B. (Ḫayre’d-dīn Beg) 95b/13

B. (Oruç Beg) 142b/07, 143a/07, 143b/04, 154a/13

B. (Piyāli Beg) 21a/02, 21a/05, 21b/08, 23a/11, 23a/12

B.+dür (Piyāli Beg) 22a/06

b.+e 95b/10, 101b/02

B.+e (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Beg) 95b/13

B.+e (Oruç Beg) 153b/14

B.+e (Piyāli Beg) 23b/04, 26b/12

B.+i (Tennis Begi) 97a/08

b.+i (Tilimsān begi) 140a/08, 144a/02, 144a/02, 144a/08, 144b/09, 144b/13, 149b/09, 150b/09, 153a/06, 155b/14, 156a/05, 156a/12, 157a/08

b.+i (Tūnus begi) 33a/10, 33b/06, 34a/02, 61a/05, 61b/03, 61b/10, 68b/06, 68b/09, 69a/02, 69a/12, 69b/05, 77b/10, 81a/05, 81b/02, 139b/13, 141b/12, 144a/03, 144a/04, 144a/06, 157a/08, 157b/07, 158a/04, 159a/05, 159a/14, 160a/08, 160b/13, 161a/13, 161b/05, 161b/14, 162a/15, 162b/10, 162b/14, 163a/15, 163b/03, 163b/08

b.+i ile (Tilimsān begi) 93b/13, 144a/05

b.+i ile (Tūnus begi) 33b/11

b. idi 101a/15

B. ile (Piyāli Beg) 23a/05

b.+imüz 153a/14

B.+in (Piyāli Beg) 21a/11, 22b/09

b.+in (Tūnus begi) 161a/05

b.+ine 91b/05

b.+ine (Tilimsān begi) 140a/07, 141b/01, 141b/07, 145a/08

b.+ine (Tūnus begi) 33a/14, 38b/05, 61a/08, 61b/02, 68b/04, 77b/12, 81a/04, 141b/06, 157b/06, 158a/02, 159a/06

b.+inüñ (Tilimsān begi) 94a/04, 95b/05, 98b/04, 142a/07

b.+inüñ (Tūnus begi) 61a/10, 78b/06, 80b/15, 81b/04, 81b/13, 159b/06, 160a/02, 161a/03, 163b/06

b.+inüñ idi (filandıra begi) 45b/14
B.+iñ (Oruç Beg) 144b/07
b.+iñüz 101b/14
b.+ler 48a/04, 80a/14, 98a/06, 148a/10
b.+leri 57a/04, 95b/11
b.+lerine 57a/11
b.+lerinüñ 154a/09
b.+lerümsiñüz 61b/06
B.+nüñ (Ḫayre'd-dīn Beg) 151a/05
b.+üñ 144b/07, 96b/11
B.+üñ (Piyāli Beg) 23a/01, 23a/07
[=127]

Beġavī Muhaddis, müfessir ve Şafii fakihi.
B. gibi 45a/13
[=1]

begen- İyi veya güzel bulmak; açmak.
b.-düginden 5a/07
b.-düm 32a/04
b.-düñüz mi 32a/03
b.-meyüp 40a/14, 74b/13
b.-üp 4b/12, 134b/11, 135b/14
[=8]

beglerbegi Osmanlı Devleti'nde eyaletlerin başında bulunan mülki ve askerî en büyük amir.
b. 141a/01, 143b/02, 187a/06
b. (vālī-yi beglerbegi) 182a/07
b. ol- 141a/04
b.+si ('Arab beglerbegi) 139a/07
b.+si (Cezāyir beglerbegi) 3a/08
b.+si (Cezāyir beglerbegisi) 139a/13
[=8]

beglerbegilik Beylerbeyi payesi ve ünvanı.
b. 136b/04, 136b/13
b. (Cezāyir beglerbegilik) 139b/08
[=3]

beglik Bey olma durumu.
b. 57a/14
[=1]

behzād Far. Yaratılışı iyi, doğuştan iyi olan kimse.
b.+ı 31b/05
[=1]

bekçi Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse.
b.+ler 119a/10
[=1]

bekle- 1. Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.
b.-di 163b/15, 195a/09
b.-r idi 138a/04
b.-r imiş 11a/02
b.-rken 164a/01
b.-yesin 160a/15
[=6]

2. Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak, muhafaza etmek.
b.-di 36a/11
b.-yeler 4a/12
[=2]

Bekr Ar. Genç, yeni doğmuş veya yeni yetişmiş. İslam kültüründe de Bekir ismi, İslam tarihindeki önemli şahsiyetlerden biri olan Hz. Ebu

Bekir'in isminden dolayı saygı görmektedir.

B. (Ebū Bekr) 2a/06

[=1]

bel İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.

b. bağla- 56a/12

b.+lerinde 180b/15, 183b/03

b.+lerine 20b/08, 72b/09

[=5]

belā Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, badire, dert, gam, keder.

b. 41b/11, 113b/12

b. bārānı 6b/07, 43b/14, 187b/10

b. bārānı gibi 113a/15, 160b/06, 183b/15

b. birle (bend-i belā) 183a/02

b.+dan (girdāb-ı belā) 11b/07

b. deryāsı 117a/07, 146b/12

b. ile (güç belā) 19a/04, 38a/05, 117a/10, 117b/11, 154a/07, 180a/11, 199b/06

b.+lar 140a/10, 145a/08

b.+nuñ 92a/08, 113b/06, 140b/07

b.+sı 162b/05, 178b/09

b.+sını 72b/06

b.+ya 113b/07, 185a/13, 185b/02, 200a/03

b.+ya (bend-i belā) 9a/10, 56b/11, 101a/14, 110a/11, 162a/15

[=36]

belā-keş Ar.+Far. Bela çeken, eziyet, sıkıntı ve mihnet çekmiş olan.

b. (bend-i belā-keş) 101a/15

[=1]

beled Ar. Şehir, memleket, diyar, belde.

b. 83a/05, 103b/04, 170a/11, 179a/03

b. (ehl-i beled) 83a/06, 92b/11, 140b/09, 173a/11

b. (sükkān u ehl-i beled) 68b/11

b. (şeyḫ-i beled) 78a/11, 80b/12

b.+e 154b/07

b.+e (ehl-i beled) 174a/03

b.+i 132b/05, 153b/02, 153b/07

b.+i meẕkūre 132a/14

b.+imize 187a/06

b.+imüzden 180a/12

b.+imüze 37a/04, 60b/05, 190b/05

b.+imüzi 91a/01, 103a/10

b.+iñüze 131b/09, 131b/11

b.+iñüzi 132a/04, 173a/13, 181a/15, 181b/01

b.+lere 103b/05

b.+üñ (ehl-i beled) 200a/07

[=32]

beledān Ar.+Far. Şehirler, memleketler.

b.+lara 192b/07

[=1]

beledli Bk. **beledlü**

b. (ehl-i beledli) 118a/15, 149a/01, 180b/09

b.+den 120a/15

b.+nüñ 173b/08

b.+nüñ (ehl-i beledli) 98a/07, 135b/07, 175a/14

b.+si (ehl-i beledli) 80a/03, 81b/11

b.+ye (ehl-i beledli) 155a/03, 173b/13

[=12]

beledlü Şehirli, memleketli. Krş. **beledli**

b. (ehl-i beledlü) 175a/07, 181a/02, 60b/12

b.+den 179a/01

b.+ler 153b/08

b.+nüñ 183a/07, 185a/02

[=7]

belī Ar. Evet, hay hay, peki.

b. 121b/07

[=1]

beliñle- Birden uyanarak çevresine korku ile şaşkın şaşkın bakmak; benildemek.

b.-yüp 122b/06, 123a/09

[=2]

belki Ar.+Far. Olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen.

b. 31b/05, 31b/12, 34b/11, 57b/07, 61b/12, 69b/15, 104a/11, 114b/09, 119a/04, 134b/02, 147b/05, 154b/05, 166a/05, 167b/10, 174a/10, 183b/11, 186a/13, 188a/05, 193a/03, 193a/07

b.-de 31b/13

[=21]

bellü Bilinmedik bir yanı olmayan.

b. 6a/11, 13a/13

b.+dür 31b/11

b. ol- 9a/13, 74b/07, 172b/05, 173a/10

[=7]

belür- Önce belli veya görünür olmayan bir şey ortaya çıkmak; tezahür etmek.

b.-medügi 17b/13

[=1]

ben Teklik birinci kişiyi gösteren söz. Krş. **beñ**

b. 3b/03, 6a/14, 7a/04, 7b/13, 10a/13, 10a/14, 11b/06, 14a/06, 21a/14, 22a/13, 23b/09, 35b/04, 37b/05, 40b/09, 44a/03, 50a/04, 52a/03, 52a/06, 53a/05, 69b/08, 69b/09, 69b/09, 69b/12, 69b/13, 77b/10, 84a/03, 97b/06, 99b/13, 100b/02, 101b/07, 104a/06, 105a/08, 105b/10, 110a/12, 119a/04, 125b/13, 128b/08, 128b/13, 129a/04, 131b/08, 131b/08, 134b/12, 140b/04, 142b/06, 143a/09, 147b/04, 149a/13, 150a/09, 156a/07, 157b/09, 157b/12, 158b/10, 159a/07, 159a/12, 159b/01, 161a/05, 162b/03, 162b/07, 163b/01, 167a/03, 168b/09, 168b/13, 172a/08, 174b/03, 179a/05, 181a/08, 181a/09, 181b/11, 182a/14, 184a/09, 185a/11, 186a/02, 186a/07, 196b/11, 197a/06, 199a/08, 199a/12

b.+de 167b/14

b. de 150a/09

b.+den 7b/03, 14a/11, 121b/03, 128a/13, 133a/13, 140b/04, 172b/05, 181b/10, 198b/06

b.+em 76b/03

b.+i 6b/07, 7b/04, 9b/05, 10b/02, 10b/02, 10b/10, 11a/04, 11b/07, 13b/15, 14a/05, 16a/13, 19b/14, 54a/02, 54a/07, 86a/15, 98b/08, 105a/10, 111b/05, 127a/08, 134a/09, 141a/08, 143a/12, 143b/12, 147b/05, 147b/08, 151a/11, 160a/15, 161b/06, 162b/02, 172b/06, 173b/01, 174a/14, 175a/07, 181a/09, 197a/05, 197b/07, 197b/11, 198a/03, 198b/04

b.-ki 128a/07

b.+üm 7b/13, 10a/11, 10a/12, 10b/12, 13b/13, 15a/14, 15b/01, 17a/12, 19b/12, 19b/15, 22a/15, 29b/01, 51b/06, 61b/05, 65b/13, 82a/15, 98b/05, 102b/01, 103b/13, 104b/05, 105b/06, 106a/02, 121b/02, 124a/15, 125b/14, 127b/15, 129a/14, 133a/11, 133a/12, 133b/14, 134a/02, 137a/01, 140b/01, 140b/01, 141b/11, 142b/09, 142b/11, 143b/14, 145b/01, 148a/12, 149a/10, 149a/15, 150a/04, 157a/13, 157b/14, 160b/04, 161a/09, 162a/09, 167b/07, 168b/03, 168b/04, 168b/14, 170b/12, 171a/10, 171b/09, 174b/04, 181b/05, 185a/05, 185a/06, 185a/06, 188a/01, 188a/06, 188a/15, 189a/06, 198a/06, 198a/07, 198b/10, 198b/12, 198b/14, 199a/08, 200b/01

b.+üm-de 25b/10, 102b/04, 173a/03

b.+ümdür 8a/11

b.+ümle 59a/08, 104a/13, 170b/12, 184b/08

[=208]

benām Far. Adlı, isimli, adlandırılmış.

b. 155a/04, 170b/03

[=2]

bend Far. Bağ.

b.-i belā 9a/10, 56b/11, 101a/14, 110a/11, 162a/15

b.-i belā-keş 101a/15

b.-i belā birle 183a/02

b. it- 42a/14

[=8]

bende Far. Kul, köle, abd, memluk.

b. 101a/12

b. çek- 47b/14

b.-i dest-gir ol- 97a/13

b.-i efgende 160a/10

b.-i muḫliş ol- 102b/13, 170a/03

b.-i mü'min 97a/14

b.+lerine 3a/09

[=8]

benlik Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey.

b. da'vāsı 150b/10

[=1]

beñ Bk. **ben**

b.+den 72b/05

[=1]

beñiz Yüz.

b.+leri 129a/08

[=1]

beñze- İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak.

b.-mez 158b/12, 186b/13

b.-r 14a/11, 157a/04

b.-r ki 15a/01

b.-rsin 15a/01

b.-rsiñüz 32a/02

[=7]

beñzer Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan; benzeri, benzeş, emsal.

b. ki 51b/06, 86a/08, 117b/03, 126b/04, 158a/14

[=5]

ber-dār Far. Darağacına çekilmiş, asılmış.

b. eyle- 185a/09

b. ol- 18a/07, 84b/08, 99b/02, 138b/03, 158a/03, 159a/02

[=7]

ber-güzār Far. Yadigâr olarak verilen şey, hediye, armağan.

b. 3b/13

b.-ı ʻālem-penāh 138b/08

b.+ı 69a/06, 70a/09

b.-ı pādişāhī 66a/05

b. ol- 141a/06

b.+um 136b/15

b.+um (hedāyā u ber-güzār) 68b/14

[=8]

ber-ṭaraf Far.+Ar. Bir yana, şöyle dursun.

b.+dur 173b/07

[=1]

ber-ziyād Far.+Ar. Artış olarak.

b. (ziyād-ber-ziyād) 148a/13

b. (ziyād-ber-ziyād eyle-) 29b/02

[=2]

berāber Far. Birlikte.

b. 5b/07, 27b/11, 34b/07, 36a/12, 38a/14, 47b/05, 48a/01, 50b/01, 59a/08, 60a/08, 62b/14, 72a/15, 75a/15, 84b/12, 84b/13, 85a/01, 88a/10, 89a/03, 92a/04, 94b/07, 95b/07, 96b/05, 104a/14, 107a/09, 111a/12, 119a/12, 119b/15, 120a/07, 148b/06, 151b/11, 169b/05, 172b/14, 180a/03, 183a/15, 191b/08

b.+dür 182b/07

b. idi 90a/12, 183b/03

b. imiş 148b/15

b. ol- 121b/13, 188b/07

[=41]

berāberce Birlikte olarak.

b. 176b/11, 198a/03

[=2]

berakāt Ar. Bereket, bolluk, artış, hayır, fazlalık.

b. 15b/08

[=1]

berāyā Ar. Halk, mahlukat; Osmanlı Devleti'nde halkın vergi ve haraç

vermeyen Müslüman ve kılıç ehli kısmı.

b.+suñ (re‘āyāt-ı berāyā) 144a/11

[=1]

berbād Far. Kötü, fena, pis, çirkin.

b. u ḫarāb eyle- 194a/08

[=1]

berd Ar. Soğuk.

b. 150b/06

[=1]

berekāt Ar. Allah’tan gelen hayrın bir nesnede görünmesi ve devam etmesi, artıp çoğalması; bereketler.

b. 37a/04, 150a/02, 190b/06

b.+ı-y-ıla 47b/12, 82a/09, 82b/01, 83a/05, 100a/09, 149a/11, 179a/05

b.-ı ḫalīl birle 65b/15

b.+ıdur 143a/15, 157a/14

b.+ında 25a/15

b.+ında (i‘tiḳād-ı berekāt) 14b/10

b. vir- 56b/08

[=16]

berḫudār Far. Tuttuğu işten semere gören, feyizlenen, mesut.

b. ol- 6b/15, 25b/10, 52a/06, 99b/01, 102b/04, 104b/05, 121a/04, 155a/03, 156b/15, 159a/01, 174b/02, 187b/11

[=12]

beri Bk. **berü**

b. 75a/03

b.+den 105b/10

b.+ye 16b/10

[=3]

berḳ Ar. Şimşek.

b. u ṣā‘iḳa birle 117b/05

[=1]

berr Ar. Kara, toprak.

b.+de 3a/13, 16b/06, 53b/07, 55a/07, 64a/09, 91a/03, 130a/04, 173a/07, 182a/02

b.-i yābān 14a/15

[=10]

berü İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer. Krş. **beri**

b. 26a/13, 98b/15, 158a/10, 159a/10, 168a/13, 196a/10

[=6]

bestiyālıḳ Ahmaklık, aptallık, vahşilik.

b.+dur 8b/10

[=1]

beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.

b. 29b/14, 34a/15, 53a/11, 86a/09, 88a/08, 130a/07, 130a/07, 152a/12, 169a/13

b. (altmış beş) 191b/12

b. (biñ beş yüz) 95b/02

b. (dört beş) 51a/09

b. (dört yüz yigirmi beş) 43a/15, 196a/08

b. (iki biñ iki yüz seksen beş) 152a/07

b. (iki yüz elli beş) 190a/02

b. (iki yüz seksen beş) 26a/03

b. (iki yüz yigirmi beş) 192a/14

b. (ḳırḳ beş) 96b/14

b. (on beş) 28b/11, 60a/07, 60a/10, 61a/13, 62b/04, 193b/10, 194a/01, 194a/06, 195b/15
b. (on beş yigirmi) 38b/04, 71b/07
b. (on beş yigirmi biñ) 111b/01
b. (otuz beş) 127b/08
b. (sekiz yüz elli beş) 196a/10
b. (üç yüz yetmiş beş) 72a/08
b. (yetmiş beş) 96b/14
b. (yigirmi beş) 59b/02, 135b/10, 196a/01
b. (yigirmi beş biñ) 97a/01
b. (yüz beş yigirmi beş) 38a/09
b. (yüz seksen beş) 182b/10, 183a/03, 187a/10, 192a/12
b. (yüz ṭoksan beş) 50b/14
b. (yüz yigirmi beş) 71a/05
b. altı 20a/08, 47b/15, 70b/14, 160b/15
b. altı biñ 88a/05, 144a/13, 144a/14, 153b/03, 154a/09
b. altı yüz 74b/01, 83b/15, 119b/09, 131b/15, 180b/01
b. biñ 61a/11, 61b/07, 154a/04
b.+e 192b/08
b.+i 60a/09, 99b/08, 99b/08, 190b/09
b.+in (otuz beş) 129a/03
b.+inüñ-de 183b/04
b. on 30b/09, 46a/08, 59a/10, 73b/12, 82a/01, 91b/08, 94a/02, 109a/04, 114b/05, 116a/10, 152a/15, 153a/08, 159b/07, 163a/08, 180b/06, 188b/01
b. yüz 76b/02, 76b/05, 80b/03, 80b/07, 91a/13, 120a/06, 167b/08
b. yüz yigirmi beş 38a/09
[=94]

beşāret Ar. Müjde, iyi haber.
b. 158b/07
b.-i bāṭıla 114a/15
b.+ler (ḫayr u beşāret) 131a/05
[=3]

beşer Beş sayısının her birine beş veya her defasında beş tane anlamına gelen üleştirme şekli.
b. (yigirmi beşer) 30a/05, 104b/11, 149a/04
b. (yüz ṭoḳsan beşer buçuḳ) 57b/03
b. (yüz yigirmi beşer) 63a/06
b. yüz 57a/09
[=6]

beṭāḳa Gizli.
b.+muzda (tārīḫ-i beṭāḳa) 29b/08
[=1]

beter Far. Çok fena, daha fena, çok kötü.
b. 90a/15
b. it- 16a/06
[=2]

bey‘ Ar. Satma, satış.
b. it- 38b/02
b. u şirā 130b/03
[=2]

beyān Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.
b. (naḳl u beyān et-) 98a/10
b. (naḳl u beyān eyle-) 15a/07, 68a/01
b. eyle- 18a/05
b. it- 4a/09
b. olın- 2b/12, 2b/13, 136b/13
[=8]

bey‘at Bk. **bī‘at**

b. it- 77b/05, 83a/06, 103a/09

[=3]

beyāż Ar. Kar renginde olan rengin adı, ak.

b.+dan 199b/10

[=1]

Beyāzīd Ḫan Fatih Sultan Mehmet’in oğlu ve Yavuz Sultan Selim’in babası olan II. Bayezid, Osmanlı İmparatorluğu’nun 8. padişahıdır.

B. 2b/03

[=1]

beyn Ar. Ara.

b.+i 88b/12

b.+inde 54a/08, 64a/12, 154a/15, 197b/14

b.+ine 43a/01

b.+ümüzde 7b/15, 146a/06, 177b/07

b.+ümüzden 198a/07

b.+ümüze 167a/02

[=11]

beyne’l-‘Arab Ar. Araplar arasında; Osmanlı döneminde ise “Beynel-arab” terimi, Osmanlı İmparatorluğu’na bağlı olan Arap topraklarındaki yönetim, idari yapı veya ilişkiler için de kullanılmıştır.

b. 45b/01

[=1]

beyne’l-ḥavācib Ar. Osmanlı Devleti’nde hizmetkârlar arasında yüksek bir rütbeye sahip olan ve onları denetleyen, sarayda düzeni sağlayan bir görevli veya ünvandır; kaşların arası.

b.+inde 143a/02

[=1]

beyne’n-nās Ar. İnsanlar arasında.

b.+da 177b/08

[=1]

beyt Ar. Divan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibaret nazım parçası.

b. 3b/14, 4a/05, 39b/09, 162a/11, 165b/06, 179b/11

[=6]

bez İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma.

b. 63a/06, 97a/01, 189b/10, 192a/14

[=4]

bezm Far. Topluluk, meclis.

b. ol- 28a/05

[=1]

bıçaḳ Bir sap ve kesici bir madenî kısımdan meydana gelen kesme aleti.

b.+ı (pala bıçağı) 181a/01

[=1]

bıraḳ- 1. Bağışlamak (hediye, miras).

b.-dum 3b/13

b.-up (bıraġup) 4a/03, 95a/06, 152a/15

[=4]

2. Götürmek, görütüp bırakmak.

b.-maḳ 13a/01

[=1]

3. Bir hâl içinde bırakmak.

b.-duñ 167a/03

b.-madan 197b/14

b.-mayınca 106a/04

b.-up 72b/12

b.-up (bıraġup) 24a/03

[=5]

4. Denize salmak.

b.-up (bıraġup) 14b/12

[=1]

5. Bir şeyi bir yerde bırakmak.

b.-maḳ 111a/01

b.-maz 172a/01

b.-mış idi 189a/02

b.-up (bıraġup) 41a/02, 132b/09, 139b/10, 167a/08

[=7]

6. Elde bulunan bir şeyi tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.-maḳ 110b/15

b.-sunlar 110b/14

b.-uñuz (bıraġuñuz) 111b/02

[=3]

7. Terk etmek.

b.-up 111a/10

b.-up (bıraġup) 110b/11, 167a/05, 174b/09

b.-up-da (bıraġup-da) 199b/02

[=5]

silāḥ bıraḳ- 110b/15

silāḥların bıraḳ- 110b/14, 111a/01

[=3]

bi'llāh Ar. "Allah için, Allah hakkı için; Allah ile" anlamında bir söz.

b. (kāfir-i bi'llāh) 8b/14

[=1]

bi'n-nār Ar. Ateş içinde, ateşle ilgili.

b. (iḥrāḳ-ı bi'n-nar) 19b/04, 129b/11

[=2]

bi'n-niyyāt Ar. Bir niyet içinde.

b. 162a/13

[=1]

bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm Ar. Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.

b. 1b/01, 14b/11, 23b/12, 116b/12, 133a/02

[=5]

bi't-tamām Ar. Tamamlanarak.

b. 23a/01, 57a/11, 108b/07

[=3]

bi'ż-żarūrī Ar. Zorunlulukla, zaruriyetle.

b. 153b/06, 153b/13, 158a/08

[=3]

bi'ẕ-ẕāt Ar. Kendisi, kendi, şahsen.

b. 63b/15, 64b/03, 135b/13, 138a/09

[=4]

bī-'aḳıl Ar. Akılsız.

b.+lar (kāfir-i bī-'aḳıl) 13a/15

[=1]

bī-āmān Ar. Güvensiz.

b.+a (cellād-ı bī-āmān) 101b/11

[=1]

bi-'avn Ar. Yardımıyla.

b.-i Ḫudā 4a/11, 16a/10, 24a/07, 25b/13, 34b/12, 40a/05, 47b/11, 50b/05, 67a/04, 72a/05, 75b/14, 77b/01, 79b/04, 89a/05, 95b/15, 189b/02

[=14]

bi-cāh Ar. Yoluyla, aracılığıyla.

b.-i seyyidi'l-enbiyā' 118b/07

[=1]

bī-çāre Far. Çaresiz, âciz, zavallı.

b. 11b/06, 131a/02, 131b/08, 176b/05

b.+ye 176b/03

[=5]

bī-dīn Far.+Ar. Dinsiz

b. (münāfıḳ-ı bī-dīn) 10a/15

b.+ler (kāfir-i bī-dīn) 96a/03

b.+leri (kāfir-i bī-dīn) 42a/01, 42a/02

b.+lerle (kāfir-i bī-dīnler) 21a/08

b.+lerüñ (kāfir-i bī-dīnler) 6a/04, 71a/13

[=7]

bi-eyyi-hāl Ar. Hangi durumda, hangi koşulda.

b.+in 54b/03

[=1]

bī-ġāye Far.+Ar. Amaçsız, maksatsız.

b. (ṣenā'-ı bī-ġāye) 2a/09

[=1]

bī-günāh Far.+Ar. Günahsız.

b.+lara 182b/01

[=1]

bī-ḫaber Far.+Ar. Habersiz.

b. ol- 47a/11

[=1]

bī-ḥesāb Far.+Ar. Hesapsız.

b. idi 78a/13

[=1]

bī-ḥużūr Far.+Ar. Huzursuz.

b. ol- 183b/14

[=1]

bi-ḥürmeti Ar. Hürmetle, saygıyla.

b. 92b/04

[=1]

bi-iẕn Ar. İzinle.

b.-i Ḫudā 37b/11, 117b/07, 151b/12, 165a/15

[=4]

bī-kes Far. Kimsesiz, hamisiz, yalnız.

b. (cemi'-i bī-kes) 11b/01

b. ḳal- 52b/15

[=2]

bī-ḳıyās Far.+Ar. Kıyas edilemez.

b. (ḥamd-ı bī-ḳıyās) 1b/04

[=1]

bī-ḳuṣūr Far.+Ar. Kusursuz.

b. 3a/14

[=1]

bī-nihāye Far.+Ar. Sonsuz, nihayetsiz.

b. (devr-i bī-nihāye) 2a/08

[=1]

bī-pāk Far. Temiz olmayan.

b. 109a/01, 155a/15

b. u bī-pervā 138a/01, 177b/03, 179b/01

[=5]

bī-pervā Far. Pervasız, korkusuz.

b. 109a/01, 155a/15

b. (bī-pāk u bī-pervā) 138a/01, 177b/03, 179b/01

[=5]

bī-reyb Far.+Ar. Şüphesiz.

b.+dür 100b/13

[=1]

bī-tāb Far. Güçsüz, kuvvetsiz.
b. 110b/05
b. ol- 118a/01
[=2]

bī-tekellüf Far.+Ar. Çaba harcamadan, zorlanmadan.
b. 121b/04
[=1]

bī-vaḳt Far.+Ar. Zamansız, vakitsiz.
b. 176a/05, 176a/09
b.+inde 176a/03
[=3]

bi-zār Ar.+Far. Bıkmış, usanmış, bezmiş.
b. ol- 110b/04
[=1]

bī-zevāl Far.+Ar. Sonu olmayan, sonsuz.
b.+den (ma‘būd-ı bī-zevāl) 11a/14, 48b/07, 115b/12
b.+dür (Ḫudā-yı bī-zevāl) 115a/06
[=4]

bī‘at Ar. Bir hükümdarın, büyük bir kimsenin hâkimiyetini, hüküm ve yetki sahibi olduğunu tasdik edip ona tabi olmayı kabul etme ve bunun için yapılan merasim. Krş. **bey‘at**
b. eyle- 146b/08, 149a/02
b. it- 154a/13, 155b/15
[=4]

biç- Öldürmek amacıyla biçmek.
b.-erdi 109a/14
b.-üp de 10a/02
[=2]

bid‘at Ar. Sonradan türeyen şey, yeni âdet.
b.+lar 199b/15
[=1]

bihzā Hiçbir şekilde, asla.
b. 193a/07
[=1]

bil- Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak; bir şeyi anlamak, onun farkına varmak, gerçeğine ermek.
b.-di-ki 10a/09, 11a/12, 31b/11, 56b/15, 75b/02, 99a/06, 111b/04, 123b/12, 133a/09, 159a/04
b.-digim 134a/02
b.-digimüzi 182b/05
b.-diler ki 15b/13, 39b/06, 155b/03, 188b/01
b.-diñüz gibi 134a/09
b.-diñüzden 115b/10
b.-dügüm 133b/14, 199a/08
b.-dük kim 73b/13
b.-dükden soñra 28a/15
b.-dükleri 173b/03
b.-düklerinde 36b/02, 137b/10
b.-düm 42b/05
b.-düñ 107a/05
b.-düñüz-mi 25a/07
b.-eler ki 155a/11
b.-en 157b/02
b.-esin 157b/07
b.-esin-ki 21b/15, 142b/15
b.-esiz 173b/01
b.-esiz ki 141b/09
b.-eydük 178a/03
b.-mediler 40a/03, 41b/07

b.-medük 169b/15
b.-medüm 42b/05
b.-mek 51b/13
b.-mek ile 32b/01
b.-mem 37b/09, 196b/12, 198b/08
b.-memek 198a/13
b.-meyecek 198b/13
b.-meyesiz 133a/13
b.-meyüp 14b/14, 47b/13, 101a/12, 130b/15
b.-meyüz 25a/08
b.-mez 12a/08, 150b/12
b.-mez misin 195a/04
b.-mez miydüñ 78b/12
b.-mez idi 32a/12
b.-mezdi 192b/12
b.-mezler 152b/02
b.-mezlerdi 73a/09
b.-miş 14a/10
b.-seler 45a/09
b.-sem 56b/02
b.-üp 14b/09, 25b/07, 47b/09, 107b/15, 114a/10, 181a/12
b.-ür 27a/07, 30b/05, 84b/02, 103b/09, 104a/03, 156a/08, 166a/04
b.-ürdi 131a/06, 161b/15
b.-ürdi-ki 127a/13, 167b/10, 168a/04
b.-ürem 110a/13
b.-ürlerdi 73a/09
b.-ürsin 11a/07, 133b/12
b.-ürsiz 171a/04
b.-ürsiñüz 133b/07, 142b/10
b.-ürüz 182a/04, 182a/07
[=91]

bilā'dillāh Ar. Genellikle İslam coğrafyasında, özellikle kutsal topraklar veya Allah'ın lütfu ve rahmetiyle kutsanmış yerler için kullanılır.
b. (nāşır-ı bilādi'llāh) 3a/04
[=1]
bilā-iẕn Ar. İzinsiz.
b. 187a/12
[=1]
bilā-minnet Ar. Minnetsiz.
b. (kāfir-i bilā-minnet) 37b/01
[=1]
bilā-ziyāde Ar. Fazlası yok, fazlasız.
b. 2b/09
[=1]
[=1]
bildür- Herhangi bir şeyi haber vermek; bilgi vermek.
b.-di 23a/06, 32b/15, 90a/10, 91a/13, 105b/08, 144a/04, 147b/08, 151a/15
b.-diler 29a/15, 154b/12, 177b/01
b.-dük 150b/06
b.-esin 105b/02
b.-ince 178b/10
b.-medi 81b/01
b.-medügi 81a/11
b.-mişler idi 108a/12
b.-sem 147b/04
b.-üp 18a/05, 32a/14, 108a/14, 111a/10
b.-ürüz 175b/14
[=23]
bile Cümlede kendinden önceki ögeyi belirli duruma getiren bir söz; dahi.

b. 9a/14, 26b/04, 27a/09, 34a/03, 42b/15, 44a/10, 54b/03, 57b/05, 58a/14, 63a/01, 63a/04, 92b/12, 126a/12, 129a/02, 130b/04, 132b/12, 140a/06, 166a/03, 178a/04, 180a/14, 183b/11

[=21]

bile- Güçlendirmek, etkisini artırmak.

b.-di-ki 122a/11

[=1]

bilek Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm.

b.+ün (bilegün) 123a/11

[=1]

bilezük İki borunun ucunu birleştirmeye yarayan halkaya benzer parça.

b. 9a/12

[=1]

bin- 1. Bir yere gitmek için tren, vapur, uçak, otomobil vb. bir taşıtta yer almak; atlamak.

b.-di 59b/05, 59b/06, 66a/08, 70a/05, 70a/10

b.-dügi 59b/01, 66a/10, 68a/02, 70a/11, 70a/12, 70a/14, 91b/09

b.-en 164b/10

b.-enüñ 164b/10

b.-er 74b/05, 194b/15

b.-mez 74b/05

b.-sün 65b/08

b.-üp 6b/02, 65b/08, 163b/12, 193b/15

[=22]

2. Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

b.-üp 61a/07, 61b/11

[=2]

bin Ar. İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir.

b. (kilāb bin kilāb) 177a/05

b. Ḳāḍī 197a/13

[=2]

Bin ʻĀlī Cezayir bölgesinde kuman sahibi şeyh.

B. 141a/13

B. ile 141a/10

[=2]

Bin Ḳāḍī Barbaros Hayreddin Paşa'nın Doğu Cezayir'in idaresini verdiği kişi.

B. 141b/06, 157a/11, 157a/12, 157b/02, 158b/13, 159b/08, 160a/02, 160b/08, 160b/14, 161b/15, 163b/05, 164a/01, 164a/06, 164b/10, 164b/13, 165a/06, 165b/13, 166b/04, 166b/08, 167a/12, 167b/13, 168a/14, 168b/02, 169a/06, 169b/04, 170a/08, 170a/11, 170a/12, 170b/09, 171a/07, 171a/09, 172a/09, 173a/09, 174a/03, 175a/13, 178b/15,

179a/03, 184a/14, 185a/03, 185b/09, 197b/04, 197b/06, 197b/10, 197a/13, 198b/03, 199a/06, 199a/11, 200a/08

B.+den 144a/04, 168b/09, 169b/01, 169b/14, 170a/01, 170a/07, 171a/15, 171b/02, 180a/06

B. ile 141a/10, 141a/13, 168a/03

B. isem 199b/08

B. ki 157a/07

B.+nuñ 158a/09

B.+nüñ 144a/03, 163b/05, 166b/11, 166b/13, 167a/11, 167b/10, 168a/04, 168a/05, 169b/11, 170b/03, 171b/03, 173b/12, 185a/02, 197b/02, 198b/02, 199b/05

B.+ye 141b/02, 164b/05, 167b/13, 168b/01, 169b/09, 173b/09, 185a/01, 186a/06, 186a/11, 186a/13, 197b/05, 199b/04

B.+ye toġru 186a/09

B.+yi 169a/11, 170a/02, 178a/06, 199b/07

[=96]

bindür- Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine yerleştirmek, binmesini sağlamak.

b.-di 66a/10, 66a/11

b.-üp 159b/08

[=3]

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 8a/13, 30b/07, 62b/13, 81b/06, 94a/07, 95b/07, 96a/07, 104a/13, 107a/06, 109b/10, 112b/02, 112b/03, 113b/08, 124b/03, 147b/15, 152a/02, 165b/02, 191a/10,

b. (beş altı biñ) 88a/05, 144a/13, 144a/14, 153b/03, 154a/09

b. (beş biñ) 61b/07, 61a/11

b. (bir iki üç biñ) 147b/14, 148a/06

b. (elli biñ) 149a/06, 149b/02, 149b/05, 149b/08, 149b/15, 150a/03, 150a/04, 150b/01, 150b/02, 150b/04, 150b/05

b. (iki biñ) 107a/06, 109a/04, 146b/09, 180a/04, 189a/12, 89b/02, 95b/14

b. (iki biñ iki yüz seksen beş) 152a/07

b. (iki biñ otuz üç) 71b/13

b. (iki biñ yedi yüz) 89b/08

b. (ḳırḳ altı biñ) 190a/07

b. (ḳırḳ biñ) 179a/01, 180a/02

b. (ḳırḳ elli biñ) 163b/12

b. (on altı biñ) 97a/04

b. (on beş yigirmi biñ) 111b/01

b. (on biñ) 8b/08, 88a/08, 106a/09, 106b/01, 109b/01, 11a/05, 129a/13, 129b/04, 129b/07, 197a/03,

b. (on dört biñ) 125a/12

b. (on iki biñ) 149a/05, 161b/10, 173a/04, 173a/05, 179a/13

b. (on sekiz biñ) 6a/10, 9a/01, 17b/07

b. (on üç biñ) 118b/14

b. (otuz altı biñ) 190a/09

b. (otuz biñ) 89a/10, 110a/13

b. (otuz ḳırḳ biñ) 110a/06
b. (sekiz biñ) 154a/04
b. (üç biñ) 88a/10, 88b/02, 89a/02, 148a/15, 149a/04, 169a/10
b. (yigirmi beş biñ) 97a/01
b. (yigirmi biñ) 105b/08, 156b/09, 178b/15, 179a/01, 180a/06
b. (yigirmi dört biñ) 24a/09
b. (yigirmi otuz biñ) 148a/06
b. (yüz biñ) 10b/08, 172b/10, 173a/06
b. beş yüz 95b/02
b.+de 9b/15, 135a/02
b.+den (iki biñden) 180a/05
b.+den (on biñ) 109a/03
b.+den (yigirmi biñ) 72a/10, 106a/07, 117a/11
b.+den (yigirmi otuz biñ) 148a/14
b.+den (yüz biñ) 146b/10
b. ġuruşluḳ 96b/09
b.+i 112b/02, 173a/06
b.+i (üç biñ) 154a/05
b.+imüz 154a/11
b.+imüz (üç biñ) 88a/11
b.+in (beş biñ) 154a/04
b.+iñ (elli biñ) 150a/06
b. ḳadar 165a/10
b. yüz 76a/01
[=116]

bir 1. Sayıların ilki; yek.
b. 5a/07, 13a/08, 20a/01, 24b/06, 29b/12, 36b/08, 40a/11, 47a/01, 56a/11, 58a/04, 60b/09, 6a/07, 70b/04, 77a/02, 77a/03, 80b/14, 81b/14, 82b/04, 82b/09, 84a/14, 86b/10, 89b/02, 89b/10, 90a/13, 93b/10, 93b/11, 94a/13, 95b/09, 99a/01, 101a/03, 111b/11, 120b/08, 144b/04, 152b/10, 154b/07, 156a/07, 169a/04, 172a/12, 172b/10, 186b/13, 187b/06, 190a/14, 192b/05, 198b/14
b. (ellide bir) 33b/13
b. (iki bir) 87a/06
b. (ḳırḳ bir) 136a/09
b. (on bir) 30a/01, 60b/07, 71b/10, 91b/13
b. (sekizde bir) 33b/13
b. (yedi yüz seksen bir) 76a/02
b. (yigirmi bir) 194a/09
b. bir 23a/06, 109a/11, 138b/02, 147b/08, 160a/12
b. buçuḳ 88b/01, 159b/10, 159b/13
b.+de 51b/10, 171a/01, 185b/12
b. iken 30b/07
b. iki 122b/07, 146a/05, 154a/15, 168b/11
b. iki üç 134a/08, 134b/06, 137b/11, 179b/03
b. iki üç biñ 147b/14, 148a/06
b. iki üç yüz 118b/11, 119b/14, 169b/03
b.+in 135a/02
[=80]

2. Sıfat. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren.
b. 2b/10, 3a/14, 3b/09, 3b/14, 4a/03, 4a/05, 4b/03, 4b/04, 4b/06, 5a/05, 5a/08, 5a/15, 5b/04, 6a/05, 6a/15,

6b/02, 6b/10, 6b/12, 7a/04, 7a/11, 7a/12, 7a/14, 7a/15, 7b/07, 8a/03, 8a/06, 8a/11, 8b/02, 9a/04, 9a/12, 9b/04, 10b/03, 11a/01, 11a/12, 11b/09, 11b/15, 13a/01, 13a/02, 13a/02, 13a/04, 13a/09, 13a/10, 13a/12, 13b/04, 13b/07, 14a/08, 14a/15, 14b/04, 14b/06, 14b/13, 14b/15, 15a/12, 15b/05, 15b/07, 15b/08, 17a/01, 17a/04, 17a/06, 17b/03, 17b/04, 17b/13, 17b/13, 18a/10, 19a/10, 19a/10, 19b/02, 19b/03, 19b/06, 20a/11, 21a/01, 21a/03, 21a/06, 21a/09, 21b/02, 21b/05, 21b/09, 22a/02, 22a/11, 22a/14, 23a/07, 23b/13, 24a/01, 24b/08, 24b/08, 24b/12, 25a/03, 26b/09, 26b/13, 27a/11, 27a/12, 27b/09, 27b/11, 28a/06, 28a/13, 28b/01, 28b/12, 29b/06, 30a/11, 30b/01, 31a/02, 31a/02, 31b/03, 31b/04, 32a/04, 32a/04, 32a/07, 32a/09, 32a/13, 32b/06, 33a/10, 33a/13, 33b/03, 34a/15, 34b/04, 35a/06, 35a/11, 35a/12, 36a/06, 37a/11, 37a/13, 37a/15, 37b/02, 37b/09, 37b/15, 38b/03, 39a/10, 39b/10, 39b/11, 40a/02, 40b/01, 40b/10, 40b/15, 41b/01, 41b/04, 41b/05, 41b/14, 42b/08, 43b/06, 43b/06, 43b/09, 43b/11, 44a/11, 44b/08, 44b/10, 45a/11, 45b/01, 45b/07, 46a/08, 46a/10, 46b/07, 46b/10, 46b/12, 46b/13, 47a/01, 47a/06, 47b/01, 47b/12, 49a/09, 49b/08, 50a/10, 50a/11, 50a/14, 51a/13, 52a/09, 53a/04, 53a/11, 53a/11, 53a/13, 53b/06, 53b/13, 54b/08, 56a/12, 56b/05, 56b/14, 57a/15, 58a/01, 58a/04, 59b/14, 60a/01, 60a/14, 61a/02, 61a/14, 61b/10, 62a/04, 62a/08, 62a/09, 62b/06, 63b/05, 63b/05, 65b/01, 66b/12, 67a/15, 67b/02, 68b/02, 69a/08, 69a/13, 69b/04, 69b/08, 70a/13, 70a/13, 70a/13, 70a/14, 70b/15, 70b/15, 71a/03, 71a/11, 71b/11, 72a/02, 72b/04, 73b/05, 73b/09, 74b/09, 74b/14, 77b/15, 79a/02, 79a/07, 79a/15, 79b/14, 80a/12, 80b/05, 80b/13, 81b/08, 82a/10, 82a/10, 82b/11, 83a/09, 83a/11, 83b/15, 84a/10, 84b/07, 84b/14, 84b/15, 85a/02, 85a/13, 85b/08, 85b/11, 86a/05, 86a/13, 87a/02, 87a/12, 87a/15, 88a/08, 88a/13, 88b/08, 88b/09, 88b/10, 90b/03, 91a/06, 91b/02, 91b/13, 92a/06, 92b/05, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93b/01, 93b/03, 93b/04, 93b/06, 93b/09, 94b/02, 94b/13, 95a/03, 95a/03, 95a/08, 96a/01, 96a/02, 96a/06, 96b/10, 97a/06, 97a/07, 97b/03, 97b/08, 98b/07, 99a/12, 99b/06, 99b/13, 100a/10, 102a/07, 102b/02, 102b/07, 103a/02, 103b/01, 103b/03, 103b/08, 104a/10,

104a/15, 105a/11, 105a/12, 141a/05, 141b/05, 141b/10,
105b/09, 106b/03, 107a/14, 142a/08, 142b/04, 142b/10,
108a/01, 108a/06, 108a/07, 142b/11, 142b/12, 142b/12,
108b/02, 109a/07, 109a/15, 142b/14, 143a/03, 144a/05,
110a/15, 110b/03, 110b/06, 144a/05, 144a/10, 145a/05,
110b/08, 111a/15, 111b/09, 145a/07, 145b/05, 146b/12,
112a/06, 112a/08, 112a/10, 147a/08, 147a/14, 147b/01,
112a/10, 113a/14, 113a/15, 147b/07, 148b/08, 148b/08,
114a/05, 114a/12, 114b/10, 148b/12, 148b/13, 148b/15,
114b/12, 115a/07, 115a/08, 149b/11, 150a/10, 150a/10,
115a/12, 115b/09, 116b/14, 150a/13, 150b/08, 150b/11,
116b/15, 117a/02, 117a/04, 151a/04, 151a/06, 152a/05,
117b/09, 118a/03, 118a/04, 152b/01, 152b/03, 152b/13,
118b/02, 118b/08, 119a/01, 153a/03, 153a/05, 153a/10,
119a/08, 119b/03, 120a/01, 153a/10, 153a/11, 153a/13,
120a/03, 121a/09, 121b/05, 154a/11, 154b/01, 154b/03,
121b/09, 122a/03, 122a/08, 154b/05, 154b/06, 155b/08,
122b/05, 123a/05, 123a/12, 155b/09, 155b/13, 156a/09,
124b/09, 125a/11, 125b/09, 156a/13, 157a/05, 157a/05,
126a/08, 127a/06, 127a/06, 157b/03, 157b/06, 157b/14,
127a/12, 127b/04, 127b/10, 158a/08, 159b/06, 159b/14,
128a/06, 128b/13, 129a/06, 159b/15, 160b/12, 161a/07,
129a/10, 129b/03, 130a/02, 161a/15, 161b/13, 162a/02,
130a/02, 130a/10, 130a/13, 162a/05, 162a/07, 162a/11,
130b/10, 130b/10, 130b/12, 162a/13, 162b/09, 163a/05,
131b/04, 131b/09, 132a/02, 163b/13, 164a/03, 164a/07,
132a/08, 132b/10, 132b/11, 164a/08, 164b/01, 165a/07,
132b/13, 133a/10, 133b/10, 165b/12, 165b/14, 166a/06,
134b/01, 134b/07, 134b/09, 166a/07, 166a/09, 166a/13,
134b/12, 135a/07, 135a/10, 166b/09, 166b/09, 167a/01,
135a/12, 135a/15, 136b/05, 167a/06, 167a/11, 167a/14,
136b/06, 136b/07, 136b/07, 167a/14, 168b/08, 169a/03,
138a/02, 139a/14, 140a/12, 169a/12, 170a/09, 170b/08,
140a/15, 140b/09, 140b/12, 171a/08, 171a/12, 172a/01,

172b/07, 172b/09, 173a/11, 173a/13, 173b/11, 173b/12, 174a/02, 174b/05, 175a/11, 175a/12, 175b/02, 175b/13, 176b/05, 177b/13, 178a/04, 178a/09, 178a/11, 179a/11, 179b/10, 180a/07, 180b/03, 181a/10, 181a/15, 181b/06, 181b/07, 181b/11, 182a/02, 182a/05, 183b/01, 183b/03, 183b/07, 183b/08, 184b/11, 184b/12, 184b/13, 185a/08, 185a/08, 185a/09, 185a/15, 185b/02, 185b/05, 186a/07, 186b/06, 186b/12, 187a/01, 187a/02, 188a/07, 189a/01, 189a/05, 189b/02, 190a/05, 190b/02, 191a/03, 191a/05, 191a/06, 191b/01, 191b/11, 192b/08, 192b/11, 192b/13, 192b/15, 193a/06, 193a/09, 193a/14, 193b/06, 193b/08, 194a/01, 194a/04, 194a/14, 194a/15, 195a/07, 195b/05, 195b/08, 195b/10, 196b/05, 196b/05, 196b/07, 196b/08, 197a/08, 198a/08, 198a/12, 199b/02, 199b/03, 200a/04, 200a/06, 200a/12

b. (her bir) 36b/07, 64b/11, 97a/02, 104b/08, 189b/11

b. şey 80a/05, 88a/07, 96b/09, 103b/08, 103b/11, 104a/06, 183a/11, 183b/02, 194b/03, 199a/11

[=593]

3. Zamir.

b. (her bir) 111b/14

b. (her biri) 42a/11

b.+i 2a/06, 5a/09, 5a/10, 5a/10, 8b/03, 8b/03, 10a/01, 26b/04, 37a/15, 55b/04, 62b/03, 65b/04, 65b/05, 83b/05, 92a/01, 92a/08, 92a/09, 110b/12, 112b/06, 162a/08, 196a/13, 197a/03, 200a/01

b.+i (her biri) 5a/11, 65b/05, 74b/14, 109a/04, 130a/13, 146b/12, 189b/02, 196a/12

b.+i-de 16a/07, 182b/11

b.+imüz 154b/07

b.+imüz (her birimüz) 75b/05

b.+imüzi 183b/10

b.+in 40a/06, 65b/09, 65b/10, 65b/11, 65b/11, 197a/11

b.+inde 175a/13

b.+inden 113b/06

b.+ine 12b/01, 38b/13, 38b/13, 45b/09, 59b/05, 75b/05, 132a/14, 132a/15

b.+ine (her biri) 190a/01

b.+ine (her birine) 65a/01

b.+ini 73b/01, 91a/07

b.+inüñ 5a/09, 49b/01

b.+inüñ-de 183a/04

b.+iñüz 143b/10, 143b/11

b.+iñüze (her biriñüze) 181a/12

b.+isi 36b/05, 36b/06, 61a/14, 92a/02, 120a/12, 179b/12, 194a/11

b.+isi (her birisi) 87b/14, 112a/01

b.+lerin (her birlerin) 128b/02

[=74]

4. Beraber.

b. 12a/04, 19b/11, 23b/15, 25b/07, 38b/10, 38b/13, 41b/08, 47b/09, 49a/04, 57b/01, 58b/11, 59a/12, 82b/03, 107a/09

b.+den 132b/01

b.+isi 59b/02

[=16]

5. Allah için kullanılmıştır; sadece Allah.

b. 183b/01

[=1]

6. Zarf.

b. bir 6b/13

[=1]

birāder Far. Erkek kardeş; kardeş gibi yakın erkek arkadaş.

b. 78b/03, 94b/08

b.+imüz ile 94b/09

[=3]

birāderān Far. Erkek kardeşler.

b. (şaḫṣan-ı birāderān) 143a/01

[=1]

birden 1. Ansızın.

b. 33a/14, 50b/06, 61b/07, 176b/01, 182a/10

[=5]

2. Beraberce.

b. 12b/12, 62b/14, 134a/03,

[=3]

birdenbire Ansızın, aniden.

b. 50a/12, 152b/10

[=2]

bire Ey, hey, be.

b. 10b/09, 39b/15, 52a/12, 122b/04, 124a/06, 148b/14

[=6]

birer Bir sayısının üleştirme sayı sıfatı.

b. 36b/07, 40a/07, 41a/10, 50a/04, 50b/06, 54b/11, 64b/11, 65b/05, 65b/06, 75b/13, 77a/13, 89a/03, 96a/04, 97a/02, 104b/09, 111b/15, 112a/01, 162a/04, 180b/15, 180b/15, 189b/03, 189b/11, 190a/01, 192b/03

b. (yüz yetmiş birer buçuḳ) 30a/08

b.+birer 155b/06

b.+ikişer 91b/10

[=27]

biribiri Karşılıklı olarak bir diğeri.

b. 57a/10, 125a/13, 155a/14

b.+leri-y-ile (biribirleri-y-ile) 89a/01

b.+leri-y-ile (biribirleriyle) 156b/01

b.+leri-y-ile (biribirleriyle) 194b/10

b.+lerimize (biribirlerimize) 58b/04

b.+lerimüzi (biribirlerimizi) 67b/01

b.+lerin (biribirlerin) 89a/06

b.+lerine (biribirlerine) 26a/13, 45a/07, 47b/02, 49b/11, 93a/01, 101a/03, 117b/02, 118a/01, 146b/02, 158b/14

b.+lerinüñ (biribirlerinüñ) 98a/03, 120a/10

b.+leriyile (biribirleri-y-ile) 32b/08

b.+leriyle (biribirleriyle) 4b/15

b.+müzi 82b/04

b.+müzle 7a/06

b.+n (birbirin) 198a/13

b.+ne 25a/02, 109a/09, 141a/14, 164b/15, 187a/01

[=31]

birinci Bir sayısının sıra sıfatı.

b. (on birinci) 52b/04, 169b/08

b. (yigirmi birinci) 30a/02, 36b/11, 63b/08, 135a/14

[=6]

birkaç Çok olmayan, az sayıda.

b. 33a/02, 62a/05, 129b/02, 140b/01, 155b/01, 158b/03, 171b/05, 175a/11

[=8]

birle İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, araç, hâl, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

b. 3b/04, 9a/09, 11a/10, 12a/13, 16a/15, 26a/07, 26b/01, 32b/13, 40b/03, 41b/13, 47b/10, 48a/04, 50b/05, 51b/04, 51b/12, 52b/07, 53a/15, 55a/06, 55a/15, 55b/02, 58b/14, 59b/12, 61b/02, 61b/11, 64a/13, 65b/15, 67a/05, 69a/12, 71b/14, 77a/09, 80a/15, 80b/03, 80b/08, 81a/03, 82b/10, 85b/15, 88a/12, 97b/03, 97b/07, 99a/14, 100a/09, 100a/12, 102a/08, 107b/02, 109a/08, 112a/03, 112b/15, 113b/12, 117b/02, 121a/01, 124b/04, 130a/08, 131a/15, 131b/03, 132a/07, 135b/12, 138b/13, 139a/07, 141a/04, 143a/10, 143b/02, 148a/01, 153b/14, 156b/02, 166b/06, 167a/10, 169a/10, 169b/05, 170a/13, 171b/13, 174b/11, 175a/03, 175a/10, 180b/04, 182a/06, 184a/09, 187a/05, 188a/14, 191a/11

[=79]

birle- Bir etmek, tek duruma getirmek.

b.-rüz 104b/04

[=1]

birlicik Birlik, beraberlik.

b.+i (gönül birlicigi) 134a/07

[=1]

birlik Tek bir olma durumu; bir arada olma durumu.

b.+ine (birligine) 81b/05, 188a/10

b. ol- 143b/12

[=3]

bīrūn Far. Dış, dışarı.

b. 55b/02, 61b/01, 64a/10, 67a/12, 94a/11, 103a/11, 10a/14, 117a/14, 126b/01, 133a/06, 156b/05, 156b/10, 163a/04, 169b/02, 179b/10, 188b/13, 196b/14,

[=17]

bit- 1. Sona ermek, tamamlanmak.

b.-enimüz 104a/10

b.-er 7b/14

[=2]

2. Tükenmek, kalmamak.

b.-dügine 125a/04, 127a/08

b.-ecek 129b/13

[=3]

3. Oluşmak, bitmek, ortaya çıkmak.

b.-se 150b/11

[=1]

bitür- Bitmesini sağlamak; tamamlamak.

b.-mege 183b/01

[=1]

biz Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

b. 4b/06, 7b/04, 15b/09, 17b/05, 27a/07, 28a/09, 28a/10, 28a/15, 33b/05, 34a/10, 39a/05, 41a/09, 42b/13, 48a/14, 50a/02, 69b/06, 75a/08, 79a/12, 83b/01, 85a/12, 97a/14, 99a/07, 100a/01, 101b/05, 101b/09, 104a/09, 106b/08, 108b/09, 111a/02, 113b/11, 115b/11, 130a/06, 130a/13, 133a/05, 133b/13, 141a/14, 145a/11, 146a/05, 147a/01, 150a/15, 150b/03, 151a/02, 152a/09, 154a/11, 154b/05, 163a/02, 169a/02, 170a/05, 172a/04, 174a/09, 174b/08, 175b/11, 177a/09, 178a/01, 182b/05, 185a/10, 186b/02, 197a/12, 197b/02, 199a/06, 200a/14

b.+de 16a/05, 17a/09, 79b/10, 106b/09, 178a/05

b.+de de 15a/13

b.+dedür 53b/06

b.+den 49b/15, 51b/01, 51b/11, 53a/08, 89b/04, 130a/12, 145b/05, 167b/04, 176b/03, 181a/07, 183b/12

b.+den-mi 158a/12

b.+den soñra 3b/12

b.+e 11a/05, 16a/05, 33b/03, 40b/06, 41a/08, 42b/04, 46a/03, 47b/03, 4b/05, 73b/08, 83a/08, 85b/14, 88b/15, 89b/12, 104a/02, 110b/13, 114a/03, 114a/14, 118b/02, 122a/06, 126b/12, 145b/02, 145b/03, 153a/15, 167a/10, 172b/01, 174a/08, 175b/13, 177a/10, 178a/05, 183b/09, 191a/12, 199a/03, 199a/15

b.+e göre 93b/15

b.+edür 12a/09

b.+i 1b/05, 25a/06, 25b/01, 40b/04, 79b/12, 10a/08, 103a/10, 118a/07, 129b/15, 132b/09, 145a/02, 145b/01, 148b/02, 158a/14, 167a/08, 174a/09, 174b/07, 176a/05, 177a/11, 185a/14, 186b/14, 188a/09

b. isem 58b/02

b.+ler 3b/03, 4b/03, 83a/12, 89b/05, 112a/04, 115b/05, 115b/07, 124b/14, 153b/10, 154b/02, 176b/02, 177b/07, 181a/05, 181a/14, 182a/04, 187b/05

b.+lere 87a/12, 87a/15, 108b/06, 114a/12, 154a/02, 174b/13, 181b/02

b.+leri 25a/12, 84b/09, 130a/14, 145b/11

b.+lerüz 133a/06

b.+üm 4b/02, 4b/02, 12a/06, 13a/11, 13a/12, 13b/11, 16b/03, 22a/01, 30b/12, 36a/04, 40b/03, 41a/06, 46b/02, 48b/01, 51a/02, 54a/01, 59a/12, 66b/04, 72b/02, 73b/04, 73b/09, 74b/02, 75b/04, 76a/11,

76b/15, 80b/09, 83b/07, 88b/05, 97b/04, 98b/11, 104b/14, 106b/02, 107a/03, 107b/03, 108b/01, 114a/10, 115a/12, 115b/08, 122a/07, 124b/07, 125a/02, 127a/10, 129b/10, 132b/09, 132b/15, 143a/09, 146a/03, 152a/03, 153b/15, 154a/01, 157b/13, 159b/05, 163a/14, 165a/06, 166b/14, 167a/02, 167b/04, 171a/14, 172b/12, 174b/15, 181b/06, 181b/06, 182a/01, 182a/05, 183b/10, 184a/02, 185a/07, 185b/07, 187b/08, 187b/12, 188b/03, 199a/02

b.+üm ile 137b/15

b.+ümdür 50a/05, 74a/01, 86b/14, 94b/12, 99b/06

b.+ümkiler 49b/12, 50a/11, 50b/04, 73a/09

b.+ümkiler ile 50a/10

b.+ümkiler isem 50a/15

b.+ümkilerine 50a/10

b.+ümle 178a/02

[=254]

Bodrım Bk. **Bodurum**

b. 31a/12

[=1]

Bodurum Ege'de Anadolu'nun güneybatı kıyısında liman. Krş. **Bodrım**

B.+a 6a/12

B.+da 6b/12, 10a/05, 11a/01, 17b/09, 17b/12

B.+dan 17b/13

[=7]

boğaz 1. Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar; ümük, kursak.

b.+ında 9a/09

b.+larına 92a/14

[=2]

2. İki dağ arasında dar geçit; iki kara arasındaki dar deniz; kısık.

b. 163b/14, 164b/12

b.+ına (Sette boğazına ṭoğru) 66b/09

[=3]

boğazla- Gaddarca, kan dökerek öldürmek.

b.-yup 74a/09

[=1]

boğıl- Boğma işine konu olmak. Krş. **boğul-**

b.-dı 117b/14

[=1]

boğul- Bk. **boğıl-**

b.-an 117b/13

[=1]

bol- Olmak.

b.-ay-kim 6b/01, 6b/11, 28a/09, 46a/04, 105b/10, 125a/04, 141a/10, 158b/10, 187b/01

[=9]

bono vardiya İtal. Her şey yolunda.

b. it- 46b/01

[=1]

boriko İtal. Acemi, aptal, cahil.

b. mı 10a/08

[=1]

boru Bir yerden başka bir yere sıvı, gaz vb. aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir.

b. 155b/02, 155b/02

[=2]

bostān Far. Sebze bahçesi.

b. 83a/01

[=1]

bostāncı Far. Osmanlılarda sarayın korunmasına ve şehrin güvenliğine bakmakla görevli olan erlerden her biri.

b. 31a/03

[=1]

boş İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan; dolu karşıtı.

b. 73a/10, 108b/02, 123b/13, 147a/04, 15b/13, 170a/08, 188b/02, 197b/08, 198a/09, 198a/10

b. idi 92a/02

b. kal- 106b/07

b. mı 197b/07

b. ol- 160a/05

[=14]

boşalt- 1. Boş duruma getirmek.

b.-maġa 61a/03

b.-up (boşaldup) 63a/02, 76a/09, 92b/09, 189b/13, 192a/07, 192a/09, 196a/11

[=8]

2. Bir silahta ne kadar mermi varsa hepsini arka arkaya patlatmak.

b.-ınca (boşaldınca) 112a/05

b.-up (boşaldup) 112a/06

[=2]

boşandur- Bir şeyin boşalmasına yol açmak.

b.-ınca 120a/11

[=1]

boşla- Serbest bırakmak, elinden koyuvermek.

b.-dı 150b/08

[=1]

boy Uzunluk.

b.+dan 117a/08, 146b/12

[=2]

boyla- İstemeyerek bir yere gitme durumunda kalmak.

b.-dılar 125a/01

[=1]

boyun Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.

b.+ına (boynına) 108a/07

b.+ların 82b/06, 118a/03, 126a/02, 128b/08, 142a/04

b.+larına 98a/04

b.+u (boynu) 99b/02, 159a/01

b.+u ki (boynu ki) 114b/08

b.+umadur (boynumadur) 185a/05

b.+umuza (boynumuza) 42b/04, 146a/03

b.+un (boynun) 81a/10, 198b/05

b.+una (boynuna) 69a/08, 122a/09, 138b/09,

[=18]

boz- Bir şeyi kendisinden beklenilen işi yapamayacak duruma getirmek.

b.-ayuz 154b/05
b.-dı 164a/06
b.-madan 191b/09
b.-mayup 86b/03, 137b/14
b.-up 61a/01, 118a/07, 189b/14
[=8]

bozġunlıḳ Bozgun olma durumu.
b. ki 169a/05
[=1]

bozul- Bozma işine konu olmak.
b.-mag-ıla 154b/03
[=1]

bozuşdur- Bozuşma işini yaptırmak.
b.-up 141a/11
[=1]

bozuşuḳ Araları açılmış, bozulmuş olan.
b. ol- 137b/15
[=1]

böl- Ayırmak.
b.-di 57a/13
[=1]

bölük Taburu meydana getiren ve öbür birliklerin temeli sayılan askerî birlik.
b. 164a/07, 164a/07
b. bölük ol- 82b/03
b.+i (bölügi) 200a/06
[=4]

börek Hamur veya yufkanın içine kıyma, et, peynir, tavuk gibi çeşitli şeyler konulup tava, saç yahut fırında pişirilerek yapılan yemek.
b.+e (börege) 58a/10
[=1]

böyle Bunun gibi, buna benzer; bu biçimde, bu türlü, bu şekilde.
b. 10b/03, 10b/13, 10b/14, 11a/06, 15b/02, 15b/08, 19b/15, 20b/12, 25b/02, 31b/12, 37b/15, 41b/01, 43a/13, 44a/02, 44a/10, 48a/09, 48b/05, 53a/09, 53b/11, 75b/07, 88b/10, 91a/08, 93a/08, 96b/10, 101a/09, 106b/12, 109a/15, 110a/07, 112a/04, 117b/08, 118a/03, 119b/06, 121a/03, 124a/11, 125b/13, 126a/13, 126b/08, 128a/05, 133a/01, 133b/13, 145a/13, 148b/04, 150a/10, 150b/06, 151b/15, 153a/03, 153a/04, 153a/06, 153a/12, 153b/15, 156a/13, 158a/05, 160a/08, 160b/09, 162a/07, 165b/05, 166a/14, 168b/06, 171a/02, 172b/06, 174a/15, 174b/02, 175b/11, 176a/04, 176a/09, 178a/03, 179b/10, 181b/03, 183b/06, 184a/13, 184b/12, 186b/07, 190b/04, 199a/14
b. idi 82b/07
b. idi-ki 115b/01
b. imiş 44a/05
b. mi 194b/14
b. mi imiş 89b/12
b.-midür 9b/14
[=80]

böylece Tam böyle; bu biçimde, böylecene, bu şekilde, öyle öyle.

b. 91b/06, 150b/02, 153b/07 [=3]

bu 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz, sıfat.

b. 3a/06, 3a/12, 3b/07, 3b/10, 3b/14, 4b/03, 4b/04, 5a/02, 6a/11, 6b/14, 6b/15, 7a/02, 7a/07, 7b/15, 8a/01, 8b/10, 9b/01, 9b/01, 9b/05, 9b/13, 10a/07, 10a/11, 10a/12, 10b/10, 11a/08, 11a/12, 12a/06, 12a/08, 12a/08, 15a/02, 16a/04, 16b/11, 17a/09, 20b/12, 21a/05, 21a/09, 21b/14, 23b/12, 25a/06, 25a/09, 25b/02, 25b/06, 26b/03, 27a/02, 27a/02, 27a/05, 27a/07, 27a/14, 29a/07, 29b/05, 29b/09, 30a/08, 31a/03, 31a/07, 31b/12, 31b/13, 32a/12, 32a/13, 33a/05, 33a/08, 33a/13, 33b/13, 34a/04, 37a/03, 38a/05, 38a/15, 39a/02, 39b/07, 39b/08, 39b/12, 39b/14, 40a/14, 40a/15, 40b/01, 40b/02, 40b/03, 40b/09, 41a/13, 42a/06, 42b/12, 42b/13, 43a/01, 44a/07, 45a/10, 45b/12, 45b/13, 46a/03, 46a/03, 46b/03, 47a/12, 47b/04, 48a/09, 48b/06, 48b/13, 49a/10, 49b/02, 50a/05, 52a/05, 52a/15, 53a/05, 53a/14, 53b/03, 53b/10, 53b/15, 54a/01, 54a/06, 55b/14, 57b/10, 58b/15, 61b/08, 64b/14, 66b/12, 67a/12, 67b/07, 68a/13, 69b/12, 69b/12, 70a/03, 72b/01, 72b/13, 73a/11, 73b/08, 73b/15, 74a/04, 74a/14, 74b/15, 75a/01, 75a/05, 79b/11, 79b/11, 80a/10, 83b/08, 83b/14, 84b/02, 85a/15, 85b/06, 85b/09, 86b/07, 86b/14, 88a/15, 88b/12, 89b/12, 90a/05, 93a/08, 94a/02, 94a/09, 94b/11, 94b/11, 96b/03, 98b/01, 98b/10, 98b/14, 98b/15, 99a/11, 99b/03, 99b/05, 99b/11, 100a/04, 100b/05, 100b/14, 102a/03, 102a/08, 103a/12, 104a/04, 104a/06, 104a/10, 105b/11, 106a/02, 106a/13, 106b/03, 106b/04, 106b/08, 106b/13, 107a/04, 107b/06, 108b/10, 110a/01, 110b/01, 110b/07, 111a/03, 113b/10, 113b/15, 116a/08, 117a/13, 118b/04, 118b/10, 119a/03, 119a/05, 119a/15, 120a/04, 120b/13, 121b/11, 122a/05, 122a/08, 122a/09, 122b/11, 124a/01, 124a/03, 124b/06, 124b/08, 124b/14, 125a/03, 125a/06, 126a/10, 126b/03, 126b/12, 127b/02, 127b/04, 128a/13, 129b/02, 129b/06, 129b/10, 130a/06, 130a/15, 130b/14, 132a/10, 132b/01, 132b/04, 132b/05, 132b/15, 132b/15, 133b/01, 133b/09, 134a/06, 134b/01, 137b/01, 137b/03, 137b/15, 140a/14, 140b/07, 141a/13, 142b/03, 142b/03, 144b/03, 145b/02,

146a/01, 146a/04, 147a/01, 147b/05, 148a/03, 149a/14, 149b/02, 150a/06, 150a/15, 152a/12, 152b/01, 152b/04, 153a/14, 154a/01, 154a/15, 154b/07, 154b/09, 156a/10, 157b/01, 157b/01, 157b/11, 158a/06, 158b/03, 159a/04, 159b/12, 162b/08, 162b/12, 162b/13, 163b/06, 164b/07, 164b/08, 165b/15, 166b/10, 171b/04, 172a/03, 172a/05, 173b/04, 173b/04, 173b/13, 174b/07, 174b/08, 174b/13, 175a/04, 175a/14, 175b/05, 175b/12, 175b/15, 176a/01, 176a/13, 176b/01, 176b/04, 177a/05, 177a/09, 177b/06, 177b/12, 177b/14, 178a/07, 178b/06, 178b/13, 179a/04, 179a/07, 181a/05, 181a/07, 181a/07, 181b/04, 181b/09, 182a/05, 182a/06, 182a/06, 182b/02, 182b/07, 183b/07, 183b/14, 184a/02, 184a/05, 185a/06, 185a/13, 185a/14, 185b/03, 186a/02, 186b/12, 187a/02, 187a/15, 187b/01, 187b/05, 187b/08, 187b/12, 187b/15, 188a/03, 188a/06, 188a/15, 188b/14, 190b/01, 191a/12, 193b/05, 195a/01, 198a/09, 198b/01, 199a/10, 200a/11, 200b/01

b. deñlü 67a/13

b. idi 173a/03

b. ḳadar 26a/05, 26a/13, 26a/15, 26b/05, 42a/10, 55a/11, 72b/10, 72b/11, 73b/02, 85b/04, 104b/10, 105a/11, 113a/04, 113b/08, 114b/01, 114b/04, 118a/08, 124b/13, 132a/01, 132b/05, 139b/14, 140a/04, 141b/15, 143b/15, 146a/14, 149a/07, 160a/07, 166a/12, 166b/06, 169b/01, 171a/05, 171b/01, 184a/01, 185a/02, 185a/03, 185a/04, 185b/11, 193b/04

b. ḳadarca 188a/02

[=377]

2. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz, zamir.

b. 4b/05, 5b/13, 31b/01, 40b/06, 55a/08, 130b/02, 139a/10, 140b/08, 154b/04, 154b/05, 181a/06

b. da 182b/07

b. deñlü 12a/11

b.+dur 11a/03, 25b/01, 37b/05, 52a/04, 54a/05, 134a/02, 162b/02

b.+dur ki 22a/04, 51b/10, 77a/02, 93b/10, 154a/12, 174b/05

b. idi 12b/11, 25b/10, 66b/08, 102b/04, 104b/06

b. idi-ki 29b/01, 87a/05, 114a/09, 140a/08, 153b/10, 167b/01, 168a/07, 170b/11, 181b/05

b. idi-kim 160a/13
b. ki 25a/11, 128a/01
b. mı idi 124a/07
b. mıdır 181b/02
b. mıdur 88b/15
b.+nca 101b/08
b.+nda 4b/02, 4b/03, 104a/09
b.+ndan 126a/03, 151b/03, 166a/09, 195a/10
b.+nı 2b/15, 6a/06, 62b/13
b.+nlar 4b/01, 25a/03, 28b/10, 33b/11, 37a/08, 38b/15, 40a/01, 43a/03, 44b/09, 45a/14, 75b/04, 89b/01, 93b/15, 94a/05, 107a/11, 109b/14, 133a/09, 145a/06, 175b/06, 175b/08, 176a/15, 177b/03, 178a/01, 178a/02, 178b/13, 183a/13, 194b/07, 194b/10
b.+nlara 33b/10, 151b/01, 177b/04, 178a/11
b.+nları 144b/15, 176a/15, 183a/12, 183a/13, 192a/01
b.+nlaruñ 145a/04, 157a/08, 175b/03, 178b/02, 178b/04
b.+nlara 4b/09, 5a/11, 28a/02, 28b/15, 33b/08, 37b/15, 45a/11, 49b/14, 57a/01, 69a/13, 74a/12, 86a/07, 110b/08, 183a/10
b.+nlardan 50b/02, 51b/11
b.+nlardur 15b/11, 39a/06, 135a/11
b.+nları 8a/05, 37b/02, 38b/05, 39a/10, 52a/09, 61b/02, 84a/08
b.+nlaruñ 4b/08, 21a/07, 38a/15, 39a/09, 69a/14, 140a/13, 183a/09
b.+nuñ 17a/08, 40b/06, 51b/13, 94a/13, 100b/08, 129a/02, 150b/07, 172a/02, 175a/11, 177b/15, 180b/06
b.+nuñ ile 44a/13
b.+nuñla 106a/05, 128a/13, 141a/02
b.+ña 4b/06, 30b/15, 93a/15, 93b/10, 130a/13, 158b/12
[=153]

buba Bk. **baba**
b. çorbası 58a/12
[=1]

bucaḳ Köşe, kenar.
b.-be-bucaḳ 20a/09
b.+larda 116a/13
[=2]

buçuġar Yarımşar.
b. 57b/04
[=1]

buçuḳ Yarım.
b. (bir buçuḳ) 88b/01, 159b/10, 159b/14
b. (iki buçuḳ) 85a/05
b. (iki buçuḳ milyon) 125b/03
b. (sekizer buçuḳ) 192a/15
b. (üç buçuḳ) 22b/14
b. (üç üç buçuḳ) 72a/04, 109a/12, 165a/02
b. (yedişer buçuḳ) 63a/04
b. (yüz ṭoḳsan beşer buçuḳ) 57b/03
b. (yüz yetmiş birer buçuḳ) 30a/08
[=13]

buġ Reis, komutan.
b.+ları 48a/08, 179a/02
[=2]

buġday Buğdaygillerden, karasal iklimin olduğu bölgelerde yetişen, un yapımında kullanılan tanelerini taşıyan kılçıklı çiçekleri olan, tek yıllık otsu bitki.
b. 31a/08, 36a/13, 36b/02, 60a/09, 61a/04, 90b/08, 91a/05, 91a/06, 92a/01, 189b/07, 190a/09, 190b/09, 195b/02
b.+ı 31a/09
b.-ı turbaḥ 36a/12
b.+uñ 36b/15
[=16]
bugün İçinde bulunulan gün.
b. 46b/07, 174a/14, 179a/10
[=3]
buġz Ar. Kin, nefret, düşmanlık.
b. eyle- 171a/08
[=1]
buḫār Ar. Isı etkisiyle sıvıların ve bazı katıların dönüştükleri gaz durumu.
b.+ı 109a/11
[=1]
bul- 1. Bir şeyle, bir kimseyle arayarak veya aramadan karşılaşmak.
b.-amadı 30b/14
b.-amayup 81a/03, 81a/06, 85b/11, 140a/15, 148b/08, 167a/14
b.-amazdı 151a/01
b.-dı 31b/03, 32b/07
b.-dı ki 30a/11
b.-dılar 35a/01, 118b/15, 137a/10, 182b/11
b.-dılar ki 17b/05, 187a/08
b.-duġın 15b/04
b.-duḳ 133b/13
b.-duḳları 164b/04
b. fürce bul- 44b/15
b.-ınca 32b/08, 179b/04
b.-up 108b/02, 115b/04, 123b/03, 134a/08, 140a/09, 147a/04, 186a/03
b.-uruz 164b/01
[=31]
2. Bir şeyi elde etmek.
b.-duñ 13a/12
[=1]
3. Bir şeyi temin etmek.
b.-up 18a/01
[=1]
4. Cezaya uğramak.
b.-amaduñuzuñ 87a/12
b.-amayup 109b/03
b.-amaz 53b/06
b.-anları 117b/01
b.-dı 16a/15, 44b/02, 83a/04, 120b/05
b.-dılar 155b/12
b.-duḳça 7a/08
b.-duḳda 21b/03
b.-ınca 124a/09
b.-ınca ḳadar 9a/06
b.-madılar 153a/02
b.-maḳ 27b/07
b.-ması 97b/03
b.-mayup 75b/15, 162a/09
b.-mış 72b/06
b.-mışdur 150a/02
b.-up 44b/15, 77a/09, 114a/11, 117a/10, 120a/13, 144b/02, 153a/01

b.-ursın 124a/02
b.-ursun 143b/07
b.-uruz 58b/05
[=30]
5. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
b.-ur 195a/05
[=1]
6. Keşfetmek.
b.-dı-kim 6a/06
[=1]
āmān bul- 153a/02
bahāne bul- 58b/05
fırṣant bul- 77a/09
fürce bul- 114a/11
ḥürmet bul- 143b/07
ifāḳat bul- 124a/09
necāt bul- 75b/15, 83a/04, 97b/03, 109b/03, 117a/10, 117b/01, 120b/05, 124a/02, 144b/02, 153a/01, 155b/12, 162a/09
ṣıḥḥat-ı ebdān bul- 44b/02
s̲übūt bul- 16a/15, 27b/07
vuṣūl bul- 21b/03, 150a/02
ẓafer bul- 53b/06, 87a/12
[=25]

buldur- Bulma işini yaptırmak.
b.-up 52b/11, 52b/14
[=2]

Bulġar Slavların güney kolundan olan bir halk veya bu halkın soyundan olan kimse.
B. 31a/13
[=1]

bulın- 1. Bulma işine konu olmak.
b.-dı 19a/08, 135b/02
b.-maz 106b/04
b.-maz idi 91a/06, 131b/13
b.-up 63b/11
b.-ur 194b/06
[=7]
2. Herhangi bir durumda bulunmak.
b.-sun 3b/01, 78a/15
b.-ursaḳ 50a/03
[=3]
3. Bir yerde olmak.
b.-dılar 84a/10, 84b/13
b.-maları-y-ıla 85a/04
b.-malarına 71a/08
b.-mamış 34b/07
b.-masun 127a/02
b.-sun 59a/09
b.-up 3b/10
b.-urdı 189b/11
[=9]

bulış- Bir araya gelmek, görüşmek. Krş. **buluş-**
b.-dılar 27b/12
b.-durdı 23a/14
b.-up 7a/08, 22b/04, 26b/12, 33a/14, 61a/08, 82a/13, 106a/09, 135b/12, 187b/01, 187b/04, 188b/13
[=13]

bulışdur- Bir araya gelmelerini sağlamak, bir araya getirmek.
b.-dı 52a/07
[=1]

buluş- Bk. **bulış-**
b.-abileydüñ 6b/01

b.-alum 177b/08, 184b/08
b.-up 6b/03, 197a/01
[=5]

buñ Sıkıntı, darlık.
b. 105b/03, 165b/06
[=2]

bura İçinde bulunulan, işaret edilen, kastedilen yakın bir yer veya çevresi; burası.
b.+da 6a/14, 11b/13, 17b/10, 59a/09, 68b/02, 169a/11, 182b/12
b.+dan 8a/09, 19b/01, 35a/15, 158b/10
b.+larda 27a/05
b.+ları 67b/03
b.+ya 20a/06, 74b/07, 99a/01, 102a/01, 123b/10
[=18]

burc Ar. Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi.
b. 80a/01, 106b/14
b. (göbeklü burc) 80a/02
b.+a 152b/15, 153a/01, 188b/11
b.+dan 80a/01
b.+ı 33b/09
b.+ında 85a/10, 92a/07
b.+ında (Tennis burcı) 96b/05
b.+ını (Ḫalḳu'l-vād burcı) 34a/05
b.+ınuñ (Tennis burcı) 95b/04
b. u bārū 88a/02, 131b/12
b.+unuñ 103b/15
[=16]

burccuġaz Burçcağız.
b. 79b/15
[=1]

burhān Ar. Kanıt, delil, hüccet, beyyine.
b. (iṣbāt u burhān ol-) 16a/11
b. ile 128a/09
[=2]

burun 1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı; koku alma organı.
b. 112a/12
b.+ı (burnı) 28a/13
b. mı 52a/14
b.+un (burnun) 18a/11
[=3]
2. Deniz içine uzanmış ince ve uzun kara parçası.
b. 44b/11, 62a/08
b.+lar (Yedi Burunlar) 71a/03, 191b/09
[=4]

buruş- Düzgünlüğü bozulmak, üzerinde kırışık ve katlar oluşmak.
b.-ur 166a/11
[=1]

būs Far. Öpme, öpüş.
b. it- 68a/09, 78a/05, 128b/12, 198b/03
[=4]

buşşa İtal. Kısa ip parçası.
b.+larla (demür buşşa) 20b/11
[=1]

buyur- Emretmek, söylemek.
b.-alar 3b/14
b.-asız 21b/13, 149b/03
b.-dı-ki 180b/08
b.-ıñuz 131b/06

b.-malarından 81b/12
b.-masından 76a/10
b.-mayasın 83b/02
b.-mayasız 29b/10, 148b/02, 188a/09
b.-mayup 21b/12
b.-mış-ki 68b/09
b.-mışdur 133a/03
b.-mışdur ki 133a/01
b.-uñ 104a/08
b.-up 3a/09, 21a/11, 79b/11
b.-ur 87b/03, 87b/03, 104b/03, 104b/03
b.-ursañuz 128b/13
b.-ursıñuz 100b/09, 131b/05, 183a/09
[=27]
‘afv buyur- 128b/13
dirīġ buyur- 21b/12
ferāmūş buyur- 29b/10, 148b/02
fermān buyur- 3a/09, 87b/03
ḳabūl buyur- 21a/11
mu‘āvenet buyur- 21b/13
teşrīf buyur- 79b/11, 81b/12
yād buyur- 3b/14
[=11]

buyurıl- Emredilmek, söylenmek. Krş. **buyurul-**
b.-mış 69a/02
[=1]

buyurul- Bk. **buyurıl-**
b.-maya 149a/15
[=1]

bühtān Ar. Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftira.
b. (ifk u bühtān eyle-) 10a/14
b. (keẕb u bühtan ol-) 176b/04
[=2]

bülend Far. Yüksek, yüce, ulu.
b. 112a/03
[=1]

bünyād Far. Esas, temel.
b. 190a/05
b. it- 190a/03
[=2]

bütün Eksiksiz, tam.
b. 10b/06, 12a/04, 19b/09, 22b/01, 24a/12, 32b/03, 63a/01, 70a/06, 92a/10, 93b/07, 95a/08, 104a/05, 110a/10, 117a/13, 129b/09, 138b/05, 144b/02, 147b/03, 155b/15, 161b/03, 164a/05, 166b/07, 181b/13, 187a/03, 190b/10, 191a/08, 195a/13
b. ol- 60b/10, 60b/10
[=29]

büyü- Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.
b.-di 165a/04
[=1]

büyük Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan somut nesne; cesim, makro, küçük karşıtı.
b. 7b/08, 8a/03, 8b/10, 9a/03, 13a/05, 14a/08, 16a/10, 26a/08, 27a/03, 27b/12, 28a/14, 32b/09, 37a/14, 38a/10, 38b/07, 38b/10, 39b/05,

40b/06, 45b/13, 48a/13, 51a/10, 51b/13, 52a/01, 54b/05, 55b/04, 55b/09, 56a/12, 56b/10, 56b/04, 59b/02, 59b/04, 62b/13, 65b/07, 66a/08, 67a/06, 71a/03, 71b/11, 72a/12, 72a/14, 82a/01, 83b/03, 93a/01, 93b/03, 110b/15, 113b/03, 113b/07, 113b/12, 126a/07, 126b/09, 129a/01, 129b/12, 139b/03, 146a/07, 146a/13, 164a/12, 183a/07, 187a/15, 189a/09, 191a/07, 191a/11, 191b/01, 195b/05

b.+i (büyügi) 98a/07, 140b/07, 188b/08

b.+idi 36a/01

b.+inüñ (büyüginüñ) 143a/02

b.+leri 90b/13, 102b/14

b.+leri idi 146a/08

b.+leridür 125b/11

b.+lerin 74a/13

b.+leriñüz 106a/03

b.+sün 56a/07

[=74]

büyüklik Büyüklük.

b.+de 35a/06

[=1]

C

cā Far. Yer, mahal, mevki.

c.-be-cā 119a/15

[=1]

cām Far. Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi; sert ve çabuk kırılgan madde.

c. 165b/04

c. (şürāḫī-i cām) 41b/08

c.-ı memāt 5b/10

c.+ın 109a/13

c.+ından 180a/04

[=5]

Camara Tūnus Körfezi'nde bir ada.

C. 195b/10

[=1]

cāmi' Ar. Müslümanların, içinde vakit namazlarıyla cuma ve bayram namazlarını kıldıkları ve ibadet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minareli bina, büyük mescit.

c.+den 182b/13

c.-i kebīr 180b/11, 180b/12

[=3]

cāmi'i'l-müştāḳīn Ar. "Birbirine benzeyen ve birbirinin zıddı olan bütün varlıkları, dağınık şeyleri bir araya toplayan" anlamındaki esma-i hüsnadan hareketle arzu edilen; yani Allah.

c. 26a/14

[=1]

cān Far. İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.

c. 41b/11, 58a/09, 96a/03, 106a/13, 107b/11, 120b/03, 123a/09, 146b/03,

152b/07, 161b/08, 165a/03, 172b/11, 183b/01, 183b/02, 185a/03, 195b/06
c.+dan 124b/15
c.+ı 80a/14, 104a/13
c.+ına 48a/09
c. ile 23b/12
c.+uma 7b/06
c. at- 26b/12, 116b/06
c.+lar 58a/09, 58a/10
c.+ları 44b/14
c.+um 56b/03
c.-ı ḫabīṯ 119b/01
c.-ı şīrīn 33a/06
c. idi 71b/13
c. ile 64a/04, 181b/06
c.+ları 145b/15
c.+um 176a/04
c.+uñuz 154b/03
c. vir- 131b/10
[=37]

cānib Ar. Yan, taraf, yön, cihet.
c.-i Ḥaḳ 40b/06
c.+inde 31a/13, 97a/08
[=3]

Canpara Tunus Körfezi'nde bir ada.
C. 195b/10
[=1]

cārī Ar. Yürürlükte olan, geçerli.
c. (ḳalem-i cārī) 44a/11
c. ol- 166a/14
[=2]

cāsūs Ar. Bir devletin askerî, siyasi ve ekonomik sırlarını başka bir devlet hesabına gizlice öğrenmekle görevli kimse, ajan.
c. 153b/08, 160a/06, 161a/04, 170b/10
c.+a 161a/09
c.+dur 154b/12, 160a/11
c.+ı 155a/02
[=8]

cāsūslıḳ Casus olma durumu; çaşıtlık, ajanlık.
c. it- 160a/07
[=1]

cāvīdān Far. Ebedi, kalıcı, daimi, baki.
c.+a (nev-ḥayāt-ı cāvīdān) 52b/03
[=1]

cāzūlıḳ Cadılara yaraşır şekilde; huysuzluk, şirretlik.
c.+la (cāzūlıġla) 118a/07
[=1]

ceb-ḫāne Far. Ateşli silahlarla atılmak üzere hazırlanan çeşitli maddeler, mermiler.
c.-i ālāt 131b/14
[=1]

cebe Zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh.
c. 131b/13
[=1]

cebīn Ar. Alın.
c.+inden (ṣafḥa-ı cebīn) 78a/04
[=1]

cebren Ar. Zorla.
c. 4b/14, 33a/11, 45a/06, 58b/02, 87a/07
[=5]

cedden Ar. Atayla ilgili, atadan gelen.
c. 132b/08
[=1]

cefā Ar. Bir başkasına verilen aşırı eziyet veya sıkıntı.
c.+ların (cevr u cefā) 67a/13, 124b/13
c.+sın 142a/08, 178a/08
c.+sından (izā' u cefā) 80b/01
[=5]

cefl Yol.
c. it- 166b/05
[=1]

cehennem Ar. Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer; tamu.
c. 7b/08, 8a/14
c.+e 117a/06, 118a/09, 145b/15
c.+i 125a/01
c. seyfleri 38b/10, 86a/15, 93b/03, 94a/02, 110b/06, 124b/09
[=12]

cehr Ar. Sesi yükseltme, yüksek sesle okuma veya konuşma.
c. ile 69a/05, 138b/12
[=2]

caḥt Ar. Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma.
c. ile 6a/15
[=1]

celāl Ar. Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet.
c.+i 151a/02
c. ṣıfat idi 146a/12
c.+üñ 23b/07, 184a/09
[=4]

celāli'd-devletü'l-ḳāhire Ar. Büyük Kahire Devleti; Kahire.
c. 3a/05
[=1]

celasin Kahraman, bahadır, cesur kimse.
c. (şeh-bāz u celasin) 5a/12
[=1]

celīli'l-ḳadr Ar. Büyük kuvvet.
c. (ḥāmil-i fermān-ı celīli'l-ḳadrum) 21b/04
[=1]

celīs Ar. Sohbet arkadaşı, refik.
c. 165b/01
[=1]

cellād Ar. İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse.
c.-ı bī-āmān 101b/11
[=1]

cem' Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.
c. eyle- 3b/05
c. it- 2b/15, 80a/13, 102a/07, 113a/10, 172a/14
c. ol- 38b/10, 49a/04, 85a/13, 110b/06, 124b/09, 134b/08, 140b/09, 165a/11, 168a/02, 175a/14, 186b/07
c. olın- 2b/15, 196a/09
[=19]

cemā'at Ar. Bir yere toplanmış insan kalabalığı.
c. 133a/13, 133b/04, 134a/13, 134b/07

c. (‘ulemā’-ı cemā‘at) 134b/05
c.+den (sünnet-i cemā‘at) 79b/11
c.+deniz (sünnet-i cemā‘at) 115b/07
c.-ı meẕkūr 133b/05
c.+in 186b/03, 188b/11
c.+inüñ 186b/08
c.+üñ 132a/13, 134a/03
c.+üñ (‘ulemā’-ı cemaat) 134a/05
[=14]

cemā‘atli Cemaati olan.
c.+den 134a/08
[=1]

cemāl Ar. Güzellik, güzel yüz.
c.+üñ 187b/07
[=1]

cem‘an Ar. Toptan, hep birlikte, cümleten.
c. 85a/04, 97b/10
[=2]

cemī‘ Ar. Bütün, hep, cümle.
c. 1b/13, 11b/04, 13b/05, 13b/10, 47b/11, 64b/08, 199b/11
c.-i bī-kes 11b/01
c.-i enbiyā’ 23b/09
c.-i maşrufāt 57a/12
c.+isinüñ 2a/09
[=11]

cemīle Ar. Bir kimsenin hatrını hoş etmek, gönlünü almak için yapılan hareket.
c. leri-y-ile (de’b-i cemīleleri)
c.+si üzre (‘ādet-i cemīle) 186b/14
c.+sin (‘ālem-i evṣāf-ı cemīle) 147b/03
c.+sin (evṣāf-ı cemīle) 17a/08, 134b/14
[=4]

cem‘iyyet Ar. Topluluk, kalabalık.
c. 176a/11, 177a/15
c. eyle- 7b/11, 8a/04
c.-i münāfıḳān 177a/04
c.-i nifāḳ 175b/01
c. it- 7b/09
[=7]

cenāb Ar. Allah, peygamber ve bazı tarikat büyüklerine ait isim ve sıfatların başına getirilerek “hazret” manasına kullanılan saygı ve tazim sözü.
c.-ı Ḥaḳ 116a/07
c.-ı Kibriyā 14a/03, 97b/06
c.-ı rabbü’l-‘ālemīn 48b/11, 52b/03, 77b/07, 95a/14, 116b/03, 118b/04, 119a/06, 183b/09
c.+ıñuz ile 167b/05
[=12]

cenāblıḳ Büyüklük.
c.+dur 129b/12
[=1]

cenābu’l-bārī Ar. Allah.
c. 16a/12, 25a/11
[=2]

cenāḥ Ar. Kanat.
c.+ına (ḳalb-i cenāḥ) 77a/14, 117a/02
c.+ına (ḳalb u cenāḥ) 50b/11, 112a/08
c.+larına (ḳalb u cenāḥ) 82b/11, 120b/04, 179b/09
c.+larında (ḳalb u cenāḥ) 89a/08

[=8]

cenarel Alm. Orduda albayla mareşal arasındaki yüksek rütbeli subaylara verilen ortak ad.

c. 87a/04, 137b/15, 138a/06, 138a/08

c.+dir 87b/01

c.+e 87a/04, 138a/08

c.+ine 87a/01

[=7]

cenāze Ar. Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevta.

c.+sin 112b/12

[=1]

Ceneviz 10-19. asırda İtalya Yarımadası'nın kuzey batısındaki bölgede hüküm sürmüş denizci cumhuriyeti.

C. 61a/13, 61b/08

[=2]

cengāver Far. Savaşı seven ve savaşta mahir olan kimse, cenkçi, savaşçı, savaşkan.

c. 73b/06, 114b/04, 153b/03

[=3]

cenk Far. Silahlı çatışma, savaş, harp, muharebe, kıtal.

c. 26a/02, 96b/02, 154b/04, 154b/05

c. (‘ālī cenk) 72a/04

c. āleti 78a/08, 78a/10, 78a/13

c.+de 109b/13, 112b/03

c.+den 109b/08, 110b/04

c.+dür 112a/14, 179b/14

c.+dür ki 165a/04

c.+e (cenge) 152a/11, 78b/06

c. et- 106b/14, 95a/11

c. eyle- 5b/10, 110b/02, 112b/11, 153a/04, 162a/07

c.+i (cengi) 167a/07

c.+i gibi (cengi gibi) 167a/07

c.+inde (cenginde) 72a/14, 140b/06

c.+ine (cengine) 147a/03

c. it- 73b/05, 106b/15, 153b/06

c. ol- 109a/12, 146b/03, 164a/04

c. u cidāl 21a/08, 49a/13, 165a/02

c. u cidāl it- 154a/12

[=39]

cennet Ar. İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları her türlü tasavvurun üstünde nimetlerle dolu yer.

c.+e 172b/14

c.+i a‘lā 111b/11, 115b/03

[=3]

cente İtal. mürettebat.

c.+lerin 113b/08

[=1]

cep Ar. Genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça.

c. ḫarçlıġı 10b/06, 197a/03

[=2]

Cerbe Tunus'un doğusunda Gabes körfezinde sahile yakın bir ada.

C. Adası 30b/10

C. Aṭası 30a/02

C.+de 30a/11, 30b/11, 32b/08

C.+ye 32b/06

[=6]

Cerbin Cerbe adasına ait.

C. 30a/03

[=1]

cerḥ Ar. Yaralamak, yaralanma, yara.

c.+den (ıżṭırāb-ı cerḥ) 42b/01

[=1]

cerr Ar. Sürükleme, çekme.

c. et- 58b/03

c. it- 58b/03

[=2]

cerrāḥ Ar. Doktor, hekim, tabip.

c. 119a/13

c.+dur 42a/14

c.+lar 42b/02

c.+lara 43b/01

c.+larımuzdan 124a/10

c.+larından 43b/08, 119a/13

[=8]

cerrār Ar. Çekici, çeken.

c. 58b/03

c.+dan 58b/03

[=2]

cerren Ar. Sürüklenerek, çekerek.

c.+de 163a/12

[=1]

cevāb Ar. Bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık; yanıt.

c. 130b/02, 145b/02, 168b/06, 171a/11

c.+dan 150b/06

c. et- 101b/07, 167b/07

c. eyle- 111a/07, 171a/12

c.+ı 11a/08

c.-ı redd 177a/10

c.+ın 87b/02, 115a/15, 155a/03, 161a/06, 167b/13, 185b/12

c.+ın (redd-i cevāb) 83b/06, 145a/15

c.+ından 111b/13

c.+ını 145b/09

c. iste- 34a/01

c. it- 146a/07

c. ki 188a/15

c.+la (redd-i cevāb) 75a/03

c.+lar 141b/08, 159a/09

c.+lar ile 130a/15

c.+lardan 187a/13

c.+ları 178b/08

c.+ların 144a/03

c.+uñ 11a/02, 145b/14, 158b/01

c. vir- 95a/12

[=35]

cevāhir Ar. Cevherler.

c.+e 171b/15

c. ṭaş 136b/05, 141a/05

[=3]

cevānib Ar. Taraflar, yanlar.

c.+i 161b/02

c.-i erba‘a 46b/01, 66b/13, 110a/15, 166b/06

[=5]

cevr Ar. Eziyet, cefa, gadr, zulüm.

c. u cefā 124b/13

c. u cefāların çek- 67a/13

c. u sitemlerin çek- 45a/10

[=3]

cevşen Far. Zincir ve puldan yapılan örme zırh.
c. 131b/14
[=1]
cevvāre Ar. Cevreden kimse, zalim.
c.+sin 157a/10
[=1]
cevz̧ Ar. İki çenekliler sınıfının cevizgiller familyasından, büyük ve kalın gövdeli, beyazımsı kabuklu, kışın yaprağını döken, uzun ömürlü, kerestesi makbul ağaç.
c.-i ma'dūd 149b/04
[=1]
cezā Ar. Suç işleyen bir kimseye derecesine göre verilen acı karşılık.
c.+da (rūz-ı cezā) 132b/11, 185a/13
c.+sı 162b/02
c.+sın 160b/05, 172a/08
c.+ya 125b/11
[=6]
cezāka'llāhu ḫayren kesīran Ar. "Allah seni çok hayırla mükâfatlandırsın." anlamında söz.
c. 181b/13
[=1]
cezākumu'llāhu ḫayrān Ar. "Allah seni hayırla mükâfatlandırsın." anlamında söz.
c. 125b/12
[=1]
Cezāyir Kuzey Afrika'da bir ülke.
C. 80a/11, 80b/04, 84b/15, 93a/08, 103b/14, 104a/10, 118b/05, 128b/06, 136a/12, 137b/04, 137b/06, 137b/09, 137b/12, 139a/03, 139a/07, 143a/10, 149a/03, 153b/09, 154b/13, 159b/01, 166b/11, 173b/04, 173b/10, 175a/12, 184a/10, 186b/05
C. (ʻazm-i Cezāyir eyle-) 85a/03, 111a/13
C. (ehl-i Cezāyir) 182a/10
C. (ḳavm-i Cezāyir) 181a/05
C. 'Arabları 89b/04
C. beglerbegilik 139b/08
C. beglerbegisi 3a/07, 139a/12
C.+de 80a/01, 84a/01, 90a/14, 107a/03, 113a/13, 113b/07, 124b/07, 124b/10, 140b/08, 148b/13, 172a/13, 173a/10, 173a/11, 173b/02, 174a/06, 189a/01
C.+den 82a/11, 83b/08, 94b/13, 101a/04, 127a/05, 157b/08, 158b/11, 161a/02, 172a/11, 188b/05, 189a/04, 196a/09, 200a/15
C.+e 39a/12, 80a/15, 80a/11, 82b/01, 83b/06, 85a/05, 87b/05, 92a/06, 94a/05, 94a/15, 98b/08, 100b/03, 104a/03, 104a/12, 104b/11, 108b/07, 109b/10, 110b/03, 111a/09, 111a/10, 113a/02, 114a/06, 118b/01, 119b/08, 119b/11, 125a/08, 125a/11, 127b/09, 138a/12, 141a/01,

141b/15, 143a/09, 143b/01, 144a/12, 144b/04, 149b/06, 156a/05, 156b/03, 156b/04, 156b/12, 163a/08, 163b/13, 165b/01, 165b/03, 166b/09, 167a/03, 169b/08, 170b/09, 179a/05, 185a/11, 185b/14, 185b/15, 198a/02, 198b/08, 199b/12

C.+e (salṭanat-ı Cezāyir) 97b/15

C.+e toġru 80b/08, 83b/07, 84a/04, 97a/07, 104b/13, 111a/15, 127a/10, 194b/08

C.+i 85b/04, 86b/05, 87a/07, 89b/15, 98b/08, 100b/03, 113b/12, 114a/03, 114b/02, 140b/05, 141b/15, 143a/08, 173b/06, 174a/04, 185a/11

C. sulṭānı 153b/10

C. şeyḫleri 79a/15

C.+üñ 79b/14, 80a/03, 84b/14, 93a/03, 99b/07, 114b/07, 116a/03, 130a/03, 139b/05, 166b/06, 167a/06, 170a/10, 172a/09

C. vālīsi 137b/01

[=158]

cezīre Ar. Ada.

c. 4b/04, 79b/14, 85a/10, 92a/07, 103b/15

c.+de 4b/05

c.+sin 83a/08

c.+sinüñ 46a/10

c.+ye 83a/03

[=9]

Cicel Cezayir'de Becaye'nin doğusunda liman şehri. Krş. **Ciceli, Cicil**

C.+de 79b/01, 80b/10, 91a/05, 91b/15, 184b/01, 184b/08, 189a/07, 192a/06

C.+dedürler 79a/02

C.+den 80b/07, 80b/13, 91b/13, 194a/02

C.+e 195b/13, 196a/09

C.+iye 91a/12

C. ḳal'ası 76a/04, 76a/15, 83a/10, 91b/11

C. ḳavmi 76a/09, 90b/12, 188b/07, 190b/04

C. limanı 73a/01, 76a/07, 78a/01, 79a/04, 90b/12, 143a/08, 188b/06, 189a/02, 189b/05, 191b/14, 196a/01, 196a/07, 196b/15

C. vilāyeti 190b/08, 192b/04

[=39]

Ciceli Bk. **Cicel**

C.+ye 194a/09, 91b/07

[=2]

Cicil Bk. **Cicel**

C. limanı 75a/10

[=1]

cidāl Ar. Savaş, cenk, kavga.

c. (cenk u cidāl) 21a/08, 49a/13, 154a/12, 165a/02,

[=4]

ciger Far. Akciğerlerle karaciğerin ortak adı.

c. 90b/05

c.+i 6b/05

c.+in 44a/04

c.+leri 80a/07, 102b/12

[=5]

cihād Ar. İslam nizamını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizamı savunma maksadıyla din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş, gaza.

c. 44b/05, 174b/09

c.-ı fī sebīli'llāh 25a/13, 33a/06, 39a/08, 46b/08, 71b/14, 72a/15, 120a/15, 132a/01, 140a/02

c. u ġazā 29b/08

[=12]

cihān Far. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos.

c. 2a/03

c. cihān 18a/09, 85a/07, 101a/02, 107a/15

c.+da 61b/05, 137a/04, 144a/01

c. içre 173a/02

[=9]

cihed Ar. Yön, taraf, istikamet, canip; semt, yer.

c. 99a/09, 171a/06

c. (yek-cihed) 100b/06

[=3]

cild Ar. İnsan veya hayvan vücudunu saran deri, ten.

c. 71a/04

[=1]

cilve Ar. Hoşa gitmek, ilgi çekmek için takınılan çekici tavır, edalı davranış, naz.

c. it- 46b/10

[=1]

cīm Ar. Arap alfabesinin beşinci harfi.

c. 176b/12

[=1]

Cinova İtalya'nın batısında aynı adı taşıyan körfezde bulunan tarihî şehir. 10-19. asırda devam eden Ceneviz Cumhuriyetinin merkezi.

C. 39a/09, 39a/14, 194a/07

C.+dan 36b/06

C. kıyuları 39a/04

C. semtlerine ṭoġru 48b/15

[=6]

cins Ar. Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu, tür.

c. 169b/06

[=1]

cirid Ar. At üzerinde birbirine değnek atmak suretiyle oynanan bir Türk oyunu ve bu oyunda kullanılan ucu demirsiz sopa.

c. 147b/15, 161b/11

[=2]

cizye Ar. İslam devletlerince Müslüman olmayan tebaadan alınan vergi.

c. 174b/11

[=1]

cortu Birlikte, toplum olarak.

c.+muzda 185a/08

[=1]

cömerd Far. Kendine ait şeyleri kolaylıkla verebilen, ikram edebilen,

vermekten kaçınmayan, eli açık kimse.
c. 77b/11
[=1]
cū Ar. Açlık.
c.+dan (ıżṭırāb-ı cū) 110b/05
c.+dan (żaʻīf-ı cū) 111b/12
[=2]
cumʻa Ar. Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü.
c. 139a/01
c.-ı şerīf 133b/14
[=2]
cumhūren Ar. Halk topluluğu, halklar.
c. 174a/15
[=1]
cūş Far. Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan.
c. 44b/05
c. u ḫurūşa gel- 117b/08
[=2]
cūy-bār Far. Nehir, ırmak, akarsu.
c. u gülʻizār 130b/07
[=1]
cülūs Ar. Hükümdarlık tahtına oturma, tahta çıkma.
c. eyle- 26b/14
c.-ı salṭanatları 3a/02
c. it- 179a/05
[=3]
cümle Ar. Herkes, her şey; bütün, hep, hepsi.
c. 10a/15, 12a/13, 13b/07, 18a/05, 32a/14, 36b/12, 38b/05, 57b/04, 59a/02, 60a/03, 60b/07, 61a/11, 68b/10, 69b/11, 72b/08, 72b/10, 111a/03, 115b/11, 121b/10, 134b/07, 155b/13, 156b/14, 162b/12, 179a/06, 182a/13, 192a/15, 196a/12, 200a/08
c.+den 52a/01, 112b/06, 187a/01, 197a/03, 200a/01
c.-i cemāʻat 134a/13
c. ile (ittifāḳ-ı cümle) 53a/07
c.+lerin (evṣāf-ı cümle) 33b/02
c.+müz 105b/15, 111b/06, 176b/02
c.+müzde 178a/07
c.+müze 55a/14, 91a/11, 188a/08
c.+müzi 165a/06, 167a/10, 176b/09
c.+müzüñ 84a/05, 165a/12
c.+nüñ 61a/15
c.+ñüz 142b/10, 181b/06, 182a/10
c.+ñüzden 25b/09, 59a/03, 102b/05, 104b/06, 134b/12, 156b/07, 187b/11
c.+ñüze 59a/06, 133b/01
c.+ñüzi 14a/13, 181b/09, 188a/10
c.+ñüzüñ 132a/05, 181b/08
c.+si 24a/15, 25b/07, 26a/04, 34a/15, 39b/12, 42a/08, 54b/12, 57a/06, 58b/11, 59a/11, 59b/06, 60a/13, 62b/14, 66a/11, 71b/12, 73a/15, 76a/01, 83a/04, 88a/05, 88a/15, 92b/10, 97b/10, 102b/02, 104b/01, 104b/04, 109a/04, 110b/12, 112b/02, 115b/03, 117a/11, 120b/07, 127b/06, 131b/05,

133a/14, 133b/12, 134a/02, 136a/08, 146b/08, 153a/01, 154a/08, 155b/06, 171a/06, 176a/15, 177a/07, 178a/12, 178b/10, 179a/01, 180a/06, 180b/10, 189a/08, 190b/15, 191b/13, 193b/10, 194a/13, 195a/14, 196a/05

c.+si-y-ile 101a/01

c.+si de 182b/03

c.+sin 19a/03, 57b/14, 76a/02, 77b/03, 79a/10, 89b/10, 101a/13, 106b/09, 111a/02, 130b/01, 175a/09, 175b/10, 181a/03

c.+sinden 2a/10, 196a/08

c.+sine 39b/10

c.+sini 129a/05, 193a/11, 194a/03

c.+sini-de 128b/09, 193a/12

c.+sinüñ 5a/13, 34b/02, 55b/07, 102a/04, 131a/12, 142a/01, 146a/08, 196b/09

c.+sinüñ-de 126a/02

c.+ye 48b/11, 142b/01

c.+müz 82b/02

[=157]

cünūs Ar. Türler; ırklar.

c.+larından 125b/01

[=1]

cüz' Ar. Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, kısım, parça.

c.+i 2b/08, 189b/11

[=2]

cüz'ī Ar. Cüze ait, bir şeyin bütünüyle değil bir parçası ile ilgili.

c.+ce 28a/06, 120b/06

[=2]

Ç

çabuḳ Far. Hızlı, süratli, seri.

ç. ol- 120a/12, 152b/15, 154a/06

[=3]

çādır Barınmak maksadıyla yere çakılmış kazıklara keçe, kalın bez, kıl dokuma veya deri gerilmek suretiyle açık havada kurulan, kolayca sökülüp taşınabilir barınak.

ç. 100a/02, 103b/13, 104a/01, 104a/12, 104a/13, 104b/07, 104b/08, 107a/05, 159a/15, 160b/10

ç.+da 160b/12

ç.+dan 162a/08

ç.+ı 104a/03

ç.+ın 163a/03, 165b/11

ç. idi 100a/04

ç. ile 104b/15, 108a/04, 159b/01

ç. ḳadar 160b/11

ç.+uñ 104b/08, 104b/12, 107a/07

ç.+uz 104a/09

[=24]

çağır- Bk. **çağur-**

ç.-up 18a/15, 58b/09, 65b/02, 83b/13, 108a/14, 109b/06, 112a/03

[=7]

çağırt- Çağırma işini yaptırmak; çığırtmak.

ç.-up (çağırdup) 19b/09

[=1]

çağrış- Birbirini çağırmak.

ç.-maġa 46a/01, 50b/13, 72a/07, 77b/01, 109b/03

ç.-up 102b/02, 104b/01, 179a/10, 179b/15

[=9]

çaġur- Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek. Krş. **çaġır-**

ç.-up 48a/08, 57b/14, 123a/07, 127a/04, 144b/15, 180b/08, 183a/07, 199a/01

[=8]

çaḳ- Parıldamak, ışık vermek; vurarak sokup yerleştirmek.

ç.-maġa 117b/06

ç.-up 119a/08

[=2]

çakır Çakır doğan denen kuş.

ç. 183b/08

[=1]

çaḳmaḳ Ağızdan dolma tüfeklerde taşa çarpıp kıvılcım çıkaran ve bu şekilde barutu patlatan alet.

ç.+ını (çaḳmaġını) 179b/02

[=1]

çal İsimlere önden eklenip, onun daima hareket edip oynamakta olduğuna işaret eden söz.

ç. 123a/11

[=1]

çal- 1. Başkasının malını gizlice almak; hırsızlamak, kaldırmak, tüydürmek, uğrulamak.

ç.-up 84a/08

[=1]

2. Çalgı aleti ile bir müzik parçasını seslendirmek.

ç.-aruz 39b/11

ç.-maġa 155b/02

[=2]

çalın- Çalma işine konu olmak.

ç.-dı 82b/13

ç.-duḳça 109a/14

[=2]

çalış- 1. Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak.

ç.-dılar 72b/01, 183a/15

ç.-urlardı 137b/13

ç.-ursıñuz 14a/12

ç.-uruz 154b/07

[=5]

2. Herhangi bir iş üzerinde olmak.

ç.-up 22a/10

ç.-urdı 179a/08

[=2]

çār Far. Kurtuluş yolu.

ç. 6a/03

ç.-ı nā-çār 40b/11, 119b/13, 186b/01

[=4]

çāre Far. İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol.

ç. 42a/12, 52a/13, 55b/10, 186a/15, 188b/02

[=5]

çarḫ Far. Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

ç. u āsmān 152b/11

[=1]

çarmuḫ Far. Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği darağacı; ana direkleri yandan tutan halatlar.

ç. 176b/14

[=1]

çārşū Far. Çeşitli dükkânların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alışveriş yeri.

ç. 126b/02

ç.+da 53a/03, 80a/04

ç.+lar 149a/02

ç.+larına 186a/08

[=5]

çaşıd Casus.

ç. 107b/09, 107b/13

[=2]

çaşıtla- Bir şeyin çeşidini artırmak.

ç.-dı 8b/15

ç.-duġınuñ 9a/03

[=2]

çaṭ- Gemiler birbirine çarpmak.

ç.-a 75b/13, 75b/13

ç.-aruz 50a/04

ç.-dı 34b/12

ç.-dılar 26a/01, 38a/04

ç.-duḳlarında 51a/02

ç.-up 36a/07, 40a/04, 50b/09, 189b/02

[=11]

çay Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu.

ç. 71b/11, 71b/12, 73a/15, 73b/11, 73b/15, 74a/04, 74a/08, 74b/06, 74b/15

ç.+a 74b/05

ç.+dan 73a/01, 74b/04, 74b/12

ç.+uñ 73a/05, 73a/06, 73a/08, 73b/11, 73b/12

[=18]

çehre Far. Yüz, surat, sima.

ç. ile 9b/12

[=1]

çek- 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

ç.-(!) 16b/02, 122b/05

ç.-di 78a/06, 139b/11

ç.-dikde 39b/09

ç.-dükde 152b/03

ç.-düklerinde 152b/09

ç.-e 50b/09, 50b/09, 123b/06, 123b/06

ç.-er 33a/12

ç.-iñ 109b/07

ç.-üñ 180a/10

ç.-üp 52a/12, 71b/12, 87b/14, 93a/06, 130b/04, 162b/10, 163b/01, 170a/13, 176b/14, 183b/04

[=24]

2. Sıkıntıya uğramak.

ç.-di 34b/10, 38a/15, 103b/12, 142a/09, 178b/07

ç.-diler 166b/10

ç.-erler idi 81b/14

ç.-erlerdi 26a/14, 45a/11, 60b/10

ç.-erseñ 11b/11

ç.-ersiñüz 146a/02

ç.-me (!) 77b/14, 119a/15

ç.-mege 178a/08

ç.-mek 124b/13

ç.-mesine 16a/02

ç.-meyesin 87a/08
ç.-üp 3b/12, 67a/14, 130b/13, 142a/06, 184a/02, 187a/07
[=24]
3. Bir yerden başka bir yere taşımak.
ç.-mekle 15b/08
[=1]
4. Yönlendirmek, yürütmek.
ç.-de 14a/01
ç.-düklerinde 40a/02
ç.-er idi 195a/12
ç.-üp 61a/03, 73a/15, 132a/05, 193b/11
[=7]
5. Bir işi yapmaktan vazgeçmek.
ç.-miş idi 46b/12
ç.-üp 109b/08
[=2]
6. Üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak.
ç.-diler 47b/14
ç.-üp 175b/09
[=2]
7. İlahiyi hep bir ağızdan okumak.
ç.-erem 194b/15
ç.-üp 50b/10
[=2]
8. İbadet için az yemek yemek.
ç.-di 57a/02
[=1]
9. Yükselmek.
ç.-miş idi 179a/12
ç.-üp 77a/10, 95b/05, 116b/14
[=4]
10. Bağırmak, haykırmak.
ç.-diler ki 152b/10
ç.-üp 96a/02
[=2]
bende çek- 47b/14
cevr u sitemlerin çek- 45a/11
cevr ü cefāların çek- 67a/14
el çek- 109b/08
elem çek- 81b/14, 87a/08, 119a/15, 146a/02, 184a/02
eziyyet çek- 11b/11
ġam çek- 77b/14
ḳasāvet çek- 60b/10, 187a/07
ḳulaḳ çek- 130b/04
riyāżata çek- 57a/02
ser çek- 77a/10, 95b/05, 116b/14, 179a/12
zaḥmet çek- 38a/15
zaḥmetler çek- 3b/12, 130b/13
[=22]
çekdir- Bk. **çekdür-**
ç.-erek 136a/10
ç.-üp 80b/11, 114a/06
[=3]
çekdiri Hem kürek hem de yelkenle yürütülen gemi sınıfı.
ç. 57a/04, 57a/10
ç. gemileri 94a/03, 94a/08
[=4]
çekdür- Çekme işini yaptırmak.
ç.-di 101a/12, 195b/13
ç.-meyüp 29b/06
ç.-ürmiş 167b/09
[=4]

çekeleve Eskiden Osmanlılarca kullanılan, kıç tarafı yüksek, hızlı bir yelkenli çeşidi.

ç. 49b/01

[=1]

çeki Odun, taş, kireç gibi şeyleri tartmakta kullanılan 250 kiloluk ağırlık ölçüsü.

ç.+sinüñ (mīzān çekisi) 43b/05

[=1]

çekil- 1. Kendini geriye veya bir yana çekmek.

ç.-üp 16b/13, 25a/04, 73a/07, 129b/02, 135a/13, 162b/11, 163b/04, 188a/01, 188a/13

[=9]

2. Çekme işi yapılmak.

ç.-üdür 73b/11

ç.-üp 25b/12, 37b/14, 71b/14, 75b/12

ç.-ür idi 186b/10

[=6]

3. Bir yerden uzaklaşmak.

ç.-üp 65a/06, 66b/03, 76b/06, 80b/09, 84a/07, 88b/04, 116a/15

[=7]

çelebi Eskiden efendi, ağa, bey yerine kullanılan ünvan.

ç. 157b/05

[=1]

çenber Far. Bir düzlemde, sabit bir noktaya aynı uzaklıkta olan noktaların meydana getirdiği kapalı eğri, daire.

ç.+i 35b/08

[=1]

çengāl Far. Yırtıcı kuş veya hayvan pençesi.

ç.+inden (dest-i çengāl) 125a/05

ç. u pençe 6a/05

[=2]

çeñe Far. Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad.

ç.+leri 181b/10

[=1]

çepp Far. Yanlış.

ç. 10a/11

[=1]

çerāġ Far. Yağ kandili ve genellikle mum, meşale gibi ışık veren şey.

ç.-ı ferḫunde 149a/14

[=1]

çerçi Köyleri dolaşarak ufak tefek satan ayak satıcısı.

ç. puşadı idi 30a/01

[=1]

çevir- 1. Bir şeyin yönünü değiştirmek.

ç.-üp 47a/01, 47b/01

[=2]

2. Döndürerek hareket ettirmek.

ç.-(!) 56a/03

ç.-diler 75b/09

ç.-emedük 73b/06

ç.-ivirdi 56b/09

ç.-mediler 112b/11

ç.-mesinden 126b/03
ç.-mez idi 71b/08
ç.-üp 81b/09, 117b/04, 155a/03
[=10]
3. Yönelmek.
ç.-(!) 198b/09
ç.-diler 67b/07
ç.-üp 125a/09
[=3]
4. İdare etmek.
ç.-di 86a/09
ç.-dük 132a/05
ç.-mege 93a/06
ç.-mezler idi 109a/05
[=4]
5. Ulaştırmak.
ç.-eyüm 161a/07
[=1]
6. Kabul etmemek.
ç.-üp 8b/012
[=1]
yüz çevir- 71b/08, 109a/05, 112b/11, 117b/04, 126b/03
[=5]

çevüril- Çevirme işine konu olmak.
ç.-üp 47a/09
[=1]

çeyrek Far. Bir şeyin birbiriyle aynı ölçüde olan dört parçasından her biri, dörtte bir.
ç. 180b/02, 185a/08
ç.+in (çeyregin) 180b/03, 185a/08
[=4]

çıḳ- 1. Karşılaşmak.
ç.-a 31b/09
ç.-abildi 50a/11
ç.-adüşdi 14b/15
ç.-ageldi 122b/13, 82a/12
ç.-ar 52a/14
ç.-aram 171b/03
ç.-dı 24a/09
ç.-up 48a/03, 88a/11
[=10]
2. Bir yere ulaşmak, varmak.
ç.-ageldi 79a/04, 82a/02, 125a/12
ç.-ageldiler 67b/12
ç.-an 88b/05
ç.-dı 6b/03
ç.-duḳlarına 88b/06
ç.-up 27b/12, 31a/01, 31a/05, 103a/05
[=11]
3. Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçme, ayrılmak, kurtulmak.
ç.-adüşdi 75b/01
ç.-alı 26a/11, 46b/11
ç.-anlar 154a/03
ç.-anları 117b/14
ç.-ardı 193a/12
ç.-arlar ise 110b/14
ç.-dılar 40b/04
ç.-maları-y-ıla 85a/04
ç.-ması-y-ıla 60b/06
ç.-mazdan 137a/11
ç.-mış 37a/12
ç.-up 17a/02, 25a/04, 39a/04, 39a/08, 40a/12, 40b/14, 60a/06, 71a/01, 73a/05, 78a/01, 80b/08, 91b/13, 94b/13, 95b/07, 98a/09, 98b/07,

101a/04, 104b/13, 111a/08, 111a/13, 111b/03, 124b/15, 143a/08, 147a/02, 147a/03, 169a/11, 183b/13, 184a/03, 186a/10, 187a/03, 188b/03, 189a/05, 194a/02, 196a/01, 197a/11, 199b/04, 200a/15

[=49]

4. Birinin sözünü dinlememek.

ç.-arum 40b/13

ç.-mayup 12a/15

[=2]

5. Bir duruma ulaşmak.

ç.-dı 14b/12, 192b/12

ç.-sa 98b/07

ç.-up 88b/12

[=4]

6. Birine benzemek.

ç.-dılar ki 24a/01

ç.-up 193b/09

[=2]

7. Belirmek, görünmek.

ç.-ageldi 159b/15

ç.-an 96b/11, 152b/06

ç.-anı 177a/06

ç.-anuñ 152b/06

ç.-ar 56a/03, 154b/01, 176b/13

ç.-ar idi 191b/06

ç.-ara 40a/13

ç.-ardı 57a/07

ç.-arsa 32a/10

ç.-dı 62a/14, 143a/07, 160a/03

ç.-dı-ki 19a/10

ç.-duġı 195a/07

ç.-duḳda 140a/15

ç.-madan 160b/08

ç.-maḳlıġa 95b/03

ç.-mayup 126b/02

ç.-mazdı 113a/15

ç.-mış idi 38b/04

ç.-up 43a/10, 87a/03, 88b/03, 132b/10, 155b/01, 182b/13

[=29]

8. Bir şeyden meydana gelmek.

ç.-ar 150b/06, 178a/01

ç.-dı 191a/10

ç.-ma (!) 31a/04, 36b/06

ç.-uñ 110b/09

[=6]

9. Bir şeyin yukarısına doğru yürümek.

ç.-ar 129b/15

ç.-dılar 36a/07, 61a/01

ç.-duḳlarında 155b/06

ç.-uñ 46b/08

ç.-up 36a/10, 47a/04, 91a/14, 138a/07, 154b/10

[=10]

10. Sayıca çoğalmak, artmak.

ç.-dılar 125b/05

ç.-mış idi 36a/14

[=2]

11. Birine karşı durmak.

ç.-maḳ 151b/01

ç.-up 174a/01

[=2]

12. Yeterli olmak, yeterli miktarda bulunmak.

ç.-ar idi 190a/15

[=1]

ḳarşu çıḳ- 174a/01

selāmete çıḳ- 14b/12

sözlerinden çıḳ- 12a/15

[=3]

çıḳar- 1. Birini kötü bir durumdan kurtarmak.

ç.-(!) 9b/05

ç.-alum 41a/07, 129a/04

ç.-dılar 14b/01

ç.-ma(!) 20a/07

ç.-maġa 9b/07

ç.-mamaḳ idi 19b/14

ç.-up 9b/10, 12b/01, 12b/07, 57a/06, 74a/03, 112b/12, 129a/12

[=14]

2. Dinden kovmak.

ç.-maġa 14a/12

ç.-up 129a/11

[=2]

3. Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

ç.-duḳları 100a/02

ç.-maġa 73a/06

ç.-maḳ 41a/04

ç.-maḳlıḳ 74b/12

ç.-up 20b/01, 42a/05, 46a/15, 73a/01, 74b/04, 98a/11

[=10]

4. Bir şeyi içeriden dışarıya almak.

ç.-dı 189b/13

ç.-dılar 96b/15, 97a/01, 97a/01

ç.-up 24a/10, 36b/14, 38b/02, 62a/12, 68a/09, 86b/10, 95a/07, 96b/06, 138a/08, 192a/08

[=14]

5. Yüksek bir yere koymak, yükseltmek.

ç.-dılar 46b/05, 135a/01, 140b/13, 176b/07

ç.-up 82a/04, 92b/05, 188b/11

[=7]

6. Bir nesneyi bulunduğu yerden ayırmak.

ç.-dı 98b/13

ç.-mış 142a/12

ç.-up 14b/11, 57a/13

ç.-uruz 175a/15

[=5]

7. Ortaya koymak.

ç.-alum-ki 111b/10

ç.-mışlar idi 184b/12

ç.-up 88a/08, 107a/06, 114a/02, 116a/02, 159a/15, 160b/10

[=8]

8. Adını duyurmak.

ç.-dı 199b/14

[=1]

çıḳarıl- Çıkarma işine konu olmak.

ç.-up 64b/03

[=1]

çıḳıl- Çıkma işi yapılmak.

ç.-maz 128a/14

[=1]

çıḳılan- Çıkılama işi yapılmak.

ç.-mış 179b/03

[=1]

çırāḳ Far. Bir ustanın yanında zanaat veya sanat öğrenen kimse.

ç.+ı (çırāġı) 23a/07, 83b/10

ç.+ları idi 184b/10, 189a/04

[=4]

çi Far. “Ne” anlamına gelen kelime.

ç. 123a/14

ç. fāyide 50b/03, 54b/15

[=3]

çift Far. İki, tek olmayan.

ç. 30a/06, 30a/07, 30a/14, 180b/15, 192a/13, 192a/13

[=6]

çīnī Far. Pişmiş kilden yapılma, sırlı yüzü çoğu zaman motifler ve çiçeklerle süslenmiş, levha veya mozaik hâlinde kaplama unsuru.

ç. 88a/01

[=1]

çiyan Eklem bacaklıların çok ayaklılar takımından, genellikle ışıktan kaçtığı için toprağın içinde veya taşlar arasında yaşayan, sarımtırak renkte zehirli böcek.

ç.+dan 78b/12

[=1]

çīze Biraz, biraz fazla.

ç. 97a/04

[=1]

çobān Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse.

ç.+ları 46b/02, 47b/05

ç.+laruñ 47a/03

[=3]

çobānsuz Çobanı olmayan.

ç. 47b/07

[=1]

çoġ Bk. **çoḳ**

ç. 179b/11, 39b/10

ç.+ı 109a/13

ç. ol- 109a/06, 162a/12

[=5]

çoġal- Azken çok olmak, çok duruma gelmek; artmak, bereketlenmek, fazlalaşmak, yükselmek, ziyadeleşmek.

ç.-maġa 85a/09

ç.-masun 45a/07

[=2]

çoḳ Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan; hayli, az karşıtı. Krş **çoġ**

ç. 6b/05, 12a/10, 19a/13, 37b/07, 38a/14, 40b/02, 41a/11, 45b/07, 45b/12, 51b/09, 56a/03, 72a/13, 74a/14, 81b/15, 85b/02, 88b/11, 93b/15, 103b/13, 109b/13, 113b/05, 126a/10, 142b/07, 143a/04, 143b/07, 146b/03, 149b/14, 150a/04, 152a/08, 157b/05, 159a/07, 162b/03, 164b/07, 165a/03, 174b/05, 180a/08, 181a/05, 183a/14, 189a/06, 193b/03, 195a/03

ç.+dan 46b/09

ç.+dur 150b/04, 57b/12

ç.+ı (çoġı) 165a/05

ç. idi 60b/14, 72a/13, 80b/15, 97b/08

ç. ol- 36a/02, 45b/09, 57b/07, 76a/05, 79a/09, 112a/15

[=54]

çoḳlıḳ Sayı veya ölçü yönünden çok olma durumu; çoğul, ekseriyet, kesafet, kesret, teklik karşıtı. Krş. **çoḳluḳ**

ç. 14a/09, 174b/01

[=1]

çoḳluḳ Bk. **çoḳlıḳ**

ç. 9a/14

ç.+a (çoḳluġa) 146b/09

[=3]

çorba Sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sulu bir yemek türü.

ç.+sı (baba çorbası) 190a/15

ç.+sı (buba çorbası) 58a/12

[=2]

çömlek Toprak tencere.

ç.+ünüñ (çömlegünüñ) 158a/10

[=1]

çūḫā Far. Yünden dokunmuş, tüysüz, ince ve sık düz kumaş. Krş. **çūḳā**

ç. 30a/12

[=1]

çūḳā Far. Bk. **çūḫā**

ç. 29b/15, 30a/06, 63a/04, 63a/05, 189b/10, 195b/02

ç. ḳumāş 191a/08

ç. ḳumāş idi 62b/03

ç.+sı 192a/13

[=9]

çuḳur Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer.

ç. 127b/04

[=1]

çuvāldūz Far. Çuval ve bunun gibi kaba dokumaları dikmekte kullanılan, ucu yassı ve eğrice, kalın, büyük dikiş iğnesi.

ç. 53a/05

[=1]

çü Far. Çünkü, mademki.

ç. 158b/07

[=1]

çün Far. Çünkü, mademki.

ç. 12a/04, 67b/09, 70a/03, 80a/12, 84a/09, 87b/10, 89a/12, 95b/03, 104a/04, 108b/13, 111a/04, 111a/11, 122b/12, 131a/06, 138b/04, 139a/01, 155b/14, 159b/07, 15b/11, 161a/12, 179a/09, 184b/04, 187b/02

ç. (anun-çün) 166a/01

ç. (ḥaḳḳı-çün) 23b/08, 23b/08, 23b/09

ç. (ḥaḳḳı çün) 11b/06

ç. (ḥuşūşı-çün) 81a/08, 187a/10, 200a/03

ç. (rāḥatı-çün) 198a/11

[=32]

çünki Far. Şundan dolayı ki, şu sebepten ki.

ç. 4b/02, 7b/04, 11a/07, 13b/10, 28a/12, 30b/13, 33a/01, 33a/05, 34a/10, 39a/14, 75a/09, 76b/01, 83b/08, 121b/01, 121b/03, 123b/07, 128a/14, 133a/11, 133b/07, 140b/14, 145a/02,

163a/02, 163a/15, 164b/15, 172a/04, 174a/09, 174b/03, 176b/11, 183b/06, 185a/01, 188b/04, 197b/15, 200a/14

[=33]

çünkim Far. Çünkü.

ç. 29a/12, 86a/15, 165b/05

[=3]

çürü- Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmak.

ç.-miş idi 200a/11

ç.-yince ḳadar 20b/10

[=2]

çürük Çürümüş olan.

ç. 172b/05

[=1]

D

da Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öge ile sonraki arasında "-den başka" anlamıyla ilişki kuran, ünlü uyumuna uyan bir söz; dahi.

d. 16a/04, 27a/08

[=2]

dā'ir Ar. Dönen, devreden.

d.+ine (sa'ādet dā'iri) 70a/03

[=1]

dā'ire Ar. (Tamlamalarda) Sınır içi, -nin hükmünü yürüttüğü alan.

d.-i sa'd-ı ekber 169a/09

[=1]

dād Ar. Adalet, doğruluk; şikâyet, sızlanma.

d. ('adl u dād eyle-) 53b/03, 103a/14

d.+ımı 170b/13

d.+ile ('adl u dād) 199b/13

d.+ların ('adl u dād) 33b/02

d. u feryād 19b/07

d. u feryād eyle- 126b/10

d.+uñı 163b/10

[=8]

dağ Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.

d. 149a/13

[=1]

daḫı "Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

d. 1b/08, 1b/13, 2a/05, 2b/14, 2b/15, 3b/03, 3b/06, 3b/08, 4b/07, 5a/02, 5a/06, 5a/10, 5b/03, 5b/14, 5b/15, 6b/01, 6b/14, 7a/04, 7a/10, 7b/02, 7b/04, 7b/06, 8a/01, 8a/05, 8a/11, 8a/12, 8b/03, 9b/05, 9b/11, 9b/12, 9b/15, 10a/09, 10b/05, 10b/07, 10b/12, 11b/06, 11b/13, 12a/01, 12a/02, 12a/07, 12a/15, 12b/10, 13a/05, 13a/07, 13a/13, 13b/12, 14b/03, 14b/06, 14b/09, 14b/11, 14b/13, 15a/05, 15a/06, 15b/03, 16a/02, 16b/11, 16b/13, 17a/11, 17a/12, 17a/13, 17a/15, 17b/09, 17b/11, 18a/14, 18b/09, 18b/13, 19a/01, 19a/05, 19b/11, 20a/01, 20a/03, 20b/14, 21a/05, 21a/11,

21b/08, 22a/08, 22a/13, 22b/10, 22b/12, 23a/05, 23a/14, 23b/03, 24a/01, 24a/03, 24a/10, 24a/12, 25a/03, 25a/04, 25a/08, 25a/10, 25a/13, 25b/06, 25b/09, 26b/04, 26b/05, 27a/01, 27a/08, 27a/09, 27a/12, 27a/13, 27b/08, 27b/09, 27b/13, 28a/01, 28a/04, 28a/09, 28b/08, 28b/10, 28b/15, 29a/01, 29a/06, 29a/13, 29b/12, 30a/06, 30a/13, 30a/15, 30b/10, 31a/07, 31b/01, 31b/14, 32a/05, 32a/09, 32a/11, 32a/14, 32a/15, 32b/04, 33a/13, 33a/15, 33b/02, 33b/04, 33b/11, 34a/05, 34a/07, 34a/13, 34a/14, 34b/05, 35a/09, 35b/02, 35b/05, 35b/06, 35b/08, 36a/11, 36a/14, 36b/05, 36b/08, 37b/11, 37b/15, 38a/04, 38a/08, 39b/02, 39b/04, 40a/01, 40a/06, 40a/07, 41a/01, 41a/07, 41b/03, 41b/07, 42a/02, 42a/04, 42a/10, 42b/02, 42b/10, 43a/09, 43a/14, 43b/02, 43b/03, 43b/15, 44a/01, 44b/07, 45b/01, 46a/08, 46a/11, 46a/13, 46a/14, 46b/05, 46b/12, 47a/09, 47a/13, 47b/05, 47b/15, 48a/02, 48a/11, 48a/14, 49a/01, 49a/01, 49a/08, 49b/05, 49b/14, 50a/06, 50a/13, 50b/02, 50b/08, 50b/12, 51a/03, 51a/07, 51b/15, 52b/02, 52b/15, 53b/10, 53b/13, 54a/04, 54a/06, 54a/11, 54b/05, 54b/10, 55a/09, 55b/02, 55b/08, 55b/14, 56a/03, 56a/09, 56a/11, 56a/13, 56b/10, 56b/03, 56b/06, 56b/11, 56b/13, 57a/01, 57a/08, 57b/01, 57b/09, 58a/09, 58b/04, 59a/02, 59a/11, 59b/05, 59b/10, 59b/13, 60a/02, 60a/04, 60a/10, 60a/11, 60a/13, 60a/15, 60b/04, 60b/09, 60b/13, 61a/01, 61a/06, 61a/08, 61a/10, 61a/12, 61b/01, 61b/03, 61b/08, 61b/10, 61b/12, 61b/13, 62a/11, 62b/02, 62b/06, 62b/09, 62b/12, 63b/10, 63b/13, 65a/09, 65a/14, 65b/03, 66a/02, 66a/04, 66a/10, 66a/13, 66b/06, 67b/05, 67b/11, 67b/12, 68a/11, 68a/12, 68b/03, 68b/13, 69a/02, 69a/09, 69b/14, 69b/15, 70a/09, 70a/11, 70b/07, 70b/11, 70b/13, 71b/04, 71b/09, 71b/15, 72a/14, 72b/05, 72b/07, 72b/10, 73a/02, 73a/05, 73a/14, 73b/09, 73b/12, 74a/09, 74b/01, 74b/05, 74b/09, 75a/07, 75a/09, 75a/13, 75b/06, 75b/07, 75b/10, 76a/03, 76a/06, 76a/14, 76b/07, 77a/03, 77a/10, 77a/12, 77a/12, 77a/14, 78a/08, 78a/12, 78b/02, 78b/02, 78b/06, 78b/13, 78b/14, 79a/01, 79a/02, 79a/03, 79a/06, 79a/07, 79a/08, 79a/13, 79b/01, 79b/01, 79b/08, 79b/11, 79b/12, 80a/04, 80a/09, 80a/10, 80b/12, 80b/14, 81a/04, 81b/04, 81b/06, 81b/11, 81b/14, 82a/14, 82b/02, 83a/08, 83a/09, 83a/09,

83b/09, 84a/03, 84a/05, 84b/02, 84b/05, 84b/06, 84b/11, 85b/01, 85b/02, 85b/04, 86a/05, 86a/15, 87a/02, 87a/04, 87b/06, 88a/02, 88a/09, 88b/03, 89a/02, 89b/01, 89b/03, 89b/04, 89b/10, 90a/10, 90a/13, 90a/13, 90a/15, 90b/03, 90b/13, 91a/09, 91a/13, 91b/09, 91b/10, 91b/13, 91b/14, 92a/02, 92a/05, 92a/09, 92a/13, 92b/06, 92b/08, 92b/09, 93a/03, 93a/15, 93b/04, 93b/05, 93b/11, 93b/13, 94a/01, 94a/05, 94a/08, 94a/10, 94b/04, 94b/05, 95a/06, 95b/02, 95b/11, 95b/13, 96a/10, 96a/13, 96a/14, 96b/15, 97a/04, 97a/14, 97b/09, 97b/13, 98a/02, 98a/05, 98b/09, 98b/13, 99a/01, 99a/15, 99b/04, 100a/02, 100a/07, 100b/14, 101a/09, 101a/10, 101b/01, 101b/05, 102a/13, 102b/03, 103a/01, 103a/05, 103b/04, 103b/06, 103b/10, 103b/14, 104a/07, 104a/08, 104a/10, 104a/15, 104b/01, 104b/05, 104b/05, 104b/09, 105a/06, 105a/09, 105b/06, 105b/13, 106a/01, 106a/04, 106a/09, 106b/07, 106b/08, 107a/05, 107a/06, 107a/07, 107a/08, 107a/11, 107a/15, 107b/01, 107b/06, 107b/11, 107b/13, 107b/15, 108a/04, 108a/13, 108a/15, 108b/06, 108b/10, 108b/15, 109a/01, 109b/02, 109b/04, 109b/05, 109b/06, 110a/02, 110a/04, 110a/13, 110a/15, 110b/03, 110b/04, 110b/05, 111a/02, 111a/06, 111a/09, 111a/11, 111a/13, 111b/03, 111b/11, 112a/06, 112b/11, 113a/03, 113b/10, 113b/12, 114a/01, 114a/01, 114a/03, 114a/11, 114a/14, 114b/01, 114b/02, 114b/04, 114b/08, 114b/15, 115a/01, 115a/06, 115b/05, 115b/10, 115b/13, 116a/04, 116b/05, 117b/01, 117b/08, 118a/05, 118a/07, 118b/06, 118b/11, 118b/11, 118b/14, 119b/04, 119b/14, 120a/15, 120a/15, 120b/11, 120b/14, 121a/04, 121a/09, 121a/15, 121a/15, 121b/15, 122a/04, 122a/05, 122a/06, 122b/08, 122b/14, 123a/02, 123a/03, 123a/09, 123b/02, 123b/15, 124a/03, 124a/08, 124a/14, 124b/02, 124b/04, 124b/04, 124b/06, 125a/01, 125a/09, 125b/01, 125b/05, 125b/10, 125b/12, 126a/06, 126b/07, 127a/02, 127b/07, 127b/11, 127b/15, 128a/02, 128b/04, 128b/14, 129a/10, 129a/12, 129b/01, 129b/12, 130a/13, 130a/14, 130b/01, 130b/06,

131a/01, 131a/07, 131a/15, 131b/05, 131b/13, 131b/15, 132a/01, 132a/08, 133a/04, 133a/09, 133a/14, 133b/04, 133b/05, 133b/09, 133b/14, 134a/01, 134a/04, 134a/06, 134b/10, 134b/11, 134b/14, 135a/03, 135a/06, 135a/08, 135b/07, 135b/08, 135b/11, 135b/13, 135b/15, 136a/04, 136a/04, 136a/06, 136a/11, 136b/02, 136b/05, 136b/06, 136b/07, 136b/08, 137a/05, 137a/06, 137a/07, 137b/10, 137b/11, 138a/01, 138a/07, 138a/08, 138a/14, 138a/15, 138b/03, 138b/06, 138b/08, 139a/03, 139a/09, 139b/09, 139b/10, 139b/15, 139b/15, 140b/01, 140b/08, 140b/14, 141a/05, 141a/10, 141b/02, 141b/04, 141b/06, 141b/15, 142b/04, 143a/05, 143a/12, 143b/05, 143b/07, 143b/09, 144a/02, 144a/04, 144a/06, 144a/14, 144b/04, 144b/10, 144b/11, 145a/02, 145a/14, 145b/15, 146b/02, 146b/07, 146b/14, 147a/09, 147b/04, 148a/01, 148a/07, 148a/08, 148a/15, 148b/05, 148b/10, 149a/06, 149a/07, 14a/01, 150a/05, 150a/09, 150b/03, 150b/07, 151a/14, 151b/01, 151b/03, 151b/04, 151b/05, 151b/07, 152a/01, 152a/08, 152a/09, 152a/14, 152a/15, 152b/08, 153a/11, 153b/13, 154a/05, 154a/08, 154b/05, 154b/06, 154b/07, 154b/15, 154b/15, 155a/06, 155a/11, 156a/02, 156a/06, 156a/07, 156a/09, 156a/10, 156b/01, 156b/03, 156b/04, 156b/09, 156b/13, 156b/14, 157a/08, 157b/04, 158b/13, 159a/10, 159a/12, 159a/13, 159b/02, 159b/11, 159b/12, 159b/13, 159b/15, 160a/06, 160a/15, 160b/07, 160b/08, 160b/10, 161a/02, 161a/11, 161a/13, 161a/15, 161b/10, 161b/14, 162a/10, 162a/13, 162b/01, 163b/09, 164a/06, 164a/10, 164a/13, 164b/06, 164b/13, 165a/05, 165b/09, 166b/05, 166b/06, 167a/12, 167b/03, 167b/07, 167b/13, 168a/03, 168a/05, 168b/02, 169b/01, 169b/04, 169b/05, 169b/11, 169b/12, 170b/02, 170b/07, 171a/04, 171a/06, 171b/07, 171b/11, 171b/12, 172a/02, 172a/13, 172b/05, 172b/06, 172b/13, 172b/14, 173a/05, 173a/10, 173b/15, 174a/08, 174a/09, 174a/14, 174b/04, 174b/06, 174b/10, 175a/05, 175b/04, 175b/08,

175b/08, 176a/02, 176a/02, 176a/04, 176a/13, 176a/15, 176b/13, 176b/14, 177a/03, 177a/04, 177a/14, 177b/01, 177b/03, 177b/08, 177b/11, 177b/12, 178a/01, 178a/02, 178a/09, 178a/12, 179a/02, 179a/07, 179a/10, 179a/13, 179a/14, 179b/02, 17a/08, 180a/01, 180a/03, 180a/05, 180a/07, 180a/09, 180b/12, 180b/13, 180b/15, 181a/11, 181a/12, 181b/01, 181b/14, 182b/08, 182b/10, 182b/14, 183a/07, 184b/07, 184b/08, 184b/10, 185a/02, 185a/15, 185b/10, 186a/01, 186a/09, 186b/03, 186b/05, 186b/08, 186b/09, 186b/13, 187a/01, 187a/12, 187b/03, 187b/06, 188a/11, 188b/09, 188b/11, 189a/02, 189a/06, 189a/06, 189a/08, 189a/11, 189b/03, 189b/10, 189b/15, 189b/15, 190a/02, 190a/09, 190b/13, 191a/09, 191a/13, 191b/02, 191b/03, 191b/05, 191b/07, 191b/10, 191b/12, 192a/01, 192a/04, 192a/07, 192a/08, 192a/11, 192a/13, 192b/02, 192b/02, 193a/03, 193a/07, 193a/09, 193a/10, 193b/01, 193b/03, 193b/06, 193b/08, 193b/09, 194a/11, 194a/15, 194b/04, 195a/01, 195a/02, 195a/04, 195a/09, 195a/12, 195b/01, 195b/05, 195b/06, 195b/09, 195b/12, 196a/14, 196b/02, 196b/13, 197a/11, 197a/11, 197a/14, 197b/10, 198a/02, 198a/06, 198a/12, 198a/14, 199a/05, 199a/09, 199b/10, 199b/12, 200a/02, 200a/05, 200a/10, 200a/10, 200a/15

[=907]

dāḫil Ar. İçinde, içinde bulunan kimse veya şey.

d. ol- 26a/08, 27a/15, 36b/11, 52b/05, 62b/15, 81a/04, 90b/12, 97a/09, 97b/15, 105a/04, 135a/15, 135b/01, 138a/05, 138a/12, 169a/09, 169b/09, 188b/07, 189a/02, 189b/06, 191b/15, 196a/02, 196b/15

[=22]

daḳḳ Ar. Vurma, çarpma.

d.-ı bāb eyle- 177b/01

[=1]

dāl Ar. İşaret eden, yol gösteren.

d.-ı-tīġ-ı āteş-tāb ol- 41b/14, 77a/09, 162a/06

d.-ı kılıç ol- 116b/08

d.-ı tīġ-ı āteş-tāb ol- 47b/10, 72a/03, 77a/14, 82b/10, 89a/04, 96a/06, 112a/07, 117a/01, 120b/02, 152b/12, 179b/06

d.-ı tīġ-ı āteş ol- 50b/09

[=16]

ḍalālet Ar. Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık.

ḍ. (rah-ı ḍalālet) 16b/12

ḍ. içre (rah-ı ḍalālet) 48b/06

[=2]

dām Far. Tuzak.

d. (ḥīle-i dām u tezvīr) 69a/15

d. u tezvīr 49a/05, 85a/15, 93b/03, 158a/08, 178b/12, 185a/06

[=7]

damaḳ Ağız boşluğunun üstünü tavan gibi kuşatan kısım.

d.+larından 38a/07

[=1]

dānā Far. Alim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

d. (ḫāce-yi dana) 69a/05, 138b/12

[=2]

dandi İsp. Züppe.

d. 49b/13

[=1]

dāne Bk. **tāne**

d. 5a/09, 36b/08, 39a/02, 71a/06, 180a/07

[=5]

danış- Bir iş için bilgi veya yol sormak, görüş almak; istişare etmek, müracaat etmek, meşveret etmek.

d.-sunlar 58a/11

[=1]

dar Genişliği, içine girecek şeye göre yetersiz olan, içine sığılmayan veya sığılması zor olan, geniş ve bol olmayan.

d. 6a/04, 40b/12, 41b/15, 119b/13, 186b/02

[=5]

dārāt Far. Debdebe, tantana, heybet, azamet.

d. birle (iḥtişām-ı devlet-i dārāt) 26b/01

d. birle (iḥtişām u devlet u salṭanat u dārāt) 69a/11

d. birle (‘izzet u ḥürmet-i salṭanat u dārāt) 64a/13

d.-ı devlet 105a/12

[=4]

ḍarb Ar. Vurma, vuruş.

d.-ı dest 99a/04, 110a/09, 114b/01, 170a/02, 173a/13, 174a/05, 194b/01

d.-ı meṣel 10b/13

[=8]

dārçīn Far. Defnegillerden, ana yurdu Güney ve Güneydoğu Asya olan, bilhassa Seylan ve Çin’de yetişen, yapraklarını dökmeyen kokulu bir ağaç.

d. 96b/14

[=1]

darla- Bunaltma.

d.-ma (!) 10b/13

[=1]

daru Buğdaygillerden, ufak taneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bazı yerlerde ekmeği yapılan bitki.

d. 146b/09

[=1]

dāsitān Bk. **dāstān**

d. ol- 49a/03, 177b/06

[=2]

dāstān Far. Hikâye, masal, destan. Krş. **dāsitān**

d. ol- 111b/10, 114b/13, 115a/09

[=3]

da‘vā Ar. Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yahut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma.

d. (merd-i da‘vā) 107a/01, 107a/02

d. (merd-i da‘vā it-) 106b/11

d. birle 40b/03

d. ile 89b/15

d. ile (merd-i da‘vā) 197a/06

d.+sı 134b/02

d.+sı (benlik da‘vāsı) 150b/10

[=8]

da‘vet Ar. Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

d.+e 145a/03

d. eyle- 84b/09, 145a/01, 145b/01, 176a/06

d. it- 131a/12

d. olın- 84b/07, 176a/10

[=8]

davran- Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak.

d.-acaḳ 75b/08

d.-duḳlarında 35b/01

[=2]

dayan- Zarar görmemek, varlığını korumak, hasar görmemek.

d.-amayup 50a/07

[=1]

dāyim Ar. Devam eden, devamlı, sürekli, fasılasız.

d. 1b/07, 55a/06, 67a/09, 6a/08, 71b/05, 7a/12, 93b/11, 102a/15, 106b/11, 113a/15, 121a/05, 158b/06, 165b/09, 166a/03, 194a/04

d. eyle- 55a/03, 80a/02

[=17]

dāyimā Ar. Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

d. 2a/01, 15b/02, 16a/01, 16b/04, 17a/06, 90a/06, 92b/01, 136b/09, 139a/04, 147a/08, 174b/06

[=11]

dāyimü’d-dehr “Zamanın sahibi” anlamında söz.

d. 55a/06, 64a/07, 118a/12, 130a/03, 136a/02

[=5]

dāyir Ar. Dönen, devreden.

d.+ine 142b/05

d.+ine (sa‘ādet dāyiri) 80b/02

[=2]

dāyire Ar. Bir yerde belli bir iş için ayrılmış bölüm.

d.+sine (sa‘ādet dāyiresi) 24b/04

[=1]

de Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimeden sonra gelen ve ilgi

kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. manalara gelen, kelimeden ayrı yazılan takı.

d. (ikisi-de) 24a/04

[=1]

de- 1. Bk. **di- 1**

d.-di 7b/03, 7b/05, 7b/06, 7b/13, 7b/13, 7b/15, 8a/12, 8a/13, 9b/12, 10a/04, 10a/09, 10b/01, 10b/03, 10b/05, 11a/07, 13b/10, 17a/10, 18a/12, 18b/08, 19b/09, 21b/08, 23b/03, 25b/01, 25b/11, 28a/07, 28a/08, 28b/15, 35b/05, 37b/11, 40b/10, 40b/13, 43b/07, 44a/08, 51b/03, 51b/06, 51b/07, 51b/12, 52a/04, 54a/11, 59a/11, 65b/12, 68b/03, 79a/01, 80b/02, 84b/02, 99b/07, 101b/03, 104a/07, 105b/05, 106b/10, 113a/12, 118b/11, 119b/12, 121a/06, 121b/03, 124a/03, 124b/02, 128b/05, 128b/14, 128b/15, 129a/04, 129b/15, 131b/05, 132a/09, 133a/13, 134a/07, 134b/13, 136a/03, 136b/10, 140a/10, 142b/15, 145b/15, 146a/08, 146a/12, 150a/06, 151b/05, 151b/07, 157b/10, 159b/12, 161a/12, 164a/11, 167b/10, 168b/10, 173a/03, 175a/02, 182b/03, 184a/03, 184b/08, 186a/01, 186a/09, 187b/12, 193a/01, 193b/07, 195a/03, 196b/10, 196b/12, 197a/10, 197b/10, 198a/03, 198a/11, 199a/01, 199a/10, 199a/11, 199a/13, 199b/03

d.-di-kim 6b/08, 86a/13

d.-digüñ 185b/09

d.-dikde 171a/14

d.-diler 25b/08, 35b/06, 36b/01, 39b/12, 42b/05, 43b/10, 46a/05, 48a/04, 73a/04, 85b/03, 85b/14, 102b/11, 104a/08, 104b/04, 108b/09, 111a/02, 111b/03, 114a/04, 121a/03, 125a/08, 125b/12, 129b/08, 130b/01, 131b/06, 133a/14, 133b/13, 139a/14, 149b/08, 152b/04, 153a/12, 153b/01, 154b/01, 156a/01, 160a/06, 165b/14, 166b/14, 172b/14, 174a/12, 175b/15, 177a/13, 182a/09, 182b/09, 183a/11, 184b/09, 187b/02, 187b/09, 191a/04

d.-dükde 174a/02, 176b/13, 181b/12, 183a/10, 183b/02, 191a/03, 197b/08

d.-dükleri 130a/01, 170b/09

d.-düklerinde 148b/07, 178a/01

d.-me 139a/10

d.-ndi 75b/03

d.-nilmişdür 70a/01

d.-rdi-ki 173a/11

d.-rler 173a/05

d.-rler idi 118b/03, 169b/15, 190b/07, 194b/07, 200a/08
d.-rler idi-ki 179a/10
d.-rler idi-kim 126b/05
d.-rsin (ne-dersin) 7b/01
d.-rsiñüz (ne-dersiñüz) 182b/02
d.-yelüm 110b/10
d.-yemediler 99a/02
d.-yen 76b/03
d.-yenler 120b/06
d.-yerek 52a/12, 82a/11, 82a/14, 87b/14
d.-yince 10b/03, 37a/12, 96a/07, 128b/09, 162a/02
d.-yü 3b/01, 4b/10, 5a/02, 6b/12, 6b/13, 7a/01, 7a/09, 10a/07, 8a/10, 8b/11, 9b/09, 10b/11, 11a/02, 11a/05, 12a/11, 12b/03, 12b/03, 15a/08, 15a/13, 15b/02, 15b/15, 16a/06, 16a/06, 16a/07, 16b/02, 16b/12, 17a/11, 17b/09, 18b/13, 19b/08, 20a/02, 20b/05, 23b/12, 25b/01, 25b/05, 25b/10, 27b/02, 27a/08, 28b/02, 28b/10, 29b/10, 30b/06, 31a/02, 31a/08, 32b/06, 37a/03, 39b/15, 41a/03, 41a/07, 41a/13, 41a/15, 42a/07, 42b/13, 43a/04, 43b/04, 45a/07, 46a/12, 46b/04, 48a/04, 48a/10, 49a/06, 50a/07, 51b/07, 51b/09, 52a/07, 52b/12, 53a/09, 53b/02, 54a/07, 56b/04, 56b/06, 58a/08, 58b/04, 58b/14, 59a/05, 60b/05, 60b/09, 60b/11, 64b/07, 69a/02, 69a/15, 69b/15, 72a/06, 72a/15, 72b/06, 72b/09, 72b/12, 74a/05, 74a/08, 74a/14, 74b/13, 75a/01, 75a/06, 76b/12, 76b/15, 78b/12, 79b/12, 81b/02, 81b/14, 82b/13, 84b/09, 84b/10, 85a/15, 86a/02, 86a/09, 86b/08, 86b/09, 86b/11, 86b/14, 86b/15, 87b/01, 88a/07, 89a/01, 89a/10, 89b/01, 89b/06, 89b/13, 91a/05, 92a/09, 94a/01, 98b/13, 100b/04, 101b/06, 101b/08, 102a/01, 103a/11, 103b/09, 104b/04, 105b/11, 107a/01, 107a/05, 107a/10, 108b/12, 110b/15, 111a/08, 112a/05, 114b/14, 115a/10, 115b/03, 116b/05, 117b/05, 118a/06, 118a/10, 119a/05, 119b/01, 120b/13, 122a/08, 122b/11, 124a/04, 124a/11, 124a/13, 124b/08, 125a/06, 125a/09, 126a/13, 126b/04, 126b/08, 127a/09, 127a/14, 128a/06, 128a/11, 129a/02, 129a/06, 129a/11, 129b/15, 132a/12, 134a/01, 137a/04, 137a/15, 137b/03, 139a/13, 140b/12, 141a/15, 144a/01, 145a/13, 145b/03, 145b/06, 145b/14, 147a/13, 147b/11, 148b/15, 149a/15, 149b/14, 150a/10, 150b/03, 150b/07, 150b/08, 152b/02, 152b/06, 153b/01, 153b/07, 154b/08, 154b/11,

155a/04, 157a/01, 157a/11, 157b/15, 158a/11, 158a/13, 158b/05, 158b/12, 159b/04, 160a/10, 160b/01, 160b/06, 161a/07, 161b/08, 162b/09, 162b/15, 164a/14, 164b/01, 165a/06, 166a/06, 166a/10, 167a/04, 168b/02, 168b/06, 169b/12, 169b/13, 170a/15, 171a/03, 171a/11, 172a/09, 172b/08, 174a/07, 175b/01, 175b/06, 175b/13, 176a/12, 176a/14, 177a/06, 178a/02, 179a/11, 180a/10, 180b/10, 182b/02, 184b/12, 184b/14, 186a/04, 187a/06, 191b/08, 194b/03, 195a/05, 197a/07, 198a/08, 198b/04, 198b/10, 199a/04, 199a/04, 199a/05

d.-yüp 6a/01, 6a/05, 6a/11, 6b/02, 7a/06, 9b/02, 9b/03, 11a/15, 11b/08, 12a/01, 12a/03, 12a/12, 14a/07, 14b/12, 17a/12, 20a/08, 21b/01, 22b/10, 23b/01, 23b/13, 28a/10, 28b/15, 31b/14, 33a/07, 33b/08, 34a/04, 35a/03, 37b/10, 42a/12, 44a/13, 47a/02, 47b/14, 50a/05, 50b/13, 56a/08, 56b/09, 56b/13, 61b/06, 62b/14, 64a/10, 66a/02, 67b/04, 67b/08, 67b/14, 68b/03, 69a/03, 73a/02, 75b/05, 77b/01, 77b/11, 78a/05, 79b/09, 81a/08, 81a/11, 81b/08, 82a/10, 83b/02, 84a/06, 87b/09, 88a/15, 88a/15, 92a/12, 95b/02, 96a/04, 96b/03, 97b/04, 97b/07, 98a/06, 98a/08, 98b/09, 100b/14, 101b/11, 102a/04, 102b/05, 104b/07, 105a/13, 105b/08, 106a/05, 109b/03, 113a/09, 113b/15, 115b/14, 116a/07, 116b/12, 118b/02, 120b/04, 120b/04, 121b/15, 122b/05, 122b/09, 123a/08, 123b/11, 125b/15, 128a/14, 129b/01, 130a/15, 131a/05, 133a/06, 134a/13, 135a/13, 137b/06, 137b/14, 139a/10, 145a/04, 147b/06, 148a/03, 148a/05, 148a/10, 148b/06, 150b/06, 152a/01, 152b/07, 156b/07, 157a/05, 157a/15, 158b/01, 159a/09, 159a/12, 159b/13, 162b/10, 163b/03, 163b/11, 165a/13, 167a/11, 172b/06, 175a/09, 176a/07, 176b/07, 177a/14, 178a/13, 178b/05, 179b/08, 182b/07, 182b/09, 183b/13, 184a/11, 184b/03, 185a/14, 185b/04, 188a/10, 188b/10, 191a/12, 192a/03, 193a/03, 195b/04, 197b/01, 198b/07

[=592]

2. Bk. **di- 2**

d.-di 22b/06, 25a/08

d.-diler 25a/08, 27a/09

d.-dükleri 14a/09, 24b/02, 157b/08, 169b/04, 170a/14, 173a/09

d.-rler idi 103b/02

d.-rsiñüz (ne-dersiñüz) 111a/06

[=12]

de'b Ar. Usul, tarz, âdet, gelenek.

d.-i cemīle 55a/10

d.-i nifāḳ 162b/07

d.+inden 176a/05

[=3]

debreş- Yeniden ortaya çıkmak, tekrar uyanmak.

d.-üp 49b/05

[=1]

dede Torunu olan erkek; büyükbaba, büyükpeder.

d. (İsḥāḳ Dede) 56b/10, 82a/02, 83b/03, 90a/12, 92b/15, 94a/14, 98a/02, 109b/14

d. ile (İsḥāḳ Dede) 101a/02, 107a/15

d.+nüñ (İsḥāḳ Dede) 92a/13

[=11]

def' Ar. Savma, savuşturma, kovma.

d. eyle- 100b/11

[=1]

def'a Ar. Kere, kez, bu sefer.

d. 19b/04, 45b/03, 99b/05, 145b/11

d.+da 38a/05

[=5]

defn Ar. (Ölü için) Gömme, gömülme.

d. et- 128b/08

d. eyle- 89b/11, 109b/15, 112b/12, 126b/15, 127b/04, 129a/04

[=7]

defter Ar. Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi.

d. 182b/09

d.+ine (lizme defteri) 149b/03

d.+lerinüñ 158a/15

[=3]

deg- Herhangi bir değerde olmak; karşılık olmak.

d.-er 126b/08

d.-er imiş 129b/09

d.-meden 160a/01

d.-mez imiş 95a/03, 130a/02, 148b/12

d.+mezine 30a/03

[=6]

deger Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre değdiği karşılık, bedel.

d.+ine 30a/03

[=1]

degiş- Başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek.

d.-üp 31a/09

[=1]

degişdür- Başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak.

d.-di 15a/04

[=1]

degnek Elde taşınacak incelikte düzgün ağaç; çevgen.

d. 124b/03

[=1]

degşir- Bk. **degşür-**

d.-üp 84a/01

[=1]

degşür- Bir araya getirmek, derlemek; toplamak. Krş. **degşir-**

d.-ince 155b/07

d.-mege 50b/04

[=2]

degül İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz; olumlu ve olumsuz çekimli fiiller üzerine gelerek olumlu fiilleri olumsuz, olumsuz fiilleri olumlu yapan bir söz.

d. 50a/15, 51b/04, 57a/01, 74a/13, 81a/13, 168b/14, 170a/09, 171b/06, 174a/10, 17a/12, 180a/14, 186a/13, 193a/03, 199a/09

d.+dür 11a/06, 11a/13, 12a/12, 12a/12, 16a/04, 31a/08, 40b/10, 75a/01, 81b/08, 84b/06, 111a/01, 117a/05, 121b/02, 123b/13, 124b/13, 142b/01, 153b/12, 167a/07, 167b/11, 182a/05, 182a/15, 185b/10, 186b/11, 187a/08, 188a/06, 188b/01, 188b/02, 197b/13, 198a/09, 198a/13, 200b/02

d.+em 9b/07

d. idi 34b/08, 64b/05, 168a/13, 176a/05

d. ki 126a/13

d.+ler idi 80a/06, 82b/09, 85a/11, 182b/11

d.+ler midiñüz 102a/03

d.+ler midür 132a/12

d.+lerdür 13b/04, 53a/09, 102a/01

d.+lerüz 4b/06, 53a/08, 67a/15, 101b/09, 132b/10, 153b/12

d.-mi 8a/02

d. mi 28a/15, 56b/12

d. midür 94a/01

d.+sin 168b/14, 170b/14, 171b/10

d.+üm 163b/02

[=74]

dek Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir, -e kadar, -e değin.

d. 130a/04, 143a/14, 157a/13

[=3]

delālet Ar. Delil, işaret, nişan.

d.+dür 150b/12

[=1]

delebiderek Çok hızlı ve güçlü bir şekilde hareket eden.

d. 97b/14

[=1]

Deli Muḥammed 16. yüzyılda denizcilik tarihinde önemli bir yere sahip olan kişi, deniz komutanlarından biri.

D. 35a/11, 35a/15, 35b/02, 35b/05, 35b/07, 35b/10, 36a/05, 36a/09, 36a/15, 37b/06, 62a/10, 62a/11, 71b/05, 71b/08

D.+i 35b/14, 62a/10, 62a/15, 71b/05

D. ile 62a/03

D.+üñ 35b/13

D. Re’īs 37a/06, 37a/10, 40a/07, 46a/06, 71b/01, 83b/10

D. Re’īsi 71b/02

[=27]

delikli Deliği veya delikleri olan.

d. ṭaş 39a/13, 76b/04

[=1]

Dellis Ar. Cezayir'in Bumerdes ilinin Dellis ilçesinde bulunan bir belediye. Krş. **Tennis**

D. 94a/06

D.+e 94b/05

D.+in (ġarb-Dellisi) 94b/05

D.+in (ġarb-ı Dellisi) 94a/06

[=4]

dellāl Ar. Bir malın satışının yapılacağını veya herhangi bir şeyi halka bildirmek için çarşı pazar gibi kalabalık yerlerde yüksek sesle bağırmakla görevli kimse.

d. u münādī etdir- 53a/02

[=1]

dem Far. Nefes, soluk.

d. (ol-dem) 59a/01, 59b/11

d.+inde 105b/03, 165b/06

[=4]

demir Bk. **dimür**

d.+lerin 137b/12

[=1]

demür Bk. **dimür**

d. 9a/10, 9a/13, 14b/02

d. buşşa 20b/11

d.+i 14b/11

d.+i (tüfenk demüri) 29b/15

[=6]

dene- Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak.

d.-mek 195a/03

[=1]

denil- Ad verilmek; söylenmek.

d.-di 3b/02

d.-mişdür 41b/08, 78b/03, 109a/05, 150b/11, 186a/15, 198a/12

[=6]

deñiz Yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, derya.

d. 100a/03, 104a/11

d. adamı 17a/13, 32a/02

d.+de 31a/07, 53b/13

d.+den 41a/08

d.+e 14b/12, 39b/09, 40a/02, 55b/12, 59b/08, 66a/12, 91b/09, 127b/01, 128b/09, 129a/03, 129a/12, 142a/05, 194b/02

d.+i 31a/01

d.+in 56b/02

d. yolı 12a/12, 16a/04

[=24]

deñlü Kadar.

d. 12a/11, 96b/07, 109a/06, 162a/12

d. (bu deñlü) 67a/13

d. (her ne-deñlü) 3a/13

d. (ne deñlü) 39b/09

[=7]

der-'aḳab Far.+Ar. Hemen, hemen arkasından, arkası sıra, akabinde.

d. 105b/01

[=1]

der-ḫazīne Far.+Ar. "Hazine içinde" anlamında söz.

d. eyle- 149b/09
[=1]

der-hemān Far. “Çabuk biçimde” anlamında söz.
d. 158b/09
[=1]

der-kelle Far. “Aklında, kafasında” anlamında söz.
d. 154a/05
d. it- 100b/14
[=2]

der-maḫzen Far.+Ar. “Deponun içinde” anlamında söz.
d. it- 78a/14
[=1]

der-maḳām Far.+Ar. “Konumunda, mertebesinde” anlamında söz.
d.-ı iḫfā 108a/01
[=1]

der-ṣanduḳ Far.+Ar. “Kutunun içinde” anlamında söz.
d. it- 66a/06
[=1]

derbend Far. Dar geçit, boğaz.
d.+i 163b/14
[=1]

derdimend Bk. **derdmend**
d. 9a/06, 112b/01
d.+in 198b/05
[=3]

derdmend Far. Derdi olan, dertli, üzüntülü. Krş. **derdimend**
d. 9a/15, 120a/11, 185a/12
d.+i 5b/12, 122a/13, 122b/10, 185a/07
[=7]

dermān Far. İlaç, şifa, deva, çare.
d. 11b/01
d. u şifā 147b/05
[=2]

dermeyān Far. Ortada.
d. it- 179a/08
[=1]

dert Far. İnsana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü.
d.+leri 49b/05
[=1]

deryā Far. Deniz.
d. 2b/09, 8b/03, 8b/06, 12a/07, 17a/14, 36a/01, 59b/13, 94a/09, 132a/02, 196a/13, 200a/09
d.+da 11a/03, 12a/07, 12a/09, 31a/05, 52a/01
d.+da (sevāḥil-i deryā) 103b/01
d.+dan 113b/11, 33a/10
d.+dur (ehl-i deryā) 125b/10
d.+lara 87b/11
d.+sı 41b/11
d.+sı (belā deryāsı) 117a/07, 146b/12
d.+sına 6a/06
d.+ya 126a/03, 127a/03, 127b/08, 193b/13, 200a/09
d.+ya (ka‘r u derya) 127b/06
d.+ya (rūy-ı deryā) 31b/01
d.-yı fikr 101a/13
[=33]

dest Far. El.
d. (ber-bālā-yı dest) 194b/05
d.+i-y-ile 194b/01

d.+i-y-ile(ḍarb-ı dest) 99a/04
d.+i-y-ile (ḍarb-ı dest) 170a/03, 173a/13
d.-i çengāl 125a/05
d.-i ḥaṭṭ 68a/08, 136b/04, 147b/06
d.+imüzle (ḍarb-ı dest) 114b/01
d.+ini 128b/12
d. ol- 149b/01
d.+ümle (ḍarb-ı dest) 174a/05
d.+üñle (ḍarb-ı dest) 110a/09
[=14]

dest-gīr Far. Elden tutan kimse, yardımcı, muin.
d. (bende-i dest-gīr ol-) 97a/13
[=1]

destūr Far. İzin, ruhsat, müsade.
d. ile 197a/01
d. vir- 128b/02
[=2]

devām Ar. Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme.
d.-ı devlet 151b/08
d.-ı devlet-i pādişāhāne 68b/15
[=2]

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.
d. 169a/13, 169b/02
d.+de 33a/11
d. dişi 60a/09
d.+yi 185a/09
[=5]

devlet Ar. Belli bir toprakta bir hükumet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk.
d. 2b/14
d. (devām-ı devlet-i pādişāhāne) 68b/15
d. (iḥtişām-ı devlet-i dārāt) 26b/01
d. (iḥtişām u devlet u salṭanat u dārāt) 69a/11
d. (ṣāḥib-i devlet) 137a/11, 137b/03
d.+de 140a/14
d.+e (bāb-ı devlet) 65a/15
d.+e (dīn-i devlet) 84b/01
d.+e (erbāb-ı devlet) 63a/12, 135a/03
d.+e (ricāl-ı devlet) 134a/11
d.-i ‘aliyye 29b/05, 135a/06
d.+inde 19a/15, 20a/06, 20b/04, 41a/11, 50a/07, 73a/13, 74a/02, 76b/14, 86b/05, 100b/02, 101b/07, 106b/09, 110b/13, 113b/06, 116a/11
d.+inde (devām-ı devlet) 151b/08
d.+iñüz (‘ömr-i devlet) 29b/02
d.+külāhı 61a/13
d.+üm (dārāt u devlet) 105a/12
d.+üñ (erbāb-ı devlet) 136a/06
d.+üñ (ṣāḥib-i devlet) 138a/07
d.+üñde (eyyām-ı devlet) 58b/11
d.+üñüzi (‘ömr u devlet) 148a/13
[=37]

devletlü Nimet ve mutluluğa ermiş ulu kimse.
d. 84b/03, 151b/15, 165a/12, 172b/08, 196b/07
[=5]

devr Ar. Dönme, kendi ekseni etrafında hareket etme; zaman.
d.-i adam 114b/13
d.-i bī-nihāye 2a/08
[=2]
devrān Ar. Dünya, felek.
d. 86b/14
d. (āyīne-i devrān) 7a/05
d.-ı ẕāt-ı şerīf 2a/14
[=3]
deyyūs Ar. Karısının veya çok yakını olan bir kadının namussuzluğuna bile bile göz yuman kimse.
d. 96a/07
[=1]
dıraḫt Far. Ağaç.
d.-ı müntehā 47a/06, 47a/08, 163a/10
[=3]
dırīġ Far. Esirgeme, kıyamama.
d. buyur- 21b/12
d. eyle- 118b/06
[=2]
di- Söylemek, söz söylemek; eyitmek. Krş. **de-**
d.-di 6a/02, 6b/01, 6b/07, 7b/01, 9b/06, 9b/08, 10b/08, 13b/15, 14a/13, 15a/02, 22a/06, 23a/10, 32a/03, 32a/05, 37b/06, 40b/07, 44a/07, 46b/10, 48b/12, 59a/10, 84a/05, 94b/12, 98b/03, 106a/04, 111a/07, 115a/14, 132a/08, 134a/07
d.-di-ki 171a/12
d.-di-kim 6b/04
d.-digimüz 106b/10, 107b/04
d.-digümüz 121a/08
d.-dikde 19b/10, 111a/11
d.-diler 4b/06, 13a/13, 13b/12, 146a/04, 14a/02, 33b/06, 35a/07, 36a/12, 39a/01, 43a/13, 55b/11, 59a/14, 98a/05 101a/10, 102b/03, 106a/01, 126b/13, 133b/05, 134a/04, 138b/14, 139a/11, 153a/11, 178a/10
d.-diler kim 3a/09, 4b/01
d.-diñüz 48b/04, 48b/12
d.-dügi 47b/04, 143b/10, 160b/15, 167b/09
d.-dügi gibi 143a/06, 166a/15
d.-dük 83a/14, 145a/12, 177b/09
d.-dük ise 145a/11
d.-dükde 9b/14, 21a/10, 32a/13, 100a/15, 100b/09, 102b/01, 104a/15, 111b/11, 116a/14, 121b/08, 122a/01, 133b/04, 133b/12, 134a/02, 134a/13, 145a/10, 145b/12, 156a/10, 161a/08
d.-dükden soñra 13a/14
d.-düklerinde 34a/01
d.-düklerine 130b/02
d.-düm 182a/15
d.-düñ-ki 10b/14
d.-meden 199a/14
d.-mediler ki 98b/15
d.-mediñüz 105a/10
d.-medük 150b/01
d.-mege 119b/15, 180a/01

d.-mek 25a/09, 55a/08, 74b/07, 112a/08, 112b/13, 166a/14
d.-mekdür 187b/15
d.-meleri 180a/13, 190b/04
d.-meleri-y-ile 117a/09
d.-melerinden 16b/03
d.-memişlerdür 148b/11
d.-memüzle 185a/12
d.-mesi 16a/14, 99b/13, 119a/03, 143b/08
d.-mesinden 90a/03, 188b/01
d.-mesine 130b/03
d.-mesünler ki 190b/07
d.-meyeler idi 135a/02
d.-meyelerdi 27b/06
d.-meyesin 42b/05
d.-meyüp 150b/10
d.-miş 110a/13, 141b/06, 148b/03, 149b/05, 150a/04, 151a13, 167b/06, 168a/02, 173b/08, 185b/08
d.-miş-ki 141b/07, 149a/15, 150b/02
d.-miş idi 16a/12, 47b/01, 120b/11, 143a/06, 179a/07, 189a/07
d.-miş idi-ki 75a/04, 120b/11, 200b/01
d.-miş idük 39b/01, 49a/15, 58b/10, 70b/13, 76a/15, 92a/02, 94b/01, 105a/02, 123b/08, 147b/01, 151a/04, 163b/04, 188b/06
d.-mişler 74a/03
d.-mişler ki 115a/07
d.-mişler kim 66b/15, 79b/02, 79b/10
d.-mişlerdi 32a/10
d.-mişlerdür 134b/04, 159a/02, 165b/10
d.-mişlerdür ki 165b/08
d.-mişsin-ki 150a/02
d.-r idi 109b/07, 116b/10, 157b/12
d.-rken 123b/04
d.-rler 54b/13, 57b/05, 84b/15, 112b/14, 120a/04, 139b/12, 162a/12
d.-rler idi 37a/05, 119a/02
d.-rler idi-ki 118a/06
d.-rler idi-kim 126a/11
d.-rler imiş 38b/14
d.-rmiş-ki 129b/13
d.-rse 9b/07
d.-rseñ 55b/04, 70b/05, 132b/11, 140a/11, 162b/03, 162b/07, 192a/05
d.-rseñüz 142b/05
d.-rsin 10b/11, 13b/11, 121b/02
d.-rsiñüz (ne-dirsiñüz) 172b/02
d.-rsiñüz 102b/01
d.-se-ki 199a/15
d.-seler 99a/04
d.-yen 96b/09, 142a/04
d.-yene 109b/07, 180a/10
d.-yerek 120b/01, 169a/11
d.-yince 179a/15
[=213]
2- Ad vermek, adlandırmak Krş. **de- 2**
d.-di-kim 14b/11
d.-digimüz 44b/13, 45b/02, 147a/01
d.-digümüz 171a/07
d.-diler ki 13a/10
d.-düginden 171b/04

d.-dükleri 20a/05, 44b/12, 64a/15, 113b/13, 121b/05, 140a/11, 154b/05, 166b/04, 169a/15, 191b/09

d.-mek 5b/02, 152a/06, 173b/11

d.-mekle 5a/05, 24b/12, 32a/07, 33b/09, 39a/12, 80a/02, 93a/09, 102a/14, 117b/12, 163b/14, 168b/07

d.-mesinden 171b/10

d.-mesünler ki 54a/05

d.-rler idi 43a/07, 45b/01, 103b/04, 132a/15, 157b/04

d.-rler imiş 32a/08

d.-rlerdi 21a/02

d.-rsin-ki 198a/05

[=41]

dībā Far. Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş.

d. 136b/07

[=1]

dibelik Büsbütün, tamamıyla.

d. 56b/03, 57b/09

[=2]

dīdār Far. Yüz, güzel yüz, çehre.

d. 21b/11, 32b/09, 92a/14, 94a/15, 152a/01

[=5]

dīde Far. Göz.

d.+ler 140a/10, 145a/08

d.+leri 173a/01

d.+lerinden 78a/04

[=4]

dīde-gūşa Far. Gözyaşı.

d.-yı başīret üzre 158a/12

[=1]

diger Far. Başka, öteki, öbür, sair.

d. (aḥvāl-i diger) 80a/08

[=1]

dik- 1. Bir cismi dik olarak durdurmak.

d.-di 193b/15

d.-düklerinde 137b/08

d.-düm 40b/09

d.-üp 37b/13, 70a/04, 76b/09, 88a/03

[=7]

2. Beklemek için birini bir şeyin başına getirmek.

d.-üp 63b/02, 91b/04, 107a/08

[=3]

diḳḳat Ar. Düşünceyi bir nokta üzerinde toplama, bir şey üzerinde düşüncesini toplayarak durma.

d.-i tām birle 32b/13

[=1]

dil Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ.

d. (yek-dil) 171a/06

d.+imüz 40b/07

[=2]

dil Far. Gönül, yürek.

d. 99a/09, 100b/06

d. (ḥikāyāt-ı dil-i nā-şād) 34a/09, 79a/12, 99b/15, 152a/09, 173a/08

d. (ḥikāyet-i dil-i nā-şād) 75a/08, 163a/02, 169a/01, 172a/04, 175a/10

d. (ṭatlu dil) 54b/05
d.+de 26a/12, 107a/11, 126a/09
d.+e 75a/11
d.+i (ḥikāyet-i dil-i nā-şād) 186b/02, 197a/12
d.+inden 28a/04, 109a/11, 131a/14
d.+lerde 49a/03, 79a/14, 88a/14, 111b/10, 114b/13, 115a/09
d.+lerinden 177a/06
[=29]

dil-dāde Far. "Ağlayan gönül" anlamında söz.
d.+leriñüze (muḥabbet-i dil-dāde) 21b/14
[=1]

dil-nüvāzlıḳ eyle- "Şefkatle yaklaşmak" anlamında söz.
d. 81a/11
[=1]

dilāver Far. Yürekli, cesur kimse, yiğit, kahraman.
d. 5a/06, 64b/13, 89a/02
d.+i 199b/02
d.+lerinden 105b/09
d.+lerüñ 170b/15
[=6]

dilāverān Far. Yiğitler, kahramanlar.
d. (ġāzī-i dilāverān) 140a/01
d. birle (ġāziyān-ı dilāverān) 169a/10
[=2]

dilber Far. Gönlü kendine çeken, güzel.
d. 51a/11, 193a/08
[=2]

dile- Birinden bir şeyin yapılmasını istemek; rica etmek.
d.-(!) 198b/10
d.-di 81a/09
d.-dügin 48b/08, 142a/14, 142a/14
d.-dükden şoñra 145a/03
d.-düm 181a/09
d.-medügin 48b/08
d.-mezlerdi 140b/15
d.-miş 140b/14
d.-rseñ 124b/02
d.-rsiñüz 143b/12, 154b/04
d.-yüp 185b/07
[=14]
'öẕr dile- 198b/10
[=1]

dilek Olması istenen şey, istek, arzu, talep, rica.
d. it- 151a/11
[=1]

dimür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan element. Krş. **demir**, **demür**
d. 62a/09, 192a/15
d.+e 76a/02, 119a/08
d.+i 36b/06, 120a/05
d. idi 191a/09
d.+lerin 39b/13, 120a/10
[=9]

dīn Ar. İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin

bütününü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

d. 16b/05, 23b/10, 53b/04, 67a/12, 79b/11, 80a/06, 82b/07, 92b/02, 101b/10, 126a/07, 130a/09, 142a/06

d. düşmānı 160b/04

d. düşmānları 136b/15

d.+i 60b/10, 60b/10, 187a/03

d.-i devlet 84b/01

d.-i mübīn 21b/06, 25a/13, 49a/11, 64a/04, 67a/13, 126a/08, 130b/13, 131b/10

d.+inden 14a/12

d.+ümüze 13a/12

[=28]

dinil- Söylenmek.

d.-di 5b/03

d.-müşdür 4a/05

[=2]

dinle- Bk. **diñle-**

d.-yiñiz imdi (dinleyiñizindi) 182a/10

[=1]

diñle- İşitmek için kulak vermek. Krş. **dinle-**

d.-(!) 177a/11

d.-di 175b/05

d.-imdi (diñleyindi) 199a/06

d.-ñüz 19b/10

d.-rseñ 198a/03

d.-rseñüz 111b/05

d.-yindi 172b/08

[=7]

diñlen- Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek.

d.-di 174a/03

d.-üp 72a/11

[=2]

dip Oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü; derin.

d. 89a/09, 161b/01

[=2]

dīrāz Far. Uzun.

d. it- 22b/14, 27b/08, 38a/02, 49b/08, 50b/05, 70a/15, 75b/11, 79a/04, 85a/03, 99a/08, 107a/11, 112a/11, 112b/09, 123b/13, 127a/04, 134b/05, 135a/11, 137a/09, 138a/11, 141a/07, 146a/15, 146b/06, 148b/03, 152b/14, 155b/10, 161a/12, 162a/08, 164b/14, 166b/04, 170a/06, 179a/09, 180b/10, 190a/10, 193a/05, 194a/05, 196b/12, 197a/08, 198a/15

[=38]

direk Destek veya taşıma vazifesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.

d. 62b/03, 62b/04, 62b/05, 63a/08

[=4]

diri Canlı.

d. ṭuṭ- 42a/02

[=1]

dirlik Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim.
d. 111a/08, 117a/08
d. eyle- 5a/08
[=3]

diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.
d.+i (deve dişi) 60a/09
d.+ine 186a/13
d.+lerin 50a/01
[=3]

dīvān Far. Büyük meclis, yüksek meclis.
d. 69a/08, 171b/01, 183a/08, 184a/05, 187a/09, 187b/13
d.+a 183a/06
d. eyle- 19b/09, 53b/14, 69a/04, 80a/13, 102a/07, 114b/15, 154b/15
d. içre 68b/15
d. it- 68b/12, 87a/05, 95a/15, 172a/12, 183a/05
d. olın- 138b/05
d.+uñ 183b/04
[=22]

dīvāne Far. Çılgın, deli, mecnun.
d. mi 177b/05
d.+si 69b/15
[=2]

dīvār Far. Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlem.
d.+a (dīvār dīvāra) 175b/02, 177a/02
d.+dan 177a/02, 178b/01
d. dīvāra 175b/02, 177a/02
[=6]

diyavalo Bk. **diyavolo**
d. 10b/09, 86b/04, 87a/11
d.+lar 137b/15
[=4]

diyavolo Rum. Şeytan. Krş. **diyavalo**
d. 19b/13, 118a/07, 128a/13
d.+lardan 46a/05
d.+laruñ 73b/13
d.+nuñ 19b/07
d.+yı 20a/05, 20b/04
[=8]

diz- Düzenlemek, hazırlamak.
d.-di 101a/15
d.-üp 183a/02
[=2]

diz Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.
d.+ine 172b/02
[=1]

dizil- Dizi durumuna getirilmek, dizme işi yapılmak; sıraya girmek.
d.-mişler idi 101b/02
[=1]

dobla Çift.
d. 62a/13
[=1]

dolu İçi boş olmayan; dolmuş, meşbu, pür.
d. 198a/14

[=1]

domuz İslamiyet'te eti haram olan, kalın derili, eti, yağı ve derisi için beslenen, ağır, hantal, memeli evcil hayvan, hınzır.

d. 74a/09

[=1]

donan- (Gerekli alet ve malzemesi) Tamam hâle getirilmek, teçhiz edilmek, donatılmak.

d.-an 49b/03

d.-dı 65a/14

d.-mış 25b/03, 63a/14, 94a/08

d.-up 49a/07

[=6]

donanma Bir devletin deniz kuvvetleri; armada.

d. 18b/02, 18b/03, 30b/15, 84a/10, 114a/02

d.+da 70a/13

d. ile 19a/02, 84b/12, 98b/07

d. mı 18b/07

d.+sı 19a/01

d.+sı (İspanya donanması) 183a/14

d.+ya 87a/03

[=13]

donat- Bir şeyin iş görebilmesi için gereken nesneleri, gereçleri katmak; teçhiz etmek.

d.-dılar ki 48a/13

d.-mışlar idi 35b/02

d.-up (donadup) 19a/11, 20a/09, 23a/02, 34b/05, 39a/03, 40b/03, 51a/04, 85b/07, 94a/03, 94b/12, 114a/05, 137b/11, 151b/10, 184b/06, 194b/08, 196b/13

[=18]

dost Far. Birini riyasız ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse.

d.+a 78b/05

d.+laruz 7b/04

[=2]

dostlaş- Dost durumuna gelmek, dost olmak.

d.-ur idi 196b/06

d.-urlar idi 21a/04

[=2]

dostlıḳ Dost olma durumu; mihribanlık, ülfet. Krş. **dostluḳ**

d. 9a/05

[=1]

dostluḳ Bk. **dostlıḳ**

d. 6a/11

d.+a (dostluġa) 145a/12

[=2]

doyumlıḳ Doyulacak miktarda olan Krş. **doyumluḳ**

d. 191a/12

[=1]

doyumluḳ Bk. **doyumlıḳ**

d. 91b/14

[=1]

dög- Topa tutmak; canını acıtmak.

d.-diler 72b/02

d.-e 34b/12, 34b/12

d.-erek 121a/01

d.-mege 110a/14

[=5]

dögin- Aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak, kendi kendini dövmek.

d.-mez idi 15b/08

[=1]

dögüş- İki silahlı kuvvet çatışmak.

d.-e 113a/01, 113a/01, 165a/15, 165a/15

[=4]

dök- 1. Gözyaşı akıtmak.

d.-di 175a/04

d.-üp 6b/07, 160b/07

[=3]

2. Bir kenara bırakmak.

d.-erlerdi 12b/13

[=1]

3. Bir bölgeye insan yığmak.

d.-mişdür 45b/03

d.-üp 41a/08, 76b/05, 95b/01

[=4]

4. Bırakmak.

d.-dügi 87b/12

[=1]

‘asker dök- 95b/01

[=1]

dökil- Kır, sokak vb. yerlerde insanlar çokça birikmek. Krş. **dökül-**

d.-diler 92a/12

d.-üp 98a/07, 179b/05, 183b/15, 187b/15

[=5]

dökül- Bk. **dökil-**

d.-diler 96a/05

d.-en 77a/12

d.-ince 77a/08

d.-üp 117a/01

[=4]

dön- 1. Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek.

d.-di 101b/13

d.-diler 171a/07

d.-üp 51a/13, 72b/07, 88a/02, 190a/13

[=6]

2. Geri gitmek, geri gelmek.

d.-diler 50a/13

d.-diler ki 40a/02

d.-dügimüzde 50a/02

d.-düñ 145b/01

d.-erüz 152b/03

d.-üp 34b/14, 86a/05, 86b/14, 145b/04, 166b/08

[=10]

3. Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak.

d.-di 11b/08

d.-diler 112a/01

d.-üp 26a/06

d.-üp-de 11a/05

[=4]

dönüş Dönmek işi.

d. 40a/02, 152b/03

d. eyle- 191a/12, 195b/04

d. it- 46a/09, 62b/14

[=6]

dörder Dört sayısının her birine dört veya her defasında dört tane anlamına gelen üleştirme şekli.
d. (yigirmi dörder) 59b/03, 189a/09
[=2]

dördünci Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan.
d. 2a/07, 23a/11, 62b/07
[=3]

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı.
d. 2a/05, 5a/09, 22b/15, 27b/09, 27b/10, 30a/12, 36b/09, 38a/01, 38a/07, 39a/07, 41a/12, 41b/12, 42b/09, 44b/06, 44b/06, 47a/04, 48b/15, 49a/14, 49a/15, 61a/12, 61b/08, 62b/02, 62b/12, 87b/07, 94a/08, 94b/15, 95a/09, 96b/12, 97b/09, 97b/10, 135a/04, 137b/01, 137b/04, 137b/06, 138a/02, 161b/02, 164a/06, 180b/02, 185a/08
d. (on dört) 42a/08, 42b/09, 43a/02, 61a/13, 90b/05, 194a/08
d. (on dört biñ) 125a/12
d. (üç dört) 175b/07
d. (üç dört-yüz) 41b/13
d. (üç dört yüz) 37b/01, 82b/05, 109b/01, 109b/09, 125a/15
d. (yigirmi dört) 22b/15, 31b/02, 118b/15, 119a/01
d. (yigirmi dört biñ) 24a/09
d. beş 51a/09
d.+i (dördi) 37a/10
d.+i-de (dördi-de) 62b/08
d.+imüzi (dördimüzi) 41a/06
d.+in (dördin) 40a/08, 40b/04
d.+üni-de (dördüni de) 96b/07
d. yüz 26a/04, 96b/15
d. yüz ḳadar 97a/03
d. yüz yetmiş ṭoḳuz 60a/11
d. yüz yigirmi beş 43a/15, 196a/08
[=71]

döşe- Bir şeyi sokmak.
d.-diler ki 117a/05
d.-diler kim 155b/10
d.-yüp 144b/12
[=3]

döşen- Döşeme işi yapılmak.
d.-di 65a/05
d.-üp 131a/14
[=2]

döşet- Döşeme işini yaptırmak.
d.-diler 29a/05, 63a/04
d.-diler ki 89a/12
d.-üp (döşedüp) 136a/04
[=4]

dū Far. İki
d. 143a/01, 173a/02
[=2]

du‘ā Ar. Güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz.
d. (ḫatm-i du‘ā eyle-) 66a/02
d. (ḫayr du‘ā al-) 53a/05, 53b/11, 54a/11

d.+dan 142b/10, 182a/01, 188a/09
d.+dan (ḫayr dua) 83b/01, 143b/14, 148b/02
d. et- 23a/15, 59a/03, 91a/09
d. eyle- 160b/03, 172a/06
d. it- 147a/14, 184b/15, 191b/08
d.+lar 28a/04, 101a/11, 155a/04
d.+lar (hayr dua) 151b/09
d.+lar et- 61b/06, 61b/06, 79b/09, 98a/08, 131a/14, 156b/11, 157a/15
d.+lar eyle- 7a/01, 59a/05, 64a/11, 65a/02, 69a/01, 91a/05, 103a/12, 104b/07, 108b/13, 136a/01, 137a/04, 149a/15, 156b/07, 157a/02
d.+lar it- 30b/06, 64a/05, 6b/05, 82a/10, 85b/13, 116b/05, 118a/15, 121a/04, 136b/09
d.+ñuz 82b/01
d.+sıdur 24b/03
d.+sın (ḫayr du'āsı) 142b/06
d.+sın (ḫayr du'āsın al-) 55b/06
d.+sın al- 22b/04, 60a/02
d.+sına 24b/01, 24b/03, 134a/12, 139a/04
d. u ş̲enā 136b/12
d. u ş̲enālar 182b/12
d. u ş̲enālar eyle- 59a/01
d.+ya 33b/05, 54a/13, 83a/07, 94b/09, 99b/07, 165a/13
d.+yı 58a/15
d.-yı-ḫayr 29b/09
d.-yı ḫayr 55a/12, 68a/13
d.-yı ḫayr-ile 4a/04
d.-yı ḫayr ile 130a/14
[=77]

du'ācı Biri için Allah'a dua eden kimse. Krş. **du'ācu**
d.+ña 149a/13
d.+ñuz 29b/04, 35b/04, 131b/08
d.+ñuzdan 149b/02, 174b/03
d.+ñuzdur 21a/06
d. ol- 132a/08
[=8]

du'ācu Bk. **du'ācı**
d.+ñ 195a/01
[=1]

Duduġlu Cezayir'in Biskra vilayetinde bir köy.
D. pāzārı 155a/05
[=1]

dur- Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek; tevakkuf etmek.
d.-masına 76a/05
d.-uruz 89b/06
[=2]

dücāce Ar. Tavuk.
d. gibi 88b/13
[=1]

düglegü Kelek kavun.
d. 83a/01
[=1]

dügün Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan şenlik, velime, sur.
d. 52b/01, 52b/12
d. bayram 85a/08
d. bayram eyle- 60b/13, 74a/10

[=5]

düken- Elinde kalmamak; bitmek.

d.-di 72b/04

d.-üp 110b/03, 140b/03

[=3]

dükkān Ar. İçinde perakende öteberi satılan veya küçük imalat yapılan iş yeri.

d.+a 8a/04

d.+da 7b/09, 7b/11, 8a/14

d.+uñ 8a/05

[=5]

dülger Far. Yapıların kapı, pencere dışındaki kaba tahta ve ağaç işlerini yapan usta.

d. yonḳası gibi 112a/13

[=1]

dümen İtal. Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça.

d. 36a/08, 75b/10

[=2]

dün İçinde bulunulan günden bir önceki gün.

d. 40b/07

[=1]

dünyā Ar. 1. İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

d. 1b/06, 12b/03, 21b/10, 129b/09

d.+da 30b/05, 54a/04, 60b/11, 100b/04

d. ḳadar 10a/04

d.+ya 111b/08

d.+yı 159b/04

[=11]

2. Hayat.

d.+da 4a/02, 4a/05, 24b/02, 25b/11, 59a/04, 64a/06, 90a/04, 124a/13, 141a/15, 147b/11, 157a/01, 160b/02, 171a/03, 174a/13, 199b/15

[=15]

3. İnsanın içinde yaşadığı kendine has duygu, düşünce, hayal vb. hallerin bütünü.

d.+lar 30b/04, 32b/08, 82a/03, 192a/05

[=4]

dünyālıḳ Dünyada geçimi sağlayan para, mal mülk gibi şeyler.

d. 19a/08

[=1]

dünyevī Ar. Dünya ile ilgili, dünyaya ait, dünyaya mensup.

d. 64a/13

[=1]

dürlü Çeşitli, muhtelif.

d. dürlü 198b/11

[=1]

dürül- Sarılmak, katlanmak; toplanmak.

d.-mesi 158a/15

[=1]

dürüst Far. Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru.

d. 182a/05

d. eyle- 69b/03

d. it- 77b/14

[=3]

düş- 1. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek.

d.-di 146b/04

d.-dügin 15a/06

d.-dükde 43b/12

d.-en 21b/12

d.-erek 117b/01

d.-mez 183a/15

d.-üp 39a/11

[=7]

2. Düşkün, fakir vb. duruma gelmek.

d.-mişden 15b/04, 164b/03

[=2]

3. Biriyle yaşama, çalışma, birlikte olma durumunda kalmak.

d.-evüz 16a/05

[=1]

4. Olmak, olumsuz bir duruma girmek.

d.-di 16a/09, 27a/03, 89b/10, 112b/08, 122b/04, 165a/03

d.-dükde 141a/14

d.-eceginden 16a/09

d.-üp 5b/10, 16b/04, 27a/01, 165a/07, 184a/01

[=13]

5. Yola çıkmak, ardına düşmek.

d.-di 146b/15, 194a/13

d.-diler 49b/04

d.-dük 167a/05

d.-düm 105a/12

d.-erler 152b/02

d.-mekle 17a/01

d.-üp 19a/02, 55a/12, 108a/07, 176b/15

[=11]

6. İçine şüphe gelmek.

d.-üp 23a/13, 43a/02, 51a/13, 77a/05, 86a/01, 117b/02, 165a/06, 176a/04, 181a/02

[=9]

7. Pay kalmak.

d.-di 57b/03

d.-ecek 61a/10

d.-er idi 89a/11

[=3]

8. Konuşulur duruma gelmek.

d.-dük ise 75a/11

[=1]

9. Yakışık almak.

d.-er mi 125a/03

d.-er miydi 101b/09

[=2]

10. Ayağa kapanmak.

d.-üp 132b/02

[=1]

11. Denk gelmek.

d.-üp 135b/06, 158b/14

[=2]

12. Kılıç çekmek.

d.-diler ki 169a/13

d.-diler kim 152b/13

[=2]

ḫacīl düş- 16a/09, 16b/04, 184a/01

ḫavf düş- 51a/13, 86a/01, 165a/06

ıżṭırāba düş- 16a/09, 27a/03

ḳorḳu düş- 77a/05

ḳorḳuya düş- 27a/01

maẕhar düş- 55a/12

şehīd düş- 5b/10, 112b/08

[=13]

düşin- Aklından geçirmek, göz önüne getirmek; kurmak. Krş. **düşün-**

d.-di 198b/11

[=1]

düşmān Far. Birine karşı iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım.

d. 28a/12, 51b/01, 107b/14, 120a/03, 126b/13, 139b/11, 195a/02, 199a/07

d.+a 78b/04, 108b/14, 137a/03, 144a/09

d.+a ṭoġru 161b/11

d.+dan 51b/15, 123a/07, 168b/13

d.+ı 19b/07, 19b/13, 20b/04, 23b/10, 38b/12, 87a/11, 103b/14, 120a/04, 183a/03

d.+ı (dīn düşmānı) 160b/04

d. it- 141a/11

d.+lar 141b/15

d.+ları 53b/04, 67a/12, 80a/06, 82b/07, 92b/02

d.+ları (dīn düşmānları) 136b/15

d.+ların 130a/09, 142b/08

d.+larına 101b/10

d.+larına göre 126a/07

d.+larından 68a/14, 79b/12

d.+larınuñ 16b/05

d.+laruñ 101a/09, 121a/02

d.+um 160b/05

d.+umdur 141b/11

d.+uz 199a/07

[=46]

düşmānlıḳ Düşman olma durumu.

d. eyle- 185b/01

d. üzre 160a/09

[=2]

düşün- Bk. **düşin-**

d.-di 167a/13, 167a/13

d.-üp 28a/04, 144a/08

[=4]

düşür- 1. Ayrı kalmak.

d.-mediler 15a/12

[=1]

2. Denk getirmek.

d.-üp 70b/15

[=1]

3. Yönlendirmek.

d.-di 84a/09

[=1]

4. Utanç içinde kalmak.

d.-me (!) 197a/06

d.-mediñüz 175a/07

[=2]

düşvār Far. Zor, güç.

d. ol- 42b/01

[=1]

düz Girintisi çıkıntısı olmayan, müstevi.

d. 47a/05

[=1]

düz- 1. Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak.

d.-di 190a/05

d.-di-ki 27b/09

d.-üp 13b/01

[=3]

2. Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek.

d.-mege 59b/09

d.-üp 3a/15

[=2]

3. Ayarlamak.

d.-di 156b/09

d.-mek üzre 168a/13

d.-üp 33a/14, 63a/12, 100a/01

[=5]

düzen Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum; nizam, sistem.

d. 103a/02, 177b/03

d.+dür 168a/04

[=3]

düzenlik Dirlik; işler hâl.

d. it- 174a/06

[=1]

düzil- Düzme işine konu olmak veya düzme işi yapılmak.

d.-di 65a/07

[=1]

E

e'imme Ar. İmamlar.

e.-i mühimme 45a/15

[=1]

ebdān Ar. Bedenler, vücutlar.

e. (ṣıḥḥat-ı ebdān bul-) 44b/02

[=1]

ebedī Ar. Sonsuz, ölümsüz, baki.

e. (kāfir-i ebedī) 123b/03

e. (ḳovarnador-ı mel'ūn-ı ebedī) 9a/08

e. (mel'ūn-ı ebedī) 11a/07

e.+ler (kāfir-i ebedī) 50b/12, 73a/11

e.+ler (la'īn-i ebedi) 112a/04

e.+ler (mel'ūn-ı ebedī) 86b/13, 115b/02

e.+lere (kāfir-i ebedī) 41b/14

e.+lerine (kāfir-i ebedī) 49a/04

e.+lerle (kāfir-i ebedī) 112b/10

e.+lerüñ (kāfir-i ebedī) 67a/12, 95a/13

e.+lerüñ (kāfir-i ebedīler) 16a/01

[=14]

ebedīler Ar. Sonsuzlar, ölümsüzler.

e. (kāfir-i ebedīler) 14a/01

e.+üñ (kāfir-i ebedīler) 16b/01

[=2]

ebedü'l-ābād Ar. "Sonsuz bir şekilde" anlamında söz.

e. 20a/07, 20b/10, 48b/06

[=3]

ebrīşum Far. Bükülmüş ipekten iplik.

e. 37b/13

[=1]

Ebū Bekr Ar. İlk Müslümanlardan, Hulefa-yi Raşidîn'in birincisi.

E. 2a/06

[=1]

ecdād Ar. Atalar, dedeler, cedler.

e.-ı pāk 21b/07

e.+ına (bayīn-i ecdād) 132b/08

[=2]

ecel Ar. Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi.
e. 109a/13, 180a/04
e.+den 103b/11, 188a/04
e.+e 38a/13, 169b/05, 180a/03
e.+i-y-ile 153a/11
e. teri 175a/04
e. terzisi 109a/14
[=10]
ecil Ar. Bu sebepten.
e.+den 11b/14, 17b/13, 81a/11
[=3]
ecnebī Ar. Yabancı.
e. 186a/07
[=1]
ecr Ar. Bir iş karşılığında verilen ücret; manevi karşılık.
e.-i ʻaẕīm 100b/12
[=1]
ecsād Ar. Cesetler, bedenler.
e.+ı 179b/13
[=1]
ecsām Ar. Cisimler.
e.-ı nā-pāk 83a/02, 126a/02, 126b/14, 127a/01, 127a/05, 127a/13, 127b/01, 127b/03, 142a/05
[=9]
ecved Ar. Çok (daha, en, pek) iyi olan; yiğit.
e. 148a/14, 149a/05
e.+lere 148a/04
e.+lerine 148a/01
[=4]
e. eyle- 143a/13
e.+ler 199b/06
[=2]
edā Far. Tarz, üslup, davranış veya anlatış biçimi.
e. eyle- 131a/08
[=1]
ednā Ar. Çok (daha, en, pek) aşağı, adi.
e. 96b/08
e.+sı 90b/13
e.+sı-y-ıla 91b/12
e.+sına 60a/04
[=4]
efʻāl Ar. Fiiller, yapılan işler, eylemler.
e.-ı ḳabīḥa 181a/06
[=1]
efendi Rum. Sahip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sahip; Erkek isimlerinden sonra bey yerine kullanılan ünvan sözü. Krş. **efendü**
e. 81b/05
e.+ler 100a/08, 131b/03, 131b/08, 153b/10, 156a/06, 156b/07, 176a/08, 183a/09
e.+lerimüz 84b/09
e.+me 143b/14
e.+müñ 147b/10
e.+müz 153b/11
e.+müz ise 143b/05
e.+müzdür 143b/05
e.+müzüñ 182b/04, 186b/11
e.+nüñ 176a/05
e.+si 122a/13, 123a/01

e.+sine 121a/14
e.+sinüñ 122a/10, 123b/04
[=23]

efendü Bk. **efendi**
e.+m 29b/01, 148a/12, 149a/11, 149a/15, 151a/11
e.+msin 198a/06, 198b/10
e.+müñ 197a/07
e.+ñ 122a/02
[=9]

efgende Far. Yıkık duruma gelmiş, yıkılmış.
e.+si (bende-i efgende) 160a/11
[=1]

efkār Ar. Fikirler, düşünceler.
e.+ı 3a/06
e. u elem 113b/10
[=2]

efzūn Far. Fazla, çok.
e. 10a/14, 55b/02, 61b/01, 64a/11, 67a/13, 94a/11, 103a/12, 117a/15, 126b/01, 133a/07, 156b/05, 156b/10, 188b/14, 196b/14
e. idi 169b/03, 179b/11
[=16]

eg- Düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek.
e.-üp 82b/06
[=1]

ege Maden, taş gibi şeyleri işlemekte, yontup düzeltmekte kullanılan ince dişli, yüzü çizgi çizgi olan, sert çelik alet.
e.+lerin 120a/05
[=1]

eger Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.
e. 4b/13, 7b/01, 7b/06, 7b/13, 8a/10, 8a/11, 9b/07, 10b/02, 14a/02, 18a/10, 27b/04, 28b/13, 33a/03, 33b/15, 34b/06, 35b/03, 42b/03, 43b/02, 43b/04, 50a/02, 51b/07, 56a/15, 56b/07, 66b/08, 71b/04, 73b/08, 84b/07, 95a/11, 97a/11, 99a/14, 100a/12, 104a/07, 106b/13, 108b/05, 110a/07, 110b/10, 110b/11, 110b/13, 111b/05, 114b/06, 115a/08, 115b/10, 119a/03, 121b/09, 125a/07, 127b/12, 128b/13, 129a/09, 131a/02, 132b/10, 132b/12, 137a/14, 142b/04, 143b/06, 145b/03, 145b/11, 145b/15, 151b/02, 153b/01, 154b/08, 162b/02, 162b/05, 162b/07, 162b/13, 168b/08, 171b/02, 172b/03, 178a/03, 179a/04, 183b/09, 185a/10, 185b/13, 186b/09, 186b/13, 192b/14, 198a/03, 198a/14, 199a/08
[=78]

egin Sırt, arka.
e.+ine (egnine) 64b/01, 69a/09, 138b/08
e.+lerine 68b/15, 87b/15
[=5]

eglen- 1. Bir yerde durmak, beklemek; tevakkuf etmek.
e.-di 15a/10
e.-diler 28b/11
e.-evüz 4b/05
e.-mege 166b/12
e.-melerine 4b/09
e.-sün 15b/01
e.-üp 16b/15, 17b/12, 140b/02
e.-ürler iken 56a/15
e.-ürüz 33a/03
[=11]
2. Neşeli, hoşça vakit geçirmek.
e.-üp 163a/09
[=1]
3. Oyalanmak.
e.-meyüp 189a/07
[=1]

Egriboz Ege Denizi'nde Yunan Yarımadası'nın doğu kıyısına çok yakın büyük ada.
E.+a 24b/12
E.+a idi 5b/05
[=2]

eḥad Ar. Kişi, kimse, şahıs.
e. (ferd ü eḥad) 13b/05
[=1]

ehl Ar. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemaat.
e. (sükkān u ehl-i beled) 68b/11
e.+i 106a/12, 127a/13
e.-i beled 83a/06, 92a/10, 92b/11, 140b/09, 173a/11, 174a/03, 200a/07
e.-i beledli 80a/03, 81b/11, 98a/07, 118a/15, 120a/15, 135b/07, 149a/01, 155a/03, 173b/13, 175a/14, 180b/09
e.-i beledlü 60b/12, 175a/06, 181a/02
e.-i Cezāyir 182a/10
e.-i deryā 125b/10
e.-i ḥāl 143b/13, 198a/12, 198a/12
e.-i İslām 152a/05
e.-i tevārīḫ 84b/13
e.-i vilāyet 26b/04
e. u 'iyāl 184b/01
[=33]

ehlen Ar. "Hoş geldin, merhaba" anlamında kullanılan söz.
e. 98a/08, 102b/11
[=2]

ejder Bk. **ejderhā**
e. 120b/02
e.+leyin 161b/12
e. ol- 85b/03
[=3]

ejderhā Far. Milletlerin hayal gücüne göre değişik şekillerde tasarlanan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılana benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç masal canavarı; büyük yılan. Krş. **ejder**
e. 123b/01
e.+ya 112a/01
e.+ya (yedi başlu ejderhā) 88a/02
[=3]

ek- Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek.

e.-er idi 15b/06

[=1]

ekābir Ar. Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar.

e.+lerine 173a/11

e. u a‘yān 132a/14, 183a/07, 186b/05, 200a/05

e. u a‘yān ile 200a/15

[=6]

ekber Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.

e. (Allāhu ekber) 152b/10

e. (ġazā-yı ekber) 164a/12

e. (na‘ra-yı Allāhu ekber) 96a/02, 155b/08

e.+de (ġazā-ı ekber) 38a/13

e.+e (dā’ire-i sa‘d-ı ekber) 169a/09

[=6]

ekil- Ekme işi yapılmak.

e.-en 15b/08

[=1]

ekin Buğday, arpa vb. tahılların, tohumlarının tarlaya atıldığı andan harmana kadarki durumlarına verilen isim.

e. 15b/07

e.+i 15b/08

[=2]

ekinci Ekin ekip biçmekle uğraşan kimse, çiftçi, rençper.

e. 179b/08

[=1]

ekl Ar. Yeme.

e. et- 111b/15, 162b/04

e. it- 7b/14, 47b/01, 172a/13

[=5]

ekmek Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

e. 17a/06

e.+idür (ekmegidür) 142a/10

[=2]

eknāf Ar. Taraflar, yönler.

e.+a (eṭrāf u eknāf) 79a/14, 164a/15

e.+da (eṭrāf u eknāf) 139b/09

e.+dan (eṭrāf u eknāf) 59b/09, 106a/07, 192b/06

e.+ı (eṭrāf u eknāf) 45b/06, 99a/10

e.+ında (eṭrāf u eknāf) 77b/03

e.+larında (eṭrāf u eknāf) 102b/08

[=10]

ekrem Ar. Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lütuf ve kerem sahibi.

e. (ḥabīb-i ekrem) 53b/07

[=1]

ekser Ar. Çok fazla, en çok, birçok.

e. 166b/01

e.+i 170a/04

[=2]

ekserī Ar. Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, ekseriya.

e. 5b/05

[=1]

ekseriyyā Ar. Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, umumiyetle, ekseriyetle, ekseri.

e. 99a/07

[=1]

eksiklik Bk. **eksüklik**

e.+in (eksikligin) 85b/14

[=1]

eksük Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (kimse veya şey), noksan.

e. 187a/12

e. eyle- 139a/05

e.+leri 65a/06

e.+lerin 59b/08

e.+liñüzi 118b/02

e. ol- 158a/06, 164b/03

[=7]

eksüklik Eksik olma durumu; eksi, kalıklık, noksan, noksanlık, nakisa. Krş. **eksiklik**

e.+in (eksükligin) 91a/02

e.+lerin 55a/05

[=2]

el 1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü; dest, pençe.

e. 23a/15, 136b/07, 137a/04, 160a/01, 160b/03, 165b/12

e. çek- 109b/08

e.+den 9b/02, 15a/11, 121b/08

e.+e 15a/11, 113b/14

e.+e vir- 20a/13

e.+i 35a/14, 52b/09, 166a/03, 166a/03, 166a/05

e.+i-y-ile 200a/13

e.+imden 97b/03

e.+imüz 166a/05

e.+imüzden 13b/12, 96b/02, 132b/11, 173b/02

e.+imüzle 132b/13

e.+in 46b/12, 60a/02, 123a/10, 135a/13, 162a/15, 198b/03

e.+inde 9a/09, 122b/02

e.+indeki 139b/10

e.+inden 4a/11, 33a/12, 110a/09, 171a/10

e.+ine 16a/05, 68a/10, 69a/05, 100b/15, 123a/02, 133a/10, 138b/12, 150a/13, 154b/14, 185b/15, 198a/05

e.+inüñ 123a/11

e.+iñüzi 180a/10

e.+leri 120b/15

e.+lerin 20b/08, 59a/02, 64a/02, 96a/12, 117b/14, 120b/05, 135b/15, 183a/01

e.+lerine 124b/04

e.+leriñüzi 109b/07

e.+lerüñüzle 13b/01

e.+ümle 98b/12

e.+üñ 122b/05

e. vir- 186b/12

[=66]

2. Sahiplik.

e.+de 52a/02

e.+den 172a/01

e.+e 33b/09, 49a/06, 52a/09, 87a/14, 96b/04, 99b/03, 100a/08, 174b/04, 187b/02, 199b/09

e.+e al- 7a/13, 17b/02

e.+imde 7b/13

e.+ime 18a/11

e.+imüzde 154a/01

e.+imüzdedür 83a/05
e.+imüzden 11a/01, 22a/09, 33b/15, 44a/05, 96a/03, 120b/03, 152b/07, 161b/08, 16b/03, 187a/03
e.+inde 162b/09, 172a/08
e.+inde iken 83a/12
e.+indedür 132b/14, 142a/13
e.+inden 10a/06, 19b/08, 27a/08, 86b/05, 87a/07, 168b/05, 173b/06, 181a/15, 185a/11, 194b/03
e.+ine 78a/11, 80b/12, 135a/07, 137a/13
e.+iñüzden 115b/09, 129b/05
e.+lerinde 73b/07, 74b/11, 77a/04, 80a/03
e.+lerinden 45a/01, 80a/07
e.+lerine 48a/10
e.+ümden 124a/02, 198b/14
e.+üñdeyüm 124b/01
[=59]
3. Ülke, yurt.
e.+imden 105a/09
[=1]
4. Yabancı.
e.+iñ 182b/04
[=1]

el-‘aceletü mine’ş’şeyṭān Ar. “Acele şeytandandır.” anlamında söz.
e.+dur 174b/06
[=1]

el-amān Ar. Emniyet, güvenlik.
e. 109b/03
[=1]

el-ān Ar. Şimdi, şu anda.
e. 173a/05
[=1]

el-cins Ar. Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu.
e. 180a/13
[=1]

el-Fārūḳ “Doğruyu yanlıştan ayıran” anlamında söz; Hz. Ömer’in lakabı.
e.+dur 2a/06
[=1]

el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa Osmanlı donanmasını başarılı bir şekilde yönlendirmede önemli bir rol oynamış, Barbaros Hayrettin Paşa’nın liderliğine destek vermiş ve onun sadık bir yoldaşı olan devlet adamı. Krş. **Ḥüseyn**
e. 135a/09, 136a/03, 136b/01, 137a/13, 137b/05, 138a/06
[=6]

el-ḥamdü li’llāh Ar. Allah’a hamdolsun, şükürler olsun, hamdülillah.
e. 13a/14, 15a/08, 16a/15, 25a/10, 42a/09, 40b/04, 44b/01, 48b/09, 50b/13, 58b/11, 61b/03, 67b/02, 75b/14, 79b/10, 81a/07, 83a/05, 83a/12, 89a/15, 89b/14, 90b/15, 101b/09, 102a/08, 115b/06, 117a/03, 128a/07, 130a/08, 130b/12, 131b/14, 132a/03, 142a/01, 149a/11, 149b/10, 174b/11, 190b/05, 195b/10

e.+i 82b/01

e. ki 28a/13, 44a/06

[=38]

el-ḥamdü li'llāhi Ar. Allah'a hamdolsun, şükürler olsun, hamdülillah.

e. Te'ālā 67a/02, 131b/10

[=2]

el-ḥāṣıl Ar. Sözün kısası, hasılı, velhasıl.

e. 6b/10, 24a/04, 30a/01, 36b/07, 62b/08, 66a/11, 79a/07, 83b/10, 90b/08, 92a/06, 97a/04, 109a/15, 127a/03, 132a/04, 141a/07, 146a/13, 151a/02, 15a/02, 179a/08, 179b/13, 180b/10, 183a/07, 186b/06, 189b/09, 190a/10, 191b/13, 194a/05, 197a/07

[=28]

el-ḥükmü Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

e. (el-ḥükmü li'llāhu'l-vāḥidü'l-ḳahhār) 6a/01, 42a/12, 44a/06, 96b/02, 113a/12

[=5]

el-İslām 'ālī lā yu'āla Ar. "İslam yüksek ve üstün bir dindir, ona üstün gelinemez." anlamında söz.

e. 79b/08

[=1]

el-'iyaẕu bi'llāh Ar. "Allah'a sığınmak" anlamında söz.

e. 52a/08, 165a/07

[=2]

el-kelāmu yecürrü'l-kelāmu Ar. "Söz sözü çeker." anlamında söz.

e. 139b/12

[=1]

el-Murtażā Ar. Beğenilmiş, seçilmiş, hoşnut ve razı olunmuş kimse; Dördüncü halife Hz. Ali'nin lakaplarından biri.

e.+dur 2a/07

[=1]

el-Muṣṭafā Maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, en iyisi ve en halisi olarak seçilmiş kimse; Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi.

e. 1b/12

[=1]

el-mücāhid Ar. Allah yolunda din, vatan, millet uğruna savaşan, cihat eden kimse.

e. 101a/10, 148a/05

[=2]

el-netīce Ar. Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç.

e. 117a/05, 120b/05, 124b/05

[=3]

el-'öẕür 'ında keremü-n-nās Ar. "Özür, insanların en keremlisindedir, insanların cömertliğinde mazeret vardır." anlamında söz.

e. 99a/05

[=1]

elbetde Ar. Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.
e. 12a/10, 40b/13, 111b/09, 132b/10
[=4]

elbirlik Bir iş yapmak için birleşme, beraberlik, dayanışma.
e. it- 141b/04, 150b/14, 157a/09, 157b/09, 170b/12
[=5]

elçi Bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.
e. 110b/08, 111a/05, 111a/09, 114a/08, 115a/15
[=5]

elem Ar. Iztırap, keder, gam, tasa, hüzün, melal.
e. (ıżṭırāb u elem) 67a/06
e. çek- 16a/02, 81b/14, 87a/08, 119a/15, 146a/02, 184a/02
e.-i ḥasret 6b/06
e.+inde (‘aẕāb u elem) 125a/02
e.+leri-y-ile (efkār u elem) 113b/10
e. üzre 21a/13, 75a/04, 184a/13
[=13]

elfāẓ Ar. Lafızlar, sözler.
e.-ı Türkiyye ile 3b/04
[=1]

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı.
e. 46b/11, 104a/01, 104a/13, 104b/07, 107a/05, 107a/07, 108a/04
e. (altı yüz elli) 62a/13
e. (iki yüz elli) 165b/03
e. (iki yüz elli beş) 190a/02
e. (ḳırḳ elli biñ) 163b/12
e. (sekiz yüz elli beş) 196a/10
e. (üç yüz elli) 96a/08
e. (yüz elli) 34b/06, 38a/07, 42a/02, 96b/13, 104a/02, 104a/12, 104b/08, 104b/12, 191b/11
e. altmış 41b/03, 79a/03, 120a/06, 120a/11, 156a/07
e. biñ 149a/06, 149b/01, 149b/05, 149b/08, 149b/15, 150a/03, 150a/04, 150a/05, 150b/01, 150b/02, 150b/04, 150b/05
e.+de bir 33b/13
e.+müz 82b/03
e. sekiz 70a/08
e. sekizinci 196a/01
[=43]

ellişer Elli sayısının her birine elli veya her defasında elli tane anlamına gelen üleştirme şekli.
e. 65a/01
[=1]

elmās Ar. Billurlaşmış saf karbondan ibaret, çok sert, çok kıymetli parlak taş.
e. 65b/04, 69a/08
[=2]

elzem Ar. Çok (daha, en, pek) lüzumlu.
e. eyle- 130b/01
[=1]

em- Tükürük yardımıyla eriterek içine çekmek.
e.-dügi 38a/06
[=1]

emānet Ar. Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.
e.+leri 66a/04, 68b/01, 138a/15
e.+lerin 65b/03, 66a/06
[=5]

emekdār Far. Uzun müddet aynı yerde hizmet etmiş, emeği geçmiş kimse.
e.+larından 23a/07
[=1]

emīr Ar. Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis.
e.+dür 187a/06
e.+imüz 132b/15
[=2]

emīri'l-mücāhidīn Ar. "Cihatçıların lideri" anlamında söz.
e. 125b/07, 131b/05, 132b/03, 133b/04, 133b/13, 134a/04
[=6]

emīrü'l-umerā Ar. "Komutanların lideri" anlamında söz.
e.+nuñ 55a/05
[=1]

emīrü'l-umerāı'l-kirām Ar. "Değerli komutanların lideri" anlamında söz.
e. 3a/07
[=1]

emn Ar. Emniyet, korkusuzluk, güven, huzur.
e. u āmān 103a/13, 156a/02
e. u āmān üzre 132b/06, 157a/06
[=4]

emr Ar. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.
e. 18b/04, 28b/05, 29a/03
e.+dür 18b/08
e. eyle- 3b/03, 64b/02, 118b/09
e.+i 11a/06, 12a/12, 182a/15
e.-i 'ālī 3b/02, 5a/02, 103b/10, 127b/07, 140a/14, 148a/13
e.-i hümāyūn 18b/11, 68b/09
e.+i ile 15b/07
e.-i maḥāl 97b/03
e.-i ma'rūf 103a/04
e.-i ma'rūf üzre 4b/12
e.-i muḳarrer 24b/05, 33a/07, 33b/06, 54b/04, 73b/10, 83a/08, 84a/04, 98b/08, 99b/01, 99b/06, 100b/04, 113b/15, 114b/10, 145b/13, 147b/06, 151b/03, 154b/11, 162b/09, 182b/08
e.-i muḳarrerdür 188a/06
e.-i muḳarrer idi 127b/13
e.-i pādişāhī birle 182a/06
e.-i sulṭānī birle 143b/02
e.-i şerīf 4b/10, 5a/02, 128a/09
e.+iñe 104b/04, 133a/06
e.+iñüz 35b/04
e.+iñüz üzre 129a/03
e.+iñüze 18b/12
e. it 9a/08
e. it- 22b/05, 124a/05
e.+üm 21b/03
[=57]

emvāc Ar. Dalgalar.
e. (sīm-i emvāc-ı felāket) 75a/12
[=1]

emvāl Ar. Mallar, mülkler, satın alınan şeyler.
e. u erzāḳ 24a/13
[=1]

en-nevm mevtu'ṣ-ṣaġīr Ar. "Uyku küçük ölümdür." anlamında söz.
e. 123a/15
[=1]

enām Ar. Yaratılmış olan bütün mahlukat, halk.
e. 139b/03
e. (güft u gūy-ı enām) 148b/04
[=2]

enbiyā' Ar. Nebiler, peygamberler.
e. (cemī'-i enbiyā') 23b/09, 47b/11
[=2]

encām Far. Son, nihayet.
e.+ı 150b/07
e.+ını 176a/06
[=2]

endīşe Far. Merak, kuruntu.
e.-i tefekkür 72b/14
[=1]

Endülüs İspanya'nın sekiz asır İslam idaresinde kalan güney kısmı.
E. 44b/12, 45b/02, 66b/10, 67b/08, 71a/07, 152a/06
E.+ler 44b/12
E.+leri 71a/11, 71b/01
[=9]

ene ḫadimikum Ar. "Ben sizin hizmetkarınızım." anlamında söz.
e. 180a/01
[=1]

engin Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, göz alabildiğine uzanan, sınırsız.
e.+i 84a/08
[=1]

enīn Ar. İnleme, inilti.
e. (āh u enīn) 170a/14
[=1]

ennā ḫadīmük Ar. "Ben senin hizmetkarınım." anlamında söz.
e. 134a/04
[=1]

ensāb Ar. Nesepler, soylar.
e.+ına 2a/02
[=1]

ente te'allem bī-ḥālī Ar. "Sen durumumu bilirsin." anlamında söz.
e. 11a/14
[=1]

eñ Başına geldiği sıfatın o sıfatın ifade ettiği anlamın en üstün derecesinde olduğunu belirtir.
e. 96b/08, 101a/15, 146a/09
[=3]

eñse Boynun arka kısmı.
e.+sinde 181a/01
[=1]

er Erkek; rütbesiz asker; nefer.
e. 4a/05, 111b/07, 130a/12, 162a/03
e.+den 60a/11, 60b/03

e.+dür 115b/14
e.+e 26b/06
e.+i 71b/06
e. idi-ki 166a/02
e.+üñ 119b/03
[=11]

er-re'y Ar. Fikir, görüş, düşünce.
e. 134a/03
[=1]

erba'a Ar. Dört, dördüncü.
e.+sın (cevānib-i erba'a) 46b/01, 110a/15, 166b/07
e.+sında (cevānib-i erba'a) 66b/13
[=4]

erbāb Ar. Sahipler; bir işten iyi anlayan, o işte becerikli, usta, mahir olan kimse.
e.-ı devlet 63a/12, 135a/03, 136a/06
[=3]

eren Ermiş veli, yatır, evliya.
e.+ler 73a/10, 104a/02, 172b/06
e.+leriñ 82a/09
[=4]

erḥam Ar. Çok (daha, en, pek) merhametli.
e. 11b/15
[=1]

erḥamu'r-rāḥimīn Ar. "Rahman ve Rahim olan Allah, en merhametli olandır." anlamında söz.
e.+e 67b/02
[=1]

erkān Ar. Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.
e.+ı ile 135b/11
[=1]

erkek Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi, er.
e. ol- 154b/02
[=1]

erken Alışılmış veya kararlaştırılmış belli bir zamandan önce.
e.+den 198b/12
[=1]

erlik Mertlik, yiğitlik.
e.+den 152a/14
e.+dür 52a/01
[=2]

ertesi Bir sonraki.
e. 108b/15, 188b/06
e. gün 22b/10, 27a/12
[=4]

ervāḥ Ar. Ruhlar.
e.-ı ḫabīs 86a/10, 86a/12, 113b/04, 121b/12
e.-ı ḫabīsleri 74a/10
e.-ı ḳudsiyye 55a/12
[=6]

erzāḳ Ar. Uzun müddet saklanabilen yiyecekler; rızıklar.
e.+ların (emvāl u erzāḳ) 24a/13
[=1]

eṣ-ṣıddīḳ Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sadık; ilk halife Hz. Ebu Bekir'in lakabı.

e.+dur 2a/06

[=1]

eṣ-ṣıfāṭu Ar. Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hâl ve vasıf.

e. 160b/01

[=1]

eṣ-ṣulḥu Ar. Barış, uzlaşma.

e. 167b/02

[=1]

es- Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

e.-er 4a/06

e.-mege 74b/06

e.-üp 98b/09

[=3]

eṣaḥ Ar. Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih. Krş. **eṣṣaḥ**

e. ol- 57b/07

[=1]

esāme Ar. Yeniçerilerin ana kütükte yazılı olan isim ve künyeleri.

e.+si 173a/10

[=1]

esbāb Ar. Sebepler.

e. 193b/04

e.+lar 52b/12

e.+ların 164b/06

e. u eṣḳāl 164a/14

[=4]

esbaḳ Ar. Öncekinden önce olan, daha eski, bir makamda bir evvelkinden önce bulunmuş olan.

e. 166a/09

[=1]

esenleş- Selamlaşmak, vedalaşmak.

e.-e-y-idük 187b/02

[=1]

eser Ar. Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt.

e. 4a/05

e. (tuḥfe-i eser) 4a/03

[=2]

esersüz Yapıtsız.

e. 4a/06

[=1]

esīr Ar. Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak; eskiden para ile satın alınan kimse, kul, köle, cariye.

e. 8a/08, 12b/07, 12b/10, 12b/11, 26b/08, 34b/06, 43a/15, 43b/03, 51b/11, 52a/10, 57a/05, 63a/13, 64b/09, 64b/11, 79a/10, 118b/10, 119b/09, 120a/06, 121b/06, 126a/13, 190a/02, 196a/10

e. al- 60a/12, 62a/06

e. et- 8b/13

e. eyle- 5b/13, 8b/12, 26a/04, 42a/03, 73b/03, 77b/03, 89b/08, 96a/08, 96a/12, 109b/09, 117a/11, 117b/15, 118a/10, 169b/04

e.+i 8a/10, 12b/14, 14b/01, 16b/11, 191b/13

e. iken 26b/07, 55b/15
e. ile 14a/09, 118b/15
e. ise 43b/02
e. it- 24a/14
e.+le 170a/07
e.+ler 76a/05, 79a/08, 190a/05
e.+lerden 43b/03, 120a/02
e.+leri 48b/13, 57a/05, 76a/08, 76a/15, 109b/10, 118b/09, 121a/06
e.+lerimüzi 125a/08
e.+lerine 192b/02
e.+lerle 76a/07
e.+lerüñ 48a/07, 119a/07, 119a/08, 192a/03
e. ol- 9a/13, 43b/05, 78b/10, 78b/14, 79a/05, 89b/08, 121a/09, 121a/12, 124b/10, 125a/01
e. u ġulām ile 27b/10
e.+üñ 8b/05
[=82]

esīrlik Esir olma durumu, esaret, kölelik, tutsaklık.
e. 9b/14, 12a/08, 56b/11
e.+den 114b/09, 121b/06, 192b/03
e. ḥāli 8a/02
[=7]

eṣḳāl Ar. Ağır şeyler, ağırlık.
e.+i (esbāb u eṣḳāl) 164a/14
[=1]

eski Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan.
e. 35a/11, 59b/10, 139b/11
[=3]

esma‘ Ar. İsimler, adlar.
e.+ına 82a/14
[=1]

eṣnā Ar. Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.
e.-ı muṣāḥabet 94b/02, 131b/01, 194b/12
e.-ı muṣāḥabet eyle- 61a/09
e.+lar 199b/13
e.+ları 193b/12
[=6]

eṣṣaḥ Bk. **eṣaḥ**
e. 160a/04
e.-ı ḳavl 84b/15
[=2]

estaġfiru’llāh Ar. Bir teşekkür veya övgü karşısında nezaket ve alçak gönüllülük ifadesi olarak kullanılır.
e. 44a/09
[=1]

eşbāh Ar. Benzerler, benzeyen şeyler.
e. 80a/01
e.-ı şeh-bāz 5a/05
[=2]

eşbeh Ar. Benzer, çok (daha, en, pek) benzer.
e. 168b/08
[=1]

eşedd Ar. Çok (daha, en, pek) şiddetli.
e. 169b/14
e.-i ‘uḳūbet birle 9a/08
e.-i ‘uḳūbet eyle- 124b/06
e.-i ‘uḳūbet ile 129a/10
[=4]

eşek Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.
e. 99a/07, 126b/08, 170a/05
e.+den 20b/09
e.+ler gibi 46a/01
[=5]

eşit- Kulakla algılamak; duymak; haber almak.
e.-di 178b/08
e.-digimüzi 182b/06
e.-diler 175b/08
e.-en (eşiden) 166a/11
e.-enler (eşidenler) 188b/12
e.-iyoruz (eşidiyoruz) 177b/10
e.-meyüp (eşidmeyüp) 109b/05
e.-mez idi 177a/06
e.-üp (eşidüp) 17a/08, 31a/07, 33b/02, 72a/09, 177a/07
[=13]

eşḳıyā Ar. Şehir dışında dağlarda yol kesen hırsızlar, şakiler, haydutlar; haydut, soyguncu, çeteci.
e.+larından 153b/03
e.+sına (‘urbān-ı eşḳıyā) 177b/13
[=2]

eşle- Benzer iki şeyi bir araya getirmek.
e.-sün (n’eşlesün) 80b/14
[=1]

eşref Ar. Çok (daha, en, pek) şerefli.
e.+de (‘arż-ı eşref) 127a/01
e.+de (sā‘āt-ı eşref) 59b/14
e. u a‘yān 131a/11
[=3]

eşyā Ar. Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler.
e. 96b/06
e.+dan 189b/11
e.+ına 2a/03
e.+ları 97a/05, 190b/11
e.+ları ki 98a/11
e.+sından 192b/07
e.+yı 38b/01, 96b/11
[=9]

et Kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi.
e. 46b/10, 58a/03
e.+ine 104a/01
e.+lerin 180a/14
[=4]

et- Bk. **it-**
e. 26b/07, 46b/14
e.-di 23a/15, 61b/06, 68b/06, 156b/11
e.-di-ki 35a/09, 167b/07, 171a/15
e.-digimüzle 185b/07
e.-diler 20b/11, 30b/09, 36b/02, 50b/14, 52b/01, 59a/03, 61a/04, 63a/05, 63a/06, 63a/07, 71a/02, 76a/06, 78a/10, 78a/11, 79a/11, 79a/11, 94a/07, 95b/01, 96a/11, 98a/09, 98a/10, 98a/12, 98a/13, 107a/14, 119a/10, 126a/09, 130b/04, 131a/15, 134a/14, 140b/06, 155a/04, 180a/04, 182b/10, 187a/15, 195b/06
e.-diler ki 41a/02, 181a/03
e.-diñüz 181a/06, 181b/11

e.-dügi 18a/10, 80b/15, 91a/15, 160b/07, 172b/01
e.-dügimüzi 106b/02
e.-düginden 81a/02
e.-dügini 94b/04
e.-dügiñüz 196b/08
e.-dük 115a/07
e.-dükde 68a/02
e.-dükleri 30a/09, 76b/06, 79a/13
e.-düm 162b/04, 195a/03
e.-düñ ki 101b/07
e.-me (!) 78b/04
e.-meden 8b/13, 108b/06, 149b/11, 187b/14
e.-medi 146a/15, 186a/05
e.-mediñüz 176b/11
e.-medüm 181a/10
e.-mege 9a/09, 11a/11, 13b/03, 13b/04, 28a/01, 42a/15, 58b/03, 67a/15, 82b/14, 88a/04, 94a/12, 95b/01, 128b/08, 142b/01, 164b/08, 178a/02, 181b/10, 186a/04
e.-mek 48a/15, 54b/10, 61a/15, 95a/11, 98b/15, 134b/03, 143b/12, 172a/13, 172b/10, 173a/04, 181b/07
e.-mekdür 148b/02
e.-mekle 140b/09
e.-meleri 166b/02, 41a/09
e.-meleri-y-ile 64b/06
e.-melerine 178a/15
e.-mem 51b/05
e.-memden 168b/03
e.-memüz 33a/07
e.-memüzden 129b/11
e.-meñüz 116b/09
e.-mese 58a/05
e.-mesi 111b/09, 169a/08
e.-mesinden 16a/08, 127b/10, 199a/12
e.-mesün ki 61b/07
e.-mesünler 91a/09, 172b/05
e.-meyelüm 86b/15
e.-meyem 106b/14
e.-meyenler 144b/02
e.-meyenüñ 182a/04
e.-meyesin 176b/05
e.-meyesiz 54a/08, 188a/03
e.-meyüp 32a/08, 40b/12, 55b/12, 87a/06, 124a/03, 126a/09, 147a/08
e.-mez 43b/09, 51b/06, 113a/07
e.-mezdi 119b/04, 169a/04
e.-mezler idi 190b/03, 43a/07
e.-mezlerdi 58a/09
e.-mezseñ 143b/07
e.-mezsin 143b/09
e.-miş 93b/10
e.-miş idi 157a/15, 170a/11, 196a/11
e.-miş iken 72b/12
e.-mişce 111b/15
e.-mişler 79b/09
e.-mişlerdür 154b/08, 166a/01
e.-seler 118b/03
e.-señ 56a/04
[=159]
‘acele et- 116b/09
‘add et- 126a/09, 147a/08
‘amel et- 43a/07
‘ayb et- 54b/10
‘ayıb et- 187a/15

‘azīmet et- 30b/09, 71a/02
bā‘iş et- 54a/08
cenk et- 95a/11, 106b/14
cerr et- 58b/03
cevāb et- 101b/07, 167b/07
defn et- 128b/08
du‘ā et- 23a/15, 59a/03, 91a/09
du‘ālar et- 61b/06, 61b/07, 79b/09, 98a/09, 131a/15, 156b/11, 157a/15
ekl et- 111b/15, 162b/04
esīr et- 8b/13
eylük et- 93b/10
eziyyet et- 9a/09
fedā et- 181b/07
feraḥ et- 36b/02
fetḥ et- 195b/06
firār et- 16a/08, 94b/04
forṣaṭa et- 20b/11
ġażab et- 176b/05
ġazālar et- 56a/04
göç et- 148b/02
ḥākim u naṣb et- 94a/07
ḫalāṣ et- 13b/03
ḫarç et- 58a/05
ḫavf et- 51b/05, 51b/06, 76a/06
ḥicāb et- 28a/01, 172b/05
ḥisāb et- 182b/10
iġvā et- 143b/12
iḳtiżā et- 35a/09
iḫtilāṭ et- 113a/07
inkār et- 124a/03
iṭā‘at et- 134b/03, 182a/04
i‘tiḳād et- 176b/11
i‘timād et- 98b/15
ittifāḳ et- 154b/08
ḳabūl et- 43b/09, 115a/07, 146a/15, 186a/05
ḳal‘a-ı muḥāṣara et- 95b/01
ḳatl et- 127b/10
keşf-i rāz et- 188a/03
ketm et- 119b/04
ḳıyās et- 41a/02, 171a/15, 181a/03
kiẕb et- 166a/01
ḳulluḳ et- 13b/04
medḥ et- 199a/12
mu‘āvenet et- 48a/15
muḥabbet et- 64b/06
muḥāṣara et- 76b/06
mübādele et- 186a/04
mütāba‘at et- 143b/07, 143b/09, 178a/02
nakavt et- 79a/11
naḳl et- 178a/15
naḳl u beyān et- 98a/10
naẓar et- 68a/02
nūş et- 96a/11, 111b/09, 180a/04
oṭuraḳ et- 107a/14
pāy et- 61a/04, 63a/05, 63a/06, 63a/07, 78a/10, 78a/11, 79a/11, 98a/12, 98a/13
peydā et- 196a/11
rucū‘ et- 169a/08
ṣarḳıntılıḳ et- 41a/09
sefer et- 55b/12
sellem et- 126a/09
selmān-ı paḳ et- 181b/10
sipāriş et- 91a/15
su’āl et- 142b/01

şürū‘ et- 169a/04
taḥsīn et- 130b/04
taḥsīn u āferīn et- 134a/14
ṭaleb et- 82b/14, 88a/04, 168b/03
ta‘līm et- 67a/15
ta‘yīn et- 119a/10
te’hīr et- 86b/15
te’sīr et- 40b/12
tercīḥ et- 166b/02
terḳīm et- 95b/01
teslīm et- 33a/07, 68b/06
tīmār et- 42a/15
ṭoz et- 172b/10
‘ulūfe et- 172a/13
vefā et- 32a/08
yemīn et- 118b/03
żabṭ et- 50b/14, 106b/02, 140b/06, 170a/11
zebūn et- 72b/12
ziyāde et- 11a/11
ẓulm u rencīde et- 190b/03
ẓulm u te‘addī et- 94a/12, 108b/06, 149b/11
[=132]

et-tekrāru ḥasen Ar. “Tekrar etmek iyidir.” anlamında söz.
e. 172a/03
[=1]

eṭ‘amu’l-fuḳarā Ar. “Fakirleri doyurmak.” anlamında söz.
e. 58a/15
[=1]

etbā‘ Ar. Bir kimseye tabi olanlar, ona uyanlar.
e.+ına 2a/03
[=1]

etdir- Bk. **etdür-**
e.-diler ki 53a/02
e.-en 69b/10
e.-mişlerdür 29b/07
e.-üp 119a/13
e.-ür idi 53a/09, 119a/14
[=6]
dellāl u münādī etdir- 53a/02
nidā etdir- 53a/09
ta‘yīn etdir- 119a/13
tīmār etdir- 119a/14
[=4]

etdür- “Başkası vasıtasıyla yapmak veya başkasının yapmasına yol açmak, yapmaya zorlamak” anlamında yardımcı fiil. Krş. **etdir-**
e.-di 72b/05, 96b/08, 190a/06
e.-diler 165b/02
e.-üp 19a/03, 118a/08
[=6]
ṭaleb etdür- 72b/05
yaġma etdür- 96b/08
[=2]

eṭfāl Ar. Çocuklar.
e. u ṣabī 67a/07
[=1]

eṭrāf Ar. 1. Yanlar, taraflar.
e.+ında 31b/07
[=1]
2. Çevre, bölge.
e.+da 72a/08
e.+ına 31a/13, 116a/03

e.+ında 99b/07
e.+larda 4b/04, 24a/06, 39b/02
e.+larında 19a/12
e. u eknāf 45b/06, 59b/09, 77b/03, 79a/14, 99a/10, 102b/08, 106a/07, 139b/09, 164a/15, 192b/06
[=18]

eṭrāfe'n-nehār Ar. "Günün erken saatleri" anlamında söz.
e. 49a/12
[=1]

ev Bir ailenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikamet edilen yer, konut, mesken, hane, ikametgâh.
e. 159a/13
e. ev 52b/13
e.+i 65a/08
e.+i (kerem evi) 65a/08
e.+i ile 175b/02, 177a/01
e.+inde 176a/11, 177a/03, 178b/12
e.+ine 15a/03, 15b/05
e.+inüñ 175a/13
e.+lerinden 176a/03
e.+lerini 183a/01, 183a/05
[=15]

evḳāt Ar. Vakitler, zamanlar.
e.-ı ḫamse 147a/10
e.-ı külliye 29a/08
[=2]

evlā Ar. Daha uygun, daha iyi, daha layık, yeğ.
e.+dur 144a/10, 188a/01
[=2]

evlād Ar. Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.
e.+ı (āl u evlād) 1b/13
e.+ına 2a/02
e.+ını 126a/12
e.+larımuza 67a/14
e.+larımuzdan 132b/12
e.+larından 106a/03, 106a/05
[=7]

evlendür- Evlenmesini sağlamak; evermek, yapmak.
e.-di 26b/06
e.-diler 52b/14
[=2]

evliyā Ar. Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul (kullar), ermiş, ermişler.
e. 23b/09, 47b/11
e. (himmet-i evliyā) 72a/06
e. ile (himmet-i evliyā) 94b/10
[=4]

evṣāf Ar. Nitelikler, vasıflar.
e.-ı ('ālem-i evṣāf-ı cemīle) 147b/03
e.-ı cemīle 134b/14
e.-ı cemīlesi 17a/08
e.-ı cümle 33b/02
e.+ını 18a/13
e.+ların (nām u evṣāf) 95a/02
[=6]

evsaṭ Ar. Orta derecede olan, orta halde bulunan.

e. 181a/11

[=1]

evvel Ar. Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce.

e. 3a/01, 21a/03, 27b/14, 29a/02, 29a/11, 29a/12, 34a/08, 34a/10, 37a/07, 37a/07, 44b/03, 53b/13, 59a/09, 61b/14, 62a/01, 63b/05, 82b/15, 83a/11, 93a/05, 101b/14, 104a/14, 106b/01, 113a/13, 128b/03, 130a/12, 132b/05, 137a/11, 150a/09, 181a/14, 193b/12

e. (meclis-i evvel) 4a/06, 93a/07, 157a/06

e.+de (ma‘reke-yi evvel) 153b/14

e.+den 57b/08, 70b/08, 70b/12, 74b/06, 74b/09, 91b/04, 95a/01, 101a/06, 102a/04, 108b/01, 108b/05, 114a/10, 139a/08, 139b/10, 139b/11, 141a/02, 142a/08, 142b/02, 144b/06, 154a/08, 175b/04, 196b/05, 197a/05, 198b/02

e.+dür 84b/15

e.+inde 162a/09

e.+inden 85b/10

[=61]

evvelā Ar. İlk olarak, ilk önce.

e. 11a/03, 51b/08, 130b/02, 141b/11, 177b/05

[=5]

evvelki Daha önceki, bundan önce gelen veya olan.

e. 5b/02, 40a/10, 44b/01, 56b/07, 61b/11, 73b/12, 92a/01, 112b/02, 145b/11, 160b/07, 170a/06, 177a/12, 177b/03

e. gibi 14a/14, 97b/01, 98b/03, 99a/09, 100a/14, 101b/06, 105b/14, 108a/10, 162b/06, 167b/05

e.+nden 11a/11, 57a/02, 69b/15, 193b/08

[=27]

ey Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

e. 9b/13, 9b/15, 13a/10, 13a/15, 13a/15, 15a/01, 22a/09, 25a/06, 28a/06, 35b/03, 44a/02, 59a/12, 78b/03, 80a/13, 94b/08, 101b/03, 101b/13, 104a/06, 104a/09, 112a/03, 115b/02, 131b/03, 159a/06, 176a/08, 181a/04, 183a/09

[=26]

eydür- Söyletmek.

e.-di-ki 11b/01

[=1]

eyle- “Etmek, yapmak” anlamında yardımcı fiil.

e.-(!) 7a/02, 11b/07, 11b/11, 14a/07, 23b/11, 35a/15, 40a/15, 68b/02, 69b/03, 69b/04, 97b/07, 98b/02,

105b/09, 126a/03, 139a/15, 147a/12, 147b/09, 149a/08, 160b/06, 167a/11, 171b/15, 172a/08, 184a/11, 185b/15, 186a/06, 187b/08, 198b/04

e.-di 3a/06, 3b/03, 5b/03, 5b/03, 6a/10, 6b/12, 6b/13, 7a/01, 7a/01, 8a/02, 11b/14, 14b/13, 15a/07, 15b/13, 16b/15, 16b/13, 17a/14, 18a/05, 18b/01, 18b/03, 18b/11, 19a/13, 20a/13, 21a/12, 21b/01, 22a/08, 22b/13, 23a/08, 23b/07, 26b/04, 26b/05, 28a/02, 28b/03, 28b/04, 28b/10, 30b/04, 31a/03, 32a/15, 32b/15, 37b/08, 44a/14, 48a/10, 53b/14, 57b/02, 58b/10, 63a/13, 63a/15, 63b/02, 64a/11, 64b/07, 65a/02, 65b/03, 66a/02, 66a/07, 68a/01, 68a/12, 69b/07, 71a/15, 77b/12, 78b/13, 81a/12, 81b/02, 81b/07, 81b/10, 81b/11, 82a/15, 84a/14, 84b/10, 84b/12, 91b/04, 93a/15, 94a/01, 97a/07, 97b/04, 100a/02, 102a/06, 102a/08, 103a/08, 103b/10, 104a/04, 104b/07, 105a/02, 107b/14, 108a/15, 108b/13, 110a/01, 111a/06, 118a/12, 122b/07, 123a/12, 123b/02, 123b/15, 124a/02, 124a/04, 124b/06, 126a/01, 126b/15, 127a/10, 129a/07, 130b/11, 131a/13, 133a/10, 134b/11, 135a/04, 135a/09, 136a/01, 136b/05, 136b/06, 137a/05, 138a/15, 138b/02, 139b/04, 141b/14, 143a/13, 145a/02, 149a/03, 149b/15, 150a/08, 150a/14, 151a/03, 151b/09, 153a/12, 154b/15, 156a/15, 156b/08, 157a/02, 157a/03, 157a/05, 160a/07, 160b/03, 160b/11, 166b/07, 166b/13, 171b/01, 172a/07, 172a/09, 180a/11, 180b/10, 184a/07, 184b/04, 184b/06, 185a/13, 190a/10, 190b/11, 190b/12, 192a/08, 192a/11, 193b/03, 194a/08, 194b/11, 195b/14, 197a/02, 199b/15

e.-di-ki 14a/08, 18a/10, 23a/08, 40a/11, 55b/12, 63a/09, 64b/02, 110a/07, 116a/05, 118b/09, 136a/05, 163b/08, 164a/08, 172b/07, 184b/07, 189a/06

e.-di-kim 2b/06, 103a/14, 128a/10

e.-digimüz 12a/14, 102a/11, 132b/01, 135a/09, 157a/07, 157b/02, 165b/02

e.-digümüz 49b/09, 62b/11, 129b/10, 158a/08, 179a/03

e.-diler 4b/01, 5a/03, 5b/10, 5b/13, 8b/13, 9a/10, 13a/01, 18a/14, 19b/08, 19b/11, 24a/11, 26a/04, 27b/02, 29a/01, 29a/05, 29b/12, 30a/04, 30a/04, 30a/08, 34a/05, 34b/05, 36b/02, 36b/15, 37a/02, 38b/01, 38b/02, 38b/08, 38b/11, 41a/06, 41a/13, 42a/03, 45a/03,

46a/13, 48a/06, 49a/07, 50b/15, 52b/04, 55b/04, 56b/15, 59a/01, 59a/05, 61a/05, 61a/09, 62a/05, 62b/01, 63a/03, 63b/10, 64b/12, 66b/02, 68b/01, 71a/06, 73a/13, 73b/02, 73b/03, 74a/10, 77a/02, 77b/03, 77b/06, 78b/10, 78b/13, 80a/13, 81b/13, 85a/03, 85a/09, 86b/12, 89b/08, 89b/11, 90b/02, 91a/05, 92a/09, 92b/07, 92b/14, 95a/14, 95b/13, 96a/08, 103a/12, 107b/03, 109b/09, 109b/15, 110b/02, 111a/14, 112b/13, 113b/15, 116a/04, 117a/11, 117a/15, 117b/15, 118a/10, 119a/09, 120a/14, 120b/09, 120b/14, 124b/09, 124b/11, 126b/11, 133a/08, 135a/05, 135a/06, 136a/11, 146b/08, 146b/13, 149a/02, 149b/09, 152a/13, 153a/13, 153b/08, 155a/07, 155b/14, 156b/14, 161b/09, 162b/13, 165b/04, 165b/08, 169b/01, 169b/04, 170a/08, 176a/02, 177b/01, 189a/15, 191a/13, 192a/01, 192a/15, 194a/02, 194a/11, 195b/01, 195b/04, 196a/03, 196a/12, 196b/04, 196b/04, 199b/08

e.-diler ise 77b/10

e.-diler ki 27a/15, 33a/01, 33b/12, 134b/15, 153a/04, 155a/08, 156a/13, 175b/09, 193a/14

e.-diler kim 105b/14, 162a/07

e.-diñüz 61b/04, 86a/12, 91a/01, 103a/11, 106a/02, 108b/12, 154a/05, 174a/14

e.-dügi 70a/05, 70b/10, 97b/08, 110a/02

e.-dügimde 173b/07

e.-dügimüz 94b/06, 94b/14, 97a/05, 104a/08, 120a/07, 127a/14

e.-dügin 94b/06, 145a/01, 162b/08

e.-düginden 153b/05, 154a/10, 171b/06

e.-dügine 196b/09

e.-dügini 18a/04, 81a/10

e.-dügüm 173a/03

e.-dügümden 168b/13

e.-dügümüz 141a/13

e.-dügünden 196b/03

e.-dük 113b/09, 115b/03, 131b/11, 131b/15, 151b/04, 153b/15, 174b/12, 177b/07, 181a/05, 181b/02, 182a/01

e.-dük-ki 178a/02

e.-dükçe 3b/13

e.-dükde 4b/08, 6b/14, 8a/01, 11a/09, 18b/06, 24b/11, 30b/03, 47a/14, 91b/08, 100a/07, 106b/03, 111a/05, 131a/07, 131a/08, 137a/08, 144b/06, 152b/04, 166a/03, 170a/03, 187a/11, 197b/13, 198b/01

e.-dükden şoñra 172a/15, 192a/10

e.-dükleri 96a/12, 135b/07, 161b/15

e.-düklerinde 7b/11, 8a/04, 44b/14, 136a/15
e.-düklerinden 177b/11, 184a/06
e.-düm 3b/05, 3b/12, 28a/07, 28b/02, 104a/06, 128b/13, 129a/04, 129a/07, 181a/13, 182b/02, 197a/10, 199a/13
e.-düm-ki 159a/07
e.-dümse 185b/01
e.-düñ 10a/08, 22a/11, 51b/03, 114b/01, 124a/01, 124a/11, 128a/15, 132b/05, 145b/01
e.-düñ-mi 197b/07
e.-düñ ise 168b/09
e.-düñse 171b/03
e. ki 49a/10
e.-me (!) 7b/03, 14a/06, 69b/03, 139a/05
e.-meden 9b/13
e.-mege 11b/15
e.-medi 169b/12, 171a/12
e.-medüñüz 196b/10
e.-mek 11a/01, 11a/06, 12a/11, 45a/15, 113a/06, 132b/12, 136a/13, 144a/09, 176a/06
e.-mek idi 132a/11
e.-mekdür 131b/04
e.-mekligi 49a/13
e.-meklikde 84b/01
e.-memüz 99a/15
e.-meñüz 100b/12
e.-mesi 16a/10, 16a/14
e.-mesün 53b/05
e.-mesünler ki 196a/03
e.-meye 24b/09
e.-meyüp 118b/06, 124a/08
e.-mez 141b/12, 198a/11
e.-mez idi 200a/01
e.-mezler idi 14a/14
e.-miş 10a/13, 19b/02, 26b/14, 27a/01, 67a/03, 83b/02, 87b/01, 105a/14, 124b/08, 138a/10, 147b/11, 149a/15
e.-miş idi 5a/15, 35a/13, 127b/04, 144a/12, 144b/11, 178b/02, 191b/04, 200a/09
e.-miş idüm 158b/05
e.-mişdür 141a/01, 174b/08
e.-mişler 10a/14, 67b/05, 79b/13, 84b/09, 111a/07, 174a/08, 174a/09, 185a/09
e.-mişler idi 13a/06, 45a/14, 49b/02, 60b/14, 80a/09, 85b/06, 90b/10, 137b/05, 190b/02
e.-mişlerdür 4a/08, 41a/03
e.-mişsiñ 199a/15
e.-mişsiñüz 79b/06, 81a/08
e.-müşüzdür 143b/03
e.-ñ 47a/15, 175a/01
e.-r 37b/09, 157a/07
e.-se 163a/09
e.-seler 54b/10, 135a/01
e.-sem 142b/12
e.-señ 161b/08
e.-señüz 67b/04, 79b/12
e.-sün 16b/06, 16b/07, 21b/08, 23b/01, 29b/02, 34a/03, 54a/04, 61b/05, 64a/08, 64a/10, 66a/01, 80a/02, 84b/04, 121a/06, 132b/08, 136b/10,

137a/01, 142b/09, 157a/01, 173a/08, 174a/14, 181b/15, 182a/03, 185b/13, 192b/15, 194b/14, 197b/15

e.-sün-de 142a/11

e.-sünler 65b/09, 65b/12, 69a/01

e.-ye 16a/02, 28a/10, 70a/02, 90a/04, 90a/08, 116a/07, 122a/11, 122b/11, 137a/04, 144a/01, 148a/02, 166b/03, 168b/15, 173a/14, 176b/10, 178a/05

e.-yeler 4b/15, 5a/01, 130a/15

e.-yem (n'eyleyem) 98b/11

e.-yen 8b/05, 10a/15, 11b/03, 13b/06, 53b/03, 64a/05, 77b/07, 90b/02, 133b/02, 155b/11

e.-yesin 114b/09

e.-yince 94b/07

e.-yüp 5a/08, 5a/11, 10a/11, 15a/05, 16b/05, 17a/02, 18b/06, 19b/04, 19b/09, 21a/06, 23a/06, 23b/06, 24a/10, 25a/13, 27a/10, 27a/11, 28a/02, 32b/11, 33b/08, 49a/12, 50b/14, 52a/06, 52b/01, 55a/03, 55a/11, 57b/15, 58b/06, 58b/14, 64a/01, 64a/07, 64a/09, 68b/15, 69a/04, 75b/12, 77a/01, 77b/07, 79b/05, 79b/07, 83b/04, 83b/05, 86a/10, 87a/15, 87b/11, 89a/05, 90a/07, 91a/02, 92b/02, 92b/10, 93a/14, 93a/15, 100a/08, 101a/03, 101a/04, 101a/13, 103a/10, 103a/13, 106a/14, 111a/13, 112b/11, 113b/03, 113b/05, 114a/14, 115a/01, 115a/12, 116a/05, 116a/08, 118a/11, 121a/12, 122b/10, 130a/04, 130b/01, 132b/06, 133a/15, 141b/14, 142b/09, 145a/06, 147b/14, 154b/15, 161a/02, 170b/02, 171a/08, 175a/09, 179a/10, 181a/14, 181b/01, 183a/12, 187b/08, 189b/03, 193a/14, 193b/01, 194a/11

e.-yüvire 53b/09, 55a/14, 55a/15, 67a/09, 92b/03, 130a/06, 148a/13

[=712]

a'dā-yı manṣūr eyle- 23b/01

'adl u 'adālet eyle- 149a/03

'adl u dād eyle- 53b/03, 103a/14

'afv eyle- 28a/07, 28b/02, 87a/15, 114a/14, 151b/04, 197a/10

aġ eyle- 54a/04, 61b/05, 64a/07, 137a/04, 157a/01, 174a/14

āgāh eyle- 32b/15, 86b/12

āġāz eyle- 133a/15

'ahd u āmān eyle- 33b/12, 105b/14

'amel eyle- 5a/03, 98b/02, 182a/01

ārām eyle- 7a/02

'arż eyle- 4b/01, 93a/15

ayaḳdaş eyle- 34b/05

āzād eyle- 193b/03

'azīmet eyle- 62a/05

'azm-i Cezāyir eyle- 85a/03, 111a/13

'azm-i Tennis eyle- 101a/04

'azm-i Tilimsān eyle- 145a/06

'azm-i Tūnus eyle- 66b/02

bāṣıd-ı muḳaddem eyle- 81b/02
baṭṭal eyle- 200a/09
bayram eyle- 52b/01
ber-dār eyle- 185a/09
berbād u ḫarāb eyle- 194a/08
beyān eyle- 18a/05
bī‘at eyle- 146b/08, 149a/02
buġz eyle- 171a/08
cem‘ eyle- 3b/05
cem‘iyyet eyle- 7b/11, 8a/04
cenk eyle- 5b/10, 110b/02, 112b/11, 162a/07
cevāb eyle- 111a/07, 171a/12
cülūs eyle- 26b/14
dād u feryād eyle- 126b/11
daḳḳ-ı bāb eyle- 177b/01
da‘vet eyle- 84b/09, 145a/01, 145b/01, 176a/06
dāyim eyle- 55a/03, 80a/02
def‘ eyle- 100b/12
defn eyle- 89b/11, 109b/15, 112b/13, 126b/15, 127b/04, 129a/04
der-ḫazīne eyle- 149b/09
dırīġ eyle- 118b/06
dīl-nüvāzlıḳ eyle- 81a/12
dirlik eyle- 5a/08
dīvān eyle- 19b/09, 53b/14, 69a/04, 80a/13, 102a/08, 115a/01, 154b/15
dönüş eyle- 191a/13, 195b/04
du‘ā eyle- 59a/05, 160b/03, 172a/07
du‘ā u ṣenālar eyle- 59a/01
du‘ālar eyle- 7a/01, 64a/11, 65a/02, 69a/01, 91a/05, 103a/12, 104b/07, 108b/13, 136a/01, 137a/05, 149a/15, 156b/08, 157a/02
dügün bayram eyle- 60b/14, 74a/10
dürüst eyle- 69b/03
düşmānlıḳ eyle- 185b/01
ecved eyle- 143a/13
edā eyle- 131a/08
elzem eyle- 130b/01
emr eyle- 3b/03, 64b/02, 118b/09
esīr eyle- 5b/13, 8b/13, 26a/04, 42a/03, 73b/03, 77b/03, 89b/08, 96a/08, 96a/12, 109b/09, 117a/11, 117b/15, 118a/10, 169b/04
eṣnā-ı muṣāḥabet eyle- 61a/09
eşedd-i ‘uḳūbet eyle- 124b/06
eziyyet eyle- 9b/13, 11a/06, 12a/11
fedā eyle- 49a/12, 64a/05
ferāġat eyle- 40a/15, 185b/13, 197b/15,
ferāḥ eyle- 8a/02, 71a/15
fermān eyle- 64b/07
feryād eyle- 19b/11, 73a/13
festeler eyle- 113b/03
fetḥ eyle- 44b/14, 73b/02 144b/06, 189b/03
fetḥ u fütūḥ eyle- 50b/14, 79b/05
firār eyle- 15b/13, 16a/10, 18a/04, 27a/01, 41a/03, 49b/02, 93a/14, 105a/02, 151a/03, 153b/05, 154a/10, 191b/04, 194a/11
ġanīmet eyle- 19a/13
ġārāt u yaġmā eyle- 144a/12
ġarīḳ-i raḥmet eyle- 132b/08

ġazā eyle- 47a/15, 65b/12
ġazālar eyle- 65b/09, 137a/01
giriftār eyle- 9a/10, 185a/13
göç eyle- 106a/14
göriş eyle- 199b/08
gülistān eyle- 11b/03
ḥākim u naṣb eyle- 94b/06
ḫalāṣ eyle- 11a/01, 11b/07, 11b/15, 16a/14, 45a/15, 103a/10, 132b/12, 161b/08
ḫalḳ eyle- 174b/08
ḥalvā eyle- 25a/13
ḥamd-ı firāvān 14b/13
ḥamd-ı yezdān eyle- 184b/04
ḥamd u ṣenā eyle- 95a/14
ḥamd u ṣenālar eyle- 52b/04, 90b/02, 103a/08, 117a/15
ḥarb u ḳıtāl eyle- 49a/13
ḫaṭāsuz eyle- 84b/04, 194b/14
ḫatm-ı kelām eyle- 67b/05, 83b/02
ḫatm-i du‘ā eyle- 66a/02
ḫatm-i kelām eyle- 84b/10
ḫatm eyle- 55a/15, 81b/10
ḫavf eyle- 69b/03, 141b/12, 168b/09, 168b/13, 171b/01, 171b/03, 171b/06
ḥāżır eyle- 18b/06, 116a/05, 135a/05
ḥāżır u müheyyā eyle- 29a/05
ḥāżır u müheyyā eyle- 18b/11, 63a/13, 100a/02, 100a/07, 116a/04, 135a/04, 160b/11, 184b/06
ḥaẕẕ eyle- 194b/11, 200a/01
helāk eyle- 113b/09, 114b/01, 115b/03, 154a/05
heves eyle- 5b/03
ḥıfẓ eyle- 20a/13, 66a/07, 123b/02
ḥıfẓ u ḥirāset eyle- 5a/01
ḥicāb eyle- 37b/08
ḫiẕmet eyle- 84b/01, 129a/07
ḥor u ḥaḳīr eyle- 144a/01, 162b/08
ḫurūc eyle- 4a/08, 179a/10
ḫuṭūr eyle- 2b/06
hücūm eyle- 75b/12, 89a/05
ḥükm eyle- 8b/05, 178a/05, 192b/15
ḥükm u ḥükūmet eyle- 173a/14
ḥürmet eyle- 136a/05
ḥüsn-i mu‘āşeret u zinde-gānlik eyle- 92b/14
ḥüsn-i mu‘āşeret eyle- 190b/02
ırağ eyle- 122a/11
‘ıyd-ı nevrūz eyle- 81b/13
‘ibādāt u ṭā‘at eyle- 23b/06, 77b/12
iddi‘ā eyle- 106a/02
ifāde eyle- 6a/10, 6b/13, 15a/05, 22a/08, 23a/06, 27b/02, 32a/15, 78b/13, 80a/09, 94b/07, 95b/13, 107b/14, 108a/15, 110a/01, 111a/05, 138b/02, 145a/02, 154b/15, 197b/13
ifk u bühtān eyle- 10a/14
iġvā eyle- 158b/05
iḫrāc eyle- 24a/10
iḫrāḳ-ı bi’n-nār eyle- 19b/04
iḫsān eyle- 5a/11, 34a/03, 67a/03, 70a/05, 70b/10, 77b/07, 81b/07,

90b/02, 97b/08, 136b/06, 139b/04, 148a/02, 166a/03, 166b/03, 193b/01
iḥyā eyle- 79b/12, 107b/03, 122b/07, 132b/05
ikrām eyle- 93a/15
iltibās eyle- 133b/02
imtiḥān eyle- 132a/11
inkār eyle- 10a/11
inşā eyle- 135b/07
istiḫāre eyle- 184a/07
istima‘ eyle- 4b/08, 6b/14, 8a/01, 11a/09, 106b/03, 178b/02
istirāḥat eyle- 91b/08, 132b/06
iş eyle- 124b/08, 129b/10
‘itāb eyle- 84a/14
ittifāḳ eyle- 33a/01
izdīyād eyle- 16a/02, 67a/09
‘izzet u ḥürmet eyle- 131a/13
‘izzet u ikrām eyle- 21a/12, 28a/02, 33b/08, 100a/08, 126a/01
ḳabāḥat eyle- 128b/13
ḳabūl eyle- 27a/10, 147b/09, 155b/11
ḳabż eyle- 91b/04
ḳadir eyle- 199a/15
ḳafādārlıḳ eyle- 153b/15
kāmil eyle- 136a/15, 198b/01
ḳapudan eyle- 18b/01
ḳara eyle- 90a/04, 121a/12
ḳarār eyle- 92b/07, 146b/13
ḳasem eyle- 18a/10
ḳaṭ‘-ı kelām eyle- 87b/01, 94a/01, 97b/04
ḳaṭ‘ eyle- 18b/06, 184a/11
ḳatl eyle- 102a/11, 128a/10, 128a/15, 199a/13
ḳavl u ḳarār eyle- 34a/05, 46a/13, 77b/06, 113b/15, 116a/08, 153b/08, 155a/08, 174a/08, 182b/02
kemlik eyle- 159a/07
kerem u luṭf eyle- 187b/08
kesb eyle- 3b/13, 30b/04, 83b/04, 143b/03
keskin eyle- 64a/08
keẕb eyle- 10a/13
ḳırā’at eyle- 30b/03, 64a/01, 68a/12, 82a/15, 134b/11, 157a/03
ḳısm eyle- 63a/03
ḳıyās eyle- 10a/08, 35a/15, 49a/10, 69b/04, 124a/08, 126a/03, 129a/07, 139a/15, 149a/08, 178a/02
ḳul eyle- 55a/11
ḳurbān eyle- 86a/10, 113b/05
laṭīfe eyle- 157a/05
levarimo eyle- 136a/11
maḥv eyle- 99a/15
maḳhūr u müdemmir eyle- 16b/06
ma‘mūr u ābādān eyle- 131b/11, 141b/14
manṣūr eyle- 23b/11, 66a/01, 90a/08, 182a/03
manṣūr u muẓaffer eyle- 16b/07, 53b/05, 53b/09, 64a/10, 79b/07, 121a/06, 130a/06, 136b/10, 173a/08
me’mūl eyle 173a/03
meded eyle- 134b/15
meded u ‘ināyet eyle- 55a/14
medḥ eyle- 135a/01

merḥamet eyle- 147b/14
mesrūr eyle- 174a/14, 187b/08
meşveret eyle- 49a/07, 111a/06, 124b/11, 131b/04, 152a/13, 153a/13
minnetler eyle- 6b/12
mir'at-ı İskender-veş eyle- 108b/12
mu'ammer eyle- 91a/02, 181b/15
muḥāṣara eyle- 166b/07
murād eyle- 40a/11, 54b/10, 63a/09, 166b/13, 16b/15, 175b/09
mübādele eyle- 170a/08
mücrim eyle- 196b/03, 196b/09
müdemmer eyle- 64a/09, 92b/03
münevver eyle- 79b/06, 81a/08, 103a/11, 131a/07, 174b/12, 181b/01
münhezim eyle- 118a/12
münkesir eyle- 170a/03
müstaġrif eyle- 171b/15
müstaḥkem eyle- 16b/13
müşāvere eyle- 38b/11, 177b/07
müşerref eyle- 61b/04, 67b/04
müyesser eyle- 147a/12
naḳl u beyān eyle- 15a/07, 68a/01
naṣb eyle- 23a/08, 97a/07, 102a/06, 135a/09, 141a/01, 155b/14, 161a/02, 170b/02
nāz eyle- 37b/09
nevrūz eyle- 193a/14
niyāz eyle- 133a/08
niyyet eyle- 55b/12, 174a/09
nuṣret u iḥsān eyle- 118a/11, 142b/09
nuṣret u müyesser eyle- 116a/07
nūş eyle- 165b/04
nüzūl eyle- 22b/13
'öẕr ü iltiyāmlar eyle- 147b/11
paḥīllıḳ eyle- 77b/10
pāre pāre eyle- 150a/08
pāy eyle- 24a/11, 30a/04, 30a/08, 36b/15, 38b/02, 50b/15, 71a/06, 81b/11, 190b/12, 192a/11, 192a/15, 196a/12
pesend eyle- 84b/12
peydā eyle- 199b/15
peydāh eyle- 131b/15
pirāsta eyle- 68b/15
pirze eyle- 195b/01
raḥne u ḫasāret eyle- 144a/09
ri'āyet u ḥürmet eyle- 156a/15
ricā eyle- 138a/10, 144b/11, 183a/12, 187a/11
rivāyet eyle- 157a/07
rūşen eyle- 87b/11
ṣabr eyle- 11b/11
sefer eyle- 189a/15
ser-'asker eyle- 18b/03, 63b/02
sernigūn eyle- 142b/09
serzenīş eyle- 169b/12
setr eyle- 122b/11
seyr eyle- 136a/13
sipāriş eyle- 110a/07
ṣoḥbet eyle- 48a/06
su'āl eyle- 36b/02, 48a/10, 57b/15, 58b/10, 123b/15, 172a/15
ṣulḥ eyle- 198b/04
sünnet eyle- 26b/05
şād u ḥürrem eyle- 92b/02

şādlıḳlar eyle- 85a/09
şādmānlıḳ eyle- 111a/14, 192a/01, 196a/03
şādmānlıḳlar eyle- 77a/02
şaḳa u laṭīfe eyle- 14a/14
şehīd eyle- 120a/14
şenlik eyle- 137a/08, 161b/09
şenlikler eyle- 63b/10
şeref-yāb eyle- 91a/01
şerm-sār eyle- 14a/06
şikāyet eyle- 19b/08
şikest eyle- 184a/06
ta‘bīr eyle- 122b/10
taḥsīn eyle- 38b/01, 52a/06, 162b/13
taḳāżā eyle- 78b/13
taḳsīm eyle- 119a/09
ṭaleb eyle- 81a/10, 105a/14, 114b/09
ta‘līm eyle- 124a/02, 124a/04
ta‘rif eyle- 18a/14, 21a/06, 27a/15, 176a/02
taṣadduḳ eyle- 37a/02, 61a/05, 68b/01, 190b/11, 192a/08
ta‘yīn eyle- 13a/01, 28a/02, 47a/14, 62b/01, 64b/12, 124a/11, 135a/06
tażarru‘ u niyāz eyle- 23b/07, 69b/07, 77b/07, 172a/09
te’ehhül eyle- 4b/15
te’ḫīr eyle- 68b/02
te’līf eyle- 3b/12, 45a/14
tebes eyle- 180a/11
teblīġ eyle- 32b/11
tedbīl eyle- 58b/06, 168b/15
tedbīr eyle- 196b/04
tefekkür eyle- 101a/13, 104a/06, 130b/11, 133a/10, 150a/14
temennā u iltiyām eyle- 79b/13
tenbīh eyle- 14a/08, 23a/08, 28b/10, 103b/10, 116a/05, 127a/10, 164a/08, 180b/10, 184b/07, 189a/06
terk eyle- 198a/11
terkim eyle- 161b/15
tertīb eyle- 160b/06
tesellā eyle- 21b/01
tesellī-i ḫāṭır eyle- 44a/14
teslīm eyle- 65b/03, 136b/05, 137b/05, 138a/15, 156b/14, 185b/15, 186a/06, 197a/02
tevātür eyle- 177b/11
teveccüh eyle- 29b/12, 194a/02
tevzī‘ eyle- 190a/10
ṭu‘me-i şemşīr eyle- 120b/09
ünsiyyet eyle- 13a/06
va‘aẓ u naṣīḥat eyle- 149b/15
var eyle- 10a/15, 13b/06
vaṣiyyet eyle- 142b/12
vaż‘ eyle- 155a/07
vedā eyle- 17a/02, 27a/11, 29a/01
vedālar eyle- 101a/03
vefāt eyle- 153a/12
vuṣūl eyle- 113a/06
yād eyle- 21b/08, 130a/15
yār u ḳafadārlıḳ eyle- 181b/02
yas u mātem eyle- 38b/08, 78b/10, 92a/09, 124b/09, 196b/04
yoḳlama eyle- 172b/07

yoldaşlıḳ eyle- 165b/08
żābıṭ eyle- 110a/02
żabṭ eyle- 41a/06, 123a/12, 173b/07, 195b/14
żabṭ u rabṭ- 103a/13
zāyil eyle- 24b/09
ẕevḳ eyle- 163a/09
ẕevḳ u ṣafālar eyle- 156a/13
zeyn eyle- 169b/01
ẕikr eyle- 12a/14, 49b/09, 94b/06, 94b/14, 97a/05, 104a/08, 120a/07, 127a/14, 132b/01, 135a/09, 141a/13, 157a/07, 157b/02, 165b/02, 179a/03
ziyād ber-ziyād eyle- 29b/02
ziyāde eyle- 90a/07, 120b/14, 130a/04
żiyāfet eyle- 193a/14
ẓuhūr eyle- 11b/14, 19b/02, 115a/12
[=651]

eylük Bk. **eyülük**
e. 30b/05, 157b/12
e. et- 93b/10
e. ile 4b/13
e.+in (eylügin) 121b/11
e.+inden (eylüginden) 93b/11
e. it- 181b/12
[=7]

eyt- Söylemek, demek.
e.-di 6a/02, 6a/13, 6b/15, 7a/02, 7a/15, 7b/04, 8a/08, 8a/11, 8a/12, 9b/05, 9b/06, 9b/13, 9b/14, 10b/04, 10b/05, 10b/09, 10b/12, 11b/10, 13a/15, 13b/13, 14a/05, 15a/01, 17a/09, 19b/12, 21a/13, 22a/09, 23a/15, 23b/07, 25a/06, 25a/09, 28a/06, 28b/12, 30b/04, 32a/01, 32a/12, 33b/06, 34a/02, 35b/03, 37b/04, 39b/07, 40a/15, 44a/02, 44a/08, 46b/06, 48a/11, 48b/03, 49b/13, 51a/15, 51b/03, 53b/14, 56a/15, 56b/10, 56b/06, 59a/06, 65b/07, 68b/01, 69b/08, 75b/03, 77b/08, 80a/13, 83b/13, 84a/14, 84b/03, 88a/09, 94b/08, 97a/11, 98b/01, 98b/05, 98b/11, 99a/13, 99b/04, 100a/08, 100b/09, 101b/02, 101b/13, 102a/08, 102b/03, 103b/13, 104a/06, 105a/07, 105b/02, 106a/01, 106b/02, 111b/05, 115a/02, 116a/10, 121b/06, 121b/07, 121b/08, 122a/01, 123b/09, 124a/06, 124a/14, 127b/12, 128a/14, 128b/07, 128b/12, 129a/01, 129a/08, 129b/08, 130a/06, 130b/11, 131b/03, 131b/07, 133a/10, 133a/15, 133b/07, 133b/14, 134a/07, 136b/14, 142b/12, 142b/15, 147b/02, 148a/12, 149a/10, 150a/08, 150a/14, 151b/01, 156a/06, 157a/03, 157b/06, 158a/05, 158b/02, 159a/06, 160b/03, 161a/04, 161a/08, 162b/01, 167b/13, 168b/02, 168b/08, 168b/13, 171b/02, 172a/07,

172a/15, 174a/13, 176a/08, 176b/10, 181a/04, 182a/09, 183a/09, 183a/10, 183a/12, 184a/02, 184a/07, 184a/12, 185a/04, 185a/14, 185b/09, 187b/12, 191a/02, 192b/14, 193a/02, 193b/06, 194b/13, 195a/04, 196b/06, 197b/06, 197b/08, 197b/11, 197b/13, 198b/05, 199a/05, 199a/11, 199a/13

e.-di-ki 21b/10, 28a/10, 43b/02, 65b/13, 159b/08

e.-di-kim 21b/03

e.-digümüz 124a/07

e.-diler 12a/06, 13b/10, 14a/01, 19a/15, 20a/03, 27a/04, 33b/01, 38b/11, 42b/03, 46a/02, 46b/03, 47b/02, 59a/03, 59a/12, 73a/13, 74a/11, 85a/15, 86a/07, 86a/11, 93b/03, 108a/15, 110b/07, 111a/08, 113b/06, 117b/03, 124b/11, 125b/07, 129b/04, 132b/02, 134a/15, 145b/01, 146a/02, 152a/13, 153a/13, 154b/02, 172b/08, 174a/03, 177a/09, 177b/05, 182b/04, 183b/05, 186b/11, 187b/04

e.-diler ki 41a/05, 111b/02

e.-diler kim 178a/01

e.-miş-ki 82a/15

e.-ürdi-ki (eydürdi-ki) 15a/14

[=220]

eyü Beğenilecek, makbule geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan.

e. 24b/06, 60a/07, 60a/08, 140b/15, 162b/10, 163b/01, 186b/08

e. de 197b/09

e. it- 43b/04

e. ol- 124a/11, 185b/04, 198b/15

[=12]

eyüce Adamakıllı, iyi bir şekilde.

e. 9a/12, 43b/11, 44b/01, 116b/09

[=4]

eyülük İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği. Krş. **eylük**

e.+ler 142b/07, 181a/13

e.+leri 140a/06

[=3]

eyvāh Far. Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifade etmek için kullanılır, yazık.

e. 72b/09, 187a/02

[=2]

eyvallāh Ar. Teşekkür ederim, Allah razı olsun; evet, peki.

e.-mı 101b/08

[=1]

eyyām Ar. Günler; zaman, devir.

e. 42b/08, 66b/08, 94a/13

e.+a 67b/09

e.-ı devlet 58b/11

e.-ı ġam 10b/13

e.-ı nā-mübārek 113b/14

e.-ı naḥs 169a/09
e.-ı nuḥūset 114b/02, 124b/12
e.-ı sa‘ādet 149a/12
e.+ımuzda 191b/07
e. ile 17b/03, 29b/13, 63b/08, 71a/02, 84a/07, 90b/04, 94b/13, 135a/14, 188a/13, 189a/15, 191a/05, 191a/14
e.+ları (bahār eyyamları) 29a/12, 34a/10, 37a/07, 39a/06, 44b/03, 59b/07, 59b/11, 61b/14, 63b/05, 93a/05
e.+ları (faṣl-ı bahār eyyāmları) 130b/07
[=35]

eyyede memleketehu Ar. “Onun memleketini destekledi.” anlamında söz.
e. 2b/04
[=1]

eyżan Ar. “Yine öyle, keza, bu da öyle” anlamında olup az önce geçen bir ibareyi işaret etmek veya tekrarlanacak mısraları göstermek için kullanılan söz.
e. 70a/09
[=1]

ez-īn-cānib Far. “Bu taraftan, bu yandan” anlamında söz.
e. 34a/09, 57b/13, 60a/06, 75a/08, 79a/11, 99b/15, 125b/02, 150b/08, 152a/09, 163a/02, 169a/01, 172a/04, 173a/08, 175a/10, 186b/02, 197a/11
[=16]

ez- Karşıdakini tamamen yok edecek biçimde yenmek.
e.-mege 38b/15
[=1]

eẕderhā Far. Büyük yılan.
e. 38b/14
[=1]

ezel Ar. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman.
e. (taḳdīr-i ezel) 44a/12
[=1]

ezil- Ezme işine konu olmak.
e.-üp 70b/05
[=1]

eziyyet Ar. Zahmet, cefa, aşırı sıkıntı ve güçlük, eza.
e. çek- 11b/11
e.+de iken 56a/01
e.+e göre 12b/02
e. et- 9a/09
e. eyle- 9b/13, 11a/06, 12a/11
e.+i 11a/11
[=8]

ezvāc Ar. Zevçler, karı kocalar, eşler.
e.+ına 2a/02
[=1]

F

fā’ide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi.
f. 50a/14, 144a/05
f. ol- 11a/12, 13b/02

[=4]

fāḫire Övünen, iftihar eden, müftehir.

f. (ḫil‘at-ı fāḫire) 65b/07, 69a/09, 136b/06

f.+yi (ḫil‘at-ı-fāḫire) 138b/08

[=4]

faḫr Ar. Övünme, iftihar, gururlanma.

f.+i 2a/03

[=1]

fā‘il Ar. Yapan, işleyen kimse.

f.-i muḫtār 54b/09, 142a/15

[=2]

faḳad Ar. Zıt hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar, ancak, yalnız, ama, lakin.

f. 70a/13, 90b/10, 110b/12, 120a/12, 162a/14, 194a/04, 194a/14

[=7]

faḳīr Ar. Yoksul kimse, muhtaç, fukara.

f.+e 61a/05, 192a/08

f.+i 3b/14, 37a/02

f.-i pür-taḳṣīr 3b/03

f.+ine 58a/13

f. u fuḳarā 33b/04, 37a/01, 60a/04, 60b/12, 63a/01, 81b/12, 140a/05

[=13]

faḳīru’l-ḥāl Ar. “Yoksul durumda olan” anlamında söz.

f. 71a/08, 176b/06

[=2]

falān Ar. Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. 7b/09, 7b/09, 83a/10, 150a/15, 154b/09, 154b/11, 159b/03, 159b/09, 160a/15, 160b/14, 176a/10

f. falān 182b/09

[=12]

falāncı Falan, filan.

f. 7b/10, 142b/15, 159b/03, 160a/14

[=4]

falṣo İtal. Hatalı davranış, yanlış hareket, gaf, pot.

f. ol- 124a/15

[=1]

fānī Ar. Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, baki olmayan.

f.+de (‘ālem-i fānī) 4a/03

[=1]

fāriġ Ar. Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş.

f. ol- 109b/08

[=1]

fāris Ar. Atlı, ata binmekte usta binici.

f. 108a/07

f. üzre 32b/01

[=2]

farḳ Ar. İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık.

f. 43a/09

[=1]

Fas Fas veya resmi olarak Fas Krallığı, yaklaşık 37 milyon nüfusa ve 720.000 km² yüz ölçümüne sahip bir Kuzey Afrika ülkesi.

F. 144b/07

F.+a ṭoġru 103a/05

F. ‘askeri ile 145a/09

F. pādişāhı 130b/15, 133b/08, 144b/09, 144b/11, 144b/14, 145a/04

F. sulṭānı 153a/10

[=10]

fāsıḳ Ar. Fısk ve fucur sahibi, şeriat hükümlerine uymayan günahkâr kimse.

f.+uñuzca (za‘m-ı fāsıḳ) 14a/11

[=1]

fāsid Ar. Fesada uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü.

f.+iñüze göre (i‘tiḳād-ı fāsid) 48b/06

f. ol- 139a/11

f.+üñ 145b/08

[=3]

fāside Ar. Fasid kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

f.+si-y-ile (fikr-i fāside) 144a/08

[=1]

faṣl Ar. Ayırma, ayrılma; bölüm, kısım.

f.+ı 157a/15

f.-ı bahār eyyāmları 130b/07

[=2]

feaṣliḥū beyne eḫaveykum Ar. “Öyleyse kardeşleriniz arasında barış sağlayın.” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

f. 186a/03

[=1]

fātiḥā Ar. Kur’an-ı Kerim’in ilk suresinin adı, elham; başlangıç.

f.-ı şerīf ile 3b/14

f. it- 50a/06

[=2]

Favulyana Favignana, Batı Sicilya’da bir ada.

F. ile 191a/15

[=1]

fāyide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi.

f. 93b/10, 94a/01, 123a/14

f. (çi fāyide) 50b/03, 54b/15

[=5]

fāżıl Ar. Ahlakı, ilmi ve sahip olduğu meziyetler bakımından üstün kimse, fazilet sahibi, erdemli, faziletli. Krş. **fażl**

f. 142b/11, 146a/13

f. (‘āḳıl u fāżıl) 134a/08

[=3]

fażl Bk. **fāżıl**

f. u kerem 69b/12

[=1]

fecr Ar. Güneş doğmadan önce ortalığın ağarmaya başladığı vakit, tan vakti.

f. 162a/09

f. vaḳti 34b/15

[=2]

fedā Ar. Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

f.+dur 59a/14, 165a/12

f. et- 181b/07

f. eyle- 49a/11, 64a/05, 181a/14

f. it- 178a/08

[=7]

fehm Ar. Anlama, anlayış, idrak.

f.+i 17a/15, 52a/04

f.+üm 198a/09

[=3]

feḥvā Ar. Anlam, mana.

f.+sı üzre 52a/14

f.+sın 99a/07, 170a/05

f.+sınca 10b/14, 17b/01, 20b/09, 26b/02, 31b/11, 40b/12, 62b/01, 81a/02, 87b/04, 101a/07, 107b/15, 117a/08, 141a/01, 144a/10, 160b/02, 167a/08

[=19]

felāket Ar. Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, yıkım.

f. (sīm-i emvāc-ı felāket) 75a/12

[=1]

felek Ar. Gökyüzü, sema; dünya, devran.

f. (şehr-i yār-ı felek-celāl) 2a/13

f.+e 150b/09

[=2]

felek-zede Ar.+Far. Feleğin zulmüne uğramış, eziyet ve zulüm görmüş, talihsiz, bedbaht.

f. ol- 17b/01

[=1]

felekiyye Ar. Felekle, gök bilimiyle ilgili.

f. 169a/02

[=1]

fenā Ar. Hoşa gitmeyecek durumda olan, istenen veya gereken nitelikte bulunmayan, kötü, bet; üzücü.

f. 126b/06, 141b/10

f.+ya 147a/07, 177b/15

f.+yı 133a/13

[=5]

fenālıḳ Kötü olma durumu, kötülük, şer.

f. 167b/04, 181a/10

[=2]

fener Rum. İçinde fitil, mum veya elektrik ampulü gibi bir ışık kaynağı bulunan, önü veya etrafı bu ışığı aksettirecek şeffaflıkta bir malzeme ile çevrili aydınlatma aracı.

f. 193b/15

f.+li (üç fenerli) 97a/09

[=2]

fer‘ Ar. Dal, budak.

f.+i 171a/04

[=1]

ferāġat Ar. Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme.

f. eyle- 40a/15, 185b/13, 197b/15

f. it- 108b/06, 158a/09, 177b/14

[=6]

feraḥ Ar. Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

f. et- 36b/02

f. eyle- 8a/02, 71a/15

f.+ından 173a/01

f.+lar 30b/04, 61b/03, 83b/04, 85a/06, 143b/02

f.+lar it- 151b/08

f. ol- 15a/08, 74a/09, 111a/11, 158b/13, 165b/09
f. üzre 138b/04
[=16]

ferāmūş Far. Unutma, hatırdan çıkarma.
f. 188a/09
f. buyur- 29b/10, 83b/02, 148b/02
[=4]

ferāset Ar. Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi.
f. 85b/14, 127a/12
f. (tedbīr u ferāset-i ‘aḳliyye) 78a/06
f.-i ‘aḳliyye 52a/05
f.+le 31b/11
f. u ma‘lūmāt 36a/02
[=6]

ferāze Far. Yüksek yer.
f.+sine 46b/04, 47a/04
[=2]

ferd Ar. İnsanlardan her biri, belirli olmayan şahıs, kişi, kimse, birey.
f.-i aḥad 141b/05
f.-i vāḥid 70b/04
f.-i vāḥide 69a/13
f. ü eḥad 13b/04
[=4]

ferecu’llāh Ar. “Allah’ın ferahlığı, yardımı.” anlamında söz.
f. 11b/11
[=1]

ferḫunde Far. Uğurlu, kutlu, mesut, mübarek.
f. (şād u ferḫunde) 97b/15
f.+leri (çerāġ-ı ferḫunde) 149a/14
[=2]

fer‘ī Ar. Asla değil fer’e ait olan, ayrıntılarla ilgili olan, şube, dal ve kollara ait bulunan.
f. 4a/07
f. ile 3a/12
[=2]

fermān Far. Yazılı padişah emri, berat, yarlık, buyrultu; emir, buyruk.
f. 104b/04, 124b/02, 133a/06
f. (ḥāmil-i fermān-ı celīli’l-ḳadr) 21b/04
f. buyur- 3a/09, 87b/03, 104b/03
f.+da 193a/08
f. eyle- 64b/07
f.+ın 22a/07, 22b/08, 136b/05, 138a/08
[=13]

feryād Far. Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık.
f. (dād u feryād) 19b/07
f. (dād u feryād eyle-) 126b/10
f. eyle- 19b/11, 73a/13
f.-ı ‘andelīb-veş 44b/04
f.-ı ‘andelīb birle 59b/12
f. u terennüm 130b/08
[=7]

fesād Ar. Tabii hâlden çıkma, bozulma, bozukluk; karışıklık.
f. 124a/12, 146b/05, 182a/11, 182b/10, 182b/15
f. (menba‘-ı fesād) 163b/05, 169b/04
f.+ları 140a/14
f.+ları (fikr-i fesād) 158b/13

[=9]

feste İsp. Şenlik, bayram.

f.+ler eyle- 113b/03

[=1]

fetḥ Ar. Bir memleket, şehir veya mevkiyi savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme.

f. et- 195b/06

f. eyle- 44b/14, 73b/02, 144b/05, 189b/03

f.+i 38a/05, 84b/14, 103a/07

f.+inde 85a/04

f.+inde (Mışır u Kāhir fetḥi) 84b/13

f. it- 4a/11, 40a/06, 40b/04, 68a/12, 75b/15, 82a/14, 98b/15, 157a/02

f. ol- 72a/09, 72a/12, 79a/06

f. olın- 78b/08

f. u fütūḥ 79a/13

f. u fütūḥ eyle- 50b/13, 79b/05

f. u fütūḥ it- 151b/12

f. u fütūḥ ol- 143a/11

[=27]

Fettāḥ Ḳapudan Fettah Kapudan Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. yüzyıldaki önemli denizci liderlerinden birisi.

F. 32a/07

[=1]

fetvā Ar. Bir mesele hakkında şeriatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhatap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şeri cevabı; müsaade, izin.

f. 100b/15, 181b/08

f.+ların 177a/13, 178b/02

f.+sı 183b/12

[=5]

fevc Ar. Bölük, takım, insan kalabalığı.

f. fevc 52b/07

[=1]

fevḳa'l-'alā Ar. "En yükseklerin üstünde" anlamında söz.

f.+ya 3b/15

[=1]

fevḳa'l-ḥad Ar. "Sınırın üzerinde" anlamında söz.

f. 68a/14

[=1]

fevt Ar. Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma.

f.+inden berü 159a/10

[=1]

feyyāż Ar. Çok verimli, bereketli, çok feyizli.

f.-ı muṭlaḳ 116a/07

[=1]

fezā' Ar. Korkudan dolayı inleyip sızlama.

f. 'askeri ile 146b/02

[=1]

fındıḳ Far. Kuzey yarım kürenin ılık ve serin bölgelerinde ve yurdumuzun Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak yetişen, kışın yapraklarını döken ve aynı isimdeki meyveyi veren ağaççık.

f.+ların 50b/07

[=1]

fırışḳa İtal. Yelkeni doldurmayacak kadar hafif esen rüzgâr. Krş. **fireşḳa, freşḳa**

f. 39a/10, 39b/03

[=2]

fırḳa Ar. İnsan topluluğu, bölük, cemaat, taife.

f. 154a/10, 154b/01, 200a/04

f.+sı 154a/11, 200a/04

[=5]

fırḳaṭacı Bk. **firḳatacı**

f. 98b/06

[=1]

fırṣant Ar. Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesile. Krş. **furṣant**, **furṣat**

f. 97b/05, 123a/02

f. bul- 77a/09

f.+ı 107b/15, 120a/10, 123b/03, 183b/09

f.+ı (fırṣandı) 87a/15, 90a/02

f.+ını 87a/09

f.+ını (fırṣandını) 86b/07

f.+ıñuzı (fırṣandıñuzı) 114a/14

[=12]

fırṭas İtal. Hırsız, dolandırıcı; hırsızlık.

f. 116a/10

f. ile 114b/06

[=2]

fırṭuna İtal. Şiddetle esen ve şiddet derecesine göre karada ve denizde etrafı birbirine katarak bazen can ve mal kaybına sebep olabilen sert rüzgâr. Krş. **furṭuna**

f. 88b/09

[=1]

fī'd-dünyā Ar. "Dünyada olan" anlamında söz.

f. 1b/02

[=1]

fi'l-baḥr Ar. "Denizde" anlamında söz.

f. 3a/08

[=1]

fi'l-berr Ar. "Karada" anlamında söz.

f. 1b/03

[=1]

fi'l-ḥaḳīḳa Ar. Gerçekten, hakikatte, doğrusu.

f. 10b/01

[=1]

fi'l-vāḳı' Ar. Gerçekte, gerçekten, doğrusu, hakikaten.

f. 32a/05, 33a/03

[=2]

fi'llāhi Ar. "Allah yolunda" anlamında söz.

f. 139a/09

[=1]

fi'n-nār Ar. "Ateşte, cehennemde" anlamında söz.

f. (fi'n-nār u fi's-saḳar ol-) 38a/11, 73b/09, 83a/04, 88b/12, 96a/09, 101b/12, 117a/12, 120b/07

[=8]

fī sebīli'llāh Ar. "Allah yolunda" anlamında söz.

f. (cihād-ı fī sebīli'llāh) 12b/07, 23b/11, 25a/13, 33a/06, 39a/08, 46b/08, 120a/15, 132a/02, 140a/02, 174b/09

[=10]

fikr Ar. Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün; görüş.

f.+e (deryā-yı fikr) 101a/13

f.-i fāside 144a/08

f.-i fesād 158b/13

[=3]

fi'l Ar. Olup gerçekleşmiş iş, yapılıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, amel.

f.+dür 181a/07

[=1]

filaboṭ İtal. Küçük, hızlı ve manevra kabiliyeti yüksek tekne.

f. 191b/01

f.+uñ 191b/03

[=2]

filandıra İtal. Savaş gemilerinin ve bütün beylik gemilerin grandi direklerine, gemi tek direkli ise pruva direğine çekilen, ince ve uzun bir şerit biçimindeki sancak.

f. 136b/07

f.+yı 137a/02

f. begi 45b/13

[=2]

fillūrī İtal. Orta Çağ ve erken modern dönemde Avrupa'da yaygın olarak kullanılan bir altın para birimidir.

f. altun 97a/02

[=1]

fino İtal. Küçük, çok tüylü, yuvarlak başlı bir ev köpeği türü.

f. 192a/12, 192a/14

[=2]

firār Ar. Kaçma, kaçış.

f. 152a/15

f.+a 152b/05, 165a/08

f.+da 146b/13

f.+dan 148b/08

f. et- 16a/08, 94b/04

f. eyle- 15b/13, 16a/10, 18a/04, 27a/01, 41a/03, 49b/02, 90b/10, 93a/14, 105a/02, 151a/03, 153b/05, 154a/09, 191b/04, 194a/11

f. it- 15a/06, 40a/08, 40b/05, 40b/14, 45b/10, 62a/11, 95b/12, 96b/05, 97a/08, 105a/12, 144b/08, 151a/07, 153a/08, 154a/11, 173b/03, 173b/08, 199a/02

[=38]

firāş Ar. Yatak, döşek, yatılmak veya üstüne oturulmak üzere yere serilen yaygı.

f.+ına 184a/11

[=1]

firāvān Far. Çok, aşırı, bol.

f. (ḥamd-ı firāvān eyle-) 14b/13

[=1]

fir'avun Ar. Eski Mısır hükümdarlarına verilen ünvan.

f. 157a/05, 198b/02

f.-ı s̱ānī 150b/10

[=3]

firāż Far. Yokuş, yükseklik, çıkış.

f.+um 121b/07

[=1]

firdevs Ar. Cennet.

f.-i a‘lā 5b/11

[=1]

Firengistān Frenklerin oturduğu memleket, Avrupa.

F. 23b/02

[=1]

fireşḳa Bk. **fırışḳa**

f. 191a/14

f. iken 51a/03

[=1]

fireşḳalan- Rüzgarla gitmek.

f.-dı 191b/05

[=1]

firḳata İtal. Buharlı gemilerin icadından önce Osmanlılar’ın savaşlarda gözetleme, karakol, haberleşme, büyük gemileri çekme gibi işlerde kullandıkları, 10–17 çift kürekle veya yelkenle hareket eden, bir ambarlı, uzun, dar, süratli teknelere verilen isim.

f. 32b/04, 65a/10, 65b/07, 135a/04, 190b/14, 192b/11, 196b/05

f.+ları 137b/10

f.+ya 65b/07

[=8]

firḳatacı Buharlı gemilerin icadından önce Osmanlılar’ın savaşlarda gözetleme, karakol, haberleşme, büyük gemileri çekme gibi işlerde kullandıkları, 10–17 çift kürekle veya yelkenle hareket eden, bir ambarlı, uzun, dar, süratli tekneleri kullanan kişi. Krş. **fırḳatacı**

f. 54b/09, 100b/02, 101b/08, 105a/12, 105b/06, 105b/10

[=6]

firḳatlu Ayrılık, ayrılış, firak, hicran.

f. 111b/13

[=1]

fityān Ar. Yiğit, mert ve cömert kimseler.

f.+ın 57a/07

f.+ları 57a/09

[=2]

fitne Ar. Karışıklık, fesat, kargaşalık.

f. 105a/04, 158a/10, 160b/09, 167a/03, 185a/06, 185b/13, 197b/14

f.+den 177b/09, 182a/05

f.-i hevl 154a/15

f.+ler 93b/14

f.+nüñ 181b/11

f. u nifāḳ 159a/04

f.+yi 175a/04, 181a/05, 181b/04

f.+yi (şürūr u fitne) 100b/11

[=17]

Foça İzmir il merkezinin yaklaşık 69 km kuzeybatısındaki İzmir’in bir ilçesi.

F.+da 22b/03

F. limanı 23a/02

F.+ya 23b/04

[=3]

foġ Bir uzunluk birimi.

f.+la 40a/05

[=1]

forma İtal. Okul, spor kulübü ve meslek kuruluşlarına mensup olanların giydikleri tek tip elbise; biçim, şekil; büyük savaş filosu.

f.+da 70a/12

f.+ya göre 31b/13

[=2]

Formantera İspanya'ya ait Akdeniz'de bir ada.

F. 62a/05

[=1]

forṣa İtal. Eskiden yelkenli gemilerde kürek çekmeye mahkum edilen savaş esiri veya hükümlü kimse; zorlu, kuvvetli.

f. 21a/15, 25b/03, 43a/02, 63a/14

f.+ları 95a/11

[=5]

forṣaṭa İtal. Zorlu, kuvvetli, sağlam.

f. 19b/02

f.+et- 20b/11

[=2]

forṣavla İtal. Güç, kuvvet.

f. 34b/14

[=1]

Franca Avrupa.

F.+ya 62b/06

[=1]

Fransız Fransa halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.

F. martiḳası 79a/02

[=1]

Frenk Far. Avrupalı.

F. oġlanı 21a/03, 30b/01

F. oġlanları 135b/10

[=3]

fuḳarā Ar. Fakirler, yoksullar; fakir, yoksul.

f. 166a/05

f. (faḳīr u fuḳarā) 33b/04, 60b/12

f.+dan 58a/14, 58b/03

f.+ların 26b/04

f.+nuñ 166a/03

f.+sı 37a/02, 70b/03, 92b/11

f.+sı (faḳīr u fuḳarā) 63a/01, 81b/12, 140a/06

f.+sına 58a/13

f.+sına (faḳīr u fuḳarā) 60a/05

f.+ya 60b/14, 61a/05, 68a/15, 81b/15, 91a/07, 92a/01, 166a/02, 190b/10, 192a/08

f.+ya (faḳīr u fuḳarā) 37a/01

f.+yı 52b/09

[=26]

furṣant Bk. **fırṣant**

f. (nuṣret u furṣant) 25a/11

f. bul- 7a/07

f.+ı 14b/09

f.-ı ġanīmet 46a/12, 47b/09

f.+ın (furṣandın) 147a/11

[=6]

furṣat Bk. **fırṣant**

f.+dın 9a/06

[=1]

furṭuna Bk. **fırṭuna**

f. 14b/05, 15b/10, 117b/09

[=3]

furuncu Fırın işleten kimse.

f.+lara 190a/10

[=1]

fülfül Ar. Karabiber.

f. ile 96b/14

[=1]

fürce Ar. Açıklık, aralık, yarık; fırsat.

f. bul- 44b/15, 114a/11

[=2]

fütūḥ Ar. Fetihler, zaferler, fütuhat.

f. (fetḥ u fütūḥ) 143a/11

f. (fetḥ u fütūḥ eyle-) 50b/14

f. (fetḥ u fütūḥ it-) 151b/12

f.+lar (fetḥ u fütūḥ) 79a/13

[=4]

G

ġā'ib Ar. Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan şey. Krş. **ġāyib**

ġ. ol- 12a/01, 123a/08, 184b/03

[=3]

ġāfil Ar. Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz kimse.

ġ. 104a/04, 123a/07, 168a/13

ġ.-mi 181b/05

[=4]

ġāfilen Ar. Habersizce.

ġ. 19a/02, 89a/03

[=2]

ġaflet Ar. Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basiretsizlik, aymazlık.

ġ.+e (ḫāb-ı ġaflet) 123a/01

[=1]

gāh Far. Zaman, vakit; bazı, bazen.

g. 29a/09, 43a/07

g. gāh 29a/09, 54b/01, 54b/01, 154b/04, 166a/14

[=7]

gāhīce Bazen, bazı kere, gâh.

g. 7a/05

[=1]

ġalabasuz Ar. Kalabalık olmayan. Krş. **ġalebesüz**

ġ. 106b/07

[=1]

ġalebe Ar. Dövüşte ve savaşta yenme, galip gelme, galibiyet; Osmanlı Devleti'nde kapı kulu ocaklarına maaş verilmesi dolayısıyla yapılan divan, ulufe divanı.

ġ. 68b/11, 69a/03, 114b/15, 138b/05, 171b/01, 183a/08

[=5]

ġalebesüz Bk **ġalabasuz**

ġ. 148b/10

[=1]

ġālib Ar. Üstün gelen, yenen, galebe çalan kimse.

ġ. 28a/12, 51b/15, 137a/03, 159a/03

ġ.+lerdür 154a/02

ġ. ol- 5b/12, 52a/02, 146b/07

ġ. u maġlūb 154b/06

ġ.+üñ (ḥükm-i ġālib) 99a/04

[=10]

ġāliblik Zafer elde ediş.

ġ. 152b/01

[=1]

ġalyaṭa İtal. Buharlı gemilerin icadından önce düşmanı kovalama ve takip etme işinde kullanılan 9 ile 24 kürekli savaş gemisi.

ġ. 15b/14, 16a/07, 18b/05, 21b/05, 49a/07, 118b/15

ġ.+da 14a/07

ġ.+dur 13a/02

ġ. ile 97b/10

ġ. ki 95a/09

ġ.+ları 95a/07

ġ.+larınuñ 95a/01, 120a/08

ġ.+laruñ 96b/06, 119b/07

ġ.+nuñ 12b/01, 13a/04, 14b/02, 119a/04

ġ.+sına 18a/15

ġ.+ya 12b/15, 96b/13

[=22]

ġam Ar. Kaygı, tasa, keder, iç darlığı.

ġ.+a (baḥr-ı ġam) 75a/11

ġ. çek- 77b/14

ġ. u ḳasāvet ol- 113a/05

ġ.+uñ (eyyām-ı ġam) 10b/13

[=4]

ġam-gīn Ar.+Far. Gamlı, kederli.

ġ. ol- 165b/10

[=1]

ġanī Ar. Bol, çok fazla; zengin.

ġ. 103b/04

ġ. ol- 24b/01, 24b/01, 57b/07, 57b/10, 63a/01, 63a/07, 140a/06, 192b/01, 192b/04

ġ.+si 70b/03

[=11]

ġānim Ar. Ganimet alan, savaşta alınan ganimette payı bulunan.

ġ. 26b/11

[=1]

ġanīmet Ar. Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar.

ġ. 14b/09, 27b/08, 30b/01, 33a/10, 36a/15, 63a/02, 98a/11, 107b/15, 120a/10, 123b/03, 140a/03, 140b/02, 152a/08, 189b/06, 192b/07, 194a/09, 196a/05

ġ. (furṣant-ı ġanīmet) 47b/09

ġ. (māl u ġanīmet) 26a/05, 26b/01, 163a/04, 169b/02

ġ. (selāmet u ġanīmet) 34a/03

ġ.+den 192a/04

ġ.+dür (furṣant-ı ġanīmet) 46a/12

ġ. eyle- 19a/13

ġ.+i 81b/10

ġ.-i kübrā 24b/10, 62b/13, 118b/10

ġ.-i kübrā idi 191a/11

ġ. idi 62b/09

ġ.+inüñ 192a/04

ġ.+ler 57b/06

ġ.+lerin 30b/11

ġ.+lerüñ 189b/12

ġ. u māl 36b/13

ġ. u māl-ile 33b/04

ġ.+ümüzi 191b/07
[=39]

ġānimīn Ar. Ganimet almış olarak.
ġ. 149b/06
ġ. (sālimīn u ġānimīn) 30b/10, 36b/10, 40a/10, 42a/05, 60a/15, 77b/15, 90b/11, 91b/07, 97b/12, 104b/13, 113a/02, 138a/12, 156b/12, 169b/08, 189b/04
[=16]

ġarām Ar. Olağanüstü sevgi, şiddetli arzu ve iştiyak, büyük aşk. Krş. **ġarāme**, **ġarrām**
ġ. idiler 80a/03
[=1]

ġarāme Bk. **ġarām**
ġ. 71a/09, 83a/12
ġ.+nüñ 77b/05
ġ.+sini 71a/10
[=4]

ġarāmlıḳ Büyük aşk. Krş. **ġarrāmlıḳ**
ġ.+dan 143a/12
[=1]

ġārāt Ar. Yağmalar, çapullar.
ġ. it- 100b/07
ġ. u yaġmā eyle- 144a/11
[=2]

ġarb Ar. Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip.
ġ. 56a/03, 99b/08, 99b/09, 151b/10
ġ.+ı 94a/06
ġ.-ı Dellisi 94b/05
ġ.-ı Tilimsān 94b/14
[=7]

ġarīb Ar. Kimsesiz, zavallı, biçare kimse.
ġ. 17a/07
ġ.+e 10a/13
[=2]

ġarīḳ Ar. Suda batmış; bir şeye içinde kaybolacak derecede dalmış olan.
ġ.-i raḥmet eyle- 132b/08
[=1]

ġarḳ Ar. (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma.
ġ. ol- 46a/02, 101a/13
[=2]

ġarrām Bk. **ġarām**
ġ. ol- 94a/10, 144b/01, 150a/09
[=3]

ġarrāmlıḳ Bk. **ġarāmlıḳ**
ġ.+ı (ġarāmlıġı) 155b/11
[=1]

ġavġā Far. Şiddetli tartışma veya dövüş, mücadele.
ġ. it- 15a/13
[=1]

ġavġāsuz Şiddet olmadan.
ġ. 106b/07, 148b/10
[=2]

ġāyet Ar. Çok, pek, pek çok, son derece.
ġ. 4b/06, 5a/06, 5b/06, 6b/06, 17a/15, 25b/03, 27b/03, 31a/04, 35a/13, 36a/02, 42b/14, 45b/09, 45b/11, 50a/08, 56a/10, 57b/06, 59b/04, 60b/14, 72b/02, 73b/07, 74b/10, 77a/04, 79a/08, 80a/04, 80a/07, 80b/15, 85b/14, 102b/12, 103b/04, 110a/04, 110b/05, 119a/02,

119a/12, 127a/12, 146a/12, 146a/13, 147a/06, 148a/08, 154a/05, 154a/10, 154b/01, 157b/03, 163b/15, 169a/03, 171b/04, 176a/04, 191a/07, 194a/12, 194b/04, 194b/11
[=50]

ġāyib Bk. **ġā'ib**
ġ. it- 24a/03
ġ. ol- 56a/08, 73a/02, 197b/01
[=4]

ġayret Ar. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba.
ġ. 173a/12
ġ.+i 142a/06
ġ. it- 116a/15
ġ. u ḥamiyyet 87b/06
[=4]

ġayrı Ar. Başka, -den başka; artık.
ġ. 14a/14, 15a/12, 23a/12, 34a/11, 37a/08, 43b/09, 44a/15, 46a/03, 46b/05, 49a/03, 50b/03, 55b/12, 56b/13, 57a/01, 57a/15, 59b/07, 59b/11, 60b/11, 70b/02, 74a/12, 75b/08, 77b/14, 78b/06, 81a/03, 85a/09, 86b/13, 93a/06, 94a/10, 100a/01, 116b/06, 121b/04, 142b/10, 143b/14, 148b/08, 149a/08, 150b/09, 150b/13, 153a/06, 158b/14, 160b/04, 165a/07, 166a/08, 167a/14, 169a/07, 172a/10, 172a/11, 173a/09, 176b/12, 182a/02, 183a/11, 185b/04, 194a/14, 195b/03
ġ.+sın 127b/07
ġ.+sına 161a/09
ġ.+sin 78a/09, 110a/10
[=57]

ġazā Ar. İslam dini uğruna yapılan savaş, cihat.
ġ. 33a/04, 44a/06, 53a/10, 92b/09
ġ. (niyyet-i ġazā) 47b/10, 112a/02, 116b/12
ġ.+eyle- 47a/15, 65b/12
ġ.-ı ekber 38a/13
ġ. it- 33b/04, 46b/09, 47b/03, 100a/04, 132a/02
ġ.+lar 3a/13, 12a/01
ġ.+lar et- 56a/03
ġ.+lar eyle- 65b/09, 137a/01
ġ.+lar it- 3b/08
ġ.+larda 3b/10
ġ.+ların 2b/11
ġ.+larıñı 184b/02
ġ.+ñ 36b/01, 78a/05, 81a/07, 98a/04
ġ.+ñuz 35a/03, 48a/04, 96a/15, 98a/05, 192a/02
ġ.+sını 200a/09
ġ.+ya 23b/13, 29b/12, 30b/08, 34b/01, 39a/08, 44b/09, 62a/04, 71a/01, 109a/08, 194a/02
ġ.+ya (cihād u ġazā) 29b/08
ġ.-yı ekber iken 164a/12
[=46]

ġażab Ar. Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım.

ġ. 187a/02

ġ.+a 174a/15

ġ.+a gel- 98b/04, 124b/03

ġ. birle 11a/10

ġ. et- 176b/05

ġ.+ı 129b/03

ġ.+ına 187a/04

ġ.+ından 168b/10

ġ.+ları 180a/15

ġ.+ların (sebeb-i ġażab) 187a/07

ġ.+larından 171b/05

ġ. u ḥiddet 129a/08

[=13]

ġazālıḳ Savaşa ait.

ġ.+ı (ġazālığı) 46b/07

[=1]

ġażanfer Ar. Kahraman ve cesur kimse; aslan.

ġ. (nebir-i meḥārib-i ġażanfer) 2a/14

[=1]

ġażbān Ar. Gazaplı, öfkeli, hiddetli, kızgın.

ġ. ol- 140b/05, 184b/15, 199b/04

[=3]

ġāzī Ar. Gaza eden, İslam dini ve vatan uğruna elde silah düşmanla savaşan, gazadan şehit olmadan dönen kimse; gazada büyük kahramanlıklar gösteren kumandan veya şehirlere verilen ünvan.

ġ. 21a/09, 32a/07, 41b/13, 42a/10, 47a/02, 47a/03, 48a/03, 55a/04, 58b/13, 64b/12, 75b/05, 80a/14, 88b/02, 89a/02, 91a/14, 95b/14, 98a/06, 112b/15, 118b/05, 133b/15, 148a/10, 187a/03, 199b/02

ġ.-i dilāverān 140a/01

ġ.+ler 25a/06, 25a/10, 30a/09, 40a/05, 40a/09, 46a/13, 46b/06, 47a/12, 47b/02, 48a/01, 50b/09, 53b/02, 57a/03, 58b/07, 58b/14, 59a/11, 59a/12, 63a/02, 63a/03, 65a/02, 66b/04, 72a/01, 72a/11, 74b/03, 75a/09, 75b/15, 77a/09, 77a/13, 82b/10, 85a/11, 87b/12, 88b/04, 89a/13, 89a/14, 92b/14, 96a/02, 96a/12, 98a/12, 98a/13, 99a/01, 101b/15, 104a/06, 108a/15, 109a/11, 109b/04, 109b/13, 110b/01, 110b/04, 111a/08, 112a/06, 112b/02, 112b/07, 112b/10, 115a/02, 116b/06, 117b/14, 117b/15, 118a/01, 120a/14, 120b/02, 120b/07, 120b/14, 121a/01, 123a/04, 130a/12, 152b/08, 152b/10, 152b/12, 153a/03, 155a/01, 155b/02, 155b/05, 155b/08, 156a/04, 156a/10, 156b/01, 162a/10, 169a/12, 179b/04, 179b/06, 181b/09, 192b/08, 196a/12

ġ.+ler ile 80b/06, 111a/06

ġ.+ler ki 111b/12

ġ.+lerden 51b/08, 54a/05, 58b/10, 63a/01, 80b/03, 89b/02, 89b/09, 96a/10, 113a/04, 180a/03

ġ.+lerdür 47b/09, 60b/15, 109a/07, 109b/08, 116b/01, 156b/11

ġ.+lere 30a/04, 53b/01, 57b/02, 59a/02, 61a/04, 65a/01, 72a/14, 72b/06, 72b/07, 77b/05, 79a/11, 81b/06, 83a/14, 91b/02, 118a/15, 121a/04, 148a/08, 153b/02, 155a/10, 156a/15, 180a/08, 193a/13

ġ.+leri 37a/03, 47a/14, 48a/05, 53b/03, 54b/07, 73a/04, 80a/12, 109a/03, 116a/05

ġ.+leri-y-ile 85a/07

ġ.+lerin 55a/10, 57b/14, 181b/04

ġ.+lerinden 76b/03

ġ.+lerine 53b/14, 104b/12

ġ.+lerini 58b/08

ġ.+lerinüñ 149a/04

ġ.+lerle 88a/09, 96b/05, 111a/12, 111a/15

ġ.+lerüñ 25a/12, 33a/11, 38a/06, 44b/05, 48a/02, 48a/09, 52a/02, 55a/03, 57a/15, 57b/08, 58a/05, 58b/01, 61b/12, 72b/03, 74b/08, 74b/11, 82b/14, 89a/08, 92b/11, 96a/14, 96b/03, 104a/01, 108b/10, 109b/02, 109b/06, 110b/02, 117a/09, 144b/01, 153a/02, 155b/11, 180a/13

[=201]

Ġāzī Ḫayre'd-dīn Beg Bk. **Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs**

Ġ. 95b/12

[=1]

Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa Bk. **Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs**

Ġ. 159b/05, 161a/01

Ġ.+nuñ 157b/15, 158b/14, 159a/03

Ġ.+ya 152a/04

[=6]

Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs Vardar Yenicesi'nden gelip Midilli'nin fethinden sonra buraya yerleşen Yakub adlı bir sipahinin oğludur. 1478 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Hızır olduğu halde Barbaros ve Hayreddin lakaplarıyla tanınır. Batılılar havuç rengine çalan kırmızı sakalından dolayı ağabeyi Oruç'a verdikleri "Barbarossa" adını daha sonra Hızır için de kullandıklarından Barbaros diye tanınmış, Hayreddin lakabını ise kendisine Yavuz Sultan Selim takmıştır. Krş. **Ġāzī Ḫayre'd-dīn Beg**, **Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa**

Ġ. 45b/01, 75b/09, 79b/03, 83b/03, 85a/12, 85b/08, 91a/06, 91b/12, 92a/10, 94a/14, 95a/15, 97a/10, 114b/15, 116a/04, 117a/12, 118a/13, 118b/08, 119b/08, 122a/14, 123b/12, 125b/04, 126b/14, 127b/11, 128a/11, 128b/14, 131b/02, 131b/07

Ġ.+den 120b/09

Ġ.+e 72a/10, 80b/09, 83b/07, 90a/09, 94b/07, 97b/05, 107a/03, 130b/10

Ġ.+i 98a/03

Ġ.+üñ 92a/13, 118a/05, 118b/13, 120a/02, 121a/01, 122b/03, 123a/09, 123b/04, 126a/04, 127b/05, 129a/07, 133a/07, 134a/13

[=50]

Ġāzī Oruç Beg Bk. **Ġāzī Oruç Re'īs**

Ġ. 143a/15

[=1]

Ġāzī Oruç Re'īs Midillili sipahi Yakub Ağa'nın dört oğlundan ikincisi olup Barbaros Hayreddin Paşa'nın ağabeyidir. Krş. **Ġāzī Oruç Re'īs**

Ġ. 21b/04, 21b/11, 79b/03, 87b/06, 89a/07, 90a/08, 104b/14, 144b/05

Ġ. ile 80b/04

Ġ.+üñ 111b/13, 113b/02

[=11]

ġāziyān Ar.+Far. Gaziler.

ġ. 41a/01, 80a/08, 81a/05, 95b/03, 111b/14, 117a/13, 139a/06, 144a/13, 152a/02, 155a/08, 155b/01, 155b/04, 160b/12, 187a/15

ġ. (ʻasākir-i ġāziyān) 118b/06, 173b/12, 191b/07

ġ. (levendān-ı ġāziyān) 41a/14, 130b/05, 135a/08, 189b/14

ġ. (mücāhidān u ġāziyān) 140a/04

ġ.+a 190b/11

ġ. birle 147b/15

ġ.+dan 112b/04, 165b/02

ġ.+dur 149b/06

ġ.+ı 102a/07, 172a/14

ġ.-ı ʻasker-i aʻcām 148a/07

ġ.-ı levendān 29b/05

ġ.-ı muvaḥḥidān 107b/01

ġ. ile 40a/12, 118b/12, 130b/12, 131b/09

ġ. ile (levendān-ı ġāziyān) 40b/13

ġ.+ları (pāk-ı levendān-ı ġāziyān) 135a/05

ġ.+laruñ (server-i ġāziyān) 67a/07

ġ. u dileverān birle 169a/10

ġ.+uñ (ʻasākir-i ġāziyān) 166a/15, 174a/01

ġ.+üñ 156b/14

[=43]

ġażūb Ar. Öfkeli, kızgın, hiddetli, gazaplı.

ġ. 9b/12

[=1]

geç- 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.-(!) 7b/11, 7b/12

g.-di 24b/11, 31a/13

g.-dükde 35a/09

g.-en 28b/06

g.-er 8a/09, 119b/01

g.-erken 31a/02

g.-üp 8a/06, 8a/08, 29a/07, 92a/08, 92b/07, 98b/14, 106a/11, 109b/11, 148b/11

[=18]

2. Zamanı aşmak, vakti arkada bırakmak.

g.-di 70b/14, 73b/13, 168a/11
g.-dügi 169b/13
g.-dükde 94a/14, 134b/07, 175a/11, 180b/07
g.-en 67b/15
g.-er idi 9a/12
g.-meden 82a/01, 157b/06, 159b/14
g.-memiş idi 171b/07
g.-üp 28a/03, 29a/12, 41b/10
g.-üp-de 155a/13
[=18]
3. Başından bir olay yaşanmak.
g.-di 153b/04, 155a/08, 155b/04
g.-en 15a/05, 18a/03, 98a/10
g.-erdi 109a/14
g.-miş idi 17b/10
g.-üp 146b/12
[=9]
4. Bir duruma uğramak, konu olmak.
g.-di 89b/09, 144b/03, 155b/13
g.-dügi 107b/05
g.-ince 50b/11, 50b/12
g.-miş idi 157a/15
g.-mişdür 197b/02
g.-se 169a/03
g.-üp 30b/13, 47b/14, 96a/09
[=12]
5. Elde etmek.
g.-di 65b/15
g.-er ise 18a/11
[=2]
6. Kabul edilir olmak, uygun bulmak.
g.-di 38b/06, 64b/15
g.-üp 27b/14, 86a/13, 135b/15
[=5]
7. Geride bırakmak, aşmak
g.-di 117a/07, 193a/13
g.-dükde 88b/02
g.-er 75a/12
g.-er idi 194a/03
g.-miş 44a/13
g.-üp 97b/01
[=7]
8. Kalbinde bir olayı anımsamak.
g.-en 56a/02, 90a/13
[=2]
9. Kontrolden çıkmak.
g.-dükde 122a/03
g.-üp 129a/08
[=2]
10. Bir şeyin yerine sayılmak.
g.-meyüp 158a/08
[=1]
11. Beraber olmak, yan yana gelmek.
g.-emezlerdi 164a/01
[=1]
maḳbūle geç- 27b/14, 64b/15, 65b/15, 86a/13, 135b/15
serden geç- 109a/14, 153b/04, 155a/08, 155b/04
[=9]

geçin- Uzlaşmak, anlaşmak.
g.-ürler idi 58a/05
[=1]

geçir- 1. Bk. **geçür- 1.**
g.-eyüm 151a13
g.-üp 132a/07
[=2]

2. Bk. **geçür- 2.**
g.-e idük 158b/11
[=1]
3. Bk. **geçür- 3**
g.-elüm 174a/07
[=1]
geçür- 1. Zaman harcamak. Krş. **geçir-**
g.-diler 29a/11, 44b/03, 61b/14
g.-üp 34a/08, 59b/07, 94b/01
[=6]
2. Bir süre yaşamak, oturmak, kalmak. Krş. **geçir-**
g.-(!) 183b/07
g.-diler 93a/04
g.-üp 31a/01
[=3]
3. Öldürmek. Krş. **geçir-**
g.-üp 42a/02
[=1]
4. Bir şeyi boynuna takmak.
g.-üp 195b/14
[=1]
geçürt- Geçirme işini yaptırmak.
g.-di 68b/08
[=1]
gedük Kusur, noksan.
g.+leri 65a/06
g.+lerin 59b/09
[=2]
gel- 1. Ulaşmak, varmak.
g.-(!) 9b/05, 13a/12, 15a/02, 40a/15, 40b/05, 86b/14, 98b/01, 104a/01, 110b/08, 121b/08, 131a/01
g.-di 19a/06, 31a/09, 31a/10, 31b/09, 36a/05, 51a/14, 81b/10, 92a/09, 107b/04, 107b/08, 108a/08, 143a/07, 143a/09, 194a/10
g.-di-ki 78b/14, 141b/15
g.-digimüz 145b/12
g.-diler 6a/12, 20a/15, 23b/04, 29a/02, 30b/11, 33a/10, 35a/02, 38a/13, 42b/10, 62a/12, 91b/07, 94b/14, 96a/14, 103a/01, 106a/15, 113a/02, 114a/06, 148a/05, 156b/12, 178a/14
g.-diñüz 48a/03
g.-diñüz-de 59a/10
g.-diñüzi 178a/03
g.-dügi 106b/08
g.-dügimi 197b/09
g.-dügin 91a/12, 99a/01
g.-dügine 102a/01, 192a/03, 192a/05
g.-dügini 18a/05
g.-dügümüz 145b/04
g.-dük 33b/03, 82b/04, 102a/10, 174b/10
g.-dükde 100b/05, 106b/06, 147a/03, 183a/14, 191b/09
g.-dükleri 75b/09
g.-dükleri gibi 2b/11
g.-düklerin 95a/05
g.-düklerinde 24b/13, 41a/10, 191b/01
g.-düklerine 60b/13
g.-düm 53a/06, 186a/04, 197a/06, 197a/07, 199b/03
g.-düñ 9b/12, 51b/01, 90b/14, 197b/08
g.-düñ ise 99a/02
g.-e 108a/08, 108a/08

g.-ecek 51b/02, 75a/14, 77a/01
g.-ecekdür 76b/11
g.-emeden 168b/10
g.-emeyorvuz 19b/07
g.-en 56a/02, 56b/12, 68b/06, 76a/13, 89b/15, 105b/06, 108a/04, 111b/08, 145b/08, 161b/14, 180a/06, 184a/14
g.-enleridür 130a/08
g.-esiz 148a/01
g.-icek 130b/09
g.-ince 2b/14, 32a/06
g.-iyor 161b/07
g.-iyorlar 145a/10
g.-iyorur 86a/02
g.-me 186b/13
g.-meden 106a/15, 190b/08
g.-medi 163b/12, 168a/12, 185a/01
g.-mediler 85b/07
g.-medügine 165b/10
g.-medük 174b/08
g.-medüm 186a/02, 197b/08, 197b/09
g.-medüñüzden 28b/01
g.-mege 59b/10, 116a/15, 121b/05, 169b/10, 170a/01
g.-mek 28b/13, 182a/08, 186b/13
g.-mekde 48a/01, 51a/07, 66b/03, 74b/02, 127a/10, 145a/06, 148b/06, 161a/14, 164b/14
g.-melerin 144b/11
g.-memiş 60b/11, 127b/12
g.-mesinden 82a/03, 138a/01
g.-mesine 161a/03, 173b/06
g.-meyüp 14b/06, 90a/13
g.-mez 60b/09, 81b/14, 145a/13
g.-mezdi 166b/09
g.-miş 60b/11
g.-miş idi 20b/14, 136a/13
g.-mişe 15a/01
g.-mişimüzi 167a/01
g.-mişlerden 163b/09
g.-mişlerdür 27b/02, 178a/02
g.-mişüzdür 114b/03
g.-se 33a/11, 95a/11, 106b/03
g.-seler 143a/01
g.-sün 16b/03, 53a/04, 100a/14, 101b/06, 185b/15, 186a/07, 198a/02, 198b/07, 199a/03
g.-sünler 125a/09, 145a/11, 145a/12, 145b/03, 145b/11, 180b/09
g.-üñ 46b/06, 111b/05, 183a/12
g.-üp 6a/08, 7a/08, 7b/10, 11b/10, 15b/11, 17a/03, 18a/06, 18b/05, 18b/09, 22b/03, 22b/03, 22b/07, 22b/13, 23a/02, 23a/04, 25a/15, 26a/08, 26a/09, 27a/14, 31a/12, 31b/01, 32b/06, 34a/05, 36a/11, 36b/11, 39a/13, 42a/03, 42b/03, 43b/08, 44b/02, 46a/10, 56a/02, 56a/09, 62a/07, 62b/15, 63b/11, 63b/12, 66a/05, 66a/14, 72a/10, 72b/07, 73a/14, 73b/15, 77b/04, 82a/12, 82b/01, 83a/06, 84b/01, 93b/05, 94a/15, 95b/12, 97b/01, 97b/14, 98a/02, 98b/11, 98b/13, 99a/04, 99a/12, 99b/14, 100b/05, 101b/14, 102b/09, 103a/08, 105a/01, 106a/08, 106a/13, 107a/12, 108a/01, 108a/10,

108b/02, 109a/02, 111a/13, 116b/10, 120a/13, 122a/10, 125b/07, 126b/10, 127b/09, 130b/13, 131b/03, 131b/09, 131b/12, 135b/03, 135b/05, 136a/11, 136b/01, 137a/07, 137a/09, 138a/12, 140a/02, 140b/01, 144a/12, 145a/07, 148a/15, 149a/01, 149b/07, 150a/01, 151a/12, 151b/13, 153a/13, 154a/07, 155b/15, 166b/06, 167a/02, 169b/08, 170a/03, 172a/05, 173a/13, 174a/04, 176a/07, 178b/06, 180b/11, 181a/15, 182b/14, 184a/12, 184b/08, 188a/05, 188b/12, 189a/02, 189a/07, 189b/05, 191b/14, 192a/01, 195a/10, 195b/09, 196a/10, 196b/15, 197a/01, 197b/15, 199b/12

g.-ür 35a/08, 52a/14, 76b/14, 108a/08, 108a/08, 191b/04

g.-ür ise 106b/13, 159b/11

g.-ürdi 62b/06, 192b/07, 194a/15

g.-ürim 161a/06

g.-ürken 170b/09

g.-ürler 50b/02, 164a/03

g.-ürler idi 45b/11

g.-ürlerdi 137b/14, 152b/08

g.-ürlerken 137b/07

g.-ürlerse 51b/15

[=338]

2. Haber erişmek.

g.-di 9b/02, 29a/12, 76a/12, 78a/02, 97b/05, 104b/14, 166a/13

g.-di-ki 26b/13, 58b/08, 97a/08

g.-di ki 145a/08

g.-di mi 74b/07

g.-diler 71b/11

g.-dügi 73a/07

g.-dükde 18b/13, 70b/11, 74a/03, 78b/09

g.-düklerinde 66b/01, 195b/11

g.-eliden berü 158a/10

g.-en 64b/03, 70b/13, 77a/08, 79a/05, 115a/15, 130a/12, 138b/07, 157a/02, 197a/13, 197b/04

g.-ince 3a/12, 67b/07, 78b/02, 83b/08, 90a/15, 107b/11, 144b/03

g.-meden 191a/03

g.-medi 120a/03

g.-medi mi 74b/07

g.-mege 59b/07

g.-mesün 166a/05

g.-meyüp 110a/15

g.-meyüp-de 166a/12

g.-mez 134b/04

g.-miş idi 157b/11

g.-üp 34a/10, 37a/08, 39a/06, 44b/04, 52b/05, 59b/11, 61b/14, 63b/05, 65b/15, 67b/03, 73a/05, 73b/04, 75b/11, 76a/10, 83a/10, 84a/13, 87a/03, 87b/05, 90b/12, 93a/05, 101a/05, 150a/12, 154b/03, 163b/07, 173a/15, 188b/08

g.-ür idi 192b/10

g.-ür ise 33a/04

g.-ürdi 62b/05, 81b/03, 166a/03
g.-ürsin 197b/01
[=79]
3. Birinin yerine geçmek.
g.-mesi 44a/12
[=1]
4. Rastlaşmak.
g.-di 108a/03
g.-diler 37a/14, 45b/09, 189b/01, 191a/07, 194a/10, 194b/10, 195b/05, 195b/12
g.-dügine 165b/09
g.-dükde 191b/04
g.-medi 124b/01
g.-medüm 160a/08
g.-mesi-y-ile 172a/03
g.-meyeydük 42b/13
g.-meyüp 58b/02, 91a/10
g.-mez 58b/04
g.-üp 5b/09, 24a/07, 49a/01, 87a/03
g.-ürseler 137a/15
[=23]
5. Olmak, -e uğramak.
g.-en 42a/13
g.-ene 6a/01, 55b/11
g.-miş idi 99a/03
g.-se 181b/06
g.-üp 21a/05
g.-ür 12a/10
[=7]
6. İhtiyaç anlatan deyimler kurmaya yarayan bir fiil.
g.-di 172b/04, 172b/04
g.-diñ 92a/11
g.-diñüz 48a/03, 67b/14, 67b/14, 102b/10, 102b/10, 148a/10, 148a/10, 174a/02, 176a/08, 188b/09, 188b/09, 192a/02, 192a/02
g.-düñ 17a/11, 17a/12, 54b/13, 90b/14, 92a/12
g.-düñüz 33b/07, 33b/07
g.-ürdi 5b/07
[=24]
7. Ele almak, üzerinde durmak.
g.-di 30b/13, 66b/05, 80b/10, 83b/08, 88b/05, 107a/03, 152a/04, 159b/06, 185a/01, 188b/04
g.-di-ki 127a/11
g.-dük 34a/09, 75a/08, 79a/12, 99b/15, 146b/15, 152a/09, 163a/02, 169a/01, 172a/04, 173a/09, 175a/11, 177b/10, 186b/02, 197a/12
g.-ecek 3b/12
g.-elim 197b/02
g.-elim-ki 150b/08
g.-elüm 9a/06, 15b/09, 16b/14, 17b/05, 30b/07, 39a/05, 39a/14, 43a/15, 49a/02, 52a/08, 57a/03, 58b/07, 69b/06, 76b/01, 85a/12, 88a/06, 103b/12, 107b/10, 109b/15, 122a/14, 125b/02, 153a/12, 178b/11, 186b/05, 192b/10, 200a/14
g.-elüm-ki 7a/10, 98a/14, 151a/03, 160b/13
g.-ince 147a/06
g.-sün 163a/15

[=60]

8. Gücü yetmemek.

g.-dügi ḳadar 22a/10, 33b/15

g.-eni 115b/09, 168b/05, 171a/10

g.-ür 9b/02, 44a/06, 96b/02, 121b/08

[=9]

9. Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar.

g.-di 10b/11, 114a/15, 123b/05, 128a/11, 185a/04

g.-dügi 44b/06

g.-dükde 166b/01

g.-düklerinde 174a/15

g.-en 145a/12

g.-ince 168a/15

g.-medi 168b/02

g.-medi-ki 119b/14

g.-mez 145a/09

g.-se 186a/14

g.-üp 51a/15, 59b/13, 98b/05, 110a/04, 117b/08, 124b/03, 131b/07, 158b/08, 161b/09, 179a/04, 181a/04

[=25]

10. Toplanmak, iştirak etmek.

g.-üp 12a/05

[=1]

11. Ekin büyümek.

g.-mese 15b/07

[=1]

12. Uygun durumda olmak.

g.-en 133a/12

g.-eni 98a/12

g.-mek ile 157b/01

g.-mekle 17b/11

g.-meyeni 98a/13

g.-üp 171b/04

[=6]

13. Onarmak.

g.-ür idi 20b/06

[=1]

14. Hatırlamak.

g.-ecek 113a/08

g.-en 51b/06

g.-memiş 51b/07

[=3]

15. Yetişmek.

g.-düginden 77a/03

g.-en 77a/07

g.-iyor 76b/15

[=3]

16. Bir sınavı kazanmak, başarmak.

g.-(!) 182a/09

g.-memüze 171a/14

g.-ür 141a/13, 159a/08, 171a/14, 174b/15

g.-ürse 141a/12

[=7]

cūş u ḫurūşa gel- 117b/08

ġażaba gel- 98b/05, 124b/03

ḥarekete gel- 59b/13

ḫoş gel- 5b/07, 17a/11, 33b/07, 48a/03, 54b/13, 67b/14, 90b/14, 92a/11, 92a/12, 102b/10, 148a/10, 172b/04, 174a/02, 176a/08, 188b/09, 192a/02

ḫurūşa gel- 44b/06

lāzım gel- 95a/11

nuṭḳa gel- 131b/07

rāş gel- 108a/03, 160a/08, 191b/04, 194b/10

rāst gel- 5b/09, 24a/07, 42b/13, 49a/01, 87a/03, 91a/10, 124b/01, 137a/15, 165b/09, 191a/07, 194a/10, 195b/12

şafā gel- 33b/07, 48a/03, 67b/14, 90b/14, 102b/10, 148a/10, 172b/04, 17a/12, 188b/09, 192a/02

taḥavvüre gel- 110a/04

ẓuḥūra gel- 114a/15, 123b/05

[=52]

gelecek Daha gelmemiş, yaşanacak zaman; istikbal.

g. 73a/07

[=1]

gelin- Gelme işi yapılmak.

g.-di 33a/01

[=1]

gelinlik Gelinin giysisi.

g. ḳal- 52b/13

[=1]

geliş Gelmek işi.

g.+ine göre 79a/10, 192b/09

[=2]

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

g. 14b/07, 17a/12, 17b/05, 30a/11, 200a/11

g.+ler 57a/14, 102a/15, 137b/12

g.+ler idi 25b/04

g.+lerden 88a/07

g.+lere 94a/12

g.+leri 57b/08, 137b/08

g.+leri (çekdiri gemileri) 94a/03, 94a/09

g.+leri (kāfir gemileri) 5b/12

g.+lerimüzi 118a/08

g.+lerine 12b/12, 62b/05, 117b/01, 137a/14

g.+lerine (Rodos gemileri) 5b/09

g.+lerüñ 57a/13, 119b/10

g.+si 17a/05, 137a/10

g.+si-y-ile 5b/13

g.+sine 17a/09

g.+ye 14b/06, 15b/11

g.+yi 17b/03, 18a/01

[=32]

gemici Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse.

g. 35a/13, 38a/09, 71a/12

[=3]

geñ Geniş.

g. 6a/03, 40b/11, 119b/13, 186b/01

[=4]

geñiş Kendi ölçülerine veya alışılmış ölçülere göre enli olan, genişliği fazla olan.

g. ol- 145b/14

[=1]

geñişlik Geniş olma durumu, geniş bir yer kaplamış olma, enlilik.

g.+i (geñişligi) 166b/03

[=1]

gerçe Bk. **gerçi**

g.+sinde 35b/15

[=1]

gerçi Far. Aslına bakılırsa, aslında, filvaki. Krş. **gerçe**

g. 56a/07, 101b/10, 115a/07, 134b/13, 156a/06

[=5]

gerdān Far. Vücudun omuzlarla baş arasında kalan kısmı.

g.+esin 161b/11

[=1]

gerdūn-iḳtidār Far.+Ar. Felekler kadar kudretli.

g. (pādişāh-ı gerdūn-iḳtidār) 3a/06

[=1]

gere İtal. Savaş.

g. 62b/05

[=1]

gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan şey, lazım; "hem" gibi başına geldiği kelimelerin hepsinin birden düşünüldüğünü anlatır.

g. 6a/03, 36a/02, 40b/11, 43b/08, 55b/09, 58b/15, 59a/04, 83b/03, 98b/07, 106b/03, 119b/12, 142b/13, 143a/04, 161b/08, 186b/01

g. gerek 3a/14, 6a/03, 28b/09, 40b/11, 41a/15, 43a/11, 43b/07, 51a/09, 51a/10, 58b/15, 59a/01, 61b/12, 63a/11, 63a/12, 68a/04, 68a/05, 70b/03, 70b/03, 72b/13, 72b/13, 90a/15, 90b/01, 92b/15, 92b/15, 115a/05, 119b/02, 119b/03, 119b/13, 120a/01, 120a/02, 142a/06, 186b/01, 186b/02, 192a/06, 193a/12, 194a/03

g.+dür 4b/10, 7b/10, 43a/13, 51b/12, 52a/03, 56a/04, 83a/15, 120a/04, 143a/02, 165b/05, 174b/02, 183b/08

g.+dür ki 4b/02, 21a/08, 29b/09, 39b/07, 68b/10, 69a/01, 73b/14, 93b/08, 98b/02, 126b/12, 133a/11, 142b/13, 156a/07, 170b/12, 174a/08, 176b/04, 176b/11, 177b/14, 185b/07, 188a/03, 188a/09

g.+dür kim 86b/03

g.+i gibi (geregi gibi) 12a/08, 28b/09, 29a/14, 29b/04, 32b/14, 58b/10, 59b/15, 65a/05, 82b/08, 84a/03, 100a/06, 119a/07, 135a/11, 136a/07, 138b/01, 156b/06, 175b/05, 199b/09

g. idi 10a/02, 36b/04, 46a/09, 47a/01, 48a/14, 62b/10, 66b/11, 71a/12, 102a/04, 163a/09, 168a/09, 169a/03, 182a/14, 186a/14

g. idi-ki 199b/01

g.+idiñüz 181b/07

g.-mez 186a/08

[=120]

germ Far. Sıcak.

g.-ā-germ 28a/05, 131b/01

[=2]

get- Bk. **git- 1**

g.-di 59a/14

g.-dügine 127a/07

g.-dügüm 133a/11

g.-sün 59a/07, 186a/10
g.-sünler 145b/15
g.-ürse 164a/09
[=7]
2. Bk. **git- 2**
g.-dügi 59a/13
[=1]
getür- 1. Gelmesini sağlamak.
g.-(!) 9b/06, 9b/07, 32b/05, 118b/10, 123b/11, 135a/13, 136b/15, 185b/15, 198a/01
g.-di 14a/05, 39b/04, 84a/13, 123b/15, 135b/06, 136b/02, 152a/08, 177a/01, 195b/09
g.-diler 9b/11, 20b/01, 42a/04, 42a/06, 43a/15, 60a/08, 63b/13, 64b/10, 92a/04, 95a/07, 101a/08, 118b/14, 134b/10, 140b/02, 152a/08, 162a/15, 183a/04, 188b/14, 193a/05
g.-diñüz 181a/08
g.-dügi 28b/03
g.-dügiñüz gibi 102a/02
g.-dügüm 198a/04
g.-dükçe 121a/14
g.-dükleri 196a/04
g.-düklerinde 45b/15
g.-düler 89a/15
g.-düm 143a/10, 161a/06
g.-düñüz 120b/12
g.-ebileydüñ 6b/11
g.-eler 31a/02, 166a/08
g.-elüm 132b/14
g.-en 39b/03
g.-esin 127a/06
g.-esiz 84a/02, 159b/12
g.-ilmesi 49a/06
g.-iñüz 20a/01, 59a/11
g.-mege 18b/15, 102a/03, 120a/09, 128b/01
g.-mek 46a/06, 102a/04, 168a/06
g.-memüz 20a/06, 113b/14
g.-mesün 166a/06
g.-mez 164b/13, 165a/14, 166b/05
g.-miş idi 83a/03
g.-mişler 20b/05
g.-mişlerdür 137b/02
g.-seler 66b/11
g.-sünler 18b/08
g.-ülsin 9b/09
g.-ün 47a/15
g.-üñ 46b/09, 47b/04
g.-üñüz 134a/12
g.-üp 12b/13, 15a/03, 15a/04, 19b/05, 23a/13, 25a/14, 59b/01, 68b/06, 101a/14, 121a/02, 122a/04, 137a/06, 140b/12, 160a/02, 164b/05, 165b/01, 169a/14, 178a/06, 197a/02
g.-ürem 9b/08
g.-ürsiñüz 120b/13
[=103]
2. Denk gelmek.
g.-emediler 42a/07
g.-üp 14b/10
[=2]
3. Ulaştırmak.
g.-üp 45a/14

[=1]
4. Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak.
g.-di 135b/13
g.-dükde 136b/03
g.-dükten şoñra 66a/03
g.-üp 63b/14
[=4]
5. Meydana çıkarmak.
g.-mede 95b/06
g.-üp 1b/06
[=2]
6. Karıştırmak.
g.-me 145b/06
[=1]
7. Haber iletmek.
g. 6a/15
[=1]
rāst getür- 42a/07
[=1]
getürt- Getirme işini yaptırmak; celbetmek.
g.-di 57a/06, 124a/05, 176a/04
g.-esin (getürdesin) 119b/11
g.-esiz (getürdesiz) 126b/12
[=5]
gevher-bār Far. Gevher yağdıran, cevher yüklü olan.
g. (ṣalavāt-ı zākiyāt-ı gevher-bār) 1b/08
[=1]
gevşe- Sertlik ve gerginliği bozulmak.
g.-yüp 148b/08
[=1]
gey- Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek; giyinmek, kuşanmak.
g.-düm 69b/14
[=1]
geydir- Bk. **geydür-**
g.-üp 61b/10, 65a/02
[=2]
ḫil‘at geydir- 65a/02
kürek geydir- 61b/10
[=2]
geydür- Giyme işini yaptırmak. Krş. **geydir-**
g.-di 64b/02, 69a/09, 136a/04
g.-diler 52b/13
g.-üp 69a/10
[=5]
ḫil‘at geydür- 64b/02, 136a/04
[=2]
geyin- Giymek.
g.-miş 64b/11
[=1]
gez- Bir yerde dolaşmak, yürümek.
g.-digüm 143a/14
g.-dirüp 86b/12
g.-ecek 31a/08
g.-ecek ise 71b/04
g.-en 12a/09, 52a/02, 54b/12
g.-er 31b/10
g.-erek 30b/09, 34b/03
g.-erken 46b/02
g.-erler 57a/05
g.-erler idi 164b/02
g.-erlerdi 47b/07, 49b/10

g.-erlerken 24a/06, 45b/08
g.-mez 12a/07
g.-üp 15b/03, 161a/07
[=20]

gezdir- Bk. **gezdür-**
g.-üp 15a/11
[=1]

gezdür- Birinin gezmesini sağlamak, dolaştırmak. Krş. **gezdir-**
g.-mezdi 31a/06
[=1]

gezin- Eğlenmek, vakit geçirmek için gezmek; dolaşmak.
g.-iyorken 84a/09
[=1]

ġılāf Ar. Kılıf, kın, zarf.
ġ.+ından 138b/11
[=1]

ġırbāl Ar. Kalbur, iri delikli erek.
ġ.+dan 31a/01
[=1]

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen; o anda, tam o sırada, hemen arkasından.
g. 2b/11, 2b/13, 2b/13, 3a/03, 6b/07, 7b/12, 8a/09, 11a/09, 11a/09, 12a/08, 14a/14, 24a/02, 28b/09, 31b/07, 36b/08, 36b/15, 38b/02, 40a/04, 43a/01, 43b/14, 45a/13, 45a/13, 46a/01, 46a/01, 48a/11, 48b/09, 50a/01, 50b/06, 50b/07, 53a/10, 53a/15, 58b/10, 59b/15, 65a/05, 67b/01, 70a/12, 71b/06, 72b/03, 75b/05, 75b/13, 81b/08, 82b/08, 84a/03, 84b/05, 87b/01, 88b/13, 89a/02, 89b/13, 90a/09, 92b/10, 97b/01, 98b/03, 99a/09, 100a/06, 100a/14, 101b/06, 101b/10, 102a/02, 105b/09, 105b/15, 108a/10, 108a/11, 110a/01, 112a/13, 113b/01, 119a/07, 120b/08, 120b/15, 122a/15, 123a/13, 124a/07, 128b/10, 129b/01, 134a/09, 135a/11, 136a/07, 138b/01, 139b/01, 142a/11, 142b/08, 142b/13, 143a/07, 156b/06, 157a/05, 158a/09, 160b/06, 162b/04, 162b/06, 163b/02, 164b/01, 165a/01, 166a/15, 167a/07, 167b/05, 170b/15, 172b/10, 173b/03, 175a/09, 175b/04, 175b/05, 179b/05, 179b/13, 183b/15, 192b/02, 193a/04, 197b/14, 199a/12, 199a/14, 199b/02, 199b/02, 199b/09
g.+ler iken 139b/14
[=112]

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.
g. 11a/13, 14a/03, 14b/01, 14b/07, 15a/02, 15a/12, 23b/05, 36b/03, 40b/07, 52a/15, 52b/09, 55b/14, 69b/06, 72b/14, 88a/09, 88a/11, 88b/08, 89a/14, 95b/07, 104a/06, 107b/07, 122a/12, 122a/14,

131a/05, 138b/04, 153a/06, 154b/09, 159b/06, 175a/13, 175b/06, 177b/07, 184a/04, 186b/04, 187b/01, 195a/15

g.+den 15a/12

g. gündüz 6b/06, 21a/07, 42b/12, 82a/05, 170a/14, 200a/05

g.+leri 97b/07

g.+niñ 103a/02

g.+nüñ 14b/08, 15b/10, 52a/08, 88b/01, 155a/13, 175b/15, 176a/03

g.+yi 107b/02, 122b/07

[=53]

gīdī Far. Ahmak, aptal.

g. 17a/06, 72b/09

g.+lerine 101b/08

g.+si (‘Arab gidisi) 165b/13

g.+sine 100b/02, 105a/13

[=6]

gidiş Gitmek işi; azimet.

g. 186b/12, 187a/02

g.+idür 187a/02

g.+ine 186b/13

[=4]

[=1]

gir- 1. Dışarıdan içeriye geçmek; kaçmak.

g.-diler 24b/13, 43a/01, 72a/01, 165b/03, 177b/02

g.-dügi 137a/07

g.-dükde 101b/15

g.-düklerinde 42b/15

g.-ebildi 50a/11

g.-meksizin 53b/13

g.-mişler idi 116b/06

g.-üp 14b/13, 71b/15, 96b/05, 111a/14, 138a/06

[=16]

2. Bir şeye benzemek.

g.-er ise 25b/15, 112a/09, 117a/03

g.-ürse 179b/09

[=4]

3. Para almaya başlamak.

g.-üp 27b/11

[=1]

4. Başlamak.

g.-di 28a/10

[=1]

5. Dâhil olmak.

g.-(!) 13a/12

g.-di 123b/07

g.-diler 33b/01

g.-mişler 111b/04

g.-üp 32b/03, 120b/04, 199b/07

g.-ürüz 172b/14

[=8]

6. Kavgaya tutuşmak.

g.-diler ki 41b/15, 47b/12, 82b/11, 92a/07, 112a/08

g.-diler kim 117a/02

[=6]

7. Kalbini çalmak.

g.-di 163a/05, 185b/11

g.-üp 77a/15, 179b/09

[=4]

8. Ulaşmak.

g.-(!) 183b/07

g.-üp 123a/01, 180b/12, 184a/11

[=4]

şadade gir- 28a/10
yola gir- 14b/13
[=2]

girdāb Far. Suyun kendi etrafında fırdolayı burgu gibi dönmesi ve döndüğü yer, su çevrintisi, çevrinti, burgaç, eğrim.
g.-ı belā 11b/07
g.+ına 46a/02
[=2]

giriftār Far. Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptela.
g. eyle- 9a/10, 185a/13
g. iken 56b/11
g. it- 110a/11, 162a/15
g. ol- 48a/10, 162b/09, 185b/02
[=8]

giril- Girme işi yapılmak.
g.-mesi 182b/08
[=1]

giriş Girmek işi.
g. 41b/14, 47b/12, 82b/11, 112a/08, 117a/02
[=5]

girü (Bir yerin veya şeyin ön kabul edilen kısmına göre) Arkada bulunan taraf, arka taraf.
g. 21b/14, 25a/03
g.+de 51a/05, 194a/15
g.+lerine 85b/12, 86a/05
g.+si 112a/15
g.+ye 38a/04, 73b/06, 112a/15, 115b/09, 168b/05, 171a/11
[=13]

git- 1. Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak. Krş. **get-**
g.-(!) 6a/14, 7b/13, 99a/02
g.-di 13a/03, 14b/03, 17a/03, 18b/15, 68b/04, 71b/09, 75b/06, 76a/15, 80b/13, 117a/07, 120a/01, 129b/02, 153a/09, 153a/11, 162b/12, 163b/04, 188b/06, 193b/09
g.-diler 7a/07, 16b/14, 19a/05, 23b/14, 34b/01, 37a/12, 39a/04, 39a/09, 39b/01, 42b/09, 44b/09, 47a/04, 52a/15, 60a/06, 61b/11, 63b/08, 69a/12, 84b/12, 85b/12, 89b/03, 89b/14, 102b/06, 103a/06, 111a/13, 127b/06, 135a/13, 137a/08, 138a/10, 175a/05, 182b/14, 183b/13, 188a/13, 191a/05, 197a/11
g.-diñüz 111b/03
g.-dügi 172b/09, 184b/15, 198b/15
g.-dügin 167a/10
g.-dügine 188b/03
g.-dükçe 165a/04
g.-dükde 8a/06, 189a/05, 199b/04
g.-dükleri 127b/13
g.-düklerinde 126a/01
g.-düklerinden 77a/06, 86a/06, 138a/03
g.-ecek (gidecek) 17b/05, 18a/01, 30a/12, 135a/06, 156b/03, 156b/04, 163b/13, 200a/10
g.-eceklerinden (gideceklerinden) 136a/12

g.-elüm (gidelüm) 72b/12, 198b/08
g.-emedi (gidemedi) 17a/01
g.-en (giden) 8a/08, 17b/12, 59a/08, 89a/14
g.-er (gider) 7b/12, 8a/09, 37a/13, 111b/01, 119b/01
g.-er idi (gider idi) 37b/03, 103b/07, 190b/15, 191b/02, 194b/09
g.-ercesine (gidercesine) 8a/06
g.-erdi (giderdi) 103b/06
g.-erdiñüz (giderdiñüz) 48a/09
g.-erem (giderem) 132b/11, 168b/09
g.-erken (giderken) 5b/09, 48b/15, 84a/07, 143a/08, 200a/15,
g.-erler (giderler) 75b/02, 110b/11
g.-erlerdi (giderlerdi) 74b/08, 84a/12
g.-erlerken (giderlerken) 75a/10, 120a/09
g.-erse (giderse) 59a/07
g.-ersiñüz (gidersiñüz) 96a/03, 156a/07
g.-erem (giderem) 132b/04
g.-erüm (giderüm) 52a/13
g.-erüz (giderüz) 15b/15, 33a/02, 84b/10, 106a/01, 145a/03, 145b/04, 176b/11, 184b/12, 198a/04
g.-eṭursun (gideṭursun) 88b/04
g.-eyüm (gideyüm) 35b/04, 99b/13
g.-ilürse (gidilürse) 53b/05
g.-ince (gidince) 15b/01
g.-iyorur (gidiyorur) 184b/14, 187a/03
g.-meden 81a/02
g.-mediler 23b/15
g.-mege 111a/10
g.-mek 16b/15, 23a/12, 28b/13, 35b/01, 67b/06, 70b/09, 70b/12, 83b/11, 90a/11, 156a/05, 167a/09
g.-mek idi 5b/08, 39a/10
g.-mek üzre 20b/15, 97a/07
g.-mekde 76b/09, 80b/09, 83b/07, 88b/04, 97b/04, 101a/04, 104b/13, 152a/03
g.-mekdür 102b/01
g.-meklige 80b/05, 99b/14, 111a/09
g.-mekligi 80a/11
g.-meklik 188a/06, 188a/15
g.-mem 193b/07, 200b/01
g.-memesinden 133a/07
g.-memüz 84a/04, 145b/13, 184a/03, 188a/01
g.-meñüz 114b/10
g.-meñüzden 187b/05
g.-meñüze 132b/10
g.-mesi 186b/08
g.-mesün 163b/04
g.-meye-y-idi 187b/01
g.-mez 111b/01
g.-mez idi 27b/06
g.-miş idi 151b/11, 170b/06
g.-mişler 130a/13
g.-señ-mi 10a/02
g.-sün 104a/12
g.-sünler 39a/04, 76b/07, 119b/15
g.-üñ (gidüñ) 110b/09
g.-üp (gidüp) 17b/14, 23b/02, 26b/10, 35a/09, 35b/13, 36b/03, 39a/15, 62a/05, 78b/10, 78b/14, 80b/01,

95a/05, 98a/09, 134b/06, 145a/11, 188a/14

[=206]

2. Masraf çıkarmak. Krş. **get-**

g.-er ise (gider ise) 22a/04

[=1]

3. Zaman geçmek. Krş. **get-**

g.-dükçe 38b/15, 112a/14, 112a/14, 179b/14

[=4]

4. Yok olmak, eksilmek.

g.-di 68a/03

g.-dügine 21a/13, 125a/03

g.-eli (gideli) 56b/03

g.-ene (gidene) 53a/05

g.-mek 181a/09

g.-se 41b/09

g.-üp 42a/10

g.-üp (gidüp) 163b/07, 164b/09

[=10]

5. Üzülmek.

g.-miş idi 180a/14

[=1]

6. İlerlemek.

g.-medi 185b/02

[=1]

giydür- Giyme işini yaptırmak.

g.-üp 26b/05

[=1]

gizlice Bk. **gizlüce**

g. 45a/04

[=1]

gizlüce Kimseye göstermeden, kimseye belli etmeksizin, gizli olarak. Krş. **gizlice**

g. 45a/05

[=1]

Göbeklü burc Kale burcu olarak da bilinen bir yapıya sahip ve tarihsel olarak Likya bölgesine ait kalıntıları içeren burçtur.

G. burc 80a/01

[=1]

göç Göçmek işi, bir yerden başka bir yere taşınma, hicret.

g. et- 148b/02

g. eyle- 106a/14

g. it- 102b/06, 107b/08, 108b/14, 156b/11, 161a/02

[=7]

göç- Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek.

g.-erek 101a/05, 102b/07, 156b/12

g.-mek 166b/12

[=4]

göçük Çökmüş, kaymış toprak, çöküntü, yıkıntı.

g. 39a/11

[=1]

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman.

g. 79a/11

g. (yir gök) 14b/14

g.+de 163a/13

g.+e (göge) 20b/03

g. tañrısı 86a/07

[=5]

gökyüzi Göğün gündüz mavi, gece karanlık olan ve üzerinde güneş, ay, yıldızlar, gezegenler gibi gök cisimleri bulunan, yerden görünen yüzeyi.

g.+nde 117b/05

[=1]

gönder- Bir yere doğru yola çıkarmak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak; yollamak, irsal etmek.

g.-(!) 150b/01

g.-di 6b/08, 15a/15, 30b/02, 37a/04, 71b/03, 94a/05, 95b/15, 97a/11, 100a/11, 104b/11, 105a/07, 105b/02, 105b/08, 107a/10, 115b/15, 118b/01, 140a/07, 144a/02, 145a/13, 145b/10, 147b/07, 148a/01, 149a/07, 150a/11, 157b/06, 158b/02, 159a/06, 167a/15, 185b/06, 198b/07

g.-di-ki 170b/03

g.-digim 68b/14

g.-digin 149b/15

g.-diler 46a/07, 49a/01, 49a/15, 62a/10, 62a/15, 83b/06, 87a/01, 114a/08, 115b/01, 145a/15, 153b/09

g.-dügi 8b/14, 82a/12, 104b/11, 160a/03

g.-dükde 171a/11

g.-dükleri 75a/02, 196a/04

g.-düklerinde 66b/06

g.-düñ 197b/12

g.-e 63a/10

g.-elüm 104a/03, 110b/08

g.-esin 110a/12

g.-ilen 65b/14, 68b/12

g.-meden 199a/10

g.-medüñ 124a/08

g.-mege 83a/09

g.-mek 18b/02

g.-memüz 127b/13

g.-mesi 186a/11

g.-miş 102a/15, 141a/07, 150b/01, 174a/04, 199a/03

g.-miş idi 17b/8, 114b/15, 170b/10, 197a/04, 197b/05

g.-miş idük 28a/12, 158b/04

g.-mişler 66b/15, 79b/02

g.-mişler idi 29b/11

g.-mişlerdür 149b/02

g.-seler 36b/04

g.-üp 12b/09, 18b/07, 18b/15, 61a/07, 75a/04, 107b/09, 108a/09, 109b/10, 110a/06, 111a/05, 118a/10, 134a/12, 144b/10, 145a/01, 148a/01, 148a/03, 156b/10, 163a/08, 163a/10, 179a/04, 198b/13

g.-ür idi 94a/13

[=104]

2. Göndermek.

g.-di-ki 4b/10, 18b/04

[=2]

3. Haber ulaştırmak.

g.-di 105b/12, 168b/01, 168b/06

g.-di-ki 18b/11, 103b/08

g.-digine 145b/03
g.-diler ki 114a/01, 125a/07
g.-dük-ki 83a/13
g.-dükde 101b/07
g.-düñ 145b/02
g.-esin 18b/06
g.-mek 110b/03
g.-miş-ki 100b/01
g.-miş idük 185a/10
g.-mişler idi 75a/06
[=16]
ḫaber gönder- 18b/06, 18b/11, 145b/03
[=3]
gönderil- Gönderme işi yapılmak veya gönderme işine konu olmak.
g.-miş idi 37a/15
[=1]
göñül İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.
g. birlicigi 134a/07
g. hoşluġı birle 80a/15
g.+i (göñli) 59a/09, 80b/03
g.+in (göñlin) 197a/09
g.+inden (göñlinden) 128a/13, 184a/02
g.+leri 44b/05, 52b/11
g.+üm (göñlüm) 86b/01, 168b/05
[=11]
göñüllü Çok istekli; kendi isteğiyle orduya katılmış asker.
g. 34a/12, 54b/08, 194b/08, 199b/03
[=4]
gör- 1. Gözle algılamak, seçmek.
g.-(!) 6a/14, 6b/08, 116a/13, 141a/09, 162b/14
g.-di 8a/07, 123a/05
g.-di-ki 31b/09, 122a/15, 122b/01, 144a/04, 165a/09, 184a/11
g.-diler 46b/03
g.-diler ki 75b/07
g.-diñüz 132a/09
g.-dügi 122b/09, 122b/14, 174b/01
g.-dügin 162b/10
g.-dügin gibi 129a/15
g.-dügüm 3b/11
g.-dük 12b/03
g.-dükde 9b/11, 22b/02, 135b/14, 176b/12
g.-dükleri gibi 173b/03
g.-düklerince 25a/01
g.-düklerinde 43a/03, 74b/15, 76b/14, 177a/11
g.-düñ 101b/03, 162b/01
g.-düñüz mi 74a/11, 172a/15
g.-e 92a/10, 92a/10
g.-enler 195a/12
g.-esin 142b/14, 143a/05
g.-esiñüz ki 115b/13
g.-eyüm 6b/10, 54a/02, 105b/09, 149b/11, 159b/08
g.-ince 39b/14, 47a/12, 75b/01, 123b/08, 161b/05, 193b/05
g.-mediñüz mi 187b/13
g.-memüz 151b/03
g.-meyüp 88b/10

g.-mez iken 14b/08
g.-sün 186a/07
g.-üp 38b/01, 52b/14, 200a/13
g.-ür 35a/14
g.-ür miyüz 187b/07
g.-ürem 8a/09
g.-ürüz 33a/03
[=66]

2. Anlamak, kavramak, sezmek.
g.-(!) 39a/10
g.-diler kim 117b/05
g.-düm 40b/08
g.-düñüz mi 134a/15
g.-eyüm 87a/15
g.-icek 163b/06
g.-ince 89b/12
g.-medüm 195a/01
g.-üp 39a/02
[=9]

3. Öğrenmek, bilmek.
g.-(!) 8b/04, 47a/07, 51a/01, 74a/03, 122b/13, 175b/01
g.-diler ki 39b/05
g.-dükde 84a/03
g.-esiz 4b/03
g.-üp 33a/08, 39b/12, 107b/07, 111a/03, 120a/10
[=14]

4. İhtiyacını gidermek.
g.-meyince 82b/08
g.-üp 53a/02, 135a/11, 145a/05
g.-ür 15b/05
[=5]

5. Kabul etmek.
g.-diler 88b/01, 156a/11
g.-dügin 163b/01
g.-ile 4a/01
g.-mediler 186b/08
g.-üp 80a/11, 94a/02, 156a/11
[=7]

6. Birini küçümsemek.
g.-üp 109a/01
[=1]

7. Zarara uğramak.
g.-üp 169b/14
g.-ürsin 123a/08
[=2]

8. Hizmet sağlamak.
g.-miş 155a/04
g.-sün 168b/04
g.-üp 136a/08
g.-ür 168a/08
[=4]

9. İyilikle karşılaşmak.
g.-dük ise 151b/02
g.-düm 142b/07, 157b/12
g.-señ 143a/04
[=4]

aḥsen gör- 33a/08, 39b/12, 88b/01, 107b/07, 111a/03
ḫayr gör- 143a/04, 143a/05
ḫor gör- 109a/01
maḳbūl gör- 4a/01
ma‘ḳūl gör- 80a/11
rāṣ gör- 94a/02
żarar gör- 123a/08
[=12]

göre Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca; gereğince; bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca.

g. 6a/15, 12b/02, 22b/05, 27a/05, 27a/06, 31b/13, 34a/01, 48b/06, 54b/02, 57b/05, 57b/06, 79a/10, 93b/07, 94a/01, 106b/03, 126a/07, 129b/12, 131b/15, 134b/02, 160b/05, 173b/07, 192b/09, 196b/08

[=23]

göril- Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.

g.-medük 4a/02

g.-üp 175b/15

[=2]

görin- Görülür duruma gelmek, görülür olmak; gözükmek. Krş. **görün-**

g.-mez 40b/15, 46b/05, 50a/15, 75a/13, 194a/13

g.-üp 72b/15

g.-ür 50a/15, 75a/13, 122b/11, 200a/12

g.-ürden 36a/06

g.-üyordı 176b/08

[=12]

göriş- 1. Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek. Krş. **görüş-**

g.-diler 92a/14, 106a/09, 152a/01

g.-dükleri 108a/05

g.-elüm 7a/06

g. eyle- 199b/08

g.-üp 32b/09, 52b/07, 78a/02, 85a/08, 94b/01, 107a/15, 107b/02, 194b/10

[=14]

2. Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek; müzakere etmek. Krş. **görüş-**

g.-diler 23a/05

g.-dükde 21b/11

[=2]

görklü Güzel, gösterişli, görkemli; mukaddes.

g. 31a/06

[=1]

görün- Bk. **görin-**

g.-e 122b/04

g.-edüşdi 39b/05

g.-en 186a/11

[=3]

görünüş Bulunulan bir yerden görülebilen alan; görünüm, çehre, manzara.

g.+i 69a/14

[=1]

görüş- 1. Bk **göriş- 1**

g.-meklik 26b/12

g.-üp 33a/15

[=2]

2. Bk. **göriş- 2**

g.-memüz 188a/05

[=1]

göster- 1. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak; çıkarmak.

g.-di 14b/05

g.-elüm 152b/01

g.-mege 85a/10

g.-meyüp 33a/11

g.-üp 87b/11, 117b/10, 131a/06

g.-ür idi 171b/08
[=8]
2. Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.
g.-di 199a/01
g.-iñüz 33b/04
g.-mesi 168a/10
g.-üp 93b/01
[=4]
3. Bir niteliği ortaya çıkarmak.
g.-di 165b/14, 165b/14
g.-dük 153b/13
g.-elüm 49b/15
g.-esiz 154b/10
g.-meñüz 116a/06
g.-mesün 85b/14, 91a/03, 118b/02
g.-meyüp 55a/05
g.-miş idi 171b/12
g.-üp 39b/08
g.-ür idi 159a/11
[=13]
4. Etmek, yapmak.
g.-ür 175a/02
[=1]
5. Yaşatmak.
g.-dügi 9a/05
g.-ür 7a/05
[=2]
baş göster- 131a/06, 87b/11
[=2]
götür- Taşımak, ulaştırmak veya koymak.
g.-(!) 186a/06
g.-di 179b/13
g.-elüm-ki 74a/13
g.-eyüm 128b/03
g.-mege 62b/01, 71b/02, 73a/01
g.-mez 146b/02
g.-üp 15b/05, 76a/04, 76a/15
g.-ürler idi 192b/07
[=12]
gövde Bir şeyin asıl bölümü.
g. 101b/12
[=1]
göz 1. Görme organı; basar, ayn, çeşm, dide.
g. 10a/05, 14b/08, 26a/01, 88b/09
g.+e 200a/12
g.+i 14b/08, 78b/06, 88b/09, 88b/12, 118a/09
g.+i-y-ile 64b/04, 200a/13
g.+i gibi 71b/06
g.+i idi 35a/14
g.+in 141a/08
g.+ine 88b/15, 112a/02, 122b/04, 126b/03, 172b/02, 198a/01
g.+iñüzle 176b/12
g. ḳulaḳ ol- 106b/05
g.+lerde 162b/08
g.+leri 76b/12, 174b/01
g.+leri-y-ile 74b/15
g.+lerin 129b/15
g.+lerinden 43b/14, 113b/01, 160b/06, 168b/11, 171b/05, 183b/15, 187b/10
g.+üm 44a/02
g.+ümle 3b/10
g. yaşı 11b/08
[=38]
2. Bakış, görüş.

g. ile 31b/09

g.+inde 193a/01

[=2]

3. Bazı deyimlerde, görme ve bakma.

g.+den 68b/08

[=1]

gözet- 1. Korumak, bakmak, özen göstermek; himaye etmek.

g.-(!) 121b/02

g.-diler 46b/01, 53a/02

g.-erek (gözederek) 67b/01

g.-meg-ile 200a/11

g.-mege 121a/07

g.-üp (gözedüp) 8a/05, 66a/13, 122b/15

g.-ür (gözedür) 30b/05

g.-ür idi (gözedür idi) 15b/05

g.-ürsin (gözedürsin) 122a/02

[=12]

2. Önem vermek, göz önünde bulundurmak, ayrı tutmak.

g.-üp (gözedüp) 7a/13

g.-ürdi (gözedürdi) 7a/09

[=2]

3. Kollamak, beklemek.

g.-mege 116a/09

g.-üp (gözedüp) 60a/01

g.-ürken (gözedürken) 123a/03

[=3]

gözle- Bir şeyin olmasını veya bir kimsenin gelmesini beklemek; intizar etmek; dikkatle bakmak.

g.-(!) 7b/10

[=1]

ġubār Ar. Toz, ince toprak.

ġ. 132b/13, 186b/12

ġ.+ı 109a/10, 165a/01

[=4]

ġulām Ar. Köle, kul, esir, bende.

ġ. ile (esīr u ġulām) 27b/10

[=1]

gūnā Far. Tür, nevi, çeşit, tarz. Krş. **gūne**

g. 120b/13, 124b/08, 129b/10, 130a/15

[=4]

gūne Bk. **gūnā**

g. 35a/15, 74b/14, 173b/13, 175b/12, 176b/01

g. idi 178b/14

[=6]

ġuramā Ar. Alacaklılar, garimler.

ġ.+ların 170b/05, 170b/07

ġ.+nuñ 83a/13, 91b/05

[=4]

ġurfa Ar. Çardak, köşk; çıkıntılı balkon.

ġ.+sı 175b/02

ġ.+sında 178a/14

[=2]

ġurūr Ar. Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik.

ġ. 115a/11, 163a/05, 165b/12, 166a/08, 166a/12, 166a/13

ġ.+ından 106b/12

[=7]

ġurūrlıḳ Gururlu olmaya ait.

ġ. 166a/06

[=1]

ġuruş Alm. 1 liranın yüzde biri değerindeki Türk para birimi, guruş.
ġ. 164a/09, 164b/05
ġ.+a 57a/09
[=3]

ġuruşluḳ Herhangi bir kuruşa karşılık olan.
ġ. (biñ ġuruşluḳ) 96b/09
[=1]

gūş Far. Kulak.
g. 175b/05
[=1]

gūy Far. Yuvarlak şey, top, küre; sonuna geldiği kelimelere "söyleyen" anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar yapar.
g. (güft u gūy-ı enām) 148b/03
g.+a (güft u gūy) 54a/08, 162b/15, 186b/10
[=4]

gūyā Far. Sözde, sanki.
g. 8a/02, 8a/06, 49b/06, 52b/02, 74b/06, 81a/15, 82b/12, 86b/09, 107a/13, 111b/14, 112a/09, 117a/02, 117b/09, 122a/15, 123a/05, 129a/06, 159a/11, 179b/08
g. ki 86b/11, 88a/02
[=20]

ġuzzātu'l-muvaḥḥīdīn Ar. "İnananlar için yapılan savaşlar." anlamında söz.
ġ. 36b/12, 41b/02, 68b/11, 92a/09, 92b/10, 118a/13, 138b/06, 126a/04
ġ.+den 70b/02
ġ.+e 64a/05, 78a/09, 81b/11, 98a/05, 136b/08, 138b/15
ġ.+i 104a/05, 108a/13
ġ. ile 95a/15
ġ.+üñ 53a/09, 53b/10, 59b/12, 72b/08, 91a/02
[=23]

ġuzzātu'l-müslimīn Ar. "Müslüman savaşçılar" anlamında söz.
ġ. 130a/05
[=1]

güç Bir iş veya hareketi sağlayan maddi ve fiziki kuvvet.
g. 169a/11
g. belā ile 19a/04, 38a/05, 117a/10, 117b/11, 154a/06, 180a/11, 199b/06
g.+i (güci) 52b/09, 52b/15
g. ile 123b/10
g.+i-y-ile 195a/10
g.+imüzi (gücimüzi) 167a/05
g. ise 54b/03
g.+lerine 180a/14
g.+üñüze mi 128a/11
g. olın- 79a/09
[=17]

güdye Tepe.
g. 161a/15, 161b/05
g.+nüñ 161b/01
[=3]

güft Far. Söz, laf, lakırdı.
g. u gūy 54a/08, 162b/15, 186b/10
g. u gūy-ı enām 148b/03
[=4]

gügen- Güven duymak, güveni olmak; itimat etmek, yaslanmak.
g.-ürdi 194b/04
[=1]

gügerte İtal. Gemilerde ambar, kamara vb. kapalı yerlerin tavanını meydana getiren, yolculara açık olan ve bazı gemi aletlerinin, sandalların bulunduğu kısımların ortak adı.
g.+ye 52a/11
[=1]

gül- İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak.
g.-dük 29b/03
g.-mege 123b/09
g.-üp 13a/09, 14a/14, 35a/04
[=5]

gülbang Far. Eskiden muhtelif tarikatların ayinlerinde, saray, lonca, yeniçeri ocağı, mehter vb. yerlerdeki muayyen merâsimlerde belli bir tertibe göre yüksek sesle okunan dua ve ilahi dizisi.
g.-ı Muḥammedī 25b/12, 37b/14, 50b/10, 71b/13, 75b/11
[=5]

gülistān Far. Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.
g. eyle- 11b/03
[=1]

gül'izār Far.+Ar. Gül yanaklı, gül gibi pembe yanaklı.
g. (cūy-bār u gül'izār) 130b/08
[=1]

gülme Gülmek işi; hande.
g. 193a/14
[=1]

gümān Far. Zan, şüphe.
g.+ları (şekk u gümān) 47a/14
g.+um 185a/15
g.+um (şekk u gümān) 143b/13
[=3]

gümrükci Gümrükte görevli kimse.
g.+sine (İzmir gümrükcisi) 21b/09, 22a/14, 22b/10
[=3]

gün Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.
g. 7a/14, 7b/10, 8a/03, 9b/04, 9b/05, 12a/08, 13a/02, 13a/09, 15a/10, 16b/15, 17a/01, 17a/03, 23a/10, 28a/03, 28b/11, 28b/12, 29b/14, 35a/03, 42b/08, 43b/11, 45b/07, 46a/08, 46b/11, 48a/05, 49b/08, 52a/14, 52a/15, 52b/01, 52b/04, 52b/09, 53b/13, 56a/12, 60b/03, 60b/07, 62a/05, 62b/14, 63b/05, 63b/10, 65b/01, 66b/12, 69b/12, 70a/15, 70b/05, 70b/14, 70b/15, 72a/11, 72b/01, 73b/13, 79a/15, 82a/01, 84a/06, 85a/09, 91b/08, 94b/02, 102b/07, 106a/15, 107a/14, 108b/15, 110b/04, 114a/05, 114a/07, 118b/08, 121b/05, 125a/11, 126b/02, 129b/02,

130b/10, 132b/15, 134b/07, 136a/09, 136a/12, 137a/09, 138a/11, 142b/03, 142b/12, 142b/14, 145a/07, 147a/14, 152a/12, 156a/14, 160b/15, 163a/08, 169b/08, 170b/08, 173b/12, 175a/11, 175a/12, 177b/12, 178a/09, 178a/09, 180b/06, 181a/02, 182a/06, 188b/06, 190a/14, 192b/13, 193a/13, 194a/08, 195b/04, 196a/02

g. (ertesi gün) 22b/11, 27a/13

g. (irtesi gün) 62b/02

g. (ötey gün) 187b/13

g.+de 6a/11, 6b/15, 73b/15, 74a/04, 75a/05, 84b/14

g.+den 42a/15, 85a/09

g.+den şoñra 29b/12, 102a/07, 188b/15

g.+dür 73b/05

g.+dür ki 179a/11

g.+e 42a/15, 78b/02, 99b/03, 132b/15, 142b/03, 177b/12, 182a/06

g.+i 30a/02, 36b/11, 37a/12, 38a/12, 60a/15, 63b/08, 71a/02, 90b/12, 95b/15, 135a/14, 159b/03, 161a/13, 189b/04, 191b/14, 196a/01

g.+inde 9a/12, 160a/14, 185a/06, 185b/12

g.-ki 6b/15, 23a/11

g.+lerde 7a/14, 8a/03, 9b/04, 13a/02, 28b/12, 45b/07, 49b/08, 65b/01, 66b/12, 79a/15, 94b/02, 102b/07, 114a/05, 118b/08, 121b/05, 125a/11, 130b/09, 142b/11, 145a/07, 147a/14, 170b/08, 173b/12, 175a/12

g.+lerin 80a/08

g.-lik 146a/05, 154a/15, 164b/12

g. ṭoġrusı 39a/11, 39a/12, 39b/03, 46a/14, 184a/115, 197a/14

g.+ümüze 89b/05

g.+üñ 31a/12

g. yüzi 24b/06

[=181]

günāh Far. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, masiyet.

g.+ı 185a/05, 185a/14

[=2]

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.

g. (gece gündüz) 6b/06

g. (gice gündüz) 21a/07, 42b/12, 82a/06, 170a/14, 200a/05

[=6]

güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems.

g. 195a/07

g.+dür 87b/10, 131a/06

[=3]

gürbüz Far. İyi gelişmiş, serpilmiş, sağlam bir bünyeye sahip.

g. idi-kim 123a/12

[=1]

gürle- Kalın ve gür ses çıkarmak.

g.-yüp 152b/11

[=1]

gürül gürül Akmak ve yanmak fiillerinden önce geldiğinde fiile "kuvvetle ses çıkararak" anlamı katar.

g. 152b/11

[=1]

güt- Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatmak.

g.-üp (güdüp) 46b/02

[=1]

güzel Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren, cemil.

g. 4b/12, 7b/02, 7b/06, 17a/11, 42a/09, 59b/04, 62b/08, 71b/03, 125a/09, 131a/05, 133a/12, 195b/03

g. ol- 92a/04, 131b/05

g. sözlü 13a/10

[=15]

güzīde Far. Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit.

g. 46a/08

[=1]

güzīn Far. Seçkin, seçilmiş.

g. (yār-ı güzīn) 2a/05

[=1]

H

ḥa İstek uyandırmak için kullanılan bir söz.

ḥ. 46a/12, 76b/14

[=2]

ḫā'ib Ar. İstediğini elde edememiş olan, emeği boşuna giden, zarara uğrayan kimse, mahrum.

h. ü ḫāsır 16b/13

[=1]

ḫāb Far. Uyku.

ḫ.-ı ġaflet 123a/01

[=1]

ḥabbe Ar. Küçük tane, buğday, arpa vb. tahıl tanesi; zerre.

ḥ. 53a/04, 166b/09

[=2]

ḫaber Ar. Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

ḫ. 5b/13, 6a/15, 8b/14, 17b/09, 17b/13, 18b/13, 26b/13, 43a/10, 49b/04, 72b/07, 75a/06, 83a/13, 84a/14, 97a/07, 100b/01, 101b/06, 103b/08, 110b/03, 114a/01, 124b/06, 125a/07, 125a/09, 145a/08, 148a/04, 151a/07, 151b/13, 153a/10, 161a/07, 164b/08, 166b/13, 168b/01, 173b/15, 178b/10, 185a/10

ḫ. al- 19a/01, 46a/11, 49b/06, 79a/01, 135b/03, 188b/08

ḫ.+dür 63b/11, 83b/08, 99a/11, 106a/13, 144a/12

ḫ.+dür (ḳara ḫaber) 90a/05

ḫ.+e 6b/13

ḫ. gönder- 18b/06, 18b/11, 145b/03

ḫ.+i 31b/14, 32a/06, 38b/07, 68a/05, 78b/09, 107b/10, 126a/15, 127b/05, 136a/12, 158a/10, 159a/04, 186b/09
ḫ.+i ile 158b/07
ḫ.+i ol- 7a/03
ḫ.+imüz 10a/07, 84b/07, 156a/09
ḫ.+in 45b/15
ḫ.+iñüz 84a/15, 176a/13
ḫ.+leri 6b/14, 33a/13, 76b/10, 85b/05, 85b/09, 86a/06, 113b/02, 122a/06, 138a/04, 153b/05, 155b/07, 196b/03
ḫ.+leri (aḥvāl-i ḫaber) 107a/04
ḫ.+leri-y-ile 32b/12
ḫ.+leri-y-ile (rāyiḥa-ı ḫaber) 82a/05
ḫ. u āgāh 10a/11, 182a/05
ḫ.+üñ 114a/02
ḫ. vir- 120a/13
[=89]

ḫaber-dār Ar.+Far. Haberi olan, haberli, vâkıf.
ḫ. 168b/14, 171b/10
ḫ. idi 63b/04
ḫ. ol- 116a/01, 198a/15
[=5]

ḫabersüz Haberi olmayan, bihaber, gafil.
ḫ. 27a/07, 185b/05
[=2]

Ḥabeş Habeşistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.
Ḥ. (ḫāl-i Ḥabeş) 143a/03
[=1]

ḥabīb Ar. Sevilen kimse, sevgili, dost; Hz. Muhammed.
ḥ.-i ekrem 53b/07
ḥ.+idür 13b/09
ḥ.+leri 2a/04
ḥ.+üñ 11b/05, 23b/08
[=5]

ḫabīs Ar. Kötü, soysuz, alçak, fesat kimse; pis, murdar.
ḫ.+leri (ervāḥ-ı ḫabīs) 86a/10, 86a/12, 113b/04
ḫ.+leri (ervāḥ-ı ḫabīsleri) 74a/10
ḫ.+leri (me'aş-ı ḫabīs) 86b/08
ḫ.+lerine (ḳalb-i ḫabīsleri) 67a/06
ḫ.+üñ (cān-ı ḫabīs) 119b/01
ḫ.+üñ (ervāḥ-ı ḫabīs) 121b/12
[=8]

ḥabs Ar. Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma. Krş. **ḥapis**
ḥ. 125b/11
[=1]

ḥāce Far. Efendi, sahip, reis; muallim, öğretmen, hoca.
ḥ.-yi dānā 69a/04, 138b/12
[=2]

ḥācet Ar. Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.
ḥ. 58a/08, 103b/15, 171a/14, 174b/15, 177b/11, 178b/01
ḥ. ḳal- 65a/09, 123b/11
[=8]

Ḥacı Ḥüseyn Aġa Sultan Selim Han'ın mutemet adamlarından birisi.
Ḥ. 135a/07, 135b/05, 135b/06, 136a/06, 136b/02, 136b/14, 137a/05, 138a/13, 139b/02
[=9]

ḫacīl Ar. Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş kimse.
ḫ. 175a/07, 197a/06
ḫ. düş- 16a/08, 16b/04, 184a/01
[=5]

ḫaçlı Üzerinde haçı olan, haç şeklinde bir şey bulunan.
ḫ. 43a/08, 76b/13
[=2]

ḫad Ar. Sınır; derece, mertebe.
ḫ. 99b/11
ḫ.+den 10a/13, 41b/11, 55b/02, 61b/01, 64a/10, 67a/12, 102a/13, 103a/11, 117a/14, 126b/01, 133a/06, 150b/14, 156b/05, 156b/10, 163a/04, 169b/02, 179b/10, 188b/13, 196b/14
[=20]

ḫad‘a Ar. Sahtekâr.
ḫ. 163b/02
ḫ.-yı küfrān-ı ni‘me 162b/04
[=2]

ḫad‘alik Ar. Sahtekârlık.
ḫ.+i (ḫadaligi) 159b/07
[=1]

ḫad‘aten Ar. Kurnazlık yoluyla.
ḫ. 94a/06, 103b/02, 108a/09
[=3]

ḫadden Ar. Sınır.
ḫ. 94a/11
[=1]

ḫāfıẓ Ar. Koruyan, muhafaza eden kimse.
ḫ.-ı ‘ibādi’llāh 3a/04
[=1]

ḫafīf Ar. Tartıda ağırlığı az gelen; etki gücü az olan.
ḫ. 9a/13
[=1]

hafta Far. Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.
h.+da 58a/02
[=1]

ḫaḳ 1. Hisse, pay.
ḫ.+ı (ḫaḳḳı) 33b/13, 57a/13, 57b/05, 163b/02
ḫ.+ı-çün (ḫaḳḳı-çün) 184a/09
ḫ.-ı mezellet 147b/05
ḫ.+ımuz (ḫaḳḳımuz) 46a/05
ḫ.+ın (ḫaḳḳın) 7a/01, 24a/10, 30b/05, 36b/14, 57a/12, 87a/08
ḫ.+ına (ḫaḳḳıma) 33b/14
ḫ.+ından (ḫaḳḳından) 57a/15, 61a/11
ḫ.+ını (ḫaḳḳını) 54a/10, 57a/15, 171a/05, 182a/04, 192a/10, 192a/11, 199a/08
ḫ.+uñ (ḫaḳḳuñ) 124a/14
[=24]
2. Bir kimseye sarfedilen ve ancak ona layık olmakla ödenebilecek büyük emek ve gayret.
ḫ.+ı (ḫaḳḳı) 187a/14
ḫ.+ı-çün (ḫaḳḳı-çün) 23b/08, 23b/08, 23b/09
ḫ.+ı çün (ḫaḳḳı çün) 11b/06
ḫ.+ını (ḫaḳḳını) 119b/03
ḫ.+umda (ḫaḳḳumda) 10a/12

[=7]

3. Üzerinde, hususunda, dair.

ḥ.+ı-çün (ḥaḳḳı-çün) 129a/09

h.+ında (ḥaḳḳında) 57b/12, 100b/08, 134b/08, 135b/07, 136b/12, 141b/03, 141b/10, 146a/06, 157a/09, 157b/15, 165b/15, 165b/11, 178b/07, 183a/09

ḥ.+ından (ḥaḳḳından) 141a/12, 171a/13, 174b/15, 182a/09

ḥ.+ıñuzda (ḥaḳḳıñuzda) 181a/10

ḥ.+larından 102a/10

ḥ.+uñdan (ḥaḳḳuñdan) 159a/08

[=22]

4. Dine, adalete, kanunlara uygun olan.

ḥ. 70a/01, 98b/02

ḥ. ile 70a/01

ḥ. u ḥuḳūḳ 139b/14, 157b/02

ḥ. üzre 57b/02

[=6]

Ḥaḳ Ar. Allah, Cenabıhak, Tanrı, Hüda.

Ḥ. (cānib-i Ḥaḳ) 40b/06

Ḥ. (cenāb-ı Ḥaḳ) 116a/07

Ḥ. (‘ināyet-i Ḥaḳ) 25a/15, 112b/15, 131a/02

Ḥ. birle (‘avn u ‘ināyet-i Ḥaḳ) 72b/11

Ḥ. birle (‘ināyet-i Ḥaḳ) 51b/04, 51b/12, 77a/09, 82b/10, 88a/12, 97b/03, 99a/14, 100a/09, 102a/08, 174b/11

Ḥ. celle ve ‘alā 66a/01

Ḥ.+dan (ṭaraf-ı Ḥaḳ) 28a/14, 88b/08

Ḥ. ile (‘avn-i Ḥaḳ) 79a/13, 83a/07, 83a/15, 130b/12, 142a/01

Ḥ. (şimāliyye-i bād-ı nuṣret [u] iẕn-i Ḥaḳ) 121a/11

Ḥ. üzre 192a/11

Ḥ. yolı 73/10

[=27]

ḫāk Far. Toprak.

ḫ.-i pāy 90b/14, 101a/09, 114b/08, 127b/09, 151a/12, 151b/14, 156b/10, 188b/08, 197a/06

[=9]

Ḥaḳ Te‘ālā Ar. Yüce olan Allah, ulu Allah.

Ḥ. 2a/09, 5a/11, 14b/10, 16a/01, 16b/04, 28a/08, 29b/01, 40b/01, 42b/07, 54a/03, 54a/11, 55a/14, 59a/03, 64a/06, 81b/08, 84b/03, 90a/06, 91a/01, 99b/04, 102b/05, 104b/06, 108b/03, 108b/11, 118a/11, 118b/01, 121a/05, 134b/12, 137a/03, 143b/15, 148a/12, 156b/15, 159a/08, 168b/15, 171a/13, 173a/01, 173a/06, 174a/13, 174b/07, 176b/09, 181b/14, 182a/02, 188a/04, 188a/08

[=43]

ḫāḳānu’l-mu‘aẓẓam “Yüce hükümdar” anlamında söz.

ḫ. 2a/11

[=1]

ḥākim Ar. Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

ḥ. 9b/08, 102a/06, 132a/09, 183b/06

ḥ.+e 175b/14

ḥ.+i 71a/10

ḥ. u naṣb eyle- 94b/06

ḥ. u naṣb et- 94a/06

[=8]

ḥākimlik Hâkim olma, sözünü geçirme, buyruğunu yürütme durumu.

ḥ. 186a/08

[=1]

ḥākimü'l-vaḳt Ar. "Zamanın hâkimi" anlamında söz.

ḥ. 55a/04, 182a/07

[=2]

ḥaḳīr Ar. Değersiz, itibarsız, küçük.

ḥ. 131b/08

ḥ. (ḥor u ḥaḳīr) 80a/04, 144a/01

ḥ. (ḥor u ḥaḳīr eyle-) 162b/08

ḥ.-i pür-taḳṣīr 3b/10

ḥ. u ḫavf-nāk 52a/03

[=6]

ḫākisār Far. Perişan, düşkün, hakir.

ḫ. (küffār-ı ḫākisār) 4a/11, 23b/10, 121a/05

ḫ.+a (küffār-ı ḫākisār) 45b/07

ḫ.+ı (küffār-ı ḫākisār) 64a/08

ḫ.+lardan (küffār-ı ḫākisār) 21b/07

ḫ.+ları (küffār-ı ḫākisār) 92b/03

[=7]

ḥaḳḳā Ar. Gerçekten, doğrusu, elhak.

ḥ. 6b/15, 30b/04, 181b/15

ḥ. ki 43a/13

[=4]

ḥaḳḳen Ar. Doğrusu.

ḥ. 174b/02

[=1]

ḥaḳḳu'llāh Ar. "Allah'ın hakkı, Allah hakkı" anlamında söz.

ḥ.+ına 12b/06

[=1]

ḥāl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

ḥ. 25a/11, 75b/07, 128a/01, 169b/14, 178a/11, 181a/09

ḥ. (āsūde hāl) 58b/12, 92b/12, 130b/05, 132b/07, 139b/04, 144a/08, 156a/03, 157a/06

ḥ. (ehl-i ḥāl) 143b/13, 198a/12, 198a/13

ḥ. (perīşān ḥāl) 187b/06

ḥ. (vāḳı'-ı ḥāl) 4b/08

ḥ.+de 14a/01, 16b/02, 27a/04, 51b/10, 64a/08, 66a/01, 73b/07, 105b/07, 108b/09, 142a/06, 157a/03

ḥ.+de (her ḥālde) 91a/11, 133a/11, 166b/02

ḥ.+den 58b/09

ḥ.+i 42b/01, 46a/10, 78b/12, 133b/11, 186a/07

ḥ.+i (esirlik ḥāli) 8a/02

ḥ.-i Ḫabeş 143a/03

ḥ.+idür 96b/02, 154b/04

ḥ.+ime 19b/14

ḥ.+imüz 67b/02

ḥ.+in 119a/15, 121a/15

ḥ.+ince (ḥāllü ḥālince) 53a/02, 193b/02

ḥ.+inde 56b/11, 88a/07

ḥ. ise 6b/03, 34b/03, 180a/15

ḥ.+lerin 172a/14

ḥ. u ḥāṭır 26a/10, 32b/09, 52b/08, 58a/01, 61a/08, 67b/14, 78a/02, 82a/04, 85a/08, 92a/15, 98a/06, 107b/01, 131a/13, 156b/15, 192a/03

ḥ. u ḥāṭır şorış- 187b/04, 194b/11, 197a/01

ḥ. u yol it- 104a/15

ḥ. u yol ol- 99b/06, 100a/10

ḥ.+üm 142b/08, 185a/06

ḥ.+ümüz 187b/12

ḥ.+üñ 105a/10

ḥ. üzre 11b/08, 13b/07, 50a/11, 88b/12, 152a/12

[=85]

ḥālā Ar. Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

ḥ. 6b/12, 29b/03, 66b/15, 68b/12, 80a/01, 137b/01

[=6]

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.

ḫ. 56a/01

ḫ. et- 13b/03

ḫ. eyle- 11a/01, 11b/07, 11b/15, 14a/07, 16a/14, 45a/15, 103a/10, 132b/12, 161b/08

ḫ.+ı 17b/07

ḫ.+ına 6a/05, 121b/10

ḫ.+ından ötüri 6a/10

ḫ. it- 6b/11, 10a/06, 13b/12, 13b/15, 80b/01, 120b/03, 125a/05, 127a/09, 181b/01, 196b/11

ḫ. ol- 6b/08, 12b/12, 71a/14, 96a/03, 152b/07, 153a/01, 192b/03, 194b/03

ḫ.+uñ 56b/12

[=34]

ḥalaṭ Rum. Kenevir liflerinin veya ince iplerin bir araya getirilerek bükülmesinden elde edilen çok kalın ve kuvvetli ip.

ḥ.+a 65a/08

ḥ.+ı 191b/08

[=2]

ḫalef Ar. Sonradan gelen ve birinin yerine geçen kimse.

ḫ. otluġı 90b/08

[=1]

ḫāliḳ Ar. Yaratıcı, yaratan, esma-i hüsnadan.

ḫ.-ı perverdigār 69b/07

ḫ.+ı vücūd 1b/04

ḫ.+ısın 69b/11

[=3]

ḥalīb Ar. Anne sütü.

ḥ. 38a/06

[=1]

ḫalīfe Ar. Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün Müslümanların önderi.

h.-yi Resūl-ı Rabbu'l-ālemīn 133b/03

[=1]

ḫalīl Ar. Sadık ve gerçek dost.

ḫ. birle (berekāt-ı ḫalīl) 65b/15

[=1]

ḥalīm Ar. Yumuşak huylu, yumuşak.

ḥ. 119b/04, 146a/13, 196b/07

[=3]

ḫāliṣ Ar. Karışıksız, katkısız; saf, temiz.

ḫ. 97a/14

[=1]

ḫalḳ 1. Bir milleti meydana getiren insan topluluğu.

ḫ. 64a/12, 177b/06, 184b/14

ḫ.+ı 15a/09

ḫ.+ı (şehr ḫalḳı) 153a/13

ḫ.+ı (Tilimsān ḫalḳı) 103a/08

ḫ.+ı (Tūnus ḫalḳı) 38a/15, 42b/09

ḫ.+ınuñ (Tūnus ḫalḳı) 43a/01

ḫ.+uñ 177b/11

[=10]

2. Yaratma, yok iken var etme.

ḫ. eyle- 174b/08

[=1]

ḫalḳa Ar. Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan maden, tahta veya plastikten çember.

ḫ. 9a/12

[=1]

Halki Ege Denizi'ndeki On İki Ada takımadalarında, Rodos'un yaklaşık 9 km (6 mil) batısında bulunan bir Yunan adası.

H. ile 27a/12

[=1]

Ḫalḳu'l-vad Ar. Tūnus şehrinin bir limanı.

Ḫ. 33b/09, 60b/02, 85b/08, 86a/04, 87a/10

Ḫ. burcı 34a/05

[=6]

ḫallāḳ Ar. Yaratma gücü sınırsız olan, devamlı olarak yaratan, Allah, Tanrı.

ḫ.-ı perverdigār 33a/06

[=1]

ḫalleda'llāhu salṭanatehu Ar. "Saltanatı sonsuz kalsın." anlamında söz.

ḫ. 2b/04

[=1]

ḫalleh Ar. Elbise, giysi.

ḫ. 18a/15

[=1]

ḫāllü Ar. "Maddi durumu oldukça iyi" anlamına gelen halli vakitli söyleyişinde geçer.

ḫ. ḫālince 53a/01, 193b/02

[=2]

ḫalvā Ar. Un veya unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, muhtelif şekil ve çeşitleri olan tatlı.

ḫ. eyle- 25a/13

[=1]

ḫalvet Ar. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme.

ḫ. ile 197b/09

ḫ. it- 197b/10

[=2]

ḫām Far. (Meyve için) Yenecek kadar olgunlaşmamış.

ḫ. ile (ʻanber-i ḫām) 131a/09

[=1]

ḥamāyil-vārī Ar.+Far. Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış.

ḥ. 138b/09

[=1]

ḥamd Ar. Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lütuf ve ihsanı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.

ḥ.-ı bī-ḳıyās 1b/04

ḥ.-ı firāvān eyle- 14b/13

ḥ.-ı yezdān eyle- 184b/04

ḥ. u ş̲enā eyle- 95a/14

ḥ. u ş̲enālar eyle- 52b/04, 90b/02, 103a/08, 117a/15

ḥ. u ş̲enālar it- 97b/06

[=9]

ḥamīde Ar. Övülmeye layık, methedilecek sıfatlara sahip olan.

ḥ. (aḫlāḳ-ı ḥamīde) 166a/02

ḥ.+sin (aḫlāḳ-ı ḥamīde) 147b/04

[=2]

ḥamīdelik Methedilecek sıfatlık.

ḥ. (aḫlāḳ-ı ḥamīdelik) 54b/06

[=1]

ḥāmil Ar. Kendinde bulunduran, sahip olan, yüklenmiş olan, haiz.

ḥ.-i fermān-ı celīli'l-ḳadr 21b/04

[=1]

ḥamiyyet Ar. Milletinin, yurdunun, yakınlarının şerefini koruma gayreti, milli şeref ve haysiyet, fazilet.

ḥ. (ġayret u ḥamiyyet) 87b/06

[=1]

ḥammām Ar. Yıkanılacak yer.

ḥ. 168a/08

[=1]

ḫamse Ar. Beş.

ḫ.+sinde (evḳāt-ı ḫamse) 147a/10

[=1]

ḫāmūş Far. Susmuş, sessiz.

ḫ. ol- 169a/01

[=1]

Ḫan Türklerde hakana bağlı devlet başkanlarına veya müstakil beyliklerin başkanlarına verilen isim, emir.

Ḫ. (Beyāzīd Ḫan) 2b/03

Ḫ. (ibn-i Muḥammed Ḫan) 2b/03

Ḫ. (ibn-i Murād Ḫan) 2b/03

Ḫ. (ibn-i Orḫān Ḫan) 2b/04

Ḫ. (ibn-i 'Oş̲mān Ḫan) 2b/04

Ḫ. (Selīm Ḫan) 2b/03, 131a/03, 133b/15, 134b/09

Ḫ. (Sulṭān Muḥammed Ḫan) 4b/07

Ḫ. (Sulṭān Selīm Ḫan) 26b/13, 65b/01, 68a/07, 84a/11, 135b/01, 135b/12, 136b/11, 138a/14, 139a/02, 139b/07

Ḫ. (Sulṭān Süleymān Ḫan) 2b/07

Ḫ. (Süleymān Ḫan) 2b/02

[=22]

ḫandak Ar. Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arazide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki

tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur.

ḫ. u metriz 116a/03

[=1]

ḫandān Far. Gülen, şen, neşeli.

ḫ. (mesrūr şād u ḫandān) 92a/15

ḫ. (mesrūr u şād u ḫandān ol-) 68a/15, 118a/14

ḫ. (şād u ḫandān) 139a/10

ḫ. (şād u ḫandān ol-) 83b/04

[=5]

ḫāne Far. Ev.

ḫ.+ler 189b/15

ḫ.+lerinde 56a/14

[=2]

ḫannās Ar. Şeytan, iblis.

ḫ. u vesvās 105a/05

[=1]

ḫanpā Far. Arkadaş, ayaktaş.

ḫ. ḳal- 156a/08, 156a/12

ḫ.+ları idi 153b/04

[=3]

ḫapis Bk. **ḥabs**

ḫ.+de 103a/03

[=1]

ḫarāb Ar. Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, viran.

ḫ. (berbād u ḫarāb) 194a/08

[=1]

ḫarāc Ar. Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi Müslüman olmayan araziden alınan vergi.

ḫ.+a 45a/03

ḫ.+ı 61a/15

ḫ.+ı (Rūm ḫarācı) 65b/05

[=3]

ḥaraket Bk. **ḥareket**

ḥ. 158a/12

ḥ. it- 149b/11

[=2]

ḥarām Ar. Dinin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azabı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren şey, hareket veya davranış.

ḥ.+dur 130b/03

[=1]

ḥarām-zāde Ar.+Far. Nikâhsız birleşmeden doğan çocuk.

ḥ. 176b/07, 177b/13

ḥ.+nüñ 160a/08

[=3]

ḥarb Ar. Devletlerin birbirleriyle diplomatik münasebetlerini keserek yaptıkları silahlı çarpışma, savaş, cenk.

ḥ. (ālet-i ḥarb) 78b/07

ḥ.+e 132a/01

ḥ.+lerin (ālet-i ḥarb) 87b/15

ḥ. u ḳıtāl 21a/08, 165a/02

h. u ḳıtāl eyle- 49a/13

[=6]

ḫarç Ar. Bir iş için harcanan para, masraf. Krş. **ḫarc**

ḫ.+ın 52b/14

ḫ. et- 58a/04

ḫ.+ları ile (vekīl-i ḫarçları) 58a/03

ḫ. u maṣraf 150a/05, 150b/04

ḫ. u maṣruf 22a/04

[=6]

ḫarçlıḳ Ufak tefek masraflar ve şahsi ihtiyaçlar için harcanacak para.

ḫ.+dan 7a/08

ḫ.+ı (cep ḫarçlıġı) 10b/07

ḫ.+ı (ḫarçlıġı) 197a/03

[=3]

ḥareket Ar. Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yahut durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma. Krş. **ḥaraket**

ḥ. 116a/06

ḥ.+e 166b/01

ḥ.-e gel- 59b/13

ḥ. eyle- 105b/09

ḥ. it- 87b/01, 173b/08

[=6]

ḥarem Ar. Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm.

ḥ. 186b/03, 186b/08, 188b/11

[=3]

Ḥaremeynu'ş-şerefeyn "İki şerefli, kutsal belde Mekke ve Medine" anlamında kullanılan söz.

Ḥ. 133b/01

[=1]

ḥarf Ar. Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri; söz.

ḥ.-ı ṣavm 143a/02

[=1]

ḫāricī Ar. Dışla ilgili, dıştan.

ḫ.+den-midür 3a/12

[=1]

ḥarīr Ar. İpek.

ḥ. 97a/01

ḥ. (ḳumaş u ḥarīr) 97b/14

[=2]

ḫārişet Ar. Çalışma, emek, gayret.

ḫ.+inden 2b/08

[=1]

ḥarmān Far. Tahılın saptan ayrılması için düven, makine veya hayvanla yapılan dövme işi.

ḫ.+ın 98b/09

[=1]

ḫarṭ Kabaca, sert sesler çıkaracak şekilde.

ḫ. ḫarṭ it- 181b/10

[=1]

ḫāṣ Ar. Bir şeye veya bir kimseye ait olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü.

ḫ. 118a/08, 190a/06

ḫ. u 'ām 68b/10, 138b/06

[=4]

Ḥasan Farklı zamanlarda üç kez Cezayir beylerbeyliği yapan ve Barbaros Hayreddin Paşa'nın oğlu olan denizci.

Ḥ. 170b/11

Ḥ. (Ḳara Ḥasan) 168b/07, 170b/01, 170b/06, 170b/09, 171a/04, 171a/07, 171a/15, 171b/01, 171b/11, 172a/09, 172b/10,

199a/05, 199a/13, 199b/03, 199b/07, 199b/12, 200a/07

Ḥ.+a (Ḳara Ḥasan) 170b/10, 199b/08

Ḥ.+dan (Ḳara Ḥasan) 185b/05

Ḥ.+ı (Ḳara Ḥasan) 199a/01, 200a/01, 200a/03

Ḥ.+uñ (Ḳara Ḥasan) 172a/05, 199b/09

[=26]

ḥasāret Ar. Dışarıdan gelen zorlayıcı etkinin bir şey üzerinde meydana getirdiği yıpranmalar, zararlar.

ḥ. (raḥne u ḥasāret) 144a/09

[=1]

ḥasbeten li'llāh Ar. Maddi manevi hiçbir menfaat gözetmeksizin, yalnız Allah rızası için; Allah bana yeter.

ḥ. 21a/03, 52b/08, 66b/10, 70b/03, 172b/06, 186b/06

[=6]

ḥasbī Ar. Bir karşılık beklemeden gönüllü olarak yapılan, Allah rızası için olan, karşılıksız.

ḥ. 167b/11

[=1]

ḥased Ar. Başkasında olan bir nimeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sahip olduğu nimetten mahrum kalmasını isteme, çekememe.

ḥ.+den 142a/12

ḥ.+inden 69a/15

ḥ. it- 60b/12, 142a/10

[=4]

ḥāṣıl Ar. Husule gelen, olan, meydana çıkan

ḥ. 4b/05, 26a/07, 40a/07, 41b/12, 51a/11, 52b/08, 81a/03, 112a/11, 125b/05, 136a/08, 148b/03, 155a/12, 156a/14, 158b/12, 166b/03, 185a/01, 190b/04, 196b/12

ḥ.+ı 5b/06

ḥ.-ı kelām 13a/07, 17b/03, 30a/09, 45a/10, 60a/12, 70a/15, 75b/11, 83a/03, 84b/12, 85a/03, 89a/11, 99a/08, 118a/03, 155b/10, 163a/12, 169b/07, 191a/11, 192a/15

ḥ.-ı ẕikr 94b/06

ḥ. ol- 37a/04, 93b/10, 129b/06, 149a/12, 149b/10, 158b/08, 170a/09, 190b/07, 195a/06

[=47]

ḥāṣır Ar. Saz ve kurumuş bitki saplarından örülmüş taban örtüsü.

ḥ. 19a/14

ḥasīb Ar. Soyu temiz, meziyet sahibi kimse, itibarlı, muhterem.

ḥ.+dür 84b/05

[=1]

ḫāsir Ar. Zarar ve ziyana uğrayan kimse.

ḫ. (ḫā'ib ü ḫāsir) 16b/13

ḫ. (ḫāyib u ḫāsir) 77a/06, 85b/12, 86a/05, 89b/13, 129b/02, 144a/05, 163b/03

[=8]

ḫāsirīn Ar. Zarar ve ziyana uğrayan kimseler.

ḫ. (a‘dā-yı ḫāsirīn) 23b/01, 53b/04, 53b/08, 64a/07, 136a/02

ḫ.+e (a‘dā-yı ḫāsirīn) 65b/12, 137a/01

ḫ. ile (a‘dā-yı ḫāsirīn) 49a/12

ḫ.+ler (a‘dā-yı ḫāsirīn) 91a/03

[=9]

ḥasret Ar. Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş.

ḥ. 187b/07, 93a/01

ḥ.-i iştiyāḳ 26a/14

ḥ.+ine 59a/08

ḥ. ol- 24b/06

ḥ.+üñden (elem-i ḥasret) 6b/06

[=6]

ḫasta Far. Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse.

ḫ.+dan 15b/04

[=1]

ḥāşā Ar. Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken “asla, katiyen, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü.

ḥ. 10a/11, 84b/04, 128a/04, 153b/10, 157a/13, 162b/03, 165b/14, 176b/01, 198a/06

ḥ. ki 13b/14, 77b/09

[=11]

ḥaşr Ar. Toplama, bir araya getirme.

ḥ. ol- 121b/14

ḥ. u neşr 52a/09

[=2]

ḫaşyet Ar. Saygıyla karışık korku, ululuk karşısında duyulan gönül titremesi, yürekte duyulan ürperme, korku.

ḫ. (ḫavf u ḫaşyet) 95a/13, 117b/02

ḫ. üzre (ḫavf u ḫaşyet) 54a/15

[=3]

ḫaṭā Ar. Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık.

ḫ. 44a/09, 134b/04

ḫ.+dur (‘ayn-ı ḫaṭā) 27a/05, 177b/14

[=4]

ḫaṭab Ar. Odun.

ḫ. gibi (ḫūt-ı ḫaṭab) 128b/10

[=1]

ḫaṭāsuz Yanlışsız, kusursuz.

ḫ. eyle- 84b/04, 194b/14

[=2]

ḫāṭır 1. Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza.

ḫ.+ına 119b/14, 184b/15

ḫ.+ından 119b/15

ḫ.+lar 28a/05

ḫ.+ların 125b/15

[=5]

2. Gönül, duygu, his.

ḫ. (perīşān-ı ḫāṭır) 113b/11

ḫ. (perīşān-ı ḫāṭır ol-) 6a/01, 99a/12

ḫ. (perīşān ḫāṭır ol-) 184a/06

ḫ. (tesellī-i ḫāṭır eyle-) 44a/14

ḫ. (tesellī-i ḫāṭır it-) 119b/02

ḫ. (tesellī-i ḫāṭır ol-) 108b/11

ḫ. birle (ṣafā-yı ḫāṭır birle) 175a/10

ḫ.+dan 58b/09
ḫ.+ı 147a/10, 193b/02
ḫ.-ı şerīf 2b/06, 132b/13, 186b/12, 187a/13
ḫ.+ımuz 137a/15
ḫ.+ın 99b/03, 187b/02, 198a/08, 199b/09
ḫ.+ın (ḫāṭrın) 171b/12
ḫ.+ın al- 28b/02
ḫ.+ıñ 197a/09
ḫ. ile (ṣafā-yı ḫāṭır) 54a/09
ḫ.+lar 131b/01
ḫ.+ları 74b/09, 77b/13, 81a/01, 87a/13, 167b/15
ḫ.+ları ḳal- 56b/01
ḫ.+ların 33b/08, 87a/14, 96b/03, 100a/08, 134a/05, 148a/10, 171a/01
ḫ.+ların al- 86b/01
ḫ.+larıyıla (ṣafā-yı ḫāṭır) 36a/03
ḫ.+um 28a/07
ḫ.+um (ḫāṭrum) 174b/04
ḫ.+uñ 81a/09
ḫ.+uñ (ḫāṭruñ) 151b/04
[=44]
3. Keyif.
ḫ. (ḥāl u ḫāṭır) 26a/10, 32b/09, 52b/08, 58a/01, 61a/08, 67b/14, 78a/03, 82a/04, 85a/08, 92a/15, 98a/06, 107b/01, 187b/04, 192a/03, 194b/11, 197a/01
ḫ. (ṣafā-yı ḫāṭır) 80a/14
ḫ. birle (ṣafā-yı ḫāṭır) 80b/02
ḫ.+ın 7a/13, 21b/01, 119a/15
ḫ.+ın (ḫāṭrın) 121a/15
ḫ.+ları 6b/06
ḫ.+ların 172a/14
ḫ.+ların (ḥāl u ḫāṭır) 131a/13, 156b/15
ḫ.+um 86a/14
[=27]
ḫāṭır-mānde Ar.+Far. Gücenmiş, kalbi kırılmış.
ḫ. ol- 114a/12
[=1]
ḫāṭırcıḳ Bk. **ḫaṭırcuḳ**
ḫ.+ın (ḫāṭırcıġın) 17b/02
[=1]
ḫaṭırcuḳ Hal, hatır. Krş. **ḫāṭırcıḳ**
ḫ.+ları 53a/06
ḫ.+ların 156b/06
[=2]
ḫātim Ar. Bitiren, sona erdiren, hatmeden kimse.
ḫ.+e (intihā u ḫātim) 114b/13
[=1]
ḫatm Ar. Bitirme, sona erdirme, tamamlama.
ḫ. eyle- 55a/15, 81b/09
ḫ.-i du‘ā eyle- 66a/02
ḫ.-i kelām eyle- 67b/05, 83b/02, 84b/10
ḫ. it- 114b/14, 115b/14
[=8]
ḫaṭṭ Ar. Çizgi; yazı.
ḫ.+ı-y-ıla (dest-i ḫaṭṭ) 68a/08, 136b/04, 147b/07
ḫ.-ı hümāyūn birle 139a/07

ḫ.-ı hümāyūn 65b/12, 66a/03, 68a/08, 68b/05, 68b/07, 136b/13, 138a/14, 138b/11

ḫ.-ı hümāyūn-ı pādişāhī ile 139a/12

ḫ.-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn 69a/04

h.-ı hümāyūn birle 141a/03, 187a/05

[=16]

ḫattā Ar. "Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de" gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

ḫ. 58a/14, 119a/03, 169a/05, 179a/03, 193a/09, 195b/07

[=6]

ḫav Bk. **ḫavf**

ḫ.+dur 39b/11

[=1]

havā Ar. 1. Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü.

h.+dan (bād-ı havā) 22a/10

h.+sı (āb u havā) 163a/07, 163a/13

[=3]

2. Görünüş, davranış, söz vb. için bir kimsenin durumunu belirten özellik.

h.+larına 47b/06

[=1]

ḫavādiş Ar. İlgiyle karşılanan haber.

ḫ.+lerinden 32b/12

[=1]

ḫavāle Ar. Bir işi ya da herhangi bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.

ḫ. ḳıl- 10b/01

ḫ. ol- 28a/12

ḫ. olın- 22a/13

[=3]

ḫavāyic Ar. İhtiyaçlar, gerekli şeyler.

ḫ.+in 52b/14

[=1]

ḫavf Ar. Korku. Krş. **ḫav**

ḫ. 120a/03

ḫ.+a 176a/04, 181a/02

ḫ. düş- 51a/12, 86a/01, 165a/05

ḫ. et- 51b/05, 51b/06, 76a/06

ḫ. eyle- 7b/03, 69b/03, 141b/12, 168b/09, 168b/13, 171b/01, 171b/02, 171b/06,

ḫ.+ı 52a/02

ḫ.+ımuzdan 199a/02

ḫ.+ından 93a/13, 105a/02, 144b/07, 152a/10, 153b/12, 173b/09, 198b/06

ḫ. it- 50b/02, 157b/13, 170a/01

ḫ.+mı 51b/02, 116a/12

ḫ. u ḫaşyet 95a/13, 117b/02

ḫ. u ḫaşyet üzre 54a/15

ḫ.+um 14a/12

ḫ.+umdan 51b/04

ḫ.+umuzdan 167a/04

[=37]

ḫavf-nāk Ar.+Far. Korkulu, korku veren..

ḫ. 122b/09

ḫ. (ḫaḳīr u ḫavf-nāk) 52a/03

[=2]

ḫavl Ar. Etraf, çevre.

ḫ. 93b/14

ḫ.+i-y-ile 123a/10

[=2]

ḥavla- (Köpek) Hav hav diye bağırmak, ürümek.

ḥ.-dılar 72a/03

ḥ.-maḳ 116b/08

[=2]

ḥavşala İnsanın anlama, kavrama, kabul edebilme ve tahammül derecesi.

ḥ.-yı ta‘bīr 158b/09

[=1]

ḥay Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir.

ḥ. 109b/05, 112b/01, 122b/04, 152b/05

ḥ. ḥuy 179a/12

ḥ. ḥuy birle 113b/12

[=6]

ḥayāt Ar. Doğumdan ölüme kadar geçen süre, yaşanan, yaşanmakta olan veya ileride yaşanacak zaman, ömür.

ḥ. (āb-ı ḥayāt) 163a/11

ḥ.+da iken 128b/03

ḥ.+dan 111b/06

ḥ.+dan (āb-ı ḥayāt) 46b/14

ḥ.+ından 153a/09, 156a/09

h.+umuz-da 115b/07

[=7]

ḥayf Ar. Eyvah, yazık, heyhat.

ḥ. u yazuḳlar ol- 105a/08

[=1]

ḫayır Ar. “Öyle değil, olmaz, yok, asla” anlamlarında olumsuzluk, ret ve inkâr bildirir.

ḫ. 37b/06

[=1]

ḫāyib Ar. İstediğini elde edememiş olan, emeği boşuna giden, zarara uğrayan kimse, mahrum.

ḫ. u ḫāsir 77a/06, 85b/12, 86a/05, 89b/13, 129b/01, 144a/05, 163b/03

[=7]

ḫāyiḳ Uzun bir yün parçasından yapılmış, vücuda ve başa sarılmış palto.

ḫ. 179b/03

[=1]

ḫāyin Ar. Hıyanet eden, sadakat göstermeyen, güveni kötüye kullanan kimse.

ḫ. 9a/04, 17b/06, 99b/01, 102a/08, 141b/12, 159a/01, 159a/07, 162b/01, 179a/01

ḫ.+den 172b/03

ḫ.+e 144a/02, 163a/15

ḫ.+i 172b/10

ḫ.+üñ 81a/10, 159a/05, 171a/08, 172b/01

[=17]

ḫaylī Ar. Oldukça fazla, çokça, epey.

ḫ. 35b/07, 165b/14

[=2]

ḫayme Ar. Çadır.

ḫ. 152a/15

ḫ. birle 166b/06

ḫ.+lerde 66b/13

[=3]

ḫayr Ar. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş.

ḫ. 6b/12, 40b/10, 83b/08, 85b/13, 151b/02, 152b/04, 174b/05, 181b/14, 188a/09
ḫ.+a 150b/11, 168b/15, 58b/06
ḫ.+dan (ism-i ḫayr) 143b/07, 143b/08
ḫ. du‘ā 55b/06, 83b/01, 143b/14, 148b/02, 151b/09
ḫ. du‘ā al- 53a/05, 53b/11, 54a/11
ḫ. du‘āsı 142b/06
ḫ. gör- 143a/04, 143a/05
ḫ.+ıñuzdan (du‘ā-yı ḫayr) 29b/09
ḫ.+ile (du‘ā-yı ḫayr) 4a/04, 130a/14
ḫ. ḳıl- 176a/06
ḫ.+larına (du‘ā-yı ḫayr) 55a/12, 68a/13
ḫ. ol- 24b/04, 142b/05, 143a/05, 149b/13, 174a/02, 187b/05
ḫ. u beşāret 131a/05
[=38]

ḫayra’llāh Ar.
ḫ. 152b/09
[=1]

Ḫayre’d-dīn Bk. **Ḫayre’d-dīn Paşa**
Ḫ. 5b/03, 26a/08, 65b/08, 65b/09, 65b/11, 131a/02, 136a/02, 140a/11, 157b/08, 158a/07, 161b/07, 170a/14, 173b/06, 184a/12
Ḫ. (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Beg) 95b/12
Ḫ. (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Paşa) 152a/04, 157b/15, 159a/04, 159b/05, 161a/01
Ḫ. (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs) 45b/01, 72a/10, 75b/09, 79b/03, 80b/09, 83b/03, 85a/12, 85b/09, 90a/10, 91a/06, 91b/12, 92a/11, 92a/14, 94a/14, 94b/07, 95a/15, 97a/10, 97b/05, 98a/03, 107a/03, 114b/15, 116a/04, 117a/12, 118a/05, 118a/13, 118b/08, 118b/13, 119b/08, 120a/02, 120b/09, 121a/01, 122a/14, 122b/03, 123a/09, 123b/04, 123b/12, 125b/04, 126a/04, 126b/14, 127b/05, 127b/11, 128a/11, 128b/14, 129a/07, 130b/10, 131b/02, 131b/07, 133a/07, 134a/14
Ḫ. Beg 95b/13
Ḫ.+den 140b/11, 163b/11, 170b/13
Ḫ.+e 87a/11
Ḫ.+i 140b/13, 158b/05
Ḫ. Paşanuñ 160a/01
Ḫ.+üñ 158a/15, 159b/04, 160b/01, 162b/08
[=82]

Ḫayre’d-dīn Beg Bk. **Ḫayre’d-dīn Paşa**
Ḫ. 151a/05
[=1]

Ḫayre’d-dīn Ḳapudan Bk. **Ḫayre’d-dīn Paşa**
Ḫ. 68b/13
Ḫ.+a 76a/12
[=2]

Ḫayre’d-dīn Paşa Vardar Yenicesi’nden gelip Midilli’nin fethinden sonra buraya yerleşen Yakub adlı bir sipahinin oğludur. 1478 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Hızır olduğu halde Barbaros ve Hayreddin

lakaplarıyla tanınır. Batılılar havuç rengine çalan kırmızı sakalından dolayı ağabeyi Oruç'a verdikleri "Barbarossa" adını daha sonra Hızır için de kullandıklarından Barbaros diye tanınmış, Hayreddin lakabını ise kendisine Yavuz Sultan Selim vermiştir. Krş. **Ḫayre'd-dīn, Ḫayre'd-dīn Beg, Ḫayre'd-dīn Ḳapudan, Ḫayre'd-dīn Re'īs**

Ḫ. 1b/01, 2b/07, 3a/08, 3b/02, 5b/01, 136b/08, 136b/12, 136b/14, 137b/01, 138b/02, 138b/07, 139a/06, 139b/15, 140b/07, 141b/12, 143b/01, 143b/05, 143b/14, 144a/13, 147a/07, 147a/09, 148b/05, 148b/13, 148b/15, 149b/09, 150a/13, 150b/07, 151b/01, 151b/10, 152a/01, 157a/08, 160b/03, 160b/10, 161a/08, 161a/14, 161b/10, 161b/15, 162b/01, 163a/02, 163a/07, 163a/15, 164b/08, 165a/08, 166a/01, 167b/01, 167b/07, 167b/10, 168a/03, 168a/12, 168a/15, 168b/12, 169a/02, 169a/10, 169b/07, 170a/02, 170b/01, 170b/05, 170b/14, 171a/11, 171a/15, 171b/09, 171b/12, 172a/12, 172b/15, 173b/15, 174a/12, 175a/02, 175a/05, 176a/08, 176a/14, 176b/10, 176b/13, 177a/13, 178b/06, 179a/14, 180a/09, 180b/07, 180b/11, 181a/04, 182a/09, 182b/14, 183a/08, 183a/11, 183b/13, 184a/04, 184b/13, 185a/14, 185b/08, 186a/05, 186a/10, 186a/12, 186b/03, 187a/11, 188b/01, 188b/14, 189a/01, 189a/03, 189a/14, 189b/12, 190a/03, 190b/05, 190b/07, 191a/01, 192a/01, 193a/13, 193b/14, 194a/02, 194a/06, 194a/12, 194b/01, 194b/11, 195a/03, 195a/06, 195b/03, 195b/15, 196a/09, 196a/15, 196b/02, 196b/07, 197a/12, 197b/03, 198a/09, 198b/06, 199a/02, 200a/05, 200a/12, 200a/14

Ḫ.+dan 141b/08, 151a/11, 168a/05, 170b/04, 171a/10, 193b/04

Ḫ.+dur 4a/07, 143b/08, 184b/03

Ḫ. gibi 142a/11, 199b/01

Ḫ. ile 139b/13, 166b/14, 167a/02, 185b/03, 196b/06, 197b/07, 198b/04, 199a/06

Ḫ. ise 199a/08

Ḫ. ki 178a/13

Ḫ.+nuñ 141b/03, 141b/10, 144a/06, 144a/11, 146b/13, 147a/15, 147b/03, 150a/07, 151b/08, 151b/14, 160a/04, 160a/10, 160b/07, 162a/15, 162b/12, 163a/05, 163b/12, 164a/02, 164a/05, 164b/11, 164b/13,

165a/04, 165a/10, 165b/10, 165b/15, 166a/08, 167b/12, 167b/15, 168b/07, 168b/10, 169b/14, 170a/01, 170a/07, 170a/10, 171a/05, 171b/06, 172a/11, 173b/14, 180b/14, 181a/01, 183a/03, 184b/09, 186b/07, 187b/09, 188a/14, 188b/07, 189a/10, 192b/04, 193a/01, 193b/01, 195a/11, 195b/07, 197a/09, 198a/14

Ḫ.+ya 138a/13, 138b/01, 139a/08, 139b/08, 142a/07, 147a/05, 147b/07, 147b/12, 148a/11, 148b/05, 149a/07, 149a/09, 150a/11, 150a/11, 151a/08, 151a/15, 153b/11, 156b/08, 156b/14, 159a/10, 165b/07, 167a/14, 168a/09, 168b/06, 169a/06, 169b/10, 171a/08, 171b/02, 171b/04, 172a/05, 176a/01, 177a/08, 178a/15, 185b/06, 187b/03, 188b/04, 188b/13, 192b/13, 194b/13, 196b/15, 197b/11, 198a/04, 198b/09

Ḫ.+yı 141b/04, 165a/13, 165b/01, 186b/06, 194b/09, 199a/12

Ḫayre’d-dīn Re’īs Bk. **Ḫayre’d-dīn Paşa**

Ḫ. 5b/14, 3b/07, 6a/09, 6b/04, 17b/11, 18a/06, 27a/03, 31a/07, 31b/05, 32a/03, 32a/10, 32a/15, 32b/04, 32b/07, 33a/08, 33a/12, 34a/13, 34b/07, 34b/11, 34b/13, 35b/11, 37a/05, 37a/09, 37b/03, 38b/13, 39b/02, 39b/07, 40a/03, 40a/13, 41b/10, 42a/09, 42b/06, 42b/11, 43a/06, 43b/01, 43b/13, 44a/02, 45b/05, 46b/06, 47a/14, 48a/02, 48a/07, 48b/03, 48b/13, 49a/04, 49b/02, 49b/07, 49b/12, 50a/12, 50b/15, 51a/06, 51a/09, 51a/14, 51b/03, 53b/12, 54a/05, 54b/14, 55a/08, 55b/01, 56a/13, 56b/06, 57a/04, 57b/13, 59a/01, 59a/15, 59b/04, 60b/06, 60b/09, 61a/06, 62a/15, 63a/09, 64a/03, 65a/09, 66a/07, 67a/01, 67b/05, 67b/12, 68a/01, 68b/03, 70a/04, 71a/14, 72b/13, 73a/02, 75a/09, 75b/01, 75b/05, 76b/07, 76b/12, 77b/06, 77b/15, 78b/05, 79a/01, 79a/08, 80a/10, 80a/13, 81b/03, 82a/02, 82a/13, 83b/11, 86a/02, 86b/04, 90a/10, 90a/15, 91a/13, 92b/15, 94b/08, 95a/04, 95a/06, 96a/14, 96b/04, 97a/06, 99a/13, 99b/10, 100a/11, 101b/04, 10a/04, 113a/02, 114a/09, 115a/01, 115b/13, 116b/03, 116b/08, 116b/11, 119b/02, 121a/03, 121a/12, 122b/06, 122b/12, 123a/06, 123b/07, 123b/08, 123b/15, 124a/04, 124b/02, 125a/08, 125b/05, 125b/12, 126b/15, 128b/07, 129b/08, 131a/07, 133a/08, 133a/09, 133a/14,

133b/05, 133b/13, 134a/04, 135a/02, 135b/13, 136a/01,
[=150]
Ḫ.+de 74b/03
Ḫ.+de idi 35b/14
Ḫ.+den 35b/15, 37b/08, 44a/15, 56a/11, 77b/04
Ḫ.+dür 53b/12, 5a/10
Ḫ.+e 5b/06, 18a/02, 30b/12, 31b/15, 32a/01, 32a/15, 32b/03, 35a/02, 36a/04, 42b/02, 51a/15, 58b/07, 58b/15, 61b/10, 64b/06, 65b/04, 66b/04, 69b/06, 74b/09, 79b/01, 80a/08, 81a/11, 81a/12, 81b/02, 82a/12, 85b/12, 99a/11, 100a/15, 104b/10, 114a/07, 114b/14, 120a/13, 125a/06, 125b/07, 129a/06, 134b/05, 134b/10
Ḫ.+i 31b/09, 39a/15, 44a/13, 49a/07, 49b/10, 81a/06, 85a/13, 85b/01, 113b/13, 123a/05
Ḫ. ile 39a/05, 49b/09, 80b/06, 101a/02
Ḫ.+üñ 6a/06, 8b/14, 9a/01, 17b/05, 32a/05, 32b/02, 34b/01, 34b/08, 35a/04, 35a/10, 35a/14, 36a/01, 38b/08, 43a/05, 43a/11, 46b/15, 47a/13, 47b/02, 49a/02, 52a/05, 53a/03, 54a/12, 54b/07, 54b/10, 56a/05, 56b/01, 60b/04, 60b/13, 63b/14, 64a/11, 65a/15, 65b/02, 66a/06, 68a/10, 69a/08, 70a/12, 70a/14, 70b/06, 72b/08, 76b/01, 78a/03, 78b/01, 79a/12, 81a/14, 81b/12, 95a/01, 99b/12, 119b/13, 122b/13, 123b/14, 127b/09, 128b/11, 130b/03, 132a/09, 132b/02, 134b/08, 134b/14, 135b/07, 135b/08, 136b/03
[=121]

ḫayren Ar. Hayırla, iyilikle.
ḫ. 125b/12
[=1]

ḫayret Ar. Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma.
ḫ.+de ḳal- 72b/12
[=1]

ḫayrihi ve şerrihi min Allāhu Teʿālā Ar. “İyilik (hayır) ve kötülük (şer) Allah’tandır.” anlamında dua sözü.
ḫ. 161a/10
[=1]

ḫayrlıḳ Faydalı, makbul, iyi.
ḫ.+ı (ʿāḳıbet ḫayrlığı) 58b/06, 91a/11, 188a/08
[=3]

ḫayrlu Faydalı, makbul, iyi; uğurlu.
ḫ.+dur 184a/08
ḫ.+sı ile 184a/10
[=2]

hāẕā Ar. “Bu, şu, o” anlamında olup Türkçede kalıplaşmış bazı Arapça kullanılışların içinde geçer.
h. 1b/01, 2b/11
[=2]

hāẕā min faḍli Rabbī Ar. “Bu, Rabb’imin lütfundandır.” anlamında söz.

h. 16a/15, 130a/08, 190b/05
[=3]

ḫazan Ar. Bir şeyin toplandığı çukur veya depo.
ḫ. it- 190a/12
[=1]

ḫazar Bk. **ḫaẕer**
ḫ. 122b/11
ḫ. it- 149b/12
[=2]

ḫaẕer Ar. Sakınma, çekinme. Krş. **ḫazar**
ḫ. 51b/12
[=1]

ḫāżır Ar. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.
ḫ. 17b/04, 18a/01, 18b/12, 31b/01, 70b/09, 78a/15, 83b/10, 182b/11
ḫ.-ca (münāsib u hazırca) 25a/13
ḫ. eyle- 18b/06, 116a/05, 135a/05
ḫ.+ı (māl-ı ḫāżır) 15a/03
ḫ. idiler 116b/03
ḫ. it- 70b/14, 122a/06, 134a/08, 134a/11
ḫ. ol- 34a/15, 66b/07, 80b/05, 138b/06, 138b/11, 159b/02, 191a/02
ḫ. olın- 130b/09
ḫ. u müheyyā 67b/06, 90a/11
ḫ. u müheyyā eyle- 18b/10, 29a/05, 63a/12, 100a/02, 100a/06, 116a/04, 135a/04, 160b/10, 184b/06
ḫ. u müheyyā it- 120a/05, 160a/14
ḫ. u müheyyā ḳıl- 85b/11
ḫ. u müheyyā ol- 29a/14, 41a/10, 44b/08, 60a/01, 62a/01, 66a/13, 88a/04, 91b/11, 155a/06, 156b/03, 178b/11
ḫ.+uz 51b/15
[=52]

ḫāżırla- (Yapılacak işi) Uygun duruma sokmak, istenildiği zaman faydalanılmak üzere hazır etmek, hazır hâle getirmek.
ḫ.-maġa 136a/08
[=1]

ḫāżırlan- (Bir şey) Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek, hazır edilmek.
ḫ.-duḳ 29b/08
ḫ.-up 95b/03, 136a/10, 193b/15
[=4]

ḫāzin Ar. Saklayan, muhafaza eden, koruyan kimse.
ḫ. it- 151a/01
[=1]

ḫazīne Ar. Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü, bunların saklandığı yer.
ḫ. (māl u ḫazīne) 140a/05
ḫ. (māl u menāl u ḫazīne) 141b/13
ḫ.+mden (māl u ḫazīne) 105a/11
ḫ.+sin 156b/13
ḫ.-yi ʻāmir 3b/01
[=5]

ḫazīne-dār Ar.+Far. Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.
ḫ.+ı 21a/01

ḫ.+ın 161a/01
[=2]

ḫażrā Ar. Yeşil; yenen yeşillik, sebze.
ḫ. ile (nebādāt-ı ḫażrā) 34a/10, 44b/04, 61b/15
ḫ. ile (sebze-i ḫażrā ile) 37a/08
[=4]

ḫażrā-veş "Sebze gibi olmak." anlamında söz.
ḫ. ol- 59b/12
[=1]

ḥażret Ar. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.
ḥ.-i Muḥammedün 1b/12
ḥ.-i 'Ömer 2a/06
ḥ.-i risālet 13b/08
ḥ.-i sulṭān u ḳāmrān 2b/01
ḥ.+iñüz 32a/02
ḥ.+leri 4a/10, 4b/07, 13b/05, 21a/09, 26b/14, 28a/08, 29b/01, 63a/10, 65b/02, 74a/07, 84a/11, 135b/02, 136b/11, 137a/12, 139b/08, 149a/11, 173a/07
ḥ.+lerin 130b/14
ḥ.+lerine 4b/01, 117a/14, 133a/04, 134b/09, 135b/04, 135b/09, 135b/12, 140b/10, 159a/14, 159b/06
ḥ.+lerine (Sulṭān Selīm ḥażretleri) 63a/10
ḥ.+leriniñ 2a/04
ḥ.+lerinüñ 29b/06, 33b/01, 67a/10, 68a/07, 68a/13, 68b/05, 113a/11, 138a/14, 142a/13, 147b/09
ḥ.+lerinüñdür 133b/03
[=46]

ḥaẓẓ Ar. Bir şeyin insana verdiği hoşa giden tatlı duygu, zevk.
ḥ. eyle- 194b/11, 200a/01
ḥ. it- 161b/06
[=3]

hedāyā Ar. Hediyeler, armağanlar.
h. 27b/09, 30b/02, 38b/05, 63a/10
h. (peşkeş u hedāyā) 64b/09
h. (tuḥfe-i hedāyā u peşkeş) 61b/02
h. (tuḥfe u hedāyā) 63a/11
h.+dan (tuḥfe-i hedāyā) 61b/09
h. ile (peşkeş u hedāyā) 196b/14
h.+lar 30b/03
h.+ların (peşkeş u hedāyā) 27b/13
h.+sı 70b/10
h.+u 65b/14
h. u bergüzār 68b/14
h. u peşkeş 61a/07, 135a/03, 144b/10, 149a/07, 150a/01, 156b/09
h. u peşkeş birle 55b/02
h. u peşkeş ile 104b/10
[=22]

hediye Ar. Sevgi veya saygı ifadesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan.
h. u tuḥfe 134a/10
[=1]

heft-ser Far. Yedi başlı
h. 120b/02, 161b/12
[=2]

ḥekīm Ar. Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.

ḥ. u ḥükemā 42b/02

[=1]

helāk Ar. Ölme, mahvolma, yok olma.

h. 113a/05

h. eyle- 113b/08, 114b/01, 115b/02, 154a/05

h. it- 41a/11, 85a/14, 122a/04

h. ol- 14b/07, 73b/03, 93b/15, 182a/10, 182a/12, 185a/02

[=14]

ḥelāl Ar. Dinin yasaklamadığı şey, hareket ve davranış.

ḥ.+dür 100b/11, 178b/04, 181b/09

[=3]

hele Far. Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek istendiği zaman bunu ifade eden kelimenin başına veya sonuna getirilir, özellikle, bilhassa, bahusus, her şeyden önce.

h. 6b/10, 20a/13, 27b/07, 34b/03, 36a/07, 38a/02, 42b/06, 42b/07, 49b/08, 50b/04, 87a/13, 8a/14, 108a/08, 112b/09, 123b/13, 125b/04, 127a/03, 141a/08, 161a/12, 164b/12, 164b/14, 180a/15, 180b/01, 187b/03, 194b/01, 194b/10, 197a/04, 198a/15, 199b/06, 199b/09

[=30]

hem Far. Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zaten" manaları katarak anlamı kuvvetlendirir; birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir.

h. 9a/01, 9a/02, 12a/12, 17b/01, 21b/15, 22a/15, 22a/15, 31a/10, 33a/03, 35b/13, 35b/13, 36a/12, 37a/15, 38a/10, 40b/07, 44a/14, 46b/08, 46b/09, 46b/12, 46b/13, 49b/15, 51b/04, 51b/14, 53a/03, 54b/10, 60b/08, 71b/07, 72a/13, 84a/14, 85b/15, 90a/12, 91a/02, 96a/15, 106b/12, 119a/14, 119b/01, 119b/04, 120a/01, 121b/10, 123b/02, 129b/12, 134a/10, 140a/10, 145b/01, 146a/07, 146a/12, 150a/02, 157b/04, 163b/02, 170a/04, 170b/13, 171a/01, 176a/08, 176b/08, 182a/15, 186a/14, 188a/07, 191a/09, 200a/05

h. hem 47a/15, 47b/03, 75a/05, 75a/05, 192b/03, 192b/04

[=65]

hemān Far. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden; aşağı yukarı, yaklaşık.

h. 4a/02, 7a/03, 7b/02, 7b/12, 8a/05, 8a/09, 9a/05, 9a/13, 14a/13, 14b/03, 20a/03, 20a/08, 21a/13, 22a/03, 24b/07, 25a/01, 25b/07, 27b/06, 28b/02, 32b/08, 34a/02, 35b/02, 37b/05, 37b/12, 39b/13, 40a/03,

41a/15, 41b/11, 42b/15, 46a/04, 47b/09, 49b/05, 50a/01, 50a/12, 52a/10, 53b/07, 57a/05, 58b/05, 60a/08, 60b/11, 64a/02, 64b/05, 67b/02, 69a/03, 69b/02, 71b/13, 72a/03, 73a/02, 73a/10, 73b/14, 74a/13, 75b/02, 75b/04, 75b/12, 77b/14, 78a/12, 79a/02, 79a/09, 81b/05, 82b/09, 83a/08, 83b/08, 84a/04, 85b/03, 88a/02, 88b/01, 91a/11, 95a/04, 96b/13, 99b/07, 103a/02, 105b/04, 105b/09, 106a/05, 106a/14, 106b/04, 106b/14, 108a/15, 110a/05, 110a/11, 110b/09, 111b/06, 112a/01, 112a/09, 113b/09, 114b/06, 115b/09, 116a/01, 116a/07, 116a/13, 116a/15, 116b/07, 116b/14, 118b/04, 119b/01, 120a/04, 120b/10, 120b/12, 122a/02, 122a/07, 125a/03, 125a/14, 126a/12, 127a/08, 128a/14, 128a/15, 128b/04, 128b/10, 129b/14, 130a/02, 132a/15, 137b/14, 139b/01, 141a/09, 145b/05, 145b/13, 146a/11, 147b/14, 148b/02, 149b/13, 154a/12, 154b/03, 159a/02, 159b/15, 161b/13, 162a/01, 162a/05, 163b/07, 163b/11, 164b/09, 165a/12, 166a/12, 166b/02, 167a/09, 167b/11, 168b/14, 169a/13, 171a/12, 172a/06, 172b/05, 173b/14, 174b/01, 175b/13, 176b/09, 178b/10, 179a/15, 181b/10, 182a/08, 183b/03, 185b/03, 188a/07, 192b/09, 193a/02, 198b/04, 198b/12

[=155]

hemīşe Far. Daima, her zaman.

h. 98a/05, 101a/09, 121a/02, 149b/08, 151b/15

[=5]

hemşīre Far. Kız kardeş, kadınlar için kullanılan hitap sözü.

h.+si 63b/01

[=1]

hennī Mutlu.

h. ol- 106b/09

[=1]

henüz Far. Daha şimdi, yeni

h. 9b/15, 78b/02, 171b/07, 177a/04

[=4]

hep Far. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün; sürekli, her zaman.

h. 18a/05, 24a/15, 32b/14, 35b/14, 38a/11, 38b/05, 43a/08, 45a/13, 47a/08, 52a/10, 52b/11, 53a/01, 53b/06, 57a/10, 57a/14, 57b/01, 58a/03, 58b/12, 60b/07, 61b/02, 65a/15, 69b/12, 71b/12, 73b/11, 75b/04, 78a/09, 78a/14, 79a/07, 80b/06, 81b/07, 85b/10, 89b/09, 90b/09, 91a/07, 93b/15, 100a/03, 101a/11, 101a/14, 101b/01,

102b/15, 103b/06, 104a/10, 109b/14, 110a/10, 112b/05, 117a/12, 119b/01, 120a/14, 125a/15, 128b/09, 131a/12, 134b/07, 136a/07, 138a/15, 141b/09, 153a/13, 153b/01, 155b/06, 155b/12, 157a/14, 165b/04, 169a/07, 173b/02, 174a/07, 175b/08, 178b/01, 178b/01, 180a/06, 182a/14, 182b/12, 184b/09, 185a/03, 185a/06, 189a/12, 189b/07, 193b/02, 195b/03

[=77]

her Far. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir; -nin hepsi, bütün, cümle.

h. 3b/15, 4a/01, 8a/08, 13a/06, 29b/04, 54b/04, 54b/06, 56a/04, 58a/01, 58a/12, 59b/15, 61a/02, 64a/08, 65a/05, 65a/07, 66a/01, 66a/12, 78b/15, 81b/07, 88b/11, 100a/06, 102b/02, 110b/04, 116a/03, 118a/15, 124b/01, 130a/03, 132a/05, 135a/11, 144b/12, 145a/04, 149b/13, 150b/02, 156a/14, 158b/15, 164a/10, 167a/01, 173a/05, 173b/10, 176b/08, 178a/09, 180b/03, 185a/08, 185b/01, 190a/04, 190a/13, 190a/14, 194b/14, 200a/03

h.-bār 94a/12, 159a/07

h. bir 36b/07, 64b/11, 97a/02, 104b/08, 111b/14, 189b/11

h. biri 5a/11, 37a/14, 42a/11, 61a/14, 65a/01, 65b/05, 74b/13, 109a/04, 130a/13, 146b/12, 181a/12, 189b/02, 190a/01, 196a/12

h. birimüz 75b/05

h. birisi 87b/14, 112a/01

h. birlerin 128b/02

h. ḥālde 91a/11, 133a/11, 166b/02

h. ḳanda 87a/06

h. ḳanda ki 137a/02

h. ḳanda kim 67a/04

h. ḳanġı 54b/13

h. kim 4b/12, 59a/07, 80a/14, 99a/07, 105b/03, 142a/10, 164a/08, 165b/07, 170a/04, 172b/04, 173b/05

h. kim-ki 10a/12, 24b/03, 43b/03, 53a/04, 141b/10

h. kişi 31b/10

h. ne 2b/08, 6b/10, 22b/05, 28b/06, 33b/12, 34b/03, 54a/09, 57b/12, 104b/02, 105b/02, 124a/14, 136b/12, 138a/15, 159b/11, 167b/14, 177a/02

h. ne-ḳadar 22a/04

h. ne-deñlü 3a/13

h. ne-ki 11b/11

h. ne ise 57a/13, 125b/13, 177a/13, 186b/15, 197a/04

h. ne ki 87b/03, 104b/02, 115a/03

h. nerede 91a/03

h. şey 77b/13, 88b/07, 103b/06, 139b/02, 142a/13, 161a/10, 163a/01, 173b/04

[=135]

hergele Far. Binilmeye, arabaya koşulmaya, yük taşımaya alıştırılmamış binek hayvanı; serseri kimse.

h.+sin 164a/05

h.+yi 164a/02

[=2]

herīf Ar. Adam; kaba, bayağı adamlar için kullanılır.

h. 31b/12, 140a/12, 141a/08, 197a/08, 198b/11

h. idi 157b/03

h.+lerüñ 74b/13, 187a/10

h.+üñ 98b/10, 185b/09

[=10]

herkes Far. Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

h. 19a/04, 35a/09, 36b/03, 43b/07, 53a/12, 54b/08, 60b/15, 75a/01, 92b/07, 92b/13, 103a/14, 107b/01, 116b/01, 118a/14, 130b/04, 134b/06, 139b/10, 149a/02, 156a/03, 167b/06, 175a/01, 175a/04, 176a/07, 182b/13, 188a/14, 190a/15

h. ile 58a/01

h.+üñ 57b/07, 156b/06, 160b/05, 176b/12

[=31]

herze Far. Boş, abes, beyhude söz, hezeyan.

h.+ler 100b/04, 141a/15

h. ye- 101b/08

[=3]

ḥesāb Ar. Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi; bir iş için önceden plan kurma, tasarlama, tasavvur. Krş. **ḥisāb**

ḥ. 126a/11

ḥ.+a 145a/09

ḥ.+a al- 118b/14

ḥ.+ı-y-ıla 154a/03

ḥ.+ına 126a/08

ḥ.+ınca 78a/11

ḥ.+ları 119a/07

ḥ. üzre 57b/10

[=8]

ḥesābla- Bir şeyi, bir durumu ayrıntılı bir biçimde düşünmek.

ḥ.-dılar 126a/11

[=1]

ḥesāblaş- Bir şeyin olumlu veya olumsuz yönlerini düşünerek, tartışarak bir yargıya varmak.

ḥ.-up 31a/14

[=1]

hevā Ar. Dünyayı belli bir yüksekliğe kadar kaplayan, bütün canlıların nefes yoluyla alıp verdikleri, çok miktarda oksijen, azot ve az miktarda asit, su buharı ve başka

gazlardan meydana gelmiş renksiz, kokusuz, hafif gaz.

h.+sı (āb u hevā) 93a/10

[=1]

heves Ar. İstek, arzu, meyil.

h. eyle- 5a/15, 5b/03

[=2]

hevl Ar. Korku, korkma, ürkme.

h.+den 154b/01

[=1]

hey Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır.

h. (be-hey) 13b/13, 34a/02

[=2]

hezār Far. Bin.

h. 77b/07

[=1]

hezīmet Ar. Büyük ve kesin mağlubiyet, bozgun, yenilgi.

h. birle 170a/13

[=1]

ḫıçḳır- Mide doluluğu veya asabi gerginlik sebebiyle diyaframın kasılması sonucu sıkışan havadan dolayı çıkan ses.

ḫ.-a 43b/13, 43b/13

[=2]

ḫıfẓ Ar. Koruma, saklama, muhafaza etme.

ḫ. (lāzım-ı ḫıfẓ u ḫirāset) 4a/12

ḫ. eyle- 20a/13, 66a/07, 123b/02

ḫ. u ḫirāset eyle- 5a/01

[=5]

ḫınzīr Ar. Hain, gaddar, inatçı, pis kimse; domuz.

ḫ. gibi 11a/09

ḫ.-ı sermedī 11a/07, 13a/15, 106b/10, 115b/02

[=5]

ḫırıldaş- Ağız kavgasına girişmek.

ḫ.-up 89a/01

[=1]

Ḫıristiyan Rum. Hz. İsa'nın dinine bağlı olan kimse, İsevî, nasrânî.

Ḫ.+lar 20b/04

Ḫ.+lara 86a/13, 86b/02, 86b/07, 87a/09, 90a/02

Ḫ.+lardan 86a/09, 117b/04, 126b/03

Ḫ.+laruñ 86b/06

[=10]

ḫırḳa Ar. Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek; uyumak.

ḫ.+ya 139b/11, 170a/13

[=2]

ḫırsız Başkasının malını çalan kimse, uğru.

ḫ. 98b/06, 100b/02, 101b/08, 101b/09

ḫ. gibi 42b/15, 89b/13

ḫ.+ından 159a/13

ḫ.+laruz 101b/11

[=8]

ḫışm Ar. Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyle aralarında yakınlık bulunanlardan her biri.

ḫ.+ı 107a/02, 126b/10

ḫ. ol- 26b/15

ḫ. u aḳrabā 26a/09

[=4]

ḫışır Taşkınlık gösteren, yaramaz kimse.

ḫ. ḫışır 85b/01

[=1]

ḫışm Far. Öfke, kızgınlık, gazap.

ḫ.+ına 85b/01

[=1]

ḫıyānet Ar. Sonuna kadar bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadakati göstermeme, güveni kötüye kullanma.

ḫ. 159a/07, 176b/02

[=2]

ḫıyānetlik Hain olma durumu, hainlik.

ḫ. 174b/13

ḫ.+in (ḫıyānetligin) 172a/01

ḫ.+inden (ḫıyānetliginden) 18a/10

[=3]

Ḫıżır Ar. Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan zat.

Ḫ. 5a/10, 118b/01

Ḫ. ‘aleyhi’s-selām 184a/12, 197a/13

Ḫ. idi 5b/02

[=5]

Ḫıżır Re’īs Barbaros Hayrettin Paşa’nın gerçek ismi.

Ḫ. idi 5b/01

Ḫ. kim 4a/06

[=2]

ḫicāb Ar. Utanma, sıkılma, mahcubiyet.

ḫ. 54a/03

ḫ. et- 28a/01, 172b/05

ḫ. eyle- 37b/08

ḫ. üzre iken 27b/15

[=5]

hīç Far. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, katiyen, asla.

h. 7b/03, 10b/12, 20a/07, 24a/07, 105a/10, 112a/08, 120b/10, 137b/13, 174b/15, 175b/12, 177b/10, 186b/11, 187a/08

[=13]

hīçbir Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe ait olduğunu anlatır.

h. 98b/06, 182b/06

[=2]

hidāyet Ar. Doğru yolu gösterme, hakka sevketme; hak yolu.

h. (tevfīḳ-i hidāyet-i Rabbānī) 3b/03

h. u tevfīḳ 48b/07

[=2]

ḫiddet Ar. Öfke, kızgınlık.

ḫ.+inden (ġażab u ḫiddet) 129a/08

ḫ.+inden (kemāl-i ḫiddet) 109b/04

[=2]

ḫiffet Ar. Hafiflik.

ḫ. 113a/08

[=1]

ḫikāyāt Ar. Hikâyeler.

ḥ.-ı dil-i nā-şād 34a/09, 79a/12, 99b/15, 152a/09

ḥ.+imüz 152a/03

[=5]

ḥikāye Ar. Sırasıyla ve etraflıca anlatılan olay.

ḥ.+sinden 81b/14

[=1]

ḥikāyet Ar. Hikâye.

ḥ.-i dil-i nā-şād 75a/08, 163a/02, 169a/01, 172a/04, 173a/08, 175a/10, 186b/02, 197a/12

ḥ.-i nā-şād 146b/15

ḥ.+imüz 74b/02, 83b/07, 127a/10, 159b/05

ḥ.+ümüz 88b/05

[=14]

ḥikmet Ar. Bilgelik; Cenabıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.

ḥ. 185b/03

ḥ.+i 8b/04, 39a/10, 47a/07, 51a/01, 74a/03, 175b/01

ḥ.-i Ḫudā 36b/05, 111b/14, 123a/10

ḥ.+i ki 122b/13

ḥ.+inden 142b/01

[=12]

ḥikmetu'llāh "Allah'ın bilgisi, hikmeti" anlamında söz.

ḥ. 186a/14

[=1]

ḫilāf Ar. Ters, aykırı.

ḫ.+ından (‘amel-i ḫilāf) 69a/01

[=1]

hilāl Ar. Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu; bir tarafı sivri, diğer tarafı küçük bir kaşık biçiminde olan, tahta, kemik, fildişi veya boynuzdan yapılma, sivri tarafıyla diş, diğer tarafıyla kulak karıştırmaya mahsus çöp, kürdan.

h. 95a/08

[=1]

ḫil‘at Ar. Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

ḫ. geydir- 65a/02

ḫ. geydür- 64b/02, 136a/04

ḫ.-ı fāḫire 65b/06, 69a/09, 136b/06, 138b/08

ḫ.+i-y-ile (īmān ḫil‘ati) 1b/06

ḫ.+in 69b/14

ḫ.+leri-y-ile 69a/10

[=10]

ḫil‘atlandur- Kıyafet giydirmek.

ḫ.-dı 1b/06

[=1]

ḥīle Ar. Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

ḥ. 110b/07, 152a/14

ḥ.-i dām u tezvīr 69a/15

ḥ.+lerin 46a/13

ḥ.+si (maḳṣūd-ı ḥīle) 168a/07

h. u tedbīr 125b/10, 144a/07, 158b/15

h. u ṭuzaḳ 111b/04

[=9]

ḥīle-bāzlıḳ Hilebaz olma durumu, hilekârlık.

ḥ.+da 81b/03

[=1]

ḥille Ar. Süs, ziynet.

ḥ. 65a/11

ḥ. (altun ḥille) 70a/07

[=2]

ḥimāye Ar. Koruma, esirgeme, sahip çıkma.

ḥ.+sinde 147b/10

[=1]

himmet Ar. Yardım, ihsan; çalışma, emek.

h.+i-y-ile 104a/02

h.-i ‘aliyye 82a/09, 83a/05, 100a/09, 149a/11, 179a/05

h.-i evliyā 72a/06

h.-i evliyā ile 94b/10

h.+inden 82b/15

h.+iñüzle 99b/05

h.+leri ile 77a/05

[=11]

Hind Hindistan, Güney Asya’da bulunan bir ülkedir.

H. 18b/01

H.+den 45b/11

[=2]

ḥirāset Ar. Saklama, koruma, muhafaza etme.

ḥ. (ḥıfẓ u ḥirāset eyle-) 5a/01

ḥ. (lāzım-ı ḥıfẓ u ḥirāset) 4a/12

[=2]

ḥisāb Bk. **ḥesāb**

ḥ. 175b/14

ḥ. et- 182b/10

[=2]

ḥiṣār Ar. Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen etrafı hendeklerle çevrili küçük kale, kerman.

ḥ. 152a/11, 153b/06

ḥ.+a 154a/07, 155a/09, 155a/15, 155b/06

ḥ.+a ṭoġru 116a/15

ḥ.+da 4b/11, 154a/08

ḥ.+ı 116a/14

ḥ.+ı-da 153a/14

ḥ.+ıñ 155b/01

ḥ.+uñ 154b/09

[=13]

ḥiṣṣe Ar. Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay.

ḥ. 55a/08

ḥ.+sine 61a/10

[=2]

ḥiṭāben Ar. (Birine) Hitap ederek, (birinin) yüzüne söylemek veya onun ismine yazmak suretiyle.

ḥ. 21b/02, 21b/09, 68b/04

[=3]

ḥiẕmet Ar. Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

ḥ. 9a/14, 94b/11, 125a/14, 127b/02

ḫ.+e 8a/06, 8a/09, 52b/15, 84b/09
ḫ. eyle- 84b/01, 129a/06
ḫ.-i pādişāhī 84b/04
ḫ.-i şerīf 147b/09, 151a13
ḫ.+in 136a/07
ḫ. it- 7b/05, 17a/10, 95b/10, 121a/10, 127a/11, 183a/14
ḫ.+leri 180b/06
ḫ.+ümüz 84b/05
ḫ.+üñ 116b/01
ḫ.+üñde 126b/11, 161a/09
[=25]

ḫiẕmet-kār Ar.+Far. Hizmet eden kimse, hizmetçi.
ḫ.+ı 121a/10, 122b/02, 123a/13
ḫ.+ını 121a/13
ḫ. ol- 170b/13
[=5]

ḫoca Far. Din görevlisi; bir öğretim kurumunda ders okutan kimse, öğretmen, muallim.
ḫ.+larına 57b/05, 57b/10
[=2]

ḫod Far. Kendi, bizzat, -de, dahi.
ḫ. 181a/08
[=1]

ḫor Far. Değersiz, bayağı, hakir.
ḫ. gör- 109a/01
ḫ. u ḥaḳīr eyle- 144a/01, 162b/08
ḫ. u ḥaḳīr idiler 80a/04
[=4]

ḫoros Far. Horoz.
ḫ. 178a/10
[=1]

ḫorṭla- Yanlış bir inanışa göre ölü mezardan çıkmak.
ḫ.-yup 11a/09
[=1]

ḫoş Far. Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.
ḫ. 44a/12, 81a/01, 107a/01, 134b/11, 169b/13, 172b/01, 176a/06, 178b/08
ḫ. gel- 5b/06, 17a/11, 33b/07, 48a/03, 54b/13, 67b/14, 90b/14, 92a/11, 102b/10, 148a/08, 172b/04, 174a/01, 176a/08, 188b/09, 192a/01
ḫ. ol- 86b/01
[=24]

ḫoşça Hoş bir biçimde olan.
ḫ. 42a/14, 162a/11, 175b/05
[=3]

ḫoşluḳ Hoş olma durumu.
h.+ı birle (gönül ḫoşluġı) 80a/15
[=1]

ḫoşnūd Far. Bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan, razı.
ḫ.+lar mıdur 132a/11
ḫ. ol- 2a/10, 25b/09, 59a/04, 102b/05, 104b/07, 132b/08, 156b/07
[=8]

ḥubbe Ar. Zerre, ufak şey.
ḥ. 91b/02
[=1]

ḥubbu'l-vaṭan Ar. Yurt sevgisi.
ḥ. 26b/02, 52b/06
[=2]

ḥubūr Ar. Aşırı sevinç, sürur.

ḥ. 158b/08
[=1]

Ḫudā Far. Allah, Tanrı, Cenabıhak.
Ḫ. 70a/02
Ḫ. (‘avn-i Ḫudā) 115a/10, 117a/04, 143a/10
Ḫ. (bi-‘avn-i Ḫudā) 4a/11, 16a/10, 24a/07, 25b/13, 34b/12, 40a/05, 47b/11, 50b/05, 67a/04, 72a/05, 75b/14, 77b/01, 79b/04, 89a/05, 95b/15, 189b/02
Ḫ. (bi-iẕn-i Ḫudā) 37b/11, 117b/07, 151b/12, 165a/15
Ḫ. (ḥikmet-i Ḫudā) 36b/05, 111b/14, 123a/11
Ḫ. (‘ināyet-i Ḫudā) 94b/09, 109a/08
Ḫ. (nuṣret-i Ḫudā) 37b/12
Ḫ. birle (‘avn u ‘ināyet-i Ḫudā) 85b/15
Ḫ.-yı bi-zevāl 115a/06
Ḫ.-yı perverdigār 74a/06, 87b/08, 90b/02
[=35]

ḫuffāş Ar. Yarasa.
ḫ. (mānend-i ḫuffāş) 155a/14
[=1]

ḥuḳūḳ Ar. Haklar; toplumun yaşayışını düzenleyen, devlet müeyyidesiyle güçlendirilmiş yasa ve kuralların bütünü.
ḥ. (ḥaḳḳ u ḥuḳūḳ) 139b/14, 157b/02
[=2]

ḫulāṣa Ar. Bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.
ḫ. 78a/13, 123b/13, 135a/14, 138a/10, 168a/11, 171a/03, 175a/02, 176a/07, 190a/03, 193a/05, 195b/14
ḫ.-ı kelām 109a/05, 157b/15, 162a/07
ḫ.+larına 196b/04
ḫ.-yı kelām 152b/14
ḫ.-yı netāyic 165a/01
[=17]

ḫulle Ar. Cennette giyilecek elbise.
ḫ. 37b/12
[=1]

ḫūñ Far. Kan.
ḫ.+ların 162a/10
[=1]

ḫurūc Ar. Dışarı çıkma, çıkış; ayaklanma.
ḫ. eyle- 4a/08, 179a/10,
ḫ.+ına 107b/09
ḫ. it- 3a/10
ḫ.+ları 178b/14
ḫ.+larınuñ 4a/08
ḫ.+uñuza 3a/10
[=7]

ḫurūş Far. Coşma, gürleme, şamata.
ḫ.+a (cūş u ḫurūş) 117b/08
ḫ.+a gel- 44b/05
[=2]

ḫusūdlıḳ Kıskançlık.
ḫ.+larından 139a/11
[=1]

ḫuṣūṣ Ar. Konu, iş, keyfiyet, madde.
ḫ. 157b/11, 179a/07, 188a/07
ḫ.+da 8b/10, 165b/15
ḫ.+dan 81a/14
ḫ.+ı 27b/04, 141a/09

ḫ.+ı-çün 81a/08, 187a/10, 200a/03

ḫ.+ında 178b/12

ḫ.+ından ötüri 168a/10

[=13]

ḫuṣūṣa Ar. Bilhassa, hasseten, özellikle.

ḫ. ki 45a/12

[=1]

ḫūt Ar. Büyük balık.

ḫ.-ı ḫaṭab gibi 128b/10

[=1]

ḫuṭbe Ar. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma.

ḫ. 197b/14

ḫ.-i ḳāżı 81b/03

ḫ.+yi 130b/15, 131a/03, 133b/08, 133b/15, 139a/01, 156a/01

[=8]

ḫuṭūr Ar. (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma.

ḫ. 69b/10

ḫ. eyle- 2b/06

[=2]

ḫūy Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır.

ḫ. (ḫāy ḫūy) 179a/12

ḫ. birle (ḫāy ḫūy) 113b/12

[=2]

ḫużūr 1. Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.

ḫ.+a 18a/14, 21a/12, 21b/11, 58b/08, 65b/02, 83b/12, 102a/02, 104a/05, 124a/05, 131a/12, 144b/15, 146a/06, 149b/01, 172a/14, 176a/03, 176a/06, 176a/10, 180b/08, 186b/14

ḫ.+a (‘ulema-ı ḫużūr) 100a/07

ḫ.-ı pādişāhī 63b/13, 135b/05, 136b/02

ḫ.+ıma 118b/09

ḫ.+ına 57a/06, 57b/14, 84a/13, 101a/08, 118b/14, 121a/02, 122b/13, 123b/07, 123b/14, 162a/15

ḫ.+ında 68b/11, 155a/01

ḫ.+ıña 132b/14

[=37]

2. İç rahatlığı, hâlinden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

ḫ.+la 124a/09

[=1]

ḫüccet Ar. Delil, vesika, senet, belge.

ḫ. it- 42b/07, 54a/11, 142b/06

[=3]

hücūm Ar. Üstüne yürüme, saldırma, saldırı, savlet.

h. eyle- 75b/12, 89a/05

h. it- 41a/15

[=3]

ḫükemā Ar. Hakimler, filozoflar, ilim adamları.

ḫ.+lar (ḥekīm-i ḫükemā) 42b/02

[=1]

ḥükm Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. eyle- 8b/05, 178a/05, 192b/15

ḥ.+i 128a/01, 160b/11

ḥ.-i ġālib 99a/04

ḥ.-i nuḥūset 171b/07

ḥ.+inde 172a/11

ḥ.+inde idi 99b/10

ḥ.+ine 148a/01

ḥ. it- 8b/02, 8b/03, 8b/04, 8b/06, 19a/11, 19b/04, 24a/04, 99b/11

ḥ. u ḥükūmet 100a/14

h. u ḥükūmet eyle- 173a/14

[=20]

ḥükmu'llāh Ar. "Allah'ın takdiri, hükmü" anlamında söz.

ḥ. 177a/12

[=1]

ḥükūmet Ar. Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü.

ḥ. (ḥükm u ḥükūmet eyle-) 173a/14

ḥ.+inde (ḥükm u ḥükūmet) 100a/14

[=2]

hümāyūn Far. Kutlu, mübarek, saadetli; padişah, padişaha ait.

h. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 65b/13

h. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn) 69a/04

h. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı pādişāhī) 139a/12

h. (istimā'-ı ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şehen-şāhīye) 138b/10

h. birle (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 139a/07, 141a/04, 187a/05

h.+dur (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 138b/11

h.+ı (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 66a/03, 68b/07

h.+ın (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 138a/14

h.+ında (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 136b/13

h.+ıñuz (iẕn-i hümāyūn) 28b/13

h.+ların (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 68a/08, 68b/05

h.+ların (ẓıll-ı hümāyūn) 24b/08

h.+um (emr-i hümāyūn) 68b/09

h.+uñuz üzre (emr-i hümāyūn) 18b/11

[=18]

ḥünkār Far. "Sultan, hükümdar" anlamında olup Osmanlı padişahları için kullanılırdı.

ḥ. 63b/10, 135b/03, 136b/01

ḥ.+ıma 134a/09, 134a/10

ḥ.+ımuza 63b/11, 134a/12, 137b/02

[=8]

ḥürmet Ar. Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, saygı.

ḥ. ('izzet u ḥürmet) 131a/13

ḥ. ('izzet u ḥürmet-i salṭanat u dārāt) 64a/13

ḥ. (ri'āyet u ḥürmet eyle-) 156a/15

ḥ. (ri'āyet u ḥürmet it-) 148a/08, 156b/05

ḥ. bul- 143b/07

ḥ.+de 118b/07

ḥ. eyle- 136a/05

ḥ.+i 11b/06, 23b/08, 184a/08

ḥ.+inde 53a/12, 92b/13, 190b/01

ḥ.+ine 53b/07

ḥ. it- 118b/04

ḥ.-ki 69b/12

ḥ.+lerinde 156b/01

ḥ.+üñ 184a/01, 184a/05

[=20]

ḫürrem Far. Sevinçli, şen, gönül açıcı.

ḫ. (şād u ḫürrem) 92b/02

[=1]

Ḥüseyn Bk. **el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa**

Ḥ. (el-Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 135a/09, 136a/03, 136b/01, 137a/13, 137b/05, 138a/06

Ḥ. (Ḥacı Ḥüseyn Aġa) 135a/07, 135b/05, 135b/06, 136a/06, 136b/02, 136b/14, 137a/05, 138a/13, 139b/02

[=15]

ḫüsn Ar. Güzel, iyi; güzellik.

ḫ.-ı rıżāları birle 53a/15

ḫ.-i rıżā 11b/12

ḫ.-i mu‘āşeret 166b/15

ḫ.-i mu‘āşeret eyle- 190b/01

ḫ.-i mu‘āşeret idiler 156b/02

ḫ.-i mu‘āşeret it- 4b/05, 53b/11

ḫ.-i mu‘āşeret u zinde-gānlik eyle- 92b/13

ḫ.-i naẓar 21b/12

ḫ.-i rıżā 61a/15

[=10]

ḫüsrev Far. Hükümdar, şah, padişah.

ḫ.-i pādişāhāne 65b/14

[=1]

hüve’s-sulṭān Ar. “Sultan O’dur, Allah’tır.” anlamında söz.

h. 2b/02

[=1]

ḥüzün Ar. Gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanan bir şeyin elden kaçması veya istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü.

ḥ.+lerin 90a/07

[=1]

I

ılan Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan.

ı. 38b/14

ı.+dan 78b/12

ı.+ı 85b/03

[=3]

ılġar Dizginleri bırakılmış atın dört nala koşması.

ı. ile 107a/09, 111b/01

[=2]

ırağ Uzak.

ı. eyle- 122a/11

[=1]

‘ırż Ar. Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması ve kirletilmemesi gereken namusu, iffet.

‘ı.+ına 53a/06, 190b/02

[=2]

ışıcaḳ Sıcak.

ı.+dur ki 73b/10

[=1]

ışlaḥ Ar. İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme; iyi, hoş.

ı. 63a/06

ı.-ı me‘āş 91a/08, 93a/03

[=3]

ışmarla- Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek.

ı.-dı 6a/11

ı.-dı-ki 119b/09

ı.-dum 188a/10

ı.-mışlar ki 32a/09

[=4]

Işḳlavan Doğu Hırvatistan’da Sava ve Drava nehirleri arasında kalan tarihî bölge.

I.+a 190b/14

I. idi 34b/06

I. perkendesi 34b/10

[=3]

‘ıyd Ar. Bayram.

‘ı.-ı nevrūz 92b/01

‘ı.-ı nevrūz eyle- 81b/13

‘ı. u ṣāl 78a/07

[=3]

ıżṭırāb Ar. Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı.

ı. 142a/06

ı.+a düş- 16a/09, 27a/02

ı.-ı cerḥ 42a/15

ı.-ı cū‘ 110b/05

ı. u elem 67a/06

[=6]

İ

i- 1. Bugün yalnız idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevher fiili. İsme gelenler:

i.-di 5a/06, 5a/06, 5a/07, 5a/11, 5a/13, 5a/14, 5a/14, 5b/01, 5b/02, 5b/05, 5b/05, 6a/07, 7a/11, 7a/12, 8b/02, 9a/13, 10a/02, 11b/13, 13a/07, 13a/07, 14a/08, 15b/06, 16a/07, 17a/05, 17a/07, 17a/15, 18b/02, 19a/06, 21a/01, 21a/02, 23a/07, 24a/08, 25b/04, 25b/05, 25b/10, 26a/04, 26a/07, 30a/01, 31a/04, 31a/05, 32a/06, 34b/02, 34b/03, 34b/06, 34b/08, 35a/07, 35a/12, 35a/14, 35a/15, 35b/15, 36a/01, 36a/04, 36a/13, 36b/04, 36b/07, 37a/14, 37b/01, 38a/08, 38a/14, 42a/12, 43a/06, 44a/12, 44a/14, 44a/15, 44b/15, 45a/15, 45b/11, 45b/12, 45b/13, 45b/14, 46a/09, 47a/02, 48a/14, 49b/07, 49b/12, 51a/09, 51a/11, 51a/12, 53a/10, 53a/11, 55b/07, 56b/08, 57a/07, 57a/14, 57b/01, 58a/04, 59b/03, 59b/03, 59b/04, 60a/09, 60a/10, 60b/14, 61a/02, 62a/13, 62b/03, 62b/04, 62b/07, 62b/08, 62b/09, 62b/10, 63b/03, 63b/04, 64b/05, 66b/11, 67b/06, 68a/06, 70a/06,

70a/08, 70a/12, 70a/13, 70a/14, 70b/09, 71a/04, 71a/05, 71a/07, 71a/12, 71b/07, 71b/11, 71b/13, 72a/13, 72a/14, 74b/04, 75a/08, 75b/08, 76a/01, 76b/12, 77a/06, 78a/12, 78a/13, 79b/15, 79b/15, 80a/06, 80b/15, 81a/01, 81b/15, 82b/09, 83b/11, 85a/11, 85b/15, 88a/06, 88a/08, 88b/11, 89b/08, 90a/11, 90a/12, 90b/09, 90b/10, 90b/11, 91b/15, 92a/01, 92a/02, 92a/06, 92b/06, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 94a/13, 95a/11, 95b/10, 97b/08, 98a/11, 99a/03, 99a/06, 99b/08, 99b/10, 99b/11, 100a/03, 100a/04, 101b/01, 102a/04, 102b/04, 102b/13, 103a/03, 103a/05, 103b/02, 103b/02, 103b/04, 103b/04, 103b/05, 104b/06, 106b/10, 106b/11, 106b/12, 108a/06, 109a/03, 109a/04, 109a/05, 110a/04, 112b/01, 112b/02, 112b/03, 117a/11, 119a/03, 119b/05, 122b/08, 123a/14, 124a/07, 126a/05, 127a/12, 127b/05, 127b/13, 132a/03, 132a/12, 132a/13, 132a/14, 132a/15, 134b/01, 135a/10, 142b/11, 143a/06, 144b/14, 146a/08, 146a/09, 146a/10, 146a/12, 146a/13, 146b/09, 147a/05, 147a/06, 147a/07, 149a/09, 151a/05, 151a/06, 153b/04, 153b/04, 154a/04, 156a/14, 157b/04, 157b/14, 158b/07, 159a/13, 160b/12, 160b/13, 163a/09, 164b/03, 164b/12, 166a/09, 166b/15, 167b/12, 168a/09, 168a/11, 168a/13, 168a/14, 168b/04, 168b/08, 169a/03, 169a/04, 169a/05, 169a/07, 169a/08, 169b/03, 171b/08, 173a/03, 173a/04, 173b/10, 173b/11, 175b/03, 175b/08, 176a/05, 178b/15, 179a/03, 179a/13, 179b/11, 180a/05, 180a/07, 181a/06, 182a/14, 182b/11, 183b/03, 184b/10, 184b/11, 184b/12, 186a/12, 186a/14, 186a/14, 189a/04, 189a/09, 189a/10, 189a/11, 189a/12, 189a/13, 189b/07, 190b/10, 191a/08, 191a/09, 191a/11, 191b/12, 191b/13, 192a/07, 193a/11, 194a/12, 194b/06, 195a/07, 195a/14, 195b/06, 196a/07, 196b/05, 198a/12, 199b/03, 200a/02, 200a/04, 200a/07

i.-di-ki 12b/06, 12b/11, 15b/03, 18b/01, 29b/01, 66b/08, 75b/07, 87a/05, 103b/01, 114a/09, 115b/01, 118a/04, 120b/10, 137a/14, 140a/08, 153b/10, 166a/02, 167b/01, 168a/07, 170b/11, 181b/05, 199b/01

i.-di-kim 76b/10, 123a/13, 126a/11
i.-di ki 17a/05, 82b/07, 90a/13, 119a/02, 196a/05, 196a/06
i.-di ki (idi-ki) 99a/04
i.-diler 54b/08, 54b/09, 62a/02, 80a/03, 80a/04, 116b/03, 146b/10, 156b/02, 178b/14, 180a/03, 182b/12
i.-diñüz 181b/07
i.-dük 58b/10, 92a/02, 105a/02, 167a/02
i.-ken 14b/04, 16a/03, 18a/08, 20a/02, 20b/02, 26b/07, 27b/15, 30b/07, 35a/05, 51a/03, 51a/08, 52b/02, 55b/15, 56a/01, 56b/12, 66b/12, 72b/12, 72b/14, 74b/11, 77a/04, 83a/12, 97a/07, 107a/13, 110a/05, 113b/11, 122b/12, 128b/03, 139b/14, 139b/14, 157b/10, 158a/14, 164a/12
i.-ken (yoġ-iken) 111b/13
i.-miş 11a/04, 38b/13, 44a/05, 48b/01, 57a/01, 62b/11, 89b/12, 142b/03, 148b/15, 160a/04, 181b/08, 198b/14
i.-mişler 176a/12
[=397]
2. Fiile gelenler:
i.-di 5a/15, 5b/01, 5b/08, 7a/13, 8b/03, 9a/11, 9a/12, 9b/02, 12b/06, 12b/13, 13a/06, 13a/08, 14a/15, 15a/14, 15b/05, 15b/06, 15b/08, 15b/09, 17a/06, 17b/10, 17b/10, 17b/15, 17b/08, 19a/12, 19b/14, 20a/01, 20b/06, 20b/07, 20b/14, 21a/03, 21a/04, 24a/05, 26a/13, 27b/06, 28a/07, 29b/11, 32a/12, 35a/13, 35b/03, 35b/07, 36a/14, 37a/05, 37a/15, 37b/03, 38b/04, 39a/10, 42b/07, 43a/07, 43a/07, 45a/01, 45a/02, 45a/05, 45a/06, 45a/14, 45b/01, 45b/12, 46b/11, 46b/12, 46b/14, 47b/02, 47b/06, 47b/08, 49a/14, 49b/02, 51a/05, 53a/09, 53a/12, 53b/03, 55b/08, 58a/02, 58a/03, 58a/05, 58a/07, 58a/08, 58a/09, 60b/07, 60b/12, 60b/14, 62b/10, 63a/08, 64b/14, 65b/06, 70a/07, 71a/04, 71b/05, 71b/06, 71b/08, 74b/10, 74b/14, 75a/06, 78b/03, 80a/09, 80b/14, 81b/14, 83a/03, 83a/12, 85b/05, 85b/06, 85b/11, 86a/03, 86a/14, 89a/11, 91a/06, 95a/12, 99b/12, 101b/02, 103b/03, 103b/07, 106b/12, 107a/01, 108a/12, 109b/08, 109b/12, 113b/01, 114b/15, 116b/05, 116b/06, 116b/07, 116b/08, 116b/09, 116b/10, 118a/11, 118b/04, 119a/02, 119a/05, 119a/14, 119b/02, 120b/11, 120b/13, 121a/10, 121a/13, 121a/15, 121b/01, 125b/02, 126a/14, 126b/09, 127a/03, 127b/04, 127b/08, 128b/07, 129b/08, 131b/13, 135a/02, 136a/14, 137b/05, 138a/04, 144a/12, 144b/08, 144b/11, 147a/07, 147a/09, 147a/14, 151a/01, 151a/06,

151b/11, 153b/02, 156a/15, 156b/03, 157a/12, 157a/15, 157a/15, 157b/04, 157b/11, 157b/12, 158a/09, 159a/11, 161a/15, 162b/15, 163a/01, 166a/07, 166a/11, 169b/15, 170a/02, 170a/12, 170a/12, 170b/06, 170b/10, 171a/09, 171b/07, 171b/09, 171b/12, 172a/03, 177a/07, 178a/14, 178b/02, 179a/07, 179a/13, 180a/14, 183b/12, 184b/15, 186b/10, 186b/15, 187a/02, 189a/02, 189a/07, 189b/09, 190a/03, 190a/15, 190b/02, 190b/04, 190b/07, 190b/09, 190b/15, 191b/02, 191b/04, 191b/06, 191b/08, 192b/08, 192b/09, 192b/10, 192b/10, 194a/03, 194a/04, 194a/05, 194b/07, 194b/09, 195a/12, 195a/13, 196a/07, 196a/11, 196b/06, 196b/09, 197a/04, 197b/01, 197b/05, 198b/15, 199b/08, 200a/01, 200a/04, 200a/06, 200a/09, 200a/09, 200a/10, 200a/11

i.-di-ki 75a/04, 118a/06, 120b/12, 179a/10, 200b/01

i.-di-kim 126b/06, 160a/13

i.-di ki 16a/12, 132a/11

i.-dik 105b/11

i.-dük 28a/12, 39b/01, 48b/01, 49a/15, 70b/13, 76a/15, 94b/01, 123b/08, 147b/02, 151a/04, 158b/04, 158b/12, 163b/04, 185a/10, 188b/06

i.-düm 28b/01, 86a/15, 158b/05, 158b/06

i.-ken 56a/15, 122b/03, 14b/09, 174b/11

i.-miş 27a/08, 28a/08, 32a/08, 33a/12, 38b/14, 95a/03, 109a/06, 11a/02, 129b/09, 129b/15, 130a/02, 148b/12, 179b/12

i.-mişem 44a/10

i.-se 28b/14, 33a/04

i.-señ 51b/07

[=284]

‘ibād Ar. Kullar, abdler.

i.-ı müslimīn 55a/11, 91a/08, 93a/03, 100b/06, 147a/12

[=5]

‘ibādāt Ar. İbadetler.

i.+ında 196a/15

i. u ṭā‘at 34a/07, 93a/02, 113a/13, 188b/15

i. u ṭā‘at birle 97b/07

i. u ṭā‘at eyle- 23b/05, 77b/12

[=8]

‘ibādet Ar. İnsanın Allah’a veya inandığı güce kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler; namaz niyaz.

i.+inde 12a/03

i. it- 45a/04

i.+le 183b/07, 29a/09

[=4]

‘ibādi’llāh Ar. “Allah’ın kulları, Allah’a kulluk edenler.” anlamında söz.
i. (ḫāfıẕ-ı ‘ibādi’llāh) 3a/04, 91a/02
[=2]

ibn Ar. Oğul.
i.-i Murād Ḫan 2b/03
i.-i Beyāzīd Ḫan 2b/03
i.-i Muḥammed Ḫan 2b/03
i.-i Orḫān Ḫan 2b/04
i.-i ‘Oṣmān Ḫan 2b/04
i.-i sulṭān 2b/02, 2b/02
[=7]

ibnü’s-sebīl Ar. “Yolun oğlu” anlamında söz.
i. 130b/12, 131b/09, 181a/15
[=2]

İbrāhīm Peyġamber Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam’ın müştereken kabul ettiği büyük peygamber.
İ. 11b/02
[=1]

‘ibret Ar. Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders.
‘i. (mu‘cib-i ‘ibret) 129a/11
‘i. al- 149b/13
[=2]

ibrişim Far. Bükülmüş ipekten iplik.
i. 96b/15, 195b/02
[=2]

ibtidā’ Ar. Başlama.
i. 5a/07, 15a/15, 45a/14, 79a/06, 100a/04, 101b/02, 112a/02, 116b/11, 139b/15, 140a/01, 143a/07, 199b/13
i.+dan 49b/15
i. ki 71b/15
[=14]

icābet Ar. Kabul etme, muvafakat etme, uyma.
i. 145a/03
[=1]

i‘cām Ar. Arap harfleriyle yazılmış bir yazıda harflerin noktalarını koyma.
i. 177a/05
[=1]

icāzet Ar. İzin, müsaade, ruhsat.
i. 28b/13
i. viril- 9b/09
[=2]

‘icl Ar. Erkek buzağı.
‘i. gibi 31b/07
[=1]

icmālen Ar. Kısaca, özetle.
i. 2b/13
[=1]

icrā’ Ar. Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama.
i. 10a/01
i. eyle- 7a/01
i. it- 149b/14
[=3]

iç 1. Dışın zıddı; Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.
i.+inde 5a/13, 20b/08, 24b/14, 25a/02, 31a/12, 35b/10, 36a/06, 37a/14, 37b/01, 37b/07, 40b/07, 60b/03, 71a/06, 73b/11, 95b/09, 152a/11, 153b/06, 154b/12, 171b/02,

175a/12, 177b/06, 191b/11, 194a/08
i.+inden 24a/09, 36b/13, 95b/04
i.+ine 34b/13, 38a/12, 39a/03, 62a/14, 71b/12, 72a/01, 72a/03, 73a/15, 73b/01, 94a/03, 97a/09, 105a/12, 106b/14, 127a/06, 161b/03, 165a/14, 174a/05, 180b/11
i.+lerinden 95a/08
[=44]
2. Nesnelerin veya kimselerin arasında bulunan nesne veya kimse; ara.
i.+imüzden 132b/09, 175a/15
i.+imüze 98b/11
i.+inde 5a/04, 14a/06, 14b/08, 22b/14, 45b/01, 45b/12, 84a/10, 103a/02, 119a/01, 132a/13, 196a/06
i.+inden 75b/01
i.+iñüzde 172b/03
i.+iñüzden 13b/15, 16a/14, 132a/08
i.+iñüze 101b/14
i.+lerinden 51b/12, 57a/07, 188b/02
i.+ümüzde 13a/12
i.+üñüzden 181a/08
[=25]
3. Kalp, gönül.
i.+lerine 165a/07
[=1]
iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i.-diler 35a/04, 98a/10, 131a/14, 180b/01
i.-dügi 47b/08
i.-dük 29b/03
i.-erler idi 58a/07
i.-üp 35a/05, 48a/06, 52b/02, 131a/10, 157a/13, 143a/14
[=12]
içerü İçte kalan yer, iç kısım, iç taraf.
i. 177b/02
i.+si 200a/08
[=2]
içil- İçmek işi yapılmak.
i.-di 70b/06
i.-üp 28a/04, 131a/15, 138b/14
[=4]
içme İçmek işi.
i. 193a/14
i.+den 113a/06
i.+leri 144b/13
i.+lerinde 29a/08, 85a/11, 109b/12, 118a/14, 130b/06
i.+lerinden 58b/09
i.+müz 58b/12, 124b/14
i.+sinde 53a/13, 92b/13, 103a/15, 190a/15
[=15]
içre İçinde, arasında, -de.
i. 3b/07, 14b/04, 16b/13, 24a/03, 48b/07, 68b/15, 117b/07, 144a/15, 161b/13, 173a/02, 179b/05, 186b/05
[=12]
içün Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı; amaç bildirir; maksadıyla, amacıyla.
i. 1b/05, 3b/06, 4a/12, 6b/05, 8b/14, 9a/02, 9a/14, 10a/05, 11a/01, 13a/01, 14b/03, 15b/06, 15b/07, 17b/07, 17b/09, 22a/01, 22a/04,

22a/13, 23a/14, 26b/12, 27a/02, 27b/04, 27b/07, 28a/12, 28b/07, 28b/08, 29a/05, 29b/05, 29b/06, 35b/01, 36b/15, 37b/09, 40b/03, 44a/01, 44a/03, 44b/05, 46a/06, 48a/12, 48a/15, 49a/05, 49a/05, 49b/03, 52b/08, 52b/11, 57a/05, 58a/11, 61a/05, 61a/06, 61a/06, 63a/03, 64a/03, 64a/03, 65a/02, 65a/04, 65a/04, 65a/09, 65a/10, 66a/08, 66b/01, 66b/10, 68a/03, 68b/14, 70b/04, 74a/10, 74a/15, 74b/01, 76b/11, 77a/01, 77a/08, 78a/15, 79a/05, 81a/09, 81a/15, 86a/10, 86a/12, 86b/08, 92b/06, 108b/01, 113b/05, 114b/12, 117a/13, 118b/03, 119b/08, 125a/14, 127a/03, 136a/01, 136a/04, 136a/04, 136a/13, 137a/15, 141a/09, 142a/03, 146a/05, 149b/01, 151b/04, 154a/12, 154a/15, 157a/12, 157b/11, 158a/06, 168a/01, 168a/06, 16b/10, 174b/07, 174b/09, 178b/06, 179a/08, 186a/02, 188a/07, 189b/14, 189b/15, 190a/05, 190a/08, 190a/10, 193b/02, 195a/03, 197a/10, 197b/12, 200a/06

i.+dür 198a/08

i. idi 168b/04

[=121]

içür- İçmesini sağlamak veya içmeye mecbur etmek.

i.-di 15a/04

i.-üp 52b/10

[=2]

iddi‘ā Ar. İleri sürülen ve savunulan düşünce.

i. eyle- 106a/02

[=1]

idici Etme eylemini yapan.

i. 11b/05, 28a/08

[=2]

idin- Kendini bir şeye sahip kılmak, bir şeyi elde etmek; iktisap etmek.

i.-di 199b/12

i.-mişler idi 49a/14

i.-üp 34a/05

[=3]

ifāde Ar. Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

i. eyle- 6a/09, 6b/13, 15a/05, 22a/08, 23a/06, 27b/02, 32a/15, 78b/13, 80a/09, 94b/07, 95b/13, 107b/14, 108a/14, 110a/01, 111a/05, 138b/02, 145a/01, 154b/15, 197b/12

i. it- 32b/14, 49b/05, 73a/12, 108a/12, 125b/13, 147b/08, 151a/15, 151b/07, 160a/12

i. olın- 9b/09

[=29]

ifāḳat Ar. Hastalıktan kalkma, sağlığına kavuşma, iyileşme.

i. bul- 124a/09

[=1]

ifk Ar. Bir şeyi birine yükleme, iftira, bühtan.

i. u bühtān eyle- 10a/14

[=1]

ifnā' Ar. Yok etme.

i. it- 33a/05

[=1]

iftirāḳ Ar. Ayrılık, ayrılma, hicran.

i. ol- 172b/12

[=1]

igne İki şeyi birbirine tutturmak için kullanılan ince, uzun, sivri uçlu çelik alet.

i.+si 53a/05

[=1]

iġvā' Ar. Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

i. et- 143b/12

i. eyle- 158b/05

i. it- 126b/05

i.+sına 143a/06, 143b/06, 143b/09

i. u mekr 199b/01

[=7]

iḫfā' Ar. Gizleme, saklama.

i.+dan (der-maḳam-ı iḫfā') 108a/01

[=1]

iḫfaẓu'l-hāfiẓīn Ar. Hafızların hafızı.

i. 123b/01

[=1]

iḫrāc Ar. Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.

i. eyle- 24a/10, 192a/10

i. olın- 138b/12

[=3]

iḫraḳ Ar. Yakma.

i.-ı bi'n-nār 129b/11

i.-ı bi'n-nār eyle- 19b/04

i. it- 145b/09

i. ol- 102b/15

[=4]

iḥsān Ar. Lütuf, kerem, iyilik; bağışlama, bağoşlanma.

i. (nuṣret u iḥsān) 142b/09

i. (nuṣret u iḥsān eyle-) 118a/11

i. eyle- 5a/11, 34a/03, 67a/03, 70a/05, 70b/10, 77b/07, 81b/07, 90b/02, 97b/07, 136b/06, 139b/04, 148a/02, 166a/03, 166b/03, 193b/01

i.+ına (luṭf u iḥsān) 40b/02

i. ile 199b/14

i. it- 33b/12, 62b/13, 66b/08, 95a/13

i. ol- 66a/08, 66a/09

i. olın- 68a/05, 138b/15

[=27]

iḫtilāṭ Ar. Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.

i. et- 113a/07

[=1]

iḫtimāl Ar. Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık.

i.+dür 31a/02, 40b/01, 46b/03, 51b/09, 129a/02

i.+i 37b/10, 57b/08, 178a/04

[=8]

iḫtirāz Ar. Çekinme, kaçınma, sakınma.

i. it- 166a/06

i. ol- 69a/02

[=2]

iḥtişām Ar. İnsanı etkisi altına alan gösterişli görünüş, debdebe, görkem.
i.-ı devlet-i dārāt birle 26b/01
i. u devlet u salṭanat u dārāt birle 69a/11
[=2]

iḥtiyāc Ar. Gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma.
i.+dan 26b/04, 55b/03, 83b/05, 155a/02, 196a/12
i.+ları 5b/04, 53a/11
i.+um 129a/15
[=8]

iḫtiyār Ar. Seçme, intihap etme, tercih etme.
i. 182b/03
i.-ı rūşen-żamir 53a/01
i.+umla 181a/08
[=3]

iḫvān Ar. Candan dostlar, samimi arkadaşlar.
i.+a 3b/06, 3b/12
[=2]

iḥyā' Ar. Diriltme, canlandırma; yeniden canlılık kazandırma, canlandırma, ortaya çıkarma.
i. eyle- 79b/12, 97b/08, 107b/03, 122b/07, 132b/05
[=5]

iḳbāl Ar. Talih ve baht açıklığı, mutluluk, saadet.
i.+de 115b/14
[=1]

iki Birden sonra gelen sayının adı; dü.
i. 2a/03, 7b/12, 8b/02, 14b/14, 24a/06, 26a/02, 29b/12, 31a/05, 31a/12, 32b/15, 34a/14, 35b/08, 35b/12, 36b/05, 37a/14, 38a/10, 38b/07, 38b/11, 49a/10, 51b/11, 57a/08, 57a/13, 58a/02, 59b/05, 60a/02, 61a/12, 61b/05, 61b/08, 62a/02, 65a/10, 65b/04, 65b/06, 65b/07, 65b/09, 70a/02, 70a/05, 70b/10, 70b/13, 77a/01, 78a/04, 78a/07, 79a/03, 90b/06, 91a/02, 92a/05, 92a/15, 93b/09, 95b/09, 103a/03, 106a/15, 107a/09, 108a/06, 109a/09, 113b/08, 114a/15, 117b/10, 117b/14, 120a/01, 124b/04, 131b/03, 132a/02, 132a/13, 135b/15, 137a/03, 139b/15, 140a/04, 140a/12, 141a/13, 143b/10, 143b/15, 144b/07, 146b/05, 151a/06, 154a/10, 154a/15, 158b/13, 163b/15, 164b/15, 168a/01, 168a/02, 168a/06, 168a/07, 168a/11, 168a/12, 168b/03, 173a/01, 175a/01, 178b/13, 183a/01, 184a/07
i. (bir iki) 122b/07, 146a/05, 154a/15, 168b/11
i. (bir iki üç) 134a/08, 134b/06, 137b/11, 179b/03
i. (bir iki üç biñ) 147b/14, 148a/06
i. (bir iki üç yüz) 118b/11, 119b/14, 169b/03

i. (iki biñ iki yüz seksen beş) 152a/07
i. (on iki) 62a/01, 62a/03, 70b/08, 70b/11, 70b/15, 91b/15, 94b/12, 95a/10, 95a/12, 97b/09, 191a/01, 193a/09, 193b/08
i. (on iki biñ) 149a/05, 161b/10, 173a/04, 173a/05, 179a/13
i. (yigirmi iki) 22a/01, 22a/13, 23a/01, 132a/03, 151b/09, 191b/10
i. bin iki yüz seksen beş 152a/07
i. biñ 89b/02, 95b/14, 107a/06, 109a/04, 146b/09, 180a/04, 180a/05, 189a/12
i. biñ otuz üç 71b/13
i. biñ yedi yüz 89b/08
i. bir 87a/06
i. buçuḳ 85a/05
i. buçuḳ milyon 125b/03
i.+de 171a/01, 185b/12
i.+miz 198a/04
i.+ñüz 143b/11
i.+si 38a/03, 38a/03, 59b/03, 60a/10, 132b/01, 157a/08, 197b/11
i.+si-de 24a/04, 38b/12, 70a/12
i.+sin 91b/15, 119a/08
i.+sine de 72b/14
i.+sinüñ 62b/02
i.-üç 188a/05
i. üç yüz 62a/06, 89b/10
i. yüz 26b/08, 40a/11, 40b/13, 47a/07, 48a/14, 63a/13, 64b/09, 64b/12, 100a/01, 100a/04, 100a/05, 103b/13, 104a/09, 104b/15, 155a/04, 155a/08, 155a/14, 155b/03, 182b/15
i. yüz elli 165b/03
i. yüz elli beş 190a/02
i. yüz seksen beş 26a/03
i. yüz yigirmi beş 192a/14
i. yüzlü 101a/11
[=187]

ikinci İki sayısının sıra sıfatı.
i. 2a/06, 17a/14, 66a/10, 95b/15, 112a/09, 117a/03, 155a/13
[=7]

ikindi İnsanın gölgesinin iki katına çıktığı andan güneşin batışına kadar geçen zaman dilimi.
i.+ye ḳadar 179b/14
[=1]

ikişer İki sayısının üleştirme sayı sıfatı.
i. 30a/06, 30a/07, 30a/14, 30b/08, 192a/13, 192a/13
i. (birer ikişer) 91b/10
i. (on ikişer) 63a/05, 190b/13
i. (yigirmi ikişer) 189a/09
i. ikişer 48b/14
[=11]

iḳlīm Ar. Yeryüzünün herhangi bir yerinin hava şartlarına göre uzun yılların ortalamasına dayanan durumu; ülke, diyar.
i.+i 84b/06
i.+inde 93a/08
i.+inden 184a/10
[=3]

ikrām Ar. Ağırlama, kıymet vererek hürmet etme, misafirperverlik gösterme; bir şeyler verme, sunma.

i. 69a/13

i. (‘izzet u ikrām) 28a/02

i. (‘izzet u ikrām eyle-) 21a/12, 28b/03, 33b/08, 100a/07, 125b/15

i. birle (‘izzet u ikrām) 48a/04, 61b/11

i.+da (‘izzet u ikrām) 29b/07

i. eyle- 93a/15

i.+ı 193b/05

i.-ı tām 21b/14

i. ile 54b/01

[=14]

iḳrār Ar. Gizlemeyip açıklama, itiraf etme; kabul etmek.

i.+ınca 133b/06

[=1]

iksīr Ar. Eski kimyacıların, toprağı ve madenleri altın yaptığına ve olağanüstü kuvveti olduğuna inandıkları mevhum sıvı.

i.+den 192a/06

i.-i a‘ẓam 24b/02, 64a/14

i.-i sa‘ādet 131a/04

[=4]

iḳtidār Ar. Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu, muktedir olma; kuvvet, kudret, güç.

i.+ı 123a/14, 166b/12

i.+ları 26a/06, 71a/09

[=4]

iḳtiżā Ar. Gerekme, gerektirme.

i. et- 35a/09

i. it- 16a/04, 23a/12, 51b/14, 78a/15, 81b/06, 87a/13, 104a/11, 114a/13

i.+sı idi 169a/07

[=10]

il Bir ülkenin bir vali yönetimindeki en önemli idari bölümü, vilayet.

i.+i (Rūm İli) 24b/11

i.+im 181a/13

i.+imüz 174b/09

i.+imüzi 19b/04

i.+inden 164b/03

i.+ini (Rūm İli) 10b/06

[=6]

ilā Ar. -e kadar, -e değin.

i. 2b/05, 2b/10, 55a/06, 130a/03

[=4]

ilā inḳirādu’z-zamān Ar. “Zamanın sona ermesine kadar.” anlamında söz.

i. 173a/07

[=1]

ilā yevmi’l-ḳıyāmet Ar. “Kıyamet gününe kadar.” anlamında söz.

i.+e ḳadar 55a/03

[=1]

ilā yevmi’l-mī‘ād Ar. “Buluşma gününe kadar.” anlamında söz.

i. 1b/04

[=1]

‘ilāç Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim.

i. 81a/03, 148b/08, 167a/11, 167a/14, 185b/04
[=5]

ilāh Ar. Allah.
i. 128a/04
[=1]

ilāhe'l-'ālemīn Ar. "Bütün evrenin Rabbi" anlamında söz.
i. 11b/01, 14a/05, 23b/07, 69b/08, 172a/07
[=5]

i'lām Ar. Bildirme, anlatma.
i. it- 9b/07
[=1]

ile 1. Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz. (Bağlaç)
i. 27a/12, 37b/05, 39a/05, 40b/14, 46a/06, 62a/03, 64a/04, 70a/08, 83b/09, 94b/10, 112b/14, 137a/02, 137a/12, 141a/13, 146b/11, 147b/15, 200a/15
i. ('ālem-ile) 172b/14
i. (cān-ile) 181b/06
[=19]
2. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz. (Edat)
i. 3a/12, 3a/14, 3b/04, 3b/09, 3b/14, 4a/04, 4b/13, 5a/03, 6a/15, 6b/09, 6b/09, 9b/12, 10a/05, 10b/15, 13a/03, 13a/05, 13a/09, 14a/09, 14b/01, 15a/13, 15b/07, 16b/11, 17b/03, 18a/11, 18b/05, 18b/09, 19a/02, 19a/04, 19a/09, 19b/10, 20a/14, 21a/09, 21b/08, 22b/07, 23a/04, 23a/05, 26b/15, 27b/01, 27b/10, 27b/11, 29a/11, 30a/01, 31a/09, 31a/14, 31b/10, 32b/01, 32b/02, 33b/10, 33b/11, 34a/11, 34b/13, 35b/12, 36b/08, 38a/05, 38a/08, 40a/12, 41a/07, 41b/06, 44a/13, 44b/04, 45b/06, 48b/09, 49a/12, 49b/09, 50a/10, 52b/07, 53a/08, 53b/10, 54a/09, 54b/01, 54b/01, 54b/01, 54b/15, 55b/13, 55b/14, 57b/12, 58a/01, 58a/03, 60a/13, 61b/04, 61b/08, 61b/15, 62a/03, 63b/06, 64b/10, 66b/06, 68b/12, 69b/03, 70a/07, 70b/05, 72a/02, 73b/01, 76a/04, 77a/05, 77a/11, 77b/14, 78a/02, 79a/03, 79a/13, 79b/05, 80a/15, 80b/04, 80b/06, 80b/06, 80b/07, 83a/07, 83a/12, 83a/15, 84a/07, 84b/06, 84b/07, 84b/12, 84b/14, 85a/02, 87a/01, 87b/11, 89a/08, 89b/15, 90a/11, 90a/12, 90b/04, 90b/05, 91a/14, 92a/07, 93b/13, 94a/15, 94b/09, 95a/03, 95a/08, 95a/08, 95a/15, 95b/07, 96a/01, 96b/14, 97b/10, 97b/12, 97b/13, 98b/06, 98b/07, 99b/06, 100a/10, 101a/02, 101a/02, 104b/10, 104b/15, 106a/08, 106a/09, 107a/09, 107a/15, 107a/15, 107b/13, 108a/04, 109a/12, 109b/10, 110a/14,

110b/13, 111a/06, 111b/01, 112a/03, 113a/07, 113b/08, 114b/06, 114b/10, 116b/14, 117a/10, 117b/11, 118a/09, 118b/11, 118b/12, 118b/15, 119a/12, 121a/11, 121b/13, 121b/14, 122a/03, 123b/10, 125a/07, 127b/12, 128a/09, 129a/10, 129b/13, 130a/11, 130a/14, 130a/15, 130b/12, 130b/12, 131a/09, 131b/04, 131b/09, 133b/06, 134a/06, 135b/11, 137b/15, 138a/03, 139a/12, 139b/03, 139b/13, 141a/10, 141a/10, 144a/10, 144a/14, 145a/09, 145b/09, 146b/02, 148a/15, 150b/14, 153a/03, 153a/03, 153a/08, 154a/07, 154b/10, 157b/01, 158b/07, 159b/01, 160b/08, 160b/14, 161b/11, 162a/06, 163b/12, 164b/13, 165b/03, 166a/12, 167a/03, 167a/15, 167b/05, 168a/03, 170b/03, 172a/09, 175b/02, 177a/01, 178b/01, 180a/08, 180a/11, 180b/12, 181b/15, 182b/02, 183b/13, 184a/10, 185b/04, 188a/05, 188a/11, 191a/15, 192b/05, 193a/11, 194a/07, 195a/13, 195b/15, 196a/01, 196a/04, 196a/07, 196b/06, 196b/14, 197a/01, 197a/06, 197b/07, 197b/09, 197b/11, 198b/04, 198b/04, 199a/07, 199b/04, 199b/06, 199b/07, 199b/14, 199b/14, 200a/15, 200b/01

i. (‘adl u dād-ile) 199b/13

i. (‘asker-ile) 163a/08

i. (‘avn-i Ḥaḳḳ-ile) 142a/01

i. (bād-ile) 44b/09, 66b/02

i. (cān-ile) 23b/12

i. (cehr-ile) 69a/05, 138b/12

i. (eyyām-ile) 29b/13, 63b/08, 71a/02, 94b/13, 135a/14, 188a/13, 189a/15, 191a/05, 191a/14

i. (ġanīmet u māl-ile) 33b/05

i. (ḥāk-ile) 70a/01

i. (ikrām-ile) 54b/01

i. (izdiyād-ile) 61b/12

i. (kāfirler-ile) 120a/06

i. (ḳan-ile) 72a/04

i. (nezāket-ile) 35b/14

i. (nūr-ile) 103a/10, 147a/13, 181b/01

i. (ṣıdḳ-ile) 102b/12

i. (sür‘at-ile) 8a/05, 125a/01

i. (taḳrīb-ile) 6a/05, 6b/10, 10a/06, 11a/01, 85a/14, 127a/06

i. (terrāz-ile) 162a/06

i. (vech-ile) 14b/11, 113a/14

i. (yer-ile) 51b/07

i. (yüz-ile) 15b/15

i. (ẓulm-ile) 147a/07

i. idi 186a/12

i. mi 105b/04, 105b/05, 145a/12

[=313]

ile'l-aḫirihi Ar. "En son, sonunda" anlamında söz.

i. 3a/14

[=1]

ilerü Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer, geri karşıtı.

i. 111a/15, 152b/03

i.+si 112a/14

i.+ye 185b/02

[=4]

ilḥāḳ Ar. (Bir şeyi) Bir yere katma, ekleme, ilave etme.

i. it- 3a/01

[=1]

iliş- Karışmamak, müdahale etmemek.

i.-emeyüp 93a/14

[=1]

ilişük İliştirilmiş, eklenmiş, bağlanmış.

i.+i (ilişügi) 80b/15

[=1]

illā Ar. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille; aksi takdirde, aksi halde.

i. 23b/15, 37b/06, 39a/12, 49b/02, 50a/03, 53b/06, 85b/08, 97b/02, 114b/10, 120b/06, 125a/04, 127a/08, 132b/04, 148b/09, 152b/04, 153a/01, 155b/12, 163b/05, 163b/12, 171b/06, 187a/08, 191a/06

i. kim 106a/03

[=23]

illā'llāh "Allah'tan başka (İlah yoktur.)" anlamında söz.

i. 85a/01

i.+u Te'ālā 13b/05

[=2]

'illet Ar. Hastalık, sakatlık.

'i. (sebeb-i 'illet) 3a/11

[=1]

'ilm Ar. Bilme, biliş; bilim, bilgi.

'i.+de 44a/14

'i.+inde 169a/02

[=2]

iltibās Ar. Fazla benzerlikten veya anlamın başka tarafa yorulmaya elverişli olmasından ileri gelen karışıklık.

i. eyle- 133b/02

[=1]

iltifāt Ar. Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırını sorma.

i. 69b/15

[=1]

iltiyām Ar. (Yara) Kapanma, iyileşme.

i. (temennā u iltiyām eyle-) 79b/13

i.+lar ('öẕr ü iltiyāmlar eyle-) 147b/11

[=2]

İlyās 16. yüzyıl Türk denizcisidir. Barbaros Hayreddin Paşa ve Oruç Reis'in kardeşidir.

İ. 5b/10

İ.+dan 5b/15

İ.+ı 5b/07

İ. idi 5a/11

[=4]

‘imāme Ar. Sarık.
‘i.+sin 172a/06
[=1]

īmān Ar. Allah’a inanma, dinî inanç.
i. (tecdīd-i īmān it-) 97a/12
i. birle (tecdīd-i īmān) 100a/12
i. ḫil‘ati 1b/06
i. nūrı 48b/08
i.+um 13b/13
[=5]

imdād Ar. Tehlikede veya çaresiz durumda olan birine yapılan yardım.
i. 74b/01, 79a/05, 106a/10
i.+a 75b/02, 76a/13, 77a/07, 78b/10, 78b/14
i.+ımuz 76b/15
i.+ıñuz 142a/08
i.+ları 76b/11, 77a/01, 77a/03
i. u ẕaḫīre 110a/15
[=14]

imdādiyye Ar. Eskiden savaş zamanında masrafları karşılamak, barış zamanında bütçe açığını kapatmak üzere halktan alınan ve miktarı ihtiyaca göre değişen örfi vergi.
i. 108a/04
[=1]

imdi Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binaenaleyh; şimdi.
i. 2b/12, 4a/02, 4a/07, 4a/13, 4b/01, 4b/04, 4b/06, 4b/09, 5a/04, 6b/13, 7a/02, 7a/07, 9a/06, 9b/02, 11b/14, 12b/04, 13b/04, 20a/15, 20b/11, 22b/13, 23a/10, 24a/05, 24b/09, 25a/09, 26a/14, 27a/04, 32b/07, 33a/12, 38b/14, 39a/14, 39b/02, 40b/01, 40b/05, 40b/09, 40b/10, 41a/06, 41a/09, 44a/12, 45b/05, 46b/14, 49a/08, 49a/15, 52a/03, 53b/03, 53b/14, 54b/05, 55a/08, 57a/03, 57b/02, 57b/10, 58b/10, 59a/06, 60a/10, 63a/11, 67a/11, 69a/14, 69b/01, 69b/05, 72a/07, 73b/14, 77a/07, 77b/13, 80a/02, 81a/01, 83a/15, 85a/01, 86a/08, 86b/07, 86b/14, 90a/04, 90b/11, 93b/08, 95a/09, 95a/12, 98b/01, 100a/05, 100b/08, 100b/09, 104a/01, 105a/02, 106b/03, 107a/01, 107b/14, 108b/13, 110a/13, 110b/08, 111b/07, 115a/02, 121b/08, 125b/03, 128b/05, 130a/01, 131a/01, 131b/07, 132a/05, 132b/09, 133a/05, 134b/04, 134b/11, 135a/10, 139a/08, 139a/14, 140a/08, 140b/08, 141a/02, 143b/14, 145b/10, 146a/04, 146b/06, 147a/01, 149a/08, 150a/04, 151a/02, 154b/06, 162a/13, 163b/04, 163b/08, 164a/03, 164a/15, 165b/10, 167a/09, 170a/05, 170b/08, 172b/01, 173a/14, 173b/05, 174a/08, 174b/13, 176a/06, 176a/12, 177a/03, 177b/11, 178a/15, 178b/08, 182a/01,

185b/02, 187b/15, 188a/01, 188a/09, 192b/04, 195a/06, 198a/03, 200a/14
[=143]

imtiḥān Ar. Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme.
i. eyle- 132a/11
[=1]

imtiṣālen Ar. Uyarak.
i. 3b/11, 18b/10
[=2]

īn hüve Ar. "Tam olarak O, şüphesiz O" anlamında söz.
i. 82a/11
[=1]

in- Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
i.-eyüm 163b/10
i.-üp 83b/14
[=2]

'ināḍ Ar. Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.
'i. 110b/08
'i. it- 120b/10
'i. u muḫālef it- 56a/06, 115a/08
'i. u muḫālefet it- 97b/02, 114b/11, 118a/02, 120b/06, 155b/12
[=9]

inan- Bir şeyi doğru olarak benimsemek; birini doğru sözlü olarak bilmek.
i.-duġı 153a/08
i.-maduḳ 177b/07
i.-maz 106a/02
i.-mazdı 42b/10
[=4]

'ināyet Ar. Lütuf, ihsan, iyilik.
'i. ('avn u 'ināyet-i Ḥaḳ) 72b/11
'i. ('avn u 'ināyet-i Ḫudā) 85b/15
'i. (meded u 'ināyet eyle-) 55a/14
'i. (meded u 'ināyet it-) 11b/07
'i.+i-y-ile ('avn-u 'ināyet) 82a/08
'i.-i Ḥaḳ 25a/14, 112b/14, 131a/02
'i.-i Ḥaḳ birle 51b/04, 51b/12, 77a/09, 82b/09, 88a/12, 97b/02, 99a/14, 100a/09, 102a/08, 174b/11
'i.-i Ḫudā 94b/09, 109a/08
'i.+lerin (naẓar-ı 'ināyet) 149a/14
[=21]

ince Kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan; zayıf.
i. 130b/10
[=1]

incin- Birinin herhangi bir sözü veya davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.
i.-meyüp 53a/14
[=1]

incit- Kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzmek.
i.-mesünler 137a/15
i.-üp (incidüp) 54a/07
[=2]

'ind Ar. Yan, kat, nezd.
'i.+inde 16a/10, 129b/13, 175a/07, 197a/07
[=4]

'inda'llāh Ar. Allah katında.
i. 58b/01, 64a/12, 91a/09

[=2]

indir- Bk. **indür-**

i.-eyüm 123b/04

i.-üp 186b/04

[=2]

indür- Yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak.

i.-düginden 186b/09

i.-üp 35a/02

i.-ür iken 122b/03

[=3]

inkār Ar. Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

i. et- 124a/03

i. eyle- 10a/11

[=2]

inḳıyād Ar. Boyun eğme, baş eğme, itaat etme.

i.+ları 126a/05

i. u iṭā‘at 134a/15

[=2]

inḳilāb Ar. Bir durumdan başka bir duruma dönüşme.

i.+da iken 158a/14

[=1]

inḳirāżü’z-zamān Ar. “Vaktin son bulması” anlamında söz.

i.+a dek 130a/03

[=1]

inna’llāhe ma‘e’ṣ-ṣābirīn Ar. “Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir.” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

i. 9b/02

[=1]

innema’l-a‘mel Ar. “Ancak ameller, ameller sadece” anlamında söz.

i. 162a/13

[=1]

inṣāf Ar. Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma.

i. 198a/13

i. (lāyıḳ-ı inṣāf) 124b/13

i. (lāyıḳ-ı inṣāf mıdur) 73a/14

i. (lāyıḳ u inṣāf mıdur) 19b/01, 133b/10

i.+a 185a/04

[=6]

insān Ar. İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.

i. 53a/13

i.+a 157a/04

i.+uñ 176b/08

[=3]

inşā Ar. Yapma, yapılma, kurma, kurulma.

i. eyle- 135b/07

i. ol- 3b/01, 193a/11

i. olın- 68a/08

i.+sına 22b/11

[=5]

inşā’llāh Ar. “Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse.” anlamında dilek sözü.

i. 21a/15, 33b/14, 37b/04, 45b/04, 51b/05, 53b/15, 59a/09, 75a/12,

75b/04, 82a/07, 83b/13, 99b/05, 172b/13, 174a/02, 178b/04, 181b/12, 196b/10, 197a/06

[=18]

inşā'llāhu'r-raḥman Ar. "Rahman olan Allah dilerse." anlamında söz.

i. 94b/11, 104a/02

[=2]

inşā'llāhu Te'ālā Ar. "Yüce olan Allah dilerse." anlamında söz.

i. 50a/05, 83a/07, 84a/03, 88a/13, 115a/10, 115b/13, 148b/01, 149b/04, 172b/01

[=8]

intihā Ar. Son bulma, sona erme.

i. u ḫātim 114b/13

[=1]

intiḳām Ar. Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

i. (aḫẕ-ı intiḳām it-) 21b/07

i. al- 129b/09, 170a/15, 175b/06, 176a/12, 177a/06

i.+ın 41a/13

[=7]

intiẓām Ar. Düzgünlük, düzen, tertip.

i. (niẓām u intiẓām) 53a/14, 58a/04, 91b/07

[=3]

iñil İnleme sesi.

i. iñil 152b/11

[=1]

iñle- Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak; inildemek.

i.-di 152b/12

[=1]

iplik Pamuk, keten, yün, ipek, naylon vb. dokuma maddelerinin uzun, ince liflerinden her biri.

i.+i (ipligi) 176b/13

[=1]

ir- Bir şeye erişmek, ulaşmak

i.-diler 26a/11

i.-e 3b/15

[=2]

irādet Ar. İrade; istek.

i. 28b/13

i.+i-y-ile 198b/15

i.+imüzle 153b/12

i.+üñ 132b/14

[=4]

iriş- 1. Bir yere ulaşmak, varmak. Krş. **irüş-**

i.-di 5b/14

i.-üp 39b/04, 40a/04

[=3]

2. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak.

i.-diler 52b/03, 70a/03, 78a/07

i.-eyazdı 193b/05

i.-eyüm 142b/05

i.-medi 195b/10

i.-mesi 24b/04

i.-mezse 73b/09

i.-üp 82b/15, 107a/13

[=10]

irsāl Ar. Gönderme, yollama.

i. it- 3a/15
[=1]

irtesi (Sabah, gün, hafta, ay, yıl kelimelerinden önce) Bir sonraki.
i. 195b/04
i. gün 62b/02
[=2]

irüş- Bk. **iriş- 1**
i.-üp 24b/06
[=1]

īṣā Düzenlemek.
i. it- 35b/08
[=1]

iṣbāt Ar. Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüphe bırakmayacak şekilde ortaya koyma.
i. u burhān ol- 16a/11
[=1]

ise "İmek" fiilinin şartı olan bu kelime genellikle şartlı yarıcümle kurar ve bu cümleyi esas cümleye bağlar; olunca, olsa da, olursa, -ince, -diği için, -diği vakit.
i. 2b/09, 2b/14, 2b/15, 3a/02, 3a/13, 4b/03, 4b/12, 4b/13, 6b/03, 7b/01, 7b/03, 7b/14, 10b/02, 12a/09, 17a/10, 18a/11, 22a/05, 24b/05, 25b/15, 30b/06, 33b/03, 33b/13, 34b/03, 43b/02, 43b/04, 43b/05, 49b/04, 54b/11, 57a/13, 64b/09, 66b/08, 67a/04, 71b/04, 75a/11, 77b/11, 78a/15, 78b/15, 79a/10, 87a/06, 91a/04, 91b/03, 99a/02, 100a/13, 101b/05, 104a/07, 104a/12, 105b/02, 106b/13, 108b/03, 110a/08, 110b/10, 110b/12, 110b/14, 112a/10, 114b/07, 114b/11, 117a/03, 125b/13, 132b/13, 142a/10, 143b/05, 145a/11, 145b/04, 145b/12, 146a/11, 151b/02, 154b/09, 159a/12, 159b/11, 164a/10, 167b/14, 168b/09, 174b/14, 176b/03, 177a/11, 177a/13, 180a/15, 180b/09, 182b/08, 183a/06, 185b/14, 186b/15, 188a/04, 197a/04, 199a/09
i. de 54b/03
i.+ler 115a/03
i.+m 27b/02, 50b/01, 58b/02, 64b/05, 76b/10, 81b/03, 82b/07, 89a/08, 123a/12, 126a/09, 126a/11, 126b/05, 126b/15, 164a/11, 168a/12, 199a/04, 199b/03, 199b/08, 200a/11, 200a/12
[=107]

İsḥāḳ Osmanlı Devleti denizcisi. Oruç Reis, Barbaros Hayrettin Paşa ve İlyas Reis'in ağabeyi. Krş. **İsḥāḳ Dede**
İ. 5a/09, 5a/13, 26a/09, 27a/03, 55b/07, 55b/09, 56a/12, 90b/01, 94b/09
İ.+a 56b/04
İ.+dan 113a/04
İ.+ı 55b/04, 107a/07
İ. ile 55b/13

İ.+uñ 32b/10, 55b/06, 60a/02
[=17]

İsḥāḳ Dede Bk. **İsḥāḳ**
İ. 56b/10, 82a/02, 83b/03, 90a/12, 92a/13, 92b/15, 94a/14, 98a/02, 109b/14
İ. ile 101a/02, 107a/14
[=11]

isḳandil İtal. Bir denizin derinliğini ölçen alet.
i.+i 52a/02
[=1]

iskele İtal. Deniz taşıtlarının yanaşması için yapılmış, kıyıdan denize doğru uzanan tahta veya beton yer.
i.+den 37b/06, 38a/03, 50a/04, 50b/08
[=4]

İskender I İslam tarihinde daha çok efsanevi şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı.
İ. (şāh-ı İskender) 2a/14
İ. (mir'at-ı İskender-veş) 108b/12
[=2]

İskender II 1541 yılında Budin Kalesi'nin doğrudan Osmanlı idaresi altına alındığı Macaristan seferine katılan devlet adamı.
İ. ketḫudā 107a/08, 109b/14
İ. ketḫudā ile 107a/15
İ. Paşa idi 31a/04
[=4]

İskenderiyye Kahire ve Giza'dan sonra Mısır'ın üçüncü, Afrika'nın ise yedinci büyük kenti.
İ.+de 27a/06, 27b/05, 28b/14
İ.+den 85a/02
İ. limanı 27a/14
İ. serdārı 28b/04, 29a/03
İ.+ye 17a/01, 17b/04, 17b/15, 18a/04, 29a/02, 30a/12, 84b/12
[=14]

İslām Ar. Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümanlık.
İ. 11b/10, 45a/07, 67b/04, 85a/09, 98b/10, 109a/03, 127a/01, 146b/05, 154a/15
İ. (‘asākir-i İslām) 16b/06, 24a/14, 53b/08, 72b/10, 77b/02, 88a/06, 89b/14, 90a/07, 92b/06, 95b/02, 104a/07, 104b/01, 172b/07, 172b/08, 174a/15
İ. (‘asākir i İslām) 92b/02
İ. (‘asker-i İslām) 152a/13
İ. (pādişāh-ı İslām) 64a/02, 64a/15, 64b/06, 135b/15, 136a/11
İ.+a 53b/05, 115a/05, 118a/11, 142a/02, 190b/15
İ.+a (‘asākir-i İslām) 96b/08, 116b/13
İ. ‘askeri 72b/02, 89a/15, 97b/15, 108b/15, 109a/02
İ.+dan 25a/10, 51b/05, 119b/03
İ.+dan (ehl-i İslām) 152a/05
İ.+dandur 108b/04
İ.+dur (‘asākir i İslām) 55a/01
İ.+ı 79b/08, 182a/04
İ.+ı (‘asākir-i İslām) 64a/09, 175a/03

İ. nūrı 174b/12
İ. tekneleri 46b/02, 76b/15, 95a/12
İ. yaḳası 66b/11
[=59]

İslāmbol İstanbul.
İ. 135a/13
İ. (‘azm-i İslāmbol it-) 63b/07
İ.+a 135a/15, 138a/03
İ.+da 67b/15
İ.+dan 137a/11
[=6]

ism Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad.
i.+i 5b/02, 143a/02, 143a/05
i.-i ḫayr 143b/07, 143b/08
i.-i pāk 67a/08
i.+ine 45b/01, 133b/09, 139a/03
[=9]

ispāhi Far. Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri
i. ile 170b/03
i.+lerüñ 171a/06
[=2]

ispāhiyān Far. Sipahiler.
i. 170b/02
i. aġalıġı 171b/14
i. aġalıġı birle 171b/13
i. ile 144a/14
[=4]

İspanya Avrupa’nın güneybatısındaki İber Yarımadası’nda yer alan ülke.
İ.+da 124b/06, 126b/09, 149a/01
İ. donanması 183a/14
İ. keferesi ile 150b/14
İ. ḳralı 93b/02, 94b/04, 98b/05, 100b/01, 110a/01, 110a/06
İ.+ya 126a/15
İ. yaḳası 37a/13, 44b/10, 93a/14, 94a/13, 129b/10, 148b/09
[=18]

İspanyol İspanya’da yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse.
İ. keferesi 100b/07, 102a/13, 103b/03
İ. müzünesi 125a/11
[=4]

iṣṭanpa İtal. Mürekkeple veya kuru olarak bir şeyin üzerine basılan damga.
i. it- 86b/10
[=1]

iste- Bir şeyin kendisine verilmesini söylemek; istek duymak, arzulamak.
i.-di 8a/14
i.-diler 140b/04, 156a/05
i.-diñüz 4b/02
i.-dügi 21b/05, 43b/03
i.-dügi gibi 193a/04
i.-dügin 81b/01
i.-dükleri 58a/06
i.-dükleri ḳadar 48a/06
i.-medi 8b/08, 37b/07, 157b/11
i.-meyen 58a/09, 59a/09
i.-meyüz 187b/14
i.-mez misin 121b/07
i.-mezler 99a/01
i.-mezseñüz 34a/01
i.-mezsiñüz 133a/11
i.-miş 140b/14

i.-mişem 121b/07
i.-r 51b/14
i.-rem 7b/13, 125b/13
i.-rem-ki 7a/03, 7b/14, 32a/12
i.-rler 27a/09
i.-rler idi 116b/08
i.-rler ki 25a/09, 74b/08, 112b/13
i.-rlerse 127a/07
i.-rse 80a/14, 123a/15, 145b/15, 199a/07
i.-rseñ 8a/12, 20a/07, 167a/09, 171b/15
i.-rseñüz 146a/03
i.-rsin (n'istersin) 8a/13
i.-rsiñüz 182a/12
i.-rüz 34a/01
i.-yen 44b/14, 58a/09, 80b/03, 104a/13
i.-yüp 50b/02, 78b/01, 140b/15, 145a/02
[=54]
cevāb iste- 34a/01
[=1]

isti'ānet Ar. Yardım isteme.
i. (meded u isti'ānet) 116b/04, 128a/05, 13b/02, 82b/14, 87b/08
[=5]

isti'dād Ar. Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, yetenek.
i. 171b/13
[=1]

istidrāciyye Ar. Derece derece arttırma, bir şeye yaklaştırma.
i.+si (tedbīr-i istidrāciyye) 108a/03
[=1]

istif İtal. Düzgün bir şekilde üst üste koyma, dizip yerleştirme, sıralama.
i.+i (balıḳ istifi) 52a/11
i. it- 52a/11
i.+lerin 137b/13
[=3]

istifsār Ar. Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, sorma.
i. it- 127a/14, 187a/07
[=2]

istiġfār Ar. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme.
i. (tövbe u istiġfār) 144b/01
i. (tövbe u istiġfār it-) 97a/13, 98b/02, 100a/13, 101b/05, 162b/06, 177b/15
[=7]

istiḫāre Ar. Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyla abdest alıp dua okuyarak uykuya yatma.
i. eyle- 184a/07
i. it- 131a/05
[=2]

istihzā Ar. Biriyle ince ince alay etme, eğlenme, birini eğlenceye, maskaralığa alma.
i. 16b/01
i. it- 129b/15
[=2]

istiḳbāl Ar. Gelecek, gelecek zaman, ati.
i.+ine 48a/03, 174a/01
i.+ine ḳarşu 92a/11, 96a/14
[=4]

istimā' Ar. Kulak verme, dinleme.

i. eyle- 4b/08, 6b/14, 8a/01, 11a/08, 106b/03, 178b/02
i.+ımuz 125b/08
i. it- 3b/05, 3b/08
i.+muz 79b/04
i. olın- 173b/13
[=11]

istimālet Ar. Meylettirme, gönül alma, gönlünü ısındırma.
i. 159a/11
i. vir- 96b/04, 99b/03, 120b/13
[=4]

istimdād Ar. Yardım isteme, imdada çağırma.
i. 105a/13
[=1]

istirāḥat Ar. Dinlenme.
i. eyle- 91b/08, 132b/06
[=2]

iş Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.
i. 10a/03, 23a/10, 39a/01, 39b/11, 40b/10, 41b/10, 71b/05, 74a/12, 85b/02, 88a/13, 88b/07, 102a/03, 108b/04, 113b/09, 114b/12, 115a/08, 117a/07, 129b/14, 146b/11, 148a/02, 153a/06, 155a/04, 174b/07, 181b/03, 184b/13, 191b/04, 196b/10
i.+den 41b/10, 117a/07, 126a/10, 146b/11
i.+dür 12a/06
i.+dür ki 106b/04
i.+e 131b/13, 169a/04
i. eyle- 124b/08, 129b/10
i.+i 8b/05, 11a/04, 30a/14, 86b/14, 95a/03, 122a/09, 130a/02, 133a/13, 138a/02, 148b/12, 168a/04
i.+i (Pireşe işi) 191a/08
i.+idür gibi 175b/04
i.+imüz 58b/04, 124b/01
i.+imüz üzre 28b/14
i.+imüzi 167a/05
i.+in 14b/10, 165b/09, 168a/08
i.+inde 142a/15
i.+ine 22a/05
i.+iñ 127a/08
i.+ler 115a/12
i.+lere 172b/01
i.+leri 58b/01, 91a/10, 100a/03
i.+lerimüzi 58b/05, 168b/15
i.+te 143b/10
i.+üm 185b/02
i.+üñ 11b/14, 125a/04, 125b/11
[=72]

işāret Ar. Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.
i.+dür 150b/12
i.+e 181b/11
i. it- 101a/10, 101b/11, 116b/13
[=5]

işbu "Bu" işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.
i. 3b/04, 3b/07, 3b/12, 12a/13, 29a/10, 29b/10, 30b/02, 33a/07, 62b/11, 63a/14, 93b/08, 97a/05, 101b/13, 111a/04, 115b/14, 126b/11,

127a/01, 136b/14, 138a/02, 140a/06, 143a/11, 144a/03, 158a/02, 158a/11, 168b/10

[=25]

işit- Kulakla algılamak; duymak.

i.-dikde 155b/03

i.-esin (işidesin) 142b/14

i.-ilüp (işidilüp) 139b/09

i.-ilürdi (işidilürdi) 177a/03

i.-ince (işidince) 95a/05

i.-meleri-y-ile 95a/02

i.-meyeydük (işidmeyeydük) 132b/04

[=7]

işitil- Bk. **işitül-**

i.-dükde (işidildükde) 113b/03

i.-medük (işidilmedük) 4a/02

[=2]

işitül- Duyulmak. Krş. **işitil-**

i.-mege (işidülmege) 107a/04

[=1]

işkanpaviyye Kürek ve yelkenle hareket eden süratli küçük tekne.

i. 193b/06, 193b/08, 194a/04

i.+den 194a/14

[=4]

işle- 1. Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek; çalışmak.

i.-düñ (n'işledüñ) 197b/06

i.-meyesin 23a/10

i.-mezdi 9a/14

i.-r 95a/03, 148b/12

i.-sün (n'işlesün) 37b/08, 200a/02

i.-yeyüm (n'işleyeyüm) 52a/13

i.-yorsın (n'işleyorsın) 122b/05

i.-yüp 181b/03

[=10]

işle- Gidip gelmek.

i.-r idi 17a/06

[=1]

işlen- İşleme işi yapılmak.

i.-miş 37b/13

[=1]

işlet- İşlemesini sağlamak; çalıştırmak.

i.-se 71a/12

[=1]

işte Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır; sonuç olarak, sonuçta. Krş. **üşte**

i. 6a/11, 19b/12, 22a/09, 40b/04, 47b/02, 48b/05, 112a/04, 125b/12, 134a/02, 134a/06, 143a/15, 143b/08, 145a/08, 153a/14, 159b/01, 161a/05, 161b/06, 162b/02, 165b/04, 177b/09, 185b/14, 198a/01, 199a/11

[=23]

iştiyāḳ Ar. Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş.

i. (ḥasret-i iştiyāḳ) 26a/14

[=1]

it Köpek.

i.+dür 48b/12

i.+ler gibi 46a/01

[=2]

it- Türkçe'de birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre

değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil; bir işi yapmak; eylemek. Krş. **et-**

i.-diler 54a/07, 57b/09, 112b/06, 155a/12

i.-dügin 16a/04

i.-dügünden 175a/01

i.-düklerinden 103a/05

i.-e (ide) 35b/06, 48b/05, 58b/03, 64b/04

i.-ebileydük (idebileydük) 125a/05

i.-ebilür mi (idebilür mi) 13b/12

i.-ebilür miyüz (idebilür miyüz) 104a/15

i.-ebilürem (idebilürem) 10a/06, 196b/11

i.-ebilürsen (idebilürsen) 121b/09

i.-ebilürseñ (idebilürseñ) 131a/04

i.-ecegine (idecegine) 19b/15

i.-ecegüm (idecegüm) 9b/15

i.-ecegümüz (idecegümüz) 115a/12

i.-ecek (idecek) 7b/14, 55b/05, 120a/05, 145b/09, 178a/11

i.-ecekdür (idecekdür) 13b/11

i.-eceklerin (ideceklerin) 41b/07

i.-egör de (idegör de) 77b/14

i.-eḳomışlar (ideḳomışlar) 120a/06

i.-eler (ideler) 3a/01, 31a/01, 155a/10, 16a/06, 175b/10

i.-elim (idelim) 33b/04, 138a/11, 161a/12, 162a/08, 164b/15, 190a/11, 193a/06, 197a/08

i.-elim (idelüm) 27b/08

i.-elüm (idelüm) 9b/07, 17a/10, 22b/14, 38a/03, 40b/02, 46b/07, 46b/10, 47b/01, 49b/08, 49b/14, 50b/05, 54a/11, 70a/15, 75b/11, 79a/04, 85a/03, 99a/08, 101b/06, 107a/11, 112a/11, 112b/09, 116a/14, 123b/13, 127a/04, 134a/07, 134b/05, 135a/11, 137a/09, 141a/07, 146a/15, 146b/06, 148b/03, 152b/14, 155b/11, 159b/04, 160b/01, 166b/04, 170a/06, 174a/11, 174b/05, 177a/10, 177b/09, 179a/09, 180b/10, 183a/13, 194a/05, 196b/13, 198a/15

i.-em (idem) 193a/03

i.-emeye (idemeye) 31b/05

i.-emezler miydi 54b/10

i.-emezlerdi (idemezlerdi) 15a/11

i.-en (iden) 3b/05, 3b/05, 3b/09, 8b/06, 40b/15, 51b/08, 62b/13, 81b/06, 95a/14, 96b/01, 96b/05, 97a/08, 98b/15, 101a/11, 102a/09, 115b/12, 120b/10, 151a/07, 170b/07, 172a/13, 195a/05, 198b/03

i.-enler (idenler) 144b/01, 155b/12, 173b/03

i.-enlerüñ (idenlerüñ) 118a/02, 139a/09, 182a/08

i.-enüñ (idenüñ) 149b/12

i.-er (ider) 4a/09, 6b/05, 12b/04, 13b/15, 14a/13, 16a/05, 18a/12, 19b/04, 51b/14, 86a/08, 93b/14,

104a/02, 127a/11, 132a/02, 142a/14, 142a/14, 142b/02, 144a/08

i.-er gibi (ider gibi) 158a/09

i.-er idi (ider idi) 8b/03, 8b/03, 8b/04, 12b/08, 19a/12, 20a/01, 31a/06, 42b/07, 65b/06, 71b/05, 97a/02, 99b/11, 106b/12, 114a/13, 116b/05, 116b/09, 119b/02, 121a/10, 147a/09, 147a/14, 157b/13, 184b/15, 187a/01

i.-er imiş (ider imiş) 129b/15

i.-er ise (ider ise) 22b/05, 24b/05, 33b/12, 43b/04, 66b/08, 78a/15, 100a/13, 101b/05, 114b/11, 142a/10

i.-er iseñ (ider iseñ) 51b/07

i.-er ki (ider ki) 51b/05, 104a/11

i.-ercesine (idercesine) 52a/11

i.-erdi (iderdi) 5b/04, 6a/08, 19a/11, 127b/05

i.-erdi-ki (iderdi-ki) 126b/14, 128b/05, 161b/14

i.-erdiñüz (iderdiñüz) 181b/05

i.-erdük (iderdük) 154a/02

i.-erdüm (iderdüm) 105a/09

i.-erdüm-ki (iderdüm-ki) 129a/05, 129a/10

i.-erdüñ (iderdüñ) 10a/01

i.-erek (iderek) 36b/11, 60a/07, 60b/01, 62b/15, 67b/11, 107a/09, 189b/05, 194b/08

i.-erem (iderem) 106b/15, 160a/07, 179a/06, 181b/12, 185a/12, 199a/14

i.-erem-ki (iderem-ki) 114b/12

i.-erim (iderim) 105b/05

i.-eriz (ideriz) 154a/13

i.-erken (iderken) 82a/10

i.-erler (iderler) 127a/14, 129a/02, 129a/05, 139b/06, 153b/01, 167a/10

i.-erler-kim (iderler-kim) 4a/09

i.-erler idi (iderler idi) 15a/14, 24a/04, 45a/05, 47a/10, 55b/08, 60b/12, 95b/10, 100a/04, 118a/10, 118b/04, 166a/07, 170a/02, 186b/15, 190a/03, 191b/08, 200a/06

i.-erler ise (iderler ise) 177a/11

i.-erler ki (iderler ki) 20b/13, 119b/06, 121a/08

i.-erler kim (iderler kim) 79b/14, 93a/08

i.-erlerdi (iderlerdi) 7a/09, 24a/04

i.-erlerken (iderlerken) 175b/01

i.-ermiş (idermiş) 87a/13

i.-erse (iderse) 97b/02

i.-ersem (idersem) 179a/05

i.-erseñ (idersen) 93b/09

i.-erseñ (iderseñ) 162b/06

i.-erseñüz (iderseñüz) 54a/09, 115a/08, 115b/11, 154a/03, 175b/11

i.-ersin (idersin) 10a/08, 98b/06, 122a/04, 124a/12, 159a/08, 172b/11, 183b/12, 199a/05

i.-ersiñüz (idersiñüz) 13b/02, 84b/02, 116a/12, 120b/03, 182a/11, 182b/03

i.-erüm (iderüm) 100b/03

i.-erüz (iderüz) 7b/09, 33a/05, 33b/15, 73b/05, 85a/14, 88a/12, 115b/12, 134a/02, 146a/07, 153b/06,

154a/12, 176b/03, 178a/07, 178a/08
i.-erüz ki (iderüz ki) 115a/09
i.-esin 149b/12
i.-esin (idesin) 12a/01, 22b/05, 28b/06, 28b/08, 28b/08, 51b/09, 100b/14, 114a/03, 127a/09, 149b/12, 149b/14, 184a/115, 184b/01, 184b/01, 184b/02
i.-esin (idesin-kim) 3a/15
i.-esiz (idesiz) 23b/03, 73a/01, 83a/09, 87b/01, 120b/11, 142b/06, 149b/03, 167b/05, 173b/08, 177b/15
i.-eyazdı (ideyazdı) 128a/12
i.-eydi (ideydi) 132b/04, 162b/13
i.-eydük (ideydük) 141a/11
i.-eyüm (ideyüm) 7b/05, 7b/07, 120b/06, 121b/09, 147a/13
i.-ici (idici) 101b/10
i.-ince (idince) 23a/12, 41a/15, 49b/05, 56b/06, 70b/14, 95b/12, 101b/11, 107b/13, 116b/13, 167b/13, 175a/04
i.-iñüz (idiñüz) 125b/14, 132a/09, 134a/09, 134a/10
i.-me (!) 56a/06
i.-mege 174b/08, 174b/10
i.-mek 154b/04
i.-memizle 3b/08
i.-meyince 133a/05
i.-mezdi 57a/15
i.-seler 46a/09, 47a/01
i.-üñ (idüñ) 46b/09, 47b/03, 159b/11, 175a/02
i.-üp (id+üp) 59b/10
i.-üp (idüp) 2b/14, 2b/15, 3a/10, 4a/11, 4b/05, 4b/13, 5a/01, 5a/08, 5b/11, 6b/11, 7a/06, 8a/15, 9a/08, 9b/01, 11a/14, 11b/07, 12a/14, 13a/09, 14a/04, 15a/06, 21b/07, 22a/08, 22b/07, 23b/04, 23b/14, 24a/14, 24b/11, 25a/01, 28a/11, 29a/07, 29a/14, 30b/06, 32b/14, 34a/11, 34b/01, 35a/03, 35b/08, 36a/14, 37a/03, 37a/09, 37b/14, 38a/12, 38b/02, 39b/07, 40a/06, 40a/08, 40b/05, 40b/05, 41a/05, 41a/12, 42a/14, 43a/12, 43b/11, 43b/11, 44a/03, 45a/05, 45b/10, 46a/07, 46b/01, 47a/05, 48b/13, 50a/06, 50b/02, 52a/11, 53b/11, 54a/03, 54b/03, 55b/14, 56a/14, 56b/02, 58a/14, 60a/05, 61b/03, 62a/07, 62a/11, 62b/14, 63b/08, 64a/05, 64b/08, 64b/15, 66a/05, 66a/07, 66a/15, 66b/02, 68a/09, 68a/12, 68b/12, 71b/03, 71b/09, 72a/15, 73a/04, 73a/11, 73a/12, 73b/02, 73b/02, 75b/15, 76a/03, 76b/09, 77a/04, 77a/11, 77a/12, 77b/05, 78a/05, 78a/06, 78a/07, 78a/10, 78a/14, 80a/11, 80a/13, 80b/01, 82a/14, 82b/06, 83a/06, 83a/13, 85a/06, 85b/10, 85b/13, 86a/07, 86b/10, 87a/05, 87b/09, 87b/15, 88a/01, 88a/09, 89a/11, 90a/06, 91a/07, 91b/10, 95a/15, 96b/08, 97a/12, 97a/13, 97b/06, 98b/03, 100b/07, 101a/10, 102a/07,

102b/06, 103a/09, 103b/13, 105a/12, 105a/15, 107a/09, 107b/08, 107b/12, 108a/02, 108a/10, 108a/12, 108b/06, 108b/14, 109a/08, 109a/13, 110a/11, 110a/14, 111a/02, 112b/08, 113a/10, 114b/11, 114b/14, 115b/14, 116a/15, 116b/04, 118b/01, 121a/04, 121b/01, 122a/06, 123b/09, 124a/05, 126b/02, 126b/05, 128a/05, 128b/12, 129b/03, 131a/05, 131a/09, 131a/12, 131a/13, 133a/12, 134a/11, 134b/06, 134b/10, 135a/08, 136b/09, 137a/06, 137a/08, 137b/12, 138a/09, 140b/03, 141b/04, 142a/03, 143a/12, 144a/01, 144b/06, 144b/08, 145b/13, 147a/05, 147a/13, 147b/02, 147b/08, 148a/08, 148b/10, 149b/11, 150b/15, 151a/01, 151a/12, 151a/15, 151b/07, 151b/08, 151b/12, 153a/08, 153a/15, 153a/15, 154a/05, 154a/11, 155a/03, 155b/15, 156a/05, 156b/06, 156b/11, 157a/02, 157a/03, 157a/10, 157b/10, 160a/12, 160a/14, 161a/02, 161b/06, 162a/15, 166b/05, 167a/04, 170a/14, 170b/05, 170b/07, 170b/12, 171a/05, 172a/06, 172a/10, 172a/13, 172a/14, 173a/14, 173b/01, 173b/08, 174a/06, 174b/04, 175a/06, 177b/14, 178a/05, 178b/05, 179a/08, 180b/02, 180b/05, 181b/01, 181b/10, 182b/09, 182b/15, 183a/05, 183a/14, 184a/05, 185a/04, 185a/08, 186a/04, 187a/08, 187a/12, 190a/13, 193a/05, 193b/13, 195b/12, 196a/15, 197a/09, 197a/15, 197b/10, 199a/02

[=622]

ʻafv it- 167b/05, 183a/13

aġ it- 54a/03

āgāh it- 73a/04

āh u enīn it- 170a/14

aḫẕ-ı intiḳām 21b/07

ʻaḳd-i nikāḥ it- 5a/08

ʻalāmet u nişān it- 155a/10

ʻarż it- 134a/10

ʻazīmet it- 107b/13, 197a/15

ʻazīz it- 142a/14

ʻazm-i İslāmbol it- 63b/08

ʻazm-i Tūnus it- 71b/09

beyʻ it- 38b/02

beyān it- 4a/09

beyʻat it- 83a/06, 103a/09

bīʻat it- 154a/13, 155b/15

bono vardiya it- 46b/01

būs it- 78a/05, 128b/12, 198b/03

cāsūslık it- 160a/07

cemʻ it- 2b/15, 102a/07, 113a/10, 172a/14

cemʻiyyet it- 7b/09

cenk it- 106b/15, 153b/06
cevāb it- 146a/07
cifil it- 166b/05
da‘vet it- 131a/12
der-kelle it- 100b/14
der-şandıḳ it- 66a/07
der-meyān it- 179a/08
dilek it- 151a/12
dirāz it- 22b/14, 50b/05, 75b/11, 79a/04, 85a/03, 99a/08, 107a/11, 112a/11, 112b/09, 123b/13, 127a/04, 134b/05, 135a/11, 137a/09, 138a/11, 141a/07, 146a/15, 146b/06, 148b/03, 155b/11, 161a/12, 162a/08, 164b/15, 166b/04, 179a/09, 190a/11, 193a/06, 194a/05, 196b/13, 197a/08, 198a/15
dīvān it- 68b/12, 95a/15, 172a/13, 183a/05
dönüş it- 46a/09, 62b/14
du‘ālar it- 30b/06, 64a/05, 82a/10, 85b/13, 116b/05, 118b/01, 121a/04
düşmān it- 141a/11
düzenlik it- 174a/06
ekl it- 7b/14, 172a/13
elbirlik it- 141b/04, 150b/15, 157a/10, 157b/10, 170b/12
emr it- 124a/05
fātiḥa it- 50a/06
fedā it- 178a/08
ferāġat it- 108b/06, 158a/09, 177b/14
feraḥlar it- 151b/08
fetḥ it- 40b/05, 98b/15, 157a/02
fetḥ u fütūḥ it- 151b/12
firār it- 15a/06, 45b/10, 97a/08, 105a/12, 144b/08, 151a/07, 153a/08, 154a/11, 173b/03, 173b/08, 199a/02
ġārāt it- 100b/07
ġazā it- 132a/02
ġazālar it- 3b/09
giriftār it- 110a/11, 162a/15
göç it- 102b/06, 107b/08, 108b/14, 156b/11
ḫalāṣ it- 13b/12, 80b/01, 120b/03, 125a/05, 127a/09, 181b/01, 196b/11
ḫalvet it- 197b/10
ḥamd u ṣenālar it- 97b/06
ḥaraket it- 149b/11
ḥareket it- 87b/01, 173b/08
ḫarṭ ḫarṭ it- 181b/10
ḥased it- 60b/12, 142a/10
ḫatm it- 114b/14, 115b/14
ḫavf it- 50b/02
ḫazān it- 190a/13
ḥażar it- 149b/12
ḥāżır it- 122a/06, 134a/09, 134a/11
ḥāżır u müheyyā it- 120a/06, 160a/14
ḥazīn it- 151a/01
ḫiẕmet it- 127a/11, 183a/14
ḫurūc it- 3a/10
ḫüccet it- 54a/11
hücūm it- 41a/15
ḥükm it- 8b/03, 8b/03, 8b/04, 8b/06, 24a/04

ḥüsn-i mu‘āşeret it- 4b/05, 53b/11
icrā it- 149b/14
ifāde it- 49b/05, 73a/12, 108a/12, 125b/14, 147b/08, 151a/15, 160a/12
ifnā it- 33a/05
iḫrāḳ it- 145b/09
iḫsan it- 66b/08
iḫtiraz it- 166a/07
iḳtiżā it- 81b/06, 104a/11
ilḥāḳ it- 3a/01
‘inād it- 120b/10
‘inād u muḫālefet it- 56a/06, 97b/02, 114b/11, 118a/02, 155b/12
īsā it- 35b/08
isṭanpa it- 86b/10
istifsār it- 187a/08
istiḫāre it- 131a/05
istimā‘ it- 3b/05, 3b/08
istisfār it- 127a/14
işāret it- 101a/10, 101b/11, 116b/13
iṭā‘at it- 133a/05, 153a/15
ḳabūl it- 175a/06
ḳabż it- 132b/04
ḳalafat it- 29a/14, 34a/11, 37a/09, 91b/10, 193b/13
ḳaluma it- 25a/01
ḳārar it- 29a/07
ḳasd it- 182a/08
ḳaṭ‘ it- 28b/06, 174a/11, 175b/10, 193a/05
ḳatl it- 129a/10
ḳayd it- 149b/03
kelimāt it- 147a/09
ketm it- 171a/05
ḳırā’at it- 3b/05, 105a/15
ḳıyās it- 126b/14, 127b/05, 129a/05, 161b/14
kifāyet it- 104a/02
maḥfūẓ it- 174b/10, 184b/01
ma‘mūr it- 85b/10
meded u ‘ināyet it- 11b/07
medḥ it- 199a/05
men‘ it- 116b/09
merd-i da‘vā it- 106b/12
meşveret it- 41a/05
mu‘āf it- 143a/12
mu‘āvenet it- 72a/15, 101b/10, 133a/12
muḥāṣara it- 110a/14, 140b/03
muṣāḥabet it- 13a/09, 56a/14
mutāba‘at it- 102a/09, 167a/04, 173b/01
mücrim it- 195b/12
müdebbirlik it- 124a/12
münevver it- 83a/13
mürūr it- 129b/03, 170b/07
müslümān it- 128a/12
naṣb it- 132a/09, 144b/06, 170b/05, 179a/06, 187a/01, 196a/15
naẓar it- 134b/10, 138a/09
nehy-i münker it- 103a/05
nikāḥ it- 4b/13
niyāz it- 14a/04
nūş it- 5b/11, 96b/01, 109a/13, 112b/06, 112b/08
pāy it- 15a/11, 57b/09
pīrāste it- 87b/15
rabṭ it- 73b/02

ref‘ it- 147a/13, 172a/06
ri‘āyet u ḥürmet 156b/06
ri‘āyet u ḥürmet it- 148a/08
ricā it- 183b/12
rivāyet it- 18a/12, 119b/06, 139b/06
rücū‘ it- 145b/13
şabr it- 175a/02
şalpa it- 66a/15, 137b/12
sa‘y it- 33b/15, 73a/01
sebeb it- 111a/02
sel it- 57a/15
selāmlar it- 6b/05
sellim it- 142a/03
sipāriş it- 107b/12
su’āl it- 131a/13, 142b/02
sulṭān it- 178a/07
şādmānlıḳ it- 60b/01
şebḫūn it- 88a/12
şehīd it- 43b/11
taḥsīn it- 78a/06
taḥsīn u āferīnler it- 43a/12
taḳsīm it- 78a/10
ṭaleb it- 13b/02, 87b/09, 115b/11, 115b/12, 116b/04, 128a/05
ta‘līm it- 7b/07
tamām it- 144a/01
taṣadduḳ it- 58a/14, 91a/07
ta‘yīn it- 28b/08, 28b/08, 46a/07, 71b/03, 182b/15
tażarru‘ it- 9b/01
te’ehhül it- 56b/02
te’hīr it- 159b/11
te’sīr it- 178a/11
tebessüm it- 123b/09, 157a/03
tecdīd-i īmān it- 97a/12
tecessüs it- 31a/01
tefekkür it- 147b/02, 185a/04
teftīş it- 129a/05
tekāsul it- 84b/02
tekmīl it- 184b/02
tenbīh it- 121b/01
tenk it- 159b/04, 160b/01
tesellī-i ḫāṭır it- 119b/02
teslīm it- 135a/08, 184a/115
teveccüh it- 23b/14, 109a/08, 184b/01
tevzi‘ it- 48b/13
ticāret it- 5b/04
tövbe u istiġfār et- 98b/03
tövbe u istiġfār it- 97a/13, 100a/13, 144b/01, 162b/06, 177b/15
ünsiyyet-i tām it- 5a/01
var it- 115b/12
vedā‘ it- 22b/07, 66a/05, 134b/06, 137a/06, 156a/05, 178b/05
vefā’ it- 55b/05
voġa venṭo it- 37b/14
yās u mātem it- 86a/07, 90a/06, 126b/02
yelken it- 137a/08
yemīn it- 176b/03
yoḳlama it- 56b/06
yürüyüş it- 73b/02
żabṭ it- 38a/12, 77a/12, 108a/02, 108a/10, 147a/05, 148b/10, 153a/15, 170b/07, 173a/14, 178a/05

ẓann it- 10a/08
zelīl it- 142a/14
ẕevḳ it- 47a/01
ẕevḳ u ṣafā' it- 47a/10
ẓuhūr it- 162b/13
ẓulm it- 54a/07, 149b/12
[=372]

iṭā'at Ar. Emre uyma, söz dinleme.
i. et- 134b/03, 182a/04
i.+i (inḳıyād u iṭā'at) 134b/01
i. it- 133a/05, 153a/15
i.+le 183b/07
[=6]

'itāb Ar. Azarlama, paylama.
'i. eyle- 84a/14
[=1]

itdir- Bk. **itdür-**
i.-diler 180b/06
i.-üp 2b/12
[=2]

itdür- Etme işini yaptırmak. Krş. **itdir-**
i.-di 26b/03
i.-medi 183a/05
i.-üp 34b/12
[=3]
mayna itdür- 34b/12
[=1]

i'tibār Ar. Saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verilme.
i.+um 161a/10
[=1]

i'tiḳād Ar. İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.
i. et- 176b/11
i.-ı berekāt 14b/09
i.-ı fāsid 48b/06
[=3]

i'timād Ar. Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.
i. et- 98b/15
[=1]

itin- Kendini bir şeye sahip kılmak, bir şeyi elde etmek.
i.-mege (idinmege) 105a/06
i.-miş idi (idinmiş idi) 200a/04
[=2]

ittifāḳ Ar. Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma; birlikte hareket etmek üzere sözleşme.
i. 31a/13
i. birle 12a/12
i. et- 154b/08
i. eyle- 33a/01
i.+ı-y-ıla 178a/12
i.-ı cümle ile 53a/07
[=6]

ittifāḳen Ar. Rastgele, tesadüfen.
i. 174a/09
[=1]

īvād Ar. Yerleştirme, barındırma, bir yere kondurma.
i.+ına 33b/03
[=1]

'ivāż Ar. Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.
'i.+lar 181b/14
[=1]

'iyāl Ar. Eş, zevce.

‘i.+ın (ehl u ‘iyāl) 184b/01

[=1]

iz İnsan veya hayvan ayağının yerde kalan şekli.

i. 34b/02

i.+ine 72b/07, 87b/04

[=3]

izā’ Ar. Eziyet verme, eziyet etme.

i. u cefā 80b/01

[=1]

izbandud İtal. Korku verecek kadar iri yarı kimse; Rum korsanı.

i. 140a/11, 140b/13, 158a/14, 158b/04, 159b/03, 160a/15, 161b/07, 162b/08, 163b/10

i. imiş 142b/03

[=10]

izbandudlıḳ Korsanlık.

i.+ı (izbandudlıġı) 141a/02

i.+la (izbandudlıġla) 140a/12

[=2]

izdiyād Ar. Artma, çoğalma, tezayüt etme

i. eyle- 16a/02, 67a/09

i.+ı-y-ıla 59b/15

i. ile 61b/12

[=4]

İzmir Türkiye’de Ege Bölgesi’nde yer alan İzmir ilinin merkezi olan şehirdir.

İ.+den 22b/03

İ.+e 22b/07

İ.+e ṭoġru 26b/10

İ. gümrükcisi 21b/09, 22a/14, 22b/09

İ. kāḍısı 21b/02, 22a/12, 22b/08

[=9]

iẕn Ar. Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsaade, ruhsat, destur.

i. 68b/02, 174b/01, 174b/03

i. al- 151a/12

i.+dür 59a/07, 162a/01

i.-i Hādī birle 130a/08

i.-i hümāyūn 28b/13

i.-i pādişāhī ile 137a/12

i.+üñ 99b/13, 125a/07, 161a/04

i.+üñüz 129a/04, 131b/03

i. vir- 28b/15, 121b/04, 128b/05, 128b/08, 132a/06, 168b/09, 171b/03, 174a/08

[=22]

iẕnsüz İzin almadan.

i. 9b/06

[=1]

‘izzet Ar. Hürmet, saygı, ikram; büyüklük, yücelik.

‘i.+de 118b/07

‘i. u ḥürmet-i salṭanat u dārāt birle 64a/13

‘i. u ḥürmet eyle- 131a/13

‘i. u ikrām 29b/07

‘i. u ikrām birle 48a/04, 61b/11

‘i. u ikrām eyle- 21a/12, 28a/02, 28b/02, 33b/08, 100a/07, 125b/15

‘i.+üñ 23b/07

[=13]

J

jūlīde Karmakarışık, dağınık, birbirine girmiş.

j. 40b/07

[=1]

K

ḳā’il Ar. Razı olmuş, boyun eğmiş; inanmış.

ḳ. ol- 175b/11, 33b/14

[=2]

kā’ināt Ar. Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlukat, âlem, evren.

k. (server-i kā’ināt) 1b/09

k.+ı 10a/15, 13b/05

k.+ı (server-i kā’ināt) 14a/04

[=4]

ḳabāḥat Ar. Suç, kusur.

ḳ. 182a/15

ḳ. eyle- 128b/13

ḳ.+lerin 169b/13

[=3]

ḳabāḥatsız Suçsuz.

ḳ. 182a/12, 182b/01

[=2]

ḳabalyar İtal. Zırhlı şövalye, şövalye.

ḳ. 30a/14

[=1]

ḳabāyıllıḳ Arap toprakları.

ḳ.+da 192a/06

[=1]

ḳabāyil Ar. Kabileler.

ḳ.-i ‘Arab 154a/02, 188b/12, 190a/01

k.-i ‘urbān 66b/14, 153b/03

[=5]

ḳabīḥa Ar. Yakışık almayan, çirkin iş ve davranış.

ḳ. (ef‘āl-i ḳabīḥa) 181a/06

[=1]

ḳābil Ar. Kabul eden, alan, alıcı.

ḳ.+dür 108b/04

[=1]

ḳābiliyyet Ar. Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istidat.

ḳ. 181b/07

ḳ.+i 105a/06

[=2]

ḳabir Ar. Mezar.

ḳ.+leri 112b/13

[=1]

ḳabl Ar. Önce, evvel, mukaddem.

ḳ. 65a/12

[=1]

Ḳabo Pasarov Sicilya ile batısındaki ada arasındaki bölge.

Ḳ. 191a/15

[=1]

Ḳabo Ṣanṭomariya İtalya’nın güney Adriyatik kıyısındaki bir yer.

Ḳ.+da 195a/15

[=1]

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, razı olma, muvafakat etme.

ḳ. buyur- 21a/11

ḳ. et- 43b/09, 115a/07, 146a/15, 186a/05

ḳ. eyle- 27a/10, 147b/09, 155b/11

ḳ. it- 175a/06, 182a/11

ḳ. olın- 99a/06

[=11]

ḳabż Ar. Teslim alma; el ile kavrama.

ḳ. eyle- 91b/03

ḳ. it- 132b/03

[=2]

ḳabżalı (Kılıç, tabanca, ok vb.nin) Tutulacak yerli.

ḳ. 65b/04, 69a/08

[=2]

ḳacaḳ İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.

ḳ.+a (ḳacaġa) 52a/10

[=1]

ḳaç Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ḳ.+ında 43a/05

[=1]

ḳaç- Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak; firar etmek; bir yere saklanmak.

ḳ.-anı 51b/09

ḳ.-ar 163a/13

ḳ.-araḳ 117b/01, 154a/07

ḳ.-dı 40b/05, 103a/03, 152b/02, 153a/14, 154a/11

ḳ.-dılar 39b/15, 40a/08, 45b/10, 50a/07, 62a/11, 95b/08

ḳ.-duḳlarından 24a/03

ḳ.-ıyorlar 152b/06

ḳ.-ıyorur 51b/01

ḳ.-maġa 39b/14, 51a/13

ḳ.-maḳ 49b/15, 50a/06

ḳ.-mayup 138a/01

ḳ.-mış 36a/08

ḳ.-up 20a/12, 52a/01, 105a/02, 120a/13, 180a/01, 180b/04

[=30]

ḳaçamaḳ Bir şeyi belli etmeden, gizlice yapmaya çalışma.

ḳ. 39b/08

[=1]

ḳaçan Ne vakit, ne zaman ki.

ḳ. 11a/08, 12b/11, 30b/02, 38b/06, 51a/01, 67b/07, 68a/02, 74a/04, 76b/12, 79a/12, 107a/04, 107b/04, 121a/08, 137b/09, 138a/08, 151a/07, 155a/08, 175a/11, 185b/01

ḳ.+dan 43a/14

[=20]

ḳaçın- Herhangi bir işi yapmaktan veya özverili davranmaktan geri durmak.

ḳ.-maġa 112a/15

[=1]

ḳaçır- Bk. **ḳaçur-**

ḳ.-a idik 105b/11

ḳ.-up 157b/09

[=2]

ḳaçur- Kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkân yaratmak. Krş. **ḳaçır-**

ḳ.-dıñuz 129b/05

ḳ.-sunlar 191a/03

ḳ.-up 158b/11

[=3]

ḳadar Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır; ölçüde, derecede.

ḳ. 8a/02, 9a/11, 10a/04, 11a/13, 12a/03, 12a/10, 12b/04, 20b/10, 22a/10, 23b/05, 26a/05, 26a/13, 26a/15, 26b/05, 28b/04, 33b/15, 35a/07, 36a/14, 42a/06, 42a/10, 48a/06, 54a/10, 55a/03, 55a/11, 61b/08, 69b/07, 71a/11, 72b/10, 72b/11, 73a/08, 73b/02, 73b/05, 73b/10, 77b/11, 78b/15, 79a/10, 85b/04, 87b/07, 88b/11, 90b/09, 91b/02, 97a/03, 104b/10, 105a/11, 112b/10, 113a/04, 113b/08, 114b/01, 114b/04, 118a/08, 121b/03, 124b/13, 128a/01, 131b/11, 132a/01, 132b/05, 134b/14, 135a/01, 139b/14, 140a/04, 141b/15, 143b/15, 146a/14, 149a/07, 150a/15, 151b/03, 157b/14, 159a/03, 160a/07, 160b/11, 165a/10, 166a/12, 166b/06, 167b/14, 168a/07, 169b/01, 171a/05, 171b/01, 179b/14, 184a/01, 184b/02, 185a/02, 185a/03, 185a/04, 185b/11, 188a/05, 193b/04, 195a/07, 197a/15

ḳ. (her ne-ḳadar) 22a/04

ḳ. (ne-ḳadar) 64b/08, 118b/10, 179b/11, 180b/08, 183a/05

ḳ. (ne ḳadar) 91b/03

ḳ. (o-ḳadar) 171a/12

ḳ. (ol-ḳadar) 41b/04

ḳ.+ca 81b/08, 188a/02

ḳ.+dur 9a/06

[=101]

ḳaddesa'llāḥu Ar. "Allah ona kudret versin, mübarek kılsın." anlamında söz.

ḳ. 160a/05

[=1]

ḳadem Ar. Ayak; adım.

ḳ. 131b/12, 190b/06

ḳ. (ṣāḥib-i ḳadem) 171a/13

ḳ.-i rencīde 76a/10

ḳ.+iñüzle 90b/15

ḳ.+leri 60b/04

ḳ.+üñüz ile (teşrīf-i ḳademüñüz) 61b/04

[=7]

ḳader Ar. (Zamanı ve oluş biçimiyle her şey hakkında) Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı.

ḳ. (ḳażā'-ı ḳader) 5b/09

ḳ.+dür 122a/08

ḳ.+ine (ḳażā'-ı ḳader) 9b/03, 113a/11

[4=]

ḳāḍı Ar. İslam hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur.

ḳ.+sına (İzmir ḳāḍısı) 21b/02, 22a/12, 22b/09

[=3]

ḳadırġa Rum. Hem yelken hem kürekle giden, hızlı, idaresi kolay, 25 oturaklı eski bir savaş gemisi çeşidi.

ḳ. 39a/03, 86b/03, 87b/05, 114a/05

ḳ.+lar 85b/07

ḳ.+nuñ 86a/04, 87a/01

[=7]

ḳadīd Ar. Çok zayıf, iskelet gibi kalmış, kurumuş kalmış.

ḳ. ol- 128b/10

[=1]

ḳadīm Ar. Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.

ḳ. (üslūb-ı ḳadīm) 44b/02

ḳ.+inde (kelām-ı ḳadīm) 133a/01

ḳ.+leri kim (ayaḳdaş-ı ḳadīmleri) 62a/02

[=3]

ḳadīme Ar. Kadim kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

ḳ.+si üzre (‘ādet-i ḳadīme) 131a/08

[=1]

ḳadīmü’z-zamān Ar. “Eski zaman, zamanın eskisi” anlamında söz.

ḳ.+dan berü 98b/14

[=1]

ḳādir Ar. Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan kimse, muktedir.

ḳ. 9b/07, 13b/03, 67a/15, 80a/05, 82b/09, 85a/10, 102a/03, 142b/01

ḳ.+dür 12a/01

ḳ. eyle- 199a/15

ḳ. ol- 8b/09, 54a/10, 130a/14, 131b/11, 167a/06, 181a/12

[=16]

ḳāḍīyu’l-ḥācāt Ar. “Dilekleri yerine getiren” anlamında Cenabıhak için kullanılan söz.

ḳ. 14a/03

ḳ.+a 23b/06

ḳ.+dan 88a/04

ḳ.+e 172a/06

[=4]

ḳadr Ar. Değer, kıymet; Kadir gecesi.

ḳ.+e (leyle-i ḳadr) 26a/11

ḳ. ol- 8b/11, 182b/01

[=3]

Ḳāf Klasik kozmos anlayışlarında arzı çevrelediği kabul edilen efsanevi dağ.

Ḳ.+dan (ḳulle-i Ḳāf) 87b/10, 131a/06

[=2]

ḳafā Ar. Baş.

ḳ.+larına 117b/14, 120b/05, 183a/01

ḳ.+sına 162a/15

[=4]

ḳafādār Ar.+Far. Aynı kafada olan, fikir ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biri.

ḳ. 165b/05

ḳ.+ı (yār u ḳafādār) 35a/11, 71b/01

ḳ.+ları (yār u ḳafādār) 189a/13

ḳ.+larından 165a/11, 180b/14

ḳ.+ları-y-ıla (yār u ḳafādār) 184b/05

ḳ. ol- 84a/02

[=8]

ḳafādārlıḳ Kafadar olma durumu.

ḳ. (yār u ḳafādārlıḳ) 181b/02

ḳ. eyle- 153b/15

[=2]

ḳafes Ar. Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza.

ḳ.+i 36a/13

[=1]

kāfir Ar. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse.

k. 6a/08, 7a/11, 8b/06, 8b/06, 12a/04, 19a/01, 26a/03, 34b/06, 38a/10, 40a/13, 43a/15, 43b/08, 46b/02, 47a/07, 47b/13, 48a/11, 50a/13, 50b/02, 51a/10, 60a/12, 62a/06, 72a/08, 72a/13, 76a/02, 79a/07, 83a/11, 88a/08, 91b/05, 94a/10, 94b/15, 96a/08, 9b/14, 106b/01, 107a/02, 107b/04, 109b/02, 109b/09, 111b/01, 112a/12, 116a/09, 117a/10, 118a/05, 118b/15, 119a/06, 120a/01, 120b/08, 121a/09, 124a/13, 124b/05, 125a/13, 125a/15, 125b/08, 126a/14, 127a/15, 127b/08, 127b/12, 128a/10, 130a/06, 142a/04, 166a/10, 189b/02, 190a/02, 196a/09

k. (ḳaṣd-ı kāfir) 23b/11, 87b/13, 116b/12

k. 'askeri 109a/02

k. birle (ḳaṣd-ı kāfir) 47b/10, 71b/14, 80b/08, 112a/03

k.+den 11a/12, 38a/09, 51b/06, 71b/08, 92a/06, 95a/09, 96a/08, 109a/05, 109b/01, 115a/15, 116a/06, 119b/02, 174b/12

k.+dür 10b/03

k.+e 60a/12, 74b/11, 77b/05, 83a/12, 83a/13, 97a/12, 102a/15, 106b/01, 112a/06, 115a/05, 123b/15, 124b/03, 151a/01, 174b/10

k.+e göre 129b/12

k. gemileri 5b/12

k.+i 48a/08, 50b/15, 71a/05, 72b/11, 123b/06, 123b/10, 123b/14, 129a/12, 191b/12, 196a/10

k.+i (Ḳırıġo kāfiri) 6a/07, 9a/04

k.-i bi'llāh 8b/13

k.-i bī-'aḳıl 13a/15

k.-i bī-dīn 42a/01, 42a/02, 96a/03

k.-i bī-dīnler 6a/04, 21a/07, 71a/13

k.-i bilā-minnet 37b/01

k.+i birle 191a/11

k.-i ebedī 41b/14, 49a/04, 50b/11, 67a/12, 73a/11, 95a/13, 112b/10, 123b/03

k.-i ebedīler 14a/01, 16a/01, 16b/01

k. idi 7a/12, 57a/07, 76a/01, 89b/08, 106b/12, 117a/11, 119a/03

k. iken 20a/02, 110a/05

k. ile 110a/13

k.+inden 125a/12

k.+inden (Ḳırıġo kāfiri) 17b/12

k.+ine (Ḳırıġo kāfiri) 17b/06

k.+iñ 50b/10

k.+ler 8a/03, 13a/10, 13b/10, 13b/13, 14a/14, 16a/10, 19a/14, 25a/09, 37a/14, 37b/15, 38a/04, 38b/10, 39b/01, 39b/14, 40a/02, 40b/03, 41a/02, 42a/06, 44b/15, 45b/13, 46a/01, 46a/11, 47b/12, 49b/06, 50a/06, 51a/07, 55b/15, 72a/05, 72b/02, 73a/08, 74a/09, 74a/11, 74b/01, 75b/06, 77a/07, 77a/15, 77b/01, 79b/15, 80a/05, 82b/05, 82b/08, 85a/10, 85b/07, 85b/11, 88b/13, 89a/06, 89b/07, 89b/11, 95a/04, 108b/15, 110b/01, 110b/04, 111a/07, 111a/11, 112b/01, 116b/05, 116b/10, 117a/07, 118a/06, 120a/04, 120a/10, 124b/08, 126a/10, 126b/01, 126b/13, 129a/02, 129b/13

k.+ler-ile 120a/06

k.+ler ile 13a/09

k.+ler isem 76b/10

k.+lerden 38b/07, 97b/09

k.+lerdür 20a/15, 24b/15, 41a/15, 47b/04, 88b/06, 111a/13, 115b/15, 116a/01, 116a/14

k.+lere 14a/08, 15b/09, 39a/14, 39b/04, 39b/08, 42b/13, 45a/06, 47b/12, 88a/12, 88b/05, 89a/03, 89a/05, 89a/10, 89a/12, 111a/10, 111b/05, 112a/05, 115b/01, 115b/15, 116b/08, 116b/14, 117a/04, 120b/01, 120b/10, 126a/06, 126b/05

k.+lere ṭoġru 88b/03

k.+leri 36a/08, 38a/10, 40a/01, 41a/04, 49b/01, 51b/11, 62a/11, 72b/11, 76a/04, 77a/12, 86b/12, 89a/14, 90b/09, 90b/10, 95b/11, 103b/15, 109b/05, 117b/15, 118a/01, 118b/12, 119b/10, 120b/12, 121a/11, 126b/08, 128a/06, 190a/02

k.+leri-y-ile 41a/05

k.+lerin 24a/13, 191b/03

k.+lerinden 79a/06

k.+lerine 86a/06

k.+lerinüñ 122a/05

k.+leriñ 52a/10, 76a/12, 92a/08, 128a/02

k.+lerle 13a/05, 47b/05, 48a/01, 113a/01, 119b/15

k.+lerüñ 12b/10, 25a/06, 25b/13, 40a/04, 40a/07, 41a/03, 46a/13, 47b/07, 50a/08, 51a/05, 64b/09, 67a/06, 72a/01, 74a/07, 75a/02, 75b/12, 75b/14, 75b/15, 77a/14, 77b/02, 78b/09, 80a/03, 80a/07, 80b/01, 82b/11, 82b/12, 85b/09, 85b/15, 88a/06, 88b/08, 88b/10, 88b/11, 90b/04, 95b/14, 96a/12, 109b/04, 110b/06, 111b/04, 112a/07, 112a/14, 115a/03, 115a/11, 117a/02, 117a/15, 120b/04, 120b/15, 127a/01

k. tekneleri 43a/04, 43a/08, 49b/10
k. teknesi 42a/04
k. u müşrik 14a/05
k.+üñ 50a/12, 50b/01, 51a/02, 64b/11, 107b/06, 109a/15, 119a/03, 129a/13, 129b/05, 129b/06
k.+üñ (Ḳırıġo kāfirüñ) 10a/10
k. yaḳaları 38b/09
k. yaḳası 38b/07, 49a/02, 62a/07, 78b/08, 85a/13, 86a/03, 90a/05, 90b/04, 113b/03, 139b/09, 184b/11, 189a/04
[=373]

kāfirān Ar.+Far. Kâfirler.
k. tekneleri 40b/15
[=1]

kāfirlik Kâfir olma durumu.
k.+inden (kāfirliginden) 18a/09
k.+lerinden 20b/10
[=2]

kāġıd Far. Hamur hâline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi suretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak; mektup.
k. 67b/07, 86b/10
k.+ı 74a/04
k.+ın 150a/08
k.+lar 174a/03
k.+ların 138a/07
k.+uñ 86b/10
[=7]

ḳaġır- Bk. **ḳaġur-**

ḳ.-dı 131a/12
ḳ.-up 21a/12, 100a/07, 104a/05, 176a/03, 186b/14
[=6]

ḳaġur- Sözle dokunmak; seslenmek. Krş. **ḳaġır-**
ḳ.-dı 183a/06
[=1]

kāhī Far. Üç köşeli kuru poğaça, bir nevi simit.
k.+ye 58a/10
[=1]

Kāhir Mısır'ın başkenti, Arap dünyası ve Afrika'nın en büyük kenti.
K. (Mışır u Kāhir) 84b/13
[=1]

ḳahr Ar. İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder.
ḳ.+ından 56b/03
[=1]

ḳahramān Far. Savaşta yiğitlik ve cesaret göstererek korkusuzca dövüşen kimse, yiğit, bahadır.
ḳ.+ıdur 199a/04
[=1]

ḳahren Ar. Zorla, üstün bir kuvvetle ezerek.
ḳ. 4b/14, 33a/11, 45a/06, 58b/02, 87a/07
[=5]

ḳaḥṭ Ar. Kuraklık sebebiyle ürünün yetişmemesinden ileri gelen kıtlık ve açlık.
ḳ.+dan 190b/08

[=1]

kahvaltı Sabahları ve ikindi üstü yenen hafif yemek.

k.+sın 131a/09

[=1]

ḳahve Ar. Kök boyasıgillerden bir sıcak iklim ağacı; bu ağaçtan elde edilen içecek.

ḳ.+ler 131a/15

ḳ.+sin 131a/10

ḳ.+ye 189b/09

[=3]

ḳaḳ- İtmek, vurmak.

ḳ.-up 24a/08, 26a/02, 191a/07

[=3]

ḳaḳı- Bir kimsenin yaptığı işin beğenilmediğini kendisine sert sözlerle söylemek.

ḳ.-yup 116a/02

[=1]

ḳal- 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

ḳ.-a 55b/14

ḳ.-an 89b/02, 170a/06

ḳ.-araḳ 160b/15

ḳ.-dı 14b/07, 59a/15, 74a/08

ḳ.-dı-ki 141a/03, 164a/12, 166a/07

ḳ.-dı ise 2b/14

ḳ.-dılar 14b/02, 50a/15, 109b/15, 118a/01, 153b/06, 179b/05

ḳ.-duḳa 74a/01, 197b/11

ḳ.-ınca 162a/05

ḳ.-madı 47a/14

ḳ.-maḳ 4a/14

ḳ.-maḳlıḳ 4b/05

ḳ.-mamuzı 4b/02

ḳ.-mayasın 185b/07

ḳ.-mış 31b/04

ḳ.-mış idi 17b/09, 178a/14

ḳ.-mışlar idi 51a/05, 125b/02, 144b/08

ḳ.-mışlara 11b/01

ḳ.-mışlardur 116a/13

ḳ.-sun 67b/08, 69b/06, 78b/04

ḳ.-up 163a/10

ḳ.-ur idi 166a/11

ḳ.-urdum 56b/02

ḳ.-ursa 78b/04

[=40]

ḳal- Varlığını sürdürmek, elde olmak.

ḳ.-an 4b/11, 50b/14, 77b/02, 109b/09, 132a/07, 158b/11, 184b/02

ḳ.-anı 146b/07, 200a/10

ḳ.-anları 73b/03, 89b/07

ḳ.-anlarla 154a/08

ḳ.-anlaruñ 41b/06

ḳ.-dı 9a/02, 20a/12, 157b/03, 177a/15, 187b/13

ḳ.-dı-ki 14b/07, 128a/12

ḳ.-dı idi 86a/14

ḳ.-dılar 46a/08, 71b/10, 112b/04, 180a/03

ḳ.-madı 70b/04, 128b/10, 143b/13, 164a/07, 172a/12, 178a/09, 180a/08, 185b/01, 194a/15

ḳ.-mamış idi 200a/10

ḳ.-mamışdur 4a/02

ḳ.-mayıp 79a/07

ḳ.-mayup 60b/03, 166b/12

ḳ.-maz 176b/12
ḳ.-mışdur 140b/08
ḳ.-mış idi 44b/15
ḳ.-sa 110b/12
ḳ.-unca 154b/07
ḳ.-ur 111b/08, 111b/08, 130a/11, 130a/12
ḳ.-urdı 58a/13, 58a/14
[=50]
3. Bir sırrı muhafaza etmek.
ḳ.-sun 7b/15
[=1]
4. Yardımcı fiil olmak; herhangi bir durumda bulunmak.
ḳ.-a-y-ıduñ 56b/07
ḳ.-acaġın 56b/01
ḳ.-an 177b/10
ḳ.-anlar 125b/01
ḳ.-asız 156a/08
ḳ.-dı idi 28a/07
ḳ.-dılar 43a/05, 43a/10, 72b/12, 75a/02, 110b/06, 156a/12, 188b/03
ḳ.-dıñuz 48b/07
ḳ.-duḳda 21a/05
ḳ.-ınca 50a/12, 50a/14
ḳ.-madı 65a/09, 109b/02, 123b/11, 178b/01
ḳ.-maġıla 32a/09
ḳ.-mamış 178a/11
ḳ.-mamışdur 77b/10
ḳ.-mañuza 56b/07
ḳ.-mayasız 115b/10
ḳ.-mayup 160a/05
ḳ.-maz 13b/15, 174b/15
ḳ.-mış 15b/13, 26b/05, 52b/13, 52b/13, 52b/15
ḳ.-mışdur 67b/02
ḳ.-up 48b/09, 50a/10, 88a/10, 123b/12, 152a/13
ḳ.-ur 106b/07, 187b/07
ḳ.-ur idi 195a/13
[=43]
5. Ferman duyurmak.
ḳ.-a-y-ıdı 193a/08
ḳ.-mışdan 15b/04, 164b/03
[=3]
6. Yolda bulunmak.
ḳ.-duġı 34b/14
[=1]
bī-kes ḳal- 52b/15
boş ḳal- 106b/07
gelinlik ḳal- 52b/13
ḥācet ḳal- 65a/09, 123b/11
ḥanpā ḳal- 156a/08, 156a/12
ḫāṭırları ḳal- 56b/01
ḫayretde ḳal- 72b/12
maḥrūm ḳal- 13b/15, 77b/10
saġ ḳal- 109b/02
şübhede ḳal- 43a/05
ta‘accübde ḳal- 75a/02
taḥḳīḳ ḳal- 56b/07
tereddüdde ḳal- 43a/10
yalıñuz ḳal- 50a/14
yās u mātem ḳal- 188b/03
yetīm ḳal- 26b/05
yetīme ḳal- 52b/13
[=20]
ḳāl Ar. Söz, laf.

ḳ. (ḳīl u ḳāl) 43a/01
ḳ.+e (ḳīl u ḳāl) 186b/10
[=2]

ḳal‘a Ar. Eskiden düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam ve kuvvetli yapı, kermen, germen; Cezayir’de Vahran’ın 100 km kadar doğusunda bir kasaba.

ḳ. 5a/13, 40a/12, 40b/01, 41a/01, 41a/04, 41b/15, 72a/12, 72a/14, 74b/10, 77a/07, 90a/14, 95b/12, 99b/08, 103b/01, 103b/04, 106a/12, 108a/06, 108b/14, 109a/01, 112b/14, 140b/06, 147a/03, 167a/07, 186a/13
ḳ.+da 72a/07, 88a/10, 89a/13, 89b/02, 109b/12, 109b/12
ḳ.+dan 41a/09, 41b/01, 42a/06, 105b/06, 107b/08, 110b/02, 110b/14
ḳ.-ı maḥṣūr 74a/15
ḳ.-ı mezbūr 4b/11
ḳ.-ı meẕkūr 4a/14, 5a/01, 72a/02
ḳ.-ı meẕkūre 94a/06
ḳ.-ı Midillü 4a/10
ḳ.-ı muḥāṣara et- 95b/01
ḳ.+lara 99b/10
ḳ.+ları 99b/09
ḳ.+ların 77a/03
ḳ.+ların (Becāye ḳal‘aları) 79b/05, 81a/07
ḳ.+nuñ 71b/15, 72a/09, 73b/01, 79a/06, 95b/07, 95b/09, 107b/10, 152b/09, 169a/15, 184a/14, 185b/14, 186a/06, 186a/10, 197a/14, 197b/04, 198a/01, 198a/05, 198b/06, 199a/02
ḳ.+sı (Becāye ḳal‘ası) 75a/13, 83a/11
ḳ.+sına (Becāye ḳal‘ası) 75a/03, 75a/14, 75b/02
ḳ.+sına (Becāye ḳal‘asına ṭoġru) 76b/06
ḳ.+sına (Cicel ḳal‘ası) 76a/04, 76a/15, 83a/10
ḳ.+sına (Becāye ḳal‘asına ṭoġru) 74b/02
ḳ.+sında (Becāye ḳal‘ası) 41a/02
ḳ.+sından (Becāye ḳal‘ası) 75a/07
ḳ.+sını (Becāye ḳal‘ası) 140b/03
ḳ.+sınuñ (Becāye ḳal‘ası) 40a/09, 66b/13, 71a/09, 78b/08, 91b/04
ḳ.+sınuñ (Cicel ḳal‘ası) 91b/11
ḳ.+ya 4a/14, 39a/13, 72a/12, 77a/09, 77a/11, 95a/06, 103b/07, 106a/11, 106a/15, 106a/15, 109b/11, 111a/14
ḳ.+ya ṭoġru 107b/12
ḳ.+yı 4a/12, 73b/04, 77a/11, 106a/11, 106b/02, 106b/06, 110a/09, 110a/14, 110b/11, 110b/13, 111a/10, 114b/02, 151b/10
[=114]

ḳalafaṭ Rum. Gemilerde kaplama ve döşeme tahtalarını, aralıklarına ağaç bir tokmak ve bir keski yardımı ile üstüpü sıkıştırdıktan sonra üstlerine

sıcak zift dökmek suretiyle su geçirmez duruma getirmek işi.

ḳ. it- 29a/13, 34a/11, 37a/09, 91b/09, 193b/13

[=5]

Ḳalavra Batı Yunanistan bölgesinde bulunan bir semt.

Ḳ. 30b/09, 194a/07

[=2]

ḳālb Ar. 1. Göğüs orta boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ; yürek.

ḳ.-i cenāḥ 117a/02

ḳ.-i cenāḥı 77a/14

ḳ. u cenāḥ 50b/10, 82b/11, 89a/08, 112a/07, 120b/04, 179b/09

[=8]

2. Gönül.

ḳ. 166b/03

ḳ.+i 57b/07, 108b/12, 171b/11

ḳ.-i ḫabīs̱leri 67a/06

ḳ.+imüz 73b/10

ḳ.+imüze 166a/06

ḳ.+inden 37b/07, 55b/12, 90a/13, 98b/10, 160b/08, 171a/08

ḳ.+ine 86a/01, 163a/05, 166a/08

ḳ.+inüñ 78b/02

ḳ.+leri 54a/15

ḳ.+lerinden 155a/12

ḳ.+lerine 16b/09, 51a/12, 77a/05, 95a/13, 117b/02, 120a/03, 165a/05, 165b/12, 166a/12

ḳ.+üm 106a/02, 158b/06, 188a/07

ḳ.+ümüzi 187b/08

ḳ.+üñ 6a/03, 40b/11, 56a/10, 106a/05, 119b/13, 186b/01

ḳ.+üñde 7b/02

ḳ.+üñden 56a/02

ḳ.+üñe 145b/05

[=41]

ḳaldır- Bk. **ḳaldur-**

ḳ.-alum 157a/11

ḳ.-up 11a/10, 40b/09, 59a/02, 64a/02, 136b/08

ḳ.-up-da 122b/02

ḳ.-ur 62b/04

[=8]

ḳaldur- Bulunduğu yerden almak; yukarı doğru hareket ettirmek. Krş. **ḳaldır-**

ḳ.-alum 158b/05, 180a/12

ḳ.-madan 181a/06, 181b/04

ḳ.-maġa 124a/12

ḳ.-mayup 87b/08

ḳ.-sun 74a/14

ḳ.-up 23a/15, 42a/04, 123b/04, 135b/15, 137a/04, 141b/05, 160b/03, 174a/15

[=15]

baş ḳaldur- 174a/15

[=1]

ḳalem Ar. Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde alet.

ḳ.-i cārī 44a/12

[=1]

ḳalemiyye Ar. Eskiden resmi dairelerde gördürülen iş için ödenen yazı parası.

ḳ. 57b/05, 57b/11

[=2]

ḳalıñla- Kalın hâle gelmek.

ḳ.-maḳdadur 39a/01

[=1]

ḳalīl Ar. Çok olmayan, az.

ḳ. 3a/13

[=1]

ḳalḳ- 1. Bir yerde oturmaktayken veya yatmaktayken gitmek üzere yerinden ayrılmak.

ḳ.-amayup 14b/02

ḳ.-dıñ 124a/10

ḳ.-maḳ 15b/11

ḳ.-maz 183a/15

ḳ.-up 13a/03, 17b/14, 18b/09, 22b/03, 22b/12, 26b/10, 27a/11, 29b/12, 32b/05, 33a/08, 35b/03, 37a/11, 44b/01, 44b/09, 46a/14, 48b/15, 62a/04, 63b/07, 78a/03, 78b/11, 80b/13, 81b/10, 84a/06, 85a/03, 89b/13, 90b/03, 97b/11, 106a/08, 106a/11, 122a/10, 122b/06, 132b/01, 144a/10, 146b/01, 152a/04, 166b/14, 167a/09, 170b/09, 177a/15, 177b/04, 178a/13, 180b/12, 181b/13, 184b/07, 188b/05

[=49]

2. Fırtına başlamak.

ḳ.-dı 14b/05

ḳ.-up 88b/09

[=2]

3. Uyanmak.

ḳ.-mamışlar 187b/03

ḳ.-up 17b/03, 176a/01, 187b/01

[=4]

4. Kaybolmak.

ḳ.-mış 98b/10

[=1]

ḳaltīn Yuvarlanmak.

ḳ. ol- 101a/09, 121a/03

[=2]

ḳālub Ar. Elde edilmek istenen biçime göre hazırlanmış olup içine dökülen sıvı veya hamur kıvamındaki maddeye aynı biçimi veren içi oyuk nesne.

ḳ.+da 32a/13

[=1]

ḳaluma İpi bırakma.

ḳ. it- 25a/01

[=1]

ḳalyon İtal. Buharlı gemilerin icadından önce hem yelken hem kürekle yürütülen, iki veya üç ambarlı ahşap savaş gemisi.

ḳ. 17a/04

ḳ.+ı-y-ıla 18a/04

[=2]

kām-kār Far. İsteğine kavuşmuş, devlet ve ikbal sahibi.

k. (şehriyār-ı kām-kār) 3a/06

[=1]

ḳamet Ar. Farz olan bir namazın başlamak üzere olduğunu ifade eden, ezana benzer çağrı; boy, endam.

ḳ.+i 141a/08

[=1]

kāmil Ar. Noksansız, tam, bütün; olgun kişi.

k. 33b/10, 48a/05, 62a/13, 72b/01, 110b/01, 152a/12, 154a/04, 173a/03

k. (tamām u kāmil) 168b/01

k.+den (merd-i kāmil) 134b/04

k. eyle- 136a/15, 198b/01

k.+ler 134b/03, 165b/05

k. ol- 168a/14

[=15]

kāmillik Kâmil olma durumu, noksansızlık, tamlık, mükemmellik, olgunluk.

k. 167b/04

[=1]

ḳāmrān Far. Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.

k. (ḥażret-i sulṭān u ḳāmrān) 2b/01

[=1]

ḳan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

ḳ. 92a/08, 121a/09, 126b/10, 129a/01

ḳ.+ı 109a/15, 111b/12, 181b/08, 198b/02

ḳ.+ına 185b/11

ḳ. ile 72a/04

ḳ. ile (al ḳan) 109a/12

ḳ.+lar 179b/13

ḳ.+ları 83a/03

ḳ.+ların 86b/06, 90b/05

ḳ.+uñ 109a/10, 165a/01

[=17]

ḳana- Vücudun herhangi bir yerinden kan akmak, kan gelmek.

ḳ.-mayup 28a/13

[=1]

ḳanal İtal. Deniz, göl, ırmak sularını başka tarafa akıtmak veya bunlardan birini diğerine bağlamak için açılmış, bazısı ulaşıma elverişli su yolu.

ḳ.+ına 191b/01

[=1]

ḳanat Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ.

ḳ.+ı (ḳanadı) 150b/11

ḳ.+ın (ḳanadın) 28b/06

ḳ.+uñ (ḳanaduñ) 114b/03

[=3]

ḳancabaş Özellikle kereste ve yük taşımaya yarayan, baş tarafı kanca veya kartal gagası gibi geriye kıvrık, ticari mal taşımaya mahsus büyük kayık.

ḳ. 63b/11, 63b/12, 84a/12

ḳ.+ı 135b/03, 135b/05, 136b/01

ḳ.+ları 137b/11

[=7]

ḳancıḳlıḳ Kancık olma durumu, hilekârlık, döneklik, kalleşlik.

ḳ.+a göre (ḳancıḳlıġa göre) 196b/08

[=1]

ḳanda Nerede, nereye.

ḳ. 96a/03, 120b/03, 141a/03, 152b/07, 161b/08, 164a/12, 164b/01, 166a/07

ḳ. (her ḳanda ki) 137a/02

ḳ. (her ḳanda kim) 67a/04

ḳ. ki (her ḳanda ki) 87a/06

[=11]

ḳandilişa İtal. Yatay ve eğik serenlerle yan yelkenleri kaldırmakta kullanılan halatlar.

ḳ.+ya 36a/10

[=1]

ḳanġı Hangi.

ḳ. 116a/13

ḳ. (her ḳanġı) 54b/13

ḳ.+sın 182b/03

[=3]

ḳanıḳ- Kanmak, gönlü kanmak.

ḳ.-mışlardur 41a/06

ḳ.-up (ḳanıġup) 164b/07

[=2]

ḳanṭar Ar. Ağırlık sıfırken yatay duran bir kaldıraç koluna dik olarak tutturulmuş bir ibrenin sapmasıyla kütleleri tartan araç.

ḳ. 63a/05, 96b/13, 96b/14, 96b/14, 96b/15, 97a/04, 190a/07, 192a/15

ḳ.+ları-y-ıla 58a/15

[=9]

ḳap İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey.

ḳ.+a (ḳaba) 52a/10

[=1]

ḳapaḳ İki ambarlı, üst güvertesindeki top sayısı alt güvertelerinin bordalarındaki iki sıra top sayısından daha fazla olan, kalyon cinsinden savaş gemisi.

ḳ. 62b/04

ḳ.+ı (ḳapaġı) 198b/13

[=2]

ḳapan- Kapalı duruma gelmek; dışarı ile ilişiği kesmek.

ḳ.-dılar 95a/06

ḳ.-up 85a/10, 106b/14, 152a/11, 173a/12

[=5]

ḳapla- Çepeçevre sarmak, kuşatmak.

ḳ.-dı 14b/06

[=1]

ḳaplumbaġa Kaplumbağalardan, çok sert ve kemiksi bir kabuk içinde yaşayan, ağır ağır yürüyen, dört ayaklı, sürüngen hayvan.

ḳ.+ya 26a/06

[=1]

ḳapu Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer.

ḳ. 77b/08

ḳ.+ları 122a/05, 153b/01

ḳ.+ların 77a/07, 175b/09

ḳ.+larınuñ 63b/04

ḳ.+ñ 77b/09

ḳ.+ñdur 77b/09
ḳ.+sı 173b/14
ḳ.+sı (bābı'z-zeyn ḳapusı) 169a/15
ḳ.+sın 95b/08, 95b/12, 109a/01
ḳ.+sına 41b/15, 122a/07
ḳ.+sında 24b/10
ḳ.+sını 177a/15
ḳ.+ya 180b/03, 185a/09
ḳ.+yı 88b/02, 153a/07, 177b/01, 178a/03, 178a/04
[=24]

ḳapucı Osmanlı sarayında kapıcıların amiri durumunda olan kimse.
ḳ. başı 12b/08, 12b/14
ḳ. başı ile 14b/01
[=3]

ḳapudan İtal. Osmanlı bahriyesinde kaptanıderyadan sonra gelen amirale verilen ünvan; kaptan, reis.
ḳ. 7b/08, 14b/03, 25b/07, 35b/03, 42b/03, 48a/12, 69a/14, 81a/07, 88a/11, 119a/01, 196a/15
ḳ. ('Alī ḳapudan) 17a/04, 17a/11, 17a/15, 18a/04
ḳ. (Fettāḥ ḳapudan) 32a/07
ḳ. (Ḫayre'd-dīn ḳapudan) 68b/13, 76a/12
ḳ. (Ḳırando ḳapudan) 119a/02, 121b/01, 122a/01, 124a/04, 129a/01
ḳ. (Oruç ḳapudan) 28a/06, 30b/06, 68b/14
ḳ. (Sinān ḳapudan) 194b/07
ḳ. baba 17a/09, 58b/11, 59a/12
ḳ.+dan (Ḳırando ḳapudan) 127b/07
ḳ. eyle- 18b/01
ḳ.+ı 8b/09, 15b/14, 17a/04, 118b/15, 121a/09, 196b/05
ḳ.+ı (Ḳırando ḳapudan) 119a/11, 124a/05
ḳ.+ı (Sinān ḳapudan) 196a/13
ḳ.+ı-idi 16a/07
ḳ.+ı ile 13a/04
ḳ.+ın 50b/15
ḳ.+ki (Ḳırando ḳapudan) 126b/09
ḳ.+lar 7b/08, 8a/03, 8a/14, 12a/13, 16a/03, 20a/03, 28b/07, 29a/02, 29a/06, 33b/07, 34a/05, 35b/01, 124b/12, 128b/06, 136a/04, 193b/01
ḳ.+lara 124b/07, 125b/03
ḳ.+ları 12a/04, 19b/09, 119a/09, 125b/06, 126a/01, 127b/10, 128a/15
ḳ.+larımuza 58b/13
ḳ.+ların 51a/07, 51b/12
ḳ.+larına 124b/05, 125b/08, 130a/07
ḳ.+larınuñ 12a/15, 126a/14, 142a/04
ḳ.+larıñuzı 128a/10
ḳ.+laruñ 28b/09, 29a/04, 55a/04, 124b/10, 125b/02, 126a/02, 127a/15, 128b/01
ḳ. paşa 31a/03, 84a/13, 84b/10
ḳ.+uñ 16a/02, 119a/01
ḳ.+uñ (Kemāl ḳapudan) 63a/15
ḳ.+uñ (Ḳırando ḳapudan) 121b/04, 127a/05
ḳ.+uñ (Oruç ḳapudan) 28b/05
k.+uñ (Yaḥyā ḳapudan) 28b/05
[=98]

ḳapudana Kaptan Paşa'nın bindiği tekne; tersane kahyası.
ḳ.+da 51a/08
ḳ.+nuñ 51a/12
ḳ.+sı 50a/08
ḳ.+sın 50b/01
ḳ.+sına 40a/04
ḳ.+sınuñ 50a/13, 50b/10
[=7]
kār Far. Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.
k. (āḫir-i kār) 19a/14, 93a/13, 110b/02
k.+ımuz 182a/02
k. u kisb 17b/14
k.+um 142b/10, 143b/15
[=7]
ḳar- Karıştırmak, birbirine katmak.
ḳ.-maġa 42b/01
ḳ.-mamıza 174b/15
[=2]
ḳa'r Ar. Deniz, kuyu vb. şeylerin dibi, dip; derinlik.
ḳ. u deryā 127b/06
[=1]
ḳara En koyu renk; siyah, ak, beyaz karşıtı.
ḳ. 24a/11, 30a/09, 164b/07, 166b/06, 168b/13
ḳ. eyle- 90a/04
ḳ. ḳuş gibi 75b/05
ḳ.+ları 31a/10
ḳ. ol- 90a/03, 172a/02
ḳ. parṭal 96b/07, 96b/09
ḳ.-rmış 42b/05
ḳ.+sı 171b/11
ḳ. yüzlü 171b/09, 172a/07, 172a/15, 172b/03
[=18]
2. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü; toprak.
ḳ.+da 31b/01, 31b/04, 74a/01, 74a/08, 200a/10
ḳ.+dan 41a/08, 48a/15, 80b/08, 100a/02, 113b/11, 143a/08
ḳ.+ya 46a/15, 61a/03, 76b/04, 80b/11, 88a/07, 88b/06, 116a/02, 193b/11
ḳ.+ya çık- 88b/05
[=20]
3. Kötü, uğursuz, sıkıntılı olan.
ḳ. 5b/13, 19a/03, 19a/07, 46b/07, 118a/08, 119b/10
ḳ. eyle- 121a/12
ḳ. ḫaber 90a/05
ḳ. ol- 117b/13, 119b/07, 120a/08
[=11]
4. Esmer olan.
ḳ. idi 146b/09
ḳ.+ları 170b/06
ḳ.+ları (Neccārī ḳaraları) 146a/02
ḳ.+larıñ 146a/10
ḳ.+laruñ 146a/04, 146b/07
[=6]
Ḳara Ḫasan Barbaros Hayreddin Paşa'nın oğlu, Cezayir beylerbeyi.
Ḳ. 168b/07, 170b/01, 170b/06, 170b/08, 171a/04, 171a/07, 171a/15, 171b/01, 172b/10,

199a/05, 199a/13, 199b/12, 200a/07
Ḳ.+a 170b/10, 199b/08
Ḳ.+dan 185b/04
Ḳ.+ı 199a/01, 200a/01, 200a/03
Ḳ. ile 172a/09, 199b/07
Ḳ. isem 199b/03
Ḳ.+uñ 171b/11, 172a/05, 199b/09
[=25]

ḳaralıḳ Kara olma durumu, siyahlık.
ḳ.+ı (ḳaralıġı) 40b/01, 119a/05
[=2]

ḳaranfil Far. Kırmızı, pembe, alaca ve çeşitli renklerde çiçekler açan, düğüm düğüm ince saplı otsu süs bitkisi.
ḳ. 96b/15
[=1]

ḳarañluḳ Işıklı olmama durumu.
ḳ. (ẓulumāṭ u ḳarañluḳ ol-) 88b/09
[=1]

ḳarār Ar. Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.
ḳ. 41b/08
ḳ. (ḳavl u ḳarār) 46a/13, 125a/06, 153b/07
ḳ. (ḳavl u ḳarār eyle-) 34a/04, 77b/06, 113b/15, 155a/07, 174a/07, 182b/02
ḳ.+da 50a/10
ḳ. eyle- 92b/07, 146b/13
ḳ. it- 29a/07
ḳ.+ları 170b/04
ḳ. üzre (ḳavl u ḳarār) 33a/07, 50a/05, 74a/14, 116a/08, 122a/08
[=20]

ḳarārsuz Karar veremeyen, ne yapacağını bir türlü kestiremeyen, müteredditkimse.
ḳ. 34b/09
[=1]

ḳaravul Güvenliği sağlamak, nöbet tutmak, düşmanın ani baskınlarına karşı uyanık olmak gibi amaçlarla dolaştırılan piyade ve süvari askeri, nöbetçi, gözcü.
ḳ. 46a/15
[=1]

ḳarı Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, zevce.
ḳ. 169b/03
ḳ. (ḳoca ḳarı) 15a/14
ḳ. ile (ḳoca ḳarı) 15a/13
[=3]

ḳarıcuḳ İhtiyar kadın.
ḳ. (ḳoca ḳarıcuḳ) 14b/15, 15a/02, 15a/07
ḳ.+a (ḳoca ḳarıcuġa) 15a/11, 17a/01
ḳ.+ları 52b/15
ḳ.+uñ (ḳarıcuġuñ) 15b/03
[=7]

ḳarıl- Karışmak.
ḳ.-dı 164b/15
ḳ.-maḳ-ıla (ḳarılmaġ-ıla) 165a/05
[=2]

ḳarınca Toprağın içinde toplu halde yaşayan ve birçok çeşidi bulunan, zar kanatlı eklem bacaklı böcek türü.
ḳ. 53a/13

ḳ.+lar 53a/14
[=2]
ḳarındaş Kardeş.
ḳ. 22a/09, 27a/04, 32b/15, 37b/04, 40a/15, 40b/05, 43a/13, 44a/02, 44a/09, 49b/13, 51b/03, 52a/06, 56a/13, 59a/08, 59a/10, 60a/02, 75b/04, 78a/05, 78a/07, 98a/04, 99b/04, 140a/13, 146a/07
ḳ. gibi 139b/13
ḳ.+ı 5b/07, 5b/10, 5b/14, 6a/09, 9a/01, 18a/01, 26a/08, 26a/08, 26b/15, 27a/03, 30b/14, 32b/06, 32b/14, 35b/11, 36a/04, 37b/08, 40a/13, 42a/03, 42a/09, 42b/11, 43b/01, 43b/15, 44a/13, 49b/12, 52a/05, 55b/13, 56a/11, 56b/04, 60a/02, 64a/03, 68a/04, 70a/11, 75b/03, 76a/03, 76a/14, 78a/02, 78a/03, 80b/06, 80b/10, 86b/04, 90a/09, 90a/12, 91b/08, 92a/10, 92a/13, 93a/11, 93b/05, 93b/08, 94a/04, 94b/03, 94b/07, 95b/05, 98a/01, 98b/04, 99a/13, 99b/02, 101a/01, 101a/07, 103a/03, 104b/10, 107a/07, 107a/14, 109b/14, 110a/03, 113a/03, 140b/06, 142b/06, 143b/01, 143b/04, 144b/07, 147a/15, 151a/03, 151a/07, 151b/02, 151b/06, 152a/03, 154b/14
ḳ.+ı-y-ıla 82a/06
ḳ.+ı ile 113b/08
ḳ.+ımuñ 23a/09
ḳ.+ımuz 21b/15, 82a/07, 145a/02
ḳ.+ımuzla 177b/08
ḳ.+ın 32b/08, 83b/01
ḳ.+ına 43a/12, 91a/12
ḳ.+ından 42b/14, 149b/13
ḳ.+ınuñ 17b/07, 42b/03, 52a/03, 82a/03, 82a/13, 143a/04, 144b/15, 148b/11
ḳ. imiş 38b/13
ḳ. ki 114a/15
ḳ.+lar 49a/11, 140a/01, 173a/02, 174b/03, 186a/03
ḳ.+lar gibi 36b/14, 92b/10
ḳ.+lara 59a/03
ḳ.+ları 27b/05, 32b/10, 55b/04, 55b/09, 56a/12, 56b/10, 82a/01, 83b/03, 89a/13, 93a/01, 98a/02, 145b/08, 155a/11, 155b/04
ḳ.+ları gibi 38b/02
ḳ.+ları ile 94a/15
ḳ.+larımuz 67b/08
ḳ.+larımuzdan 41b/03, 66b/10, 71a/07
ḳ.+larımuzı 16b/06, 53b/08, 90a/07, 92b/02
ḳ.+ların 92b/05
ḳ.+larına 27a/10, 89b/03, 145a/14
ḳ.+larınuñ 27a/10, 27b/06, 113a/14, 113b/10, 144b/10, 144b/13
ḳ.+larıñuzdan 96b/01
ḳ.+laruñ 3b/09, 145a/09
ḳ.+laruz 146a/05, 162b/06
ḳ.+um 6a/14, 21b/10, 56a/15, 80a/15, 82a/15, 84a/01, 100a/11, 100a/15,

100b/04, 101b/03, 107a/10, 145b/01, 156a/09, 163b/08, 181a/11

ḳ.+umı 10a/06, 22a/10

ḳ.+umuñ 43b/04, 44a/08

ḳ.+uñ 3a/10, 6b/04, 10a/04, 10b/15, 44a/03, 56a/05, 114b/04, 148b/04

ḳ.+uñ gibi 157a/04

[=199]

ḳarındaşcuḳ Kardeşçik.

ḳ.+umı (ḳarındaşcuġumı) 6b/11

[=1]

ḳarındaşlıḳ Kardeş olma durumu; karındaşlık, uhuvvet.

ḳ. 7a/01

ḳ.+ı (ḳarındaşlıġı) 26b/11

ḳ.+um (ḳarındaşlıġum) 161b/06

[=3]

ḳarış- 1. Müdahale etmek.

ḳ.-ma (!) 22a/05

[=1]

2. Araya girmek.

ḳ.-dı 32a/01

[=1]

3. Dövüşmek.

ḳ.-dı 109a/09

[=1]

ḳarışıḳ Bk. **ḳarışuḳ**

ḳ. 41b/01, 116b/14

ḳ.+dur 33a/01

[=3]

ḳarışuḳ Farklı nitelikteki şeylerden oluşmuş; düzeni bozulmuş. Krş. **ḳarışıḳ**

ḳ. 50b/07

[=1]

ḳarīb Ar. (Zaman ve yer bakımından) Yakın.

ḳ. 12b/08, 24b/12, 39a/12, 94a/05

ḳ.+dür 11b/11, 184a/03

ḳ. idi 169a/08

ḳ. ol- 59b/07, 137b/07, 138a/05, 166b/11, 193b/10

[=12]

ḳarmaḳarış Çok karışık.

ḳ. ol- 164a/04

[=1]

ḳarşu 1. Bulunulan yerin ön ilerisinde olan.

ḳ.+sında 31a/15

[=1]

2. Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi.

ḳ.+sında 43b/13

[=1]

3. -e doğru, -e karşı.

ḳ. 92a/11, 96a/14

[=2]

4. Ters düşme.

ḳ. çıḳ- 174a/01

[=1]

ḳarşula- Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak; istikbal etmek.

ḳ.-maġa 161b/07

ḳ.-maḳ 77a/08

ḳ.-yup 26a/09, 67b/13, 98a/03, 102b/09, 161a/05, 192a/01

[=8]

ḳarşulıḳ Verilen cevap.

ḳ.+ına (ḳarşulığına) 145b/14

[=1]

ḳarṭal-ḫāne Donanma üssü.

ḳ.+den 87a/02

ḳ.+ye 117b/11

[=2]

ḳasāvet Ar. Üzüntü, gam, keder, tasa.

ḳ. (ġam u ḳasāvet ol-) 113a/05

ḳ. çek- 60b/10, 187a/07

ḳ.+lerin 16a/01

ḳ. ol- 16a/01

ḳ. üzre 108a/13

[=6]

ḳaṣd Ar. Niyet, istek, amaç, gaye; kötü niyet.

ḳ.+ı 89b/12

ḳ.-ı kāfir 23b/11, 87b/13, 116b/12

ḳ.-ı kāfir birle 47b/10, 71b/14, 80b/08, 112a/03

ḳ.+ın 159a/08

ḳ.+ına 41a/04, 142a/01

ḳ.+ında 174b/13

ḳ. it- 182a/08

[=13]

ḳasem Ar. Yemin, ant.

ḳ. eyle- 18a/10

[=1]

ḳāṣir Ar. Kısa, kusurlu.

ḳ.+dur 40b/07

ḳ.+ınca (‘aḳl-ı ḳāṣir) 52a/03

[=2]

ḳaṣṣāb Ar. Koyun, kuzu, sığır, dana gibi eti yenecek dört ayaklı hayvanları kesen veya kesilmiş hayvanları parçalayarak satan kimse.

ḳ.+uñ 179b/12

[=1]

ḳaşmer Ar. Maskara, muzip kimse, soytarı.

ḳ. 197a/08

[=1]

ḳaṭ (Sayı sıfatları ile) Defa, kere, derece.

ḳ. 51b/11, 64b/08, 66b/01, 136a/15, 137a/07, 179b/04

[=6]

ḳat Makam.

ḳ.+ına 9b/10

ḳ.+ında 4a/01, 27b/14, 58b/01, 64a/12, 91a/10

ḳ.+uñda 18b/04

[=7]

ḳat- Birlikte göndermek.

ḳ.-up 47b/15, 96a/13

[=2]

ḳaṭ‘ Ar. Kateden, kesen, kesici.

ḳ. eyle- 18b/06, 184a/10

ḳ. it- 28b/06, 120a/05, 174a/11, 175b/10, 193a/05

ḳ.-ı kelām eyle- 87b/01, 94a/01, 97b/04

[=10]

Ḳaṭalan İspanya’nın kuzeydoğusu ile Fransa’nın güneyinde, Akdeniz sahil şeridine bitişik coğrafyada yaşayan Latin kökenli halk.

Ḳ. banduraları 76b/08

[=1]

ḳatı İnce duygulara karşı duyarlılığı olmayan, duygusuz, hoş görüsüz, müsamahasız.

ḳ. 97b/08, 146a/01, 149b/12, 164b/07, 165a/03, 183b/14, 184a/06, 187b/06, 197a/02

[=9]

ḳāṭı‘ Ar. Durduran, kesen, son veren.

ḳ. (naṣṣ-ı ḳāṭı‘) 128a/08

[=1]

ḳatıl- Bir topluluğa dâhil olmak; girmek, katışmak.

ḳ.-dı 109a/10, 164b/15

[=2]

ḳaṭır Erkek eşekle kısrağın çiftleşmesinden doğan, eşekten büyük, kuvvetli, dayanıklı, ağır işlere, dağlık arâziye uygun melez hayvan.

ḳ. 31a/11

[=1]

kātib Ar. Bir resmi dairede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazan, yazıcı.

k.+ine 68b/08

[=1]

ḳātilu’l-küfre Ar. “Küfrü öldüren.” anlamında söz.

ḳ. 67a/01

[=1]

ḳātilü’l-kefere Ar. “Kâfirleri öldüren.” anlamında söz.

ḳ. 56a/05, 123a/04

[=2]

ḳatl Ar. Öldürme, öldürülme.

ḳ.+den 183a/10

ḳ.+dür 125b/11

ḳ.+e 187a/10

ḳ. et- 127b/10

ḳ. eyle- 45a/03, 102a/11, 128a/10, 128a/15, 199a/13

ḳ.+i 100b/10

ḳ. it- 129a/10

ḳ.+leri 178b/04

ḳ.+lerine 183b/11

ḳ. ol- 101b/13, 126b/09, 127a/05, 128b/06, 130a/06

ḳ. olın- 126a/15, 127b/14

[=20]

ḳaṭran Ar. Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.

ḳ. 90b/07

ḳ. (tel ḳaṭran) 62b/06

[=2]

ḳaṭre Ar. Damla.

ḳ. 168b/11, 171b/05

[=2]

ḳavāyid Ar. Kurallar, kaideler.

ḳ. u uṣūl 54b/05

ḳ. uṣūlı 63b/04

[=2]

ḳavīlen- Kavi duruma gelmek, kuvvetlenmek.

ḳ.-mede idi 112b/01

[=1]

ḳavīlendir- Kavi duruma getirmek, kuvvetlendirmek.

ḳ.-üp 79b/09

[=1]

ḳavl Ar. Söz, kelam.

ḳ. 179a/14

ḳ. (eṣṣaḥ-ı ḳavl) 84b/15

ḳ.+de 153a/10, 153a/11

ḳ.+e 88a/15

ḳ.+i 125b/13

ḳ.+i-y-ile 91b/06, 100b/09

ḳ.+ince 35a/06, 57b/03, 84b/13, 125b/09, 177a/12

ḳ. u ḳarār eyle- 34a/04, 46a/13, 77b/06, 113b/15, 153b/07, 155a/07, 174a/07, 182b/02

ḳ. u ḳarār üzre 33a/07, 50a/05, 74a/14, 116a/08, 122a/08, 125a/06

[=27]

ḳavm Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

ḳ.+dür 152b/01

ḳ.+i 54b/09

ḳ.+i (‘Arab ḳavmi) 101a/06

ḳ.+i (Cicel ḳavmi) 76a/09, 188b/07

ḳ.+i (Türk ḳavmi) 157b/14

ḳ.-i ‘Arab 179a/09

ḳ.-i Cezāyir 181a/05

ḳ.-i melā‘īn 16b/12

ḳ.+idür 110b/08

ḳ.+inde (Türk ḳavmi) 179b/07

ḳ.+inüñ (Cicel ḳavmi) 90b/13, 190b/04

[=13]

ḳavuş- Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek.

ḳ.-alım 111b/11, 160b/15

ḳ.-dılar 49b/11, 107a/13

ḳ.-sun 59a/08

ḳ.-up 81a/05

[=6]

ḳavuştur- Kavuşmasını veya kavuşmalarını sağlamak.

ḳ.-alı 65a/08

[=1]

ḳaya Sert ve iri taş kütlesi.

ḳ. 161b/03

[=1]

ḳayd Ar. Yazıya geçirme, yazma, kaydetme işi.

ḳ. it- 149b/03

[=1]

ḳaydır- Sevketmek.

ḳ.-up 112a/11

[=1]

ḳayıḳ Deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan küçük tekne.

ḳ. 31a/06

ḳ.+ı (raḳḳāṣ ḳayığı) 73a/12, 87a/02

ḳ.+ı ile (raḳḳāṣ ḳayığı) 87a/01

ḳ.+ın (ḳayığın) 75a/02

ḳ.+ın (raḳḳāṣ ḳayıġı) 87b/04

ḳ.+ıñuz (ḳayıġıñuz) 132a/03

[=7]

ḳayır- Bk. **ḳayur-**

ḳ.-maḳ 21a/09

ḳ.-up 139b/03

[=2]

ḳāyid Ar. Kumandan, serasker; kılavuz, rehber.

ḳ.+ler 170a/12, 170b/05, 170b/07

ḳ.+lerinden 168b/07

[=4]

ḳāyide Ar. Bir ilim kolunda istenen sonuca varabilmek, doğru sonuç alabilmek için uyulması gereken ve önceden bulunup belirlenmiş olan esaslardan her biri, kural.

ḳ.+müzi 4b/02

[=1]

ḳāyil Ar. Razı olmuş, boyun eğmiş; inanmış, kabul etmiş.

ḳ. 4b/06, 53a/08, 102a/01

ḳ. ol- 11b/12, 48b/02, 71a/13, 83a/14, 125b/04, 146a/04, 146a/10, 157a/12, 196b/09

[=12]

ḳāyim Ar. (Başka birinin veya başka bir şeyin) Yerine geçen, (onun) yerini tutan; ayakta durmak.

ḳ. ol- 55a/06

[=1]

kāyinat Ar. Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlukat, âlem, evren.

k.+ı 115b/11

[=1]

ḳayna- Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak.

ḳ.-r idi 58a/02

ḳ.-yup 46b/13, 70b/01, 190a/14

[=4]

ḳaynat- 1. Kaynamasını sağlamak.

ḳ.-dılar 52b/02

ḳ.-up (ḳaynadup) 52b/08

[=2]

2. Konuşmak.

ḳ.-madan 185b/13

ḳ.-maġa 105a/04

ḳ.-masından 160b/09

ḳ.-mışlar idi 157a/12

[=4]

ḳayu Kaygı, endişe, tasa.

ḳ.+sı 113b/09, 116a/12

ḳ.+sında 88b/14

[=3]

ḳayur- İlgilenip korumak, gözetmek, himaye etmek. Krş. **ḳayır-**

ḳ.-dı 171b/13

ḳ.-duḳlarından 85b/05

[=2]

ḳaz Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bazı türleri göçebe olan, bazı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi.

ḳ. (ördek u ḳaz) 39b/10, 109a/06, 162a/12

ḳ. yumurṭası 88b/11

[=4]

ḳaz- Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak.

ḳ.-ar idi 159a/13

ḳ.-dılar 156a/02

[=2]

ḳażā Ar. Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi

ḳ. 37b/09

ḳ.-ı āsmānī gibi 50b/05, 89a/01

ḳ.-ı āsumānī gibi 155b/09

ḳ.-ı ḳader 5b/08, 9b/03, 113a/11

ḳ.+ya 21a/15, 42a/13, 42b/12, 126b/11

ḳ.-yı āsmānī gibi 24a/02, 40a/03, 75b/13

[=14]

ḳażan İçinde çok miktarda yemek pişirilen veya bir şey kaynatılan büyük ve derin kap.

ḳ.+ına 58a/07, 58a/08

ḳ.+lar 52b/02, 52b/08, 70b/01

ḳ.+lar ile 70b/05

ḳ.+ları 58a/02, 190a/14

ḳ.+laruñ 58a/12

[=9]

ḳazan- Çalışma ile elde etmek.

ḳ.-acaġına 27a/09

ḳ.-duġını 27a/08

[=2]

ḳazdır- Bk. **ḳazdur-**

ḳ.-up 127b/04

ḳ.-ursıñuz 133b/09

[=2]

ḳazdur- Kazma işini yaptırmak. Krş. **ḳazdır-**

ḳ.-urlar 131a/01

[=1]

ḳāżı Bk. **ḳāżī**

ḳ.+ya (ḫuṭbe-i ḳāżı) 81b/03

[=1]

ḳazıl- Oyulmak, hakkedilmek.

ḳ.-up 139a/03

[=1]

ḳāżī Ar. İslam hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur. Krş. **ḳāżı**

ḳ. 197b/14

ḳ.+yi 176a/02

[=2]

ke'ennehu Ar. Sanki, güya o.

k. 168a/07

[=1]

ke'l-iḫvetün Ar. "Kardeşlik" anlamında söz.

k. 190b/01

[=1]

ke'l-iḫvetün vāḥide Ar. "Tek kardeşlik" anlamında söz.

k. 156b/02

[=1]

kebāb Ar. Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.

k. 47a/01, 47b/01

k.+lar 47a/08

k.+lar ki 47b/07

[=4]

kebīr Ar. Büyük, ulu.

k. 181a/11

k.+e (cāmi‘-i kebīr) 180b/12

k.+üñ (cāmi‘-i kebīr) 180b/11

[=3]

kef kef Sık sık ve derin nefes almayı anlatan söz.

k. 129a/08

[=1]

kefe Ar. Terazi gözü, terazi tablası.

k.+sine 43b/06, 43b/06

[=2]

kefere Ar. Kâfirler; Müslüman olmayan unsurlar.

k. 6b/02

k.+lerinde 4b/11

k.+si (İspanyol keferesi) 103b/03

k.+si ile (İspanya keferesi) 150b/14

k.+sine (İspanyol keferesi) 100b/07, 102a/13

k.+sine (Vahrān keferesi) 103b/10

[=7]

kefīf Ar. Kör.

k.+leri 53a/01

[=1]

kefīl Ar. Bir kimsenin borcunu ödememesi durumunda ödemeyi veya yapması gereken şeyi yerine getirmediği takdirde yapmayı üzerine alan kimse.

k. 27a/09

[=1]

kelām Ar. Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade; söyleyiş.

k. (ḥāṣıl-ı kelām) 13a/08, 17b/03, 30a/09, 45a/10, 60a/12, 70a/15, 75b/11, 83a/03, 84b/12, 85a/03, 89a/11, 99a/08, 118a/03, 155b/10, 163a/12, 169b/07, 191a/11, 192a/15

k. (ḫatm-i kelām eyle-) 67b/05, 83b/02, 84b/10

k. (ḫulāṣa-ı kelām) 109a/05, 157b/15, 162a/08

k. (ḫulāṣa-yı kelām) 152b/14

k. (ḳaṭ‘-ı kelām eyle-) 87b/01, 94a/01, 97b/04

k. (netīce-i kelām) 89b/06, 102b/14, 146a/15, 189b/10, 193b/07

k.-ı ḳadīm 133a/01

k.+lar 158b/12

k.+um 4a/01

[=36]

kelb Ar. Köpek.

k.+ñüz ile 84b/07

k.+üñ 199b/02

[=2]

kelek Far. Ham kavun.

k. 150b/09

[=1]

kelepçek Far. Kaçmasını önlemek için suçlu kabul edilen kimsenin bileklerine takılan demir halka.

k. 124b/05

[=1]

kelimāt Ar. Kelimeler, sözler.

k. 158a/01

k. it- 147a/09

[=2]

kelime Ar. Bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük.

k.-i tevḥīd 95b/04

k.-i tevḥīd birle 55a/15

k.+lerine 75a/07

[=3]

kelle Far. Baş, kafa.

k. 17a/06, 112a/10, 120b/11, 153b/01, 167a/10

k. (şirb-i kelle) 101b/12

k.+be-kelle 112b/10

k.-i mencūs 83a/01

k.+leri 112a/12, 127a/15

k.+lerin 120b/07

k.+si 169a/14

k.+si-y-ile 169b/01

k.+sin 102a/04, 164a/09, 183b/05

k.+sinden 77a/15, 153a/04

[=18]

kemāl Ar. En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk; mükemmellik, tamlık.

k.-i ḥiddet 109b/04

k.-i ḳudreti 74a/07

k.-i mertebe 14a/10, 17b/02, 20b/10, 32b/13, 55b/06, 57b/15, 58a/06, 63b/02, 64b/06, 69a/15, 87a/14, 106b/12, 129a/07, 134b/11, 139a/11, 166a/04, 168b/10, 171b/05, 190a/11, 198b/06

k.-i milletü'l-ḳāhire 3a/05

k.+inde (vüs'at-ı kemāl) 11a/03

[=24]

Kemāl ḳapudan II. Bayezid döneminin Türk denizcisi.

K.+uñ 63a/15

[=1]

kemālāt Ar. Sahip olunan manevi hasletler, olgunluklar.

k.+uñ 99b/05

k.+uñuzdandur 134b/13

[=2]

kemer Far. Etek, don, pantolon gibi giyeceklerin beli saracak şekilde yapılmış kısmı; eskiden üstte taşınan altınları yerleştirmeye mahsus, sıra sıra gözleri bulunan meşin kuşak.

k.+inde 19a/08

k.+leri 53a/10

k.+lerine 192b/10

[=3]

kemḫā Far. Düz veya desenli dokunan makbul eski bir ipek kumaş çeşidi, havsız kadife.

k. 36b/06

[=1]

kemlik Kötülük.

k. 143b/15

k. eyle- 159a/07

[=2]

kemük İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücudun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı.

k. 42b/05

[=1]

kenār Far. Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı.

k.+larında 130b/08

[=1]

kend Şehir.

k. 19a/13

[=1]

kendi Bk. **kendü**

k. 3b/08, 6a/12, 7a/04, 9b/04, 11b/12, 12b/12, 13b/01, 16a/05, 17a/15, 17b/14, 18a/15, 19a/09, 19b/14, 20b/05, 21b/05, 22a/15, 22b/15, 23a/07, 27b/06, 32a/14, 36a/03, 36a/10, 41b/11, 42a/05, 43b/02, 43b/05, 43b/06, 44a/01, 44b/06, 51a/01, 53a/12, 53a/15, 54a/01, 59a/15, 59b/05, 61a/10, 63a/13, 63b/15, 64b/04, 65a/04, 66a/08, 66a/10, 68a/07, 69b/05, 70a/10, 70b/07, 76b/02, 76b/11, 76b/15, 77b/09, 83b/09, 86b/08, 88b/13, 91b/14, 95a/07, 97a/06, 98b/11, 98b/12, 99a/03, 102a/06, 104b/08, 108b/05, 112a/02, 116b/11, 119a/11, 119a/13, 119a/14, 119b/01, 119b/11, 123a/06, 124a/10, 125b/01, 130a/08, 132b/13, 133b/06, 134b/13, 135b/08, 136b/04, 147b/06, 148b/06, 150b/03, 151b/11, 153a/07, 153a/11, 153b/12, 156a/15, 156b/01, 161b/01, 162b/05, 170a/12, 176a/14, 176b/15, 177a/07, 178b/01, 178b/07, 178b/08, 178b/09, 181a/08, 181a/13, 184b/05, 184b/10, 184b/14, 185b/05, 188a/06, 188a/15, 189a/04, 189a/04, 189a/11, 189a/12, 192b/13, 195a/02, 196a/15, 198a/11, 198b/13, 198b/15, 200a/02, 200a/13, 200b/01

k. ile 90a/12

k.+leri 29b/11, 34a/07, 60a/13, 66b/06, 71b/04, 71b/09, 76b/02, 76b/07, 87b/04, 91b/10, 97b/09, 119b/12

k.+lerinden 96b/12

k.+lerine 34b/05

k.+lerinüñ 95a/10

k.+me 10b/02, 105a/08

k.+n 20b/06

k.+nden 122a/03

k.+nüñ 140b/10, 184b/11

k.+ñ 184a/115

k.+ñe 110a/08, 128a/07

k.+ñi 101b/03, 123a/07

k.+ñüz 83a/10

k.+si 23a/03, 80b/12, 88a/10, 91a/13, 122b/10, 140a/03, 144a/13, 163a/10

k.+y-ile 57a/01

[=155]

kendü Kişinin öz varlığı, zâtı; iyelik eki almış kelimelerin önüne geldiğinde sıfat gibi kullanılır ve anlamı pekiştirir. Krş. **kendi**

k. 3b/10, 6a/02, 9a/15, 29a/09, 47b/06, 54b/08, 74b/15, 81a/02, 92b/05,

103b/12, 130b/11, 144a/08, 147b/02, 160a/06, 185a/03
k.+leri 103b/09
k.+lerin 4b/01, 13b/03, 39b/06, 120a/11, 155b/07, 165a/14, 177b/01, 183a/01
k.+lerinden 47a/10
k.+lerine 49a/13, 55a/11, 157a/11, 165a/09
k.+lerinüñ 3a/01, 61b/12, 70b/08, 70b/12
k.+lerinüñ idi 57a/14
k.+leriyile 3b/08
k.+m 22a/13
k.+ñ 197a/14
k.+ñden 121b/09
k.+ñi 162b/01
k.+si 17b/09, 20a/12, 20a/14, 20b/08, 99b/14, 112a/05, 119a/12, 163a/08
k.+sin 14b/12, 57a/02, 113a/05, 185a/13
k.+sinden 132a/11
k.+sine 6a/02, 6b/01, 9a/15, 11a/12, 54b/02, 68a/03, 68a/05, 103a/07, 103b/12, 121a/10, 130b/11, 147b/02, 160a/06, 185a/04
k.+ye 50a/14, 195b/09
k.+yi 186a/01, 198a/02
[=70]

kendülik Bir nesnenin varlığını veya tözünü oluşturan şey.
k.+inden (kendüliginden) 150b/01, 192b/13
[=2]

kerāmet Ar. Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, harikulade hâl.
k.+i 123b/05
[=1]

kerāste Far. Tomrukların cins ve kalitelerine göre belli ölçülerde boylamasına biçilmesinden elde edilen, marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odun.
k. 18b/12, 18b/15, 28a/11, 62b/03, 90b/07, 190b/12
k.+lerinden 189b/14
k.+si 18b/06, 190b/14
k.+sinden 190b/12
k.+yi 18b/07, 18b/10, 193a/04
[=13]

kerem Ar. Ruh asaletinin gereği olan cömertlik, alicenaplık; merhamet, ihsan.
k. evi 65a/08
k.+idür 86b/09
k. ile 198b/03
k. u luṭf eyle- 187b/08
k.+üñdür (faẓl u kerem) 69b/13
[=5]

Kerpe Ege Denizi'nin güneyinde, Rodos ve Girit adalarının arasında bulunan ada.
K. 27a/12
[=1]

kerre Ar. Defa, kez, sefer.

k. 13a/08, 27a/02, 38a/04, 38a/04, 58a/02, 66a/04, 68a/09, 68a/11, 68b/07, 153b/14, 154b/03, 158a/05, 158b/04, 166a/15

[=14]

kertel Bir ağırlık ölçüsü.

k. 78a/12

[=1]

kes- 1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak; katetmek.

k.-di 91b/03

k.-diler 43b/11

k.-elim 157b/10

k.-elüm 114a/04

k.-er idi 196b/09

k.-erdüm 98b/12

k.-meden 43b/09

k.-medin 43b/04

k.-mesün 91a/10

k.-üp 164a/09, 164b/05

[=11]

2. Görev vermek, kararlaştırmak.

k.-di 74a/12

k.-er 10a/04

k.-üp 45a/03

[=3]

3. Azaltmak.

k.-meyesiz 54a/10

k.-üp 166a/11

[=2]

kesb Ar. Kazanma, çalışarak kazanma.

k. eyle- 3b/13, 30b/04, 83b/04, 143b/03

k. it- 61b/03, 85a/06

[=6]

kesdür- Kesme işini yaptırmak.

k.-mege 42b/06, 137b/13

[=2]

kese Far. Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba.

k.+lerine 58a/11

[=1]

kesil- 1. Kesme işi yapılmak; katolunmak.

k.-mez 183b/01

k.-mezse 42b/04

k.-üp 37b/11, 43b/12

[=4]

2. Zaman geçmek.

k.-meyüp 93b/14

[=1]

3. Aşmak.

k.-miş idi 99b/11

[=1]

4. Bitkin duruma gelmek, gücü, takati kalmamak, çok yorulmak.

k.-üp 113a/07

[=1]

5. Öldürülmek.

k.-mişdür 173a/06

[=1]

kesim Bölüm, kısım.

k. 83a/01, 96a/05

k.-i yürek 139a/13

k.-i zemīn 117a/01

[=4]

keşīr Ar. Çok, bol.

k. 3a/13

k.+dür 126a/10

[=2]

keşīrü'l-'iyāl Ar. "Çok çocuklu olma." anlamında söz.

k. 176b/06

[=1]

keskin İyi kesen, çok kesici; çok tesirli.

k. 122a/03

k. eyle- 64a/08

[=2]

kesmān Fırsat.

k.+ımuza 33a/03

[=1]

kestür- Kesme işini yaptırmak.

k.-üp 164b/14

[=1]

keşān Far. Çeken, çeke çeke zorla götüren.

k.-be-keşān 183a/02

[=1]

keşf Ar. Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma.

k.-i rāz et- 188a/03

[=1]

keşīş Far. Manastırda münzevi bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş Hristiyan papazı, karabaş.

k. ṭaġı 35a/06

[=1]

ketḫudā Far. Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kahya.

k. 81a/09

k. (İskender ketḫudā) 109b/14

k. ile (İskender ketḫudā) 107a/15

k.+yı 81a/12, 81a/15

k.+yı (İskender ketḫudā) 107a/08

[=6]

ketm Ar. Saklama, gizli tutma, göstermeme.

k. et- 119b/04

k.+i 1b/05

k. it- 171a/05

[=3]

keyf Ar. Sağlık, sıhhat, afiyet; ferahlık, rahatlık.

k.+e 161b/08

k.+in 131a/10

k.+ler 28a/05, 131b/01

[=4]

keyfe müttefiḳ Ar. "Karşılıklı olarak anlaşılma." anlamında söz.

k. 31b/08, 194b/09

[=1]

keyfiyyet Ar. Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hal, nasıl ve ne türlü olduğu, varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum, vasıf, nitelik.

k. u aḥvāl 178a/15

[=1]

kez Defa, kere, sefer.

k. 38a/05

[=1]

keẕālik Ar. Bu da öyle, yine öyle, keza.

k. 29a/05, 55b/04, 65b/11, 69a/10, 183a/06

[=5]

keẕb Ar. Yalan, aldatma.

k. eyle- 10a/13

k. u bühtān ol- 176b/04

[=2]

keẕẓāb Ar. Çok yalan söyleyen kimse, çok yalancı.

k.+dur 197b/13

[=1]

ḳıble Ar. Güneyden esen rüzgâr.

ḳ. 52a/09

[=1]

Kıbruz Akdeniz'in doğusunda ve İskenderun körfezi ağzında yer alan büyük ada.

K. 83b/14

K. semtine ṭoġru 84a/07

K. üzerleri 29b/13

[=3]

ḳıç Vücudun gerisi, kuyruk sokumu bölgesi; deniz araçlarında arka taraf.

ḳ. 70a/06, 195a/13

ḳ.+a 48a/08

ḳ.+dan 50b/08

ḳ.+ına 36a/09, 76b/08

ḳ.+ından 194a/05

ḳ.+ları 65a/11

[=8]

ḳıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

ḳ. 167a/01

ḳ.+uñ 59a/13

[=1]

ḳıl- Etmek, eylemek, yapmak; (Namaz için) eda etmek, yerine getirmek.

ḳ.-aruz 67b/01

ḳ.-dılar 94a/10, 109a/09

ḳ.-duḳların 45a/08

ḳ.-dum 10b/01

ḳ.-ıcaḳ 76b/02

ḳ.-ıvire 58b/06, 91a/12, 176a/07, 188a/08

ḳ.-maġa 67a/14

ḳ.-maḳlıġa 106a/02

ḳ.-mış idi 85b/11

ḳ.-up 45a/04, 122b/07, 184a/07

[=16]

ḥavāle ḳıl- 10b/01

ḫayr ḳıl- 176a/07

ḥāżır u müḥeyyā ḳıl- 85b/11

namāz ḳıl- 45a/04, 45a/08, 67a/14, 67b/01, 184a/07

rūzī ḳıl- 58b/06, 91a/12, 188a/08

ser-fürū ḳıl- 94a/10

şürū' ḳıl- 109a/09

vefā ḳıl- 106a/02

[=14]

ḳılıç Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

ḳ. 65b/04, 69a/08, 89a/12, 96a/06, 109b/07, 117a/04, 136b/06, 141a/06, 143a/13, 152b/13, 155b/10, 169a/12, 173a/05, 179b/10, 180a/10

ḳ. (dāl-ı ḳılıç ol-) 116b/08

ḳ.+dan 117a/15, 144b/02, 152b/15, 155b/13, 174a/07
ḳ.+ı (ḳılıcı) 136b/14, 142a/10
ḳ.+ın 69b/14
ḳ.+ıñuz 100b/12
ḳ. idi 179a/13
ḳ.+lar 72a/04, 109a/12
ḳ.+ları 64a/14, 91a/10
ḳ.+ların 64a/07, 65b/10
ḳ.+ur- 77a/15, 109b/01
[=34]

ḳımılda- Harekete geçmek, kalkmaya davranmak.
ḳ.-maġa 26a/06
[=1]

ḳır- 1. Vurmak, öldürmek, parçalamak.
ḳ.-a 41b/15, 41b/15
ḳ.-acaḳlardur 181a/03
ḳ.-acaḳsın 114b/06
ḳ.-arlardı 109b/05
ḳ.-aruz 111a/02
ḳ.-asın 83b/01
ḳ.-dı 146b/07
ḳ.-dılar 91b/15, 92a/03, 96a/07, 120b/04
ḳ.-ılup-da 110b/12
ḳ.-maġa 85b/03, 89a/06, 89a/07, 174a/09
ḳ.-salar 182a/14
ḳ.-up 74a/02, 99a/15, 106b/09, 110a/10, 114b/01, 142a/02, 175b/10
[=25]
2. İncitmek.
ḳ.-duḳlarına 184a/01
[=1]

ḳırā'at Ar. Okumak işi, okuma.
ḳ. eyle- 30b/03, 64a/01, 68a/12, 82a/15, 134b/11, 157a/03
ḳ. it- 3b/05, 105a/15
ḳ. olın- 69a/05, 98a/15, 138b/13, 155a/01
[=12]

ḳıral Bütün yetkileri elinde bulunduran devlet başkanı.
ḳ.+a 78b/13, 93a/15
ḳ.+dan 78b/14
ḳ.+uñ 87a/04
[=4]

ḳırān Ar. Yakınlaşma, bir araya gelme.
ḳ.-ı naḥs 169a/03, 169a/07, 171b/06
ḳ.-ı sā'at 171b/07
ḳ.-ı sa'd 169a/04, 169a/08
[=6]

ḳıran maṣṭor Büyük usta; büyük kaptan.
ḳ.+ı 19b/08, 19b/12, 20b/01, 20b/05
ḳ.+ınuñ 15b/15, 16a/08
[=6]

Ḳırando 16.yy.da İspanya'nın en ünlü denizcilerinden biri; büyük kaptan.
Ḳ. 119a/11, 121a/08, 121b/05, 121b/08, 124a/13, 124b/03, 129a/12, 129a/13, 129b/06
Ḳ. ḳapudan 119a/02, 119a/11, 121b/01, 121b/04, 122a/01, 124a/03, 124a/05, 127a/05, 127b/07, 129a/01
Ḳ. ḳapudan ki 126b/09

Ḳ.+nuñ 121a/13, 121a/14, 122a/09, 127a/09, 127a/13, 127b/03
Ḳ.+yı 129a/03, 129a/05
[=28]

ḳırdır- Öldürmek.
ḳ.-up 18b/10
[=1]

Ḳırıġo Yunan.
Ḳ. 6b/01, 7a/07, 8b/15, 18a/03, 31b/08, 31b/11, 32a/01, 32a/13
Ḳ.+dan 6b/14
Ḳ. kāfir 9a/04, 10a/09
Ḳ. kāfiri 6a/07, 17b/06, 17b/12
Ḳ. ḳızı 5a/07
Ḳ. lisānı 32b/01
Ḳ.+nuñ 18a/09, 32a/11
Ḳ.+ya 6a/13
Ḳ.+yı 6a/12, 59b/01
[=21]

ḳırıl- Ölmek; savaş, bulaşıcı hastalık sebebiyle çok sayıda insan ölmek.
ḳ.-a 112b/03, 112b/03
ḳ.-an 89b/07
ḳ.-dı 89b/07
ḳ.-maġa 185a/03
ḳ.-mışlar idi 112b/03
ḳ.-up 111b/06
ḳ.-ur 105b/15
[=8]

ḳırḳ Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı.
ḳ. 18b/05, 36b/07, 85b/07, 86a/03, 86b/03, 87a/01, 87b/04, 105a/05, 114a/05, 117b/10, 119a/03, 126b/02, 189b/10
ḳ. (otuz ḳırḳ) 71a/06, 106a/06
ḳ. (otuz ḳırḳ biñ) 110a/06
ḳ. (üç yüz ḳırḳ) 112b/04, 112b/15
ḳ. altı biñ 190a/07
ḳ. beş 96b/14
ḳ. biñ 179a/01, 180a/02
ḳ. bir 136a/09
ḳ. elli biñ 163b/12
ḳ.+ımuz 82b/03
[=25]

ḳırḳar Kırk sayısının her birine kırk veya her defasında kırk tane manasına gelen üleştirme şekli.
ḳ. 160b/12
[=1]

Ḳırnata Endülüs'te en uzun süre İslam hâkimiyetinde kalan ve Zîrîler ile Nasrîler'e pâyitahtlık yapan şehir.
Ḳ. 44b/10, 44b/11, 66b/09
Ḳ. ṭaġı 152a/05
[=4]

ḳıs 'alā hāẕā Ar. "Buna benzer" anlamında söz.
ḳ. 54b/06, 150b/13
[=2]

ḳıs- Kapatmak, işitmemek.
ḳ.-up 25b/15
[=1]

ḳışa İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.
ḳ. 31b/07
ḳ.+sı 157b/13

[=2]

ḳısım Bk. **ḳısm**

ḳ. 163b/07

[=1]

ḳısm Ar. Bir bütünün bir bölümü.

ḳ. eyle- 63a/03

ḳ.+ı 152b/01

ḳ.+ı isem 200a/11

ḳ.+ına 98b/14, 126a/11, 129b/14,

ḳ.+ında 141b/05

ḳ.+ından 157b/13

ḳ.+ınuñ 157a/10

[=9]

ḳısmet Ar. Takdir edilmiş olan şey, nasip.

ḳ.+lerimüzdür 75b/04

ḳ.+ümi 184a/10

ḳ.+ümüz 188a/04

ḳ.+üñ 11b/13

[=4]

ḳısraḳ Dişi at.

ḳ. 25b/08, 31a/11, 169b/02, 169b/06

ḳ.+lar 199b/10

[=5]

ḳıṣṣa Ar. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivayet; macera.

ḳ.+dan 55a/08

ḳ.+muz 30b/12, 36a/05, 66b/04, 76a/11, 80b/09, 97b/04, 104b/14, 107a/03, 107b/03, 163a/14

ḳ.+nuñ 129b/02

ḳ.+sı 17b/10, 172a/02, 197b/02

ḳ.+sını 94b/04

ḳ.+yı 22b/13, 27b/07, 38a/02, 49b/08, 50b/04, 70a/15, 75b/11, 79a/04, 85a/03, 99a/08, 107a/11, 112a/11, 112b/09, 123b/13, 127a/03, 134b/05, 135a/10, 137a/09, 138a/11, 141a/07, 146a/15, 146b/06, 148b/03, 155b/10, 161a/12, 162a/08, 164b/14, 166b/04, 170a/05, 179a/09, 180b/10, 185a/01, 188b/03, 190a/10, 193a/05, 194a/05, 196b/12, 197a/08, 198a/15

[=55]

ḳış 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

ḳ. 29a/12, 37a/06, 109b/11, 166b/10

ḳ.+ı 27a/05, 29a/11, 34a/08, 44b/03, 53b/15, 59b/06, 61b/13, 94b/01, 113a/12, 193b/11

[=14]

ḳışla Askerlerin barınması için yapılan büyük bina.

ḳ. 28b/08, 34a/05, 65a/02, 92b/06, 189b/14, 190a/14

ḳ.+lar 29a/06

ḳ.+larına 60b/15

ḳ.+larında 130b/05

ḳ.+sı 58a/01

ḳ.+ya 92b/08

[=11]

ḳışla- Kış mevsimini (belli bir yerde) geçirmek.

ḳ.-(!) 27a/06, 27b/05

ḳ.-dılar 94b/01, 130b/06, 193b/11

ḳ.-maḳ idi 109b/12

ḳ.-maḳdur 54a/01
ḳ.-sun 104a/14
ḳ.-yup 37a/06, 113a/13
[=10]

ḳıṭ'a Ar. Bir kumandanın emrindeki askerî birlik.
ḳ. 24a/06, 24b/14, 27b/01, 38a/01, 44b/06, 45b/08, 60a/12, 170a/11, 196a/05
[=9]

ḳıtāl Ar. Savaş, cenk.
ḳ. 146a/06
ḳ. (ḥarb u ḳıtāl) 165a/02
ḳ. (ḥarb u ḳıtāl eyle-) 49a/13
ḳ.+dur (ḥarb u ḳıtāl) 21a/08
[=4]

ḳıtmīr Ar. En küçük parça, en ufak şey.
ḳ. (naḳīr u ḳıtmīr) 18a/02, 108a/11, 154b/12
[=3]

ḳıyāfet Ar. Bir yer, meslek veya döneme has giyiniş tarzı, kılık.
ḳ.+de 82a/10
ḳ.+inde 154b/13, 159b/14
[=3]

ḳıyāmet Ar. Semavi dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamanı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, ahiret hayatının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman.
ḳ. 185a/05, 185b/12, 199b/05
ḳ.+dür 162a/02
ḳ.+e ḳadar 128a/01
ḳ.+e mi 187b/07
ḳ.+i 167a/11
ḳ.+ler 82b/12
ḳ.+ler ḳop- 78b/09
ḳ. mi 82b/13
ḳ. u aḫīr ol- 88a/14, 111b/10, 115a/09, 118b/05
[=14]

ḳıyās Ar. Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukayese etme.
ḳ.+dan 10a/14, 55b/02, 61b/01, 64a/10, 67a/12, 94a/11, 103a/11, 117a/14, 126b/01, 133a/06, 156b/05, 156b/10, 169b/02, 179b/11, 188b/13, 196b/14
ḳ. et- 41a/01, 171a/15, 181a/03
ḳ. eyle- 10a/08, 35a/15, 49a/10, 69b/04, 77a/01, 124a/08, 126a/03, 129a/07, 139a/15, 149a/08, 178a/01
ḳ. it- 10a/01, 98b/06, 105a/09, 126b/13, 127b/05, 128b/05, 129a/04, 161b/14, 172b/11, 181b/05
ḳ. ol- 195a/10
[=41]

ḳıyı Karanın bir deniz, nehir veya göle bitişik olarak uzanan kısmı, sahil. Krş. **ḳıyu**
ḳ. 62a/11
ḳ.+da 62a/09
ḳ.+dan 41a/07, 42a/05

ḳ.+larına (Pulya ḳıyıları) 23b/15
[=5]

ḳıymet Ar. Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.
ḳ.+de 95b/06
ḳ.+i 125a/13
ḳ.+inden (nışf-ı ḳıymeti) 61a/11
ḳ.+ini 169b/15
[=4]

ḳıyu Bk. **ḳıyı**
ḳ.+larına (Palarma ḳıyuları) 189a/15
ḳ.+larına ṭoġru (Cinova ḳıyularına ṭoġru) 39a/04
[=2]

ḳız Dişi cinsten olan evlat.
ḳ. 4b/12
ḳ. (ḳız oġlan) 61a/12
ḳ. (ḳız oġlan ḳız) 27b/10, 38b/03
ḳ.+a (ḳıza ḳıza) 55b/05
ḳ.+cuġazları 52b/13
ḳ.+ını (Ḳırıġo ḳızı) 5a/07
ḳ. ile (ḳız oġlan ḳız) 61b/08
ḳ. ḳıza 55b/05
ḳ.+ları 45a/06
ḳ.+ları (ḳız oġlan ḳız) 26b/06
ḳ. oġlan ḳız 26b/06, 27b/10, 38b/03, 61a/12
ḳ. oġlan ḳız ile 61b/08
[=16]

ḳızan Çocuk, erkek çocuk, evlat.
ḳ. 169b/03
[=1]

ḳızış- Şiddetlenmek.
ḳ.-up 112a/14
[=1]

ki Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir; özneyi, bazen de bir tümleci kuvvetlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlar.
k. 3b/07, 3b/13, 3b/15, 4a/05, 4b/02, 4b/03, 4b/10, 4b/12, 4b/14, 5a/12, 7b/10, 8a/03, 9a/01, 10b/10, 11a/09, 13a/10, 13b/05, 13b/14, 13b/14, 14a/08, 14a/11, 14a/12, 14a/15, 15a/01, 15a/14, 15b/03, 15b/12, 15b/13, 16a/12, 16b/08, 17a/05, 17b/05, 17b/15, 19a/12, 19b/15, 20b/13, 20b/13, 21a/08, 22a/04, 23a/08, 24a/01, 24a/15, 24b/01, 24b/11, 24b/14, 25a/04, 25a/09, 25a/11, 26a/05, 27a/15, 28a/13, 29b/09, 30a/11, 30a/13, 31b/03, 31b/04, 32a/09, 33a/01, 33b/12, 35a/06, 35a/07, 35a/09, 35b/11, 36a/06, 36a/07, 37a/07, 39a/06, 39b/01, 39b/05, 39b/06, 39b/07, 40a/02, 40b/02, 40b/14, 41a/02, 41a/04, 41a/05, 41a/12, 41b/02, 41b/15, 42b/09, 43a/08, 43a/10, 43a/13, 44a/06, 44b/03, 44b/13, 45a/12, 45a/13, 47a/04, 47a/05, 47a/10, 47b/07, 47b/12, 48a/13, 48b/05, 49a/10, 49a/14, 51a/05, 51a/07, 51a/11, 51b/05, 51b/06, 51b/08, 51b/10, 52a/10, 53b/12,

54a/05, 54b/09, 58a/10, 58b/03, 59b/02, 59b/07, 61a/14, 61b/14, 62a/08, 64b/02, 67a/11, 67b/10, 68b/10, 69a/01, 69b/04, 71b/05, 71b/15, 72a/05, 73b/10, 73b/14, 74a/04, 74b/04, 74b/08, 75b/07, 77a/02, 77a/15, 77b/09, 79b/03, 80a/04, 80b/05, 82b/04, 82b/04, 82b/07, 82b/11, 83b/13, 86a/07, 86a/08, 86b/11, 87a/06, 87b/03, 88a/01, 88a/02, 88b/09, 89a/12, 89a/13, 90a/13, 92a/03, 92a/07, 92b/01, 93a/04, 93a/10, 93a/12, 93b/08, 93b/10, 94a/09, 94a/14, 95a/08, 95a/09, 95b/04, 95b/11, 96a/04, 96a/06, 96a/07, 96b/10, 97b/08, 98a/11, 98b/02, 98b/15, 99a/07, 99b/01, 101b/07, 104a/11, 104b/02, 104b/14, 105b/03, 106b/04, 106b/13, 108a/02, 109b/01, 111b/02, 111b/12, 112a/08, 112b/13, 113b/10, 114a/01, 114b/08, 115a/07, 115a/09, 115a/13, 115b/13, 116a/05, 116a/06, 116a/06, 116b/10, 116b/15, 117a/05, 117a/07, 117b/03, 117b/09, 118b/09, 119a/02, 119a/03, 119b/02, 119b/06, 120a/06, 121a/08, 121a/11, 121a/14, 121b/14, 122a/01, 122b/13, 123b/08, 125a/07, 125a/11, 126a/03, 126a/14, 126b/01, 126b/04, 126b/09, 126b/12, 127b/09, 128a/01, 128b/01, 130a/14, 130b/02, 130b/07, 132a/11, 133a/01, 133a/11, 133b/14, 134b/15, 135b/01, 136a/05, 136a/09, 137b/05, 139a/15, 139b/02, 140a/09, 141a/09, 141a/10, 141b/09, 142b/13, 142b/14, 144b/05, 145a/06, 145a/08, 146b/11, 147a/01, 147a/14, 147a/15, 148a/05, 149a/08, 149a/13, 151a/04, 151a/10, 152a/06, 152b/10, 153a/04, 154a/12, 155a/08, 155a/11, 155b/03, 155b/13, 156a/07, 156a/13, 158a/14, 159a/14, 160b/11, 161b/13, 163b/10, 165a/04, 165a/12, 165b/06, 165b/08, 165b/11, 168a/14, 169a/08, 169a/13, 170a/02, 170a/12, 170b/06, 170b/12, 171a/09, 173a/12, 174a/08, 174a/14, 174b/05, 175b/09, 176b/04, 177b/02, 177b/14, 178a/02, 178a/10, 178a/13, 179a/11, 179b/10, 180a/12, 180b/04, 181a/03, 181a/07, 181a/09, 181b/15, 183b/11, 185a/07, 185b/07, 187a/08, 187b/03, 188a/03, 188a/09, 188b/01, 189a/01, 190a/06, 190b/04, 190b/07, 191a/15, 192b/15, 193a/14, 193b/12, 193b/15, 194a/13, 195b/01, 196a/03,

196a/05, 196a/06, 196b/01, 196b/03, 197b/05, 198a/09
k. (aḳardı-ki) 46b/13
k. (aldı-ki) 79a/01, 151a/07
k. (añlaram-ki) 32a/02
k. (aṭlu-ki) 165a/10
k. (bā-ḫuṣūṣ ki) 172a/01
k. (baḳdı-ki) 41b/10, 43b/15, 50a/14, 57a/04, 62b/12, 69a/12, 103a/01, 113a/08, 153a/06, 167a/12, 174a/12
k. (baḳsun-ki) 132a/11
k. (baş-ki) 114b/07
k. (ben-ki) 128a/07
k. (bildi-ki) 10a/09, 11a/12, 31b/11, 56b/15, 75b/02, 99a/06, 159a/04
k. (biledi-ki) 122a/11
k. (bilesin-ki) 21b/15
k. (bilürdi-ki) 127a/13, 167b/10, 168a/04
k. (bin Ḳāżī-ki) 157a/07
k. (bozġunluḳ-ki) 169a/05
k. (bu idi-ki) 29b/01, 140a/08, 153b/10, 168a/07, 170b/11
k. (buyurdı-ki) 180b/08
k. (buyurmış-ki) 68b/09
k. (cevāb-ki) 188a/15
k. (çıḳaralum-ki) 111b/10
k. (çıḳdı-ki) 19a/10
k. (degül-ki) 126a/13
k. (derdi-ki) 173a/11
k. (didi-ki) 171a/12
k. (didüñ-ki) 10b/14
k. (dimiş-ki) 141b/07, 149a/15, 150b/02
k. (dimişsin-ki) 150a/02
k. (dirmiş-ki) 129b/13
k. (dirsin-ki) 198a/05
k. (dise-ki) 199a/15
k. (düzdi-ki) 27b/09
k. (etdi-ki) 171a/15
k. (eydürdi-ki) 11b/01
k. (eyledi-ki) 55b/12, 63a/09, 164a/08, 184b/07
k. (eyledüm-ki) 159a/07
k. (eytdi-ki) 21b/10, 65b/13, 159b/08
k. (eytdi ki) 28a/10
k. (eytmiş-ki) 82a/15
k. (geldi-ki) 58b/08, 78b/14, 97a/08, 127a/11, 141b/15,
k. (gelelim-ki) 150b/08
k. (gelelüm-ki) 98a/14, 160b/13
k. (gelelüm ki) 7a/10
k. (gelmedi-ki) 119b/14
k. (gerekdür-ki) 176b/11
k. (gönderdi-ki) 18b/04, 18b/11, 103b/08, 170b/03
k. (göndermiş-ki) 100b/01
k. (gördi-ki) 31b/09, 122b/01, 165a/09, 184a/11
k. (götürelim-ki) 74a/13
k. (gün-ki) 23a/11
k. (her ḳanda ki) 137a/02
k. (her kim-ki) 10a/12, 24b/03, 43b/03, 53a/04, 141b/10
k. (her ne-ki) 11b/11
k. (her ne ki) 87b/03, 115a/03
k. (her nerede ki) 91a/03
k. (ḥürmet-ki) 69b/12

k. (ışmarladı-ki) 119b/09
k. (iderdi-ki) 126b/14
k. (idi-ki) 12b/06, 12b/11, 37a/14, 66b/08, 75a/04, 75b/07, 110b/01, 114a/09, 115b/01, 118a/06, 120b/10, 120b/12, 166a/02, 167b/01, 181b/05, 18b/01, 199b/01, 200b/01
k. (isterem-ki) 7a/03, 7b/14, 32a/12
k. (ḳaldı-ki) 14b/07, 128a/12, 141a/03, 164a/12, 166a/07
k. (ḳarındaş-ki) 114a/15
k. (ḳoyalum-ki) 88a/13
k. (madem-ki) 172b/11
k. (mesīre-gāh-ki) 47a/06
k. (ne-ki) 169b/14
k. (niçün-ki) 13a/06, 27b/03, 28a/07, 42b/11, 43a/07, 47a/14, 54a/14, 119a/11, 125b/10, 187a/05, 192a/05
k. (ol-ki) 5a/10, 70a/02
k. (olasın-ki) 114a/10, 157b/08
k. (oldı-ki) 30b/15, 41b/04, 42a/11, 67a/09, 79b/04, 118a/04, 153a/05
k. (oldu-ki) 183a/08
k. (olsun-ki) 106b/14, 114a/02, 133b/01, 195a/10
k. (re'īsleri-ki) 189a/03
k. (ṣaçdı-ki) 38a/01
k. (sen-ki) 39a/10, 47a/07, 128a/02, 175b/01
k. (sen ki) 8b/04
k. (sensin-ki) 66b/15, 68b/09, 114a/09, 140a/08, 157b/07, 167b/01
k. (seren-ki) 62b/04
k. (söyledi-ki) 25b/04
k. (söyleyesin-ki) 97a/11
k. (şöyle-ki) 7a/11, 8b/02, 9a/09, 11a/11, 14b/05, 15a/10, 19b/03, 35a/13, 37a/02, 37a/14, 40b/08, 50a/15, 64b/12, 65a/11, 65b/05, 70a/06, 72b/02, 97a/02, 98a/13, 103b/05, 109a/04, 113a/06, 117b/10, 117b/15, 123a/05, 126a/05, 132a/14, 151a/05, 153a/02, 156a/15, 160b/12, 163b/15, 164a/04, 166a/10, 166b/08, 166b/15, 179b/04, 180b/14, 189a/12, 191b/06, 193b/03, 194a/08, 196a/12, 199a/07, 199b/13
k. (tekneleri-ki) 49b/10
k. (tenbīh-ki) 56a/04
k. (ṭuyuldı-ki) 124b/07
k. (uçurdı-ki) 159b/01
k. (umaram-ki) 172a/08
k. (vaḳtā-ki) 164b/08
k. (vardı-ki) 148b/04
k. (yapdı-ki) 193a/07, 193b/08
k. (yazdı-ki) 145b/15
k. (yoldaş-ki) 176b/14
k. (yoldaşlarum-ki) 167b/08
k. (zamān-ki) 17b/06, 66b/05, 139b/07, 144b/05, 157a/07, 197a/12, 197b/03
[=577]
kibriyā Ar. Büyüklük, ululuk, azamet; Allah.

k.+ya (cenāb-ı kibriyā) 14a/04, 97b/06
[=2]

kifāyet Ar. Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma.
k. it- 104a/02
[=1]

ḳīl Ar. Söz, kelam.
ḳ. u ḳāl 43a/01, 186b/10
[=2]

kilāb Ar. Köpekler.
k.+lardan (kilāb bin kilāb) 177a/05
[=1]

kilisā Rum. Hristiyanların ibadet yeri, Hristiyan tapınağı.
k.+lar 45a/02
k.+larına 86a/10
[=2]

kim 1. "Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.
k. 27a/07, 59a/07, 99a/07, 104a/03, 105b/03, 107a/05, 130b/15, 142b/11, 156a/08, 166a/04, 173b/05
k. (her kim) 142a/10, 164a/08, 165b/07, 170a/04
k. (her kim-ki) 10a/12, 24b/03, 43b/03, 53a/04, 141b/10
k.+de ki (her kimde ki) 4b/12
k.+in 118a/09, 118a/10
k.+üñ 154a/12
k.+üñ (her kim) 80a/14
k.+üñdür 8a/08
[=26]

2. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri bağlayan bağlaç; bir cümlenin sonuna getirildiğinde şüphe veya pekiştirme anlatan edat.
k. 1b/05, 1b/13, 2a/03, 2a/06, 2a/09, 2b/06, 3a/09, 3b/05, 3b/06, 3b/13, 4a/07, 4a/09, 4b/02, 4b/04, 4b/15, 55a/08, 62a/02, 63a/07, 66b/15, 69b/09, 69b/09, 73b/13, 79b/02, 79b/10, 79b/14, 86a/11, 86a/13, 86b/03, 93a/08, 104a/11, 104b/03, 105b/14, 106a/03, 117a/02, 117b/05, 152b/13, 160a/09, 124a/11, 133a/04, 139b/07, 155b/10, 158b/09, 159a/01, 162a/07, 166a/01, 173a/15, 178a/01, 192b/10
k. (baḳdı-kim) 20b/02
k. (bolay-kim) 6b/01, 6b/11, 28a/09, 46a/04, 105b/10, 125a/04, 158b/10, 187b/01
k. (bu idi-kim) 160a/13
k. (buldı-kim) 6a/06
k. (dedi-kim) 6b/08
k. (didi-kim) 6b/04, 14b/11
k. (eyledi-kim) 103a/14, 128a/10
k. (eytdi-kim) 21b/03
k. (her-kim) 172b/04
k. (her ḳanda kim) 67a/04
k. (idesin-kim) 3a/15
k. (idi-kim) 76b/10, 123a/13, 126a/11, 126b/06
k. (ne-kim) 2b/15
k. (niçün-kim) 198a/12

k. (ol-kim) 13b/01, 150b/12
k. (olsun-kim) 59a/06
k. (şöyle-kim) 162a/02
[=78]

kimesne Bk. **kimse**
k. 51b/05
k.+dür 176b/06
k. idi 135a/10
k. ile 153a/08
k.+ler 4a/13, 4a/15
k.+yi 170b/02
[=7]

kimi Bahsedilen kimse veya şeylerden yalnız bir kısmını kastetmek için tekrar edilerek kullanılır.
k. 50b/08, 90b/07, 90b/07, 90b/07, 90b/07, 90b/08, 90b/08, 90b/08, 189b/07, 189b/07, 189b/08, 189b/08, 189b/08, 189b/08, 189b/09
k.+nüñ 195b/02, 195b/02, 195b/02
k.+si 50b/08, 124b/15, 125a/01, 173b/08, 173b/09
[=23]

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi. Krş. **kimesne**
k. 9a/04, 13a/08, 13b/14, 36a/06, 40b/15, 41a/14, 42b/10, 58a/04, 60b/03, 127a/13, 142b/01, 179a/11, 192b/12, 198a/10
k.+den 69b/03, 195a/01
k.+dür 176b/03
k. idi 85b/15, 198a/12
k. ile 113a/07
k.+ler 3a/11, 53a/08, 71a/08, 75a/01
k.+nüñ 53a/06, 53a/10, 135a/07, 184b/15, 186b/09, 190b/02
k.+ye 5b/04, 91a/09, 182b/06, 188a/03
k.+ye ki 121b/14
[=35]

kīn Far. Kendisine yapılan bir şeyi hazmedememekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz.
k. 171a/09
[=1]

kirā Ar. Bir şeyin, bir mülkün belli bir ücret karşılığında bir süre için başka birine verilmesi, icar.
k.-ı kübrā 12b/13
[=1]

kiriş Yapılarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılmış yatay destek parçası.
k.+de 175b/04, 175b/08
[=2]

kisb Ar. Kazanma, çalışarak kazanma.
k.+inde (kār u kisb) 17b/14
[=1]

kise Far. Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba.
k. 32b/03, 64b/01
k.+sinden 58a/04
[=3]

kisve Ar. Elbise, üst baş, kılık kıyafet.
k.+sin 133b/02
[=1]

kişi Kadın veya erkeğe verilen genel ad; can, şahıs, şahsiyet, zat, nefer, nüfus.
k. 81a/02, 95a/02, 95a/03, 112b/04, 130a/01, 130a/02, 133a/03, 148b/12, 148b/13, 151a/05
k. (ṭatlu kişi) 13a/08
k. idi 112b/02, 142b/11, 146a/13
k.+nüñ 4a/06, 11a/03, 49a/09, 69b/04, 139a/15, 184a/08
k.+sin 13a/10
k.+ye 48b/05, 160a/09
k.+ye (her kişi) 31b/10
[=24]
kitāb Ar. Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün.
k. 1b/01, 2b/10, 3a/14, 100b/08, 125b/09, 177a/12
k.+ı 3b/05, 3b/12
k. içre 3b/07
k.+uñ 125b/13
[=10]
kiyāset Ar. Uyanıklık, anlayışlılık, akıllılık.
k.+ine (‘aḳl u kiyāset) 134a/14
[=1]
kiẕb Ar. Yalan.
k. et- 166a/01
[=1]
ḳo- Bk. **ḳoy- 1**
ḳ.-(!) 15b/01
ḳ.-dı 66a/04, 68a/10, 68b/08, 123b/06
ḳ.-dılar 11a/10, 12b/02, 48b/14, 61a/02, 62a/07, 70a/11, 75b/13, 94a/08
ḳ.-dılar ki 94a/09
ḳ.-duḳdan ṣoñra 68a/11
ḳ.-madı 194b/03
ḳ.-mayalum 141b/06
ḳ.-mayuz 179a/11
ḳ.-mış idi 161a/15, 170a/12
ḳ.-r mı 98b/06
ḳ.-rlar idi 192b/10
ḳ.-yalar 76a/05
ḳ.-yup 76a/08
[=24]
2. Bk. **ḳoy- 2**
ḳ.-madı 19a/13, 30b/14, 158a/01
ḳ.-madıñuz 19b/15
ḳ.-mam 21a/14
ḳ.-masun 168b/05
ḳ.-mayup 115b/10, 173b/02, 174a/07
[=9]
3. Bk. **ḳoy- 3**
ḳ.-duġuñuz 16a/06
ḳ.-mayup 25a/07
ḳ.-mışumdur 23b/12
[=3]
4. Bk. **ḳoy- 4**
ḳ.-mamışlardur 29b/07
ḳ.-mayuz 27a/07
[=2]
5. Bk. **ḳoy- 5**
ḳ.-dı 57a/14
ḳ.-dılar 106a/06
ḳ.-masun 171a/11

ḳ.-mayasız 54a/03
ḳ.-mayup 147b/05, 183b/10
ḳ.-maz 73a/10
[=7]

ḳoca 1. Yaşlı.
ḳ. ḳarı 15a/14
ḳ. ḳarı ile 15a/13
ḳ. ḳarıcuḳ 14b/15, 15a/02, 15a/07, 15a/11, 15b/02, 17a/01
[=8]
2. Büyük, ulu olan.
ḳ. 131a/02
[=1]
3. Büyük, geniş.
ḳ. 161b/07, 179b/07
[=2]

ḳocuş- Kucaklaşmak, sarılmak.
ḳ.-up 26a/10
[=1]

ḳoġ- Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek; savmak, defetmek, deflemek.
ḳ.-arsıñuz 194b/14
ḳ.-dı 129a/12, 129b/01
ḳ.-duġı 195a/07
ḳ.-duḳlarına 24a/01
ḳ.-duñuzı 194b/14
ḳ.-maġa 39b/15, 50a/08
ḳ.-up 51a/14, 98b/13
[=10]

ḳoġucı Kovma işini yapan.
ḳ. 51b/09
[=1]

ḳoḳ- Koku çıkarmak.
ḳ.-ar 54a/14
[=1]

ḳoḳış- Çürüyüp bozularak kötü bir koku çıkarmak.
ḳ.-up 101a/03
[=1]

ḳol İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm; dal.
ḳ. 89a/09, 89a/09, 89a/09, 112a/10, 162a/01
ḳ.+ı 42b/04
ḳ.+ımuz 108b/01
ḳ.+ın 43b/04
ḳ.+ına 41b/05
ḳ.+ıñuza 154a/04
ḳ.+um 56b/03
ḳ.+uñ 114b/03
[=12]

ḳolay Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen.
ḳ. 126a/10
[=1]

ḳolcuġaz Muhafız.
ḳ.+ı 42a/10, 42b/12, 43b/12, 55b/08
ḳ.+ın 43b/10
[=5]

ḳolla- Korumak, gözetmek.
ḳ.-yaraḳ 82b/04
[=1]

Ḳoloz İyonya Denizi'ndeki dağlık bir Yunan adasıdır.
Ḳ.+a 5b/05
[=1]

ḳolsuz Kolu olmayan.

ḳ. 44a/03

[=1]

ḳoltuḳ Sırtı ve kolları dayayacak yerleri olan büyük sandalye, tek kişilik kanepe.

ḳ.+da 14b/07

[=1]

ḳoman Birlik.

ḳ.+ı-y-ıla 161a/13

[=1]

ḳon- Yolculuk sırasında bir yerde konaklamak, geceyi geçirmek; (Uçucu şey) uçmasına son verip bir yerde durmak.

ḳ.-(!) 116b/09

ḳ.-araḳ 101a/05, 102b/06, 156b/12

ḳ.-dı 39a/04, 66b/03, 88b/04, 123b/06

ḳ.-duḳda 152a/10

ḳ.-up 161a/03

[=9]

ḳonaḳ Büyük, gösterişli ev; araba veya hayvanlarla bir günde alınan yol, bir günlük mesafe.

ḳ. 28a/02, 28b/07, 65a/05, 108a/06, 111a/15, 136a/04, 163a/06

ḳ.+da 108a/05

ḳ.+ı (ḳonaġı) 107a/09

ḳ.+ına (ḳonaġına) 66a/05, 68b/03, 81b/10, 82a/04, 92b/05

ḳ.+ların 29a/04

ḳ.+larına 61a/01, 61b/11, 69a/12, 98a/09

ḳ.+larında 29a/07

[=20]

ḳoncoloz Umacı ve gulyabani gibi çocukları korkutmak için icat edilmiş hayalî varlık.

ḳ.+uñ 113b/04

[=1]

ḳonuḳ Bir eve, bir yere geçici olarak kalmak üzere gelen kimse, misafir.

ḳ. ol- 15a/02

[=1]

ḳonul- Koyma veya konma işi yapılmak.

ḳ.-up 74b/01

[=1]

ḳonuş- Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak.

ḳ.-an 13a/08

ḳ.-mañuz 14a/09

[=2]

ḳop- 1. Gitmek.

ḳ.-dılar ki 5a/12, 161b/13

[=2]

2. Büyük bir olay yaşanmak.

ḳ.-dı 82b/13

ḳ.-up 78b/09, 82b/12, 162a/02, 199b/05

[=5]

ḳıyāmetler ḳop- 78b/09

[=1]

ḳopar- Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak.

ḳ.-dılar 167a/11

ḳ.-ınca 122b/05

ḳ.-maġa 167a/06

[=3]

ḳopul- Kopma işi yapılmak.

ḳ.-up 162a/06

[=1]

ḳopuş Kopmak işi.

ḳ. 161b/13

[=1]

ḳor İyice yanıp ateş hâline gelmiş odun veya kömür parçası.

ḳ. 34b/02

[=1]

ḳorḳu Bir tehlike veya tehlike ihtimali karşısında duyulan ürkütücü duygu.

ḳ. düş- 77a/05

ḳ.+ya düş- 27a/01

[=2]

Ḳorḳud II. Bayezid'in oğlu Osmanlı şehzadesi.

Ḳ. (sulṭān Ḳorḳud) 12b/05, 19a/06, 21a/10, 21b/02, 22b/12, 23a/14

Ḳ.+a (sulṭān Ḳorḳud) 20b/15, 21a/06, 22b/04, 22b/07, 23a/13, 23b/04, 26b/11

Ḳ.+dur (sulṭān Ḳorḳud) 27a/01

Ḳ.+ı 30b/14

Ḳ. ile (sulṭān Ḳorḳud) 23a/05, 26b/15

Ḳ.+uñ (sulṭān Ḳorḳud) 21a/01, 22a/07, 22b/08, 27a/08, 32b/13

[=22]

ḳorḳut- Korkmasına yol açmak.

ḳ.-urlar idi (ḳorḳudurlar idi) 86a/03

[=1]

Koron Yunanistan'da Mora Yarımadası'nda yer alan Messinia vilayetine bağlı 5.000 nüfuslu bir belediyedir.

K. 137b/06, 138a/11

K.+a 137a/09

[=3]

Ḳorşaḳa Akdeniz'de Fransa'ya bağlı bir ada.

Ḳ. 49b/08

[=1]

ḳorşan İtal. Denizlerde kendi gemisiyle başka gemilere saldıran deniz haydutu.

ḳ. 19b/02, 34b/04, 35b/02, 36b/08, 74a/12, 92a/05, 94a/08, 137a/14, 191b/10

ḳ.+dur 39b/06

ḳ. teknesi 90b/06

[=11]

ḳorşanlıḳ Korsan olma durumu.

ḳ. 100a/03, 187b/15

ḳ. it- 19a/12, 23b/03, 60a/06, 194b/08

[=6]

ḳorut- Koruma işini yaptırmak.

ḳ.-urlar idi (ḳorudurlar idi) 35b/14

[=1]

ḳoş- Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmekç

ḳ.-dı 190a/05

[=1]

ḳoşıl- Koşmak işi yapılmak.

ḳ.-dı 65a/07

[=1]

ḳoşu Koşma.

ḳ.+ya 193a/12

[=1]

ḳovarnador İsp. Vali, yönetici.

ḳ. 9a/03, 9b/10, 9b/11, 10b/04, 10b/09, 12a/15

ḳ.+a 8b/15, 9b/05, 9b/08, 12a/13

ḳ.-ı mel‘ūn-ı ebedī 9a/07

ḳ.+ımuz 12a/07

ḳ.+uñ 9a/11

[=13]

ḳoy- 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek. Krş. **ḳo-**

ḳ.-ayum 43b/07

ḳ.-imdi (ḳoyındı) 174b/06

ḳ.-up 12b/12, 13a/01, 34b/13, 38a/12, 39a/03, 62a/14, 78a/09, 78a/11, 79a/03, 80b/11, 94a/04, 119a/09, 127a/06, 127b/01, 128b/02

ḳ.-uvirdi 103a/03

ḳ.-uviresin 167b/09

ḳ.-uvirmedi 126a/01

ḳ.-uvirmediñüz 181a/09

ḳ.-uvirseler 62b/10

[=22]

2. Arkasında bir eser bırakmak.

ḳ.-a 4a/05

[=1]

3. Toplamak, bir araya getirmek.

ḳ.-up 57b/01

[=1]

4. İsimlendirmek.

ḳ.-alum-ki 88a/13

ḳ.-up 130a/13

[=2]

5. Geride bırakmak.

ḳ.-mışdur ki 117b/09

ḳ.-up 128a/04, 130a/10

[=3]

ḳoyulan- Artmak, fazlalaşmak.

ḳ.-up 93b/13

[=1]

ḳoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.

ḳ. 46b/02, 47b/04, 47b/06, 47b/15, 48a/06, 96a/13, 118b/13

ḳ.+a 35b/09

ḳ.+lar 46b/05

ḳ.+ları 46b/04, 46b/09, 47a/15, 47b/03

ḳ. sürüsi gibi 120b/14

ḳ.+uñ 179b/11

[=15]

ḳoz Far. Ceviz.

ḳ. 114b/06

[=1]

köfrez Bk. **körfez**

k.+inde (köfrez) 191a/06

k.+inde (Payas köfrezi) 19a/07, 27b/03

k.+ine 194a/10

k.+ine (Payas köfrezi) 18b/05, 18b/09, 18b/15

k.+ine (Tementus köfrezi) 114a/06

[=8]

kök Bir şeyin ilk çıktığı, ilk var olduğu nokta, geçmişteki kökeni.

k. 30a/04

k.+ini 157b/10

[=2]

köle Savaşta esir alınan, başka ülkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgürlükten yoksun erkek.
k.+si-mi idiler 54b/08
[=1]

köpek Köpekgiller familyasından, birçok çeşidi bulunan, bekçi olarak ve avcılıkta kullanılan, sadık, evcil memeli hayvan.
k. 37b/02
k.+dür ki 48b/05
k.+e (köpege) 129a/15
k. idi 106b/11
[=4]

körfez Rum. Kara içine girmiş deniz parçası. Krş. **köfrez**
k.+i (Tementüs körfezi) 117b/12, 120a/08
k.+ine (Tementüs körfezi) 119b/07
[=3]

köstebek Köstebekgiller familyasından, yuvasını toprak altında yapan, gözleri hemen hemen hiç görmeyen, derisinden kürk yapılan, böcekçil, kemirgen memeli hayvan, yer sıçanı.
k. gibi 67a/15
[=1]

köşk Far. Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.
k.+inde 135b/02
k.+inde (siccīn köşki) 121b/13
k.+inde (yalı köşki) 63b/10
k.+ine (yalı köşki) 64b/04, 66a/14
k.+inüñ 136a/10
k.+üne 136a/13
k.+ünüñ 136a/14
k.+ünüñ (yalı köşkü) 64b/02, 64b/10
[=10]

köy Far. Belediye teşkilatına sahip olmayan, ortak veya özel malları bulunan, nüfusu iki binden aşağı olan, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birim.
k. 19a/13
k.+de 15a/10, 16b/14
k.+den 17a/02
k.+e 14b/14
k.+üñ 15a/09
[=6]

ḳral Bütün yetkileri elinde bulunduran devlet başkanı.
ḳ. 93a/15, 93b/04, 94a/01, 94b/05, 100b/01, 101b/07, 127a/04
ḳ.+a 93b/03, 126b/10
ḳ.+ı (İspanya ḳralı) 98b/05, 100b/01, 110a/06
ḳ.+ım 100b/03
ḳ.+ına (İspanya ḳralı) 110a/01
ḳ.+ınuñ (İspanya ḳralı) 93b/02, 94b/04
ḳ. ile 98b/06
ḳ.+um 173b/02
ḳ.+uñ 129a/15
[=19]

ḳubbe Ar. Gökyüzü.

ḳ. (māh-ı ḳubbe-i vefā) 1b/11

[=1]

ḳudret Ar. Kuvvet, güç, takat, iktidar.

ḳ. 142a/13

ḳ.+i-y-ile (kemāl-i ḳudreti) 74a/07

[=2]

ḳudsiyye Ar. Mukaddes, kutsal.

ḳ.+leri (ervāḥ-ı ḳudsiyye) 55a/12

[=1]

ḳudūm Ar. Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.

ḳ.-ı mübārek 37a/04, 67b/03, 132b/06

ḳ.-ı mübārekleri ile 192b/05

[=4]

ḳul 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

ḳ. 104b/03

ḳ.+a 115b/06

ḳ.+am 134b/13

ḳ.+ı 13b/09

ḳ.+ı gibi 81b/08

ḳ.+ına 77b/10

ḳ.+ını 23b/09

ḳ.+lar 93b/07

ḳ.+ları 29b/05, 73b/03

ḳ.+ların 28a/08, 28a/09, 29b/09, 118a/09, 118a/09

ḳ.+larına 1b/07, 11b/05

ḳ.+larından 28a/09, 176b/10

ḳ.+larınuñ 69b/10, 121b/10

ḳ.+larısıñuz 67a/11

ḳ. ṭāyifesi 3a/11, 4a/13, 4b/08, 5a/02, 5a/04

ḳ.+uñ 69b/09, 172b/09

ḳ.+uñ kim 69b/09

ḳ.+uña 11b/06, 69b/12, 97b/07

ḳ.+uñam 69b/08

ḳ.+uñı 14a/07

ḳ.+uñuz 128b/13

[=35]

2. Başka ülkelerden esir olarak alınan köle veya cariye.

ḳ. 4a/12, 87b/03

ḳ. eyle- 55a/11

ḳ.+ı 54b/07

ḳ.+ınuñ 172a/08, 184a/10

ḳ.+ların 21a/09, 78b/15, 85b/05

ḳ.+larına 74a/06

ḳ.+larınuñ 87a/08

ḳ.+larum 4b/11

ḳ.+uñdur 140b/12

[=13]

ḳulaġuz Yol gösteren kimse veya şey, rehber.

ḳ. ol- 143a/09

[=1]

ḳulaḳ Başın iki yanında bulunan işitme organı.

ḳ. 10a/05, 33a/11, 112a/12, 175a/08, 175b/04

ḳ. (göz ḳulaḳ) 106b/05

ḳ. çek- 130b/04

ḳ.+ı-y-ıla (ḳulaġı-y-ıla) 178b/08

ḳ.+ı ile (ḳulaġı ile) 178b/01

ḳ.+ın (ḳulaġın) 164a/02, 18a/11

ḳ.+ına deñlü (ḳulaġına deñlü) 96b/07

ḳ.+ıñuz ile (ḳulaġıñuz) 19b/10

ḳ.+ları 177a/06

ḳ.+ları-y-ıla 177a/07

ḳ.+ların 25b/15

ḳ.+umuzla (ḳulaġumuzla) 177b/10

ḳ.+uñda (ḳulaġuñda) 142b/13

[=18]

ḳulan Düz renkli, görünüşü at ile eşek arası olan, Orta Asya menşeli yabani at.

ḳ. 172a/10

[=1]

ḳullan- Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak; bir kimseyi bir hizmette bulundurmak, çalıştırmak.

ḳ.-araḳ 71a/02, 191a/15

ḳ.-dılar 36b/03

ḳ.-duġımuz 49b/14

ḳ.-maḳ 54a/15, 54b/04

ḳ.-sa 168a/09

ḳ.-up 34b/15, 44b/09, 195a/15

ḳ.-urlar 99a/08, 170a/05

[=12]

ḳulle Ar. Dört köşe, çok köşeli veya yuvarlak yüksek bina.

ḳ.-i Ḳāf 87b/10, 131a/06

[=2]

ḳulluḳ Kul olma durumu.

ḳ.+a (ḳulluġa) 147b/08

ḳ. et- 13b/04

[=2]

ḳulūb Ar. Kalpler.

ḳ.+larına 69b/10

[=1]

ḳum Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler.

ḳ.+u 52a/12

ḳ.+u (Musuca ḳumu) 71a/10

ḳ. ile 133b/06

[=3]

ḳuman Fr. Bir askerî birliğin yönetimini elinde bulunduran kimse, komutan. Krş. **ḳumandan**

ḳ. 141a/12, 143a/14, 161a/15, 161b/14, 166b/05

ḳ. (re’s-i ḳuman) 101a/15

ḳ.+ı 161b/05, 165a/04

ḳ.+ı-y-ıla 161b/01

ḳ.+ıdur 161b/15

ḳ.+ıñı 160a/14

ḳ. ile 161b/11, 163b/12, 164b/13

ḳ.+uñ 165a/14

[=15]

ḳumanda İtal. Askere, izcilere, bir tören sırasında öğrencilere almaları istenen durum için verilen emir, komut. Krş. **ḳumandar**

ḳ. 35b/14

[=1]

ḳumandador Fr. Komutan.

ḳ. 8b/07, 8b/08, 116a/10, 119a/04

[=4]

ḳumandan Bk. **ḳuman**

ḳ. 152a/06

ḳ.+iyyet 50a/03

[=2]

ḳumandar Bk. **ḳumanda**

ḳ. it- 89a/10

[=1]

ḳumanya İtal. Yolculuk için hazırlanan azık, yolculukta yenecek yiyecek.

ḳ.+ların 190a/11

ḳ.+sı 190a/08

[=2]

ḳumaş Ar. İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma.

ḳ. 63a/06

ḳ. (çuḳa ḳumaş) 191a/08

ḳ. idi (çuḳa ḳumaş) 62b/03

ḳ. u ḥarīr 97b/14

[=4]

ḳumsal Üzeri kumla örtülü deniz veya nehir kıyısı.

ḳ.+a 129a/03

[=1]

Ḳur'ān Ar. Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Ḳ. 45a/05, 45a/08, 67a/14

[=3]

ḳur- Gizlice tasarlamak, hazırlamak.

ḳ.-up 93b/03

[=1]

ḳurb Ar. Yakınlık.

ḳ.+ında 5a/04, 14a/15

[=2]

kurbaġa Küçük göl ve derelerde yaygın olarak bulunan, yumurta ile üreyen, derisi çıplak, sıçrayıcı ve yüzücü, kendine has bir ötüşü olan küçük hayvan.

k.+dan (vaḳvaḳa-ı kurbaġa) 69b/02

[=1]

ḳurbān Ar. Bir amaç uğruna kendini feda eden veya feda edilen kimse.

ḳ. eyle- 86a/09, 113b/05

ḳ.+lar 52b/01

[=3]

ḳurd Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.

ḳ. 35b/09

[=1]

Ḳurdoġlı Osmanlı amirali Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in oğlu olan Osmanlı denizcisi. Krş. **Ḳurdoġlu**

Ḳ. 196b/13

[=1]

Ḳurdoġlu Bk. **Ḳurdoġlı**

Ḳ. 83b/09, 196b/04, 197a/04, 197a/08

[=4]

ḳurfa Oda.

ḳ.+da 177a/09

ḳ. ṣāḥibi 175b/11, 176b/14

ḳ.+sı 177a/01

ḳ.+sına 176b/15

ḳ.+sında 175b/07, 177a/14

[=7]

ḳurı Kendisiyle birlikte bulunması gerekli olan şeylerden yoksun olan, çıplak.

ḳ. 197b/07, 197b/08

[=2]

ḳurrā Ar. Karyeler, köyler.

ḳ.+larından 170a/11

[=1]

ḳurşun Tabanca, tüfek gibi hafif silahlarda kullanılan mermi.

ḳ. 41b/01, 62b/07, 90b/07, 116b/15, 189b/10

ḳ. alabandası 77a/13, 96a/04, 162a/04, 179b/04

ḳ.+dan 78a/08

[=10]

ḳurt Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan.

ḳ.+ı (ağaç ḳurdı) 139a/13

[=1]

ḳurtar- Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.

ḳ.-abilürse 14a/02

ḳ.-acaḳ 140a/15

ḳ.-alum 125a/08

ḳ.-asız 78b/15

ḳ.-dı 12b/10, 26b/09, 125a/13

ḳ.-dılar 19a/04, 79a/07, 125b/01

ḳ.-maḳ 9a/02, 52a/01

ḳ.-ması 16b/11

ḳ.-sın 16b/03, 43b/03

ḳ.-sun 14a/02

[=16]

ḳurtul- Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.

ḳ.-dı 169b/07

ḳ.-dılar 20a/12, 28a/14

ḳ.-duḳ 113b/06

ḳ.-ma (!) 19b/01

ḳ.-maḳ 121b/07

ḳ.-maz idi 198b/15

ḳ.-up 113a/01, 117b/11, 173b/02

[=10]

ḳuru Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı.

ḳ. 73a/08

[=1]

ḳuru- Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek.

ḳ.-ması 74a/05

ḳ.-masına 73b/11

ḳ.-masından 73b/12

ḳ.-yup 73b/15, 74a/08

[=5]

ḳurut- Suyunu ve ıslaklığını giderip kuru duruma getirmek.

ḳ.-alar (ḳurudalar) 94a/09

ḳ.-arak (ḳurudaraḳ) 90b/05

[=2]

ḳuṣūr Ar. Eksiklik, noksan; hata.

ḳ. 29b/07

ḳ.+ı 32a/04

ḳ.+ı-y-ıla 149b/02

ḳ.-ı mā-bāḳī 24a/11, 36b/14, 47b/14, 89b/09, 96a/08, 112b/04, 117b/12, 120a/14, 125a/15, 165b/03

[=13]

ḳuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

ḳ. 172a/10

ḳ.+a 19a/10, 19b/03, 24a/04, 192b/15
ḳ. gibi (ḳara ḳuş) 75b/05
ḳ. ṭuṭ- 54b/15
ḳ.+uñ 28b/06
[=8]

ḳuşak Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.
ḳ.+ın (ḳuşaġın) 87b/06
[=1]

ḳuşan- Beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak; takmak.
ḳ.-duġum 157a/13
ḳ.-dum 69b/14
ḳ.-mış 64b/12, 118b/12
ḳ.-sunlar 65b/12
ḳ.-up 23a/04, 47a/03, 87b/07, 89b/03, 111a/12, 119b/15, 120a/15, 143a/13, 173b/14, 178b/11
[=15]

ḳuşandur- Kuşanma işini yaptırmak.
ḳ.-dı 76b/03
ḳ.-up 95b/14
[=2]

ḳuvvet Ar. Maddi güç, canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç.
ḳ. 154a/04
ḳ.+den 51b/14
ḳ.+i 25a/14, 45a/14, 51a/09
ḳ.+i-y-ile 105b/13, 125a/04
ḳ. u nuṣret 77b/06, 90b/01
[=9]

ḳuyruḳ Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.
ḳ.+ların 133b/06
[=1]

ḳuyu Su tabakasına varılıncaya kadar daire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur.
ḳ.+sın 159a/12
[=1]

ḳuzı Koyunun yavrusu. Krş. **ḳuzu**
ḳ. 111b/15
[=1]

ḳuzu Bk. **ḳuzı**
ḳ. 156a/14
[=1]

kübrā Ar. Daha (çok, en, pek) büyük, ulu.
k. (ġanīmet-i kübrā) 62b/13, 191a/11
k.+dan (ġanīmet-i kübrā) 118b/10
k.+sından 175a/14
k.+yı (ġanīmet-i kübrā) 24b/10
[=5]

küççük Bk. **küçük**
k. 143a/04
k.+leri 146a/09
[=2]

küçük Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan; yaşı daha az olan. Krş. **küççük**
k. 89a/14, 194a/11
k.+i (küçügi) 98a/07, 188b/08
k. idi 70a/14
[=5]

küffār Ar. Kâfirler.

k. 106a/09, 110a/06, 120a/08, 173a/06, 181a/15

k.+dan 160b/04

k.+dan (a‘nāḳ-ı küffār) 30a/10, 33b/12, 58b/13, 81b/07, 140a/02

k.-ı ḫākisār 4a/11, 21b/06, 23b/10, 45b/07, 64a/08, 92b/03, 121a/05

k.-ı melā‘īn 79b/07

[=19]

küfrān Ar. Yapılan iyiliği unutma, iyilik bilmeme, nankörlük.

k.-ı (ḫad‘a-yı küfrān-ı ni‘me) 162b/04

k.-ı ni‘me 159a/06, 162b/02

k.-ı ni‘me ol- 171a/04, 172a/07

k.-ı ni‘met 139b/12, 142b/08

[=7]

küheylān Ar. Soylu Arap atı.

k. 169b/06

[=1]

kül Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.

k. ol- 13b/04

[=1]

külāh Far. Askerler ve her tabakadan halk tarafından asırlar boyunca giyilmiş olan, genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği.

k.+ı (devlet külāhı) 61a/14

[=1]

küllī Ar. Bütüne ait, bütünle ilgili, bütünü kapsayan.

k. 2b/08, 8b/11

[=2]

külliye Ar. Bir caminin çevresinde cami ile birlikte kurulmuş medrese, imaret, sebil, kütüphane, hastane vb. yapıların bütünü.

k.+lerin (evkāt-ı külliye) 29a/08

[=1]

küllü mużırrun yuḳtel Ar. “Her zararlı olan şey öldürülür.” anlamında söz.

k. 100b/10

[=1]

küllü nefsin ẕā’iḳatü’l-mevt Ar. “Her nefis ölümü tadacaktır.” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

k. 113a/10

[=1]

künye Ar. Bir kimsenin adını, soyadını, ülkesini, doğum tarihini, mesleğini vb. kimliğine ait bilgileri gösteren kayıt.

k.+sine 118a/05

[=1]

kürek 1. Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç.

k. 39b/13, 195b/13

k.+i (küregi) 14a/01

k.+i gibi (küregi gibi) 50a/01

k.+in (küregin) 16b/02

[=5]

2. Kürek cezası.

k. 12b/02, 57a/05

k.+de 12b/15, 15b/12, 193a/12, 194a/03

k.+e (kürege) 12b/01, 48b/14, 62a/07

k. geydir- 61b/10

[=10]

kürekli Küreği olan.

k. 132a/02

[=1]

küreklik Küreği bulunduran.

k.+i (kürekligi) 32b/05

[=1]

kürüt- Kürek çekmek.

k.-üp (kürüdüp) 104b/15

[=1]

küstāḫ Far. Haddini bilmez, saygısız, utanmaz kimse.

k. 72b/09

[=1]

küstāḫlıḳ Küstahça davranış.

k. 174b/07

k.+dan 81a/01

k.+ı (küstāḫlıġı) 184a/05, 187a/12

k.+ından (küstāḫlıġından) 78b/06

[=5]

küt Küt sesi çıkararak.

k.-ā-küt 73b/05, 110b/02, 112b/10, 152a/11

[=4]

kütḥedā Far. Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya.

k. 199b/11

[=1]

L

lā Ar. Dilimizde "-siz, yok, değil" anlamına gelen olumsuzluk edatı.

l. 172b/10

[=1]

lā-be's Ar. Zarar yok.

l.+dür 59a/10

[=1]

lā-büdd Ar. Gerekli, lazım, zaruri, terk edilmesi mümkün olmayan.

l. 121b/11, 142b/14, 172a/01, 186b/14, 187a/01, 194b/05, 199a/11

[=5]

lā-şey Ar. Çok önemsiz, çok basit ve değersiz.

l. 158a/08

[=1]

lā-ya'ḳıl Ar. Aklı başında olmayan; mantıklı değil.

l. 41b/06

l. (mest-i lā-ya'ḳıl ol-) 47a/11

[=2]

lā-be's aleyk Ar. "Senin için bir sakınca yok." anlamında söz.

l. 128b/15

[=1]

lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l'aliyyi'l-'aẓīm Ar. "Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah Teâlâ'nın yardımıyladır." anlamında söz.

l. 73a/13, 133a/08, 122b/08, 146b/04, 150a/14

[=5]

lā redde laḳżā'ihi Ar. "Allah'ın takdir ettiği şey geri alınamaz; onun

sözünü geri çeviremem.” anlamında söz.

l. 44a/05

[=1]

lā ya‘lemu’l-ġāybe Ar. “Gaybı yalnızca Allah bilir.” anlamında söz.

l. 84b/15

[=1]

lā yu‘add Ar. “Hesapsız, sayısız” anlamında söz.

l. 68a/15

[=1]

lā yüs’elu Ar. “Soru sorulmaz, sorgulanamaz.” anlamında söz.

l. 142b/02

[=1]

ladron İsp. Hırsız, haydut; korsan.

l.+ları 46a/12

l. morolar 38b/12

[=2]

lāf Far. Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

l. 98b/09

[=1]

lafẓ Ar. Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz.

l.+ını 132b/04

[=1]

lağım Ar. Savaşta düşman kale veya ordugâhını patlayıcı madde ile havaya uçurmak, maden ve taş ocaklarında taşları atmak için kazılan dar yer altı yolu.

l. ile 72a/02, 73b/01

[=2]

la‘īn Ar. Lanetlenmiş, Hakk’ın rahmetinden mahrum olmuş.

l.-i ebedī 112a/03

[=1]

laḳab Ar. Bir kimse veya aileye herhangi bir münasebetle asıl adından başka sonradan takılan ad, takma ad.

l. ṭaḳ- 118a/06

[=1]

lākin Ar. Ama, ancak, fakat.

l. 48b/01, 48b/07, 51b/06, 56b/08, 69b/09, 73b/10, 81a/14, 115a/06, 125b/09, 128b/01, 134b/13, 141b/09, 143a/05, 150a/05, 151b/03, 159a/08, 160b/05, 162b/02, 166a/13, 168a/01, 168b/14, 174b/03, 175a/08, 182a/14, 182a/15, 182b/06, 186a/02, 187a/14, 187a/15, 195a/01, 197b/08, 199a/15

[=32]

la‘l Ar. Parlak kırmızı renk.

l. renk ol- 72a/05, 109a/13

[=2]

lala Far. Eskiden büyük ailelerde bir çocuğun bakımı, eğitim ve terbiyesiyle meşgul olan erkek terbiyeci; sadrazamlar için atabek karşılığı kullanılan söz ve

padişahların sadrazamlarına hitap sözü.

l.+larum 65b/13

l.+m 65b/08, 65b/08, 65b/10, 65b/10, 65b/11, 65b/11, 68b/13, 136a/02, 136b/14

l.+rımuñ 64a/06

[=11]

lāle-zār Far. Lale bahçesi.

l. ol- 93a/05

[=1]

lām Ar. Arap alfabesinin yirmi üçüncü, Türklerin İslamiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılabına kadar 9-10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin yirmi altıncı harfi ve bu harfin adı.

l. 176b/12

[=1]

la'net Ar. Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma.

l. (siper-i la'net) 200a/03

[=1]

laṭīf Ar. Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, nazik, yumuşak.

l. 163a/13

l. ('unṣur-ı laṭīf) 2a/14

[=2]

laṭīfe Ar. Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye, şaka.

l. 194b/12

l. (şaḳa u laṭīfe eyle-) 14a/14

l. eyle- 157a/05

l.+ye 52a/07

[=4]

lāyıḳ Ar. Uygun, yaraşır, münasip.

l. 97a/03, 134a/10

l. ol- 121b/14

l. u inṣāf 124b/13, 133b/09

l. u inṣāf mıdur 19b/01, 73a/14

[=7]

lāzım Ar. Gerekli, lüzumlu.

l. 74a/12

l. gel- 95a/11

l.-ı ḥıfẓ u ḥirāset 4a/12

l.+ındandur 54b/06, 145a/03

l. ise 110a/08

l. ol- 22a/03, 28b/07

[=8]

lenberleb Ağzına kadar dolu.

l. 60a/09

[=1]

lenger-endāz Far. Demir atmış gemi.

l. ol- 17b/04, 23a/02, 24b/15, 25a/04, 39a/13, 46a/10, 60b/02, 87b/05, 94b/15, 114a/07, 137b/09

[=11]

leş Far. Kokmuş hayvan ölüsü.

l.+i 40a/07, 189b/03

[=2]

levarimo İtal. Kürek kaldırma.

l. eyle- 136a/11

[=1]

levāzımāt Ar. Gerekli şeyler, lazım olan eşya, alet, malzeme vb.

l.+ı 65a/05, 81b/07

l.-ı mühimme 100a/06
l.+ımuzı 29b/04
l.+ın 22b/01
l.+ların 59b/15, 66a/13, 135a/11, 145a/04
[=9]

levend İtal. Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askerî sınıf.
l. 64b/12, 189a/12
l. ile 23a/04
l.+üñ 54b/12
[=4]

levendān İtal.+Far. Leventler.
l. 28b/08, 29a/05
l.+a 149a/04
l. (ġāzīyān-ı levendān) 29b/06
l. (pāk-ı levendān-ı ġāzīyān) 135a/05
l.-ı ‘asker 22b/02
l.-ı ġāzīyān 41a/14, 130b/05, 135a/08, 189b/14
l.-ı ġāzīyān ile 40b/13
l.+uñ 28b/10
[=12]

leyle Ar. Gece.
l.-i ḳadr 26a/10
[=1]

leẕẕet Ar. Ağızla duyulan tat, çeşni.
l. vir- 38a/07
[=1]

li’l-a‘dā Ar. Düşmanlara, düşmanlar için.
l. 26b/01, 92a/05, 130a/09
[=3]

li’l-aḥibbā Ar. “Dostlar için” anlamında söz.
l. 26b/02, 196a/02
[=2]

li’l-emri’l-‘ālī Ar. “Yüce emir için” anlamında söz.
l. 3b/11, 18b/10
[=2]

li’llāhi Ar. “Allah için.” anlamında söz.
l. 139a/09
[=1]

li’llāhi’l-vāḥidi’l-ḳahhār Ar. “Tek ve her şeye egemen olan Allah için, Vahid ve Kahhar olan Allah’ındır.” anlamında söz.
l. 6a/02, 42a/12
[=2]

libās Ar. Elbise, giyecek şey.
l.+ın (ser-i libās) 87b/12
[=1]

liman Rum. Gemilerin yük alıp boşaltmak, yolcu indirip bindirmek ve dalgalardan korunmak için beklediği, bu işe uygun tesisleri olan tabii veya yapma barınma yeri.
l. 33b/13, 36b/14, 57a/12, 57a/15, 61a/10, 137b/09, 137b/14
l.+a 24b/13, 25a/06, 137b/07, 138a/05
l.+a ṭoġru 76b/14, 137b/06
l.-be-liman 20a/10
l.+da 20a/11, 186b/04
l.+ı (Cicel limanı) 196a/07
l.+ı (Terzi limanı) 24b/12
l.+ına (Becāye limanı) 76b/09

l.+ına (Cicel limanı) 73a/01, 78a/01, 79a/04, 90b/12, 188b/06, 189a/02, 189b/05, 191b/14, 196a/02, 196b/15

l.+ına (Cicel limanına ṭoġru) 75a/10

l.+ına (İskenderiyye limanı) 27a/14

l.+ına ṭoġru (Cicel limanı) 76a/07

l.+ında (Foça limanı) 23a/02

l.+ında (Tellis limanı) 94b/15

l.+ından (Cicel limanı) 143a/08

l. re'īsi 20b/06

l.+uñ 24b/13, 24b/14

[=38]

limanla- Gemi vb. bir limana girip orada kalmak.

l.-yup 52a/15

[=1]

lisān Ar. (Anlaşma vasıtası olarak) Dil.

l. 175a/03

l.+da 13a/06

l.+ı-y-ıla 64a/01

l.-ı sükker 55a/10

l.+ı üzre (Urūmca lisanı) 13a/07

l.+ın (Ḳırıġo lisānı) 32b/01

l.+umuzı 13a/11

[=7]

lisānen Ar. Söylemek suretiyle, dille söyleyerek, ağızdan, şifahen.

l. 22a/08, 136b/14, 138a/15, 154b/14

[=4]

livā Ar. Bayrak, sancak.

l.-yi mücāhidīn 172b/13

[=1]

liyāḳat Ar. Layık olma, uygunluk.

l.+ları 75b/08

[=1]

liyām Ar. Aşağılık ve pinti kimseler, alçaklar.

l. (a'dā-yı liyām) 98a/01

[=1]

lizme Nakdî veya aynî ücret.

l. 150a/03, 150b/02, 150b/04

l. defteri 149b/03

l.+müz 149b/05

l.+sin 108b/06

[=6]

lizmesüz Nakdî veya aynî ücretsiz.

l. 61b/05

[=1]

lodos Rum. Güneyden esen rüzgâr.

l. 52a/09

[=1]

luṭa İtal. Bataklık.

l. 47a/05, 96a/01

[=2]

luṭf Ar. İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk.

l. (kerem u luṭf eyle-) 187b/08

l. u iḥsān 40b/02

l.+uñla ('aẓamet-i luṭf) 14a/06

l.+uñuzdan 151a/10, 167b/02

[=5]

M

ma'lūm Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.

m. ol- 43a/10

[=1]

mā-bāḳī Ar. Geriye kalan, artakalan şey, bakiye.

m.+si (ḳuşūr-ı mā-bāḳī) 47b/14, 89b/09, 96a/09, 112b/05, 117b/12, 165b/03

m.+sin (ḳuşūr-ı mā-bāḳī) 24a/11, 36b/14, 120a/14, 125a/15

[=10]

mā-şā'e Ar. "Diledi ise" anlamında söz.

m. 1b/02

[=1]

mā-yeşā' Ar. "Diler ise" anlamında söz.

m. 3a/09, 138b/07, 139a/07, 143b/01, 159b/05

[=5]

mā-yurīd Ar. "Ne isterse" anlamında söz.

m. 3a/09

[=1]

mā a'tā Allāhu Ar. "Allah'ın verdiği her şey" anlamında söz.

m. 44a/04

[=1]

ma'a'l-kerāhe Ar. "İstemeyerek" anlamında söz.

m. idi 200a/02

[=1]

ma'a'l-kerāhiyye Ar. "Nefretle" anlamında söz.

m. 81a/05

[=1]

ma'a-aḫīhi Ar. "Kardeşiyle" anlamında söz.

m. 1b/02

[=1]

mā'adā Ar. -den başka, -den gayri.

m. 26b/04, 30a/09, 43a/14, 61b/09, 63a/01, 63a/11, 72a/08, 132a/01, 140a/05

[=9]

ma'an Ar. Birlikte.

m. 5b/07, 27b/11, 34b/07, 47b/05, 48a/01, 59a/08, 62b/14, 72a/15, 84b/12, 88a/10, 89a/03, 90a/12, 95b/07, 96b/05, 107a/08, 111a/12, 119b/15, 120a/07, 148b/06, 172b/14, 183a/15, 191b/08

[=22]

ma'āş Bir tür tekne.

m.+a 27b/11, 29a/01

[=2]

ma'āẕa'llāh Ar. Allah saklasın, Allah esirgesin, Allah göstermesin.

m. 19a/03, 176b/01, 182b/06

[=3]

mābeyn Ar. İki şeyin arası, ara; eski saray ve konaklarda haremle selamlık bölümleri arasında bulunan ve her iki tarafa da kapısı olan daire veya oda.

m.+i 57b/12, 60b/07, 70b/14, 129b/02, 134b/07, 180b/07

m.+imüzde 163b/02

m.+inde 27a/12, 93b/07, 180a/09

m.+leri 93a/12

m.+lerin 141a/11

m.+lerinde 12a/05, 38b/11, 74b/14, 99b/11, 118b/03, 126a/13, 139b/14, 155a/07, 187a/08, 195a/05

m.+lerinden 93b/14
m.+lerine 32b/02, 91b/06
m.+ümüzde 7a/02
m.+üñüzi 186a/02
[=27]

ma‘būd Ar. Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, Allah.
m.-ı bī-zevāl 11a/14, 48b/07, 115b/12
m.+um 16a/12
[=4]

mādem Ar. Başına getirildiği cümleyi “değil mi ki, -diği için, -diğine göre” gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar.
m.-ki 172b/11
[=1]

māder Far. Anne, valide.
m.+e (raḥm-ı māder) 163b/09
[=1]

ma‘dūd Ar. Sayısı belli olan, kaç tane olduğu bilinen, sayılmış, sayılı.
m. (cevz̲-i ma‘dūd) 149b/04
[=1]

maġlūb Ar. Yenik düşmüş, yenilmiş.
m. (ġālib u maġlūb) 154b/06
[=1]

maġlūblıḳ Yenilgiye uğramış.
m. 152b/01
[=1]

maġmūm Ar. Gamlı, kederli, hüzünlü.
m. u maḳhūr 162b/11
[=1]

maġrūr Ar. Kendini beğenen, böbürlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım.
m. 106b/11, 149b/03
m.+uñ 107a/01
[=3]

māh Far. Gökteki ay, kamer.
m.-ı ḳubbe-i vefā 1b/11
[=1]

maḥal Bk. **maḥall**
m. 193a/05
m.+de 83b/09, 123b/01, 137b/08
m.+dur (emr-i maḥal) 97b/03
m.+lerde 44b/06, 59b/13, 87b/12
m.+lerde idi 195a/07
[=9]

maḥall Ar. Yer, mekân, mevki, cay. Krş. **maḥal**
m.+de 172a/01
m.+e 44b/10, 100a/02
m.-i münāsib 132a/08
m.+inde 45b/04, 51b/15, 78a/15, 152a/14
m.+ine göre 54b/02
m. u mevżı‘a 155a/06, 161a/14
[=11]

maḥalle Ar. Şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri.
m. 117b/13, 152a/14, 159a/15, 172a/03, 173b/10
m.-i manṣūra 100a/05

m. idi 173b/10
m.+leri 100a/04
m.+sin 166a/07, 166a/13
m.+sinde 154b/13
m.+sine 153b/09
m.+sine ṭoġru 108a/08
[=13]

maḥāret Ar. Bir işteki ustalık, beceriklilik, marifet, hüner, meleke.
m.-i şecā‘at 166a/09
[=1]

maḥbūblıḳ Sevgililik.
m.+da 61a/14
[=1]

maḥbūs Ar. Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.
m. olın- 103a/04
[=1]

maḫfī Ar. Gizlenmiş, saklanmış, saklı, gizli.
m. 67b/01, 104b/10
[=2]

maḫfīce Gizli bir şekilde, gizlice
m. 185b/05
[=1]

maḥfūẓ Ar. Dış etkilere, tehlikelere karşı korunmuş.
m.+ında 78b/07
m. it- 174b/10, 184b/01
[=3]

māhir Ar. Usta, becerikli, eli işe yatkın, maharetli, marifetli kimse.
m. 196a/14
m. idi 13a/07, 169a/03
[=3]

maḥrūm Ar. İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan.
m. ḳal- 13b/15, 77b/09
[=2]

maḥṣūr Ar. Etrafı kuşatılmış, muhasara altına alınmış.
m. (ḳal‘a-ı maḥṣūr) 74a/15
m. iken 74b/11
m.+uz 73b/08
[=3]

maḫṣūṣ Ar. Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, özgü.
m. 6b/08, 15b/06, 23a/15, 40b/03, 52b/11, 61a/06, 64a/02, 65a/04, 65a/09, 68a/04, 135b/09, 136a/01, 136a/04, 136a/13, 138a/04, 141a/05, 158a/06, 184b/13
[=18]

maḥv Ar. Yok etme, varlığına son verme.
m. eyle- 99a/15
[=1]

maḥżar Ar. Yüksek makam ve mevkide bulunan bir zatın yanı, katı, önü, huzur yeri, pişgâh.
m. (‘arż-ı maḥżar) 134b/09, 140b/11
m.+ı (‘arż-ı maḥżar) 135b/08
[=3]

maḫzen Ar. Yer altı deposu, depo, ambar
m.+e 80b/11
m.+i 61a/02
m.+inüñ 80b/11
m.+ler 189b/15

m.+lere 34a/06, 61a/02, 76a/09, 78a/11, 190a/08, 190a/12, 192a/07
m.+leri 190a/01
[=10]

maḥzūn Ar. Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü.
m. 98a/01, 187b/08
m. (melīl u maḥzūn) 75a/10, 113a/12
m. (melīl u maḥzūn ol-) 55b/10, 72b/10
m. birle (melīl u maḥzūn) 188a/14
m. idi 81a/01
m. ol- 11b/14, 146a/01, 147a/10
m.+umı 108b/12
[=12]

maḳām Ar. Durulacak yer, durak, mekân, mahal; devlet kademesinde yüksek mevki.
m.+ında 181a/12
m.+ların 115b/04
[=2]

maḳbere Ar. Mezarlık, kabristan.
m.+leri 127a/02
[=1]

maḳbūl Ar. Kabul edilen, reddedilmeyen.
m. 67a/10, 99a/05, 121b/11
m.+e geç- 86a/13
m. gör- 4a/01
[=5]

maḳbūle Ar. Geçerli, muteber.
m. geç- 27b/14, 38b/06, 64b/15, 65b/15, 135b/14
[=5]

maḳhūr Ar. Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlup olmuş.
m. 64a/09, 92b/03
m. (maġmūm u maḳhūr) 162b/11
m. u müdemmer ol- 91a/04
m. u müdemmer eyle- 16b/05
[=5]

maḳrame Ar. Sicim veya kalınca iplikleri geometrik desenler oluşturacak biçimde düğümleyerek dantel veya saçak yapma sanatı.
m. 114b/08
[=1]

maḳrūn Ar. Ulaşmış, kavuşmuş, erişmiş.
m. ile (mażmūn-ı maḳrūn) 5a/03
[=1]

maḳṣūd Ar. Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen.
m. 25b/03, 149a/12, 168b/03, 176a/10, 199a/14
m. (selāmet-i maḳṣūd) 155b/04
m.+ı 132a/10
m.+ı (murād u maḳṣūd) 102a/05, 185b/13
m.-ı ḥīle 168a/07
m.+ımuz üzre 152b/03
m.+ımuza 200a/14
m.+ına (murād u maḳṣūd) 142a/12
m.+ını 25b/06, 133a/15
m.+ıñuz (murād u maksud) 154b/08
m.+ları (murād u maḳṣūd) 47a/01, 66b/07, 186b/15
m.+larına (murād u maḳṣūd) 115b/04

m. ol- 4a/03
m.+uñ 9b/13, 149b/10
m.+uñ üzre (murād u maḳṣūd) 22a/11
m. üzre (murād u maḳṣūd) 26a/15, 116b/10
[=26]

ma‘ḳūl Ar. Akla uygun, akla yatkın gelen, mantıkî.
m. 4a/01, 28b/15, 33b/07, 35b/05, 156a/11, 177a/14
m.+dur 4b/09, 68b/03, 175a/08, 198a/09
m. gör- 80a/11
m. ise 7b/01, 17a/10, 33b/03, 104a/07, 104a/12
m. ol- 11a/06, 52a/04
[=18]

ma‘ḳūle Ar. Makul kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.
m. 53a/08
m.+si 63b/03, 84b/03
[=3]

māl Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık.
m. 43b/07
m.+ı 19a/09, 57a/13, 63a/13, 91b/03, 96b/11, 196a/06
m.+ı-y-ıla 140a/03
m.-ı ḥāżır 15a/03
m.+ı idi 184b/11, 189a/11
m.+ın 63a/03
m.+ın (ġanīmet u māl) 36b/13
m.+ına 190b/03
m.+ından 57a/12, 61a/15
m.+ını 92b/09
m. ile 10a/04, 10b/15
m.+ile (ġanīmet u māl-ile) 33b/05
m. ile mi 6b/09, 105b/04
m.+ları 70b/07
m.+larından 53a/10
m. u ġanīmet 26a/05, 26a/15, 163a/04, 169b/02
m. u ḫazīne 105a/11, 140a/04
m. u menāl u ḫazīne 141b/13
[=31]

māliḥullā Kasvet, melankoli.
m. üzre 56b/07
m.+yı 56a/02
[=2]

ma‘lūm Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.
m. (mefhūm u ma‘lūm) 145b/07, 147b/13
m. (mefhūm u ma‘lūm ol-) 64a/01, 105a/15, 150a/12, 151a/14, 158a/03
m.+ı 141a/04
m.+ımuz 141b/09
m. ol- 3b/06, 18a/07, 59a/06, 67a/09, 86a/07, 98a/15, 115a/01, 119a/07, 133b/01, 159b/07
m.+uñuz 173a/14
[=20]

ma‘lūmāt Ar. Herkesçe bilinen, malum şeyler

m.+ı (ferāset u ma‘lūmāt) 36a/02

[=1]

ma‘mūr Ar. Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

m. it- 85b/10

m. ol- 33b/14

m. u ābādān eyle- 131b/11, 141b/14

m. u ābādān ol- 140a/03, 190b/06, 192b/05

[=7]

ma‘nā Ar. Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifade ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlul, mefhum.

m.+da 26a/12, 107a/11, 126a/10

[=3]

manasṭır Rum. Hristiyanlık’ta farklı bir sınıf olarak kabul edilen ve belirli kurallara göre dış dünya ile ilgilerini kesmiş bir halde yaşayan rahip ve rahibelere mahsus bina.

m.+larda 113b/04

[=1]

manca İtal. Yiyecek, yemek.

m.+dan 70b/04

m.+sı-y-ıla 58a/05

[=2]

mandoloz Rum. Hayalet, hortlak.

m. 46a/04, 86a/08, 86b/11, 117b/03

m.+dan 73b/08

m.+uñ 41a/11, 73a/13, 74a/02, 74a/09, 77a/05, 86a/10, 86a/12, 86b/09, 88b/14, 113b/14, 114a/12, 124b/12

[=17]

mānend Far. Benzer, eş, misil, nazir, menend.

m. 138b/09, 161b/12, 168b/11, 171b/11

m.-i ḫuffāş 155a/14

[=5]

mānende Far. Benzeyen, müşabih, mümasil. Krş. **mānendi**

m. 5a/12

[=1]

mānendi Bk. **mānende**

m. 120b/02, 163a/11

[=2]

māni‘ Ar. Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel.

m. 121b/02

m. ol- 105b/07

[=2]

Manişşa Ege Bölgesi’nde yer alan, Manisa ilinin merkez şehridir.

M. ‘alemi 20b/15

M.+ya 22b/13, 23a/04

[=3]

manīṭa Rum. Hile ile para sızdırma, dolandırma.

m.+nuñ 110a/08

[=1]

manṣūb Ar. Bir makama, bir mevkiye getirilmiş, memur olarak tayin edilmiş, memuriyette bulunan.

m. 20b/15

m.+ına 20b/15

m.+ından 129a/11

m. ile 139b/03

m. ol- 22b/12

m. vir- 9a/03

[=6]

manṣūr Ar. Allah'ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan.

m.+dur 82a/09, 137a/03

m. eyle- 23b/01, 23b/11, 66a/01, 90a/08, 182a/03

m. ol- 58b/02, 136a/03, 151b/15

m. u muẓaffer eyle- 16b/07, 53b/05, 53b/09, 64a/10, 79b/07, 121a/06, 130a/05, 136b/10, 173a/08

m. u muẓaffer ol- 55a/07, 89b/14

[=21]

manṣura Ar. Mansur kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

m.+nuñ (maḥalle-i manṣūra) 100a/05

[=1]

marcilyana İtal. İki direkli ve armalı bir gemi türü.

m.+sı (Venedik marcilyanası) 29b/14

[=1]

ma'reke Ar. Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri.

m.+de 170a/06

m.+den 183b/14

m.-yi evvel 153b/13

[=3]

ma'rifet Ar. İş yapma hususundaki ustalık, beceriklilik, hüner, maharet.

m.+i-y-ile 38b/05, 57b/04, 132a/06

[=3]

martiḳa İtal. Karadeniz sahillerinde çokça görülen ve baş tarafı içeriye doğru kıvrık olduğu için "gagalı" da denen, yüksek kıçlı, iki direkli bir çeşit yelkenli.

m.+sına (Fransız martiḳası) 79a/02

[=1]

ma'rūf Ar. Bilinen, belli, malum; ünlü, meşhur.

m. 5a/05, 7a/12, 24b/12, 32a/07, 33b/09, 93a/09, 168b/08

m. (emr-i ma'rūf) 103a/04

m.+dur 16b/11, 80a/02

m. ol- 39a/12, 102a/14, 117b/13, 163b/14, 166a/04

m. üzre (emr-i ma'rūf) 4b/12

[=16]

masḫaralık Ar. Maskaraya yakışır, güldürücü, eğlendirici davranış, tuhaflık, şaklabanlık.

m.+a mı (masḫaralığa mı) 10b/11

[=1]

maṣlaḥat Ar. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

m. 181a/07, 186a/02

m.+dur ki 181a/07

m.+ın 168b/04

[=4]

maṣraf Ar. Sarfedilen, harcanan para, gider, harcama.

m. (ḫarç u maṣraf) 150a/05, 150b/05

[=2]

maṣrūf Ar. Sarfedilmiş, harcanmış (şey).

m. (ḫarç u maṣrūf) 22a/04

[=1]

maṣrūfāt Ar. Sarfedilmiş, harcanmış (şeyler).

m.+ı (cemī‘-i maṣrūfāt) 57a/12

[=1]

maṣṭor Rum. Uyuşturucu veya içki ile çok sarhoş olmuş kimse.

m.+ı (ḳıran maṣṭorı) 19b/08, 19b/12, 20b/01, 20b/05

m.+ınuñ (ḳıran maṣṭorı) 15b/15, 16a/08

[=6]

Maşḳulur Malta'da bulunan turistik bir kasaba.

M. pāzārı 31a/11

[=1]

mātem Ar. Sevilen bir kimsenin ölümünden duyulan büyük acı ve bu acı sebebiyle ağlayıp inleme, zevk ve eğlenceden uzaklaşma, yas.

m. (yās u mātem) 46a/02, 130a/09, 188b/03

m. (yās u mātem eyle-) 38b/08, 78b/09, 92a/09, 124b/09, 196b/04

m. (yās u mātem it-) 86a/06, 90a/06, 118a/10

m. birle (yās u mātem) 117b/02

m.+de (yās u mātem) 98a/01

m.+ler (yās u mātemler it-) 126b/02

[=14]

maṭlūb Ar. İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

m. 18b/12

[=1]

mayna İtal. (Yelken için) "İndir" kumandası.

m. 47b/14, 50b/12, 77b/01, 117a/08, 120b/04

m. itdür- 34b/12

m. mı 154b/03

[=7]

Mayorḳa İspanya'nın bir parçası olan ve Akdeniz'de bulunan Balear Adaları'ndaki en büyük ada. Krş. **Mayorkin**

M.+dan 75a/13, 76b/10

M.+ya 73a/11

M. żābıṭı 75a/03, 78b/11, 78b/13, 79a/01

[=7]

Mayorkin Bk. **Mayorḳa**

M. 191b/11, 192b/11, 193a/10

[=3]

maẓhar Ar. Bir şeyin görünür duruma geldiği, göründüğü, açığa çıktığı, zahir olduğu yer veya kimse.

m. 68a/13

m. düş- 55a/12

m. ol- 24b/02, 54a/13, 134a/12, 139a/04

m. olın- 33b/05, 147b/06

[=8]

māżī Ar. (Zaman bakımından) Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş.

m.+de (selef-i māżī) 3a/15

m.+den (selef-i māżī) 51b/08

[=2]

maẓlūm Ar. Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.
m. 182b/01
m.+laruñ 182a/12
[=2]

mażmūn Ar. Kastedilen asıl mana, anlam, kavram, meal, mefhum.
m.+ca 173b/04
m.+ı 160a/12, 167a/15, 170b/11
m.-ı maḳrūn ile 5a/03
m.+ı üzre 6a/04, 41b/09, 58b/04, 69b/02, 75a/12, 78b/05, 104b/03, 107a/12, 158a/04, 162a/10, 178b/04, 179b/12
m.+ınca 54a/14, 73a/11, 84b/08, 95a/04, 100b/10, 113a/10, 115a/05, 128a/03, 148b/13, 155a/01, 157b/05, 167a/01, 182a/01, 185a/10, 186a/03
m. üzre 18a/08, 37b/09, 39b/11, 129b/09
[=36]

ma‘ẕūr Ar. Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.
m. ol- 176a/09
[=1]

me’kūlāt Ar. Yenecek şeyler, yiyecekler.
m. u meşrūbāt 28b/09
[=1]

me’mūl Ar. Umulan, beklenen, ümit edilen.
m. eyle- 173a/03
m.+ım 181b/05
m.+um 25b/10, 102b/04, 104b/06
[=5]

me’sūrāt Ar. Rivayet edilenler, rivayet yoluyla gelenler, nakledilenler.
m.+uñ (vaẓīfe-i me’sūrāt) 131a/08
[=1]

me‘a’l-cins Ar. “Aynı türle birlikte” anlamında söz.
m. 180a/13
[=1]

me‘a’l-kerāhī Ar. “Nefretle birlikte” anlamında söz.
m. 168a/03
[=1]

me‘aş Ar. Hayat.
m.-ı ḫabīs 86b/08
m.+ında (ışlaḥ-ı me‘aş) 93a/03
[=2]

mebrūḳ Ar. Tebrike şayan, mübarek.
m. 62b/11
[=1]

mecāl Ar. Güç, kuvvet, derman, takat.
m.+e 160b/15
m.+i 128b/10
m.+leri 111b/12
[=3]

meclis 1. Bir tiyatro eserinde oyuncuların oyuna girip çıkmasıyla belirlenen bölümlerden her biri, sahne.
m. 139b/05
m.-i evvel 4a/06, 93a/07, 157a/06
[=4]

2. Sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

m. 41b/08

m.-i ş̲ānī 29a/12

[=2]

3. Toplantı yeri.

m.+de 182b/11

[=1]

mecrūḥ Ar. Yaralanmış, yaralı kimse.

m. ol- 41b/04, 41b/06

[=2]

medār Ar. Dönme, dönüş.

m. ile 54b/01

[=1]

meded Ar. Yardım, imdat, nusret.

m. 39b/15, 45a/11, 73b/09, 148b/14, 162a/02, 179b/10

m. eyle- 134b/15

m. u ‘ināyet eyle- 55a/14

m. u ‘ināyet it- 11b/06

m. u isti‘ānet 13b/02, 82b/14, 87b/08, 116b/04, 128a/04

m. u isti‘ānat 82b/14

[=14]

medfūn Ar. Toprağa gömülmüş, defnedilmiş (ölü).

m.+lardur 128b/06

[=1]

medḥ Ar. Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme.

m. et- 199a/12

m. eyle- 135a/01

m. it- 199a/04

[=3]

medrese Ar. Ders okutulan, İslam dininin koyduğu esaslara uygun olarak eğitim öğretim yapılan yer, mektep.

m.+ye 183b/07

[=1]

mefḫar Ar. Kendisiyle övünülen, övünme sebebi, iftihar vesilesi olan kimse veya hâl.

m.-ı mevcūdāt 1b/09, 13b/08

[=2]

mefhūm Ar. Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.

m. 115a/01

m.+dur 98a/15

m.+ı 29b/01, 87a/05, 114a/09, 115b/01, 140a/08, 153b/10

m.+ıdur 18a/06

m.+ınca 98b/01

m.+ından 116a/01

m. u ma‘lūm ol- 64a/01, 105a/15, 145b/07, 147b/13, 150a/12, 151a/14, 158a/03

m.+uñ 105b/01

[=19]

meger Far. “Oysaki, halbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir.

m. 12b/05, 32a/07, 33a/10, 45b/13, 46b/01, 47b/04, 62a/12, 62b/10, 73a/06, 82b/06, 84a/10, 87a/10, 91b/01, 95b/05, 95b/08, 108a/08, 120a/04, 122b/13, 123b/03,

126b/09, 127a/11, 129a/05, 160a/04, 169a/02, 170a/09, 172b/12, 175b/03, 178b/13, 183b/03, 190b/14, 194b/06, 194b/07

m. ki 41a/04

[=33]

mehābetlü Sevgi dolu.

m. 133b/02

[=1]

meḥārib Ar. Mihraplar.

m. (nebīr-i meḥārib-i ġażanfer) 2a/14

[=1]

mehd Ar. Beşik.

m.+de 174a/10

[=1]

mekān Ar. Yer, mahal.

m.+dan 13b/06

m.+ına 134b/06, 182b/13, 188a/14

[=4]

mekānlu Yerli, mahalli.

m. 134b/06, 182b/13, 188a/14

[=3]

mekr Ar. Hile, düzen, aldatma.

m.-i mel‘anet 157a/12

m. u nifāḳ 158b/03

m.+üñ ile (iġvā u mekr) 199b/01

[=3]

mektūb Ar. Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, name.

m. 18a/02, 66b/14, 79b/02, 90a/09, 97a/10, 148a/01, 148a/11, 151a/10, 151b/06, 153b/08, 157a/09, 158b/04, 160a/03, 173a/11, 179a/04

m.+dur 18a/05, 90a/15, 97b/04, 98a/14, 150a/06, 155a/01

m.+ı 82a/14, 151a/14, 154b/13

m.+ın 148a/03

m.+ında 160b/14

m.+ını 82a/13

m.+ıñuz 150a/01

m.+larında 108a/11

m.+um 160a/13, 173a/15

m.+uñ 83b/05, 98b/01, 153b/09, 154b/12, 155a/03, 160a/12, 161a/06

m. yaz- 141b/02

[=39]

mektūblaş- Karşılıklı olarak gönderilen mektuplarla haberleşmek.

m.-sunlar 159b/04

[=1]

me‘kūs Ar. Tersine dönmüş, baş aşağı çevrilmiş.

m. 162b/14

m.+ı 162a/15

[=2]

melā‘īn Ar. Lanetlenmiş kimseler, melunlar.

m. 111a/03, 166b/04

m.+leri 118a/11

m.+lerüñ (küffār-ı melā‘īn) 79b/07

m.+üñ (ḳavm-i melā‘īn) 16b/12

[=5]

mel‘anet Ar. Lanete sebep olacak, laneti gerektirecek kadar kötü iş ve davranış, alçaklık.

m. (mekr-i mel‘anet) 157a/12

m.+inde 69b/05

m. üzre 170a/09

[=3]

melek Ar. Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah’a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nurani varlıklardan her biri.

m. (nām-dār-ı melek-ḫışāl-i mevāhib) 2a/13

[=1]

melīk Ar. Hükümdar, padişah, hakan; “mülkün gerçek sahibi ve kâinatın mutlak hükümdarı” anlamında esmâ-i hüsnâdan.

m.+leriñ 69b/11

[=1]

melikü’r-riḳāb Ar. “Kölelerin sahibi” anlamında söz.

m. 2a/11

[=1]

melīl Ar. Boynu bükük, üzgün, mahzun.

m. u maḥzūn birle 188a/13

m. u maḥzūn 75a/10, 113a/12

m. u maḥzūn ol- 55b/10, 72b/10

[=5]

mel‘ūn Ar. Allah’ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli.

m. 8b/14, 16b/08, 101b/03, 122a/12, 122b/02, 122b/04, 122b/15, 123a/13, 124a/06

m. (ḳovarnador-ı mel‘ūn-ı ebedī) 9a/07

m. (papaz-ı mel‘ūn) 128b/09

m. (Ṣancıvan-ı mel‘ūn) 10a/03

m.-ı ebedī 11a/07, 86b/12, 115b/02

m. idi 106b/10

m. ile 99b/06

m.+lar 48b/04, 85a/13, 101b/13

m.+ları 41b/15, 95a/01, 127b/14

m.+laruñ 16b/09

m.+uñ 18a/03, 108a/02

[=26]

memāt Ar. Ölüm, mevt.

m.+ı 165b/04

m.+ı (cām-ı memāt) 5b/11

m.+ımuz 111b/07

m.+ımuz da 115b/08

m.+ından 153a/09, 156a/09

[=6]

memleket Ar. Bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer, ülke.

m. 166a/10

m. (āhāli-yi memleket) 155b/15

m.+dür 103b/14

m.+dür kim 104a/11

m. idi 149a/09

m.+imüz 174b/09

m.+imüzi 19b/04

m.+üm 181a/13

m.+ümden 105a/09

[=9]

memnūn Ar. Sevinen, sevinç duyan kimse, mutlu, mesrur.

m. 18a/09

[=1]

men‘ Ar. Yasaklama, engelleme, önleme.

m. it- 116b/09

[=1]

men ḥafere bi’ren li-aḫīhi Ar. “Kim kardeşi için bir kuyu kazar?” anlamında söz.

m. 162a/14

[=1]

menāl Ar. Bir kimsenin ele geçirdiği, sahip bulunduğu şey, mal mülk.

m. (māl u menāl u ḫazīne) 141b/13

[=1]

menba‘ Ar. Bir suyun kaynayıp çıktığı yer, pınar, kaynak.

m.-ı fesād 163b/05, 169b/04

[=2]

mencūs Ar. Çürük, bozuk.

m.+ları (kelle-i mencūs) 83a/01

[=1]

menfa‘at Ar. Fayda, yarar, çıkar, kar.

m.+i 60b/14, 81b/15

[=2]

mengūşe Far. Küpe.

m. gibi 142b/13

[=1]

menḳūl Ar. Bulunduğu yerden başka bir yere taşınmış, götürülmüş, nakledilmiş.

m.+dur ki 51b/08

[=1]

menzil Ar. Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak.

m. ile 22b/07

[=1]

merām Ar. İstek, niyet, maksat.

m. (netīce-i merām) 52b/04

[=1]

merd Far. Yiğit, cesur kimse, bahadır, kahraman, şeci.

m. 40b/03, 89b/15

m.-i da‘vā 107a/01, 107a/02

m.-i da‘vā ile 197a/06

m.-i da‘vā it- 106b/11

m.-i kāmil 134b/04

[=7]

merdlik Mert olma durumu, yiğitlik, erlik, cesaret.

m.+ine (merdligine) 162b/12

[=1]

merġūb Ar. İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen kimse veya şey.

m. 67a/10

[=1]

merḥabā Ar. “İyi günler, günaydın” anlamında selamlaşma sözü.

m. 6a/01, 44a/04, 55b/11

[=3]

merḥamet Ar. Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.

m. 183b/05, 183b/06

m. eyle- 147b/14

m. ṣāḥibi 119b/05

[=4]

merḥūm Ar. Ölmüş bir müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli" anlamında kullanılır.

m. 1b/01, 63a/15, 113b/02, 139b/15, 143b/04, 147a/02, 153b/14

m.+dan 142b/07

m. ol- 31b/03, 32a/08, 157b/02

m.+uñ 3b/07, 143a/15, 143b/06

m.+uñ (peder-i merḥūm) 143b/13

[=15]

merḳadehu Ar. Kabir, mezar.

m. 12b/05

[=1]

merkadehu ve ce'ale "Mezar yerini belirlemek." anlamında söz.

m. 4a/10

[=1]

merkez Ar. Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri.

m.+ine 44b/02

[=1]

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak, sıra; rütbe; miktar.

m. 9b/13, 34b/10, 47a/10, 53b/03, 68a/13, 96b/09, 103a/13, 118b/04, 126a/04, 126b/03, 134a/15, 136a/05, 149a/09, 158b/08, 181a/07, 195a/11

m. (kemāl-i mertebe) 14a/10, 17b/02, 20b/10, 32b/13, 55b/06, 57b/15, 58a/06, 63b/03, 64b/06, 69a/15, 87a/14, 106b/12, 129a/07, 134b/11, 139a/11, 166a/04, 168b/10, 171b/05, 190a/11, 198b/06

m.+ñi 70a/02

m.+sindedür 132b/12

m.+sine 113a/05

m.+ye 115b/05

[=40]

mesā Ar. Akşam.

m. (ṣubḥ u mesā) 93a/02

[=1]

mesākin Ar. Oturulacak yerler, evler, meskenler.

m.+i 52b/09

[=1]

mescid Ar. Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minaresiz, minbersiz küçük cami.

m.+ler 45a/04

m.+lerin 45a/01

[=2]

meṣel Ar. Örnek, benzer, misal, numune; atasözü.

m.+dür 41b/09, 69b/01, 139b/11, 146b/09

m.+dür (ḍarb-ı meṣel) 10b/13

[=5]

meṣelā Ar. Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.
m. 58a/04, 71b/07, 116b/02, 120b/14
[=4]

mesīre-gāh Ar.+Far. Mesire yeri, mesire.
m. 93a/10, 163a/06
m.-ki 47a/06
[=3]

mesken Ar. Oturulan, ikamet edilen yer, ev, konut, ikametgâh.
m.+i 5b/11
[=1]

mesmū‘ Ar. Duyulmuş, işitilmiş, haber alınmış.
m.+um 171a/01
[=1]

mesrūr Ar. Sevinçli, memnun kimse, mutlu.
m. 83b/04, 139a/10
m.-u şād u ḫandān 92a/15
m. eyle- 174a/14, 187b/08
m. ol- 12b/04, 15a/07, 18a/09, 76a/11, 82a/03, 85a/06, 86b/13, 87b/02, 89b/01, 90b/01, 113b/05, 155a/02, 158a/04, 192a/04
m. u şād u ḫandān ol- 68a/14, 118a/13
[=21]

mest Far. İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuuru zayıflamış, kendinden geçmiş kimse.
m.-i lā-ya‘ḳıl ol- 47a/11
m. ol- 47b/05
[=2]

Mes‘ūd Cezayir’in batısında sahilden 48 km içeride müstahkem bir şehir olan Tilimsan’ın sultanının en küçük kardeşi.
M. 146a/01, 146a/10, 146b/13, 148a/08, 148b/04, 148b/09, 149a/10, 150b/09, 151a/08, 152a/10, 153a/06
M.+a 145b/08, 146a/14, 148a/01, 148a/07, 149b/10, 150a/07
M.+dan 149a/01, 151b/02
M.+dur 150a/07
M. idi 146a/09
M. ile 146b/11
M. ki 147a/15
M.+uñ 145b/10, 147b/12, 147b/13, 148a/01, 148a/05, 149b/07, 151a/02, 151b/06, 152a/03, 153b/04, 153b/05, 153b/12, 154b/14, 156a/09
[=37]

meşāyiḫ Ar. Şeyhler.
m. (şeyḫ u meşāyiḫ) 138b/06
[=1]

meşelistānlıḳ Meşe ağaçlarının çok olduğu yer, meşe korusu.
m. 161b/02
[=1]

meşġūl Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
m.+lerdür 83a/07
m. ol- 73a/06, 88a/05, 94a/12, 94b/09, 99b/07, 165a/13
[=7]

meşhūr Ar. Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
m. 69b/01, 170b/01
m. idi 5a/07
[=3]

meşrūbāt Ar. İçilecek şeyler, içecekler.
m.+ların (me'kūlāt u meşrūbāt) 28b/09
[=1]

meşrūḥ Ar. Açıklanmış, şerhedilmiş.
m. (minvāl-i meşrūḥ) 100b/15
m. üzre (minvāl-i meşrūḥ) 29a/10, 111a/04, 198b/01
[=4]

meşveret Ar. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma.
m. 177a/04
m.+dür 172b/03
m. eyle- 49a/06, 111a/06, 124b/11, 131b/04, 152a/13, 153a/13
m. it- 7a/09, 41a/05, 80a/10, 88a/09, 175b/01, 186b/15
m.+üm 180b/09
m. üzre imişler 176a/12
[=16]

metā' Ar. Kumaş, elbise vb. giyilen, kullanılan veya herhangi bir şekilde kendisinden faydalanılan eşya, mal.
m. 45b/12
[=1]

meteriz Ar. Siperler.
m. al- 71b/15
[=1]

metrīs Ar. Savaşta, askerlerin arkasına geçerek hem korundukları hem de düşmana ateş ettikleri toprak siper, geçici tabya. Krş. **metriz**
m.+den 73a/05
[=1]

metriz Bk. **metrīs**
m. (ḫandak u metriz) 116a/03
[=1]

mevāhib Ar. Bağışlar, bahşişler, ihsanlar.
m. (nām-dār-ı melek-ḫışāl) 2a/13
[=1]

mevcūd Ar. Var olan, bulunan şey veya kimse.
m. (rāzıḳ-ı mevcūd) 1b/05
m.+a ('ālem-i mevcūd) 1b/06
m. ol- 172a/13
[=3]

mevcūdāt Ar. Var olanlar, yaratılan şeylerin tamamı.
m. (mefḫar-ı mevcūdāt) 1b/09, 13b/08
[=2]

mevḳūf Ar. Olması, meydana gelmesi başka bir şeye bağlı olan şey.
m.+dur 18b/12
[=1]

mevlānā Ar. "Efendimiz, sahibimiz" anlamındaki bu söz, bazı büyük şeyhlerin ve âlimlerin isimleri başında saygı ifadesi olarak kullanılırdı.
m. 2a/11, 101a/10, 148a/04
m. el-paşa 183a/10, 186a/01, 188b/10

[=6]

mevsim Ar. Bir takvim yılının iklim şartları bakımından farklılıklar gösteren ve ilkbahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılan dört bölümünden her biri.

m.+e ḳadar 73a/08

m.+ler 73a/07, 130b/08

m.+leri 166b/11

[=4]

mevt Ar. Ölüm.

m.+den (sekerāt-ı mevt) 111b/09

m.+leri (sebeb-i mevt) 139a/14

[=2]

mevżı‘ Ar. Yer, mahal; savaş sırasında bir askerî birliğin savunma tedbirleri alarak yerleştiği yer. Krş. **mevżi‘**

m.+a 159b/13, 191b/09

m.+a (maḥall u mevżı‘) 155a/07

m.+a ṭoġru (maḥall u mevżı‘) 161a/14

m.+da 160a/15, 164a/01, 183b/08

m.+dan (nām-ı mevżı‘) 102a/14

m.+den 76b/04, 120a/09

[=10]

mevżi‘ Bk. **mevżı‘**

m.+de 39a/13

m.+yi 62a/06

[=2]

meyāncılıḳ Meyancı olma durumu, aracılık, tavassut.

m. it 8a/15

[=1]

meydān Ar. Üzerinde bina vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan.

m.+ı 73a/10, 111b/08, 130a/11

[=3]

meyl Ar. Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme.

m. 168a/10

[=1]

meyyāl Ar. İstekli, arzulu, hevesli kimse.

m. ol- 90a/15

[=1]

meyyit Ar. Ölmüş insan, ölü.

m.+in 129a/02

m.+lerin 128b/01

m.+ümüzi 183b/11

[=3]

mezār Ar. Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.

m.+dan 129a/12

[=1]

mezbūr Ar. Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkur.

m.+a (ḳal‘a-ı mezbūr) 4b/11

[=1]

mezeġalere İtal. Kadırgaya benzeyen ancak daha küçük yelkenli gemi.

m. 43a/06, 192b/15, 193a/06

m. ile 193a/11

m.+si 195a/11

m.+ye 193b/15

[=6]

mezelen- Alay konusu olmak.

m.-di 199a/05
[=1]

mezellet Ar. Alçalma, bayağılaşma, hakir ve zelil olma durumu, bayağılık.
m.+de (ḫāk-ı mezellet) 147b/05
[=1]

meẕkūr Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.
m. 7a/07, 7a/14, 12b/15, 16a/07, 18b/07, 22a/12, 24b/13, 30a/03, 31b/06, 32a/11, 46a/05, 63b/01, 71a/06, 76b/02, 94a/03, 94b/05, 95a/06, 101a/07, 121b/06, 124b/03, 127a/13, 128b/11, 136b/01, 137a/13, 137b/04, 138a/05, 140b/12, 147a/14, 171a/14, 171b/10, 193b/02, 194b/02
m. (ḳal‘a-ı meẕkūr) 5a/01
m.+da (ḳal‘a-ı meẕkūr) 4a/14
m.-ı aġa 135a/08
m.+ıñ 147a/04
m.+laruñ 183a/04
m.+laruñ (cemā‘at-ı meẕkūr) 133b/05
m. olın- 79a/14
m.+uñ (ḳal‘a-ı meẕkūr) 72a/02
[=40]

meẕkūre Ar. Mezkur kelimesinin kadını ifade eden veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.
m. (ḳal‘a-ı meẕkūre) 94a/06
m.+nüñ (beled-i meẕkūre) 132a/14
m.+nüñ (vilāyet-i meẕkūre) 60a/04
[=3]

mışdaḳ Ar. Gerektiğinde baş vurulan ve doğruyu, yanlışı ayırt etmeye, değerlendirmeye yarayan prensip, ölçüt, kıstas, kriter.
m.+ınca 24a/05, 46b/15, 49a/10, 52b/06, 65a/08, 70a/02, 79b/08, 97a/15, 99a/05, 99b/02, 104a/04, 105b/04, 109a/07, 123a/15, 138b/03, 139b/12, 146b/10, 162a/14, 165b/07, 167b/04, 172a/03, 178b/09, 194b/05, 198a/13
[=24]

Mışır Büyük bir kesimi Afrika’da, küçük bir kesimi (Sina yarımadası) Asya’da yer alan ülke.
M. 84a/08, 84a/15, 85a/04
M.+a 27b/12
M.+dan 84b/15
M.+ı 84a/12
M. ile 84b/14
M. sulṭānı 18a/13, 18a/14, 18b/01, 18b/11, 18b/13, 27b/02, 27b/12, 27b/13, 27b/15, 27b/15, 28a/01, 28a/06, 28b/11, 28b/12, 28b/15, 29a/03, 29a/15, 29b/11, 30b/01, 30b/02
M. sulṭānına 27a/15
M. u Kāhir fetḥi 84b/13
[=29]

mışmār Ar. Kazık; çivi.
m.+ları 148b/07
[=1]

mızrāḳ Ar. Ucunda sivri bir demir bulunan, uzun saplı eski bir savaş aleti, kargı.

m. ile 180a/08

m. ḳadar 195a/07

[=2]

mızrāḳçı Mızrak kullanan asker.

m.+lar idi 180a/07

[=1]

Midillü Ege denizinde Yunanistan'a bağlı ada. Krş. **Midüllü**

M. adası 52b/05

M.+de 53b/15

M.+den 60a/05

M.+ye 5b/14, 53b/13, 59b/01

M.+yi (ḳal'a-ı Midillü) 4a/11

[=7]

Midüllü Bk. **Midillü**

M.+de 82a/01

M.+den 26b/10, 27a/11

M.+ye 17b/05, 17b/14, 18a/01, 26a/07, 26b/13

M.+ye (vilāyet-i Midüllü) 16b/15

[=9]

miftāḥ Ar. Anahtar.

m.+ı 186a/13, 198a/01

m.+ın 78a/11, 80b/12

m.+ını 184a/14, 186a/06, 198b/07

m.+ları 185b/14, 186a/09, 198b/09, 198b/12, 199a/01, 199a/10

m.+ların 114b/07, 122a/04, 186a/11, 197b/04

m.+larını 197a/14, 198a/05, 199a/03

[=20]

miḥrāb Ar. Cami, mescit gibi ibadet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemaatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.

m. 180b/12

[=1]

miḳdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet; değer, kıymet.

m. 10b/04, 25a/03, 28b/01, 36b/07, 42a/02, 46b/12, 47a/07, 50b/11, 51a/13, 62b/06, 68b/02, 74b/09, 83a/09, 84a/14, 86a/13, 87a/12, 91a/06, 93a/12, 95b/09, 99a/12, 99b/13, 114a/12, 114b/10, 127b/10, 129b/03, 144a/10, 145a/05, 157a/05, 161a/07, 161a/15, 163a/05, 165b/12, 171a/08, 174b/05, 180b/13, 183b/08, 188a/07, 194a/04, 196b/05

m.+ı 20a/04, 26a/13, 26b/08, 26b/09, 41b/03, 74b/01, 82b/05, 88a/05, 88a/08, 89b/02, 89b/10, 95b/02, 96a/10, 109b/09, 120b/08, 159b/10, 166b/10, 169b/03, 180a/04

m. u 'aded 40a/11

[=59]

millet Ar. Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, tarih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.

m. (kemāl-i milletü'l-ḳāhire) 3a/05

[=1]

milyon Fr. Bin tane bine eşit sayı.

m. 196a/06

m. (iki buçuḳ milyon) 125b/03

m. (üç milyon) 125b/06, 126a/08, 126a/09, 128b/03, 142a/03

m.+a (üç milyon) 125b/05

[=8]

mimār Ar. Binaların projesini hazırlayan, planını çizen ve plana göre güzel bir biçimde yapılması için gerekli her türlü işi yapan kimse.

m.+ı 31b/08

[=1]

min evvelihi ilā āḫirihi Ar. "Başından sonuna kadar." anlamında söz.

m. 68a/01

[=1]

mine'l-evveli Ar. "İlk zamandan beri" anlamında söz.

m. 1b/02, 3a/13, 18a/02

[=2]

mine'l-īmān Ar. "İmandan, imanın parçasıdır." anlamında söz.

m. 26b/02, 52b/06

[=2]

minkum Ar. "Sizden, aranızdan" anlamında söz.

m. 133a/03

[=1]

minnet Ar. Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini daima borçlu hissetme.

m. 7b/06

m.+ler eyle- 6b/12

[=2]

Minorḳa İspanya'ya ait, Akdeniz'deki Balear Adaları'nın bir parçasıdır.

M. 46a/10

M.+dan 48a/12

[=2]

minvāl Ar. Biçim, şekil, yol, tarz, suret.

m. 69a/10, 107b/05

m.-ı meşrūḥ üzre 29a/10, 100b/14, 111a/04, 198b/01

m. üzre 3b/11, 12a/14, 21b/05, 30a/08, 33b/13, 34a/04, 61b/11, 94a/09, 94b/06, 99b/11, 103a/12, 104a/08, 105b/11, 110b/01, 113b/15, 128b/04, 154a/14, 182b/02, 188b/14, 190b/01, 192b/03

[=27]

mir'āt Ar. Ayna, gözgü.

m.-ı İskender-veş eyle- 108b/12

[=1]

mīrī Far. Devlete ait olan, devlet malı olan, beylik.

m.+den 65a/03, 65a/06, 65a/13

m.+ye 180b/05

[=4]

mirkiş İsp. Uç beyi.

m. 105b/11, 106a/09, 109b/15, 110a/13

m.+e 105a/14, 106a/04, 110a/07

m. ile 106a/08

m.+ine 105a/07

m.+üñ 106a/06

[=10]

misāfir Ar. Görüşme, ziyaret vb. amaçlarla birinin evine veya bir yere gelen ve geçici olarak kalan kimse, konuk.
m. 15a/15, 15b/06, 15b/07, 175b/07
m.+i 15a/09
m. ol- 15a/12, 23a/11
m.+üm 15a/15
[=8]

misāfirlik Misafir olma durumu, konukluk.
m.+i (misāfirligi) 28a/03
[=1]

misāl Ar. Örnek, numune.
m. 187b/10
m.+i 96a/13, 109a/10, 112a/11, 120b/02, 162a/05
[=6]

misket Mermi ve bombaların içinde bulunan saçma şeklindeki küçük kurşun veya demir tanecikleri.
m. 41b/05
[=1]

mizāc Ar. İnsanın ruh yapısıyla ilgili meyil ve özelliklerinin tamamı, huy, yaratılış.
m. 13a/05
m.+ınca 129a/06
[=2]

mīzān Ar. Tartı, ölçü aleti, terazi; ölçü, mikyas.
m. 125a/14, 129a/13, 129b/05, 129b/07
m. çekisi 43b/05
m. üzre 132a/04
[=6]

Moro Geçmişte, günümüz İspanya ve Portekiz'ine denk gelen topraklarda yaşamış Müslüman bir halk.
M. 41a/11
M.+lar 39b/15, 41a/05, 46a/03, 50a/06, 77a/03, 93b/15
M.+lar (ladoron Morolar) 38b/12
M.+lara 74a/11, 86a/14, 117b/04, 126b/07
M.+lardan 116a/11
M.+lardur 73b/07
M.+ları 74a/02, 110a/09
M.+larıñ 86b/02
M.+laruñ 86b/13, 87a/09, 88a/07, 124b/12
M. tekneleri 46b/04, 73a/14
M.+yı 74a/13
[=24]

Moşo Caḳomo Becaye Kalesi'nde görevli olan tayfaların lideri.
M. 71a/10
[=1]

Mostaġanem Cezayir'in kuzeybatısında yer alan Mustaganim ilinin bir liman kenti ve başkentidir.
M. 151b/10
M.+de 151b/14
M.+i 151b/12
[=3]

mu'āf Ar. Farklı muameleyi gerektiren bir sebepten dolayı yükümlülük ve sorumluluğu kaldırılan, kendisine ayrıcalık tanınan kimse, imtiyazlı.

m. it- 143a/12

m. ol- 114b/09

[=2]

mu‘ālece Ar. Bir hastalığa karşı tedavi uygulama, ilaç verme, ilaç kullanma.

m. 43b/09

[=1]

mu‘allā Ar. Yüksek, yüce, bülent, mürtefi.

m. 1b/11

[=1]

mu‘āmele Ar. Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.

m.+ñi 69b/03, 77b/14

[=2]

mu‘ammer Ar. Yaşayan, hayatta bulunan kimse.

m. eyle- 91a/02, 181b/15

m. ol- 58b/14

[=3]

mu‘āşeret Ar. Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma.

m. (ḥüsn-i mu‘āşaret) 156b/02

m. (ḥüsn-i mu‘āşeret) 190b/02

m. (ḥüsn-i mu‘āşeret it-) 4b/05, 53b/11

m.+imüz (ḥüsn-i mu‘āşeret) 166b/15

[=5]

mu‘āvenet Ar. Yardım.

m. buyur- 21b/13

m.+e 89b/03

m. et- 48a/15

m.+i-y-ile 199b/12

m. it- 72a/15, 101b/10, 105b/05, 133a/12

[=8]

mu‘ayyen Ar. Belli, belirli.

m. ol- 100b/13, 101a/06

[=2]

mu‘aẕẕam Ar. Çok büyük, çok iri, pek kocaman; yüce, ulu.

m. (şehr-i mu‘aẕẕam) 93a/09

[=1]

mūcib Ar. Sebep olan, gerektiren.

m.-i ‘ibret ol- 129a/11

m.+ince 3b/02, 29a/04, 43a/06, 69a/01, 103b/10, 126a/06, 127b/07, 138b/13, 148a/13, 150a/01, 181b/08

[=12]

mu‘cizāt Ar. Peygamberlerin Allah’ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü işler, davranışlar.

m.+ı-y-ıla 82a/09

m.-ı Muṣṭafā 25b/14, 37b/12, 47b/11, 72a/05, 75b/14, 79b/04, 89a/05, 94b/10, 111b/14, 115a/11, 117a/04, 117b/07, 123a/11

m.-ı Muṣṭafā birle 50b/05, 67a/05, 109a/08, 112b/15, 143a/10

m.-ı Muṣṭafā ile 95b/15

m.-ı server 25a/15

[=21]

mu‘cizātü’n-nebī Ar. “Peygamberin mucizeleri” anlamında söz.
m. birle 16a/14
[=1]

mudārā Ar. Kin ve düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idare etme.
m.+dan 167a/13
m.+ya 128a/14
[=2]

mūġ-beçe Far. Mecusi tapınaklarında görevli olan çocuk.
m.+lerin 86a/01
[=1]

muḥabbet Ar. Sevgi, aşk.
m. 30b/07
m. (vedād u muḥabbet) 138b/01
m. et- 64b/06
m.+i 98b/10, 139a/09
m.-i dil-dāde 21b/14
m.-i ṣādıḳ 159a/11, 188a/01
m. it- 139a/09
m.+leri (vedād u muḥabbet) 136b/12
m.+lerin (‘arżnāme-i muḥabbet) 63b/15
m. u müveddet birle 107b/02, 156b/02
m. u ṣadāḳat 43a/12
[=14]

muḥabbet-nāme Ar.+Far. Dostça yazılmış mektup veya yazı; aşk mektubu.
m. 21b/02, 21b/09
m.+ler 135a/03, 144b/09, 149a/10, 156b/08
m.+miz 149b/01
m.+sin 22a/07, 30b/03
[=9]

muḥabbeten li’l-ḥābba Ar. “Sevgiyle muhabbet” anlamında söz.
m. 169a/14
[=1]

muḥāfıẓ Ar. Koruyan, gözeten, bekleyen, muhafaza eden kimse.
m. 4b/11, 88a/10, 89b/02, 94a/07, 94b/15, 154a/08
[=6]

muḥāl Ar. Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.
m. 132b/12, 172b/12
[=2]

muḥālāt Ar. Olmayacak şeyler, muhal şeyler.
m.+ındandur 57b/06
[=1]

muḫālefet Ar. Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma.
m. (‘inād u muḫālefet it-) 56a/06, 97b/02, 114b/11, 115a/08, 118a/02, 120b/06
m. (‘inād u muḫālefet) 155b/12
[=6]

muḫālif Ar. Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen şey, aykırı, zıt.
m. 84a/08
m. ol- 4b/14, 14b/02, 186b/04
[=4]

Muḥammed Ar. Övülmeye değer olan, en güzel huylara sahip kimse; Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberinin adıdır. Metinde bu isimde farklı görevde kişiler bulunmaktadır.

M. (Deli Muḥammed) 35a/11, 35a/15, 35b/02, 35b/05, 35b/08, 35b/10, 36a/09, 37b/06, 62a/10, 62a/11, 71b/05, 71b/08

M. (Deli Muḥammed Re'īs) 37a/06, 37a/10, 40a/07, 46a/06, 71b/01, 71b/03, 83b/10

M. (Sulṭān Muḥammed) 4a/10

M. (usārā-yı ümmet-i Muḥammed) 26b/08

M. (ümmet-i Muḥammed) 33b/04, 85b/12, 100b/11, 132b/06

M.+den (ümmet-i Muḥammed) 44b/14, 59a/02, 79b/10, 115b/07

M.+e (Deli Muḥammed) 36a/05

M.+e (ümmet-i Muḥammed) 94a/11, 108b/05

M.+i (Deli Muḥammed) 35b/14, 36a/15, 62a/10, 62a/15, 71b/05

M.+i (ümmet-i Muḥammed) 54a/07, 80b/01

M. ile (Deli Muḥammed) 62a/03

M.+im-ki (ümmet-i Muḥammed) 150b/15

M.+iñüz 13b/10, 16b/02

M.+leri 16b/10

M.+üñ 14a/02

M.+üñ (Deli Muḥammed) 35b/13

M.+üñ (ümmet-i Muḥammed) 28a/13, 185b/11, 197b/14, 198a/10

[=50]

Muḥammed bin 'Ālī Fas'ta bir bölgenin ileri gelen adamlarından.

M. 132a/15

[=1]

Meḥmed Ḫan II. Murad'ın oğlu, İstanbul'u fetheden Osmanlı Devleti padişahı.

M. 2b/03

[=1]

Muḥammedī Ar. Hz. Muhammed'e ait, Hz. Muhammed'le ilgili.

M. (gülbāng-ı Muḥammedī) 25b/12, 37b/14, 50b/10, 71b/13, 75b/12

[=5]

Muḥammediyye Ar. Hz. Muhammed'in hayatını, peygamberliğini, manevi şahsiyetini konu edinen manzum veya mensur eser.

M.+müz (aḥķam-ı şerī'at-ı Muḥammediyye) 127b/14

[=1]

Muḥammedü'l-Muṣṭafā Ar. "En değerli, seçilmiş Muhammed" anlamında söz. Krş. **Muḥammedün**

M. 2a/03, 11b/06, 13b/09, 23b/08

[=4]

Muḥammedün Ar. Bk. **Muḥammedü'l-Muṣṭafā**

M. (ḥażret-i Muḥammedün el-Muṣṭafā) 1b/12

[=1]

muḥānat Ar. Korkak, alçak, kalleş, namert kimse, muhannes.

m. 74b/13

[=1]

muḫannes Ar. Kalleş, korkak, alçak, namert kimse.

m.+leri (‘urūk-ı muḫannes) 166b/01

[=1]

muḥāṣara Ar. Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yahut bir birliğin etrafını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma.

m. (ḳal‘a-ı muḥāṣara et-) 95b/01

m. et- 76b/06

m. eyle- 166b/07

m. it- 77a/04, 110a/14, 140b/03

[=6]

muḥāsebe Ar. Olumlu olumsuz bütün ihtimalleri hesaplama.

m.+lerini 23a/06

[=1]

muḫāṭaralı Tehlikeli, korku ve endişe verici.

m. ol- 85b/10

[=1]

muhemelāt Ar. İhmal edilen işler.

m. (murdār u muhemalāt) 114b/12

[=1]

muḥib Ar. Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven kimse.

m.-i ṣādıḳ 189a/13

m.+lerinden 175a/13

[=2]

muḥkem Ar. Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.

m. 28b/10, 76a/02, 110b/01, 119a/10, 125b/11, 152a/11, 191a/13

[=7]

muḫliş Ar. İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan kimse.

m. 97a/14

m. (bende-i muḫliş) 170a/04

m. (bende-i muḫliş ol-) 102b/13

[=3]

muḥtāç Ar. Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

m. ol- 78b/05

[=1]

muḫtār Ar. Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz.

m.+dur (fā‘il-i muḫtār) 142a/15

m. idiler (fā‘il-i muḫtār) 54b/09

[=2]

Muḥyi’d-dīn Re’īs Kitâb-ı Bahriyye müellifi, ünlü Osmanlı haritacısı ve denizcisi.

M. 63b/06, 64b/07, 65a/04, 65a/14, 66a/02, 67b/10, 67b/15, 68a/06, 68b/01, 68b/04, 69a/06

M.+e 64b/01

M.+i 63b/01, 63b/12, 65b/02, 66b/05, 67b/13

M. ile 68b/12

M.+üñ 68a/02

[=19]

mu‘īn Ar. Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.

m. u ẓāhir ol- 143b/03, 170b/15

[=2]

muḳābele Ar. Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

m.+sinde 9a/03, 28b/03, 103a/07, 121b/12, 150b/03

m.+sine 181b/12

[=6]

muḳābil Ar. Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan.

m. 108b/15, 164b/15

m. ol- 49b/11, 106b/15, 108a/05, 109a/02, 144a/15, 146b/03, 159b/03, 179b/02

[=10]

muḳaddem Ar. Önde olan, önden giden, ileride bulunan.

m. (bāṣıd-ı muḳaddem eyle-) 81b/02

m.+en 16a/11

[=2]

muḳaddime Ar. (Küçükten büyüğe) sunan, arz ve takdim eden.

m. (bāṣt-ı muḳaddime) 132a/12

m. idi (bāṣt-ı muḳaddime) 167b/12

[=2]

muḳarreb Ar. Yaklaşmış, dost kabul edilmiş kimse, yakın.

m.+leri 93b/02

m.+lerinden 153a/07

[=2]

muḳarrer Ar. Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış; kesin, şüphesiz.

m. (emr-i muḳarrer) 127b/13, 147b/06

m.+dür 16a/14, 20a/06, 41a/09, 111b/09

m.+dür (emr-i muḳarrer) 24b/05, 33a/07, 33b/06, 54b/04, 73b/10, 83a/08, 84a/04, 98b/08, 99b/01, 99b/06, 100b/04, 113b/15, 114b/10, 145b/13, 151b/03, 154b/11, 162b/09, 182b/09, 188a/06

m. idi 44a/12

m. ol- 4a/14, 113a/06, 158a/15

[=29]

mūm Far. Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak suretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı.

m. 167a/08

m.+ı 71a/04

m.+ı (bal mumı) 97a/04

[=3]

munḳaṭı‘ Ar. Kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı, fasılalı.

m. ol- 11b/13, 184a/08

[=2]

muntaẓır Ar. Bekleyen, gözleyen, intizar eden.
m. 75a/07
m.+dur 6b/13
m. idi 169a/05, 171b/08
m.+lardur 122a/07
m. ol- 29a/11, 34a/09, 37a/07, 67b/09, 107b/09, 113a/13, 116a/09, 161a/03
m.+uz 73b/11
[=14]
mūr Far. Karınca.
m.+uñ 150b/11
[=1]
murābıṭ Ar. Kuzey Afrika, Endülüs ve bazı İslam ülkelerinde zahit, âbit, şeyh, derviş gibi tekke ehline verilen ad, marabut; Sınırlarda Müslümanları koruyan asker. Krş. **murābuṭ**
m. 186a/01
m.+a 185b/09
m.+ı-y-ıla 185b/05
m.+lar ile 167a/15
m.+ları 77b/04, 83a/06, 90b/14, 131a/11
m.+larından 66b/14, 79b/01
[=10]
murābuṭ Bk. **murābıṭ**
m. 151a/05, 151a/14, 186a/04, 186a/09, 197b/05, 197b/06, 197b/08, 197b/11, 198a/11, 198a/13, 198b/04
m.+a 151a/09, 197a/14, 197b/04, 197b/06, 199a/15
m.+dur 198b/01
m. gibi 199a/14
m.+ı 199a/12
m. ile 197b/10
m.+lar 199b/07
m.+uñ 198b/02
[=22]
murād Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.
m. 8b/13, 187b/14
M. (te'līf-i Seyyid Murād) 1b/03
m. eyle- 16b/15, 40a/11, 54b/10, 63a/09 166b/13, 175b/09
m.+ı 25b/04, 31b/12, 42b/06, 80b/13, 182a/13, 197b/15
m.+ımuz 53b/15, 100a/10, 114a/02, 148b/01
m.+ımuz üzre 39b/09
m.+ıñuz 99a/14, 181a/06
m.+ları 5b/08, 25a/07, 36b/04, 62b/10, 109b/11
m.+ları üzre 40a/01
m. ol- 143b/08
m. u maḳṣūd 22a/11, 47a/01, 66b/07, 115b/04, 142a/11, 154b/08, 185b/13, 186b/15
m. u maḳṣūd üzre 26a/15, 116b/10
m. u maḳṣūdı üzre 102a/05
m.+um 131b/04, 172b/03
m.+uñ 10b/02, 104b/01, 105b/02
m. üzre 22b/01
[=46]

Murād Ḫan Fatih Sultan Mehmed'in babası olan Osmanlı Devleti padişahı.

M. 2b/03

[=1]

murādu'llāh Ar. "Allah'ın arzusu" anlamında söz.

m. 166a/13

[=1]

murdār Far. Kirli, pis, iğrenç.

m. u muhemelāt 114b/12

m.+uñ 130b/02

[=2]

murtażā Ar. Beğenilmiş, seçilmiş, hoşnut ve razı olunmuş kimse.

m. 1b/12

[=1]

muṣādif Ar. Rastlayan, tesadüf eden.

m. 135b/06

[=1]

muṣāḥabet Ar. Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet. Krş. **müṣāḥabat**

m. (eṣnā-ı muṣāḥabet) 94b/02, 131b/02

m. (eṣnā-ı muṣāḥabet eyle-) 61a/09

m. (eṣnā-yı muṣāḥabet) 194b/12

m.+e 32a/01, 33b/01, 81b/09

m. it- 13a/09, 56a/14

[=9]

muṣālaḥa Ar. Kavga ve savaşı bırakıp barış için anlaşma, uzlaşma, barış yapma.

m.+larına 21b/13

[=1]

muṣāliḥ Ar. Barışan, barış yapan, barış antlaşması imzalayan kimse.

m.+üm 84a/03

[=1]

muṣarraḥ Ar. Açık açık söylenmiş, açıkça bildirilmiş, ayrıntılı biçimde ortaya konmuş, tasrih edilmiş.

m. it- 96b/08

m. ol- 24a/12

m. olın- 164a/14

[=3]

Muṣliḥi'd-dīn Re'īs (1487-1535) Osmanlı denizcisidir. Kurdoğlu Hızır Reis'in babasıdır.

M. 84b/02

M.+i 84a/12

M. ile 83b/09

M.+üñ 84b/11

[=4]

Muṣṭafā Ar. Maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, en iyisi ve en halisi olarak seçilmiş kimse; bu anlamı ile kelime Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır.

M. (mu'cizāt-ı Muṣṭafā) 25b/14, 37b/12, 47b/11, 72a/06, 75b/14, 79b/05, 89a/05, 94b/10, 111b/14, 115a/11, 117a/04, 117b/08, 123a/11

M. (Muḥammedü'l Muṣṭafā) 2a/04

M. birle (mu'cizāt-ı Muṣṭafā) 109a/08, 112b/15, 143a/10, 50b/05, 67a/05

M. ile (mu‘cizāt-ı Muṣṭafā) 96a/01
[=20]

muşamma Ar. Yer döşemesi olarak kullanılan, su geçirmez duruma getirilmiş kalın bez. Krş. **müşemmā**
m.+ların 52a/12
[=1]

muşula- Homurdanmak.
m.-yup 85b/02
[=1]

mutāba‘at Ar. Birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tabi olma. Krş. **mütāba‘at**
m. olın- 154a/14
[=1]

muṭābıḳ Ar. Herhangi bir konuda karşılıklı olarak anlaşmaya varan, anlaşan, birbiriyle uzlaşan.
m. 158b/14
[=1]

muṭahhar Ar. Maddi ve manevi kirlerden temizlenmiş, paklanmış, arınmış.
m. (ṭāhir u muṭahhar) 87b/13
[=1]

muṭahhara Ar. Mutahhar kelimesinin kadını ifade eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.
m.+nuñ (aḥkām-ı muṭahhara) 128a/09
m. üzre (şerī‘at-ı muṭahhara) 149b/14
m.+ya (şerī‘at-ı muṭahhara) 126a/05
[=3]

mu‘temed Ar. Kendisine güvenilen, itimat edilen kimse.
m. 22a/03
m.+sin 22a/15
[=2]

mu‘temed ‘aleyh Ar. Kendisine güvenilen, itimat edilen kimse.
m. 135a/07
[=1]

muṭī‘ Ar. Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan kimse.
m.+lerüz 133a/05
[=1]

muṭlaḳ Ar. Herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız.
m. (feyyāż-ı muṭlaḳ) 116a/07
[=1]

muṭma‘in Ar. Şüphe, korku ve endişelerden kurtulup rahatlamış, gönül huzuruna kavuşmuş.
m. ol- 106a/05
[=1]

muvāfıḳ Ar. Uygun, münasip.
m. 13a/02, 17b/03, 23b/14, 29b/13, 44b/09, 63b/08, 66b/02, 66b/08, 71a/02, 84a/06, 90b/04, 94b/13, 97b/12, 135a/14, 188a/13, 189a/15, 191a/05, 191a/14, 191b/05
m. ol- 176b/10
[=20]

muvaḥḥid Ar. Allah’ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, Müslüman.
m. (mü’min u muvaḥḥid) 133a/03

[=1]

muvaḥḥidān Ar.+Far. Muvahhitler, Müslümanlar, muvahhidin.

m. (ġāziyān-ı muvaḥḥidān) 107b/01

[=1]

mużā‘aḳa Ar. Darlık, sıkıntı, müşkülat.

m. 103b/11

m.+ları 110b/10, 110b/11

[=3]

muẓaffer Ar. Savaşta zafer kazanmış, bir mücadelede başarı, üstünlük elde etmiş, galip.

m. (manṣūr u muẓaffer) 53b/05, 55a/07, 64a/10, 130a/05, 136b/10

m. (manṣūr u muẓaffer eyle-) 16b/07, 173a/08, 53b/09, 79b/07, 121a/06

m. (manṣūr u muẓaffer ol-) 89b/14

[=11]

mü’ekkil Ar. Birini vekil tayin eden, davasını vekil aracılığı ile takip ettiren kimse.

m. ol- 9b/04

[=1]

mü’min Ar. Allah’ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed’in O’nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslamiyet’in diğer iman esaslarına inanan, iman sahibi kimse, Müslüman.

m. (bende-i mü’min) 97a/14

m.+lerüñ 71a/14

m. u muvaḥḥid ol- 133a/03

[=3]

mübādele Ar. Bir şeyi başka bir şeyle değişme, değiş tokuş, trampa.

m. et- 186a/04

m. eyle- 170a/07

[=2]

mübārek Ar. Çok saygı değer, hürmete layık, muhterem; hayırlı, uğurlu.

m. 3b/08, 23b/13, 27a/11, 34a/15, 37a/11, 44b/08, 56b/01, 59b/14, 60a/01, 60b/04, 62a/04, 64a/02, 70b/10, 70b/15, 77b/15, 80b/05, 80b/13, 81a/01, 81a/09, 85a/02, 90b/03, 90b/15, 91b/13, 94b/13, 97b/08, 101a/03, 102b/11, 116a/08, 128b/12, 135a/15, 139a/01, 139a/10, 149b/08, 150a/13, 151b/04, 167b/15, 186b/11, 187a/13, 187b/01, 187b/06, 187b/10, 188b/10, 194a/01

m.+de (sā‘at-ı mübārek) 63b/06

m.+de (sā‘at-i mübārek) 188a/11

m.+de (sā‘at-i mübārek) 135a/12

m.+e (Nil-i mübārek) 74b/08

m.+i 140a/10, 145a/08

m.+in (sīne-i mübārek) 86b/07

m.+iñde (ḳudūm-ı mübārek) 132b/06

m.+leri ile (ḳudūm-ı mübārek) 192b/05

m.+lerinde (ḳudūm-ı mübārek) 37a/04

m.+leriñüz (ḳudūm-ı mübārek) 67b/03

m.+leriñüzde 83b/14

m. ol- 35a/03, 36b/01, 48a/04, 78a/05, 81a/07, 96a/15, 98a/04, 98a/06, 192a/02

[=64]

mübāşeret Ar. Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m. üzre 22b/11

[=1]

mübīn Ar. İyiyi kötüyü, doğruyu yanlışı birbirinden ayırt eden, açıkça ortaya koyan.

m. (dīn-i mübīn) 21b/06, 25a/14, 49a/11, 64a/04, 67a/13, 126a/08, 130b/13, 131b/10

[=8]

mücāhid Ar. Çalışıp didinen, uğraşan, mücadele ve mücahede eden kimse; Allah yolunda din, vatan, millet uğruna savaşan, cihat eden kimse.

m. 21a/06, 25a/10, 29b/09, 32a/08, 49a/11, 53b/01, 60b/04, 67a/10, 98b/02, 100b/10, 142a/07, 160a/09

m.+in 3b/09

[=13]

mücāhidān Ar.+Far. Allah yolunda savaşanlar, cihat ve mücahede edenler. Krş. **mücāhidīn**

m. 88b/02

m. (‘asker-i mücāhidān) 148a/15

m. u ġāziyān 140a/04

[=3]

mücāhidīn Bk. **mücāhidān**

m. 37a/03, 64a/06

m. (livā-yı mücāhidīn) 172b/13

m. ol- 89b/04

[=4]

mücerred Ar. Düşüncede var olan, zihinde soyutlama, tecrit yoluyla elde edilen, soyut.

m. 4b/03

[=1]

mücevher Ar. Elmas, inci, pırlanta, yakut, zümrüt, altın vb. ile donanmış veya onlardan yapılmış değerli süs eşyası.

m. 69a/08

[=1]

mücrim Ar. Suç işlemiş olan, suçlu, kabahatli kimse.

m. eyle- 196b/03, 196b/09

m. it- 180b/05, 195b/12

m.+likden 196b/11

[=5]

müctebā Ar. Seçilmiş, seçkin (bilhassa Hz. Muhammed (s.a.v.) için kullanılır.)

m. 1b/12

[=1]

müdārā Far. Kin ve düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idare etme.

m. 171b/08

[=1]

müddet Ar. Bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman bölümü, süre.

m. 93b/01

m.-i ‘ömürleri üzre 3a/02

m.-i zamān 144b/08

[=3]

müdebbiri'l-umūr Ar. "İşleri düzenleyen" anlamında söz.

m. ol- 74a/06

[=1]

müdebbirlik İş bitirmeli.

m. it- 124a/12

[=1]

müdebbirü'l-ḥāl Ar. "Durumu düzenleyen" anlamında söz.

m. 135a/10

[=1]

müdemmer Ar. Mahvedilmiş, yok edilmiş.

m. (maḳhūr u müdemmer ol-) 91a/05

m. eyle- 64a/09, 92b/03

[=3]

müdemmir Ar. Kırık, kırılmış.

m. (maḳhūr u müdemmir eyle-) 16b/06

[=1]

müferrec Ar. Geniş, bol.

m. 93a/10

[=1]

müferreh Ar. Ferah, rahat.

m. 163a/07

[=1]

müfīs̱ü'l-enām Ar. "Halkın zarar vereni" anlamında söz.

m. 3a/04

[=1]

müfred Ar. Bir taneden ibaret, tek, yalnız şey.

m. 35a/06

[=1]

müfsid Ar. Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran kimse, bozguncu, karıştırıcı.

m. 83a/14, 95b/06, 100a/15, 100b/05, 144a/15, 170b/09, 173a/09

m.+e 105b/12, 166b/08

m.-i 'Arab 91b/01

m. ile 160b/14

m.+leri 183b/12

m.+üñ 83b/01

[=13]

müfsidān Ar.+Far. Fesat, bozgunculuk çıkartan kişiler.

m. ('urbān-ı müfsidān) 164a/15

m. ile ('urbān-ı müfsidān) 144a/10

[=2]

müftī Ar. Dinî hususlarla ilgili soruları cevaplandıran ve meseleleri fetva vermek suretiyle halleden fıkıh âlimi.

m.+yi 176a/02

[=1]

müheyyā Ar. Hazır, amade.

m. (ḥāżır u müheyyā) 67b/06, 90a/11, 135a/04

m. (ḥāżır u müheyyā eyle-) 18b/10, 29a/05, 63a/13, 100a/02, 100a/06, 116a/04, 160b/11, 184b/06

m. (ḥāżır u müheyyā it-) 120a/06, 160a/14

m. (ḥāżır u müheyyā ḳıl-) 85b/11

m. (ḥāżır u müheyyā ol-) 29a/15, 41a/10, 44b/08, 60a/01, 62a/01,

66a/13, 88a/04, 91b/11, 155a/06, 156b/03, 178b/11
[=24]

mühim Ar. Ehemmiyetli, önemli.
m. 184b/13
[=1]

mühimmāt Ar. Savaş için gerekli olan cephane vb. şeyler.
m. 74a/15, 75a/05, 75a/14, 80b/11, 190a/01
m.+dan 132a/01
m.+ı 78a/10, 81b/07
m.+ın 78a/14, 80b/11
m.+ları 65a/07
m.+ların 34a/06, 76a/08, 119b/08, 119b/10, 120a/09
m. u ‘asker 76a/13, 76b/11
[=18]

mühimme Ar. Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şey, husus veya iş.
m.+den idi (e’imme-i mühimme) 45a/15
m.+lerin (levāzımāt-ı mühimme) 100a/06
m.+lerinde (şuġl-ı mühimme) 29a/09
[=3]

mühlet Ar. Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için verilen belirli süre, vade.
m. 168a/06
[=1]

müjde Far. Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu.
m. ol- 86a/11, 115a/02
m.+si-y-ile 56a/01, 56b/12
[=4]

müjd Far. Mükâfat, ecir, sevap.
m.+i 181b/02
[=1]

mükāfāt Ar. Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.
m.+ı 124a/07
m.+ında 174b/13
m.+uñ 28b/04, 58b/14
[=4]

mükellef Ar. Bir işi yapmak zorunda olan kimse, yükümlü.
m. 189b/15
[=1]

mükemmel Ar. Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz, kusursuz, tam.
m. 39a/02, 85b/07, 132a/04, 135a/04
[=4]

mülāḳī Ar. Buluşan, kavuşan, görüşen kimse.
m. ol- 93a/01, 143a/03
[=2]

mülūk Ar. Hükümdarlar, padişahlar, melikler.
m. 69b/10
m.+isin 69b/11
[=2]

mülūkü’l-‘Arab “Arap hükümdarı” anlamında söz.
m. 2a/11
[=1]

mümessek Ar. İçine misk karıştırılmış, misk gibi kokan, mis kokulu.
m. 55b/03, 131a/10, 191a/10
[=3]

mümkin Bk. **mümkün**
m. 34b/08
m.+dür 6b/09, 49a/06
m.+in 85b/11
[=4]

mümkün Ar. Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kâbil, muhtemel. Krş. **mümkin**
m. 111a/01, 117a/05
m. ol- 110b/03
[=3]

münādī Ar. Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal.
m. (dellāl u münādī etdir-) 53a/02
m.+ler 53a/09
[=2]

münāfıḳ Ar. İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, ara bozucu kimse.
m. 91a/15, 101a/11, 145b/02, 177a/10
m.+a 144a/03
m.-ı bī-dīn 10a/15
[=6]

münāfıḳān Ar.+Far. Ar. İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, ara bozucu kimseler.
m. (a‘dā-yı münāfıḳān) 182a/03
m. (cem‘iyyet-i münāfıḳān) 177a/04
m. (‘urbān-ı münāfıḳān) 179a/02
m.-ı ‘urbān 178b/07
m.-ı zevāl-vech 102a/09
[=5]

münāsebet Ar. Yakınlık, ilgi, ilişki, alaka.
m. 17b/11, 157b/01
[=2]

münāsib Ar. Uygun, yerinde.
m. 172a/03
m. (maḥall-i münāsib) 132a/08
m.+dür 166a/14
m. u ḥāżırca 25a/12
[=4]

müncer Ar. Bir yöne doğru çekilen, çekilip götürülen, sürüklenen.
m. ol- 7a/09, 108a/14, 178b/13
[=3]

münevver Ar. Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.
m. eyle- 79b/05, 81a/08, 103a/10, 131a/07, 174b/12, 181b/01
m. it- 83a/13, 147a/13
m. ol- 139a/03
[=9]

münezzeh Ar. Eksiklik, noksanlık, kötülük vb.nden arındırılmış olan, uzak.
m.+dür 13b/07
[=1]

münhezim Ar. Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş.
m. eyle- 118a/12
m. ol- 86b/02, 89b/07
[=3]

münker Ar. Ret ve inkâr olunan, kabul edilmeyen.

m. (nehy-i münker it-) 103a/04
[=1]

münkesir Ar. Kırılmış, kırık; gücenmiş.
m.+dür 188a/07
m. eyle- 170a/03
m. ol- 53a/07, 77b/13, 187a/14
[=5]

müntefī Ar. Yok olan, ortadan kalkan, görünmez olan.
m. ol- 33b/05
[=1]

müntehā Ar. Bir şeyin varabileceği son nokta, son, nihayet.
m.+lar (dıraḫt-ı müntehā) 47a/06
m.+laruñ (dıraḫt-ı müntehā) 47a/08, 163a/11
[=3]

mürd Far. Ölmüş, gebermiş.
m. ol- 8b/06, 9a/11, 43a/14, 72a/07
[=4]

mürde Far. Ölü, ölmüş kimse.
m. 172b/09
m. iken 18a/08, 107a/13
m.+ler iken 52b/02
m.+ye (şād-ı mürde) 193b/05
[=5]

mürted Ar. İslam dininden dönen, Müslümanlıktan ayrılıp başka bir dine giren, irtidat eden kimse.
m. 94a/10, 95b/05, 95b/11, 96b/11, 97a/08, 98b/04, 99a/10, 101a/15, 101b/02, 101b/14
m.+e 97a/11
m.+i 94a/06, 94b/05, 101a/05, 101a/08
m.-i Tilimsān sulṭānı 94b/03
m. ile 100a/10
m.+iñ 102a/09
m.+inüñ 96b/05
m.+lere 101b/10
m.+üñ 99a/15, 102a/11
[=22]

mürtedlıḳ İrtidat etme durumu.
m.+dan 97a/12, 100a/12, 101b/04
[=3]

mürūr Ar. (Zaman için) Geçip gitme, bitme, sona erme.
m. it- 51b/08, 129b/03, 170b/07
[=3]

müsā'ade Ar. Uygun, elverişli olma; izin.
m.+si 158a/05
[=1]

müṣāḥabat Bk. **muṣāḥabet**
m. 56b/14
m.+a 56b/13
m. eyle- 56b/14
m.+ı 56b/09
[=4]

müṣāḥafe Ar. Kitap yazma.
m.-i ba'īd ol- 60b/08
[=1]

Müslimīn Ar. Müslümanlar.
M. ('ibād-ı Müslimīn) 147a/12
M.+e ('ibād-ı Müslimīn) 91a/08
M.+i ('ibād-ı Müslimīn) 100b/06
M.+üñ ('ibād-ı Müslimīn) 55a/11, 93a/03
[=5]

Müslümān Ar.+Far. İslam dininden olan kimse, Müslim, Muhammedî.
M. 43b/08, 44b/15, 45a/01, 95b/10, 127a/12, 152a/08, 191b/13, 192a/03, 192b/01, 194b/06, 195a/02
M. it- 128a/12
M.+lar 80a/05, 82b/06, 82b/09
M.+laruñ 45a/02
M.+laruñ idi 103b/02
M. tekneleri 43a/03
M. teknesi 76b/13
[=19]

Müslümānlıḳ Müslüman olma durumu.
M. 4b/04, 14a/10
M.+da 13a/11
[=3]

müstaġnā Ar. İhtiyaç duyulmayan, varlığına ihtiyaç kalmayan.
m. 58a/05
[=1]

müstaġraḳ Ar. Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş.
m. it- 88a/01
m. ol- 101a/14
[=2]

müstaġrif Ar. Kötü alışkanlıklar.
m. eyle- 171b/15
[=1]

müstaḥkem Ar. Sağlam, dayanıklı, metin, muhkem.
m. eyle- 16b/13
[=1]

müstaḳīm Ar. Doğru, gerçek, hak.
m.+e (ṭarīḳ-i müstaḳīm) 54b/03
[=1]

müsteġfā Ar. Gizli, saklı.
m. 29b/04
m. (pāk u müsteġfā) 19a/11
[=2]

müsteṣnā Ar. Genel kurallara uymayan, kural dışı, kaide harici şey.
m. 27b/10
[=1]

müşābih Ar. Benzeyen, benzer, mümasil.
m.+dür 154b/06
[=1]

müşāvere Ar. Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alışverişi, danışma, istişare.
m. eyle- 38b/11, 177b/07
[=2]

müşemmā Bk. **muşamma**
m.+da 42a/11
[=1]

müşerref Ar. Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.
m. eyle- 61b/04, 67b/04
m. ol- 147b/10
[=3]

müşkil Ar. Zor, güç, çetin.
m. ol- 39a/01
[=1]

müşkilāt Ar. Müşküller, zor işler veya meseleler, zorluklar, güçlükler, engeller.
m.+ı 11b/05
[=1]

müşrik Ar. Allah'a ortak koşan kimse.
m.+ler (kāfir ü müşrik) 14a/06
[=1]

müştāḳ Ar. Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.
m.+uz 115b/05
[=1]

müşterī Ar. İstekli kimse, talip; satın alan kimse.
m. 32a/09
[=1]

mütāba'at Bk. **mutāba'at**
m. 153b/13
m. et- 143b/06, 143b/09, 178a/02
m. it- 102a/09, 167a/04, 173a/15
[=7]

müte'ellim Ar. Elemli, kederli, mahzun.
m. ol- 28b/01, 160b/09
[=2]

müte'allıḳ Ar. Ait, dair, ilgili, alakalı.
m. 53a/06, 78a/13, 78b/07, 96b/13, 132a/01
m. ol- 134a/11, 180b/05
[=7]

mütecāviz Ar. Saldıran, tecavüz eden, saldırgan.
m. 42a/01, 180a/05
[=2]

mütecellī Ar. Meydana çıkan, görünür duruma gelen, görünen, tecelli eden.
m. 45b/01, 152a/06
[=2]

mütekebbir Ar. Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş kimse, kibirli.
m. 106b/11
[=1]

mütekellim Ar. Konuşan, söyleyen kimse.
m. 160b/02
[=1]

mütemekkin Ar. (Bir yere) Yerleşmiş, yerleşik, mukim.
m. idi 5a/14
m. ol- 33a/04, 55b/13, 90a/14, 132a/07
[=5]

müttaḳī Ar. Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan, günah ve haramdan sakınan, Allah'tan korkan kimse.
m. 176b/03
[=1]

müveddet Ar. Sevgi, aşk, arkadaşlık.
m. birle (muḥabbet u müveddet) 107b/02, 156b/02
[=2]

müyesser Ar. Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.
m. (nuṣret u müyesser eyle-) 116a/07
m. eyle- 147a/12
m. it- 35b/06
m. ol- 38a/05, 67a/05, 103a/07
[=6]

müżāyaḳa Ar. Darlık, sıkıntı, müşkülat.
m. 29b/06
[=1]

müzekkā Ar. Temizlenmiş, arındırılmış, temiz, pak.
m. 1b/11
[=1]

müzeyyen Ar. Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zinetli.
m. ol- 34a/11, 37a/08, 44b/04, 61b/15
[=4]

müẕnib Ar. Günah işleyen kimse, günahkâr, suçlu.
m. (‘abd-i müẕnib) 28a/09, 69b/09, 131b/08, 134b/12
m.+ine 13b/10
m.+inüñ 1b/13, 13b/08
[=7]

müzüne Bağış.
m. 12b/09
m. ile 125a/07
m.+si (İspanyol müzünesi) 125a/11
[=3]

müzved Para tutucu; erzak çantası.
m.+lerle 199b/10
[=1]

N

nā’il Ar. İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, muradına eren. Krş. **nāyil**
n. ol- 115b/04, 142a/12, 187a/04
[=3]

nā-bedīd Far.+Ar. Açıkta olmayan.
n. ol- 103a/02
[=1]

nā-çār Far. Çaresiz.
n. (çār-nā-çār) 6a/03, 40b/11, 119b/13, 186b/01
[=4]

nā-ḥaḳ Far.+Ar. Hakka ve adalete uygun olmayan, haksız.
n. 181b/03, 182b/06, 185b/11
[=3]

nā-ḫalef Far.+Ar. Soyuna çekmemiş olan hayırsız (evlat).
n. 157b/03
[=1]

nā-ma‘ḳūl Far.+Ar. Makul olmayan.
n. 40b/10, 181b/03
[=2]

nā-mübārek Far.+Ar. Mübarek olmayan.
n. 87a/02
n.+lerinde (eyyām-ı nā-mübārek) 113b/14
[=2]

nā-pāk Far. Saf olmayan, kirli.
n.+ını (ecsām-ı nā-pāk) 127a/05, 127a/14, 127b/03
n.+ların (ecsām-ı nā-pāk) 83a/02, 126a/02, 126b/14, 127a/01, 127b/01, 142a/05
[=9]

nā-sezā Far. Yaraşır, uygun, layık olmayan.
n. 147a/09, 158a/01
[=2]

nā-şād Far. Üzüntülü, gamlı, kederli, mahzun, mükedder.
n. (ḥikāyāt-i dil-i nā-şād) 34a/09, 79a/12, 99b/15, 152a/09
n. (ḥikāyet-i dil-i nā-şād) 75a/08, 146b/15, 163a/02, 169a/01,

172a/04, 173a/08, 175a/10, 186b/02, 197a/12

[=13]

nā-ümīd Far. Beklentisiz, umutsuz.

n. ol- 75a/10

[=1]

nādim Ar. Pişman olan, nedamet getiren kimse.

n. ol- 145b/03

n. u peşīmān ol- 88b/06, 199b/05

n.+üm 150a/09

[=4]

nāgāh Far. Zamansız, vakitsiz.

n. 5b/09, 39b/04

[=2]

nāġıṭ Ar. Elde bulunan geçerli para, akçe.

n. 30a/04

[=1]

naḥs Ar. Uğursuzluk.

n. 165a/09

n. (ḳırān-ı naḥs) 169a/03

n.+den (eyyām-ı naḥs) 169a/09

n.+uñ (ḳırān-ı naḥs) 169a/07

n.+üñ (ḳırān-ı naḥs) 171b/07

[=5]

nuḳūṭ Ar. Paralar, nakitler.

n. 79a/11

[=1]

nāḳılān Bk. **nāḳilān**

n.-ı āṣār 121a/07

n.-ı üstād 20b/12

[=2]

nāḳilān Ar.+Far. Nakledenler, rivayet edenler. Krş. **naḳılān**

n.-ı āṣār 93a/07, 119b/06, 139b/06

[=3]

naḳīr Ar. Pek küçük ve önemsiz şey.

n. u ḳıṭmīr 18a/02, 108a/11, 154b/12

[=3]

naḳl Ar. Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

n. et- 178a/15

n. u beyān et- 98a/10

n. u beyān eyle- 15a/06, 68a/01

[=4]

nām Far. İsim, ad; ün, şöhret, şan.

n. 39a/13, 44b/10, 62a/06, 63a/03, 76b/04, 88a/13, 97a/09, 111b/09, 117b/13, 120a/09, 130a/13, 135a/07, 151b/10, 170b/01, 199b/14

n.+ı-y-ıla 130a/01, 148b/12, 189a/05

n.-ı mevżı‘a 102a/14

n.+ına 131a/01

n.+ında 7a/11, 17a/04, 19b/02, 35a/11, 127a/12, 151a/04, 196b/05

n. ile 95a/03

n. u evṣāf 95a/02

n. u nişān 17b/13, 173b/02, 174a/07, 180a/12

n. u şān 49a/03, 55a/01, 130a/04, 130a/10

n. u şān ile 166a/12

n. u şān ṣāḥibi ol- 64a/12

n. u şānları 38b/09

n.+um 114b/07

[=41]

nām-dār Far. Namlı, ünlü, meşhur.

n.-ı melek-ḫışāl-ı mevāhib 2a/13
[=1]

namāz Far. İslam dininde belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.
n.+ında 195a/09
n. ḳıl- 45a/04, 45a/08, 67a/14, 67b/01, 122b/07, 184a/07
[=7]

nāme Far. Sevgiliye yazılan mektup, aşk mektubu; mektup.
n. 29a/15, 100a/11, 105a/07, 105b/01, 105b/12, 114a/08, 115b/15, 140a/07, 141b/07, 145a/01, 147b/07, 149b/10, 150a/10, 157b/06, 159a/06, 167a/14, 170b/10, 185b/05
n.+de 115a/06
n.+dür 105a/14, 145a/13, 145b/06, 147b/12, 150a/11, 158a/01
n.-i nifāḳ 158b/07
n.+lerinde 145b/11
n.+m 21b/10, 87a/06, 140a/09, 157b/07, 167b/02, 170b/12
n.+mdür 141b/01
n.+nüñ 29a/15, 87a/05, 87b/02, 114a/08, 115a/15, 115b/01, 116a/01, 140a/07, 145a/14, 145b/09, 158b/01, 167a/15, 170b/11
n.+ñ 157b/11
n.+sin 22b/09, 87a/04, 144a/01, 149b/07, 156b/13
n.+sinde 115a/03, 185b/06
n. yaz- 145a/13
n.+yi 105a/15, 114b/14, 115b/14, 157a/02
[=60]

nāmsuz İsimsiz, ünsüz.
n. 95a/03, 130a/02, 148b/12,
[=3]

nāmūs Ar. İnsanın ahlak kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan manevi duygu; güzel haslet.
n. 178a/06
[=1]

nān Far. Ekmek.
n. 9a/11
n. u ni'met 162b/04, 163b/02, 171a/05, 172b/02
[=5]

nār Ar. Ateş, od; cehennem.
n.-ı nūr 8b/11, 10a/03, 19a/15, 19b/07, 19b/12, 20b/03, 38b/11, 41a/11, 46a/04, 48b/01, 48b/04, 48b/12, 50a/07, 73a/13, 73b/02, 73b/08, 74a/01, 74a/11, 76b/14, 77a/04, 78b/15, 82b/13, 82b/15, 85a/15, 85b/05, 86a/08, 86a/12, 86b/05, 86b/09, 86b/11, 87a/07, 87a/09, 87a/11, 87a/12, 88b/14, 89b/12, 90a/02, 106b/08, 110b/13, 113b/04, 113b/06, 113b/13, 114a/11, 114b/02, 114b/11, 116a/11, 117b/03, 118a/08, 121b/10,

121b/11, 124b/12, 124b/15, 126b/02, 126b/04, 126b/06, 128a/03, 128a/05

n.-ı nūr ile 48b/09, 121b/13, 121b/14

[=60]

na‘ra Ar. Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.

n. 122b/05, 152b/10

n.+sından 162a/03

n.-yı Allāhu ekber 96a/02, 155b/08

[=5]

naṣāra bin naṣāra Ar. Hristiyan oğlu Hristiyanlar.

n.+lar 152b/06

[=1]

naṣb Ar. Bir kimseyi bir hizmete geçirme, yerleştirme, tayin etme.

n. 22a/03, 170b/07, 199b/11

n. (ḥākim u naṣb et-) 94a/07

n. (ḥākim u naṣb eyle-) 94b/06

n. eyle- 97a/06, 102a/06, 135a/09, 141a/01, 155b/14, 161a/01, 170b/02

n. eyle 23a/08

n. it- 28a/11, 132a/09, 144b/06, 170b/05, 179a/06, 187a/01, 196a/15

n. olın- 187a/06

[=21]

nāṣır Ar. Yardım eden kimse, yardımcı.

n.-ı bilādi’llāh 3a/04

[=1]

nāṣıru’l-‘adl Ar. “Adaletin yardımcısı” anlamında söz.

n. 2a/13

[=1]

naṣīb Ar. Bir kimsenin payına düşen şey, hisse; Allah’ın bir kimseye tayin ve kısmet ettiği şey, talih.

n.+imüz 37b/05

n. ol- 105a/13, 115b/06, 170a/15, 190b/15

n.+üñ 7b/14

[=6]

naṣīḥat Ar. Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.

n. (va‘aẓ u naṣīḥat) 178a/03

n. (va‘aẓ u naṣīḥat eyle-) 149b/15

n. it- 177a/10

n.+lerin 27a/10

[=4]

Naṣre’d-dīn Barbaros Hayrettin Paşa için kullanılan tabir.

N. 184a/13

[=1]

naṣṣ Ar. Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin hüküm.

n.-ı ḳāṭı‘ 128a/08

[=1]

nāyil Bk. **nā’il**

n. ol- 100b/12, 193b/03

[=2]

nāz Far. Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edalı tavır, cilve.

n. eyle- 37b/09

[=1]

naẓar Ar. Bakış, bakma, göz atma.

n. et- 68a/02

n.+ı 133b/10

n.-ı ʻināyet 149a/14

n.+ıdur 64a/15

n.+ın 118b/06, 139a/05

n.+ına 69b/13

n.+ıñuzı (ḥüsn-i naẓar) 21b/12

n. it- 47a/05, 64b/04, 134b/10, 138a/09

[=12]

nāzenīn Far. İşveli, cilveli, nazlı.

n. 31b/04

[=1]

nāzil Ar. Yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden.

n. ol- 15b/09, 31b/02, 101a/05, 102b/07, 105a/01, 108a/05, 108b/14, 161b/04

[=8]

naẓīr Ar. Benzer, eş.

n.+i 13b/06

[=1]

naẓīre Ar. Bir söze, bir davranışa karşılık olarak söylenen söz veya yapılan davranış.

n.+si 11a/02

[=1]

naẓm Ar. Vezinli, kafiyeli söz dizisi.

n.+la 3a/14

[=1]

ne 1. Sıfat: Hangi, nasıl?

n. 3a/11, 6a/15, 6b/03, 7a/05, 10a/03, 10a/06, 13b/02, 15b/15, 25b/14, 34b/10, 35a/15, 35b/09, 48a/09, 48b/04, 48b/12, 49a/10, 69b/05, 74a/12, 85a/14, 89b/05, 112a/09, 115b/14, 117a/03, 123b/09, 126a/04, 134a/15, 139b/01, 146a/07, 149a/09, 151b/02, 158a/11, 159a/07, 162a/12, 162b/14, 177a/10, 178b/13, 180a/15, 181a/07, 181a/07, 186a/07, 190a/10, 195a/11, 198b/08

n. ḳadar 64b/08, 78b/15, 79a/10, 91b/03, 118b/10, 135a/01, 179b/11, 180b/08, 183a/05

n. resme 179b/09

n. şekl 10b/10, 15a/06, 32a/12, 32a/14, 48a/10, 49a/06, 49b/04, 110a/12, 143b/04, 154a/14, 159a/11, 168a/08, 168a/08, 175a/15, 175b/06, 176a/11, 177a/05, 179b/07, 187b/09, 197b/09

[=73]

2. Zamir: Hangi şey, birçok şey.

n. 7b/02, 9b/02, 10b/05, 17b/8, 17b/8, 19b/10, 25a/07, 25b/05, 27a/06, 27a/06, 37b/10, 42a/12, 44a/06, 55b/10, 67b/02, 69b/01, 79b/10, 87b/03, 96b/02, 100b/09, 102b/01, 108a/08, 114b/06, 121b/08, 127a/07, 129b/06, 131b/04, 141a/09, 141b/13, 142a/12, 146a/11, 150b/06, 154b/01, 156a/08, 156a/08, 172b/07, 175a/02, 178a/04, 180b/10,

181a/05, 183a/09, 187b/12, 188b/02, 198b/13
n. başet 104a/04, 154b/04, 166a/15
n. dersin 7b/01
n. dersiñüz 111a/06
n. dirsiñüz 172b/02
n.+dür 4a/08, 9b/01, 9b/14, 13b/01, 51b/07, 105a/10, 140a/11, 171a/02, 174a/01, 177a/11
n.+eşlesün (n'eşlesün) 80b/14
n.+eyleyem (n'eyleyem) 98b/11
n. idi 181a/06
n. imiş 11a/04
n.+istersin (n'istersin) 8a/13
n.+işledüñ (n'işledüñ) 197b/06
n.+işlesün (n'işlesün) 200a/02
n.+işleyeyüm (n'işleyeyüm) 52a/13
n.+işleyorsın (n'işleyorsın) 122b/05
n. ki 169b/14, 181a/09
n.+olayıdı (n'olayıdı) 44a/07
n.+olur (n'olur) 107a/05
n.+si 164a/10
n.+ye 40a/02, 47b/12, 101a/12, 108a/14, 133b/11, 150b/07
[=80]
3. Zarf: Neden, niçin.
n. 3a/02, 3a/11, 12a/06, 13a/12, 20b/07, 22b/14, 27b/07, 37b/09, 38a/02, 49b/08, 50b/04, 56b/05, 70a/15, 74b/05, 75b/11, 79a/04, 85a/03, 99a/08, 107a/11, 112a/11, 112b/09, 123b/13, 127a/04, 134b/05, 135a/11, 137a/09, 138a/09, 138a/11, 141a/07, 146a/15, 146b/06, 148b/03, 152b/14, 155b/10, 161a/12, 162a/08, 164b/14, 166b/04, 170a/06, 179a/09, 193a/05, 194a/05, 196b/12, 197a/08, 198a/15
n. dersiñüz 182b/02
n.+işlesün (n'işlesün) 37b/08
n.+olayıdı (n'olayıdı) 42b/13
n.+olduñuz (n'olduñuz) 196b/07
n.+olmaz (n'olmaz) 104a/03, 107a/05
n.+olur (n'olur) 104a/03
n.-yler 185a/14
[=52]
4. Bağlaç.
n. 22b/05
n. (her ne) 2b/08, 6b/10, 28b/06, 33b/12, 34b/03, 54a/09, 57b/12, 104b/02, 105b/02, 124a/14, 136b/12, 138a/15, 159b/11, 177a/02
n. (her ne-deñlü) 3a/13
n. (her ne-ki) 11b/11
n. (her ne ise) 177a/13, 186b/15, 197a/04
n. (her ne ḳadar) 22a/04, 167b/14
n. (her ne ki) 87b/03, 104b/02, 115a/03
n. deñlü 39b/09, 109a/06
n. ise 125b/13
n. ise (her ne ise) 57a/13
n. kim 2b/15
n. ne 50a/10, 52a/10, 55a/02, 115b/08, 122a/12, 167a/08

[=36]

ne‘am Ar. Evet.

n. 133b/04

[=1]

nebādāt Ar. Bitkiler.

n.-ı ḫażrā ile 34a/10, 44b/04, 61b/15

n.-ı zemīn 59b/11

[=4]

nebbāş Ar. Mezar açarak kefen soyan kimse, kefen soyucu.

n. 123a/07

[=1]

necāt Ar. Kurtulma, kurtuluş, halas.

n. bul- 75b/15, 83a/04, 97b/03, 109b/03, 117a/10, 117a/15, 120a/13, 120b/05, 124a/02, 144b/02, 152b/15, 155b/12, 162a/09

n. vir- 11b/04

[=14]

Neccārī Benî Neccar zamanında Arap kabilelerinden biri.

N. 145a/05

N. ḳaraları 146a/02

[=2]

Neceh Bir yer adı.

N. 97a/09

N. şeyḫi 97a/10, 98a/14

[=3]

necd Yayla.

n.+inüñ (şeyḫ-i necd) 158a/05

[=1]

neden Ne sebepten, niçin.

n. 165b/08

[=1]

nefāyis Ar. Kıymetli, makbul, nefis ve güzel şeyler.

n. 58a/10

[=1]

nefer Ar. Rütbesi olmayan asker, er.

n. 112b/02

[=1]

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

n.+imüzi 55a/15

[=1]

nefrādü’z-zamān Ar. “Zamanın fertleri” anlamında söz.

n. birle 55a/06

[=1]

nehr Ar. Akarsu, büyük ırmak.

n. 71b/11

n.+i (Tilimsān nehri) 102a/14

[=2]

nehy Ar. Birini bir şeyden alıkoyma, bir şeyin yapılmasını yasak etme, menetme, engelleme.

n.-i münker it- 103a/04

[=1]

nemnāk Far. Nemli, rutubetli, ıslak.

n. ol- 173a/01

[=1]

Nemrūdī Hz. İbrahim’i ateşe attıran ve Babil’in kurucusu olduğu söylenen hükümdarın adı olan kişi gibi.

N. (āteş-i Nemrūdī) 11b/02

[=1]

nerde Bk. **nerede**

n.+sin 35a/05, 75a/13, 159b/14, 164a/02

[=4]

nerdübān Far. Merdiven kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

n. 154b/11

n.+dan 155a/09, 155a/13

n.+ı 155a/06

n. ile 154b/10

[=5]

nere Hangi yer? Hangi taraf? Krş. **nire**

n.+de (nerde) 126b/04

n.+den 9b/01, 99a/01

n.+ye 102b/02, 152b/06

[=5]

nerede Hangi yerde? Krş. **nerde**

n. 2b/14

n. ki (her nerede ki) 91a/03

n.+sin 26b/13

[=3]

nerm Far. Yumuşak.

n. ol- 131b/01

[=1]

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 4a/02

[=1]

neşr Ar. Yayma, dağıtma, saçma.

n. (ḥaşr u neşr) 52a/09

n. ile 3a/14

[=2]

netāyic Ar. Neticeler, sonuçlar.

n. (ḫulāṣa-yı netāyic) 165a/02

[=1]

netekim Bk. **nitekim**

n. 109a/05

[=1]

netīce Ar. Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç.

n. 52a/01, 84b/13, 110a/05, 144b/01, 164a/05, 191b/04

n.-i kelām 89b/06, 102b/14, 146a/15, 189b/10, 193b/07

n.-i merām 52b/04

[=12]

nev Far. Yeni.

n. 31b/03

[=1]

nev-ḥayāt Far.+Ar. Yeni yaşam.

n.+a 18a/08, 107a/13

n.-ı cāvīdān 52b/02

[=3]

nevāl Ar. Talih, kısmet, nasip.

n.+den 7a/08

[=1]

nevbet Ar. Saray veya konaklarda günün belli zamanlarında, seferlerde, konak yerlerinde ve padişahın otağı önünde çalınan askerî mızıka; nöbet.

n. 99b/05

[=1]

nevrūz Far. Eski takvimlere göre güneşin koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü.

n. 130b/07

n. (‘ıyd-ı nevrūz eyle-) 81b/13
n.+a (‘ıyd u nevrūz) 92b/01
n. eyle- 193a/14
n.+ı 10b/14
n. it- 78a/07
[=6]

nevvera’llāhu Ar. “Allah nur, ışık versin.” anlamında söz.
n. 4a/10, 12b/05
[=2]

nezāket Far. Terbiye, edep, kibarlık, zarafet; incelik.
n. ile 35b/14
n.+le 25b/04, 31b/15, 56b/05, 93b/12, 132a/10, 176a/15
[=7]

nez̲r Ar. Şarta bağlı vaat, adak adama.
n.+üm 18a/12
[=1]

nıṣf Ar. Yarı, yarım, nim.
n.+ı 150b/05
n.-ı ḳıymeti 61a/11
n.+ından 58a/12
n.+ını 36b/15, 37a/01, 77b/05, 83a/14, 91b/05, 146b/07
[=9]

nıṣfu’l-leyl Ar. Gece yarısı.
n. 122b/08
n.+de 15b/10
n.+inde 52a/08, 176a/01
[=4]

niçe Çok, pek çok, birçok; nasıl?
n. 2b/13, 3a/10, 3b/11, 4a/08, 5a/08, 6b/09, 12a/01, 18a/04, 19b/04, 24b/01, 32a/03, 41b/07, 45b/03, 48b/02, 53b/04, 54b/02, 58b/01, 61b/06, 63a/07, 63a/11, 64a/11, 64b/11, 72b/12, 91a/09, 91a/10, 93b/14, 101b/03, 124b/01, 130b/13, 153b/14, 158b/12, 159a/09, 162b/01, 173a/11, 181a/13, 185a/06, 190b/07, 196a/03
n.+dür 4a/07
n.+lerin 3b/09
n.+leriñüz 181b/03
n. niçe 45a/10, 45a/13
[=43]

niçün Bir şeyin sebebini ve amacını sormak maksadıyla kullanılan “neden, hangi sebeple, hangi sebepten ötürü?” anlamında soru zarfı.
n. 15a/14, 25a/15, 44a/02, 58b/04, 81b/01, 84b/01, 130b/01, 133b/08, 146a/02, 153a/15, 166a/12, 169b/11, 182b/05, 184a/13
n.-ki 13a/06, 27b/03, 28a/07, 42b/11, 43a/07, 47a/14, 53b/12, 54a/14, 71b/05, 119a/11, 119b/02, 125b/10, 174a/14, 187a/05, 192a/05
n.-kim 198a/12
[=30]

nidā Ar. Seslenme, çağırma, bağırma.
n. etdir- 53a/09
[=1]

nifāḳ Ar. İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu.
n. (cem‘iyyet-i nifak) 175b/01
n.+dan (fitne u nifāḳ) 159a/04
n.+ıñuz (nāme-i nifāḳ) 158b/07
n.+umdan (de’b-i nifāḳ) 162b/07
n.+uñ (mekr u nifāḳ) 158b/03
[=5]

nihāyet Ar. Son, sonunda.
n. 124a/11, 157a/04, 184b/02
[=3]

nihāyetü’z-zamān Ar. “Zamanın sonu” anlamında söz.
n. 2b/05
[=1]

nikāḥ Ar. Bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.
n. (‘aḳd-i nikāḥ it-) 5a/08
n. it- 4b/13
[=2]

Nil Afrika’da bulunan 6650 km. uzunluğu ile dünyanın en uzun nehri.
N.-i mübārek 74b/08
[=1]

ni‘me Ar. “Ne güzel, ne iyi” anlamında kullanılan ünlem.
n. (ḫad‘a-yı küfrān-ı ni‘me) 162b/05
n. (küfrān-ı ni‘me) 159a/06, 162b/02
n. (küfrān-ı ni‘me ol-) 171a/04, 172a/07
[=5]

ni‘met Ar. Lütuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış; Allah’ın kullarına bağışı olan yiyecek içecek vb.
n. 30b/05
n. (küfrān-ı ni‘met) 139b/13, 142b/08
n. (nān u ni‘met) 162b/04, 163b/02, 172b/02
n.-i ‘uẓmā 28a/14
n.+imüz (veliyy-i ni‘met) 143b/04
n.+in (nān u ni‘met) 171a/05
n.+ler 1b/07
n.+lerinden 1b/07
[=11]

nīrān Ar. Ateş, cehennem.
n. (āşiyān-ı nīrān ol-) 121b/12
[=1]

nire Bk. **nere**
n.+ye 96a/02
[=1]

nişān Far. İşaret, belirti, iz, alamet.
n. 43a/06
n. (‘alāmet u nişān it-) 155a/10
n. (nām u nişān) 17b/13
n.+e 117b/10
n.+ın (nām u nişān) 173b/02, 174a/07, 180a/12
[=7]

nişāne Far. İşaret, alamet, belirti.
n. 14b/05, 171b/11
n. vir- 46b/14
[=3]

nitekim Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için “gerçekten, hakikaten, olduğu

gibi” anlamlarında kullanılan kelime. Krş. **netekim**

n. 4a/04, 41b/07, 78b/03, 134b/03, 150b/11, 159a/02, 186a/15

[=7]

niyāz Far. Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica.

n. 21a/10

n. (tażarru‘ u niyāz eyle-) 23b/06, 69b/07, 77b/07, 172a/09

n. eyle- 133a/08

n.+ına 147b/13

n. it- 11a/14, 14a/04

n. olın- 151a/10, 167b/02

[=11]

niye Niçin.

n. 7a/09, 9b/12

[=2]

niyyet Ar. Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n. 102b/02, 124a/15

n.+e 77b/13, 139b/02, 158b/15, 163a/01

n. eyle- 55b/12, 174a/09

n.+i 67b/07, 80a/11, 122a/13, 139a/11, 186b/13

n.-i ġazā 47b/10, 112a/02, 116b/12

n.+ine göre 160b/05

n.+leri 39a/09, 66b/12

n.+lerin 67b/09

n. ṣafligi gibi 139b/01

n. ṣafligi ḳadar 159a/02

n.+üm 19b/12, 102b/01, 124a/15

[=25]

niyyetü’l-ġazā Ar. “Cihad isteği” anlamında söz.

n. 23b/11, 80b/08, 87b/13

[=3]

niẓām Ar. Kâinatta ve her türlü kuruluşta, o şeyin varlığının gerektirdiği şekilde mevcut olan ve devâmını sağlayan yasa ve kural, düzen, usul.

n. 190a/04

n. u intiẓām 58a/03, 91b/06

n. u intiẓām vir- 53a/14

[=4]

Nūḥ Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helak edilen peygamber.

N.+dan (ṭūfān-ı Nūḥ) 14b/05, 117b/09

[=2]

nuḥūset Ar. Uğursuzluk, şeamet.

n.+leri (ḥükm-i nuhuset) 171b/07

n.+lerinde (eyyām-ı nuhuset) 114b/02, 124b/12

[=3]

nuḥūsetlik Uğursuz olma.

n. 165a/07

[=1]

nuḳūt Ar. Paralar, nakitler.

n. ol- 10b/07

[=1]

nūr Ar. Gözle görülen aydınlık, maddi şeyleri görmeye yarayan ışık, ziya; manevi ışık.

n. (nār-ı nūr) 10a/03, 19a/15, 19b/07, 19b/13, 20b/03, 38b/11, 46a/04, 48b/01, 48b/04, 48b/12, 50a/07, 73a/13, 73b/08, 74a/01, 74a/11, 76b/14, 77a/05, 78b/15, 85b/05, 86a/08, 86a/12, 86b/05, 86b/09, 86b/11, 87a/07, 87a/09, 87a/11, 88b/14, 90a/02, 106b/08, 110b/13, 113b/04, 113b/06, 113b/14, 114a/11, 116a/11, 117b/03, 121b/10, 124b/12, 128a/03, 128a/05

n. ‘alā nūrdur 12b/02

n.+a (nār-ı nūr) 126b/04, 126b/06

n.+dan (nār-ı nūr) 82b/13

n.+ı 44a/02

n.+ı-y-ıla 67b/04, 81a/08, 131a/07, 139a/03

n.+ı-y-ıla (īmān nūrı) 48b/08

n.+ı-y-ıla (İslām nūrı) 174b/12

n. ile 79b/05, 83a/12, 87b/11, 103a/10, 147a/13, 181b/01

n. ile (nār-ı nūr) 48b/09, 121b/13, 121b/14

n.+uñ (nār-ı nūr) 8b/11, 73b/02, 82b/15, 85a/15, 89b/12, 114b/02, 114b/11, 118a/08, 121b/11, 124b/15, 126b/02

n.+uñ (nār-ı nūr) 87a/12

[=73]

nūrsuz Yüzünde manevi güzellik bulunmayan, kötü insan etkisi bırakan, sevimsiz

n. 46a/04

[=1]

nuṣret Ar. Yardım, (özellikle) Allah’ın yardımı.

n. 50a/05, 56a/07, 67a/03, 88a/04, 88b/15, 95a/13, 97b/07, 115b/11, 178b/05, 184b/03, 197b/01

n. (ḳuvvet u nuṣret) 77b/06, 90b/01

n. (şimāliyye-i bād-ı nuṣret u iẕn) 130a/07

n.+de 118b/07

n.+dedür 89b/01

n.+dür 40b/06, 51b/13

n.+i 86a/14, 117b/04

n.-i Ḫudā 37b/12

n.-i ‘uzemā 117a/13

n. u furṣant 25a/11

n. u iḥsān eyle- 118a/11, 142b/09

n. u müyesser eyle- 116a/07

n.+üñ (şimāliyye-i bād-ı nuṣret) 130a/07

n. vir- 48b/11, 97b/05, 115a/05, 119a/06, 126b/07

[=32]

nūş Far. İçme, içiş.

n. et- 96a/11, 111b/09, 180a/04

n. eyle- 165b/04

n. it- 5b/11, 96b/01, 109a/13, 112b/05, 112b/08

[=9]

nuṭḳ Ar. Söz, konuşma, kelam.

n.+a 128b/10, 181a/04

n.+a gel- 131b/07

[=3]

nükte Ar. İnce bir anlam taşıyan, zeka eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz.

n. 11a/08, 111b/13, 130a/15, 159a/09

[=4]

nükteli İçinde nükte bulunan, nükte ile süslenmiş olan söz.

n. 144a/03

[=1]

nüzūl Ar. Yukarıdan aşağıya inme; konaklama.

n. eyle- 22b/13

[=1]

O

o 1. Bk. **ol 1**

o. 11b/08, 69a/10, 81b/08, 126b/13, 162a/12

o. ḳadar 121b/03, 151b/03, 171a/12

[=8]

2. Bk **ol 2**

o. 154b/01, 189a/01, 193a/09

o.+dur 39b/11, 88a/13

o.+dur ki 4a/05, 58b/03, 83b/13, 105b/03, 113b/10, 122a/01, 133b/14, 141a/10, 165b/06

[=14]

ocaḳ Yeniçeri teşkilatı; ısınma, pişirme vb. işlerde kullanılmak üzere ateş yakılan yer; ev, bark.

o. 33b/07

o.+a (ocaġa) 136b/08, 149b/05, 150a/03, 150b/02

o.+ına (Tūnus ocaġı) 33a/02

o.+ınuñ (ocaġınuñ) 118b/05

o.+uñ (ocaġuñ) 33b/02

[=8]

od Ateş.

o.+a 45a/09

[=1]

oda Bir binanın, özellikle bir evin mutfak, banyo, giriş ve salon dışındaki çalışma, oturma, yatma vb. işlere yarayan, bir veya daha fazla çıkışı olan bölümlerinden her biri.

o.+ları 92b/06

o.+larında 130b/05

[=2]

oġlan Erkek çocuk; yetişkin erkek.

o. 121b/07, 121b/15, 123a/02, 124a/03

o. (ḳız oġlan ḳız) 26b/06, 27b/10, 38b/03, 61a/12, 61b/08

o.+a 121b/01, 121b/03, 122a/01

o.+dur 122a/09, 123b/06

o.+ı 61b/08, 121b/15, 122b/15

o.+ı (Frenk oġlanı) 21a/03, 30b/01

o.+ı gibi 123a/13

o.+ına 121b/06

o.+larınuñ (Frenk oġlanları) 135b/10

o.+uñ 123a/11

[=23]

oġlancuḳ Küçük çocuk.

o.+larına 45a/05

[=1]

oġul 1. Cinsiyeti erkek olan evlat.

o. 15a/07, 17a/11

o.+a (oġul oġula) 55b/05

o.+ı (oġlı) 5a/09, 63b/01, 93a/11, 93b/05
o.+ı ile (oġlı ile) 160b/08
o.+ını (oġlını) 93b/09
o.+larımuzı 19b/04
o.+larum 96a/15
o.+larumdan 174b/04
o. oġula 55b/05
o.+u (oġlu) 95b/06, 98b/04, 101a/08, 157b/03, 158b/13, 160b/14
o.+um (oġlum) 30b/06, 150a/04, 181a/11, 195a/04
o.+umuz (oġlumuz) 124b/14, 126b/11
o.+umuza (oġlumuza) 21b/05
o.+una (oġluna) 159a/15, 160a/03, 190b/03
o.+undan (oġlundan) 161a/06
o.+undan-mı (oġlundan-mı) 158a/13
o.+unı (oġlunı) 94a/04, 110a/03
o.+unuñ (oġlunuñ) 94b/03, 158a/11
[=35]

2. Erkek cinsten olan genç kimseler için kullanılan hitap sözü.
o. 15a/01, 142b/12, 150b/04
o.+lar 25a/06, 25a/09, 25b/10, 34a/02, 53b/15, 59a/06, 80a/14, 102a/08, 102b/04, 104a/09, 104b/05, 108b/12, 109b/07, 111a/07, 111b/05, 111b/07, 121a/05, 156a/06, 156b/15, 172a/15, 172b/01, 173a/02, 174a/01, 174a/13, 174b/03, 175a/01, 175a/06, 175a/09, 179a/15, 180a/10, 183a/12, 183b/02, 192a/02
[=36]

oġullu Oğul olma.
o. 167b/06, 185b/08, 198a/07
[=3]

oġur Zaman; yol.
o.+dan 47b/09, 112a/06, 183b/03
o.+un (oġrun) 88b/02, 153a/07
[=5]

oḳu- 1. Bir metni sadece harf ve işaretlere bakıp anlamak veya metni seslendirmek.
o.-nan 45a/13
o.-yup 3b/13, 149b/07, 150a/07, 151a/14
[=5]

2. Eğitim almak.
o.-mış 14a/10
[=1]

3. Sesli olarak söylemek.
o.-duḳların 45a/08
o.-r 157b/05
[=2]

oḳun- Okuma işine konu olmak.
o.-a 3a/03
o.-up 139a/02
[=2]

oḳut- 1. Okuma işini yaptırmak.
o.-dı 87a/05, 115a/01
o.-urlar idi (oḳudurlar idi) 45a/06
[=3]

2. Hutbe seslendirmek.

o.-up (oḳudup) 131a/01, 133b/08, 156a/01

o.-uruz (oḳuduruz) 134a/01

[=4]

ol 1. İşaret sıfatı, “o”nun eski şekli. Krş. **o 1**

o. 1b/04, 1b/09, 2a/05, 3a/07, 4a/09, 4a/12, 4b/11, 4b/15, 5a/04, 5a/14, 5b/06, 5b/08, 6a/08, 6a/13, 7b/10, 7b/13, 8a/03, 8a/05, 8a/14, 8b/01, 8b/05, 8b/13, 9b/07, 9b/08, 10a/09, 10a/15, 10b/04, 10b/08, 11a/07, 11a/13, 12b/01, 12b/05, 12b/10, 12b/14, 14a/03, 14a/09, 14b/01, 14b/01, 14b/07, 14b/08, 15a/06, 15a/09, 15a/10, 15a/12, 15b/02, 15b/07, 15b/09, 15b/13, 16b/14, 17a/02, 17b/06, 17b/06, 18a/01, 18b/01, 18b/07, 19a/06, 19a/08, 19a/12, 19b/07, 19b/08, 19b/12, 20a/04, 20a/06, 20b/02, 20b/04, 20b/08, 20b/13, 20b/14, 22a/02, 23b/05, 24a/06, 24b/10, 25a/08, 25b/04, 26a/11, 28a/14, 28a/15, 28b/04, 29a/11, 29a/12, 29b/14, 30a/12, 31a/03, 31b/08, 32b/05, 33a/10, 33b/06, 34a/08, 34b/06, 34b/08, 35a/03, 35a/10, 35b/12, 36a/08, 36a/13, 36a/15, 36b/03, 36b/15, 37a/06, 38a/13, 38b/07, 39b/01, 39b/02, 39b/03, 39b/06, 40a/12, 42a/04, 42b/02, 42b/04, 43a/06, 43a/07, 43a/13, 43b/10, 44a/07, 44a/09, 44b/03, 44b/11, 44b/14, 45a/12, 45b/06, 45b/10, 46a/05, 46a/11, 46a/14, 46b/02, 47a/04, 47a/08, 47a/09, 47a/10, 47b/02, 47b/04, 47b/05, 47b/07, 47b/08, 48a/07, 48a/10, 48b/02, 48b/04, 48b/14, 49a/14, 49a/15, 49b/07, 49b/09, 49b/11, 51a/11, 52a/01, 52a/08, 52b/01, 53a/08, 54b/06, 55b/14, 56a/02, 56b/09, 56b/14, 56b/15, 57a/03, 57b/06, 57b/06, 58b/07, 58b/07, 59b/04, 59b/06, 70b/13, 70a/02, 70a/05, 70a/15, 70b/03, 70b/05, 70b/10, 71a/11, 71a/13, 71a/14, 71b/01, 71b/10, 71b/12, 72a/12, 72a/14, 72b/04, 72b/07, 72b/15, 73a/06, 73a/07, 73a/08, 73a/08, 74a/01, 74a/11, 74b/03, 74b/15, 75a/13, 75b/02, 76a/10, 76a/11, 76b/05, 77a/08, 78a/13, 78b/02, 78b/10, 78b/14, 79a/04, 79b/14, 80a/01, 80a/06, 80a/08, 80b/02, 80b/15, 81b/02, 82b/05, 83a/08, 83a/14, 83a/15, 83b/05, 83b/09, 83b/12, 83b/15, 84a/06, 84a/09, 84a/10, 85b/06, 86a/13, 86a/14, 86b/03, 86b/04, 86b/10, 87a/01, 87a/11, 88b/08, 91a/15, 91b/01, 91b/01, 92a/03, 92a/03, 93a/04, 93a/11, 94a/06, 94a/10, 94a/15, 94b/01, 94b/03, 94b/14, 95a/09, 95b/05, 95b/07, 97a/09, 97a/11, 98a/10, 98b/02, 98b/03, 98b/04, 98b/10, 99a/05, 99a/06, 99a/09, 99a/14,

99b/06, 99b/09, 99b/12, 98b/13, 133a/08, 133b/05, 133b/11,
100a/10, 100a/15, 100b/04, 135a/09, 136a/03, 136a/11,
100b/05, 100b/11, 101a/05, 137b/08, 138a/10, 138b/04,
101a/05, 101a/11, 101a/15, 139a/06, 139b/02, 139b/07,
101b/02, 102a/02, 102b/01, 139b/12, 140a/04, 140a/11,
102b/05, 103a/15, 103b/05, 140b/04, 141a/02, 141a/13,
104b/14, 105a/01, 105a/03, 142a/05, 142a/07, 142b/01,
105b/06, 105b/12, 106a/10, 144a/15, 144b/03, 144b/03,
106b/01, 106b/10, 107a/02, 144b/05, 144b/14, 145b/08,
107a/13, 107b/02, 107b/04, 146a/10, 146b/11, 147a/05,
108a/02, 108b/13, 109b/09, 147a/13, 147b/14, 151a/03,
109b/11, 109b/13, 109b/14, 151a/06, 151a/09, 151b/09,
110b/14, 111a/01, 111a/07, 151b/13, 152a/04, 152b/02,
111b/04, 111b/12, 111b/13, 152b/04, 153a/15, 153b/02,
112b/03, 112b/06, 112b/14, 154a/14, 154b/13, 155a/06,
112b/15, 113a/08, 113a/12, 156b/04, 157a/07, 158b/06,
113b/12, 115a/11, 115a/15, 159a/05, 159a/12, 159b/10,
115b/05, 116b/11, 118a/04, 159b/13, 160a/04, 160a/06,
118a/06, 118b/05, 119a/01, 161a/02, 161a/04, 161a/08,
119a/03, 119b/07, 119b/10, 161a/14, 161b/01, 161b/03,
120a/07, 120a/14, 120a/14, 162a/14, 163a/05, 163a/09,
120b/12, 121a/08, 121b/14, 163a/10, 163a/14, 163b/04,
122a/12, 122a/14, 122b/07, 163b/10, 163b/11, 164a/01,
122b/09, 122b/15, 123a/03, 164b/10, 164b/11, 165a/10,
123a/13, 123b/01, 123b/03, 165b/02, 165b/13, 168a/08,
123b/05, 123b/10, 123b/11, 168a/12, 168b/06, 168b/08,
123b/15, 124a/04, 124b/08, 168b/10, 169a/04, 169a/05,
124b/10, 124b/11, 125b/01, 169a/07, 169a/09, 170b/01,
125b/06, 126a/03, 126a/05, 171a/07, 171a/09, 171a/14,
126b/09, 126b/15, 128a/10, 171b/01, 171b/08, 171b/09,
128b/04, 128b/07, 128b/11, 172a/12, 172a/15, 172b/03,
128b/15, 129a/07, 129b/05, 172b/08, 172b/09, 172b/15,
129b/08, 130a/15, 131a/04, 173a/03, 173b/10, 174a/12,
131a/05, 131b/07, 132a/13, 175a/12, 175b/01, 175b/03,

175b/06, 175b/10, 175b/14, 178b/11, 176b/01, 176b/02, 176b/03, 176b/05, 176b/07, 176b/11, 176b/14, 177a/01, 177a/03, 177a/04, 177a/07, 177a/10, 177a/15, 177b/04, 177b/08, 178a/10, 178a/13, 178a/14, 178b/05, 178b/14, 179a/02, 179a/03, 179a/07, 179a/07, 179a/11, 179b/15, 180b/03, 181a/02, 181b/13, 182a/09, 182b/03, 182b/11, 182b/12, 183a/05, 183a/11, 184a/03, 184b/09, 185a/07, 185b/08, 186a/01, 186b/04, 187a/09, 187a/12, 187b/09, 188a/07, 188a/11, 189a/13, 189b/06, 189b/12, 190a/06, 190b/09, 190b/12, 191a/12, 191b/08, 192a/07, 192a/09, 192b/01, 192b/02, 192b/11, 193a/13, 193b/11, 194b/01, 195a/15, 196a/03, 196a/13, 196b/06, 196b/13, 197a/12, 197b/03, 197b/09, 197b/13, 198a/11, 198b/04, 199a/13

o. ḳadar 41b/04, 134b/14

o. zamān 121b/08

[=556]

2. Üçüncü tekil şahıs zamiri “o”nun eski şekli. Krş. **o 2**

o. 4a/15, 5a/07, 8b/08, 14a/12, 40b/14, 44a/01, 49a/10, 50a/10, 51a/08, 56b/13, 59b/05, 63b/13, 68a/10, 69b/05, 94b/13, 95a/04, 96a/12, 96b/12, 97a/08, 100a/05, 107b/15, 108a/06, 110a/02, 115b/02, 123b/01, 126b/07, 127a/14, 127b/14, 128b/06, 134b/10, 139a/15, 141b/02, 141b/11, 151a/01, 151b/07, 155a/08, 155a/14, 155b/03, 156a/13, 156b/14, 158a/14, 158a/14, 163a/06, 169b/11, 171a/05, 176a/02, 180a/05, 180b/02, 182b/15, 189a/03, 193a/10, 193b/14, 194a/15, 194b/03, 194b/06, 198a/02, 198a/14, 198b/07, 198b/14

o. daḫı 5b/03

o. dem 59a/01, 59b/11

o.+dur 13b/06

o.+dur ki 14a/12, 128b/01, 147a/01, 198a/09

o. idi 90a/13

o. imiş 160a/04

o.-ki 5a/10, 70a/02, 142b/04

o.-kim 150b/12, 13b/01

[=74]

anda Orada, onda. 4a/01, 17b/04, 23b/02, 29a/11, 31a/10, 31b/01, 32b/07, 33a/02, 33a/04, 34a/08, 34b/04, 37a/06, 39a/14, 44b/03, 59a/14, 59b/07, 61b/14, 71b/11, 79b/15, 81b/10, 93a/04, 94b/01, 98b/05, 137a/10, 144b/08, 153a/09, 167b/07, 172b/12, 188b/11,

189b/01, 191b/10, 193b/11, 194a/10, 195b/01

anda idi 19a/06

andan Ondan; ondan sonra; oradan. 3a/07, 3b/02, 5a/09, 6a/02, 6a/12, 6b/02, 6b/03, 7a/01, 8a/07, 9b/09, 13b/02, 13b/10, 14a/13, 16a/06, 19b/12, 21a/11, 21a/12, 21b/01, 22a/06, 22b/03, 23a/03, 23b/02, 25b/12, 25b/13, 27a/10, 28b/11, 29a/01, 31a/09, 31a/12, 31a/15, 32a/01, 32b/04, 33b/09, 34a/05, 34b/11, 34b/12, 34b/13, 36b/03, 37b/14, 38a/11, 38b/01, 39a/02, 41b/14, 42a/03, 44b/08, 45a/04, 46a/09, 46b/03, 47b/15, 48a/05, 48b/12, 49a/07, 51a/05, 51a/10, 51a/14, 52a/04, 52b/05, 55b/01, 56a/07, 57a/08, 57a/11, 57a/15, 59a/05, 59a/15, 60a/01, 60b/11, 61a/03, 61a/05, 62a/04, 62a/06, 62a/07, 63a/02, 63a/15, 64a/15, 64b/07, 64b/15, 66a/07, 66a/12, 66a/12, 67b/12, 68a/10, 68b/04, 68b/08, 69a/10, 70b/15, 71a/15, 72a/11, 73a/04, 73a/15, 73b/03, 73b/13, 74a/09, 75b/15, 76b/04, 77b/02, 78a/02, 78a/07, 78a/08, 79a/11, 81b/10, 84a/01, 89a/04, 90b/03, 91a/12, 91b/07, 91b/11, 92b/08, 92b/12, 94a/02, 94b/12, 95a/14, 96a/05, 96a/12, 96b/04, 97a/05, 98a/09, 99a/13, 100a/08, 101a/08, 101a/13, 101b/13, 102a/05, 103b/06, 103b/06, 104b/07, 105b/14, 106a/07, 106b/05, 107b/08, 108a/13, 109a/09, 109b/08, 109b/10, 112a/01, 112a/07, 114a/05, 115a/14, 116a/02, 116b/07, 117a/01, 119b/10, 120b/02, 121a/06, 122a/05, 122b/06, 124a/06, 124b/02, 124b/09, 125a/06, 125a/08, 126a/01, 128a/04, 130a/06, 131a/12, 131a/13, 133a/10, 133a/13, 134a/07, 134a/09, 135a/04, 136b/05, 136b/10, 137a/05, 138b/11, 138b/14, 142b/15, 143a/04, 143a/05, 145a/04, 147a/02, 148a/11, 149a/03, 149a/09, 149b/08, 149b/09, 150a/14, 151b/05, 152a/01, 152a/05, 152b/12, 155a/04, 156a/11, 156b/08, 157a/03, 160a/11, 160a/15, 163b/07, 165a/14, 168b/03, 168b/12, 170b/09, 171a/02, 171a/02, 172a/09, 175b/09, 177a/08, 179b/06, 180b/02, 181a/03, 182b/09, 183a/08, 183b/05, 184a/03, 184a/07, 184a/11, 185a/14, 187b/12, 188b/12, 189b/13, 190a/06, 190a/13, 191a/04, 192a/09, 193a/02, 193b/06, 193b/09, 194a/09, 195b/08, 196a/13, 197a/02, 198a/02, 198b/05, 198b/09,

199a/01, 199b/06, 199b/11, 199b/12
andan şoñra 11a/04, 22b/05, 22b/06, 167b/09, 175a/04, 193a/15
anı Onu. 4a/08, 14a/11, 15a/15, 15b/06, 23a/07, 34b/05, 35a/12, 35b/02, 40a/06, 51a/03, 58a/13, 62a/14, 62b/01, 70b/08, 71b/06, 87b/03, 91b/02, 92a/01, 93b/06, 104a/15, 104b/03, 110a/12, 111a/02, 115a/07, 117b/05, 122b/01, 128a/04, 150b/12, 159b/15, 184a/11, 187a/08, 187b/14, 191a/07, 191b/02, 195b/06, 198b/13
anlar Onlar. 2a/03, 22b/10, 25a/08, 29a/01, 30b/11, 35a/04, 35b/05, 41a/06, 49a/09, 49b/11, 52b/11, 54a/11, 58a/11, 66b/03, 77a/14, 84a/05, 89b/03, 103a/05, 103b/10, 104b/13, 106a/04, 109b/02, 115a/07, 115b/03, 122a/06, 124b/15, 125b/10, 138a/02, 141a/12, 141a/14, 145a/02, 145a/14, 153b/05, 159b/12, 174a/09, 176a/04, 176a/13, 176b/13, 180a/03, 183b/10, 184b/08, 187a/12, 189a/02, 189a/08, 194a/11, 195a/09
anlar da 16a/05, 89a/07
anlar ile 62a/03
anlar isem 126a/11
anlar ki 58a/10
anlara 16a/11, 21b/13, 48a/15, 64a/04, 115a/12, 125b/09, 125b/11, 144b/11, 167b/08, 183b/10, 188a/15, 189a/05, 192b/02
anlarda 110b/15
anlardan 50a/02, 53a/14, 54a/12, 174b/07, 180a/07
anlardur 74b/04
anları 7b/10, 13b/03, 45a/15, 49a/01, 92a/03, 92a/04, 103a/03, 125a/04, 135a/05, 136a/13, 136b/09, 138a/04, 145a/01, 145a/11, 167b/09, 174a/10, 174b/10, 180b/05, 189a/01, 195b/12
anlarla 3b/10, 4b/04, 13a/05, 34b/07, 89a/02, 180b/09
anlaruñ 2a/09, 2a/10, 4a/07, 16a/05, 16b/10, 41a/13, 45a/15, 45b/04, 71a/07, 71a/10, 75a/07, 82b/06, 92a/04, 103a/04, 115b/05, 116a/12, 126b/14, 127b/12, 128b/08, 154a/02, 174b/14, 181b/02, 182b/11, 185b/12, 187a/11
anlaruñ-da 54b/15
anlaruñdur 54b/12, 175b/15
anuñ Onun. 2a/01, 2b/06, 5a/14, 5b/01, 13b/06, 13b/09, 13b/14, 17a/09, 17b/10, 19b/06, 19b/15, 24b/03, 30b/04, 32b/08, 82a/03, 83a/10, 83a/15, 8b/06, 94b/11, 100b/10, 102a/13, 113b/08, 131a/01, 133b/09, 134a/01,

137b/10, 139a/03, 141a/12, 142b/06, 143a/13, 147a/12, 151a13, 151b/04, 156a/02, 157a/15, 164a/06, 167b/09, 168a/09, 170b/14, 172b/01, 178a/14, 185a/14, 190b/10, 192a/05, 192a/08, 192b/12, 194a/12, 197b/02

anuñ-çün 166a/01

anuñdur 164a/11

anuñla 5a/08, 9b/06, 18a/01, 108b/04, 143a/03

aña Ona. 9a/03, 21a/02, 56a/08, 59b/02, 6a/09, 78a/12, 84a/02, 100a/11, 100a/13, 100b/13, 102a/09, 109a/06, 136b/15, 142b/09, 143a/09, 150a/09, 154b/06, 157b/04, 162a/12, 170b/13, 173a/11, 179b/12, 185a/10, 185b/01, 186a/15, 194a/04, 196b/08, 196b/10

aña göre 6a/15, 22b/05, 27a/06, 34a/01, 131b/15, 173b/07

aña mı 187a/04

añlar 63b/03, 84b/02

añlara 88a/13

çanuñ 113b/09

[=523]

ol- Meydana gelmek, vuku bulmak; gerçekleşmek veya yapılmak.

o.-(!) 15a/02, 52a/06, 56a/07 108a/15, 128a/15, 161a/09, 165a/13

o.-a 2a/10, 4a/01, 36b/01, 40b/01, 40b/10, 44a/13, 46b/04, 49a/09, 49a/10, 51b/07, 69b/04, 69b/05, 80b/02, 84a/05, 88a/15, 98a/06, 101a/09, 102b/05, 105b/03, 105b/04, 106b/15, 107a/01, 115a/14, 121a/03, 121b/15, 134a/06, 134b/12, 139a/15, 139b/01, 143a/02, 143a/03, 143a/05, 143b/03, 146a/11, 147b/06, 153a/12, 155a/12, 156b/07, 158a/13, 158a/13, 165b/06, 165b/07, 167a/01, 167b/10, 172a/02, 172b/12, 173a/01, 174a/02, 176a/09, 176b/02, 176b/04, 187b/05

o.-a-ki 130a/10

o.-a-y-ıdı 34b/07, 132b/03, 183b/10, 196b/08, 198a/14

o.-a-y-ıdum 119a/04, 129a/09

o.-a-y-ıduñ 127b/12

o.-a ki 115a/13, 142b/14

o.-abilür miyim 194b/03

o.-acaġumuza mı 187a/05

o.-acaġuñ 22a/12

o.-acaḳ 6a/03, 7b/08, 11a/13, 40b/11, 50a/14, 53a/07, 53a/07, 95b/11, 119b/12, 122a/02, 129a/15, 129b/06, 142b/08, 170a/09, 170b/14, 178a/13, 186b/01

o.-acaḳ imişem 44a/10

o.-acaḳdur 13b/03

o.-agör 73a/10

o.-alar 54b/09, 55a/06, 55a/07, 118b/07

o.-alıdan berü 196a/10

o.-alum 28b/14, 134a/12, 167b/06, 180a/13, 185b/08
o.-am 132a/08
o.-amam 150a/09
o.-amaz 133a/04
o.-amazdı 198a/15
o.-an 2b/07, 3a/01, 3a/08, 3b/01, 4a/03, 8a/14, 8b/09, 8b/14, 9a/11, 9b/04, 9b/08, 11a/03, 11a/14, 11b/04, 11b/15, 12b/02, 12b/11, 13b/08, 14a/03, 16a/12, 16a/13, 18b/04, 20b/04, 21b/04, 21b/10, 21b/13, 22a/03, 23b/10, 26a/15, 27b/04, 31a/15, 33b/09, 34a/03, 38b/01, 39a/13, 40a/13, 41a/03, 43a/12, 47a/12, 48a/08, 51b/05, 51b/11, 52b/03, 53b/04, 55a/05, 56a/05, 57a/03, 58b/01, 59a/03, 59a/15, 60b/10, 60b/12, 62a/02, 66a/05, 66a/08, 66a/09, 66b/14, 69a/13, 70a/09, 71a/10, 71b/01, 72a/09, 74a/06, 76a/12, 77a/13, 77b/04, 78a/10, 78b/14, 79a/05, 79a/06, 80a/06, 80a/08, 81a/06, 81b/10, 82a/01, 82b/07, 83a/03, 85b/10, 86b/01, 86b/06, 87a/11, 89a/13, 89b/04, 89b/08, 90a/01, 91a/09, 91b/01, 92a/07, 92b/03, 92b/14, 93b/02, 94b/15, 98b/04, 99b/09, 99b/10, 100b/07, 100b/13, 101a/15, 101b/14, 101b/15, 102a/12, 102a/14, 102b/08, 103b/05, 105b/12, 106a/03, 106b/01, 108b/10, 109b/15, 110a/07, 111b/02, 113b/07, 114b/04, 116a/10, 117b/13, 118b/09, 119b/07, 119b/10, 120a/08, 122a/13, 122b/02, 123a/04, 123a/13, 123b/01, 124b/10, 126b/09, 127a/05, 128a/09, 128b/06, 134a/11, 135b/09, 137b/04, 138b/08, 139b/13, 143b/08, 146a/02, 147a/11, 151a/08, 151a/11, 151b/05, 151b/13, 152a/06, 153b/11, 155a/10, 155b/02, 155b/04, 155b/05, 160b/04, 161b/05, 163b/14, 164a/10, 164a/13, 164b/06, 167b/07, 169b/09, 171a/06, 172a/07, 172a/13, 172b/13, 173a/10, 173a/10, 174a/10, 174b/14, 175a/12, 175b/02, 175b/11, 176b/10, 177a/15, 178b/12, 180b/02, 180b/05, 182b/01, 183b/05, 183b/08, 187b/14, 192a/09, 193a/11, 198a/10
o.-an gibi 172b/10
o.-ana 185b/03
o.-andan 43a/14, 72a/07, 72a/12
o.-anı 11a/06, 52a/04, 60a/08, 144b/06
o.-anımuz 104a/10
o.-anlar 59a/14, 102b/15, 120b/05, 129b/04, 139a/11, 152b/15, 155a/10
o.-anlar gibi 2b/13
o.-anlardan 26b/08
o.-anları 52b/10
o.-anların 45a/02

o.-anlarıñuz 181a/11
o.-anlarıñuzı 181a/11
o.-anlaruñ 78b/10, 182b/15
o.-anuñ 18a/07, 84b/08, 138b/03, 158a/04, 162b/02
o.-anuñuz 181a/10
o.-araḳ 29b/13
o.-ası 154a/12
o.-asın 7a/04, 28b/02, 93b/04, 151b/15, 159b/02
o.-asın-ki 114a/10, 157b/08
o.-asın ki 140a/09
o.-asız 58b/14, 84a/02, 120b/12, 121a/04, 148a/02, 156b/15, 174a/04, 174b/02, 187b/11
o.-asıñuz 25a/11
o.-ayazdı 14b/08
o.-ayıdı (n'olayıdı) 42b/13
o.-ayum 147b/11, 163b/09
o.-ayuz 111b/10, 130a/11
o.-dı 5a/09, 5b/11, 6a/01, 8b/07, 12a/02, 12a/03, 12b/04, 14b/14, 15b/12, 16a/11, 16b/04, 17a/03, 18a/09, 20a/02, 22b/08, 23a/11, 26a/02, 30b/07, 32b/01, 35b/10, 37a/05, 37b/12, 38a/02, 42a/09, 42b/01, 43b/11, 44a/07, 46b/06, 50a/10, 51a/03, 55a/13, 56a/08, 56a/10, 67b/10, 69b/12, 70b/08, 70b/11, 72a/04, 72a/05, 72b/03, 73a/02, 77b/01, 82a/04, 83a/05, 90a/06, 90a/15, 94a/12, 97a/09, 99a/12, 99b/15, 101b/12, 105a/13, 105b/07, 107b/10, 109a/12, 109a/13, 110a/05, 113a/06, 113a/07, 122b/14, 123a/08, 125b/06, 126b/04, 132a/04, 138b/11, 139a/04, 139a/08, 139a/13, 139a/14, 141a/05, 146a/11, 146b/05, 148a/06, 149a/12, 149b/10, 151a/02, 153a/04, 158a/15, 160a/11, 160b/09, 161a/03, 166a/14, 167a/08, 167a/08, 168a/04, 168b/01, 169a/01, 169a/06, 169b/09, 170a/10, 172a/11, 175b/04, 178b/13, 184a/06, 184b/03, 185a/02, 185a/03, 185a/07, 190b/07, 191a/01, 192a/04, 192a/05, 193a/09, 193b/03, 193b/10, 194a/14, 195a/06, 195b/08, 198b/15, 199b/06
o.-dı-ise 3a/02, 49b/04
o.-dı-ki 30b/15, 41b/04, 42a/11, 67a/09, 79b/04, 86a/07, 118a/04, 125b/08, 130b/02, 153a/05, 171a/01, 183a/08, 192b/06
o.-dı-mı 130a/01
o.-dı idi 35b/07
o.-dı ise 2b/09, 3a/13
o.-dılar 15a/08, 15b/11, 16a/01, 17b/04, 22b/11, 24b/01, 24b/02, 26a/08, 27a/15, 28a/13, 29a/11, 34a/09, 36b/11, 36b/12, 37a/07, 38a/11, 42a/08, 42a/13, 42b/08, 44b/08, 51a/04, 51a/08, 54a/13, 55b/10, 57b/10, 59b/06, 60a/01,

60b/05, 60b/08, 62a/01, 62a/04, 62b/15, 63a/01, 63b/09, 66a/11, 66a/13, 66b/07, 67b/09, 68a/15, 70a/01, 71b/12, 72a/11, 72b/10, 73a/06, 76a/11, 78b/07, 80b/05, 81a/04, 82a/06, 83b/04, 85a/05, 85a/06, 86b/13, 88a/05, 88b/07, 88b/12, 90a/03, 90b/12, 91b/11, 92b/12, 96a/10, 97b/15, 98a/01, 98a/14, 99a/12, 101a/05, 101a/13, 102b/08, 103a/09, 103a/15, 106a/12, 109a/02, 109b/08, 109b/13, 110b/04, 110b/07, 111a/09, 111a/11, 111a/11, 113a/14, 113b/05, 115b/04, 116a/02, 116a/09, 117a/12, 117b/12, 118a/14, 118a/15, 125a/06, 132b/07, 135a/15, 138a/12, 139b/05, 140a/06, 153a/01, 154a/07, 155a/02, 155a/15, 155b/05, 156a/04, 156b/04, 157a/06, 158b/15, 161b/04, 162a/11, 164a/04, 166b/08, 170a/04, 173b/09, 178b/11, 188b/07, 188b/12, 189a/02, 189a/08, 189b/06, 192b/01, 192b/04, 195a/14, 196a/13, 196b/01

o.-dılar ki 24a/15, 30a/10, 47a/10, 96b/10, 135b/01

o.-dıñuz 48a/10, 181b/04

o.-dıñuz ise 145b/12

o.-du 190b/15

o.-duḳda 61b/15

o.-duġı 9a/13, 11b/08, 12b/15, 22b/13, 163a/06, 164b/11, 187a/14

o.-duġı gibi 48a/11, 90a/09, 108a/11, 110a/01

o.-duġımuz 73b/04, 131b/11

o.-duġın 25a/07, 32a/11, 32a/14, 34b/11, 35a/15, 36b/02, 72a/09, 73a/09, 108a/14, 130b/15, 133b/07, 137b/10, 188b/08, 192b/12

o.-duġına 42b/10, 55b/09

o.-duġından 10a/07, 31b/14, 32a/06, 84a/15, 140a/05, 143b/02, 184b/13

o.-duġınuñ 103a/07

o.-duġıñuzda 159b/10

o.-duġum 143a/11

o.-duġumuz ḳadar 54a/10

o.-duġuñuzdan 188a/02

o.-duḳ 130a/14, 187b/06

o.-duḳça 147b/10, 172b/11, 181a/12

o.-duḳda 4a/14, 12a/04, 12b/12, 18a/07, 19a/08, 34a/11, 37a/08, 43a/10, 54a/15, 59b/07, 62b/11, 64a/01, 68b/10, 70a/04, 71b/04, 80a/12, 84a/09, 86a/06, 98b/01, 104a/05, 105a/01, 105a/15, 105a/15, 111a/04, 111a/12, 114a/07, 115a/01, 115b/08, 119a/07, 121b/13, 126a/15, 127b/11, 129b/03, 138a/05, 138b/04, 141b/02, 143a/11, 145a/14, 145b/07, 146a/01, 147b/13, 148a/04, 150a/07, 150a/12, 151a/14, 153b/15, 157b/07, 157b/09, 158a/03,

166b/11, 170a/13, 171a/02, 172a/05, 174a/05, 179a/09, 184b/05, 187b/03, 193b/13, 196b/03, 197b/06
o.-duḳları 42a/05, 108a/06, 115b/05, 116b/01
o.-duḳların 74b/12, 155a/09
o.-duḳlarında 121a/12, 137b/07, 145a/07, 169a/09
o.-dum 143a/14
o.-dum idi 158a/09
o.-duñ idi 11b/13
o.-duñ ise 145b/04
o.-duñuz 177b/05
o.-duñuz (n'olduñuz) 196b/07
o.-ıcaḳ 116a/01, 153a/06, 164b/09
o.-ına 69a/02
o.-ınan 130a/06
o.-ınca 5a/02, 8b/06, 43a/13, 88a/14, 106a/13, 111b/10, 115a/09, 118b/05, 122a/07, 144a/12, 162a/09, 165b/05, 174b/02
o.-ıncaġa 88b/07
o.-ındı 138b/15
o.-ınup 164a/04
o.-ıñuz 155a/04
o.-ma (!) 11b/15, 21a/13, 51b/09, 75a/11, 78b/05, 165b/10, 165b/09
o.-madan 38b/15, 85b/03, 121a/09, 176b/05, 178a/09, 184a/08, 185b/04
o.-madı 42a/07, 43b/09, 45a/12, 48b/02, 69a/14, 71a/14, 74b/07, 84b/07, 110b/04, 125b/04, 129a/14, 146a/05, 146a/14, 158b/05, 173b/10, 175b/11, 186a/05
o.-madılar 69b/15
o.-maduġı 11b/13
o.-maduġın 78b/12
o.-maduġına 160a/05, 185a/15
o.-maduġını-mı 182a/12
o.-maduḳ 100b/04, 124a/13, 141a/15, 141b/03, 147b/11, 160b/02, 167a/07, 171a/03, 199b/15
o.-maduḳdan ṣoñra 133b/11, 171b/14
o.-maduḳlarına 47a/13
o.-maġ-ıla 12b/08, 31b/03, 42b/14, 50a/09, 60b/09, 62a/11, 84b/03, 84b/06, 92a/04, 105a/06, 112a/15, 127a/13, 154b/02, 168a/02, 171a/04, 175b/04, 186b/04, 193b/11
o.-maġa 28a/05, 93a/05, 119a/13, 131b/01, 138a/05
o.-maġın 26b/15, 34a/14, 45b/09
o.-maġla 33a/13, 36a/03, 41a/01, 43a/09, 57b/07, 58a/06, 71b/06, 76a/05, 102b/12, 120a/01, 120a/12, 124a/15, 125b/01, 126a/07, 126b/10, 129a/01, 136a/12, 154a/06, 161b/03, 163a/04, 163a/07, 163b/15, 165a/05, 169b/07, 177a/02, 196a/14, 197a/05, 197a/08
o.-maḳ 3b/06, 9a/13, 37b/10, 57b/07, 91b/14, 125a/02, 162b/09, 177b/14, 178a/04
o.-maḳ-ıla (olmaġ-ıla) 13a/04, 13a/08

o.-maḳ ise 185b/14
o.-maḳ üzere 23a/01
o.-maḳ üzre 10b/07, 18b/14, 19a/09, 22a/01, 24a/12, 26a/03, 30a/06, 30a/13, 30a/15, 31b/02, 33a/09, 34a/13, 35a/11, 36b/07, 36b/09, 37a/11, 39a/08, 43a/02, 44b/07, 46b/08, 51a/06, 52a/09, 60a/14, 63a/13, 63b/07, 64b/13, 66b/07, 67b/11, 70b/07, 71a/01, 75a/15, 76b/08, 76b/13, 78a/01, 82b/02, 82b/03, 87b/05, 87b/13, 89a/03, 92a/06, 92b/12, 96b/11, 97b/11, 100b/06, 101a/14, 104a/13, 104b/09, 107a/06, 116b/02, 125a/14, 127b/08, 141a/06, 148b/06, 149b/04, 151b/11, 156a/03, 161a/13, 162b/11, 165a/11, 179a/02, 180b/14, 183a/03, 188a/12, 188b/05, 189a/14, 189b/11, 190a/03, 190a/07, 190b/13, 190b/14, 191b/05, 191b/10, 191b/12, 194a/01, 197a/03
o.-maḳdur 4a/04, 100a/11
o.-maḳıla (olmaġ-ıla) 14b/02
o.-maḳla (olmaġla) 17a/13, 17b/01
o.-maḳların 86b/02
o.-maḳlıġa 121b/13
o.-maḳlıġı-mı 182a/10
o.-maḳlıḳdan 97a/13
o.-maları-y-ıladur 170b/15
o.-malarından 144b/14, 166a/04
o.-malı ise 146a/11
o.-mamaġ-ıla 71a/09, 153b/05
o.-mamaġla 43a/09, 126a/06
o.-mamaḳ 149b/01
o.-mamaḳ üzre 193a/07
o.-mamış 31b/02, 83a/15, 198a/14
o.-mamış idi 78b/03
o.-mamışlar 144b/04
o.-mamuz 73b/09, 99b/06, 172b/12, 175a/08, 178a/10
o.-mamuza 88a/14
o.-masam 44a/11
o.-ması 6b/08, 158b/03, 170b/14
o.-masına 8b/11, 33b/15, 55a/01, 71a/14
o.-masında 143b/13
o.-masından 87a/13, 114a/13
o.-masun 7a/03, 16b/09, 116a/06, 182b/01
o.-masunlar 58b/02
o.-masunlar ki 24b/01
o.-masunlar kim 63a/07
o.-maya 4b/14, 16b/12, 37b/06, 57b/11, 152b/04
o.-maya-y-ıdı 140b/15
o.-mayalum 162b/05
o.-mayan 60b/10
o.-mayanı 60a/08
o.-mayanlar 59a/14
o.-mayanların 45a/03
o.-mayanlaruñ 171a/13
o.-mayasun 75a/04
o.-mayınca 116a/06
o.-mayup 43b/05, 157a/13, 164b/04, 173b/05

o.-maz 12a/06, 27a/06, 41b/08, 41b/09 112a/08, 149b/13, 156a/08, 158a/06, 180a/10, 183b/06, 186a/15
o.-maz (n'olmaz) 104a/03
o.-maz idi 151a/06
o.-maz mı 67b/04, 79b/12, 147b/05
o.-mazdı 119a/05, 180a/15
o.-mazsuñ 157a/05
o.-mış 15a/13, 32a/08, 38b/12, 40b/09, 77b/13, 123b/03, 151a/09, 164b/01, 177b/06, 178a/12, 187a/10
o.-mış idi 15b/09, 17b/14, 26a/13, 46b/11, 60b/07, 85b/05, 197b/01, 200a/04
o.-mış idüm 28b/01
o.-mış ḳadar 8a/02
o.-mışdur 45b/04, 84b/14, 87a/10, 113b/09, 141b/09
o.-mışdur ki 155b/13
o.-mışdur kim 158b/09
o.-mışlar 20b/02, 174a/13, 178a/12
o.-mışlar idi 74b/10, 102b/13
o.-mışlardur 148a/15, 154a/11
o.-sa 6a/03, 40b/11, 41b/08, 45a/06, 119b/12, 154a/01, 179b/11, 186b/01, 186b/09, 186b/13
o.-sa idi 134b/01
o.-sun 6b/15, 15a/13, 18a/12, 20a/04, 21a/14, 25b/09, 25b/11, 34a/04, 35a/03, 48a/04, 52b/12, 53b/02, 54a/12, 54b/14, 54b/14, 59a/04, 59a/05, 62b/14, 63a/03, 78a/05, 81a/07, 81b/05, 81b/06, 96a/15, 96b/02, 98a/04, 98a/15, 98b/05, 100a/15, 100b/01, 104b/07, 105a/08, 106a/05, 108b/11, 115a/02, 118a/12, 119b/01, 119b/03, 119b/03, 124a/11, 126b/12, 136a/03, 136b/15, 142a/09, 142a/12, 142b/05, 145b/14, 146a/11, 150b/06, 164a/14, 167b/06, 167b/14, 172b/05, 173a/02, 174b/07, 175a/06, 182a/08, 184b/14, 188b/15, 192a/02, 197a/10, 198a/08, 199a/07
o.-sun-da 193a/02
o.-sun-ki 106b/14, 114a/02, 133b/01, 195a/10
o.-sun-kim 1b/13, 3b/06, 59a/06, 86a/11
o.-sun kim 1b/05, 2a/03, 2a/06, 2a/09, 173a/15
o.-sunlar 30b/12, 49a/09, 85a/11, 91a/05, 109b/13, 144a/07, 163a/14, 191a/02
o.-uñ 25b/11, 94b/09, 99b/07, 102b/04, 104b/05, 196b/10
o.-uñuz 14a/13, 35b/05
o.-up 5a/03, 5b/12, 5b/13, 6b/14, 7a/04, 9b/03, 10b/09, 13a/03, 15a/07, 15b/10, 17a/02, 17a/07, 17a/13, 18a/06, 18b/09, 19b/13, 23a/03, 23b/14, 24a/12, 24b/04, 24b/15, 25a/05, 25a/10, 27a/14, 28a/12, 29a/01, 29a/08, 29a/10, 29a/15, 30a/02, 30b/03, 30b/04,

31b/06, 32b/06, 32b/08, 33a/04, 33b/05, 34a/08, 34a/15, 38a/06, 38b/10, 39a/14, 41a/10, 41b/04, 41b/06, 41b/14, 43b/14, 44b/01, 44b/04, 44b/11, 46a/02, 46a/11, 47a/11, 47a/11, 47b/05, 47b/10, 49a/03, 49a/04, 49b/11, 50b/09, 52a/02, 52b/05, 55b/13, 57b/07, 58a/02, 58b/12, 59b/12, 60a/06, 60b/02, 64a/04, 64a/13, 64a/14, 65b/15, 67a/05, 67a/07, 69a/11, 70b/01, 71a/08, 72a/03, 73a/15, 73b/03, 73b/07, 74a/09, 74b/11, 76a/08, 77a/10, 77a/14, 79a/09, 79a/14, 80a/07, 82a/03, 82b/01, 82b/03, 82b/10, 83a/02, 84a/02, 85a/13, 85b/10, 86b/02, 87b/02, 87b/05, 87b/10, 88a/04, 88b/09, 88b/14, 89a/04, 89a/13, 89b/01, 89b/06, 89b/07, 89b/14, 90a/01, 90a/14, 90b/01, 92b/01, 92b/11, 93a/02, 93a/04, 94a/10, 95b/04, 96a/06, 99a/09, 100b/12, 101a/06, 101b/12, 102b/12, 103a/02, 105a/04, 106b/15, 108a/05, 108a/05, 108a/13, 108b/11, 108b/14, 110b/05, 110b/06, 110b/10, 111b/15, 112a/07, 112a/12, 112b/05, 113a/05, 113a/11, 113a/13, 114a/07, 114a/12, 114b/09, 116a/12, 116b/08, 117a/01, 117b/13, 118a/01, 120b/01, 120b/03, 120b/07, 121a/10, 122b/12, 124a/12, 124b/09, 125a/01, 128b/10, 130b/06, 130b/11, 131a/06, 132a/07, 132b/08, 134b/08, 135a/13, 137a/08, 137b/09, 138a/01, 138a/04, 138b/06, 139a/01, 139a/04, 139a/10, 139a/10, 139b/04, 140a/03, 140b/05, 140b/09, 141a/04, 143a/03, 143a/09, 143b/12, 144a/15, 144b/01, 145b/06, 146b/03, 146b/03, 146b/04, 146b/07, 147a/10, 147b/10, 147b/12, 149a/03, 149b/07, 150a/12, 150b/10, 151b/09, 152b/06, 152b/08, 152b/12, 153a/09, 155a/06, 155a/11, 155b/07, 155b/09, 155b/14, 156b/01, 157b/02, 158a/02, 158a/04, 158a/12, 158b/13, 159a/04, 159b/03, 159b/07, 159b/13, 161b/04, 162a/06, 163a/01, 163a/12, 164a/15, 164b/10, 164b/15, 165a/11, 168a/14, 168b/12, 169b/05, 171a/07, 173a/01, 175a/14, 176b/13, 177a/05, 179b/02, 179b/06, 180b/01, 181a/01, 183b/15, 184b/15, 185b/02, 186b/07, 186b/08, 186b/10, 187b/11, 188a/13, 188b/05, 190b/06, 191b/15, 192b/04, 196a/02, 196b/15, 198a/07, 199b/04

o.-up-da 54a/06, 152b/15, 154b/02

o.-ur 8b/05, 10b/14, 11b/02, 24a/15, 27a/06, 27b/09, 30a/11, 31b/04, 39a/01, 41b/02, 47a/07, 48b/08, 55a/02, 55a/02, 88b/07, 89a/12, 93b/10, 93b/15, 96b/10, 99b/01, 99b/02, 103a/14, 105b/04, 105b/04, 105b/05, 115b/06, 122a/11, 131b/05, 136a/06, 146a/06, 152a/06, 153a/05, 154a/09, 155b/10, 155b/13, 156a/08, 156a/14, 159a/01, 159a/02, 160a/10, 162a/07, 165b/07, 168a/02, 169a/13, 169b/12, 173b/12, 174b/06, 183a/08, 185a/06, 192b/06, 193a/15, 195a/12
o.-ur (n'olur) 104a/03
o.-ur idi 12b/06
o.-ur ise 28b/07, 28b/14
o.-ur kim 55a/08
o.-ur mı 170a/15, 175b/13
o.-urdı 44b/12, 132b/13, 192b/08
o.-urduñ 129a/11
o.-urım 167a/04
o.-urlar 13b/04, 24b/07, 67a/08
o.-urlar idi 79b/15, 92b/06
o.-urlar ise 174b/14
o.-urlarsa 177a/12
o.-ursa 35b/04, 39b/10, 6b/10, 97a/14, 99a/14, 99b/13, 102b/03, 104b/02, 108b/08, 109a/06, 125a/07, 126b/07, 129a/04, 131a/03, 131b/04, 161a/04, 162a/12
o.-ursam 185a/12
o.-ursañuz 102a/11
o.-ursın 13a/13, 33b/14, 93b/11, 93b/12, 106b/05, 121b/10, 121b/11, 121b/14, 131a/04, 184a/13
o.-ursun 114b/14
o.-ursıñuz 96a/03, 115a/10, 152b/07
o.-uruz 106b/09, 141a/15, 154a/14, 175b/12

[=1533]

'aceb ol- 16b/12, 57b/11
adam ol- 84b/03
'adüvi'd-din ol- 100b/07
aġ ol- 25b/11, 59a/05, 173a/02
āgāh ol- 140a/09, 157b/08
aḥlā ol- 108b/10
alarḳa ol- 14a/13
'ālī cenk ol- 72a/04
'ārıż ol- 16b/09, 111b/15, 130b/11
āsān ol- 3b/06, 88b/07
'āṣī ol- 144b/04, 151a/09, 178a/12
'asker ol- 174b/02
aṣl ol- 134b/01
āsūde ḥāl ol- 58b/12, 132b/07, 139b/04, 157a/06
aşaġı ol- 118a/12
'āṣıḳ ol- 195a/12
āşiyān-ı nīrān ol- 121b/13
ayaḳdaş ol- 37a/11
az ol- 165a/05
āzād ol- 8a/02
āzādlıḳ ol- 126a/06
baḫt ol- 107a/01
bā'iş ol- 163a/01, 186b/10

bā‘iş u vesīle ol- 4a/04, 55a/13, 88a/15, 115a/14
başbuġ ol- 106b/01, 124a/12, 177b/14
beglerbegi ol- 141a/04
bellü ol- 9a/13, 74b/07, 172b/05, 173a/10
bende-i dest-gīr ol- 97a/13
bende-i muḫliş ol- 102b/13, 170a/04
ber-dār ol- 18a/07, 84b/08, 99b/02, 138b/03, 158a/04, 159a/02
berāber ol- 121b/13, 188b/08
ber-güzār ol- 141a/06
berḫudār ol- 6b/15, 25b/11, 99b/01, 102b/04, 104b/05, 121a/04, 155a/04, 156b/15, 159a/01, 174b/02, 187b/11
bezm ol- 28a/05
bī-ḫaber ol- 47a/11
bī-ḥużūr ol- 183b/15
bī-tāb ol- 118a/01
bī-zār ol- 110b/04
birlik ol- 143b/12
boş ol- 160a/05
bozuşuḳ ol- 138a/01
bölük bölük ol- 82b/03
bütün ol- 60b/10, 60b/10
cārī ol- 166a/14
cem‘ ol- 38b/10, 49a/04, 85a/13, 110b/06, 124b/09, 134b/08, 140b/09, 165a/11, 168a/02, 175a/14, 186b/07
cenk ol- 109a/12, 146b/03, 164a/04
çabuḳ ol- 120a/12, 152b/15, 154a/06
çoġ ol- 109a/06, 162a/12
çoḳ ol- 36a/03, 45b/09, 57b/07, 76a/05, 79a/09, 112a/15
dāḫil ol- 26a/08, 27a/15, 36b/11, 62b/15, 81a/04, 90b/12, 97a/09, 97b/15, 105a/04, 135a/15, 135b/01, 138a/05, 138a/12, 169a/09, 169b/09, 188b/07, 189a/02, 189b/06, 191b/15, 196a/02, 196b/15
dāl-ı ḳılıç ol- 116b/08
dāl-ı tīġ-i āteş-tāb ol- 41b/14, 47b/10, 72a/03, 77a/09, 82b/10, 82b/15, 89a/04, 91a/04, 96a/06, 109b/02, 112a/07, 117a/01, 117a/09, 120b/03, 138b/09, 144b/02, 152b/12, 153a/12, 154a/06, 155b/11, 179b/06
dāsitān ol- 49a/03, 177b/06
dastān ol- 111b/10, 114b/14, 115a/10
dest ol- 149b/01
du‘ācı ol- 132a/08
düşvār ol- 42b/01
ejder ol- 85b/03
eksük ol- 158a/06, 164b/04
erkek ol- 154b/02
esīr ol- 9a/13, 43b/05, 78b/10, 79a/05, 89b/08, 121a/09, 124b/10, 125a/01
eyü ol- 124a/11, 185b/04, 198b/15
fā’ide ol- 11a/13, 13b/03

falṣo ol- 124a/15
fāriġ ol- 109b/08
fāsid ol- 139a/11
felek-zede ol- 17b/01
ferāḥ ol- 15a/08, 74a/09, 111a/11, 158b/13
fetḥ ol- 72a/09, 72a/12, 79a/06
fetḥ u fütūḥ ol- 143a/11
fi's-saḳar ol- 38a/11, 73b/09, 83a/04, 88b/12, 96a/10, 101b/12, 117a/12, 120b/07
ġā'ib ol- 12a/02, 123a/08, 184b/03
ġālib ol- 5b/12, 52a/02, 146b/07
ġam-gīn ol- 165b/10
ġam u ḳasāvet ol- 113a/05
ġanī ol- 24b/01, 24b/01, 57b/07, 57b/07, 63a/01, 63a/07, 140a/06, 192b/01, 192b/04
ġarḳ ol- 46a/02, 101a/13
ġarrām ol- 94a/10, 144b/01, 150a/09
ġāyib ol- 56a/08, 73a/02, 197b/01
ġażbān ol- 140b/05, 184b/15, 199b/04
geñiş ol- 145b/14
giriftār ol- 48a/10, 185b/02
göz ḳulaḳ ol- 106b/05
güzel ol- 92a/04, 131b/05
ḫaber-dār ol- 116a/01, 198a/15
ḫaberi ol- 7a/03
ḥāl u yol ol- 99b/06, 100a/11
ḫalāṣ ol- 6b/08, 12b/12, 71a/14, 96a/03, 152b/07, 153a/01, 192b/04, 194b/03
ḫāmūş ol- 169a/01
ḥāṣıl ol- 37a/05, 129b/06, 149a/12, 149b/10, 158b/09, 170a/09, 190b/07, 195a/06
ḥasret ol- 24b/07
ḥaşr ol- 121b/15
ḫāṭır-mānde ol- 114a/12
ḥavāle ol- 28a/12
ḥavf u yazıḳlar ol- 105a/08
ḫayr ol- 24b/04, 142b/05, 143a/05, 149b/13, 174a/02, 187b/05
ḥāżır ol- 34a/15, 66b/07, 80b/05, 138b/06, 138b/11, 159b/02, 191a/02
ḥāżır u müheyyā ol- 29a/15, 41a/10, 44b/08, 60a/01, 62a/01, 66a/13, 88a/04, 91b/11, 155a/06, 156b/04, 178b/11
ḫażrā-veş ol- 59b/12
helāk ol- 14b/08, 73b/03, 93b/15, 182a/10, 182a/12, 185a/02
hennī ol- 106b/09
ḫışm ol- 26b/15
ḫiẕmetkār ol- 170b/14
ḫoş ol- 86b/02
ḫoşnūd ol- 2a/10, 25b/09, 102b/05, 104b/07, 132b/08, 156b/07
iftirāḳ ol- 172b/12
iḫrāḳ ol- 102b/15
iḥsān ol- 66a/08, 66a/09
iḫtirāz ol- 69a/02
inşā ol- 3b/01, 193a/11
iṣbāt u burhān ol- 16a/11
ḳā'il ol- 33b/14, 175b/11
ḳadīd ol- 128b/10

ḳādir ol- 8b/09, 54a/10, 130a/14, 131b/11, 167a/07, 181a/12
ḳadr ol- 8b/11, 182b/01
ḳafādār ol- 84a/02
ḳaltīn ol- 101a/09, 121a/03
kāmil ol- 168a/14
ḳara ol- 90a/03, 117b/13, 119b/07, 120a/08, 172a/02
ḳarīb ol- 59b/07, 137b/07, 138a/05, 166b/11, 193b/11
ḳarmaḳarış ol- 164a/04
ḳasāvet ol- 16a/01
ḳatl ol- 101b/14, 126b/09, 127a/05, 128b/06, 130a/06
ḳāyil ol- 11b/13, 48b/02, 71a/14, 83a/15, 125b/04, 146a/05, 146a/11, 157a/13, 196b/10
ḳāyim ol- 55a/06
keẕb u bühtān ol- 176b/04
ḳıyāmet u āḫir ol- 88a/14, 111b/10, 115a/09, 118b/05
ḳıyās ol- 195a/10
ḳulaġuz ol- 143a/09
küfrān-ı niʿme ol- 171a/04
kül ol- 13b/04
laʿl renk ol- 72a/05, 109a/13
lāle-zār ol- 93a/05
lāyıḳ ol- 121b/14
lāzım ol- 22a/03, 28b/07
lenger-endāz ol- 17b/04, 23a/03, 24b/15, 25a/05, 39a/14, 46a/11, 60b/02, 87b/05, 94b/15, 114a/07, 137b/09
maḥzūn ol- 11b/15, 146a/01, 147a/10
maḳbūl ol- 121b/11
maḳhūr u müdemmer ol- 91a/05
maḳṣūd ol- 4a/03
maʿḳūl ol- 11a/06, 52a/04
maʿlūm ol- 3b/06, 18a/07, 43a/10, 59a/06, 67a/09, 86a/07, 98b/01, 115a/01, 119a/07, 159b/07
maʿmūr ol- 33b/15
maʿmūr u ābādān ol- 140a/03, 190b/06, 192b/06
māniʿ ol- 105b/07
manṣūb ol- 22b/13, 22b/13
manṣūr ol- 136a/03, 151b/15
manṣūr u muẓaffer ol- 55a/07, 89b/14
maʿrūf ol- 39a/13, 102a/14, 117b/13, 163b/14, 166a/04
maẓhar ol- 24b/02, 54a/13, 134a/12, 139a/04
maʿẕūr ol- 176a/09
mecrūḥ ol- 41b/04, 41b/06
mefhūm u maʿlūm ol- 64a/01, 105a/15, 145b/07, 147b/13, 150a/12, 151a/14, 158a/03
melīl u maḥzūn ol- 55b/10, 72b/10
merḥūm ol- 31b/03, 32a/08, 157b/02
mesrūr ol- 12b/04, 15a/07, 18a/09, 76a/11, 85a/06, 86b/13, 87b/02, 89b/01, 90b/01, 113b/05, 155a/02, 158a/04, 192a/04

mesrūr u şād u ḫandān ol- 68a/15, 92b/01, 118a/14
mest ol- 47b/05
meşġūl ol- 73a/06, 88a/05, 94a/12, 94b/09, 99b/07, 165a/13
mevcūd ol- 172a/13
misāfir ol- 15a/13, 23a/11
mu‘āf ol- 114b/09
mu‘ammer ol- 58b/14
mu‘ayyen ol- 100b/13, 101a/06
mūcib-i ‘ibret ol- 129a/11
muḫālif ol- 4b/14, 14b/02, 186b/04
muḫāṭaralı ol- 85b/10
muḥtāç ol- 78b/05
mu‘īn u ẓāhir ol- 143b/03, 170b/15
muḳābil ol- 49b/11, 106b/15, 108a/05, 109a/02, 144a/15, 146b/03, 159b/03, 179b/02
muḳarrer ol- 4a/14, 113a/06, 158a/15
munḳaṭı‘ ol- 11b/13, 184a/08
muntaẓır ol- 29a/11, 34a/09, 37a/07, 67b/09, 107b/10, 113a/13, 116a/09, 161a/03
murād ol- 143b/08
muşarraḥ ol- 24a/12
muṭma’in ol- 106a/05
muvāfıḳ ol- 176b/10
mü’ekkil ol- 9b/04
mü’min u muvaḥḥid ol- 133a/04
mübārek ol- 35a/03, 36b/01, 48a/04, 78a/05, 81a/07, 96a/15, 98a/04, 98a/06, 192a/02
mücāhidīn ol- 89b/04
müdebbiri’l-umūr ol- 74a/06
müjde ol- 86a/11, 115a/02
mülāḳī ol- 143a/03
mümkün ol- 110b/04
müncer ol- 7a/09, 108a/14, 178b/13
münevver ol- 139a/04
münhezim ol- 86b/02, 89b/07
münkesir ol- 53a/07, 77b/13, 187a/14
müntefi‘ ol- 33b/05
mürd ol- 8b/06, 9a/11, 43a/14, 72a/07
müşāḥafe-i ba‘īd ol- 60b/09
müstaġraḳ ol- 101a/14
müşerref ol- 147b/10
müşkil ol- 39a/01
müte’llim ol- 28b/01, 160b/09
müte‘allıḳ ol- 134a/11, 180b/05
mütemekkin ol- 33a/04, 55b/13, 90a/14, 132a/07
müyesser ol- 38a/06, 67a/05, 103a/07
müzeyyen ol- 34a/11, 37a/08, 44b/04, 61b/15
n’ola-y-ıdı 132b/03
nā’il ol- 115b/04, 142a/12, 187a/05
nā-bedīd ol- 103a/02
nā-ümīd ol- 75a/11
nādim ol- 145b/04
nādim u peşīmān ol- 88b/07, 199b/06
nām u şān ṣāḥibi ol- 64a/13
naṣīb ol- 105a/13, 115b/06, 170a/15, 190b/15

nāyil ol- 100b/12, 193b/03
nāzil ol- 31b/02, 101a/05, 102b/08, 105a/01, 108a/05, 108b/14, 161b/04
nefs-i lā-ya‘ḳıl ol- 47a/11
nemnāk ol- 173a/01
nerm ol- 131b/01
nuḳūṭ ol- 10b/07
pāy-māl ol- 83a/02, 112a/12
pāyidār ol- 41b/09
perīşān-ı ḫāṭır ol- 6a/01, 99a/12, 184a/06
perīşān ḥāl ol- 187b/06
perkende ol- 164a/15, 168a/02
peşīmān ol- 145b/12
peydāh ol- 38b/12
peyveste ol- 155b/09
peẕīr ol- 158b/03
pinhān ol- 44b/11, 153a/09, 181a/01
poḳ ol- 101b/12
pür-āteş ol- 10b/09, 116a/02, 174a/13
pür-maḥzūn ol- 42b/14
püryān ol- 80a/07, 102b/12
rāġıb ol- 99b/15
rāyiḥa ol- 164b/01
rāżī ol- 5a/03, 9b/03, 42a/13, 54a/12, 108b/11, 110b/10, 111a/09, 111a/11, 113a/11, 120b/05, 134a/06, 134b/12, 148a/02, 173a/01, 175a/06, 176b/13, 187b/11
ref‘ ol- 198a/08
refīḳ ol- 131a/03
revān ol- 13a/03, 23b/14, 43b/14, 60a/06, 135a/13, 137a/08, 163a/12, 168b/12, 188a/13, 188b/05
ṣabāḥ ol- 12a/04, 15b/12, 62b/11, 67b/10, 70a/04, 80a/12, 84a/09, 87b/10, 89a/13, 95b/04, 104a/05, 111a/04, 111a/12, 122b/12, 131a/06, 155b/14, 179a/09, 184b/05, 187b/03
sābıḳā ol- 2b/13
s̱ābit ol- 128a/09
ṣādır ol- 5a/02, 175b/13, 176b/02
ṣaġ ol- 21a/14, 28b/02, 96b/02, 98b/05, 100b/01, 108a/15, 119b/01, 120b/12, 128a/15
ṣaġlık ol- 81b/05
ṣāḳıṭ ol- 195b/08
sākin ol- 15b/10, 66b/14
sākit ol- 67a/08
ṣarp ol- 163b/15
sebeb ol- 121b/10, 185a/03
seferli ol- 186b/08
selb ol- 87a/10
ser-ḫoş ol- 47a/10
sernigūn ol- 40b/09, 170a/13
ṣıḥḥatler ol- 34a/04, 53b/02
ṣoḥbet-nişīn ol- 82a/06
ṣoyaḳ ṣoyaḳ ol- 152b/08
sulṭān ol- 157b/09, 167a/04, 174a/05
süd limanlıḳ ol- 37b/12, 51a/03
süvār ol- 22a/12, 29a/01, 69a/11
şād ol- 6b/14, 52b/12, 56a/10
şād u ḫandān ol- 83b/04, 139a/10

şādmānlıḳ ol- 70b/01
şāh ol- 69b/05, 139b/01
şāy ol- 5b/13
şāyi‘ ol- 79a/14
şehīd ol- 38a/02, 55b/09, 109b/13, 112b/05
şeker-āb ol- 114a/13
şikest ol- 87a/13
şükrler ol- 62b/14, 81b/06
tābi‘ ol- 45a/02, 72a/11, 103a/09, 106a/12, 108b/08, 166b/08, 169b/09, 173b/05, 173b/09, 174a/04
taḥt ol- 106b/15
ṭālib ol- 60b/05
tamām ol- 123b/03
tamām u kāmil ol- 168b/01
ta‘yīn ol- 48b/01, 116b/01
tekin ol- 47a/13
tekne ol- 66a/11
telef ol- 27b/04, 28a/13, 146b/04, 181b/04
terrās ol- 71b/12, 73a/15
tesellī-i ḫāṭır ol- 108b/11
teskīn ol- 78b/03, 180a/15
teşne ol- 60b/08
ṭoḳ ṭoyum ol- 24a/15, 30a/10, 36b/12, 92b/11, 92b/12, 96b/10, 98a/14
töhmetlü ol- 175b/12
ṭu‘me-yi şemşīr ol- 86b/06
ṭurḳoz ol- 126b/04
uzun ol- 20a/04
ülfet ol- 17a/13
vācib ol- 187a/10
vāḳı‘ ol- 2b/07, 3a/02, 45b/04, 67a/07, 71b/04, 84b/14, 122b/14, 146a/06, 146b/05, 158a/13, 169a/06
vāḳıf ol- 176b/05
vāṣıl ol- 80b/02, 115b/05, 131a/04, 150a/12
ve’l-mesākīn ol- 58b/01
vuṣūl ol- 14b/14, 17a/03, 18a/06, 18b/09, 22b/08, 30a/02, 30b/03, 42b/08, 63b/09, 65b/15, 68b/10, 76a/08, 82b/01, 85a/05, 98a/15, 105a/15, 106a/13, 117b/12, 122a/07, 126a/15, 141b/02, 144a/12, 145a/07, 145a/14, 145b/06, 147b/12, 148a/04, 148a/15, 149b/07, 150a/07, 152b/15, 154a/07, 155a/09, 155a/11, 155a/15, 155b/05, 157b/07, 158a/02, 159b/10, 159b/13, 164b/09, 172a/05, 197b/06
yād ol- 88a/14, 130a/11,
yaḳın ol- 59a/14, 62a/11
yār ol- 105b/03, 105b/04, 165b/06, 165b/07
yārān ol- 32b/01
yāver ol- 64a/04, 84a/02, 102a/11
yehūdī ol- 20a/02, 110a/05
yeksān ol- 70a/01
yigit ol- 71b/06
yola revān ol- 17a/02
yörük ol- 34b/11
yüce ol- 64a/14
zā’il ol- 129b/03

zaḥm-dār ol- 119a/13, 169b/05
ża‘īf ol- 110b/05
ẓālim ol- 102b/12
zāyil ol- 155a/12
zebūn ol- 72b/03, 73b/07, 74b/11
zeyn ol- 193b/13
ziyāde ol- 139a/10
ẓulm u te‘addī ol- 53a/07
ẓulumāṭ u ḳarañluḳ ol- 88b/09
[=833]

olaġan Olması tabii olan, alışılmışın dışında olmayan, tabii, normal.
o.+dır 166b/02
o.+dur 57b/13
[=2]

olın- Olma işine konu olmak.
o.-an 18b/12, 63a/14, 68a/08, 127b/14
o.-dı 2b/12, 4a/14, 17b/11, 135b/05, 151b/07, 157b/01, 164a/14, 172a/04, 196a/09
o.-dı-y-ısa 154a/14
o.-dı ise 2b/15
o.-duġından 68a/05
o.-duḳda 63b/12, 69a/05
o.-duḳları 126a/15, 173b/13
o.-maġa 79a/15, 130b/09
o.-maġla 67a/08, 79a/09, 127b/03
o.-maḳ üzre 65a/11
o.-maḳlarına 55a/13
o.-maḳlıġa 115a/14
o.-mamışdur 10a/01
o.-mamuz 33b/05, 147b/06
o.-mañuzdan 176a/10
o.-ması 54b/04, 79a/09, 158a/07
o.-masın 187a/11
o.-masına 4a/04, 103a/04
o.-masun 127a/02
o.-mayup 43a/09, 56b/14
o.-maz 38a/01, 41b/04, 82b/12, 118a/04, 152b/14, 197a/07
o.-mış 18a/15, 131a/10, 187a/06
o.-mış idi 70a/07, 98a/11, 172a/02
o.-mış idük 48b/01
o.-mışdur 22a/03, 22a/13, 22a/14
o.-mışken 136b/13
o.-saḳ 84b/08
o.-up 2b/13, 9b/09, 28a/05, 29b/11, 32b/13, 65a/03, 65a/12, 78b/08, 92b/07, 98a/15, 127b/01, 138b/05, 138b/12, 138b/13, 138b/15, 145a/06, 155a/01, 155a/02, 165a/03, 170b/07, 176a/11, 178b/10, 182b/13
o.-ur 21a/10, 45b/05, 149b/05, 152a/14
o.-ur idi 99a/06
o.-ur ki 144b/05, 151a/10, 167b/02
[=90]
‘add olın- 152a/14
‘afv olın- 151b/07, 187a/11
ālūde olın- 131a/10
beyān olın- 2b/12, 2b/13, 136b/13
cem‘ olın- 2b/15, 196a/09
da‘vet olın- 84b/08, 176a/10
dīvān olın- 138b/05
fetḥ olın- 78b/08
güç olın- 79a/09
ḥavāle olın- 22a/13
ḥāżır olın- 130b/09

ifāde olın- 9b/09
iḫrāc olın- 138b/12
iḥsān olın- 68a/05, 138b/15
inşā olın- 68a/08
istimā‘ olın- 173b/13
ḳatl olın- 126a/15, 127b/14
ḳırā’at olın- 69a/05, 98a/15, 138b/13, 155a/01
maḥbūs olın- 103a/04
maẕhar olın- 33b/05, 147b/06
meẕkūr olın- 79a/15
muṣarraḥ olın- 164a/14
mutāba‘at olın- 154a/14
naṣb olın- 187a/06
niyāz olın- 167b/02
redd olın- 197a/07
rivāyet olın- 144b/05
sipāriş olın- 22a/14
taḥrīr olın- 29b/11
taṣvīr olın- 65a/11
ta‘yīn olın- 4a/14, 65a/03, 92b/07, 127b/03, 145a/06
teftīş olın- 32b/13
telḫīş olın- 63b/12, 135b/05
tercīḥ ol- 54b/04
teẕhīb olın- 65a/12, 70a/07
vaṣf olın- 38a/01, 41b/04, 82b/12, 118a/04, 152b/14
yād olın- 4a/04, 55a/13, 67a/08, 115a/14
żabṭ olın- 79a/09
ẕikr olın- 17b/11, 45b/05, 98a/11, 157b/01, 172a/02, 172a/04

[=68]

on Dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayının adı.

o. 15a/10, 16b/15, 28b/04, 30b/09, 39a/02, 39b/05, 43a/08, 43a/13, 43b/03, 48a/12, 49a/07, 49b/03, 49b/09, 49b/12, 59b/06, 60a/13, 62a/01, 64b/01, 66b/06, 67b/06, 70b/11, 74a/14, 75a/05, 75a/14, 76a/03, 76a/13, 76b/01, 76b/07, 76b/10, 76b/12, 78a/01, 78a/13, 79a/05, 81a/03, 90a/10, 91b/14, 92a/03, 99b/08, 164a/09, 192b/08,
o. (beş on) 46a/08, 59a/10, 73b/13, 82a/01, 91b/08, 94a/03, 109a/04, 114b/05, 116a/10, 152a/15, 153a/08, 159b/07, 163a/08, 180b/06, 188b/15
o.+a 192b/09
o. altı 18b/13, 27b/04, 28a/10, 60a/07, 60a/10, 62b/04, 70a/07, 97b/11
o. altı biñ 97a/04
o. beş 28b/11, 60a/07, 60a/10, 61a/13, 62b/04, 193b/10, 194a/01, 194a/06, 195b/15
o. beş yigirmi 38b/04, 71b/07
o. beş yigirmi biñ 111b/01
o. biñ 8b/08, 88a/08, 106a/09, 106b/01, 109a/03, 109b/01, 11a/05, 129a/13, 129b/04, 129b/07, 191a/10, 197a/03
o. bir 30a/01, 60b/07, 71b/10, 91b/13
o. birinci 52b/04, 169b/08
o. dört 30a/15, 42a/08, 42b/09, 43a/02, 61a/13, 90b/05, 194a/08
o. dört biñ 125a/12

o. iki 61b/15, 62a/03, 70b/07, 70b/11, 70b/15, 91b/15, 94b/12, 95a/10, 95a/11, 97b/09, 191a/01, 193a/09, 193b/08

o. iki biñ 149a/05, 161b/10, 173a/04, 173a/05, 179a/13

o. ikişer 63a/05, 190b/13

o. sekiz 5b/03, 19a/09, 19b/03, 195a/14

o. sekiz biñ 6a/10, 9a/01, 17b/07

o. sekizer 189a/10

o.+umuz 82b/02

o. üç 17a/05, 30a/15

o. üç biñ 118b/14

o. üçinci 37a/12

o. yedi 60a/14

o. yedişer 192a/12

[=138]

onar On sayısının "her birine on" veya "her defasında on tane" anlamına gelen üleştirme şekli.

o. 46b/08, 149a/06, 164b/05

[=3]

oñar- Düzeltmek, yoluna koymak, uygun duruma getirmek.

o.-a 25b/08, 37b/10, 39b/11, 162a/01, 179a/15

o.-dacaġı 20b/06

o.-maġa 122a/13

[=7]

ora Anlatana veya söyleyene uzakta olan yer; orası.

o.+da 44a/11, 182b/12

o.+dan 7b/11, 20a/14, 31a/11, 46b/05, 158b/10, 195b/10, 195b/13

o.+ya 99a/02

[=10]

oraḳçı Ücret karşılığı ekin biçen kimse

o. 112a/09, 117a/03, 179b/08

[=3]

orduna İtal. Emir.

o. 78b/14, 86b/15

[=2]

Orḫān Ḫan Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin oğlu olan padişah.

O. 2b/04

[=1]

ormanlıḳ Ağacı bol olan, orman hâlini almış yer.

o. 161b/02

[=1]

orşa alabanda İtal. Gemiyi hızla rüzgârın üzerine çevirme.

o. 51a/14, 51b/01, 51b/02, 51b/14, 195a/08

[=5]

orṭa 1. Herkesin görebileceği yer.

o. 57a/12, 58a/07, 58a/08, 61a/15, 96b/11

o.+dan 58a/02, 190a/14

o.+ya 8a/11, 56b/05, 78a/09

[=10]

2. İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.

o. 36a/08, 58a/05, 89a/09, 183b/04

o.+larına 165a/13

o.+sında 69a/08, 184a/05, 187a/09, 187b/13

[=9]

orṭalıḳ Bulunulan yer, çevre, etraf; herkes.

o. 14b/04, 14b/08, 93a/05, 139b/04, 156a/02, 157a/06, 177b/02, 193b/12

o.+ı (orṭalığı) 102a/05, 140a/13, 150b/13

[=11]

orṭanca Üç kardeşten yaş bakımından ortada olan.

o.+sı 146a/09

[=1]

oruç Far. İslam dininin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibadet.

o. ṭuṭ- 45a/08

[=1]

Oruç Bk. **Oruç Re'īs**

O. 5a/10, 11b/10, 56a/02, 65b/08, 65b/10, 65b/11

O. (Ġāzī Oruç Beg) 143a/15

O. (Ġāzī Oruç Re'īs) 21b/04, 21b/11, 79b/03, 80b/04, 87b/06, 89a/07, 90a/08, 104b/15, 111b/13, 113b/02, 144b/05

O. idi 5a/14

[=19]

Oruç Beg Bk. **Oruç Re'īs**

O. 142b/07, 143a/07, 143b/04, 144b/07, 153b/14, 154a/13

[=6]

Oruç ḳapudan Bk. **Oruç Re'īs**

O. 28a/06, 30b/06, 68b/14

O.+uñ 28b/05

[=4]

Oruç Re'īs Barbaros Hayrettin Paşa'nın ağabeyi ve Cezayir'de Osmanlı hakimiyetini kuran ünlü Türk denizcisi. Krş. **Oruç**, **Oruç Beg**, **Oruç ḳapudan**

O. 4a/06, 5b/07, 5b/12, 5b/14, 6a/14, 6b/13, 7a/14, 7b/03, 8a/04, 9a/14, 9b/04, 9b/12, 10a/09, 10a/10, 10b/03, 10b/05, 10b/12, 11a/12, 12a/02, 12b/03, 13a/03, 13a/06, 13a/13, 13b/12, 14a/03, 14a/09, 14b/09, 15a/05, 15a/09, 15b/12, 16a/03, 16a/11, 17a/07, 17a/12, 17b/15, 19a/05, 19a/07, 19b/01, 20a/04, 21a/02, 21b/15, 22a/09, 22b/06, 22b/14, 23a/03, 23a/09, 23a/10, 23a/14, 23b/03, 23b/05, 24b/10, 25a/05, 25a/08, 25b/02, 25b/08, 26a/11, 26b/10, 27a/02, 27a/04, 27a/09, 27b/01, 27b/08, 27b/14, 28b/12, 29a/13, 30a/11, 30b/07, 33a/08, 33a/12, 34a/13, 35a/01, 35b/11, 35b/15, 36a/03, 37a/05, 37a/10, 37b/06, 38a/13, 38b/14, 39a/05, 40a/06, 40a/11, 40b/14, 41a/01, 41a/14, 43b/15, 44a/14, 45b/05, 46b/15, 47a/13, 48a/02, 49a/05, 50a/12, 51a/15, 52a/04, 54a/06, 55a/09, 55b/01, 55b/11, 56a/08, 56a/13, 56a/15, 56b/15, 57a/02, 59a/01, 59b/05, 61a/06, 64a/03, 64a/11, 65a/10,

67a/02, 67b/05, 67b/13, 70a/09, 72b/13, 73a/02, 75a/09, 75b/10, 76a/06, 78a/03, 79a/02, 79a/08, 80a/10, 80b/05, 80b/07, 82a/07, 85a/05, 88a/09, 89a/02, 91a/14, 92a/10, 92a/13, 92b/04, 92b/15, 94b/02, 98a/02, 99b/04, 99b/14, 100a/01, 100a/05, 101a/01, 101a/10, 101a/13, 101b/02, 102b/03, 102b/15, 103a/06, 103a/12, 103b/07, 103b/12, 104a/08, 104b/05, 106a/15, 106b/02, 106b/06, 106b/13, 107a/14, 107b/12, 108a/03, 108a/07, 108a/12, 108b/09, 109b/06, 109b/10, 111a/06, 111a/12, 111a/15, 111b/03, 111b/04, 112a/01, 112b/07, 139b/15, 140b/06, 147a/02, 147a/02

O.+de 74b/03

O.+den 11a/08, 28a/01, 103a/08, 110a/10, 113a/03

O.+e 6b/03, 7a/08, 7b/15, 12a/08, 16b/01, 22a/06, 27b/05, 32b/11, 32b/15, 40b/12, 58b/15, 61b/10, 64b/06, 65b/05, 66a/09, 68a/04, 69a/09, 74b/10, 79b/02, 80a/09, 84a/01, 99a/11, 99a/13, 99b/12, 102b/13, 103a/11, 106a/13, 107a/10, 107a/12, 108a/11, 110a/02, 111a/05

O.+i 7a/12, 8a/07, 8a/15, 8b/12, 8b/13, 9a/01, 9a/08, 9b/10, 9b/11, 11a/10, 12b/01, 15a/03, 15a/10, 18a/14, 18b/02, 18b/13, 19b/13, 20a/09, 21a/11, 25a/01, 25a/02, 26a/09, 32b/06, 37b/04, 39a/15, 39b/02, 42a/03, 49a/08, 76a/03, 85b/01, 102b/09, 110a/11, 114b/04

O. ile 76a/14, 78a/02, 80a/15

O. isem 27b/02

O.+ün 60b/13, 105a/01

O.+üñ 6a/09, 7a/10, 8a/13, 8b/07, 9a/07, 12a/05, 12b/08, 12b/15, 16a/07, 16a/09, 16b/14, 18a/12, 19a/01, 20a/15, 20b/07, 20b/13, 21a/04, 23a/12, 25b/06, 28a/03, 28b/03, 38b/08, 40a/14, 41b/05, 42a/09, 42a/13, 42a/15, 42b/11, 43b/01, 43b/10, 43b/12, 44a/15, 49a/02, 49b/13, 53a/03, 54b/11, 55b/08, 60b/04, 65b/03, 66a/06, 70a/11, 70b/07, 72b/08, 75b/03, 76a/10, 79a/13, 80b/10, 82a/06, 82a/11, 85b/04, 86b/04, 87a/07, 88a/15, 91b/08, 99b/03, 99b/09, 100b/15, 101a/08, 107b/09, 107b/11, 110a/08, 112b/11

[=314]

‘Os̲mān Osmanlı Devleti’nin ve hanedanının kurucusu.

‘O. (āl-i ‘Os̲mān) 45a/11

‘O. Ḫan 2b/04

[=2]

‘Os̲mān İlk Müslümanlardan, Hulefa-yi Raşidîn’in üçüncüsü.

‘O. 2a/07

[=1]

‘Oṣmāncıḳ Batı Anadolu’nun kuzeyinde bir Türkmen beyliği olarak ortaya çıkıp üç kıtaya yayılan ve kurucusunun adıyla anılan Türk-İslam dünyasında en uzun ömürlü devlet.

‘O. tevārīḫi 3a/01

[=1]

oṭ Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.

o.+dur 185a/10

[=1]

otaġ Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.

o.+ına 199b/11

[=1]

oṭla- Hayvan için dolaşarak yerden ot yemek.

o.-yup 47b/07

[=1]

otluḳ Otu bol olan yer.

o.+ına ḳadar (ḫalef otluġı) 90b/09

[=1]

oṭur- 1. Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

o.-(!) 94b/08, 161a/09

o.-asın 98b/03

o.-dı 98b/14, 99a/04

o.-dılar 29a/07, 136a/09, 177b/02, 180b/13

o.-duḳda 66a/14, 106a/12, 176a/07

o.-sun 97b/02, 101b/06, 108b/08, 198b/07

o.-up 100a/14, 100b/06, 131a/09

o.-urken 123a/06

o.-ursın 106b/08

o.-ursıñuz 173a/12

[=22]

2. Bir yerde toplanmak.

o.-dı 26b/09

o.-up 7b/09, 8a/04, 56a/14

[=4]

3. Yer almak, yerine geçmek.

o.-an 8b/08, 8b/15

o.-dı 108a/02, 109b/11, 148b/11, 199b/13

o.-duġı 199b/13

o.-duġın 108a/10

o.-duḳda 182b/14, 30b/13, 99a/10

o.-maḳdur 197b/15

o.-mış idi 147a/05

o.-sun 185b/15, 198a/02, 199a/03

o.-urum 100b/03

[=17]

oturaḳ Gemilerde kürekçilerin oturdukları tahta sıralar, bank.

o. 5b/04, 19b/03, 22a/01, 22a/13, 22b/15, 23a/01, 31b/02, 65a/10, 193a/06, 193b/08

o. et- 107a/14

o. idi 59b/03, 59b/03, 70a/06

[=14]

oṭurt- Oturma işini yaptırmak.

o.-acaḳ (oṭurdacaḳ) 81a/06

o.-an (oṭurdan) 101a/06

o.-mamaḳ 93b/07

o.-ması 98b/08

o.-uruz (oṭurduruz) 105b/15

[=5]

oṭurtma Altından hazırlanmış bir yüzük üzerine oturtulmuş elmas, pırlanta gibi büyük ve değerli taş.

o. 136b/05, 141a/06

[=2]

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı.

o. 23a/03, 36a/13

o. (iki biñ otuz üç) 71b/13

o. (yigirmi otuz) 12b/11, 73b/05, 131b/13

o. (yigirmi otuz biñ) 148a/06, 148a/14

o. altı 124b/05, 124b/10, 125b/03, 126a/14, 127a/15, 128a/10, 142a/03, 191a/10

o. altı biñ 190a/09

o. beş 127b/08, 129a/03

o. biñ 89a/10, 110a/13

o.+ımuz 82b/03

o. ḳırḳ 106a/06, 71a/06

o. ḳırḳ biñ 110a/06

o. üç 26a/12, 196a/05, 196a/07

o. üçünci 38a/12, 62b/14

[=30]

otuzar Otuz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

o. 160b/12

[=1]

oy- Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak.

o.-up 139a/14

[=1]

oyna- Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak.

o.-dılar 35a/04

o.-duḳ 29b/03

o.-rken 13a/09

o.-yup 14a/14

[=4]

oynama Oynamak işi.

o. 193a/14

[=1]

oynat- Oynamasını sağlamak.

o.-up (oynadup) 161b/09

[=1]

oynatdur- Oynatma işini yaptırmak.

o.-up 128a/07

[=1]

Ö

öbir Diğer, öteki.

ö. 8b/06, 35a/01, 41b/12, 70a/09, 72a/12

ö.+ine 65b/08

ö.+leri-de 75b/10

ö.+lerinüñ 50a/09

[=8]

ögren- Bilgi edinmek; bellemek.

ö.-diler 46a/03

[=1]

öküz Çift sürmek, araba çekmek gibi hizmetlerde kullanılan enenmiş erkek sığır.
ö.+de 122a/12
[=1]

öl- Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.
ö.-ince 19b/13
ö.-mekden 111a/08, 117a/08
ö.-mesi 184a/08
ö.-meyecek ḳadar 9a/11
ö.-ür 111b/07, 111b/08, 130a/11, 130a/12
ö.-ürüz 182b/05
[=10]

ölçek Dört okkaya eşit ağırlık ölçüsü.
ö. 190a/09
[=1]

öldür- Bir canlının hayatına son vermek.
ö.-di 81a/14, 127b/15
ö.-diler 140b/07
ö.-dük 114b/05
ö.-düm 81b/01
ö.-ecegüm 110a/12
ö.-ene 62a/15
ö.-esin 110a/10
ö.-mek 164a/12, 180a/14
ö.-mem 162b/03
ö.-memesi 81a/12
ö.-mesinden 110a/03
ö.-sem 162b/04
ö.-ür 162b/03
ö.-ür idi 162b/15
[=16]

ölü Hayatı sona ermiş, artık yaşamıyor olan.
ö.+si 126b/12
ö.+sinden 129b/06
ö.+sine 129a/13
ö.+yi 62a/15
[=4]

Ölüdeñiz Muğla ilinin Fethiye ilçesine bağlı bir mahalle.
Ö.+e 34a/06
[=1]

ölüm Bir insan hayatının tam ve kesin olarak sona ermesi.
ö. 37b/09, 115b/06, 172b/12, 199a/15
ö.+den 115b/08
ö.+dür 33a/05
ö.+e 119a/12
ö.+le 110a/12, 162b/15
[=9]

‘Ömer Hulefa-yi Raşidîn’in ikincisi.
‘Ö. (ḥażret-i ‘Ömer) 2a/06
[=1]

‘ömr Ar. Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.
‘ö. 146a/05, 154a/15, 158a/15
‘ö.+i 32a/08
‘ö.+i-y-ile (ṭūl-ı ‘ömr) 91a/01
‘ö.-i devlet 29b/02
‘ö.-i ṭavīl 5a/11
‘ö. ile (ṭūl-ı ‘ömr) 181b/15
‘ö.+ime 132a/07
‘ö.+imüzi 33a/04, 158b/11
‘ö.+iñi 183b/07
‘ö.+ler birle (ṭūl-ı ‘ömrler) 58b/14

‘ö.+leri üzre 3a/02
‘ö. u devlet 148a/12
‘ö.+üm 147b/10
‘ö.+ümi 151a/12
‘ö.+üñ 20a/04
[=18]

öñ 1. Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.
ö.+in 164b/14
ö.+lerin 137b/12
ö.+lerine 87b/14
ö.+üme 52a/13
[=4]
2. Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.
ö.+ide 75b/14
ö.+inde 49b/14, 71a/03, 137b/09
ö.+inden 8a/05
ö.+lerinde 45b/08
ö.+ünde 136a/14
ö.+üne 14b/15, 15a/03, 64b/03, 64b/10, 66a/15, 101a/14, 136a/11, 160a/02, 173b/15, 183a/04
[=16]
3. Bir kimsenin ilerisi.
ö.+üne 23a/13
[=1]
4. Bir yerin arka kabul edilen kısmına göre ileride bulunan tarafı, bir eksene göre ileride kalan yeri.
ö.+ince 52a/12
ö.+inden 138a/11
ö.+lerine 47b/15, 96a/13, 176b/15
ö.+ümüze 108b/09
ö.+üne 32a/05, 34b/02, 39a/11, 89a/14, 194a/11
[=11]

öñ- Karşısına çıkmak.
ö.-sün 198b/14, 199a/06
[=2]

öp- Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.
ö.-er 198a/05
ö.-üp 60a/02, 66a/04, 68a/11, 68b/07
[=5]

öpüş- Birbirini öpmek.
ö.-üp 26a/10, 101a/02
[=2]

ördek Perde ayaklılardan, evcil ve yabani cinsleri bulunan, kazdan küçük, paytak yürüyüşlü su kuşu.
ö. ü ḳaz 39b/10, 109a/06, 162a/12
[=3]

öte Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı.
ö.+den 16b/10, 105b/10
[=2]

öteygün Evvelki gün, geçen gün.
ö. 187b/13
[=1]

ötüri Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden.
ö. 5b/15, 5b/15, 6a/10, 12a/05, 38b/08, 42b/14, 77a/03, 81a/13, 81a/15, 89b/05, 96b/01, 113a/03, 113a/04, 113a/04, 120a/02, 124b/11, 133a/07, 141b/08, 145b/05, 167b/11, 182b/05, 199a/13
ö. idi 77a/06, 103a/05, 168a/11

[=25]

öyke Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi.

ö. alın- 20b/09

[=1]

öyle Onun gibi olan, ona benzer; o yolda, o biçimde.

ö. 2b/06, 24a/01, 41b/14, 47b/12, 58a/15, 73a/09, 82b/11, 89a/12, 96a/04, 96a/06, 100b/02, 101b/07, 112a/08, 115b/08, 116b/15, 117a/02, 117a/04, 122a/11, 123a/12, 129a/09, 152b/10, 152b/13, 153a/12, 155a/07, 155a/12, 155b/09, 166a/02, 169a/12, 169b/12, 176b/08, 179b/09, 187b/14, 193a/01, 197a/10

ö.+dür 133b/04

ö. idi-ki 120b/10

ö. mi 10a/01, 172b/11

[=38]

öylece Tam öyle; o biçimde.

ö. 2b/15

[=1]

öz Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zâtı, kendisi.

ö. 87b/11, 131a/07

ö.+üm 3b/15

[=3]

özge Başka, gayri.

ö. 143b/15

[=1]

özle- Görmek istenen bir kimse, şey veya yeri görememenin verdiği eksikliği içinde hissetmek.

ö.-dükleri 59b/13

[=1]

‘özr Ar. Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep. Krş. **‘özür**

‘ö. dile- 198b/09

‘ö. u bahāne 173b/07

‘ö. ü iltiyāmlar eyle- 147b/11

‘ö.+üñ 114b/09

[=4]

‘özür Bk. **‘özr**

ö.+ler 81a/09, 185b/06

ö.+leri 99a/06

[=3]

P

pādişāh Far. Osmanlı Devleti’nde hükümdarlara verilen ünvan, sultan; büyük hükümdar.

p. 24b/01, 24b/02, 24b/03, 63b/15, 64a/15, 64b/04, 68a/03, 69a/13, 69b/13, 70a/09, 70b/10, 118b/06, 133b/02, 133b/07, 133b/10, 138a/09, 139a/04, 139a/05, 140b/14, 141a/04, 187a/04, 198a/06, 198b/10

p.+a 134b/03

p.+dan 68b/06, 70b/13, 138b/07

p.+dur 64b/15, 66a/14
p.+ı (Fās pādişāhı) 130b/15, 133b/08, 144b/11, 144b/15, 145a/04
p.-ı ʻālem 66b/01
p.-ı ʻālem-penāh 4a/15, 68a/12, 130b/14, 135b/09, 141a/05
p.-ı gerdūn-iḳtidār 3a/06
p.-ı İslām 64a/02, 64a/15, 64b/05, 135b/15, 136a/11
p.+ımuzuñ 24b/07
p.+ına 134a/15
p.+ına (Fās pādişāhı) 144b/09
p.+ından 45a/11
p. kim 69b/09
p.+sın 77b/11
p.+uñ 69a/06, 70a/05, 70b/09, 84a/14, 142b/03
[=57]

pādişāhāne Far. Padişaha yakışacak şekilde.
p.+me (devām-ı devlet-i pādişāhāne) 69a/01
p.+me (ḫüsrev-i pādişāhāne) 65b/14
[=2]

pādişāhī Far. Padişahla ilgili, padişaha ait.
p. (ādāb-ı pādişāhī) 63b/14, 66a/03, 135b/12
p. (bergüẕār-ı pādişāhī) 66a/05
p. birle (emr-i pādişāhī) 182a/06
p.+de (ḫiżmet-i pādişāhī) 84b/04
p.+dür 142b/04
p. ile (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı pādişāhī) 139a/12
p.+ile (iẕn-i pādişāhī) 137a/12
p.+ye (ḥużūr-ı pādişāhī) 63b/13, 135b/06, 136b/02
p.+yi (ādāb-ı pādişāhī) 136b/03, 137a/05
[=14]

pādişāhlıḳ Padişah olma durumu.
p. 134b/02
[=1]

paḫīl Ar. Eli sıkı kimse, hasis, cimri, pinti.
p. 81b/08
p. gibi 72b/03
[=2]

paḫillıḳ Cimrilik.
p. eyle- 77b/10
[=1]

pāk Far. Temiz; saf, katışıksız.
p. 23a/04, 29a/04, 64b/11, 87b/12, 115b/07
p. (selmān-ı paḳ et-) 181b/10
p.+a (āb-ı pāk) 69b/01
p.+dur 115b/08
p.+ı levendān-ı ġāziyān 135a/05
p.-ı pervā 199a/09
p.-ı ru’ūs 175b/10
p.+ımuz 115b/09
p.+ımuzı (ecdād-ı pāk) 21b/07
p.+ın 171a/02
p.+ları (ism-i pāk) 67a/08
p. u müsteġfā 19a/11
[=16]

pala İtal. Geniş olan uç kısmı kabzasına doğru daralan, kavisli, kalın ve kısa bir nevi kılıç.

p. bıçağı 180b/15

[=1]

palamar Rum. Gemileri rıhtım, iskele veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat.

p. 96a/07

[=1]

palanḳa Rum. Araları çitle örülmüş ahşap direklerin ortasına moloz taşı ve harç doldurmak suretiyle yapılmış, hendekle çevrili küçük hisar.

p. 79b/14, 103b/03

[=2]

Palarma İtalya'nın güneyinde tarihi bir şehir.

P. ḳıyuları 189a/15

[=1]

Papa Yunanistan'da bir sahil.

P. 30b/09, 194a/07

[=2]

papaġalya Rum. Papağan.

p. 38b/03

[=1]

papas Bk. **papaz**

p. 14a/08, 16b/08

p.+a 14a/11

p.+lar 125b/03

[=4]

papaz Rum. Hristiyan din adamı. Krş. **papas**, **pupaz**

p. 79a/03, 127a/10, 127b/09, 128a/13, 128a/13, 128b/05, 129b/01

p.+a 128b/07, 129b/07

p.+ı 127a/04, 128a/12, 129b/01

p.-ı mel'ūn 128b/09

p.+ısın 128a/02

p.+lar 86b/08, 126a/01, 126b/08

p.+lar isem 126b/05

p.+lara 86a/11

p.+larıñ 86b/01

p.+laruñ 90a/02

[=21]

par Bir yanıp bir sönmek.

p. par 64b/14

[=1]

parça Far. Bir bütünden ayrılmış kısım.

p.+sı idi 92a/01

[=1]

pāre Far. Parça; sayı, adet.

p. 18b/05, 18b/14, 20a/08, 27b/04, 28a/11, 33a/09, 34a/12, 34a/14, 34a/15, 39b/05, 40b/15, 41b/12, 42a/04, 42a/08, 43a/02, 43a/08, 43a/14, 44b/07, 45b/06, 46a/08, 46b/07, 48a/05, 48a/12, 48b/13, 48b/15, 49a/07, 49b/03, 49b/10, 50b/01, 51a/04, 51a/05, 51a/06, 51a/09, 51a/11, 53b/14, 54b/07, 55a/10, 57b/14, 58b/08, 59b/06, 60a/07, 60a/11, 60a/14, 62a/01, 62a/01, 62a/03, 63a/14, 63b/01, 63b/06, 66a/11, 66b/06, 67b/06, 67b/11, 70a/07, 70b/08, 70b/11, 71a/01, 71b/10, 75a/05, 75a/14, 76a/03, 76a/13, 76b/01, 76b/07, 76b/10, 76b/13, 78a/01, 78a/14, 79a/05, 81a/03, 83b/10, 83b/12, 85a/07, 85b/07, 86a/03, 86b/03,

87a/01, 87b/05, 90a/11, 91b/13, 91b/14, 92a/03, 92a/05, 94a/03, 94a/08, 94b/12, 94b/15, 95a/09, 95a/10, 95a/12, 96b/12, 97b/09, 97b/10, 97b/11, 99b/08, 114a/05, 117b/10, 119a/04, 131b/13, 131b/15, 132a/03, 135a/04, 137a/10, 137b/01, 137b/04, 137b/06, 137b/11, 138a/03, 151b/09, 184b/05, 184b/06, 184b/09, 184b/10, 188a/12, 188b/04, 189a/03, 189a/08, 189a/11, 189a/14, 189b/01, 189b/06, 189b/12, 190b/09, 190b/13, 191a/01, 191a/02, 191a/04, 193a/09, 193b/10, 194a/01, 194a/06, 194a/10, 194b/07, 195a/14, 195b/11, 195b/15, 196a/01, 196b/02, 196b/13

p. pāre eyle- 150a/08

[=140]

parmaḳ İnsanın ve bazı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.

p. 128a/06

p. ḳadar 73b/05

[=2]

parş Kedigiller familyasından, tropik bölgelerde yaşayan, çok güçlü, çevik, cesur, avlanması tehlikeli hayvan.

p. 199b/03

[=1]

parṭal Çok kullanılmaktan yıpranmış, eski püskü kumaş vb.

p. 24a/11, 164b/08

p. (ḳara parṭal) 96b/10

p.+dan 30a/09

p.+ı (ḳara parṭal) 96b/07

[=5]

paş Kirlilik, kir.

p. 118a/09

[=1]

paṣa Haber.

p. vir- 43b/02

[=1]

paṣabaruz Teçhizatı basit olan asker.

b.+ın 57a/08

b.+ları 57a/09

[=2]

paṣaḳa Alelade, sıradan.

p. 125a/12

[=1]

paṣaporṭa İtal. Yurt dışına gidiş için kullanılan belge; geçiş izni.

p. 125a/10, 125a/10, 137b/03

[=3]

paṣṭav Ucu yaldızlı çuha topu.

p. 30a/12, 63a/05

[=2]

paşa Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen ünvan.

p. 84b/03, 165a/12, 172b/09, 174a/03, 176a/05, 182b/04, 186b/11

P. (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 159b/05, 161a/01
P. (Ḫayre'd-dīn Paşa) 1b/01, 3a/08, 3b/02, 5b/02, 136b/12, 138b/02, 138b/07, 139a/06, 139b/15, 140b/08, 143b/01, 143b/05, 143b/14, 144a/13, 147a/09, 148b/05, 148b/13, 148b/15, 149b/09, 150a/13, 150b/07, 151b/01, 151b/11, 152a/01, 157a/09, 160b/03, 160b/10, 161a/08, 161a/14, 161b/10, 162a/01, 162b/01, 163a/03, 163a/07, 163a/15, 165a/09, 166a/01, 167b/01, 167b/07, 167b/10, 168a/03, 168a/12, 168a/15, 168b/12, 169a/02, 169a/10, 169b/08, 170a/02, 170b/01, 170b/05, 170b/14, 171a/12, 171a/15, 171b/09, 171b/12, 172a/12, 172b/15, 173b/15, 174a/12, 175a/03, 175a/05, 176a/08, 176a/14, 176b/10, 176b/14, 177a/14, 178a/13, 178b/06, 179a/14, 180a/09, 180b/07, 180b/11, 181a/04, 182a/09, 182b/14, 183a/08, 183a/11, 183b/14, 184a/04, 184b/13, 185a/15, 185b/08, 186a/05, 186a/12, 186b/03, 187a/11, 188b/01, 188b/15, 189a/01, 189a/03, 189a/14, 189b/12, 190a/04, 190b/05, 190b/08, 191a/01, 192a/01, 193a/13, 193b/14, 194a/03, 194a/06, 194a/12, 194b/01, 194b/11, 195a/04, 195a/06, 195b/04, 195b/15, 196a/09, 196a/15, 196b/02, 196b/07, 197a/12, 197b/03, 198a/09, 198b/06, 199a/02, 200a/06, 200a/12, 200a/14
P. (İskender Paşa) 31a/04
p. (ḳapudan paşa) 31a/03, 84a/13, 84b/11
P.+dan (Ḫayre'd-dīn Paşa) 137b/02, 141b/08, 151a/11, 168a/05, 170b/04, 171a/10, 193b/05
P.+dur (Ḫayre'd-dīn Paşa) 4a/07, 143b/09, 184b/03
P. gibi (Ḫayre'd-dīn Paşa) 142a/11, 199b/01
P. ile (Ḫayre'd-dīn Paşa) 139b/13, 166b/15, 167a/03, 185b/04, 196b/06, 197b/07, 198b/04, 199a/06
P. ise (Ḫayre'd-dīn Paşa) 199a/09
p.+m 151b/15
p.+nuñ 158b/15
P.+nuñ (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 157b/15, 159a/04
P.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşa) 2b/08, 141b/03, 141b/10, 141b/12, 144a/07, 144a/11, 146b/13, 147b/01, 147b/03, 150a/08, 151b/08, 151b/14, 160a/01, 160a/04, 160a/10, 160b/08, 162a/15, 162b/12, 163a/06,

163b/13, 164a/02, 164a/05, 164b/11, 164b/14, 165a/04, 165a/10, 165b/15, 165b/11, 166a/08, 167b/12, 167b/15, 168b/07, 168b/10, 169b/15, 170a/01, 170a/07, 170a/10, 171a/05, 171b/06, 172a/11, 173b/14, 180b/14, 181a/01, 183a/04, 184b/10, 186b/07, 187b/10, 188a/15, 188b/07, 189a/11, 192b/05, 193a/01, 193b/01, 195a/11, 195b/07, 197a/09, 198a/14

p.+sına (Adana paşası) 18b/04, 18b/08

p.+ya 119b/09

P.+ya (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 152a/04

P.+ya (Ḫayre'd-dīn Paşa) 136b/08, 136b/15, 138a/13, 138b/01, 139a/08, 139b/08, 142a/07, 147a/06, 147b/07, 147b/12, 148a/11, 148b/05, 149a/07, 149a/09, 150a/11, 150a/12, 151a/08, 151a/15, 153b/11, 156b/08, 156b/14, 159a/10, 164b/09, 165b/07, 167a/14, 168a/10, 168b/06, 169a/06, 169b/10, 171a/08, 171b/02, 171b/04, 172a/05, 176a/01, 177a/08, 178a/15, 185b/06, 187b/04, 188b/04, 188b/13, 192b/13, 194b/13, 196b/15, 197b/12, 198a/04, 198b/09

P.+yı (Ḫayre'd-dīn Paşa) 141b/04, 147a/08, 162b/14, 165a/13, 165b/01, 186b/06, 194b/09, 199a/12

[=273]

paşalıḳ Paşa ünvanı veya paşa olma durumu.

p. 69a/14

[=1]

pat şat Zaman zaman, ara sıra.

p. 107a/04

[=1]

patente İtal. İzin kâğıdı.

p. 137a/13

[=1]

paṭraman Lakap olarak kullanılan "baba" anlamında söz.

p. 19a/15, 20a/05, 20b/03, 115b/10, 116a/11

[=4]

pāy Far. Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse; ayak.

p. 30a/05, 57b/02, 57b/04, 63a/04, 192a/11, 192b/03

p.+a 98a/12

p.+a (ḫāk-i pāy) 151a/12, 156b/10, 188b/08, 197a/06

p. et- 61a/04, 63a/05, 63a/05, 63a/06, 78a/10, 78a/11, 79a/11, 98a/12, 98a/13

p. eyle- 24a/11, 30a/04, 30a/08, 36b/15, 38b/02, 50b/15, 57b/02, 71a/05, 81b/11, 92b/10, 190b/12, 192a/11, 192a/15, 196a/12

p.-ı taḫt 121a/03

p.+ına (ḫāk-i pāy) 90b/14, 127b/09, 151b/14
p.+ında (ḫāk-i pāy) 101a/09
p. it- 15a/11, 57b/09, 62a/07
p.+uma (ḫāk-i pāy) 114b/08
p. vir- 17b/02
[=44]

pāy-māl Far. Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş.
p. ol- 83a/02, 112a/12
[=2]

Payas Akdeniz kıyısında İskenderun ve Dörtyol ilçeleri arasında yer alan bir ilçe.
P. köfrezi 18b/05, 18b/09, 18b/15, 19a/07, 27b/03
[=5]

pāye Far. Rütbe, mertebe, derece.
p.+leri 64a/14
[=1]

pāyidār Far. Kalıcı, devamlı, sabit.
p. ol- 41b/09
[=1]

pāzār Far. Birçok satıcının bir arada bulunduğu alışveriş yeri.
p. 82b/04, 86b/05, 186a/08
p.+a 126b/02, 176b/13
p.+da 53a/04, 80a/05
p.+ına (Maşḳulur pāzārı) 31a/11
p.+ında (Duduġlı pāzārı) 155a/05
p.+lar 149a/02
[=10]

pāzārlıḳ Bir alışverişte kendileri için en uygun fiyatı belirlemek amacıyla alıcı ve satıcı arasında yapılan görüşme.
p. it- 82b/05
p. ların 82b/08
[=2]

peder Far. Baba; papaz.
p. 143b/06, 157b/10, 157b/11, 157b/13, 158b/02
p.+den (ṣulb-ı peder) 163b/08
p.+e 157b/04
p.-i merḥūm 143b/12
p.+üm 181a/12
[=9]

pek Çok, fazla, ziyade; sağlam, dayanıklı.
p. 7b/02, 7b/06, 15a/09, 17a/11, 27b/03, 28b/15, 30a/13, 32a/03, 33b/06, 35b/05, 68b/03, 72b/05, 73b/06, 77b/12, 81b/05, 105b/07, 106b/11, 115b/06, 119b/04, 125a/09, 129b/14, 131b/05, 156a/11, 157b/13, 163a/06, 177a/14, 180a/13, 187b/06, 193a/08
p.+çe 78b/03
[=30]

peksiment Bk. **peksimet**
p.+ine (peksimendine) 190a/11
[=1]

peksimet Rum. Dilimler hâlinde kesildikten sonra ısıtılmak suretiyle gevrek duruma getirilerek uzun süre

dayanması sağlanan kıtır ekmek. Krş. **peksiment**

p. 189b/08, 190a/07, 190a/07, 190a/06

[=4]

peksimetlik Kıtır ekmek hâle gelmiş.

p. 37a/01, 190a/09

[=2]

penbe Far. Açık al renk, açık kırmızı gülün rengi, kırmızıya biraz beyaz karıştırılmasıyla elde edilen renk.

p. 109a/10

p. gibi 165a/01

[=2]

pencīk Far. Osmanlı Devleti'nde akınlarda ve savaşlarda ele geçen esirlerden devlete ayrılan beşte biri.

p. 33b/13

p.+den 61a/10

p.+in (pencīgin) 36b/13, 57a/12, 192a/10

p.+in (pencīk) 24a/10

p.+inden (pencīginden) 57a/14

[=7]

pençe Far. Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının, parmak uçlarında sivri ve aşağıya doğru kıvrık tırnaklar bulunan iç kısmı.

p.+lerinden (çengāl u pençe) 6a/05

[=1]

pençeli Pençesi olan.

p. 183b/08

[=1]

perekende Far. Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık.

p. ol- 168a/02

[=1]

perīşān Far. Acınacak durumda, zavallı, kederli, muztarip.

p.+dur 6b/06, 154a/10

p. ḥāl ol- 187b/06

p. ḫāṭır iken 113b/11

p. ḫāṭır ol- 6a/01, 99a/12, 184a/06

[=7]

perkende İtal. Osmanlı donanmasında otuz üç veya kırk zira boyunda, on sekiz veya on dokuz oturaklı, baş tarafında topları bulunan ve düşman kovalamakta kullanılan süratli bir savaş gemisi.

p. 75a/05, 90b/06, 92a/05

p.+den 34b/06

p. ile 34b/13

p.+ler 39b/05, 48a/13

p.+lerüñ 90b/10

p.+nüñ 34b/08

p. ol- 164a/15

p.+si 34b/04, 36b/09, 75a/15

p.+sine 74a/15

p.+sinüñ (Işḳlavan perkendesi) 34b/10

p.+ye 35a/12

[=16]

perkit- Bir şeyi sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

p.-üp (perkidüp) 122a/08

[=1]

pervā Far. Çekinme, sakınma, korku.

p.+m 171a/10

p.+sı (pāk-ı pervā) 199a/10

[=2]

perverdigār Far. Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren Allah.

p. (Ḫudā-yı perverdigār) 74a/06

p.+a (ḫāliḳ-ı perverdigār) 69b/07

p.+a (ḫallāḳ-ı perverdigār) 33a/06

p.+a (Ḫudā-yı perverdigār) 90b/02

p.+dan (Ḫudā-yı perverdigār) 87b/08

[=5]

pes Far. Şu halde, öyleyse, imdi.

p. 3a/03, 4a/02, 4a/09, 4a/13, 5b/13, 24b/09, 45b/05, 63a/11, 85a/01, 108b/13, 110a/13, 130a/01, 135a/10, 146b/06, 173b/05, 177a/03, 200a/13

[=17]

pesend Far. Beğenme, seçme, takdir.

p. eyle- 84b/11

[=1]

peşīmān Far. Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, nadim.

p. (nādim u peşīmān) 199b/06

p. (nādim u peşīmān ol-) 88b/06

p. ol- 145b/12

[=3]

peşkeş Far. Hediye, armağan.

p. 33a/14, 65b/14, 137b/02, 141a/07, 188b/14

p. birle (hedāyā u peşkeş) 55b/02

p. birle (tuḥfe-i hedāyā u peşkeş) 61b/02

p.+den (hedāyā u peşkeş) 149a/08

p. ile 138a/03, 66b/05

p. ile (hedāyā u peşkeş) 104b/10

p.+ler 64b/03

p.+ler (hedāyā u peşkeş) 144b/10, 156b/09

p.+leri 65a/15, 135a/06, 135b/10

p.+leri-y-ile (hedāyā u peşkeş) 61a/07

p.+lerin 33a/15, 135b/14, 136a/07, 156b/13, 197a/02

p.+lerin (hedāyā u peşkeş) 135a/03

p.+leriñüz (hedāyā u peşkeş) 65b/14, 150a/01

p. u hedāyā 27b/13, 64b/08

p. u hedāyā ile 196b/14

p.+üñ 28b/03

[=30]

peşkül Gemideki kazanın içerisinde yanmış olan kömür ve kül.

p. 155a/05

[=1]

peydā Far. Açıkta ve meydanda olan, aşikâr, zahir. Krş. **peydāh**

p. et- 196a/11

p. eyle- 199b/15

[=2]

peydāh Bk. **peydā**

p. eyle- 131b/15

p. ol- 38b/12

[=2]

peyġamber Far. Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse.

p. (İbrāhīm peyġamber) 11b/02

p. (Yūsuf peyġamber) 11b/03

[=2]

peynir Far. Sütün, bu işe mahsus bir maya ile mayalanıp katılaştırılması suretiyle elde edilen ve birçok çeşidi bulunan meşhur yiyecek.
p. 36b/06, 195b/03
[=2]

peyveste Far. Ulaşmış, erişmiş, vasıl olmuş.
p. ol- 155b/08
[=1]

peẕīr Far. Kabul eden.
p. ol- 158b/03
[=1]

pıñar Yerden kaynayarak çıkan su, kaynarca.
p. 46b/13
p.+uñ 47b/01
[=2]

pilāv Far. Pirinçten yapılan meşhur yemek.
p.+lar 70b/02
[=1]

pinhān Far. Gizli.
p. idiler 182b/12
p. ol- 44b/11, 153a/09, 181a/01
[=4]

pīr Far. Bir tarikatın kurucusu; yaşlı, ihtiyar.
p. 56a/02
p.+dür 12a/01
p.-i rūşen-żamīr 11b/09, 72b/15
p.+ler 28a/04, 131a/14
[=6]

pirāste Far. Süslenmiş, donatılmış. Krş. **pirāsta**
p. it- 87b/15
p. eyle- 68b/15
[=2]

pīrehen Far. İç gömleği, gömlek.
p.+üñ 7a/03
[=1]

Pireşe Kuzey İtalya'da bir sanayi şehri.
P. işi 191a/08
P.+nüñ 30a/14
P. ṭabancalısı 29b/15
P. ṭapancalısı 30a/07
[=4]

Pireveze Yunanistan'ın batı kıyısında bir şehir.
P.+de 31a/14
P.+nüñ 31a/15
P.+ye 31a/10
[=3]

pirinç Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki.
p. 90b/08
p.+e (pirince) 189b/09
p.+ine (pirincine) 190a/12
[=3]

pīrsüz Piri olmayan.
p. 46a/05, 48b/02, 86a/08
[=3]

pirze İtal. Alınan, elde edilen.
p. eyle- 195b/01
[=1]

piş- Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.
p.-en 70b/04
p.-üp 70b/02
[=2]

pīşe Far. Sanat, meslek.
p. (şan‘at u pīşe) 49a/14
p.-i şan‘atları 21a/07
[=2]

pişir- Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek.
p.-üp 58a/07
[=1]

piyāde Far. Yaya savaşan asker sınıfı.
p. 180a/09
p. piyāde ile 153a/03
[=2]

Piyāli Beg Osmanlı kaptanıderyası, vezir.
P. 21a/02, 21a/05, 21b/08, 22b/06, 23a/11, 23a/12, 23b/04
P.+dür 22a/06
P.+e 22b/06, 26b/12
P. ile 23a/05
P.+in 21a/11, 22b/09
P.+üñ 23a/01, 23a/06
[=15]

pocala- Bir işte tutulması gereken yolu kestirememek, ne yapacağını bilememek, kararsız olmak.
p.-dı 50b/03
p.-yalar 35a/10
p.-yup 35b/13, 36b/09, 49b/13, 51a/07, 75b/03
[=7]

poḫ İnsan veya hayvan vücudundan bağırsaklar yoluyla atılan madde, dışkı. Krş. **poḳ**
p. 138a/02, 158a/01
p.+lar 141b/03, 160b/02, 171a/03, 198b/11
p. ye- 86b/11, 106b/13, 115a/03, 119a/05, 128a/05, 128a/06
p. yi- 86a/05, 198b/08
[=14]

poḳ Bk. **poḫ**
p. ol- 101b/12
[=1]

poyraz Rum. Kuzeydoğu yönünden esen rüzgâr.
p. 39a/11, 39b/03
[=2]

pranḳa İtal. Ağır ceza mahkumlarının ayağına takılan zincir.
p. birle 124b/04
p.+da 120a/01
p.+ya 48b/14
[=3]

pruva İtal. Geminin baş tarafı. Krş. **puruva**
p.+ların 75b/08
[=1]

pul Eskiden kullanılan küçük madenî para, kuruşun küsuratından biri.
p. 126a/08
p.+a 95a/03, 130a/02, 148b/12

[=4]

pūlāt Far. Çelik.

p.+a 88a/01

[=1]

pulsuz Parasız.

p. 164a/11

[=1]

Pulya İtalya'nın güney kısımlarında bir bölge.

P. 24b/10, 194a/07

P. ḳıyıları 23b/15

[=3]

pupaz Bk. **papaz**

p. 129a/13

[=1]

puruva Bk. **pruva**

p.+ları 137b/14

[=1]

puş Görüş mesafesini çok kısaltmayan hafif sis.

p.+uñ 75b/01

[=1]

puṣad Silah, zırh vb. savaş aletleri. Krş. **puṣat**

p.+a 65a/08

p.+ı 111b/02, 112a/04

[=3]

puṣat Bk. **puṣad**

p.+ı (çerçi puṣadı) 30a/01

p.+ların 61a/02

[=2]

puṭlı Haçlı. Krş. **puṭlu**

p. 43a/08

[=1]

puṭlu Bk. **puṭlı**

p. 76b/13

[=1]

pür-anḳā Far.+Ar. Anka kuşu dolu.

p. 65a/12

[=1]

pür-āteş Far. Ateş dolu, yakıcı.

p. ol- 10b/09, 116a/02, 174a/12

[=3]

pür-fütūḥ Far.+Ar. Fetihler dolu.

p.+umuzuñ (rūḥ-ı pür-fütuh) 4a/03

p.+ātlerimüz (rūḥ-ı pür-fütūḥātlerimüz) 115a/13

[=2]

pür-ḥişşe Far.+Ar. Pay dolu.

p.+müz 185a/01, 188b/04

[=2]

pür-ḫūn Far. Kan dolu.

p.+dur 6b/05

[=1]

pür-maḥzūn Far.+Ar. Keder dolu.

p. ol- 42b/14

[=1]

pür-nifāḳ Far.+Ar. Anlaşmazlık dolu.

p. 157a/08

[=1]

pür-silāḥ Far.+Ar. Silah dolu.

p. 47a/08, 48a/09

[=2]

pür-taḳṣīr Far.+Ar. Hata dolu.

p. (ḫaḳīr-i pür-taḳṣīr) 3b/10

p.+e (faḳīr-i pür-taḳṣīr) 3b/03

[=2]

püryān Far. Kızarmış et kebabı.

p.+ı 111b/15

p. ol- 80a/07, 102b/12

[=3]

püskürt- Geri dönmek zorunda bırakmak.

p.-diler 38a/05

[=1]

püşte Far. Tepe, yığın.

p.+ler 77a/15, 153a/04

[=2]

R

Rabb Ar. Bütün mahlukatı yetiştiren, besleyen, terbiye eden Cenabıhak, Allah.

R. 9b/01, 12a/02, 12b/03, 97b/06, 147a/10, 160b/04, 184a/08, 191b/07

R.+üñ ile 69b/02, 77b/14

[=10]

Rabbānī Ar. Rabla ilgili, Allah'a ait, ilahi.

R. (taḳdīr-i Rabbānī) 44a/04

R. birle (tevfīḳ-i hidāyet-i Rabbānī) 3b/03

[=2]

Rabbü'l-'ālemīn Ar. Bütün âlemlerin Rabbi olan Allah.

R. 2b/05, 53b/09, 67a/03, 77b/07, 132b/03, 133b/03

R. (cenāb-ı Rabbu'l-'ālemīn) 52b/03, 95a/14, 116b/03, 118b/04, 119a/06, 183b/09

R.+dür 115a/06

R.+dür (cenāb-ı Rabbü'l-'ālemīn) 48b/11

R.+e 62b/13

[=15]

rabṭ Ar. Bağlama, bağlanma, iliştirme, iliştirilme.

r. (żabṭ u rabṭ eyle-) 103a/13

r. it- 73b/02

[=2]

rāci' Ar. -e dönen, rücu eden.

r.+dür 21b/14, 77b/13, 139b/02, 158b/15, 163a/01, 173b/05

[=6]

ra'd Ar. Gök gürlemesi, gök gürültüsü.

r. (āvāz-ı ra'd) 117b/06

[=1]

raḍiya'llāhu 'anhu Ar. Din büyüklerinden bahsederken, daha çok sahabe için, "Allah ondan razı olsun." anlamında kullanılan dua sözü.

r. 172b/13

[=1]

rāġıb Ar. İstekli, isteyen kimse.

r. 60b/05

r. ol- 99b/15

[=2]

raġmen Ar. Bir şeyin olması lazım gelenin aksine geliştiğini, o şeyin gerektirdiği hâlin aksine davranıldığını ifade eden söz.

r. 26b/01, 89a/10, 92a/04, 93b/06, 130a/09

[=5]

raġmen li'l-a'dā Ar. "Düşmanlara rağmen" anlamında söz.

r. 60b/01, 142a/02, 169a/14, 191b/15, 196a/02

[=5]

rāh Far. Yol; usul, tarz.

r.-ı ḍalālet 16b/12, 48b/06

[=2]

rāḥat Ar. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur.

r. 29b/07, 46a/04

r.+ı-çün 198a/11

r.+ımuz 58b/12

r.+ımuzda idük 167a/02

r.+ları 200a/03

r.+larından 57b/15, 58b/09

[=8]

raḥim Ar. Akraba, hısım.

r. (ṣılā-ı raḥim) 26b/03

[=1]

raḥm Ar. Memelilerde yavrunun içinde oluştuğu ve doğuncaya kadar büyüyüp geliştiği yer.

r.-ı māder 163b/09

[=1]

raḥmāniyye Ar. Rahmanla ilgili olma.

r. (telāş-ı raḥmāniyye) 130b/10

r. (teşvīş-i raḥmāniyye) 16b/09

[=2]

raḥmet Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. 37a/04

r. (ġarīḳ-i raḥmet) 132b/08

r.+i-y-ile 115a/14

r. ile 21b/08, 130a/11

r.+le 55a/13

[=6]

raḥmetu'llāhi 'aleyh Ar. "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamında daha çok din büyüklerinden ve sahabelerden ölmüş olan kimselerin ismi anıldığında kullanılan dua cümlesi. Krş. **raḥmetu'llāhi 'aleyhim**

r. 1b/01, 1b/03, 5b/11, 45a/03, 119b/05, 123b/12, 128a/12, 143a/07, 166a/01, 169a/02, 172a/12, 172b/15, 175a/03, 179a/14, 180b/07, 181a/04, 183b/14, 186a/13, 186b/03, 190a/04, 194a/06, 195b/15, 197b/03, 198b/05, 200a/13

[=25]

raḥmetu'llāhi 'aleyhim Bk. **raḥmetu'llāhi 'aleyh**

r. 109b/15, 130a/12

[=2]

raḥmetu'llāhi 'aleyhim ecma'īn Ar. "Allah'ın rahmeti onların tamamının üzerine olsun" anlamında söz.

r. 55a/09, 78b/07, 89b/11, 96a/11, 112b/06, 112b/08, 195b/07

[=7]

raḥn Ar. Bir borç karşılığında, borç ödenince geri alınmak şartıyla teminat olarak borçlunun alacaklıya bıraktığı eşya, mal.

r.+dür 129b/11

[=1]

raḥne Far. Zarar, ziyan.
r. 9b/01
r.-i ʻuẕemā 126a/07
r.+ler 45b/07, 114a/11, 160b/07
r. u ḫasāret eyle- 144a/09
[=6]

raḳḳāṣ Ar. Rakseden erkek, köçek.
r. 82a/12, 83b/05, 159b/01, 160a/04, 160a/06
r.+dur 83b/06
r.+ı 83b/06
r. ḳayığı 73a/12, 75a/02, 87a/02, 87b/04
r. ḳayığı ile 86b/15
[=12]

rām Far. İtaat eden, boyun eğen.
r. it- 54b/02
[=1]

rāṣ Yol; doğru, isabetli.
r. 112a/10, 138b/08
r. gel- 108a/03, 191b/04, 194b/10
r. gör- 39a/02, 94a/02
[=7]

raṣāṣ Ar. Kurşun; kalay.
r. 50b/07
[=1]

rāst Far. Rastlama, tesadüf; hedefe ulaşma.
r. gel- 5b/09, 24a/07, 37a/13, 42b/13, 45b/08, 49a/01, 58b/01, 58b/04, 87a/03, 91a/10, 124b/01, 137a/14, 160a/08, 165b/09, 189b/01, 191a/07, 194a/10, 195b/05, 195b/12
r. getür- 14b/10, 42a/07
[=21]

rāvī Ar. Rivayet eden, anlatan, nakleden kimse.
r. 12b/04, 18a/12, 57b/03, 165b/11
r.+ler 4a/09
[=5]

rāviyān Ar.+Far. Raviler, rivayet edenler, nakledenler, anlatanlar.
r. 35a/06
r.-ı aḫbār 20b/12, 79b/13, 93a/07, 119b/05, 121a/07, 139b/06, 157a/07
[=8]

rāy Bk. **reʼy**
r.-ı bāṭıl 71a/13
[=1]

rāyiḥa Ar. Koku, güzel koku.
r.-ı ḫaber 82a/05
r. ol- 164b/01
[=2]

rāz Far. Gizlenen şey, sır.
r. (keşf-i rāz) 188a/03
[=1]

rāzıḳ Ar. Rızık veren Allah.
r.-ı mevcūd 1b/05
r.+ısın 69b/11
[=2]

rāżī Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.
r. 2a/10, 25b/09, 59a/04, 102b/05, 104b/06, 132b/07, 132b/10, 156b/07
r. ol- 5a/03, 9b/03, 42a/13, 54a/12, 108b/11, 110b/10, 111a/09,

111a/11, 113a/11, 120b/05, 134a/06, 134b/12, 148a/02, 173a/01, 175a/06, 176b/13, 187b/11

[=24]

re’īs Ar. Osmanlı donanmasında gemi kaptanı; baş, başkan.

r. 17a/14, 23a/08, 35a/13, 55a/02, 70a/10

R. (Deli Muḥammed Re’īs) 37a/06, 37a/10, 40a/07, 83b/10

R. (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs) 45b/02, 75b/09, 79b/03, 83b/03, 91a/06, 91b/12, 94a/14, 95a/15, 97a/10, 114b/15, 116a/04, 117a/12, 118a/13, 118b/08, 119b/09, 122a/14, 123b/12, 125b/04, 126b/14, 127b/11, 128a/11, 128b/14, 131b/02, 131b/07

R. (Ġāzī Oruç Re’īs) 21b/04, 21b/11, 79b/03, 87b/06, 89a/08, 90a/09, 104b/15, 144b/05

R. (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 3b/07, 5b/14, 6a/13, 6b/04, 10a/04, 17b/11, 18a/06, 27a/03, 31a/07, 31b/06, 32a/03, 32a/11, 32a/15, 32b/04, 32b/07, 33a/09, 33a/13, 34a/13, 34b/07, 34b/11, 34b/14, 35b/11, 36a/03, 37a/05, 37a/09, 37a/10, 37b/03, 38b/13, 39b/02, 39b/07, 40a/03, 40a/13, 41b/10, 42a/09, 42b/06, 42b/11, 43a/07, 43b/01, 43b/13, 43b/15, 44a/02, 45b/05, 46b/06, 47a/14, 48a/02, 48a/07, 48b/03, 48b/13, 49a/05, 49a/05, 49b/03, 49b/07, 49b/12, 50a/12, 50b/15, 51a/06, 51a/10, 51a/14, 51b/03, 53b/12, 54a/06, 54b/14, 55a/09, 55b/01, 56a/13, 56b/06, 57a/04, 57b/13, 59a/01, 59a/15, 59b/04, 60b/06, 60b/09, 61a/06, 62a/15, 62b/12, 63a/09, 64a/03, 64a/03, 65a/09, 65a/10, 66a/07, 67a/02, 67b/05, 67b/12, 68a/01, 68b/03, 70a/04, 71a/14, 72b/13, 73a/02, 75a/09, 75a/10, 75b/01, 75b/06, 76b/07, 76b/12, 77b/06, 77b/15, 78b/05, 79a/01, 79a/08, 80a/10, 80a/13, 81b/04, 82a/02, 82a/13, 83b/12, 86a/02, 90a/10, 90b/01, 91a/13, 92b/15, 94b/08, 95a/06, 96a/14, 96b/04, 97a/06, 99a/13, 99b/10, 100a/11, 101b/04, 113a/03, 114a/09, 115a/02, 115b/13, 116b/03, 116b/09, 116b/11, 119b/02, 121a/04, 121a/12, 122b/06, 122b/12, 123a/06, 123b/07, 123b/08, 123b/15, 124a/05, 124b/02, 125a/09, 125b/05, 125b/12, 126b/15, 128b/07, 129b/08, 131a/07, 133a/08, 133a/09, 133a/15, 133b/05, 133b/14, 134a/04, 135a/02, 136a/01

R. (Muḥyi’d-dīn Re’īs) 63b/06, 64b/08, 65a/04, 65a/14, 66a/02, 67b/10, 67b/15, 68a/06, 68b/01, 68b/04, 69a/06

R. (Muṣliḥi'd-dīn Re'īs) 84b/02

R. (Oruc Re'īs) 5b/07, 13b/12, 14a/03, 14a/09

R. (Oruç Re'īs) 4a/06, 5b/12, 6a/15, 6b/13, 7a/14, 7b/04, 8a/04, 9a/15, 9b/04, 9b/12, 10a/09, 10a/10, 10b/03, 10b/05, 10b/12, 11a/12, 12a/02, 12b/03, 13a/03, 13a/06, 13a/13, 14b/09, 15a/05, 15a/09, 15b/12, 16a/03, 16a/11, 17a/08, 17a/12, 17b/15, 19a/05, 19a/07, 19b/02, 20a/05, 21a/02, 21b/15, 22a/09, 22b/06, 22b/15, 23a/03, 23a/09, 23a/10, 23a/14, 23b/03, 23b/05, 24b/10, 25a/05, 25a/08, 25b/02, 25b/09, 26a/11, 26b/10, 27a/02, 27a/04, 27a/09, 27b/01, 27b/02, 27b/08, 27b/14, 28b/12, 29a/13, 30a/11, 30b/07, 33a/08, 33a/12, 34a/13, 35a/01, 35b/11, 35b/15, 37a/05, 37b/06, 38a/13, 38b/14, 39a/05, 40a/06, 40a/11, 40b/14, 41a/01, 41a/14, 43b/15, 44a/14, 45b/05, 48a/02, 50a/12, 51a/15, 52a/05, 54a/06, 55a/09, 55b/01, 55b/11, 56a/08, 56a/13, 56a/15, 56b/15, 57a/02, 59a/02, 59b/05, 61a/06, 67a/02, 67b/05, 67b/13, 70a/09, 72b/13, 73a/03, 75b/10, 76a/06, 78a/03, 79a/02, 79a/08, 80a/10, 80b/06, 80b/07, 82a/08, 85a/06, 88a/09, 89a/02, 92a/10, 92a/13, 92b/04, 92b/15, 94b/03, 98a/02, 99b/04, 99b/14, 100a/01, 100a/05, 101a/01, 101a/10, 101a/13, 101b/02, 102b/03, 103a/01, 103a/06, 103a/12, 103b/07, 103b/12, 104a/08, 104b/05, 106a/15, 106b/02, 106b/06, 106b/13, 107a/14, 107b/12, 108a/04, 108a/07, 108a/12, 108b/10, 109b/06, 109b/11, 111a/06, 111a/12, 111a/15, 111b/03, 111b/05, 112a/02, 112b/07, 139b/15, 140b/06, 147a/02, 147a/03

R. (Re'īs Ḫayre'd-dīn) 6a/09

R. (Sinān Re'īs) 194b/12, 195a/04

R. (Yaḥyā Re'īs) 27b/01, 29a/13, 30b/08, 33a/09, 33a/13, 34a/13, 35a/01, 35b/12, 37a/06, 37a/10, 40a/07, 62a/03

R.+de (Ḫayre'd-dīn Re'īs) 74b/03

R.+de (Ḫayre'd-dīn Re'īs) 35b/15

R.+de idi (Oruç Re'īs) 74b/03

r.+den 17b/02

R.+den (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs) 120b/09

R.+den (Ḫayre'd-dīn Re'īs) 36a/01, 37b/08, 44a/15, 56a/11, 77b/04

R.+den (Oruç Re'īs) 5b/15, 11a/08, 28a/01, 103a/08, 110a/10, 113a/03

r.+dür 31b/12

R.+dür (Ḫayre'd-dīn Re'īs) 5a/10, 53b/12

R.+e (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs) 72a/11, 80b/09, 83b/08, 90a/10, 94b/07, 97b/05, 107a/03, 130b/10

R.+e (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 18a/02, 32a/15, 32b/03, 35a/02, 36a/04, 42b/03, 51a/15, 58b/07, 58b/15, 61b/10, 64b/06, 64b/06, 65b/04, 66b/04, 69b/06, 74b/09, 79b/01, 80a/09, 81a/11, 81a/13, 81b/02, 82a/12, 85b/13, 99a/11, 100a/15, 104b/11, 114a/08, 114b/14, 120a/13, 125a/06, 125b/07, 129a/06, 134b/05, 134b/10

R.+e (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 5b/06, 30b/12, 31b/15, 32a/01

R.+e (Muḥyi’d-dīn Re’īs) 64b/01

R.+e (Oruç Re’īs) 6b/03, 7a/08, 7b/15, 12a/08, 16b/01, 22a/06, 27b/05, 32b/11, 32b/15, 40b/12, 58b/15, 61b/10, 65b/05, 66a/09, 68a/04, 69a/09, 74b/10, 79b/02, 80a/09, 84a/01, 99a/12, 99a/13, 99b/12, 102b/13, 103a/11, 106a/13, 107a/10, 107a/12, 108a/12, 110a/02, 111a/05

r.+i 35a/12, 35b/02, 65b/02

R.+i (Deli Muḥammed Re’īs) 71b/03

R.+i (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Re’īs) 98a/03

R.+i (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 31b/09, 39a/15, 44a/13, 49a/08, 49b/10, 56b/05, 63b/13, 81a/06, 85a/14, 85b/01, 113b/13, 123a/05

r.+i (liman re’īsi) 20b/06

R.+i (Muḥyi’d-dīn Re’īs) 63b/01, 66b/05, 67b/13

R.+i (Muṣliḥi’d-dīn Re’īs) 84a/12

R.+i (Oruç Re’īs) 7a/13, 8a/07, 8a/15, 8b/12, 8b/13, 9a/02, 9a/08, 9b/10, 9b/11, 11a/10, 12b/01, 15a/03, 15a/10, 18a/14, 18b/03, 18b/13, 19b/13, 21a/12, 25a/01, 25a/02, 26a/09, 32b/07, 37b/04, 39a/15, 39b/03, 42a/03, 49a/08, 76a/03, 85b/02, 102b/09, 110a/11, 114b/04

R.+i (Sinān Re’īs) 195a/06

R.+i (Yaḥyā Re’īs) 32b/07, 46a/07

R. ile (Ġāzī Oruç Re’īs) 80b/04

R. ile (Deli Muḥammed Re’īs) 46a/06

R. ile (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 39a/05, 49b/09, 80b/06, 101a/02

R. ile (Muḥyi’d-dīn Re’īs) 68b/12

R. ile (Muṣliḥi’d-dīn Re’īs) 83b/09

R. ile (Oruç Re’īs) 76a/14, 78a/02, 80a/15

R. ile (Yaḥyā Re’īs) 27b/11

r.+in 66a/09, 66a/10

r.+inden 71a/11

r.+ine 194b/06

R. kim (Ḫızır Re’īs) 4a/07

r.+ler 61a/01

r.+leri 35a/02, 184b/09

r.+leri-ki 189a/03

r.+leri-y-ile 85a/07

r.+lerin 83b/12

r.+lerine 184b/07

R.+ün (Ḫayre’d-dīn Re’īs) 65b/03, 71a/15

R.+ün (Oruç Re’īs) 60b/13, 105a/02

R.+üñ (Deli Muḥammed Re’īs) 71b/01

R.+üñ (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Re'īs) 85a/12, 85b/09, 92a/11, 92a/14, 118a/05, 118b/13, 120a/02, 121a/02, 122b/04, 123a/09, 123b/05, 126a/04, 127b/05, 129a/07, 133a/07, 134a/14

R.+üñ (Ġāzī Oruç Re'īs) 111b/13, 113b/02

R.+üñ (Ḫayre'd-dīn Re'īs) 6a/07, 8b/14, 9a/01, 17b/06, 32a/05, 32b/02, 34b/01, 34b/09, 35a/04, 35a/11, 35a/14, 36a/01, 38b/08, 43a/05, 43a/11, 46b/15, 47a/13, 47a/13, 47b/03, 49a/02, 52a/05, 53a/03, 54a/12, 54b/07, 54b/11, 56a/06, 56b/01, 60b/04, 60b/13, 63b/14, 64a/11, 64a/12, 65a/15, 66a/06, 68a/10, 69a/08, 70a/12, 70a/14, 70b/06, 72b/08, 76b/01, 78a/04, 78b/01, 79a/12, 81a/14, 81b/12, 86b/04, 86b/05, 95a/01, 95a/04, 99b/12, 119b/13, 122b/14, 123b/14, 127b/09, 128b/12, 130b/03, 132a/10, 132b/02, 134b/08, 134b/14, 135b/07, 135b/08, 135b/14, 136b/04

R.+üñ (Muḥyi'd-dīn Re'īs) 68a/02

R.+üñ (Muṣliḥi'd-dīn Re'īs) 84b/11

R.+üñ (Oruç Re'īs) 6a/09, 7a/10, 8a/13, 8b/07, 9a/07, 12a/05, 12b/08, 12b/15, 16a/08, 16a/10, 16b/14, 18a/13, 19a/01, 20a/15, 20b/07, 20b/13, 21a/04, 23a/12, 25b/06, 28a/03, 28b/03, 38b/09, 40a/14, 41b/05, 42a/10, 42a/13, 42a/15, 42b/11, 43b/01, 43b/10, 43b/12, 44a/15, 46b/15, 49a/02, 49b/13, 53a/03, 54b/11, 55b/08, 60b/04, 65b/03, 66a/06, 70a/11, 70b/07, 72b/08, 75b/03, 76a/10, 79a/13, 80b/10, 82a/06, 82a/11, 85b/04, 87a/07, 88a/15, 91a/14, 91b/09, 99b/03, 99b/09, 100b/15, 101a/08, 107b/09, 107b/11, 110a/09, 112b/11

[=719]

re'īsān Ar.+Far. Gemi kaptanları.

r.+dan (cümle-i re'īsān) 17a/13

[=1]

re'īslik Başkanlık.

r.+e (re'īslige) 5a/14, 5b/03

[=2]

re'īssüz Başkansız.

r. 55a/02

[=1]

re'īsü'l-mücāhidīn Ar. "Mücahitlerin reisi" anlamında söz.

r. 3a/08, 47a/12, 48b/03, 56a/04, 57a/04, 66b/15, 68b/13, 76a/11, 90b/15, 92a/12, 98a/08, 102b/10, 113b/13, 123a/04, 139a/06, 187b/05

r.+ler 65b/13

[=17]

re's Ar. Baş, kafa; başkan.

r.-i ḳuman 101a/15

[=1]

re'y Ar. Fikir, görüş, düşünce. Krş. **rāy**

r.+i-y-ile 27b/06

r.-i aḥsen 175b/15

r. u tedbīr 23a/09, 36a/02, 39a/02, 39b/12, 55a/04, 56a/07, 107b/06, 111a/03, 146a/04, 146a/10, 156a/10
r. u tedbīri 56a/06
r.+ümle 188a/06, 188b/01, 200b/02
r.+üñ 134a/03
[=18]

re‘āyā Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk.
r. 168a/07, 168a/10, 168b/03, 169b/10, 169b/12
r.+dan 91b/01, 190b/02
r.+dan ötüri 167b/11
r.+dur 166b/13
r.-ı be-her-yāb 102b/09
r.+nuñ 167a/12
[=11]

re‘āyāt Ar. Vergi veren halklar.
r.-ı berāyā 144a/11
[=1]

redd Ar. Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.
r. 158b/01
r. (cevāb-ı redd) 177a/10
r.-i cevāb 83b/05, 145a/15
r.-i cevābla 75a/03
r. olın- 197a/07
[=6]

ref‘ Ar. Yukarı kaldırma, yükseltme.
r. 158a/07
r. it- 147a/12, 172a/06
r. ol- 198a/08
[=4]

refāḥiyyet Ar. Refah.
r. birle 132a/07
r. ile 29a/10
r.+le 158b/11
r. üzre 61b/13
[=4]

refīḳ Ar. Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş.
r.+i 28b/05
r. ol- 131a/02
[=2]

rehīn Ar. Rehin olarak verilmiş, rehin bırakılmış.
r. 106a/04, 106a/06
[=2]

rek‘at Ar. Namazda kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.
r. 122b/07, 184a/07
[=2]

rencīde Far. İncinmiş, gönlü kırılmış.
r. (ḳadem-i rencīde) 76a/10
r. (ẓulm u rencīde) 190b/03
[=2]

renk Far. Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.
r. (la‘l renk) 72a/05
[=1]

resm Ar. Tören, merasim; biçim.
r.+e 25b/14, 35b/09, 112a/09, 117a/03
r.+e (ne resme) 179b/09
[=5]

Resūl Ar. Peygamber, nebi.
R. 128b/14

R. (ḫalīfe-yi Resūl-ı Rabbu'l-ālemīn) 133b/03
R.+ına 133a/04
R.+ine 13b/14
[=4]

Resūlu'llāh Ar. "Allah'ın elçisi" Hz. Muhammed.
R. (aṣḥāb-ı Resūlu'llāh) 44b/13
[=1]

Resūlü'ş-şeḳaleyn Ar. "İki dünyanın elçisi" anlamında söz.
R. 1b/10
[=1]

revā Far. Layık, uygun, yerinde, münasip.
r. mıdur ki 67a/11
[=1]

revān Far. Yürüyen, giden.
r. (yola revān ol-) 17a/02
r. ol- 13a/03, 23b/14, 43b/14, 60a/06, 135a/12, 137a/08, 163a/11, 168b/12, 188a/12, 188b/05
[=11]

revnaḳ Ar. Göz alıcı güzellik, parlaklık, tazelik, letafet.
r. 142a/02
[=1]

rıḍvānu'llāhi Te'ālā Ar. Allah'ın hoşnutluğu.
r. 2a/08
[=1]

rıżā Ar. Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.
r. 40a/14, 182a/14
r.+ları birle (ḫüsn-i rıżā) 53a/15
r.+m 103b/09
r.+ñla (ḫüsn-i rıżā) 11b/12
r.+sı 8b/11
r.+sı-y-ıla (ḫüsn-i rıżā) 61b/01
r. vir- 42b/06
[=8]

rıżā'en li'llāh Ar. "Allah rızası için" anlamında söz.
r. 61a/04
[=1]

rızḳ Ar. Allah tarafından herkese takdir edilen nimet.
r.+ı 91b/03
r.+ıñı 78b/04
[=2]

ri'āyet Ar. Saygı, sayma, itibar; uyma.
r. it- 193a/03
r. u ḥürmet eyle- 156a/14
r. u ḥürmet it- 148a/08, 156b/05
r.+uñ 124a/07
[=5]

ricā Ar. Dilek, istek.
r. eyle- 138a/10, 144b/11, 183a/12, 187a/11
r. it- 183b/12
r.+m 54a/05, 83b/13, 128b/01, 174b/04
r.+sın 21a/11
r.+ya 52a/02
[=11]

ricāl Ar. Büyük mevkilerde bulunanlar, ileri gelen devlet adamları.
r.-ı devlet 134a/11
[=1]

rīḥ Ar. Rüzgâr, meltem.
r.-i şimāliyye 117b/07
[=1]

risālet Ar. İnsanları dine davet etme işi, peygamberlik, resullük.
r. (ḥażret-i risālet) 13b/08
[=1]

rivāyet Ar. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.
r. eyle- 157a/07
r. it- 4a/09, 12b/04, 18a/12, 20b/12, 79b/13, 93a/08, 119b/06, 121a/08, 139b/06
r. olın- 144b/04
[=11]

riyāl Ar. İspanyol para birimi, pesetanın dörtte biri değerinde bir para; Suudi Arabistan, İran ve Yemen'in para birimi.
r.+e ḳadar 36a/14
[=1]

riyāżat Ar. Az yiyip içme, az uyuma, çok ibadet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma.
r.+a çek- 57a/02
[=1]

rīzān Far. Dökülen, akan.
r. 83a/02
[=1]

Rodos Yunanistan'ın en doğuda bulunan adası. 1522-1912 yılları arasında 390 sene Türk idaresinde kalmıştı.
R. 19a/11
R.+a 6a/08, 6a/14, 6b/02, 16b/13, 17b/8, 19a/14, 20b/01
R.+da 7a/10, 7a/11, 8b/01, 26b/06, 55b/15, 56b/10
R.+dan 12b/07
R. gemileri 5b/09
[=16]

ru'ūs Ar. Başlar, şahıslar, kimseler.
r.+ların 174a/11
r.+ların (pāk-ı ru'ūs) 175b/10
[=2]

rū-be-rū Far. Yüz yüze.
r. 106b/15
[=1]

rucū' Ar. Dönme, geri dönme.
r. et- 169a/08
r.+it- 145b/13
[=2]

rūḥ Ar. İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.
r.-ı pür-fütūḥ 4a/03
r.-ı pür-fütūḥāt 115a/13
r.+ımuzı 132b/03
[=3]

Rūm Rum. Yunan asıllı kimselere verilen isim.
R. 61a/14
R. ḫarācı 65b/05
[=2]

Rūm İli Osmanlılar'ın Balkan yarımadasına verdikleri coğrafî isim ve bu bölgeyi içine alan eyalet.
R. 10b/06, 24b/11

[=2]

rumūzāt Ar. Rumuzlar.

r.+ı 25b/02, 25b/06

[=2]

Ruṣb Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Asya'nın kuzeyini kaplayan, dünyada en geniş topraklara sahip olan ülke.

R. altunı 10b/08, 24a/09

[=2]

rūşen Far. Parlak, aydın, aydınlık.

r. 140a/10, 145a/08

r. eyle- 87b/11

[=3]

rūşen-żamīr Far.+Ar. Gönlü aydın olan, gerçekleri bilen.

r. (pīr-i rūşen-żamīr) 11b/10, 72b/15

r.+leri (iḫtiyār-ı rūşen żamīr) 53a/01

[=3]

rūy Far. Yüz, çehre; taraf, cihet.

r.-ı deryā 31b/01

r.-ı zemīn 44b/04, 61b/15, 133b/03

r.-ı ẕü'l vecheyn 159a/13

[=5]

rūz Far. Gün, gündüz.

r.-ı cezā 132b/11, 185a/13

[=2]

rūzgār Far. Yer değiştiren hava, bu havanın hissedilen etkisi, yel, bad. Krş. **rūzigār**

r. 14b/01, 35a/07, 35a/08, 37b/11, 45b/09, 191b/05

r.+dur 84a/07

[=7]

rūzī Far. Rızık, azık; nasip, kader.

r. ḳıl- 58b/06, 91a/12, 188a/08

[=3]

rūzigār Bk. **rūzgār**

r. 51a/02

r. ile 13a/02

[=2]

rü'yā Ar. Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş.

r.+da 186a/11

r.+dan 122b/11

r.+lar 40b/08

r.+larında 72b/14

r.+sında 55b/15, 56a/01, 122a/15, 159b/06

r.+yı 122b/09

[=9]

rü'yetü'l-aḳvām Ar. "Milletlerin görünümleri" anlamında söz.

r. birle 52b/07

[=1]

rüsvālıḳ Rüsva olma durumu, rezillik.

r.+a (rüsvālıġa) 187b/14

[=1]

S

sā'il Bk. **sāyil**

s. 154b/13

[=1]

sā'ir Bk. **sāyir**

s. 139b/09

s.+ler gibi 124a/07

[=2]

sa‘ādet Ar. Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.
s. 44a/07, 142b/05, 156a/01
s.-bād 98a/05, 138b/13
s. dā’iri 70a/03
s. dāyiresi 24b/04
s. dāyiri 80b/02
s.+de (āsitāne-i sa‘ādet) 136a/09
s.+e (āsitāne-i sa‘ādet) 3a/15, 63b/09, 135a/14
s.+e (iksīr-i sa‘ādet) 131a/04
s. ile (bād-ı sa‘ādet) 97b/12
s.+iñüzde (sāye-i sa‘ādet) 29b/02
s.+iñüzde (zamān-ı sa‘ādet) 67a/11
s.+üñde (eyyām-ı sa‘ādet) 149a/12
[=17]

sā‘at Ar. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.
s. 12b/01, 17a/14, 20a/04, 24b/08, 60a/01, 69a/03, 70b/15, 72a/04, 109a/12, 116a/08, 137a/07, 147b/14, 153b/02, 154a/01, 159b/10, 159b/14, 164b/10, 165a/02, 165a/09, 198b/04
s.+de 23b/13, 27a/11, 34a/15, 37a/11, 44b/08, 62a/04, 77b/15, 80b/05, 80b/13, 85a/02, 87a/02, 90b/03, 91b/13, 94b/13, 97b/08, 101a/03, 135a/15, 163b/11, 194a/01
s.+de (kırān-ı sā‘at) 171b/08
s.-ı eşref 59b/14
s.-ı mübārek 63b/05
s.-i mübārek 135a/12, 188a/11
[=44]

ṣa‘b Ar. Güç olan, güçlükle yapılan, zor, çetin, müşkül.
ṣ. 8b/05
[=1]

ṣabāḥ Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.
ṣ. 34b/15, 36b/04, 36b/05, 62b/10, 108a/01, 108a/06, 108b/13, 123b/07, 139a/01, 159b/07, 161a/12, 161b/09, 195a/07
ṣ.+a ḳadar 11a/13, 12a/03, 23b/05, 69b/06, 77b/11, 87b/07
ṣ.+dan 112b/09, 179b/14
ṣ. ol- 12a/04, 15b/12, 62b/11, 67b/09, 70a/04, 80a/12, 84a/09, 87b/10, 89a/12, 95b/03, 104a/04, 111a/04, 111a/12, 122b/12, 131a/06, 138b/04, 155b/14, 179a/09, 184b/05, 187b/02
[=41]

ṣabāḥçı Nöbeti sabahleyin veya sabaha doğru başlayan kimse.
ṣ.+da 88a/12
[=1]

ṣabāḥla- Herhangi bir sebeple bütün geceyi uykusuz geçirmek.
ṣ.-dılar 195a/15
[=1]

sābıḳā Ar. Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay.
s. 55b/15, 103b/02
s. ol- 2b/13

[=3]

ṣabī Ar. Henüz memeden kesilmemiş veya üç yaşını doldurmamış erkek çocuk.

ṣ. 166a/11

ṣ.+lerin (eṭfāl u ṣabī) 67a/07

ṣ.+lerine 174a/10

[=3]

ṣ̲ābit Ar. Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.

ṣ̲.+dür 13b/07

ṣ̲. ol- 128a/09

[=2]

ṣabr Ar. Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

ṣ.+da 174b/05

ṣ. eyle- 11b/11

ṣ.+ıñuz 126b/08

ṣ. it- 174b/05, 175a/01

[=5]

ṣaç Başı kaplayan kıllar.

ṣ.+ın 15b/14

[=1]

ṣaç- Bir şeyi ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek.

ṣ.-dı-ki 38a/01

[=1]

ṣaçıl- Ortalığa dağıtılmak, etrafa dökülmek.

ṣ.-maz 146b/09

[=1]

ṣaçma Av fişeklerinin içine konan çeşitli boylardaki yuvarlak küçük kurşun tanelerinden her biri.

ṣ.+larına (ṭunç ṣaçmaları) 65a/13

ṣ.+sı (ṭunç ṣaçması) 70a/08

[=2]

sa‘d Ar. Kutluluk, bahtiyarlık.

s. (dā’ire-i sa‘d-ı ekber) 169a/09

s.+e (ḳırān-ı sa‘de) 169a/08

s.+uñ (kıran-ı sa‘d) 169a/04

[=3]

ṣadā Ar. Ses, avaz.

ṣ.+sı 77a/10, 95b/04, 116b/13, 155b/08, 179a/12

ṣ.+sın 155b/03

ṣ.+sından 123a/09

ṣ.-yı ṭabl 148b/03

[=8]

ṣadād Bk. **ṣaded**

ṣ.+ında 127b/11

[=1]

ṣadaḳa Ar. Karşılık beklenmeden sadece Allah rızası için fakirlere verilen para, mal vb.

ṣ. 86a/13

[=1]

ṣadāḳat Ar. Kendisine iyilik edene, lütufta bulunup koruyana minnet ve şükran duyguları ile bağlanma, bu bağlılığa yakışır şekilde davranma.

ṣ.+e 186a/04

ṣ.+ına (muḥabbet u ṣadāḳat) 43a/12

ṣ.+i 139a/09

[=3]

ṣaded Ar. Üzerinde konuşulan konu, asıl mevzu. Krş. **ṣadād**

ṣ.+e gir- 28a/10

[=1]

ṣādıḳ Dostluğunda samimi ve vefalı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefayı gösteren, sadakatli kimse.

ṣ. 185b/10, 197b/13

ṣ.+dur 133a/09

ṣ.+ları (muḥibb-i ṣādıḳ) 189a/13

ṣ.+larum (muḥabbet-i ṣādıḳ) 188a/02

ṣ.+uñ (muḥabbet-i ṣādıḳ) 159a/11

[=6]

ṣādır Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

ṣ. ol- 2b/08, 5a/02, 175b/12, 176b/02

[=4]

ṣadr Ar. Bir şeyin başı, baş tarafı, en yüksek yeri; kalp, yürek.

ṣ.-ı bedr-i ʻālem 1b/10

ṣ.-ı ṣuffe-i ṣafā 1b/11

[=2]

ṣāf Ar. İçine temizliğini bozacak bir şey karışmamış olan, temiz, duru.

ṣ. 71a/03

[=1]

ṣafā Ar. Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.

ṣ. (ṣadr-ı ṣuffe-ı ṣafā) 1b/11

ṣ. (yārān-ı ṣafā) 130a/15, 165b/04

ṣ. (ẕevḳ u ṣafā it-) 47a/09

ṣ.+da (ẕevḳ u ṣafā) 34a/07

ṣ. gel- 17a/11, 33b/07, 48a/03, 67b/14, 90b/14, 92a/12, 102b/10, 148a/10, 172b/04, 188b/09, 192a/02

ṣ.-ı ḫāṭır 54a/09

ṣ.+lar 1b/07, 3b/13

ṣ.+lar (ẕevḳ u ṣafā) 156a/13

ṣ.+ları 144b/13

ṣ.+larında (ẕevḳ u ṣafā) 29a/10, 30b/12, 93a/02, 118a/15, 163a/14

ṣ.+larında iken (ẕevḳ u ṣafā) 35a/05

ṣ.+sın 142a/09

ṣ.+sında 148b/14, 156a/04, 196b/01

ṣ.-yı ḫāṭır 36a/03, 80a/14

ṣ.-yı ḫāṭır birle 80b/02, 175a/09

[=35]

ṣafḥa Ar. Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre.

ṣ.-ı cebīn 78a/04

[=1]

ṣāfī Ar. İçinde saflığını bozacak başka bir şey bulunmayan, katışıksız, arı.

ṣ. 62a/13

[=1]

ṣafla- Temizlemek, arı hâle getirmek.

ṣ.-yup 56a/11, 102a/06

[=1]

ṣaflik Maddi veya manevi anlamda saf ve temiz olma durumu, temizlik, arılık, safiyet.

ṣ.+i gibi (niyyet ṣafligi) 139b/01

ṣ.+i ḳadar (niyyet ṣafligi) 159a/03

ṣ.+inde (ṣafliginde) 161a/11

[=3]

ṣafra Rum. Deniz taşıtlarının dengede kalmasını, boş iken istenilen su hattına kadar batmasını sağlamak maksadıyla dip taraflarına konan maden, taş, kum vb. ağırlık.

ṣ.+sı 191a/09

[=1]

ṣaġ 1. Yaşamakta olan, hayatta bulunan kimse, diri, canlı.

ṣ. 38a/10, 41b/06, 50b/14, 73b/03, 76a/01, 77b/02, 89b/07, 96a/08, 111b/03, 117b/14, 164a/07, 172b/05, 173b/02, 183b/10

ṣ. al- 72a/08

ṣ. iken 157b/10

ṣ. ḳal- 109b/02

ṣ. ol- 21a/14, 28b/02, 96b/02, 98b/05, 100b/01, 108a/15, 119b/01, 120b/12, 128a/15

[=26]

2. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan; karşıtı sol.

ṣ. 89a/09

[=1]

saġ- Yavaş yavaş çekmek.

s.-up 116b/07

[=1]

ṣaġiru's-sin Ar. Yaşı küçük olan.

ṣ. 181a/10

[=1]

ṣaġlık Vücudun fizik ve psikolojik bakımlardan bütün fonksiyonlarının yerinde bulunması durumu, hasta halde olmama.

ṣ. ol- 81b/05

[=1]

saḫā Ar. El açıklığı, cömertlik.

s. ile 199b/14

[=1]

ṣaḥābe Ar. Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan Müslümanlar.

ṣ.-i güzīn 45a/12

[=1]

ṣāḥib Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, malik.

ṣ. 151b/01

ṣ.+i 17a/06, 22a/11, 31b/03, 55a/04, 57b/04, 85b/15, 108b/02, 140a/05, 141a/12, 141b/14, 143a/14, 143b/13, 163a/04, 166a/02, 183b/05

ṣ.+i (ḳurfa ṣāḥibi) 175b/11

ṣ.+i (merḥamet ṣāḥibi) 119b/05

ṣ.+i (nām u şān ṣāḥibi ol-) 64a/12

ṣ.-i devlet 137a/11, 137b/03, 138a/07

ṣ.-i ḳadem 171a/13

ṣ.-i tedbīr 119a/02

ṣ.+idür (ḳurfa ṣāḥibi) 176b/15

ṣ.+ine 32a/04, 32a/07

ṣ.+isin 150a/05, 150b/05, 183b/06

ṣ.+leri 55a/01, 101b/15

ṣ.+leri ile 32b/02

ṣ.+lerin 182a/15

ṣ.+lerine 128b/02

[=35]

ṣāḥibsüz Kimsenin malı olmayan, sahibi olmayan.

ṣ. 31b/13, 32a/06

[=2]

ṣāḥibü'n-niyyet Ar. Niyet sahibi.

ṣ. 159a/03

[=1]

ṣaḥīḥ Ar. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

ṣ. 81a/12, 156a/09

[=2]

ṣaḥrā Ar. Kasaba, köy vb. meskun yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova; çöl.

ṣ. 97a/08

ṣ.+dan 100b/05

[=2]

ṣaḥte Far. Düzme, uydurma, gerçek olmayan.

ṣ.+den 8a/10, 86b/09

[=2]

ṣā'iḳa Ar. Yıldırım.

ṣ. birle (berḳ u ṣā'iḳa) 117b/06

[=1]

ṣaḳal Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü.

ṣ. 168b/12

ṣ.+dan 167a/01

ṣ.+ın 15b/14, 133a/10, 150a/13

[=5]

ṣaḳın Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü; asla.

ṣ. 7b/03, 7b/12, 10b/12, 21a/13, 23a/08, 75a/04, 99b/01, 121b/02, 126b/06, 127a/07, 159a/01, 165b/09

[=12]

ṣaḳın- Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak.

ṣ.-(!) 123a/07

ṣ.-sunlar 103b/08

ṣ.-uñ 14a/08, 116a/05

ṣ.-up 87a/08, 172b/04

ṣ.-uruz 176b/06

[=7]

ṣāḳıṭ Ar. Düşen, düşmüş.

ṣ.+ları 53a/01

ṣ. ol- 195b/08

[=2]

sākin Ar. 1. Gürültü ve patırtıdan uzak, sessiz.

s. ol- 15b/10

[=1]

2. Bir yerde oturan, ikâmet eden, o yerin halkından olan kimse.

s. 188b/11, 196a/10

s. ol- 66b/13

[=3]

sākit Ar. Ses çıkarmayan, konuşmayan, susan, sessiz.

s. ol- 67a/08

[=1]

sāḳīyā Ar. İçki dağıtan kadın, saki.

s. 41b/09

[=1]

ṣaḳla- Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak, kaldırmak.

ṣ.-(!) 78b/04
ṣ.-dılar 78a/14
ṣ.-malı 35b/07, 35b/10, 50a/09
ṣ.-yup 67b/09
[=6]

ṣal- Yollamak, göndermek; bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak.
ṣ.-an 89b/06, 120b/01
ṣ.-anuñ 89b/06, 120b/01
ṣ.-arcasına 35b/09
ṣ.-dılar 49b/07, 164b/11, 177a/08
ṣ.-ınca 123a/10
ṣ.-ıvirmediler idi 62b/09
ṣ.-ıvirüp 138a/10
ṣ.-up 30b/08, 35b/09, 133b/12, 162a/01, 164a/03, 179a/15
[=17]

ṣāl Far. Yıl, sene.
ṣ.+a (‘ıyd u ṣāl) 78a/07
[=1]

ṣālah Ar. Doğruluk, iyilik.
ṣ. 3b/15
[=1]

ṣalāt Ar. Hz. Muhammed’e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefaatine erişmek amacıyla okunan dua.
ṣ. 2a/01
[=1]

ṣalātu’l-cum‘a Ar. Cuma namazı.
ṣ. 60a/05, 135a/12
[=2]

ṣalavāt Ar. Hz. Muhammed’e saygı bildirmek için okunan dua.
ṣ.-ı zākiyāt-ı gevher-bār 1b/08
[=1]

ṣāliḥ Ar. Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan kimse.
ṣ. 151a/04
[=1]

ṣaliḥāṭ Ar. Dinin emirlerine uygun davranan, iyi amel ve hayır sahibi Müslüman kadınlar.
ṣ. (tuḥfe-i taḥiyyāt-ı vāfiyāt-ı ṣāliḥāt-ı ‘anber-niṣār) 1b/09
[=1]

sālim Ar. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.
s. 26b/11
[=1]

sālimīn Ar. Sağ ve sağlıklı olarak, emniyet içinde.
s. 149b/06
s. u ġānimīn 30b/10, 36b/09, 40a/10, 42a/05, 60a/14, 77b/15, 90b/11, 91b/07, 97b/12, 104b/13, 113a/02, 138a/12, 156b/12, 169b/08, 189b/04
[=16]

ṣāliyān Ar. Vergi; yıllık maaş.
ṣ. ile 84b/06
[=1]

ṣalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem Ar. Allah, O’na salat ve selam eylesin, etsin anlamında Hz. Peygamber’in manevi şahsiyetini selamlamak için kullanılan bir ifade.

ş. 1b/12, 2a/04, 13b/09, 94b/10
[=4]

şalpa Gemi demirinin denizin dibinden kurtulup yükselerek ağırlığının zinciri üzerine binmesi durumu.
ş. it- 66a/15, 137b/12
[=2]

şalt Sadece, yalnız, sırf.
ş. 57a/01, 78a/12, 99a/02, 105a/11, 110a/11, 129a/05
[=6]

salṭanat Ar. Hükümdarlık, sultanlık.
s. (iḥtişām u devlet u salṭanat u dārāt) 69a/11
s. (‘izzet u ḥürmet-i salṭanat u dārāt) 64a/13
s.-ı Cezāyir 97b/14
s.+ın 198a/11
s.+ları 2b/14
s.+larında (cülūs-ı salṭanatları) 3a/02
s. u umerā 63b/03
[=7]

şamşum Rum. Eskiden savaşta ve avda kullanılmak üzere özel olarak yetiştirilen çok iri köpek.
ş. 38b/04
[=1]

şān Ün, şan, şöhret.
ş.+ı 7a/12, 13a/13
[=2]

şan- Herhangi bir şeyin zihinde kurulduğu gibi gerçekleştiğine inanmak; zannetmek.
ş.-anları 143b/15
ş.-ma ki 99b/01
ş.-ma kim 159a/01
ş.-ur 150b/11
ş.-ur idi 128b/07
ş.-urlardı 126b/15
[=6]

şan‘at Ar. Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme becerisi.
ş.+ları (pīşe-i şan‘atları) 21a/07
ş. u pīşe 49a/13
[=2]

şancaḳ Bir devletin, bir askerî birliğin şeref ve gururunu temsil eden, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli bayrak; bir geminin burun istikametine göre sağ tarafı; Osmanlı mülki teşkilatında idari bölüm.
ş. 42b/15, 70a/04, 136b/07, 137b/08, 194b/15
ş.+dan 37b/05, 38a/03, 50a/04, 50b/08
ş. ile 137a/01
ş.+lar 25b/12
ş.+ları 43a/09
ş.+ların 37b/13, 60a/15, 88a/03, 97b/14
ş.+larla 76b/13
ş.+um (şancaġum) 129a/08
[=18]

şancaḳsuz Bayraksız.
ş. 43a/03

[=1]

Şancıvan Rodos'da bulunan şövalyeler.

Ş.+dan 7b/04

Ş.-ı mel'ūn 10a/03

Ş.-ı yezīd 8b/10, 16b/02

[=4]

şandal Rum. Kürekle yürütülen kısa, genişçe deniz teknesi.

ş. 14b/06, 35a/02, 49b/02

ş.+a 138a/06

ş.+dan 15b/10, 49b/06

ş.+ı 14b/03

ş.+ına 49b/01

ş.+lara 117a/05

ş.+lara ṭoġru 89a/15

ş.+ları 122a/06

[=11]

şanduḳ Ar. İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası.

ş. 62a/13, 79a/03

ş.+ın (şanduġın) 68a/06

ş.+ların 87b/14

[=4]

s̲ānī Ar. İkinci

s̲. (fir'avun-ı s̲ānī) 150b/10

s̲. (meclis-i s̲ānī) 29a/12

[=2]

şanki Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösteren söz.

ş. 18a/08, 26a/10, 49b/07

[=3]

Şanṭurluoġlu Osmanlı kaynaklarında Santurluoğlu adıyla anılan Rodos şövalyelerinden Nicolas Centurione.

Ş. 7a/10, 7a/14, 7a/15, 7b/02, 7b/05, 8a/07, 8a/12, 8a/15

Ş.+dur 8a/06

Ş.+na 8b/11

Ş.+ndan 8a/01

[=11]

sa̸ña Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

s. 6b/04, 6b/08, 7a/15, 7b/05, 7b/07, 9a/05, 9b/15, 15a/08, 21b/03, 28a/06, 56a/04, 68b/09, 87a/06, 93b/10, 100b/10, 101b/04, 101b/09, 105b/05, 10b/06, 114b/12, 121b/08, 124a/01, 124a/06, 124a/09, 129a/09, 131a/02, 133a/05, 140a/10, 141b/13, 142b/12, 159a/07, 161a/07, 167a/04, 177a/13, 177b/13, 178b/04, 181b/14, 182a/01, 182a/08, 192b/14, 193b/06, 197b/10

s. göre 27a/05, 93b/07, 106b/03

[=45]

şapa Yol üstünde olmayan, ana yola ters düştüğü için her zaman ve kolayca gidilemeyen, işlek olmayan.

ş. 17a/01

[=1]

şapur Birbiri ardınca, sürekli olarak.

ş. şapur 96a/05

[=1]

şar- 1. Şerit, ip vb.ni başka bir şeyin üzerine dolamak.
ş.-dılar 42a/14
[=1]
2. Kuşatmak.
ş.-dılar 72a/12, 73b/04
[=2]

sarāy Far. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.
s. 173b/14
s.+ına 178b/06, 182b/14
s.+ında 148b/13
s.+lar 144b/12
[=5]

Sarāyburnı İstanbul'un kuzeybatı köşesinde, Haliç'i Marmara Denizi kıyısından ayıran burun.
S.+nda 63b/09
S.+nuñ 66a/15
[=2]

Sardunya Akdeniz'de İtalya'ya ait bir ada.
S. 34b/03
[=1]

şarı Altın rengi, kükürt rengi.
ş. 55b/03
ş.+dan 199b/10
[=2]

şarıl- Kollarını dolayarak kucaklamak.
ş.-up 92a/14, 98a/04
[=2]

şarḳıntılıḳ Laf atmak, musallat olmak.
ş. et- 41a/08
[=1]

şarp Çok dik, çıkılması, geçilmesi zor.
ş. 72a/13, 163b/13
ş. ol- 163b/15
[=3]

şarşar Ar. Şiddetli ve soğuk esen rüzgâr.
ş. (bād-ı şarşar) 120b/02, 161b/12
[=2]

şaruḳ Fes, külah, kavuk gibi başa giyilen şeyler üzerine sarılan tülbent, şal.
ş.+ını (şaruġını) 195b/09
[=1]

şat- Bir malı bir bedel karşılığında alıcıya vermek.
ş.-(!) 10b/02
ş.-ar 126a/13
ş.-arlarsa 7b/06
ş.-ayıdı 8a/10
ş.-dı 19b/06, 31a/10
ş.-dılar 61a/04, 92b/09, 118a/05
ş.-duġı 31a/14
ş.-ıviresin 32a/10
ş.-maḳ ise 10b/02
ş.-maḳda 30b/11
ş.-up 30a/04, 31a/10, 31a/12, 36b/13, 57a/11, 63a/02, 78a/09, 98a/13, 190b/11, 192b/09, 196a/11
[=24]

şatıl- Satma işi yapılmak.
ş.-masını 8b/07
[=1]

şatım Satış. Krş. **şatum**
ş. 54a/09
[=1]

ṣatum Bk. **ṣatım**

ṣ. 174b/08

[=1]

ṣatun al- Bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek; almak.

ṣ. 7b/05, 8b/01

[=2]

ṣav- İstenmeyen birini yanından uzaklaştırmak.

ṣ.-dı 31a/12

ṣ.-dılar 36b/13, 61a/04, 78a/09, 92b/09

ṣ.-up 63a/02, 190b/11

[=7]

ṣavaşdur- Savaşma işini yaptırmak.

ṣ.-dı 38a/14

[=1]

ṣavma'a Ar. İçinde ibadet edilen ve uzlete girilen çeşitli dinlere ait tapınak.

ṣ.+sına 155b/01

[=1]

ṣavt Ar. Ses, seda.

ṣ.-ı şedīd ile 89a/08

[=1]

ṣavur- Atmak suretiyle çevreye saçmak, öteye beriye yayılacak şekilde dağıtmak.

ṣ.-dı 98b/09

ṣ.-dılar 196a/12

[=2]

ṣay- 1. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek.

ṣ.-alum 118b/10

ṣ.-duġumuzda 50a/01

ṣ.-ıvirdiler 61b/07

ṣ.-maduḳ 130a/07

[=4]

2. Birini veya bir şeyi herhangi başka bir şey yerine koymak veya ona herhangi bir şey gözüyle bakmak.

ṣ.-mayup 37b/02

[=1]

sa'y Ar. Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.

s. it- 33b/15, 73a/01, 83a/09

[=3]

sāye Far. Gölge; yardım etmek, destek olmak suretiyle kayırma, koruyup gözetme.

s.-i sa'ādet 29b/02

s.+si (Venedik sāyesi) 30a/05

s.+sinüñ (Venedik sāyesi) 30a/13

[=3]

ṣāyiḳa Ar. Sebep.

s.+mdan 168b/14, 171b/10

[=2]

sāyil Ar. Soru soran kimse. Krş. **sā'il**

s. 82a/10, 159b/14

[=2]

sāyir Ar. Başka, diğer, öteki. Krş. **sā'ir**

s. 2b/13, 3a/03, 7b/08, 26a/09, 26b/07, 32b/10, 55b/09, 60a/03, 120a/05, 150a/01, 190b/11

s.+i 54b/14

s.+leri gibi 84b/05

s.+lerine 17a/01

[=14]

saymaca Sayarak.
s. 57a/10
[=1]

şayru Hasta.
ş.+dan 15b/04
[=1]

Se‘alibī Arap dili ve edebiyatı âlimi, şair.
S. gibi 45a/13
[=1]

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden, bais.
s. 53b/11
s.+den 25b/04, 43a/01, 60b/08, 70a/03, 78b/02, 80a/06, 85b/06, 86a/14, 92a/03, 99b/12, 158b/06, 169a/04, 171b/08, 179a/07
s.+i 4a/08, 87a/12
s.+i-y-ile 140a/04
s.-i ġażab 187a/07
s.-i ‘illet 3a/11
s.-i mevt 139a/14
s. it- 111a/02
s. ol- 121b/10, 185a/03
s. ü vesīle 4b/10
[=25]

sebze Far. Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad.
s.-i ḫażrā ile 37a/08
[=1]

secde Ar. Allah’ın büyüklüğü ve yüceliği önünde, O’nu ululamak maksadıyla vücudu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme.
s.+den 87b/07
[=1]

seç- Benzerleri arasında hoşa gideni seçip almak.
s.-üp 76b/03, 135a/05
[=2]

sefer Ar. 1. Yolculuk, seyahat; genellikle ülke dışına yapılan askerî harekat, savaş için yapılan yolculuk.
s.+e 37a/12, 67b/06, 70b/09, 70b/12, 83b/11, 90a/11, 191a/05
s. et- 55b/12
s. eyle- 189a/15
s.+i 5b/06, 84a/15
s.+in 59b/13
s.+leri 5b/05
s.+lerinden 2b/09
[=14]
2. Kez, defa, kere.
s. 5b/08, 83b/14, 94b/11, 191a/03, 196a/03
[=5]

seferli Sefere çıkan.
s. ol- 186b/07
[=1]

sefīhāne Ar.+Far. Sefih bir kimseye yakışır tarzda.
s. 158b/12
[=1]

sefīne Ar. Gemi.
s.-i seng 127b/01
s.+sine 138a/06

[=2]

seḥer Ar. Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

s. vaḳti 108a/01

[=1]

seḥḥārlıḳ Büyüleyici.

s.+la (seḥḥārlıġla) 16b/10

[=1]

sehil At hırıltısı.

s.+inden 162a/03

[=1]

sehlen Ar. Ehlen ve sehlen söyleyişinde geçen söz.

s. 98a/08, 102b/11

[=2]

sekerāt Ar. Ölüm anı sarhoşluğu.

s.-ı mevt 111b/08

[=1]

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı.

s. 44b/07, 45b/06, 66a/11, 67b/11, 137a/10, 173b/10, 175a/12

s. (elli sekiz) 70a/08

s. (on sekiz) 5b/03, 19a/09, 19b/03, 195a/14

s. (on sekiz biñ) 6a/10, 9a/01, 17b/07

s. (yedi sekiz) 170a/11

s. (yedi sekiz yüz) 117a/10, 170b/02

s. biñ 154a/04

s.+de bir 33b/13

s. yüz 8a/15, 8b/09, 10a/02, 11b/12, 78a/12

s. yüz elli beş 196a/10

s. yüz yigirmi yedi 57a/06

[=27]

sekizer Sekiz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

s. (on sekizer) 189a/10

s. buçuḳ 192a/14

[=2]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı, sırada yedinciden sonra gelen.

s. 52a/15, 137a/09, 138a/11, 139b/05

s. (elli sekizinci) 196a/01

[=5]

seksen Yetmiş dokuzdan sonra, seksen birden önce gelen sayının adı.

s. (iki biñ iki yüz seksen beş) 152a/07

s. (iki yüz seksen beş) 26a/03

s. (yedi yüz seksen bir) 76a/01

s. (yetmiş seksen) 38a/02, 38b/03, 47a/02, 47b/13, 50b/11, 96a/10

s. (yüz seksen) 183b/04

s. (yüz seksen beş) 182b/10, 183a/02, 187a/09, 192a/12

s. (yüz seksen üç) 38a/09

s. altı 38a/08

[=16]

sel Ar. Sürekli yağmur, karların süratle erimesi, akarsuların taşması vb. sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecek şiddette akan su, su taşkını, taşkın. Krş. **seyl**

s. it- 57a/15

[=1]

selām Ar. Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya

yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma.

s. 6b/05

s.+ı 2a/01

s.+ların 32b/11

[=3]

selāmet Ar. Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik; tehlikeden uzak olma.

s. 12b/12, 13a/01, 28a/14, 74b/04, 76a/07, 117b/11, 155a/11, 165a/15

s.+e çıḳ- 14b/12

s.+e var- 45b/14

s.-i maḳṣūd 155b/04

s. u ġanīmet 34a/02

[=12]

selāmla- Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine sözle veya işaretle bir nezaket gösterisi yapmak.

s.-yup 36b/01, 37b/04

[=2]

Selānik Termaikos Körfezi'nde, Ege Denizi'nin kuzeybatı köşesinde yer alan şehir.

S. 5a/04

S.+e 5b/05

[=2]

selāṭīn Ar. Sultanlar, padişahlar.

s. (Süleymān-ı selāṭīni'z-zamān) 2a/14

[=1]

selb Ar. Zorla alma, gasp.

s. ol- 87a/10

[=1]

selef Ar. Bir mevkide daha önce bulunan ve yerine geçilen kimse.

s.-i māżī 3a/15, 51b/08

[=2]

Selīm Bk. **Sulṭān Selīm**

S. (Sulṭān Selīm) 30b/13, 68b/05, 135b/04, 135b/13, 140b/10, 156a/01

S. (Sulṭān Selīm Ḫan) 26b/13, 65b/01, 68a/07, 84a/11, 133b/15, 135b/01, 135b/11, 136b/11, 138a/14, 139a/02, 139b/07

S. (Sulṭān Selīm ḥażretleri) 63a/10

S.+e (Sulṭān Selīm) 63a/12, 137a/06

S. Ḫan 2b/03, 131a/03, 134b/08

[=23]

sellem Ar. Belirli şartlarda daha sonra teslim edilecek bir malı peşin para ile alma.

s. et- 126a/09, 142a/03

[=2]

selmān Ar. Barış içinde, huzurlu.

s.-ı pāk et- 181b/10

[=1]

sem'an Ar. İşitmek suretiyle, işiterek.

s. 3b/02, 22b/10, 47a/02, 69a/03, 84a/05, 102b/03, 133a/14, 134a/13, 148a/04, 159b/12

[=10]

sem'anen Ar. Dinleyerek.

s. 184b/08

[=1]

Semenderiye Sırbistan'da Tuna Nehri kıyısında bulunan şehir.
S. 31a/13
[=1]

semer Rum. Yük bağlamak veya üzerine binebilmek için merkep, katır vb. hayvanların sırtına konan, ağaç iskeletli bir çeşit kaba eyer.
s. 99a/07, 170a/05
s.+inden 20b/09
[=3]

semi'nā Ar. "Biz işittik." anlamında söz.
s. 88a/15, 95b/02, 104b/04
s. birle 138b/13
[=4]

semt Ar. Birkaç mahalleyi içine alan bölüm, bölge.
s.+ine 197a/15
s.+ine (Becāye semti) 39b/04
s.+ine ṭoġru 84a/08
s.+ine ṭoġru (Ḳıbruz semti) 84a/07
s.+ini (Ṭarara semti) 106b/05
s.+lerinde 30b/09
s.+lerinden 66b/09
s.+lerine ṭoġru (Cinova semtleri) 48b/15
[=8]

sen Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.
s. 3a/10, 6a/13, 7a/02, 7b/10, 7b/11, 10a/01, 10a/08, 10b/14, 11a/07, 11b/11, 12a/10, 13a/10, 14a/01, 16b/01, 22a/05, 22a/05, 22a/10, 22a/14, 44a/07, 50a/04, 51b/01, 56a/07, 69b/02, 69b/11, 73a/10, 77b/11, 77b/14, 78b/11, 93b/04, 93b/05, 94b/08, 101b/07, 105b/10, 106b/07, 108a/15, 114a/03, 114b/05, 121b/06, 124a/01, 128a/15, 132b/05, 132b/09, 132b/14, 133b/12, 143a/03, 145b/05, 150a/04, 150a/05, 158b/10, 159b/02, 161a/08, 165a/12, 167a/02, 167a/09, 168b/08, 168b/14, 170b/13, 171a/02, 171b/02, 171b/10, 172b/11, 174a/08, 177a/11, 177b/12, 185b/07, 186a/06, 195a/04, 198a/06, 198b/10
s.+de 13a/12, 15a/12, 106b/09, 150b/04, 157a/04
s.+den 11b/02, 59a/13, 81a/15, 128b/01, 132b/04, 132b/07, 167b/04, 172b/12, 198a/07, 199a/09
s.+i 6b/10, 7b/13, 10b/15, 11b/15, 13b/11, 14a/02, 16b/03, 21a/14, 23b/01, 27a/07, 28a/10, 52a/06, 86a/02, 105a/08, 105b/09, 123b/10, 124a/07, 129a/09, 141b/13, 149b/11, 176b/06, 179a/06, 182a/02, 182a/06, 185a/12, 187b/14
s.+i-de 127b/13, 199a/14
s. isem 199a/04
s.-ki 8b/04, 39a/10, 47a/07, 51a/01, 74a/04, 128a/02, 175b/01
s.+sin 11b/03, 11b/04, 11b/05, 69b/10

s.+sin-ki 66b/15, 68b/09, 114a/09, 140a/08, 157b/07, 160a/13, 167b/01, 170b/11
s.+üñ 6b/05, 6b/06, 7b/07, 10a/05, 16a/04, 20a/03, 22a/11, 22a/12, 40b/08, 44a/09, 51b/06, 58b/11, 59a/13, 69b/08, 69b/12, 77b/08, 77b/09, 81a/09, 81a/10, 81b/01, 84b/04, 85b/13, 93b/05, 93b/11, 98b/12, 99a/01, 101b/15, 104b/01, 106a/05, 114a/01, 114a/10, 114b/03, 124b/01, 126b/11, 132b/06, 142a/06, 145a/09, 149a/12, 151b/03, 157b/11, 159a/08, 161a/11, 163b/10, 167a/05, 171a/01, 171a/02, 172b/09, 185b/09, 197a/09, 199b/01
s.+üñ-de 51b/04
s.+üñ gibi 101b/09, 162b/04, 163b/01, 170b/15, 199a/12, 199b/02
s.+üñdür 17a/12, 102b/02, 124a/15, 124b/02, 178b/05, 184b/03, 197b/01
s.+üñle 7b/04, 37b/05, 157b/09, 159b/03, 162b/03, 166b/14, 172b/14, 185b/07, 198a/03, 198b/08
[=206]
ṣenā Ar. Övme, övüş, medih.
ṣ.+ı bī-ġāye 2a/08
ṣ.+lar (du‘ā u ṣenālar) 182b/12
ṣ.+lar (du‘ā u ṣenālar eyle-) 59a/01
ṣ.+lar (ḥamd u ṣenālar eyle-) 52b/04, 90b/02, 95a/14, 103a/08, 117a/15
ṣ.+lar (ḥamd u ṣenālar it-) 97b/06
ṣ.+ları (du‘ā u ṣenā) 136b/12
[=10]
sene Ar. Yıl, sal.
s. 12b/06, 12b/08, 26a/12, 36a/13, 73a/08, 84b/15, 105a/05, 149b/04, 150a/03, 150b/02
s.+den 108b/07
s.+dür 194b/15
s.+ye 108b/07
s.+ye ḳadar 71a/11, 184b/02, 188a/05, 197a/15
[=17]
seng Far. Taş.
s.+e (sefīne-i seng) 127b/01
[=1]
ser Far. Bir şeyin başladığı yer, üst tarafı, yukarı kısmı; baş, kafa.
s. çek- 77a/10, 95b/05, 116b/13, 179a/12
s.+den geç- 109a/13, 153b/04, 155a/08, 155b/03
s.-i libās 87b/12
s.+ler üzre 42a/11
[=10]
ser-‘asker Far.+Ar. Osmanlı ordusuna kumanda eden vezir, ordu kumandanı.
s. 18b/14, 28a/11
s. eyle- 18b/03, 63b/02
[=4]
ser-çeşme Far. Çeşme başı, su başı, pınar, kaynak.
s.+si idi 34b/03

[=1]

ser-firāz Far. Başını kaldıran, yücelere, yükseklere uzanan.

s.+ı 57a/03, 58b/07, 66b/04, 74b/03, 81a/05, 90a/01, 123a/04

s.+ları 75a/09, 80a/08, 92b/14

[=10]

ser-fürū Far. Baş eğme, itaat etme, yüz suyu dökme, minnet etme.

s. ḳıl- 94a/10

s. mı 100b/02

[=2]

ser-ḫoş Far. Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez duruma gelmiş kimse.

s. 47b/04

s. ol- 47a/10

[=2]

ser-keş Far. Dik başlı, dik kafalı, inatçı, itaatsiz kimse.

s.+leri (tuvānā-ı ser-keş) 54b/02

[=1]

ser-tā-be-ḳadem Ar. "Önünden ve ardından" anlamında söz.

s. 171b/15

[=1]

s̲erāhu Ar. Rahatlık, huzur.

s̲. (tāb-ı taḥt-ı s̲erāhu) 4a/10

[=1]

serçe Serçegillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, çırpınarak uçan ve kışın göç etmeyen küçük ötücü kuş.

s. 179b/08

s. (ʻuḳāb u serçe) 25b/14

s. alayı 96a/05, 116b/15

[=4]

serdār Far. Kumandan, başkumandan.

s. aġa 29b/03

s.+ımuzsın 132b/15

s.+ına (İskenderiyye serdārı) 28b/04, 29a/03

[=4]

seren Yelkenli gemilerde üzerine yelken çekilmek üzere direklere takılan gönder.

s. 62b/03, 62b/05, 63a/08, 173a/10

s.-ki 62b/04

[=5]

serencām Far.+Ar. Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, akıbeti.

s.+ını 18a/03

[=1]

sergi Her türlü malın satıldığı yer.

s. 162a/05

[=1]

serīḳa Ar. Çalınmış nesne.

s. 127a/02

[=1]

seril- Yayılmak, döşenmek.

s.-üp 162a/05

[=1]

sermedī Ar. Sonsuz, ölümsüz, ebedi, baki.

s. (ḫınzīr-ı sermedī) 11a/08, 106b/11

s.+ler (ḫınzīr-ı sermedī) 13a/15, 115b/02

[=4]

sernigūn Far. Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak.
s. eyle- 142b/09
s. ol- 40b/08, 170a/13
[=3]

serp- Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek.
s.-üp 113a/01, 165a/15, 169b/07
[=3]

server Far. Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.
s.+i 59a/12, 112b/07, 139a/06
s.-i ġāziyān 67a/07
s.-i kā'ināt 1b/09, 14a/04
s. idi 119b/05
s.+iñüz (mu'cizāt-ı server) 25a/15
s.+ler 70a/03, 115b/03
s.+lerüñ 91a/02
[=11]

ses Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.
s.+ini 166a/11
[=1]

setr Ar. Gizleme, örtme, kapama.
s. eyle- 122b/11
[=1]

settāru'l-'uyūb Ar. Ayıpları örten Allah.
s. 117b/08
[=1]

Sette Fas'ın kuzeyinde Cebelitarık Boğazı'nın Akdeniz'e açılan kesiminde İspanya hâkimiyetinde şehir.
S. boġazı 66b/09
[=1]

sev- Sevgi ve bağlılık duymak; birine sevgiyle bağlanmak.
s.-dügi 28a/09
s.-enler 172b/06, 186b/06
s.-er imiş 28a/08
s.-er idi 71b/06
s.-erlerdi 15a/09
s.-medügüm 157b/14
s.-mesi 200a/02
[=8]

sevāḥil Ar. Kıyılar, sahiller.
s.-i deryā 103b/01
[=1]

sevd Ar. Kamçı, kırbaç.
s.-be sevd 169b/06
[=1]

sevdā Ar. Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.
s.+dan 40a/15
s.+ları 59b/13
[=2]

Sevid Hırvatistan'da bir şehir.
S. vilāyeti 62b/05
[=1]

sevil- Sevgi duyulmak.
s.-mege 71b/07
[=1]

sevin- Sevinç duymak.
s.-düginden 20b/05
[=1]

sevindir- Bk. **sevindür-**
s.-üp 52b/10
[=1]

sevindür- Sevinmesine yol açmak, sevinmesini sağlamak. Krş. **sevindir-**

s.-diler 193b/02

[=1]

sevliye Bir İspanyol parası. Krş. **seyvele**

s.+si 129a/14

s.+sin 129b/05, 129b/07

[=3]

seyf Ar. Kılıç.

s.+leri 7b/08, 8a/14

s.+leri (cehennem seyfleri) 38b/10, 86a/15, 93b/03, 110b/06, 124b/09

s.+lerinüñ (cehennem seyfleri) 94a/02

[=8]

seyl Bk. **sel**

s. ‘aḳım gibi 179b/13

[=1]

seyr Ar. 1. Mana âlemi, rüya

s.+inde 184a/11

s.+üm 40b/07

[=2]

2. Yürüyüş, yürüme, gidiş.

s. üzre 57a/08

[=1]

3. Gezip dolaşma, gezme.

s.+ine 60b/05

[=1]

4. Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme.

s. eyle- 136a/13

s. it- 64b/15

[=2]

seyrāncı Gezici.

s. 141a/15

[=1]

seyvele Bk. **sevliye**

s.+si 125a/14

[=1]

seyyid Ar. Efendi, önder, reis

s. (te’līf-i Seyyid Murād) 1b/03

s.-i veled-i ādem 1b/10

s.+ler 156a/06

s.+lerimüz 89b/04

[=4]

seyyidī Ar. “Efendim” anlamında hitap sözü; Hz. Muhammed’in küçük torunu Hz. Hüseyin’in soyundan gelen kimse.

s. 17a/05, 170b/11

s.+ler 153b/10

[=3]

seyyidi’l-‘alā Ar. “En yüce olanın efendisi” anlamında söz.

s.+dur 167b/02

[=1]

seyyidi’l-enbiyā’ Ar. Nebilerin, resullerin efendisi, Hz. Muhammed.

s. 92b/04

s. (be-cāh-ı seyyidi’l-enbiyā’) 24b/09, 118b/07

[=3]

seyyidi’l-mücāhidīn Ar. Mücahitlerin efendisi.

s. 82a/11, 112b/07, 151a/11, 167b/01, 180a/01

[=5]

sezā Far. Yaraşır, uygun, layık, sezavar.
s. 71b/07
[=1]

sezernīş Suçlama.
s. eyle- 169b/12
[=1]

şıçra- Bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak.
ş.-yup 41b/11, 106a/14, 107b/11
[=3]

şıddīḳ Ar. Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen.
ş.+larıdur 2a/05
[=1]

şıdḳ Ar. Doğruluk, gerçeklik.
ş.+ıla 23b/06, 77b/09, 91a/09, 160a/10, 165b/08
ş. ile 102b/12
ş.+la 56a/12
ş.+um 13b/13
[=8]

şıfat Ar. Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hâl ve vasıf.
ş. idi (celāl şıfat) 146a/12
[=1]

sıġ- Bütünüyle diğer bir şeyin içine girebilmek.
s.-ar 52a/10
[=1]

şıġa- Okşamak, sıvazlamak.
ş.-dı 23b/02
[=1]

şıġın- Korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak.
ş.-a 93b/05
ş.-dı 146b/14, 147b/01
ş.-dılar 140b/01
ş.-duñ 98b/12
ş.-malıdur 159a/14
ş.-mış 148b/05
[=7]

şıġır Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.
ş. 169b/02
[=1]

şıḥḥat Ar. Sağlık, esenlik, afiyet.
ş.-ı ebdān bul- 44b/02
ş.+lar ol- 53b/02
ş.+ler 142a/09
ş.+ler ol- 34a/04
[=4]

şıḳıl- Can sıkıntısı duymak.
ş.-ma (!) 121b/03
ş.-urdı 27b/03
[=2]

şıḳlet Ar. Sıkıntı.
ş. 181b/06
ş.+i 195a/01
[=2]

şılā Ar. Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma.
ş.-ı raḥim 26b/03

ṣ.+sı 59a/14

ṣ.+sına 59a/07

[=3]

ṣıla'ı ẕü'l-erḥām Ar. "Akraba ziyareti" anlamında söz.

ṣ. 52b/06

[=1]

ṣılacı Gurbetten memleketine dönerek yerine yurduna kavuşan kimse.

ṣ. 59b/09

[=1]

ṣına- Bilgisini, yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklamak.

ṣ.-sın 186a/01, 198a/03

[=2]

ṣınur Rum. Bir şeyin kapladığı, hâkim olduğu yerin son çizgisi, son ucu.

ṣ.+ında 146b/14, 147b/01

[=2]

ṣıñar Eşit; gibi.

ṣ.+ın 127b/14

[=1]

ṣırıḳ Değnekten daha uzun ve kalın ağaç.

ṣ.+ları 191a/14

[=1]

ṣırma Rum. Haddeden geçirilmiş, altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel.

ṣ. 64b/13

[=1]

sırr Ar. Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

s. 7b/15, 68b/08

s.+ı 7a/03

[=3]

sırran Ar. Gizli olarak, gizli bir şekilde, gizlice.

s. 6b/04, 82a/10, 127b/03, 153b/09

[=4]

ṣırt 1. İnsanlarda göğsün arkasına isabet eden ve ense kökü ile bel arasında bulunan kısım.

ṣ.+ına 64b/09, 163b/07

ṣ.+ındaki 7a/03

ṣ.+larına 52b/12, 65b/06, 119b/11

[=6]

2. Bir şeyin üstü, üst bölümü.

ṣ.+ın 23b/02

ṣ.+ına 191a/14

[=2]

ṣıyırt- Sıyırma işini yaptırmak.

ṣ.-araḳ (ṣıyırdaraḳ) 90b/04

[=1]

siccīn Ar. Cehennemde bir vadinin adı.

s. köşki 121b/13

[=1]

siḥr Ar. Büyü, efsun.

s. ile 16b/11

[=1]

sikke Ar. Madenî para.

s.+yi 131a/01, 131a/03, 133b/09, 134a/01, 139a/03, 156a/02

[=6]

sil- Sürterek bir şeyin üzerindeki tozu, kiri almak, temizlemek.

s.-üp 29a/04, 91b/11

[=2]

silāḥ Ar. Düşmanı öldürmek, imha etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet.
s. 87b/14, 111b/06
s. bıraḳ- 110b/15
s.+ı 111b/02, 112a/04
s.+ların bıraḳ- 110b/14, 111a/01
s.+uñuzla 110b/09
[=8]

sille Far. Tokat, şamar.
s.-i şākird 105a/06
[=1]

silsile Ar. Atalardan yaşayan torunlara kadar zincirleme uzayan soy kütüğü, şecere. Krş. **sinsile**
s.+sindendür 45a/12
[=1]

sīm Far. Gümüşe benzeyen, gümüş taklidi sırma veya maden.
s.-i emvāc-ı felāket 75a/11
[=1]

sīmurġ Far. Kaf Dağı'nın arkasında yaşadığına inanılan efsanevi kuş.
s.-ı anḳā 150b/09
[=1]

Sinān I. Süleyman döneminde, 1550-1553 yılları arasında Osmanlı Donanması'nın kaptanıderyası.
S. ḳapudan 194b/07, 196a/13
S. Re'īs 194b/12, 195a/04
S.+i 195a/06
[=5]

sīne Far. Göğüs, bağır, sadr; gönül, kalp.
s.-i mübārek 86b/07
s.+leri 120b/15
s.+lerin 88a/01
s.+sin 113b/01
[=4]

sinek Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek vb. pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.
s. 150b/09
[=1]

sinsile Bk. **silsile**
s.+sinden 169b/06
[=1]

sinyal Fr. Bir şeyi bildirmek üzere verilen daha önce kararlaştırılmış işaret.
s.+i 43a/06
[=1]

sinyor İtal. Bay, efendi, ağa, mösyö karşılığında yabancılar için kullanılan ünvan sözü.
s. 9b/13, 10b/12, 19a/15, 20a/03, 42b/03, 47b/14, 48a/12, 50b/12, 77b/01, 96a/07, 117a/09, 120b/04, 124a/14, 128a/15
[=14]

siñ- Kendini göstermemek için büzülerek saklanmak.
s.-di 14b/07
[=1]

sipāhī Far. Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri.
s. 159b/08
s.-zāde idi 5a/06
[=2]

sipāhiyyān Far. Sipahiler.

s. ile 147b/15
[=1]

sipāriş Far. Yapılmasını veya gönderilmesini isteme, ısmarlama.
s. et- 91a/15
s. eyle- 110a/07
s. it- 107b/12
s. olın- 22a/14
[=4]

sipās Far. (Allah için yapılan) şükür ve övgü, hamd ve sena.
s. (şükr ü sipās) 1b/04
[=1]

siper Far. Kalkan.
s.-i la‘net 200a/03
[=1]

sirke Far. Bazı çorbalara, yemeklere, salatalara ekşilik vermesi için konulan, halk arasında ateş düşürmesi ve ferahlatması için vücuda sürülen ekşimiş üzüm suyu.
s.+sine 190a/12
[=1]

sirrehu’l-azīz Ar. “Güç ve izzet sahibi olanın sırrı” anlamında söz.
s. 160a/05
[=1]

sitem Far. Bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını öfkelenmeden belirtme.
s.+le 150a/10
s.+lerin (cevr u sitem çek-) 45a/10
[=2]

siyāh Far. En koyu renk, kömür rengi, kara.
s. 31a/09
[=1]

siyāḳ Ar. Şekil, biçim, tarz, üslup.
s. üzre 7a/07, 26b/03, 27a/14, 29a/07, 45a/10, 52a/15, 64b/14, 72b/01, 96b/03, 115b/14, 134a/06, 137b/03, 148a/03, 152b/04, 158a/02, 159a/12, 164b/07
[=17]

siz Çokluk ikinci kişi zamiri.
s. 14a/11, 19b/14, 25a/12, 33b/05, 35b/04, 41a/09, 52a/04, 53b/01, 54a/05, 58b/13, 61b/05, 67a/07, 79b/11, 91a/02, 99b/07, 115b/13, 116a/05, 120b/12, 120b/12, 132a/08, 143b/10, 148b/07, 174b/04, 177a/09, 177b/05, 182b/02, 184b/07, 194b/14, 196b/09, 196b/10, 197b/11
s.+de 173a/12, 181b/07
s.+den 25b/10, 83b/13, 102b/04, 104b/06, 108b/11, 115b/09, 116a/06, 134a/05, 173a/01, 173a/03, 175a/06
s.+e 34a/04, 48b/02, 86a/11, 105a/08, 110b/09, 115a/02, 115a/08, 125b/14, 146a/03, 154a/01, 178a/12
s.+e de 15b/01
s.+i 48a/13, 54a/02, 87a/15, 159b/08, 186a/03
s.+iñ 13b/13

s.+ler 25a/10, 102a/10, 102b/01, 115b/10, 181b/04, 188a/01, 189a/06

s.+lerden 181b/05

s.+lere 22a/03, 34a/02, 67a/03, 176a/09, 181a/05, 181b/01, 183a/13

s.+leri 54a/03, 66a/01, 79b/07, 91a/01, 118b/01, 121a/05

s.+siz ki 79b/02

s.+üñ 13b/15, 14a/12, 16a/13, 48a/12, 48b/04, 48b/05, 48b/12, 84a/15, 87a/10, 114a/14, 115b/02, 118b/02, 126b/07, 132a/05, 134b/13, 141b/07, 154a/03, 164a/14, 176a/13, 177b/06, 181a/10, 181a/14, 181b/09, 181b/11, 182a/13, 186a/02, 188a/10, 196b/08

s.+üñ gibi 48b/09, 142b/07

s.+üñ ile 131b/04, 134a/06, 188a/05

s.+üñ imiş 48b/01

s.+üñdür 33b/08

s.+üñle 46b/07, 47a/15, 54a/10, 79b/08, 111b/09, 111b/11, 172b/03, 174a/05, 183a/15

[=128]

şobra Serenleri gemiyi hareketsiz bırakacak şekle getirmek.

ş. 36a/11

[=1]

şofra Ar. Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa.

ş. 35b/10

ş.-ı şāhī 28a/03

ş. it- 35a/03

[=3]

soġan Zambakgillerden, kat kat kabuktan ibaret yumrusu ve şerit şeklindeki uzun yeşil yaprakları yemeklerde, salatalarda kullanılan, keskin kokulu ve acı otsu bitki.

s.+a 118a/04

[=1]

şoġu- Isısını hızla veya yavaş yavaş yitirerek soğuk duruma gelmek.

ş.-dı 56b/04

[=1]

şoḥbet İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal.

ş. eyle- 48a/06

[=1]

şoḥbet-nişīn Ar.+Far. "Arkadaşlıkla oturan" anlamında söz.

ş. ol- 82a/06

[=1]

şok- İçine veya arasına girmesini sağlamak.

ş.-dılar 42a/01

ş.-sun 198a/01

[=2]

şoḳaḳ Ar. Yerleşim yerlerinde ev ve dükkânlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol.

ş.+lar içre 179b/05

[=1]

şoḳıl- Sokma işine konu olmak. Krş. **şoḳul-**

ş.-dılar 37b/15

[=1]

şoḳın- Bir şey kuşanmak.

ş.-dum 69b/14

ş.-sun 65b/10, 65b/10

[=3]

şoḳul- Bk. **şoḳıl-**

ş.-up 40a/09, 62a/08

[=2]

şol Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı.

ş. 89a/09

[=1]

şolṭaṭ Fr. Asker, nefer.

ş. 37a/13, 37b/07, 38a/09, 48a/14, 94a/07, 95b/11, 195b/05

ş. ile 95b/07

ş.+lar 39a/03

ş.+lara 95b/10

[=10]

şoluḳ Ağız ve burundan akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, nefes.

ş.+ı (şoluġı) 148b/09, 148b/15, 191a/06

[=3]

şom Katışıksız, saf; tam, bütünüyle.

ş. 64b/13

ş. (ḥarf-ı şom) 143a/02

ş. gibi 175a/09

[=3]

şoñ Ondan sonrası veya başkası olmayan, onunla nihayet bulan.

ş.+ı 177b/15

ş.+ın 52a/07

[=2]

şoñra İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda; bir şeyin arkasından.

ş. 3b/12, 5b/02, 6a/04, 10b/07, 11a/05, 13a/15, 22b/05, 22b/06, 28a/15, 29b/12, 39a/01, 42b/04, 44a/08, 44b/15, 62a/02, 66a/03, 67a/02, 68a/12, 70b/09, 79b/04, 82a/15, 102a/07, 103b/02, 103b/09, 126a/12, 132b/05, 133b/11, 140a/13, 140b/02, 145a/03, 146a/06, 147a/02, 148a/12, 148b/01, 149a/13, 158b/10, 167b/09, 171b/12, 171b/14, 173b/07, 175a/04, 181a/14, 184a/02, 189a/01, 192a/10, 193a/15, 193b/07

ş. (şimden şoñra) 46a/03

ş.+dan 42a/08, 57b/09, 199b/14

[=51]

şoñraki Sonra olan.

ş.+lerden 79a/07

[=1]

şor- Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek.

ş.-(!) 9a/05

ş.-ar idi 121a/15

ş.-ma (!) 31b/10

ṣ.-up 84a/14, 105a/10, 119a/15, 156b/15
[=7]

ṣorış- Birine soru yöneltmek.
ṣ.-dı 192a/03
ṣ.-dılar 26a/10, 32b/09, 52b/08, 58a/01, 61a/08, 67b/14, 78a/03, 85a/08, 92a/15, 98a/06, 107b/01, 187b/04, 194b/11, 197a/01
ṣ.-up 82a/04
[=16]
ḫāl u ḫāṭır ṣorış- 187b/04, 194b/11, 197a/01
[=3]

ṣorḳuç Daha çok hükümdar, vezir vb. tarafından kavuk ve başlıkların ön tarafına takılan, tüyden veya kıymetli madenlerden çeşitli şekillerde yapılmış, mücevherlerle bezenmiş süs.
ṣ. 65b/06, 69a/08
ṣ.+ın (ṣorḳucın) 69b/14
ṣ.+uñ (ṣorḳucuñ) 65b/09
[=4]

ṣoy- Birinin giysilerini çıkarmak.
ṣ.-dılar 160a/02
[=1]

ṣoyaḳ Arka arkaya.
ṣ. ṣoyaḳ ol- 152b/08
[=1]

sög- Kötü söz söylemek.
s.-diler 126b/04
s.-üp 88b/15
[=2]

sökül- Sökme işine konu olmak.
s.-meden 187b/15
[=1]

söñ- Tükenmek, yok olmak.
s.-üp 116a/13
[=1]

söyle- Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak; buyurmak; konuşmak; haber vermek.
s.-(!) 7b/03, 8a/12, 128b/15, 129b/01, 162b/10, 163b/01
s.-di 48a/11, 124a/04, 124a/13, 160a/12
s.-di-ki 25b/04
s.-di-y-ise 10a/12, 138b/01
s.-digümüz 7a/02
s.-diler 12a/14
s.-diler idi 74b/14
s.-diñüz 56b/12
s.-dügi 180a/11, 188a/15
s.-dügin 11a/02
s.-dügine 199b/05
s.-dükde 107b/06
s.-dükleri 178b/07, 187a/13
s.-düm 44a/09, 52a/07, 188a/03
s.-meden 25b/06
s.-medük 158a/01
s.-mege 133a/15
s.-mek 123b/11, 127b/11
s.-meleri 115a/10
s.-meñüz 126b/06
s.-mesinden 25b/02, 132a/10
s.-miş 10a/13, 98b/02
s.-miş idi 119a/05, 121b/01

s.-mişdür 165b/05
s.-mişler 115a/04
s.-mişlerdür 51b/10
s.-nen 177b/09
s.-nüp 115a/09
s.-r 19b/10, 56b/04, 56b/05, 172b/07
s.-rdi 15b/02
s.-rim 197b/10
s.-rler 25b/05, 147b/04
s.-rse 141b/11
s.-rseñ 124a/02, 124a/14
s.-rsin 10b/10
s.-rüz 110b/15, 182b/06
s.-sünler 173b/03, 182b/01
s.-yem 7b/01, 104a/07, 128b/13
s.-yenüñ 16a/06
s.-yesin-ki 97a/11
s.-yüp 19b/11, 182a/11
[=68]

söylen- 1. Çıkışmak, azarlamak, eleştirmek.
s.-di 10b/04, 121b/15
s.-ürse 57b/13
[=3]
2. Söyleme işi yapılmak; söylenilmek.
s.-mege 38b/09, 49a/03
s.-miş idi 163a/01
s.-se 177a/02
[=4]

söyleş- Karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek.
s.-di 6b/04
s.-digiñiz 177b/06
s.-diler 12a/06, 82a/07
s.-düklerin 175b/03
s.-ürken 117b/05
s.-ürler 176a/14, 177b/04
s.-ürler idi 126a/13
[=9]

söyleşil- Konuşulmak.
s.-mezdi 141a/03
[=1]

söylet- Söylemesine yol açmak.
s.-meksizin 159b/15
[=1]

söz Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi; bir işi yapacağını veya yapmayacağını kesin olarak bildirme, vaat.
s. 10b/10, 58a/11, 63b/03, 84b/02, 126b/06, 141b/10, 171b/04, 173b/13, 177b/06, 178a/11, 184b/12
s. aṭ- 8a/11, 56b/05
s.+den 146a/01
s.+dür 40b/12
s.+dür ki 10b/10
s.+i 8a/01, 10a/12, 122a/08, 151a/06, 152b/14, 167a/12, 177b/04, 182b/04
s. ile 145b/09
s.+ime 10b/13
s.+imi 175a/06
s.+imüze 115a/08
s.+imüzi 58b/07
s.+in 44a/08, 81b/09, 146a/14, 198b/01
s.+inde 197b/13
s.+ine 145b/02
s.+inüñ 150b/03

s.+ler 74b/14, 124a/13
s.+ler ki 180a/12
s.+leri 4b/09, 27b/07, 115a/11, 132a/10, 177a/11
s.+leri-y-ile 108b/10
s.+lerinde 177a/12
s.+lerinden çıḳ- 12a/15
s.+lerine 84b/11
s.+üm 3b/15, 7a/15, 9b/06, 197a/07
s.+ümüze 57a/03
s.+üñ 44a/10, 157a/04, 157b/12
[=56]

sözlü Sözle, konuşma biçiminde yapılan.
s. (güzel sözlü) 13a/10
[=1]

şu Yağmur şeklinde bulutlardan yağan, yer altında bulunan, yer üstünde deniz, göl, ırmak vb.ni meydana getiren, hidrojen ve oksijenden meydan gelmiş rengi, kokusu ve tatı olmayan şeffaf sıvı madde.
ş. 46b/13, 46b/15, 70b/06, 73a/07, 74a/03, 74b/07, 107b/14, 120a/03, 139b/11
ş.+da 88b/13
ş.+lar 163a/11
ş.+yı 46b/13
ş.+yında 75b/10
ş.+yınuñ 74b/06
[=14]

su'āl Ar. Sorulan şey, soru.
s.+e 177b/10
s. et- 142b/01
s. eyle- 36b/01, 48a/10, 57b/15, 58b/10, 123b/15, 172a/14
s. it- 51b/07, 131a/13, 142b/02, 154a/03, 177b/09
[=13]

şubḥ Ar. Sabah vakti, sabah.
ş. u mesā 93a/02
[=1]

sübḥān Ar. "Her türlü kusurdan, noksandan, beşeri nitelik ve zaaflardan uzak olan" anlamında Allah'ın isimlerindendir.
s.+ı 109a/11
[=1]

şucuk Baharatla terbiye edilmiş kıymanın inek veya koyun bağırsakları içine doldurulup kurutulması ile elde edilen yiyecek.
ş. gibi 53a/10
[=1]

şuç Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat.
ş.+ın 101b/05
ş.+ın başdur- 81a/15
ş.+ından 97a/15
ş.+ların 101a/06
ş.+umuz 114a/13, 167b/05
ş.+umuzı 87a/14
ş.+un 151b/04, 151b/07
[=9]

sūf Ar. Yün ve ince tiftik ipliğinden dokunmuş, yıkanıp fırınlanmış sertçe, ince yünlü kumaş.

s. 97a/04
[=1]

ṣuffe Ar. Evlerde oda kapılarının açıldığı ve eskiden ev halkının birlikte oturduğu, yemek yediği genişçe yer.
ṣ. (ṣadr-ı ṣuffe-i ṣafā) 1b/11
[=1]

ṣuġār (?)
ṣ. 120b/01
[=1]

suḥte Far. Yanmış, yanık.
s.+den 101a/11
[=1]

ṣulb Ar. Döl, nesil, zürriyet.
ṣ.-ı peder 163b/08
[=1]

ṣuleḥā Ar. Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi kimseler.
ṣ. (‘ulemā’ u ṣuleḥā) 68b/10, 131a/11, 138b/05, 181b/13, 186b/05
ṣ. ile 200a/15
ṣ.+yı 176a/03
ṣ.+yı (‘ulemā’ u ṣuleḥā) 180b/08, 183a/06
[=9]

ṣulḥ Ar. Savaştan sonra barışma, barış.
ṣ. 197b/12
ṣ. eyle- 197b/07, 198b/04
[=3]

sulṭān Ar. Hükümdar; padişah ailesine mensup anne, kız kardeş, kız çocuk gibi kadınlara verilen ünvan.
s. 87b/03, 90a/14, 93a/03, 104b/03, 130a/03, 173b/01, 185a/11, 185b/14
s. (ḥażret-i sulṭān u ḳāmrān) 2b/01
s. (ibn-i sulṭān) 2b/02, 2b/02
s.+ı (Cezāyir sulṭānı) 153b/11
s.+ı (Mışır sulṭānı) 18a/14, 18b/01, 18b/13, 27b/15, 28a/01, 28b/15
s.+ı (Tilimsan sulṭānı) 102b/11, 103a/01, 105a/01, 105a/03, 105b/12, 105b/13, 106a/01, 106a/07, 106a/11, 107b/06, 108b/04, 113b/11, 145b/07, 145b/15, 146a/08, 146b/01, 146b/06, 147a/01, 147a/11, 148b/14, 151a/08
s.+ı idi (Tilimsan sulṭānı) 147a/06
s.+ıdur (Mışır sulṭānı) 28a/06
s.+ına (Mısır sulṭānı) 18a/14, 18b/11, 27a/15, 27b/12, 28b/12, 29a/15, 29b/11, 30b/02, 30b/02
s.+ına (Tilimsan sulṭānı) 93b/06, 102a/12, 104b/14, 105b/01, 106a/10, 106a/12, 106b/01, 107b/03, 107b/05, 107b/14, 114a/01, 145a/15, 146b/08, 148b/04
s.+ından (Mışır sulṭānı) 27b/03, 27b/15
s.+ından (Tilimsan sulṭānı) 102b/14
s.+ınuñ (Fās sulṭānı) 153a/10
s.+ınuñ (Mışır sulṭānı) 27b/14, 28b/11, 29a/03
s.+ınuñ (mürted-i Tilimsan sulṭānı) 94b/03

s.+ınuñ (Tilimsan sulṭānı) 93a/11, 93a/13, 93b/04, 93b/08, 101a/07, 108a/09, 110a/03, 145a/10, 147a/15, 148b/07
s.+ıyam 150a/10
s. it- 178a/07
s. ol- 157b/09, 167a/03, 174a/05
s.+um 21a/08, 28b/13, 29b/01, 29b/06, 32a/02, 33b/01, 128b/12, 129a/01, 129b/04, 147b/09, 149a/11, 151a/10, 161a/04, 176b/01, 177a/09, 182a/01, 192b/14, 193b/06, 194b/13, 197a/05
[=107]

Sulṭān Ḳorḳud Osmanlı şehzadesi, Yavuz Sultan Selim'in ağabeyi.
S. 12b/05, 19a/06, 21a/10, 21b/02, 22b/12, 23a/14, 26b/15
S.+a 20b/14, 21a/05, 22b/04, 22b/06, 23a/13, 23b/03, 26b/11
S.+dur 26b/15
S. ile 23a/04
S.+uñ 21a/01, 22a/07, 22b/08, 32b/12
S.+uñ imiş 27a/07
[=21]

Sulṭān Meḥmed İstanbul'u fetheden Osmanlı Devleti padişahı.
S. 4a/09
S. Ḫan 4b/07
[=2]

Sulṭān Selīm Yavuz lakabıyla tanınan Osmanlı padişahı. Krş. **Selīm**, **Sulṭān Selīm Ḫan**
S. 30b/13, 68b/05, 135b/04, 135b/13, 140b/10, 156a/01
S.+e 63a/12, 137a/06
S. ḥażretleri 63a/10
[=9]

Sulṭān Selīm Ḫan Bk. **Sulṭān Selīm**
S. 26b/13, 65b/01, 68a/07, 84a/11, 133b/15, 135b/01, 135b/11, 136b/11, 138a/13, 139a/01, 139b/07
[=11]

Sulṭān Süleymān Ḫan Kanuni ünvanıyla tanınan Osmanlı padişahı. Krş. **Süleymān**
S. 2b/07
[=1]

sulṭānī Ar. Sultana yakışır, sultanlara layık, en iyi, en güzel.
s. birle (emr-i sulṭānī) 143b/02
[=1]

sulṭānlıḳ Hükümdar olma durumu.
s.+umdan (sulṭānlıġumdan) 105a/09
[=1]

sulṭānu'l-a'ẓam Ar. En büyük sultan.
s. 2a/10
[=1]

sulṭānu'l-enbiyā Ar. Peygamberler sultanı, Hz. Muhammed.
s.+nuñ 82a/08
s.-yı 'udelān 16a/13
[=2]

sulṭānu'l-İslām "İslam sultanı" anlamında söz.
s. 3a/03

[=1]

sulṭānu'l-kevneyn "İki dünyanın sultanı" anlamında söz.

s. 1b/10

[=1]

şunḳur Yırtıcı kuş, doğan.

ş. 136b/06, 141a/06

[=2]

şūr Ar. İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek suretiyle ses çıkarılan büyük boynuz.

ş. mı 82b/13

[=1]

şūret Ar. 1. Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil.

ş.+in 86b/10

[=1]

2. Yüz, çehre.

ş. 7a/05

[=1]

şusız Suyu bulunmayan veya az olan.

ş. 73a/08

[=1]

şuvāri Far. Ata binmiş kimse, atlı.

ş.+lerine 194b/02

[=1]

s̲übūt Ar. Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme.

s̲. bul- 16a/15, 27b/07

[=2]

südliman Rum. Durgun, sakin olan.

s.+lıḳ iken 14b/04

s.+lıḳ ol- 37b/11, 51a/03

[=3]

sükkān Ar. Bir yerde oturanlar, ikamet edenler, o yerin sakinleri.

s. u ehl-i beled 68b/11

[=1]

sükker Far. Şeker.

s.+den 108b/10

s.+leri (lisān-ı sükkerleri-y-ile) 55a/11

s.+leri birle 175a/03

[=3]

sükkerī Far. Şekere ait, şekerle ilgili.

s. şerbet 138b/14

s. şerbetler birle 131a/15

[=2]

sükūn Ar. Gürültü ve patırtıdan uzak olma, sessizlik.

s. it- 59b/10

[=1]

sükūt Ar. Susma, konuşmama, sessizlik.

s.+a 144a/06, 171a/12

[=2]

Süleymān Bk. **Sulṭān Süleymān Ḫan**

S. (Sulṭān Süleymān Ḫan) 2b/07

S. (şāh-ı İskender-i şāh-ı Süleymān) 2a/14

S.+ı 2a/14

S.-ı (Süleymān-ı selāṭīni'z-zamān) 2a/15

S. Ḫan 2b/02

[=5]

s̲üls̲ Ar. Üçüncü.

s̲.+i 88b/01

[=1]

s̲ümme Ar. Sonra.
s. 148b/11
[=1]

s̲ümme ḥāşā Ar. Olması imkân dışı veya ağza alınması büyük saygısızlık olan bir şeyden bahsedilmek durumunda kalındığı zaman red için kullanılan söz.
s. 128a/04
[=1]

sünnet Ar. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları, onayları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözleri.
s. eyle- 26b/05
s.-i cemā'at 79b/10, 115b/07
[=3]

sünnetsüz Sünnet edilmemiş, sünnet olmamış.
s. 52b/10
[=1]

süpür- Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak.
s.-üp 29a/04
[=1]

sür- 1. Dokundurmak, değdirmek.
s.-di 69b/13, 77b/08
s.-diler 188b/09
s.-dükde 127b/10
s.-üp 11a/15, 14b/13, 151b/14, 160a/01, 184b/04
[=9]

2. Önüne katıp götürmek.
s.-ün 47a/15
s.-üñ 46b/09, 47b/03
s.-üp 19a/05, 20a/14, 46b/04, 46b/05
[=7]

3. Bir yere doğru hareketlenmek.
s.-üp 89a/15
[=1]

4. Yürütmek.
s.-er idi 107a/01
s.-eṭursun 107a/02
s.-eydi 134b/02
s.-mege 150b/10
[=4]

5. Eziyet etmek.
s.-er 175a/15
s.-ercesine 118b/13
s.-üp 118b/13
[=3]

6. Keyfi devam etmek.
s.-sün 142a/09
[=1]

7. Zaman geçmek.
s.-di 179b/14
[=1]

yüz sür- 127b/10, 188b/09
[=2]

ṣürāḫī Ar. İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billur kap.
ṣ.-i cām 41b/08
[=1]

sür'at Ar. Çabukluk, hızlılık.
s. ile 8a/05, 107b/13, 125a/01

s.+le 117a/06

[=4]

sürç- Yürürken yanlış adım atıp dengesini yitirmek.

s.-mekle 183b/01

[=1]

sürūr Ar. Sevinç

s. u ḥubūr 158b/08

[=1]

sürūren Ar. Sevinçle.

s. 26b/01, 196a/02

[=1]

sürü Evcil hayvanlar ve özellikle koyun, keçi topluluğu.

s. 47b/15

s.+den 47b/08

s.+si 47b/06, 179b/12

s.+si gibi (ḳoyun sürüsi) 120b/14

[=5]

sürü- Bir şeyi peşine takmak.

s.-yüp 196a/04

[=1]

sürüklendür- Sürüklenmesine yol açmak.

s.-ür 48b/09

[=1]

sürüt- Bir şeyi sürükletmek.

s.-ürler (sürüdürler) 62b/01

[=1]

süvār Far. Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.

s. 144a/14

s. ol- 22a/12, 29a/01, 69a/11

s. süvār ile 153a/03

[=5]

süzül- Sessizce ve görünür bir hareket yapmadan ilerlemek.

s.-üp 75b/06

[=1]

Ş

şād Far. Sevinçli, memnun, mesrur.

ş. (mesrūr u şād u ḫandān ol-) 68a/14, 92a/15, 118a/13

ş.-ı mürde 193b/05

ş. ol- 6b/14, 52b/12, 56a/10

ş. u ferḫunde 97b/15

ş. u ḫandān ol- 83b/04, 139a/10

ş. u ḫürrem eyle- 92b/02

[=11]

şādlıḳ Sevinçli olma durumu, sevinçlilik.

ş.+da 105b/03, 165b/06

ş.+lar eyle- 85a/08

[=3]

şādmānlıḳ Sevinçlilik, mesrurluk.

ş. birle 26a/07

ş. eyle- 111a/14, 191b/15, 196a/03

ş. ile 92a/07, 97b/13

ş. it- 36b/10, 60b/01, 62b/15, 67b/11, 189b/05

ş.+lar 138b/14

ş.+lar eyle- 77a/02

ş. ol- 70b/01

[=14]

şafaḳ Ar. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık.

ş. 161b/10

[=1]

şāh Far. Padişah, hükümdar.
ş. 4a/01, 49a/10
ş.+a 29a/01
ş.-ı İskender-i şāh-ı Süleymān 2a/14
ş. ol- 69b/05, 139b/01
[=6]

şāhī Far. Şaha ait, şahla ilgili.
ş.+dür (şofra-ı şāhī) 28a/03
[=1]

şāhīn Far. 55-60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş.
ş. u bāz 39b/10, 109a/07, 162a/13
[=3]

şaḫṣan Ar. Şahıs olarak, şahıs itibarıyla, şahısça.
ş.-ı birāderān 143a/01
[=1]

şaḳa Karşısındakini kırmadan güldürmek, eğlendirmek amacıyla ciddiye alınmayacak şekilde söylenen söz veya yapılan hareket, latife.
ş. u laṭīfe eyle- 14a/14
[=1]

şaḳı- Nağmeli sesler çıkarmak, şarkı söylemek.
ş.-yup 11a/10
[=1]

şaḳī Ar. Yol kesici, haydut.
ş. 147a/01
[=1]

şākird Far. Bir ustadan sanat öğrenen kimse, çırak, yamak.
ş. (sille-i şākird) 105a/06
[=1]

şākirlik Şükredicilik.
ş. 140b/11
[=1]

Şam Suriye'de bir şehir.
Ş. Ṭarablusı 19b/05
Ş. Ṭarabulusı 5b/08
[=2]

şamaṭa Ar. Gürültü, patırtı.
ş.+sı 179a/12
ş.+sından 162a/03
[=2]

şān Ar. İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.
ş. (nām u şān) 55a/01
ş. (nām u şān şāḥibi) 64a/12
ş.+ımuza 125a/02
ş.+ın (nām u şān) 130a/04
ş.+ındandur 170a/04
ş.+ındandur ki 99a/07
ş. ile (nām u şān) 166a/12
ş.+ları (nām u şān) 38b/09, 49a/03
ş.+umuz (nām u şān) 130a/10
[=10]

şarḳ Ar. Dört ana yönden güneşin doğduğu yön, doğu.
ş. 99b/08, 99b/10, 143a/01
[=3]

şarṭ Ar. Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey.

ş.+ı-y-ıla 61a/15
[=1]

şaş- Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek.
ş.-duḳlarından 89a/06
ş.-up 41b/07
[=2]

şaşḳınlıḳ Şaşkın olma durumu.
ş. 41b/04, 165b/14
[=2]

şāy‘ Bk. **şāyi‘**
ş. ol- 5b/13
[=1]

şāyed Far. Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş. Krş. **şāyet**
ş. 40b/10
[=1]

şāyet Bk. **şāyed**
ş. 175b/13
[=1]

şāyi‘ Ar. Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş. Krş. **şāy‘**
ş. ol- 79a/14
[=1]

şeb-ḫūn Far. Gece baskını.
ş. 154b/10
ş.+a 89a/14
ş. it- 88a/12
[=3]

şebā Ar. Gece.
ş.+dan 164b/02
ş.+ya 164b/02
[=2]

şecā‘at Ar. Yiğitlik, yüreklilik, cesaret. Krş. **şece‘āṭ**
ş.+ların 95a/02
ş.+leri (maḥāret-i şecā‘at) 166a/09
[=2]

şece‘āṭ Bk. **şecā‘at**
ş. u bahādurlıḳ 134b/15
[=1]

şedīd Ar. Şiddetli.
ş. (zaḫm-ı şedīd) 180a/03
ş. birle (zaḫm-ı şedīd) 169b/05
ş. ile (ṣavt-ı şedīd) 89a/08
ş. ile (tehevvür-i şedīd) 183b/13
ş. ile (zaḫm-ı şedīd) 41b/06, 119a/12
[=6]

şefā‘at Ar. Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.
ş. it- 13b/11
[=1]

şefī‘ Ar. Şefaat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.
ş. 14a/05
ş.+i 13b/08
ş.+idür 2a/01
ş.+üm 16a/13
[=4]

şefḳ Ar. Şefkatli, merhamet ve sevgisi bol kimse.
ş.+ınuñ 160b/13
[=1]

şeh-bāz Far. İri ve beyaz bir doğan cinsi; yiğit ve gösterişli.
ş. 83b/15, 155a/06
ş. (eşbāh-ı şeh-bāz) 5a/05
ş. u celasin 5a/12
[=4]

şehādet Ar. Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma; Allah yolunda, milli ve manevi değerler uğrunda ölme, canını fena edip şehit olma.
ş. it- 51b/04
ş. şerbeti 96a/11, 96a/15, 112b/05, 112b/07
[=5]

şehādetlik Allah yolunda ölüm.
ş. it- 20a/01
[=1]

şehāmet Ar. Zekâ ile beraber olan cesaret, aklın kontrolünde olan yiğitlik.
ş.+ine 10a/10
[=1]

şehd Ar. Bal.
ş. u ‘asel 97a/03
[=1]

şehen-şāhī Far. Şahlar şahı, padişahlar padişahı.
ş. (istimā‘-ı ḫaṭṭ-ı hümāyun-ı şehen-şāhīye) 138b/10
[=1]

şehīd Ar. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. 41b/03
ş. düş- 5b/10, 89b/10, 112b/08
ş. eyle- 120a/14
ş. ile 38a/08
ş. it- 43b/10
ş.+ler 112b/12
ş. ol- 38a/02, 42a/11, 55b/08, 109b/13, 112b/05
[=13]

şehirlü Şehir halkından olan kimse, kentli.
ş.+ye 153b/01
[=1]

şehr Far. İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı; halkının büyük kısmı ticaret, sanayi ve idare işleriyle uğraşan, tarım alanı olmayan kalabalık yerleşim merkezi.
ş. ḫalḳı 153a/12
ş.-i mu‘aẓẓam 93a/09
ş.-i yār-ı felek-celāl 2a/13
ş.+ine (Anṭalıyya şehri) 17a/03, 20a/14
ş.+ini (Tilimsan şehri) 103a/13
ş.+inüñ (Tilimsan şehri) 102b/14
[=7]

şehriyār Far. Hükümdar, padişah.
ş.-ı kām-kār 3a/05
[=1]

şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billurlar hâlinde, suda kolayca eriyen maddelere verilen ortak isim.

ş. 62a/14, 62b/09, 63a/05
ş. idi 62a/13
ş. şerbeti 70b/05, 70b/06
[=6]

şeker-āb Far. İki kişinin dostluğu arasına giren uyuşmazlık, soğukluk, dargınlık, kırgınlık.
ş. ol- 114a/12
[=1]

şekk Ar. Şüphe, zan.
ş.+leri 160a/05
ş. u gümān 47a/14, 143b/13
ş. u şübhe 56b/07
ş.+üm 185a/15
[=4]

şekl Ar. Dış görünüş, dış çizgiler, biçim; olma biçimi, durum, hal.
ş. 104b/02
ş. (ne-şekl) 10b/10, 32a/14, 48a/10, 49a/06, 49b/04, 110a/12, 143b/04, 154a/14, 159a/11, 168a/08, 168a/08, 175a/15, 175b/06, 176a/11, 177a/05, 179b/07, 187b/09, 197b/09
ş. (ne şekl) 15a/06, 32a/12
[=21]

şekvācı Şikayetçi.
ş.+lar 19b/11
[=1]

şemşīr Far. Kılıç.
ş. (ṭu'me-i şemşīr) 127a/15
ş. (ṭu'me-i şemşīr eyle-) 120b/09
ş. (ṭu'me-i şemşīr ol-) 86b/06
ş.+den (ṭu'me-i şemşīr) 42a/02, 47b/13, 50b/12, 89b/09, 96a/09
[=8]

şen İnsanın içini açan, ferahlık ve neşe veren, neşelendiren.
ş. 67b/11
ş. u şuḫ 13a/04
[=2]

şenlik Şen olma durumu, şetaret.
ş. 26a/07, 36b/10, 60b/01, 62b/15, 70b/01, 77a/02, 92a/07, 97b/13, 111a/14, 138b/14, 189b/05, 191b/15, 196a/03
ş. eyle- 137a/07, 161b/09
ş.+i 66b/02
ş. it- 64b/08
ş.+ler eyle- 63b/10
ş.+lerin 136a/15
[=19]

şer Ar. Kötülük, fenalık.
ş. 58b/05, 86b/14, 125b/10, 168b/15
[=4]

şer'an Ar. Şeriat bakımından, şeriata göre.
ş. 181a/09, 183b/12
[=2]

şerbet Ar. Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.
ş.+i (şeker şerbeti) 70b/05, 70b/06
ş.+in 180b/01
ş.+in (şehādet şerbeti) 96a/11, 96b/01, 112b/05, 112b/08
ş.+ler (sükkeri şerbet) 138b/14

ş.+ler birle (sükkeri şerbetler) 131a/15
[=9]

şeref Ar. Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi yücelik, manevi ululuk.
ş.+i-y-ile 143a/13
[=1]

şeref-yāb Ar.+Far. Şeref bulan, şeref kazanan.
ş. eyle- 91a/01
[=1]

şereflendir- Kendisine saygı duyulan bir kimse, bir yere gelerek oradakileri mutlu etmek.
ş.-e 79b/09
ş.-ür 48b/08
[=2]

şerī‘at Ar. Allah'ın kulları için peygamberleri vasıtasıyla koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din; herkesin uyması için konan her çeşit kural.
ş. 126a/06
ş. (aḥkām-ı şerī‘at-ı Muḥammediyye) 127b/14
ş.+a 4b/14, 127b/15
ş.-ı muṭahhara 126a/05
ş.-ı muṭahhara üzre 149b/14
ş.+imüzüñ 128a/01
ş. üzre 4b/15
[=8]

şerīf Ar. Şerefli, kutsal, mübarek.
ş. (emr-i şerif) 4b/10
ş.+de (cum‘a-ı şerīf) 133b/14
ş.+e (emr-i şerīf) 5a/03
ş.+i (ẕāt-ı şerifi) 13b/07
ş.+i-y-ile (emr-i şerīf) 128a/09
ş. ile (fātiḥa-ı şerīf) 3b/14
ş.+inde (ḫerif-i şerīf) 151a13
ş.+iñüze (ḫāṭır-ı şerif) 132b/13
ş.+leri (ḫāṭır-ı şerīf) 187a/13
ş.+leri-y-ile (ḫiẕmet-i şerīf) 147b/09
ş.+lerine (ḫāṭır-ı şerīf) 2b/06, 186b/12
[=12]

şerīfiyye Ar. İmar edilen bir yerdeki gayrimenkullerden değerlerinin artışı sebebiyle alınan bir çeşit vergi.
ş. (zeheb-i şerīfiyye) 156b/09
[=1]

şerīk Ar. Ortak; arkadaş.
ş.+i 13b/06
[=1]

şerm-sār Far. Utangaç, mahçup.
ş. eyle- 14a/06
[=1]

şerr Ar. Kötülük, fenalık.
ş.+inden 19b/06, 103a/10
ş.+ini 147a/12
ş. u şūr 157b/03
[=4]

şer‘u’llāh Ar. "Allah'ın hükümleri" anlamında söz.
ş. 166b/14
[=1]

şevket-maḳrūn Ar. "Şevkete ulaşmış" anlamında padişahlar için kullanılırdı.

ş. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn) 69a/04

[=1]

şevketlü Şevket sahibi, yüce, ulu, haşmetli, azametli.

ş. 4a/15, 24b/07, 63a/09, 63b/11, 68a/07, 131a/03, 133b/02, 133b/15, 134a/09, 134b/08, 135b/01, 135b/04, 137b/02

[=13]

şey Ar. Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

ş. 53a/04, 57b/06, 61b/09, 64a/15, 68a/15, 82b/09, 91b/02, 115a/07, 158a/06, 158b/15, 170a/09, 175b/12, 179a/04, 197a/02

ş. (bir şey) 80a/05, 88a/07, 96b/09, 103b/08, 103b/11, 104a/06, 183a/11, 183b/02, 199a/11

ş. (her şey) 103b/06, 139b/02, 142a/13, 161a/10, 163a/01, 173b/04, 77b/13, 88b/07

ş.+den 10a/11, 122a/05, 127b/04, 176a/13, 177b/14, 36b/07

ş.+dür 103b/13, 150a/05, 172b/10

ş.+e 53a/11, 190a/04, 193b/03

ş.+i 7b/07, 28a/15, 55b/05, 57a/15, 154b/06

ş.+i (bir şey) 194b/03

ş. ile 114b/10

ş.+im 34a/03

ş.+ine 53a/11

ş.+ler idi 195b/03

ş.+lerden 95b/06, 134a/11

ş.+lere 53a/07

ş.+leri 53a/15, 63a/14

ş.+lerin 116a/04, 119b/11

ş.+lerüñ 174b/13

ş.+üñ 176b/04

[=62]

şeyḫ Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.

ş. 56b/12, 98b/01, 98b/09, 98b/11, 106a/05, 151b/01, 151b/05, 158b/02, 173b/11, 175b/02, 177b/08, 179a/07

ş.+den 176b/01

ş.+dik 91b/04

ş.+e 176b/05, 177a/10, 179a/04

ş.+i 176b/07, 180b/02, 185a/12

ş.+i ('Arab şeyḫi) 83a/11

ş.-i beled 78a/11, 80b/12

ş.+i idi 151a/05, 179a/03

ş.+i necdi 158a/05

ş.+ine (Neceh şeyḫi) 97a/10, 98a/14

ş.+ini ('Arab şeyḫi) 91a/15

ş.+inüñ (Angad şeyḫi) 105a/03

ş.+ler 83a/06, 108a/09, 132b/01, 167b/12, 199b/06

ş.+lerdür 141a/12
ş.+lere 107b/11, 148a/03, 173a/10
ş.+leri 90b/13, 131a/11, 140b/09
ş.+leri (‘Arab şeyḫleri) 77b/04
ş.+lerinden 66b/14
ş.+lerinden (Cezāyir şeyḫleri) 79a/15
ş.+lerine 148a/01
ş. u meşāyiḫ 138b/05
ş.+un 176b/02
ş.+unden 155b/07
ş.+uñ 175a/12, 175b/09, 177a/01, 177a/03, 177a/15
ş.+üñ 56a/09, 56b/08, 57a/01, 178b/12, 186a/12
[=59]

şeyḫu’l-beled Ar. “Kasaba sorumlusu, kasabanın şeyhi” anlamında söz.
ş. 132a/13, 185a/07
ş.+den 175b/12
ş.+sin 177b/12
ş.+üñ 176a/11
[=5]

şeyṭān Ar. Hz. Âdem’e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah’ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin; iblis.
ş. 86b/08, 90a/02, 126b/05, 128a/03, 143a/05, 143b/06, 143b/09, 157b/03, 166a/05
ş.+ı 143b/11, 143b/11
ş.+larsıñuz 143b/10
[=12]

şeytanlıḳ Şeytanca davranış.
ş.+da 105a/05
[=1]

şifā Ar. Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma.
ş.+larına (dermān u şifā) 147b/06
[=1]

şikār Far. Av.
ş. 163a/13
[=1]

şikāyet Ar. Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma.
ş. eyle- 19b/08
[=1]

şikest Far. Kırma, kırılma.
ş. 41b/08
ş. eyle- 184a/06
ş. ol- 74b/10, 87a/13
[=4]

şimāliyye Ar. Kuzeyle ilgili.
ş. (rīḥ-i şimāliyye) 117b/07
ş.-i bād-ı nuṣret 121a/11, 130a/07
[=3]

şimden İçinde bulunduğumuz zamandan başlayarak.
ş. ṣoñra 6a/04, 158b/09
[=2]

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda; bu devirde.
ş. 4a/15, 6a/08, 6b/12, 7a/13, 7b/15, 8b/05, 8b/07, 9a/07, 9a/14, 9b/08, 9b/11, 10a/10, 10b/03, 12a/02, 12b/08, 12b/14, 11b/09, 13a/02, 13b/11, 14a/07, 14b/06, 15b/09,

16a/07, 16a/09, 16b/14, 18a/12, 18b/08, 19a/07, 19b/06, 20b/01, 20b/06, 21a/04, 21b/08, 23b/05, 24b/15, 25a/05, 26b/09, 27a/13, 27a/15, 27b/15, 28a/02, 30a/11, 30b/07, 31a/05, 31a/07, 31b/05, 32a/10, 32b/15, 35b/01, 36a/04, 36a/14, 37a/05, 37b/01, 37b/03, 38a/15, 38b/06, 38b/10, 39a/09, 39b/01, 39b/07, 39b/12, 39b/14, 40a/09, 40a/11, 40b/13, 41a/05, 41a/13, 41a/15, 41b/10, 42a/08, 42a/13, 42b/08, 43a/15, 43a/15, 43b/07, 45b/14, 45b/15, 46a/07, 46a/11, 46b/06, 47a/02, 47a/12, 47b/08, 48a/02, 48a/07, 49a/02, 49b/12, 50a/11, 50a/13, 50b/02, 51a/04, 51a/06, 51a/14, 51b/02, 51b/03, 52a/08, 55b/11, 56a/08, 56b/15, 57a/03, 57b/08, 58b/06, 59a/11, 59b/06, 60b/15, 61a/09, 61b/13, 63a/08, 63b/04, 68a/06, 69a/02, 69a/12, 70b/06, 71b/08, 71b/10, 72b/13, 73b/04, 74b/08, 74b/14, 75a/08, 76a/06, 76a/11, 76a/12, 76b/01, 76b/09, 77b/06, 77b/14, 78b/08, 79b/15, 80a/09, 80b/10, 81b/15, 83a/05, 83b/02, 83b/11, 85a/11, 85a/12, 85b/07, 86a/02, 86a/03, 86a/06, 86a/15, 86b/12, 87a/13, 87b/01, 87b/01, 88a/06, 88b/05, 89a/06, 89b/11, 90a/08, 90a/14, 90b/12, 92a/12, 92b/04, 93a/07, 93b/02, 94b/02, 94b/14, 96a/02, 97a/07, 98a/14, 98b/12, 99a/11, 101a/04, 101a/12, 101b/03, 102a/01, 102a/10, 102b/08, 103a/06, 103a/12, 103b/07, 103b/12, 104a/09, 105a/06, 105a/14, 106a/13, 106b/02, 107b/03, 107b/10, 108a/03, 108b/02, 109a/07, 109b/12, 109b/15, 110a/04, 111a/03, 111a/14, 112b/13, 113a/02, 113b/02, 113b/07, 113b/07, 113b/09, 114a/13, 114b/05, 114b/15, 115b/15, 116a/09, 116a/12, 117a/15, 118a/12, 118b/08, 119a/06, 119b/06, 120a/09, 122a/14, 123a/03, 123a/07, 124b/01, 124b/06, 125b/02, 127a/10, 127b/12, 129b/02, 130b/04, 131b/14, 132a/03, 132a/13, 133a/09, 133a/14, 135a/02, 135b/03, 136a/14, 136b/02, 137b/15, 138a/12, 138b/07, 139a/05, 139a/12, 139b/04, 139b/12, 140b/07, 141a/01, 141a/03, 141b/01, 142a/09, 142b/03, 143a/15, 144a/07, 144b/03, 144b/09, 146a/01, 146a/10, 146b/15, 149a/01, 149b/06, 150a/06, 150b/08, 151a/02, 152a/08, 153a/05, 153a/12, 153b/08, 155a/12, 155b/01, 155b/05, 156a/04, 156b/03, 156b/11, 157b/01,

157b/04, 158a/09, 158b/07, 159a/03, 160b/02, 160b/10, 160b/13, 161b/04, 161b/09, 161b/15, 163a/05, 163a/09, 163b/05, 164a/01, 164a/13, 165b/08, 166b/13, 167a/07, 167b/08, 167b/12, 168a/15, 168b/04, 169b/09, 170a/08, 170b/01, 172a/11, 172b/02, 173a/04, 173a/09, 173b/08, 175b/03, 175b/08, 175b/15, 176b/10, 177b/09, 178b/02, 178b/11, 179a/14, 180b/06, 181b/02, 181b/08, 183a/15, 186a/01, 186a/09, 186b/03, 186b/11, 188b/03, 189b/12, 190b/15, 191a/01, 192b/11, 193b/04, 193b/10, 194b/15, 195a/14, 195b/10, 196a/09, 196a/11, 197b/02, 197b/10, 199a/06

ş.+den (şimden şoñra) 149a/12

ş.+den soñra (şimden şoñra) 46a/02, 184a/02

ş.+ye dek 143a/14, 157a/13

[=328]

şimdiki İçinde bulunulan anda olan veya yapılan, bu andaki, bu zamandaki.

ş. 14a/01, 16b/02, 27a/04, 51b/10, 57b/05, 73b/07, 105b/07, 108b/09, 157a/03

[=9]

şimşek Buluttan buluta veya buluttan yere elektrik boşalması sırasında meydana gelen ışık olayı.

ş. 117b/06

[=1]

şīr Far. Aslan.

ş. 95a/02

ş. manend 138b/09

[=2]

şirā Ar. Satın alma, satın alınma.

ş.+sı (bey‘ u şirā) 130b/03

[=1]

şirb Ar. Ekin ve hayvanları sulamak için bir sudan yararlanma.

ş.-i kelle 101b/12

[=1]

şīrīn Far. Hoşa gidecek niteliklere sahip, sevimli, iç açıcı, cana yakın.

ş.+i (cān-ı şīrīn) 33a/06

[=1]

Şirşelli Cezayir’in 89 kilometre batısında yer alan ve Akdeniz sahil şeridinde bulunan yerleşim bölgesinde yaşayan.

Ş. 191b/12, 192b/01

[=2]

şitā Ar. Kış.

ş. 191a/03, 193b/10

ş.+yı 93a/04

[=3]

şitābān Far. Koşan, acele ile giden, seğirten.

ş. 29b/13

[=1]

şol Bk. **şu**

ş. 14a/05, 44b/13, 103a/09, 103a/13, 127a/11, 136a/05, 158b/08, 172a/07

ş. ḳadar 73b/10

[=9]

şöyle Şuna benzer, şunun gibi; şu şekilde.

ş. 3b/06, 4a/09, 19a/12, 21a/06, 21b/15, 24a/15, 30a/10, 53a/13, 59a/06, 62b/04, 77a/15, 79b/13, 86b/11, 104a/06, 111a/07, 114a/09, 121a/08, 128a/05, 131b/14, 134b/03, 139b/06, 140a/09, 140b/12, 141b/09, 142b/15, 157a/07, 157b/07, 160a/09, 163b/07, 164a/07, 171b/14, 173a/14, 187a/02, 192b/05, 198a/08

ş.-ki 4b/14, 7a/11, 8b/02, 9a/09, 11a/11, 14b/05, 15a/10, 19b/03, 24b/11, 26a/05, 31b/03, 35a/13, 37a/02, 37a/14, 40b/02, 40b/08, 47a/04, 50a/15, 52a/10, 59b/02, 61a/14, 64b/12, 65a/11, 65b/05, 70a/06, 72b/02, 80a/04, 88a/01, 88b/09, 92b/01, 93a/10, 93a/12, 95a/08, 97a/02, 98a/13, 103b/05, 109a/04, 113a/06, 117b/10, 117b/15, 123a/05, 126a/05, 132a/14, 148a/05, 151a/05, 153a/02, 156a/15, 160b/11, 160b/12, 163b/15, 164a/04, 166a/10, 166b/08, 166b/15, 173b/01, 179b/04, 180b/14, 189a/12, 191b/06, 193b/03, 194a/08, 194a/13, 195b/01, 196a/12, 199a/07, 199b/13

ş.-kim 162a/02

[=102]

şu 1. Sıfat: Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirten söz. Krş. **şol**

ş. 8a/10, 11b/07, 35b/04, 46b/09, 47b/01, 56b/10, 104a/14, 130b/13, 158b/04, 158b/10

ş. ḳadar 12a/10

[=11]

2. Zamir: Yerini tuttuğu uzaktaki kimse veya şeyi gösteren söz.

ş. 8a/08, 147a/10, 170a/14, 184a/10

ş.+nda 33b/03

ş.+nlar 19b/10

ş.+nlaruñ 10a/06

[=7]

şuġl Ar. İş, meşgale.

ş.-ı mühimme 29a/09

[=1]

şūḫ Far. Serbest ve neşeli tavırlı, işveli.

ş. (şen u şūḫ) 13a/04

[=1]

şu‘le Ar. Ateş alevi, alev, yalım.

ş. 64b/14

[=1]

şūr Far. Karışıklık, gürültü, kavga, fitne.

ş. (şerr u şūr) 157b/03

[=1]

şura Şu yer.

ş.+da 46b/10, 169a/11

ş.+dan 167a/09

[=3]

şübhe Ar. Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu. Krş. **şüphe**

ş. (şekk u şübhe) 56b/08

ş. de ḳal- 43a/04

[=2]

şükr Ar. Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.

ş. 12a/03, 12b/03, 15a/07, 139a/10, 191b/07

ş.+inde 40b/06

ş.+ler 40b/02

ş.+ler ol- 62b/13, 81b/06

ş. ü sipās 1b/04

[=10]

şükrānelik İyi bilme nişanesi.

ş.+i (şükrāneligi) 117a/13

ş.+in (şükrāneligin) 51b/13

[=2]

şüphe Bk. **şübhe**

ş. 161a/11

[=1]

şürū' Ar. Başlama.

ş. et- 169a/04

ş. ḳıl- 109a/09

[=2]

şürūr Ar. Şerler, kötülükler.

ş. u fitne 100b/11

[=1]

T

tā Far. Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

t. 2b/14, 3a/01, 9a/05, 16b/10, 41b/15, 66b/09, 73a/07, 118b/04, 143a/06, 145b/15, 181a/07

t. ki 19b/15, 82b/04, 96a/07, 108a/02, 116a/06, 163b/10

t. kim 3b/05, 3b/13, 4b/15, 124a/11, 133a/04

[=22]

ṭā'ife Bk. **ṭāyife**

t.+dür ki 44b/13

t.+sinden 200a/01

t.+sinden (ḳul ṭā'ifesi) 4a/13

t.+sinden ki 152a/06

[=4]

ta'accüb Ar. Şaşma, hayret etme.

t.+de 123b/12

t.+de ḳal- 75a/02

[=2]

ta'alluḳāt Ar. Akrabalar, yakınlar.

t. (aḳrabā-yı ta'alluḳāt) 55b/10

t.+a (aḳrabā-yı ta'alluḳāt) 55b/01, 60a/03

t.+ından (aḳrabā-yı ta'alluḳāt) 26b/03

t.+uñ (aḳrabā-yı ta'alluḳāt) 32b/10, 82a/05

t.-ile (aḳrabā-yı ta'alluḳāt) 52b/07

[=7]

ṭa‘ām Ar. Yemek, aş.

ṭ. 15a/03, 15b/05, 119a/14, 121a/14

ṭ.+dır 131a/14

ṭ.+ı 58a/06

ṭ.+ımuzdan 124a/10

ṭ.+lara 58a/10

ṭ.+larından 119a/14

[=9]

ṭā‘at Ar. İbadet, takva.

ṭ. (‘ibādāt u ṭā‘at eyle-) 23b/06, 77b/12

ṭ. birle (‘ibādāt u ṭā‘at) 97b/07

ṭ.+ında 196b/01

ṭ.+ında (‘ibādāt u ṭā‘at) 113a/14

ṭ.+inde 12a/03

ṭ.+inde (‘ibādāt u ṭā‘at) 188b/15

t.+larında (‘ibādāt u ṭā‘at) 34a/08, 93a/02

[=9]

ṭā‘aten Ar. Emirlere uyarak.

ṭ. 3b/02, 22b/10, 47a/02, 69a/03, 84a/06, 102b/03, 133a/14, 134a/13, 148a/04, 159b/12

[=10]

ta‘ayyün Ar. Meydana çıkma, aşikâr olma, belirme.

t. u ta‘yināt 65a/03

[=1]

tāb Far. Güç, kuvvet, takat.

t.-ı taḫt-ı serāhu 4a/10

[=1]

ṭaban Ayağın yere basan tarafı.

ṭ. 195a/11

ṭ.+a 95b/08

[=2]

ṭabancala- Tabanca ile ateş ederek.

ṭ.-yup 161b/12

[=1]

ṭabancalı Tabancası olan.

ṭ. 30a/14, 180b/15, 191a/09, 192a/14

ṭ.+sı (Pireşe ṭabancalısı) 29b/15, 30a/07

[=6]

tābi‘ Ar. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden.

t. ol- 45a/02, 72a/11, 103a/09, 106a/12, 108b/07, 166b/08, 169b/09, 173b/05, 173b/09, 174a/04

[=10]

ṭabī‘at Ar. İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa; bir kimsenin davranışlarına yön veren yaratılışı, huy.

ṭ.+ları 119b/04

ṭ.+umca 193a/02

ṭ. üzre 158a/11

[=3]

ṭabī‘atlu Mizaçlı, huylu.

ṭ. 13a/04, 196b/07

[=2]

ta‘bīr Ar. İfade, anlatım.

t.+dendür (ḥavṣala-yı ta‘bīr) 158b/09

t. eyle- 122b/10

[=2]

ṭabl Ar. Davul.

ṭ. (ṣadā-yı ṭabl) 148b/03

[=1]

ṭābūṭ Ar. İçine ölü konan sandık.
ṭ. 127a/06
ṭ.+lara 128b/02
[=2]

tāc Far. Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.
t.+ın 20b/03
[=1]

tafṣīl Ar. Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.
t. üzre 3b/04
[=1]

ṭaġ Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.
ṭ.+a 91a/14, 164b/02
ṭ.+da 44b/12
ṭ.+dan 164b/02, 193a/04
ṭ. gibi 36b/08
ṭ.+ı ḳadar (keşīş ṭaġı) 35a/07
ṭ.+ına (Ḳırnata ṭaġı) 152a/05
ṭ.+ına (Ṭarara ṭaġı) 107b/08
ṭ.+uñ 46b/04, 47a/04
ṭ. yolı 76b/05, 77a/08, 88a/11
ṭ. yolu 88b/03
[=15]

ṭaġarcıḳ Sahip olunan varlık, sermaye, hazine.
ṭ.+ın (ṭaġarcıġın) 105a/04
[=1]

taġayyur Ar. Değişme, başkalaşma.
t. (tedbīl u taġayyur) 82b/02
[=1]

ṭaġıl- Birliği, beraberliği bozulmak.
ṭ.-mayup 177a/04
ṭ.-up 19a/04, 175a/05
[=3]

ṭaġla- Acısı yüreğine işlemek.
ṭ.-r idi 113b/01
ṭ.-rsın 44a/04
[=2]

ṭaġlu Yaralı.
ṭ. 120b/15
[=1]

taḥammüllen- Bir duruma katlanmak.
t.-ürler 104a/01
[=1]

tahavvür Bk. **tehevvür**
t.+e gel- 110a/04
t. ile 199b/04
[=2]

ṭāhir Ar. Temiz, pak, arı.
ṭ. u muṭahhar 87b/13
[=1]

taḥiyyāt Ar. Selam verme, "Allah uzun ömürler versin" deme, ömür uzunluğu için duada bulunma; namazda kadelerde okunan ve "ettahiyyâtü" sözüyle başlayan dua.
t. 1b/08
[=1]

taḥḳīḳ Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma.
t. 75a/01, 86a/07, 143b/12
t. ḳal- 56b/07
[=4]

taḥḳīrle- Harekete uygun tarzda davranmak.

t.-mek 120a/04

[=1]

taḫmīnen Ar. Yaklaşık olarak, aşağı yukarı, takriben.

t. 26a/12, 26b/08, 37a/15, 120b/08

[=4]

taḥrīr Ar. Yazı yazma, kitabet.

t. olın- 29b/11

[=1]

taḥsīn Ar. Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.

t. 130b/01

t. et- 130b/04

t. eyle- 38b/01, 52a/06, 160a/07, 162b/13

t. it- 78a/06

t. u āferīn et- 134a/14

t. u āferīnler it- 43a/12

[=9]

taḫt Far. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.

t. 146a/11

t. (tāb-ı taḫt-ı şerāhu) 4a/10

t.+a 26b/14, 30b/13

t.+ına 148b/11

t.+ında (pāy-ı taḫt) 121a/03

t. ol- 106b/15

[=7]

taḫta Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t. 30b/08, 91b/10, 189b/08

t.+ların (banḳ-ı taḫta) 63a/04

[=4]

tahte't-türāb Ar. "Toprağın altı" anlamında söz.

t.+a 3b/15

[=1]

ṭaḳ- Kendisiyle birlikte götürmek, yanına almak veya arkasından izletmek; ad, lakap koymak.

ṭ.-dılar 118a/06

ṭ.-up 92a/05, 189b/04

[=3]

laḳab ṭaḳ- 118a/06

[=1]

ṭāḳat Ar. Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ.+imüz 178a/09

[=1]

taḳāżā Ar. Serzeniş, azarlama, başa kakma.

t. eyle- 78b/12

[=1]

taḳdīr Ar. Beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme.

t.+de 44a/10, 106b/08

t.-i ezel 44a/11

t.-i Rabbānī 44a/04

[=4]

ṭaḳım Aynı iş için kullanılan ve hepsi beraber bir bütün teşkil eden aletlerin tamamı. Krş. **ṭaḳum**

ṭ.+ı-y-ıla 32b/03

ṭ.+ı üzre 89a/10

ṭ.+ında 51a/10, 51a/10

ṭ.+ların 86b/03

[=5]

taḳrīb Ar. Yaklaştırma.

t. ile 6a/05, 6b/10, 10a/06, 11a/01, 85a/14, 127a/06

[=6]

taḳsīm Ar. Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme.

t. eyle- 119a/08

t. it- 78a/10

[=2]

taḳṣīrāt Ar. Kusurlar, kabahatler, suçlar.

t. 53b/06

[=1]

ṭaḳum Bk. **ṭaḳım**

ṭ.+ına 190a/13

[=1]

ṭal- Kendini bilmez duruma gelmek, kendinden geçmek.

ṭ.-dı 6a/06

[=1]

ṭaleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

ṭ. et- 82b/14, 88a/04, 168b/03

ṭ. etdür- 72b/05

ṭ. eyle- 81a/10, 105a/14, 114b/09

ṭ. it- 13b/02, 87b/08, 115b/11, 115b/12, 116b/04, 128a/05, 174b/03

[=14]

ṭālib Ar. İsteyen, talep eden, istekli olan kimse.

ṭ. 99b/14

ṭ. ol- 60b/05

[=2]

ṭāli‘li Şanslı, bahtlı.

ṭ 115b/06

[=1]

ta‘līm Ar. Öğretme, belletme.

t. et- 67a/14

t. eyle- 124a/02, 124a/04

t. it- 7b/07, 45a/05

[=5]

tām Ar. Gerekli her şeyi kendisinde bulunduran, eksiği olmayan.

t. (ikrām-ı tām) 21b/14

t. (ünsiyyet-i tām it-) 5a/01

t. birle (diḳḳat-i tām birle) 32b/13

[=3]

tamām Ar. Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan şey, bütün.

t. 22b/01, 35a/08, 39b/08, 40a/01, 40a/04, 50a/01, 82b/08, 100a/06, 106b/06, 107a/06, 111a/14, 122a/02, 122b/15, 126a/01, 136a/14, 137b/07, 138a/04, 152b/03, 152b/08

t.+dur 28a/05

t. it- 144a/01

t. ol- 123b/02

t. u kāmil ol- 168b/01

[=23]

ṭamar Kuvvetle kendini gösteren huy, tabiat, hâkim vasıf.

ṭ.+ı 198b/02

ṭ.+ları 74b/13

ṭ.+larında 161a/07

[=3]

tāne Far. Başlı başına bir varlık teşkil eden şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi, adet. Krş. **dāne**

t. 95b/08, 114a/15, 159b/07
t.+si manend (ṭolu tānesi) 168b/11
[=4]
Tañrı Allah.
t.+sı (gök tañrısı) 86a/07
t.+sına 77b/11
[=2]
ṭap- Bulmak.
t.-uñ 87b/02, 104b/02
[=2]
ṭapşur- Vermek, ulaştırmak.
ṭ.-dı 22b/09, 22b/10
ṭ.-up 138b/02
[=3]
ṭaptur- Tapmasını sağlamak.
ṭ.-ursın (ṭapdurursın) 128a/07
[=1]
Ṭarabulus Libya'nın başkenti ve en büyük şehri.
Ṭ.+a 31a/09
Ṭ.+ına ṭoġru (Şam Ṭarabulusı) 5b/08
Ṭ.+ında (Şam Ṭarabulusı) 19b/06
[=2]
ṭaraf Ar. 1. Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri.
ṭ.+a 172b/04
ṭ.+dan 26a/02, 77a/02, 92a/15, 93b/09
ṭ.+ına 7b/12, 14b/14
[=7]
2. Yöre, yer, bölge.
ṭ.+a 18b/07, 76a/10
ṭ.+da 91b/01
ṭ.+ın 94a/09
ṭ.+ına 18b/02, 23b/02, 24b/11
ṭ.+lara 79b/11
ṭ.+larda 19a/12
ṭ.+lardan 83b/15
ṭ.+ların 5b/06, 194a/07
ṭ.+larına 195b/11
[=13]
3. Yön, cihet.
ṭ.+a 100b/05, 106b/03, 106b/13, 126b/12, 159b/12
ṭ.+a ṭoġru 102b/01
ṭ.+da 124b/14
ṭ.+dan 106b/04
ṭ.+ın 168a/10
ṭ.+ına 56a/03, 135a/06, 164b/10, 171a/07, 184a/15
ṭ.+ında 99b/08, 99b/09, 99b/09, 99b/10, 100a/03, 151b/10
ṭ.+ından 143a/01
ṭ.+larda 103b/05
[=22]
4. İyelik ve diğer çekim ekleriyle kullanıldığında bahsedilen kimse veya varlığı belirtir.
ṭ.-ı 'aliyye 84b/07
ṭ.-ı Ḥaḳ 28a/14, 88b/08
ṭ.+ımuzdan 21b/15
ṭ.+ından 40b/06, 69a/13, 97a/06, 102a/06, 169a/06, 170a/12, 170b/05, 184a/14, 197a/13, 197b/04
[=14]
5. İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri.
ṭ. ṭaraf 165a/08

[=1]

ṭarafeyn Ar. Her iki taraf.

ṭ.+den 125a/10, 146b/03, 165a/03

[=3]

Ṭarara Doğu Fransa'da bir bölge. Krş. **Ṭarare**

Ṭ. semti 106b/05

Ṭ. ṭaġı 107b/08

Ṭ.+ya 153a/09

[=3]

Ṭarare Bk. **Ṭarara**

Ṭ.+den 108a/09

[=1]

ṭarfetu'l-'ayn Ar. Göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman; göz kapağı anlamında söz.

ṭ. 24a/03, 117b/07

ṭ. içre 14b/04

[=3]

ṭarıl- Herhangi birinin hoşa gitmeyen bir söz veya davranışı yüzünden görüşmez olmak.

ṭ.-acaḳ 126b/06

[=1]

ta'rīf Ar. Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde tanıtma; bir şeyin nasıl yapılacağını veya bir yere nasıl gidileceğini anlatma.

t. eyle- 18a/14, 21a/06, 27a/15, 176a/02

t.+i-y-ile 140b/10, 197a/13

t.+i ile 186a/12

t. it- 12a/14

t.+leri ile 3b/09

[=9]

tārīḫ Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t.+de 142b/15

t.-i beṭāḳa 29b/08

t.+ler gibi 2b/13

t.+lere 130a/10

[=4]

ṭarīḳ Ar. Takip edilen yol, usul; vesile, sebep.

ṭ.+ı-y-ıla 12b/09, 188a/01

ṭ.-ı bāṭıla 128a/02

ṭ.+ıdur 69a/15

ṭ.+ın 14a/10

ṭ.-i müstaḳīm 54b/03

ṭ.+indesin 177b/12

[=7]

ṭarḳın Perişan.

ṭ. idi 110a/04

[=1]

ṭarla Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ṭ.+nuñ 15b/08

ṭ.+sı 15b/06

ṭ.+sına 112a/09, 117a/03, 179b/08

[=5]

ṭarz Ar. Biçim, şekil, suret.

ṭ.+a 145b/02

ṭ.+ı 168a/04

[=2]

ṭās Ar. İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap.

ṭ. 168a/08

[=1]

taṣadduḳ Ar. Sadaka olarak verme, verilme.

t. 92a/01

t. eyle- 37a/01, 61a/05, 68b/01, 190b/10, 192a/08

t. it- 58a/13, 91a/07

[=8]

taṣvīr Ar. Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma.

t.+in 31b/05

t.+inde 193a/07

t. olın- 65a/11

[=3]

ṭaş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

ṭ. 88b/10, 108b/01, 186a/14, 190b/08

ṭ. (cevāhir ṭaş) 136b/05, 141a/06

ṭ. (delikli ṭaş) 39a/13, 76b/04

ṭ. be ṭaş 20a/09

ṭ.+ı 62b/08, 139b/10, 190b/08, 195b/09

ṭ.+ın 167a/06

ṭ. mı 52a/14

[=15]

ṭaşı- Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek; gezdirmek. Krş. **ṭaşu-**

ṭ.-maḳlıḳ 119b/08

ṭ.-sunlar 119b/12

ṭ.-yacaḳ 42a/11

[=3]

ṭaşra Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık.

ṭ. 23a/09, 40a/12, 40b/14, 46b/08, 95b/01, 95b/03, 170b/03, 189b/13

ṭ.+sı 200a/07

ṭ.+sın 172a/10

ṭ.+sında 83a/10

[=11]

ṭaşu- Bk. **ṭaşı-**

ṭ.-rlar idi 63a/08

[=1]

ṭatlu İnsanın üzerinde iyi etki bırakan, hoşa giden, ferahlık veren, rahatlatan.

ṭ. dil 54b/05

ṭ. kişi 13a/08

[=2]

ṭavāyif Ar. Topluluklar, bölükler, fırkalar, taifeler.

ṭ.+den 45b/02

[=1]

tavażżu‘ Ar. Abdest alma.

t.+la 166a/04

[=1]

ṭavīl Ar. Uzun.

ṭ.+ler (‘ömr-i ṭavīl) 5a/11

[=1]

ṭavuḳ Sülüngillerden, dünyanın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı.

ṭ. 178a/09

ṭ. idi 156a/14
[=2]

ṭayan- Güç bir duruma katlanmak.
ṭ.-(!) 161b/07
ṭ.-dı 152a/12
ṭ.-mayacaḳ 198b/12
ṭ.-mayup 79a/10
ṭ.-up 152b/09
ṭ.-ur idi 199b/08
[=6]

ṭāyife Ar. Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemaat. Krş. **ṭā'ife**
ṭ. 157b/14
ṭ. (Türk ṭāyifesi) 110b/07
ṭ.+lerüz 4b/03
ṭ.+si 130b/14
ṭ.+si (‘Arab ṭāyifesi) 94a/10
ṭ.+si (ḳul ṭāyifesi) 5a/02, 5a/04
ṭ.+si (‘urbān ṭāyifesi) 152b/05
ṭ.+sin (Türk ṭāyifesi) 175a/15
ṭ.+sinden (Türk ṭāyifesi) 179a/11
ṭ.+sinden-midür (ḳul ṭāyifesi) 3a/12
ṭ.+sine (‘Arab ṭāyifesi) 179b/01
ṭ.+sine (Türk ṭāyifesi) 153b/07
ṭ.+sinüñ 175a/07
ṭ.+sinüñ (ḳul ṭāyifesi) 4b/08
ṭ.+sinüñ (Türk ṭāyifesi) 114a/04, 173b/01, 174a/06
[=18]

ta‘yīn Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme; bir göreve yerleştirme.
t. et- 119a/10
t. etdir- 119a/13
t. eyle- 13a/01, 28a/02, 47a/14, 62b/01, 64b/12, 124a/10, 135a/06
t.+in 61b/13
t. it- 28b/07, 28b/08, 46a/07, 71b/03, 71b/05, 76a/03, 107a/09, 182b/15
t. ol- 116b/01
t. olın- 4a/14, 48a/15, 65a/03, 92b/07, 127b/03, 145a/05
t. u ta‘yināt 29a/06, 33b/10, 93b/01, 119a/09, 136a/05, 144b/12
[=31]

ta‘yināt Ar. Belli etmeler, belirli duruma getirmeler; bir göreve yerleştirmeler.
t. (ta‘yīn u ta‘yināt) 93b/01, 144b/12
t.+ın 61b/13
t.+ın (ta‘yīn u ta‘yināt) 136a/05
t.+lar (ta‘yīn u ta‘yināt) 29a/06
t.+ları (ta‘ayyün u ta‘yināt) 65a/03
t.+ların (ta‘yīn u ta‘yināt) 33b/11, 119a/09
[=8]

tażarru‘ Ar. Yalvarma, yakarma.
t. 11a/14, 14a/04, 133a/08, 147b/13
t. it- 9b/01
t. u niyāz eyle- 23b/06, 69b/07, 77b/07, 172a/09
[=9]

tāzele- Yeniden yapmak, yenilemek.
t.-diler 82a/05
[=1]

tāzelen- Yenilenmek.
t.-diler 32b/12

[=1]

ta‘ẓīm Ar. Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. birle 135b/12

t. birle (ādāb-ı ta‘ẓīm) 131b/02

t. ile 64b/10

t. üzre 68a/09, 138b/11

[=5]

ta‘ẓīmen Ar. Hürmet ederek, saygı göstererek.

t. 68a/11, 68b/07

[=2]

ta‘zīz Ar. Yüceltme, ululama, saygı ile anma.

t. ile 54b/01

[=1]

te’ehhül Ar. Evlenme.

t. eyle- 4b/15

t. it- 55b/14, 56b/02

[=3]

te’essüf Ar. Üzülme, esef etme.

t. 124b/08, 178b/07

[=2]

te’ḫīr Ar. Erteleme, sonraya bırakma.

t. et- 86b/15

t. eyle- 68b/02

t. it- 159b/11

[=3]

te’kīd Ar. Sağlamlaştırma, berkitme.

t.+ine 56b/08

[=1]

te’līf Ar. Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t. 2b/11

t. eyle- 3b/12, 45a/14

t.-i Seyyid Murād 1b/03

[=4]

te’ṯīr Ar. Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t. et- 40b/12

t. it- 178a/11

[=2]

te‘addī Ar. Birinin hakkına tecavüz etme, saldırma.

t. (ẓulm u te‘addī et-) 94a/11

t. (ẓulm u te‘addī) 149b/11

t. (ẓulm u te‘addī et-) 108b/06

t. (ẓulm u te‘addī ol-) 53a/07

t.+si (ẓulm u te‘addī) 150b/14, 199b/14

[=6]

Te‘ālā Ar. “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

T. 1b/02, 82b/01

T. (Allāhu Te‘ālā) 15a/08, 15a/15, 15b/01, 20a/13, 23a/15, 24b/07, 33b/12, 34a/02, 35b/06, 37a/03, 55a/03, 58b/05, 58b/13, 61b/05, 66b/08, 67a/08, 67a/10, 71a/13, 79b/06, 84a/04, 85b/13, 90a/03, 92b/01, 113a/11, 130a/03, 132b/07, 133a/04, 134a/05, 136b/09, 139a/04, 142a/13, 142b/08, 143b/03, 148a/02, 156b/06, 159a/14, 166b/03, 187b/11

T. (el-ḥamdü li'llāhi Te'ālā) 67a/03, 131b/10
T. (Ḥaḳ Te'ālā) 2a/09, 5a/11, 14b/10, 16a/01, 16b/04, 28a/08, 29b/01, 42b/07, 54a/03, 54a/11, 55a/14, 59a/03, 64a/06, 81b/08, 84b/03, 90a/06, 91a/01, 99b/04, 102b/05, 104b/06, 108b/03, 108b/11, 118a/11, 118b/01, 121a/05, 134b/12, 137a/03, 143b/15, 148a/12, 157a/01, 159a/08, 168b/15, 171a/13, 173a/01, 173a/06, 174a/13, 174b/07, 176b/09, 181b/14, 182a/02, 188a/04, 188a/08
T. (inşā'llāhu Te'ālā) 13b/05, 50a/05, 83a/07, 84a/03, 88a/13, 115a/10, 115b/13, 148b/01, 149b/04
T. (rıḍvānu'llāhi Te'ālā) 2a/08
T.+dur (Allāhu Te'ālā) 161a/11
T.+nuñ (Allāhu Te'ālā) 2a/01, 81b/05, 82a/08
T.+nuñ (Ḥaḳ Te'ālā) 40b/02
[=100]

Tebārek Ar. Yüce, mübarek; "Allah mübarek etsin." anlamında söz.
T. 1b/02
[=1]

tebbet Ar. "Kurusun, yok olsun." anlamında Kur'an'da geçen söz.
t. 157b/05
[=1]

tebdīl Ar. Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma.
t. 198a/04
t. eyle- 58b/06, 168b/15
t.+i 41b/07
t. u taġayyur 82b/02
[=5]

teberrük Ar. Uğur sayma, mübarek sayma.
t. 3b/01, 68a/03
[=2]

tebes Durdurma; alıkoyma.
t. eyle- 180a/11
t. it- 175a/04
[=2]

tebessüm Ar. Gülümseme.
t. it- 123b/09, 157a/03
[=2]

teblīġ Ar. Eriştirme, ulaştırma, nakletme.
t. eyle- 32b/11
[=1]

tebre Balta.
t. 112a/10
[=1]

tecāvüz Ar. Saldırma, hücum etme.
t. 106a/08
t. idi 109a/03
[=2]

tecdīd Ar. Yenileme, yenilenme.
t.-i īmān birle 100a/12
t.-i īmān it- 97a/12
[=2]

tecessüs Ar. Bir şeyin iç yüzünü anlamaya, merakını gidermek için kendini belli etmeden öğrenmeye çalışma.

t. it- 31a/01
[=1]

teclīlen Ar. Hürmet ederek, yücelterek.
t. 68b/07
[=1]

tedārük Ar. Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme; hazırlık.
t. 4b/09, 100a/01, 168a/13
t.+i 74a/12
t.+inde 15b/11, 110b/07
t.+inde idi 18b/02
t.+lerinden 85b/09
t. üzre 7a/04
[=9]

tedbīr Ar. Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.
t. 122a/01, 141a/09
t. (re'y u tedbīr) 56a/07
t. (rey u tedbīr) 55a/04
t. (ṣāḥib-i tedbīr) 119a/03
t. eyle- 116a/08, 196b/04
t.+i 31a/03, 33a/08, 39b/07, 73a/11, 104a/04, 124a/01, 124a/03
t.+i (re'y u tedbīr) 111a/03
t.+i (rey u tedbīr) 39a/02, 39b/12
t.-i istidrāciyye 108a/03
t. ile mi 6b/09
t.+in 40a/14, 88b/01, 107b/05
t.+in (re'y u tedbīr) 107b/07, 156a/11
t.+inde (ḥīle u tedbīr) 125b/10, 144a/07, 158b/15
t.+inde (ḥużūr-ı tedbīr) 139b/05
t.+inde (rey u tedbīr) 36a/02
t.+inde (umūr-ı tedbīr) 93a/04
t.+inden 124b/11
t.+inden (rey u tedbīr) 23a/09
t.+ine 76b/01
t.+ine (re'y u tedbīr) 56a/06, 146a/04, 146a/10
t. it- 121b/09
t.+lerin 94a/02
t. u ferāset-i 'aḳliyye 78a/06
t. üzre 10a/07, 66b/12
[=41]

tefāḫürlen- Övünmek.
t.-dikleriñüz 115b/03
[=1]

tefāsir Ar. Kur'an tefsirleri.
t.+ler ki 45a/13
[=1]

tefekkür Ar. Düşünme.
t. 6a/06
t. (endīşe-i tefekkür) 72b/14
t.+de iken 122b/11
t. eyle- 101a/13, 104a/06, 130b/11, 133a/10, 150a/14
t. ile 55b/14
t. it- 103b/13, 147b/02, 185a/04
[=12]

teftīş Ar. Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma.
t. it- 31a/06, 129a/02, 129a/05
t. olın- 32b/13
[=4]

tehevvür Ar. Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme, köpürme. Krş. **tahavvür**

t.+e 10b/11, 51a/15

t.-i şedīd ile 183b/13

[=3]

tehī Far. Boş.

t. 75a/01, 149b/01, 185a/15

[=3]

tehtik Ar. Göz korkutmak.

t.+dür 154b/06

[=1]

tek Biricik, yegane, eşi olmayan.

t. 34a/02, 78b/05, 128b/05

[=3]

tekāsül Ar. Tembellik, üşenme, gevşeklik, kayıtsızlık.

t. it- 84b/01

t.+ümüz 84b/05

[=2]

tekin Güvenilir kişi ya da yer.

t. ol- 47a/13

[=1]

tekke Ar. Bir tarikata mensup dervişlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği şekilde yaşadıkları yer.

t.+nüñ 17a/09

[=1]

tekmīl Ar. Tamamlama, bitirme; bütün.

t. it- 184b/02

[=1]

tekne Bir geminin suya oturan, omurga ve kaplamalardan oluşan temel bölümü; bir tür küçük deniz taşıtı.

t. 5a/15, 5b/04, 19a/10, 19a/10, 20b/07, 21b/01, 22a/02, 22a/04, 22a/11, 22a/12, 22a/14, 27a/07, 27b/04, 31a/14, 31b/03, 31b/13, 32a/06, 32a/09, 32a/11, 32a/13, 32b/02, 33a/09, 34a/12, 34a/14, 34a/15, 39a/07, 41a/04, 42a/08, 44b/07, 46a/08, 50b/01, 51a/04, 51a/06, 51a/09, 51a/10, 59b/02, 59b/06, 60a/13, 62a/01, 62a/03, 63b/06, 64b/05, 66b/06, 67b/06, 67b/11, 70a/11, 70b/11, 71a/01, 71b/10, 72b/04, 72b/06, 74b/12, 76b/02, 76b/07, 76b/11, 78a/01, 83b/10, 91b/13, 94b/12, 97b/09, 97b/11, 117b/10, 137b/01, 151b/10, 184b/05, 184b/11, 188a/12, 188b/05, 189a/08, 189a/14, 190b/13, 191a/01, 191a/02, 191a/04, 192b/15, 193a/02, 193a/06, 193a/08, 193b/10, 194a/01, 194a/14, 194b/02, 194b/06, 194b/08, 195a/14, 196b/13, 200a/10

t. birle 81a/03

t.+de 189a/11, 194b/02

t.+den 38a/01, 38a/07, 41b/12, 46b/07, 95a/10, 117b/10

t. gibi idi 70a/12

t. idi 193a/10

t. idiler 62a/02

t. ile 21a/09, 45b/06, 90a/11, 194a/06, 195b/15, 196a/01
t. ki 31b/04, 41a/12, 51a/05, 189a/01
t.+ler 20a/08, 22b/01, 24a/01, 26a/06, 36a/14, 36b/15, 43a/02, 46b/03, 51a/02, 54b/12, 64b/02, 64b/07, 65a/05, 70b/11, 130b/09, 136a/14, 137b/13, 189b/15, 194a/13
t.+ler idi 59b/04, 189a/09, 189a/10
t.+ler ile 41a/07
t.+ler ki 51a/11
t.+lerde 41a/14, 76a/05, 77a/12
t.+lerden 41a/09, 41a/15, 41b/12, 98a/11, 137b/07
t.+lerdür 138a/04
t.+lere 26a/05, 42b/15, 45b/03, 48a/06, 50b/15, 62a/07, 63a/15, 66b/10, 71a/05, 97a/05, 152a/07
t.+leri 20b/02, 36a/11, 38a/04, 41a/03, 44b/06, 50a/15, 59b/08, 59b/14, 61a/03, 66a/12, 70b/08, 71b/12, 72b/15, 73a/05, 73b/10, 73b/15, 74a/08, 75b/07, 77a/01, 77a/07, 85a/01, 91b/14, 92b/08, 93a/06, 95a/05, 136a/08, 137b/10, 193b/11, 193b/13, 196b/12
t.+leri (kāfir tekneleri) 43a/08
t.+leri (Moro tekneleri) 46b/04, 73a/14
t.+leri (Tūnus tekneleri) 35b/12
t.+leri-ki (kāfir tekneleri) 49b/10
t.+leri-midür (kāfir tekneleri) 43a/04
t.+leri-y-ile 70b/09, 140a/01
t.+leri mi (Müslümān tekneleri) 43a/04
t.+lerimüzde 51b/10
t.+lerin 23a/05, 29a/13, 34a/06, 34a/11, 37a/09, 39a/07, 40a/13, 41a/02, 50a/09, 61a/01, 63a/03, 73a/14, 74a/02, 74b/04, 76a/13
t.+lerin (İslām tekneleri) 46b/03, 76b/15
t.+lerinde (kāfirān tekneleri) 40b/15
t.+lerinden 76b/02, 135b/03
t.+lerine 35b/01, 70a/10, 195a/02, 195a/02
t.+lerine (İslām tekneleri) 95a/12
t.+lerini 196b/02
t.+lerinüñ 42a/05, 136a/12, 137b/12, 195b/13
t.+lerinüñ (Tūnus tekneleri) 35a/01
t.+leriñ 59b/08
t.+leriñüz 132a/04
t.+lerle 100a/03, 193a/09
t.+lerüñ 22b/11, 24a/10, 76b/08, 79a/05, 190a/08, 190a/11, 191a/14, 191b/06, 192a/10, 196a/14, 197a/10
t.+mi 195a/03
t.+mle 11a/04
t.+müñ 22a/15
t.+nüñ 18b/14, 22a/02, 22a/15, 28a/11, 31b/06, 31b/06, 31b/08, 40b/08, 48a/01, 48a/05, 49b/03, 53b/14, 54b/07, 55a/10, 57b/14, 58a/01, 58b/08, 59b/01, 59b/05, 61a/02, 63b/01, 78a/14, 83b/12, 85a/07,

138a/03, 184b/06, 184b/09, 189a/03, 190a/13

t.+ñ 21a/13

t.+ñden 21a/15

t. ol- 66a/11

t.+si 19b/03, 20b/13, 22b/15, 34b/09, 54b/11, 137b/06, 191b/11

t.+si (ḳorşan teknesi) 90b/06

t.+si (Müslümān teknesi) 76b/13

t.+si (Tūnus teknesi) 34a/14

t.+si-y-ile 193a/10

t.+si idi 194b/06

t.+si ki 35b/11

t.+sin 20a/11, 20a/15, 31a/08, 35b/07, 36a/09, 80b/10

t.+sin (kāfir teknesi) 42a/04

t.+sinde 35a/05, 192b/11

t.+sinden 41b/12, 70a/14, 98a/09

t.+sine 6a/12, 6b/02, 19b/05, 23a/07, 35a/09, 36b/03, 51a/01, 51a/02, 71b/01, 194b/04, 195b/11

t.+sini 10b/15

t.+sinüñ 34b/01, 43a/05, 137b/04, 195b/08

t.+ye 31b/10, 48b/13, 54b/13, 59b/04, 66a/08, 66a/09, 66a/10, 68a/02, 70a/05, 70a/10, 137a/07, 186b/04, 186b/08, 194a/10, 194b/15

t.+yi 20b/10, 20b/11, 27a/08, 31a/10, 32a/03, 32a/12, 35b/10, 70b/13, 91b/09, 194b/01

[=340]

teknelü Tekne sahibi olan.

t. 36b/03

[=1]

teknesüz Teknesi olmayan.

t. 21a/05, 21a/14

[=2]

tekrār Ar. Aynı olay, iş yahut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi.

t. 8b/012, 8b/13, 20b/14, 28b/02, 45a/01, 59a/05, 63b/12, 78a/03, 98b/13, 119a/07, 129a/12, 134a/05, 135b/05, 136b/08, 136b/13, 145b/07, 169b/15, 170a/03, 170b/04, 199b/07, 199b/09

[=21]

tel Çeşitli madenlerden yapılan ve çeşitli işlerde kullanılan, kopmaya karşı dayanıklı çok ince ve uzun nesne.

t. ḳaṭran 62b/06

[=1]

telāş Far. Belli bir sebepten meydana gelen heyecanla karışık acele.

t.-ı raḥmaniyye 130b/10

[=1]

telef Ar. Yok etme, mahvetme, öldürme.

t. 78b/04

t. ol- 27b/04, 28a/13, 146b/04, 181b/04

[=5]

telḫīṣ Ar. Uzun bir şeyi özetleme, hulasa etme.

t. olın- 63b/12, 135b/04

[=2]

Tellis Cezayir'in 100 km. kadar doğusunda liman şehri.

T.+e 96a/13

T. limanı 94b/14
[=2]
temel Rum. Bir şeyin üzerine kurulduğu ilk ve en önemli unsur.
t.+ine 176b/04
[=1]
temennā Ar. Arzu, istek, temenni.
t. u iltiyām eyle- 79b/13
[=1]
Tementüs Cezayir'de bir körfez.
T. körfezi 114a/06, 117b/12, 119b/07, 120a/08
[=3]
tenbīh Ar. Bir şeyin yapılıp yapılmamasını, şöyle veya böyle yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma.
t. 120b/10
t. eyle- 14a/08, 23a/08, 28b/10, 103b/09, 116a/05, 127a/09, 164a/08, 180b/10, 184b/07, 189a/06
t.+inden 54a/12, 120b/14
t. it- 121b/01
t. ki 56a/04
t.+lerinden 29b/07
[=16]
tenk Far. Dar; sıkıntılı.
t. it- 159b/04, 160b/01
[=2]
Tennis Bk. **Dellis**
T. 100a/09
T. ('azm-i Tennis eyle-) 101a/04
T. begi 97a/08
T. burcı 95b/04, 96b/04
T.+den 97b/11
T.+e 97a/06, 98b/14, 99a/10, 99b/14, 101a/05, 101a/06, 110a/02
[=13]
tepreş- Yeniden ortaya çıkmak.
t.-di 74b/13
t.-üp 198b/02
[=2]
ter Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.
t.+i (ecel teri) 175a/04
[=1]
teraḳḳī Ar. İleri gitme, ilerleme, gelişme.
t. 138b/15
[=1]
tercīḥ Ar. Bir şeyi diğerlerinden daha üstün tutma, daha önemli sayma.
t. et- 166b/02
t. olın- 54b/03
[=2]
tereddüd Ar. Karar verememe, kararsızlık.
t. 155a/12
t.+de ḳal- 43a/10
t. üzre idi 158b/06
[=3]
terennüm Ar. Anlatma, ifade etme.
t.+e (feryād u terennüm) 130b/08
[=1]
terk Ar. Bir yerden veya kimseden uzaklaşma, bırakıp gitme.
t. eyle- 198a/11
[=1]

terkīm Ar. Anlaşma.
t. 161a/02, 161a/13, 178b/12
t. et- 95b/01
t. eyle- 161b/14
t.+i 41a/13, 85b/06
[=7]

terrās Bk. **terrāz**
t. ol- 71b/12, 73a/15
[=2]

terrāz Kalkan taşıyan asker. Krş. **terrās**
t. 144a/13, 147b/15, 162a/06
t. ile 162a/06
[=4]

tersāne-i ʻāmīre Haliç'teki Osmanlı devlet teşkilatı tersanesi. Krş. **terseḫāne-i ʻāmīre**
t.-i ʻāmīre 65a/06, 66a/14
[=2]

terseḫāne-i ʻāmīre Bk. **tersāne-i ʻāmīre**
t.-i ʻāmīre 136a/10
[=1]

tertīb Ar. Düzenleme, hazırlama.
t. eyle- 160b/06
t. üzre 29b/10
[=2]

Terzi Eğriboz Adası'nın yakınlarında bir liman.
T. limanı 24b/12
[=1]

terzi Far. Elbise biçip diken ve bunu meslek edinen kimse.
t.+si (ecel terzisi) 109a/14
[=1]

tesellā Bk. **tesellī**

t. eyle- 21b/01
[=1]

tesellī Ar. Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma. Krş. **tesellā**
t.-i ḫāṭır eyle- 44a/14
t.-i ḫāṭır it- 119b/01
t.-i ḫāṭır ol- 108b/11
[=3]

teskīn Ar. Yatıştırma, sükunete erdirme.
t. ol- 78b/03, 180a/15
[=2]

teslīm Ar. Emaneti yerine verme; sahibi bulunduğu veya hükmü altında olan bir şeyi mecburen bırakma, terketme, devretme.
t. et- 33a/07, 68b/06
t. eyle- 65b/03, 136b/05, 137b/05, 138a/15, 156b/14, 185b/15, 186a/06, 197a/02
t. it- 22a/08, 135a/08, 154a/01, 184a/14
t. ol- 56a/06
[=15]

teşne Far. Çok istekli, çok hevesli, çok arzulu.
t. ol- 60b/08
[=1]

teşnīş Ar. İkileme, tekrar etme.
t.+e 42b/01
[=1]

teşrīf Ar. Şeref verme, şereflendirme; bir yerden bir yere gelme veya gitme.
t. buyur- 79b/11, 81b/12
t.-i ḳademüñüz ile 61b/04

[=3]

teşrīfāt Ar. Resmi şekilde ve kurallara, geleneğe göre davranma.

t.+ı-y-ıla 67b/03

[=1]

teşvīş Ar. Karıştırma, karma karışık etme.

t. 145b/05

t.-i raḥmaniyye 16b/09

[=2]

tevārīḫ Ar. Tarihler.

t. 2b/15

t. (ehl-i tevārīḫ) 84b/13

t.+ne (‘Oṣmāncıḳ tevārīḫi) 3a/01

t.+ler gibi 3a/03

t.+lere 115a/13

t.+lerle 3b/01

[=6]

tevātür Ar. Bir haberin ağızdan ağıza geçerek yayılması, söylenti.

t. eyle- 177b/11

[=1]

teveccüh Ar. Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma; yakınlık duyma, hoşlanma.

t. eyle- 29b/12, 194a/02

t. it- 23b/13, 34b/01, 76b/09, 109a/08, 184a/115

t.+üñüz 102b/02

[=8]

tevekkeltü ‘alā’llāh Ar. “Allah’a güvendim.” anlamında söz.

t. 23b/13, 50a/02

[=2]

tevfīḳ Ar. Uygun duruma getirme, uydurma.

t. (hidāyet u tevfīḳ) 48b/07

t.-i hidāyet-i Rabbānī birle 3b/03

[=2]

tevḥīd Ar. Allah’ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

t. (kelime-i tevḥīd) 95b/04

t. birle (kelime-i tevdḥīd) 55a/15

[=2]

tevzī‘ Ar. Dağıtma, ait olduğu yerlere verme, dağıtım.

t. eyle- 63a/15, 190a/10

t. it- 48b/13

[=3]

tezce Çabucak, hemen.

t. 124a/11

[=1]

teẕhīb Ar. Yaldız sürme, yaldızlama.

t. 18a/15

t. olın- 65a/12, 70a/07

[=3]

tezvīr Ar. Yalan söyleme, yalan dolan.

t. (dām u tezvīr) 93b/03, 158a/08, 178b/12

t.+e (dām u tezvīr) 49a/05, 85a/15

t.+e (ḥīle-i dām u tezvīr) 69b/01

t.+ümle (dām u tezvīr) 185a/06

[=7]

ṭırman- El ve ayaklarıyla tutunarak veya tırnaklarını iliştirerek dik bir yere çıkmak.

ṭ.-up 155a/14

[=1]

ṭırnaḳ İnsanda ve birçok omurgalı hayvanda parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka.
ṭ. 112a/13
ṭ.+ın (ṭırnaġın) 93b/12
[=2]
ticāret Ar. Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alışveriş.
t.+e 5a/15
t. it- 5b/04, 6a/08
[=3]
tīġ Far. Kılıç.
t.-ı āteş-tāb 82b/15, 91a/04, 109b/02, 117a/09, 138b/09, 144b/02, 153a/02, 154a/06, 155b/11
t. u yelmāñ 109a/14
t. (dāl-ı tīġ-ı āteş ol-) 50b/09
t. (dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb ol-) 41b/14, 47b/10, 72a/03, 77a/09, 77a/14, 82b/10, 89a/04, 96a/06, 112a/07, 117a/01, 152b/12, 162a/06, 179b/01
[=24]
Tilimsan Cezayir'in batısında sahilden 48 km içeride müstahkem bir şehir.
T. 93a/09, 102b/07, 104b/15, 106b/06, 108b/01, 143b/11, 148b/01, 148b/06, 149a/08, 152a/10
T. ('azm-i Tilimsan) 145a/06
T. (mürted-i Tilimsan sulṭānı) 94b/03
T.+a 103b/01, 103b/03, 105b/15, 107b/10
T.+a (ġarb-ı Tilimsan) 94b/14
T.+a ṭoġru 102b/06, 146b/01, 152a/02
T. 'askeri 146b/10
T. begi 94a/04, 95b/05, 98b/04, 140a/07, 140a/08, 141b/01, 141b/07, 142a/07, 144a/02, 144a/02, 144a/07, 144b/09, 144b/13, 145a/07, 149b/09, 150b/09, 153a/05, 155b/14, 156a/04, 156a/12, 157a/08
T. begi ile 93b/13, 144a/05
T.+da 104a/14
T.+dan 105b/11, 106a/14, 147a/03, 149b/06, 156b/11
T. ḫalḳı 103a/08
T.+ı 103b/07, 108a/01, 108a/10, 144b/05, 146a/03, 147a/02, 147a/04, 147a/04, 148b/10, 154a/01, 154b/09
T. nehri 102a/14
T. sulṭānı 93a/11, 93a/13, 93b/04, 93b/06, 93b/08, 101a/07, 102a/12, 102b/11, 102b/14, 103a/01, 104b/14, 105a/01, 105a/03, 105b/12, 105b/13, 106a/01, 106a/07, 106a/10, 106a/11, 106a/12, 106b/01, 107b/03, 107b/04, 107b/06, 107b/14, 108a/09, 108b/03, 110a/02, 113b/11, 114a/01, 145a/10, 145a/15, 145b/07, 145b/15, 146a/08, 146b/01, 146b/06, 146b/08, 147a/01, 147a/11, 147a/15, 148b/04, 148b/07, 148b/14, 151a/07
T. sulṭānı idi 147a/06
T. sulṭānına 105b/01

T. şehri 102b/13, 103a/13
T.+uñ 102b/08, 103a/06
[=114]

Tillet Cezayir'de yer alan Vahran'ın güneydoğusunda bir kasaba.
T.+den 146b/01
T.+e 145a/07, 145a/13
[=3]

tīmār Far. Hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme; Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selçuklularında belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçası.
t. et- 42a/14
t. etdir- 119a/14
t. it- 43b/11
[=3]

tirenkete İtal. Geminin ön direğinde en altta bulunan ana seren.
t.+si 195b/08
[=1]

tīz Far. Çabuk, seri, tez.
t. 18b/04, 26a/12, 107a/10, 107a/11
[=4]

ṭoġan Kartalgiller familyasından, küçük kuşlarla, böceklerle beslenen ve dünyanın her yerinde birçok türü bulunan yırtıcı kuş sınıfı.
ṭ. 38b/04
[=1]

ṭoġru 1. Gerçek, yalan olmayan.
ṭ. 138a/06, 176b/15, 186a/10
ṭ.+sın 48a/11, 124a/02
[=5]

2. -e yönelmiş olarak, -e karşı, -e müteveccihen.
ṭ. 5b/08, 26b/10, 35a/08, 39a/04, 39a/10, 46a/09, 48a/01, 48b/15, 66b/03, 66b/09, 74b/02, 75a/10, 76a/07, 76b/06, 76b/09, 76b/14, 80b/04, 80b/08, 83b/07, 83b/14, 84a/04, 84a/07, 84a/08, 88b/04, 89a/15, 97a/07, 102b/01, 102b/06, 103a/05, 104b/13, 105a/03, 107b/12, 108a/08, 111a/15, 116a/15, 127a/10, 137b/06, 146b/01, 152a/02, 161a/14, 161b/11, 163b/03, 166b/12, 194b/09
[=43]

3. Güne doğru.
ṭ.+sı (gün ṭoġrusı) 39a/11, 39a/12, 39b/03, 184a/115, 197a/15
ṭ.+sından (gün ṭoġrusu) 46a/15
[=6]

ṭoġrul- Bir yere yönelmek.
ṭ.-up 17a/08, 28a/15
[=2]

ṭoġur- Yavru dünyaya getirmek; vermek, doğum yapmak.
ṭ.-an 25b/08
[=1]

ṭoḳ Yemek yeme isteği ve ihtiyacı duymayan, yemek yemiş olan kimse.
ṭ. ṭoyum ol- 24a/15, 30a/10, 36b/12, 92b/11, 92b/12, 96b/10, 98a/14
[=7]

ṭoḳan- Bk. **ṭoḳın-**

ṭ.-a 175b/13

[=1]

ṭoḳın- Tedirgin etmek, rahatsız etmek; batmak. Krş. **ṭoḳan-**

ṭ.-dı 141b/13

ṭ.-dı-mı 142a/08

ṭ.-up 41b/05

[=3]

ṭoḳluḳ Tok olma durumu.

ṭ. 111b/15

ṭ.+dan 57b/15

[=2]

ṭoḳsan Seksen dokuzdan sonra, doksan birden önce gelen sayının adı.

ṭ. (yüz ṭoḳsan beş) 50b/14

ṭ. (yüz ṭoḳsan beşer buçuḳ) 57b/03

[=2]

ṭoksanar Doksan sıfatının üleştirme sayı sıfatı.

ṭ. (yüz ṭoksanar) 57b/04, 57b/09

[=2]

ṭoḳuz Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.

ṭ. 51a/05, 51a/11, 60b/07, 184b/10, 189a/08, 189a/11, 189a/14, 189b/01, 189b/06, 189b/12, 190b/09, 195b/01

ṭ. (altı yüz ṭoḳuz) 86a/09

ṭ. (dört yüz yetmiş ṭoḳız) 60a/12

ṭ. (yigirmi ṭoḳuz) 72b/01

ṭ.+ı-da 189a/10

ṭ.+ın-da 189b/03

[=17]

ṭoḳuzıncı Dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada sekizinciden sonra gelen.

ṭ. 189b/04

ṭ. (yigirmi ṭoḳuzıncı) 90b/11

ṭ. (yirmi ṭoḳuzıncı) 60a/15

[=3]

ṭol- Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

ṭ.-dılar 173b/15, 180a/02

ṭ.-dular 180b/11

ṭ.-mış idi 196a/07

ṭ.-up 49b/01

[=4]

ṭolaş- Gezinmek.

ṭ.-up 31b/07

[=1]

ṭoldur- 1. Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek; kaplamak.

ṭ.-dılar 26a/05, 96b/13, 98a/12

ṭ.-up 10b/15, 85a/02

[=5]

2. Bir yere insan ya da başka şeyler yerleştirmek.

ṭ.-dı 190a/08, 190a/13, 192a/07

ṭ.-dılar 34a/07, 48a/07, 97a/05

ṭ.-mağa 76a/09

ṭ.-up 19b/05, 45b/03, 66b/11, 71b/02, 152a/07

[=12]

ṭolu 1. İçi boş olmayan; dolmuş, meşbu.

ṭ. 57b/08

ṭ. idi 53a/10

[=2]

2. Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan,

türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü.

ṭ. 88b/11

ṭ. ṭanesi manend 168b/11

[=2]

ṭoludizgin Son hızla, çok hızlı bir biçimde.

ṭ. 159b/09

[=1]

ṭolulıḳ Dolu olma durumu.

ṭ.+ından (ṭolulığından) 198a/15

[=1]

ṭomar Yığın, deste.

ṭ.+ı 158a/15

[=1]

ṭon Elbise.

ṭ. 109a/14, 143a/13

[=2]

toñuz İslamiyet'te eti haram olan, kalın derili, eti, yağı ve derisi için beslenen, ağır, hantal, memeli evcil hayvan.

t. 113b/05

[=1]

ṭop Gülle veya şarapnel atan ateşli silah.

ṭ. 25a/04, 25b/01, 39b/08, 42a/06, 62b/07, 63a/06, 63a/08, 66b/01, 70a/04, 77a/13, 95a/07, 116b/05, 116b/07, 116b/14, 131b/13, 131b/15, 137b/07, 194a/15, 195b/08

ṭ. gibi 120b/08

ṭ.+ın 67b/10

ṭ.+ına 72a/01

ṭ.+ında 116b/02

ṭ. ile 95a/08

ṭ. ile (ṭunç ṭop) 70a/08

ṭ.+la 41b/01, 50b/07

ṭ.+lar 25b/13

ṭ.+ların 36b/10, 37b/13, 60b/01, 88a/03, 97b/12

ṭ.+larına 25b/15

ṭ.+larına (ṭunç ṭopları) 65a/13

[=35]

ṭopçı Topların kullanılması, bakımı, ikmali ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı.

ṭ. 116b/02

[=1]

ṭopla- Birçok kimse veya şeyi bir araya getirmek.

ṭ.-madan 25a/07

ṭ.-maġa 25a/03

[=2]

ṭopraḳ Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.

ṭ.+a 146b/04

ṭ.+a (ṭopraġa) 11a/15

ṭ.+ında (ṭopraġında) 126b/13

[=3]

ṭopsuz Topçu sınıfı olmayan.

ṭ. 103a/06

[=1]

ṭopuz Eskiden sapından tutularak kullanılan, ucu top biçiminde demir, bakır veya ağaçtan bir savaş aleti.

ṭ.+la 142a/08

[=1]

ṭoyum Doyma, kanma, tatmin.

ṭ. (ṭoḳ ṭoyum) 30a/10, 36b/12

ṭ. (ṭoḳ ṭoyum ol-) 24a/15, 92b/11, 92b/12, 96b/10, 98a/14

[=7]

ṭoyur- Yedirip açlığını gidermek, tok hâle getirmek.

ṭ.-dılar 52b/10

[=1]

ṭoz Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

ṭ. 191b/01

ṭ. et- 172b/09

[=2]

ṭoz- Gezmek, dolaşmak.

ṭ.-dı 195b/06

ṭ.-maġa 112a/13

[=2]

töhmetlü Töhmet altında bulundurulan, suçlanan, müttehem.

t. ol- 175b/12

[=1]

tövbe Ar. İşlediği bir hatadan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. u istiġfār it- 97a/13, 98b/02, 100a/12, 101b/05, 144b/01, 162b/05, 177b/15

[=7]

ṭūfān Ar. Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur.

ṭ.-ı Nūḥ 14b/05, 117b/09

[=2]

ṭuġyān Ar. Taşma, coşma, su baskını.

ṭ. u ‘āṣiyān 154b/01

[=1]

tuḥfe Ar. Hediye.

t. (tuḥfe-i taḥiyyāt-ı vāfiyāt-ı ṣāliḥāt-ı ‘anber-niṣār) 1b/08

t.+den (hediye u tuḥfe) 134a/10

t.-i eṣer 4a/03

t. u hedāyā 61b/09

t. u hedāyā u peşkeş birle 61b/01

t.+lerinden 27b/08, 30b/01

t. u hedāyā 63a/11

[=8]

ṭūl Ar. Uzunluk, boy.

ṭ. 52b/15

ṭ.-ı ‘ömr 91a/01

ṭ.-ı ‘ömr-ile 181b/15

ṭ.-ı ‘ömrler birle 58b/14

[=4]

ṭulū‘ Ar. Gök cisimleri için doğma, doğuş.

ṭ.-ı ‘unvān 169a/05

[=1]

ṭulum içine saklanacak su, pekmez, yağ vb. sıvılarla peynir vb. maddeler konan torba biçiminde deri kap.

ṭ.+larla 47a/09

[=1]

ṭulunḳa (?)

ṭ. 59b/15

[=1]

ṭumansuz Dumanı olmayan, duman çıkarmayan.

ṭ. 152b/13, 179b/07

[=2]

ṭu‘me Ar. Yiyecek, azık.

ṭ.-i şemşīr 42a/01, 47b/13, 50b/12, 89b/09, 96a/09, 127a/15

ṭ.-i şemşīr eyle- 120b/09

ṭ.-yi şemşīr ol- 86b/06

[=8]

ṭunç Bakır, kalay ve çinkonun birlikte eritilmesiyle elde edilen alaşım, bronz.

ṭ. şaçmaları 65a/13

ṭ. şaçması 70a/08

ṭ. ṭop ile 70a/08

ṭ. ṭopları 65a/13

[=4]

Tūnus Kuzey Afrika’da Akdeniz’e kıyısı olan bir ülke.

T. 60b/03, 143b/11, 162a/05, 166a/07, 166a/13, 195b/11, 195b/13

T. (‘azm-i Tūnus eyle-) 66b/02

T. (‘azm-i Tūnus it-) 71b/09

T.+a 33a/09, 36b/04, 36b/11, 38a/13, 42b/07, 42b/08, 42b/14, 46a/06, 46a/07, 49a/01, 49a/15, 60b/02, 60b/09, 62a/14, 62b/15, 67b/12, 71b/02, 71b/03, 72b/04, 80b/13, 80b/14, 81a/02, 81a/04, 81b/12, 81b/14, 82a/02, 90a/13, 140a/02

T.+a ṭoġru 46a/09, 66b/03

T. begi 33a/10, 33a/14, 33b/06, 34a/01, 38b/05, 61a/05, 61a/08, 61a/09, 61b/02, 61b/03, 61b/09, 68b/04, 68b/06, 68b/09, 69a/02, 69a/12, 69b/05, 77b/10, 77b/12, 78b/06, 80b/15, 81a/04, 81a/05, 81b/02, 81b/04, 81b/13, 139b/13, 141b/06, 141b/12, 144a/03, 144a/04, 144a/06, 157a/08, 157b/06, 157b/07, 158a/02, 158a/04, 159a/05, 159a/05, 159a/14, 159b/06, 160a/02, 160a/08, 160b/13, 161a/03, 161a/05, 161a/13, 161b/04, 161b/14, 162a/14, 162b/10, 162b/14, 163a/14, 163b/03, 163b/06, 163b/08

T. begi ile 33b/11

T.+da 36a/13, 62a/02, 80b/14, 196b/01

T.+dan 37a/11, 39a/08, 46b/11, 60b/06, 62a/04, 63b/07, 71a/01, 78b/01, 84a/06, 85a/04, 90b/03, 166a/08

T. ḥalḳı 38a/15, 42b/09, 43a/01

T.+ı 140a/03

T. ocaġı 33a/02

T. tekneleri 35a/01, 35b/12

T. teknesi 34a/14

T.+un 163a/03

T.+uñ 37a/02, 63a/01, 70b/03, 81b/11, 140a/05, 160a/11, 165b/11

[=128]

Tūnuslu Tūnus halkından olan.

T.+laruñ 197a/05

[=1]

ṭur- 1. Hareketsiz durumda olmak.

ṭ.-acaḳ 122a/12

ṭ.-an 181b/09

ṭ.-dı 93b/02

ṭ.-dılar 108b/15, 181a/02

ṭ.-ma 109b/05, 112b/01

ṭ.-madan 170a/08

ṭ.-mışlar idi 88a/08

ṭ.-sun 43b/06, 53a/13, 123b/06, 131b/14, 134b/03, 171b/14

ṭ.-up 40a/05, 112a/11, 138b/10

ṭ.-ur 172b/02

ṭ.-urlardı 108a/05

[=20]

2. Bir yerde kalmak.

ṭ.-acaḳ 187b/12

ṭ.-ayın 6a/14

ṭ.-maḳ 27a/05

ṭ.-uñ 177a/09

[=4]

3. Razı olmak.

ṭ.-dı 9b/03

ṭ.-urken 95b/03

[=2]

4. Bir olay karşısında dayanamamak.

ṭ.-amayup 44a/01

[=1]

turāb Ar. Toprak.

t.+a 165a/03

t.+ında 128b/06

[=2]

turbaḥ (?)

t. (buġday-ı turbaḥ) 36a/12

[=1]

tureyfī Bir at cinsi.

t. 169b/06

[=1]

ṭurfetü'l-'ayn Ar. "Göze hoş gelen; gözün kapağı" anlamında söz.

t. içre 144a/15, 161b/13

[=2]

ṭurḳoz Özü, aslı Türk olan.

ṭ. 14a/13

ṭ. ol- 126b/04

[=2]

ṭut- 1. Bir durumu muhafaza etmek.

ṭ.-(!) 6a/03, 12b/07, 40b/11, 119b/13, 186b/01

[=5]

2. Palavra söylemek.

ṭ.-maḳda 175b/06

ṭ.-up 20a/02

[=2]

3. Elde bulundurmak, ele almak.

ṭ.-amadılar 39a/12

ṭ.-anlar 77b/09

ṭ.-ar 35a/14

ṭ.-dı 194b/01

ṭ.-ınca 34b/09

ṭ.-up 91b/02, 102a/01, 132b/14, 133b/06, 159b/15, 164a/09, 183a/01

[=12]

4. Herhangi bir durumda bulunmak.

ṭ.-dı 42b/02, 165a/09

ṭ.-dılar 39b/14, 50a/06

ṭ.-maġa 165a/08

ṭ.-maya ki 87b/03

ṭ.-up 102a/03, 152b/05

[=8]

5. Olduğu halini korumak.

ṭ.-alum 54b/13

ṭ.-dı 195a/08

ṭ.-up 42a/03

[=3]

6. Verdiği sözü yerine getirmek.

ṭ.-asın 142b/13

ṭ.-ayıdum 44a/08

ṭ.-duġum 44a/10

ṭ.-maya mı kim 104b/03

[=4]

7. Oruçlu olmak.

ṭ.-duḳların 45a/09

[=1]

8. Ele geçirmek, yakalamak.

ṭ.-mışlar 54b/15

[=1]

9. Varsaymak.

ṭ.-alum-ki 142b/02

[=1]

oruç ṭut- 45a/09

yüz ṭut- 42b/02, 152b/05, 165a/08, 165a/09

[=5]

ṭuṭam Bir şeyin bir defada avuç içi veya parmaklarla tutulabilen miktarı.

ṭ. 185a/09

[=1]

ṭuṭın- Dayanmak, güvenmek.

ṭ.-up 128a/04

[=1]

ṭutsaḳ Savaşta ele geçirilen düşman, esir.

ṭ. 167b/08, 168a/05, 168a/11, 168a/14

ṭ.+lar-ıla 170a/06

ṭ.+ları 168b/04, 171a/09

ṭ.+larımuz 168b/02

[=8]

ṭuṭul- Yakalanmak.

ṭ.-ması 34b/08

[=1]

tuvānā Far. Güçlü, kuvvetli, dinç.

t. 42a/10, 83b/15, 107a/07, 165b/02

t.-ı ser-keş 54b/02

[=5]

ṭuy- İşitmek, ses almak.

ṭ.-up 46a/14

[=1]

ṭuyıl- İşitilmek.

ṭ.-dı 139b/10

ṭ.-dı-ki 124b/07

ṭ.-up 140a/14

[=3]

ṭuz Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.

ṭ. 26b/07, 192a/04, 192a/06

ṭ.+ı 192a/07

[=4]

ṭuzaḳ Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.

ṭ.+ına (ḥīle u ṭuzaġına) 111b/04

[=1]

tüccār Ar. Ticaretle uğraşan kimse, tacir.

t. 192b/06

[=1]

tüfek Bk. **tüfenk**

t.+lerinüñ 179b/02

[=1]

tüfenk Far. Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silah. Krş. **tüfek**

t. 30a/06, 30a/14, 36b/06, 66b/01, 116b/06, 116b/07, 191a/09, 192a/13

t. alabandası 89a/03

t. demüri 29b/15

t. ile 95a/08

t.+in (tüfengin) 67b/10, 112a/02, 112a/05

t.+inde (tüfenginde) 116b/02

t.+ine (tüfengine) 72a/01

t.+lerin 36b/10, 97b/13, 112a/06

t.+lerine 25b/15

[=20]

tüfenkçi Saray muhafızı, saraylarda vazife gören silahlı memur.

t. 116b/02

[=1]

tüfenksüz Silahı bulunmayan.

t. 103a/06

[=1]

tükür- Tükürüğü ağız içinden dışarıya atmak.

t.-üp 124a/06, 126b/03

[=2]

Türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçenin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu milletten olan kimse.

T. 9b/15, 13a/10, 32b/12, 33a/01, 118b/03, 126a/11, 129b/13, 129b/14, 140a/12, 141b/05, 157a/10, 157a/14, 157b/13, 164a/08, 164a/12, 164b/01, 164b/02, 173a/13, 173a/13, 173b/03, 178a/04, 178b/12, 183a/03

T. ‘askeri 179a/13

T.+den 170a/15

T.+e 118b/04

T.+i 154b/07, 157b/08, 158b/10

T. ḳavmi 179b/07

T. ḳavmi ḳadar 157b/14

T.+ler 152b/02, 152b/05, 153a/14, 153b/15, 154b/02, 167a/10, 181a/03

T.+lerden 157b/12, 175b/05, 176a/11

T.+lere 154a/13

T.+lerüñ 164b/04, 180b/01, 185a/11

T. ṭāyifesi 110b/07, 114a/03, 153b/06, 173b/01, 174a/06, 175a/14, 179a/11

T.+ün 178a/08

T.+üñ 157b/10, 158a/07, 173b/06, 180a/12

[=57]

Türkiyye Topraklarının bir kısmı Asya’da bir kısmı Avrupa’da olan ülke.

T. ile (elfāẓ-ı Türkiyye) 3b/04

[=1]

U

uc Bk. **uç**

u.+ı 121a/09

u.+ında 179b/03

[=2]

uç Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası; bir yerin en uzak noktası. Krş. **uc**

u.+ında (ucında) 44b/11, 62a/08

u.+un (ucun) 57a/10

[=3]

uç- Havada yol almak, havada gitmek.

u.-ar 19a/10, 19b/03, 24a/04, 163a/13, 192b/15

u.-ardı 193a/01

u.-maz 172a/10

[=7]

uçur- 1. Kesip ayırmak, kesip koparmak.

u.-dı 102a/05

u.-dılar 120b/08, 183b/05

u.-maḳ 18a/11

[=4]

2. Süratle göndermek, yollamak.

u.-dı-ki 159b/01

u.-up 72b/05, 73a/12

[=3]

3. Götürmek.

u.-an 185a/09

[=1]

‘udelān Ar. Adil olanlar.

‘u. (sulṭānu’l-enbiyā-yı ‘udelān) 16a/13

[=1]

uġra- 1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.

u.-yup 18a/08

[=1]

2. Kötü duruma konu olmak.

u.-dı 126b/11

u.-duġın 40a/03

u.-duġından 42b/12

u.-duḳların 47b/12, 101a/12

u.-dum 69b/13

u.-mazsın 143a/06

u.-mış 10a/10

u.-yacaḳ 85b/01

u.-yan 21a/15

[=10]

uġrun Gizli.

u. 88a/11, 95b/08

[=2]

uġur Hedef, için; yol, yön.

u.+ına (uġrına) 11b/10, 21b/06, 25a/14, 49a/11, 64a/04, 67a/13, 131b/10

u.+una (uġruna) 124b/15, 126a/08, 130b/13

u.+uñuz (uġrunuz) 187b/05

u.+uñuza (uġruñuza) 159b/11, 181a/14

[=13]

uḫrevī Ar. Ahirete ait, öbür dünya ile ilgili.

u. 64a/13

[=1]

‘uḳāb Ar. Kartal, tavşancıl kuşu, karakuş.

‘u. u serçe 25b/14, 179b/08

[=1]

‘uḳūbet Ar. Ceza; eziyet, işkence.

u. (eşedd-i ‘uḳūbet eyle-) 124b/06

u. birle (eşedd-i ‘uḳūbet) 9a/08

u.+den 24b/06
u.+e 24b/06
u. ile (eşedd-i ‘uḳūbet) 129a/10
u.+lerin 16a/02
[=6]

‘ulemā Ar. Alimler, bilginler.
‘u. 100b/09, 100b/15, 125b/07, 125b/14, 130b/04, 131b/05, 177a/08, 177b/04, 177b/12, 178a/10, 178a/12, 183a/10, 186b/11, 200a/05
‘u.+dur 177a/15, 177b/02, 178b/02, 188a/13
‘u.-ı cemā‘at 134a/05, 134b/05
‘u.-ı ḥużūr 100a/07
‘**u. ile** 180b/12, 188a/11, 200a/15
‘u.+nuñ 125b/15, 178a/15, 184a/01
‘u. u ṣuleḥā 68b/10, 131a/11, 138b/05, 180b/08, 181b/13, 183a/06, 186b/05
‘**u.+ya** 125b/12, 178a/01, 183a/09
‘**u.+yı** 176a/02
[=38]

uli’l-emr Ar. “Yönetim sahipleri” anlamında söz.
u.+e 133a/05, 182a/04
u.+i 133a/03
u.+üñ 182a/03
[=4]

uli’l-emri minkum “Sizden olan emir sahipleri” anlamında söz.
u. 178b/03
[=1]

ulu Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce.
u. 45b/11, 49a/10, 66b/14, 69b/05, 79b/01, 139b/01
u.+larına 128b/04
u.+muz 59a/13
u.+sı idi 5a/13, 55b/07
[=10]

‘ulūfe Ar. Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipahilere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricaline üç ayda bir verilen maaş.
‘u. 173a/04
‘u. et- 172a/13
‘u. ile 33b/10
[=3]

ulula- Ağırlamak, saygı gösterip ikramda bulunmak.
u.-yup 86a/15
[=1]

um- Bir şeyin olmasını istemek, ümitle beklemek.
u.-aram 4a/01, 172a/08
[=2]

umerā Ar. Emirler, beyler, sancak beyleri.
u. (salṭanat u umerā) 63b/04
[=1]

‘umūmen Ar. Umumi olarak, bütünüyle, cümleten.
‘u. 129b/11
[=1]

umūr Ar. İşler.
u.+da 54b/04
u.-ı tedbīr 93a/04, 139b/05
u.+ın 12a/07
u.+ına 8b/03, 8b/04, 8b/06, 199b/11

u.+ında 17a/14, 36a/01, 54b/01, 127b/02, 196a/13
u.+ıñı 149b/13
u.+larını 132a/05
[=15]

‘unṣur Ar. Esas, kök, asıl, ana öğe.
‘u.-ı laṭīf 2a/14
[=1]

unut- Aklında kalmamak, hatırlamamak.
u.-up (unudup) 140a/06
[=1]

‘unvān Ar. Bir kimsenin payesini gösteren veya durumunu, memuriyet rütbesini, görevini belirten söz, lakap.
‘u.+larına (ṭulū‘-ı ‘unvān) 169a/05
[=1]

ur- 1. Silahla yaralamak, öldürmek; boynu ikiye ayırmak.
u.-dı 198b/05
u.-dılar 85b/08, 118a/03, 180a/08
u.-dılar ki 77a/15, 96a/06, 109b/01, 116b/15, 179b/10
u.-duḳda 128b/08
u.-duḳlarına 112a/10, 112a/10
u.-dum 81a/10
u.-maġa 123a/02
u.-mayup 81b/04
u.-ulur 99b/02
u.-up 10a/05, 20b/08, 72b/09, 122a/04, 124b/03, 126a/02, 142a/05, 165a/15, 191a/15
[=25]
2. Zincire bağlamak.
u.-dı 124b/05
u.-up 9a/10, 48b/14, 76a/02
[=4]
3. Ateş altında bırakmak, savaşmak.
u.-alum 41a/10
u.-dılar 24a/14, 179b/04
u.-dılar ki 41b/02, 96a/04
u.-duḳda 162a/04
u.-up 75b/13, 77a/14, 81b/09, 89a/04, 164a/03
[=11]
4. Bir yere baş koymak.
u.-dıñuz ise 67a/04
u.-up 46a/15, 50a/04, 86a/04
[=4]
5. Hatayı yüze çarpmak.
u.-mazdı 169b/13
[=1]
alabanda ur- 81b/09
baş ur- 67a/04, 86a/04
ḳılıç ur- 77a/15, 109b/01
zincīre ur- 76a/02
zincīrler ur- 9a/10
[=7]

‘urbān Ar. Çöl arapları, bedeviler.
‘u. 72a/09, 105b/13, 106a/08, 107b/07, 130b/14, 154a/09, 200a/08
‘u. (ḳabāyil-i ‘urbān) 153b/03
‘u.+a 106a/01
‘u.+ı 144b/04
‘u.-ı eşḳıyā 100b/13, 177b/13
‘u.-ı müfsidān 164a/15
‘u.-ı müfsidān ile 144a/10
‘**u.-ı münāfıḳān** 179a/01

‘u.+ından 145a/05
‘u. idi 154a/04
‘u.+lara 144a/15
‘u. ṭāyifesi 152b/05
‘**u. u ‘Arab** 166b/07
‘**u.+uñ** 170a/04
‘u.+uñ (ḳabāyil-i ‘urbān) 66b/14
‘u.+uñ (münāfıḳān-ı ‘urbān) 178b/07
[=23]

uruba İtal. Giyecek, elbise.
u.+y-ıla 64b/11
[=1]

urubacuḳ Giysi.
u.+un (urubacuġun) 15a/04
[=1]

‘urūk Ar. Irklar.
‘u.-ı muḫannes 166b/01
[=1]

urul- Zarar verilmek.
u.-ur 159a/02
[=1]

Urūmca Rumlar’ın konuştuğu dil.
U. lisānı üzre 13a/07
[=1]

uşan- Tekrarlanması, uzun sürmesi dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya sıkılır duruma gelmek.
u.-dum 56b/03
[=1]

usārā Ar. Esirler.
u.-yı ümmet-i Muḥammed 26b/07
[=1]

‘uşr Ar. Onda bir.
‘u.+ını 192a/08
[=1]

ustā Far. Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse.
u. 32a/12, 192b/12, 193a/01
u. başı 31b/08
u.+dur 31b/14, 32b/02, 193a/04, 193b/04, 193b/09
u.+sı 192b/12
u.+ya 32a/09, 193a/15
[=12]

uṣūl Ar. Bir amaca erişmek için takip edilen yol, yöntem.
u.+dandur (ḳavāyid u uṣūl) 54b/05
u.+ından (ḳavāyid u uṣūlı) 63b/04
[=2]

uşaḳ Erkek hizmetçi; şuranın veya buranın halkından olan erkek.
u. 106a/06
u.+ı (uşaġı) 61a/13
u.+ına (uşaġına) 190b/03
u.+larımuzı 19b/05
u.+umuz (uşaġumuz) 124b/14
[=5]

‘uşūr Ar. Onda bir.
‘u.+ını 190b/10
[=1]

uṭan- Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak.
u.-sın 25b/08
u.-ur 81a/02, 93b/11, 175a/01
[=4]

uy- Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak.
u.-ar idi 194a/04
u.-maz 176b/09
u.-up 145b/02
[=3]

uyan- Uyku durumundan çıkmak.
u.-dı 122b/06
u.-up 12a/02, 56a/09, 73a/03, 123a/10, 184b/04
[=6]

uyandur- Uyanmasına yol açmak.
u.-dum 123b/10
u.-up 121b/15
[=2]

uydur- Kendisine benzetmek.
u.-amamış idüm 158b/06
u.-maḳ 157a/11
[=2]

uyḫu Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu.
u. 123a/15
u.+dan 12a/02, 56a/09, 123a/10
u.+larından 73a/03
u.+ñ 123b/09
u.+ya 122a/02
[=7]

uyu- Uyku durumunda olmak.
u.-dı 11b/09
u.-maz 107b/15, 120a/03, 139b/11
u.-r 107b/14, 120a/03, 139b/11
u.-yup 122b/01
[=8]

uza- İleriye doğru devam etmek.
u.-yup 35b/07
[=1]

uzaḳ Yakın olmayan yer.
u. 26a/12, 107a/12
u.+dan 141a/14
[=3]

‘uẓemā Ar. Mevki bakımından büyük olan kimseler.
‘u. (raḥne-i ‘uẓemā) 126a/07
‘u.+nuñ (nuṣret-i ‘uẓemā) 117a/13
[=2]

‘uẓmā Ar. Büyük, çok büyük, çok yüce.
‘u. (ni‘met-i ‘uẓmā) 28a/14
[=1]

uzun Uzun süre devam edecek şekilde, uzun müddet, uzun uzun.
u. 157b/12
u. ol- 20a/04
[=2]

Ü

ücret Ar. Bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal.
ü.+le 84b/06
[=1]

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.
ü. 23a/10, 24b/14, 26a/03, 28a/03, 29b/12, 33a/09, 34a/12, 36b/08, 48a/05, 56a/13, 59b/02, 66a/04,

72a/11, 93a/01, 97a/09, 102a/07, 107a/09, 110b/01, 137a/07, 164b/12, 166b/09, 167a/06, 169b/04, 180b/05, 184b/02, 184b/05, 188a/12, 188b/04, 190b/13, 193b/15, 194a/10, 194b/07, 196a/02, 196b/13, 197a/15, 200a/04

ü. (bir iki üç) 134a/08, 134b/07, 137b/11, 179b/03

ü. (bir iki üç biñ) 147b/14, 148a/06

ü. (bir iki üç yüz) 118b/12, 119b/14, 169b/03

ü. (iki biñ otuz üç) 71b/13

ü. (iki üç) 188a/05

ü. (iki üç yüz) 62a/06, 89b/10

ü. (on üç) 17a/05, 30a/15

ü. (on üç biñ) 118b/14

ü. (otuz üç) 26a/12, 196a/05, 196a/08

ü. (üç üç buçuḳ) 72a/04, 109a/12, 165a/02

ü. (yüz seksen üç) 38a/10

ü. biñ 88a/10, 88a/10, 88b/02, 89a/02, 148a/15, 149a/04, 154a/05, 169a/10

ü. buçuḳ 22b/14

ü. dört 175b/07

ü. dört yüz 37b/01, 41b/13, 82b/05, 109b/01, 109b/09, 125a/14

ü.+i-de 56a/14, 92b/05

ü.+i de 33a/14

ü.+in-de 33b/10

ü. milyon 125b/05, 125b/05, 126a/08, 126a/09, 128b/03, 142a/03

ü. üç buçuḳ 109a/11, 165a/02, 72a/04

ü.+ümüz-de 157a/09

ü. yüz 42a/01, 95b/09, 120b/08, 125a/13, 159a/15, 159b/01, 160b/11, 162a/08, 163a/03, 165b/11

ü. yüz elli 96a/08

ü. yüz ḳırḳ 112b/04, 112b/15

ü. yüz yetmiş beş 72a/08

[=103]

üçer Üç sayısının üleştirme sayı sıfatı.

ü. 64b/08, 66b/01, 136a/15, 179b/04

ü. yüz 57a/09

[=5]

üçinci Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen. Krş. **üçünci**

ü. 42b/08

ü. (on üçinci) 37a/12

ü. (otuz üçünci) 38a/12

[=3]

üçünci Bk. **üçinci**

ü. 2a/07, 17a/03, 114a/07

ü. (otuz üçünci) 62b/14

ü. (yigirmi üçünci) 191b/14

ü.+ye 155a/13

[=6]

üftāde Far. Düşkün, biçare; âşık.

ü.+si (‘āşıḳ u üftāde) 31b/06

[=1]

üleşdir- Bk. **üleşdür-**

ü.-üp 86a/11

ü.-ürlerdi 58a/14

[=2]

üleşdür- Paylaştırmak. Krş. **üleşdir-**

ü.-di 91a/08

ü.-üp 74a/10

[=2]

ülfet Ar. Alışma, kaynaşma, ünsiyet.

ü. ol- 17a/13

[=1]

ümīd Far. Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimalinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti. Krş. **ümīz**

ü.+dür ki 3b/13

[=1]

ümīz Bk. **ümīd**

ü.+dür ki 130a/14, 149a/13

[=2]

ümmet Ar. Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.

ü. (usārā-yı ümmet-i Muḥammed) 26b/08

ü.-i Muḥammed 28a/13, 33b/04, 44b/14, 54a/07, 59a/02, 79b/10, 85b/12, 94a/11, 100b/11, 108b/05, 115b/07, 132b/05, 150b/15, 185b/11, 197b/14, 198a/10

ü.-i Muḥammedi 80b/01

[=18]

ünsiyyet Ar. Yakınlık, ahbaplık, ülfet.

ü. eyle- 13a/05

ü.-i tām it- 5a/01

[=2]

ürüş- Hep birden havlamak.

ü.-üp 46a/01

[=1]

üşlūb Ar. Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz, usul.

ü.-ı ḳadīm üzre 44b/02

ü.+ın 195a/12

ü. üzre 53a/14, 53b/10, 58b/15

[=4]

üst 1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı; üzeri.

ü.+inden 35a/07

ü.+ü 149a/13, 182b/08

ü.+ünden 163b/10

ü.+üne 166a/05

[=5]

2. Vücudun beden bölümü.

ü.+leri 64b/13

[=1]

3. Biri sayesinde.

ü.+ünden 163b/08

[=1]

üstād Far. Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.

ü. 180a/07, 192b/11

ü. (nāḳılān-ı üstād) 20b/12

ü.+ı 32a/11, 59b/01, 193b/02

[=6]

üşte Bk. **işte**

ü. 54a/04

[=1]

üzengü Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin

yanına asılmış, altı düz madenî halka.

ü. 162a/03

[=1]

üzere Niyet, gaye, amaç bildiren söz.

ü. 23a/01

ü.+lerdür 70b/12

[=2]

üzeri 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

ü.+lerimüzden (üzerlerimüzden) 24b/08

ü.+lerinde (üzerlerinde) 164b/06

ü.+lerine (üzerlerine) 49b/03, 57a/10, 75b/06

ü.+leriñüzde (üzerleriñüzde) 111b/02

ü.+nde 14b/02, 15b/03, 62a/09, 128a/06, 160a/03, 161b/05, 163b/13, 164a/10, 164a/13, 169a/12

ü.+nden 21b/12, 28b/06, 118b/05, 139a/05, 169a/03

ü.+ne 36a/10, 44b/01, 84b/10, 135b/10, 168b/12, 171b/03

ü.+ñe 145a/10

[=28]

2. Üstüne doğru.

ü.+lerine (üzerlerine) 16b/07, 50a/02, 51a/06, 55a/07, 64a/09, 75b/12, 87a/03, 90a/08

ü.+lerine togru (üzerlerine ṭoġru) 35a/08

ü.+ne 25b/13, 49b/13, 50a/13, 50b/03, 75b/03, 131b/03, 152a/03

[=16]

3. Bir kimsenin kendisi, şahsı.

ü.+lerine (üzerlerine) 119a/10

ü.+müze 114a/10

ü.+nden 100b/11, 147a/12

ü.+ndendür 149a/14

ü.+ne 9b/04, 125a/13

ü.+nedür 94b/11

[=8]

4. Bir yere yakın taraf.

ü.+lerinde (üzerlerinde) 49b/09

ü.+lerine (Ḳıbruz üzerlerine) 29b/13

ü.+lerine (üzerlerine) 39a/15

ü.+lerine ṭoġru (üzerlerine ṭoġru) 39a/09, 83b/14

ü.+ne 34b/04, 67b/07, 71b/11, 80a/12, 84a/15, 100a/10, 148b/01, 159b/02, 179a/06

ü.+ne ṭoġru 80b/04

[=15]

üzerinde Bir şeyin üstünde.

ü. 116b/02, 133b/10, 177a/05

[=3]

üzerine 1. Hakkında, dair, üstüne.

ü. 1b/13, 2a/05, 2a/09, 23b/01, 23b/10, 53b/04, 53b/08, 64a/07, 94a/13, 107b/05, 121a/05, 127b/02, 130a/05, 130b/15, 131a/03, 133b/08, 134a/01, 135a/08, 136a/02, 136b/10, 139a/02, 156a/01, 156a/02, 166b/02, 175a/11, 182a/03

ü.+dür ki 13b/14

[=27]

2. Yemin sözü olarak kullanılır, üstüne.

ü. 6b/02, 167b/14

[=2]

3. -e dair, ile ilgili

ü. 18b/03, 18b/14, 22a/02, 22a/15, 28a/11, 63b/02, 79b/07, 107a/08, 119a/04, 196a/14

[=10]

üẕn Ar. Kulak.

ü. 78a/06

[=1]

üzre Üstüne, üstünde, üzerinde; niyetiyle, şartıyla.

ü. 2b/12, 3a/03, 3b/04, 3b/11, 4b/13, 4b/15, 6a/04, 7a/04, 7a/07, 10a/07, 10b/07, 11b/09, 12a/14, 12b/09, 12b/14, 13a/07, 13b/07, 18a/08, 18b/12, 18b/14, 19a/09, 21a/13, 21b/05, 22a/02, 22a/11, 22b/01, 22b/11, 24a/09, 24a/12, 26a/03, 26a/15, 26b/03, 27a/14, 28b/14, 29a/08, 29b/09, 29b/10, 30a/06, 30a/08, 30a/13, 30a/15, 31b/02, 32b/01, 33a/07, 33a/09, 33b/14, 34a/04, 34a/14, 35a/12, 35b/03, 36b/07, 36b/09, 36b/13, 37a/11, 37b/09, 39a/07, 39a/08, 39b/09, 39b/11, 40a/01, 41b/10, 42a/11, 43a/03, 44b/03, 44b/07, 45a/10, 46b/08, 50a/05, 50a/11, 51a/06, 52a/09, 52a/14, 52a/15, 53a/14, 53b/10, 54a/15, 56b/07, 57a/08, 57a/11, 57b/02, 57b/10, 58b/04, 58b/15, 60a/14, 61b/12, 61b/14, 63a/13, 63b/07, 64b/14, 64b/14, 65a/11, 66b/07, 67b/12, 68a/09, 69a/10, 69b/02, 70b/07, 71a/01, 72b/01, 73b/12, 74a/05, 74a/14, 75a/04, 75a/12, 75a/15, 76b/08, 76b/13, 78a/01, 78b/05, 82b/02, 82b/03, 87b/02, 87b/05, 87b/13, 88a/03, 88b/13, 89a/03, 89a/10, 91b/14, 92a/06, 92b/13, 94a/09, 94b/06, 96b/03, 96b/12, 97b/11, 99b/11, 100b/06, 100b/15, 101a/14, 102a/05, 103a/12, 104a/09, 104a/13, 104b/02, 104b/04, 104b/09, 105b/11, 107a/06, 107a/12, 108a/13, 108b/08, 110b/01, 111a/04, 113b/15, 115b/15, 116a/08, 116b/03, 116b/10, 121a/07, 125a/06, 125a/14, 127b/08, 128b/04, 129a/03, 129b/10, 130a/09, 130b/05, 131a/08, 132a/04, 132b/01, 132b/07, 134a/06, 137b/03, 138b/04, 138b/10, 138b/11, 141a/06, 144a/09, 148a/03, 148b/06, 149b/04, 149b/14, 151b/11, 152a/12, 152b/03, 152b/04, 154a/14, 156a/03, 157a/06, 158a/02, 158a/04, 158a/12, 158b/06, 160a/10, 161a/13, 161b/04, 162a/10, 162b/11, 164b/07, 165a/11, 170a/10, 175a/08, 176a/12, 178b/04, 179a/02, 179b/12, 180b/15, 182b/02, 183a/03, 184a/13, 186b/14,

188a/12, 188b/05, 188b/14, 189a/14, 189b/11, 190a/03, 190a/07, 190b/01, 190b/13, 190b/14, 191b/05, 191b/10, 191b/13, 192a/11, 192b/03, 193a/07, 194a/01, 197a/03, 198b/01

ü.+dür 158a/11

ü. idi 21a/01, 168a/13

ü. idiler 178b/14

ü. iken 27b/15, 66b/12, 97a/07

ü.+ler idi 67b/06, 70b/09, 75a/07, 83b/11, 90a/11

ü.+ler iken 72b/14

ü.+lerdür 75a/06

ü.+yüm 159a/12, 159b/02

[=236]

V

va'llāhi Ar. "Allah'a and olsun ki, Allah hakkı için" anlamında yemin sözü.

v. 124a/14

[=1]

va'aẓ Ar. Öğüt, nasihat.

v. u naṣīḥat 178a/03

v. u naṣīḥat eyle- 149b/15

[=2]

vācib Ar. Yapılması gerekli olan, terk edilmesi caiz olmayan husus.

v. ol- 187a/10

[=1]

vācibu'l-vücūd Ar. Zatı yani kendi kendisiyle var olan, var olması için başka bir varlığa muhtaç bulunmayan Allah.

v. 117a/14

[=1]

va'de Ar. Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil; ölüm vakti, ecel.

v. 123b/02, 168a/01, 168a/11, 168b/03

v.+müz 168b/01

v.+sin 168a/09

v.+sinde 171a/13, 185b/10

v.+yi 49b/14

v.-yi bin Ḳāżī 168a/14

[=10]

vādī Ar. İki dağ arasında uzanan arazi.

v.+si-y-ile (başdarda vādīsi) 65a/12

v.+si ile (başdarda vādīsi) 195a/13

[=2]

vāfir Ar. Çok, bol.

v. 7a/01, 17b/12, 19a/08, 20a/02, 21a/12, 27a/02, 33b/08, 34b/09, 44b/15, 46b/15, 51b/15, 61a/04, 61b/06, 74a/09, 79b/09, 79b/12, 81a/09, 91a/05, 96b/06, 105a/13, 105b/13, 108a/13, 125b/15, 130b/11, 140b/02, 140b/08, 140b/11, 149a/15, 175a/13, 178b/06, 185b/06, 187a/06, 195a/05, 195b/06, 197a/02, 199a/05

[=36]

vāfiyāt Ar. Vefatlar, ölümler.

v. (tuḥfe-i taḥiyyāt-ı vāfiyāt-ı ṣāliḥāt-ı 'anber-niṣār) 1b/08

[=1]

vaḥdet Ar. Birlik, bütünlük, yekparelik.

v.+inde 123a/06

[=1]

vāḥid Ar. Tek, bir.

v. (ferd i vāḥid) 70b/04

[=1]

vāḥide Ar. Vahit kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli. Krş. **vāḥidetün**

v. (ferd-i vāḥide) 69a/13

[=1]

vāḥidetün Bk. **vāḥide**

v. 190b/01

[=1]

vāḥidin Ar. Tek olarak, münferiden.

v. (ān-ı vāḥidin) 35b/10

[=1]

Vahrān Kuzeybatı Cezayir'de Akdeniz kıyısında bir şehir.

V. 103b/02, 103b/11

V.+a 103b/06, 103b/08, 104a/15, 106a/08, 146b/14, 151a/03, 151a/06

V.+da 151b/05, 151b/13

V. ile 112b/13

V. keferesi 103b/10

V.+uñ 105a/07

V. żābıṭı 106a/03, 109b/15, 110a/06

[=17]

vāḳı' Ar. Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu. Krş. **vāḳı'a**

v.-ı ḥāl 4b/08

v. ol- 2b/07, 3a/02, 45b/04, 67a/06, 71b/04, 84b/14, 122b/14, 146a/06, 146b/05, 158a/12, 169a/06

[=12]

vaḳı' 'aleyh Ar. "Onun başına gelen" anlamında söz.

v. 162a/14

[=1]

vāḳı'a Bk. **vāḳı'**

v. 122b/14

v.+da 94a/01, 182b/04

v.+sında 11b/09, 123a/03

[=5]

vāḳıf Ar. Bilici, bilen, haberdar ve agâh olan kimse.

v. ol- 176b/05

[=1]

vākī Ar. Hastalığı önleyen ilaç, tedbir.

v.+de 167a/12

[=1]

vaḳt Ar. Zaman; devir.

v. 39b/02, 73a/07, 120a/14

v.+de 20b/14, 151b/09, 179b/15

v.+i 162a/09, 175a/01

v.+i idi 122b/08

v.+inde 158a/06, 161b/10, 195a/08

v.+inde (fecr vakti) 34b/15

v.+inde (seḥer vaḳti) 108a/01

v.+lerde 73b/08

[=15]

vaḳtā Ar.+Far. Ne vakit ki, -diği zaman.

v. ki 8a/03, 14a/15, 17b/15, 25a/04, 37a/07, 39a/06, 43a/10, 44b/03, 59b/07, 61b/14, 72a/05, 74b/04,

80b/05, 82b/04, 93a/04, 94a/14, 97b/08, 116a/06, 116b/10, 120a/06, 121a/11, 121a/14, 123b/08, 125a/11, 126a/14, 127b/09, 130b/07, 136a/09, 137b/05, 145a/06, 147a/14, 151a/04, 159a/14, 164b/08, 165b/11, 166b/10, 168a/14, 169a/08, 170a/02, 170a/12, 170b/06, 178b/14, 191a/15, 193b/12, 193b/15, 196b/01, 197b/05

[=47]

vaḳvaḳa Ar. Ördek, kurbağa vb. hayvanların çıkardığı ses, vakvak.

v.-ı kurbaġa 69b/02

[=1]

vālī Ar. Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülki amir.

v.+si (Cezāyir vālīsi) 137b/01

v.-yi beglerbegi 182a/07

[=2]

var Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan şey.

v. 3b/15, 17b/8, 19b/03, 25a/14, 27a/04, 45a/14, 65a/08, 67b/02, 79b/10, 101b/08, 158a/15, 198b/13

v.+dı 11b/14

v.+dur 7b/01, 9b/06, 30b/06, 37b/10, 57b/08, 83a/11, 105b/07, 122a/06, 123b/10, 124a/15, 134b/01, 138a/02, 161a/11, 163b/03, 178a/04, 180b/09, 187a/14, 199a/11

v.+dur ki 13b/05, 119a/03, 190b/04

v. eyle- 10a/15, 13b/06

v.+ısa 172b/04

v. idi 5a/06, 6a/07, 7a/11, 8b/02, 9a/13, 14a/08, 15b/06, 17a/05, 17a/05, 21a/01, 23a/07, 35a/07, 35a/12, 36b/07, 37a/14, 37b/01, 38a/08, 43a/06, 45b/12, 45b/13, 51a/09, 57b/01, 61a/02, 62b/06, 70a/08, 71a/05, 71a/07, 71b/11, 79b/15, 81b/15, 88a/06, 88b/11, 90b/09, 93a/09, 93a/11, 95a/11, 95b/10, 99b/08, 103a/03, 103b/01, 103b/04, 119a/01, 123a/14, 126a/05, 127a/12, 132a/13, 151a/05, 153b/04, 160b/12, 160b/13, 168b/08, 173a/04, 173b/11, 175b/03, 175b/08, 180a/05, 189a/12, 189b/09, 191b/12, 191b/13, 196a/06, 196a/07, 196b/05

v.-idi-kim 76b/10

v. iken 139b/14

v. imiş 57a/01

v. ise 4b/12, 7b/02, 7b/14, 30b/05, 54b/11, 64b/09, 78b/15, 79a/10, 91a/04, 91b/03, 105b/02, 110b/10, 164a/10, 167b/14, 176b/03, 180b/09, 182b/08, 183a/06, 186a/07, 188a/04

v. it- 115b/12

v. mı 162a/11

v. mıdur 9a/05, 176a/13

v. mıyduñ 162a/10

[=128]

var- 1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak; vasıl olmak.
v.-(!) 7a/02, 17b/8, 27a/05, 27b/05, 35b/06, 49a/10, 65a/14, 69b/04, 99a/01, 118b/09, 123b/10, 129a/15, 139a/15, 149a/08, 179a/15, 183b/06, 198a/01
v.-a 20b/07, 20b/07
v.-alum 28b/14, 41a/06, 46a/12, 75b/05, 177a/09
v.-ayum 132a/06
v.-ayum 161a/05
v.-dı 14b/14, 17a/09, 19a/08, 27b/07, 72b/03, 152a/05
v.-dı-ki 148b/04
v.-dılar 23b/15, 34b/04, 41a/04
v.-dıñuz 169b/11
v.-duḳda 17b/15, 38b/07, 90a/05 123a/01, 155a/13, 196b/11
v.-dum 197b/12
v.-ın 47a/15
v.-ınca 60a/05, 62a/10, 65a/13, 114b/13, 174a/11, 194b/02, 195b/13
v.-ıñuz 134a/07
v.-ıñuz imdi (varıñuzındı) 20a/01
v.-ıvirin 89a/09
v.-ıviriñüz 116a/13
v.-imdi (varandı) 6a/13, 126a/03
v.-imdi (varındı) 162b/10, 163b/01
v.-madı 49b/02
v.-maḳ 75a/06, 159b/02
v.-masınuñ 60b/06
v.-mayuz 50a/03
v.-mazdan evvel 29a/02
v.-salar 54b/13
v.-sın 142a/10
v.-sun 21b/06, 59a/07, 172b/04
v.-sunlar 86b/04, 173b/03, 191a/03
v.-uñ 15b/01, 47b/03, 174b/15
v.-up 6a/08, 6b/03, 8b/15, 10a/02, 12a/13, 17b/04, 19a/02, 19a/14, 19b/06, 20a/11, 21b/03, 21b/11, 26a/01, 26b/11, 27b/12, 29b/14, 30a/02, 33a/14, 34b/11, 34b/15, 36a/05, 36a/15, 37b/03, 37b/15, 40a/08, 40a/10, 41b/13, 44b/10, 44b/13, 46a/14, 48a/13, 48a/15, 49b/04, 50b/04, 50b/06, 51a/01, 60b/02, 60b/15, 61a/07, 62a/05, 63b/09, 66b/09, 67a/04, 67b/13, 71b/10, 71b/14, 75b/09, 76a/07, 78b/15, 81a/04, 81a/04, 83a/15, 85a/05, 85b/04, 86a/04, 87a/04, 87a/06, 87a/11, 88a/12, 90a/14, 90b/14, 92a/11, 92a/13, 93a/14, 94a/05, 96a/01, 96a/15, 97a/09, 98a/15, 98b/03, 99a/14, 100a/10, 102b/07, 105a/04, 105a/14, 106b/07, 107b/13, 108b/14, 111a/09, 113b/12, 114a/02, 117b/01, 117b/11, 118b/11, 120b/01, 121b/05, 122a/03, 123b/14, 125a/08, 126a/15, 127a/06, 135a/15, 135b/01, 135b/11, 138a/13, 140b/02, 140b/05, 141b/01, 144a/14, 145a/14, 145b/06, 146b/08, 146b/14, 146b/15, 147a/04,

147b/01, 148a/07, 148b/05, 148b/10, 150a/06, 151b/12, 152a/10, 152b/15, 154b/13, 158a/02, 159b/09, 159b/13, 161a/03, 162a/04, 164b/12, 167b/12, 169a/12, 170b/06, 173b/09, 175b/14, 177b/07, 179b/01, 187b/01, 187b/03, 188b/06, 189a/08, 189b/01, 192b/13, 193a/04, 195a/08, 197b/05

v.-up-da 16a/04

v.-ur 33a/02, 133b/11, 150b/07

[=216]

2. Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

v.-up 45b/14, 144a/06, 171a/12

[=3]

3. İşi tamamlamak.

v.-duḳda 88b/07

v.-up 148a/04

[=2]

4. Bir ölçüye gelinceye kadar.

v.-ınca 189b/09, 190a/12

[=2]

selāmete var- 45b/14

[=1]

varda ḳosta Kıyıları koruyan gemilere verilen ad.

v. 137a/10

[=1]

Vardar Yeñice Yunanistan'da tarihî bir kasaba. Krş. **Yeñice**

V.+si 5a/04

[=1]

vardiyan İtal. Tersane ve gemilerde muhafızlık, esirlere gardiyanlık yapan görevli.

v. 9b/06, 119b/09, 120a/01, 120a/07, 127a/12, 127b/02, 127b/06, 128b/11

v.+a 9b/05

v.+dan 120a/12

v.+lar 119a/10

v.+lar ile 118b/11

[=12]

varış Varmak işi ve tarzı.

v.+da 154b/05

[=1]

vāriṣ Ar. Kendisine miras düşen kimse, mirasçı.

v.+lerine 32a/09

[=1]

vaṣf Ar. Bir kimse veya şeyin taşıdığı hâl, sıfat, nitelik.

v.+ı 117a/05

v. olın- 38a/01, 41b/04, 82b/11, 118a/04, 152b/13

[=6]

vāṣıl Ar. Ulaşan, erişen.

v. ol- 80b/02, 115b/05, 131a/04, 150a/12

[=4]

vaṣiyyet Ar. Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.

v. eyle- 142b/12

[=1]

vaşal ḳaminar pireze no falṭar İsp. "Yürüyeceksin av sıkıntısı yok." anlamında söz.
v. 24a/05
[=1]

vaṭan Ar. Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt.
v. 148a/01, 150a/10, 185a/12
v.+ı 143a/11
v.-ı aṣlıyye 32b/11, 54a/01, 132a/06
v.+ına 144b/08
v.+ına ṭoġru 166b/12
v.+ınuñ 159b/09
v.+uñ 179a/06
[=11]

vāy Şaşkınlık, kızgınlık, şikâyet, esef, telaş, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendiren söz.
v. ki 11a/09, 126b/01, 196b/03
[=3]

vaż' Ar. Koyma, konulma, düzenleme.
v. eyle- 155a/07
[=1]

vazgeç- Kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak.
v.-mem 162b/07
v.-üp 100a/12, 101b/04
[=3]

vazgel- Vazgeçmek.
v.-üp 97a/12
[=1]

vaẓīfe Ar. Bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş, görev, ödev.
v.-i me's̲ūrāt 131a/08
[=1]

ve Ar. İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.
v. 1b/02, 1b/03, 1b/04, 1b/05, 1b/06, 1b/08, 1b/09, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 2a/01, 2a/01, 2a/02, 2a/02, 2a/02, 2a/02, 2a/02, 2a/03, 2a/03, 2a/04, 2a/05, 2a/05, 2a/08, 2a/08, 2a/10, 2a/10, 2a/11, 2a/13, 2a/14, 2b/02, 2b/04, 2b/08, 2b/12, 3a/05, 3a/06, 3a/09, 3a/10, 3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/13, 3a/14, 3b/02, 3b/05, 3b/06, 3b/09, 3b/12, 4a/06, 4a/07, 4a/08, 4a/08, 4b/09, 4b/14, 5a/09, 5a/10, 5a/10, 5a/14, 5b/01, 6a/10, 6b/04, 6b/05, 6b/06, 6b/07, 6b/08, 6b/15, 7a/02, 7a/09, 7b/08, 7b/08, 8a/03, 8a/14, 9a/09, 9a/11, 9b/01, 10a/03, 10a/13, 10a/14, 10b/06, 11a/07, 11a/09, 11a/14, 11b/01, 11b/04, 12a/01, 12b/06, 13a/14, 13a/15, 13b/07, 13b/07, 13b/08, 13b/09, 13b/14, 14a/04, 14a/05, 14b/02, 14b/12, 15a/04, 15b/05, 16a/01, 16a/02, 16a/13, 16b/01, 16b/06, 17a/01, 17a/04, 17a/07, 17a/09, 17b/09, 17b/13, 17b/08, 18a/04, 18a/04, 18a/09, 18a/09, 18a/10, 18a/11, 18a/13, 18b/03, 18b/10, 18b/11, 18b/12, 19a/13, 19b/05, 20b/12, 21a/07, 21a/08, 21b/10, 21b/15, 22a/02, 22a/07,

22a/13, 22b/01, 22b/02, 22b/02, 22b/06, 22b/08, 22b/09, 22b/10, 23a/01, 23a/05, 23a/06, 23a/08, 23a/15, 23b/04, 23b/07, 23b/07, 23b/08, 23b/08, 23b/09, 24a/11, 24a/13, 24b/01, 24b/02, 24b/08, 25a/02, 25a/11, 25a/15, 25b/03, 25b/09, 25b/11, 25b/14, 25b/15, 26a/08, 26a/09, 26b/01, 26b/01, 26b/05, 26b/06, 26b/07, 26b/11, 26b/11, 26b/15, 27a/03, 27a/03, 27a/08, 27b/01, 27b/10, 28a/10, 28b/03, 28b/04, 28b/05, 28b/06, 28b/07, 28b/08, 28b/08, 28b/09, 29a/05, 29a/06, 29a/14, 29b/03, 29b/05, 29b/08, 29b/15, 30a/01, 30a/04, 30a/05, 30a/07, 30a/07, 30b/01, 30b/04, 30b/05, 30b/11, 31a/13, 31b/15, 32b/07, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 32b/12, 33a/03, 33b/01, 33b/02, 33b/05, 33b/11, 33b/15, 34a/07, 35a/01, 35a/01, 35a/13, 35a/14, 35b/11, 35b/11, 35b/12, 36a/02, 36b/06, 36b/12, 36b/13, 36b/14, 36b/15, 37a/01, 37a/05, 37a/06, 37a/06, 37a/10, 37a/14, 37a/15, 37b/12, 37b/14, 38b/03, 38b/04, 38b/04, 38b/04, 38b/08, 38b/08, 38b/10, 38b/13, 39b/06, 40a/15, 41a/01, 41a/14, 41b/01, 41b/04, 41b/05, 41b/12, 42b/01, 43a/11, 43b/04, 43b/06, 43b/08, 43b/11, 44a/02, 44a/03, 44a/12, 44b/05, 44b/06, 45a/05, 45a/06, 45a/06, 45a/08, 45a/08, 45a/08, 45a/11, 45a/15, 45b/05, 45b/11, 45b/12, 45b/13, 46a/02, 46a/02, 46a/05, 46a/15, 46b/13, 47a/02, 47b/11, 47b/11, 47b/11, 48a/06, 48a/09, 48a/14, 48b/02, 48b/08, 48b/10, 48b/10, 49a/05, 49a/12, 49a/13, 49b/04, 50b/05, 51a/08, 51a/08, 51a/10, 51a/11, 51b/05, 51b/12, 51b/14, 51b/15, 52b/01, 52b/03, 52b/07, 52b/08, 52b/10, 52b/13, 52b/15, 52b/15, 53a/01, 53a/01, 53a/02, 53a/03, 53a/06, 53a/07, 53a/08, 53a/09, 53a/12, 53b/07, 53b/09, 54a/01, 54a/04, 54b/06, 54b/10, 54b/11, 54b/14, 55a/02, 55a/04, 55a/04, 55a/06, 55a/06, 55a/07, 55a/10, 55a/14, 55b/01, 55b/02, 55b/06, 55b/08, 55b/09, 56a/04, 56a/05, 56a/07, 56a/10, 56a/13, 57a/06, 57a/09, 57a/12, 57b/01, 57b/04, 57b/08, 58a/02, 58a/07, 58a/12, 58b/02, 58b/15, 59a/01, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04, 59a/04, 59a/04, 59a/08, 59a/09, 59a/10, 59a/14, 59b/05, 59b/09, 59b/15, 60a/03, 60a/03, 60a/04, 60a/04, 60a/07, 60a/12, 60b/05, 61a/04, 61a/11, 61a/12, 61b/01, 61b/08, 61b/10, 61b/12, 62b/07, 63a/04, 63a/05, 63a/06, 63a/12, 63a/13, 63b/03, 64a/03, 64a/04, 64a/04, 64a/06, 64a/08, 64a/09, 64a/09,

64a/10, 64a/11, 64a/12, 64a/13, 64b/01, 64b/01, 64b/02, 64b/03, 64b/06, 64b/11, 64b/15, 65a/02, 65a/04, 65a/04, 65a/05, 65a/07, 65a/09, 65a/13, 65b/05, 65b/06, 65b/06, 65b/07, 65b/07, 65b/08, 65b/09, 65b/10, 65b/10, 65b/11, 65b/12, 65b/12, 66a/06, 66a/09, 66b/14, 66b/15, 67a/01, 67a/02, 67a/05, 67a/10, 67a/10, 67a/12, 67a/14, 67b/15, 68a/01, 68a/05, 68a/15, 68b/01, 68b/07, 68b/10, 68b/11, 68b/11, 69a/03, 69a/09, 69b/08, 69b/11, 69b/11, 69b/12, 70a/09, 70a/13, 70a/13, 70b/03, 71a/04, 71a/04, 71a/06, 71b/06, 72a/05, 72a/06, 72a/06, 72a/08, 72a/13, 72a/13, 72a/14, 72b/08, 72b/08, 72b/13, 73a/13, 73b/02, 74b/03, 75b/14, 76a/09, 77b/04, 77b/08, 78a/04, 78a/10, 78b/10, 79a/14, 79b/02, 79b/03, 79b/04, 79b/10, 79b/10, 80a/15, 80b/06, 81b/06, 81b/10, 81b/11, 81b/12, 82a/04, 82a/05, 82a/07, 82a/08, 82a/09, 83a/06, 83a/06, 83a/06, 83b/01, 83b/03, 83b/05, 84a/02, 84a/02, 84a/06, 84b/05, 85a/07, 85a/15, 86a/08, 86a/13, 86b/05, 86b/10, 87a/07, 87b/15, 89a/05, 90a/04, 90b/01, 90b/03, 90b/13, 91a/02, 91a/03, 91a/03, 91a/04, 91a/05, 91b/03, 91b/04, 91b/12, 92a/10, 92a/10, 92a/15, 92b/03, 92b/09, 92b/15, 92b/15, 93a/02, 93a/03, 93a/07, 93b/15, 94a/03, 94a/07, 94a/11, 94a/12, 94a/14, 94b/03, 94b/10, 94b/10, 95a/02, 95a/13, 95b/10, 95b/15, 96b/07, 96b/11, 96b/14, 96b/15, 97a/01, 97a/03, 97a/03, 97a/11, 97b/01, 97b/02, 97b/05, 97b/13, 98a/01, 98a/01, 98a/07, 98a/07, 98a/08, 98a/10, 98a/10, 98a/15, 99a/11, 99b/08, 99b/15, 100a/13, 100b/04, 100b/11, 100b/13, 101a/01, 101a/01, 101a/02, 101a/03, 102a/08, 102a/09, 102a/11, 102b/03, 102b/05, 102b/11, 102b/13, 103a/03, 103a/04, 103a/08, 103a/11, 103a/14, 103a/15, 103b/03, 103b/06, 103b/14, 104a/13, 104b/07, 104b/11, 105a/07, 105b/02, 105b/08, 106a/11, 106b/09, 106b/12, 107b/01, 109a/08, 109a/10, 109b/09, 109b/09, 109b/14, 110a/15, 110b/07, 111a/13, 111b/11, 111b/14, 112b/02, 112b/06, 112b/15, 113a/04, 113b/06, 114a/01, 114a/08, 114a/10, 114b/08, 114b/10, 114b/10, 115a/04, 115a/05, 115a/11, 115b/02, 115b/08, 116a/05, 116a/07, 116b/02, 116b/03, 116b/05, 117a/04, 117a/13, 117a/14, 117b/06, 117b/07, 118a/06,

118a/10, 118a/13, 118a/14, 149a/06, 149a/10, 149a/15,
118a/15, 118b/07, 119a/02, 149b/03, 149b/06, 149b/15,
119a/09, 119a/10, 119b/03, 150a/01, 150a/08, 150b/02,
119b/05, 119b/06, 120a/02, 150b/13, 152a/13, 152a/15,
120a/05, 120a/10, 120b/06, 153a/01, 153a/13, 153b/09,
121a/07, 121a/15, 123a/11, 153b/12, 154a/09, 154a/10,
124a/10, 124a/10, 124a/15, 154b/11, 155a/07, 155b/12,
125a/04, 126a/04, 126b/01, 155b/15, 156a/01, 156b/05,
126b/04, 127a/07, 127a/08, 156b/07, 156b/10, 156b/13,
128a/08, 128b/14, 130a/04, 157a/01, 157a/02, 157a/14,
130b/11, 130b/14, 131a/03, 157b/06, 157b/08, 158b/02,
131a/11, 131a/11, 131b/09, 159a/06, 159b/12, 160a/06,
131b/11, 131b/14, 132a/15, 160a/12, 161a/09, 161b/02,
132b/02, 132b/04, 132b/05, 162a/13, 163a/12, 163b/07,
132b/07, 132b/15, 133a/02, 164a/05, 164a/07, 165a/02,
133a/03, 133a/05, 133a/06, 169a/14, 169b/02, 170b/04,
133a/06, 133a/08, 133a/14, 170b/10, 170b/13, 171b/06,
133b/02, 133b/03, 134a/03, 172a/07, 173a/02, 173a/07,
134a/11, 134a/13, 134a/15, 174a/13, 176b/06, 176b/06,
134b/15, 135b/09, 136a/02, 178b/03, 178b/03, 178b/04,
136b/07, 136b/07, 136b/12, 178b/07, 178b/15, 179b/11,
136b/15, 137a/01, 137a/03, 179b/15, 180b/03, 180b/04,
137a/03, 138b/05, 138b/06, 181a/05, 181a/06, 181a/07,
138b/15, 139a/11, 139b/02, 181a/13, 181a/15, 181b/09,
139b/06, 140a/07, 140a/09, 182a/02, 182a/05, 182a/06,
141b/07, 142a/06, 142a/14, 182a/07, 182a/08, 182b/03,
142a/15, 142b/10, 142b/11, 182b/06, 183a/01, 184a/04,
143a/02, 143a/04, 143a/09, 184a/07, 184b/01, 184b/01,
143a/10, 143b/11, 145a/03, 184b/11, 184b/14, 185b/06,
145a/05, 145b/01, 145b/08, 185b/12, 187a/01, 187a/07,
146a/13, 146a/13, 147a/07, 187b/04, 188b/13, 189a/13,
147b/03, 147b/08, 147b/08, 189b/15, 190a/05, 190b/02,
147b/13, 148a/01, 148a/01, 190b/03, 190b/03, 190b/11,
148a/03, 148a/04, 149a/05, 190b/12, 191a/07, 192a/06,

192a/13, 192b/01, 194a/04, 196a/02, 196b/04, 196b/14, 198a/04, 198a/05, 200a/04, 200a/06, 200a/07, 200a/09, 200a/09

[=869]

ve'l-'Acem Ar. "Ve Acemler" anlamında söz.

v. 2a/12

[=1]

ve'l-'āfīne 'ani'n-nās Ar. "Ve insanları affedenler, ve insanları affederler." anlamında Kur'an'da geçen ifade.

v. 97a/15, 167b/03, 181b/15

[=2]

ve'l-āḫir Ar. "Son olan" anlamında söz. Krş. **ve'l-āḫiri**

v. 18a/03

[=1]

ve'l-āḫireti Ar. "Ahiret hayatı" anlamında söz.

v. 1b/02

[=1]

ve'l-āḫiri Bk. **ve'l-āḫir**

v. 1b/03

[=1]

ve'l-aḳrabā Ar. "Ve akrabalar" anlamında söz.

v. 26b/02

[=1]

ve'l-'ayn Ar. "Ve göz" anlamında söz.

v. 106a/04, 134a/03, 191a/04

[=3]

ve'l-baḥr Ar. "Ve deniz" anlamında söz.

v. 1b/03

[=1]

ve'l-emān Ar. "Ve güvenlik" anlamında söz.

v. 2a/12

[=1]

ve'l-ġufrān Ar. "Ve bağışlanma, Allah'ın bağışladığı kişi" anlamında söz.

v. 4b/07, 26b/14, 84a/11

[=3]

ve'l-ḥāṣıl Ar. Sonuç olarak, sözün kısası.

v. 5b/12, 35a/14

[=2]

ve'l-'Irāḳeyn Ar. "İki Irak" anlamında söz.

v. 2a/12

[=1]

ve'l-iḥsān Ar. "Ve iyilik, güzellik" anlamında söz.

v. 2a/13

[=1]

ve'l-iḥtirām Ar. "Ve saygı, hürmet" anlamında söz.

v. 3a/07

[=1]

ve'l-i'yāẕu bi'llāh Ar. "Ve Allah'a sığınmak" anlamında söz.

v. 24b/05

[=1]

ve'l-kāẓimīne'l-ġayẓa Ar. "Ve öfkelerini yutanlar, ve öfkelerini yutarlar." anlamında Kur'an'da geçen ifade.

v. 97a/14, 167b/03

[=2]

ve'l-kemāl Ar. "Olgunluk, tamlık" anlamında söz.
v. 23a/02, 108b/07
[=2]

ve'l-ḳıyās Ar. "Karşılaştırmak" anlamında söz.
v. 68a/14
[=1]

ve'l-mesākīn Ar. Fakirler, yoksullar.
v. ol- 58a/15
[=1]

ve'l-mürselīn Ar. "Ve gönderilenler, peygamberler" anlamında söz.
v. 16b/08, 24b/09, 92b/04, 118b/08
[=4]

ve'l-müşrikīn Ar. "Şirk koşanlar" anlamında söz.
v. 56a/05, 67a/01, 123a/04
[=3]

ve'l-ümem Ar. "Toplumlar, milletler" anlamında söz.
v. 2a/11
[=1]

ve'n-ḳażā'ı'd-devrān Ar. "Ve devran ile zamanın dönüşü" anlamında söz.
v. 2b/05
[=1]

ve'r-rıḍvān Ar. "Ve hoşnutluk, Allah'ın rızası, Allah'ın rızasına ulaşmış kişi" anlamında söz.
v. 134a/01, 134b/09, 135b/02, 136b/11, 139a/02, 139b/07
[=6]

ve'r-Rūm Ar. Yunan asıllı kimselere verilen isim.
v. 2a/12
[=1]

ve's-senā Ar. "Ve yücelik, ve övme" anlamında söz.
v.+dan soñra 148a/12
[=1]

vebāl Ar. Günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk.
v.+i 185a/05
[=1]

vech Ar. Yüz, çehre; tarz, biçim.
v. ile 14b/11, 77a/11, 113a/14
v.+le 4b/06, 50b/13, 53b/06, 67a/15, 97b/03, 103b/09, 118b/02, 125b/09, 132b/10, 132b/11, 144b/12, 154b/10, 163a/03, 178a/11, 181b/07, 182a/05
[=19]

vedā' Ar. Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme.
v. eyle- 17a/02, 27a/11, 29a/01
v. it- 7a/06, 7a/06, 22b/07, 23b/04, 60a/05, 66a/04, 134b/06, 137a/06, 156a/05, 178b/05
v.+lar eyle- 101a/03
[=14]

vedād Ar. Sevgi, muhabbet, dostluk.
v. u muḥabbet 136b/12, 138a/15
[=2]

vedalaş- Birinden ayrılırken "Allahaısmarladık, Allah'a emanet

ol” vb. sözlerle hayır temennisinde bulunmak.

v.-dükde 200b/01

v.-up 80b/07, 91b/12, 101a/01, 188a/11

[=5]

vefā Ar. Dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat.

v. (māh-ı ḳubbe-i vefā) 1b/11

v. et- 32a/08

v. it- 55b/05

v. ḳıl- 106a/02

[=4]

vefādar Ar.+Far. Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden.

v. (yār u vefādar) 105a/08

[=1]

vefāt Ar. Ölüm, ölme.

v. eyle- 153a/11

v.+ı 113b/02, 158a/10

v.+ından 157b/05

[=4]

veḥābet Ar. Hediye; cömertlik.

v. 89a/11

v.+lerin 67a/09

[=2]

vekīl Ar. Başkası adına söz söyleyen veya hareket eden kimse.

v. 161a/01, 187a/01

v.-i ḫarçları ile 58a/03

v.+imüzdür 22a/01

v.+isin 198a/06, 198b/10

[=6]

vel-ḥamdü li’llāh Ar. “Hamd, şükür Allah’a mahsustur.” anlamında söz.

v. 103a/09

[=1]

velā Ar. Yakınlık.

v. 109b/01

[=1]

velā-keş̲īr Ar. “Çok değil” anlamında söz.

v. 3a/14

[=1]

velā-noḳṣān Ar. “Eksiği olmayan” anlamında söz.

v. 2b/09

[=1]

velā māni‘ li-ḥükmihi Ar. “Onun hükmüne engel yoktur.” anlamında söz.

v. 44a/05

[=1]

velā yuḥṣā Ar. “Hesaplanamaz, sayısız, çok” anlamında söz.

v. 68a/15

[=1]

velākin Ar. Lakin, fakat.

v. 7b/07, 57b/06

[=2]

veled Ar. Çocuk, oğul.

v. (seyyid-i veled-i ālem) 1b/10

v.-i zinā 163b/09

[=2]

Veled bin Ḳāżī Barbaros Hayrettin Paşa’nın Doğu Cezayir’in idaresi için görevlendirdiği bin Ḳāżī’nin oğlu.

V. 157b/04, 158a/13, 159a/10, 159a/15, 160a/13, 161a/05, 161b/06

V.+ye 158b/01

[=8]

velī Ar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul. Krş. **veliyy**

v. 7a/05, 150b/12, 160a/09

[=3]

veliyy Bk. **velī**

v.-i ni'met 143b/04

[=1]

veliyyü'n-ni'am Ar. "Nimetlerin sahibi" anlamında söz.

v. 149a/10

v.+ı 151a/08

[=2]

ve me'n-naṣru illā min 'indi'llāh Ar. "Zafer ancak Allah katındandır." anlamında Kur'an'da geçen ifade.

v. 48b/10, 115a/04

[=2]

Venedik Kuzeydoğu İtalya'da birbirinden kanallarla ayrılmış ve köprülerle bağlanan 118 adanın üzerine kurulu şehir.

V. 24a/08, 24b/14, 137a/10, 137a/12, 137b/08, 191a/10, 192a/09, 192a/12, 192a/12, 197a/03

V. altunı 61a/12, 61b/07

V. altunları 55b/03

V. köfrezi 191a/06, 194a/09

V. marcilyanası 29b/14

V. sāyesi 30a/05, 30a/13

[=18]

venṭura İtal. Kader; servet, şans.

v. 48b/01, 74a/01

v.+ları 73b/14, 86b/13

v.+sı 87a/10

[=5]

vereṣetü'l-enbiyā' Ar. Peygamberlerin mirasçıları.

v.+dır 125b/14

[=1]

vesīle Ar. Sebep, bahane.

v. (bā'iṣ u vesīle) 88a/14

v. (bā'iṣ u vesīle ol-) 4a/04, 55a/13, 115a/14

v. (sebeb u vesīle) 4b/10

[=5]

vesvās Ar. Vesvese veren (şeytan).

v.+ı (ḫannās u vesvās) 105a/05

[=1]

veyā Ar.+Far. Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz.

v. 184a/12

[=1]

veyl Ar. Yazık, vah vah.

v. 121b/14

[=1]

vezīr Ar. Osmanlı Devleti'nde askerî ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru.

v.-i ālīşān 142b/04

v. u vüzerā 65a/14

[=2]

vilāyet Ar. Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il; diyar, ülke, memleket.

v. 8b/04, 54a/01, 101b/15, 133b/01, 133b/10

v. (ehl-i vilāyet) 26b/04

v. (vilāyet-be-vilāyet) 86b/11, 86b/12

v.+de 187b/12

v.+den 26a/11, 54a/06, 184a/03

v.+dür 108b/02

v.+e 8b/02, 8b/05, 37a/15, 174b/08

v.+i 98b/15, 107b/11, 130b/13, 133b/07, 147a/13, 154a/13

v.+i (Cicel vilāyeti) 192b/04

v.-i meẕkūre 60a/04

v.-i Midüllü 16b/15

v. idi 103b/05

v.+idür 108b/05, 173b/04

v.+imüz 190b/06

v.+imüzde 56b/02, 178a/06, 182a/06

v.+imüzi 61b/04, 178a/05

v.+inde 26b/09, 55b/13, 108b/08

v.+inden (Sevid vilāyeti) 62b/05

v.+ine 19a/05, 162b/11, 193b/09

v.+ine (Amṣṭardam vilāyeti) 191b/02

v.+ine (Cicel vilāyeti) 190b/08

v.+ine ṭoġru 163b/03

v.+ini 141b/14

v.+leri 46a/03

v.+lerin 174b/11

v.+üme 193b/07

v.+üñ 33b/14, 58a/13, 133b/11

v.+üñüze 114b/10

[=53]

vilāyetli Bk. **vilāyetlü**

v. 54a/08, 140b/14

v. ile 53b/10

v.+nüñ 54a/02

[=4]

vilāyetlü Ülkeli, şehirli. Krş. **vilāyetli**

v. 19a/04

[=1]

vir- 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek.

v.-di 38a/07, 48b/02, 57b/05, 65b/04, 65b/06, 65b/07, 65b/07, 68a/10, 80b/12, 82a/13, 87a/04, 136b/07, 136b/07, 138a/08

v.-diler 27b/13, 33a/15, 61b/09, 78a/11, 100b/15

v.-dügi 138a/14

v.-dügi gibi 192b/02

v.-dükleri 77b/05

v.-ecegin 196b/12

v.-ecek 125b/06

v.-esin 28b/07, 28b/10

v.-eyüm 43b/07, 53a/05, 167b/15

v.-medi 72b/06, 197a/11

v.-medükleri 78b/01

v.-medüm 140b/04

v.-mege 71a/09, 168b/05

v.-mek 91b/05

v.-mekden 111b/06

v.-mekle 68b/02

v.-meklige 77b/05

v.-meklik 8b/09

v.-memesinden 81a/13

v.-meñüz 114a/11
v.-meyüp 128b/08, 171a/10
v.-meyüz 153b/07
v.-mez idi 186a/14
v.-mezdi 91b/02
v.-mezler 110b/13
v.-mişler idi-ki 137a/14
v.-üp 29b/04, 43b/02, 59a/10, 63b/15, 68b/08, 89b/05, 95b/08, 108b/07, 119a/14, 124a/09, 152a/02, 154b/14, 197a/11, 197a/14, 197b/05
v.-üp-de 129b/07
v.-ürler idi 9a/11
v.-ürsin 10b/05, 198a/05
v.-ürüz 112a/05
[=69]
2. Bırakmak veya bağışlamak.
v.-di 9a/04, 45b/07, 65b/01, 90a/03, 136a/05, 149a/05, 149a/06, 192b/03, 193b/04
v.-digi 69a/06
v.-diler 38b/05, 55b/05, 61b/03, 119a/10
v.-dügi 65a/15, 88b/15, 183b/09
v.-dügime 150a/09
v.-düñ 191b/07, 191b/08
v.-e 187a/15
v.-em 150b/03
v.-esin 127a/07
v.-eyüm 8a/12, 150a/03
v.-mege 100b/08, 150b/15
v.-mek 142a/03
v.-mekle 165b/12
v.-mesünler 103b/08
v.-miş 15a/08, 183b/10
v.-miş idi 36a/04
v.-miş idüm 86a/14
v.-mişdür 86b/02, 87a/09, 87a/15
v.-mişsiñüz 125b/08
v.-sün 15b/02, 56b/08, 150a/02, 181b/14, 186a/08
v.-üp 1b/07, 17b/02, 33b/10, 42b/08, 74b/12, 97b/01, 131b/10, 136a/07, 154a/13, 167a/01, 175b/05, 190a/14
v.-ür idi 151a/01
v.-ür ise 108b/03
v.-ürler idi 153b/02
v.-ürlerdi 53b/01
v.-ürseñüz 85b/02
[=60]
3. Karşıdakine iletmek istenen fikir, haber, emir vb. bir şeyi bildirmek.
v.-di 72b/07, 120a/13
v.-sin 185b/12
v.-üp 49b/04, 178b/03
v.-ür idi 46b/14, 95a/12
v.-ürüz 177a/13
[=8]
4. Para vb. maddi değeri olan şeyleri iletmek.
v.-(!) 12a/11, 150a/06
v.-de 129b/14
v.-di 104b/12
v.-dikden şoñra 10b/07, 126a/12
v.-diler 125b/04
v.-dügi 9a/02
v.-dügüm 128b/03

v.-dükleri 83a/13, 91b/05
v.-eyüm 10b/08, 128b/04
v.-mege 11b/12
v.-meleri 57b/11
v.-sünler 83a/14
v.-üp 6a/10, 17b/07, 22a/05, 55b/03, 129a/14
v.-ür idi 83a/12
v.-ürler idi 53a/12
v.-ürler iken 174b/11
[=24]

5. Evlendirmek.
v.-mezler ise 4b/13
v.-mezlerdi 45a/07
v.-üp 26b/06
v.-ürlerdi 45a/07
[=4]

6. Bir hâli bir yerde veya kimsede hâkim kılmak.
v.-(!) 11a/05
v.-di 1b/07, 33b/11, 96b/04
v.-diler 29a/06, 61b/13
v.-en 11b/04
v.-ince 99b/04
v.-mege 8b/09
v.-üp 93b/01
[=10]

7. Müsaade etmek, zaman tanımak.
v.-(!) 128b/02, 128b/05, 168b/09, 171b/03
v.-di 56b/13, 114a/14
v.-düm 86b/07
v.-elüm 110b/09
v.-esin 174a/08
v.-ince 121b/04
v.-iñüz 132a/06
v.-medi 40a/14
v.-mediler 42b/06
v.-medüm 182a/14
v.-memiş 129a/09
v.-meyüp 24a/02, 24a/08, 45a/09, 120b/11, 174a/11, 189b/03
v.-sün 168a/01
v.-üp 17a/14, 29a/01, 101b/04, 188a/04
v.-ürseñ 192b/14
[=27]

8. Düzeni sağlamak.
v.-di 91b/07
v.-diler 53a/15
v.-üp 190a/04
[=3]

9. Yardımcı olmak.
v.-di 117b/04
v.-en 48b/11, 97b/05
v.-ici 115a/05, 119a/06
v.-mişdür 186b/12
v.-üp 106a/10
v.-ür 126b/07
v.-ür idi 120b/13
[=9]

10. Duman çıkmak.
v.-ür idi 64b/14
v.-ürdi 109a/11
[=2]

11. Kötü bir şekilde bırakmak.
v.-miş idi 147a/07
v.-üp 176a/09
[=2]

12. Kendini yakalatmak.

v.-eyazdı 20a/13

[=1]

aḳçe vir- 6a/10, 12a/11, 17b/07, 53a/12

āmān u zamān vir- 45a/09

āmān vir- 101b/04, 110b/09, 129a/09, 188a/04

armaġan vir- 61b/03

bahā vir- 8b/09

berakāt vir- 56b/08

cān vir- 131b/10

cevāb vir- 95a/12

destūr vir- 128b/02

el vir- 186b/12

ele vir- 20a/13

ḫaber vir- 120a/13

istimālet vir- 96b/04, 99b/04

iẕn vir- 29a/01, 121b/04, 128b/05, 128b/08, 132a/06, 174a/08

leẕẕet vir- 38a/07

niẓām u intiẓām vir- 53a/15

nuṣret vir- 48b/11, 97b/05, 115a/05, 119a/06, 126b/07

rıżā vir- 42b/06

vüs‘at vir- 85b/02

yüz vir- 56b/13

[=36]

virici Veren.

v. 25a/11

[=1]

viril- Verme işine konu olmak.

v.-di 9b/09, 65a/03, 65a/05, 125a/10, 139a/01, 164a/13

v.-dügi 139b/08

v.-medügi 103b/11

v.-miş idi 183b/12

v.-mişdür 56a/08

v.-üp 20b/15, 65a/01, 69a/05, 138b/12

v.-ür idi 58a/03

[=15]

icāzet viril- 9b/09

[=1]

viriş Vermek işi.

v.+inde 103a/15, 149a/03, 156a/03

[=3]

voga vento İtal. Belirsiz, değişken.

v. it- 37b/14

[=1]

vurūd Ar. Gelme, erişme, ulaşma, varma.

v. u ẓuhūr 158b/08

[=1]

vuṣūl Ar. Ulaşma, erişme, varma, muvâsalat.

v. bul- 21b/03, 150a/02

v. eyle- 113a/06

v.+ında 21b/10, 114b/07, 140a/09, 160a/13, 167b/02, 170b/12, 173a/15

v. it- 167b/13

v. ol- 14b/14, 17a/03, 18a/06, 18b/08, 22b/08, 30a/02, 30b/03, 32b/06, 42b/08, 63b/09, 65b/15, 68b/09, 76a/07, 82b/01, 85a/05, 98a/15, 99a/12, 105a/14, 106a/13, 117b/12, 122a/07, 126a/15, 141b/01, 144a/12, 145a/07, 145a/14, 145b/06, 147b/12, 148a/04, 148a/15, 149b/07, 150a/07,

152b/15, 154a/07, 155a/09, 155a/11, 155a/15, 155b/05, 157b/07, 158a/02, 159b/09, 159b/13, 164b/09, 172a/05, 197b/06

[=56]

vücūd Ar. İnsan veya hayvan gövdesi, beden; var olma, bulunma.

v. (ḫalıḳ-ı vücūd) 1b/04

v.+a 179a/04

v.+ını 99a/15

v.+ıñuzı 194b/13

v.+uñ 84b/04

[=5]

vüs‘at Ar. Genişlik, bolluk.

v. 74b/11

v.-ı kemāl 11a/03

v.+ları 58a/06

v. vir- 85b/02

[=4]

vüzerā Ar. Vezirler, bakanlar.

v.+ya (vezīr u vüzerā) 65a/14

[=1]

Y

yā Ar. Ey, hey.

y. 2b/05, 8b/13, 9b/01, 11b/01, 11b/10, 12a/02, 12b/03, 14a/05, 23b/07, 28a/14, 37a/03, 41a/07, 53b/09, 56a/02, 58a/15, 61b/06, 64a/11, 64b/11, 67b/02, 69b/08, 71a/07, 89b/05, 90b/15, 91a/08, 92a/12, 97b/06, 98a/08, 99b/02, 99b/02, 100b/10, 101a/10, 101b/03, 102b/10, 103a/04, 106b/15, 106b/15, 117b/08, 120b/01, 125b/07, 125b/11, 128a/07, 131b/05, 132b/03, 133b/04, 133b/07, 133b/08, 133b/13, 134a/04, 145a/11, 146a/11, 146a/12, 147a/10, 147b/04, 148a/04, 150b/06, 151b/01, 153a/12, 153a/12, 154b/02, 158b/02, 159a/01, 159a/02, 160b/04, 162a/02, 162b/01, 163b/08, 166a/08, 167b/01, 172a/07, 178a/06, 179b/10, 180a/01, 182a/10, 183a/10, 184a/08, 184a/12, 186a/01, 187b/04, 188b/09, 191b/07, 195a/04, 197b/06, 199a/14

y. Allāh 25b/07

[=84]

ya ilāhe’l-‘ālemīn Ar. “Ey âlemlerin ilahı” anlamında söz.

y. 77b/08

[=1]

ya ḳavviye’l-İslām Ar. “Ey İslam’ı kuvvetlendiren” anlamında söz.

y. 79b/06

[=1]

yāb Yavaş yavaş. Krş. **yābca**

y. (re‘āyā-ı be-her-yāb) 102b/09

y. yāb 31b/14, 66b/03, 88b/03, 93a/06, 100a/01, 158a/11, 168a/13

y. yābca 59b/08, 76b/05

[=10]

yābān Far. İnsan yaşamayan ıssız yer; yerli halktan olmayan.
y. (berr-i yābān) 14a/15
y.+a 115a/04
y.+dan 103b/14
[=3]

yād Far. Anma, hatırlama.
y. buyur- 3b/14
y. eyle- 21b/08, 130a/14
y. ol- 88a/14, 130a/11
y. olın- 4a/04, 55a/13, 67a/08, 115a/14
[=9]

yaġ Zeytin, ay çiçeği, mısır, susam, pamuk çekirdeği, haşhaş tohumu gibi bitki meyvelerinden veya çekirdeklerinden elde edilen ve genellikle besin olarak kullanılan, yüksek enerji veren madde.
y.+ı (zeyt yaġı) 60a/10, 71a/04, 90b/08, 189b/08
y.+ına (zeyt yaġı) 190a/12
[=5]

yaġ- Gökten yere düşmek.
y.-dı-ki 88b/10
[=1]

yaġdır- Bk. **yaġdur-**
y.-up 50b/07
[=1]

yaġdur- Yağmasını sağlamak. Krş. **yaġdır-**
y.-dı 199b/11
[=1]

yaġla- Sürtünen iki yüzey arasına, kaymayı kolaylaştırmak için yağlı bir madde sürmek.
y.-dılar 29a/14, 37a/09, 59b/14, 66a/12, 91b/10
y.-maġa 34a/12, 193b/14
y.-yup 29b/08, 32b/04, 39a/07, 44b/08, 62a/01, 66b/07, 70b/14, 135a/04, 189a/14, 191a/02, 191a/05
[=18]

yaġlı Üzerinde veya içinde yağı olan.
y. 70b/09, 70b/12, 83b/11
[=3]

yaġmā Far. Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.
y. 183a/05
y. (ġārāt u yaġmā) 144a/11
y. etdür- 96b/08
[=3]

yaġmur Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.
y. gibi 50b/07
[=1]

yaḥkumu li'ibādihi Ar. "Kullarına hükmeder, kulları için hükmeder" anlamında söz.
y. 142a/15
[=1]

yaḫnī Far. Bol soğanla pişirilen et yemeği.
y.+ler 70b/01
[=1]

yāḫūd Far. Veya.
y. 41a/08, 105b/15, 142b/14, 178a/07

[=4]

Yaḥyā Bk. **Yaḥyā Re’īs**

Y. ile 37b/05

[=1]

Yaḥyā Ḳapudan Bk. **Yaḥyā Re’īs**

Y.+uñ 28b/05

[=1]

Yaḥyā Re’īs Barbaros Hayrettin Paşa’nın ağabeyi olan Oruç Reis ile birlikte hareket eden ve beraber Cerbe adasını fetheden denizci. Krş. **Yaḥyā**, **Yaḥyā Ḳapudan**

Y. 27b/01, 29a/13, 30b/08, 33a/09, 33a/13, 34a/13, 35a/01, 35b/11, 37a/06, 37a/10, 40a/07, 62a/03

Y.+i 32b/07, 46a/07

Y. ile 27b/11

[=15]

yaḳ- 1. Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak.

y.-arlardı 45a/09, 183b/11

y.-mayuz 182b/07

y.-up 19a/14, 158a/11

[=5]

2. Ateşle yok etmek.

y.-up 45b/06, 99a/10, 140a/13, 150b/13

[=4]

3. Çok fazla acı vermek.

y.-armış 171a/01

[=1]

yaḳa 1. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü.

y.+yı 20a/13

[=1]

2. Kıyı, sahil; semt.

y.+dan 195b/14

y.+larında 166a/10

y.+larında (kāfir yaḳaları) 38b/09

y.+ñı 132b/11

y.+sın (kāfir yaḳası) 90b/04

y.+sına 12b/13, 13a/01

y.+sına (‘Arab yaḳası) 45b/03, 93b/12, 94a/04

y.+sına (İslām yaḳası) 66b/11

y.+sına (İspanya yaḳası) 37a/13, 93a/14, 94a/13

y.+sına (kāfir yaḳası) 38b/07, 90a/05

y.+sında 148b/09

y.+sında (‘Arab yaḳası) 93b/06, 93b/09, 157b/10

y.+sında (İspanya yaḳası) 44b/10

y.+sında (kāfir yaḳası) 49a/02, 62a/08, 78b/08, 85a/13, 86a/03, 113b/03, 139b/09, 184b/11, 189a/05

y.+sından (‘Arab yaḳası) 71a/04, 114a/04, 157a/10

y.+sını (İspanya yaḳası) 129b/10

y.+sınuñ (‘Arab yaḳası) 78b/11

[=35]

yaḳın 1. Arada az mesafe bulunan.

y. 41a/01, 103b/01, 103b/03

y. ol- 62a/11

[=4]

2. Arada az zaman bulunan, zaman bakımından uzak olmayan.

y. 174a/04

y.+da 13b/15, 16a/12

y.+dur 74a/05

y. ol- 59a/14

[=5]

Ya‘ḳūb-veş Yakup gibi.

Y. 6b/07

[=1]

Ya‘ḳūb Aġa Oruç Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa’nın babasıdır.

Y. 5a/05

[=1]

yala- Birini yok edebilecek duruma gelmek.

y.-r 165a/06

[=1]

yalan Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

y. 10a/13

[=1]

yalancı Yalan söylemeyi huy edinmiş olan kimse.

y. 86a/11

y.+lar 90a/01

[=2]

yalduz Eşyaya altın veya gümüş görünüşü vermek için kullanılan, sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde.

y. idi 195a/14

[=1]

yalı Rum. Deniz, göl ve nehir kenarlarındaki düz ve açık arazi; su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev.

y. 122a/07, 135b/02, 136a/10, 136a/13, 136a/14

y.+da 180b/05

y. köşki 63b/10, 64b/04, 66a/14

y. köşkü 64b/02, 64b/10

y.+sında 79b/14

y.+ya 77a/08, 77a/12, 92a/12, 98a/07

[=16]

yalıñuz Yanında başkaları bulunmayan.

y. ḳal- 50a/13

[=1]

yalman Kesici ve batıcı araçların kesen veya batan bölümü.

y.+ı (yaraḳ yalmanı) 121a/01

[=1]

yalvar- Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.

y.-agördi 129a/14, 146a/14, 186a/05

y.-an 198b/04

y.-urlardı 53b/02

[=5]

yan 1. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü.

y.+ı 47b/06

y.+ına 42a/06, 73a/05, 199b/03

y.+ında 101b/01, 151a/06, 180b/13

y.+ından 72a/02, 200a/12

y.+larında 164a/11

y.+larından 62b/09

y.+umda 181b/09

[=12]

2. Birinin elinde olan.

y.+ına 9a/02

y. yana 163b/15
[=2]
3. Birlikte, beraberinde veya üstünde olma; bir kimseye yakın olan yer. Krş. **yañ**
y.+ımda 103b/13
y.+ına 15b/15, 36a/15, 41a/03, 62a/12, 93b/05, 94a/07, 94b/04, 103a/01, 105a/04, 106a/06, 121b/04, 122a/10, 148a/01, 148a/05, 153a/10, 163b/05, 165b/13, 169b/11, 170a/01, 178a/14
y.+ında 16a/08, 23a/11, 28b/11, 54a/02, 81a/14, 93b/01, 93b/02, 99a/03, 104b/08, 119a/11, 121a/09, 121b/11, 124b/14, 146a/02, 156a/12, 171a/06, 184a/01, 194a/14, 197a/05
y.+ından 98b/13, 122a/09, 137a/02
y.+larına 95a/07, 145a/05
y.+larında 144b/14
y.+uma 28b/01, 140b/01, 173b/06
y.+umda 15b/01, 140b/02, 156a/08
y.+umuza 148a/14
[=53]
yan- 1. Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.
y.-a 104a/11
y.-up 13b/04
[=2]
2. Parlamak.
y.-up 64b/14
[=1]
3. Acı hissetmek.
y.-up 85b/06
[=1]
yanaş- 1. Bir şeyin, bir kimsenin yanına gelmek.
y.-dı 31b/15
y.-up 25a/02
[=2]
2. Vapur, kayık vb. kıyıya varmak.
y.-duḳda 116b/11
y.-maḳ 64b/05
y.-sunlar 64b/07, 116b/09
y.-up 14a/15, 64b/03, 76b/04
[=7]
yanbaşı Eş değer.
y. 81b/03
[=1]
yandoloz Hayalet, hortlak.
y. 19a/15, 116a/11
y.+dan 115b/11
y.+uñ 20a/05, 20b/03
[=5]
yandur- Yanmasına sebep olmak.
y.-mağa 99a/11
y.-up 45b/06
[=2]
ya‘nī Ar. Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılan söz.
y. 3a/08, 5b/01, 34a/12, 71b/11, 110a/08, 111a/01, 122a/11, 133a/03, 143b/10, 173b/11
[=10]
yanşurahüm “Onlara yardım eder.” anlamında söz.

y. (Allāh yanṣurahüm) 157a/14
[=1]
yañ Bk. **yan 3**
y.+a 46a/15, 47a/05
[=2]
yap- 1. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.
y.-acaġum 193a/02
y.-ar 141a/09
y.-arsın 21b/01
y.-ayum ki 192b/15
y.-dı 32a/12
y.-dı-ki 193a/07, 193b/08
y.-dılar 190b/14
y.-duġı 193b/14
y.-duġın 32a/14
y.-duġıñuz 13b/01
y.-madıḳdan ṣoñra 193b/07
y.-mışlar idi 45a/02
y.-sa 87a/03
y.-sun 32a/13
y.-up 23a/02, 45a/04
[=17]
yapdır- 1. Bk. **yapdur-**
y.-up 5a/15, 5b/04
[=2]
2. Hazırlanmasını sağlamak.
y.-up 52b/12
[=1]
yapdur- Yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek. Krş. **yapdır-**
y.-asın 21b/06
y.-asız 22a/02
y.-dı 19a/10, 59b/02, 189b/15, 190a/01
y.-maḳdur 31b/13
y.-up 68a/04
[=8]
yapıl- Yapma işine konu olmak.
y.-dı 65a/07, 65a/11
y.-maġ-ıla 200a/12
y.-mış 31b/01
y.-up 22b/01
[=5]
yapış- Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak.
y.-an 13b/14
[=1]
yār Far. Sevgili; dost.
y. 64a/04, 84a/02, 102a/11, 105b/03, 164b/03, 165b/06
y. (şehr-i yār-ı felek-celāl) 2a/13
y.+dan 159a/13, 185a/09
y.-ı güzīn 2a/05
y.+i 165a/11
y. ise 114b/07
y. ol- 105b/03, 105b/04, 165b/06, 165b/07
y. u ḳafādār 35a/11, 71a/15, 189a/13
y. u ḳafādārları 184b/05
y. u ḳafādārlıḳ eyle- 181b/02
y. u vefādār 105a/08
y. u yāverlik birle 153b/14
[=23]
yara Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.
y.+sı 44b/01
y.+sın 42a/14

y.+sına 119a/13

[=3]

yaraḳ Savaş aleti, silah. Krş. **yıraḳ**

y.+ları 183b/03

y. yalmanı birle 121a/01

[=2]

yaralı Yaralanmış olan, yarası olan kimse, mecruh.

y. 38a/08, 43b/12

[=2]

yaramaz İşe yaramayan, yararlı olmayan.

y.+a 162b/05, 178b/09

y.+dur 123a/15

y.+ından 182b/05

[=4]

yārān Far. Dostlar.

y. 107b/02, 130a/01

y.+ı 197a/05

y.+ı-y-ıla 107b/02

y.-ı şāfā‘ 130a/15, 165b/04

y.+larından 26b/07

y. ol- 32b/01

[=8]

yārānlıḳ Arkadaşlık.

y. 6a/11

[=1]

yarar Fayda, kâr.

y. 39a/03, 131b/13, 140b/12, 196a/14

y. it- 51b/09

[=5]

yardım Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma, muavenet.

y.+cuñ 182a/07

y. it- 48b/05, 86a/08, 114a/03

[=4]

yardımcı Yardım eden kimse.

y.+sı 49a/09, 69b/04, 84a/05, 139a/15, 184b/14

[=5]

yarım Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.

y. 20a/03

[=1]

yarımşar Her birine yarım veya her defasında yarım.

y. 57b/11

[=1]

yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.

y. 12a/09, 98b/07, 100b/03, 110b/08, 121b/12, 132b/11, 152a/14, 153a/14, 173b/06, 184a/13, 185a/05, 185a/13, 185b/11

y.+da 73b/15, 74a/04, 75a/05

y.+dan şoñra 148b/01

[=17]

yaru Bir bütünün iki eşit parçasından her biri.

y.+sını 150a/06

[=1]

yas Ölüm veya çok büyük bir felaketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler, matem.

y.+ını 105b/14

y. u mātem 46a/02, 98a/01

y. u mātem birle 117b/01

y. u mātem eyle- 38b/08, 78b/09, 92a/09, 124b/09, 196b/03
y. u mātem it- 86a/06, 90a/05, 118a/10, 126b/01
y. u mātem ḳal- 188b/03
y. u mātem üzre 130a/09
[=15]
yaşlan- Güvenmek.
y.-mış 155a/05
[=1]
yaş 1. Gözyaşı.
y. 113b/01, 168b/11, 171b/05, 183b/15
y.+ından (göz yaşı) 11b/08
y.+lar 6b/07, 43b/14, 160b/06, 187b/10
[=9]
2. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.
y.+ında 30a/15, 61a/13, 174a/10
y.+ıñuzdan 182a/13
[=4]
yat- 1. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.
y.-arlarken 89a/01
y.-dı 131a/05, 184a/11
y.-duḳda 55b/14
y.-duñ 124a/09
y.-madan 144a/09
y.-up 11b/09, 138b/04
y.-ur gibi 122a/15
y.-urken 122b/01
[=10]
2. Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak.
y.-ardı 73a/08
y.-arlardı 24b/15
y.-arlarken 62a/08
y.-asın 22b/03
y.-dılar 23a/03, 25a/05, 39a/14, 40a/09, 40a/10, 44b/11, 46a/11, 46a/15, 52b/05, 186b/05
y.-dıñuz 48a/13
y.-duḳları 46b/13
y.-masun 126b/13
y.-mışlar idi 47b/06
[=18]
3. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
y.-ar 95b/05
y.-arken 31b/07
y.-arlardı 47a/11, 137b/09
y.-dılar 60b/02, 87b/06, 114a/07
y.-ınca 41b/06
y.-urken 26b/12, 43b/13
[=10]
4. Yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek, eğilmek.
y.-ar 62a/09
y.-mamuz 51b/14
y.-up 195a/09
[=3]
yaṭaḳ Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya; döşek.
y.+ına (yatağına) 123a/01
y.+ında (yatağında) 122b/01
[=2]
yaṭaḳlandur- Uyumasını sağlamak.

y.-up 91a/15

[=1]

yāver Far. Yardımcı.

y. ol- 64a/04, 84a/02, 102a/11

[=3]

yāverlik Yaver olma durumu.

y. (yār u yāverlik) 153b/14

[=1]

yavru Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+sı gibi 179b/05

[=1]

yaylım Birden fazla ateşli silahın hep birden gerçekleştirdiği ateş.

y. 50b/06, 75b/13, 77a/13, 96a/04, 162a/04

[=5]

yaz- 1. Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak.

y.-acaḳlarına 74a/05

y.-dı 159a/09

y.-dı-ki 145b/15

y.-dıḳ 3b/07

y.-dılar 74a/08

y.-dıñuz 141b/08

y.-duġı 22a/06, 29a/03

y.-duġları 145b/14, 173b/13

y.-duġlarında 74a/04

y.-mış iseler 115a/03

y.-mışlar 115a/07

y.-up 3b/05, 18a/02, 21b/03, 21b/09, 28b/05, 29a/15, 65b/13, 66b/14, 83b/06, 86b/15, 87b/02, 90a/09, 91b/06, 97a/10, 100b/15, 105a/07, 105b/01, 108a/11, 114a/08, 115a/15, 134b/10, 135a/03, 137b/03, 140a/07, 140b/11, 141b/02, 141b/07, 145a/13, 145a/15, 145b/10, 147b/07, 148a/11, 149a/10, 149b/10, 150a/10, 150b/03, 151a/10, 151b/06, 153b/08, 156b/08, 157a/09, 157b/06, 158b/01, 158b/12, 159a/06, 167a/15, 173a/11, 185b/05

[=61]

2. Görev vermek.

y.-dı 105b/14

y.-up 4a/12, 33b/10, 80b/04, 105b/10

[=5]

mektūb yaz- 141b/02

nāme yaz- 145a/13

[=2]

yazdur- Yazma işini yaptırmak.

y.-up 2b/10

[=1]

yazıl- 1. Yazma işi yapılmak.

y.-an 68b/05, 136b/04

y.-up 3a/03, 115a/13, 130a/10

[=5]

2. Görevlendirmek.

y.-an 4a/15

y.-up 4a/13

[=2]

yazuḳ Olmaması gereken bir şey karşısında duyulan üzüntüyü ifade eden söz.

y.+lar (ḫayf u yazuḳlar ol-) 105a/08

[=1]

ye- 1. Ağızda çiğneyerek yutmak. Krş. **yi- 1**

y.-diler 98a/10, 131a/14

y.-dügi 26b/07

y.-dük 29b/03

y.-dükleri 156a/14

y.-medük 46b/10, 70b/04

y.-mekle 180a/14

y.-mez 156a/15

y.-mezlerdi 58a/11

y.-rken 171a/05

y.-yerek 156b/12

y.-yüñüz 53b/02

y.-yüp 35a/04, 35a/05, 47b/08, 48a/05, 52b/02, 157a/13

[=19]

2. Hoşa gitmeyen kötü bir duruma uğramak. Krş **yi- 2**

y.-medük 158a/01

y.-mek 101b/08

y.-miş 100b/04, 119a/06, 128a/05, 128a/06, 141b/01, 160b/02, 171a/03

y.-miş idi 38a/14

y.-mişdür 86b/11

y.-mişdür ki 106b/13

y.-mişler 115a/04

y.-yüp 141b/04

[=14]

3. Birini korkutmak.

y.-r 86a/02

[=1]

herze ye- 101b/08

poḫ ye- 86b/11, 106b/13, 115a/04, 119a/06, 128a/05, 128a/06

[=7]

yed Ar. El; güç, kuvvet.

y.+i-y-ile 114a/08, 115a/15, 153b/09, 170b/10

y.+ine 18a/06, 22a/08, 137b/05

[=7]

yedek Gerektiğinde kullanılmak üzere bir şeyin elde bulundurulan eşi veya aynı işi görecek olan benzeri; çekilerek götürülen deniz aracı.

y.+de 196a/04

y.+e (yedege) 71b/09

y.+i (yedegi) 191b/03

y.+lerine 92a/05, 189b/04, 191a/13

[=6]

yedi Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.

y. 20b/02, 27a/13, 27b/01, 40a/05, 45b/08, 45b/13, 51a/04, 51a/06, 51a/08, 52a/14, 52a/15, 52b/09, 52b/09, 53b/13, 54b/06, 55a/10, 57b/13, 58b/08, 60a/12, 63b/07, 66a/02, 68a/09, 68a/11, 68b/07, 83b/10, 83b/12, 85a/06, 136b/03, 174a/10, 182a/13, 195b/11, 196b/02

y. (iki biñ yedi yüz) 89b/08

y. (on yedi) 60a/14

y. (sekiz yüz yigirmi yedi) 57a/07

y. (yigirmi yedi) 70a/06

y. başlu ejderhā 88a/02

y. burunlar 71a/02, 191b/09

y. sekiz 170a/11

y. sekiz yüz 117a/10, 170b/02
y.+si-de 45b/11
y.+sinde 195b/14
y. yüz 180a/02, 180b/03
y. yüz seksen bir 76a/01
[=47]

yediler Yedi kişilik evliya topluluğu.
y. 51a/04
[=1]

yedinci Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen.
y. 38a/05, 45b/15, 71a/02
[=3]

yedir- Bk. **yedür-**
y.-üp 15b/05, 52b/09
[=2]

yedişer Yedi sayısının üleştirme sayı sıfatı.
y. (on yedişer) 192a/12
y. (yigirmi yedişer) 65a/10
y. buçuḳ 63a/04
[=3]

yedür- Ağzına yiyecek vermek, karnını doyurmak. Krş. **yedir-**
y.-di 15a/04
y.-ür idi 156a/15
[=2]

yef‘alan- Çırpınmak, debelenmek.
y.-mış 88b/13
[=1]

yef‘alu Ar. “O yapar.” anlamında söz.
y.+dur 142b/02
[=1]

yef‘alu limā yurīd Ar. “Ne isterse onu yapar.” anlamında söz.
y. 142a/15
[=1]

yeg Daha iyi, daha üstün, müreccah, evla. Krş. **yey**
y.+dir 178a/10
y.+dür 111a/08
[=2]

yehūdī Ar. Hz. Musa’nın dinine mensup kimse, Musevi.
y. ol- 20a/02, 110a/05
[=2]

yek Far. Tek, bir.
y. 99a/09, 99a/09, 100b/06, 101b/14, 171a/06
y. cihed 100b/06
y.-dil 100b/06, 171a/06
[=8]

yeksān Far. Aynı seviyede, düz.
y. ol- 70a/01
[=1]

yektā Far. Tek, eşsiz, benzersiz.
y. idi 13a/07
[=1]

yekūn Ar. Toplama işleminin sonucu, toplam.
y. 85a/04, 97b/10
[=2]

yel Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.
y.+ler 4a/06, 74b/06
[=2]

yelken Kayık ve gemileri rüzgâr gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez; yelkeni olan, yelkenle giden gemi.
y. 39b/13, 60a/14
y.+de 193a/12, 194a/03
y.+den 60a/11
y.+e 74b/05
y. ile 35b/12
y. it- 36a/14, 137a/08
y.+lerin 36a/10
[=10]

yelkenli Yelkeni olan gemi.
y. 49b/01
[=1]

yelmāñ Kılıç darbesi.
y.+ı (tīġ u yelmāñ) 109a/15
[=1]

yem Hayvan yiyeceği.
y. 53a/15
[=1]

yeme Yemek işi.
y. 193a/14
y.+den 113a/06
y.+leri 144b/12
y.+lerinde 29a/08, 85a/11, 109b/12, 118a/14, 130b/06
y.+lerinden 58b/09
y.+müz 58b/12, 124b/14
y.+sinde 53a/12, 92b/13, 103a/15, 190a/15
[=15]

yemīn Ar. Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant.
y. 17b/01
y. et- 118b/03
y. it- 176b/03
[=3]

yemiş Meyve.
y. gibi 53a/15
[=1]

yenil- Yeme işi yapılmak veya yeme işine konu olmak.
y.-üp 28a/04
[=1]

yeñi Kullanılmamış veya az kullanılmış olan; oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.
y. 8b/08, 8b/15, 9a/07, 15a/01, 31b/01, 52b/12, 59a/11, 59b/05, 59b/10, 66a/08, 66a/09, 68a/02, 70a/10, 83b/11, 103b/14, 104a/10, 156a/07, 170b/07, 193a/11, 193b/14, 199b/13
y.+den 65a/07
y.+ye 65a/07
[=23]

Yeñice Bk. **Vardar Yeñice**
Y.+sinden (Vardar Yeñicesi) 5a/05
[=1]

yeñil Yeniden.
y. 192b/01
[=1]

yeñlü Hafif.
y. 95b/06
[=1]

yer 1. Bk. **yir 1**

y. 11b/08, 93b/01, 124a/09, 140a/15, 146b/02, 165a/01, 165a/14, 166b/05, 169b/09, 172a/12
y.+de 159b/03, 160b/14, 169b/04
y.+den 110a/15, 158a/07, 158b/04, 164b/11, 166b/09, 169b/09, 182b/01
y.+e 153a/13, 199b/06
y.+inde 4a/06, 97b/02, 124b/15, 152a/14, 183b/04
y.+inden 96b/11, 154b/09
y.+ine 65b/01, 70b/06, 71a/12, 82b/04, 91b/04, 100a/14, 100b/06, 101b/06, 108a/10, 136a/07, 158a/08, 159b/09, 175a/05, 176a/07
y.+iñe 98b/03, 106b/07
y.+lerinden 109b/06
y.+lerine 92b/07
y.+üñde 94b/08
y. yer 149a/01, 173b/14
[=50]
2. Bk. **yir 2**
y. altı 16a/03
y.+de 7b/09, 36a/08, 44a/11, 46b/13, 92b/05, 93a/13, 93b/15, 96a/01, 123a/05
y.+dedür 154b/11
y.+den 31a/02, 108a/06
y.+e 31a/02, 49b/06, 75b/09, 93b/06, 93b/09, 122a/08, 145b/12, 155b/05
y.+i 15b/13
y. idi 108a/06
y. ile 51b/07
y.+inde 46a/10, 58a/06, 74b/06, 86b/06, 167a/12, 167b/06
y.+inde idi 58a/04, 166b/15
y.+indedür 58b/12, 73b/14, 182b/04
y.+inden 96b/06
y.+ine 37b/02, 55b/07, 60b/15, 63b/14, 66a/03, 147a/08, 157b/02, 157b/09, 161a/01, 161a/02, 193a/05
y.+inedür 146a/07
y.+iñe 197a/15
y.+ler 81a/06
y.+üñde 161a/08
y. yer 86b/13, 126b/05
[=53]
3. Bk. **yir 3**
y. altı 9a/08, 11a/10, 12b/01, 19b/14, 20a/07
y.+de 48a/14
y.+e 174b/01
y.+lere 69b/13, 77b/08, 184b/04
y.-mi 138b/03
y.+üñ 165a/01, 182b/08
[=13]
4. Bk. **yir 4**
y.+inde 32a/04
[=1]
5. Bk. **yir 5**
y.+de 66a/02, 136b/03
y.+den 87b/07
y. idi 93a/10
y.+inde 140a/12, 173b/03
y.+inden 173a/13
y.+inüñ 32b/12
[=8]
6. Bk. **yir 6**
y.+ine 135b/13, 136b/03, 137a/06

[=3]

yercügez Bölge.

y. 33b/03

[=1]

yerleş- Yerine iyice oturmak, yerinde sabit olmak.

y.-di 61a/01

[=1]

yerlü Uygun; yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan. Krş. **yirlü**

y. 58b/12, 60b/15, 136a/07, 167b/06, 175a/05, 176a/07

y.+ler 53b/01

[=7]

yerren Fenalık; kötülük.

y.+de 163a/12

[=1]

yeryüzi Dünya.

y. 109a/10

[=1]

yessera'llāhu Ar. "Allah kolaylık versin." anlamında söz.

y. 3a/08, 138b/07, 139a/07, 143b/01, 159b/05

[=5]

yet- 1. Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek.

y.-er 39b/10, 44a/07, 162a/12, 185b/03

y.-er imiş 109a/06, 179b/12

y.-mez iken 92a/08

[=7]

2. Başkasına gereksinim duymamak, kendine yeter olmak.

y.-meyen 52b/15

y.-mez 52b/09

[=2]

yetīm Ar. Babası ölmüş çocuk.

y. ḳal- 26b/05

y.+ler 26b/05, 52b/10

[=3]

yetīme Ar. Yetim kalmış kız çocuğu.

y. ḳal- 52b/13

[=1]

yetiş- 1. Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.

y.-di 117a/06

y.-diler 41b/13, 75b/11, 92b/01, 96a/01, 148a/07, 164b/12, 195a/10

y.-dükde 63b/05

y.-ebilen 117a/06

y.-emeyen 83a/04, 117a/06

y.-emeyenler 153a/01

y.-en 83a/04

y.-esiz 73b/15, 189a/07

y.-mez mi 111b/03

y.-señüz 107a/10

y.-üp 34b/11, 36a/05, 45b/09, 50b/06, 75b/10, 111b/02, 120b/02, 155b/09, 161b/13, 195a/08

y.-ür 172b/06, 195b/04

y.-ür ise 87a/06

y.-ürlerdi 24a/02

[=32]

2. Duaya ulaşmak.

y.-di 24b/03

y.-üp 61b/14, 193b/12

y.-ür 162b/05, 178b/09

[=5]

3. Yetmek, yeter olmak, kafi gelmek.

y.-ür 191a/12

[=1]

yetişdür- Birini, bir şeyi gitmekte veya gitmek üzere olan bir kimse veya şeye ulaştırmak.

y.-dükde 131a/10

y.-mege 42b/07

[=2]

yetmiş Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı.

y. (dört yüz yetmiş ṭoḳuz) 60a/11

y. (üç yüz yetmiş beş) 72a/08

y. (yüz yetmiş birer buçuḳ) 30a/07

y. beş 96b/14

y. seksen 38a/02, 38b/03, 47a/02, 47b/13, 50b/11, 96a/10

[=10]

yevmi'l-ḫamse Ar. Beşinci gün.

y. 191b/14

[=1]

yevminā Ar. "Bizim günümüz" anlamında söz.

y. 2b/10

[=1]

yey Bk. **yeg**

y.+dür 117a/08

[=1]

yezdān Far. Allah.

y. (ḥamd-ı yezdān eyle-) 184b/04

[=1]

yezīd Ar. Çok kızılan, hain ve gaddar kimseler için kullanılan sövme sözü.

y.+e (Şancıvan-ı yezīd) 8b/10

y.+üñ (Şancıvan-ı yezīd) 16b/02

[=2]

yığ- Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak.

y.-up 98a/12

[=1]

yıḳ- Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak; tahrip etmek.

y.-up 45a/01, 140a/13, 150b/13

[=3]

yıḳıl- Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak.

y.-(!) 99a/02

y.-up 85b/12, 89b/14

[=3]

yıl Dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sal.

y.+a 180b/05

[=1]

yıldırum Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

y. gibi 11a/09

[=1]

yıraḳ Bk. **yaraḳ**

y.+ların 175b/09

[=1]

yırt- Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak.

y.-up 150a/08

[=1]

yi- Bk. **ye- 1**

y.-r idi 58a/09, 190b/09
y.-rler 58a/07
y.-yüp 143a/14
[=4]
yi- Bk. **yi- 2**
y.-meyüp 86a/05
y.-yorur 198b/08, 198b/11
[=3]
poḫ yi- 86a/05, 198b/08
[=2]
yigid Bk. **yigit**
y.+sin 171a/03
y.+üñ 199a/08
[=2]
yigirmi On dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı.
y. 23a/03, 28b/11, 89a/10, 194b/15
y. (beş yüz yigirmi beş) 38a/09
y. (dört yüz yigirmi beş) 43a/15, 196a/08
y. (iki yüz yigirmi beş) 192a/14
y. (on beş yigirmi) 38b/04, 71b/07
y. (on beş yigirmi biñ) 111b/01
y. (sekiz yüz yigirmi yedi) 57a/06
y. (yüz yigirmi beş) 71a/05
y. (yüz yigirmi beşer) 63a/06
y. altı 193a/06
y. beş 59b/02, 135b/10, 152a/12, 196a/01
y. beş biñ 97a/01
y. beşer 30a/05, 104b/11, 149a/04
y. biñ 72a/10, 105b/08, 106a/07, 117a/11, 156b/09, 178b/15, 178b/15, 180a/06
y. bir 194a/09
y. birinci 30a/02, 36b/11, 63b/08, 135a/14
y. dörder 59b/03, 189a/09
y. dört 22b/15, 31b/02, 118b/15, 119a/01
y. dört biñ 24a/08
y. iki 22a/01, 22a/13, 23a/01, 132a/03, 151b/09, 191b/10
y. ikişer 189a/09
y.+müz 82b/02
y. otuz 12b/11, 73b/04, 131b/12
y. otuz biñ 148a/05, 148a/14
y.+sin 123a/14
y. ṭoḳuz 72b/01
y. ṭoḳuzıncı 60a/15, 90b/11
y. üçünci 191b/14
y. yedi 70a/06
y. yedişer 65a/10
[=63]
yigit Yürekli, gözü pek, kahraman kimse; delikanlı. Krş. **yigid**
y. 5a/06, 32a/08, 76b/05, 80b/03, 88a/10, 95b/14, 96b/09, 104a/13, 107a/06, 119b/15, 152a/02, 155a/14, 168b/08, 173b/11, 180b/14, 192b/01, 196a/14
y. birle 41b/13
y. idi 35a/13, 71b/07, 109a/04
y. ile 80b/07, 109b/10, 165b/03
y.+ler 5a/12, 42a/10, 47a/02, 47a/03, 64b/13, 84a/01, 88b/03, 155a/06
y.+ler idi 42a/12
y.+lerin 114b/05

y. ol- 71b/06

y.+üñ (yigidüñ) 17a/07

[=36]

yine Bir daha, tekrar, gene; öyle de olsa, buna rağmen.

y. 7a/05, 7a/10, 10b/02, 11a/10, 12b/02, 12b/08, 12b/14, 14a/03, 19a/05, 20a/06, 20a/12, 27a/07, 28a/07, 28b/01, 30b/08, 30b/10, 34b/09, 37a/06, 37a/07, 38b/02, 39a/06, 39a/07, 40a/10, 40b/09, 42a/09, 43a/07, 44a/08, 44a/11, 44b/02, 51b/14, 53b/12, 55b/10, 56a/02, 57a/03, 57b/08, 59a/08, 60b/04, 61b/04, 61b/11, 61b/15, 62b/01, 75a/03, 83b/06, 85a/13, 85b/11, 86a/03, 90b/15, 96b/12, 97b/01, 98b/13, 99a/02, 99a/09, 99a/11, 99b/12, 99b/13, 100a/14, 100b/05, 101b/06, 105b/14, 108a/10, 108b/03, 108b/03, 108b/08, 110b/12, 117b/03, 117b/04, 119a/07, 119b/11, 119b/11, 120b/13, 122b/10, 124b/08, 127a/04, 128b/04, 135a/01, 138a/01, 144b/06, 145b/04, 145b/07, 153a/10, 154a/13, 154a/14, 162b/06, 164b/03, 167b/05, 169b/10, 169b/15, 170a/09, 170b/04, 172a/01, 172a/08, 174b/13, 175a/08, 176b/08, 177a/12, 181b/12, 184b/03, 185b/07, 188a/05, 191a/02, 197a/15, 198b/09, 200a/14

[=103]

yir 1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk; mahal, mevzi. Krş. **yer 1**

y. 43a/11, 88b/14, 163a/07, 164b/13, 169b/13, 173a/04

y.+den 43a/11, 88b/14

y.+ine 40b/09, 44a/12, 108a/02

y.+iñüz 145b/13

[=12]

yir 2. Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge; mevki, konum. Krş. **yer 2**

y. 30b/14, 188b/12

y.+de 59a/13

y.+den 141b/05, 188b/12

y.+dür 4b/04

y.+e 14a/15, 19b/06, 127b/13, 172b/09

y.+ine 8b/07, 45a/02

y. ise 4b/03

y.+lerde 163a/13

y.+leri 85b/10

y.+lerine 40a/10

[=16]

3. Gezinilen, ayakla basılan taban. Krş. **yer 3**

y. altı 9a/15, 9b/10, 12a/11, 12b/02, 45a/04, 55b/15, 56b/11

y. altları 67a/15

y.+de 163a/12

y.+e 148b/11, 160a/01

y. gök 14b/14

y.+iñ 109a/10

y.+lere 14b/13

y. mi 18a/07, 84b/08, 158a/03

[=17]

4. İnsan vücudundaki nokta. Krş. **yer 4**

y.+de 15b/07

[=1]

5. İnsan vücudundaki nokta. Krş. **yer 5**

y.+leri 33a/01, 44b/14

[=2]

6. İsteğini onaylamak. Krş. **yer 6**

y.+e 56b/09

[=1]

7. Boşuna olan.

y.+e 145b/04, 181b/03, 182b/07, 185b/11

[=4]

yirlü Bk. **yerlü**

y. 65b/01

[=1]

yitir- Bk. **yitür-**

y.-mem 199a/08

[=1]

yitür- Sahip olunan bir şeyi kaybetmek. Krş. **yitir-**

y.-mekden 183b/02

[=1]

yoġ Bk. **yoḳ**

y.-ıdı 186b/09

y.-ımış 58a/08

y. iken 111b/13

[=3]

yoḫsa "Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz; endişe, merak, umut gibi duyguları güçlü biçimde anlatmak için kullanılan bir söz.

y. 3a/12, 6b/09, 10a/08, 10b/10, 38b/15, 43a/04, 48b/12, 51b/02, 52a/14, 98b/12, 105b/04, 124a/01, 128a/11, 132a/12, 142a/12, 158a/13, 176a/13, 177b/15, 182a/11, 186a/12, 187a/04, 187b/07, 197b/07

[=23]

yoḳ Bulunmayan, mevcut olmayan şey; Mevcut olmayan, bulunmayan şey, nesne veya kimse; hayır.

y. 12a/10, 15b/12, 17b/8, 20b/08, 36a/06, 39b/02, 46b/14, 51b/03, 52a/13, 58a/11, 99b/04, 132b/10, 144a/05, 150b/04, 160a/08, 162b/06, 177b/11, 198b/08

y.+dan 10a/15, 13b/05, 115b/12

y.+dur 8b/11, 10a/12, 13b/05, 13b/06, 31b/14, 32a/04, 41a/14, 46a/04, 68b/02, 80a/01, 84b/05, 88a/07, 98b/15 103b/09, 103b/15, 109b/07, 115b/09, 125b/09, 129a/15, 139b/01, 142b/08, 142b/10, 143b/15, 151b/02, 156a/10, 157b/14, 159a/03, 160b/05, 161a/10, 166a/09, 168b/05, 171a/10, 171a/14, 182a/02, 182a/06, 183a/11, 185b/04, 185b/10, 199a/10

y.+dur kim 4b/04

y. idi 100a/03, 127b/05, 132a/03, 26a/07, 32a/06, 34b/02, 36a/13,

51a/11, 53a/11, 56b/08, 5b/05, 68a/05, 75b/08

y. idi-ki 99a/03

y. imiş 181b/08

y. ise 110b/12

y.-mı 10a/07, 60b/11, 84a/15, 162a/11

y.-mı idi 166a/09

y.-mıdur 178a/06

y.-mıdur ki 173a/12

[=84]

yoḳla- Dokunarak incelemek; yordamlamak.

y.-duġından 56a/09

y.-duḳda 176a/15

y.-maḳ idi 25b/05

[=3]

yoḳlama Yoklamak işi; kontrol.

y. 52a/06

y. eyle- 172b/07

y. it- 56b/06

[=3]

yol 1. Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer.

y. 15a/08, 17a/01, 146b/12

y.+a 13a/03, 23b/14, 34b/14, 60a/06, 135a/12, 137a/08, 178b/13, 188a/12, 188b/05

y.+a gir- 14b/13

y.+a revān ol- 17a/02

y.+da 5b/09, 60a/06, 107a/12, 137a/14, 178a/07

y.+dan 15a/01

y.+dur 16a/06

y.+ı (deñiz yolı) 12a/12, 16a/04

y.+ına 7b/12, 37b/03

y.+ınca 53b/05, 101b/01

y.+ınca (yollu yolınca) 27b/13, 136a/15

y.+ından (ṭaġ yolı) 76b/05, 77a/08, 88a/11

y. idi 164b/12

y.+lar 15b/03

y.+larda idi 76b/12

y.+larına 35b/13

y.+u 163b/13

y.+u ki 165a/12

y.+un 36a/03, 88b/03

[=40]

2. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi.

y.+ı 9b/14

y.+ında 44a/06

y.+ında (Ḥaḳ yolı) 73a/10

[=3]

3. İzlenecek amaç.

y.+a 23b/12

y.+da 33a/05

y.+ımuza 181b/06

[=3]

4. Vasıta

y.+ı-y-ıla 64b/08, 135b/11, 190a/04

[=3]

5. Uyulan ilke, usul.

y. (ḥāl u yol) 99b/06, 100a/10

y. (ḥāl u yol it-) 104a/15

[=3]

yol- Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak.
y.-maġa 15b/14
[=1]
yoldaş Yol arkadaşı; arkadaş, dost.
y. 59a/11, 156a/08, 156a/12, 156a/13, 175b/02, 175b/03, 175b/07, 175b/11, 182b/15
y. ile 91a/14
y.-ki 176b/14
y.+lar 59b/10, 59b/10, 156b/03, 168a/01, 168a/12, 168a/15, 175b/08
y.+lara 156b/04
y.+ları 168a/06
y.+larına 25a/05
y.+larum-ki 167b/08
y.+laruñ 184a/04, 187a/09
y.+uñ 175b/07, 177a/01, 177a/14, 178a/14
[=28]
yoldaşlıḳ Yoldaş olma durumu.
y. eyle- 165b/08
[=1]
yolla- Göndermek.
y.-dı 175a/10, 194a/09
y.-digi 72b/06
y.-yup 87b/04
[=4]
yollu Yolu olan; herhangi bir nitelikte, biçimde.
y. 56b/04, 86b/09, 101b/01
y. yolınca 27b/13, 136a/15
[=5]
yonḳa Rendelenen, yontulan veya kesilen bir şeyden çıkan parça, iri talaş.
y.+sı gibi (dülger yonḳası) 112a/13
[=1]
yön Belli bir noktaya göre olan yer; cihet, taraf.
y.+üñ 56a/03
[=1]
yörük Anadolu'da hayvancılıkla geçinen konar göçer halk, çadırda oturan göçebe Türkmen boyu; Osmanlı Devleti'nde otuzar kişilik ocaklar olarak Rumeli'ye yerleştirilen ve savaş zamanlarında geri hizmetlerde çalıştırılan tımarlı asker.
y. 17a/15, 20a/08, 24a/01, 137b/11, 193a/10, 194b/05
y.+den 194b/05
y. idi 194a/12
y. ol- 34b/10, 50a/09
[=10]
yörüklik Yörük olma durumu.
y.+de 34b/02, 194b/04
[=2]
yuf Kınama, üzüntü, nefret bildiren bir söz.
y. 13b/13, 48b/03, 101b/12
[=3]
yuhlike a'dāhüm Ar. "Allah, düşmanlarını yok eder." anlamında söz.
y. 157a/14
[=1]
yuḳarı 1. Bk. **yuḳaru 1.**

y. 155a/15

y. (aşağı yuḳarı) 5a/15

y.+dan 33a/15

[=3]

2. Bk. **yuḳaru 2**

y. 14a/11, 155b/06

[=2]

3. Bk. **yuḳaru 3**

y.+da 172a/02

[=1]

4. Yaş olarak büyük.

y.+sın 182a/14

[=1]

yuḳaru 1. Bir şeyin üst bölümü. Krş. **yuḳarı 1.**

y. 36a/07, 155a/09, 167a/13

y. (aşağı yuḳaru) 24a/06

y.+dan 31b/15, 61a/09

y. idi 192a/06

[=7]

2. Aşama, sınıf, makam bakımından ileride olan. Krş. **yuḳarı 2.**

y. 128a/13

[=1]

3. Daha önceki kısımda geçen. Krş. **yuḳarı 3.**

y.+da 17b/10, 107b/05, 157a/15, 197b/02

[=4]

yumşa- Öfkesi, kızgınlığı, inadı geçmek.

y.-dı 10b/04

[=1]

yumurṭa Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan, kırılgan bir kabukla kaplı bir besin maddesi.

y.+sı ḳadar (ḳaz yumurṭası) 88b/11

[=1]

Yūsuf Peyġamber Hz. Yakub'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamber.

Y. 11b/03

[=1]

yut- Haksız olarak kendine mal etmek, zorbalıkla elinden almak.

y.-ar (yudar) 165a/06

[=1]

yuvarlan- Bir yere doğru hareket etmek.

y.-up 35a/08

[=1]

yüce Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan.

y. ol- 64a/14

[=1]

yük Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü; eşya.

y. 104b/09

y.+i 62a/12, 62b/03, 62b/07, 71a/03, 71b/03, 169a/13, 191a/08, 195b/02, 195b/02, 195b/02

y.+inden 36b/01

y.+ine 36a/12

y.+leri 29b/15, 60a/07, 90b/07, 92a/04, 189b/07

y.+lerin 92b/09, 170b/08, 189b/13

y.+ün 61a/11

[=22]

yüklen- Bir yükü taşımak.
y.-miş idi 71a/04
y.-üp 62b/06
[=2]
yüklet- Yüklemek işini yaptırmak.
y.-diler 96b/07
y.-üp (yükledüp) 17b/03, 31a/08, 32b/05, 64b/10, 74a/15, 94a/12, 102a/15, 119b/11, 135b/11
[=10]
yükli Üstünde yük bulunan, yükü olan, yüklenmiş. Krş. **yüklü**
y. 37a/13, 63a/09, 75a/14, 75a/15, 91a/07, 190b/12, 191b/01
y. idi 60a/10, 190b/10
[=9]
yüklü Bk. **yükli**
y. 76a/13, 190a/06
y. idi 60a/09, 62b/03, 62b/08, 195b/05
[=6]
yürek İnsanın bütün duygularının kaynağı ve manevi varlığının merkezi, gönül; kalp.
y. 82a/05, 145b/09
y.+imüñ (yüregimüñ) 188a/02
y.+inden (yüreginden) 113a/15
y.+leri 85b/06, 102b/15
y.+lerin (kesim-i yürekler) 139a/13
y.+lerinden 92a/08
[=8]
yüri- Adım atarak ilerlemek, gitmek. Krş. **yürü- 1**
y.-diler 146b/01
y.-mege 111b/12
y.-mez 172a/10
y.-ye 37b/10
[=4]
yürü- 1. Bk. **yüri-**
y.-ñ 179a/15
[=1]
2. Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek.
y.-rken 34b/09
[=1]
yürüyüş Yürümek işi.
y. it- 73b/01, 77a/11
[=2]
yüz 1. Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı.
y. 12b/07, 12b/10, 12b/14, 14b/01, 26b/08, 100a/01, 100a/04, 156a/12, 156a/13, 160b/10, 162a/08
y. (altı yüz) 97a/03
y. (altı yüz elli) 62a/13
y. (altı yüz ṭoḳuz) 86a/09
y. (beş altı yüz) 74b/01, 83b/15, 119b/09, 131b/15, 180b/13
y. (beş yüz) 76b/02, 76b/05, 80b/03, 80b/07, 91a/13, 120a/06, 167b/08
y. (beş yüz yigirmi beş) 38a/09
y. (biñ beş yüz) 95b/02
y. (biñ yüz) 76a/01
y. (bir iki üç yüz) 118b/12, 119b/14, 169b/03
y. (dört yüz) 96b/15, 97a/03
y. (dört yüz yetmiş ṭoḳuz) 60a/11

y. (dört yüz yigirmi beş) 43a/15, 196a/08
y. (iki biñ iki yüz seksen beş) 152a/07
y. (iki biñ yedi yüz) 89b/08
y. (iki üç yüz) 62a/06, 89b/10
y. (iki yüz) 26b/08, 40a/11, 40b/13, 47a/07, 48a/14, 63a/13, 64b/09, 64b/12, 100a/05, 103b/13, 104a/09, 104b/15, 155a/04, 155a/08, 155a/14, 155b/03, 182b/15
y. (iki yüz elli) 165b/03
y. (iki yüz elli beş) 190a/02
y. (iki yüz seksen beş) 26a/03
y. (iki yüz yigirmi beş) 192a/14
y. (sekiz yüz) 8a/15, 8b/09, 10a/02, 11b/12, 78a/12
y. (sekiz yüz elli beş) 196a/10
y. (sekiz yüz yigirmi yedi) 57a/06
y. (üç-yüz) 159a/15, 159b/01
y. (üç dört yüz) 37b/01, 41b/13, 82b/05, 109b/02, 109b/09, 125a/15
y. (üç yüz) 95b/09, 120b/08, 125a/13, 160b/11, 163a/03, 165b/11
y. (üç yüz elli) 96a/08
y. (üç yüz ḳırḳ) 112b/04, 112b/15
y. (üç yüz yetmiş beş) 72a/08
y. (üçer yüz) 57a/09
y. (yedi sekiz yüz) 117a/10, 170b/03
y. (yedi yüz) 180a/02, 180b/03
y. (yedi yüz seksen bir) 76a/01
y. biñ 10b/08, 146b/10, 172b/10, 173a/06
y.+den (dört yüz) 26a/04
y.+den (üç yüz) 42a/01
y.+e (beşer yüz) 57a/09
y. elli 34b/05, 38a/07, 42a/02, 96b/13, 104a/02, 104a/12, 104b/08, 104b/12, 191b/11
y. seksen 183b/04
y. seksen beş 182b/10, 183a/02, 187a/09, 192a/11
y. seksen üç 38a/09
y. ṭoḳsan beş 50b/14
y. ṭoḳsan beşer buçuḳ 57b/02
y. ṭoḳsanar 57b/03, 57b/09
y. yetmiş birer buçuḳ 30a/07
y. yigirmi beş 71a/05
y. yigirmi beşer 63a/06
[=122]
2. Taraf.
y.+in 9a/05, 153b/13
y.+inden 194b/12
[=3]
3. Dünya içinde.
y.+inde 132a/02
y.+ine (gün yüzi) 24b/06
y.+ini 12b/03
[=3]
4. Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.
y. 29b/09, 40b/01, 42a/09, 54a/13
y. aḳlıġı 35b/06, 118a/03, 134b/01, 140b/08, 142a/11, 153a/05, 155b/13
y. aḳlıġı birle 184a/09
y. aḳlıḳları 67a/05, 79a/14
y. çevir- 71b/08, 86a/09, 109a/05, 112b/11, 117b/04, 126b/03

y.+i 118a/09, 168b/13, 171b/11, 172a/02, 185b/10

y. ile 15b/15

y.+imüz 84b/09

y.+in 11a/15, 14b/12, 39b/08, 49b/15, 50a/06, 69b/13, 77b/08, 137a/04, 152a/15, 171b/08, 184b/04

y.+ine 81b/04, 88b/15, 124a/06, 126b/03

y.+iñüz 25b/11, 61b/05, 173a/02

y.+iñüzi 157a/01

y. ḳaralığı 119a/05

y.+ler 151b/14

y.+leri 90a/03

y.+lerin 64a/06, 90a/04

y.+lerine 169b/13

y.+leriñüz 59a/05

y.+leriñüzi 54a/04

y. sür- 127b/10, 188b/09

y. ṭut- 39b/14, 42b/01, 152b/05, 165a/08, 165a/09

y.+ümi 54a/02

y.+üñüz 174a/13

y. vir- 56b/13

[=64]

5. Bu sebepten, bundan dolayı.

y.+den 6b/10, 20b/12, 93a/08

y.+inden 16b/01, 33a/04, 52a/07

[=6]

yüzlü Yüzü herhangi bir nitelikte olan; benizli, simalı, çehreli, suratlı.

y. (iki yüzlü) 101a/11

y. (ḳara yüzlü) 171b/09, 172a/15, 172b/03

y.+nüñ (ḳara yüzlü) 172a/08

[=5]

Z

zā'il Bk. **zāyil**

z. ol- 129b/03

[=1]

żābıṭ Ar. Eskiden orduda rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan subay; ticaret gemilerinde kumandan.

ż. 8b/02, 37a/15, 97a/06

ż. eyle- 110a/02

ż.+ı 106a/03

ż.+ı (Mayorḳa żābıṭı) 75a/03, 78b/13, 79a/01

ż.+ı (Vahrān żābıṭı) 109b/15, 110a/07

ż.+ınuñ (Mayorḳa żābıṭı) 78b/11

[=11]

żabṭ Ar. Yönetimi altına alma, sahip olma; bir yeri silah zoruyla ele geçirme.

ż. 73b/02

ż. et- 50b/14, 106b/02, 140b/05, 170a/11

ż. eyle- 41a/06, 123a/12, 173b/07, 195b/14,

ż. it- 38a/11, 77a/11, 108a/02, 108a/10, 116a/14, 147a/05, 148b/10, 153a/14, 170b/06, 172a/10, 173a/14, 178a/05

ż. olın- 79a/09

ż. u rabṭ eyle- 103a/13

[=23]

zād Ar. Azık, yiyecek, rızık.

z. u ẕaḫīre 22b/02, 29a/14, 94a/12, 100b/08, 102a/15, 103b/06, 105b/06, 150b/15, 166b/09

[=9]

ẓafer Ar. Savaşta kazanılan galibiyet, utku, nusret.

ẓ. bul- 53b/06, 87a/12

[=2]

ẓaġar Bir av köpeği cinsi.

ẓ. 38b/04

ẓ. gibi 164b/01

[=2]

ẕāhib Ar. Giden, gidici.

ẕ. ol- 30b/15

[=1]

ẓāhir Ar. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan şey.

ẓ. (mu'īn u ẓāhir) 143b/03

ẓ. (mu'īn u ẓāhir ol-) 170b/15

ẓ.+de 122a/15, 176b/08

ẓ.+i 140b/15, 176b/08, 176b/09

[=7]

ẕaḫīre Ar. Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak.

ẕ. (imdād u ẕaḫīre) 110a/15

ẕ. (zād u ẕaḫīre) 94a/12, 100b/08, 102a/15, 103b/06, 150b/15, 166b/09

ẕ. idi 189b/07

ẕ.+lerin (zād u ẕaḫīre) 29a/14

ẕ.+sin (zād u ẕaḫīre) 22b/02

ẕ.+ye 103b/11

ẕ.+ye (zad u ẕaḫīre) 105b/06

[=12]

zaḫm Far. Yara.

z. 38a/14, 180a/08

z.-ı şedīd birle 169b/05

z.-ı şedīd idiler 180a/03

z.-ı şedīd ile 41b/05, 119a/12

z.+ından 124a/08

[=7]

zaḫm-dār Far. Yaralı, mecruh.

z. 180a/05, 180b/03

z. ol- 119a/12, 169b/05

[=4]

zaḫmet Ar. Sıkıntı, eziyet; güçlük, zorluk.

z. 176a/09

z. çek- 34b/10, 38a/14

z.+ler çek- 3b/11, 130b/13

[=5]

ża'īf Ar. Güçsüz kuvvetsiz.

ż. 14a/06

ż. ('abd-i ża'īf) 23b/09, 69b/08, 77b/10, 97b/06, 184a/09

ż.-ı cū' 111b/12

ż. ol- 110b/05

[=8]

zākiyāt Ar. Temiz, saf, katışıksız olanlar.

z. (ṣalavāt-ı zākiyāt-ı gevher-bār) 1b/08

[=1]

ẓālim Ar. Zulüm ve haksızlık yapan kimse.

ẓ. idi 31a/05, 147a/07

ẓ. ol- 102b/12

ẓ.+üñ 103a/09, 147a/11

[=5]

za'm Ar. Fikir.

z.-ı fāsıḳ 14a/11
[=1]

zamān Ar. Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre; hengam, vakit.

z. 4a/09, 4b/15, 5a/08, 6a/13, 7b/13, 8a/09, 8b/01, 9b/08, 10a/09, 10b/04, 10b/08, 12b/05, 15b/13, 17b/12, 19a/06, 19b/08, 20a/07, 20b/02, 20b/08, 24a/02, 25a/08, 30a/12, 31a/03, 31a/08, 33a/02, 33a/10, 33b/06, 35a/10, 36a/09, 39b/06, 42b/02, 43b/10, 44a/07, 44a/09, 47b/02, 48b/02, 56b/15, 58a/12, 62b/12, 72b/04, 72b/08, 74a/01, 74a/11, 75a/01, 75b/02, 80b/02, 84a/10, 97a/10, 98b/03, 98b/10, 99a/06, 101a/05, 102a/02, 110b/14, 111a/01, 111a/07, 111b/04, 112b/14, 113a/08, 115a/12, 116b/11, 118a/04, 123b/05, 124a/04, 124b/08, 125b/06, 128b/07, 128b/11, 128b/15, 129a/07, 129b/08, 130a/10, 131b/07, 133a/08, 133a/10, 133b/05, 136a/03, 138a/10, 140a/12, 140b/01, 140b/04, 141a/14, 144a/05, 144b/14, 146b/11, 147a/05, 150a/13, 150b/08, 151a/09, 151b/13, 152b/02, 152b/04, 153a/15, 157a/06, 159a/05, 160a/04, 161a/04, 161a/08, 165a/10, 168a/08, 168b/07, 168b/10, 171b/01, 171b/09, 172a/12, 172b/08, 172b/15, 173a/03, 173b/10, 174a/12, 175b/10, 175b/14, 176a/05, 176b/12, 177a/07, 177b/04, 178a/10, 181b/13, 182a/09, 182b/03, 182b/12, 183a/05, 183a/11, 185b/08, 187b/09, 189a/13, 197b/09, 199a/13

z. (āmān u zamān) 24a/07, 45a/09, 120b/11, 189b/02

z. (müddet-i zamān) 144b/08

z. (ol-zamān) 121b/08

z. (zemīn u zamān) 152b/11

z.+a 3a/12, 67b/08, 144b/03

z.+a göre 57b/06

z.+da 12b/10, 79b/14, 99a/05, 141a/02, 174a/04, 176a/10

z.+dan 144b/03

z.+dan berü 26a/13

z.+dur 160a/07

z.-ı sa‘ādet 67a/11

z.+ında 2b/07, 154a/13, 158b/03

z. idi 18b/01

z. ile 18a/10

z.+iye göre 57b/05

z.-ki 17b/06, 20b/13, 66b/05, 94a/15, 104b/14, 139b/07, 144b/05, 157a/07, 171a/09, 197a/12, 197b/03

z. mıdur 51b/02

z.+uñ 63a/07
[=169]

zamāne Ar. Devir, zaman.

z.+nüñ 199a/04

[=1]

zanca İtal. Kader, nasip.

z.+dur 119a/15

[=1]

ẓann Ar. Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm.

ẓ. it- 10a/08

[=1]

zānū Diz.

z. 131b/03

[=1]

żarar Ar. Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

ż. 69b/01, 195b/10

ż. gör- 123a/08

ż.+ı 141b/13

ż.+ları 175b/13

[=5]

ẓarīf Ar. Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edası hoş olan, hoşa giden.

ẓ. 63b/03

[=1]

zārlıḳ Ağlayıp sızlanmak.

z. it- 200a/06

[=1]

zartena Ziyaret.

z. 188b/10

[=1]

żarūret Ar. Mecburiyet, zorunluluk.

ż.+i 166b/10

ż.+imüz 105b/07

[=2]

zarzur Sığırcık kuşu.

z. 179b/05

[=1]

ẕāt Ar. Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

ẕ. (devrān-ı ẕāt-ı şerīf) 2a/14

ẕ.-ı şerīfi 13b/07

ẕ.+ında 171b/13

[=3]

zāviye Ar. Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinde genellikle yerleşim merkezleri dışındaki yollar üzerinde, derbentlerde kurulan ve dinî-tasavvufî inanç ve fikirleri yaymak, bölgenin güvenliğini sağlamak gibi işleri üstlenen, Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük rol oynamış olan dinî ve sosyal kurum.

z.+lere 180a/02, 180b/04

[=2]

zāyil Ar. Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.

z. eyle- 24b/08

z. ol- 155a/12

[=2]

zeber Far. Üst.

z. (zīr u zeber) 91a/04

[=1]

zebūn Far. Güçsüz, zayıf, âciz.

z. et- 72b/11

z. iken 77a/04

z. ol- 72b/03, 73b/07, 74b/10

[=5]

zeheb Ar. Altın.

z.-i şerīfiyye 156b/09

[=1]

zehr-nāk Far. Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan maddeye sahip.

z. 178b/08, 187a/13

[=2]

ẕelīl Ar. Aşağılanan, hor görülen kimse, hakir.

ẕ. it- 142a/14

[=1]

zemīn Far. Taban, döşeme, toprak sathı; yer, mahal.

z. (nebādāt-ı zemīn) 59b/11

z. (rūy-ı zemīn) 44b/04, 61b/15, 133b/03

z.+e 83a/02, 96a/05, 109a/15, 133b/12, 177a/08

z.+e (kesim-i zemin) 117a/01

z. u zamān 152b/11

[=11]

zenbūr-veş Far. Eşek arısı, arı gibi.

z. 50b/11

[=1]

zengīn Far. Malı ve parası çok olan, varlıklı.

z. 57b/12, 149a/09, 191a/07, 196a/06

z. ile 57b/12

[=5]

zerā‘ İpek ürünleri keserken kullanılan ölçü.

z. 97a/01

z.+yı 97a/02

[=2]

zerde Far. Düğünlerde pilavla beraber ikram edilmesi âdet hâline gelmiş olan, safranla koku ve renk verilmiş şekerli pirinç tatlısı.

z.+ler 70b/02

[=1]

zerrāḳ İkiyüzlü.

z. 157a/08

[=1]

zevāl Ar. Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma.

z. 195a/08

z.+ine 150b/12

[=2]

ẕevḳ Ar. Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu.

ẕ. 195a/05

ẕ. eyle- 163a/09

ẕ.+ında 148b/14, 156a/04

ẕ.+inde 196b/01

ẕ.+iñüzde 35b/05

ẕ. it- 47a/01

ẕ.+leri 144b/13

ẕ. u ṣafā 29a/09, 30b/11, 34a/07, 35a/05, 93a/02, 118a/14, 163a/14

ẕ. u ṣafā it- 47a/09

ẕ. u ṣafālar eyle- 156a/13

[=17]

zeyn Ar. Süs, bezek.

z. eyle- 169b/01

z. ol- 193b/12

[=2]

zeyt Ar. Zeytin yağı; yağ.

z. yağı 60a/10, 90b/08, 189b/08, 190a/12

z. yaġı idi 71a/04

[=5]

zeytūn Ar. Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü, yaprakları küçük ve gümüş renginde bir ağaç.

z. 36b/05, 189b/08

[=2]

ẓıll Ar. Himaye, sahip çıkma.

ẓ.-ı hümāyūn 24b/07

[=1]

ẓıllu'llāhu'l-meliki'l-mennān Ar. "Hükümdar ve sonsuz lütuf sahibi Allah'ın gölgesi" anlamında söz.

ẓ. 2b/01

[=1]

z̲i'n-nūreyn Ar. "İki nur sahibi" anlamında söz.

z̲.+dür 2a/07

[=1]

zift Ar. Kömür katranı, odun katranı ve petrolün damıtılması esnasında elde edilen koyu siyah renkli madde.

z.+den 171b/11

[=1]

z̲ikr Ar. Sözünü etme, ismini söyleme, anma.

z̲. eyle- 12a/13, 49b/09, 62b/11, 94b/06, 94b/14, 97a/05, 104a/08, 120a/07, 127a/14, 132b/01, 135a/09, 141a/13, 157a/07, 157b/01, 165b/02, 179a/03

z̲. olın- 17b/11, 45b/05, 63a/14, 98a/11, 157b/01, 172a/02, 172a/04

[=23]

zimele zemūl Askerî sütun (?).

z. 166b/05

[=1]

zinā Ar. Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme.

z. (veled-i zinā) 163b/09

[=1]

zincīr Far. Birbirine geçmiş madenî halkalardan meydana gelen bağ.

z.+e 101b/01, 183a/02

z.+e ur- 76a/02

z.+ler ur- 9a/10

[=4]

zindān Far. İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.

z. 190a/05

z.+a 76a/04, 76a/08, 119a/09, 124a/08, 127a/11

z.+da 118b/09

z.+dan 11b/04, 57a/05

z.+ı 118b/12

z.+lara 119a/08

z.+uñ 122a/04

[=12]

zindāncı Zindan bekçisi.

z. 118b/11, 121a/14, 121a/15, 121b/03, 122a/10, 122a/13, 122a/15,

122b/10, 123a/01, 123a/03, 123a/05, 123a/08, 123b/05, 123b/11, 123b/14

z.+dur 122b/12, 123a/10

z. isem 123a/12

z.+nuñ 121b/06, 122b/01, 122b/03, 122b/15

z.+ya 118b/09, 121a/13, 122b/14, 123a/06, 123b/11

z.+yı 122a/02, 123b/02, 123b/07, 123b/08

[=31]

zinde-gānlik Diri, canlı olma durumu.

z. (ḥüsn-i muʻāşeret-i zinde-gānlik) 92b/14

[=1]

zīr Far. Alt, alt taraf, aşağı taraf.

z. u zeber 91a/04

[=1]

zīrā Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. 5b/02, 10b/13, 13a/06, 14a/10, 16a/11, 26a/11, 27a/07, 28a/07, 30a/05, 40a/15, 42b/05, 46b/10, 53b/12, 54a/13, 54b/04, 55b/06, 56b/02, 57a/14, 57b/11, 58a/01, 60b/06, 60b/14, 61a/02, 70a/01, 76a/05, 77b/12, 78a/15, 79a/08, 81b/13, 81b/15, 85b/04, 99b/07, 102a/12, 102b/11, 105a/05, 105b/05, 106b/10, 120b/09, 122b/11, 125b/09, 125b/14, 126b/06, 129b/13, 132b/15, 137b/01, 138a/02, 149b/12, 159a/09, 162b/03, 166a/01, 174b/05, 176b/05, 178a/08, 178b/01, 182a/13, 182b/07, 183a/13, 184b/09, 185b/01, 186b/12, 188a/06, 189a/03, 192a/05, 192a/12, 192a/14, 192b/08, 196b/10, 198a/09

z. ki 4b/03, 139b/02

z. kim 192b/10

[=71]

ziyād Ar. Artma, fazlalık, ziyadelik.

z.-ber-ziyād 148a/13

z.-ber-ziyād eyle- 29b/02

[=2]

ziyāde Ar. Fazla, çok; lüzumsuz, boş.

z. 16a/02, 17b/02, 21a/15, 27a/01, 29b/07, 49b/05, 49b/15, 50a/03, 54a/13, 57a/02, 58a/12, 60b/08, 70a/01, 72a/10, 72a/13, 73b/13, 82a/03, 93b/13, 95a/10, 110a/04, 117a/11, 126a/12, 126b/07, 129b/11, 139b/03, 148a/14, 149b/12, 157b/13, 160b/09, 163a/06, 170a/05, 177b/11, 178b/13, 184a/02, 184a/06, 186b/10, 187b/06, 191b/05, 192a/04, 193a/03, 193a/10

z.+ce idi 44a/15

z.+dürler 51b/11

z. et- 11a/11

z. eyle- 90a/07, 120b/14, 130a/04

z. idi 17a/15, 26a/04

z. idiler 146b/10

z. ol- 139a/09

z.+si-y-ile 16a/09, 32a/03, 73b/06, 77b/12, 86a/01, 119b/04, 184a/04, 193a/08
[=59]

żiyāfet Ar. Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
ż. eyle- 193a/13
[=1]

ziyāret Ar. Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.
z.+ine 102b/10
[=1]

ziynet Ar. Süs.
z.+de idi 70a/12
z.+in 195a/12
[=2]

ẓor Far. Sıkıntı çekilerek yapılan, güçlüğü olan, güç yapılan.
ẓ.+ımuz 122a/07
ẓ.+uma 198b/12
[=2]

żu‘afālıḳ Zayıflık.
ż.+ınca (żu‘afālığınca) 45b/02
[=1]

ẓuhūr Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.
ẓ. 2b/13
ẓ.+a 168a/15, 168b/02, 186a/14
ẓ.+a (vurūd u ẓuhūr) 158b/08
ẓ.+a gel- 114a/15, 123b/05
ẓ. eyle- 11b/14, 19b/02, 115a/12
ẓ.+ında 65b/09
ẓ.+ıñuza 3a/10
ẓ. it- 24b/05, 93b/14, 114b/11, 162b/13
[=16]

ẓulm Ar. Adalete aykırı davranma, hak edene hakkını vermeme, haksızlık, adaletsizlik; eziyet, cevr.
ẓ. 169b/14
ẓ.+dür 4b/06
ẓ.+i 102a/13
ẓ. ile 147a/07
ẓ. it- 54a/07, 149b/12
ẓ. u rencīde et- 190b/03
ẓ. u te‘addī 150b/14, 199b/14
ẓ. u te‘addī et- 94a/11, 108b/05, 149b/11
ẓ. u te‘addī ol- 53a/07
[=13]

ẓulmet Ar. Karanlık.
ẓ.+de 48b/09
[=1]

ẓulumāṭ Ar. Karanlıklar, zulmetler.
ẓ. 14b/06
ẓ. u ḳarañluḳ ol- 88b/08
[=2]

ẕü’l-celāl Ar. “Celal sahibi” Allah.
ẕ. 26a/15
ẕ. (Allāh ẕü’l-celāl) 133a/01, 162b/07
ẕ. (Allāhu ẕü’l-celāl) 64a/08, 123b/02
[=5]

ẕü’l-erḥām Ar. “Merhamet sahibi” anlamında söz.
ẕ. 52b/06

ẕü’l-intiḳām Ar. “İntikam sahibi” anlamında söz.
ẕ. 11a/13, 174b/14

ẕ.+dur 159a/09

[=3]

ẕü'l-ḳadr Ar. "Şan, şeref sahibi" anlamında söz.

ẕ. 3a/07

[=1]

ẕü'l-vecheyn Ar. "İki yüze sahip olan" anlamında söz.

ẕ. (rūy-ı ẕü'l-vecheyn) 159a/13

[=1]

zügürd Parasız, meteliksiz kimse.

z.+üñ 57b/12

[=1]

zülf Far. Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

z.+ine 18a/07, 84b/08, 138b/03

z.+üñe 158a/03

[=4]

zümre Ar. Topluluk, grup, camia, sınıf.

z.-i re'īsān 17a/13

z.+sinden idi 200a/07

[=2]

BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaşamı, savaşları ve kahramanlıklarını konu alan 16. yüzyıl dönemine ait *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser çalışılmıştır. Çalışmada eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 ve 2490 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı olan nüshası dikkate alınmıştır. 1a-200a yapraklarının tenkitli metni hazırlanmış ve metnin dil özellikleri, dil ve edebiyat eğitimi açısından önemi ve açıklamalı dizini ortaya konulmuştur. Eserin, 200b-396a yaprakları Miraç Erten tarafından çalışılmaktadır.

Gaza; İslam'ı yaymak için gayrimüslimlerle yapılan savaşlara denilmektedir. Gaza sadece askerî bir sefer değil aynı zamanda dinî, ideolojik ve toplumsal bir olaydır. Bu gaza seferlerinin anlatıdığı eserler gazavatname olarak adlandırılmıştır. Gazavatnamelerde bir padişahın, komutanın veya bir kahramanın düşmanla yaptığı savaşlar olay örgüsü içerisinde ele alınır. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser de bu gazavatnamelerden biri olup Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaptığı savaşları anlatmaktadır. Eser, İshak, Oruç, Hızır (Barbaros Hayreddin Paşa) ve İlyas'ın doğumlarıyla başlar, ardından bu kardeşlerin yaptığı seferlere yer verilir ve Hayreddin Paşa'nın ölümü ile son bulur.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eserin birbirine benzeyen dört nüshası çalışlmıştır. Bu nüshalardan ilki İstanbul Ünivesitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde kayıtlı 2639 numaralı nüshasıdır. Tenkitli metinin numaralandırılması bu nüshaya göre yapılmıştır. Viyana 1004, Paris 514 ve İstanbul 2490 numaralı eserler de tenkitli metni oluştururken kullandığımız diğer üç nüshadır. Bütün nüshalarda müellifin Seyyid Murâd olduğu yazmaktadır. Ancak 2639 numaralı nüshada Seyyid Murâd tarafından yazılmış olduğuna dair yazının üstü çizilmiştir. Eserin yanlış anlaşılmayla Sinan Çavuş'a atfedildiği bir dönem olmuştur. Oysa Sinan Çavuş, Kanuni Sultan Süleyman'ın verdiği mektubu Hayreddin Paşa'ya ileten kişidir. Bu durumun sebebi bu yanlış anlama olmuş olabilir diye düşünmekteyiz.

Bu nüshaların müstensihlerine baktığımız zaman iki tanesinin müstensihinin belli olduğunu gördük. Bu nüshalardan biri İstanbul 2639 numaralı nüsha olup eserin münstesihi kimi kaynaklara göre Hüseyin b. Ali Kastamonî (?) kimi kaynaklara göre Hasan b. Ali'dir

(?). Paris 514 numaralı nüshanın müstensihi ise Ahmed Sâki olarak zikredilmektedir. Viyana 1004 ve İstanbul 2490 numaralı nüshaların ise müstensihi belli değildir.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa; 16. yüzyıl Osmanlı döneminde kaleme alınmış olup Osmanlı Türkçesinin yazıldığı döneme denk gelmektedir. Osmanlı Türkçesinin klasikleşmeye başladığı 15. yüzyılın sonu-16. yüzyılın ilk yarısı ise Eski Türkiye Türkçesinin sonuna tekabül etmektedir. Ancak eserin dil ve imza özelliklerine bakıldığında Eski Türkiye Türkçesi dönemini yansıttığı görülmektedir. Bu bakımdan eserin ait olduğu dönemi kesin sınırlarla çizmek mümkün değildir.

Eski Türkiye Türkçesi ünlü uyumunda düzlük-yuvarlaklık bakımından yuvarlak ünlü kullanımı tarafındadır. Bu dönemde yuvarlak olan ekler bizim metnimizde de yuvarlak olarak gelmiştir. Ancak nadiren de olsa bazı kelimelere hareke koyulduğu için yuvarlak bazı eklerin düz yazıldığı da görülmüştür. Bu durumun örnekleri çok azdır.

Eserin anlatım özelliklerine baktığımızda ise; gazavatname geleneğine uygun olarak coşkulu ve yer yer abartılı bir üslupla yazıldığını görmekteyiz. Çok fazla süslü bir anlatımdan ziyade anlaşılır ve sade bir anlatım söz konusudur. Ancak anlatımı pekiştirmek için Arapça-Farsça kelimelere, terkiplere, beyitlere, ayetlere, söz sanatlarına, dualara, beddualara, deyimlere, atasözleri ve özdeyişlere yer verilmiştir. Bu anlatım üslubu sayesinde eser, tarihî bir belge niteliğinde olup edebî yönü güçlü olan özgün bir metin hâline gelmiştir. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* edebî bir eser olmasının yanında tarihî bir eserdir. Tarihî bilincin kazanılmasında önemli bir kaynak olan bu eser, okuyanlara tarih ve kültür birikimi sunar.

Gazavât- Hayreddin Paşa Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak olarak kullanılabilecek önemli eserlerden birisidir. Eser, gazavatname türünün örneklerinden biri olmasının yanında hem dil tarihi, hem edebî yönü hem de milli değerler açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma, 16. yüzyıl Eski Türkiye Türkçesinin dil ve imla özelliklerini yansıtması bakımından dil ve edebiyat eğitimi alan bölümlerde gramer ve söz varlığı çalışmalarında kullanılabilir. Ayrıca gelecekte yapılacak olan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* ile ilgili çalışmalar için değerli bir kaynak olabilir.

Dönemin toplumsal dil kullanımına dair ipuçları veren bu çalışmada, anlatımı kuvvetlendirmek için birçok yönteme başvurulmuştur. Bu hem o dönemin toplumsal dilini hem de edebî metin oluşturulurken eseri daha etkili kılmak için nelerden faydalanabileceğini öğrencilere ve okurlara sunar. Eserin içerisinde Osmanlı dönemine ait birçok askerî ve

denizcilik terimi, coğrafi adlar, meslekler, rütbeler ve ünvanlar bulunmaktadır. Bu terimler ve kavramlar söz varlığına büyük katkıda bulunabilir ve sözlük çalışmalarına katkı sağlayabilir.

Bu çalışmanın da katkısıyla dil becerileri gelişebilir; gramer, söz varlığı ve anlatı bakımından zengin bir kaynak olduğu için Türk dili ve edebiyatı, Dil Tarihi, Türk Lehçeleri gibi alanlarda örnek metin olarak kullanılabilir. Türkçenin bugünki durumuyla tarihsel süreçteki durumunu karşılaştırma imkânı sunar. Öğrenciler tarihî dil yapılarını analiz edebilir, kelime kökeni ve terim çalışması yapabilir, cümle çözümlemeleri ve anlamsal ilişkileri keşfedebilirler. Bunun yanında akademik eğitimde sözlük çalışmalarına ve terimlerin derlenmesine katkı sağlayabilir. Öğrenciler tarihî bir olayın edebî bir metne nasıl dönüştüğünü birçok eserle olduğu gibi bu eserle de kavrar. Tarih, edebiyat ve sosyoloji alanında önemli bir kaynak olmasından dolayı disiplinlerarası okuma becerisi kazandırabilir.

Değerler eğitimi açısından bu çalışmayı ele aldığımızda birçok önemli değerle karşılaşırız. Eserde; Hayreddin Paşa'nın hayatı üzerinden vatan sevgisi, fedakârlık, cesaret, sadakat, merhamet, inanç, sorumluluk, liyakat gibi birçok insanî değer bulunmaktadır. İçerisinde yer alan olaylar, karakterler ve anlatım tarzı, bireylerin kişisel gelişimine katkı sağlayacak birçok değeri içinde barındırmaktadır.

Son olarak; metindeki güçlü liderlik, disiplin, birlik ve beraberlik ruhu milli şuurun oluşmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Türk dili ve edebiyatı eğitiminde bu tür metinlerin işlenmesi, milli değerlerin nesilden nesile aktarılması bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

Akalın, M. (1994). Ahmedi'nin Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten,* 37 (1989), s. 9-153.

Akalın, Şükrü Hâluk; [vd]. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili: Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aksan, D. (2005). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Alkan, C. (1983). *Eğitim Felsefesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Ayverdi, İ. (2009). *Kubbealtı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bostan, İ. (2006). *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Bostan, İ. (2017). *Osmanlı Akdenizi*. İstanbul: Küre Yayınları.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi I-II*. Ankara: Altınordu Yayınları.

Carım, F. (1962). *Cezayir'de Türkler: Oruç Reis, Barbaros Hayreddin Paşa, Hasan Ağa, Veli Dede, Barbaros Hasan Paşa, Aydın Reis, Salih Paşa, Uluc Ali Paşa*. İstanbul: Sanat Basımevi.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.* Oxford: Oxford University Press.

Çalışkan, A. M. (1996). *İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca ve Portekizce'de Arapça Farsça ve Türkçe asıllı kelimeler (tam olmayan altı liste)*. İstanbul: Yenda Yayınları.

Çankaya, B., Neval, B. (2006). *İtalyanca modern sözlük=Turco-Italiano moderno dizionario: İtalyanca-Türkçe, Türkçe-İtalyanca*. İstanbul: Fono Yayınları.

Çelik, M. (2013). Edebiyat ve Eğitim İlişkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Devellioğlu, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. b.). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, C. (2013a). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.

Düzdağ, E. (2002), *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Dökmeci V. (2020). *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar*. İstanbul: Babil Kitap.

Ercilasun, A. B. (2008). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Basım.

Eren, H. (2020). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Erdem, M. D., Yavuz, S., Gürlek, M., Dost, A. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Ergin, M. (2002). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

Erkan, M. (1996). Gazavatnâme, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (C. 13, s. 439-440). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/gazavatname adresinden alındı.

Erol, H. A. (2018). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*. (çev.) Akalın, M. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Galotta, A. (1970). Gazavat-ı Hayreddin Paşa. (çev.) Akdemir, S. *TTK - Belleten*, 180 (1981), s. 473-500.

Galotta, A. (1983). Seyyid Murâd'ın "Gazavât-ı Hayreddin Paşa" Adlı Eseri (çev. Şakiroğlu, M. H.). *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, IV/10 (1988), s. 127-163.

Galotta, A. (1996). Gazavât-ı Hayreddin Paşa, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (C. 13, s. 437-438). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/gazavat-i-hayreddin-pasa adresinden alındı.

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gündoğdu, A., Şahin, H. G., Altun, D. (2019). *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnamesi ve Zeyli*. Ankara: Panama Yayınları.

Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Anadili Eğitimi Dergisi*, 1(1), s. 1-12.

Gürkan, E. S. (2012). Batı Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi. *Kebikeç,* 33. s. 173-204.

Gürkan, E. S. (2018). *Sultanın Korsanları: Osmanlı Akdenizi'nde Gaza, Yağma ve Esaret, 1500-1700.* İstanbul: Kronik Kitap.

Güzel, A. (2006). Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem Teknik ve Örnek Uygulamalar. *Milli Eğitim Dergisi*, C. 34 S. 169, s. 1-25.

İz, F. (1973). Barbaros Hayreddin Paşa Gazavatnamesi Üzerinde Yeni Bir Araştırma. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 20, s. 81-92.

Kabaklı, A. (1985a). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

Kabaklı, A. (1985b). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

Kahane, H., Tietze, A. (1988). *The Lingua Franca In The Levant Turkish Nautical Terms Of Italian And Greek Origin*. İstanbul: ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım.

Kanar, M. (2000). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi Yayınları.

Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kartalcık, V., Bulgurcu, A. (2012). *Türk Dili ve Sözlü Anlatım Bilgileri*. Balıkesir: Altınpost Yayıncılık.

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.

Korkmaz, Z. (2003). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2019a). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2019b). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köktekin, K. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi*. Erzurum: Fenomen Yayınları.

Kut, İ., Kut G. (1991*). Büyük İspanyolca-Türkçe sözlük=Gran diccionario Espanol-Turco*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Levend, A. S. (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Levend, A. S. (2000). *Gazavat-nameler Ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi*. Ankara: TTK Yayınları.

Özkan, M. (2009). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özkan, Ö. (2007). *Gazavat-name-i Midilli*. Ankara: Alp Yayınevi.

Öztuna, Y. (2021). *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Redhouse, S. J. W. (1992). *A Turkish And English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Reşit, E. (1937), *Hayreddin Barbaros*. İstanbul: Deniz Matbaası.

Seyyid M. (tarih yok). *IL Gazavat-i Hayreddin Pasa di Seyyid Murad.* (haz.) Galotta, A. Napoli : Centro di Studi Magrebini.

Steingass, F.(2005). *Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şahin, H. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şahin, H. G. (2018). İspanyol ve Osmanlı Kroniklerinde Barbaros Hayreddin Paşa (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şemseddin, S. (2004). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Şen, M. (2021). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*. İstanbul: Post Yayın Dağıtım.

Şimşirgil, A. (2006). *Barbaros Hayreddin Paşa: Kaptan Paşa'nın Seyir Defteri Seyyid Muradi Reis'in Kaleminden*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

TDK. (1993). *Derleme Sözlüğü. I- XII*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

TDK. (1995). *Tarama Sözlüğü. I-VIII*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Tekin, T., Ölmez, M. (2014). *Türk Dilleri*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Timurtaş, F. K. (1976). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. *Türkiyat Mecmuası*, 18, s. 331-368.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Torun, G. (2021). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Turan, Ş. (1992). Barbaros Hayreddin Paşa, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (C. 5, s. 65-67). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/barbaros-hayreddin-pasa adresinden alındı.

Uçan, H. (2003). *Edebiyat Bilimi ve Eleştiri*. Ankara: Hece Yayınları.

Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Yıldız, M. (1993). *Gazavât-ı Hayreddin Paşa (MS 2639 Universitätsbibliothek Istanbul)*. Aachen: Verlag Shaker.

Yurdaydın, H. G. (1963). Muradî ve Eserleri. *Belleten*, C. 27, s. 453-466.

EKLER

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2639 numaralı nüsha (İ1)

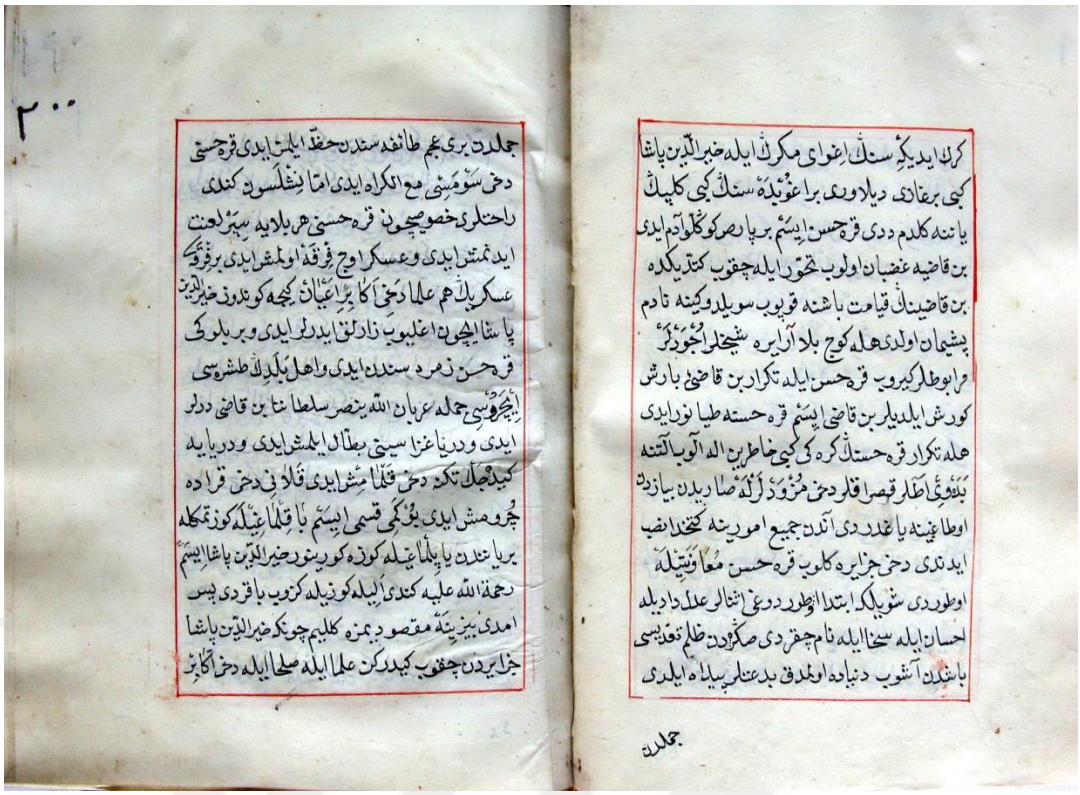

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2490 numaralı nüsha (İ2)

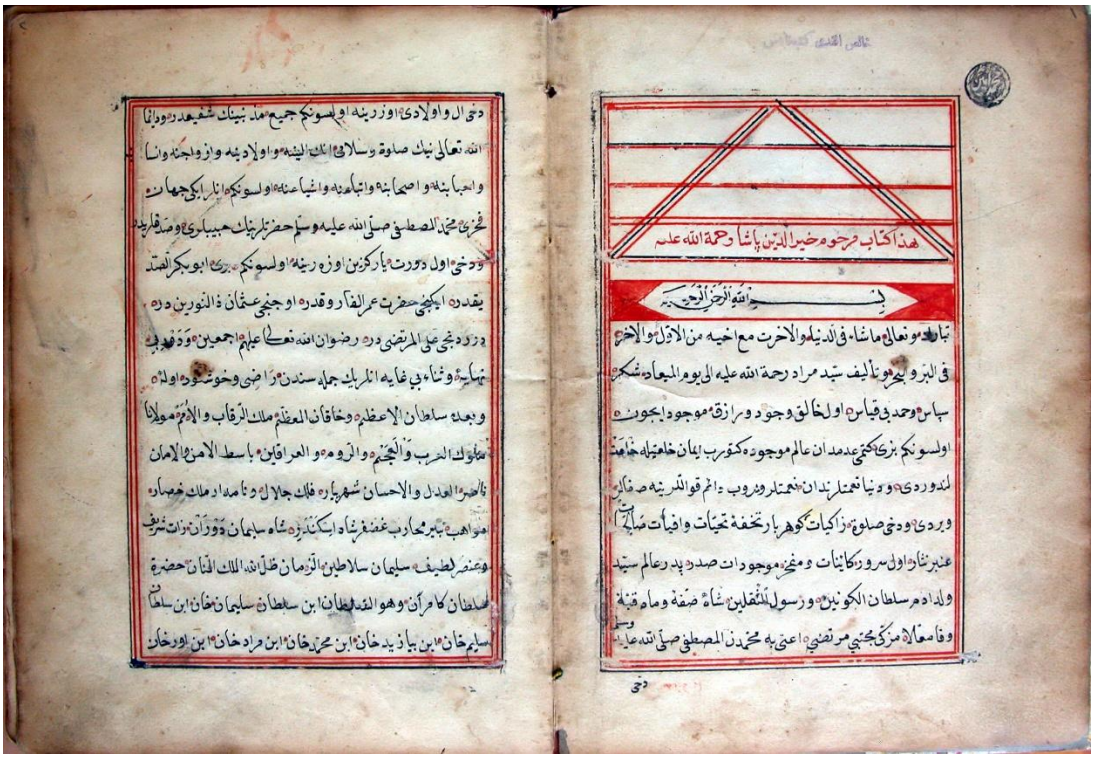

كرك چاره ناجاره كرك قلبك كلك طوت كرك طاوخير الدين ريسك
باصرى سباغلوب دخى خاطرينه كلدوكى براكى اوج يوز بيك قوشاق
توب كافرلرله معًا بر اركشو نلرديه كه خاطرندن كتدك هم ايكى كافر
برابر نقاده اولمغله كرك واردياني باشينه وكرك غازى خير الدين
ريسك اسيرلرندن اوتورى قلبلرينه برخوف كلدى اتماسوايوز
دوشمان اويوم اذ برلره هم دشمانى تحقير لمك كركدر ممكر يوكافرلر
ديو دقطع اينه جك اكه لرين وسائر الاتلرين حاظر ايده قرمشلر
وقتاكه بشيوز اسير كافرلريله الى التمش واردياني معًا برابر اولوب
ذكر ايلدوكيمى باشدن قره اولان كفار غلطه لرينك ممنوفوس كوفره
زنام موضعنه دن مهمات لرين كتورمكه كيدرلركن دشمن كافرلر
فرصتنه غنيمت كوروب بيوك برلرينك ديو ورلرين اجوب كندولرين
بوشاندوريجه دردمندالى التمش عدد واردياندن فقد بريسى
ايا غينه چابوقاولمغله فاجوب بخات بولوب خير الدين ريسه
خبر ويردى قصودمز باقيسين هم شهد ايلديلر اول غازيلر
قوشانوب دخى اهل بلدلريدن دخى جهاد فى سبيل الله يا صُغارديه

صدق

صلاز صلاينك اولوب واروب كافرلر غازيلره باصرصرمانند
هفت سرتشوب اندن دال تيغ اتنوب اولوب جان المزدن قندى
خلاص اولورسكن ديوب كافرلرينك قلبنه جنا حلرينه كيروب
مانا سينوردى يوبه التيجه الدين قفالرينه بغلتمغه راضى اولنلر
بخات بولدى والاجوز نتيجه باغلتمغه عنايت مخالفت ايده
ديلر جمله سى فى النار فى السقر اولوب كلهلرين غازيلر طوب كبى
اوجوده يلر تحمينا براوج يوز مقدارى كافر طعمه شمشير ايله يلر
زيرا غازيلر خير الدين ريسلرينك تنبيه اوليله اديكى هم عناد ايدن كافر
لره هيچ امان زمان ويرميوب كلهايه سبزه ديشى ايدى دخى بعض
ايديكى هم سز صاغ اولاسيز اول كافرلرى سيز كتوردكزنيه
كتوردكزن ديو عسكره بوكونه استمالت ويرايدى غازيلر تبعندن
دخى زياده ايلديلر مثلا قيون سروسوكيى كافرلرينك الترى بغلو
سينه لرى طاغلو اولدرندن غازيلره ياراق بمانى برله دوكرك
غازى خير الدين ريسلك حضورينه كتوروب هم ينه دوشمنلرينك
يارى تحتنده بوليله قلتبن اوله دولو خير الدين ريس دخى غازيلره

التى يانه اولجلرى غازيلرى كيمانلك ايجون فرو فيولرى
توزيع ايلدى الحاصل قضيه مذكوره ايلم تكنه لرك كمال درجه
قومانبالرين بكيسيانه نديانه غينه برنجينه مركه سنه وارنجه
محزنلرى خزنايه طولدردى اندن دونوب هركس قزنلرى قاينايوب
بابا جودباسى جقرايدى هركس عسكرينه سنديايجه سنده حرمتنده
كما الاخره واحد بومنوال ارزوه حسن معاشرت ايمشلرايدى
ودعايادن بركسه نك غرضنه كمانينه وقوايلرينه واوشاغنه
ظلم يخيده اتمزلرايدى حاصل جيجن قومينك برليله ديره لرى
داود وكه الحمد لله هذا من فضل ربى ديو خير الدين پاشا بلربيره قدم
باصه لى ايله يتمز محمود ابادان اولوب بركمات حاصل اولدى
دولرايدى نجه ديسونلركه خير الدين پاشا جيجن ديلاتينه
كلدن قصدان طاش طاشر برايدى اول طقوز پاره پارچانك
بشى بغدايى بوكلى ايدى انلر عشورينى ترن فقرايه تصدق ايلدى
رسائر اشيالرى صاتوب نماز يانه پاى ايلدى اول كرسته بوكلى ايله

پار

پاره جانك كرسته سندن اون ايكشر پانق اولق اوزره اوج پاره
تكنه دخى پايديلر مكر فرقته كراسته سى اولق اوزره اشقلاونه
كيدرايدى اسلامه نصب اولدى شمدى جوابسى اون ايكى پاره
تكنه اولدى شمدى خير الدين پاشا ابتدى التى پاره تكنه يه
ياغليوب حاظير اولسونلر شتا كلدن يوارسونلر بر قره زنلر
دديكده على الراس والعين ودلرانديه التى پاره تكنه يا غليوب سفره
كتديلر موافق ياسيايه برباش صولونخى المادلر الا وندايك كوفره
زنده بر پارچايه راست كلديلر انى قاقوب الديلر اما غايت
دنكين پارچه ايدى بوكى تبوين جبوته قوماشنه بره شه ايشى
توفنك طبانچه الچى صفرلرسى ديورايدى هم اون بيك مسلك
وندبك التون چقدى اوتوز التى كافرى برله حاصل كلام
بيوك غنيمت كبرايدى بيزه بو ديوملق بتشوردبوب اولدى
دن دونوش ايلديلر دخى قطرمه محكم يدكارينه بغليوب قوشقا
موافق ياميايه صرفلرى تكنه لريله صرتنه اوروب قوكه
نادقه وقتاكه قاولياى ايله قابوبه اصروقتانه كمان كلرنده برطرفه

بوكلى

Viyana Nationalbibliothekte (Avusturya Millî Kütüphanesi) bulunan 1004 numaralı nüsha (V)

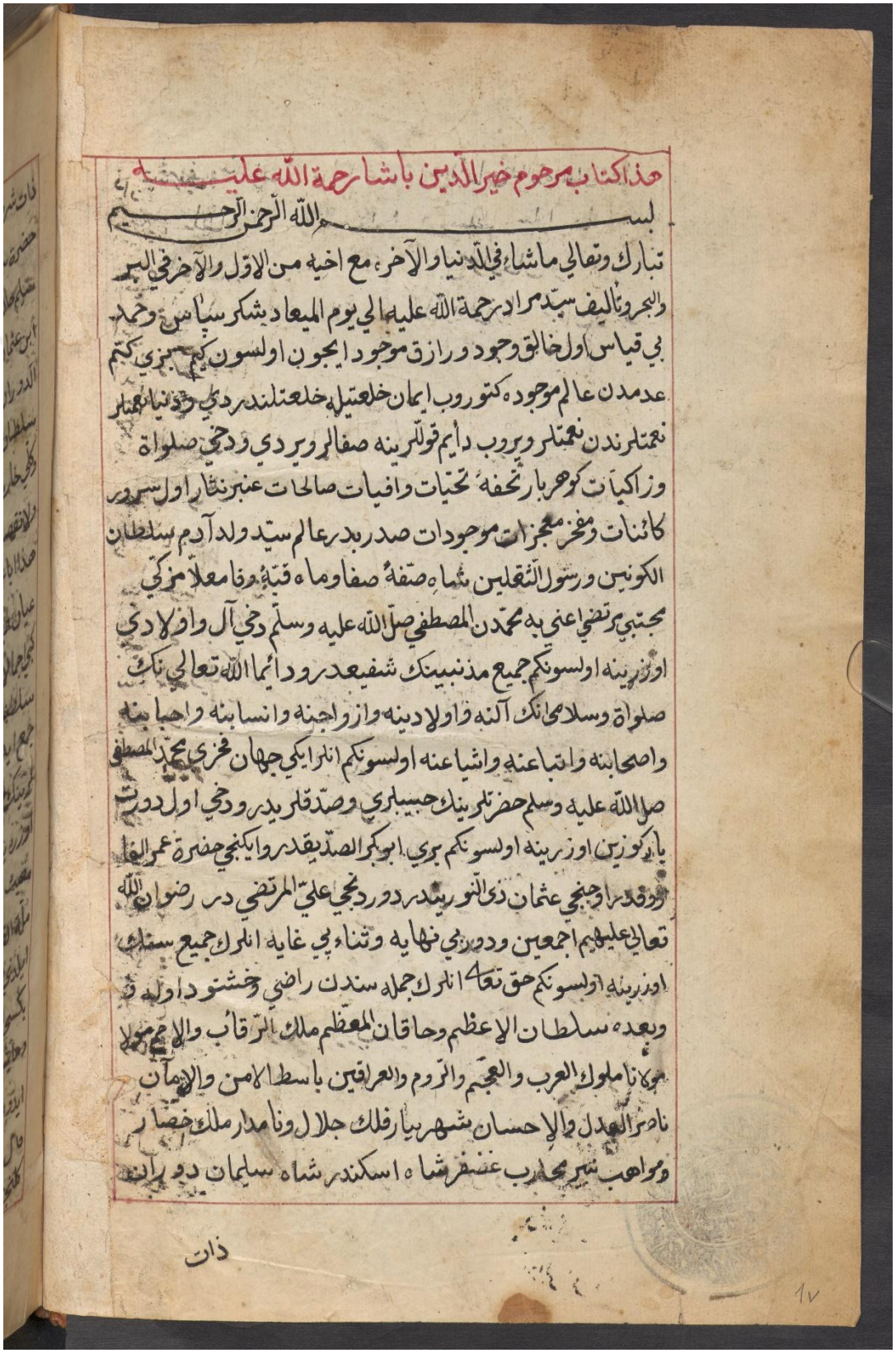

هذا كتاب مرحوم خير الدين باشا رحمة الله عليه

بسم الله الرحمن الرحيم

تبارك وتعالي ماشاء في الدنيا والآخر مع اخيه من الاول والآخر في البر
والبحر وتاليف سيد مراد رحمة الله عليه الي يوم الميعاد شكر سپاس وحمد
بي قياس اول خالق وجود ورازق موجود ايجون اولسون كيم سبزي كتم
عدمدن عالم موجوده كتوروب ايمان خلعتيله خلعتلندردي ودنيا نعمتلر
نعمتلرندن نعمتلر ويروب دايم قولترينه صفالر ويردي ودخي صلوات
وزاكيات كوهربار تحفه تحيات وافيات صالحات عنبرنثار اول سرور
كائنات ومفخر معجزات موجودات صدر بدر عالم سيد ولد آدم سلطان
الكونين ورسول الثقلين شاه صفه صفاوماه قبه وفامعلا مزكي
مجتبي مرتضي اعني به محمدن المصطفي صلي الله عليه وسلم دخي آل واولادي
اوزرينه اولسونكم جميع مذنبينك شفيعدر ودائما الله تعالي نك
صلوات وسلامي نك آلنه واولادينه وازواجنه وانسابنه واحبابنه
واصحابنه واتباعنه واشياعنه اولسونكم انلرايكي جهان فخري محمد المصطفي
صلي الله عليه وسلم حضرتلرينك حبيبلري وصدقلريدر ودخي اول دورت
يار كوزين اوزرينه اولسونكم بري ابوبكر الصديق قدر وايكنجي حضرة عمر الفا
روق قدر واوجنجي عثمان ذي النورين قدر ودردنجي علي المرتضي رضوان الله
تعالي عليهم اجمعين ودورزي نهايه وثناء بي غايه انلرك جميع سنتلرك
اوزرينه اولسونكم حق تعالي انلرك جمله سندن راضي وخشنود اولسون
وبعده سلطان الاعظم وخاقان المعظم ملك الرقاب والامم مولا
ملوك العرب والعجم والروم والعراقين باسط الامن والايمان
ناشر العدل والاحسان شهريار فلك جلال ونامدار ملك خضار
ومواهب نصير محارب غضنفر شاه اسكندر شاه سليمان دوران

ذات

1v

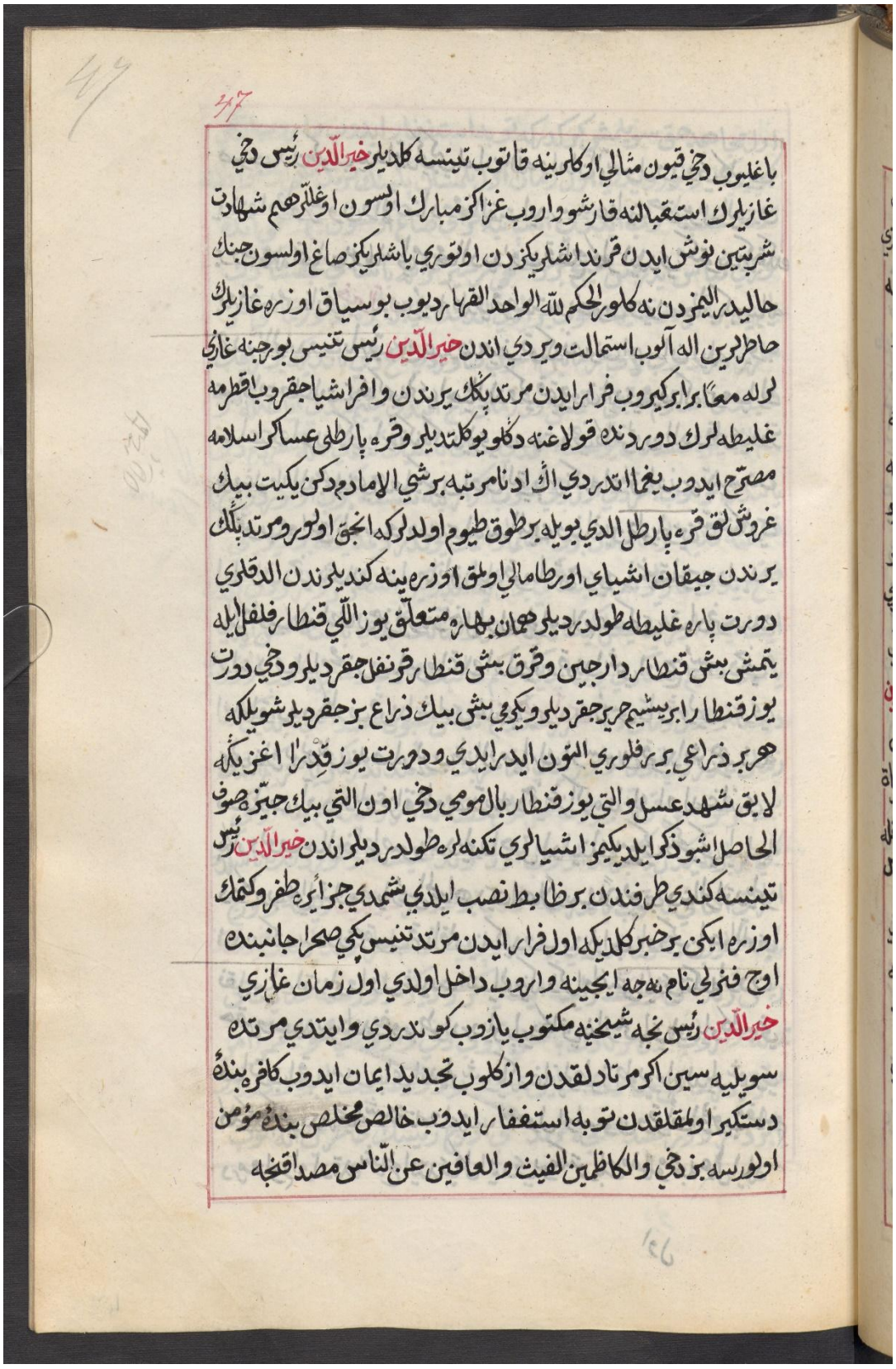

باغليوب وحي قيون مثالي اوكلوينه قاتوب تينسه كلديلر خيرالدين رئيس وحي
غازيلرك استقبالنه قارشو واروب غزاكز مبارك اولسون اوغلرهم شهادت
شربتين نوش ايدن قرنداشلريكزدن اولوري باشلريكز صاغ اولسون جبنك
حاليدر ايمزدن نه كلور الحكم لله الواحد القهار ديوب بوسياق اوزره غازيلرك
خاطرلرين اله آلوب استمالت ويردي اندن خيرالدين رئيس تنيس بوجينه غازي
لرله معًا برابر كيروب فرار ايدن مرتدلرك يرندن وافراشياجقروب اقطرمه
غليطه لرك دورندن قولاغنه دكلويوكلتديلر وقره پارطلي عساكر اسلامه
مصرح ايدوب بغما اتدردي اك ادنا مرتبه برشي الامادوكن يكيت بيك
غروش لق قره پارطل الدي بويله برطوق طيوم اولدركه انجق اولور ومرتدلرك
يرندن جيقان اشياي اورطامالي اولق اوزره ينه كنديلرندن الدقلري
دورت پاره غليطه طولدرديلر همان بهاره متعلق يوز اللي قنطار فلفل ايله
يمش بش قنطار دارچين وقرق بش قنطار قرنفل جقرديلر وحي دورت
يوز قنطارابريشيم جريجقرديلر ويكمي بش بيك ذراع بزجقرديلر شويلكه
هربر ذراعي بر رفلوري المون ايدرايدي ودورت يوز قدر اغنيكه
لايق شهد عسل والتي يوز قنطار بال مومي وحي اون التي بيك جيتي صوف
الحاصل اشبو ذكر ايلديكمز اشيالري تكنه لره طولدرديلر اندن خيرالدين رئيس
تينسه كنديطرفندن برظابط نصب ايلدي شمدي جزايره طغرولكه
اوزره ايكن بوخبر كلديكه اول فرار ايدن مرتد تنيس يكي صحراجانبندن
اوج فرنكي نام بهجه ايجينه واروب داخل اولدي اول زمان غازي
خيرالدين رئيس نجه شيخنه مكتوب يازوب كوندردي وايتدي مرتد
سويليه سين اكر مرتادلقدن وازكلوب تجديد ايمان ايدوب كافره بنده
دستكير اولمقلقدن توبه استغفار ايدوب خالص مخلص بنده مؤمن
اولورسه بزدخي والكاظمين الغيث والعافين عن الناس مصداقنجه

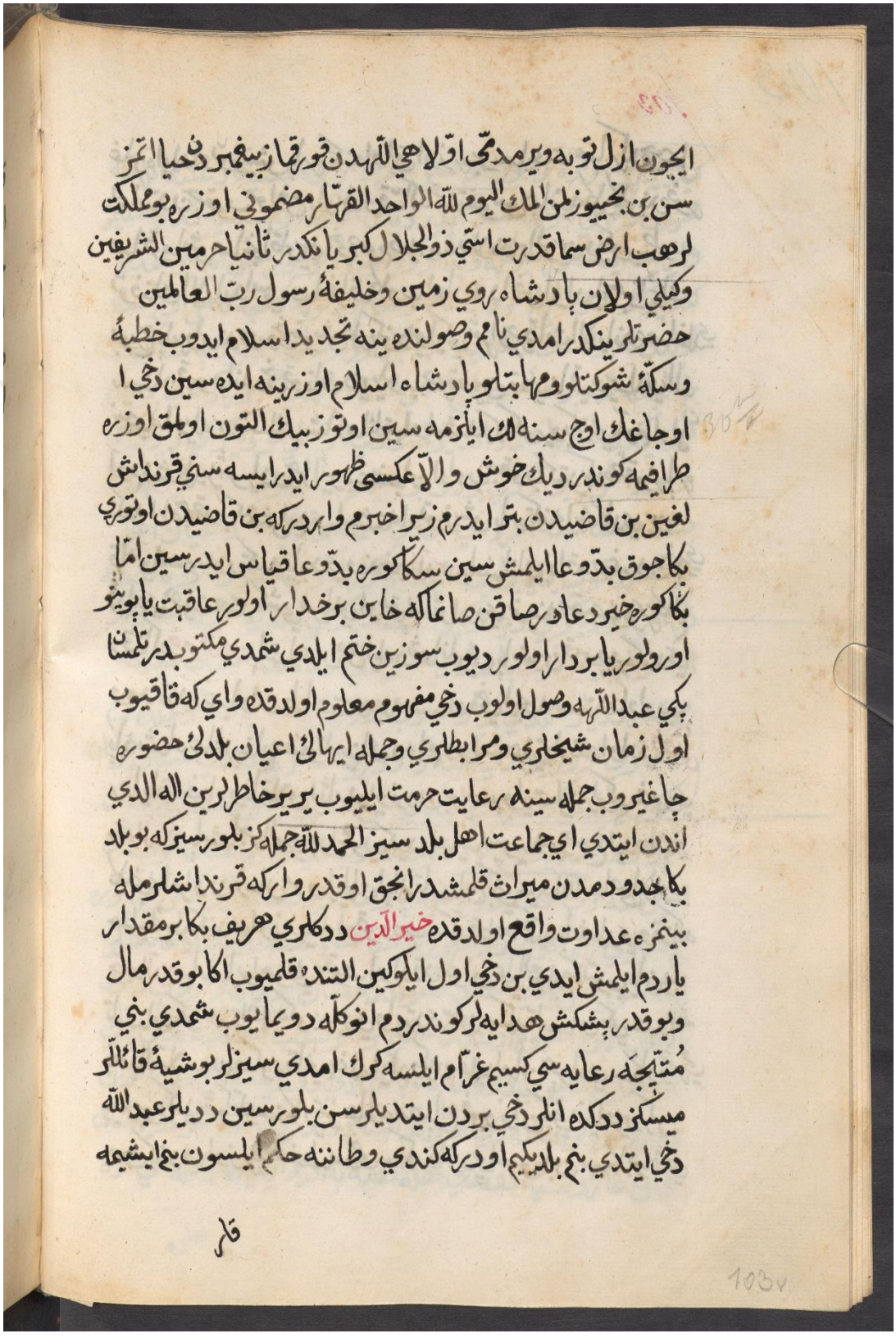

ايجون ازل توبه ويرمدمحى اولاهي الذهدن قورقماز بيغمبر دخيا اتمز
سن بن بحيبوز لمن الملك اليوم لله الواحد القهار مضمونى اوزره بوملكت
لرهب ارض سما قدرت استي ذوالجلال كبريا نكدر ثانيا حرمين الشريفين
وكيلي اولان پادشاه روي زمين وخليفهٔ رسول رب العالمين
حضرتلرينكدر امدي نامم وصولنده بنه تجديد اسلام ايدوب خطبهٔ
وسكهٔ شوكتلو مهابتلو پادشاه اسلام اوزرينه ايده سين دخي ا
اوجاغك اوج سنه لك ايلزمه سين اوتوزبيك التون اولمق اوزره
طرافيمه كوندرديك خوش والا عكسى ظهور ايدرايسه سني قرنداش
لغين بن قاضيدن بترايدرم زيرا خبرم واردركه بن قاضيدن اوتوري
بكا جوق بدوعا ايلمش سين سكا كوره بدوعا قياس ايدرسين امّا
بكا كوره خيردعادر صاقن صاغماكه خاين برخدار اولور عاقبت يا پويغو
اورولور يا بردار اولور ديوب سوزين ختم ايلدي شمدي مكتوبدر تلمسان
بكي عبد الذهه وصول اولوب دخي مفهوم معلوم اولدقده واي كه قاقيوب
اول زمان شيخلري ومرابطلري وجمله ايرهالئ اعيان بلدئ حضوره
جاغيروب جمله سينه رعايت حرمت ايليوب يريرخاطرلرين اله الدي
اندن ايتدي اي جماعت اهل بلد سيز الحمد لله جمله كزبلورسيزكه بو بلاد
بكا جدود مدن ميراث قلمشدر انجق اوقدر واركه قرنداشلرمله
بينمزه عداوت واقع اولدقده خير الدين ددكلري معريف بكا بومقدار
يارديم ايلمش ايدي بن دخي اول ايلوكين التنده قلميوب اكا بوقدر مال
وبوقدر پشكش هدايه لركوندردم انوكله دويا يوب شمدي بني
متيجه رعايه سي كسيم غرّام ايلسه كرك امدي سيزلر بوشيهٔ قائللر
ميسكز ددكده انلر دخي بردن ايتديلر سن بلورسين ددبلر عبد الله
دخي ايتدي بنم بلديكيم اودركه كندي وطانندن حكم ايلسون بنم ايشيمه

قلر

Paris Bibliotheque Nationalede bulunan 514 numaralı nüsha (Fransa Millî Kütüphanesi) (P)

